DR
557
C48
1891
cilt 1-2

Cevdet Ahmet, paşa
Tarihi Cevdet

PLEASE DO NOT REMOVE
SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

(Turkish)

12 vols in 6

Scarce

£28/10/-

No. ...

CEVDET PAŞA. Tarih-i Cevdet. Ottoman annals 1768 - 1826.
12 vols. bound in 6. Best edition (Istanbul, 1891).
In very good condition.

﴿ فهرست جلد اول ﴾

صحيفه

٤ تاريخ جودتك مأخذلرى بيان اولنور

١٤ مخطره

١٥ مقدمه

١٥ فصل اول

علم تاريخك لزوم وفائده‌سى بياننده‌در

١٧ فصل ثانى

حكومتلرك اطوار واقسامى بياننده‌در

٢٠ فصل ثالث

دول اسلاميه‌نك احوال سابقه‌سى ودولت عليه‌نك مبدأ ظهورى حقنده‌در

٣٠ استطراد . توغ وسنجاقلره دائردر

٣٣ عثمان غازى حضرتلرينك استقلالى

٣٣ فصل رابع

دولت عليه‌نك اطوار مختلفه‌سى بياننده‌در

٤٣ استطراد . ديوانلرك وضع وترتيبنه دائردر

٤٧ سلطان محمد ثالث وسلطان احمد اول عصرلرى

٤٨ استطراد . شرب دخان حقنده‌در

٥٠ كوپريلينك صدارتى

٥٨ پروت وقعه‌سى

٦١ داماد ابراهيم پاشا دورى

٦٨ استطراد . صنعت طباعت حقنده‌در

٧٦ عصر سلطان محمود اول

٧٨ راغب پاشا صدارتى

٨٠ ١١٨٢ سنه‌سى سفرى

٨٧ فصل خامس

قوانين دولتعليه‌نك كيفيت انحلالى حقنده‌در

١١٧ فصل سادس

فن حربه دائردر

صحیفه

١٢٤ فصل سابع

احوال بحریه حقنده‌در

١٢٩ کمیلرك انواعی

١٣٢ خیرالدین پاشانك ترجمه حالی

١٣٩ مظفریت عظیمهٔ بحریه

١٤٠ بحر سویشدن هنده دونما کوندرلدیکی

١٤١ خیرالدین پاشانك وفاتی

١٤٣ طورغود پاشانك احوالی

١٤٣ بحر هند سفرلری

١٤٥ پیاله پاشانك قپودانلغی

١٤٧ طورغود پاشانك وفاتی

١٥٠ صینغین دونما سفری

١٥١ قلیج علی پاشانك قپودانلغی

١٥١ قالیون احداثی

١٥٤ آقدکز بوغازنده ایکی قلعه انشاسی

١٥٥ قالیونلر ایچون قپودانلر نصب وتعیینی

١٥٦ مظفریت بحریه

١٥٩ قوهٔ بحریه‌نك کیفیت تنزلی

١٥٩ چشمه‌ده دونمانك احتراقی

١٦٠ جزائرلی غازی حسن پاشانك قپودانلغی

١٦٣ فصل ثامن

اوروپانك احوال سابقه ولاحقه‌سی حقنده‌در

١٦٤ بابل ونینوا شهرلرینك بناسی

١٦٥ ظهور دولت کلدانیه وکیانیه

١٦٦ یونان وروم دولتلرینك ظهوری

١٧٠ رومه‌ده دین نصارانك ظهوری

١٧١ ایرانده دولت ساسانیه‌نك وآلمانیاده فرانقلرك ظهوری

١٧٢ قسطنطنیه‌نك بناسی ودین نصارانك اعلانی ورومه دولتنك ایکی‌یه انقسامی

١٧٣ خنلرك خروجی وفرانقلرك بلچیقایی وانکل وساقسونلرك بریتانیایی ضبط ایلدکاری

صحيفه	
١٧٥	وندیك شهرینك بناسی ودولت رومیهٔ غربیه‌نك انقراضی وآلمان قراللغنك ظهوری
١٧٦	غالیاده فرانق دولتنك تشکلی
١٧٧	قاتولك واریان مذهبلرینك تحقیقی وروه قانونامه‌سنك تألیفی
١٧٩	پاپالرك ترقیٔ نفوذلری
١٨٠	روملرله اهل فرسك محاربه‌لری
١٨١	کلیسالردن تصاویرك رفعی منازعه‌سی وپاپا حکومت جسمانیه‌سنك مبدئی واهل اسلامك اوروپایه عبوری
١٨٢	فرانق دولتنك تجددی وپاپالرك حکمداران صره‌سنه کچدیکی
١٨٥	شارلمانك رومه ایمپراطوری عنوانی آلدیغی وشرق وغرب کلیسالرینك بربرندن آیرلدیغی
١٨٩	فرانق دولتنك اوچه تقسیمی
١٩١	فئودالتیه اصولنك تفصیلی
١٩٣	ایمپراطور عنوانك آلمانیا قرالنه کچدیکی
١٩٤	انکلتره وروسیه دولتلرینك ظهوری
١٩٦	آوستریا مرزبانلغنك احداثی
١٩٦	ایمپراطورلغك آلمانیاده استقراری
١٩٨	محاربات صلیبیه
١٩٩	اتابکان دولتنك اهل صلیب ایله محاربه‌سی
٢٠١	صلاح الدینك محاربه‌لری
٢٠١	لاتینلرك قسطنطنیه‌یی ضبط ایلدکلری
٢٠٣	فرانسه قرالنك اسارتی وکوله‌منلرك غلبه‌سی
٢٠٤	محاربهٔ صلیبیه‌نك ختامی واوروپاده علوم حکمیه‌نك شیوعی
٢٠٥	فرانسه‌ده مجلس مبعوثان تشکیلی
٢٠٦	آلمانیانك بعض احوالی
٢٠٧	فرانسه وانکلتره اره‌سنده محاربه ظهوری
٢١١	هابسبورغ خاندانك آلمانیا ایمپراطورلغنه انتخابی
٢١٢	فرانسه‌ده عساکر موظفه احداثی
٢١٣	اوروپاجه انقلابات عظیمه

صحيفه	
٢١٤	شارلكنك ايمپراطورلغى
٢١٥	پروتستان مذهبنك شيوعى
٢١٦	ژوزويت طريقتك وحقوق دول فننك ظهورى
٢١٧	دولت عليه ايله دول اوروپا ميانه لرنده كى معاهده لرك مبدئى وديپلوماسى فننك ظهورى
٢١٨	روسيه نك توسعى واسپانيانك تنزلى وفرانسه ده منازعهٔ مذهبيه نك امتدادى
٢٢٠	فرانسه ده انجمن دانش تشكيلى وآلمانيا مجلسنك اصول انعقادى
٢٢١	فرانسه ده وانكلتره ده اختلاللر ظهورى
٢٢٣	فرانسزجه نك لسان عمومى اتخاذ اولنديغى
٢٢٤	دول اوروپا بيننده محاربه وقوعى
٢٢٦	پروسيا قراللغنك ظهورى
٢٢٧	روسيه وانكلتره دولتلرينك كسب وسعت وقوت ايلدكلرى
٢٢٨	فرانسه نك تكثر ديونى
٢٢٩	اوروپاده ينه محاربه ظهورى
٢٣٠	فرانسه ده افكار عموميه نك اختلالى
٢٣٢	سفر هفت ساله
٢٣٣	استطراد . چيچك اشيسى حقنده در
٢٣٨	لهستانك برنجى مقاسمه سى
٢٣٩	فرانسه نك اغتشاش احوالى وامور ماليه سنك اختلالى
٢٤١	روسيه دولتنك كيفيت توسع وترقيسى
٢٤٦	قينارجه معاهده سنك انعقادى
٢٤٧	استطراد . مسكوكات حقنده در
٢٥٨	فصل تاسع . قريم وقافقاس جهتلرينه دائردر
٢٥٩	استطراد . قرابت رضاعيه حقنده در
٢٦٠	تاتارلرك بعض احوال قديمه سى
٢٦١	منكلى كراى خانه نك دولت عليه يه التجاسى
٢٦٢	قالغايلق رتبه سنك احداثى وبعض خانان قريمك احوالى
٢٦٥	نورالدينلك رتبه سنك احداثى
٢٦٧	خان اغالغى مأموريتنك ظهورى
٢٦٩	متأخرين خانان قريمك اجمال احوالى
٢٧٢	ممالك قافقاسيه نك اقسامى

صحیفه	
٢٧٦	دیار قافقاسك بعض وقایع سالفه‌سی
٢٨١	چرکستانك بعض احوال مخصوصه‌سی
٢٨٣	استطراد
٢٨٤	چراکسه‌نك عقاید قدیمه‌سی
٢٨٩	چراکسه‌نك اخلاق وعاداتی
٢٩٦	لاحقه . افلاق وبغدان حقنده‌در
٢٩٨	چنکانه‌لرك کیفیت انتشاری
٢٩٩	افلاق وبغدانك دولت علیه‌یه کیفیت ارتباطی
٣٠٢	فصل عاشر . عربستان وحوالیسی حقنده‌در
٣٠٢	مصرك اوائل احوالی
٣٠٧	جزارك اوائل حالی
٣٠٩	علی بکك انجام حالی
٣١٣	جبل لبنانك احوالی
٣١٩	درزیلرك عادات وعقایدی
٣٣٢	نصیریلرك کیفیت دیانتلری
٣٣٤	طاهرعمرك احوالی وجزارك برالشامده ظهوری وبرالشامك بعض وقایعی
٣٣٩	احوال عراق
٣٤١	احوال ایران زمین
٣٤٣	بابان اوجاقلغی
٣٤٤	خاتمه
٣٤٥	مورخ واصفك تقریرلری
٣٤٦	تیمورك فرانسه قرالنه نامه‌سی
٣٤٧	مکتوب مذکورك صورت ترجمه‌سی
٣٤٨	سلطان سلیمان طرفندن فرانسه قرالنه جوابنامه‌سی
٣٤٩	ابراهیم پاشانك فرانسه ایلچیسنه خطابی
٣٥١	پیاله بکه فرمان عالی
٣٥٢	بالطه‌جی وزیرك بیورلدیسی
٣٥٣	مادام مؤتنه کونك مکتوبی
٣٥٤	بیوك پترونك وصیتنامه‌سی
٣٥٧	قینارجه عهد نامه‌سی
٣٧٠	بغدانك دفتر مصارفی

﴿ ترتيب جديد ﴾

جلد اول

(از)

تاريخ جودت

تاريخ جودت اختلاس وقت اولندقجه تحرير ايله طبع ونشر اولنوب حالبوكه برجلده درجی انسب اولان بعض وقوعات بشقه جلده كچمش ومقدمه‌يه درج اولنه‌جق نيجه تفصيلات صكره‌كی مجلدلره قالمش اولديغنه مبنی تاريخك اتمامندن صكره هيئت مجموعه‌سی كوزدن كچوريله‌رك بروجه آتی يكيدن ترتيب ايدلمش وبو ترتيب جديده كوره جلد اول مقدمه‌دن عبارت قالمشدر

معارف نظارت جليله‌سنك رخصتنامه‌سيله

(ايكنجی طبعی)

درسعادت

مطبعهٔ عثمانيه

١٣٠٩

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO
544004

﴿ جلد اول ﴾

﴿ از ﴾

تاريخ جودت

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد وثنای بیشمار وشکر وسپاس ممتنع الانحصار اول خالق زمین وزمان تعالى شانه عن الشبه والنقصان حضرتلرینك درکاه صمدیتنه شایاندرکه نسخهٔ جامعهٔ انسانیه‌نك دیباجهٔ فضائل امتیازیه‌سنی وتیرهٔ ﴿ انی جاعل فی الارض خلیفة ﴾ وسریرهٔ ﴿ وعلم آدم الاسماء كلها ثم عرضهم على الملائكة ﴾ ایله معلم ومطرز واخیار اخبار ماضیه واخبار اخیار منقضیه‌یی بصر بصیرت اولی الابصاره سبب انتباه واعتبار ایدوب ماضیدن حاله استدلال ایله وقوعاتك اسباب صحیحه‌سنه انتقال ملكه‌سنی استحصال ایدنلری محترم ومعزز ایلمشدر . وتحف صلوات وافیه وطرف تسلیمات بی نهایه فخر اولین وسند الآخرین تاجدار مسند ﴿ كنت نبیا وآدم بین الماء والطین ﴾ اولان نبی امینك روضهٔ مطهره وتربهٔ منوره‌سنه اولسونکه خبر صحیح وصادق ویقینی ایله عامهٔ عالمینی مسلك مستقیم شریعته دعوت وجنود مجندهٔ ارواح بنی آدمه عهد مقدس ازلیده سزا كوریلان ﴿ الست بربكم ﴾ خطاب مستطابنی تذكیر وحكایت برله خواص مقربینی سر منزل ومقام معرفته هدایت ایتمشدر . وتفاریق ترضیه ودعا آنك آل واصحاب وعترت واحبابنه اهدا قلنوركه اطوار حسنه‌لری اخلاف امته تعلیمات غفلتزدا وسیر مستحسنه‌لری حصه جویان

﴿ قصص ﴾

قصص وروايته مأخذ انتباه واهتدادر (بعد ذا) قلم پریشان رقم (احمد جودت)
بو وجهله صحيفه نگار افاده وروايت اولورکه اسلافك اخلافه جريدهٔ عالمده پایدار
ووسيلهٔ تخطر وتذكار اوله‌جق الك گوزل بر كذارى وايام سالفه وامم مختلفه‌نك
يكديكره نسبتله رجحان ومزيتنك ميزان ومعيارى فن جليل تاريخ اولديغندن
تاريخ نويسان كتابهٔ اعصار وديباجه طرازان وديعهٔ آثار اولان اصحاب فضل
ومعرفت بولندقلرى عصرلرك وقوعاتنى ضبط ايله قرناً بعد قرن بوفن بيعديله
خدمت وهردولت كندى وقوعاتنى ضبط ايتديرمكه نثار نقدينهٔ همت ايده‌كلمسيله
وقايع دولت عليه دخى سطوت نماى ساحهٔ ظهور اولديغى زمان سعادت نشاندن
بيك يوز سكسان سكز سنه‌سنه كانجه متصل ومسلسل ضبط وتحرير ايله طبع ونشر
اولنه كلمشيكن اقتضاى وقت وحال واعتراض انواع موانع حيرت مآل ايله
بوداعيه‌لر مودوع پيشتختهٔ ترك وامهال وآرەده ثبت صحيفهٔ املا وقيد جريدهٔ انشا
قالمش اولان تسويدات وتحريرات وقعه نويسان دخى زر مهره زدهٔ تصحيح
وشيرازه بستهٔ تنقيح اولمدن پسماندهٔ گوشهٔ نسيان واهمال اولوب قالمشيدى حالبوكه
اصل صحايف تواريخه قيد اولنه‌جق وهر فقره‌سندن بك چوق حصهٔ انتباه وعبرت
آلنه‌جق مسائل تاريخيه بوايام خاليه وقوعاتى ايدى . فلله الحمد نسخهٔ نفيسهٔ عدل
ومرحمت ومجموعهٔ جميلهٔ خلافت وسلطنت سلطان سرير سرورى شايان القاب
اسكندرى آبروى دودمان عثمانى افتخار اريكهٔ صاحبقرانى سلطان معارف پرور
خاقان معالى گستر پادشاه جم حشم ظل الله فى العالم السلطان ابن السلطان ابن
السلطان السلطان الغازى عبدالمجيد خان خلد الله سلطنته الى آخر الزمان
افندمز حضرتلرينك جلوس ميامن مأنوس همايونى‌كه بوعصرك الك مسعود ومتيمن
گونيدر . اول روز سعادت روزدنبرو نشر معارف حقنده بيدريغ بيوردقلرى
همت جهانقيمت جهانبانيلرى آثار جليه وجليله‌سندن اولمق اوزره كالاى
گرانبهاى علم ومعرفت رواج وقيمت صحيحه‌سن واسكيدن انداختهٔ زاويهٔ هجران
ومتوارىٔ بيوت عنكبوت نسيان اولان بونجه محاسن آثار يكيدن دست دلال
روزكارده رغبت صريحه‌سن بولوب ونيجه آثار عتيقه مربوط شيرازهٔ تجديد
وتجليد ونيجه تصانيف جديده مضبوط سررشتهٔ جمع وتسويد اوله‌رق عصر
محاسنحصر حضرت خلافتپناهيلرى حقا كه مغبوط اعصار پيشين ومجمع آثار بهين
اولوب سلسلهٔ وقايع دولت عليه دخى تاريخ مذكوردن بوعصرلره دكين يوريدلمى
مجلس معارف عموميه‌ده بالدفعات تذكر ايله خاكپاى حاجترواى حضرت پادشاهيدن
لدى الاستيذان تاريخ مذكوردن بيك ايكيوز قرق برسنه‌سنده نكاشتهٔ جريدهٔ
وقوع اولوب دولت عليه‌جه بتون بتون تجديد اصول وفروع ايتمش اولان وقعهٔ

خیریه‌یه قدر اسلافك نامنی احیا ایده‌جك واخلافك ادعیهٔ خیریه‌لرینی جلب ودعوت ایلیه‌جك بر اثر وجوده کتورمکه بوعبد عاجز بیوایه‌نك مأموریتنه رخصت سنیهٔ ملوکانه ارزان بیورلمغله اکرچه بوکا لیاقت کمترانم کافل وکافی دکل ایسه‌ده بو مأموریت مخصوصه‌دن بشقه سایهٔ فیضوایهٔ حضرت ملوکانه‌ده من غیر استیهال مجلس مذکور اعضاسندن بولندیغم نعمتك وعواطف عالمشمول حضرت پادشاهیدن بلااستحقاق نائل اولدیغم انواع الطاف وعنایاتك بیکده برینك ادای شکرندن کمال عجز عبیدانه مله برابر هیچ اولمز ایسه باری بولنده بولنمق یعنی بو بابده صرف مساعیء ممکنه اولنمق فریضه‌دن بولندیغنه ودرکاه معارف دستکاه دولتنه اکتساب انتساب ایله حصه‌یاب نصاب مفخرت اولدیغم مرکز دائرهٔ وزارت ومعدل مدار امن وعدالت خبایا شناس مبهمات امور مهام وزوایا طراز مشکلات مصالح انام وزیر آصف نظیر وارسطو تدبیر صدر اسبق وذات سعادت سماتی مقام نظارت خارجیه‌یه باعث وموروث پیرایه وورونق اولان رشید پاشا یسره الله مایشاء حضرتلرینك امر اهم معارفه میل ورغبتی دخی تازیانهٔ شوق وغیرت اولدیغنه مبنی همان عون وعنایتکاریء باری‌یه استنادا برمنوال مشروح بیك یوز سکسان سکز سنه‌سندن بیك ایکیوز قرق برسنه‌سنه‌دك بر تاریخ یازمغه اشبو بیك ایکیوز یتمش سنه‌سی اوائلنده بدأ ومباشرت اولنمشدر . جناب حق عمر وشوکت شاهانه‌یی روز افزون وحضور معارف نشور همایونلرینه نیجه آثار جدیده وجلیله‌نك تقدیمنه موفقیتله اصحاب علم وفضیلتی مفتخر وممنون بیورسون (وهذادعاء لایردّ لانه . دعاء علی کل البریة شامل) .

* تاریخ جودتك مأخذلری *

بیك تاریخلرینه قدر شهنامه‌جی وبعده وقعه نویس عنوانیله هر عصرده اصحاب معارفدن بری ضبط وقایعه مأمور بیوریله کلمش اولمسیله وقایع دولتعلیه بوعصرلره‌دك مسلسل ومتصل اوله‌رق مضبوط صحایف ایام ومحفوظ اذهان انام اولوب قالمشدر . وقعه‌نویسلر روز مره وقایعی جریده‌لرینه قید وضبط ایله آره صره تبییض وتقدیم ایتمك دأب دیرین دولتعلیه اولوب تبییض ایده‌مدکلری ضبطنامه‌لر دخی خلفلرینه دور اولنه‌رق انلرك طرفندن تبییض اولنه کلمشدر .

برمورّخ کندو عصرینك تاریخنی غرضدن عاری اوله‌رق حقیقتی اوزره یازمق مشکلدر . وقعه‌نویسلرك قلمه الدقلری تاریخلر ایسه طمطراق الفاظ ایله وادیء

عرض خلوصده یازیله کلمش اولدیغی جهتیله بونلری برصحیح تاریخ شکلنه قویمق خیلی تنقیحات وتعدیلاته توقف ایدر .
(تحفة الکبار) کاتب چلبینك آثار مشهوره سندن اولوب تعریفدن مستغنیدر .
(قوچی بك رساله سی) کوریجه لی قوچی بك نامذات معارف سماتك سلطان مراد رابعه تقدیم ایلمش اولدیغی لایحه لری جامع بررساله در .
شانی زاده عسکرك پریشانلغی اسبابنی بیان سیاقنده دیرکه کوریجه لی قوچی بك جنتمکان سلطان مراد خان رابع حضرتلرینه بورمزایایی بر پیرانه ادا ایله بی محابا انها ایتمشدرکه الحق ابوالنجیب رساله سنه فائق دیمکه لایقدر . انتهی .
(حدیقة الوزرا) و (دوحة المشایخ) و (سفینة الرؤسا) وذیللری معروف اولمغله تفصیله حاجت یوقدر .
(مقدمهٔ قوانین تشریفات) نائلی عبدالله پاشا تشریفاتجی ایکن باارادهٔ سنیه قوانین تشریفات دولتعلیه یی جمع ایله یاپدیغی مجموعه یه شرح اولمق اوزره تألیف ایلدیکی رساله درکه انده بوقوانینك اسبابنی بیان ومقدمهٔ قوانین تشریفات دیوتسمیه ایتمشدر .
(فائق افندی مجموعه سی) ذیل سفینة الرؤسا مؤلفی سلیمان فائق افندینك غرائب وقوعات ونوادر معلوماتی حاوی مجموعه سیدر . کندوسنك خط دستیله اولان نسخه سی منظور فقیر اولمشدر .
(مونته قوقولینك فن حربه دائر اولان کتابی) آوستریا دولتنده سردار وباش وکیل اولوب بیك التیوز سکسان برسنهٔ عیسویه سنده فوت اولان مشهور مونته قوقولینك فن حربه دائر تألیف ایلمش اولدیغی برکوزل اثردرکه اوچ بحثه منقسم وبحث اولی حربك انواع واصول وفروعنه وبحث ثانیسی نمچه عساکرینك دیار انکروسده مدت مدیده عساکر عثمانیه ایله وقوع بولان محارباتنه دائر اوله رق شکل مرامه بحث اوّلی صغری و بحث ثانی یی کبری مقامنده اعتبار ایدوب بحث ثالثده قوهٔ قاهرهٔ عثمانیه ایله جدال ومصادمه یه تصدی ایدن دولتلر بصیرت اوزره حزم واحتیاط ایدرك نصل طاورانمق لازم اولدیغن وغلبه وظفر نه صورتله ملحوظ ومتصور وامر خطیر حربك تحتنده نه مرتبه مهالك ومخاطرات مستتر ومضمر ایدوکن بیان ایله ماهوالمرامه نتیجه ویرمشدر . مقدما بوکتاب ترکجه یه ترجمه اولنمش ایسه ده طبع اولنمامشدر .
(قترینه تاریخی) روسیه ایمپراطوریچه سی قترینه نك تفاصیل احوالنی مبین قسترا نام مؤلفك قلمه المش اولدیغی مشهور تاریخچه درکه فرانسزجه دن ترکجه یه ترجمه وطبع اولنمشدر .
(آیینهٔ ظرفا) وقعه نویسلرك تراجم احوالنی جامع بررساله در .

(کلبن خانان) قریم خانلرینك ترجمهٔ حاللرینه دائر چلیمکرایك تألیف ایتدیکی تاریخدر .
(عبرتنمای دولت) قریم خانلغنك اجمال احوالیله بیك یوز سکسان ایکی سفرینك احوال کلیه‌سنی مبین وسائر وقوعات سفریه‌یی متضمن کتبهٔ اقلامدن کسبی نام ذاتك ایکیوز اون اوچ تاریخنده یازمش اولدیغی مجموعه قاقلو برتاریخچه‌درر .
(مرآة الدولة) سکسان ایکی سفرینك سبب ظهوری وخاقك لباسجه حدلرین تجاوز ایلدکلری وخدمهٔ دولتك کثرتی ورعایانك ضعف وتلاشی خصوصلریله بوبابده نه کونه تدبیر اولنمق لازم ایدوکی بیاننده نهالی افندینك لایحه قاقلو قلمه المش اولدیغی رساله‌در .
(خلاصة الاعتبار) مذکور روسیه سفرنده وقوع بولان نقائص وخطیئاته دائر رسمی احمد افندینك قلمه المش اولدیغی رساله مشهوره‌در .
(درج الوقایع) بیك یوز طقسان طقوز سنه‌سندن ایکیوز ایکی سنه‌سنه قدر بعض وقوعاتی جامع مجموعه قاقلو برتاریخچه‌در .
(شهری افندی تاریخچه‌سی) اواخر عهد عبدالحمید خانی ایله اوائل عصر سلیم خانی‌یه دائرشهری اسماعیل افندینك قلمه الدیغی تاریخچه‌در .
(تاریخ شمعدانی زاده) وقعه نویس تاریخی اولمیوب شمعدانی زاده‌نك سربست لسان ایله یازمش اولدیغی دولتعلیه تاریخیدر . انك اواخری تاریخمزك جلد اول وثانیسنه مأخذ اولمشدر .
(تاریخ انوری) اوچ جلددر برنجی جلدی بیك یوز سکسان ایکی سنه‌سندن یوز سکسان سکز سنه‌سنده قینارجه مصالحه‌سنك عقدندن صکره اردوی همایونك شمنیدن حرکتیله درسعادته وصولنه‌دك اولان وقایع دولتعلیه‌یی حاویدر . واصف افندی بونی تبدیل وتغییر ایله کندو تاریخنك جلد ثانیسی اعتبار ایتمشدر . تاریخ انورینك ایکنجی جلدی ایکیوز سکسان سکز سنه‌سی وقایعنك بقیه‌سندن یعنی اولکی جلدك بروجه بالا نهایت بولدیغی محلدن بدأ ایله یوز طقسان یدی سنه‌سی اواخرینه‌دك اولان وقایعی شاملدر . اصل تاریخمزك برنجی مأخذی بودر . اوچنجی جلدی بیك ایکیوز ایکی سنه‌سندن التی سنه‌سنه قدر اردوی همایون وقایعنی حاویدر .
(تاریخ ادیب) درسعادت وقایعنی شاملدر . چونکه ایکیوز ایکی سنه‌سنده انوری افندی بالاصاله وقعه نویس اوله‌رق اردوی همایون ایله کیدوب ایکیوز التی سنه‌سنه‌قدر اردوی همایون وقایعنی یازمش اولدیغی کبی ادیب افندی دخی اوزمان رکاب همایونده تشریفاتی ووقعه نویس وکیلی اوله‌رق وقایع سائره‌یی ضبط ایلمشدر .

(اردو ژورنالی) بیك ایکیوز ایکی سنه‌سنده اردوی همایونك داود پاشا صحراسندن حرکتی کونندن بدأ ایله مهادیه وشیش محاربه‌لرینی حاوی اولان ژورنال اولوب بودخی تاریخمزك معتنا مأخذلرندندر .

(روابط العقود) زشتوی ویاش مکالمه‌لرنده وقایع کاتبی بولنان غالب افندینك جمع ایلدیکی مکالمه مضبطه‌لری مجموعه‌سیدر .

(تاریخ نوری بك) بیك ایکیوز طقوز سنه‌سی ابتداسندن ایکیوز اون اوچ سنه‌سی اواخرینه‌دك اولان وقایع دولت علیه‌یی حاوی برتاریخدرکه وقعه نویس خلیل نوری بکك اثر خامه‌سیدر . نوری بك بونده طقوز سنه‌سندن بدأ ایلمش ایسه‌ده دها اول یازلمش اولان قوانین ونظاماتی دخی استطرادا درج ایله‌کدنبشقه سلطان سلیم ثالث حضرتلرینك عصر سلطنتلرنده وضع وتأسیس اولنان بالجمله قوانین ونظاماتی جمع ایله برمجموعه دخی ترتیب ایلمشدر .

(تاریخ واصف) بیك یوز التمش التی سنه‌سندن بدأ ایله یوز سکسان سکز سنه‌سنده اردوی همایونك درسعادته عودت ومواصلتنه قدر اولان وقایع دولت علیه یی شامل اولوب ایکی جلد اولمق اوزره طبع ونشر اولنمشدر . واصف افندینك طقسان التی سنه سی اواخرندن بدأ ایدر برقطعه ذیلی اولوب ایکی نسخه‌سی واردر . بری مابین همایونه تقدیم ایلدیکی نسخه‌درکه ایکیوز برسنه‌سی اواسطنه قدر کلور . دیکری سکسان سکز سنه‌سی اواسطنده قریم تصدیقنامه‌سی مبادله اولندیغی آوانده منتهی اولوب دیباجه‌سی خلیل حمید پاشا نامنه‌در . بوایکی نسخه بیننده اجمال وتفصیل وجرح وتعدیل جهتلریله بعض مرتبه فرق واردر . ایجابنه کوره زیرده توفیق ومحاکمه‌سنه مبادرت اولنه‌جقدر . وایکیوز اوچ سنه‌سنده وقوع بولان جلوس سلیم خانیدن بدأ ایله ایکیوز سکز سنه‌سی اواخرینه قدر واصف افندینك دیکر برقطعه ذیلی دخی واردر . واکرچه واصف افندی اشبو تاریخ مطبوعنك آخرنده یوز التمش التی تاریخندن ایکیوز اون یدی تاریخنه قدر نسق واحد اوزره وقایع دولت علیه‌یی یازمش اولدیغنی بیان ایلمش ایسه‌ده یالکز مذکور ایکی قطعه ذیلی میدانه چیقمشدر . آینهٔ ظرفا مؤلفی اولکی ذیله دخی دسترس اوله‌مدیغی جهتله یالکز ایکنجی ذیلی یعنی ایکیوز اوچدن طقوزه قدر التی سنه‌لك وقایعی شامل مؤلف خطیله برقطعه ذیل تاریخی کوروب ماعداسی نره‌ده قالمش اولدیغنك بیلنه مدیکنی تصریح ایلمشدر . حالبوکه جاوید بکك منتخباتنده سالف الذکر ذیل اولدن بحث اولنمشدر . وبروجه‌آتی بیك ایکیوز سکز سنه‌سی وقایعی صره‌سنده بیان اولنه‌جغی وجهله واصف افندینك جلوس

سليم خانيدن بدأ ايله ايكيوز بش سنه‌سنه قدر تأليف ايلديكى برقطعه تاريخى مذكور سكز سنه‌سى اوائلنده حضور همايونه عرض ايله لاجل الاتمام كندوسنه اعاده اولنديغى محققدر . عبد فقير بوبابده خيلى تحريات ايله مشغول اولمشيكن مذكور ايكى قطعه ذيلدن ماعدا سنه دسترس اوله‌مامشيدم . مؤخراً واصفك بيك ايكيوز اون يدى سنه‌سى ابتداسندن اون طقوز سنه‌سى غايتنه‌دك اوچ سنه‌لك وقايعى حاوى اولوب اوزرنده خط دستيله تصحيحاتى بولنان نسخه‌سنه وايكيوز طقوز سنه‌سيله اون ايكى سنه‌سندن اون يدى سنه‌سنه قدر كندوسنك خط دستيله اولان مسوده‌لرندن اكثرينه دسترس اولدم . واصف افندى بوسنه‌لرك وقايعنى طاقم طاقم ترتيب وتقديم ايدوب بونلرك عرض وتقديمنه دائر يازمش اولديغى تقريرلردن اوچ قطعه‌سنك مسوده‌لرى دخى ذكر اولنان مسوده‌لر ايچنده بولنمغله صورتلرى زيرده (١) اشارتيله ايراد اولنور .

(حسن افندى جريده‌سى) ايكيوز برسنه‌سنده واصف افنديك اسپانيايه عزيمتندن ايكيوز ايكى سنه‌سنده اردوى همايونك حركتنه قدر اولان وقايعى شاملدر . چونكه واصف افندى وقعه‌نويس بولنديغى حالده اسپانيا سفارتنه مأمور اولدقده وقعه نويسلك مأموريتى عهده‌سنده ابقا اولنه‌رق عودتنه قدر بالوكاله اداره ايتديرلمكه قرار ويرلمش واجراى امر وكالته تشريفاتى حسن افندى مأمور ايدلمش اولديغنه مبنى واصف افنديك ايكيوز برسنه‌سى اواسطنده اسپانيايه عزيمتندن صكره حسن افندى ضبط وقايعه مبادرت ايلمشدر . لكن متعاقباً روسيه سفرى ظهور ايدوب حالبوكه وقعه نويسلرك بالذات اردوى همايونده بولنمسى دأب ديرين دولت عليه‌دن اولديغندن انورى افندى بالاصاله وقعه نويس اوله‌رق اردوى همايون ايله كيدوب اردوى همايون وقايعنى قلمه آلمش وركاب همايون تشريفاتجيسى اولان اديب افندى دخى وقعه‌نويس ركاب همايون اوله‌رق درسعادتده وقايع سائره‌نك ضبطيله مشغول اولمشدر .

(منتخبات جاويد بك) مجموعه قاقلو برتاريخدركه جاويد احمد بك آنى دولت عليه ايله روسيه دولتى بيننده ظهوره كلان جنك وصلح حالتلرينه دائر اولان تواريخ مشهوره‌دن انتخاب ايدرك ايكى جلد اولمق اوزره جمع وترتيب ايدوب جلد اولنده بيك اوتوز التى تاريخندن بيك يوز سكسان يدى ذى القعده‌سنه قدر اولان وقايعى تحرير وجلد ثانيسنده تاريخ مذكوردن بدأ ايله بيك يوز طقسان التى سنه سنه قدر انورى تاريخنى وآندن بيك ايكيوز برسنه سنه قدر واصفك سالف الذكر ذيل تاريخنى واندن اردوى همايونك خروجنه‌دك ذيل واصف اولان سالف الذكر

حسن افندی جریده سنی وبعده ادیب افندی تاریخنك اوائلندن برمقدارینی وانوری تاریخنی وایکیوز التی سنه سنه قدر کندو مضبوطاتنی وواصف ذیلنك برمقدارینی خلاصه وجهله درج وتسطیر ایلمشدر .

(هاشم افندی مجموعه‌سی) اناپه قلعه‌سنك بانیسی اولان فرح علی پاشانك کاتبی هاشم افندینك مجموعه سیدرکه هاشم افندی پاشای مشارالیه ایله برلکده چرکستانه کیدوب خیلی مدت اوراده مستخدم اوله‌رق اوراق مهمه‌نك صورتلرینی قید ونیجه مواد غریبه‌یی ضبط ایله یاپمش اولدیغی مجموعه‌در . بروجه‌آتی چرکستان وقایعی حقنده صحیح وموثوق برمأخذدر .

(دوحة الوزرا) کلشن خلفانك ذیلی اولوب بغداد والیلرینك ترجمهٔ حاللرینی وعراقك وقایع مهمه‌سنی جامع برتاریخ مشهوردر .

(تاریخ عبدالشکور) مکهٔ مکرمه امیرلرینك ترجمهٔ حاللرینی متضمن مکهٔ مکرمه علماسندن عبدالشکور افندی نام ذاتك تألیف ایلدیکی عربی العباره برتاریخدر .

(تاریخ جزار) جزار احمد پاشانك ترجمهٔ حالنه دائر جبل لبنان مورخلرندن میر حیدر شملان شهابی یه منسوب اولان عربی العباره برتاریخچه‌در .

(تاریخ جبرتی) مصرك احوال سابقه ولاحقه سنی حاوی علماء مصریه‌دن عبدالرحمن جبرتی نام مورخك درت جلد اوله‌رق تألیف ایلدیکی عربی العباره تاریخدر . آنك اواخری تاریخمزك مأخذلرندندر .

(مظهر التقدیس بخروج طائفة الفرانسیس) فرانسزلرك مصره دخوللرندن خروجلرینه دك یومیه ظهوره کلان وقایع مصریه حقنده سالف الذکر جبرتی افندینك قلمه الدیغی برتاریخچه در . وقعه نویس عاصم افندی انی عربجه‌دن ترکجه‌یه نقل وترجمه ایلمشدر .

(تاریخ نیقولا) فرانسزلرك مصری استیلالری اثناسنده جبل دروز حاکمی میر بشیر طرفندن مصره کوندرلمش اولان (معلم نیقولا الترك) نام کیمسه‌نك قلمه آلدیغی عربی العباره تاریخچه درکه نیقولا فرانسزلرله برابر مصرده بولنه‌رق جبل لبنانه عودتنده بوتاریخچه‌یی قلمه المشدر . وبیك سکز یوز اوتوزطقوز سنهٔ میلادیه سنده فرانسزجه ترجمه سیله برابر پارسده طبع وتمثیل اولنمشدر .

یوسف عورایه منسوب عربی العباره دیکر برقطعه تاریخچه دخی منظور فقیر اولدی . لکن بوعینیله معلم نیقولانك تاریخچه سی اولوب پك آز محللرده عباره وتعبیراتجه جزئی فرق وار ایسه ده مادة ومعنی ایکیسی برشیدر . ونیقولا ایله یوسف عورا خرستیان اولمق ملابسه‌سیله فرانسزلرك مداخلری اولوب بوناپارته‌نك مدح وثناسی حقنده ایکیسنك دخی عربی العباره منظومه‌لری واردر .

(تذكرهٔ بوناپارته) بوناپارته‌نك (سنت النه) جزیره سنده منفی ایکن کندو ترجمهٔ حالنه دائر یازمش اولدیغی رساله‌در ترکجه مطبوع ترجمه‌سی واردر .

(ضبطنامه‌لر) بیك ایکیوز اون سکز سنه سندن یکرمی اوچ سنه سی غایتنه قدر اندرون همایونده یازلمش برطاقم ضبط وقایع ورقه‌لری اولوب بونلر دخی بالمطالعه تاریخمزه مأخذ اتخاذ اولنمشدر .

(رائف افندی ضبطنامه سی) مکتوبیء صدر عالی خلفاسندن بلوکات اربعه کاتبی علی رائف افندینك اردوی همایون وقایعنه دائر اولان ضبطنامه سیدرکه بیك ایکیوز یکرمی سنه‌سی خلالندن واصف افندی رئیس الکتاب اولدقده یرینه آمدیء دیوان همایون خلفاسندن پرتو افندی وقعه نویس اولمش ایسه ده یکرمی ایکی سنه‌سی خلالنده فوت اولمغله یرینه عامر بك وقعه نویس اولوب او دخی چند ماه صکره استعفا ایلمش اولدیغندن مدرسیندن عینتابی عاصم افندی وقعه نویس اولمشدر . انجق بروجه آتی یکرمی ایکی سنه‌سی وقایعی صره سنده بیان اولنه جغی وجهله عاصم افندی اردوی همایونه کیتمیوب درسعادتده ضبط وقایع ایله مشغول اولدیغندن اردوی همایون وقعه نویسندن خالی قالمغله مومی الیه علی رائف افندی کندولکندن اوله‌رق اردوی همایون وقایعنی ضبط ایلیوب درسعادته عودتنده ضبطنامه‌سنی نجیب افندی‌یه ویرمش واو دخی بوضبطنامه‌نك مندرجاتنی تاریخچه‌سنه علاوه ایلمشدر . پرتو افندی ایله عامر بكك یازدقلری مسوده‌لر دخی اردوی همایوندن درسعادته ارسال ایله عاصم افندی‌یه تسلیم اولنمشدر .

(نجیب افندی تاریخچه سی) وقعهٔ سلیمیه‌یه دائر باب عالی رجالندن نجیب افندینك قلمه الدیغی برتاریخچه‌درکه رائف افندینك بروجه بالا ضبط ایلمش اولدیغی اردوی همایون وقایعنی دخی شاملدر .

(تاریخ سعید افندی) کتخدا سعید افندی دیو معروف اولان ذات معارف سماتك وقعهٔ سلیمیه‌یه دائر قلمه المش اولدیغی برتاریخچه‌در . فقط اوله روسیه چاری بیوك پترو زماندن بدأ ایله مفصل ومشروح برمقدمه یازمشدر .

(تاریخ عاصم) وقعه نویس عینتابی عاصم افندینك تاریخی اولوب بیك ایکیوز یکرمی سنه‌سی آخرنده محب افندینك پارس سفارت سنیه‌سنه مأموریتندن بدأ ایله سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك جلوسنه قدر اولان وقایعی شاملدر . فقط نسخه‌لری پك مختلفدر . زیرا عاصم افندی تاریخنی تبییض وتقدیم ایتدکدن صکره دار عقبایه ارتحال ایدن عظمادن حیاتنده ایکن مغبر اولدیغی بعض ذواتك قدح وذمنی التزام ایله نزدنده کی نسخه‌یه برچوق فقره‌لر علاوه ایلمشدر . مؤخراً

(بعض)

بعض ذوات دخی بوفقره‌لرك چوغنی طی ایله بشقه‌جه برنسخه میدانه کتورمشدر . وبرده کتخدا سعید افندی تاریخچه‌سی بوکا مزج اولنمغله ایکی جلد اولمق اوزره برنسخه میدانه چیقمشدرکه سعید افندی تاریخچه‌سنك مقدمه‌سی تمامیله وبك آزشی علاوه سیله بوکا مقدمه اولمق اوزره درج ایله جلد اوّلی سلطان سلیمك انتهای سلطنتنه قدر اولوب جلد ثانیسی دخی وقعهٔ خلع سلیمدن بدأ ایله دور محمود خانی اوائلنه قدر کلور . اندن صکره اون ایکی سنه ضبط وقایع ایلمش ایسه‌ده ترتیب وتبییض ایده‌مدیکندن ضبطنامه‌لری خلفی شانی زاده‌یه دور اولنمشدر .

(تفنکجی باشی تاریخی) تفنکجی باشی دیو معروف اولان عارف افندینك وقعهٔ سلیمیه‌یه دائر قلمه الدیغی تاریخچه‌در .

(فذلکهٔ قوشمانی) قوشمانی ابن دهقانی نام ذاتك فذلکهٔ قوشمانی عنوانیله ایکی رساله‌سی واردر . بریسی انکلیز دونماسنك درسعادته ورودندن سلطان سلیمك خلعنه قدر اولان وقایعی متضمن ودیکری مشار الیه حضرتلرینك شهادتنی مبیندر .

(یایلا امامی رساله‌سی) یایلا امامی دیو معروف اولان ذاتك ایکیوز برسنه‌سی اواخرندن یکرمی بش سنه‌سنه قدر اولان استانبول وقایعنی حاوی تاریخچه‌سیدر .

(تاریخچهٔ عطا) جنتمکان سلطان سلیمك خلعنه وشهادتنه دائر انك دورنده باش لالا بولنان طیار افندینك مخدومی عصریمز رجالندن احمد عطا بك افندینك پدرندن وسائر اصحاب وقوفدن مسموعات وتحقیقاتنی حاوی قلمه الدیغی برکوزل تاریخچه‌در .

(لایحهٔ ترجمان دیوان) ضیا پاشانك ایکنجی صدارتنده دیوان همایون ترجمانی طرفندن رساله قلقلو تقدیم قلنمش برمفصل لایحه اولوب مشار الیهك دفعهٔ اولی صدارتندن دفعهٔ ثانیه صدارتنه کلنجه‌دول اوروپانك احوال پولتیقه‌لرینی وبواثناده ظهوره کلان وقایع مهمهٔ دولت علیه‌یی اجمالا بیان ایدر .

(سفارتنامهٔ محب افندی) بیك ایکیوز یکرمی سنه‌سنده سفارتله پارسه کیدن محب افندینك ایکی سفارتنامه‌سی اولوب بریسی فرانسه‌یه کیفیت عزیمت وعودتی ایله التی سنه مدت پارسده اقامتی اثناسنده مأموریتنه تعلق ایدن بالجمله مضابط ومکاتیب وتذاکر وتقاریری حاوی مفصل ومشروح برسفارتنامه‌در . ودیکری اجمالاً فرانسه‌یه عزیمت وعودتی ایله پارسك احوال وآثار ورسومنی مبین رساله قلقلو برمختصر سفارتنامه‌در .

(سفارتنامهٔ وحید افندی) بیك ایکیوز یکرمی برسنه‌سنده مرخص مخصوص اوله‌رق ناپلیون نزدینه کوندریلان وحید افندینك برکوزل سفارتنامه‌سیدر .

(ژورناللر) ناپلیون بوناپارته‌نك دول متفقـه ایله محارباتنه دائر اولان ژورناللر دخی مطالعه گذارمز اولمشدر .

(لایحهٔ سـباستیانی) فرانسز ایلچیسی مشهور سباستیانینك درسـعادتدن پارسه عودتنده ناپلیونه تقدیم ایلمش اولدیغی لایحه‌سنده دخی اول عصرك احوالنه دائر بعض مسائل تاریخیه وار در .

(تاریخ بلاد سودان) طقوز یوز تاریخندن صکره ظهوره گلان بعض وقایع سودانی متضمن ومصر والیسی محمد علی پاشـا طرفندن سـودانك کیفیت استیلاسنی مبین عربی العباره بر تاریخدر .

مؤلفی سودان اهالیسندن وایکیوز قرق تاریخنده مصر باشبوغنك تشکیل ایتدیکی دیوانك اعضاسندن بر ذاتدر .

(تاریخ شـانی زاده) اوچ جلد در . جلد اوّلی بیـك ایکیوز یکرمی اوچ سنهٔ هجریه سنده وقوعبولان جلوس محمود خانیدن ایکیوز یکرمی بش سنه‌سی غایتنه قدر وجلد ثانیسی یکرمی التی سنه‌سی ابتداسندن اوتوز اوچ سنه سی غایتنه وجلد ثالثی اوتوز درت سـنه سی ابتداسـندن اوتوز التی سنه سی غایتنه قدر اولان وقایعی مشتملدر . واوتوز یدی سنه سی ابتداسندن قرق برسنه‌سی صفرینه قدر اگرچه وقعه نویسلك مأموریتنده بولنمش ایســه ده بروجه بالا سلفندن مدور اولان اون ایکی سنه‌لك وقایعی ترتیب ایله مشغول اولدیغندن شومدت ظرفنده اولان وقایعی جمع وترتیب ایده مدیکنه مبنی ضبط نامه‌لری خلفی اسعد افندی‌یه دور اولنمشدر .

(تاریخ میر یوسف) سلحشوران خاصه‌دن احمد پاشازاده یوسف بكك قلمه الدیغی تاریخچه‌در که روم فترتنك ظهورنده مسقط رأسی اولان انابولیده بولنوب یکرمی ایکی آی انابولی قلعه سنده محصور قالدقدن صکره قلعه‌نك اشقیایه تسلیمنده بر انکلیز کمیسنه راکباً ازمیره واورادن درسعادته گلدیکنده بو تاریخچه‌یی یازمشدر .

(تاریخ ملك) بیك ایکیوز اوتوز التی سـنه سنده ظهوره گلان یونان اختلالنه دائر موره‌لی ملك بكك اثر خامه‌سی اولان تاریخچه‌در . ملك بك روم فترتنی منتج اولان اتریانك برنجی مرتبی اقسانتونك تأسیس اختلاله دائر اولان رسـاله‌سنی وتواریخ یونانیه‌نك مندرجات مهمه سنی ترجمه وکندو تحقیقات ومطالعاتنی علاوه ایله بویله برگوزل اثر وجوده گتورمشدر .

(تاریخ فترت) ذکر اولنان یونان فترتنه دائر عصریمز مؤلفلرندن محمد افندینك قلمه المش اولدیغی تاریخچه‌درکه یالکز جزؤ اوّلی طبع اولنمغله الت طرفی هنوز مطالعه گذاریمز اولمامشدر .

خیلی مدت استانبولده اوستریا ایلچیسی بولنان مشهور بارون پروکشك دخی روم فترتنه دائر بر تاریخی وار ایسه ده هنوز ترکجه‌یه ترجمه اولنمامشدر .

(تاریخ وقعهٔ جزیرهٔ ساقز) ساقز وقعه‌سنه دائر بر تاریخچه‌در .

وبو ترکیبك حروف منقوطه‌سی وقعه‌یه تاریخدر . یعنی موره وبعض جزائر بحر سفیدك اختلال وعصیانی اثناسنده اشقیانك تجاوزی ایله بیك ایکیوز اوتوز یدی سنهٔ هجریه‌سنده وحید پاشا محافظ ایکن ساقز آطه‌سنده ظهور ایدن اختلاله دائر اوزمان ساقزده قلمه آلنمش اولان تاریخچه در .

(تاریخ اسعد) وقعه‌نویس اسعد افندینك بیك ایکیوز اوتوز یدی سنهٔ هجریه‌سی ابتداسندن قرق برسنه‌سنه قدر اولان تاریخیدرکه سلفنك زمانی اولمغله اسعد افندی بونی جلد اول اعتبار ایتمشدر .

بوندن بشقه اسعد افندی قرق برسنه‌سنده ظهوره‌کلان وقعهٔ خیریه‌یه دائر مستقل بر تاریخ یازوب اس ظفر تسمیه ایلمشدر .

بعده اسعدافندی تاریخنك جلد ثانیسنه قرق بر سنه‌سی اوائلندن بدأ ایله سنهٔ من بوره غایتنه قدر بر سنه‌لك اولمق اوزره برنجی قطعه‌سنی ترتیب وتبییض ایلمش ایسه ده اندن صکره‌سنی جمع وترتیبه موفق اوله‌مامشدر .

اسبق داخلیه کاتبی مرحوم باهر افندی موره‌نك اختلالی اثناسنده موره سرعسکری صدر اسبق سید علی پاشانك کتابت خدمتیله موره اردوسنده بولنمغله مشهودات ومسموعاتنی ضبط وتحریر واسعد افندی تاریخنك سالف الذکر جلد اولنك مباحثی میانه‌نه ذیل وعلاوه ایلدیکی کبی جلد ثانیسنك اشبو برنجی قطعه‌سنه دخی حاشیه‌لر وآخرینه برده ذیل یازمشدر .

(تواریخ فارسیه) عراق وایران حوادثنك تحقیقی ضمننده لسان فارسی اوزره یازلمش اولان تاریخلر دخی مأخذ اتخاذ اولنمشدر .

اوروپا حوادثنك تصحیحی ضمننده اوروپا تاریخلرینه مراجعت اولنه‌کلوب حالبوکه بوناپارته‌نك ظهورندن صکره دولت علیه‌نك دول اوروپا ایله مناسبات ومعاملاتی تکثر ایتمکله نیجه وقایع دولت علیه‌نك استکناهی اوروپا حوادثنك بیلنمسنه موقوف اولدیغنه مبنی اوروپاده یازلمش اولان تاریخ ورساله‌لره دها زیاده مراجعته مجبوریت الویرمشدر .

ذکر اولنان مؤلفاتدن فضله دردست اولنه‌بیلان مجالس مکالمه ومشورت مضبطه‌لری وسائر اوراق رسمیه ایله قیود دفاتر اقلامه دخی مراجعت اولنه‌رق تاریخه قید اولنمغه شایان نقدر مواد بولندیسه جمع وتحریرینه ووقوعاتك تصحیحنه بقدر الامکان بذل تاب وتوان ایدلمشدر .

مُخطِرَه

علم تاریخدن غرض اصلی وقوعاتك صدق وكذبنه واسباب حقیقه‌سنه وقوف ایله موجب تیقظ وانتباه اوله‌جق معلومات اكتسابندن عبارت اولمغین مورّخك وظیفهٔ ذمتی فائدهٔ خبر ویره‌جك ومدار عبرت اوله‌بیله‌جك وقایعك اسباب صحیحه‌سنی تتبع ایدوبده هركسك اكلایه‌بیله‌جكی وجهله سلیس ومنقح اوله‌رق افاده ایتمكدر . یوقسه تكلفات منشیانه ایله ابراز فضل وهنر ایلمك ویاخود ژورنال یوللو روزمره وقوعاتی سویلمك دكلدر . اما بعض اسلافك بلیغانه ومنشیانه یازدقلری آثار مرغوبه‌نك علت غائیه‌سی فائدهٔ تاریخیه اولمیوب بلكه فن انشایه بر خدمتدر . وتاریخلرده تكلفات منشیانه مطلوب ومرغوب اولمدیغی مثللو منشیانه یازیلان وقایعده دخی واقعه‌نك واقعه مطابقتی ملتزم دكلدر . بناءً علی ذلك وقایع ماضیه‌یه دائر اولان كتابلرك یازلمسنده واوقونمسنده ابتدا غرض نیدوكی بیلنمك لازم كلور . عرب مورّخلری بو ایكی یولده دخی سائره فائق اولوب بوغرضلری بربرینه قارشدیرمدیلر . لكن متأخریندن بعضیلر مقصد نیدوكنی تمیز وتعیین ایتمیه‌رك وقتنی فنه خدمت ایلدكلرینی بیلمیه‌رك تكثیر سواد ایتملریله یازدقلری تاریخلردن برفائدهٔ صحیحه مستفاد اولماز .

ایشته تحریر وتألیفنه مبادرت ایلدیكمز كتابدن غرض فائدهٔ تاریخیه اولمغله تكلفات منشیانه‌دن صرف نظر اولنه‌رق فائدهٔ خبر ویره‌جك وقایعك تصحیح وتنقیحنه غیرت اولنوب دیدنهٔ قدیمهٔ دولت علیه‌دن اولان وقوعات عادیه تحریریله تكثیر سواددن مجانبت اولنور .

شویله‌كه هرسنه موسمی حلولنده شتائیه‌دن صیفیه‌یه وصیفیه‌دن شتائیه‌یه نقل همایون وقوعی ودونمای همایونك بهار كلدكده آقدكزه خروجی وكوز كلدكده ترسانهٔ عامره‌یه دخولی وعسكرك اوچ آیده بر قسط مواجبی ویرلمك وهرسنه وقوع بولان عادی توجیهات دفتری وطریق علمیه سلسله‌سی وهرسنه رمضان شریفك اوائلنده حضور همایونده درس تقریری واون بشنده خرقهٔ شریف زیارتی ونزول سفینه دعاسی كبی اصول جاریه‌دن اولان وقایع عادیه طی اولنه‌رق اكر بونلره دائر فن تاریخچه فائده ویره‌جك بركیفیت وار ایسه تاریخه درج وتحریر قلنور .

ایشته اول منوال اوزره اشبو تاریخك تحریرینه مبادرت وانصاف وبیطرفی اصولنه

رعایت ایله برشخصی یا برطرفی التزامدن مجانبت اولنه رق وقوعاتك تصحیحنه واسباب صحیحه سنك تحریسنه علی قدر الاستطاعه بذل جهد واهتمام قانمشدر .

مقدمه

تاریخ جودتك مبدئی اولان بیك ایکیوز سکسان سکز سنهٔ هجریه سی دولت علیه‌جه برحد فاصل کبی اولوب اندن صکره وقوعاتك رنکی تغیرایتمشدر .
بر عصرك وقوعاتی ایسه اعصار سابقه‌نك اعداد وتهیئه ایتدیکی علل واسباب متسلسله‌نك نتایج ومسبباتی ایدوکندن یازیله جق وقایع تاریخیه نه مقوله اسبابك آثاری ایدوکی بیلنمك لازم کلور .
بناءً علی ذلك مقصوده شروعدن مقدم دول سالفه‌نك وعلی الخصوص دولت علیه‌نك وقایع کلیه واحوال عمومیهٔ ماضیه سی ومصر وقریم کبی قطعات مهمه‌سنك وقایع مشهوره سی ایله تاریخ مطالعه ایدنلره لازم اولان بعض معلومات مهمه بروجه آتی اجمالاً فصل فصل بیان اولنمق مناسب کورلمشدر .

فصل اول

علم تاریخك لزوم وفائده سی بیاننده‌در

علم تاریخ افراد ناسی وقایع ومآثر ماضیه یه ووکلا وخواصی خفایا وسرائر مقتضیه‌یه مطلع ایدوب نفعی عامهٔ عالمه عائد وراجع اولدیغندن عامهٔ اشخاص مطالعه‌سنه مجبول و بین الخواص مقبول ومرغوب برفن کثیر المنافعدر . زیرا انسان مدنی الطبع اولوب یعنی بهایم کبی منفرداً یاشایه‌میوب بمحل عقد جمعیت ایدرك یکدیکره معاونت ایتمکه محتاج اولورلر . وبوجمعیت بشریه‌نك درجات متفاوته‌سی اولوب ادنی درجه‌سی خیمه نشین اولان قبائلك جمعیتیدرکه حوایج ضروریهٔ بشریه‌یی تدارك ایله شجرهٔ حیاتك ثمره‌سی اولان تناسل مقصدینه وصول بولورلر لکن شکل وهیئت مدنیتك نتیجه‌سی اولان معارف وعلوم صناعیه وسائر خصائص کمالیهٔ انسانیه‌دن محروم اولورلر واهل قری مدائن معظمه اهالیسنه نسبتله آثار ونتایج صحیحهٔ مدنیتدن مهجور عد اولندقلری کبی بونلر دخی قرا اهالیسنه نسبتله مدنیتدن دور قالورلر .

جمعیت مذکوره نك اعلی درجه‌سی دخی مدنیت یعنی دولت وسلطنت
مرتبه‌سیدرکه بردولتك سایهٔ حفظ وحراستنده یکدیکره غدر وتعدیدن
واعدا واغیار اندیشه‌سندن آزاده اولوب برطرفدن احتیاجات بشریه‌لرینی
تحصیله وبر طرفدن دخی کمالات انسانیه‌لرینی تکمیله مشغول وآماده اولورلر
شویله‌که دفع مضرت وجلب منفعت داعیه‌سی انسانده بر امر جبلی اولوب بعضاً
بر مقصدده برنیجه کیمسه‌لرك امل وآرزولری متحد ومزاحم اولدقده باشلو
باشارینه قالسه‌لر یکدیکره غدر ایتمك ایسته‌دیکندن وبعضاً دخی برمصلحت عمومیه‌ده
بر جمعیت ایله دیکر جمعیتك بیننده بالطبع منازعات ومحاربات واقع اوله‌کلدیکندن
هر کس حقوق ذاتیه وعمومیه‌سنی جانب حکومته تودیع ایله انك حکم وهمتنه
راضی اوله‌رق لوازم کمالات انسانیه تحصیلنه میدان فراغت بولورلر . واول ملت
صنف صنف آیریلوب کیمیسی زراعت وتجارت وکیمیسی امورملکیه وعسکریه‌ده
خدمت ایدر . وعلوم وصنایع قوتیله یوزکشینك حوائج ضروریه‌سنی اون کشی
حاصل ایتمکله ومدت مدیده ظرفنده حاصل اوله‌بیله‌جك مواد آز وقت ظرفنده
حصوله کلمکله باشلیوب اول ملتك اوقاتی حوائج ضروریه تحصیلندن فضله قاله‌رق
واشبو فضله وقتلر دخی خصائص کمالیهٔ انسانیه تکمیلنه مصروف اوله‌رق لوازم
حضریت ومدنیت کوندن کونه بونسبت اوزره مترقی اولوب کیدر . انجق اول
ملتده ارتق ساده‌لك وسبکبارلق قالمیوب تجملات وتکلفات آرته‌رق احتیاجات
چوغالور . واکا کوره منافع ذاتیه واغراض شخصیه دخی تزاید وترقی بولور .
وکتدکجه اول ملتك اداره‌سنه صعوبت کله‌رك حسن اداره‌نك حصول بولمسیله
دولتك ایلرولمسی وملتك سعادت حال کسب ایده‌بیلمسی مهارت ووقوف اصحابنك
صرف اهتمام ودقتنه موقوف اولور . بویله امور سیاسیه‌ده مهارت ایسه
انجق تجربه ایله حاصل اوله‌بیلوب هرصورتی تجربه‌یه دخی برآدمك عمری وافی
وبرعصرك تجربه‌سی کافی اولمدیغندن وعارف اولنلر (السعید من اتعظ بغیره)
حدیث شریفی مؤداسنجه هرشی نفسنده تجربه‌یه قالقشمیه‌رق سائرندن عبرت
ونصیحت اله کلدکلرندن وکلا وخواص علم تاریخدن سائر اشخاص کبی احوال
ذاتیه‌لرنجه منتفع اولدقلرندن بشقه مصالح دولیه‌جه دخی مستفید ومتمتع اولورلر .
بناءً علیه وطن ومملکتنی سون ودولت وملتك بقاسنی استیان اسلاف معارف
اتصاف کندی عصرلرینك وقایع واخبارینی ضبط ایله اخلافه یادکار براغه‌رق
کندولری دخی مظهر ادعیهٔ خیریهٔ اخلاف اوله‌کلمشلردر . قالدیکه ماضی
ومستقبل احوالنه واقف وبلکه ازل وابد اسرارینی عارف اولمغه انسانده برمیل

طبيعى اولديغندن على العموم نوع بشرك بوفنه احتياج معنويسى دركاردر .
(لاتشبع العين من نظر ولا السمع من خبر ولا الارض من مطر)
وحفظ نظامات دوليه علم تاريخ ايله اولوب اصول سالفه‌نك وقت وحاله تطبيقنده ايسه فوائد كثيره متحقق اولديغندن بعض علما علم تاريخك تعليم وتعلمى درجهٔ وجوبده‌در ديديلر .

نقل اولنوركه خلفاى عباسيه‌دن قائم بامر الله زماننده اهل خيبردن برقاچ نفر متعينان يهود دارالخلافهٔ بغداده كلوب جزيه‌دن معافيتلرينى مشعر سند صورتنده بر ورقپاره ابراز ايله زعملرنجه حضرت علينك خطى اولمق اوزره طرف رسالتپناهيدن كندولرينه ويرلمش واصحاب كرامدن برقاچ ذاتك شهادتلرى دخى تحرير اولنمش اولمغله سندلرى نزد خليفه‌ده قبول قلنه‌رق جزيه‌دن معافيتلرى بابنده اصدار منشور اولنمق اوزره ايكن رئيس الرؤسا بولنان ابو القاسم بن مسلمه‌يه شك عارض اوله‌رق سند مذكور ساخته برشى اولمسون هله بركره مورخ عهد اولان خطيب بغدادى‌يه كوسترلمسى مناسب اولور ديو خليفه‌يه اخطار ايتمكله خطيب مومى اليهه عرض اولندقده فن تاريخچه سندك موضوع وساخته اولديغنى اثبات ايتمشدر . شويله‌كه سند مرقومده محرر اولان شهوددن حضرت معاويه هجرتك طقوزنجى سنه‌سى يوم فتح مكه‌ده شرف اسلام ايله مشرف اولدى . خيبرك فتحى ايسه هجرتك يدنجى سالنده وقوعبولمش ايدى . كذلك شهود محرره‌دن بريسى دخى سعد بن معاذ حضرتلرى اولوب مشار اليه ايسه هجرتك بشنجى سنه‌سى يوم خندقده جسر فنادن كذار ايتمكله خيبرفتحنده بولنمدى . ديمكله موضوعيتى ثبوت بوله‌رق شق اولندى . بوجهتله مورخ مومى اليه بيت المال مسلمينك انتفاعنه سبب اولمشدر .

فصل ثانى

حكومتلرك اطوار واقسامى بياننده‌در

بوعالم دنيايه نظر اولنسه تجددات يوميه‌دن عبارت برهنكامهٔ عبرت اولديغى رونما اولور و بومعناى تجدد جميع اعيان واعراضده بولنور . بوقبيلدن اولمق اوزره شخص واحد كرك وجودجه وكرك حالجه برزمان ترقيده و برزمان تنزلده اولديغى مثللو هردولت دخى بومنوال اوزره كاه قوت بولور وكاه ضعف

وفتور حالنه كلور . وهر دولت بدايت ظهورنده ساده وسبكبار اولوب اكرچه كوندن كونه قوتلنور ايسه ده انسان ياشلاندقجه مأكل ومشاربده ومسكن وملابسده احتياجى آرتديغى كبى دولت دخى اسكيدكجه تكلفاتى آرتيره كلديكندن اولكى سادهلكى قالميوب مشاغل ومصارفى زيادهلشور وفوق العاده بر وقعه حادث اولدقده ومصارف معتادهسندن زياده برمصرف آچلدقده مضايقهيه دوچار وامر ادارهده بعض كونه قصور دخى صادر اولور ايسه سرپنجهٔ ضعف وفتوره كرفتار اولور . سنة الله فى العالمين .

والحاصل قنغى دولت اولور ايسه اولسون برطوردن طور آخره نقل ايدهكلديكى جهتله هر دورده برطور مخصوصده بولنور . وهر طورده بر درلو طاورانمق وهر دورك مزاجنه كوره چاره وعلاج ارانمق لازم كلور . شويلهكه هرشخصده سن نما وسن وقوف وسن انحطاط اولديغى كبى هر دولتده دخى بو مراتب ثلثه بولنوب هركس حفظ صحت خصوصنده سننه كوره طاورانديغى مثللو هيئت دولت دخى برجسم انسانى مثابهسنده اولديغندن هرطور ومرتبهسنده حركت مناسبهيه دقت اولنمق لازم كلور . وطور انحطاط بعضاً حس اولنميهجق صورتده خفى اولور . وبعضاً دخى جلى وآشكار اولوب علاجى مشكل ودشوار اولور . وبعضاً بردولتده زيادهسيله انحطاط وفتور امارهلرى ظهور ايتمشيكن تدابير حكيمانه ايله تجدد ايدوب تازهلنديكى واردر . فقط اول حالده دولتك تهلكهسى زياده اولوب فوق العاده بعض علل خارجيه دخى ظهور ايدر ايسه تجدد ايدوبده خلاص بولمسى پك دشواردر . ووقوعى وار ايسهده وقوعات جسيمه وانقلابات عظيمه ايله حاصل اولهبيلمشدر . ونجه دولتلر دخى سن وقوفنى اكمال ايتمدن كندى قصوريله ياخود برقضا ظهوريله محو ومنقرض اولمشدر .

معلوم اولهكه دول نصارانك احكام سياسيهلرى اجتماع آراى عقلا ايله ترتيب اولنمش اولان قوانين حكميهدن عبارت اولديغى حالده حكومتلرى ايكى قسمه منقسمدر . برى حكومت روحانيه يعنى دينيه ديكرى حكومت جسمانيه يعنى ماديهدر .

حكومت روحانيه قتولك مذهبنده پاپانك حكومتيدركه بالجمله قتولك راهبلرينك آمرى وكليسالرينك رئيسى اولوب انى حضرت عيسانك وكيلى اولمق اوزره اعتقاد ايدرلر . وبالجمله قتولك دولتلرينك ممالكنده انك حكومت روحانيهسى جاريدر . وقتيله اوروپا ايچنده بوحكومت روحانيهنك پك زياده تأثير ونفوذى وار ايدى . لكن حكمدارلر پاپالرك الندن چوق جور وجفا چكدكلرندن رفته رفته پاپالرك نفوذلرينى كسر وتقليل ايتديلر . روم يعنى اورتودقس مذهبنده بولنان

باجمله خرستیانلر پاپایی طانیمیوب حکومت روحانیه ده استانبول پطریقنه تابعدرلر . ارمنیلرك رئیس روحانیلرینه قاتوغیکوس دنیلورکه اوچدر . بریسی کرجستانده واقع آچمیازین ودیکری قوزانده واقع سیس واوچنجیسی وان طرفنده کائن اخطمار کلیسالرینك رئیس روحانیلریدر . اما پروتستانلرك بویله بر رئیس عمومیلری یوقدر .

حکومت مادیه دخی اوچ قسمدر . حکومت مطلقه حکومت مشروطه حکومت جمهوریه‌در . حکومت مطلقه‌عنان حکومتی بتون النه المش اولان برحکمدارك حکومتیدر . روسیه دولتی کبی .

حکومت مشروطه ملت مجلسنك رأینه اتباع ایدن حکمدارك حکومتی اولوب بودخی ایکی قسمدر .

قسم اول مشروطهٔ عمومیه اولوب عامهٔ اهالی مساوات اوزره بولنور . المانیا وایتالیا دولتلرندن بعضیلری کبی که وکلای دولتدن بشقه ملتجه انتخاب اولنان اعضادن مرکب برملت مجلسلری واردر .

قسم ثانی مشروطهٔ حسبیه درکه زادکان ملت بیاغی اهالیدن وجوه ایله ممتاز ومتحیز اولورلر انکلتره دولتی کبی‌که عامهٔ اهالیسی زادکانك نائل اولدقلری رتب وامتیازاته نائل اوله‌میوب فقط هر قضادن انتخاب ایله پایتخته کوندردکاری اعضادن مرکب مبعوثان ملت مجلسی نامیله برمجلسلری واردرکه برمصلحت انده‌تذکر اولندقدن‌صکره زادکان ملت مجلسنده قرارکیر اولور . بومجلسلر دائما آچیق اولمیوب بلکه سنه ده اوچ درت آی قدر کشاد اولنوب پارلامنت تسمیه اولنور . دولتك وکلاسی قرال طرفندن نصب اولنمش مأمورلر اولوب امور دولتی بالتذکر قراللرینه امضا ایتدیردکدن صکره اجرا ایدرلر لکن هرخصوصده پارلامنت طرفندن مسؤل اولورلر .

حکومت جمهوریه برحکمدار مخصوصی اولمیوب بلکه اکثریت آرا ایله بری انتخاب اولنه‌رق قرال مقامنده اولمق اوزره موقتاً ملت رئیسی نصب اولنور . امریقا جمهوری کبی .

فرانسه دولتی مقدملری حکومت مطلقه ایکن ملت ایچنه اختلال دوشه‌رك مؤخرا جمهور اولمشلر ایدی . اولوقت جهانکیرلکله خروج ایدن ناپلیون بوناپارته ایمپراطورلق رتبه‌سنی حائز اولمغله ینه حکومت مطلقه‌یه منقلب اولمش ایدی . واقعا شکل دولت حکومت مشروطه اوزره مؤسس ایدی لکن بوناپارته هر ایستدیکنی اجرایه مقتدر اولدیغی جهتله حقیقت حالده برحکومت مطلقه ایدی . بوناپارته دن صکره حکومت مشروطهٔ عمومیه اولوب لویی فلیپك ایام

قراليتنده بوحال اوزره كيتدى بيك ايكيوز التمش بش سنه سى خلالنده وقوعبولان فرانسه اختلالنده ينه جمهور اولوب لوبى ناپليونى درت سنه‌لك اولمق اوزره رئيس جمهور نصب ايتديلر . لكن اهالى بيننده اتفاق اولميوب كيميسى قراللق طرفدارى وكيميسى تشكيل اولنمش اولان عادى جمهوريت طرفدارى اولديلر برطاقمى دخى بويله عادى جمهوريته قناعت ايتميوب آزيتديلر . وبتون بتون حد معروفك اوته طرفنه كيتديلر . شويله‌كه حقوق ملكيت وزوجيتى انكار ايدوب وهركس كافهٔ خصوصاتده مساوات اوزره اولمليدر ديوب برچوق ادانى دخى بونى مزاجلرينه موافق كورملريله فرانسه جمهوريتنى بورنكه بويامغه تشبث ايتديلر . فرانسه كبار وعقلاسنك بوندن كوزى اوركمكله جمهوريتدن وبلكه حكومت مشروطه سربستلكندن يوز چويروب ناپليونك هنوز درت سنه مدت رياستى ختام بولمزدن اول ايمپراطورلغنى بالتصديق حكومت مطلقه‌يه سرفرو بردهٔ انقياد اولديلر . اشبو فرانسه اختلالاتى اراسنده نيجه خلقى دخى سربستلك سوداسنه دوشه‌رك وبك چوق قانلر دوكه‌رك حكومتلرينى حكومت مشروطه‌يه قلب ايتمك ايستديلر ايسه‌ده حكومت ايمپراطوريه غالب كله‌رك ينه حكومت مطلقه تحتنده قالديلر . بونلرك هربرنده برركونه فنالق ملحوظ ومشهود اولوب هله جمهوريتك ذكر اولنان فرقهٔ متجاوزه‌سى بتون بتون عقلدن ونواميس طبيعيه‌دن بعيد برفكر باطلدر .

اما حكومت اسلاميه خلافت وسلطنتى جامع اولوب امام المسلمين اولان پادشاه اسلام حامئ شريعت ومحيئ سلطنت اولمغله للّه الحمد بوكونه تفرق وتشتتدن بريدر . واكرچه زيرده بيان اولنه‌جغى وجهله دولت عباسيه‌نك اواخرنده ممالك اسلاميه‌ده ظهوره كلان اختلالات عظيمه حسبيله خلافت وسلطنت آيريله‌رق خلافت بر رياست دينيه وسلطنت رياست ماديه درجه‌سنه واردى ايسه‌ده مؤخراً دولت عليهٔ عثمانيه‌نك ظهوريله ملت اسلاميه تجدد ايدرك ينه حالت اصليه‌سنى بولدى .

فصل ثالث

دول اسلاميه‌نك احوال سابقه‌سى ودولت عليه‌نك مبدأ ظهورى حقنده‌در

عرب وترك ملتلرى مقتضاى موقعلرى اولمق اوزره ارالق ارالق جوش وخروشه كله‌رك وسيل كبى اطراف واكنافه جريان ايدرك بالدفعات عالمى استيلا ايتمش ايكى

مات عظیمه اولوب عربك اك قوتلی واك صكره كی هجومی اعلای كلمةالله ایچون سطوت اسلامیه ایله خروجیدركه زمان سعادتده قبائل عرب كلمهٔ ایمانیه‌ده یكزبان ویكدل اولوب روح پرفتوح نبوی اعلای علیینه واصل اولدقده نیجه قبائل كریوهٔ ارتداده مائل اولمشیكن زینت افزای مقام امامت كبری اولان حضرت ابوبكر رضی‌الله تعالی عنه هرطرفه سوق عساكر ظفر مآثر ایدرك مرتدینی تأدیب وتربیه ایدوب طائفهٔ عربی ینه كلمهٔ واحده اوزرینه جمع ایله قازانمش اولدیغی سرمایهٔ اتحاد واتفاقی اندنصكره مهابت بخشای منبر خلافت اولان عمرالفاروق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری محلنه صرف ایتمشدر . شویله‌كه اصحاب كرامی غزایه تشویق وترغیب وطرف طرف اردولر ترتیب ایتمكله عامهٔ اصحاب كرام امر جهاده قیام ایله درت طرفه آقین ایدوب كیتدیلر وكیدنلرك اكثری بردها كیرو دونمیوب وفاتلرینه‌دك بویولده بذل نقدینهٔ حیات ایتدیلر . حتی غزایه كیدن اصحاب كزیننك خانه‌لرنده صو طاشیه‌جق كیمسه‌لری قالمدیغندن حضرت عمر امیرالمؤمنین وخلیفهٔ روی زمین اولدیغی حالده قربه صرتنده غزات مسلمیننك خانه‌لرینه صو طاشوردی .

عربك بوهجومی لوجه‌الله برحركت عادلانه اولوب انقیاد ایدنلر هرخطردن امین ویالكز سركشلك وادیسنه كیدنلر پامال خیول غزات مسلمین اولدقلرندن آز وقت ظرفنده حد قیاس وتخمیندن خارج بلاد وممالك فتحی میسر اولدی اندن صكره رونق افزای دیوان خلافت وامامهٔ سبحهٔ امامت اولان عثمان وعلی رضی‌الله تعالی عنهما حضرتلرینك ایام خلافتلرنده دخی حال بومنوال اوزره جاری اوله‌رق ممالك اسلامیه وسعت بولدی . واركان اربعهٔ دین مبین اولان اشبو خلفاء راشدین حضراتنك ایام خلافتلری زمان سعادت كبی كمال عدالتله مرور ایتدی . حتی حضرت عمرك خلافتنده اولاد رسولدن بری كلوبده عرض حاجت ایتدكده بیت‌المالدن بیك آلتون ویرلمسنی امر ایتمش ودرعقب كندی اوغلی عبدالله كلدكده بردرهم ویرمكله اوغلی اولكی سخاوتنه نسبتله بردرهمی پك جزئی كوروب اعتراض ایدنجه یاعبدالله اولاد رسولك حق طلبی بیت‌المالدن اولوب خزینهٔ بیت‌المال ایسه الحمدلله غنی ومعموردر اما سنك حقك یالكز پدركده اولوب پدریكك نه‌سی واركه شیءٔ كثیر مأمول ایدرسین دیمش اولدیغی وحضرت علینك بردمی ایله حضور شرعده مرافعه‌یه طوردیغی مرویدر .
فقط حضرت عثمان وعلی رضی‌الله تعالی عنهمانك ایام خلافتلرنده اهل اسلام ایچنده بعض مرتبه اتفاقسزلق حادث اوله‌رق حضرت علیدن صكره خلافت بتون بتون مبدل ملك وسلطنت اولوب دولت امویه ظهور ایتدی . دولت امویه دورنده

دخی اهل اسلام داعیهٔ غزادن فراغت ایتمیه‌رك نیجه مملکتلر فتح اولنمشدی . حتی دولت مذکوره طرفندن افریقا سرعسکری بولنان موسی بن نصیر اقصای غربی فتح ایله ساحل بحر محیطه ایندکده بحره آت سوروب آتی کوکسنه قدر صویه طالەرق ایلرویه حرکت ایده‌مینجه نیزه‌سن رکز ایله ایشته یاربی اوته‌سی یوق یوخسه سنك اسم پاکنی دها ایلرویه کوتورردم کلام مباهات انجامیله ابقای نام ایتمشدر .

وموسی بن نصیرك زیر اداره‌سنده‌کی عساکرك برفرقه‌سی امیری اولان طارق بن زیاد طقسان ایکی سنهٔ هجریه‌سنده بیك یدییوز عسکرله اندلس یعنی اسپانیا قطعه‌سنه کچوب حالا کندی اسمنه نسبتله جبل‌الطارق دینلان طاغه تحصن ایتدکده درحال ساحلده‌کی سفاینی یاقوب معیتنده اولان عسکره ایشته ارقکز دکزدر اکر صبر وثبات ایدوبده بحر مواج حرب ووغاده شناورلك ایدرسه‌کز بوممالکه مظفر اولورسکز واکر صبر وثبات ایتمزسه‌کز بالجمله دریایه غرق اولورسکز دیو عساکر اسلامی محاربه‌یه تشویق ایلیه‌رك وکندینك اضعاف مضاعفی اولان اعدا ایله بالدفعات طرح‌قرعهٔ کروفر ایدرك نهایت غالب ومظفر اولوب برچوق یرلر فتحی میسر اولدقده بوصیتنی موسی بن نصیر چکه‌میوب صکره اون التی بیك عسکر ایله اولدخی ارقه‌سندن دیار اندلسه کچه‌رك فتح ممالك وتوسیع مسالك ایدرك اوروپا ایچنه طوغری کیتمشدر .

لکن خلفاء امویه‌نك بعضیلری کیتدکجه حدود شرعیه‌یی تجاوز وتعدی وانواع معاصی ومظالمه اطالهٔ ایادی ایتدکلرندن وخصوصیله ولید ثانی غایت سفیه اولوب شعائر شرع مبینی تحقیر ومسلمینی تنفیر ایلدیکندن غیرت الهیه ظهوره کله‌رك دولت وحکومتلری چوق سورمیوب مضمحل وخلافت اسلامیه یوزاوتوز ایکی سنهٔ هجریه‌سنده خلفاء عباسیه‌یه منتقل اولدی .

شویله‌که اول اثناده ابومسلم خراسانی نام صاحب خروج ظهور ایدرك ایران طرفنده اولان امرای بنی امیه‌یه غلبه ایدوب عم الرسول اولان حضرت عباسك احفادندن امام سفاحه بیعت ایتمکله مدت قلیله ظرفنده امویه‌نك نجم اقبالی غروب ایدرك کوکب کوکبهٔ عباسیه طلوع ایلدی . مؤخراً امویه‌نك برشعبه‌سی مغرب واندلس طرفلرنده تسلطن ایتمش ایسه‌ده حکومتلری اورالره منحصر اولوب سائر ممالك اسلامیه وخلافت شرعیه خلفاء عباسیه النده ایدی .

صکره‌لری خلفاء عباسیه دخی فرط حضور وتنعماته وانواع اسرافاته دوشوب ادارهٔ امور دولیه‌یه چندان تقید ایتمدکلرندن سطوت وسلطنتلرینه ضعف وفتور کله‌رك وامر اداره ونفوذ اتراکدن ظهور ایدن بعض متغلبه النه کچه‌رك برچوق

﴿ وقتلر ﴾

وقتلر خلفانك يالكز بر نامى قالوب امر خلافت همان برقوهٔ روحانيه حكمنه كيرمش وبعض متغلبه خطبه‌ده دخى نامنى خلفايه تشريك ايتديرمش ايدى .

شويله كه ملت اسلاميه مدنيتدن خوشلانه‌رق ذوق وصفايه طالوب مجرد حسن ادارهٔ مملكت وترويج معارف وصنايع وتجارت خصوصلرينه حصر نظر ايله اولكى فتوحات افكارى قالمامش اولديغندن امور عسكريه‌ده اختيار تكاسل وتسامح اولنوب يالكز استانبول قيصرلغيله حدود اوزرنده بعض مجادلات وقوعه كلوردى .

هارون رشيدك اوغلى مأمون خليفه‌نك اسباب مدنيتى تسهيل وترقىء علوم ومعارفى ترويج يولنده واقع اولان سعى وغيرتى شايان مدح وثنا اولديغى حالده تدبير مملكتجه بر بيوك خطا ايتمشدركه برادرى امينى قتل ايدن طاهر نام شخصه مكافاةً نيشابور شهرى پايتختى اولمق اوزره خراسان ولايتى وراثت شرطيله توجيه ايلديكندن سائر واليلر بونى امثال اتخاذ ايله بغداده كى حكومت مركزيه‌دن احتراز ايتميوب متواليًا استقلاله قالقشمشلردر .

بعده معتصم خليفه دخى عساكر خاصه‌سى اولمق اوزره بر طاقم كنج اتراكى خدمتنه الوب انلر ايسه كيتدكجه كسب قوت ايدرك عينيله اسكى رومه ايمپراطورلرينك عساكرى كبى خليفه‌نك اطاعتندن خروج ايله انواع اختلالاته سبب اولمشلردر .

بو وجهله خليفه‌لرك نفوذ وقوتى قيريلوب اوروپاده كى (فئوداليته) مالكانه اصولنه بعض جهات ايله مشابه بر طور واصول اوزره طرف طرف بر طاقم ملوك طوائف پيدا اولوب خليفه‌لرك حكومتى بر امر اعتبارى حكمنده قالمشيدى .

از جمله ميلادك سكز يوز يتمش وهجرتك (٢٥٧) سنه‌سنده صفار خاندانى چيقوب سالف الذكر طاهر خاندانك متصرف اولديغى خراسان وطبرستان ولايتلريله ديكر بر طاقم ايالتلرى ضبط ايدرك نيشابور ومرو شهرلرى پايتخت اولمق اوزره برجسيم دولت تشكيل ايتمكله بغدادك خوارزم وماوراءالنهر يولى مسدود حكمنده قالديغندن متعاقبًا اول طرفده دخى سامان خاندانى بر دولت مستقله تشكيل ايلمشدر .

كذلك خليفه‌نك ازادلوسى وتركى الاصل اولان احمد بن طولون دخى بو اثناده مصر وبرالشام ولايتلرينك واليسى اولديغى حالده استقلال داعيه‌سنه قيام ايدوب برقاچ سنه صكره وفاتنده اوغلى شام شريفده برمستقل حكمدار اولمشدر .

اشبو صفار وطولون خاندانلری چوق وقت باقی قالمیوب آل سامان ایسه خلیفه‌لردن زیاده کسب قوت ایدرك صفار خاندانینك خیلی ممالکنی ضبط ایلمشدر .
واوچیوزیکرمی تاریخ هجریسنده آل حمدان موصلده برحکومت مستقله تشکیل ایتدیکی کبی ترکی الاصل اولوب مصر ایله برالشام والیسی بولنان اخشید دخی داعیهٔ استقلاله دوشمکله بو ایکی خاندان بیننده خیلی محاربه‌لر وقوعه کلمش اولدیغی حالده خلیفه بغداددن سیرجی اولوب بومحارباته مداخله بیله ایده‌مزدی .
ینه بو آوانده بحر خزر سواحلندن (آل بویه) ظهور ایله کرمان وعراق عجم کبی نیجه ایالاتی ضبط ایدرك بر بیوك حکومت تشکیل ایتمشلردر .
بونك کبی سائر طرفلرده وحتی بغداد حوالیسنده دخی ملوك طوائف طورنده مستقل امارتلر ظهوره کلمکله خلیفه‌لرك تصرفنده یالکز بغداد شهری قالوب اوراده دخی نفوذلری اولمامغله امور دولت هپ عساکر اتراك ضابطلرینك اللرنده ایدی .
خلیفه راضی بالله بوحالدن خلاص بولمق نیتیله بغداده امیر الامرا عنوانیله برمأمور تعیین ایتمشیدی‌که سرعسکرلك عهده‌سنده بولندیغی حالده امور ملکیه ومالیه دخی انك زیر اداره‌سنده ایدی . واکرچه اول عصرده اندلسده‌کی امویه دولتنده دخی حاجب نامیله بویله بر وکیل مطلق وار ایدی . انجق بغدادده‌کی امیرالامرا فوق العاده نفوذلی اوله‌رق اسمی دخی خطبه‌لرده خلیفه‌نك اسمیله برابر ذکر اولنوردی وخلیفه‌ده هیچ برامر واراده قالمیوب سرایك مصارفنه بیله امیرالامرا بقاردی . الحاصل بغدادك حکمدار حقیقیسی امیرالامرا ایدی . وبو امیرالامرالق منصبی ایچون بعض ذوات ارالرنده ظهور ایدن مجادله‌دن بغداد اهالیسی مسلوب الراحه اوله‌رق (آل بویه) دن استمداد ایتملریله (٣٣٤) سنهٔ هجریه‌سنده (آل بویه) دن معزالدوله بغداده کله‌رك بومنصبی ضبط ایتمشدر . و(آل بویه) لك خارج بغدادده خیلی قوتلری اولدیغندن یوز سنه قدر بومنصبه تصرف ایله حکومت مطلقه انلرك یدنده قالمشدر .
عجایب احوال جهاندن برکیفیتدرکه دولت عباسیه‌نك بویله اغتشاش واختلالی هنکامنده علوم وفنونك رواجنه هیچ سکته کلمیوب آل بویه دخی معارفك ترویجنه کلی سعی وهمت ایلردی .
الحاصل خلفای عباسیه‌نك بر برده فرمانی جاری اولمیوب مع مافیه اندلس خلفای امویه‌سنه تابع اولان یرلردن بشقه هر طرفده‌کی اهل اسلام عندنده ملك الملوك عد اولنورلردی . فقط افریقاده ظهور ایله تونس ایالتنده واقع قیروان ومهدیه

شهرلريني پايتخت اتخاذ ايدن خلفاى فاطميه (٣٥٨) سنۀ هجريه سنده مصرى وبعده برالشام طرفلريني ضبط ايله برشيعه دولتى تشكيل ايتدكلرندن خلفاى عباسيه‌نك نفوذ روحانيلرى دخى تناقص ايلمشدر .

بناءً على ذلك بوعصرده ملت اسلاميه اوج خلافته يعنى عباسيه وامويه وفاطميه خلافتلرينه منقسم اولوب انجق سياسةً باشلوجه درت دولت جسمانيه‌يه يعنى امويه وفاطميه وآل بويه وسامانيه دولتلرينه منقسم ومنشعب ايدى . وهردرنده دخى علوم وصنايع رواجده اولوب انجق فتوحات ايچون بينلرنده اتفاق اولمديغندن آقدكز جهتندن ماعدا يرلرده اهل اسلام طرفندن اوروپايه تعرض وقوعه كلمزدى . وبالعكس استانبول قيصرى اوچيوز الى سنۀ هجريه سندن صكره ممالك اسلاميه‌يه تعرضه جسارت وبالدفعات فرات نهريني تجاوز ايله الجزيره ولايتنى غارت ايدرك اوراده نيجه قلعه‌لرى وبرالشام جهتنده انطاكيه شهرى كبى بعض ممالكى ضبط ايتمشيدى . و (٣٨٧) سنۀ هجريه سنده افغانستان طرفندن مشهور محمود غزنوى بن سبكتكين ظهور ايتمشدركه شاهنامۀ طوسى انك نامنه نظم اولنمشدر . اشبو آل سبكتكين (آل بويه) يه غلبه ايدرك برجسيم دولت تشكيل ايتمش اولديغى حالده چوق كچمكسزين يعنى هجرت نبويه‌نك درتيوزاوتوز تاريخندن صكره ماوراءالنهردن كلان آل سلجوق انلره غلبه ايله ايرانده بردولت جسيمه تشكيل ايتمشدر .

اسپانيا طرفنده كى خلفاى امويه دخى ايكيوز الى سنه پك كوزل حكومت ايدوب على الخصوص اوچنجى عبدالرحمن وايكنجى حكم ايله هشامك حاجبى اولان محمد بن ابو عمر المنصورك همتلريله اندلسليلرك ثروت ومدنيت ومعارفى اك اعلى درجه‌يه واصل اولمشيكن بوحاجبك وفاتندن صكره دولت امويه‌نك حالى فنالشوب وهريرده شقاق ونفاق پيدا اولوب واليلر استقلاله قيام ايله شوراده بوراده اوروپا اصلزادكانى كبى مستقل حكمدارلر ميدانه چيقوب محاربات داخليه ايله اشتغال اولنه‌رق وبتون اسپانيا قطعه‌سى الت اوست اوله‌رق بوندن نصارى حكمدارانى خيلى ميدان المغه باشلامشلر ايدى . درتيوز سنۀ هجريه سندن صكره‌جه خلفاى امويه‌نك نسلى منقرض اولمغله بعض ذوات خليفه عنوانى المشلر ايسه‌ده بينلرنده كى شقاق ونفاقدن ناشى درتيوز الى سنۀ هجريه سندن صكره بوعنوان دخى بتون بتون متروك اولمشدر . بو جهتله عنوان خلافتده دولت عباسيه‌يه رقيب اولان يالكز مصرده كى دولت فاطميه قالمشدر .

حالبوكه بغدادده پك زياده نظامسزلق پيدا وايالاتده اختلالار هويدا اولدقدن بشقه مصرده تخت نشين اولان خليفۀ فاطمى ايله برالشام امراسى تك طورمدقلرندن ناشى

خلفای عباسیه‌دن قائم بامر الله امیر سلجوقیدن استمداد ایله بتون ممالک اسلامیه‌نك حکومت مادیه‌سنی (٤٤٩) سنهٔ هجریه‌سنده اکا توجیه ایلمش اولمسیله آل سلجوق دخی جیحون نهرینك اوته‌سنده و بروسنده پراکنده طولاشمقده اولان طوائف اتراکی جمع ایدوب عربلر ومتعربلر علوم وفنون ایله مشغول اولدقلری کبی کندولری دخی محارباته نصب نفس اهتمام ایدرك کوندن کونه دولت سلجوقیه‌نك قوتی تزاید ایلمشدر . واناطولی اوزرینه حرکت ایدرك استانبول قیصرلغنه غالب کلوب حتی قیصر اسارته بیله دوچار اولمشیدی . ومکهٔ مکرمه‌ده خلفای فاطمیه‌نك نامی خطبه‌لرده ذکر اولنه‌کلورکن خلیفهٔ عباس ایله سلطان سلچوقینك یعنی الپ ارسلانك اسملری ذکر اولنمغه باشلامشیدی .

(٤٦٥) تاریخ هجریسنده الپ ارسلان وفات ایدوب یرینه جالس تخت حکمداری اولان اوغلی جلال الدین ملکشاه پدرندن دها لیاقتلو وهر درلو اوصاف مقبوله ایله متصف اولمغله وکندوسنك نظام الملك نامنده غایت عاقل ومدبر بر وزیری اولوب ایکیسی دخی دولتی حسن اداره‌یه اقدام وتوسیع ادارهٔ دولته اهتمام ایتملریله ملکشاهك اسمی مکه ومدینه‌ده وقدس شریف وبغداد وبخارا وسمرقند وکاشغرده زیور السنهٔ خطبا اولدیغی کبی اقرباسندن سلیمان نام ذاتك همتیله اناطولی ولایتنی تا استانبول بوغازینه قدر تسخیر ایتدیرمشیدی . وپایتختی اصفهان اولدیغی حالده دولتی هندستان وسمرقنددن استانبول بوغازینه قدر ممتد اوله‌رق هر طرفه ولوله انداز شهرت وسطوت اولمشیدی . وبغدادده تخت نشین اولان خلیفهٔ عباسینك مادی وجسمانی بر امر وفرمانی جاری اولمیوب خلافتی معنوی واعتباری بر کیفیت اولمغله ملك شاه اول عصرك اك بیوك حکمداری ایدی . وبوصورتله ملت اسلامیه‌نك قوت وشوکتی تازه‌لنمش اولدی .

ملت اسلامیه‌نك بویله ترکلر واسطه‌سیله تجدید سطوت وقوت ایلمسی بالجمله نصارا حکمدارلرینه بادیٔ اندیشه اولدیغی حالده اندلس طرفنده‌کی قوهٔ اسلامیه‌ده دخی او زمان بوتجدد علامتلری رونما اولمشیدی . شویله‌که افریقاده شهرت بولان مرابطین قبیله‌سی امیری اولان یوسف نام حکمدار کسب قوت وسطوت ایدرك اندلس طرفنه کچوب ملوك نصارایه غلبه ایتمکله (٤٩٧) سنهٔ هجریه‌سنده اسپانیا طرفنده‌کی ممالك اسلامیه‌نك اکثری قبضهٔ تصرفنه کچمش اولدیغی حالده خلیفهٔ عباسی‌یه بیعت ایتمکله اهل اسلامك بتون بتون بر اتفاق واتحاد حالنه کیرمك اوزره بولنمسی حکمداران اوروپایه پك زیاده تأثیر ایلدیکندن وزیرده بیان اولنه‌جغی وجهله بواحواله دیکر بعض اسباب دخی منضم اولدیغندن اوروپاده

بر هیجان عمومی حادث اولەرق پیدا اولان اهل صلیب جمعیتلری بلاد اسلامیەیە هجوم واقتحام ایتمشلردر .
اول اثناده یعنی (٤٨٥) سنهٔ هجریه سنده بحکمة الله تعالی ملکشاه فوت اولوب خلفلری ایسه اویله بر جسیم هیئتك اداره سنه مقتدر اولەمدقلرندن سلچوقیلر بیننده ظهوره کلان نفاق ورقابتدن ناشی برقاچ دولته منقسم وانلرك یوزندن تازەلنمش اولان قوهٔ اسلامیه ینه متفرق ومتشتت اولوب بوقارغشەلقده مصرده تخت نشین اولان خلیفهٔ فاطمی دخی قدس شریفی ضبط ایدیویرمشدر .
ایشته بوصره ده اهل صلیب زیرده تفصیل اولنەجغی وجهله اوروپادن اناطولی یه کذار ایله نیجه ممالك اسلامیەیی پایمال خسار ایدرك قدس شریفی استیلا ایتمشلردر .

بوجهتله اهل اسلام دوچار خوف وهراس اولمشیدی . فقط الجزیره ده اتابکان دولتی ظهور ایدوب کلستان صاحبی شیخ سعدینك ممدوحی اولان اتابك عماد الدین زنکی اهل صلیب ایله عظیم جنکلر ایدرك مظهر ظفر وغلبه اولدقدن بشقه حلبی ضبط ایدرك سیل کبی آقوب کلان اهل صلیبه بر سد متین اولمشدر .
اندن صکره اوغلی نورالدین دمشقی دخی ضبط ایدرك دولت اتابکیه برمرتبه دها قوت بولمشدر .
دولت فاطمیه نك احوالی مختل اولدیغی حالده اهل صلیب دخی مصره هجوم ایتمکله خلیفهٔ فاطمی عاضد نور الدیندن استمداد ایدوب او دخی اکبر امراسی اولان شیرکوه اسدالدینی بر مکمل اردو ایله مصره کوندردی . اسدالدین طائفهٔ اکراددن اولوب برادر زادەسی یوسف صلاح الدین بن ایوب دخی انك معیتنه مأمور اولان امرادن بری ایدی .
بو اردو سایەسنده دیار مصریه افرنج الندن قورتلدی . واسد الدین مصرده استقلال تام ایله سرعسکر اولدی متعاقباً وفات ایتدکده یرینه صلاح الدین کچوب ادارهٔ دولتی تمامیله النه الدی و کندوسی سنی المذهب اولمغله شعائر اهل سنتی اظهاره باشلادی . اول باول شیعی المذهب اولان قضاتی عزل ایله یرلرینه شافعی قاضیلر نصب ایلدی . و (٥٦٧) سنهٔ هجریه سنده نورالدین طرفندن وارد اولان امر قطعی موجبنجه خطبەلردن خلیفه عاضدك نامنی قالدیروب یرینه بغدادده اریکه پیرای خلافت اولان خلیفهٔ عباسی مستضیء بامر اللهك نامنی اوقوتدردی . عاضد ایسه او زمان آغیر خسته اولوب نامنك خطبەلردن انقطاعنی طویمدن فوت اولدقده سلطنت مصریه صلاح الدین النه کچدی .
مصرده خطبەلرك خلیفهٔ عباسی نامنه اوقوندیغی خبری بغداده واصل اولیجق فوق العاده

موجب ممنونیت اولدی ونیجه کونلر شنلك ایدلدی . وخلیفه مستضی طرفندن نورالدینه وصلاح الدینه وخطبایه خلعتلر وشعار خلافت عباسیه اولان سیاه سنجاقلر کوندرلدی . بوصورتله مصرده‌کی حکومت شیعیه مضمحل اوله‌رق مذهب اهل سنت رواج بولدی وصلاح الدین سلطان مصر اولدی .

لکن نورالدین انك استقلالنی طانیموب انی کندو سرعسکرلری صره‌سنده طوتاردی . وبالذات کیدوبده انك الندن مصری المق ایستردی . حالبوکه اراسی چوق کچمیوب فوت اولمغله انك مملکتلری صلاح الدین النه کچدی . واتابکان دولتی منقرض اولوب صلاح الدین دولت ایوبیه نامیله برجسیم دولت تشکیل ایتدی . واهل صلیبه غلبه ایدوب حتی قدس شریفی دخی انلردن استرداد ایلدی .

وبوصورتله اسلامك قوتی تزاید وترقی ایدرك اهل صلیبدن برالشام طرفنه منتشر اولان فرنکلرك قوت وغلبه‌سی ضعف وزواله یوز طوتدی . واکرچه (٦٤٨) سنه‌سنده دولت ایوبیه منقرض ومضمحل وسلطنت مصریه انلرك مملوکلرندن اولان ترکمانلره وبعده چراکسه‌یه منتقل اولمش ایسه‌ده بونلرك استخدام ایتدکلری مملوکلر یعنی کوله‌منلر اولوقته کوره خیلیجه ایشه یارار عسکر اولدیغندن فرنکلری برالشامدن سوروب چیقارمشلردر . لکن اول عصرده ممالك اسلامیه دها بیوك برمصیبته دوچار اولمشیدی . شویله که او زمانلر مغول وتاتارلرك هنکامهٔ جوش وخروشلری هنکامی اوله‌رق جنکیز خان خروج ایله توران وایران مملکتلرینی تخریب ایتمشیدی .

ایشته بوعربده‌لر اره‌سنده یعنی (٦٢١) سنهٔ هجریه‌سنده ملوك ترکستاندن جد اعلای عثمانیان اولان سلیمان شاه دخی کندوسنه تابع اولان اللی‌بیك خانه قدر ترکمان عشیرتلریله دیار رومه هجرت ایلمشیدی .

آل جنکیزدن هلاکوخان (٦٥٦) سنه سنده خطهٔ عراقی استیلا وخلیفه مستعصمی اعدام وخلافت عباسیه‌یی امحا ایتدکدن صکره حلب وحما طرفلرینی دخی یغما ایتدرمشدر . مصر کوله منلری بروجه بالا اهل صلیبه غلبه ایتدکلری کبی جنکیزیلره دخی قویاً مدافعه ایتمشلردر .

الحاصل شرق وغربده عرب دولتلری منقرض اوله‌رق هرطرفده ملوك طوائف ظهور ایله ممالك اسلامیه اختلاله واردی واقطار شرقیه تاتارلرك دست استیلاسنه کیردی . غرب طرفنده دخی کچوك کچوك حکومتلر برطرفدن ظهور ایتمکده ودیکر طرفدن منقرض اولوب کیتمکده ایدی مؤخراً اندلس قطعه‌سی بتون بتون اهل اسلام الندن چیقمشدر .

جنکیز خان مسلمان اولمدیغندن شرقده بولنان اهل اسلام خیلی مدت دوچار ذل اسارت اولوب مؤخراً سلاطین جنکیزیه‌دن بعضیلری اسلام ایله مشرف اولدیلر ایسه‌ده برمدت صکره انلر دخی منقرض اوله‌رق اقطار شرقیه تاتیمور خانك خروجنه‌دك ملوك طوائف النده قالمشدر . واکرچه خلفای عباسیه نسلندن اولوبده هلاکو الندن فرار ایله مصره وصول بولان مستنصره (٦٥٩) سنه‌سنده بیعت اولنمشیدی . اندن صکره دخی خلفا عن سلف عباسیلردن برینه بیعت اولنه کلمشدر .

لکن نفوذ وسلطنت جسمانیه سلاطین مصریه اللرنده اولوب خلفانك اللرنده حکومت ومملکت یوق ایدی . وخلافت برامر اعتباری اولوب انجق مشایخ طرق علیه کبی کندولریله تبرك اولنور . واسملری خطبه‌لرده سلطان مصرك نامیله برابر اوقونور ایدی .

والحاصل قوهٔ اسلامیه‌نك جهت وحدتی مفقود واهل اسلامك مرکز اتحاد ونقطهٔ استنادی نابود اولدیغندن ممالك اسلامیه سراپا اختلالده واهل اسلام تأسف اولنه‌جق برحالده ایدی .

اول عصرلرده حکومات اسلامیه‌نك قوتلیجه‌سی قونیه‌ده تخت نشین سلطنت اولان سلاطین سلجوقیه اولدقلری حالده انلر دخی برطرفدن سلاطین مصریه ایله مشغول کارزار وبرطرفدن پیدرپی جانب شرقدن هجوم ایدك تاتارلرك اللرندن بیزار اولوب برارالق تاتارلره سالیانه ویره‌رك برمدت دخی بویله حالت ضعف وفتورده یاشامشلر ایسه‌ده نهایت شیرازهٔ انتظاملری مختل اوله‌رق (٦٩٩) سنهٔ هجریه‌سنده اشبو سلطنت سلجوقیه دخی سونوب بتمشدر .

ایشته اوزمان لله الحمد والمنه بو مقدمات مظلمه‌نك نتیجهٔ خیریه‌سی وبونجه قورقولو رؤیالرك تعبیر دلاراسی اولان افتاب دولت عثمانیه مشرق شان وشوکتدن ظهور ایله اقطار اسلامیه‌یی پرنور ایتمشدر .

اشبو دولت علیه بدایت حالنده اکرچه برکچوك حکومت شکلنده ایدی . لکن ترکلکه مخصوص اولان صفت ثابتهٔ ممدوحه ایله شجاعت ودیانت عربیه‌یی جمع ایتمش برجمعیت جمیله اولدیغندن کندوسنده ملت اسلامیه‌یه نقطهٔ اتحاد وجهت وحدت استناد اولمق استعداد وقابلیتی وار ایدی .

ودول سائره کبی برجمعیت متمیزه ایچنده ظاهر اولوبده حاضر ملك ومدنیت بولمش بر دولت اولمیوب بلکه مجدداً فتح بلاد وممالك وتوسیع مدار ومسالك ایدرك کندوسنه تعیین مقام ومقر ایتمش برسلطنت سنیه‌در . ترکیب وتشکیل ایتدیکی عثمانلو جمعیتی دخی لسانلری السنهٔ عدیده‌دن مرکب

وطور وشعارلری ملل متنوعه‌نك احاسن اداب واطوارندن منتخب بر هیئت جدیدهٔ جلیله‌در ایشته بودولت علیه‌نك ظهوریله ملت اسلامیه‌نك قوت وسطوتی تازه‌لنه‌رك بر مدتدنبرو اهل اسلامه طاری اولان ضعف وفتور مبدل حول وحضور اولمشدر ·

کیفیت ظهوری بو وجهله درکه بالاده اشعار اولندیغی اوزره فتنهٔ جنکیزیه سببیله ترکستاندن دیار رومه هجرت ایلیان سلیمان شاه اذربایجان والبستان طریقیله حلبه کلدکدن صکره عودت ایله نهر فراتی کچرکن غریقاً فوت اولمغله جعبر قلعه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر · حالا اورایه ترك مزاری دینلور · بونك اوزرینه ایکی اوغلی ایله برلکده عشیرتك اکثری وطن قدیملری جانبنه عودت ایلمش ایسه‌ده دیکر اوغلی ارطغرل کچوك برادری دندار وکندوسنه تابع اولان عشیرت خلقیله برابر اناطولی جانبنه عزیمت ایدوب کلورکن قونیه‌ده تخت نشین سلطنت اولان علاءالدین سلجوقینك عسکریله تاتارلرك محاربه‌لرینه تصادف ایتدکده علاءالدین طرفنه اعانه ایله تاتارلرك مغلوبیتنه بادی اولدیغندن علاءالدین اکا اکرام واحترام ایدوب توطن ایتمك اوزره سکوت ناحیه‌سنی تخصیص ایدوب بوراسی ایسه اوزمان سرحد روم اولدیغندن طغرل بك سرحد بکلرندن معدود ودائما جهاد وغزا ایله مشغول اولدیغی حالده (٦٨٠) سنه سنده عازم داربقا اولدقده عثمانجق دیو معروف اولان اوغلی عثمان بك اکا جانشین اولدی ·

عثمان بك روملرایله واقع اولان محاربه لرده مظفر ونتیجه فتوحات جلیله‌یه مظهر اولدیغنه مبنی قونیه‌ده تخت نشین اولان پادشاه سلجوقی طرفندن کندوسنه نشانهٔ ولایت وامارت اولمق اوزره آق سنجاق وطبلخانه ایله برقطعه منشور کوندرلمش وبو منشورده عثمان غازی حضرتلری مرزبان عالیجاه عثمان شاه دیو توصیف ایدلمشدی ·

استطراد

(توغ وسنجاقلرك شرف واعتبارینه دائر تاریخ واصفده برمقالهٔ استطرادیه مندرج)
(اولدیغندن بالمناسبه بومقامده خلاصه وجهله آنی ایراد ایدهلم)

توغ وسنجاق ولوانك احداث ووضعنده سر وحکمت بودرکه برمصلحته متوجه اولان نفوس کثیره بربیراغك التنه جمع اولدقده میانه لرنده اتحاد حاصل ایدرلر یعنی اول بیراق انلرك متحد القلب ومتحد الکلمه اولملرینه آلت وعلامت اوله‌رق انك

(تحتنده)

تحتنده اجتماع ایله کندولرینی بر وجود حکمنده تصور ایدرلر واقربا و تعلقاتدن زیاده یکدیکریله مألوف اولورلر واثنای محاربه‌ده مادامکه برکروهك بیراغی قائمدر ضرب ودفعه متهیء ومستعدلردر دیمك اوله‌رق ظفردن مأیوس اولمازلر و بیراغی اخذ یا اتلاف اولنان کروهه وهم وخشیت طاری اوله‌رق منهزم یامتزلزل اولور بیراقلرك طول قامتی وزیب وزینتی دخی جمعیت خاطره بادی وموجب خوف وخشیت اعادیدر . زیرا موزیقه صداسی طریق سامعه‌دن روحه شوق وشجاعت ویردیکی کبی بیراقلرك نمایشی دخی طریق باصره‌دن اصحابنه غیرت وطرف اعدادیه فتور ودهشت کتورر .

امم ماضیه ودول منقضیه متنوع موزیقه آلاتی استعمال ایتدکلری کبی بیراق وسنجاقلرك دخی متعدد نوعلرینی اعمال واستعمال ایتمشلردر .

عصر سعادتده چالغی یوغیدی لکن بیراق وارایدی . هجرتك برنجی سنه‌سی شامدن کلان قافلهٔ قریشکه رئیسی ابوجهل اولوب اوچیوز نفردن عبارت‌ایدی بونلرك نیتنه اوتوز نفر مهاجرین تعیین بیوریله‌رق رسول اکرم صلی‌الله وسلم حضرتلری مبارك اللریله برمزراغه بیاض بزدن برلوا عقد ایدوب ابومرثد رضی‌الله عنه یدینه ویرمش وحمزه بن عبدالمطلب رضی‌الله عنه حضرتلرینی بوسریه‌یه سردار تعیین‌ایله ارسال بیورمش ایدی . اسلامده ابتدا عقد اولنان لوا بولواء بیضادر وابتدا نیت غنائم ایله کوندریلان سریه بودر . بناءً علیه مرثد بیراقدارلرك پیریدر دیرلر خیبر غزاسنه کلنجه سرایا وغزواته بولوای مبارك کوندرلمشدر . درتیوز نفره‌دك سریه اطلاق اولنور وسلطان الانبیا علیه افضل التحایا حضرتلرینك برلکده بولندقلری سفره غزوه و بیله اولمدقلری سفره سریه دینلور ولوا اول علمدرکه صاحب جیشك محلنه علامت اولمق ایچون کوتوریلور .

خیبر غزاسنده برسیاه لوای کبیر دخی عقد اولنوب رایت دیو تسمیه اولندی علمای لغت بیننده لوا ورایت برمعنایه‌در فقط عصرمزك اصطلاحنه نظراً لوا بیراق ورایت سنجاق دیو ترجمه اولنور .

بعده عصر خلفاده بیراق وسنجاقلرك انواعی چوغالدی خلفای عباسیه شهدای کربلا ایچون حزن وماتم علامتی اولمق اوزره سیاه بیراق چکدیلر وسیاه البسه کیدیلر بناء علیه مسوده تسمیه اولندیلر صکره علویلر عباسیلر اوزرینه خروج ایتدکلرنده انلره مخالفت ایچون بیاض بیراق طاشیوب مبیضه دیو مشهور اولدیلر بعده مأمون خلیفه سیاهی قالدیروب یشل بیراق ویشل کسوه استعمالنی عادت ایتدی .

بیراق وسنجاقلرك عدد ومقداری بعض دولتلرده چوق وبعضیلرنده آزدراندلسده

بنی احمر دولتی الایلرنده یوزدن زیاده مذهب وملون واشکال غریبه ایله منقوش سنجاقلر بولندیررلر ایدی .

ممالك شرقیه‌ده ودشت وترکستانده‌کی قدیم ترك دولتلرنده ودول هند وچینده بربیوك سنجاق اوزرینه بویالی واورلمش آت قویروغی قیللرندن پریشان کیسویه بکزر برعلامت وضع‌ایله عسکرك اوکنجه کوتوریلور وحالیش دینلور ایدی . جنکیز وهلاکو اردولرنده دخی اول حالیش استعمال اولنوردی . دولت ایوبیه وملوك سلجوقیه دخی بونی قوللانديلر فقط بالاسنه مطلا فلکه وضع وقیللرك اطرافنی کیسوکبی دسته دسته بوکوب تزیین ایتدیلر . ایشته دولت علیه‌ده توغ دیدکاری بودر .

وسالف الذکر دول شرقیه‌ده پادشاهلرك باشی اوزرنده کوتوریلور برعظیم رایت دخی استعمال اولنوردی‌که نامنه عصابه وشطفه وسنجاق دینوردی بونی پادشاهدن بشقه‌سی استعمال ایتمزدی وخلفا دولتلرنده لوا وسنجاقلرك باشنه شکل هلالیده نحاس مطلادن علم ویاخود شکل نیرده طرفینی مدور مشقوق الوسط برصحیفهٔ پیکانی وضع اولنوردی مؤخراً بعض امرا وسلاطین خلفایه تغلب وتحکم ایتدکلرنده خلفا الویه‌سنی استعمالدن استنکاف ایله کندو لوا وسنجاقلرینه مطلا طوپلردن مدور ومستطیل فلکه‌لر وضع ایتدیلر وبیوك سنجاقلرینه زرین یا مطلا صحیفه‌لردن موزون کتابه‌لر یاپدیروب سواد ومیناکاری نقوش ایله تزیین ایلدیلر خلفـایه مخصوص اولان طرز قدیم بیراقلر وهلالی علملو سـیاه ویشل سنجاقلر کیدرك طرق صوفیه مشـایخنه قالوب جوامع وتکیه‌لرده بولنه‌رق اکابر جنازه‌لری اوکنجه کوتوریلور وعاشورا وسائر ایام مشهوره‌ده آچیلور اولدی . دنیانك ایشی بویله‌در قنغی طائفه‌نك قوت وشوکتی زائل اولورسه انك وسائل شهرتی اولان رسوم وآثار دخی متروك وبی اعتبار قالور .

ابتدا عقد اولنان لواء بیضا یرینه دولت علیه‌ده وزرانك یوروك بیراغی استعمال وعصـابه وشطفه یرینه کبیر سنجاق اتخاذ اولنمشـدر . وتوغ خصوصنه زیاده اعتنا اولنوب امرایه بر وبکلر بکیلره ایکی ووزرایه اوچ وپادشاه عالمپناه حضرتلرینه طقوز توغ تخصیص قلنمشـدر الی هـذا الآن بو وجه معلوم ایله اسـتعمال اولنور . انتهی .

یقین وقتـلره‌دك توغ وعلم خصوصنده اصول دولت برمنوال مشروح واصف افندینك بیـان ایتـدیکی وجه اوزره اولوب مؤخرا نظام جدیدك تأسسنده

اصول مذکوره کلیاً تبدل ایتمشدر . شویله که پاشالره توغ اعطاسی بتون قالقوب بیراق وسنجاق خصوصنده جاری اولان اصول ایسه جمله‌نك معلومی اولدیغی جهتله تفصیله احتیاج کورلمز بزینه صدده کله‌لم .

غازی عثمان شاه حضرتلری سیاق وسباق احواله نظراً متبوعی اولان دولت سلجوقیه‌نك قریب العهدده زوال وانقراضنی تیقن واولوقت روملر بیننده مذهب منازعه‌لری ظهور ایله ایچلرنده ادارهٔ دولت مطالعه‌لری متروك ومهجور اولدیغنه نظراً استانبول ایمپراطورلغنك دخی تقرب اضمحلالنی تفطن ایدرك میدانی کندوسنه مساعد وبو ایکی دولت مختله اره سنده برهیئت صحیحه تشکیلنه عالمی مستعد کورمش وبر طرفدن شجاعت ذاتیه‌سنی اظهار وبر طرفدن دخی اجرای تدابیر حکیمانه‌یه ابتدار ایدرك بو ایکی مقدمهٔ صحیحهٔ مسلمه ایله بر نتیجهٔ سالمه استحصالنی یعنی برحکومت مستقله تأسیسنی قورمش واسباب لازمه‌سنی تدارکه توسل بیورمش ایدی .

بروجه بالا (٦۹۹) سنهٔ هجریه‌سنده دولت سلجوقیه منقرض اولوبده هر ایالت وسنجاق والی وبکلری داعیهٔ استقلاله دوشدکده عثمان غازی حضرتلرینك نام نامی اثارینه دخی بروسه یکیشهرنده خطبهٔ حکمرانی اوقونمشدر .

فصل رابع

دولت علیه‌نك اطوار مختلفه‌سی بیاننده در

اصل اصیل شجرهٔ عثمانیه اولان عثمان خان غازی حضرتلری یکرمی بر سنه ممتد اولان مدت حکومتنده کاه بالذات غزایه کیدرك وکاه اوغلی غازی اورخان بکی سرعسکرلکله ارسال ایدرك ایمپراطورلرك اناطولی جانبنده‌کی مملکتلرندن چوق یرلری فتح ایتدی وبو ممالك جدیده‌ده دولت سلجوقیه‌نك انقاضیله بنیان ابدی الدوام دولت علیه‌یی تأسیس ایدوب کیتدی .

اورخان غازی حضرتلری (۷۲٦) تاریخ هجریسنده بروسه‌یی فتح ایتدیکی اثناده پدری عازم دار جنان اولمغله انك یرینه جالس تخت عثمانی اولوب بروسه‌یی پایتخت اتخاذ ایلدی . وبرادری علاءالدین پاشایی وزیر ایدوب کندوسی فتح ممالك ایله اوغراشمقده اولدیغی حالده اودخی نظامات عسکریه وسائره‌یی تأسیس

ایله مشغول اولدی . اورخان غازی حضرتلری اناطولی جانبندن نیجه مملکتلری فتح ایله ممالک عثمانیه‌یه الحاق ایتدکدن بشقه بیوك اوغلی سلیمان پاشایی روم ایلی جانبنه امرار ایله کلیبولی طرفلرینی فتح واوروپا یولنی کشاد ایتدیرمشیدی .
سلیمان پاشا روم ایلی جانبنده جهاد وغزا ایله مشغول ایکن وفاتی وقوع بولدی . متعاقباً اورخان غازی حضرتلری دخی عزم دار بقا ایتمکله کوچوك اوغلی خداوندکار یعنی مراد اول حضرتلری جالس تخت عثمانی اولدی . واناطولینك چوق یرلرینی وروم ایلیده ادرنه وفلبه وسلستره کبی نیجه قلاع وبقاعی ضمیمهٔ ممالك عثمانیه قیلدی .
(٧٩٢) سنه‌سنده غازی خداوندکار حضرتلری عازم دار القرار اولوب اوغلی یلدیرم بایزید خان جلوس ایله پك چوق فتوحاته مظهر اولدی واب وجدلرینه امیر دینلور ایکن مصرده بولنان خلیفهٔ عباسی طرفندن کندوسنه سلطان اقلیم روم عنوانی ویرلدی وزماننده دولت علیه پك زیاده وسعت وقوت بولدی .
ایشته دولت علیه‌نك برنجی دوری بودرکه برسنجاق بکلکی شکلنده ایکن یوز سنه ظرفنده تجسم ایدرك بردولت قویه وجسیمه اولدی . چونکه امامهٔ سبحهٔ امارت اولان عثمان غازی حضرتلری دم واپسینده اوغلی اورخان غازی حضرتلرینه اوچ وصیت ایتمش . شویله که اولا هر خصوصده شرع شریفه انقیاد ومطاوعت ومهام اموروده اهل وارباب ایله مشورت ایده‌سین . ثانیا عوام وخواصه مقام ورتبه‌لرینه کوره اکرام وانعام وخصوصیله دعائم دین اسلام اولان علمای اعلامه زیاده احترام ایدرك (خیر الناس من ینفع الناس) سرینه مظهر اوله‌سین . ثالثا چونکه بندن صکره مقام امارته کچه‌جکسین بو مقامك ارکان ولوازمندن اولان (التعظیم لامر الله والشفقة علی خلق الله) مقدمه‌لرینی درپیش واعلاء کلمة الله نتیجهٔ خیریه‌سنی طلب وتحری ایدرك فی سبیل الله جهاد وغزایه بذل مساعی ایلیه‌سین دیمش اولدیغنه مبنی اخلافی دخی بو شاهراه مستحسن ومستقیمه سالك اوله‌رق مقدما ممالك اسلامیه‌ده تحدث ایلمش اولان اصول ظلمیه ورسوم تعصبیه‌یی رفع ایله دیانت صحیحه وعدالت تامه اوزره حرکتی التزام وتمام امارت جلیلهٔ شرعیه‌یه شایان اوله‌جق وجه وجیه اوزره اجراآته دوام واقدام ایلدکلرندن آز وقت ظرفنده بویله قوی البنیان ومشید الارکان بردولت علیه وجوده کلمشدر .
واو زمان بریرده موظف ومعلم عسکر یوق ایکن دولت علیه‌ده منتظم واول عصره کوره معلم عسکر ایجاد اولنمشیدی . شویله‌که یکی فتح اولنان یرلرك اکثر اراضیسی تیمار اعتباریله غزاته تقسیم اولنوب ماعداسی خص اعتبار اولنه‌رق بوندن امرایه حصه

(افراز)

افراز اولندقدنصکره بقیه سی خاص همایون نامیله خزینهٔ دولته براغیلوردی . بوجهتله ممالك عثمانیه توسع ایتدکجه تیمارلو سواری دخی تزاید ایلمکده ایدی بونلر سلحشورلق وجندیلك فننده ماهر وبر برینه باقه‌رق اسب واسلحه‌نك اعلاسنی تدارك واستعماله حریص آدملر اوله‌رق اولوقته کوره کرکی کبی مضبوط وایشه یارار سواری اولوب سنجاق بکلری معیتیله سفره اشرلردی .

اورخان غازی زماننده اولاد اترا کدن موظف یایا عسکری دخی ترتیب اولنمشیدی بعده خرستیان چوجقلرندن دیوشرمه یکیچری تنظیم اولندی که بونلر کچوك ایکن اندروب تربیه اولندقدن صکره یکیچری اورته لرینه ادخال اولنورلر موظف ودائما قشله نشین جسور وجنکاور ومنقاد ومطیع وکزیده پیاده عسکری ایدیلر .

ومسلم نامیله بر نوع عسکر دها ترتیب اولندی که لدالایجاب برسنجاق بکنك معیتیله سفره اشمك اوزره تکالیفدن معاف اولورلردی .

تیمارلو سواری تیمارلرینك بولندیغی سنجاق داخلنده متوطن اولمق شرط اولندیغندن یکیچریلر کبی موظف ودائما آماده بر نوع سواری اولمق اوزره خداوندکار غازی حضرتلرینك زماننده سپاه بلوکی ایجاد و بعده سلحدار بلوکی دخی کشاد اولندی . قپو قولی دینلان علوفه‌لو عسکرك پیاده سی یکیچری اولدیغی کبی سواریسی دخی ایشته بو بلوکلردر . واشبو سواری بلوکلری دخی یکیچریلر کبی دیوشرمه نفراتك کزیده لرندن ومحاربه‌لرده اندروب سرای همایونده وامرا ووزرا دائره‌لرنده تربیه اولنان اسرا چوجقلرندن ترتیب اولنوردی . یلدیرم بایزید زماننده اصول تعلیم عسکری ایجاد اولنه‌رق کرك پیاده کرك سواری عسکرك تعلیمنه اهتمام اولنمشدر .

عثمان غازی حضرتلرینك زماندنبرو استانبولك فتحی عثمانیانك مطمح نظری اولوب یلدیرم بایزید خان انی قوهٔ قریبه‌یه کتوردی لکن اواخر ایام سلطنتنده عیش وعشرت واحتشام وسفاهت کبی مانع ترقی اوله‌جق حالتلر بلوردی . ایشته اوصره‌ده تیمورلنك یدی یوز بیك عسکرله دولت علیه اوزرینه هجوم ایدوب یلدیرم بایزید خان دخی قارشو چیقدقده بحکمة الله تعالی اسیر دوشوب کدرندن نامزاج اوله‌رق (۸۰۵) سنهٔ هجریه سنده واصل رحمت رحمان اولمشدر .

عثمانلولرك آز وقت ظرفنده فوق العاده کسب قوت وشوکت ایلمسی دول اوروپایه بادیٔ اندیشه اولدیغی حالده یلدیرم بایزیدك بو وجهله قضازده اولمسی

انلرجه بالطبع موجب محظوظيت اولوب حتى فرانسه قرالى تيمورك مظفريتنى تبريك ايتمكله اودخى اكا فارسى العباره برقطعه جوابنامه يازمشيدى كه صورتى ترجمه‌سيله برابر زيرده (٢) رقميله ايراد اولنور .

يلديرم بايزيددن صكر اوغللرى يكديكريله اوغراشه‌رق سلطنت سنيه‌ده اون برسنه فترت وفاصله وقوع بولدى . اويله برضربهٔ اليمه اوزرينه بشقه دولت اولسه چوقدن محو اولوردى . لكن دولت عليه‌نك اساسى پك متين اولديغندن پايدار قالدى . وچلبى سلطان محمد خان حضرتلرى برادرلرينه غلبه وكسب استقلال وبكيدن دولتك اسباب مكنتنى استكمال ايتمكله دولت عليه آز وقت ظرفنده اولكى راده‌سنه واصل اولدى . (٨٢٤) سنهٔ هجريه‌سنده عازم داربقا اولوب اوغلى سلطان مراد خان ثانى جالس تخت عالى بخت عثمانى اولدى . انك زماننده دولت عليه بر مرتبه دها وسعت وقوت بولدى . (٨٥٥) تاريخنده عازم دار النعيم اولدقده اوغلى ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى تخت سلطنته جلوس ايلدى .

اوزمان روملر بيننده منازعات مذهبيه ظهور ايله استانبول ايمپراطورلغنه ضعف وفتور كلمش ودولت ايمپراطوريه بر قورى دارات ايله صورى مراسم وعاداتدن عبارت قالمش ايدى . حتى سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى بوغازكسن قلعه‌سنى بناايله استانبول بوغازينى طوتدقده روملر انديشهٔ عاقبتله دوچار حيرت اولدقلرى اثناده اياصوفيه‌ده عقد ايلدكلرى برجمعيت عظيمه‌ده رسماً تقدم وتأخر دعواسيله غوغا ايدرك بر بريناك باشلرينه صندايه اوردقلرى مرويدر . شوحاله نظراً استانبولك دها اول فتحى ممكن ايكن بعض عوارض زمانيه‌دن ناشى بورشتهٔ امل دوچار عقدهٔ تأخر اوله‌رق نهايت مشاراليه ابوالفتح محمد خان ثانى حضرتلرينك ناخن همت بلند منقبتلرى ايله انحلال پذير اولمشدر .

شويله‌كه مشار اليه حضرتلرى (٨٥٧) سنهٔ هجريه‌سنده بر بيوك اردو وجسيم طوپلر ايله ادرنه‌دن كلوب استانبولى فتح ايلمشدر .

ايشته دولت عليه شمدى مركز صحيحنى بولدى وفاتح حضرتلرى جهت سلطنتى اكمال ايله صحيحا ملك الملوك اولدى .

برملتك سعادت حالى اتحاد واتفاق ايله حسن اخلاق قضيه‌لرينك نتيجهٔ خجسته فالى اولديغى بومسئله ايله دخى مثبت اولوركه عثمانلولر اناطولينك بركوشه‌سنده برشرذمهٔ قليله اولوب روملر كرك قوهٔ ماليه‌جه وكرك معلومات دوليه‌جه انلره

فائق ایدی . حتی استانبولك فتحندنصکره اوروپایه منتشراولان روملراورالرده نشر معلومات ایلمشلردر . لکن ایچلرینه غرض ونفاق وفساد اخلاق کیرمش اولدیغندن قوهٔ مالیه وعلمیه‌لری کندولرینی خلاص ایده‌میوب عثمانلولرك مغلوب ومحکومی اولدیلر .

استانبولك موقع جغرافیسی حسبیله کرهٔ ارضك برنقطهٔ منتخبه‌سی اوله‌رق آنده بولنان دولتك سائره تفوق وغلبه‌سی امرطبیعیدر . ناپلیون بوناپارته‌دن‌منقولدرکه اکر کرهٔ ارض برحکومت اولسه پایتختی استانبول اولمق لازم کلور دیر ایمش . بناءً علیه استانبول فتح اولندقده دولت علیه مرکز صحیحنده تمکن واستقرار ایله سطوت وسلطنتی درجهٔ کماله ایصال وآز وقت ظرفنده دول سائره‌یه غلبه اسبابنی اکمال ایتمشدر . اکر استانبول فتح اولنمسیدی دولتعلیه درحال بوقوت وقدرتی کسب ایده‌مزدی . سلاطین عثمانیه‌نك بو دقیقه‌یه وقوف واطلاعلری جای دقت و (لتفتحن القسطنطنیة فلنعم الامیر امیرها ولنعم الجیش ذلك الجیش) حدیث شریفی بو نکته‌یه اشارتدر . استانبولك فتحندن صکره دولت علیه آز وقت ظرفنده بر مکمل دونمایه مالك اولدی . وفاتح حضرتلری قریمی تسخیر ایتدکدن بشقه اوروپا واسیا قطعه‌لرنده دها نیجه قلاع وبقاعی ضمیمهٔ ممالك عثمانیه قیلدی . وارباب علم ومعارفه پك زیاده رعایت واحترام ایدر اولدیغندن هرطرفدن علما وفضلا آقین ایدوب استانبوله توارد ایلدکلری جهتله استانبول او عصرك دار الفنونی اولدی .

فاتح حضرتلری (٨٨٦) سنهٔ هجریه‌سنده عازم دار القرار اولوب اوغلی سلطان بایزید خان‌ثانی حضرتلری جالس‌تخت سلطنت اولدی . وانك زماننده دخی بعض قلاع وبقاع فتح ایدلدی .

چلبی سلطان محمدك زماندن بووقتلره‌دك تقریبا یوزسنه‌ظرفنده دولت علیه‌نك سطوت وشوکتی فوق‌العاده متزاید اولدی . قپوقولی دینلان معلم ومنتظم عساکرك پیاده‌سی اولان یکیچریلره مجدداً احداث اولنان طوپچی وخمبره‌جی وعربه‌جی ولغمجی وجبه‌جی بلوکلری الحاق اولندیغی کبی سواریسی اولان سپاه وسلحدار بلوکلرینه دخی‌علوفجیان یمین ویسار وغربای یمین ویسار نامیله درت‌بلوك علاوه ایدلدی . تیمارلو ایالات عسکری ایسه خیلیدن خیلی کثرت وانتظام بولدی . بونلردن بشقه دولتك روم ایلیده اقینجی نامیله برنوع خفیف سواریسی وار ایدی‌که اردوی همایونك حدوده وصولندن مقدم دشمن ممالکنه کیروب یغما وغارت ایله دشمنی شاشیرردی .

الحاصل دولتعليه‌نك تمام دور اقبال وترقيسى ايدى . لكن يوزسنه انسانه براوزون عمر اولديغى كبى دولتلر ايچون بردور اولوب اختيارلق وقتنده انسانك اعصابنه ضعف كلديكى كبى مرور زمان ايله حكومتلره دخى يورغنلق كلمك امور طبيعيه‌دندر . ودور اولك آخرنده دردنجى پادشاه اولان يلدرم بايزيد خان زماننده دولته كوشكلك كلش اولديغى كبى اشبو دور ثانينك آخرنده دردنجى پادشاه اولان بايزيد خان ثانى زماننده دخى دولتعليه‌يه فتوحاتجه براز طورغونلق كلمشيدى .

(٩١٨) سنۀ هجريه سنده سلطان بايزيد خان ثانى حضرتلرى سلطنتدن فراغت ايله اوغلى سلطان سليم خان حضرتلرى مهابتنماى سرير قهرمانى اوله‌رق افكار فتوحاتى تازه‌لدى . وشان وشوكت اسلاميه‌يى درجۀ عليايه ايصال ايلدى .

شويله كه اميرتيموردن صكره جانب ايرانده برمدت انك اولادى وقاره قيونليلر وآق قيونليلر واوزبكلر حكومت ايدوب بواثناده سلسلۀ صفويه مشايخى‌شيخانى شاهلغه دكشمك نيتيله مشيخت وارشاد يولنده كوندن كونه مريدان واتباعى تكثر ايدرك نهايت شاه اسماعيل صفوى برشيخزاده ايكن ايران شاهى اولوب مذهب شيعه‌يى اعلان داعيه‌سيله جمعيتى تكثير وديار شرقى ضبط وتسخير ايتدكدن صكره تيمور طورينى طوته‌رق زعمنجه اسكداره قدر كلوبده بتون اناطولى قطعه سنك ضبطنى قورمش . حالبوكه مدار دولت عليه مركز صحيحنى بولوب قرارلاشمش اولديغنى وياوز سلطان سليم كبى برصاحبقرانك زمان مهابت نشاننده بولنديغنى درك وتفطن ايده‌مامشيدى . انك كلسنه وقت اولميوب ياوز سلطان سليم خان حضرتلرى اردوى همايون‌ايله واروب شاه اسماعيلك اردوسنى منهزم وپريشان وديار ايرانى وبالجمله كرجستان وكردستانى پامال وتالان‌ايتمشدر . شاه اسماعيل دخى بويله بردولت ابدى الدوامك يانى باشنده ديكر برحكومت اسلاميه‌نك ياشايه‌ميه‌جغنى درك وتفطن ايتمكين اختلاف مذهب ايله دوام حكومتنه چاره جو اولوب ديار ايرانده مذهب شيعه‌يى ترويج ايدرك بواساس اوزره دولت صفويه‌يى تأسيس وتشكيل ايله ملت اسلاميه ارەسنه برتفرقۀ عظمى براغوب كيتمشدر .

وقعۀ مذكوره‌ده دولت چراكسه بياغى شاه اسماعيلك طرفدارى بولنديغندن مصر اوزرينه حركت همايون مقرر اولديغى صره‌ده سلطان مصر اولان غورى دخى شاه اسماعيل كبى ديار رومى استيلا افكارينه دوشوب انجق انك كبى اسكداره قناعت ايتميه‌رك دها ايلروسنه وارمق خيال محالى ايله استانبولك حصر

وتضييقنه لازم اولان مهمات وخزينه تدارك ايتمشيكن صاحب قران ظفر بارگاه ياوز سلطان سليم شاه حضرتلرى اردوى همايون ايله حلب حواليسنده چرا كسه اردوسنى قارشوليوب محاربات شديده وقوعندن صكره سلطان غورى مقتول وعساكر مصريه پامال خيول اولدقده پادشاه ظفرپناه حضرتلرى كولهمنلرى تعقيب ايدرك ديار شامى ومتعاقباً (فاتح ممالك العرب) تاريخنده اقطار مصريه وحجازيه يى فتح ايله خادم الحرمين الشريفين عنوانى وخلافت اسلاميه القابنى علاوهٔ القاب عاليهٔ دولت عثمانيه قيلدى . وشعار خلافت اولان تبركات سنيهٔ نبويه يى مركز سلطنت اسلاميه اولان استانبوله كتوردى . وسلطنت وخلافتى جمع ايتمكله دولت عليه مستعد اولديغى درجهٔ عليايه واصل اولدى . وملت اسلاميه تازلنهرك ينه جهت وحدتى بولدى .

بردولتك وسعت ومكنتى عناصر اصليه سنك جسامت وقوتنه كوره اولمق امر طبيعيدر .

دولت عليه نك خميرمايهٔ اصليسى ابتداى تشكلنده اگرچه برقبيله دن عبارت ايسه ده دولت سلجوقيه نك انقراضى سببيله اناطولى جانبنده بولنان تركلر اتحاد قوميت حسبيله هپ بومايه يه منقلب اولهرق كافه سى عثمانلو خمورينه قاتلمش اولديغندن عناصر دولت عليه خيليدن خيلى قوت المش ودولت عثمانيه بر دولت جسيمهٔ تركيه اولمش ايدى . حالبوكه اكا مهتديلردن اوقدر افراد قاتلمشيدىكه حقيقت حالده ترك وروم واقوام سائره دن مركب بر دولت عظيمه اولمشيدى .

بعده ياوز سلطان سليم خان حضرتلرى بروجه بالا سلطنت وخلافتى جمع ايتدكده بالجمله موحدين بودولت اسلاميه نك اجزاى عنصريه سندن معدود اولمق لازم كلدى . فقط شاه اسماعيل فتنه سى ظهور ايله ملت اسلاميه اره سنه تفرقه دوشه رك اهالئ ايران بوعناصرك خارجنده قالدقدن بشقه بلاد روم ايله ديار ماوراء النهر بيننده برحد فاصل اولدقلرندن اول طرفده بولنان سنيلر بوعناصره قارشمق شرفندن محروم قالديلر . شو حالده دولت عليه يه كوره ايجاب مصلحت شرق وغربده وهندوسندده جهت وحدت خلافت حسبيله عناصر اصليه سندن اوله بيله جك قوتلرى جمع ايله كندو قوهٔ كليه سى تحتنده بولنديرمق صورتندن عبارت ايدى .

ايشته ياوز سلطان سليم خان حضرتلرينك افكارى بوايدى . حتى ايرانده هنوز تأسس ايتمكده اولان مذهب شيعه يى ومروجى اولان دولت صفويه يى امحا ايتمك اوزره بوكره دها ايرانه هجوم ايلمك استردى . لكن عمرى قصيراولوب سكز سنه قدر مهابت نماى سرير سلطنت وخلافت اولديغى زمان سعد اقترانده شرق وجنوبى پايمال

ایدرك نوبت هنوز غرب وشماله کلمشیکن (٩٢٦) سنه‌سنده (ارجعی) امرینه‌امتثال ایدوب کیتمش واوغلی قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری تخت سلطنت وخلافته جلوس ایتمش‌در .

سلطان سلیمان خان حضرتلری دخی شرق وغربه اردولر سوق ایدرك وبالنفس کیدرك اوچیوز التمش عدد حصن حصینك فتحنه موفق اولمش وعلوم ومعارفی ترویج وطریق علمیه‌یی تنظیم وامور مالیه وسائره ایچون مکمل قانونلر ترتیب وکرك قپو قولی دینلان طوائف عسکریه‌یی وکرك تیمارلو ایالات عسکرینی تکثیر ایله برابر قانون ونظاملرینی توثیق وتکمیل ایدوب بوجهتله قانونی دیو شهرت بولمشدر .

اوزمان اوروپانك پیاده‌سی صنعت حربدن غافل برطاقم دیرندی عسکر وسواریسی حکمداران ایله ادعای مساوات ایدن امرا اتباعندن عبارت وانتظامسز برلشکر اولدیغی حالده دولتعلیه بویله منتظم واولوقته کوره معلم پیاده وسواری عساکر کلیه‌یه مالك اولمغله شوکت وسطوتی بتون اقطار عالمه ولوله انداز دهشت ومهابت اولمشیدی .

پادشاه غازی حضرتلری (٩٣٦) تاریخنده اوستریانك پایتختی اولان (بچ) یعنی ویانه شهرینی محاصره ایدوب محاربات شدیده وقوعندن صکره موسم شتانك تقربی سببیله محاصره‌یی ترك ایله عودت بیورمشدر . دولت علیه‌نك قوهٔ بحریه‌سی دخی اول دورده مرتبهٔ کماله کلمشیدی‌که فصل مخصوصنده بیان اولنه‌جغی وجهله دولتعلیه دونماسی اوزمان بتون دول اوروپا دونمالرینه فائق واولوقت قپودان دریا اولان مشهور خیرالدین پاشا سراپا سواحل اوروپایه دهشت ویرمش برذات خجسته صفات اوله‌رق حقاکه سلسله نامهٔ امارت بحریه‌نك تکمله‌سی دینمکله لایق ایدی . بووجهله دولت علیه دونماسی آقدکزده غالب مطلق اولدیغی حالده بحر احمرده وعمان صولرنده بشقه‌جه دونمالری طولاشوب یمن وهند سواحلنده دخی نفوذی جاری ایدی .

ایشته اول دورده المانیا ایمپراطوری هرطرفدن فرانسه‌یی احاطه وتضییق ایتمکده اولدیغندن فرانسه قرالی فرانسوه انکله لدی‌المحاربه مغلوب واسیر اولدقده درکاه سلیمانیدن استمداد ایچون طرفندن (٩٣١) سنه‌سنده فرستادهٔ مخصوص یعنی اورته ایلچی عنوانیله جوانی فرانچیانی درسعادته کلوب جوابا یازیلان نامهٔ همایون ایله عودت ایلمشیدی . بونامهٔ همایونك صورتی زیرده (٣) رقمیله ایراد اولنور .

(٩٣٣) سنه‌سنده سلطان سلیمان حضرتلری اردوی همایون ایله مجارستانه کیرمش

واوچ سنه صکره ویانه اوزرینه حرکت ایتمش ایسه‌ده اول اثناده فرانسوه ایمپراطور ایله عقد مصالحه ایتمشیدی .

اندن صکره دخی فرانسوه ارسال رسل ورسائل ایله استمداد واستعانه‌دن خالی قالمامش وزیرده بیان اوله‌جغی وجهله خیرالدین پاشا طقوز یوز اللی تاریخنده دونمای همایون ایله فرانسه امدادینه کوندرلمشیدی . مؤخراً ینه فرانسه دولتی طرفندن سفیر مخصوص ارسالیله استمداد اولنوب سلطان سلیمان حضرتلری ایسه اول اثناده شرق سفرنده بولنمغله استانبول قائممقامی اولان وزیر ثانی ابراهیم پاشا طرفندن دیوان همایونده سفیر مومی الیهه ایراد اولنان نطق رسمی سلطنت سنیه‌نك اوزمان اقطار غربیه‌ده جاری اولان نفوذ وسطوتنك درجه‌سنی مبین اولمغله صورتی زیرده (٤) رقمیله ایراد اولنور .

وکیفیت درکاه سلیمانی‌یه عرض اولندقده اردوی همایون ایله ترجان صحراسنده بولنمغله اورادن قپودان دریا بولنان پیاله بکه دونمای همایون ایله فرانسه امدادینه کیتمك اوزره برقطعه فرمان عالی اصدار وارسال بیورلمشدرکه صورتی زیرده (٥) رقمیله ایراد اولنور .

الحاصل سلطان سلیمان خان حضرتلری پدرینك تصورات وتصمیماتندن چوغنی فعله کتوروب زمان محاسن نشانی دولت علیه‌نك اك پارلاق وشانلو زمانی اوله‌رق اول دورده جلوه‌کر مجلای ظهور اولان وقوعات جسیمه واجرآت مهمه کنجایش پذیر صحائف وسطور اوله‌ماز .

فقط بروجه بالا یاوز سلطان سلیمك مسلکی اول امرده اطرافده بولنان طوائف اسلامیه‌یی برنقطه‌ده جمع ایله قوت وشوکت اسلامیه‌یی جسامتلندردکدن صکره غرب وشماله توجه نیتنده ایکن اندن صکره بودقیقه‌یه لایقی وجهله رعایت ایدیله‌میه‌رك خیلی مدت مجارستان طرفیله اوغراشلدی . واقعا دولت علیه‌جه داخلی وخارجی پك چوق شانلو ایشلر کورلدی . نیجه ممالك جدیده فتح اوله‌رق حدود دولت علیه توسیع ایدلدی . لکن عناصر اصلیه‌نك بوممالك جدیده‌یی احاطه ومحافظه‌یه تحملی اولمدیغی جهتله صکره آز وقت ظرفنده جمله‌سی الدن کیدرك دولت علیه دائرهٔ اصلیه‌سنه یعنی یاوز سلطان سلیمك عصرنده کسب ایلمش اولدیغی قوت وجسامتی دائره‌سنه رجعت ایلمشدر . اما یاوز سلطان سلیمك مسلکنده دوام ایدلمش اولسیدی دولت علیه‌نك قوت وجسامتی پك بشقه حالده اولمق لازم کلوردی ظن اولنور .

مع ذلك بدایت دولت علیه‌دن بووقته کانجه اریکه پیرای امارت وسلطنت

وخلافت اولان ملوك عثمانیه‌نك هر بری فرید عصر ویكانهٔ دهر اولوب حقاکه هیچ بر دولتده بو یله اون بیوك ذات متوالیا جالس دیهیم حکمرانی اولمامشدر . فقط یلدیرم بایزید خان حضرتلری برمنوال سابق برقضایه اوغرایوب سفینهٔ دولت براز مدت لنکر انداز وقوف واقامت وبایزید خان ثانی حضرتلرینك عصر معدلت حصری دخی ایكی حرکت عظیمه اراسنده بر زمان سکون وسکینت اولمشیدی .

وبرده کنج ایله مار ولطافت کلزار ایله خار برابر اولمق قاعدهٔ طبیعیه‌سنه مبنی عصر سلیمانیده حاصل اولان ثروتك مستتبع اولدیغی تنعم وسفاهت داعیه‌سی دها اوزمان اوج کوسترمکه باشلایوب مزاج دولتده فنا استعدادلر پیدا اولمش وچوق کچمیوب بو استعدادات ردیه‌نك آثار سیئه‌سی کورلمشدر .

(٩٧٤) سنهٔ هجریه‌سنده قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری عازم دارالنعیم واوغلی سلطان سلیم ثانی جالس دیهیم شوکت وسیم اولدی . سلطان سلیمانك وفاتی دولت وملتجه ضایعات عظیمه‌دن اولوب فقط مقام صدارتده بولنان صوقوللی محمد پاشا غایت عاقل ومدبر وخیرخواه بر وزیر ممدوح المآثر اولمغله سلطان سلیمانك وفاتی بیلدرمیه‌جك صورتده دولتی حسن اداره ایدرك اکثی بللو ایتمدی . بوجهتله سلطان سلیم ثانی زمانی ضررسزجه کچدی .

(٩٨٢) تاریخنده سلطان سلیم ثانی دخی عازم دار آخرت واوغلی سلطان مراد ثالث جالس تخت سلطنت اولدی . عیش وعشرت وذوق وسفاهت داعیه‌لری چوغالدی . ندما وقرنا یوز بولدی . بو جهتله واقع اولان ازعاجاتدن ناشی صوقوللی خیلی صیقلدی . لکن اصلا فتور کتورمیوب طیاندی طوردی هر درلو فناالقلره سد ممانعت اولدی . الحاصل اوچ پادشاهك زمان سلطنتنده اون بش سنه ممتد اولان مدت صدارتنده دولته مضر بر ایشده بولنمدی . (٩٨٧) سنه‌سنده مجذوب شکلنده بر خونریزانی دیوان یرنده شهید ایتدی . او دخی اعدام اولندی . لکن بوجنایتی کندولکندنمی اجرا ایتدی یوخسه بوکا اجتراسی برطرفك تشویق واغفالندن ناشیمی ایدی بوراسی بیلنمدی . اندنصکره امور دیوانیه‌نك اهمیتی زائل اولوب قوانین ونظاماته رعایت اولنماز . وآز چوق نفوذ بولان ندما وقرنا هر ایشه قاریشور اولدی . مصالح دولت نااهللر النده قالدی . دولتك وضعی بوزلدی طرف طرف اختلالر ظهور ایتمکه باشلادی . بیهوده یره برده نیچه سفری آچلدی . الحاصل دولت علیه‌نك اوچنجی دوری بو یله مشوش برحالده نهایت بولدی .

استطراد

(دیوانلرك وضع وترتیبنده حکمت نه اولدیغنه دائر تاریخ واصفده برفقرهٔ مفصله)
(مندرج اولمغله بو مقامده خلاصه وجهله بروجه آتی ایراد اولنور)

عهد سابقده نبوت وسلطنت بینی جمع ایدن انبیای ماضیه وعظمای ملوك سالفه استماع دعاوی واجرای احکام وحل وعقد امور وفصل منازعات جمهور ایچون بر مخصوص مکان اتخاذ ایدوب اول اموره بالذات تقید ایدرلردی . حضرت یوسف علیه السلام مصرده واقع سرای مخصوصنده تخت اوزرنده قعود ایدوب اجرای احکام ایدری . حضرت داود علیه السلام قدس شریفده قبهٔ معهوده التنده اوتوروب امور عباد اللهی رؤیت وحضرت سلیمان علیه السلام دخی اوقبه التنده مرتفع تخت اوزرنده قعود وفصل احکام ایلردی . حضرت موسی علیه السلام طوردن کلدکده بنی اسرائیله امر ایلدی . برقاچ بیك ذراع قماش تدارك ایدوب کتوردیلر . بیت النبوة نام ایکی قات وسیع اوتاق دیکدردی . خارجیه وداخلیه مثللو ایکی طبقه یاپدیروب داخلیه سی مزین ایدی . انده حضرت موسی علیه السلام قرنداشی هرون واولاد هروندن اولان کبار قوم ایله اوتوروب اجرای احکام ایدرلردی . خارج طبقه ده سائر کبار بنی اسرائیل اوتوروب اول خیمه دیوانخانه مقامنده اوله رق جمله امور انده کوریلور ایدی . تا که وعد الهی اوزره قدس شریفه مالك اولنجیه دك بینلرنده حال بومنوال اوزره ایدی . مورخین وارباب قصص تحریری اوزره ابتدا مسند نشین سلطنت اولان کیومرث خارج بلده ده برقضاده واقع مدور الشکل ومرتفع صفه شکلنده برصخره اوزرینه کونده برکره چیقوب طلوع شمس وقتنده اوتورر . وخلقك دعوالرین انده استماع وصحف ابو البشرده مسطور احکام الهیه موجبی اوزره نشر عدل وداد ایلر ایدی . وباشنه ارسلان پوستندن تاج شکلنده سرپوش کیوب والتنه قپلان پوستندن سجاده سروب النده دخی عمود واری چوبن طوته رق اویلهجه مسند نشین حکومت اولوردی . خدامی دخی قپلان پوستندن لباسلر کیوب ودسته چوبلری ایله اجرای سیاست ایچون مقام خدمتده ال باغلیوب طورلردی . صکره هوشنك شاه اول قیا یرینه تخت اتخاذ ایدوب بالاسنه سایبان مثللو چتر وکونا کون زینتلر احداث ایلدی . بعده ملوك اکاسره وقتنده جایکاه سلطان اولان تختکاهك انواع تحف ونوادر جواهر ایله تزیین اولندیغی تواریخ

مفصله ده مسطوردر . تاکه سید المرسلین صلی الله علیه وسلم حضرتلری بعث اولندی . جمله اصحاب کرام ایله مسجد شریفلرنده قعود بیوروب امور امتی رؤیت ایدرلردی . حضرت عمر وحضرت عثمان رضی الله عنهما خانهٔ مخصوصه ده ترتیب دیوان مثللو مجلس عقد ایتمشلردر . معاویه مخصوص دیوانخانه وتخت شکلنده کرسی اتخاذ ایدوب بالنفس قعود واجرای احکام ایدر ایدی . دولت امویه‌نك ختامنه دك حال بویله ایدی . دولت عباسیه ده اول قانونه مع زیادة رعایت اولنوب اواسط دولتلرنده احتشام واحتجاب افزون اولمغله دیوانخانه‌لری فرش ملوکیه ایله دشنوب وزرا وقاضی القضاة وسائر اصحاب مراتب ایچون مخصوص کرسیلر وصندلیلر وضع اولنوب مکان خلیفه خالی قالور ایدی . امور دیوانیه‌یی وزیر رؤیت ایدر . وخلیفه بر منظرهٔ عالیه دن دیوانه نظارت ایله وجودی کورنمز ایدی . لکن عیدلرده اشکارا اوتوروب واعیان وارکان واروب کیمی مصافحه وکیمی دستبوس ایدرلردی . معتصم خلیفه که دارات وحشمتده جمله خلفایه غالب ایدی . احتشام وتکلفاتی ارتیروب دیوان یرینه دار العدل تسمیه ایلدیلر . وسفرلرده اوتاغی اوکنه نردبان ایله چیقیلور نقله قابل بر کوشك یاپدیروب اسمنه قصر عدل دیدیلر . ودیوانخانه ده کندو ناظر اوله‌جق منظره‌یه کعبهٔ مکرمه کسوه سندن مصنوع سیاه وزر دوز قماشدن پرده آصوب اطرافنه پروازمیخلانمش ایدی . دیوان کونی موکللر پرده‌یی قالدیررلردی . اما پنجره‌نك زرین پارمقلرندن خلیفه‌نك وجودی خارجدن کورلمزدی . وعیدلرده وسائر ملاقات وقتلرنده کوزلر قماشورزینت ایله مرصع تخت اوزرینه قعود ایدوب یاننده نصفنه دك نیامندن چیقمش سیف وبر طرفنده کمانه کچمش تیرآهنین پیکان طورر ایدی . وارقه سنده اولان خلعت سیاه زردوزك آستینه ملاصق یدی ذراع قدر برطویل آستین زمینه طوغری دوشنوب ملاقاته کلن اول آستین مفروشك اوجنی بوس ایدردی . ثروت کسرویه ده معتصم قدر افراط ایتمش یوقدر . بو دیوان پادشاه وقته مخصوص اولان سرای عالیده قاعدهٔ قدیمه دندر . اکرچه وزرا ووکلا کندولره مفوض اولان اموری کوروب جناب سلطنتدن دفع اثقال وتخفیف اشغال ایچون سرایلرنده دیوان ایدرلر . لکن بو دیوانلردن ماعدا اوقات مخصوصه ده سرای پادشاهیده وزرای دولت ووکلا سلطنت حضورنده دیوان مخصوص اولمقده اسرار لاتحصی واردر . سائر دیوانلر فروع وبو دیوان اصل حکمنده اولمش اولور . اعیان سلطنت واصناف عسکر کسوه وقیافت متعارفه لریله بر نهج قانون مقاملرنده قائم اولوب

عرض واعلام اولنان امور عباد الله جمله‌نك مواجهه‌سنده كوريلوب احقاق حق وازهاق باطل قلنمغله كويا اول كون يوم موعود كبي متعين ومشهود اوله‌رق ذاتا وزمانا استحقاق ايله هر كس مقام معلومنده قائم وجناب سلطنته خدمت ولزومنه كوره قرب و بعد جهتيله كندو حيزنده ثابت اولديغنده نجه حكم خفيه واسرار جليله مراد اولنمشدر .

وبو رسوم وقوانينك كيمى اصلى وطبيعى اولمغله قديمدر . وكيمى علما وفضلاى حكما رأييله بحسب الاقتضا وضع اولنمشدر .

دولتعليه‌ده بو ترتيبه رعايت اولنه‌رق قريب الزمانه كلنجه هفته‌ده ايكى كون ديوان اولوب پادشاه عالمپناه قفس عاليده ناظر ووكيل مطلق اجراى حكومت واحقاق حق امورينــه رعايت ايتديكندن غيرى كندو سراى مخصوصنده دخى هر كون ديوان ايدوب امور عبــادى رؤيتــله مشغول اولورلر ايدى . كيدرك سراى همايونده اولان ديوان مواجب واعياد وايلچيلر ملاقاتنه منحصر قاله‌رق اجراى احكام پاشاقپوسنه محصور اولوب هرشخصك دعواسى حق وعدل اوزره تمشيت ومظلومك حقى ظالمدن اخذ اولنه‌رق الى الآن اجراى عدالت اولنمقده در .

ديوان سلطانى فوائدينه متعلق حكاياتدن برى بودركه نور الدين شهيد مرحومك اوائل دولتنده اكبر امرا اولان اسد الدين شيركويه وكلا وامرادن وسائر اعيان مملكتدن بعض املاك وعقار غصب ايدوب اول سبب ايله امراى ســائره دخى خلقدن غصبا وظلما شى المغه باشلادقلرنده نور الدينك سمعنه القــا اولنديغى كبي بر دار العدل بناسنى فرمان ايلدى . شول رسم اوزره‌كه موضع سلطان ومواضع امرا بشقه بشقه اولوب مذاهب اربعه قضات ومفتيــلرى ايچون مخصوص موضع تعيينى ايله اجراى احكام شرعيــه اولنــه بو وجهله دار العدل بناســنه شروع اولنديغنى اسد الدين استماع ايتدكده بحر تفكره طالوب نورالدينك عدل وسياستى شرق وغرب اهلنــه معلوم وامرا وعسكر انك خوفنــدن موم اولمشــلر ايكن دار العدل بناسنه احتياج يوغيدى غالبا بو دار العدل نم ايچون بنا اولنه‌يور ديوب تحت يدنده اولان امرا وعمالى احضار ايدوب نورالدين دار العدل بنا ايدييور . غالبــا بزم ايچون اولمق كركدر . اكر بنــدن ياسزدن شخص واحد شكايت ايتمك احتمالى اولور ايســه سزلرى بلا تردد قتل ايدرم ديو تنبيه اكيد ايلدى . انلر دخى آزرده خاطر ايتدكلرى كمســنه‌لرى بر طريق ايله ارضــا واسكات ايدوب صلح اولديلر . دار العدل تمام اولوب نور الدين وزرا وعلما ايله ديوانى

تشریف ایلدکده بر کیمسه کلوب شاکی ووکلا واتباعدن دادخواه اولمامغله نورالدینك وفاتنه دك اول دار العدل خالی وبطال قالدی . بوصورتله اجرای عدله مختص دیوان ملوکانه متعین اولمق عمالك خوف وخشیتنه وخلقك اطمینان قلب وراحتنه باعثدر .

دول ماضیه پادشاهلرینك سنه ده برنچه معین کونلری وار ایدی انده اشکارا اوتوروب قوی وضعیف وشریف کیم اولورسه اذن ویریلوب بالذات پادشاه ایله ملاقات واحوالنی عرض ایدر ایدی اکا برعام دیرلردی کیدرك بعض موانع ظهوریله بوعادت ترك اولنوب هردولت استماع دعاوی وفصل خصوم ایچون برر طور ایله تعیین اوقات ایلدکلری معلوم . انتهی . بزینه صدده کلهلم .

(١٠٠٣) سنهٔ هجریه سنده سلطان مراد ثالث ترك بزم فنا ایدوب کیتدی . مغنیسا والیسی بولنان اوغلی محمد خان ثالث جلوس ایتدی . مزاج زمانه ده پیدا اولان سوء استعداده مبنی اندن صکره شهزادهلرك ولایت وامارت ایله طشرهلره کوندرلمسی اصولی ترك ایلدی .

نمچه محاربهلرنده سردار اکرملر مظفر اولهمیوب طرف اسلامیانده آثار انهزام رونما اولمغله بعض خیرخواهان دولت سلطان محمد ثالث حضرتلرینی جد امجدلری سلطان سلیمان خان غازی حضرتلری کبی بالنفس موقع محاربهیه اظهار مهابت بیورمغه سوق وتشویق ایدوب او دخی موافقت ایدرك اردوی ظفر ردیف ایله بالنفس روم ایلی جانبنه تشریف بیوردقده اکری قلعهسی فتح وتسخیر اولنمغله اکری فاتحی دیو شهرت بولدی . ومتعاقبا بر بیوك میدان محاربهسی قازانلدی . شویله که علم ظفر توأم شریعت بیضایی پست وبیضهٔ اسلامی بتون بتون شکست ایتمك واهمهسی اوزرینه المانیا ایمپراطوری اولان نمچه جاساری ایله اوروپا دولتلری عقد پیوند اتفاق ایدرك حسابه کلمز وصحرالر الماز عساکردن مرکب بر بیوك اردویی حدود دولت علیهیه طوغری سوق ایدوب اکری یه قریب محله کلدکلری اکریده اردوی همایونه دهشت ویردکده مشاوره اولنوب ترك محاربه ایتمك یاخود موکب همایون کیروده قالوبده اردوی همایون ایله سرعسکر کیتمك کبی آرای سقیمه القا اولنمش ایسه ده خواجهٔ شهریاری سعد الدین افندی ایله دیکر بعض ذوات شوق وغیرت ویرهجك وشهریار انامك شجاعت موروثهسنی اظهار ایتدیرهجك سوزلر سویلدیکندن بالجمله عساکر ایله موکب همایون اردوی اعدا اوزره واروب اوچ کون محاربات شدیده وقوعندن صکره اعدا غالب اولهرق عساکر اسلامیه طاغلمش وعساکر اعدا اردوی همایون چادرلرینی یغمایه یایلمش

(وحتی)

وحتی بعضیلری طنـاب خیمهٔ همایونه صارلمش ایکن خواجهٔ شهریاری ایله دیکر بعض ذوات حضور همایونده طوروب صبر وثباته ترغیب ایدر . وپادشاه مشار الیه حضرتلری دخی قطب عالم کبی مرکز استقرارده ثابت‌قدم اولور ایدی . بو حالده آت اوغلانلری وآشجی مقوله‌لری وچادر بکجیلری غیرته کله‌رك یغمایه قویلمش اولان عساکر اعدایی بالطه ولوبودامثالی اللرینه کچن آلات ایله ضرب ایتمکه واول یغمـا کرانی اردودن طیشـارو سـورمکه باشلادیغی ودشمن بوزلدی صداسنی ایشیدن عساکر اسلامیه کیرو دونوبده اعدایه هجوم ایلدیکی صره‌ده جغاله زاده سنان پاشا پوصودن چیقوب اعدا اوزرینه صولت واقتحام ایتمکله دشمن اردوسی بوزلمش واللی بیکدن زیاده‌سی قلیچدن کچورلمشدر .

اول وقعه‌ده فرار ایتمش اولنلر حقلرنده زیاده شـدت کوسـتریله‌رك نیجه بیك عسکرك تیمارلری رفع اولندی . بو فراریلر صکره اناطولی طرفنده تجمع ایدرك جلالی عنوانیله دولته عصیان ایتمشلردر . قرنا ومقربین نفوذ یارشـنه دوشوب اوستریا محاربه‌لری ایسه ممتد اوله‌رق اناطولی جهتنه باقیله‌مدیغندن جلالی طائفه‌سی تکثر ایدرك اناطولی‌یی تخریب وتالان ایتمشلردر .

سـوء قرینـلرك نافذ الکلام اولمسی وخوش امدکویانك یوز بولمسی حسبیله (ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها) امرینه امتثال اولنه میوب مصالح دولت نااهللر اللرنده قالدی . ارتکاب وارتشا قپولری آچلدی . منصب ومأموریتلر پاره ایله آلنوب صاتیلور اولدی . هر طرفده امور داخلیه اختلاله واردی استانبولده دخی اختلال واغتشاش اماره‌لری بلوردی . حکمران خطهٔ ایران اولان شـاه عباس دخی بو احوالی فرصت اتخاذ ایدرك تجاوزاته باشلادی . (١٠١٢) تاریخنده سلطان محمد ثالث حضرتلری دار بقایه ارتحال ایله اوغلی سلطان احمد اول حضرتلری جلوس ایلدی . شرق وغربه اردولر سوق ایتدی . خیلی مدت اصلاح امور معوجه ایله اوغراشدی . نهایت اوستریالو ایله عقد مصالحه اولندقدنصکره بالاستقلال صدر اعظم اولان قویوجی مراد پاشا اناطولی‌یه کچوب جلالی طائفه‌سنی قهر وتدمیر وآب وتاب اقدام وهمت ایله ریاض دولتی خس وخاشاك اشقیادن تطهیر ایلمشدر .

سلطان احمد اول حضرتلری منتهای عمود نسبی اولوب (١٠٢٦) سنه‌سـنده عازم دار بقا اولدقده دولت علیه‌ده برنجی دفعه اوله‌رق برادری سلطان مصطفی اجلاس اولندی ایسه‌ده مدت مدیده قفس نشـین حبس وانزوا اولمق حسـبیله اطوار ومشـواری عادات مألوفه‌یه منافی اولمغله اوچ آی اون کون صکره خلع اولنه‌رق سلطان احمدك بیوك شهزاده‌سی سلطان عثمان خان ثانی اون درت یاشـنده اولدیغی

حالده اجلاس اولندی . یك كنج اولدیغی حالده دولتك اصلاح احوالنه فوق العاده غیرت ایلدی . نه چاره كه ایشلر چغرندن چیقارلمش عسكرك مزاجی فاسد اولمش زوربالر میدان المش اولدیغندن درت سنه صكره در سعادتده ظهور ایدن اختلال عظیمده خلع ایله شهید ایدیله رك سلطان مصطفی تكرار اجلاس ایدلدی ایسه ده مقتضای حالی اوزره ینه امور سلطنت ایله مقید اوله مدیغندن (١٠٣٢) سنه سنده تكرار خلع ایله سلطان احمدك ایكنجی شهزاده سی سلطان مراد رابع اون ایكی یاشنده بولندیغی حالده اجلاس اولندی . بوقارغه‌شالقلر ایچنده اكثر قوانین اساسیهٔ دولته ضعف كلدیكی كبی طریق علمیه‌نك دخی نظام قدیمنه خلل كلمشدر .

الحاصل دولتك احوالی هرجهتله مختل اولدیغندن دولت علیه باشلوجه اصلاحاته محتاج اولوب حالبوكه دولتی اصلاح ایده‌جك دولتلولر دخی بو دائرهٔ اختلال واغتشاش ایچنده بولندقلرینه مبنی بو دائرهٔ فاسده‌نك ایچندن چیقوبده اصلاح امور ایتملری محال حكمنه كیرمشیدی . ایشته اوصره‌لرده شاه عباس فرصت بولوب بغداد ودیكر بعض مواقعی استیلا ایلمشدر . استانبولده ایسه عسكر ایچنه اختلال دوشه‌رك زوربالر میدان آلمغله طرف سلطنتده اصلا نفوذ قالمامشیدی .

نهایت قهرمان بی مدافع مشار الیه سلطان مراد رابع حضرتلری یكیتلك چاغنه واصل اولدی زوربالری قهر وتدمیر ایله زمام دولتی ید اقتدارینه آلدی . قهوه‌یی وتوتونی شدیداً یساغ ایدوب كیزلوجه تریاكیلری تأدیب ایلمك بهانه‌سیله كیجه‌لری تبدیلا شهر استانبولی طولاشوب نیجه اشرابی اتلاف ایتدی . حالبوكه (المرء حریص علی مامنع) فحواسنجه خلقك قهوه وتوتونه حرص وانهماكی آرتدی .

استطراد

شرب دخان حقنده علما اختلاف ایدرك بعضیلری حرمتنه وبعضیلری كراهتنه وبعضیلری مباح اولمسنه قائل اولوب بعضیلر دخی علی العموم برطرفی قطع ایتمیه‌رك ایچنلرك حالنه نسبتله تفصیل ایتدیلر . شویله كه شرب دخان خصوصنده امزجهٔ ناس مختلف اولوب بعضیلرینه مضر اوله‌رق بعض علتلری دعوت ایدر اولمغله بومقوله‌لر حقنده توتون ایچمك سم یمك مثابه‌سنده اولوب وجودجه ضرری متحقق اولان شیئی استعمال دخی حرام اولدیغندن بونلره كوره توتون ایچمك

(حرامدر)

حرامدر . بعضیلره دخی بالعکس نافع اولوب حتی بعض علتلره دوا وتوتونی ترك ایتمکدن ناشی بعض کسانك بعض کونه خسته لکلره مبتلا اولدیغی منقولدر انلره کوره توتون برنوع دوا اولدیغندن استعمال ایتمامك خطادر . وبعضی ناسه طبا نفع وضرری اولمیوب انجق طبعا بعض فوائد جزئیه ملاحظه سیله ایچرلر ایشته بونلره کوره توتون ایچمك مباحدر . لکن بونلر دخی حد طبیعی یی تجاوز ایدوبده اسراف درجه سنه واردقلری حالده ینه حرام اولور . بومباحثك تفاصیلی وهر برینك ادله وبراهینی عبد الغنی نابلسینك توتون حقنده تألیف ایلدیکی رساله سنده مسطور ومبسوطدر . هرنه حال ایسه اوته دنبرو توتون ایچمك انظار ابرارده چرکین کورنمشیکن صلحادن بعض ذوات دخی اکا مبتلا اوله کلمشدر . سمرقند علماسندن توتونه مبتلا غایت صالح برذات ایله ملاقاتمده ایشتدیکمزه کوره ماوراء النهر طرفلرنده توتون ایچمك قبایحدن معدود اولدیغی حالده سزك بوکا ابتلا کز نه اوله دیو سؤال ایتدیکمده فی الواقع دیار رومه بدایت ورودمده بوکیفیت نظرمده چرکین کورینوردی . لکن کچوکلکدنبرو مألوف اولدیغم دیاره نسبتله استانبولك رطوبتی غالب اولدیغندن شدت نوازله وبعض کونه خسته لکلره دوچار اولدم وامر معالجه ده ناچار قالدم بعضیلر بونی صاغلق ویردکلرنده تجربه ایتدم فی الواقع بوخسته لکلری دافع وهر وجهله وجودمجه نافع بولدم واندن صکره استعماله مجبور اولدم دیو جواب ویردی .

مکهٔ مکرمه شرفاسندن عبد الشکور افندی لطائفدن اولمق اوزره تاریخنده برفقره تحریر ایدر . شویله که مکه منلالرندن بری تنباکو ایچمکه مألوف اولوب نائبی دخی انی تحریم ایله ایچنلره بغض ایدرمش نائب مومی الیه ذی الحجه نك سکزنجی کونی منلا افندی یه افندم یارین عرفه کونی انشاءالله تنباکو ایچمکی ترك ایدرسکز سزه مخلصانه وخیر خواهانه بونی اخطار ایتمکی استحسان ایتدم دیدکده منلا افندی دخی بلکه شمدی احرامه کیردیکم آنده ترك ایلرم دیوب بونکله تنباکونك طیب نوعندن اولدیغنی ومحرم اولنلره طیب نوعنك حلال اولمدیغنی قصد ایدرك تهکم سیاقنده نائبه جواب مسکت ویرمشدر . وبو مضمونده بعض فضلا بونظمی انشاد ایلمشدر .

* نظم *

* اشرب من التنباك واقصدبه * تودیعه یامن غدا یحرم *
* فهو لاهل الذوق طیب ومن * احرم فالطیب له یحرم *

الحاصل توتون وتنباكو مجتهدلر عصرندن صكره ظهور ايتمكله بين العلما منازع فيه بر مسئله اولمشدر . سلطان مراد رابع حضرتلری ایسه شرب دخانی یساغ ایدوب بو بهانه ايله تبديلا كزركن نيجه زوربالرى اعدام ايلمشدر .

پادشاه مشارالیه حضرتلری بوکبی وسیله‌لر ایله کروه اشقیایی قهر وتدمیر ایله زمام حکومتی دست اقتدارینه الدقدن صکره اردوی همایون ایله جانب شرقه کیتمش وبغدادی استخلاص ايله ايرانلولردن كركى كبى اخذثار ايتمشدر . لكن اندنصكره اختلال ينه عودت ايلمشدر . چونکه انك طنين انداز اقطار عالم اولان صيت وصدای قهر وجلادتی وفاتندن صكره رفته رفته صماخ سركشاندن زائل اولنجه عالم ينه اسكى بيلديكى كريوۀ فساده متوجه ومائل ودولت عليه اولكيدن دها فنا برحاله متحول اولمشدر .

وفاتی (١٠٤٩) تاریخنده اولوب یرینه جالس تخت سلطنت اولان برادری سلطان ابراهيم خان ايسه عمى سلطان مصطفايه مشابه برحال وطورده اولمغله امور سلطنت شونك بونك النده قالدى دولتك احوالى فوق‌العاده مختل ومشوش واناطولی جهتنده شورش وعصیانلر ظاهر اولدی بوقارغشه‌لقلر ارەسنده برده كريد سفرى آچلدى . ونديكلو براكليس يعنى بهكه سنجاغنه هجوم واقتحام ايتدى سفينه‌لرى دخى مدللو آطه‌سنى باصدقدن بشقه چناق‌قلعه بوغازينى قپاتدى . آقدكزه چيقيله‌ماز اولدی . حالبوكه عسكريده انقياد واطاعت وخزينه‌ده كفايت اولمديغندن بوحالاته همان نظر حيرت ايله باقيلوردى . چونكه عساكرك اختلالى ونظامات داخليه‌نك انحلالى حسبيله واردات دولت مجارئ صحيحه‌سنى دكشدرمش وعروق ناسه دم فساد قارشمش اولديغندن مزاج دولت سراپا رهين اختلال اولمشيدى .

(١٠٥٨) سنه‌سنده خلق اياقلاندى سوز اياغه دوشدى . سلطان ابراهيم خلع ويدى ياشنده اولان اوغلى سلطان محمد خان رابع اجلاس قلندى . اندن صكره دخى دولت عليه سكز سنه قدر بك زياده اختلال واغتشاش حالنده بولندى .

نهايت (١٠٦٦) سنه‌سنده كوپريلى محمد پاشا بالاستقلال صدر اعظم اولوب درحال امور ماليه وعسكريه‌يى يولنه قويدى . ومزاج دولت كسب صحت ايلدى . چونكه محمد پاشا صدارته كلديكنده سنى طقسانه قريب برپيرناتوان ايكن عزمى قوى ورأيى جوان اولمغله آز وقت ظرفنده جسم دولته يكيدن جان ويرمشدر . شويله كه برطرفدن تدابير حكيمانه وحركات دليرانه ايله روضۀ حكومتى سبزۀ بيكانه دن تطهير وتخليه ايله اوغراشه‌رق وبرطرفدن اوردى همايون ايله كاه

دشمندن اخذ انتقام ایچون اردل طاغلرنده وحدود سائره‌ده وکاه آقدکز یولنی آچمق ایچون بوغاز بحر سفید طرفلرنده طولاشه‌رق بش سنه مدت صدارتنده اصلاح امور دولته موفق اولمشدر .

وفاتنده اوغلی فاضل احمد پاشا صدر اعظم اولوب اودخی اگرچه پدرینك عکسنه غایت کنج ایسه‌ده رأی وتدبیری پیرانه وهر برحرکتی عاقلانه اولوب واون بش سنه مدت صدارتنده دولت علیه‌یه پك بیوك خدمتلر ایدوب مجدداً کرید کبی بعض بقاع وقلاع ضمیمهٔ ممالك محروسه قلنمشدر .

الحاصل کوپریلیلرك اقدام وهمتلری ایله مقدما خرابه یوز طوتمش اولان دولت علیه بردرجه‌یه قدر تعمیر واصلاح اولنه‌رق اسکی حالنی بولور کبی اولدیسه‌ده اختلالات سابقه اثناسنده ادانی یوزه چیقه‌رق ونجه‌نا اهللر ایش باشنه کچه‌رك اساس دولته تزلزل کتورمش وحسن اخلاق ملته خلل ویرمش اولدقلرندن دور سابقك نشئه‌سی تمامیله عودت ایتمامش وحتی پولتیقه‌جه ملتزم ومستحسن اولان معامله بالمجامله اصولی بیله قالمامش ایدی . ازجمله سلطان سلیمان ردوسی فتح ایدوب حکمدار بولنان (ویلیه دولیل آدام) حضورینه کتورلدکده اختیارلغنه ترحم ایدرك کوزلری یاش ایله طولدیغی حالده بویله براختیار آدمی خانه‌سندن چیقاردیغمه متأسفم دیه‌رك وکمال احترام ایله کمیلره ارکاب ایدرك سوی مطلوبنه بالارسال پولتیقه‌جه برحسن مثال کوسترمش ایکن کریدك فتحنده محافظ بولنان جنرالك ومعیتنده بولنان ونديك ضابطلرینك اعدام اولنملری دور سابق ولاحقك بینلرنده‌کی فرق وتفاوته دلیل کافیدر .

فاضل احمد پاشادن صکره صدر اعظم اولان قره مصطفی پاشا کوپریلی محمد پاشانك تعلیمخانهٔ تربیه‌سندن چیقمش ومدت مدیده صدارت عظمی قائممقاملغی ایتمش مشاهیروزرای سلطنت سنیه‌دن اولوب یدی سنه‌قدر ممتداولان مدت صدارتنده حسن اداریه موفق اولمشدر .

لکن مؤخراً نمچه اوزرینه سفر آچوب ویانه‌یی محاصره ایدرك فتحنی قوهٔ قریبه‌یه کتورمش ایسه‌ده حدود اسلامیه ایله ویانه اره‌سنده بولنان یانق قلعه‌سی نمچه‌لو یدنده اوله‌رق دشمنی ارقه‌ده براغوبده ایلرو وارمق جائز اولمدیغی جهتله ابتدا قلعهٔ مذکوره وحوالیسی فتح وتسخیر اولنوبده سنهٔ آتیه‌ده ویانه فتحنه ابتدار اولنمق لازم ایکن مصطفی پاشا برسنه صکره اوله بیله‌جك املی برسنه اول حصوله کتورمك سوداسیله طوغریدن طوغریه ویانه اوزرینه کیتمش وحدود اسلامیه دن خیلی تباعد ایتمش بولندیغندن ویانه‌ده اولان عساکر ایسه کلیتلو اولدیغندن اردوی همایونده قحط

وغلا ظهوريله عساكره فتور كلوب بوصره ده بر طرفدن دخی لهلولر نقض عهد ایدرك هجوم ایتمكله اردوی همایون منهزم وپریشان اوله‌رق دولت علیه یك چوق خساره اوغرامش اولدیغنه مبنی خصماسی بو خصوصلری سررشته ایدرك انی اعدام ایتدیردیلر .

اول وقتك مورخلری اكر قره مصطفی پاشا ابقا اولنسیدی سنهٔ آتیه‌ده تلافیٔ مافات وتدارك ضایعات ایلردی دیرلر . خصماسی ایسه شهباز شكسته بال بر دخی اوج اعلایه پرواز ایله صید آمال ایده‌مز همان عسكره استمالت وسائره عبرت ایچون قتل اولنملیدر دیه‌رك اعدام ایتدیردیلر . لكن اویله بر وزیر غیورك یرینی كیم طوته‌بیله‌جكنی دوشونمدیلر یاخود اغراض ذاتیه ومنافع شخصیه‌لرینی مصالح دولته تقدیم ایله صداقت یوزنده خیانت ایلدیلر . وزیر مشارالیهك بحسب البشریه تعجیلی سببیله خطاسی اولسه دخی اعدامی دها بیوك خطا ایدی .

پروسیا قرالی مشهور فره‌دریقك جنراللرندن بریسی بالدفعات بوزلدقده عزل وتبدیل اولنمسنی كندوسنه اخطار ایتدكلرنده عزل ایتمیوب بوزیله بوزیله البته بوزمنك اصولنی اوكرنمشدر . اما بردیكری نصب اولنسه بوزمغی اوكرنجه‌یه‌دك اودخی بالدفعات بوزلمغه محتاج اولور دیمش . وفی الواقع جنرال مرقوم عاقبة الامر غالب اولمشدر .

قره مصطفی پاشا دخی ابقا اولنسیدی مورخلرك ادعاسی وجهله مظفریتی مأمول قوی ایدی . اندن صكره ایسه نیچه محاربه‌لری نیچه سنه‌لر سوریننوب واثر مظفریت كوریله‌میوب پك فنا هزیمتلر وخاطرلره كلمدك فناقلر ظهور ایتمشدر . چونكه هر سنه نیچه سفرینه اردولر چیقاریلوب عسكرده ثبات ومتانت قالمدیغنه واول اثناده اوروپا عسكری تنظیم اولنمش ایدوكنه مبنی سردار اكرملر موفق اوله‌میوب منهزماً عودت اولنه‌كلدیكندن وسلطان محمد رابع اكثریا صید وشكار ایله مشغول اوله‌رق مصالح ایله چندان مقید اولمدیغندن افكار عامه متغیر اوله‌رق واردو ایچنه اختلال دوشه‌رك زوربالر میدان بولمغله اردوی همایونك روم ایلیده مشتانشین اولمسی ایچون مكرراً فرمان عالی صادر اولمشیكن اردو خلقی طغیان ایدرك عودت واستانبوله تقربلرنده عرض ومحضر تقدیم ایله (١٠٩٩) سنه‌سی اوائلنده سلطان محمدی تختندن اینمكه مجبور ایتدكلرندن برادری سلطان سلیمان ثانی اجلاس اولندی .

واردونك استانبوله دخولنده سپاهیلر سلطان احمد میداننده ویكیچریلر ات میداننده چادرلر قوروب اجرای حكومته وایستدكلرینی عزل وتبدیل ونفی وتجریم ووزرایی قتل وتغریم كبی انواع فضاحته باشلادیلر . وبركون باب عالیی باصوب

صدر اعظم سیاوش پاشایی شهید ایلدیلر . فقط غیرةالله ظهور ایله مقهور اولدیلر .
شویله که بووقعه اثناسنده بعض اشقیا بزاستان قربنده شرفادن بریسنك خانه‌سنی یغما ایتدکلرنده شریف مرقوم برصریقك اوچنه برمندیل آصوب مسلمان اولان سنجاق آلتنه کلسون دیو ندا ایتمکله خلق باشنه جمع اولوب وسائر طرفلرده دخی سنجاغ شریف چیقمش اوازه‌سی شیوع بولوب عامهٔ اهالی سرای همایونه جمع اولدقده شریفك سنجاغی سنجاغ شریف ظن اولنه‌رق خلقك بریکمسی اثر غیرت الهیه اولدیغی اکلاشیلدیغندن درحال سنجاغ شریف دخی چیقاریله‌رق اشقیانك حقندن کلنمشدر .
لکن بواحوال اختلالیه اراسنده وندکلو موره ایالتنی آلدی . نمچه‌لو ایسه بلغراده قدر کلدی . وبعده ودین وفتح الاسلام ونیش قلعه‌لرینی وافلاق دیارینی استیلا ایتدی . ورعایادن بری دخی باشنه براز حیدود جمع ایدرك ونمچه‌لودن تاج برینه برقالپاق کیه‌رك قومانوه قراللغی ادعاسیله خروج ایتدی . وکلای دولت بووقایعدن بتون بتون دوچار حیرت اولوب عقد انجمن مشورت ایلدکلرنده بوسوء احوالك دها فنالی نتیجه ویره‌جکنی وفکر وتدبیرلرینك عقیم وسقیم ایدوکنی اعتراف واقرار ایدرك بوکا چاره وعلاج برمدبر وغیور وزیر دلیره تفویض امور ایتمکدر دیو قرار ویرملریله کوپریلی زاده مصطفی پاشایه مهر صدارت اعطا اولندی . بعضیلر سفر اوستی وزیر عزل اولنورمی دیو بوکا اعتراض ایتمشلر ایدی فی‌الواقع سفر اثناسنده وزیر عزل اولنماز لکن بویله برضرورت ظهور ایتدکده براهل تدبیر ارامقدن بشقه دخی چاره بولنماز . فقط بویله ایش بکنمز والندن دخی برایش کلمز کیمسه‌لر هرعصرده چوقدر . وذکر اولنان وقایع فجیعه دخی بومقوله افکار عقیمه وآرای سقیمه اصحابنك میدان بولملرندن حاصل اولمش نتایج وخیمه اولدیغنده شبهه یوقدر .
وزیر مشارالیه مقام صدارته کلدکده ابتدا مضایقهٔ مالیه‌دن ناشی تزیید واردات ایچون کمرکلرجه وسائر امانات والتزاملرجه احداث اولنمش اولان بدع ومظالمی ووزرادن عیدیه هدایاسی کبی عادات ومراسمی رفع والغا ایله اصول عدلیه‌یه تشبث ایتدی . لکن خلق بوکا دخی اعتراض ایدوب بدع ظلمیه وواردات رسمیه ایله اداره‌ده مضایقه چکیلورکن بونلر دخی رفع اولندقدنصکره بووزیر اقچه خصوصنده‌نه تدبیر ایده‌جك شمدی بونك صره سیمیدی دیرلر ایدی .
حالبوکه امور مسلمه‌دن اولدیغی اوزره دولتلرك واردات حقیقیه‌سی ثروت صحیحهٔ تبعه واهالی اوزرینه مؤسس اولان شیلر اولوب تزیید ایراد دولت تزاید سامان رعیت ایله حاصل اوله کلدیکندن اومقوله تضییق امتی وتقلیل زراعت

وتجارت وحرفتی موجب اولان تکالیف هر نقدر ابتداسنده بعض مرتبه خزینهٔ دولته فائده ویرر کبی ظن اولنور ایسه ده پك آز مدتده ملك وتبعه‌یه مورث اوله‌جغی ضجرت وضرورتدن ناشی خزینه‌نك اسکی وارداتنه دخی ایراث نقصان ایلدیکندن ووزیر مشارالیه کمال فطانتی وحکمت شناسلغی جهتیله بودقیقه‌لری بیلمش اولدیغندن اول امرده شو دیدیکمز قبیلدن بولنان بدع ظلمیه‌نك فائدهٔ صوریه‌سندن فراغت ایدرك بونلر دفع ایله اکرچه ظاهر بینان زمانك قول مجروحلرنجه واردات خزینه‌یه بر خیلی زیان کوسترمش اولوب فقط اصول عدلیه اوزره تصرفات سائره‌دن بونك تمام بش قاتی واردات بولدقدن بشقه عدالت ثمره‌سی اولمق اوزره بالجمله عسکر کندوسیله عزم سفر ایتمکه ازدل وجان راغب وخواهشکر وعامهٔ عالمیانك حسن توجه وخیردعاسی کندویه بربیوك سرمایهٔ فوزوظفر اولدی . لکن بواثناده برطاقم نا اهللرك مقننات وتعییناتی قطع اولنمش اولدیغندن وزیر مشار الیه ینه خلقك لساننده خلاص بوله‌مدی . اما مشارالیه بویله سوزلره احالهٔ سمع ایتمیه‌رك همان نظامات داخلیه‌یی تسویه ایتدکدنصکره اعدادن اخذ ثار ایتمکه ابتدار ایتدی .

شویله که اولوقته قدر سنین عدیده دنبرو نمچه وله وونددك دولتلریله اوغراشیله کلمشیکن روسیه دولتنك اوته دنبرو قریم خانلرینه ویره کلدیکی جزیه‌دن خلاصی ایچون روسیه چاری اولوب دلی پترو دیو معروف اولان بیوك پترو دخی بوسنه نقض عهد ایله حدود اسلامیه‌یه هجوم ایتمکین اولا وزیر مشار الیه انك اوزرینه تاتار عسکرینی سوق وحواله ایتمکله روسیه عسکری منهزم وپریشان وبالجمله طوپلری ومهمات سائره‌سی ضبط اولنه‌رق اردوسی غارت وتالان قلندی .

وونددك اوزرینه سوق ایتدیکی قوهٔ عسکریه دخی مظفر اوله‌رق اهل اسلامك یوزی کولمکه باشلادی . کندوسی دخی اردوی همایون ایله نمچه اوزرینه حرکت ایدرك ابتدا شهر کویندن بدأ ایله نیش قلعه‌سنك وبلغراده وارنجه قلاع وبقاع سائره‌نك وسمندره قلعه‌سنك وصکره بلغراد قلعه‌سنك فتحیله نائل فوز وظفر وطونه اوزرنده ترتیب ایتمش اولدیغی دونمای همایون ایله ودین قلعه‌سنك استردادی دخی اول اثناده میسر واردل طرفلرینه سوق ایتدیکی فرقهٔ عسکریه دخی منصور ومظفر اولمغله بونجه سنه‌لر دنبرو ملت اسلامیه‌یه عارض اولان اکدار کوناکون بمنه تعالی مبدل صفای درون اولدی .

بواثناده سلطان سلیمان خان ثانی حضرتلری ادرنه‌ده اوطوروب اطرافه احالهٔ انظار وبونجه سنه‌لر دنبرو دولت علیه‌سنه عارض اولان انهزام وانکسار

اوزرینـــه تجرع غصص واکدار ایتمکده ایکن بواخبـار سـارّه ایله ممنون ومسرور اوله‌رق اسـتانبوله کلوب کمال صفـا ومسرتله سریر آرای سـطوت وسلطنت اولمش ومؤخراً سردار مشار الیه دخی منصور ومظفر اوله‌رق اردوی همایون ایله عودت ایدوب درسعادته وصول بولمش ایدی .

وزیر مشـار الیه اول قیش دخی اسـتانبولده اصول عدلیه‌یه واحکام شرعیه‌یه توفیق حرکات ایله امرار اوقات ایتدی . لکن بیع وشرا حسن رضا ایله اولور اکا مداخله جائز اولماز دیوب وبونجه معظمات امور دولت ایله مشغولیت اراسنده نرخ واسـعاره صرف افکار ایتمکه وقت بوله‌میوب بویله جزئیات امور ایله تقید ایتمدیکندن ینه خلقك سـنك طعنه نشانه اولمشیدی . سـبحان الله بوقدر امور جسیمه وفتوحات عظیمه‌نك عهده‌سـندن کلوبده برسنه ظرفنده رکوعه وارمش اولان بر بنانك قیام واسـتحکامنه سبب اولان بویله بر وزیر بنامه لحنه ومرجمك نرخنه باقمیور دیو سنك انداز دخل واعتراض اولمق نه بیوك انصافسزلقدر .

هرنه حال ایسه وزیر مشار الیه بومقوله قیل وقاله احاله‌ٔ سمع ایتمیه‌رك اول قیش دخی اصول عدلیه وتدابیر حکمیه اوزره خزینهٔ جلیله‌یه برچوق واردات صحیحه بولوب اول بهـارده ینه شهریار انام ادرنه‌یه وسردار بنام دخی اردوی همایون ایله بلغراد جانبنه عزیمت بیوردیلر .

لکن سلطان سلیمان ثانی حضرتلرینك عمری آخر اولمغله (۱۱۰۲) سـنه‌سنده ادرنه‌ده ختم شهنامهٔ حیات ایدوب برادری سلطان احمد خان ثانی جلوس ایتدی . اول اثناده صدر اعظم مصطفی پاشا دخی بلغراد جانبنده واقع میدان محاربه‌سـنده قورشون ایله اوریلوب شهید اولدی .

اندن صکره ینه بعض احوال مکدره ظهور ایتمکه ووکلا وقرنا بیننه نفسـانیت کیرمکه باشلادی . حتی دفتردار جانبی احمد افندی مال میریدن اقچه سـکدرمز واصلا کذب ومداهنه بیلمز برذات اولدیغندن بعض مقربینی کوجندرمش اولمسیله عزل ایله یرینه آیقیریدن بری کتوریلوب دفتردار نصب اولندقده افندیٔ مشارالیه خزینه‌جه معتمد وملتزم برذات اولدیغندن صدر اعظم بولنـان حاجی علی پاشـا ابقاسـنه خیلی سعی ایتمشـیکن چاره بوله‌مامغله حضور همایونده خطوب جسیمهٔ صدارتدن استعفا ومهر همایونی تسلیم ایله تقاعد اختیار ایتمشیدی .

سلطان احمد خان ثانی حضرتلری دخی (۱۱۰۶) سنه‌سنده وداع عالم فانی ایدوب سلطان محمد خان رابعك اوغلی اولان سلطان مصطفی خان ثانی حضرتلری جالس سریر سلطانی اولدقده ایکی سنه موکب همایون ایله روم ایلی‌یه چیقوب بالذات نمچه اوزرینه

سفر ایدوب ایکی دفعه سنده دخی فتوحات جلیله و مظفریت کامله‌یه مظهر اولمش وبرنجی سنه‌سنده روسیه‌لو کلوب ازاق قلعه‌سنی محاصره ایتدکده اوزرینه تاتار خان مأمور اوله‌رق روسیه عسکرینی منهزم وپریشان ایتمش ایدی . لکن ایکنجی سنه‌سنده یعنی (١١٠٨) سنهٔ هجریه‌سنده دخی روسیه عساکری کلوب ازاق قلعه‌سنی استیلا ایتدی . وبرسنه صکره وزرا وارکان اردو بیننده اولان غرض ونفاق اثارندن اولمق اوزره نمچه محاربه‌سنده دخی جانب اسلامیانده هزیمت وانکسار وقوعبولدی .

بناءً علیه کوپریلیلردن عموجه زاده حسین پاشایه مهر صدارت اعطا اولندقده اکرچه بو حالاته نظراً اختیار صلح ایله برمدت اقامت واستراحت دولت علیه‌جه تدبیر حسن عد اولنمش ایسه‌ده (حاضر اول جنکه اکر صلح وصلاح استر ایسه‌ك) مؤداسنجه صدر مشار الیه سنهٔ آتیه‌ده اعدادن اخذ انتقام ایچون سنین سابقه‌دن زیاده عسکر تدارك ایتمش وسنهٔ سابقه‌ده هزیمت اکرچه بزم طرفده واقع اولمش ایسه‌ده نمچه‌لونك دخی پك چوق ضایعاتی اولدیغندن واون بش سنه‌یی متجاوز محاربه‌لرك امتدادی حسبیله کندویه ضعف وفتور کلدیکندن صلحه راغب اولمشیکن صدر مشار الیه استغنا ایدوب اردوی همایون ایله بلغراده قدر کیتمش ایدی . لکن مؤخراً انکلتره وفلمنك دولتلری توسط ایتدکلرندن وبونجه سنه‌لردنبرو درت طرفه اردولر سوق اولنه‌رق عسکر بیتاب وخزینه نایاب ومملکتلر خراب اولمغله دولت علیه‌یه دخی یورغونلق کلوب بروجه محرر برمدت بسط بساط سکونت واستراحته محتاج اولدیغندن صدر مشار الیه دخی صلحه راضی اولوب وقت وحاله نظراً حسن صورتله مدت یسیره ظرفنده .

* شعر *

* شکر خدارا که بلطف ازل * صلح وصفا شد زخصومت بدل *

* نادیء اقبال دیرین کهنه دیر * غلغله انداخت که الصلح خیر *

مؤداسنجه دول اربعه ایله امر مصالحه تمام اولدی . وبش سنه مدت صدارتنده دولتی تدابیر حکیمانه ایله حسن اداره‌یه موفق اولوب جسم دولت حیات تازه بولدی .

لکن مشار الیهك صیت شهرت واقبالی شیخ الاسلام فیض‌الله افندی چکه میوب مشار الیهك تکدر خاطرینی موجب حاللر وقوعه کتورمکه باشلادی . مشار الیه ایسه غایت غیور بروزیر دلیر اولدیغندن بوکا طیانه‌میه‌رق نامزاج اولوب برمدت دیوانه وارمیوب نهایت مسند والای صدارتدن استعفا ایتدکده طرف پادشاهیدن

کندویه سندن خوشنودم لکن طلبکله تقاعده مساعده ایتدم دیو خط همایون کلمشدر .

کوپریلی محمد پاشانک اصول تعلیم وتربیه‌سی بونده ختام بولمش واندن صکره فن ادارۀ دولت تحصیلی ایچون بشقه نسخه ومسلکلر پیدا اولمشدر . چونکه فیض‌الله افندی خواجۀ شهریاری بولنمغله پادشاه انام حضرتلری حق تعلیمی ادا ایچون کندویه توجه کلی ومیل تام بیورمش ایدی . افندئ مشار الیه ایسه اوغلنه مشیخت پایه‌سی ویرمك وبالجمله اولاد ومنسوباتنی مراتب علیه‌یه ایرشدرمك ونفوذ حکومتی وجمیع منافع دولتی کندویه واولاد واتباعنه حصر ایتمك کبی اسلاف علمادن صادر اولمیان وعلمای اعلامه یاقشدیریله میان فوق‌العاده وحد لایقندن زیاده اطوار وحرکاته تصدی ایدوب بومثللو حالاتی ایسه خلق بروقتده چکه میه‌جکندن بشقه حسین پاشانی مصلحتدن ال چکمکه مجبور ایتمسی دخی اکثر مدیران دولت ومدبران امور سلطنتك کندوسندن یوز چویرمه‌سنه بر بشقه‌جه سببیت ویردیکندن نهایت (١١١٥) سنه‌سنده ادرنه وقعه‌سی کبی دولت علیه‌ده کورلمدك وایشیدلمدك بر حادثۀ فجیعه ظهورینه سبب اولدی . واکرچه خیر خواهانی طرفندن کندویه وخصوصیله اوغلنه مقدمجه نصیحت یوزنده بعض مرتبه تبدیل حال ایتملری سویلنمش ایسه‌ده فرط اقبال کندولرینی اغفال ایتدیکندن حقکو وخیر خواهلرك سرد وبیان ایتدیکی مقدمات معقوله‌یی اصغا ایده‌میوب بویله برسوء نتیجه ایله هم کندیلرینه ایتدیلر وهمده ولی نعمتلرینك باشنی بلایه اوغرادوب کیتدیلر . جناب حق جمله‌یی افراط اقبالك وخامت مآلندن وتفریط ادبارك سوء حالندن مصون بیورسون .

بو فتنۀ عظیمه اوزرینه سلطان مصطفای ثانی حضرتلری غائلۀ سلطنتدن فراغت ایله اختیار عزلت ایدرك برادری سلطان احمد خان ثالث حضرتلری مربع نشین سریر سلطنت اولوب برمدت ریاض دولتی سبزۀ بیکانه‌دن تطهیر وبنیان حکومتی ترصین وتعمیر ایله اوغراشه‌رق دولت علیه‌یه ایجه قوت وانتظام ویردکدنصکره روسیه واسوج وقوعاتی ظهوره کلمکه باشلادی .

شویله‌که روسیه چاری مشهور بیوك پترو مقدمجه دولت علیه ایله له ونمچه وونديك دولتلری بیننده سنین عدیده دنبرو ممتد اولان محاربه‌لری فرصت اتخاذ ایدرك برسنه اقدم قریم جانبنه سوق ایتمش اولدیغی اردوسی بروجه سابق منهزم وپریشان اولمشیکن بوسنه غالب کلوب ازاق قلعه‌سنی استیلا ایتمشیدی . بعده اسوج دولتنك دانیمارقه وله دولتلریله حرب اوزره بولندیغی فرصت اتخاذ ایدرك

اسوجه اعلان حرب ایلدی . اسوج قرالی اولوب اهل اسلام بیننده تیمور باش
دیو معروف اولان اون ایکنجی قارلوس غایت مدبر و بهادر برحکمدار اولمغله بالدفعات
خصمانسه غلبه ایتمش و پترویی تختندن تنزیل ایتمه درجه‌سنه کتورمش ایسه‌ده پترو
اصلا فتور کتورمیوب محاربه‌ده دوام ایدرك نهایت لهستانك حدودنده دولت
علیه‌یه جوار اولان طرفلرنده نائل غلبه اولمغله اسوج قرالی قید اسره کرفتار
اولمغه برزمق قالمشیکن کهف الامان تاجداران اولان دولت علیه‌یه التجا ضمننده
بندره فرار ایله دخیل دوشمکین اسوج ممالکنده اختلالار ظهور ایتمکله بحر
بالطق ساحلنده اولان اسوج ممالکنك برجسیم قطعه‌سی روسیه‌لو یدینه کچدی .
محاربهٔ مزبوره اثناسنده اسوج عسکرینی تعقیب ایدن روسیه عساکری حدود
خاقانیه‌دن بعض مواقعه تجاوز ایلمش ایدوکندن وروسیه‌لونك نیتی دولت علیه
حقنده دخی مضر اولدیغنی تیمور باش بیدرپی دولت علیـه‌یه اخطار ایتمکده
بولندیغندن دولت علیه دخی روسیه‌یه اعلان حرب ایتمکین صدر اعظم وسردار
اکرم اولان بالطه‌جی محمد پاشا طونه اوزرینه کوپری قوروب ایساقچی طرفندن
بسارابیا ایالتنه کچدکده اکرچه روسـیه اردوسی مقدمجه پروت نهرینی کچوب
بغدان طوپراغنده پروت کناریله طونه ساحلنه طوغری ایتمکده بولنمش ایسه‌ده
سردار اکرم انی قید ایتمیه‌رك اوته طرفده پروت کناریله یوقارویه طوغری
حرکته دوام ایدوب وحتی ایکی اردو بربرینه محاذی کلدکده دخی توقف ایتمیوب
تا فالجی کچیدینه واردقده روسیه اردوسـنك ارقه‌سنی المق اوزره پروتك صاغ
طرفنه کذار وعبوره ابتدار ایتمکله عبورینه مانع اولمق اوزره پترو کچید باشنه
برفرقهٔ عسکریه سوق ایدوب اکر منعه مقتدر اولماز ایسه کوپری انشاسی برقاچ
کونه محتاج اولور . وکندو اردوکاهی کچیدمحانه آلتی یدی ساعت قدر اولدیغندن
اردوی همایون پروتی کچدیکی حالده برقاچ کون کندویه نظام ویردکدن صکره
مقابله‌سنه حاضر اوله‌بیلور زعمنده بولنمش ایدی .
عساکر اسـلامیه ایسه درحال کندولرینی صویه آته‌رق پروتی کچوب قارشـوده
اولان روسـیه فرقه‌سنی قاچرمش اولمغله درحال اوکیجه اوچ محلدن کوپریلر
انشا وعلی السحر برخیلی عسکر امرار اولنه‌رق مذکور فرقهٔ عسکریه‌یی بتون
بتون منهزم ایدوب اردولرینه قدر سورمشـلر ایدی . فرداسی علی العموم
اردوی همایون کچوب واوبقوسزلغه باقمیه‌رق التی سـاعت یول یورویوب وقت
عصرده روسـیه اردوسنه ملاقی اولدقده یول یورغنلغنه دخی باقمیوب عسـاکر
اسلامیه همان آیاقلری توزیله دشمن اوزرینه هجوم ایتدکلرنده پترو بش التی کون

صكره وقوعنی تخمین ایتدیکی بلایه برکون ظرفنده اوغرایجه نه‌یاپه‌جغنی شاشیروب روسیه عساکری مغلوب ومنهزم اوله‌رق فراره قرار ویرمش ایسه‌ده برطرفی صو اولوب طرف آخرینی دخی قریم خانی المش اولدیغندن بولندیغی یرده محصور قالمش وطلب امان ایله غایت مغلوبیت حالنده رجای صلحه مجبور اولمش وحتی بومحصوریتنده روسیه عساکری آغاج قبوقلرینی یمش اولدقلری صکره‌دن ثبوت بولمش ایدی . بوحالده هرنه طلب اولنور ایسه قبول ایده‌جکنی بیان ایله سردار اکرمدن صلح وامان استدعا ایتدیکنده له دولتنه مداخله ایتماك وازاق قلعه‌سنی دولتعلیه‌یه رد ایتمك وحدودده بنا ایتمش اولدیغی قلعه‌لری کذلك دولتعلیه‌یه ویرمك واستانبولده ایلچیسی اوتوردلیوب عنوانی سائر قراللردن دون اعتبار اولنمق کبی برحکمدارك قبول ایده‌میه‌جکی شروط شاقه‌یه ربط ایله سردار اکرم دخی صلحه رضا ویروب پترو ناچار بوتکالیف عنیفه‌یی قبول ایدرك اولوجهله عقد مصالحه ایتمش وبالطه جی وزیرك بیورلدیسیله مملکتی جانبنه کیتمش‌در . مذکور بیورلدینك صورتی زیرده (٦) رقمیله قید اولنور .

سردار مشارالیه‌غایت عیار وخرده‌کار بروزیر اولوب حتی‌مقدما نیجه دسیسه‌لر ایله صدر اعظم اولمش ایکن سلطان احمد خان حضرتلری حقیقت حاله واقف اولدقده کندوسندن‌یوزچوریروب‌عزل ایتمشیدی . مؤخراً اسوج وروسیه وقوعاتی‌ظهوره کله‌رك حسب المصلحه دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره مقام صدارته کتوریلوب فی‌الواقع ایشه یرامش ویترو کبی بردسیسه کاره غالب کلمشدر . وروسیه اردوسنی بتون بتون محو ایده‌بیله‌جك ایکن بوصلحه رضاسی مأیوس اولان دشمنك اوزرینه کیتمك مناسب اولمیوب حاضر بوقدر غلبه صورتی یوز کوسترمشیکن بوکا قناعت لازمهٔ قاعدهٔ حزم واحتیاط وشعار مروت اولمق مطالعه‌سنه مبنیدر . لکن بعض مورخین بونی کندوسنك غفلتنه ویررلر هرنه حال ایسه استانبولده بولنان ارکان دولت ومقربان سلطنت کندودن امین اولمدقلرندن بویله فرصت اله کیرمش وروسیه اردوسی بتون بتون امحا اولنه‌بیله جك صورتده کلمش ایکن صدر اعظم روسیه‌لودن رشوت آله‌رق صلحه رضا ویردی دیو عزلنه سعی ایتمشلر ایدی . لکن سلطان احمد خان حضرتلری بویله غزاده بولنمش وزیرك تلطیفی لازمه‌دن ایکن عزلی مناسب دکلدر دیو رد ایتمکله خیال وخاطره کلمدك افترالر علاوه ایدرك نهایت استانبوله کلمدن عزل ونفی ایتدیردیلر . واکرچه بوافترالردن بریء الذمه ایسه‌ده اولکی صدارتنده کندوسی دخی سائرینه نیجه دسیسه‌لر ایتمش اولدیغندن (الجزاء من جنس العمل) سری ظاهر اولدی .

مرنه حال ایسه بالاده بیان اولنان واون بش سنه‌دن زیاده ممتد اولان محاربه‌لرده دولت علیه زیاده خساردیده اولدیغی حالده بومظفریت ایله اعلای نام وشان ایتمشدر . اندنصکره کلان صدراعظملرك عدم موفقیتیله صیق صیق عزل اولنه‌رق نهایت داماد علی پاشا مقام صدارته کلوب دولته حسن نظام ویردکدن صکره قره طاغ رعایاسی عصیان ایتمکله اوزرلرینه عسکر سوقیله تأدیب وتربیه ایتمشیدی .
متعاقبا وندیك محاربه‌سی ظهور ایتدکده بالذات اردی همایون ایله کیدوب استندیل وکوردوس واانابولی وقستل کبی نیجه قلاع وبقاعی فتح وتسخیر ایدرك مظفریت کامله ایله درسعادته عودت ایتدی . سنهٔ آتیه اول بهارنده دخی بتون بتون وندیك دولتنی امحا ایتمك نیتیله درسعادتدن حرکت ایتمشیدی . لکن سنهٔ سابقه‌ده اولان فتوحاتنه نسبتله بوسنه فی‌الواقع وندیکی امحا ایده‌بیله‌جکینی نیچه‌لو جزم ایله بوصورتده وندیك کورفزی بتون بتون دولت علیه النه کچه‌رك نیچه اوزرینه سفر وقوعی تقدیرنده ارتق بلغراد وطمشوار یولندن کیدلمکه حاجت قالمیوب وندیك کورفزندن سهولتله مهمات وذخائر ارسال اولنه‌بیله‌جکندن بوتقدیرجه نیچه حکومتی بتون بتون تهلکه‌یه دوچار اوله‌جغنی بیلوب درحال وندیك سفرندن فراغت اولنمسنی تکلیف وفراغت اولنمدیغی حالده اعلان حرب ایده‌جکنی تقریر ایتدیکندن نیچه‌لونك بووضعی سردار اکرمه آغر کلمکله عنان عزیمتی وندیك سفرندن صرف ایله نیچه اوزرینه حرکت ایتمشیدی . لکن کتخداسی بدخوی ونادان برآدم اولوب عساکره بدمعامله‌لر ایتمسندن وبعض ارکانك سوء رویتیله عدم متانتندن ناشی نیچه محاربه‌سنده اردوی همایون منهزم وسردار مشارالیه دخی آتندن قورشون ایله اوریله‌رق شهیداً دارعقبایه عازم اولدی .
وزیر مشارالیه غایت عاقل ومدبر وعادل وبهادر اولوب تسویهٔ مصالح جمهوره وضبط وربط اموره الحق پك کوزل موفق اولمش ومدت قلیله‌ده وزرادن برینه نصیب اولمیان فتوحاته ظفر بولمش ایدی . وهمتی دها عالی ایدی . اما فلك مساعد اولمدی . لکن اندن مقدم اصول ونظام دولت مختل اوله‌رق حتی طریق علمیه‌نك نظامی دخی خلل پذیر اولمش وهله طریق قضا بتون بتون نااهللر النه کیرمش اولدیغندن ووزیر مشارالیه ایسه حسب وشفاعته باقمیوب هرخصوصده ذات ولیاقته نظر ایتدیکندن نظامات سائره اثناسنده طریق علمیه‌یه دخی نظام ویروب اهل علم وکمالك قدرینی ترفیع ایتمش وحتی مدرسیندن برینی فوق‌العاده اوله‌رق مجرد فضل وکماله بناءً نشانجی ایتدیرمش ایدی . وارتشایی

وبلکه رشوته قریب اولان هدایانی یساغ ایتمشیدی . بناءً علیه مجرد منافع ذاتیه‌سنه دوشوبده مصالح دولتی دوشنمیان پك چوق کیمسه‌لر کندودن ممنون دکللر ایدی .

بعض مورخلر یازارلرکه مدت یسیره‌ده فتوحات کثیره سلاطین عظام ایچنده یاوز سلطان سلیم حضرتلرینه ووزرای بنام ایچنده دخی داماد علی پاشایه میسر اولمشدر . لکن شهریار مشارالیه حضرتلرندن عالم نصل لرزان ایدیسه‌لر سردار مشارالیهدن دخی خلق امین اوله‌میوب وفاتنده پك چوق کیمسه‌لر اظهار ممنونیت ایدرك وزیر اولدی . اردو بوزلدی ایسه بزده تحصیل امنیت ایتدك وقتیله اعدادن دخی اخذ انتقام اولنور دیرلر . ولکن آله‌جق قنغی وزیر اوله‌بیله‌جکنی دوشنمزلر ایدی . نظام دولته خلل وطبایع ملته کسل کلدکده بویله غیور ومقدم ذواتك سویلمه‌مسی امر طبیعیدر .

اندنصکره نیچه اوزرینه تعیین اولنان سردار اکرملرك عدم موفقیتی وعساکر اسلامك ثبات وغیرتسزلکی حسبیله طرف اسلامیانده کوندن کونه صورت مغلوبیت تزاید بوله‌رق واردوده درلو فساد واختلاللر ظاهر اوله‌رق نیچه یرلر حتی طمشوار دخی نیچه النه کچدی . عسکرك بووجهله ثباتسزلغی معلوم اولوب بویله نظامسز عسکرله محاربه ممکن اوله‌میه‌جغنه ونیچه‌لو دخی صلحه طالب اولدیغنه بناءً شمدی مصالحه اولسون وعسکره حسن نظام ویرلسونده صکره اعدادن انتقام النسون دیو رکاب همایون قائممقامی بولنان داماد ابراهیم پاشا صلح طرفنی ترجیح ایتمش ایسه‌ده عسکری طاقی کندی قباحتلرینی ستر ایتمك ایچون قباحت شونده ایدی یوق بونده ایدی یوقسه بز شویله ایدردك هیچ اوکوزل طمشوار اعدایه براغیلورمی دیه‌رك عالمه ولوله ویردکلرندن وطریق علمیه اصحابی دخی صلحه بووجهله میل وتهالکمزی اعدا کوردکجه ضعفمزه حمل ایدر دیوب سائرلری دخی بورأیه اتباع ایتدکلرندن ابراهیم پاشا یالکز قالمغله صلح کلامی برطرف اوله‌رق ینه حربه مباشرت اولندی . لکن بودفعه دها زیاده هزیمتلر وقوعه کله‌رك بلغراد دخی الدن کیتدی . اولوقت طمشوار ید اعداده ایکن صلح نه دیمك دینلر بلغرادی بیله نیچه‌لویه ترك ایله مصالحه خصوصنده ابراهیم پاشایه همزبان اولدیلر . ودرعقب ابراهیم پاشا صدراعظم اولوب اولوجهله مصالحه اولندی . اما چه‌فائده هم بلغراد الدن کیتدی وهمده دولت علیه‌یه بوقدر زیان ترتب ایتدی .

بعض مورخلر بوخصوصده ابراهیم پاشانك حرکتنی تحسین ایدر وبعضیلری

دخی ابراهیم پاشا هم داماد شهریاری وهمده نافذالکلم اولدیغی حالده مصالحه طرفنه زیاده میل وتهالك کوسترمکله اعدایی شمارتدیغندن نمچه دولتی هزار ناز واستغنا ایدرك بویله برفنا مصالحه‌یه کوج حالله ارضا اولنه‌بیلدی . واکر بوطرفدن وقورانه طاورانیلوبده اظهار ثبات ومتانت اولنیدی دها اهون صورتله مصالحه ممکن اولوردی دیرلر .

هرنه‌حال ایسه ایش بومرتبه‌یه واروبده مغلوبانه صلح اولنه‌جق اولدیغی حالده معاهده‌جه البته بعض مرتبه زیان کوریله‌جکی مقرر اولوب ابراهیم پاشانك بونده جزئی برخفتی اولسه بیله پك بیوك قباحت اولمیوب شمدیلك صلح اولنسونده عسکره نظام ویرلسون دیو برسنه‌دنبرو ورد زبان ایتمش اولدیغی قولی صمیمی اولسه وعملنه مطابق کلسه ایدی جمله قصوری عفو اولنوردی . حالبوکه اون ایکی سنه‌دن متجاوز استقلال تام ایله مقام صدارتده بولنوب عسکره نظام ویرمك شویله طورسون دولتك اسکی اصول ونظامنی بیله مختل ایتدی . واسراف وسفاهتدن بشقه برشی دوشنمیوب هله عسکر ومحاربه سوزی عندنده کلمهٔ کفر کبی عد اولنوردی . والحاصل عمار ومدنیتك تفرعات وزحافاتندن اولان تکلفاته دوشوب بوامر اهمی محافظه ایلیه‌جك نظامات عسکریه‌یی وانی بسلیه‌جك ادارهٔ ملکیه‌یی دوشنمدی . نتکیم زیرده ایراد اولنه‌جق تفصیلاتدن معلوم اولور .

بوصلح اثناسنده بعض کرسی شیخلری ضادی ظا مخرجندن اوقومق لازمدر دیو دعوی ایدوب اکرچه بوخصوص مباحث علمیه‌دن معدود برکیفیت ایسه‌ده عوام ناس وجهلهٔ حفاظ بیننده نزاع وغوغا تکون ایتدیکندن وهرکسك کوزی غوغادن اورکمش ایدوکندن بودعواده اولان شیخ افندیلرك کیمیسی نفی وکیمیسی تکدیر اولنه‌رق ضاد غوغاسی دخی باصلدی .

محاربهٔ مذکوره دولت علیه‌نك شاننه نقیصه ایراث ایتمش ومعلم عسکر تنظیم ایتمنك لزومنی کرکی کبی اکلاتمشدر .

حالبوکه ابراهیم پاشا صدارته کلوبده امضای عهدنامهٔ مصالحه‌ایتدکده حرب داعیه‌سی کلیاً برطرف قلنوب سیف صارم غازیان نهادهٔ طاق نسیان وحرب لقردیسی یساغ وعالم اوداعیه‌لردن ایراغ وجوهر شمشیرك قدری شکسته ومکسور ووجههٔ صفا وموجهٔ صهبا ملتفت ومنظور اولدی . ودستکاه اسلحه یرینه کارکاه مینا وتعلیمخانهٔ عسکری‌یه بدل محل بمحل بزمکاه صفا قورلدی . روسیه‌لو ایسه دوربین امعان ایله بوحالاته نکران اولوب ابراهیم پاشانك ومنتسبی اولان رجال عصرك حرب لقردیسی مراقلرینه طوقنه‌جغنی جزم واذعان ایتمکله درحال

الچیسی استانبوله کلوب تکالیف عنیفه‌یه باشلادی . واکرچه اجوبهٔ مسکته ایراد اولنمش ایسه‌ده مسئلهٔ دولیه سیف صارم ایله قطع اولنه‌کلدیکندن ایراد اولنان براهین قطعیه برفائده‌یی منتج اولمیوب الچی نهایت پروت سنه‌سی بزمغلوباً ومجبوراً صلح اولوب قدرمز شکست وقرالمزك عنوانی سائرلردن پست اولدی تجدید صلح اولنمازسه نقض عهد ایده‌جکمز مقرردر دیمسیله مجرد دفع غائله ایچون استانبولده روسیه سفیری اوتورمسنه وقرالارینك نامی سائر قراللر عنوانیله معنون اولمسنه وسائر بالجمله مطالبنه مساعده اولنوب یالکز لهه مداخله ایتمامسی خصوصنه برپارچه طیانیلور کبی اولدیسه‌ده روسیه ایلچیسی بزم لهه مداخله ودخولمز مجرد دولت علیه‌یه اولان دوستاغمزه مبنیدر . زیرا له جمهوری سربست وقراللری اولان نعلقرانه خصمدرلر . لکن باشلو باشلرینه قالور ایسه باشه چیقه‌میوب قرال مذکور طوعاً وکرهاً انلری تحت اطاعت وانقیاده کتوروبده استقلال کسب ایتدیکی حالده حدود خاقانیه‌یه جوار اولمسی حسبیله دولت علیه حقنده مضر اولور . وبز لهه دخول ایله حسن انتظام ویردکدن صکره چوق طورمیوب چیقارز دیدکده برصبی نابالغك قانع اوله‌میه‌جغی بویله برطاقم اعذار واهیه‌یه قناعت اولنوب بومادیه‌یه دخی مساعده اولندی . ونجه جانلر تلف ایدیله‌رك وبونجه قانلر دوکیله‌رك قزانلمش اولان مواد عزیزه مجرد جام صفا دوکلسون دیو ترك وفدا قاندی . وروسیه‌لو مواد مذکوره‌نك هربری ایچون نجه بیك عسکر تلف ایتمکه محتاج ایکن بوقدر موادی یالکز نقض عهد ایدرم لقردیسیله قزاندی . وعسکره نظام ویریلوبده صکره اعدادن انتقام آلنمق اوزره صلح اولنمشیکن نوایجاد آیین واویونلره دوشیلوب طبایع ناسده دخی تنپرورلك بلاسنه وسیر وسفاهت صفاسنه استعداد اولدیغندن هرکس انواع سفاهت وملاهی‌یه دوزلدی . وعسکرك نظامی شویله طورسون خلق ایچنده مرعی اولان آداب واصول قدیمه وزوج ایله زوجه بیننده اولان روابط طبیعیه بیله بوزلدی . وانواع مرمردن مصنع طرحلر یاپیلوب وکوناکون لاله‌لر ایله تزیین اولنوب کیجه‌لرده قندیللر ایله طونادیله‌رق وقاپلومباغه‌لرك صرتنه شمعه‌لر یاقیلوب لاله‌زار ایچنه براغیله‌رق چراغان ترتیب اولنور . وابراهیم پاشا بشکطاش قربنده بنا ایتدیکی چراغان یالیسنه پادشاه انامی هرسنه دعوت ایدوب شهریار مشار الیه حضرتلری دخی هرسنه شهزادکان وسلاطین ایله برابر کیدوب سیر چراغان ایچون هفته‌لرجه اوراده بولنور . وبعضا دخی حلوا صحبتی ایچون پاشا قپوسنه کذلك تشریف ایدوب بش التی کون اکلنور ایدی . وکاغدخانه رجال

وكناره تقسيم اولنه‌رق التمش قدر قصرلر و بغچه‌لر تنظيم اولنوب قرق آغاجه قدر آبادان اولمش وسعد آباد قصرى بنا اولنوب چاغليان ترتيب وچراغان ايله بر زيب قلنمش ايدى . واكرچه شان وشوكت دولت عليه‌يه شايان اوله‌جق وجهله سفرا واجانبه كوسترلمك اوزره شهريار انامه بويله برمحل فرحفزا لازم ايدى . لكن كاغدخانه ده كى ملاهى وسفاهتلر دخى حدينى تجاوز ايتمشيدى .

انواع لاله تكثر ايدوب لاله وكل مضامينى وسعت بوله‌رق شعرايه بر بيوك سرمايه اولمش وشعر وانشا خيليجه رغبت بولمش ايدى . لكن لاله صوغانى بهايه چيقه‌رق حتى محبوب تسميه اولنان لاله بشيوز التونه صاتلمغه باشلايوب مراقى اولوبده ايدينه‌ميانلره داغ درون اولديغندن انواع لاله‌يه نرخ ويريله‌رك محبوب لاله صوغاننك بيك غروشدن زياده‌يه صاتلمسى يساغ اولمش وبو نرخ ماده‌سى دستور العمل طوتلمق اوزره استانبول محكمه‌سنده سجله قيد ايتديرلمش اولديغى كتب تواريخده مقيددر .

والحاصل استانبولك الك بيوك عالمى وذوق وصفاجه الك اعلى دور ودمى ايدى . لكن نظام دولته خلل وطبع ملته كسل ويروب اول دورك خمارينى صكره كلنلر چكديكندن اولوقتده بولنان اسلافه صكره كلان اخلافك عشق اولسون ديمكه پكده جانى ايستمز .

اول دور اثناسنده سفارتله عجمه كيدوب كلمش اولان درى افنديننك افاده‌سنجه بعض عجم عقلاسى ايرانك حالى يماندر . واكرچه ايچمزده مدبر وكاركذار آدملر وار ايسه ده ميدان بوله‌ميوب فنالر يوز بولديغندن حال بويله كيدرسه ايكى سنه‌يه قدر دولت صفويه‌نك زوالى بى اشتباهدر ديرلر ايمش . حالبوكه ايكى سنه‌يه دخى وارميوب افغانيان ظهور وغلبه ايدرك اصفهانى استيلا ايتملريله دولت صفويه‌نك مضمحل اولديغى خبر التمغله مقدما دولت عليه تصرفنده بولنوبده صكره‌دن عجم النه كچمش اولان بعض محللرك هنوز برصاحبى ظهور ايتمدن ضبط اولنمسى مناسب كوريلوب همدان وكنجه وروان وشروان وكورجستان كبى نيجه ايالات ضبط اولنمش ايسه‌ده وكلاده ايالات مزبوره‌نك امر محافظه‌لرينه لازم كلان عسكر پرورلك صفتى اولمديغندن مؤخراً ايرانده نادر شاه ظهور ايدرك كرك طرف دولت عليه‌دن وكرك روسيه‌لو طرفندن ضبط اولنان يرلرى استرداد ايتمكله بو يولده اتلاف اولنمش اولان بونجه خزائن وعساكر بيهوده يره كيتدكدن بشقه بو سفرلرله اناطولى دخى خراب اولديغندن ابراهيم پاشا نادم وهركس متالم اولدى .

وبو سفرلر اثناسنده روسیه طرفندن دخی تحمل اولنماز تکلیفلر وقوعه کلوب حتی بر دفعه روسیه یه اعلان حرب اوزرینه فاتحه اوقونمشیکن ینه صلح طرفی ترجیح اولنه‌رق وخامتی صکره‌دن معلوم اولان نیجه مواد مکروهه اوزرینه عقد معاهده اولنمش وبو تقریب ایله روسیه‌لولر دخی بحر خزر سواحلنه یرلشمش ایدی . بعض مورخین بومصالحه‌ده ابراهیم پاشایه اعتراض ایدوب اکر حرب اوزرینه ثبات ومداومت اولنیدی دولتعلیه‌جه شانلو وفائده‌لو اولور ایدی دیرلر . لکن اول دورك حال وطورینه نظراً مصالحه پك اصابت اولمشدر . والا بیك یوز سکسان ایکی سنه‌سی محاربه‌لرنده واقع اولان هزیمتلرك دها اولوقت وقوعندن خوف اولنوردی . فی الواقع بوسفاهتلر ترك اولنوبده صحیحاً وتمامیله حرب یولنه کیدلمش اولسه نه اعلی اما بروجه مشروح ارکان دولت قوری دبدبه واحتشامه طالمش وسفها میدان المش ودشمن ایسه کوندن کونه عسکرینه نظام ویرمکده بولنمش ایکن حرب ایتمك بیوك خطا وخطر ایدی . بناءً علیه ابراهیم پاشانك اولوقت صورت صلحی الهٔ آلمسیچون اعتراض ایتمك حق وصواب اولمیوب اما بوقدر ذوق وسفاهته طالمسیچون هرنه دینلسه اعتراض بلاجوابدر .

بر طرفدن دخی نادر شاه‌تك طورمیوب اوزرینه وارلمق ایجاب حالدن بولنمش ایسه‌ده جزئی همتله دفع اولنه‌بیله‌جك بلیه اولمیوب اوزرینه بر حرکت جسیمه لازم کلمش وارکان دولت ایسه سرمست صهبای ذوق وصفا اولدیغندن حرکته مجال قالمامش ایدی . شویله که برمنوال محرر افغانیان ظهور ایله اصفهانی استیلا وآخر شاهان صفویه اولان شاه حسین صفوی‌یی خلع ایتدکلرنده بغداد والیسی احمد پاشا طرفندن شاه حسین مطالبه اولنمغله افغانیلر شاه مشار الیهك باشنی کسوب بغداده ارسال ایله صفویه خاندانی سیوندرمشلر ایدی . لکن اصفهان استیلاسنده شاه حسین اولادندن شاه طهماسب قزوین جانبنده بولندیغندن اول طرفلرده تسلطن ایتدیکی اثناده عسکریدن وافشار قبیله‌سندن نادر علی نام بهادر ظهور ایله رفته رفته کسب نفوذ وقوت ایدوب شاه طهماسبك قپوجیلر کتخدالغی خدمتنده بولنه‌رق افغانیانه غلبه ایله اصفهانك استخلاصنه سبب اولدیغندن نزد شاهده کسب نفوذ ایدرك اعتماد الدوله یعنی وکیل مطلق اولوب ایرانی بتون افغانیلردن تخلیه ایتمك اوزره افغان اوزرینه حرکت ایتدیکی اثناده شاه طهماسب دخی روان سرعسکری اولان حکیم اوغلی علی پاشا ایله محاربه‌ده منهزم وبعده همدان صحراسنده دخی بغداد والیسی احمد پاشا ایله

محاربه ایتدکده کذلك مغلوب ومنهزم اولمغله صلحه طالب اوله‌رق کنجه وتفلیس
وروان وشروان دولت علیه‌ده وهمدان وکرمانشاهان طهماسب یدنده قالمق
اوزره عقد مصالحه اولنمشیدی . لکن نادر علی بوصلحی بکنمیه‌رك بوبهانه ایله
شاه طهماسبی خلع ایله سکز آیلق عباس نامنده اوغلنی تخته اجلاس وچوق
کچمکسزین انی دخی خلع ایله خلعت شاهی‌یی کندی دوشنه الباس ایدوب بالجمله
ممالك ایرانی قبضهٔ تسخیرینه آلمش وایالات مذکوره‌یه بغتة استیلا ایتدکدن
صکره چونکه صلح لقردیسی اوزرینه اول طرفلرك امر محافظه‌سی ترك اولندیغندن
حدود خاقانیه‌یه تعرض ایتمکه باشلامش ایدی . بناءً علیه بوکیفیت استانبولده
دخی درلو مقالات واراجیفه سبب اولدی . بوحالات مکدره‌یی کوروب بعض
خیرخواهان دولت ابراهیم پاشانك اطوارینی جرح ایتمکه باشلادی . خلق
ایسه بومقوله شیلری هضم ایده‌میوب ناحق یره حبه‌یی قبه ایده کلمشلر ایکن
بویله سر رشته‌لر اله کیردیکی حالده صوصمیه جقلری مقرر اولمغین اسلاف وزرا
عسکر تعلیمنه خواهشکر ایکن بو وزیر اویونجی ترتیب وتنظیمنه دوشدی .
وطرف سلطنتی دخی ذوق وصفایه آلشدیردی . ومراتب دولت وخصوصیله
رتبهٔ وزارت بزم رزمده اثبات لیاقت ایدنلره ویریله کلمشیکن حلوا صحبتنه
ضمیمهٔ شان وشهرت ایتدیردی . وعجمدن بوقدر یرلر آلنمشیکن ینه نادرشاهه
ویردی وبونجه اهل اسلامی دشمن النده براقدی کبی هجویات وتفوهات ایله
هریرده خفی وجلی ابراهیم پاشانك فصلی سویلنور اولدی . ابراهیم پاشا دخی
حال فنا اولدیغنی حس ایدرك نادر شاهك کوزینی قورقوتمق ایچون اسکداره
اوتاغ همایون قوردیروب عجم اوزرینه کیدیله‌جك اوازه‌سی نشر اولندی . لکن
کاه پادشاه عجم سفرینه تشریف ایده‌جك وکاه یالکز صدر اعظم کیده‌جك دیو
بر مدت وقت کچورلدکده بوتردد صورتلری عامه‌یه یأس کلی ویروب بعض
مفسد وبدخواهلر دخی آتش فتنه وفساده مروحه جنبان استعداد اولدقلرندن
(١١٤٣) سنه‌سی اوائلنده موکب همایون اسکدارده ایکن استانبولده فتنه وفساد
علولنمکه باشلادی .

ابراهیم پاشانك بعض خیرخواهانی ظهور وقعه‌دن اول اخطار کیفیته ابتدار
ایتمشلر ایسه‌ده ابراهیم پاشا طاقی سرمست می اقبال اولوب حلویات مداهنه‌یی
نقل مجلس ایتمکه معتاد اولدقلرندن بومقوله اخطارات خیرخواهانه‌دن تلخ کام
اولورلردی . حتی قریب وقعه‌ده بریسی کتخدا بکه کیدوب اطوار عالم فنا
کورینه‌یور افکار عمومیه‌یی تحویل ایده بیله‌جك بعض تدابیره تشبث ایتسه‌کز

دیدکده بووقتده بویله شیلر لسانه آلنور وخاطره کتور یلورمی دیو تکدیر ایتمشیدی . بوجهتله هرکس برطرفه چکیلوب اشقیا سوقاقلره دوشدکده قولکزه قوت دیرلر ایدی . وبعض اعاظم ارکان دولت خیلیجه مقدم خاکپای شاهانه‌یه کیفیتی افاده ایتمشلرایسه‌ده ابراهیم پاشایه‌توجه‌شاهانه حددن افزون اولمق حسبیله عزلنده ظفریاب اوله‌مدقلرندن مکدر ومحزون‌اولوب ناچار برطرفه چکیله‌رك انلر دخی ظهور قضا وقدره منتظرلر ایدی . بناءً علیه فسادك اوکی النه‌میوب کیتدکجه مشتد اولمغله واکرچه سنجاغ شریف دخی چیقارلمش ایسه‌ده هرکس ابراهیم پاشانك حرکاتندن بروجه مشروح دلکیر بولندیغندن سنجاغ شریف التنه خلق تجمع ایتمامکله نهایت سلطان احمد خان حضرتلری ابراهیم پاشایی وبعض منتسبلرینی قتل ایله اشقیایه ویردکدن بشقه کندوسی دخی مشغله سلطنتی ترك ایله سلطان محمود اول حضرتلرینی تخت عالی بخت عثمانی‌یه اجلاس ایدوب دفع غائلهٔ شروشورایتمکه مجبور اولدی والا سنجاغ شریف دکل‌برشریفك‌براغی چیقمغله اهالی بریکه‌رك اشقیانك حقندن کلندیکی بالاده ذکر اولنمشدر .

والحاصل شاه طهماسب ایله عقد اولنان مصالحهٔ مذکوره شاه طهماسبك زوالنه بادی اولدیغی مثللو درسعادتده دخی بو وقوعاتك ظهورینه مؤدی اولدی . وسلطان محمود خان حضرتلرینك جالس تخت سلطنت اولمسیله اورتالق سکونت بولمش ایسه‌ده افراط دائما تفریطی دعوت ایده‌کلدیکی امور مجربه‌دن اولمغین دور سابقی امحا ایدن قوت که هیئت فسادك اجزاسی اولان اشقیادن عبارتدر . انلر دخی حدی تجاوز ایله حرکات نامرضیه‌یه تشبث ایتدکلرندن دولت علیه برمدت دخی انلرك دفع مضرتلریله اوغراشدی . حتی اشقیانك نصب کرده‌سی اولان استانبول قاضیسی کندویی بیامز بر دیوانه اولمغله وقعه عقبنده ویردیکی اعلام بی مآل اوزره کاغدخانه‌ده‌کی ریاض وقصور عالیه خاك ایله یکسان قلنه‌رق انظار یار واغیارده بر بیوك رزالت کوسترلمشدر .

اول عصرده دولت علیه‌جه بریکی مدنیت یولنه کیدلمك وعساکر معلمه ترتیب ایدلمك افکاری ظهور ایتمشیدی . لکن ایشك باشندن باشلانمیوب قویروغندن طوتلمش وبنانك تملنه باقلمیوب سقفك نقشنه اوزنلمش یعنی فرنکستانده منتشر اولان فنون وصنایعك نشر وترویجنه همت اولنمق لازم‌کلورکن انهار مدنیتك کتوردیکی خس وخاشاك اسراف وسفاهته الدانلمش ایدی . اولوقت ایسه استانبول خلقی پك متصلب ومتعصب اولدیغندن طبقهٔ علیاده بولنان مأمورینك

بو رفتارندن نفرت ایدرك هر درلو محدثاتدن اورکمکه وطرز جدید اوزره یاپیلان ابنیه‌یی بیله کریه کورمکه باشلامشلر ایدی ٠
الحاصل ابراهیم پاشانك ایام صدارتنده عصرك ایجاب ایلدیکی مدنیت یولنه کیدلمش وحتی صنعت طباعت دخی درسعادتده اوزمان تأسیس ایدلمش ایسه ده افکار عامه نك هضم ایده میه جکی مرتبه سفاهت یولی التزام ایدلمش اولدیغندن بر وجه بالا بر فتنۀ عظیمه ظهوریله استانبول هرج مرج اولوب نوظهور بنالر بیله برطاقم متعصبینك ایادیء غدر واعتسافیله هدم وامحا ایدیله رك استانبولك اول دورده‌کی آثارندن یالکز صنعت طباعت قالوب صکره لری بر اراالق اکا دخی سکته کلمشیدی ٠ زیرا اول وقعه اوزرینه بتون بتون بر قوری تعصب یولنه کیدیلوب دولتعلیه دخی زیرده بیان اولنه جنی وجهله ایران واوروپا سفرلریله مشغول اولدیغندن خیلی مدت اویله شیلره باقیله مامشدر ٠ شمدی فن طباعتك زمان اختراعیله درسعادتده کیفیت تأسیسنی بیان ایده لم ٠

استطراد

صنعت طباعت حقنده در

صناعت طبع وتمثیل ام مدنیت اطلاق اولنمغه شایان ومخترعات بشریه نك انفع واعلاسی دینمکه جسبان بر فن جلیل عدیم العدیلدر ٠ وزمانمزده اقوام اوروپا وامریقانك مشاهد اولان صنایع متنوعه وترقیات عظیمه‌لرینك اساسی بو اولدیغی جمله نك تسلیم کرده سیدر ٠ برکتابی ال یازوسیله استنساخ ایتمك نیجه زمانلره ومصرفلره محتاج اولدیغندن بشقه مثلا اسرع کتابك اوچ آیده برنسخه‌سنی انجق یازه‌بیله جکی برکتابك بیك نسخه‌سنی یکرمی کون ظرفنده تمیز وخطاسز اوله رق اکمال ایلدیکی جهتله انتشار علوم نافعه انجق بونکله حصول بولمشدر ٠ وعلومك انتشاری نیجه نیجه شیلرك یکیدن کشفنه وملل واقوامك بربرینی طانیمسنه والحاصل انسانك انسان اولمسنه یعنی اکمال خصائص ومعارف انسانیه وایفای لوازم وطرائف مدنیه ایدرك مستعد اولدیغی کمال ودرجه‌سنی بولمسنه سبب اولمشدر ٠ ومقدملری دخی کسب تمدن ایتمش اولان بعض ملتلرده فنون ومعارف ایلرولمشیکن اثرلری منتشر اولمدیغندن کندولرینك انقراضیله اېچلرنده دوران ایدن معارف ومعلومات دخی کأن لم یکن حکمنه کیرمشدر ٠

اما شمدی اشبو صنعت طبع وتمثیل ایله هر کتابك نسخ وفیره سی منتشر اولدیغندن هر کوشه‌ده هرفندن اوراق وآثارعدیده بولنمغله صنعت مذکوره معارفك بوندن صکره الی ماشاء الله بقاسنه امید قوی ویرمشدر . صنعت مذکوره‌نك موجدی کیم اولدیغنده وابتدا قنغی شهرده ایجاد اولندیغنده مورخلر اختلاف ایتمشلردر . هله ابتدا المانیاده (هس دارمشتاد) غران دوقه‌لغنك شهرلرندن (مایانس) نام بلده‌ده (کوتنبورق) ایله (فوست) نام کیمسه‌لرك بالاشتراك انشا وکشاد ایتدکلری طبعخانه‌ده میدانه چیقمش اولدیغی محققدر . فقط کوتنبورق صنعت طبعی اولجه (ستراسبورق) نام بلده‌ده بولمش اولمسی ظن وتخمین اولندیغندن حالا بو ایکی مملکت بو صنعتك کندوده ایجاد اولنمش اولمق ادعاسیله یکدیکره رقیب ومعارض اولوب انجق ایکیسی دخی بونك اختراعنی کوتنبورغه اسناد ایدرك ایکی طرفدن الدن روایتلر دخی فن طبعك موجدی کوتنبورق اولدیغنده شبهه براقمز .

چونکه کوتنبورغك فامیلیاسی اصل زادکان کروهنه ملحق اولدیغی حالده بیك درتیوز سنۀ میلادیه سنده یعنی هجرت نبویه‌نك (۸۰۳) سنه سنده مایانسده تولد ایلمش ایسه‌ده (۸۲۸) سنۀ هجریه سنده ستراسبورق شهرنده بولنوب هجرتك (۸٤۸) سنه سنه قدر اسمی ستراسبورق اهالیسندن اولمق اوزره مقید ومعدود بولنمشدر . حتی سکز یوز قرق تاریخنده ستراسبورقده اندره دوریزن وسائر بعض کیمسه‌لر ایله بعض حرف وصنایع خفیه اوزینه عقد شرکت ایتمش اولوب مرقوم اندره دوریزن فوت اولمغله قرنداشی ژورژ دوریزن بالوراثه شرکت ماده‌سنه داخل اولمق ادعاسنه ابتدار ایلمش و (۸٤۳) سنۀ هجریه‌سنده لدی الترافع اندره‌نك شرکتنده اولان حقوقی برادری مرقوم ژورژه ویرلمك اوزره حکم واعلام اولنمش ایدی . اشته صنعت طبع دخی ذکر اولنان صنایع خفیه‌ده داخل اولمق اوزره ظن وتخمین اولندیغندن بوحالده صنعت مذکوره سکز یوز قرق تاریخ هجریسنده ستراسبورقده ایجاد اولنمش اولمق لازم کلور . فقط ابتدا نه‌درلو یاپلمش ونصل باصلمش اولدیغنه دائر معلومات صحیحه بولنه مامشدر . ظن عمومی یه کوره کوتنبورق ابتدا آغاجدن مصنوع حروفات استعمال ایدرمش لکن طبع ایتدیکی کتابلره هیچ بروقتده اسمنی وضع ایتمدیکندن مورخلر بیننده پك چوق اختلافلر وقوعه کلمشدر .

(۸٤۷) سنه سنده کوتنبورق مایانس شهرنده طبعخانه ایجادینه مبادرت وفوست ایله عقد شرکت ایلمش اولدیغی محقق اولوب قرق ایکی سطر تسمیه اولنان وکیمك

باصدیغی ونره ده باصلدیغی محرر اولمیان انجیل شریف بوطبعخانه ده مطبوع اولدیغی روایات عمومیه دندر . هله (۸۵۵) سنه سنده مشترك بولندقلرنده هیچ شبهه اولمیوب بریسی تخته اوزرنده حروفات حك ایله وایکنجیسی اوفق اوفق تخته لردن حروفات یاپمق ایله واوچنجیسی دوکمه حروفات ایله اولمق اوزره اوچ نوع باصمه ایجاد ایتمشلردر .

مرقوم فوست مابانسده متولد اولوب قویومجیلق صنعتیله مشغول اوله‌رق اصحاب ثروتدن اولمسیله فن طبعك اصل موجدی اولان مرقوم کوتنبورغه بعض روایته کوره اقچه وبعض روایته کوره صنعت ومهارتجه خیلی اعانه سی وقوعه کلمش اولوب انجق سکز یوز التمشده بینلرنده منازعه ظهور ایدرك فسخ شرکت ایلدکلرنده فوستك ویرمش اولدیغی اقچه‌یه مقابل کوتنبورق شرکتده اولان حصه سنی اکاترك ایتمکه مجبور اولدیغندن بعض ذواتك اعانه سیله دیکر برطبعخانه انشا ایدوب بعض کتابلر طبع ایلمش و (۸۷۳) تاریخنده مایانسده فوت اولمشدر . امافوست برمنوال مشروح طبعخانه‌یی تماما قبض ایلدکدن صکره پتروس شوفرایله عقد شرکت ایدرك مذکور طبعخانه‌یی ایشلتمکه باشلامشلرو (۸۶۲) سنهٔ هجریه سنده یعنی (۱۴۵۷) سنهٔ عیسویه‌سی آغستوسنك (۱۴) تاریخیله زبوری حاوی اولوب یسوتیه تسمیه اولنان مجلدی باصمشلردر . تاریخلو اوله‌رق الك ابتدا باصیلان کتاب بودر . مرقوم شوفر دارمشتاد کویلرندن (کرنس هایم) نام کویده تولد ایدوب یازیجلق ایله اشتغال ایدرك (۸۵۳) سنهٔ هجریه سنه قدر پارسده اقامت ایلمش وبعده مایانسه کلوب کوتنبورق ایله فوستك طبعخانه سنده استخدام اولنمش وصکره فوستك شریکی ودامادی اولمشدر . چونکه شوفرغایت زکی وبولوشلی برآدم اولوب کوتنبورق ایله فوستك طبعخانه سنده حروفی تمغا کبی یاپوبده طبع ایده کلمشلر ایکن شوفر اول تمغایی قالب یاپوبده انکله حروف دوکمکی ایجاد ایتمکله صنعت طبعی اواکمال ایتمش اولمغین بوایجادندن فوست زیاده ممنون ومحظوظ اوله‌رق کندویه شریك وقزینی ویروب داماد ایلمشدر . وبویکی حروف ایله مذکور طبعخانه‌ده ابتدا (۸٦٤) تاریخنده دوراندی نام مؤلفك کتابنی و (٦۵) ده قلماندیسی نظاماتنی و (٦۷) ده تاریخلو اولمق اوزره ایلك دفعه اوله‌رق لاتینجه تورات شریفی طبع ایتمشلردر . روایات مشروحه‌یه نظراً فن طبعك موجد اولی کوتنبورق ومکملی شوفراولوب لکن بعض مورخلر دیرلرکه بوصنعتك مخترع وموجدی فلمنك شهرلرندن (هارلم) نام شهرلی (لوران قوستر) نام کیمسه اولوب انجق امریقا قطعه سنی کشف ایدن (قریستوف قولونب) نام سافر البحر یعنی سیاح ایکن اندن

(صکره)

صکره غلبه لقله اولطرفه سفرایدن آمریقه نسبت اولندیغی مثللو (لوران قوستر) ك دخی بو وجهله نامی منسی اولەرق کوتنبورق ایله فوسته استاد اولنمشدر .
شویلەکه مرقوم لوران قوستر برکون طاغده کزر ایکن آغاج قبوقلرندن برطاقم حرف شکللری یاپوب بونلرله بعض اشعار باصمش وصکره داماديله برلکده چالیشەرق برنوع ثابت مرکب دخی ایجاد ایدوب برکتاب طبع ایلمشدر . بعده اشکال حروفی قورشوندن وصکره دها طیانقلی اولمق ایچون قلایدن یاپوب وبرطاقم عمله تدارك ایدوب صنعت طبعی میدانه قویمش وفقط بونی عملەدن مکتوم طوتار ایمش اشته فوست بوعمله عدادندن معدود بولندیغی حالده بوسره اکاه اولمش ایسه ده کتم اسرار اوزره یمین ایتدیرلمش ایدی . لکن برکیجه استادی مرقوم لوران قوستر کلیساده ایکن فوست آلات طباعەیی الوب فرار وبرمدت (آمستردام) طرفلرنده ومحال سائرەده کشت وکذار ونهایت (مایانس) شهرنده قرار ایدوب (٨٤٦) سنهٔ هجریه سنده بلدهٔ مرقومەده برقاچ کتاب باصمشدر . مؤخراً کوتنبورق وشوفر ایله عقد شرکت ایدرك (٨٥٥) سنه سنده بوصنعته اشتغال ایتمشلردر .
بوروایته نظراً فن طبعك اصل موجدی لوران قوستر اولەرق کوتنبورق ایله فوست نشر واعلانه خدمت ایتمشلر دیمك اولوب آنجق اسکی وقتلرده دخی بصمه جی قالبی کبی بعض آلات طبع استعمال اولنه کلمشدر . ومهر حکی دخی بو قبیلدن اولەرق برصنعت قدیمەدر . اما صنعت طباعت بو دیمك اولمیوب بلکه حروف مصنوعەیی تألیف وتحلیلدن عبارت ایدوکنه ولوران قوسترك بولدیغی بونلرك قنغیسی قبیلندن ایدوکی بیلنمدیکنه مبنی فن طبعك ایجادی ینه کوتنبورغه اسناد اولنمق لازم کلور .
هرنه حال ایسه منافع فن طبع هرکسك نزدنده مسلم اولدقدن صکره بونی ابتدا چینلولر ویااندلس عربلری بولمش دیو بعض روایتلر چیقمش ایسەده درجهٔ ثبوته وارمامشدر .
واکرچه اخشابدن مصنوع اشکال حروف ایله بعض شیٔ طبع اولنمق چینده وجاپونده واقعا بیك التیوز سنه دنبرو عادت ایمش ویونانیلر واسکی روماليلر وقتلرنده دخی جاری ایمش وایتالیاده ناپولی جوارنده (هرکو لانوم) نام خرابه زاده بووجهله مطبوع دعوت تذکرەلری بولنمش دیو بعضیلر صنعت طبع اوائلده دخی وارایمش وتفصیلی معلومز دکل ایسەده بتون بتون یکیدن ایجاد اولنمش برصنعت اولمامق لازم کلور دیمشلر ایسەده اوائلده اولان صنعت بروجه مشروح قالب وخاتم قبیلندن اولەرق ترکیب وتحلیل حروفدن عبارت اولان فن طبعك اصل موجد ومخترعی کوتنبورق اولمق کرکدر .

الحاصل صنعت طباعت مايانسده ميدانه چيقوب منوال مشروح اوزره (٨٦٧) سنه سنه قدر بلافاصله اجرا اولنمشدر . تاريخ مذكورده مايانس شهرنده محاربه وقوعيله مملكت استيلا اولنمغين طبعخانه‌لر خراب اولمش وطبع عملى برمدت معطل قاله‌رق اندنصكره بلاد سائره‌ده شيوع وانتشار بولمشدر .

بووقعه‌دن صكره فوست‌ايله شوفر ايكى سنه‌يه قدر كوچ حال‌ايله طبعخانه لرينى كشاد ايده بيلوب اندن صكره دخى ايكى سنه قدر بعض كتابلر طبع ايتمشلردر (٨٧١) تاريخنده فوست پارسه كيدوب مطبوع تورات نسخه‌لرى فروخت‌ايلدكده بوحريف سحربازدروبو نسخه‌لرده سرخه‌معمول اولان رسملرى انسان‌قانيله‌ياپمشدر ديو برطاقم متعصبلر مرقومك حقنده‌افترا ايدرك حبسه‌القا ايتديرمشلرايدى . اولوقت فرانسه قرالى بولنان اون برنجى لويى بو صنعتك ظهورينه مراق ايدوب سرينى كشف ايتمك شرطيله مرقومى حبسدن آزاد ايلمش ايسه‌ده چوق كچمكسزين همان سنهٔ مرقومه ايچنده مرقوم فوست علت وبادن پارسده فوت اولمغله مايانسده كى طبعخانه بتون بتون دامادى اولان مرقوم شوفره قالوب خيلى وقت اعمال ايتمشدرو (٩٠٨) تاريخنه قدر طبع ايتمش اولديغى كتابلرده اسمى مطبوع اولوب (٩٠٩) سنه سنده طبعخانهٔ مذكورده حكمته دائرباصلمش اولان بركتابده اوغلى اولان (ژان شوفر) اسمى كورلديكندن تاريخ مرقومده وفات ايلمش اولمسنه استدلال اولنمشدر . مايانس وقعه سندن صكره صنعت مذكوره بروجه مشروح بلاد سائره‌يه منتشر اوله‌رق ابتدا ايتالياده وبعده فرانسه‌ده شايع اولمشدر . فقط فرانسه‌ده مدت قليله‌ظرفنده بك‌زياده‌رواج‌بولمشدر . زيرا مشاراليه اون برنجى‌لويى اكرچه غايت‌تيز وغدار برآدم ايدى . لكن‌صنعت مذكوره‌نك رواج وانتشارينه همت ايدوب شويله كه مايانسدن اوچ كشى جلبله طبع كتبه مباشرت ايتديرمشيدى . واكرچه صنعت طبعك انتشاريله ال يازوسنك رواجنه خلل كله‌رك خطاطلرك منافعنه طوقنه‌جغى ملاحظه سيله پارس خطاطلرى كندو منافع مخصوصه لرينى نفع عامه اوزرينه ترجيح وتقديم ايدوب اهالى‌يى تحريك وافساد ايتملرندن ناشى ينه برطاقم متعصبلر تجمع ايدوب بو اوچ كشى‌يى دخى سحربازلق ايله اتهام ايدرك صنعتلرينك منعيله كندولرينك تأديب اولنملرينى استدعا ايتدكلرنده مرقوم بصمه‌جيلرك اموالى مصادره اولنمق اوزره پارلامنت طرفندن دخى بر اعلام ويرلمش ايسه‌ده قرال مشار اليه بو صنعتى زير جناح حفظ وحمايه‌سنه اله‌رق مرقوملرى بوورطه‌دن خلاص ايتدكدن بشقه انلره برطاقم امتيازات دخى ويرمش واندنصكره كلان اون ايكنجى لويى دخى بصمه جيلردن

(بشقه)

بشقه مجلدلرینه وخدمهٔ سائره‌لرینه بیله خیلی امتیازلر اعطا ایلمش ایدی . اندن صکره فرانسه قرالی اولان برنجی فرانسوه دخی سلفلرینك ویرمش اولدقلری امتیازاتی تصدیق وبلکه تزیید ایتمکله صنعت مذکوره زیاده‌سیله ایلرولمش‌ایسه‌ده پارسده (صوربون) نام دارالفنون خواجه‌لرینك شکایتلری اوزرینه بوامتیازات تبدیل وتغییر اولنوب اولوقت (صانسور) یعنی باصیله جق کتابلری اول امرده کوزدن کچورمك اوزره مفتش تعیینی اصولدن اتخاذ اولنمشدر .

صنعت مذکوره اسپانیاده دخی (٨٧٦) تاریخنده شایع اولوب روسیه‌ده اندن یوز سنه صکره باشلانیله بیلمشدر .

انکلتره‌یه دخی (٨٧٦) تاریخنده بریسی حروف مصنوعه‌یی کوتورمش ایسه‌ده اعمال واجراسنه اورانك حکام وضابطانی مانع اولمشلردر . وصکره انکلتره شهرلرندن (نورویق) نام شهرده برطبعخانه انشاسنه تشبث اولنمش ایسه‌ده اهالیدن برطاقم قباذهنلی حریفلر طوپلانوب بویله فائده‌سی یوق وضرری چوق برنوع ایجادصنعتك اجراسی تجویزاولنورمی دیو بویله عامه‌یه نافع برمادهٔ خیریه‌نك منعنی استدعا ضمننده پارلامنته عرضحال تقدیم ایتمشلر ایدی . لکن بوخلالده صنعت مذکوره هر طرفده میدان الوب ایلروله‌مکده بولنمش اولمسیله آزر آزر هر طرفده شایع اولوب وصکره کلنلر اثبات مهارت ایدرك حروفاته ظرافت ونزاکت ویروب صنعت مذکوره‌درجهٔ کماله ایرمش وخصوصیله بیك تاریخلرنده فلمنکده باصیلان کتابلر پك زیاده مقبول اصحاب معارف اولمشدر .

جای عبرت واختبار بوراسیدرکه عوام ناس صبیان کبی کندی منفعتلرینی تشخیص ایده میوب دائما ایچلرندن برفرقهٔ متمایزه‌نك اغراض ومنافع شخصیه‌سنه خدمت ایتدکلرینی بیلمیه‌رك کندی علیهلرینه حرکت ایده‌کلمش اولملریله اشته بوقبیلدن اوله‌رق اشخاص معدوده‌دن عبارت اولان فرنك خطاطلرینك تحریکاتیله برطاقم خلق کندولرینه منافع عظیمه‌یی موجب اوله‌جغی درکاراولان بویله برصنعت نافعه‌نك اجراسنی منع ایتمکه خیلی چالشمشلر ایسه‌ده بوعصرلرده عمران عالمه ارادهٔ ازلیه تعلق ایتمش اولدیغندن کیمسه بونك ظهورینه‌مانع اوله‌مامش وبونك ظهوریله دخی معارف ومعلومات منتشر اوله‌رق بو مقوله اصحاب اغراضك تحریکاتنده چندان تأثیر قالمامشدر .

ممالك شرقیه‌ده صنعت مذکوره‌یه ابتدا درسعادتده رغبت اولنوب انجق پك‌چوق سنه‌لر صکره مباشرت اولنه بیلمشدر . واکرچه علم وکمالك فضائلی حقنده (هل یستوی الذی یعلمون والذین لا یعلمون) و(اطلبوا العلم من المهد الی اللحد) کبی بونجه آیات واحادیث وآثار اولدیغنه نظراً بویله انتشار انوار علومه مدار

اولان وسائله سرعت تشبث اولنمق فریضهٔ ذمت ایسه ده وقت وحال اقتضاسیله واولوقتلر هنوز اوروپالولر ایله اختلاط اولمامق حسبیله (من عرف لسان قوم امن من مکرهم) دقیقه‌سنه رعایت ایدیله‌میه‌رك و (اطلبوا العلم ولو کان بالصین) طریقه‌سنه کیدیله‌میه‌رك بر منوال مشروح اوروپانك هر کوشه‌سنی اشعهٔ معارف ایله روشنا ایدن بویله برسیارهٔ نوظهورك ضیاسی اقطار شرقیه‌یه پك کچ واصل اولمشدر .

درسعادته کیفیت ظهوری بو وجهله درکه یکرمی سکز چلبی دینمکله معروف اولان محمد افندی سفارتله پارسه مأموریتنده اوغلی سعید افندی‌که اوقتلر مکتوبیٔ صدر عالی خلفاسندن اولوب مؤخراً صدر اعظم اولان سعید پاشادر . پدریله برلکده بولنه‌رق طباعتك منافعنی مشاهده ایلمش اولمسیله درسعادته عودتنده بعض اصحاب معارف وکمال ایله بونی مذاکره ایدوب هر بری ترویج ایتدکدن بشقه اول وقت فنون ریاضیه ده ماهر اولان وانکروسی ابراهیم اغا دینلان مجارلو ابراهیم افندی که هنرمند وهزارفن وزکی ومقدم بر ذات اولوب کندوسنك خدمت واقداماتنه مکافات اولمق اوزره درکاه عالی متفرقه‌لغیله طقسان طقوز اقچه تیمار احسان بیورلمغله ابراهیم متفرقه دیو معروف اولمشدر . فن طبعه دائرانکله بحث آچلدقده کندویه اعانه اولندیغی صورتده صنعت مذکوره‌یی قوه دن فعله کتوره بیله‌جکنی افاده ایتمکله فن طبعك محسناتنه دائر لایحه قاقلو بررساله قلمه الوب داماد ابراهیم پاشایه تقدیم ایله تفسیر وحدیث وفقه وکلام کتابلرندن ماعدا لغت وتاریخ وطب وهیئت وسائر فنون حکمت کتابلرینك طبعنه رخصت استدعا ایتدکلرنده چونکه مقدما بوصنعتك درسعادتده ایجادی تذکر اولنمشیکن اجراسنه جسارت اولنه‌مامش ایدوکندن بوکره دخی اول امرده بویله نوظهور برصنعتك اجراسنده ذهنلره تردد وخلجان کلمش ایسه ده سعید افندینك اصرار واقدامی وصدر صاحب نفوذك تصحب والتزامی حسبیله (١١٣٩) سنه‌سی خلالنده شیخ الاسلام بولنان عبدالله افندی وسائر فضلای عصر طرفلرندن رسالهٔ مذکوره اوزرینه بلیغانه تقریضلر یازلدقدن بشقه عبدالله افندی صنعت مذکوره‌نك اجراسنه برقطعه‌فتوای شریفه دخی ویرمش وبروجه استدعا تفسیر وحدیث وفقه وکلام کتابلرندن ماعداسنك طبعنه رخصتی حاوی سعید افندی ایله ابراهیم افندی‌یه خطابا بالاسی خط شریف ایله موشح برقطعه فرمان عالی اصدار بیورلمش ایدی .

بونك اوزرینه ارتق ابراهیم افندینك عزم وهمتنه مانع وحائل اوله‌جق

بر محذور قالمیوب وسعید افندی دخی سرمایه ایله اعانه ده تجویز قصور ایتمیوب
بو ایکی ذات غیور ایکی سنه قدر بذل‌مقدور ایدرك بر طبعخانه تأسیس وآلات
وادوات لازمه‌یی اعمال وبی نظیرحروف قالبلری حك ایتدرمشلر ایدی .
تصحیح کتب مطبوعه ایچون دخی سابقا استانبول قاضیسی اسحق افندی
وسلانیکدن معزول پیری زاده صاحب افندی وغلطه‌دن معزول یانیه‌لی اسعد
افندی وقاسم پاشا مولویخانه‌سی شیخی موسی افندی مأمور اولوب ابتدا
(١١٤١) سنه‌سنده طلبه‌یه اك زیاده لزومی اولوبده اشتراسنده صقندی چکدکلری
لغت کتابلرندن وانقولی لغتی ایکی جلد اولمق اوزره طبع اولنه‌رق هرنسخه‌سی
اوتوز بشر غروشه فروخت اولنمشدرکه عصرمزده‌کی اقچه حسابیله درت یوز
غروشه قریب ایدر . ذکر اولنان فرمان عالی وفتوای شریفه صورتلری
ورساله‌ٔ مذکوره اوزرینه یازیلان تقریظلر دخی کتاب مذکورك اولنه طبع
اولنمش اولدیغندن تفصیل مراد ایدنلر اورایه مراجعت ایتسونلر .
وینه سنهٔ مرقومه ظرفنده اثنای تصحیحده دستگاهلر تعطیل اولنمامق اوزره
تحفة الکبار نام کتابك طبعنه مبادرت قلنمشدر . بعده ابراهیم افندینك لاتین
لساندن ترجمه ایلمش اولدیغی افغان تاریخی و (١١٤٢) تاریخنده تاریخ هند
غربی ونظمی زاده‌نك تیمور تاریخی وسهیینك تاریخ مصر قدیم وجدیدی
و (٤٣) تاریخنده نظمی زاده‌نك کلشن خلفاسی و بعده ابراهیم افندینك
نظام الامم وفیوضات مقناطیسیه نام کتابلری وکاتب چلبینك جهانماسی
وتقویم التواریخ وتاریخ نعیما وتاریخ راشد وذیل چابی زاده وعمر افندینك
بوسنه غزواتنه دائر اولان تاریخی وفرهنك شعوری طبع اولنمشدر .
بونلردن بشقه ابراهیم افندی فرانسز حروفی دخی حك ایتدیره‌رك فرانسزجه
ترکی صرف وبیوجك برقره دکز خریطه‌سی وبرده بحرخزر خریطه‌سی طبع
ایدوب (١١٥٨) سنه‌سنده وفات ایتمکله خلیفه‌سی اولان قاضی ابراهیم افندی
یرینه کچه‌رك وانقولی لغتنی تکرار باصمش ودها بعض آثار وجوده کتورمش
ایسه‌ده حروف آشنمش اولدقدن بشقه سهو وخطالری دخی چوقدر .
اودخی وفات ایتدکده دولت علیه بعض مشاغل ملکیه ایله مشغول بولندیغندن
اعمالنی بر بشقه‌سنه امر وتنبیه ایتمکه وقت اوله‌میوب صنعت مذکوره خیلی مدت
متروك ومعطل قالمشدر . زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله (١١٩٨) سنه‌سنده
طبعخانه تکرار احیا اولنوب برکره دخی صبحی وغری تاریخلری واصول المعارف
فی ترتیب اردو واعراب الکافیه ومارشال وبان نام ذاتك تالیفاتندن فن لغم

وفن حرب رساله‌لریله تروکه نام مؤلفك تألیفاتندن اولان قوانین الملاحه ترجمه‌لری واصول المعارف فی تصنیف سفائن دونما طبع وتمثیل اولنمشدر . فقط طابع اول اولان ابراهیم متفرقه‌نك بصمه‌لری کبی خطاسز وتمیز باصیله‌مامشدر .

بعده دور سلیمیده هر کونه مواد نافعه‌نك ترویجنه رغبت اولندیغی صره‌ده عبدالرحیم افندی نظارتیله یکیدن حروف دوکیلوب اسکدارده وخمبره خانه‌ده دستکاهلر وضع اولنه‌رق قرق بش قدر کتب نافعه طبع اولنمشدر . دها صکره‌لری مجدداً طبعخانه‌لر کشاد اولنه‌رق درسعادتده صنعت مذکوره مشهودمز اولان درجه‌یی بولمشدر .

بروجه بالا ارباب تعصبه سررشتهٔ اعتراض اولمامق ایچون سعید افندی ایله ابراهیم متفرقه طرفندن تفسیر وحدیث وفقه وکلام کتابلرندن ماعداسی باصلمق استدعا اولنوب فتوای شریفه دخی انلرك استدعاسی اوزرینه تسطیر اولنمش ایدوکندن خیلی مدت کتب شرعیه طبع اولنمامشدر . حالبوکه طباعتده تعظیمی مخل کورینان مزاوله وعملیات وارایسه‌ده مجلدك موشته ایله اورشی وکتابلری جندرده‌ده صیقشی مطبعه‌نك مزاوله‌سندن زیاده تعظیمی مخل ایکن علم اصول فقهده مسائل مسلمه‌دن اولان (الامور بمقاصدها) حکمنجه قرأن کریمك اوراقی پریشان وپراکنده اولمدن وقایه ایچون تجلیدی جائز اولدیغی حالده کتب شرعیه‌نك تکثیری نیت خیریه‌سیله طبع اولنملرنده بأس کورلمیه‌رك صکره‌لری نفعاً للطابه کتب شرعیه دخی طبع اولنه‌رق کافهٔ فنون اصحابی مستفید اولمشدر . بز ینه صدده کله‌لم .

سلطان محمود خان اول حضرتلری غایت غیور برپادشاه ذیشان اولوب زماننده نیجه وقوعات جسیمه وفتوحات عظیمه ظهوره کلمشدر . وشرق وغربه اردولر سوق ایدرك همت وغیرت فوق العاده‌سیله پك بیوك ایشلر حصولپذیر اولمشدر .

شویله‌که نادر شاه ایله مقدم ومؤخر پك چوق محاربه‌لر ایتمش وحتی شرق سرعسکری تعیین بیورمش اولدیغی طوپال عثمان پاشا نادر شاه ایله کرکوك صحراسنده طقوز ساعت قدر محاربه ایدوب نهایت غالب کلمکله نادر شاه منهزم ومجروح اوله‌رق فرار ایتدکدن صکره دیار ایرانك نیجه یرلری ویران قلنمشیدی . وصکره‌لری دخی نادر شاه ایله بالدفعات محاربه‌لر وقوعه کلوب کاه غالب وکاه مغلوب اولنه‌رق ونیجه مدت دخی نادر شاهك میدانه قویدیغی مذهب خامس منازعه‌سیله اوغراشیله‌رق نهایت سلطان مراد رابع حضرتلری زماننده قطع اولنمش اولان حدود اوزره عقد مصالحه اولنمش اولوب عقیب صلحده

نادر شاهك اقبالی رسیدهٔ سرحد زوال اولەرق خانان ایران بر بر اطاعتندن روکردان اولمغه باشلایوب انجامکار چوق کچمکسزین کندی مقربینی کندوسنی قتل ایتملریله عائلەسی بتون بتون برطرف اولمشیدی .
بوایران محاربەلرنده بغداد والیسی بولنان احمد پاشانك دخی خدمات مبرورەسی زیور صحائف تواریخدر .
(١١٤٨) سنهٔ هجریەسنده دولتعلیه ایله اوستریا دولتی بیننده ینه محاربه ظهور ایتدکده روسیه چاریچەسی بولنان آنه دخی اوستریالو ایله اتفاق ایدرك مونیخ نام جنرالك تحت قومانداسنده اولەرق دولت علیه علیهنه بر اردو سوق ایتمش ایدی . جنرال مونیخ قدیم روم دولتنی احیا ایدەجکنی اعلان ایدوب روملر دخی بواملە دوشمکله بغدان اهالیسی روسیه عسکرینی مملکتلرینه قبول ایدوب دولتعلیەنك مختل النظام اولان طوائف عسکریەسی ایسه معلم عسکره قارشو طورەمدیغندن جانب اسلامیانده انهزام صورتلری کورلمش وجنرال مونیخ بیاغی طونەیی کچمك سوداسنه دوشمش ایدی . فقط سلطان محمود خان حضرتلری غایت مقدم برپادشاه اولدیغندن هنوز عروق واعصاب حمیتلرینەخلل کلی کلمامش اولان عثمانلولرك غیرت وصلابت فوق العادەلرندن استفاده ایله اوستریا جانبنده مظفر اولەرق بلغرادی استرداد ایلمشدر . اوصرەده اسوجلونك روسیه علیهنه واقع اولان حرکات خصمانەسی اوزرینه فرانسه دولتی توسط ایلمکله (١١٥٢) سنهٔ هجریەسندەعقدمصالحه ایدیلەرك بلغراد دولت علیەده قالمش وروسیه دولتی دخی پروت مصالحەسنده کرفتار اولدیغی‌نك وعار مغلوبیتدن عاری اولمشدر .
بوسفرلرده حکیم زاده علی پاشا ایله عوض محمد پاشانك زیور صحیفهٔ تحسین اولەجق خدمات مبرورەلری وقوع بولمشدر . فقط بومحاربەلرده دخی تعلیملو عسکرك فائدەسی کورلمش وسلطان محمود اول معلم عسکر ترتیبنه راغب اولمش ایسەده دولتعلیەنك دوچار اولدیغی مشکلات داخلیه ایجابنجه موقع اجرایه قونیله‌میوب اندن صکره دخی تنظیم عسکر بحثی خیلی مدت دیللرده طولاشوب قالمشدر .
الحاصل سلطان محمودخان اول حضرتلرینك یکرمی بش سنه ممتد اولان زمان سلطنتنده دولت علیه حیات تازه بولوب وقوعات جسیمەنك عهدەسندن کلمشدر . لکن دولتی ضعیف وقتنده وملتی کسل وفتور حالنده بولمش اولدیغندن اشبو وقوعات جسیمه زورینه اولمش ومجرد همت وغیرت شاهانەلریله حصول بولمش اولدیغی تواریخه امعان نظر ایله معلوم اولور . حتی نادر شاهدن صکره برمدت دیار ایران صاحبسز کبی قالمغله اذربایجان اهالیسی استحما وعرض دخالت ایتمشلر

ایکن مساعده‌یه جسارت اولنه مامش ایدی یوقسه دولت علیه‌نك هنكام ضعف وفتوری اولمسیدی ایرانك پك چوق یرلری ضمیمهٔ ممالك محروسه اوله‌بیلوردی . (١١٦٨) سنهٔ هجریه سنده پادشاه مشار الیه حضرتلری عازم دار بقا اولوب برادری سلطان عثمان خان ثالث حضرتلری جلوس ایتدی . ویتمش سنه‌سنده مشهور راغب پاشا صدر اعظم اولدی . ویتمش برده سلطان عثمان عازم دار بقا اولوب سلطان احمد ثالثك اوغلی سلطان مصطفی خان ثالث جلوس ایتدکده راغب پاشایی صدارتده ابقا ایلدی .

راغب پاشا کرك شرق وکرك روم ایلی سفرلرنده بالذات بولنوب حقایق احواله کسب وقوف ایتمش اولدیغندن التی سنه ممتد اولان ایام صدارتنده صلحی التزام ایله حربدن اجتناب ایتمشدر . حتی سلطان مصطفی حضرتلری بالدفعات محاربه‌یه ابتدار ایله اکر غرض اقچه ایسه ادرنه قپوسندن تاروسبحقه قدر ایکی کچه‌لی التون دیزرم دیمشیکن راغب پاشا مانع اولوب دولت علیه‌کز برغضنفر حرب ووغادرکه وقوعات جسیمهٔ سابقه حسبیله انظار اجنبیه‌ده غایت مهابتنمادر . لکن شمدیکی حالده شکسته اظفار اولوب حین محاربه‌ده بورا سی معلوم وآشکار اولدقده اعدا واقف اولوب صکره حال مشکل ودشوار اولور همان عسکره نظام ویرلسونده صکره بوداعیه‌لرده دوشلسون دیدیکی منقولدر . وبوصورتله دولت علیه‌یه بیوك خدمت ایلمش اولدیغی بیك یوز سکسان ایکی سنه‌سنده آچیلان روسیه محاربه‌سنده معلوم اولمشدر . لکن نصلسه مذکور التونلری تنظیم عسکر مادهٔ مهمه‌سنه صرف ایتدیرمکه موفق اوله‌مامشدر .

شانی زاده دیرکه بیك یوز تاریخندن صکره عقلا سفری استثقال ایدر اولدیلر . حتی راغب پاشا صدارتنده دائما محاربه‌دن اجتناب ایدردی (رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره) انتهی .

الحاصل اوزمان دولت علیه‌نك اصول ونظام قدیمنه خلل ومدت مدیده عسکرك متروکیتی وخلقك فراغ وآسایشه میل ایله سکونتی حسبیله ملت اسلامیه‌یه وهن وکسل عارض اولمش واعدا ایسه معلم عسکر ایجاد ایدرك وفنون حربیه‌یی ایلرولده‌رك قوت بولمش اولدیغندن برغائلهٔ حرب وقوعنده حال مشکل وصعب اوله‌جغنی سلطان محمود اول سفرلرنده بادیه پیمای تجربه اولان عقلا بیلوب دائما صلحی ترجیح ایدرلر . واکرچه بوصورتده دولت علیه‌جه تجدید اصول عسکریه اهم مهام ایدوکی درکار ایسه‌ده هرنصلسه وقت وحال حسبیله بوامر اهمه تشبث اولنه‌میوب بولدقلری دولابی قیروب دوکه‌یه‌رك اداره ایدوب کیدرلر ایدی .

(بو)

بواثناده روسیه‌ده دخی نوبت حکومت ایکنجی قترینه‌یه کلوب مشارالیها ایسه روسیه دولتی خاندانندن اولمیه‌رق دلی پترونك حفیدی اولان اوچنجی پترونك زوجه‌سی ایکن انواع حیله ودسیسه ایله زوجه‌سنی خلع ایدوب یرینه ایمپراطوریچه اولدقدن صکره تحصیل امنیت ایچون زوجه‌سنی قتل ایتدرمش ایسه‌ده بوکیفیت روسیه ملتنه آغر کلوب اونوتدیریله‌بیله‌جك برقباحت اولمدیغندن بعض وقوعات جسیمه‌نك عهده‌سندن کله‌رك قباحتنی ستر ایتمك داعیه‌سنه دشمش ودلی پترونك تصمیم ایدوبده فعله چیقاره‌مدیغی نیاتی اجرایه عزیمت برله لهدیارینه ودولتعلیه ممالکنه تعرض ایتمکی قورمش وابتدا لهستانه عسکر ادخالیله له امورینه مداخله‌یه باشلامش ایدی . واکرچه لهه دخول ومداخله‌سی عهد نامهٔ همایونه مغایر ودولتعلیه حقنده مضر اولدیغندن منعی لازم کلمش ایسه‌ده دولتعلیه‌نك بروجه مشروح محاربه‌یه وقتی اولمیوب ابتدا تنظیم عسکره محتاج ایدی .

وقترینه‌نك بوحرکتنه ممانعت ایتمك پولتیقه وموازنهٔ دولیه‌جه بالجمله اوروپا دولتلرینه فریضهٔ ذمت ایکن هربری منفعت مخصوصه‌لرینی محافظه قیدیله برطرفه چکیلوب یالکز فرانسه‌لو ایله قترینه بیننده برودت خفیه اولدیغندن فرانسه‌لو انجامکارلك وخامتنی اندیشه ایدرك وروسیه‌لوبی محاربه ایله اشغالدن غیری برچاره اولمدیغنی کوره‌رك استانبولده مقیم ایلچیسی واسطه‌سیله دولتعلیه‌یی محاربه‌یه تشویق ایتمش واکرچه دولتعلیه‌نك حرب ایله اشتغال ایده‌جك وقتی اولمدیغنی بیلور ایسه‌ده هیچ اولمازسه برمدت روسیه‌یی اشغال ایدر داعیه‌سنه دوشمش ایدی . استانبولده دخی راغب پاشانك وفاتندن صکره ارباب تملق ومداهنه فرصت بوله‌رق محاربه‌نك معناسنی کتب لغتدن اوکرنوبده اسباب لازمه ومقدمات مهمه‌سندن بیخبر اولنلر میدان الەرق برحرب نابهنکامك وقوعنه استعداد پیدا اولمش اولدیغی حسبیله روسیه اوزرینه اعلان حرب اولنمق تذکر وتصمیم اولنمشیدی . فقط اولوقت مقام صدارتده بولنان محسن زاده محمد پاشا کنجلکنده روم ایلی طرفلرنده طولاشمش وروسیه عسکرینك کیفیت وکمیتنه تحصیل وقوف ایتمش وسرحدلرك احوالنی عیاناً کورمش اولدیغندن روسیه محاربه‌سنه مانع اولوب حدودمز عساکردن ومهمات وذخائردن خالیدر . درحال اعلان حرب اولندیغی حالده اردوی همایون اورالره وارنجه چوق فنالقلر ظهورندن خوف اولنور . باری برمدت امرار وقت اولنه‌رق حدوده کرکی کبی استحکام ویریلوبده مهمات اردو اکمال اولندقدن صکره انشاء الله تعالی سنهٔ آتیه‌ده اعلان حرب ایدرز دیمشیدی . لکن رجال وکباردن بعضیلر مجرد منافع ذاتیه‌لرینی اجرایه آلت اولمق اوزره

سلطان مصطفى خان ثالث حضرتلرینی محاربه‌یه تشویق ایدرك وصدر اعظمی جبن ورخاوتله متهم ایلیه‌رك عزل ایتدردکدن صکره بیك یوز سکسان ایکی سنه سنده روسیه‌اوزرینه‌اعلان حرب ایتدیردیلر وکندیلری فی‌الواقع نائل امل اولدیلر . لکن جسم دولته بربیوك یاره آچدیلر . واکرچه یروکوك کوتورمز عسکرله روسیه اوزرینه حرکت اولنمش ایسه‌ده نظامسز عسکر معلم ومنتظم عسکره مقاومت ایده‌مدیکندن بشقه اردوی همایون هنوز ادرنه‌ده ایکن قحط وغلا ظهور ایتمکه باشلیوب وطونه‌نك اوته طرفنه کچلدکدن صکره بتون بتون اداره اولنه‌مز اولوب اردوی همایونده ضعف وپریشانی صورتلری نمایان اولدی . واکرچه اوته طرفدن قریمکرای خان روسیه ممالکنی نهب وغارت ایتمش وبرو طرفدن دخی عساکر اسلامیه‌دن برازی اوزی صوینی کچه‌رك روسیه‌یی خیلیجه صیقدرمش وصکره سردار اکرم اردوسی دخی خوتین طرفنه کله‌رك وطورله اوزرینه جسر انشاسیله عسکر امرار ایدرك ایلریله‌مکه باشلامش ایدی . وحتی بوحوادث پترسبورغده ایراث هول ودهشت ایدرك آز قالمشیدی‌که سبب اختلال اوله یازدی . لکن قریمکرای خان وفات ایدوب خلفی ایسه کوشکجه اولمغله انك یرینی طوته‌مدیغندن واوسنه موسمك غیری اوله‌رق نهرلر جوش وخروشه کلوب عساکر اسلامیه‌یی برقاچ قسمه تفریق ومهماتی تلف ایتدیکندن روسیه‌لولر بوحالدن استفاده ایدرك عساکر اسلامیه‌یی طونه‌یه طوغری برخیلی تعقیب ایتمشاردر . بناء علیه پروت سنه‌سنده روسیه‌لولر بالطه‌جی محمد پاشانك غفلتیله صورت اضمحلالدن خلاص اولدقلری کبی بوکره دخی اوزی صوینك بویله وقتسز تجاوز وترقیسی قترینه‌یی تهلکه‌دن قورتاردی دیوبعض اوروپا مورخلری تحریر ایتمشدر . هله قریمکرایك وفاتندن روسیه‌لولر خیلی استفاده ایتمشلردر .

بووجهله عساکر اسلامیه پریشان اولوب اندنصکره هرسنه ترتیب اولنان اردولر بعضا مظهر غلبه اولدیلر ایسه‌ده انجامکار مغلوب ومنهزم اوله‌کلدکلرندن طونه‌نك اوته طرفنده اولان بالجمله بقاع وقلاع روسیه النه کچدی وبحر بالطقدن کلان روسیه دونمه‌سی اقدکز آطه‌لرینه کلی خسار ایتدی وسکسان بش تاریخنده قریم دخی بتون بتون الدن کیتدی .

اردوی همایونك احوال وحرکاتنه وارکان دولتك بوبابده واقع اولان خطیئاتنه دائر اوزمان لاادری عنوانیله بر رساله یازلمشدر . مؤلفی کیم اولدیغی معلوم دکلدر . فقط سیاق افاده سنه نظراً ارباب وقوفدن برذات اولدیغی اکلاشیلور . بورساله‌ده دیرکه از قدیم دولت علیه‌نك عصبیت مقامنه قائم اولان اصحاب زعامت

وتيمار وسائر علوفه خوار عسكرى مقوله سنك حربه اقداملرى امر ديانتلرين حمايته مبنى ياخود كندولره مخصوص اولان عنايت پادشاهى يى تحصيله بذل اقتدار ويا تأديبلرندن خوف واستشعاره مبتنى اولوب بو حالده ايسه بر مقتضاى ديانت جنكه مبادرت ايدن اقل قليل اولوب زعامت وتيمار وعلوفه وسائر پادشاه دير لكن دخى اقچه وشفاعت وياخود برمحله خدمت ملابسه‌لريله بلاكلفت هركس تحصيل ايده‌كلمكين جنك وحربه وسيلهٔ تزايد خواهش اولور برشى قالمديغندن نظام عسكره كلى خلل تطرق ايلمشدر . (انتهى)

بومحاربه‌يه دائر اولان تفصيلات وانده وقوعبولان خطيئات بورساله‌ده وسائر تاريخلرده وخصوصيله رسمى احمد افنديتك خلاصة الاعتبار نام رساله سنده مسطور اولوب انجق قريم احوالنه دائر بعض سركذشت نامه‌لرده فضله معلومات كورلديكندن بومقامده تفصيلنه ابتدار اولنور .

شويله كه روسيه‌لو تاتارلره سربستلك وعد ايدرك اضلاله ابتدار ايدوب بر مدتدنبرو قريم خانلرى دخى اكثريا قريم ايچنده اوتورميه‌رق قوشانده اختيار مسكن ايلدكلرندن وطرف دولت عليه‌دن دخى اولطرفك احوالنه لايقيله نظارت اولنه‌مديغندن روسيه جاسوسلرى ميدان بولوب ايستدكلرى كبى قريم ايچنده فساد ايدرك قريمك رؤسا وميرزالرينى اضلال ايتمشلر ايدى . بناءً عليه تاتارلر قريم سرعسكرى بولنان سلحدار ابراهيم پاشايه ضمناً استثقال ايدوب اردوى همايون نقليچون ويره كلدكلرى عربه‌لرى ويرمكه وبزه عثمانلو عسكرينك لزومى يوق ديمكه باشلاديلر . چونكه تاتارلر روسيه ايله اولان مقاولهٔ خفيه‌لرينى اظهار ايده‌مدكلرندن فقط اردوجه لازم كلان معاونتدن مجانبت واللرندن كلديكى قدر اردونك بوزلسنه غيرت ايدرلردى . واردو معيتنده بولنان تاتار عسكرى دخى غوغا ايتميه‌رك معركه‌ده ثابت قدم اولوبده غوغا ايدن يالكز عثمانلو عسكرى اولوب انلر دخى اقل قليل ايدى . برطرفدن دخى مهمات اردو درجهٔ كفايه‌ده اولميوب اولانى دخى دفتردار ونزل امينلرينك يولسز اداره‌لرندن ناشى ضايع وتلف اولوب كيتمكده ايدى . بناءً عليه قريم اردوسى هروجهله فنا حالده ايكن سرعسكر مشاراليه حضرتلرى ينه غيرتى الدن براقمزدى . حتى سكسان درت سنه سنده روسيه‌لولر اورقلعه سنه هجوم ايتدكلرنده مشاراليه هزار زحمتله تدارك ايده‌بيلديكى قدر عربه‌لر ايله بر ايكى دفعه‌ده كوچ حال ايله اردوى همايونى اولطرفه نقل ايدرك غالب ومظفر

اولمشیدی . وبوجهتله تاتارلر ینه دولت علیه طرفنه میل ایتمکه باشلامشلر ایدی . لکن برو طرفده اردوی همایونك بوزلمسی وبندر وسائر قلاعك روسیه النه کچمسی کبی اخبار موحشه قریمه منتشر اولنجه تکرار تاتارلر روسیه طرفنه میل ایتدیلر .

بعض قریم مورخلری اول اثناده قریم خانی قپلان کرای خان ثانی قریمه داخل اولدقده ممکن مرتبه تهیئه وتدارك اسباب حرب وقتاله سعی ایدوب حتی روسیه لویه تابع قالموق طائفه سنی روسیه لودن تفریق ایله قوبان جانبنه امرار ایلمك اوزره قرار ویرمشیکن سکسان درت شعبانده عزلی ظهور ایتدی دیو تحریر ایتمشلر ایسه ده اولوقت مأموریتله قریم اردو سنده بولنوبده قریملولرك اسرارینه کسب وقوف ایدن بعض ذواتك تحقیقات وتحریراتنه کوره ذکر اولنان اخبار موحشه اوزرینه ابتدا نوغای تاتاری روسیه یه تبعیت ایدوب مؤخراً قریم خانی بولنان قپلانکرای خان ثانی قریمه کلدکده سرعسکر پاشا ایله کورشدکدن صکره بغچه سرایه کیدوب ارکان قریمی جمع ایله نوغایك کیفیتنی وقریم اهالیسنه دخی مال وجانلرینی محافظه ایچون روسیه یه التجا ایتملرینك لزومنی افاده ایدرك درحال برمحضر یازدیروب ابتدا کندی وصکره سائری تمهیر ایتمشلر ایدی . چوق کچمکسزین خان مرقومك عزلی خبری کلمکله ینه قریم ارکان ومیرزالرینی جمع ایدوب بزی عزل ایتمشلر کیده یمی یوخسه جواب ویرملمی دیدکده میرزالردخی کیتمکز مناسبدر . زیرا روسیه ایله اولان معاهده مزدن اکثر قریم خلقنك خبری یوقدر . خان جدید کلدکده شایدکه قریم اهالیسی ایکی فرقه اولور . وعثمانلو عسکری دخی اولطرفه اعانه ایده جکلری جهتله غالب کلورلر . وبز تهمت التنده قالورز اما طبیعتیله عثمانلو عسکری بوزولوبده فرار ایتدکلری حالده بز معذور اولورز دیملریله خان مرقوم دخی کلان مباشرله برابر سفینه یه سوار اولوب کیتمش ومؤخراً یرینه خان نصب اولنان سلیمکرای خان ثالث قریمه کلمش ایدی .
اشبو سنه سرعسکر مشار الیه کفه ده مشتانشین اولدی . لکن اقچه ومهماتجه اردونك مضایقه سی کوندن کونه تزاید ایتمکده ایدی . وکفه یه کیتمزدن اقدم اور قلعه سنك محافظه سی ایچون براغیله جق مشتا عسکرینك تعینات ولوازمنی تدارك ایچون برماغنده کی یوزکنه وارنجه کافهٔ مجوهراتنی رهن طریقیله میدانه قویوبده عسکر مذکورك لوازمنی اکمال ایتدکدن صکره قشلاغ ایچون کندوسی کوج حال ایله کفه یه کیده بیلمشیدی . واکرچه مقدمجه برقاچ دفعه درسعادته کیفیتی افاده واعلام ایدوب سکسان بش سنه سی ایچون کفایت مقداری خزینه

﴿ وذخیره ﴾

وذخیره ومهمات سائره استدعا ایلمش ایسه ده سنهٔ مذکوره‌ده قریمه مأمور اولان دونمانك ورودی تأخر ایدرك اول بهارك اوچ آیی مرور ایتدكدن صكره كلمش وكتوردیكی مهمات دخی درجهٔ كفایه‌ده اولمدیغندن عسكر ایچنده اختلاللر وكوندن كونه فنالقلر ظهورینه سبب اولمش ایدی .

حتی یتمش سكز ویتمش طقوز سنه‌لرنده اخسخه اردوسندن باقی قالوب فاش قلعه‌سنده محفوظ اولان معلوم المقدار اربه ودقیقك قریم اردوسنه حواله اولندیغنه وكفه‌دن كمی كوندریلوبده قریمه جلب اولنمسنه دائر سرعسكر مشار الیهه برامر كلمش اولوب حالبوكه كفه‌دن سفینه ارسال اولنوبده فاش قلعه سندن ذخیره نقل اولنه بیلمسی ایكی آیه محتاج اولدقدن بشقه مقدماچلدر والیسی كورجستان سفرینه مأمور اولدقده مذكور اربه ودقیق اكا دخی حواله اولنمش اولوب لكن برحبه قالمامش اولدیغی دها اولوقت والیء مشار الیه طرفندن عرض واعلام اولنمش ومشار الیه قریم سرعسكری ابراهیم پاشا اولوقت اناطولی ایالتی والیسی بولنمغله ذكر اولنان عرض واعلام انك واسطه سیله درسعادته كوندرلمش ایمش . شمدی قریمه دخی وجودی یوق بویله براربه ودقیقك حواله اولنمسیله مأمورین اقلامك دخی اولوقت نه درجه‌لرده دقتسز ومسیب ایدكلری معلوم اولور . بوخصوصی سرعسكر مشار الیه یانوب یاقیله‌رق واردونك اداره‌سی حقنده اظهار سوز وكداز ایدرك بعض خواصنه افاده ایتمشیدی . وبوندن بشقه كفه والیسی وقلعهٔ جدید ایله روباتی قلعه‌سی محافظی بولنان ابازه محمد پاشا دخی سرعسكرلكه طالب بولنمق حسبیله سرعسكر مشار الیهه حسد ایدرك بینلرنده برودت اولدیغندن هرنقدر كندوسنه سرعسكر مشار الیه طرفندن مذكور قلعه‌لرك محافظه سنه كیتمسی ایچون امر اولنمش ایسه ده اقچه ومهمات یوق دیو مأموریتنی ایفاده اظهار تقصیر ایدردی .

بواثناده روسیه‌لونك اور قلعه سنه كلدیكی خبریله سرعسكر مشار الیهك سریعاً یتشمسی خصوصنه دائر سایمكرای خاندن تحریرات كلوب انجق اردوی همایونك نقلیچون عربه اولمدیغندن اوجاقلو وسائری كیده‌میز دیو جواب ویرمشلر ایكن مشار الیه كندی قپوسی خلقی وبرمقدار سپاه ایله حركته قرار ویروب برمحلده بولشمق اوزره خان مشار الیهه جواب یازمش ودرحال وجه مشروح اوزره كفه‌دن چیقوب اور قلعه سنه طوغری حركت ایتمش ایسه ده میرزالر خان مشار الیهی آلدادوب شویله‌كه برایكی سنه‌دنبرو نام عثمانلو عسكرینك اوله‌یور بودفعه باری باشلو باشمزه كیدوبده برنام آله‌لم دیدكلرنده خان دخی صافدل

وقومنك خدعه‌سندن غافل اولمغله نام اولمق سوداسيله سرعسكر مشار اليهى بكله‌ميه‌رك طوغريدن طوغرى‌يه اور قلعه‌سنه كتدكده برطرفدن خلق آنى استقباله چيقمش ايكن ديكر طرفدن تاتارلر قلعه قپوسنى آچوب روسيه عسكرينى ايچرويه الملريله خان قلعه‌يه كيرمدن فراره مجبور اولدى . وقلعه‌ده‌كى عسكرك اكثرى دخى شهيد اولوب قريمك كليدى مثابه‌سنده اولان اور قلعه‌سى روسيه النه كيردى . اندن صكره سائر قلعه‌لره دخى مسلط اولوب قريم ايچنه پريشانلق دوشدى . وسليم كراى خان قريمده دخى طوره‌ميوب برسفينه‌يه راكباً درسعادته عازم اولدى . اولوقت روسيه‌لولر بعض اهالئ قريمك انتخابيله صاحب كراى خان ثانى‌يى قريم خانى نصب ايتدرديلر . بوصورتله صاحبكراى خان وكالة مسند حكومته كچدكده برادرى شاهينكراى سلطانى قالغاى نصب ايلدى .

سرعسكر پاشا ينه اظهار غيرت وشجاعت ايدوب روسيه‌لولره طيانمش ايسه‌ده قالغاى سلطان اولان مومى اليه‌شاهينكراى برخيلى تاتار عسكريله كلوب روسيه ايله اولان معاهده‌لرينى اعلان ايله اردوى همايونك چكلمسنى وچكلمديكى حالده اردويى يغما ايده‌جكلرينى بيان ايتمكله عساكر دخى علنا قايقلره بنوب فراره باشلديلر . كفه واليسى محمد پاشا دخى كندويه موافق هوا بولنجه باد بانكشاى فرار اولدى . وسرعسكر مشار اليه كندى اتباعيله قالنجه اوغراشوب نهايت قيد اسره كرفتار اوله‌رق پترسبورغه كيتدى .

تاتارلر دخى شروط عديده اوزره روسيه ايله معاهده ايدوب انجق بعض ماده‌لر قريمده هنوز تسويه اولنه‌ميوب شاهينكراى سلطان برادرى طرفدن مرخص اوله‌رق اللى التمش ميرزا وتاتارلر ايله بوماده‌لرى تسويه ايتمك اوزره پترسبورغه كيتديكندن دولت روسيه طرفدن اكر دولت عليه ايله صلح اولنور ايسه قريم اهاليسى ينه روسيه‌يه تابع اوله‌لر ديو برسند ياپيلوب مرقوملره تمهير ايتملرى تكليف اولندقده شاهينكراى اكرچه تمهير ايتديسه‌ده سائر ميرزالر بوحالك وخامت مآلنى انديشه ايدرك تمهير ايتميوب وشاهينكرايدن آيريلوب شاهينكرايى پترسبورغده ترك ايله قريمه كله‌رك واقع حالى بيان ايتدكلرنده قريم اهاليسى فرقه فرقه اولوب طاغلره چكلديلر . وعسكر جمعنه مباشرت ايتديلر . لكن روسيه‌لو هر طرفنى ضبط ايتمش اولديغندن چاره‌ياب اوله‌ماملريله هنكام مصالحه‌يه قدر حال بويله كشمكشده قالدى . بو اثناده شاهينكراى دخى قريمه طوغرى چيقوب كلديسه‌ده‌قريمه كيرمكدن خوف‌ايدوب‌وحتى قرنداشى‌صاحبكراى‌ايله دخى كوريشه‌ميوب هنكام صالحه قدر بالطوه نام قلعه‌ده مكث ايتمكه مجبور اولدى .

اشته قریم بو وجهله روسیه النه کچه‌رك وسائر محللری دخی تاریخلرده مسطور اولدیغی اوزره روسیه‌لو استیلا ایدرك طونه‌نك اوته طرفی بتون بتون روسیه النه کیردکدن صکره سکسان التی سنه‌سی اواخرنده ومحسن زاده‌نك ایکنجی صدارتنده روسیه‌لو صلح استدعاسنده بولندیغندن واردوی همایون ارکانی دخی مصالحه‌دن بشقه چاره اولمدیغنی کوردکلرندن طرفینك قراری وجهله بکرشده عقد مجلس مکالمه اولنه‌رق مرخص عبد الرزاق باهر افندی معرفتیله بر عهد نامه تنظیم اولنوب برصورتی درسعادته ارسال اولنمشیدی . لکن عهد نامهٔ مذکورده تاتارك سربستلکی وکرش ویکی قلعه‌نك روسیه‌لولر یدنده قالمسی وروسیه تجار سفائننك آق دکزده وقره دکزده کزمسیله سربسیت تجارت ماده‌لری مندرج اوله‌رق بونلر روسیه‌لو طرفندن اساس صلح اتخاذ اولنمش وخصوصیله سربسیت تاتار ماده‌سی روسیه‌لونك اقصای آمالی اولان برکیفیت بولنمش اولوب حتی بونی قازانمق ایچون قلبرونك هدمیله اکتفا وبلکه دولت علیه‌یه رد وابقا ایتمك وقریمده سکه وخطبه‌نك ینه دولت علیه نامنه اولمسنه ودولت علیه قریمدن بتون بتون قطع علاقه ایتمامك اوزره یکی قلعه ایله طمان بیننده واقع اطه‌ده برقلعه بنا ایتمسنه رضا ویرمك واللی بیك کیسه اقچه تضمین ادعا ایدرکن اندن دخی کچمك کبی صور تسهیلیه کوسترمش ایدی .

اردوی همایون ارکانی وقت وحاله نظرا بومصالحه‌یه بالاتفاق روی رضا کوسترمشلر ایکن استانبولده بولنوب اردوی همایونك حالندن بیخبر اولان رجال وکبار سربسیت قریم وسیر سفائن ماده‌لرینه راضی اولمدقلرندن تکرار محاربه‌یی اعاده ایتدردیلر . وفی الواقع روسیه‌لونك سربسیت تاتار ماده‌سنده بودرجه‌لرده اصراری لهستانده یاپدیغی کبی بو وسیله ایله قریم ایچنه دخی فتنه وفساد القا ایدرك ایلروده قریم دیارینی دخی قزان واژدرهان ایالتلری کبی ضبط واستیلا ایتمك مقصدندن عبارت اولدیغنده شبهه اولمیوب اکر اردوی همایونده برپارچه حرکته وهیچ اولمازسه طونه‌نك برو طرفنی حفظ وحراسته مجال اولسه اول اثناده روسیه دولتنك دخی امور داخلیه‌سنجه بعض غائله‌لری ظهور ایتدیکندن بومعاهدهٔ مضره التندن خلاص بولمق ممکن ایدی .

چونکه روسیه عساکری هرنقدر بوآنه قدر مظهر غلبه اولمشلر ایسه‌ده سفرلر سببیله روسیه‌لو دخی مضایقهٔ مالیه‌یه دوچار اوله‌رق برطاقم مظالم وتعدیاته ابتدار ایتدیکندن ونقصان بولان نفراتی یرینه قویمق ایچون پیدرپی اهالینك اولادینی عسکر یازدیغندن روسیه خلقی قترینه‌دن دلکیر اولمش وممالکنك اکثری

خرابیتـه یوز طوتمش ایدی . واستعانهٔ نقدیه ضمننده انکلتره تجارینه کوندن کونه زیاده مساعدات کوستردیکندن بو دخی داخلا کندویه باشلوجه زیانی موجب اولمشیدی . وقزان طرفلرنده تاتارلردن بعضیلری اطاعتدن خروج ایله اول حوالینك خرابیتنه سبب اولدقدن بشقه مؤخراً بر طاقمی عساکر وفیره جمع ایدرك روسیه‌لو ایله مقابله ومحاربه‌یه ابتدار ایتمشلر ایدی .

بناءً علیه قترینه دخی دولت علیه ایله مصالحه‌یی استعجاله مجبوره اولدی . لکن سکسان سکز سنه‌سنده روسیه عساکری طونه‌نك برو طرفنه کذار ایله اردوی همایونی شمنیده محاصره ایتدکلرندن واردوی همایون ایچنه انواع شقاق ونفاق کیردیکندن ناچار صاحه رضا ویریلوب مکالمه مأمورلری دخی تعجیل ایدرك وهر نصل اولورسه اولسون برصورت بولسون دیه‌رك بوقدر عساکر ومهمات اتلاف اولندقدن صکره ینه بکرشده قرارکیر اولان موادی مع زیادة قبول ایله قینارجه مصالحه‌سی کبی برمعاهدهٔ مضره عقدینه مجبوریت حاصل اولدی .

اسبق قریم خانی دولتکرای خان رابع ایله جانیکلی حاجی علی پاشا سکسان یدی سنه‌سنده قریمك استخلاصنه مأمور اولمغله طمان جانبنـه کیدوب نوغای قبائلی واقوام چراکسه‌یی جلب ایله اشبو سکسان سکز سنه‌سنده قریمه کذار ومباشرت کارزار ایتدکلرنده قریم اهالیسی دخی بالاتفاق اعدادن انتقام المغه قیام ایتملریله اثر غلبه طرف اسلامیانده رونما اولمغه باشلامشیکن اشبو قینارجه معاهده سنده اقلیم قریم سربسیت اوزره قالمق مشروط اولدیغنـدن ناچار مشار الیهما دخی مشتانشین اولمق اوزره کفه قلعه‌سنه عودت ایلمشلردر .

بوسفرك دولت علیه‌یه ایراث ایلدیکی خساراتك تعدادی قابل دکلدر . حتی ممالك عثمانیه‌ده آت قسمنه اندن صکره انقراض کلمش اولدیغی مرویدر .

فذلكه

شجرهٔ دولتعلیه‌یی ابتدا عثمان شاه غازی حضرتلری اکوب اخلافنك آب وتاب همتلریله پرورشیاب اوله‌رق قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك زماننـده حد کماله ایرمش وصکره کاه خزان اختلال وانکسار وکاه بهار انتظام واقتدار کوروب انجامکار بعض عوارضه دوچار اوله‌رق بر فنا حاله کیرمش ایکن سلطان

محمود خان ثانی حضرتلری چیره دستیٔ سطوت خاقانیلریله شجرهٔ حکومته مساط اولان عوارض مکدره وحشرات مضره‌یی رفع وبعض فروع یابسه وفاحشه‌یی قطع ایدرك دولتی اسباب مضره‌دن تبرئه وتخلیه ایتدکدن صکره انك خیرالخلفی اولوب سایهٔ طوباوایهٔ عدالتنده مظله نشین امن وامان اولدیغمز ودور خلافتنی موسم بهار ازمان سائره بیلدیکمز سلطان عبدالمجید خان حضرتلری تردستیٔ تدابیر حکیمانه‌لریله تربیه وتحلیه ایلیه‌رك شجرهٔ سلطنت سنیه‌یه ازسرنو حیات وطراوت ویرمشدر .

فصل خامس

قوانین دولتعلیه‌نك نه وجهله خلل پذیر اولدیغنه دائردر

دقیقه سنجان اخبار اسلافه خفی اولمدیغی اوزره دولتعلیه قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك زمان سلطنتنه کلنجه ساده وطور بداوته قریب برحالده اولوب توسیع ممالك وتأسیس اصول وقواعد ایله اشتغال وافراد ملتك چوغنی عسکرلکله اشتغال ایتدیکنه مبنی کرك طرف سلطنتده کرك خلق ایچنده آرایش واحتشامه وسفاهت فساد انجامه برکونه میل ورغبت حاصل اولمامش ایدی . سلطان سلیمان زماننده ایسه آز وقت ظرفنده برچوق ممالك دها ضمیمهٔ ملك عثمانی اوله‌رق دولتك سرحد کماله وصولی وممالکتده فوق العاده ثروت وسامان حصولی بالطبع تبدل طوری اقتضا ایلدی . بو دخی طبیعت دهرك الجاآتندن اولدیغی جهتله نیچون اولدی حال بداوتده قالمش اولسه دها اعلی اولماز میدی دینلمك امور ضروریه‌دن اولان احکام زمانیه‌یی انکار دیمك اولور . زیرا هرجمعیت بشریه بالمجبوریه بوکوپریدن کچمش وحکم زمانی درك وتقدیر ایتمیه‌رك احوال طبیعیه‌یه قارشو طوروبده طور قدیمده عناد واصرار ایدن اقوام دریای عدمه دوشمشدر . شوقدرکه دولته کوره الك بیوك خطر ومهلکه وبدن هیئت مجتمعهٔ ملته‌یك عظیم علت مهلکه برطوردن طور دیکره نقلی هنکامنده اولوب برخسته لکك ایولکه تحولی زماننده زیادسیله دقت واهتمام اولنماز ایسه علتك نکسیله ذاتا ضعیف اولان وجودی بتون بتون برباد ایتمسی مجرب اولدیغی مثللو دولتلرك دخی تبدیل اطوارده معتاد اولدیغی حال سابقیله دخوله مجبور بولندیغی

طور جدید میانه‌سی حکیمانه ومدققانه توفیق اولنمدیغی ودفعةً تغییر اصول ایله طور سابقك اواخری اولمسندن ناشی طبعاً ضعف اوزره بولنان جسم دولته بردن بره تزلزل ویرلدیکی حالده سلامت مستحیل وبونك عکسی صورتنده‌که خارجده مثالی سیل سریع الجریانك مجراسی موانعدن خالی اولماز ایسه اطرافنی باصوب خراب ایلمسیدر . اقتضای تبدلات زمانیه‌یه قارشو طوروبده تحول ایتامکه سعی ایتمك عینیله بوقبیلدن اولوب اوافکارده بولنان ارباب حکومتك روضهٔ دولتی پازدهٔ سیلاب اضمحلال ایتمش اوله‌جقلری وارستهٔ قید برهان ودلیلدر . حاصلی تغیردن مصون اولمق خاصهٔ نوامیس الهیه اولوب قوانین بشریه حکم زمان ایله متغیر اولمغله ایکیوز سنه اول پك مکمل وخیرلو عد اولنان برقانون واصول اولوقتدنبرو مزاج قومده واحوال عالمده حادث اولان تغیرات جهتیله برایشه یارامازدرجه‌یه کلمك امر طبیعی اولدیغندن وکلای دولت ایچون اصل لازم اوله‌جق تقلبات واقعه‌یی مطالعه واحتیاجات حاضرهٔ دولتی وزمانك احکامنی تدقیق ومحاکمه ایله اداره‌یی اکا اویدیرمق ونظامات موجوده‌یی پیش نظر دقیقه دانیلرنده اولان احواله تطبیق ایلمك قضیه‌لریدر . وبومطلبه وصول طریقلرینك بری وبلکه الك کسدیرمسی بنده‌سی اولدقلری دولتك قوانین قدیمه واطوار سابقه‌سی ایله تقلبات عارضه‌یی بیلمك اولدیغندن واکرچه سلطنت سنیه‌نك اصول ونظامات سالفه‌سی کتب تواریخده مندرج واشبو تاریخمزده تکراری بعض مرتبه صدددن خارج ایسه‌ده بونلرك بروجه آتی خلاصه ووجهله درجی ونظامات مذکوره‌یه وقت بوقت عارض اولان فساداتك سببلرینی تصریح هم‌کارآکهان اخلافه عاجزانه برخدمت وهمده بروجه آتی تاریخمزده موضوع بحث اوله‌جق نظامات جدیده‌نك ایجاباتنی تفهمه مدار سهولت عد اولنمشدر .

هر دولتك وظائف اساسیه‌سی ایکی فریضه‌یه منقسم اولوب بری داخل مملکتده عدل وداد ایله احقاق حقوق عباد مسئله‌سی ودیکری سرحداتك تعرض اجانبدن محافظه‌سی ماده‌سی اوله‌رق هر دولتك شان واقبال وشهرت ورونق واجلال وعظمتی بووظیفه‌لرك حسن ایفاسنه سعی واقدام وهمتی مرتبه سنجه اولدیغندن دولت علیه‌ده فی‌الاصل بوفریضه‌لرك ایفاسنه کمال اهمیت ایله اهتمام اولنوردی . شویله‌که بین الناس عدل ایله حکمه مأمور اولان علما طریقی دولت علیه‌ده غایت مضبوط ومنتظم اولدقدن بشقه اسلاف سلاطین آل عثمان خلدت خلافتهم الی آخر الزمان حضراتی بوبابده پك زیاده اعتنا ایدرك اول زمانك اقتضاسنجه بالذات دیوان یرینه حاضر اولوب مصالح مملکت وامور دین ودولت ایله تقیدتام

(بیوریرلردی)

بیور یرلردی حتی یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك اسکی دیوانخانه ده بالذات دیوان ایلدیکی زیور صحایف تواریخدر .

وایالتلرك اداره سنه مأمور اولان بکلر بکیلر نیجه زمان سنجاق بکلکی ایتمش و کرم وسرد روزکاری کورمش امکدار ذاتلر وسنجاق بکلری خیر خواه دین ودولت ایشکذار ومجرب الاطوار کیمسه‌لر اولدقلری حالده جرم وکناهلری اولمدقجه عزل اولنمیوب مدت مدیده منصبلرنده پایدار اوله‌رق قوت وقدرتلری برکمال اولمغله ایام حضرده اعمار بلاد وترفیه عباد خصوصلرینه حصر نظر وهنکام سفرده مکمل عسکرلری وجبه‌لولری ایله عزم سفر ایدرلردی .

واول وقتلر اوروپا دولتلرنده موظف ودائما حاضر وآماده عساکر اولمیوب لدی الاقتضا اطرافدن عسکر جلب وجمع ایده کلمشلر ایکن موکب همایونه مخصوص اولمق اوزره دولتعلیه‌نك قپو قولی نامیله علوفه خوار ودائما حاضر وامر وفرمانه منتظر مرتب اوجاقلری وار ایدی که بونلرك پیاده لری یکیچری اورطه لری وسواریلری التی بلوك یعنی ابنای سپاهیان وسلاحدار وغربای یمین وغربای یسار وعلوفجیان یمین وعلوفجیان یسار اوجاقلری خاقیدر .

یکیچریلر دائما قشله‌لرنده اقامت وتعلم واستحصال فنون حربیه‌یه مواظبت ایله سفر همایون وقوعنده همان هر اورطه قزغانی ونفراتی اله‌رق کمال خواهش ایله غزایه کیدرلر وضابطلرینه انقیاد واطاعتلری برکمال اوله‌رق اثنای راهده رعایایه ادنی مرتبه تعدیدن اجتناب ایدرلر ایدی .

بومنوال اوزره موقع محاربه‌یه وصوللرنده چونکه بونلر بازار کارزاره جان الوب جان ویرمك خیالیله بونجه وقت قشله‌لرنده انتظار اوزره بولنمش وکوچکلکدنبرو فدایلك افکاری اوزرینه تربیه اولنمش جنکه غایت حریص وخواهشکر بر طائفه اولملریله مهالك ومخاطراتدن اصلا تحاشی ایتمیه‌رك دشمن قارشوسنده کوکس کروب طوردقلرندن غلبه وظفر کندولرینه همپا وهمسبر ایدی .

وجمله‌سی بیکار اولوب فقط عمل مانده اولدقلرنده تقاعد علوفه‌سی احسان اولنمغله اولوقت تأهل ایدرلردی . وایام حضرده یکیچری اوجاغی ایچون یدی سنه‌ده برکره قپو اولوب یعنی دفتر اچیلوب نقدر نقصان ظهور ایلر ایسه عجمی اوغلانلری قشلالرندن اولمقدار نفرات یکیچری یازیلوردی .

جبه جی وطوپجی اوجاقلرینك نظاملری دخی بومنوال اوزره ایدی . عجمی اوغلانلری دیوشیرمه چوجقلردن عبارت ایدی که کوچك ایکن آلنوب لسان ترکی

تعلیم وآیین اسلام اوزره تربیه اولنه رق برخیلی وقت قشله‌لرنده اقامتله تمام مرتبه قال اولدقدنصکره اندرون همایون اغالغنه شایان اولنلری اندرون همایونه آلنوب وسائری اوجاقلره تصحیح اولنوب بوصورتله جمله‌سی تربیه کوررلردی . ودیوشیرمه مطلقا ارناود وبوشناق وبلغار وارمنی ملتلرینه‌مخصوص اولوب غیری طائفه‌دن وشهر چوجقلرندن اولمازدی . فقط یکیچریلرك اوغللری عجمی قشلالرینه الحاق جائز اوله رق انلر دخی سائر دیوشرمه‌لر ایله برلکده تربیه اولندقدن صکره نظامی وجهله اوجاقلره چیقارلر ایدی . سالف الذکر سواری اوجاقلری ایچون دخی کذلك یدی سنه‌ده برکره دفتر آچیله‌رق نقدر نقصانلری ظهور ایلر ایسه اندرون همایون اغالرینك اسکیلرندن ویکیچری وجبه‌جی وطوپجی طائفه‌لرینك یارارلغی ظهوره کلمش اولنلرندن اولمقدار آدم تحریر اولنوردی .

بناءً علی ذلك قپوقولی دینلان اوجاقلر خلقی علی‌العموم ملل مرقومه دیوشرمه‌لریله اوجاق زاده‌لردن عبارت وصنوف اهالیدن خارج برهیئت اوله‌رق جمله‌سی کوچکلکدنبرو کرکی کبی تربیه کوردکدنصکره یولیله اوجاقلره چیقمش وسایه‌سنده نشو ونما بولدقلری دولت علیه اوغرینه جان وباش فدا ایتمك کندولرینه طبیعت ثانیه اولمش منتخب ومضبوط عساکر اولوب ایچلرینه خارجدن برفردك دخولی ممکن دکل ایدی .

اشبو اوجاقلر خلقی سلطنت سنیه‌نك عساکر موظفه‌سی واردوی همایونك اجزای اصلیه‌سی اولوب دولت علیه‌نك اك جسیم قوهٔ عسکریه‌سی ارباب تیمار وزعامت ایدی‌که انلردن ایکیوز بیکه قریب سواری چیقاردی وانلر مکمل ومنتظم اولدقلری وقت اکثریا قپوقولنه دخی حاجت براقمزلر وبونلر هپ پادشاه بنده‌سی اولملریله داخل مملکتده عاصی وباغی ظهورینه مانع اولدقلرندن بشقه یالکز روم ایلی ایالتنك ارباب تیمار وزعامتی بردولته جواب ویرر ایدی . زیرا وقتیله یالکز روم ایلی ایالتنده بادفتر اون ایکی بیك قلیج اولوب هر قلیجه متصرف اولان تیمارلو هر اوچ بیك اقچه ایچون بر تام السلاح جبه‌لو سیله سفره اشمك قانون اولدیغندن ایالت مرقومه‌نك ارباب تیمار وزعامتی قانون اوزره جبه‌لو لریله قرق بیك قدر اولور ایکن بعض اوجاق زاده‌لر حسبةً لله قانوندن فضله اوله‌رق اوتوزر وقرقر واللیشر جبه‌لولریله سفر ایتدکلرندن ایالت مرقومه عسکری یتمش سکسان بیکه بالغ اولوردی . اناطولی ایالتنده دخی بادفتریدی بیك قلیج وقانون اوزره جبه‌لوسیله اون یدی بیك نفر وقانوندن فضله اولان جبه‌لوسیله اوتوز بیکدن زیاده ودیار بکر ایله کردستان وسائر ایالتلرك عسکری دخی بوقیاس اوزره ایدی واوچیك اقچه‌دن یکرمی بیك

اقچه‌یه قدر تیمار واندن یوقاروسی زعامت اولوب ترقیلری دخی مجرد محاربه‌ده اثبات لیاقته موقوف اوله‌رق ارباب تیماردن جنکلرده تمام مرتبه یارارلغی ظاهر اولنلره اون اقچه‌ده براقچه ترقی احسان اولنور . فقط سفر همایونده حددن افزون بهادرلق ویارارلق ایدنلر زعامته مستحق اولورلردی . وسنجاق بکلری بونلرك موقع حربده قوماندە ضابطلری وبکلر بکیلر باشبوغلری مقامنده اولوب امور نظامیه‌لرینه الای بکلر مأمور ایدی که هپ توجیهات انلرك عرضلری اوزرینه یورر ومحلولاتی بکلر بکیلر مستحقینه توجیه ایدوب فقط تذکره‌لری درسعادته تقدیم ایله برات اولنور ایدی . وطوغریدن طوغری‌یه درسعادتدن برفرده نه تیمار ویریلوردی ونه ترقی احسان اولنوردی وتیمار وزعامت برفرده اربه‌لق وباشمقلق اولمزدی . وزعما اصحاب تیمارك بیوکلری دیمك اولوب زعامتك قدر واعتباری نه درجه‌ده اولدیغی بوندن معلوم اولورکه اوائلده درکاه عالی قپوجی باشیلری سنجاق بکلکنه وبکلر بکیلکه مستحق وروزکاردیده وکارازموده خیرخواه وصادق ذاتلر اولدقلری حالده اربه‌لقلری اون‌طقوز بیك طقوز یوز طقسان طقوز اقچه اولوب زعامت درجه‌سنه وارمامق ایچون اندن زیاده اولماز . وخاصکی قادینلره باشمقلق نامیله معاش تخصیصی لازم کلدکده خواص همایون قریه‌لرندن بنه اولمقداره قدر اقچه تعیین اولنه‌رق کذلك یکرمی بیك اقچه‌یه ابلاغ اولنماز ایدی . وارباب تیمار وزعامت اباعن جد پادشاه دیرلکنه متصرف هپ کشی زاده ومعلوم ومجرب ذاتلر اوله‌رق نوعما اشراف ملت مقامنده برطبقهٔ متمایزه اولوب خارجدن برفرده تیمار وزعامت توجیهی کلیاً ممنوع اولمغله ایچلرینه بیگانه دخولی ممکن اولمدیغندن برمنوال سابق کثیر العدد اولدقلری کبی غایت مضبوط وکزیده ودولت وملت نه دیمك اولدیغنی طانور برطائفه اولدقلری حالده هر بری کندو سنجاغی داخلنده بولنمغله لدی الاقتضا جمله‌سی چند روز ظرفنده حاضر وآماده اولورلردی .

وروم ایلی طرفنده قرق بیك یورکان ومسلمان واناطولی ایالتنده اوتوز بیك یایا اولوب سفر روم ایلیده واقع اولورسه یورکان ومسلماندن بش التی بیك نفر واناطولی جانبنده واقع اولورسه یایالردن اوچ درت بیك نفر سفر همایونه مأمور اوله‌رق بونلر متریس وطوپ خدمتلرین ایفا واورمان کسوب یول آچمق کبی ایشلری ادا ایتملریله ارباب تیمار وزعامت اللرینه قازمه وکورك المق کبی بیاغی ایشلردن وارسته اولملریله مجرد جنکه حصر مساعی ایدرلردی .

بونلردن بشقه روم ایلی جانبنده یکرمی بیك دفترلو اقنجی اولوب سفر همایون وقوعنده اقنجی بکلری اقنجی وکوکللو اولمق اوزره قرق اللی بیك قدر سبکبار

سواری ایله دشمن ممالکنه دخول وهجوم ایتملریله بازار کار زار دائما درون ممالك اعداده قوریلوب سرحدات اسلامیه سالم قالور واعدانك بویله مشغولیتی حالنده اردوی همایون دخی ایریشه‌رك نتیجهٔ حربی قزانور ایدی واولوقتلر تاتار طائفه‌سنه اصلا احتیاج یوغیدی .

ذکر اولنان صنوف عسکریه هپ قوهٔ سیاره اوله‌رق بونلردن بشقه قلاع خاقانیه‌نك محافظه‌سنه مأمور یرلو وموظف مستحفظ عساکری اولوب انلر دخی مأمور اولدقلری قلاع وبقاعك محافظه‌سنه بذل جان ایدر بهادر وفدایی یکیتلر اولملریله حدود وثغورك امنیتی کالده او زمان دولت علیه‌نك قوهٔ بحریه‌سی دخی بو وجهله مکمل وپك منتظم حالده ایدی .

بونلردن بشقه مواقع مخصوصه‌ده بشلو نامنده برصنف عسکر دخی وار ایدی ولدی الاقتضا یومیه ایله دخی عسکر تدارك واستعمال اولنوردی .

مونته قوقولی فن حربه دائر اولان مشهور کتابنده دیرکه عساکر عثمانیه علوفه‌یه یاخود تیمار وزعامته متصرفلردر . فقط وقت حاجتده لوند وصاریجه وسکبان نامنده پیاده وسواری عسکر یازارلر . بونلرك اسامیلری اولمیوب بزم طورمز اوزره خدمات سفریه‌ده بولندقچه اجرت یومیه الورلر . وعثمانلو سواریلرندن بشاویان که آتلو محافظه‌جیلردن برنوع عسکردر . دیار انکروسده هو ساری نامنه اولان سواری بو اعتبارده در . مادامکه عثمانلودن متصل خوف واندیشه اوزره‌یز بر عسکره محتاجزکه دائما حاضر وآماده بوله . وینه مذکور کتابنده مونته قوقولی دولتعلیه‌نك قوت واقتدارینی وصف وتعریف مقامنده دیرکه دولت عثمانیه ذی بأس وذی قدرت بر سلطنت قاهره اولوب جری وجنکجوی وسیروسفره مألوف عساکر بیشماری دائما حاضر وآماده‌در . سفر مراد ایتدکده عزیمت وحرکتی شیوع وانتشارندن مقدم عساکر انجم شماری صوب مرامه شتاب ایله دار الحربه واصل وداخل اوله کلمشدر . تاریخ میلاد عیسانك بیك التیوز التمش سنه‌سی اثناسنده سفینه‌لره مانده اوکوزلرین قوشوب نهر طونه ایله بلغراده واوسکه وبودیمه چکدیردکلری سفائن ونقل ایتدکلری ذخائر ومهمات حد تعریفدن بیروندر . ودأب عثمانیان بودرکه صورتا کوستردکلری تدارك وعزیمتك خلافنی ایشلیه کلمشدر . ونیت ومقصدلرین کتم واخفا ایچون تدارکده وحرکت وعزیمتده صور عدیده واشکال مختلفه ارائه واظهار ایده کلمشلردر . نیجه سنه‌لر وندیك سفرینه مداومت صورتن کوستروب ناکاه اردل قرالی راقوچی

اوزرینه سفر ایتدیلر . وبر مدت ظاهرده بلطه اوزرینه تدارك كوروب على الغفلة كريد اوزرينه هجوم ايتديلر . وقتيله تدارك كورمك روماليلرك دأب قديمى اولوب عثمانلولر دخى ابتداى ظهورلرندن برو انلرك اثرينه اقتفا ايده كلمشلردر . عثمانلو اردولرنده بلدار ونجار وصناع وبنا واصناف عمله نك كثرتى تعجب اولنه جق مرتبه ده در . قلاوز وجاسوسلرى چوقدر . طوپلرى ومهماتلرى غايت كثير اولديغندن اثناى سفرده اطرافدن بر نيجه عمله وعونه دخى جمع واحضار ايدرلر . استادلرى وباخصوص طوپجيلرى اكثريا اوروپا فراريلرندن تبديل دين ايله مسلمان اولنلردر . ملل سائره نك طاقت كتوره مدكارى كوج ومشكل ايشلر عثمانلويه قولاى كلور . مترينسلرى غايت متين ومستحكمدر . ومترينسلرينى يورتمكده سرعتلرى شايان استغرابدر . عثمانلويه قارشو اياق قورشوندن وال تيموردن كرك ديمشلر . ضرب مثلدر . انتهى .

اشته بونك ايچون اولوقتلر ممالك محروسه آزادهٔ ظلم وتعدى وحدود وثغور اسلاميه مصون تخطيات اعادى اولمغله سفر وحضرده اهالى نائل نعمت آسايش وحضور وممالك كوندن كونه آبادان ومعمور اولمقده ودولت دائما قوت ووسعت بولمقده ايدى . خصوصيله قانونى سلطان سليمان حضرتلرينك عصرنده دولتك قوهٔ بريه وبحريه سى پك زياده اولمغله صيت سطوت وسلطنتى جهانه ولوله ويرمشيدى . انجق دولتك كمالى انك وقتنده اولديغى كبى اكثر اسباب اختلالى دخى اولوقت تكون باشلامشدر . فقط قوت وقدرتى كمالنده اولديغندن ومواد قانونيه نك اختلالى اكثريا صورت معقوله ده استثنالر ايله باشلايوب بالتدريج بتون مختل ومشوش اوله كلديكندن ابتدالرى حس اولنميوب بر مدت صكره آثار رديه سى ظهوره كلمشدر .

شويله كه سلطان سليمان عصرنده دولتك شوكت وعظمتى كماله كله رك بر مقتضاى عز وناز سلطنت بالطبع اعين بندكاندن بعض مرتبه احتجابه ميل ورغبت ايله بالذات ديوان همايونه حاضر اولمغى ترك ايدوب انجق وراى قفسدن امور ديوانيه يه القاى سمع ايتديكى وبالذات اردوى همايون ايله عزم كارزار وايام حضرده بعضا ادرنه ويانبولى شكارگاهلرنده كشت وكذار ايدرك هر مظلوم بى واسطه عرض حال ايده بيلديكى جهتله نيجه احواله مطلع اولوب امور مملكته تقيدى ايسه بر كمال اولديغندن زماننده ممالك معمور وآبادان واهالى مستظل سايهٔ امن وامان ايدى .

فى الاصل وزرا ايچنده لياقت وكفايتجه وايه دار رجحان ومزيت وذاتا وزمانا صاحب حيثيت اولنلر صدر اعظم اولوب وزارت دخى نيجه زمان سنجاق بكلكى

وبكلر بكيلك ايتدكدن صكره نهايت انا طولى وبعده روم ايلى بكلر بكيسى اولەرق روزكاره تجربەسى سبقت ايتمش وكرم وسردجهانى كوره رك احوال عالمه كركى كبى كسب وقوف ايلمش ذواته توجيه ايديلور . وبالجمله مناصبك توجيهاتنده جائزه ورشوت النميوب هرحالده اهليت واستحقاق كوزه ديلور ايكن سلطان سليمان خان حضرتلرى قاعدهٔ قديمه يه منافى اولەرق خاص اوطه باشى ابراهيم اغايى دفعةً مقام صدارته كتوردى .

واكرچه پادشاه مشار اليه حضرتلرى بالذات مصالح دولتك رؤيتنه نصب نفس اهتمام ايدرك وكلاسى آلت ملاحظه قبيلندن اولمسيله هركيم وزيراعظم اولسه آسياب دولتك اداره سنه خلل كليه جكى دركار اولديغندن مصالحك كمال سهولت ايله دلخواه عاليسى اوزره جريانى ايچون بويله پرورده دست تربيتى اولان برذاتى صدارته كتورمسى كندو زماننده مخل مصلحت اولمديسه ده بو وجهله اخلافنه سوء مثال كوسترمش اولديغندن صكره كانلر دخى ذاتا سودكارى بندهٔ مخصوصلرين وزير ايتمكه باشلايوب بومقوله لر ايسه كنجلك وتجربه سزلك عالمنده نائل اولدقلرى توجه والتفات پادشاهى يه مغرور اولەرق احوال عالمه وقوفلرى اولمديغى كبى ارباب وقوفدن سؤاله دخى تنزل ايتمديكلرى جهتله همان رأى خودسرانه ايله ايش كوريلوب قانون وقاعده يه رعايت و(ان تؤدّوا الامانات الى اهلها) امر شريفنه توفيق حركت اولنماز وايش ارتق ذاتياته انتقال ايله حقيقةً مصلحت كورمك مقصد صحيحى دوشونلمز اولديغندن دولتك نظام وانتظامى مختل وقوتى ضعفه مبدل اولمغه باشلادى . ازجمله سلطان سليم ثانى ابتداى جلوسنده يكيچرى اغاسنى قپودان دريا نصب ايدوب اودخى احوال بحردن بى خبر اولمغله زيرده بيان اولنه جغى وجهله اينه بختى ليماننده دونماى همايونى ياقش واشته اولوقت قوهٔ بحريهٔ دولت عليه تنزله يوز طوتمش ايدى .

وبرده تيمارلر اصحاب حيثيت وناموسدن اولان وملازملك ايله خدمتى سبق ايدن مستحقينه توجيه اولنه كلوركن سلطان سليمان قانونى عصرنده چاشنيكير باشيلقدن بكلر بكيلك ايله چيقان خسرو پاشا رشوت ايله تيمار ويرمك كبى برسيئه احداث ايدب صكره لرى بونك پك چوق مضرتلرى كورلمشدر .

مونته قوقولى سالف الذكر كتابنده دولت عليه سردار اكرملرينك حربده هنر ومهارتلرين وتصرف وتنفيذ احكام واعمالده شوق وخواهش وسرعتلرين الحق هزار تحسين وآفرينه شاياندر ديو مدح وثنا ايتدكدن صكره بونك سببنى دخى بو وجهله بيان ايتمشدركه دولت عثمانيه وزراسى امور عظامه استعداد ولياقت اكتسابيچون دها ايام صباوتلرنده خدمات حربيه ده استخدام اولنوب بناءً عليه

مهام امور ایله الفت ایدرك تحصیل ملکات وتدریج وتأنی ایله قطع مراتب ایدرلر. وممالك فسیحة المسالك عثمانیه ده مملکتدن مملکته نقل ایله ویاسفردن سفره سیر وسیاحت ایله وقت شبابلرندن شیخوختلرینه وارنجه استعمال آلات واسلحه وتنفیذ واجرای حکم وحکومت ایله تفنن ایدرك کمالاته واصل اولورلر. ولکن خفی اولمیه که بوزمانده نیجه بدعتلر ظهوریله میان عثمانیانده دخی فنون حربیه نك تمشق وادمانی نظامنه خلل وهنر ومعرفتك رواجنه فتور وکسل کلوب شان وشهرت سرداری وسپهسالاری نقیصه پذیر اولمشدر. زیرا پادشاه سرایی رجالندن بر نیجه لر چراغ ودرحال سردار وسپهسالار نصب وتعیین ایله معظمات اموردن اولان امر خطیر حرب کند وسنك کردن اقتدارینه تحمیل اولنور دیو تحریر ایلمشدر.

وفی الاصل پادشاه ایله وزیر اعظملری اراسنه کمسنه کیره مز وایشلرینه اندرون وبیرون خلقندن فرد آفریده مداخله ایده مز ایکن سلطان مراد ثالث عصرنده ندما ومقربین پادشاهی مصالح دولتـه مداخله ایله صدر اعظملره نیجه نامعقول ایشلرك اجراسنی تکلیف وقبول ایتمدکلری تقدیرجه جمله سی بالاتفاق حضور همایونده فرصت دوشوروب درلو افترالر ایله سلسلهٔ غضب پادشاهی یی تحریك ایدرك کیمن قتل وکیمن نفی ایتدیرر اولدقلرندن ناشی برخیلی وقتلر صدر اعظملر بالضروره اندرون خلقنه متابعت وهوالرینه موافقت ایتمکه مجبور اولملریله انلر دخی بی محابا هراموره مداخله ایدر. وایستدکلرینی اجرا ایتدیرر اولدیلر.

طقوز یوز تاریخنده شهزاده سلطان محمدك ختان جمعیتی اولوب برایکی ماه ممتد اولمغله اطراف واکنافدن بیشمار خلق تجمع ایتمش بولندیغندن ختام سورده بوقدر اجلافك ممنونیتلری التزام وجمله سی یکیچریلك ایستدکارنده طرف سلطنتدن مراملرینه مساعده واجراسی یکیچری اغاسی فرهاد اغایه اراده بیوریلوب حالبوکه برمنوال سابق یکیچری نفراتی اصول ونظامی وجهله عجمی اوغلانلری قشله لرندن النمق قانون اولمغله فرهاد اغا اوجاق ضابطانی ایله لدی المشاوره بوصورتده اوجاغمزه بیکانه دخول ایله اوجاقده جاری اولان قانون وقاعده الدن کیدر. دولت علیه یه بونك عظیم ضرری واردر دیو قبول ایتمامك اوزره بالاتحاد قرار ویرمشلر ایسه ده عاقبت اندیش اولمیان بعض ندما ومقربین الحاح واصرار ایله تکرار ارادهٔ سنیه اصدار ایتدیردکلرنده فرهاد اغا عزلنی اختیار ایتمش وخلفی یوسف اغاچراغی نامیله طوائف مزبوره یی یکیچری

اوجاغنه ادخال ایدرك برتخم فساد اكوب كيتمشدركه صكره كلنلر دخی بویله
برر بدعت احداث ایدوب درلو نام وتأویلات ایله برطاقم منشأ ومشربی ومسلك
ومذهبی نامعلوم اشخاصی دولتعلیه‌نك كندو دست تربیه سیله عجمی قشله‌لری
فدانلغنده یتشدیردیكی یكیچریلر ایچنه ادخال ایدرك دولتك بویله برمنتظم ومعتنا
اوجاغنه انجیر دیكمشلردر . زیرا اوجاغك قانونی بركره رخنه پذیر اولیجق بر
دخی اوكی النه‌میوب فی‌الاصل پادشاه علوفه سنه متصرف اولنلر وكلا ووزرا
وسائر مأمورینك دائره‌لرنده مستخدم اولمق محال ویكیچریلر علی العموم
قشله‌لرنده ساكن اولمق شرط اوله‌رق خارجده بر فردك بولنمسی وپیروعمل
مانده اولمدقجه تقاعدلری كلیاً ممنوع ایكن اندن‌صكره یكیچری علوفه‌لری خدمه‌یه
اعطا اولنمغه وكنج وتوانا یكیتلر متقاعد اولمغه ورفته رفته بوفنالقلر تزاید ایدرك
یكیچری اغالری واوجاق ضابطانی وقلمی كتابی نفرات اسامیلرینی وترقیلرینی
دیلدكلرینه بیع وفرخت وچراغلق وایراد نامیله بخش واعطا ایتمكه ونهایت
یكیچری اسامیلری مقاطعه واسهام كبی النوب صاتلمغه باشلامغله اكثریسی اندرون
وبیرون رجالی وعلما دائره‌لرینه واتباع وخدمتكار كروهنه كچوب وبونلره
قپولی اسامی تعبیر اولنوب قشله متولیلری بونلرك مواجبنی براز نقصان ویرمكی
اعتیاد ایله مأكل ایتدكلری جهتله یكیچری اسامیسی كوندن كونه تزاید ایتمكده
اولدیغی حالده سفره سوق اولنه‌جق نفرلری تناقص ایدرك نهایت یكیچری
قشله‌لرنده باش اسكی وبیراقدار نامنه برقاچ عمل مانده دربدرلر ایله قره قوللقچی
واشجی مقوله‌سی بعض بیچاره‌لردن بشقه كمسنه قالمیوب یكیچری اسامیسی ایسه
اولكیدن چندقات زیاده اوله‌رق مواجبلرینه خزینهٔ دولت تحمل ایتمز اولمشیكن
اخراج مواجب وقتنده كوج حال ایله تدارك اولنه بیلان مبالغ كایه‌یی سفره
كیتمز وقوللق بكلمز ودولتك برایشنه یاراماز اصناف وتجار واتباع وخدمتكار
كروهندن برر تقریبله تقاعد اسامیسنه دسترس اولنلر اخذ ایدر اولدقلرندن
سفر ایچون شویله طورسون قوللق بكلمك ایچون لازم اولان نفرات اكثریا
قشله‌لر طرفندن اجرت ایله طوتیلوردی . حالبوكه استانبولده بونجه اصناف
واسافلدن بشقه طشره‌لرده نیجه یوز بیك كشی برر اورته‌دن دم اوره‌رق
یكیچریلك ادعاسنده اولدقلرندن تخصیصات عسكریه‌یی مأكل ایدنمش اولان بر
طاقم اوجاق قوقونوسلری برفتنه قوپارمق مراد ایتسه‌لر سوزی ایاغه دوشوروب
ونیجه اسافلی یكیچری نامیله قزغانلرك باشنه اوشوروب برهیئت عصیانیه تشكیل
ایده بیلورلردی . وفی الاصل یكیچریلر غایت مطیع وفرمانبر برعسكر اوله‌رق

قرقی بر قیل ایله یدیلور تعبیری حقلرنده جاری اولوب شاید که ایچلرندن
اوجاغك قانون وارکاننه مخالف حرکت ایدری اولورسه اوجاقلوسی حمایه
ایتمدکدن بشقه کندولری دعواجی اوله رق درحال تأدیب وسیاست اولنور
ایکن قانون ونظاملرینك بروجه مشروح اختلالندن صکره اله آووجه صیغمز
برکروه اشقیا واورطه‌لری متهم وجانیلره ملجأ ومأوی اوله‌رق مصالح ملکیه‌نك نیك
وبدینی فرق وتمییز ایتمکسزین بز بوماده‌یی ایستمیز دیه‌رکدین ودولته نافع نیجه‌تدابیرك
کیرو قالمسنه وخروج علی السلطان ایتمك کبی نیجه فضاحتلره علت اولوب عصر
بعصر کیتدکجه‌حال اختلال واغتشاشلری دخی تزاید ایلدیکندن یوزلرندن دولت
علیه‌نك کوردیکی فنالقلرك مقدار وبیانی حوصلهٔ تحریره صیغمز . الحاصل عصیان
وشقاوت ایچون یولداش یوقمی دینلسه هرکوشه‌دن یکیچری نامیله بیشمار اشقیا
ظهور ایدوب انجق انلرك یکیچریلکلری هپ قید تأدیب وسیاستدن ازاده
وتکالیفدن معاف اوله‌رق سربست ولاابالی کزمك ایچون اولوب یوخسه حرب
وجهادی اصلا وظیفه ایدنمش اولمدقلرندن سفر ایچون عسکر بولنماز اولوب
وسفر همایون وقوعیله یکیچری طلب اولندقده استانبولدن اورطه نامیله قزغان
وچورباجی واوطه باشی واشجی وچند نفر قره قوللقجی ویکرمیشر اوتوزر
مقداری طوتمه نفر چیقوب سؤال اولنسه نفراتمز اناطولی وروم ایلی جانبلرندن
کلور دیو جواب ویررلر وانلر ایسه هرقضانك سرداری معیتیله کلمك لازم ایکن
سردارلر بشر اونر آدم ایله چیقه‌رق قصور بر مقداری سردنکچدی بیراغیله
کلوب انجق انلردخی هربیراق یوز یکرمیشر نفر اولملو ایکن اوتوزر قرقر ونهایت
اللیشر اللتمشر ارغاد مقوله‌سیله کچدکلری یرلرده غصب اموال وهتك ناموس
ایدرك اردویه کلدکلرنده دخی ثبات ایتمیوب همان بر طرفدن فراره باشلارلر .
وبقیه‌سی دخی میدان حربده برطوب اتلدیغی کبی اردوده بولدقلرینی یغما ایدرك
فرار ایدوب اورطه‌لر چورباجیلری وچند نفر ضابطلری ایله قالور . واوجاقلر
مواجبی نامیله خزینهٔ دولتدن چیقان بوقدر بیك کیسه اقچه شوکا بوکا مأکل
اولدیغندن نفراتك النه کیرن جزئیات مقوله‌سی اولمغین لدی الاقتضا ضابطلرندن
نفرات مطالبه اولنسه مجدداً تصحیح ایدمه‌لم ودال قلیچ یازمه‌لم دیو جواب
ویررلر . وحالبوکه مجدداً یازیله‌جق اولنلر هپ دیرندی مقوله‌سی اولمغله برایشه
یرامیوب بیهوده یره مواجب عسکریه تزاید ایدرك برقاتدها خزینه‌یه مضایقه
کتورلمش اولور . واکرچه بومقوله ضمیمه‌لرك محلولاتدن تقاص اولنمسی قابل
ایسه‌ده محلولات دخی اوجاقلو النده اولمغله ایستدکلری قدر شی کوستروب

باقيسنى كتم ايدرلر . وبوبابده كندولرينى معذور ومجبور كوررلرايدى . زيرا يكيچرى اغالرينك حين نصبنده كندولرندن خفى وجلى كلى جائزه وعبوديت النوردى‌كه صرف رشوتدر . انلر دخى قول كتخداسى وصامسونجى وزغرجى وطورناجى باشيلرايله اورطه چورباجيلرينى وسرحدات يكيچرى ضابطلرينى تجريم ايله حين نصبلرنده كلى رشوت الوب بونلر دخى مادونلرينى تجريم وقشله متوليلرى واختيارلرى ويردكلرينى چيقارمق ومأكللرندن دور اولمامق ايچون محلولاتى كتمه مجبور اولورلردى .

ايشته بووجهله سرحدات مواجبنك اكثرى استانبولده غارت وتلف اولنوب باقيسنى دخى سرحد اغالرى مأكل ايدنمكله دولت عليه‌نك يرلو قولى نامنه اولان موظف مستحفظ عسكرى دخى پريشان اولمشيدى . وبوسنه سرحداتنك نظامى برخيلى وقت محافظه اولنه بيلمش ايسه ده صكره‌لرى كيدرك بوفساد اورايه دخى سرايت ايدرك اورالرى دخى قلاع وبقاع سائره‌نك حالنى كسب ايلمشدر .

الحاصل دولت عليه وقتيله قلاع مستحفظلرينه مقدار كفايه علوفه تخصيص ايتمشيكن بومواجبك اكثريسنى دخى درسعادتده بولنان اوجاق ضابطلرى وسائرلرى اخذ وبلع ايتدكلرندن يالكز سرحداتك محافظه‌سى ايچون كلى عسكر ترتيبنه ومبالغ وفيره صرفنه حاجت مس ايتمشدر .

جبه‌جى وطوپجى وعربه‌جى اوجاقلرينك حالى دخى يكيچرى اوجاغندن بدتر اوله‌رق قوللق بكليه‌جك برنفرى قالميوب فقط قشله‌لرنده ايرى دستارلى برمقدار قره قوللقجيلرى‌وارايدى . چونكه اساميلرينك انجق عشرى درجه‌سى اوجاقلرينك اولوب باقيسى قپولى اولديغندن اوجاقلرنده اغا وكتخدا وچاوش‌وچورباجى اولنلر حاللرينه كوره اوچيوز وبشيوز وبيك اقچه يمكلك‌پيدا ايدوب نفر سؤال اولنسه اوموز سلكه‌رك وسافلرينه بهانه بوله‌رق شونك بونك اتباعنى كوسترلردى .

هله مهماته ايتدكلرى اهانتك نهايتى يوغيدى . زيرا سفر وقوعنده سوركون آوى كبى برالاى اسافلى جمع ايدوب يوللرده مهماتى دوكه‌رك وعربه‌لرينى اصناف وسائره ايجار ايدرك استانبولدن چيقان مهماتك انجق نصفنى محلنه ايصال وانى دخى دشمن طرفندن براياق پاترديسى ظهورنده يرنده ترك ايدرلر . وطوپجيلر وعربه‌جيلر دخى باركيرلرينك قوشوملرينى قطع ايله اوزرلرينه سوار اوله‌رق طوپلرى عربه‌لريله براغوب فچارلردى .

طقوزيوز طقسان ايكى تاريخنه كلنجه سوارى اوجاقلريله ارباب تيمار وزعامت ايچنه دخى بيكانه ادخال وقانون ونظاملرى اخلال اولنمامشيكن تاريخ مزبورده

ایران سرداری بولنان اوز دمیر اوغلی عثمان پاشا یارارانی ظاهر اولنلردن بعضیلرینه ابتدادن طقوز اقچه ایله بلوك ویره‌رك سواری اوجاقلرینه ادخال وبعضیلرینه دخی اوچر بیك اقچه تیمار ایچون ابتدا امری اعطا ایتمكله هم سواری اوجاقلرینه وهمده ارباب تیمار وزعامت ایچنه خلاف قانون اوله‌رق خارجدن آدم قارشمش اولوب اگرچه عثمان پاشانك ادخال ایلدیكی كمسنه‌لر دكرلی ذاتلر اوله‌رق بالاستحقاق بومكافاته نائل اولمشلر ایسه‌ده چه فائده‌كه بووجهله قانون قدیم بركره مختل اولیجق اندنصكره كانلر ایو فنا دیمیوب برطاقم مجهول الاحوال اشخاصی بلوكلره ادخال ایله سواری اوجاقلرینی اخلال ایتدكلرندن كیدرك انلرك علوفه‌لری دخی یكیچری علوفه‌لری كبی شوكا بوكا مأكل اولدی . وفی الاصل بونلرك نفراتی استانبول ایله ادرنه وبروسه بیننده‌كی قصبات وقراده ساكن اولمق مقتضای قانون ایكن بوخصوصده دخی قانونه رعایت اولنمیوب اطراف اكنافه پراكنده اولملریله هربری برر كوشه‌ده یرلشه‌رك امور شرعیه وملكیه مأمورلرینك ایشلرینه مداخله‌دن خالی اولمازلردی .

وسفر همایون وقوعنده اكثری یرلرندن حركت ایتمیوب علوفه‌لرین كیمی ضابطلرینه وكیمی یولداشلرینه سپارش ایده‌كلدكلرندن سفره كلنلری اقل قلیل ایدی . چونكه فی الاصل بونلرك نفراتنك ابتدالری یعنی توجیه كاغدلری اللرنده اولوب مواجب چیقدیغنده جمله‌سی آستانه‌یه كله‌رك علوفه‌لرین اخذ ایده‌كلورلر ایكن بوقدر بیك آدم علوفه‌لرین الوب كیدنجیه‌دك درسعادتده درلو فضاحتلره اجتسار ایده‌كلدكلرندن دفع مضرتلری ضمننده هربلوكك نفراتنك ابتدالری چاوشلرینه ویرلسی وعلوفه‌لری خروجنده چاوشلری اللرنده اولان ابتدالره كوره علوفه‌لرینی قالدیروب ولایتلرینه ایصال ایله عموماً نفراتك استانه‌یه كلمسی رأی اولنمش وبوطریقله اسامیلر طوربه‌لره كیرمش وكیدرك بری فوت اولدقده چاوشلر اسامیسنی ترقین ایتدیرمیوب علوفه‌سین حیاتده كبی اخذ ایدر اولدقلری شایع اولمش اولدیغنه مبنی هركیم بلوكلر خلقندن برینك فوت اولدیغین خبر ویررسه اسامیسنك نصفی كندوسنه ویرلمك اصولیله بیت المالك صیانتی تدبیر اولنمش وحالبوكه هرمحلول خبر ویرن اسامی‌یه مستحق اولمدیغندن بوجهتله دخی نیچه اسامیلر نامستحق النه كچمش وبعده محلوللرین برر ایكیشر اقچه ضمله وبلوكن تغییر ایله كتمه باشلایوب بوجهتله محلوللری بولنه‌ماز اولدیغندن بیت المالی صیانته اومثللو صاحب طوربه ضابطلرك وفاتنده طوربه‌لری اغالری طرفندن ضبط اولنه‌رق طوربه‌سی درونده هرقاچ ابتدا وار ایسه محلول وار یوق هرابتدادن

كوتوری بازار كبی میری ایچون ایكیشر اقچه اخذ ایله آخره ویریلوب بعده اوجاق اغالری دخی ایكیشر اقچه جائزه ضم ایدرك هروفات ایدهنك طوربه‌سی درونده ظهور ایدن اسامی‌یه دردر اقچه ضم ایله صاتلمغه باشلامش ایدی . بوحالده اسامی طوربه‌سی الانلر دخی هنوز ویردیكی چیقارمقسزین مدیوناً فوت اولدقلری جهتله اوجاقلرینه برنوع ضعف كلدی وطوربه اصحابی ویردیكی اقچه‌یی علوفه چیقدقده نفراتك علوفه‌لرندن المغه باشلایوب بوجهتله اسامیسی طوربه‌ده اولان نفراتك النه برشی كیرمز اولدیغندن سفره كلمز اولدیلر .

وسواری بلوكلری ایچون خزینه‌دن بونجه مواجب ویریلور ایكن اردوی همایونده انجق برایكی بیك موجودلری اولوب وانلردخی استانه‌دن اولمیوب سیواس وتوقات وسائر برقاچ محلدن ایدیلر .

وبالاده اشعار ایتدیكمز وجهله یكیچری اسامیسی كیتدكجه تزاید ایلدیكی كبی اشبو سواری بلوكلری خلقی دخی تزاید ایدرك قانونی سلطان سلیمان عصرنده یكیچری اون ایكی بیك قدر والتی بلوك خلقی یدی بیك قدر ایكن سلطان مراد ثالث عصرنده یكیچریلر یكرمی یدی بیكه وبلوك خلقی اون اوچ بیكه بالغ وسلطان محمد ثالث عصرنده بیك درت تاریخنده یكیچریلر قرق بش بیك وبلوك خلقی یكرمی بیك وسلطان احمد اول عصرنده بیك اون سكز تاریخنده یكیچریلر قرق یدی بیك وبلوك خلقی یكرمی بر بیك اسامی قدر اولمشیدی . بوصورتله وقوع بولان ترقیاته ایسه خزینهٔ دولتك قارشولغی اولمدیغندن تخصیصات قدیمه‌سی مصارف عسكریه‌یه وفا ایتمیه‌رك ایام صلح وآسایشده بیله میری خزینه‌سی مواجب عسكریه‌یی تأدیه ایده مدیكی جهتله عسكری ایچنده اره‌صره فتنه وفسادلر وقوعه كلور اولدی . حالبوكه وقتیله قلیل العدد اولدقلری حالده مضبوط ومنتظم اولدقلرندن پك بیوك ایشلره یارارلر ایكن بویله علوفه‌لرینه خزینه‌لر وفا ایتمز مرتبه تكثر ایتدكلرنده مختل النظام اولدقلری جهتله سفرده ایشه یاراماز اولدقلرندن بشقه اردوی همایونك تفرقنی مؤدی وحال عصیان وسركشیده بولندقلری حسبیله ایام حضرده دخی نیجه مفاسد ومكارهه بادی اولورلردی .

وابتدالری بلوك خلقی كمی ازی‌یه الوب دولتی خیلیجه تضییق وازعاج ایتملریله یكیچریلر اله انوب انلرك قوتیله بلوك خلقنك صورت تعصبلری كسر وازاله اولنمش ایسه‌ده اندن صكره دخی یكیچریلر كم الماز اولوب كیتدكجه عصیان وشقاوتلری مزداد اوله‌رق دولتك باشنه دها بیوك بلیه اولدیلر .

برمنوال سابق علوفه‌لو عسكر تكثر ایلدیكی كبی سائر علوفه‌لو طوائف دخی

اومنوال اوزره تکثر ایدرك خزینهٔ دولت دوچار مضایقه اولمغین قارشولق بولمق ایچون بالضروره تکالیف میریه تزیید اولنوب تکالیفك ملك وسکنه‌نك ترقیٔ معموریت وثروتی اساسنه مبتنی اولمیان تزایدی ایسه موجب ظلم وتعدی وبودخی ممالکك خراب واهالینك بیتاب اولمسنه بادی اولمشدر .

بناء علیه مؤخراً علوفه خوارانك تقلیلنه سعی اولنوب حتی سلطان مصطفای ثانی عصرنده یکیچریلر قرق بربیکه وبلوك خلقی درت بیك یدیبوزه قدر تنزیل وسائر علوفه‌لو طوائف دخی بومنوال اوزره خیلیجه تقلیل اولنمشیدی . علوفه‌لو طوائفك کثرتی دولته مضر اولدیغی کبی ارباب تیمار وزعامتك دخی بالعکس قلتی موجب مضرت اولمشدر . شویله که تیمار وزعامت اصحابی دیرلکلرینك بولندیغی سنجاق داخلنده متوطن اولمق قانونلری اقتضاسندن ایکن سلطان مراد ثالث عصرنده بروجه بالا خلاف قانون قدیم اوله‌رق وزرا امکدارلرینه تیمارلر توجیه اولنمغه باشلایوب بوایسه سوء امثال اوله‌رق رفته رفته شهر خلقندن ورعایا صنفندن نیجه فرومایه‌لر ونیجه مجهول الاحوال شخصلر آته بنوب وقلیچ قوشانوب ارباب تیمار وزعامت ایچنه قارشدیلر . وفی‌الاصل برایالتك بکلر بکیسی برتیماری نا اهله توجیه ایتسه مستحقلری درسعادته کله‌رك عرض شکوی ایلدکلرنده اول بکلربکی طرف پادشاهیدن معاتب ومسؤل وبلکه منصبندن معزول اولور ایکن بعده تیمار وزعامتلر طوغریدن طوغری‌یه درسعادتدن توجیه اولنمغه باشلامسیله ارباب استحقاقك عرض شکایت ایده‌جك بریری قالمدی . وسلطان مراد ثالث عصرنده برمنوال سابق ندما ومقربین پادشاهی زیاده‌سیله یوز بولمش اولدقلرندن غزات مسلمینك حقی اولان قری ومزارعك برر تقریبله کیمسنی بروجه اربه‌لق وکیمسنی تملیك صورتیله عهده‌لرینه کچوروب کندولرینه تمام مرتبه استغنا کلدکده دخی توابع ومتعلقاتنه بك‌چوق‌تیمار وزعامتلر یاپدیردیلر . وکلای دولت دخی دوشن محلولاتك کزیده‌لرینی کندو اطراف ومتعلقاتنه ویرمکه باشلادیلر . بوجهتله باشلوجه تیمار وزعامتلرك کیمی اربه‌لق وکیمی باشمقلق وکیمی خواص همایونه ملحق وکیمی بدنی صحتده اولنلره تقاعدیه اولمشیدی .

برطاقی دخی اکابر سپدینه کیروب نام مستعار ایله تصرف اولنوب دیلسزلر وجوجه‌لر وسائر ندما واوجاق اغالرینك متنفذلری ووزرا اغالری وبکلر بکیلر وسنجاق بکلری وبعض کتاب یدلرنده نیجه تیمارلر بولنه‌رق کیمی خدمتکارلری وکیمی کوله‌لری اوزرلرینه برات ایتدیرمش اولدقلرندن نام انلرك ومحصول

كندولرينك اولوردى . ونه‌الوجه تيمار وزعامتلرك بعضيسى دخى ندما ومقربين وسائره طرفلرندن برجهته وقف اولنمشيدى . حالبوكه بونلر حق جهاد وغزا اولان اراضىء ميريه‌دن اوله‌رق برجهته وقف ايله حبس اولنملرى جائز دكل ايدى . فقط اراضىء ميريه‌يى وقف ايتمك بدعتى دخى سلطان سليمان عصرنده ظهور ايلمشدركه رستم پاشايى كندوسنه داماد وصدر اعظم ايدوب حقنده توجه وحسن نظرى بركمال اولمغله مرامنه مساعده ايدرك اجدادى زماننده فتح اولنمش نيجه قريه‌لرى كندوسنه تمليك واودخى بعض جهاته وقف ايتمش ايدى . ايشته بونلرك حقنده قوچى بك سلطان مراد رابعه تقديم ايتمش اولديغى لايحه‌سنده ديركه اول مقوله سلطانلرك خصلرى فوت اولدقلرنده ميرى‌يه النور كن صكره كلنلر دخى وقف ايتمكه باشلايوب خلاف شرعشريف بيت المالك صرف حقى اولان بوقدر حاصل ضايع اولدى ثواب اعتقاديله وباله كيرديلر . وينه قوچى بك مذكور لايحه‌سنده ديركه خلاف شرعشريف بعض تمليكلر ووقفلر واردر . كرچه صورتده خير كورينور اما عند التحقيق اضاعت بيت المالدر . زيرا ممالك اسلاميه‌ده اولان قرى ومزارع محصولاتى بيت المال صرفدر زيرا غزا ومقاتله حقيدر . شرعاً مصرف معينى واردر اول مقوله لرك وقفيتى نيجه صحيحه اولور . شرعاً جائز اولان اوقاف انلردر كه سلاطين ماضيه اسكنهم الله فى جنات عاليه حضراتى فتح ايلدكلرى ممالكدن عامهٔ مسلمين ايچون وقفلر وضع ايتمشلردر . وزمان سابقده غازى بكلر وبكلربكيلر سايهٔ دولتعليه‌ده فتح ايلدكلرى ممالكدن دين ودولته ايلدكلرى خدمتلرى مقابله‌سنده كندولرينه طرف پادشاهيدن بعض قرى ومزارع تمليك اولنوب انلر دخى بويرلرى عامهٔ مسلمينه نافع اولمق اوزره يابدقلرى خيرات وحسناته باذن سلطانى وقف ايلمشلردر . بومقوله وقفلرى ائمهٔ دين تجويز ايتمشدر . بونلردن ماعداسى مشروع دكلدر . برآدم مجرد مقرب پادشاهى اولمق ايله نيجه ييللر مقدم فتح اولنمش اولان ممالكدن بيت المالك حق صرفى اولان قرى ومزارعى كندويه تمليك ايتديروب بعده ديلديكى يره وقف ايلمك نيجه صحيح اولور .

الحاصل حق جهاد وغزا اولان اراضىء ميريه‌نك وقفيتنه ابتدا رستم پاشا برقپو آچوب اندن صكره كلنلر دخى كيمى اسلاف غزاتك اوقافنه اوزه‌نه‌رك وكيمى اولاد واعقابنه فضلهء وقفدن ايراد ياپمق افكارينه دوشه‌رك پك چوق يرلرى بوصورتله وقف وحبس ايتدكلرندن بودخى تيمار وزعامتلرى نقصانه واصحابنك انقراضنه برسبب اولمشدر .

ايشته بوصورتلرله حق غزات اولان تيمار وزعامتلر شوكا بوكا مأكل اوله‌رق

آز وقت ظرفنده دولتعليه‌نك بويله باشلو وباشى باغلو مرتب ومنتظم بر جسيم هيئت عسكريه‌سى مضمحل وايالات والويه‌نك رونقى زائل وبو سببدن دشمن دولتلره مقابله شويله طورسون داخل ممالكده ظهور ايدن عصات وسركشانك تأديبى مشكل اولدى . زيرا كيدرك سفر همايونده يدى سكز بيكدن زياده ارباب تيمار وزعامت بولنماز اولوب انلرك دخى اكثر يسنك ديرلكلرى منازعه‌لو اولديغندن اللرى قليجه وارمزدى . چونكه تيمار وزعامتلر استانبولدن توجيه اولنور اولديغندن يكديكره مناقض نيجه توجيهات اجرا اولنمش اولمسيله برچوق كيمسه‌لرك اللرنده متخالف الفحوى ومتناقض المضمون براتلر ومقرر نامه‌سنده حق بونكدر خصمى تزوير ايله تعرض ايلديكى مسموع همايونم اولدى . بوكا ضبط ايتديروب خصمنى منع ودفع ايده‌سين ديو مسطور وخصمنك يدنده‌كى امر عاليده دخى عينيله بومنوال اوزره مذكور اولديغندن نيجه غازيلر ميدان معركه‌ده جان الوب جان ويرمكده ايكن تمام محصول وقتى خصمى سنجاغنه كيدوب دردمندك تمام محصولاتنى ضبط ايله برازينى كندو وبرازينى قاضىٔ بلده الور ايدى .

بوصورتله ارباب تيمار وزعامتك احوالى پريشان اولدقدن بشقه برمملكته امر شريف وارد اولسه فرمان پادشاهى كلمش ديو هركس قولاق طوتار واطراف واكنافك صغير وكبيرينه دهشت دوشر ايكن بويله اوامر وبروات متناقضه‌نك تواردى فرمان پادشاهينك تأثيرينى ازاله ايلدى .

بوندن بشقه از قديم الاى بكيلك مستقيم الاطوار واهل عرض ووقار اولان ذاتلره توجيه اولنه كلمشيكن صكره‌لرى حمايت وشفاعت ورشوت ايله اسافل وادانيدن بعض كسانه ويرلمكه وبو خصوص واليلره مدارجر منفعت اوله‌رق مجرد جلب منافع ايچون بلا سبب الاى بكيلر عزل ونصب اولنمغه باشلايوب انلر دخى درلو بهانه ووسيله‌لر بوله‌رق شونك بونك ديرلكن رفع وابقا ايتديرمكى عادت ايتمارله ودها نيجه فنالقلر وجوده كتورمكده اولملريله زعما وارباب تيماره قلت وپريشانلق طارى اولديغى حالده ايشلرى اولكيدن افزون وكران ايدى .
زيرا صكره‌لرى يوركان ومسلمان طائفه‌سى مقاطعه‌يه باغلانوب اناطولى ايالتنده‌كى پيادكان دخى تيمار نامنى فسخ ايلمش اولملريله بونلردن سفر همايونه كمسنه كلمز اولديغندن متريس قازمق وطوپ خدمتلرين كورمك كبى آغر ايشلردخى ارباب زعامت وتيمار اوزرينه تحميل اولنمشيدى .

وبو نظامسزلق عساكرك هرصنفنه سرايت ايدرك اقينجى طائفه‌سى دخى كيمى علوفه‌لو قول نامنه اولوب كيمسى دخى اقينجيلغى انكار ايتمكله بو طائفه دخى

بووجهله منقرض اولمغین اندن صکره دولت علیه اقین مصلحتی ایچون تاتار عسکرینه محتاج اولوب سفر همایون وقوعنده قریم خانلری اوتوز قرق بیك قدر تاتار سواریسی ایله ممالك اعدایه دخول ایله چاپول ایدرلردی . مؤخراً روسیه‌لو قریمی استیلا ایلمش اولدیغندن سفر ظهورنده سلاطین جنکیزیه‌دن بری قویان خانی عنوانیله ممالك محروسه‌ده بولنان تاتارلره باشبوغ نصب ایله کما فی السابق تاتارلرك استخدامنه صورت ویرلمشیدی . لکن جهانك رنکی دکیشوب حرکات حربیه بشقه حاله کیرمش وتاتارلرك اسکی صولت وجنك آورلکلری قالمامش اولدیغندن اولکی کبی ایشه یرامامشلردر .

برمنوال مشروح ندما ومقربین پادشاهی اصحاب سیفك دیرلکلرین قطع ایتدکلرینه قناعت ایتمیوب باب رشوتی کشاد ایله ایالات والویه ومناصب سائره توجیهاتنه دخی مداخله ایتدکلرندن برچوق نااهلان میدان الوب کیمی بکلك وکیمی بکلربکیلك ایله بکام واصحاب استحقاق اولنلر پسمانده وکمنام اولدیلر . وکیدرك رتب دولت علیه مبذول اوله‌رق عموماً بکلر بکیلره وبعض سنجاق بکلرینه وزارت ویریلور اولدی . وسائر مراتب اصحابی دخی بوقیاس اوزره کثرت بولدی . لکن رتبه‌لرك اولکی کبی قدر واعتباری قالمدی . وچونکه سلطان سلیمان خان حضرتلری دولتك قوتن وعسکرك وفرتن کوروب دبدبه وشان وشهرت وآلایشه دوشدیکندن (الناس علی سلوك ملوکهم) مضمونجه خلق دخی بو یوله سلوك ایله زینت ونمایشه دوشوب کیدرك اصحاب مناصبك حاصلاتی وقول طائفه‌سنك وظائفی کندولرینی اداره ایتمز اولدیغندن ظلم وتعدی‌یه باشلامشلر ایدی . بعده اصحاب مراتب بویله کثرت بولدقچه مظالم وتعدیات دخی کثرت وترقی بولدی . وسالف الذکر رستم پاشا حاصلات میریه‌یی تکثیر داعیه‌سیله التزام اصولنی احداث ایدرك کرك خواص همایون وکرك مقاطعات جمله‌سنی التزامه ویروب والتزامی دخی منصف ومتدین ذاتلر قبول ایتمدیکندن اکثریا اراذل واسافل النه دوشوب بودخی مقاطعات وخواص همایون قریه‌لرینك خرابیتنه سبب اولدی . وبویله مظالم وتعدیات ایله ممالك خراب ودولتك خزینهٔ حقیقیه‌سی مثابه‌سنده اولان رعایا دوچار فقر واضطراب اولدیغندن واردات دولت دخی کلی تنزل وتناقص بولدی . بو حالده حدود خاقانیه‌یه اطالهٔ ایادی ایدن اعادی‌یی دفعه کافی قوت قالمدیغندن برچوق مملکتلر الدن کیدوب برطرفدن دخی ظهوره کلان فتن وفسادات داخلیه ایله الده اولان ممالکك خرابیتی تزاید ایتمکه باشلادی .

واکرچه سلطان مرادك بطش وشدتی حسبیله مصالح دولت بعض مرتبه یولنه

(کیرر)

ایرر کبی اولدیسه‌ده اندن صکره دها فنا حاله کیردی . ومؤخراً کوپریلی محمد پاشانك ویردیکی نظام ایله دولت کرکی کبی کسب قوت ایتدیسه‌ده بر مدت صکره ینه اختلاله یوز طوتدی .

اول عصرده ایسه اوروپاده سائر فنون وصنایع ایلرولەمکه باشلادیغی کبی اصول جدیده اوزره تنظیم وتعلیم عسکر مسئله‌سی دخی شیوع وانتشاره باشلامش اولدیغی جهتله دولت علیه دخی اختلاله وارمش اولان نظاماتك اصلاحیله مقابله بالمثل قاعده‌سنجه عساکرینی اصول جدیده اوزره ترتیب وتعلیم وآلات وادوات حربیه‌سنی اکا کوره تنظیم ایتمك لازم کلدیکی زمانلرده داماد ابراهیم پاشانك ایام سفاهتی حیلولتیله اول مرتبه دولته کسل واخلاق ملته خلل کلدیکی که متعاقباً سلطان محمود اول حضرتلری کبی برغیور وحمیتشعار پادشاه کلمش اولیدی دها اولوقت دولتك فنا حاله دوچار وانواع مخاطراته کرفتار اولمسندن خوف اولنوردی .

چونکه اسلاف سلاطین عثمانیه حضراتی هنکام سفرده اکثریا اردوی همایون ایله چیقدقلرندن بشقه ایام حضرده دخی پای تخت سلطنتده مدت مدیده مکث واقامت ایتمیوب وزرادن برینی استانبول قائممقامی وضبط وربط بلده‌یه مقتدر برسکبان باشی نصب ایدرك کندولری مستشار سلطنتلری اولان قبه وزیرلری وعلمای اعلام ورجال دولت علیه‌لری ایله کاه ادرنه ویکیشهر طرفلرنده کشت وکذار وکاه نمونۀ کار زار اولان صید وشکار ایله ویاخود تفنك وحشت اندازی ونیزه‌بازی کبی حربه متعلق حرکات واطوار ایله وقتلرین امرار ایده‌کلدکلرندن هیئت دولت علیه برقوۀ سیاره منزله‌سنده اولمغین ارکان سلطنت وسائر مأمورین دولت بالطبع سبکبار وخفیف المؤنه ومشاغل حضریتدن آزاده اوله‌رق ایرادلری مصرفلرینه غالب ایدی . مرویدرکه رستم پاشا دامادی احمد پاشاکه سکتوار سفرنده دردنجی وزیر اولوب بعده وزیر اعظم دخی اولمشیدی . ابتدا وزیر اولدیغنده اسباب احتشامدن یالکز ایکی کورکی اولوب برینی دیوان همایونده ودیکرینی خانه‌سنده کیرمش . حالبوکه بشیوز عبد مشتراسی واکا کوره جبه‌خانه‌سی وارایمش . اشته وزرانك هپ بومنوال اوزره قپولری مکمل اولوب هر بری چفتلکلرنده یوز قطار قاطر ویوز قطار دوه بسلرلر . وبرطرفه مأمور اولدقلری کبی اصلا دوه وآت اشتراسنه محتاج اولمقسزین اوچ کون ظرفنده بروجه استعجال مأمور اولدقلری محله حرکت ایلرلرایمش بعده دولت علیه طور بدویتدن حضریت ومدنیته نقل ایتمکله خواقین عظام حضراتی علی الدوام دار الخلافه‌ده مکث وآرام ایتدکلرینه مبنی استراحت

حضريه جمله‌يه طبيعت ثانيه اوله‌رق رجال وكبار درون استانبولده عالى بنالر ياپوب
اكا كوره ادخار تجملاته وعلى العموم هركس مفروشات وملبوسات وسائر لوازماتده
عظيم تكلفاته دوشمكين مأمورينك واردات طبيعيه سنه نسبتله مصرفلرى قات
اندرقات زياده اولديغندن اصحاب مناصب انواع ارتكاب وارتشايه محتاج اولدى .
مقاطعه ومالكانه وزعامتلرى دخى اصحابى آغر بدللر ايله التزامه ويرمكه باشلايوب
ملتزملر ايسه ويردكلرينى چيقاردقدن صكره كسب منافع ضمننده عجزهٔ رعيته
تحمللرندن بيرون ظلم وجور كوناكون ايتملريله طشره اهاليسندن نيجه‌لرى ترك
وطن ايتمكه مجبور اوله‌رق اهل ذمت رعايادن بعضيلرى دول سائره ممالكنه كيدوب
وبرچوق كيمسه‌لر دخى استانبوله ورود ايله توطن ايدوب بوجهتله استانبول دخى
نفوس كثيره ايله طولدى . وبوسببدن درون استانبولده خالى برقالميوب بربرينه
ملاصق ابنيه وبيوت ياپلديغندن كويا استانبول بيت واحد منزله‌سنده برشهرجسيم
اوله‌رق بلا فاصله حريقلر وقوعنه باعث وكثرت نفوسدن تكون ايدن عفونتلر
هوايى افساد ايتمكله انواع علل متعفنه حادث اولدقدن بشقه بونجه ناسه ذخيره
تداركى متعسر اوله‌رق جانب ميريدن ذخيره مبايعه سنه مجبوريت كلوب مبايعه جيلر
ايسه زيرده بيان اولنه‌جغى وجهله طشره خاقنه درلوجور واذيتلر ايده‌كلدكلرندن
بو مبايعه ماده سى دخى برقات دها ممالكى خراب واهالى يى بيتاب ايتمشدر .
هر دولت وملتك مرور زمان ايله بدويتدن حضريت ومدنيته نقلى ومراتب
مدنيتده ترقيسى امر طبيعى اولوب انجق هرطورده دولتـه بردرلو تدبير اولنمق
وهروقتك ايجابنه كوره طاورانمق لازمكلمكله وكلاى دولته كوره حال حضريتده
دولتك بقاسنى وتزايد مكنتنى موجب اوله‌جق فنون وصنايعك تكثيرينه وزراعت
وتجارتك توسيعنه همت وعساكرينك ملل متمدنه عساكرينه توفيقاً تعليم وتربيه‌سنه
حصر نظردقت ايتمك متحتم ذمت ووجيبهٔ مأموريت ايكن تمام دولتك بويله طور
حضريتده بقاسنه الزم اولان اسبابك استحصالنه باقيله‌جق وقتده ابراهيم پاشا يالكز
حضريتك تفرعات رديه سندن اولان سفاهتى جهتنه حصر نظر وحظوظات
نفسانيه سيله امرار اوقات ايدوب اندن صكره دخى عسكرى طائفه سنك تغلب
سركشانه وتعصب باغيانه‌لرى مزداد ومشتد اوله‌رق دولته نافع تدابيرك اجراسنه
قويا ممانعت ايدر اولديلر . خصوصيله يكيچريلر فرط جهل وتعصبلرندن ناشى
نه كندولرى نظام قبول ايدر ونه‌ده برمنتظم عسكر تشكيلنه ميدان ويررلرايدى .
وبرمنوال سابق تخصيصات عسكريه شوكا بوكا مأكل اولديغندن تنظيم عسكر ماده‌سى
پك چوق كشيلره طوقنه‌جغى جهتله سربستجه لسانه بيله النه‌ماز اولدى .

(جاويد)

جاوید احمد بك دیرکه اوائلده عسکر اسلامیه نظام ورابطه تحتنده بولندقلری
حالده واقع اوله‌کلان اطوار نریمانه وشجیعانه‌لری مسلماتدن ایکن سلطان احمد
ثالث عصرنده سور همایونده طلومباجیلر مطلو بلری اوزره راحت بولمسون مقتول
ابراهیم پاشا مساعده‌سیله قول دفترینه الحاق اولنوب برکره نظامه خلل کلیجك
سائره دخی سرایت ایدرك اوجاغ عامره اسافل ناس ایله طولملق حسبیله قرق اوچ
وقعه سنده قانون بیلور ونظام طانور ذواته دخی ندرت کله‌رك سلطان محمود اول
حضرتلرینك جلوسلرنده بینهایه اشقیانك اعدامی صره‌سنده نیجه بیکناه ویارار
کیمسه‌لر دخی انلرله برابر خرجه سورلمش وایران سفرنده دخی صحیحا یکیچری
اولنلرك بر خیلیسی تلف اولمش ایدوکنه مبنی اوجاقلرك قانوننه رعایت ندر
بیلنلره بتون بتون ندرت کله‌رك هرکسك معلوم ومشهودی اولان صورتی کسب
ایلدی . وعن اصل سرحدلرده چته عادت اولمغله حربه مألوف کیمسه‌لر پك چوق
اولوب مقتول ابراهیم پاشا سعد اباد ذوقنه مبتلا اوله‌رق بومقوله سرحدنشین اولان
یکیتلری افنا ایله اعدایه دوستاق ایتدکدن بشقه استانه‌ده دخی ادنی بهانه‌لر ایله
نیجه یارار کیمسه‌لر اعدام اولنمغله جمله‌سی عورته دونوب ایش اری آدم قالمدی .
بعده یکیچری اغالری رشوتله نصب اولنوب وانلر دخی ضابطلری اقچه ایله نصب
ایدوب اسامه‌لر ایسه دعاکو وظیفه‌سی کبی النوب صاتلمغه باشلادیغندن عن اصل
یدی اقچه اسامه‌یه مالك اولان یکیچری زعمنجه وزرادن خوشحال کچینه‌رك
بینلرنده یدی اقچه‌دن بیوك عنایت اولورمی اعتقاد ایدرلرکن بلااستحقاق رشوت
ایله اغا اولنلر قپو رجالنه ونفوذی اولان محلره مواجب چیقدقجه اون یکرمیشر
ودها زیاده یومیه ارسال ایله حسن همتلرینی نیاز ایدر اولدیلر . بوصورتله صحیحاً
یکیچری دیه‌جك یکیتلر قالمیوب افتخار ایلدکاری اسامه‌لر ایسه رجال چوقدارلرنده
وقاضیعسکر خدمتکارلرنده کمرك علوفه سنه دونوب اعتباردن ساقط اولدی .
وفی‌الاصل دشمن قارشوسنده متریس بکلیه‌رك یاره‌لر ییوب وایاغن طوندیروبده
مالك اولدیغی یومیه‌نك اوچ‌قاتی خدمتکار مقوله‌لرنده کورلنجه عسکری طائفه‌سنه
فتور کله‌رك کاشکی بزده خدمتکار اولیدق دیمکه باشلادیلر . بوصورتده آغراسامه‌لر
بتون تقاعد یومیه‌سی اولوب اشکینجی غایت آز اولدیغندن سفر کشادنده مجدداً
اسامه ویرلمکه محتاج اوله‌رق وقتیله علوفه ویرمك دخی میریه کران کلور
اولدی . وملوك نصاری عثمانلو شهادت ارزوسیله اولوم اری اولدقده انلرله
مقاومت امر مشکلدر دیو شجاعتلرینی اعتراف ایده‌کلدکاری یکیچری عسکری
اولوب عجم سفرلرنده دخی عثمانلیلرك دیز چوکر عسکری چوقمی دیو ابتدا
یکیچری‌یی تجسس ایدرلر ایکن اوجقلرك نظاماتی مختل اولمسیله ایشه یارامز اولدیلر .

الحاصل اوجاقلر و بلوکلر خلقی دنیانك برنجی عسکری ایکن تخصیصات عسکریه‌نك مجرای طبیعیسنی دکشدیرمسندن وانتظام وانضباطلرینك بوزلمسندن ناشی نفیر عام عسکرندن فنا برحاله کلدیلر .

سلطان احمد ثالث دورنده نظامات لازمه‌یه تشبث اولنه‌میوب وسلطان محمود اول عصرنده علی‌التوالی ظهور ایدن غوائل داخلیه وخارجیه‌دن وقت فراغت بولنه‌میوب عساکرك حالی ایسه کوندن کونه فنالشمقده ودول اوروپا فنون وصنایعی ایلرولتمکده اولدیغندن دولتك حالی دیکر کون وکوندن کونه ضعفی افزون اولمغین سلطان مصطفای ثالث حضرتلری عساکر منتظمه ترتیبنی امل وارزو ایدوب حتی فرانسه ضابطانندن مجارلو طوت بك زاده معرفتیله سرعت طوپلری یاپدیرتمش وطوپخانه‌ده خیلی شیلر وجوده کتورتمش ایدی . لکن تنظیم وتعلیم عسکر ماده‌سی دردست مطالعه قالوب اجراسنه موفق اوله‌مدی . اولوقت ایسه رجال وکبار دولت وارکان سلطنت ایچنده دولتك نه حالده اولدیغنی ونه یاپلمق لازم ایدوکنی بیلنلر آز قالدیغندن نابهنکام سکسان ایکی سفری کشاد اولندقده چونکه بروجه مشروح صنوف عساکر اسلامیه‌نك قوانین ونظاماتی مختل وتخصیصات عسکریه عسکرلکه یاراميانلره مأکل اولدیغندن دولت علیه چفتجی واصناف مقوله‌لرندن دماغی باروت رایحه‌سنه الشمامش وطوپ وخمپره صداسنی ایشتمامش برطاقم حشراتی برچوق مصارف ومشقتلر ایله جلب وجمع ایدرك عسکر دیو جنکه تسییر ایدوب بومقوله دیرندی عسکر ایسه عساکر منتظمه قارشوسنده برایشه یرامدیغندن علی‌التوالی کوریلان هزیمتلر نظام جدیدك لزوم وفائده‌سنی هرکسه افهام واثبات ایلمش ایسه‌ده یکیچریلرك عتو وعصیانلری کالده وطوائف سائره دخی حال اختلالده اولدیغندن تنظیم عسکر ماده‌سی دشوار ایدی . زیرا اسلاف سلاطین عثمانیه حضراتی التی بلوك خلقنی یکیچریلر ایله ویکیچریلری بلوك خلقیله وایکیسنی دخی ارباب تیمار وزعامتله ضبط ایدرلردی . برمنوال سابق ارباب تیمار وزعامتك احوالی پریشان اولوب کیدرك بتون بتون مضمحل اوله مرتبه‌سنه وارمش اولملریله مفقود حکمنده اولدقلرندن اوجاقلویی تأدیب ایله تحت اطاعت وانقیاده کتورمك ایچون الده برقوت قالمامش ایدی .

بروجه بالا قوانین ملکیه وعسکریه‌نك انحلالی صره‌سنده طریق علمیه‌نك قوانین ونظاماتی دخی بوزلمش اولدیغندن بومقامده طریق مذکورك دخی اجمالا احوال سابقه ولاحقه‌سنی بیان ایده‌لم .

اسلاف سلاطین عثمانیه علوم ومعارفك ترویجنه پك زیاده اعتنا واقدام بیورملریله

بروسه شهری علما وفضلا وارباب شعر وانشا ایله مالامال اولمشیدی . واستانبول بعدالفتح پایتخت اتخاذ اولنوب فاتح سلطان محمد خان حضرتلری ایسه علوم ومعارفك ترقیسنه فوق‌العاده همت ایده‌كلدیكندن استانبولده علوم ومعارف پك زیاده رواج بولدی . عالمك هرطرفنده مشار بالبنان اولان فضلا عزم استانبول ایدر اولدی . آزوقت ظرفنده نیجه مدارس علمیه یاپیلدی . واستانبول ارباب علم ومعرفت ایله طولدی . مدرسلك رتبه‌سی مولویته وقاضیعسكرلكه موصل اولدیغندن بررتبهٔ معتبره اولوب بورتبه‌یه وصول پك چوق معلومات ولیاقته منوط اولدقدن بشقه مدخلی اولان ملازمتك تحصیلی ایچون نیجه زمان دانشمند اوله‌رق مدرسه‌لرده اشتغاله موقوف ایدی . وطلبه‌دن بری دانشمند اولمق مراد ایلسه ابتدا علمادن برذاته واروب خارج درسلرینی یعنی مقدمات علومی تعلم وتحصیل ایتدكدن صكره اول ذاتك توسط ودلالتی ایله مدرسیندن برینه واروب وداخل درسلرینی كوروب صحن درسلرینه كسب لیاقت ایلردی . وصحن مدرسه‌لرینه داخل اوله‌بیلمك ایچون انلرك اعدادیه‌سی حكمنده بولنان مدرسه‌لرده اكمال علوم مرتبه ایتمك لازم كلوردی‌كه بونلره موصلهٔ صحن دینلور . وصحن مدرسه‌لری فاتح جامع شریفنك ایكی طرفنده‌كی كاركیر وقورشونلی سكز مدرسه‌دركه صحن ثمان دینلور . بونلرده صاحب حجره اولان طلبه علما وفضلادن ذاتلر اولوب نیجه‌سنك تألیفات مقبوله‌سی واردر . وبونلرك اسكیلرینه معید دینلوركه مدرسه‌لرنده مذاكره‌جی اولوب بومدرسه‌لرك ارقه‌لرنده واعدادیه‌لری مقامنده سكز تتمه مدرسه‌لرنده‌كی طلبه‌یه دخی تدریس علوم ایدرلردی . قوچی بك سلطان مراد رابعه تقدیم ایلدیكی رساله‌سنده دیركه بیك تاریخنه كلنجه صحن معیدلرینك شمدیكی مدرسلر قدر قدر واعتبارلری وارایدی .

ایشته طلبهٔ علوم بویله یكدیكرك اعدادیه‌سی اولان مدرسه‌دن مدرسه‌یه نقل وحركت ایله اكمال علوم وفنون ایدرك وخارج وداخل وصحن راده‌لرنده نیجه مدت دانشمند اوله‌رق یولیله ملازم اولدقلرنده اسملری روزنامچهٔ همایونه قید اولنوردی . الحاصل ملازمینك كافه‌سی اصحاب علم ومعارفدن اوله‌رق ایچلرنده ناپخته ومجهول الاحوال كیمسه بولنمازدی . وایچلرنده كمال فضل ومعلومات ایله ممتازالاقران وقدوة العلماء المحققین دینمكه شایان اولدقلری تحقق ایدنلر ابتداء خارج راده‌سنده‌اولان مدرسه‌لردن برینك مدرسلكی رؤسیله وبعده‌صره‌سی‌كلدكجه رتبه‌سی ترقی ایدرك داخل وصحن مدرسلكلری رؤسلریله حائز شرف واحترام وبومرتبه‌یی احراز ایده‌میان اصحاب دانش ومعارف دخی طریق قضا مناصبیله

بكام اولورلردى . وجملەسى اصحاب علوم ومعارفدن اولەرق حقيقت حالده شايان احترام ذاتلر ايدى . هله مدرسين كرامك هربرى انظار انامده برر مجتهد مثابەسنده ايديلر . وچونكه مهندس وطبيب كبى ارباب علم ومعارف دخى بوطلبهٔ علوم ايچنده يتشمكله مدرسەلر تربيهٔ عموميەنك مركزى اولوب جمعيت بشريه ايچون الزم واقدم اولان حاكم وحكيم وسائر ذوات معارف وسيم هپ انلردن چيقاردى .

بويله برامر اهمه نصب نفس اهتمام ايدن مدرس افنديلرك ارتق قدر وحيثيتلرى نقدر بيوك اولديغى بيانه محتاج دكلدر . على الخصوص سكز صحن مدرسلرى بتون علمانك ممتاز وسرافرازى اولمغله انظار خواص وعوامده پك زياده رفيع الشان ايديلر . ودرجهٔ قدر وشانلرينه شو دخى دليلدركه على جمالى افندى‌يه مسند مشيخت اسلاميه توجيه بيورلدقده حجازده بولنمغله كانجيه‌دك امور فتوى صحن مدرسلرينه حواله بيورلمشيدى .

وعموماً مدرسلر رؤسلرنده محرر اولان (قدوة العلماء المحققين) عنواننه شايان اولوب مدرس اولدقلرى مدرسەلرك درسخانەلرندەتدريس علوم وفنون ايدرلردى . ومدرسلك رؤسى بروجه بالا يوليله ملازمت كاغدينى الدقدن صكره نيجه سنەلر اكمال علوم عاليەيه صرف مساعى ايله بين الامثال اثبات تفوق وكمال ايدن ذاتلره ويريلوردى . وبونلر ابتدا بروجه بالا اشاغى درجەده بولنان برمدرسه مدرسلكنه نائل اولوب بعده طلبەدن ايكن مدرسەدن مدرسەيه نقل وحركت ايتدكلرى كبى مدرسلكدەدخى بووجهله ترقى ايدرلر ايدى .

وبرده قاضى القضاة مقامى اولان قاضيعسكرلك واستانبول وادرنه كبى بلاد جسيمه قاضيلغى رتبهٔ تدريسى حائز اولان ذاتلره توجيه بيوريلوردى . وقضاة وموالى بى‌وجه عزل اولنميوب مدت مديده مأموريتلرنده پايدار اولدقلرى كبى قاضيعسكرلر دخى اون اون بش سنه منصبلرنده طوررلر . وانفصاللرنده مستوفى معاش ايله متقاعد اولورلر . وبعضا دخى برمدرسه وظيفه سيله اختيار تقاعد ايدرلر ايدى .

سلطان سليمان خان اول عصرنده اردوى همايونلرجه زياده طبيب وجراحه احتياج كوريلوب ايجاب وقت وحاله كوره مهندسلرك دخى اهميتى آرتمش اولديغندن سليمانيه جامع شريفى يانندەآيروجەبرطب مدرسەسى ياپيلوب اطباصنفى آيرلدى . وجوارندەبرده دار الشفا ياپلدى اوزمان اوروپاده هنوز دار الشفا ياپمق افكارى يوق ايدى وينه جامع شريف مذكور جوارنده درت مدرسهٔ جسيمه بنا وفنون حربيەنك مقدماتى اولان علوم رياضيەنك نشر وترويجنه زياده اعتنا ايدلدى . وجامع مذكورك

پیشگاهنده بشقه جه بردهدارالحدیثانشا بیورلدی . وبرطاقم مدرسهلر اشبو سلیمانیه مدرسهلرینك اعدادیهسی اعتبار اولنوب انلره دخی موصلهٔ سلیمانیه دینلمشدر . بعده احوال مشروحهیه بناءً ومدرسهلره مخصص اولان وظیفهلرك مقدارینه نظرا مدرسلك رتبهسی اون ایکی راده اعتبار اولنمشدرکه ابتداء خارج وحرکت خارج وابتداء داخل وحرکت داخل وموصلهٔ صحن وصحن ثمان وابتداء التمشلی وحرکت التمشلی وموصلهٔ سلیمانیه وخوامس سلیمانیه وسلیمانیه ودار الحدیث مدرسهلریدر . موصلهٔ سلیمانیه ایله اوست طرفنده بولنانلره کبار مدرسین دینورکه مولویته منتهیٔ بولنورلر . الت طرفده کیلر دخی ایکی صنفدر زیرا ملازمت کونلرنده یعنی بهر هفته پنجشنبه کونلری مدرسلر شیخ الاسلام افندی ایله کورشمکه کیتدکلرنده صحن ثمان ایلهاندن یوقارو درجهدهبولنانلرمخصوص براوطهده اوتوررلر اماموصلهٔ صحن ایله اندن اشاغی رادهلرده بولنانلر صفهده بکلرلر وهیئتجه علی الترتیب شیخ الاسلامك یانته کیردکلرنده دار الحدیث مدرسی جملهسنه رئیس اولور . دار الحدیثدن مراد سلیمانیه جامعی پیشگاهنده واقع اولان سالف الذکر دار الحدیث مدرسهسیدرکه بونك مدرسی بالجمله مدرسینك اسکیسی یعنی اقدمیدر . سلیمانیه دیدیکمز بالاده مذکور درت مدرسه درکه حالا دوکمه جیلرده موجود اولان کارکیر مدرسهلردر بونلرك درت مدرسی اولوب طریق تدریسك اون برنجی مرحلهسیدر . خوامس سلیمانیه دخی مذکور مدارس اربعهٔ سلیمانیه ایله موصلهٔ سلیمانیه ارهسنده بشقهجه برذرجه اعتبار اولنان بش مدرسه درکه یقین وقته قدر بورادهده بش مدرس بولنوب زیاده اولمازدی . صکرهلری بالاعتبار تکثر ایتمشلردر . وخوامس تعبیری خامسهیه تبدیل اولنمغله اسکی مدرس دفترلرنده خوامس سلیمانیه دیو یازیلهکلشیکن یکی دفترلرده بورادیه خامسهٔ سلیمانیهتعبیری عادت اولمشدر . صحن ثمان مدرسلری دخی بروجه بالا سکز اولوب تزاید وتناقص ایتمز اما دیکر رادهلرده اولان مدرسهلرمتعدد ومتکثر اولوب عصر بعصر یاپیلان مدرسهلر مخصصاتنكمقدارینه کوره درجات مذکورهدن برینه الحاق اولنهکلشدر .

ایشته مولویت وقاضیعسکرلكاوصاف مذکورهایله موصوف اولان ذوات فضائلسماته توجیه اولنوب مدت مدیده منصبلرنده پایدار اولهرق عدل وداد ایله احقاق حقوق عباد ایلدکاری مثللو استانبول قاضیلغنده واناطولی وروم ایلی قاضیعسکرلکلرنده داخل انجمنمشورت ومحرم اسرار سلطنت وواقف احوال مملکت اولملریله دین ودولته یارار ایشلره موفق اولورلر . وایام انفصاللرنده دخی تخصیص اولنان تقاعد معاشیله کچینهرك عمرلرین دعای بالخیر پادشاهی یه صرف ایلدکلری ایام خالیهده نیجه تألیفات وجوده کتوررلر ایدی .

طشره لرده اجرای احکام شرعیه یه مأمور اولان قضات دخی برمنوال سابق هپ اصحاب معارف ودانش ونیجه سنه لر مدرسه لرده تعلیم وتربیه کورمش معلوم الاحوال ومجرب الاطوار ذاتلر اوله رق بین الناس عدل ایله حکم ایلدکلرندن بشقه هرنه عرض ایتسه لر نزد دولتده کارکر تأثیر اولمغله طشره لرده ظلمه دن بری اهالی یه ظلم ایده جك اولسه مانع اوله رق هر بری عباد الله حقنده عین رحمت وانتظام احوال بلاده سبب وعات اولورلردی .

طریق علمیه بو وجهله پاك ومضبوط اولمغین هرقنغی ماده ده علما امر حق بودر دیسه لر هرکس سمعا وطاعة دیوب کمسنه نك مخالفته زهره سی یوغیدی .

قوچی بك سالف الذکر رساله سنده دیرکه ابتدا استانبوله کلدیکمده اکرچه علمای عظام شمدیکی کبی خدم وحشم اصحابی دکل ایدی . لکن برمدرس یولدن کچسه عالم اقبال تام وکلی تعظیم واحترام ایدرلردی . عرض ووقارلری کمالده ایدی . بیك تاریخلرندن صکره طریق علمیه نك قوانین ونظاماتی بوزلمغه یوز طوتوب کیدرك هر مصلحته خاطر قارشمغله وهرامرده مسامحه اولنمغله نامستحقلره حددن زیاده منصبلر ویرلمك اقتضا ایتدیکندن قاضیعسکرلر آز وقت ظرفنده بی وجه معزول اولدقلرینه مبنی ایچلرندن مبتلای حرص وطمع اولنلر بالطبع زمان نصبی فرصت وفرصتی غنیمت بیلوب مناصبك اکثرین نا اهله ویرر اولدیلر . موالی دخی ملازمت کاغدلرینی صاتمغه باشلادیلر . وملازمتلر ارتق یولیله ویرلمز وقانون ونظامندن زیاده ویریلور اولدی . ملازمت ایسه کرك طریق تدریسك وکرك طریق قضانك مدخلی اولدیغندن انك اختلال نظامیله بو ایکیسی دخی مختل اولمغین ویوه ده وصوباشی کاتبلری وعوام ناسدن نیجه لری اقچه ایله ملازم اولوب زمان قلیلده مدرس وقاضی اولمغه باشلاملریله صحن علم جهله ایله طولدی . وارتق عالم وجاهل بلورسز اولدی .

شویله که مدرسلر مدرسه لرنده تدریس علوم ایده کلورلرکن صکره لری خدمت فعلیه شرطی متروك اولوب برمدرسه نك مدرسلکی بولندیغی صنفك درجه سنده بر اعتبار وهمی دیمك اوله رق رفته رفته بو اعتبارات چوغالدی ومدرسلر مدرسه لرینه کیتمز وبلکه نه سمتده اولدیغنی سؤال ایتمز اولدی . وخراب اولمش یاخود یانوب عرصه سی قالمش مدرسه لر دخی توجیه ایدیلور اولدیغندن اسمی وار جسمی یوق برطاقم هوایی مدرسه لر پیدا اولدی . وعداد مدرسین چوغالدی . ومدرسه لرك وظیفه سی اولان امر تدریس اونودلدی . ومدرسلك مجرد بر اعتباری پایه دن وبر مدرسه دن دیکرینه نقل دخی ترفیع پایه دن عبارت قالدی . واکرچه طریقه نا اهلانك داخل اوله مامسی ایچون وقتیله تأسیس اولنان

امتحـان اصولی دخی باقی ایسه ده امتحان شرطی مدرسه نشین طلبه یه مخصوص اولوب یوقسه اصیلزادکان وبعض منسوبات ایچون بلاامتحان رؤس المق قپوسی اچیق ایدی . وصـدور وموالی زاده‌لرك كنج ایكن مدرس اولوب اره صره طفرات خفیفه ایله یوقاروله چیقه‌رق همان صقاللری كلور كلمز مولویت نوبتلری كلوردی . وایچلرنده اكرچه اولوقتـه قدر تحصیل علوم ایله كسب كمال ایدنلر بولنوردی . لكن چوغی مراتب ومنـاصب علمیه یه میراث پدر نظریله باقوب واختیار كلفت تعلمه حاجت كورمیوب جاهل قالوردی . وزرا ورجال دولتدن بعضیلری دخی اوغللرینی واكثریا ایشه یارامیانلرینی طریق علمیه یه ادخال ایدر اولدیلر . بو جهتـله طریق علمیه جهله ایله طولدی . وترقی خصوصنده عالم وجاهل بر اولدی .

ومولویتلرده دخی خدمت فعلیه ارانمـاز اولوب اكثری نائب ایله اداره اولنمغه باشلادی وبرسنه مدت عرفیه قانون حكمنه كیردی ومولویت رتبه وپایه المقدن كنایه اوله‌رق مدرسلك كبی درجاته تقسیم اولندی . شویله كه هرسـنه سكز مدرس یعنی دارالحدیث وسلیمانیه مدرسـلریله الت طرفدن دیكر اوچ مدرس عهده‌لرینه مخرج مولویتلرندن بری برسنه‌لك اولمق اوزره توجیه وبعدالانفصال مخرج معزولی اعتبـار اولنه‌رق هرسنه ایچلرندن دردینه كذلك برسنه‌لك اولمق اوزره مصر وشـام وادرنه وبروسـه قضالری وبونلرك معزوللرندن ایكیسنه بو وجهله مكه ومدینه وانلرك معزوللرندن برینه كذلك استانبول قاضیلغی واستانبول معزوللرندن برینـه اناطولی صدارتی یعنی قاضیعسكرلكی واناطولی معزوللرندن برینه روم ایلی قاضیعسكرلكی ویرلمك رسم وعادت اولدی .

بوصورتله بهر سـنه اوست طرفدن سكز مدرس مولویتله چیقوب یرلرینه الت طرفدن سكز مدرس كچه‌رك طریقجه سلسله وقوعیله بوحركت یوقارودن اشاغی تا ابتداء خارج رتبه‌سـنه قدر سرایت ایتمكله هرسـنه طریقجه بر ترقیء طبیعی وقوع بولوب انجق اوست طرفدن چیقانلره نسبتله الت طرفدن ابتداء خارج رتبه‌سیله كیرنلر دهـا چوق اولدیغندن وصحن ثمـان مدرسلری سكزه منحصر بولندیغندن موصلهء صحنده برچوق مدرسلر تراكم وتزاحم ایتمكله بورادەیه باتاق تعبیر اولنمشدر .

وارتق طریق علمیه ده اهلیت واستحقاق وعلم وفضیلتجه تمیز وتقدم بحثی متروك و (الاقدم فالاقدم) اصول ومسلكی معتبر ومسلوك اولدی . فقط شرف انتساب ایله یاخود برشفیع مجبر واسطه‌سیله دفعةً برچوق اسكیلرك اوست طرفنه آتلامق

دخی برقاعدهٔ استثنائیه وامتیازیه اولدیکه بوکا مدرسین اصطلاحنجه طفره دینلور .
بوعادت بعینها پایه تعبیریله مولویت وصدارت رتبه‌لرنده دخی جاری اولوب مثلا مدرسیندن برینه مخرج پایه‌سی ویریله‌رك مخرج معزولی حکمنده بولنمق ومخرج معزوللرندن برینه مکه پایه‌سی ویریله‌رك حرمین معزوللری صره‌سنده اعتبار قلنمق اصول جاریهٔ طریقدن اوله‌رق بوصورتله مدرس وموالی وصدورعنوانیله برچوق رتبه‌لو ذاتلر یتشدی . روم ایلی پایه‌لولرندن مشهور تاتارجق عبدالله افندینك نظام دولته دائر یازدیغی لایحه‌سنده بیان ایتدیکی وجهله بویله‌ذاتاً استحقاق واهلیت وقابلیتلری اولمدیغی حالده بر تقریب ایله طریق تدریسه ادخال اولنانلر کیدرك مولویته نائل وبعده رتبهٔ رفیعهٔ قاضیعسکری‌یه واصل اولدقلرنده دولتعلیه‌نك بر ایشنه یارامیوب حق عادی ادعاسیله نائل اولدقلری اربه‌لقلرینی استقلال واستحقار وقاضیعسکر اولدق دیو اظهار رعونت وجبروت ایله استکبار وبربرلرینك غیبت ومساویسی ایله وقتلرین امراردن غیری کارلری اولماز ایسه‌ده مادامکه بویله رتب سنیه‌یه واصل اولمشلر بو رتبه‌لرك وقع واعتبارینی محافظه شان سلطنت سنیه ایجابندن اولمسیله چاره‌سز بونلرك امر اداره‌لری بیهوده یره دولته بار اولوردی .

واصحاب مراتبك اداره‌سی مترتب ذمت حکومت اولدیغندن مدرسلره معیشت وموالی وصدوره اربه‌لقناملریله بر قضا توجیه اولنمق لازم‌کلدی وانلر بو قضالری بر نائب ایله اداره‌یه مجبور اولدقلرندن معیشت واربه‌لق اولان قضالر حاصلاتنك برمقداریله نائبلر کچنوب باقیسی اصحاب مناصبه عائد اولوردی . صدور وموالی بوطریق ایله کچنوب متعلقات وتبعه‌لرینه دخی برقضا توجیه ایتدیردکلرندن وانلر دخی اهل قضا اولمدقلری جهتله افندیلری کبی منصبلری اولان قضالری بر نائب ایله اداره‌یه مجبور اولدقلرندن علی العموم قضالرده نیابت اصولی دستور العمل وقضالرك برطاقمی صدور وموالی ومدرسینه ودیکر برطاقمی دخی چوقدار وسائر خدمه کروهنه مأکل واحقاق حقوق ونشر علوم ایچون موضوع اولان طریق علمیه برطاقم نااهلانك تعیشی ایچون ملك وملتجه عظیم فنالقلر وقوعنه مبدأ ومدخل اولدی .

قالدیکه مدرسین تکثر ایتمکله اکثری سؤال درجه‌سنه کله‌رك رتبهٔ تدریسك شرف وعزتی ذلته مبدل اولدیغندن بشقه عن اصل مخرج منصبلری قدس وحلب وازمیر وسلانیك ویکیشهرفنار وغلطه قضالرینه منحصر ایکن مدرسینك بویله ازدحاملری حسبیله مؤخراً ایوب واسکدار قضالری دخی ضم وعلاوه اولنوب

بوصورتده ایسه بر وجه بالا هرسنه سکزر مخرج معزولی پیدا اوله‌رق موالی‌یه کثرت کلمکله انلرك اداره‌لرینه کافی اربه‌لق بولیو یرمك مشکل ودشوار واداره‌لرنده دها زیاده مضایقه بدیدار اولدیغندن ناچار ممکن مرتبه کندولرینه بر وجه اربه‌لق برر قضا توجیه اولنوب انلر دخی اجرای احکام شرعیه‌یه مقتدر عالم ومتدین نائبلر استخدامندن صرف نظرله همان مبتلا اولدقلری مصارف کثیره‌لرینه مدار اوله‌بیلمك ایچون جهله واسافل ناسدن ویوده مثللو تحصیلدار وغدار نائبلر استخدام ایدر اولدیلر . بو مقوله نائبین خاسرین ایسه واردقلری قضالرده همان اموال عبادی جلبه وسیله اوله‌جق مفاسده تصدی وکروه ظلمه ایله بالاتحاد عجزهٔ عباد اللهه ظلم وتعدی ایدرك تخریب بلاده بادی اولورلردی .

سائر بغیر استحقاق برر تقریب ایله اللرینه ملازمت کاغدی کچورمش اولان برطاقم اسافل دخی رشوت وانتساب وشفاعت طریقلریله وعلما دائره‌لرنده اسمنی اوقویاماز ویمین ویسارینی بیلمز اتباع وخدمه کروهی دخی چراغلق وجهله بی محابا طریق قضایه داخل اولملریله روزنامچهٔ قضات بویله کندولرینه بر وجهله تقلید قضا جائز اولمیان وبلکه هنوز صحت تقلید قضایه مدار اوله‌جق شهادته اهل بولنمیان چوقداران وسائر خدمه واسافل ایله مالا مال وبو مقوله اشخاص دخی بالنفس اجرای حکومته قادر اولمدقلرندن منصبلرینی اربه‌لقلره کیدن نوابدن اشنع برطاقم جهله واراذله التزام مثللو احاله ایتملریله امانت کبری اولان امور شرعیه بتون بتون رهین تشویش واختلال اولدی .

وبو مقوله جهله واسافلك طریق علمیه‌یه دخولی علمانك عرضنی شکست ایتمکله انظار ناسده قدر واعتبارلری قالمدیغی کبی نزد دولتده دخی عرضلرینه اعتبار اولنمیوب ملتزم وخراججی مقوله‌لرینك انهالریله عزل اولنور اولدقلرندن ایچلرنده صحیحاً علما وصلحادن بولنان ذاتلر دخی عرض وناموسلرینی محافظه ایچون ظلمه‌یه مدارا ایتمکه مجبور اولورلردی .

الحاصل ملازمت نظامنك اختلالیله کرك طریق تدریس وکرك طریق قضا ایکیسنك دخی نظامی بوزیله‌رق مناصب علمیه بالفعل خدمته منوط ومربوط ایکن جمله‌سی پایه واعتباردن عبارت قالوب مع مافیه طریق قضایه نسبتله طریق تدریسك حالی دها اهونجه ایدی . زیرا مدارس مرتبه‌ده دانشمندلك نظامی هرنقدر بوزلدیسه‌ده ولوکه رسمی صورتده اولسون بایزید مدرسه‌سی دانشمندلکی وملازمت ورؤس امتحانلری اصولی باقی ایدی .

شویله‌که طلبهٔ علومدن طریق تدریسه سلوك ایتمك ایستیانلر اولا ملازمت امتحانه

كيروب اثبات لياقت ايدنلردن اعلا درجه ده بولنانلره الدن ملازمت اعطا يعنى دفعةً
زمرهٔ ملازمينه الحاق اولنوب باقيسى دخى بايزيد مدرسه سى دانشمند لكنه قيد ايله
امتحانده‌كى ترتيب ودرجه‌لرى اوزره مدرسهٔ مذكوره ده اسكان وهر آلتى آيده
ايكيسى اخراج ايله يدلرينه ملازمت كاغدلرى اعطا اولنور . وبونلردن ملازمتى
يدى سنه يه بالغ اولنلر رؤس امتحانه دخوله مستحق اوله‌رق انده دخى اثبات
لياقت ايدنلره طريق تدريسك برنجى مرحله‌سى ومرقات مدارسك اولكى پايه‌سى
اولان خارج مدرسه سى رؤسى اعطا قلنور . وملازمتى يدى سنه يه بالغ اولميانلرك
رؤس امتحانه دخولى جائز اولماز ايدى . وبايزيد مدرسه سنك امر تدريسى
شيخ الاسلام بولنان ذاتلره مشروط اولوب صكره‌لرى مشايخ الاسلام حضراتى
ايجاب وقت وحال ايله بالذات امر تدريسه قيام ايده‌مدكلرى مثللو بو وظيفه‌يى
ايفا ايچون خواجه افنديلرك ايچنده ذاتاً وزماناً اصحاب حيز وحيثيتدن وقدماى
مدرسين كرامدن اوله‌رق درس وكيلى نصب وتعيين ايتدكلرى ذاتلر دخى بتون
مدرسه نشين اولان طلبه‌نك آمر وضابطى اولملرى حسبيله درس وكالتى باب
فتوادہ باشلوجه برمأموريت اولوب على العموم درسلر دخى صورت رسميه ده
جوامع شريفه ايچنده اوقنور. اولديغندن صكره‌لرى درس وكيلى افنديلرك
هفته ده بركره مدرسهٔ مرقومه‌يه كيدرك درس اوقوتملرى همان شرط واقف
يرينى بوله‌جق وجهله برامر رسمى واعتبارى اولديسه ده بوقدرجق اولسون
شو اصولك مسلسلاً دوام اجراسى تحصيل علومه بادئ شوق ورغبت اولوردى .

فقط بو امتحان اصولى بر وجه مشروح يالكز مدرسه‌لرده يتشن طلبهٔ علومه
مخصوص اولوب يوخسه مدرسلك رتبه‌سنك تحصيلى امتحانه وطريق علميه ده
ترقئ علم وعرفانه منوط دكل ايدى . زيرا لدى الامتحان استحقاقلرى نمايان
اولان علمايه رؤسلر ويرلديكى صره ده علما زاده‌لره برخيلى رؤسلر ويرلديكندن
وشيخ الاسلاملر تلطيفى ملتزم اولنلره ايستدكلرى وقتده رؤس تدريس ايله
اكرام ايلدكلرندن بشقه خنكار امامليله حكيم باشيلره دخى عنايت مخصوصه اوله‌رق
رؤس تدريس ويرلمك عادت اولمشيدى . وچونكه مدرس اولنلر برمنوال سابق
كيدرك مولويته وقاضيعسكرلكه نائل اوله‌رق هيچ برشى بيلمسه‌لر وايشه‌يرامسه‌لر
بيله بو رتبهٔ علميه كندولرينه زحمتسزجه برمدار تعيش اولديغندن خدمات دولتده
استخدامه استعداد ولياقتى وتحصيل علوم ومعارفه قابليتى اولميان كبار زاده‌لر
دخى طريق تدريسه ادخال ايديلور اولدى . وزرا ووكلادن بعضيلر دخى مجرد

طريق علميه اصحابنك قتل ومصادره‌دن مصون اولدقلرينه بناءً اوغللريني بوطريقه ادخال ايدرلردی . بو جهتله نيجه كبار زاده‌لر بر وجه بالا سن شبابلرنده وبلكه اوان صباوتلرنده تدرس علومه مباشرت بيله ايتمامشيكن رؤس تدريس ايله كامين وحائز عنوان قدوة العلماء المحققين اولورلر . واكثری تحصيل علوم ايچون اتعاب افكار ايتميوب جاهل قالورلر . ولدی الامتحـان مدرس اولنلرك عمرلری ايسه مدرسه‌لرده كذار ايلمش وتحصيللری فنون مرتبـه وكتب معتبره‌نك تدرسـنه منحصر بولنمش اولمسيله اكثريا مرقات مدارسی چيقـاركن ياری يولده قالوب نادرا رتبـهٔ مولويته صعود ايدنلر دخی امور دولتـدن واحوال مملكتدن بيخبر بولنورلر ايدی . والحاصل انلر پك كنج وبونلر پك كيج مدرس اولدقلرندن صدور كرام ايچنده اصحاب لياقت ومعلوماتدن اوله‌رق محرم اسرار دولت وواقف امور سـياست اولوبده مصـالح مهمه ومذاكرات خفيه ده ايشه يارايه‌جق ذاتلر پك نادر بولنوردی .

الحـاصل طريق علميه‌نك وضـع اصليسی اوقدر بوزلدی كه يالكز اسم ورسمی قالدی . حالبوكه اسمی مسماسـنه ورسمی اسلاف علمانك اصول مستحسنه‌سـنه مغـاير اولديغی شـويله طورسون عمرنده اوقويوب يازمامش چوقدار وقايقچی مقوله‌لرينه توجيه مناصب قضا ايدلمك كبی چيركين بدعتلر وغريب رسم وعادتلر حادث وبو ايسه طريق علميه‌نك ترويج بطالت وجهالته بر يول اولمسنه واحقاق حقوق عباد امر اهمنده خيال وخاطره كلمدك فنالقلر وقوع بولمسنه بادی وباعث اولمغين طريق علميه‌نك اصلاحی واجبات اموردن كورلمش ايسه ده دفعةً بونجه مراتب ومناصبك رفع وترقينی قابل اولمديغندن بالتدريج اصلاحی ارزو اولنمقده ايدی .

فصل سادس

فن حربه دائردر

هر دولت وملت ملكنی محافظه ايچون عسكر بسلمه كلمشدر . انجق بيوك اسكندرك باباسی فليبك وقتنه كلنجه عسكرك جنكده كيفيت اعمالی برقاعده واصول تحتنده دكل ايدی . ابتدا بونی قاعده تحتنه فليب قويوب قرق بيك قدر معلم ومنتظم عسكر ايجاد ايتمشيدی كه اوغلی اسكندر بوعسكرله يونانستاندن قالقوب هنده قدر فتح وتسخير

ممالك ایتمشدر . بوصورتله یونانلولر ایچنده علم حرب نامیله میدانه بر علم چیقوب ملل سائره یه دخی انلردن منتشر اولمشدر . بوعلم سایه سنده اسکی روماولولر پك‌چوق غلبه‌لره نائل اوله‌رق همان بتون جهانی ضبط ایتمه درجه لرینه وارمشلر ایدی . لکن هرزمانده عسکرك حربجه نظامنه دائر اولان قاعده لر اولوقده قوللانیلان اسلحه یه کوره اولمق لازم کلدیکندن اشبو قواعد حربیه شمدی یه قدر درلو صورتلره کیرمش اولوب کرك یونانلولرك کرك روماولولرك سلاحلری قلیج ومزراق واوق ایله صپاندن عبارت اولمسیله انلرك حرب قاعده‌لری شمدیکی یه اویمز ایسه ده قوللاندقلری سلاحلرینه کوره علم حربده کمال بولمشلر ایدی . عربلر کروفر اصولی اوزره محاربه ایده‌کلمشلردر . فقط وقت سعادتده اصحاب کرام صف اوزره حربه مأمور اولدیلر . وفن حربده پك‌زیاده ایلرولدیلر وآز وقت ظرفنده ایچلرندن فوق‌العاده ماهر امرای عسکریه یتشوب بتون دنیایه غلبه ایلدیلر . بعده دول اسلامیه‌ده مشق وادمان عسکری‌یه اعتنا اولنوب انجق اکثریا سواری‌یه اعتبار ایدرلردی . بوجهتله اهل اسلام ایچنده پك ماهر جندیلر ظهور ایتمشدر . علی‌الخصوص مصرك کوله‌منلری دنیانك برنجی سواریسی عد اولنمشلردر .

بالاده اشعار اولندیغی اوزره دولتعلیه سواری‌یه اعتنا ایتمکله برابر منتظم اوجاقلر ترتیب ایله پیاده تعلیمنه دخی فوق‌العاده اهتمام ایتمشیدی .

رومه‌لولرك انقراضندن صکره اوروپانك حالی بشقه‌لشه‌رق اویله دائمی وماهیه‌لو عسکر بسلمك متروك اولوب حین حاجتده برمدت موقته ایچون کوکللی عسکر طوپلایوب قوللانلمغه قرار ویرلمکله علم حرب بسبتون ضایع حکمنه کیرمشیدی . واولوقتلر آحاد ناس زمره‌سی اصلزادکان طاقمنك اسیری کبی اولمغله اصلزاده‌لرك اصل سلاحلری اولان مزراقدن بشقه زرهلری وآتلری اولوب کندولریله برابر سفره کیدن خلقك ایسه صپان ایله اوقدن غیری سلاحلری وبارکیرلری اولمدیغندن بویله نظامسز واویغونسز پیاده عسکری اویله اعلی آتلویه طیانه‌میه‌رق قنغی طرفك سواریسی چوق ایسه اول طرف غالب اوله‌کلدیکی کورلدیکنه وقواعد حربیه دخی بیلنمدیکنه مبنی حقیقتده غلبه سواری عسکرینه مخصوص ظن اولنه‌رق پك‌چوق سواری قوللانیلوب وپیاده عسکری برایش یرینه قونلمیوب هرکس عندنده اصل قوۀ عسکریه سواریدن عبارت ایدی . خیلی وقت حال بومنوال اوزره جاری اولدقدن صکره اوروپانك حالی اولدقجه نظام بوله‌رق تاریخ هجرتك سکزیوز التمش سنه‌لرنده ابتدا فرانسه‌ده ماهیه‌لی اولمق اوزره اون التی

بيك پياده ايله طقوز بيك سوارى ترتيب اولنمش وپيادەلرك چوغنه مزراق ويريلەرك اغير پياده وقصورينك سلاحى اوق وصپان اولوب خفيف پياده كبى قوللانيلور ايدى . شويلەكه دشمن قارشوسنده مزراقلى پيادەلر سكز واك ازى التى صف اوزرينه ديزيلوب خفيف پيادەلر دخى انلرك اوكلرينه ويانلرينه آوجى طاغيلور وسواريلرك جملەسى مزراق وزره ايله سلاحلنديريله رق بونلر دخى صرەدە قوللانيلوب اغير سوارى خدمتنى كورورلر ايمش .

ويواش يواش اوروپانك سائر يرلرنده دخى بويله منتظم عسكر ترتيبنه باشلنمش ايسه ده پياده عسكرينك جنكده سواريدن زياده ايشه ياراديغنى پك چوق كيمسەلر تسليم واعتراف ايتمدكلرندن بشقه سوارينك پيادەيه غالب وفائق اولمسى براسكى زعم اولوب هنوز اول اعتقاددن چكمدكلرندن ينه قديمده اولديغى كبى پيادەيه نسبتله اقتضاسندن زياده سوارى قوللانورلر ايدى . واكرچه سوارى عسكرى پياده ايله قارشو قارشويه كلدكده كركى كبى ايش كوردكلرينه سوز اولميوب انجق كرك كندى اوزرلرنده وكرك آتلرينك اوزرلرنده اولان زره وسائر اغير طاقملردن طولايى محاربەجه لازم كلان يرلرى طولاشوب يوقلامق ودشمن عسكرينى قووالمق كبى سرعت وسبكبارلغه محتاج اولان خدمتلره الويرمدكلرى كيدرك اكلاشلمغله اويله مأموريتلره كوندرلمك ايچون قليج واوق قوللانور خفيف سوارى عسكرى ترتيب اولنمشيدى .

واكرچه طوپك ايجادى يدى يوز سكسان سنه سنه طوغرى ايسه ده سكزيوز تاريخنه قدر طوپلر يالكز محاصرەلرده قوللانيلوب صكرەلرى عادتا جنكلرده دخى استعمال اولنمغه باشلادى . حتى اولوقتلر فرانسەلو طرفندن برقاچ دفعه ايتاليايه كوندريلان عسكرله برابر كليتلو طوپ وار ايدى .

طقوز يوز اون سنه لرنده شمديكى تفنكلرك طاسلغى اولمق اوزره الده طاشينور اوفاق وخفيف طوپ شكلنده تفنكلر يابلدقده خفيف پياده عسكرينك برازينه بوتفنكلردن ويريلەرك بروقت دخى اوق وصپان آتانلر ايله تفنكليلر برلكده قوللانلمش وتفنكك ايولكى تجربه ايله ميدانه چيقديغندن برمدت مرورنده اوق وصپان بتون بتون قالديريلوب خفيف پياده عسكرينك هيسى تفنكلى اولەرق تفنك ايله مزراقدن بشقه سلاح قالمامشدر .

وبوخفيف پياده ينه اولكى كبى آوجى چيقاريله كلوب انجق تفنكلرك بويله چوغالمسى ومحاربەدە الك زياده زور كورن اغير پياده عسكرى ايكن بونلر يالكز مزراقليدن عبارت اولەرق آتشه طيانەمامسى حسيله دها صكرەلرى اغير پياده

عسکرینك برازینه تفنك ویریله‌رك ایلروده اولان ایکی صفی تفنکلی وکیروده بولنان اوچ درت صفی ینه مزراقلی اولمسنه قرار ویرلمش وبوصورتده تفنکلیلر مزراقلیلری قورودقلری کبی مزراق تفنکدن اوزون اولمق حسبیله مزراقلیلر دخی تفنکلیلری محافظه ایلدکلرندن برایام دخی بوندن اعلی نظام اولمز دیو اعتقاد اولنمش ایکن اغیر پیاده عسکرینك مزراقلیلری بش التی صف اوزرینه ترتیب اولنمق وتفنکلیلری انلرك یانی باشنه یرلشدیرلمك مناسب کورلمش وبیك یوز اون تاریخنه طوغری سونکو ایجاد اولندقده کرك پیاده وکرك سواریدن مزراق قالقه‌رق مزراقلیلره سونکیلی تفنك وتفنکلیلره سونکی ویریلوب صفلر ابتدا دردە وبرمدت صکره دردنجی صفك هیچ برفائده‌سی کورلمیه‌رك درتدن اوچه ایندیرلدیکندن بشقه خفیف پیاده ایله اغیر پیاده‌لرك سلاحلری براولمقدنناشی ایکیسیده برصورتده تعلیم ایتدیریله‌رك وهربری ایجابنه کوره کاه صفدن وکاه آوجی خدمتنده قوللانیله‌رق بربرندن فرقلری ساده‌جه لفظده قالمش وبوجهتله عسکر کرك سلاحجه وکرك نظامجه شمدیکی حالی بولورکبی اولمش ایسه ده اصول وقواعد حربیه برشی دیمك اولمیوب دها صکره‌لری بعض اوروپا جنکلرنده علم حربك شویله‌جه برقیاسی التمشدر .

کیفیت تعلیمه کلنجه ابتدا نمچه جنراللرندن مشهور (مونته قوقولی) دولتعلیه اردولرینك نظامنه احالهٔ نظر دقت ایدرك مقابله بالمثل قاعده سنجه بویله دائما تعلیم ایله مشغول اولور ودائمی صورتده حاضر ومهیا بولنور برنوع عسکر تنظیم ایتمدکجه نفیر عام عسکریله دولتعلیه‌یه مقابله قابل اولمیه‌جغنی جزم ایله برنوع منتظم ومعلم عسکر ترتیب ایدوب حتی فن حربه دائر اولان کتابنده دولتعلیه ایله کندی دولتی بیننده وقوع بولان محارباتی تعداد وتفصیل وهر ملحمه‌یی زمان ومکانیله وسر عسکر وعساکرینی اسم ورسملری وکیفیت وکمیتلری ایله شرح وبیان ودولتعلیه‌نك موظف اوجاقلرینی وافراد عسکریه‌سنك رؤساسنه اولان انقیاد واطاعتلرینی رشك آور اوله‌رق آوردهٔ زبان ایدرك بویله موظف ومنتظم عسکره مقابله قابل اولمیه‌جغنی اثبات وتحقیق برله کرك کندی دولتنی وکرك دول سائره‌نك دولتعلیه‌یه مقابله قیدینه دوشنلرینی تسفیه وتحمیق ودولتنی دولتعلیه عسکرینك نظامنه ترغیب وتشویق ایتمش وعساکر عثمانیه‌یه تقلیدا کندوسی مجدداً بر طاقم عسکر ترتیب وتنظیم ایدوب بوعسکرله بیك یتمش تاریخنده کوپریلی اوغلی فاضل احمد پاشانك بر فرقهٔ عسکریه‌سنی نهر رابه قارشوسنده بوزمغله رشتهٔ مصالحه‌یی دردست ایلدیکنی تمدح ومباهات مقامنده نقل

ایله اثبات مدعا ایلمشدر . لکن مونته قوقولینك بوغلبه سی یالکز کندوسنك قوهٔ نظامیه‌سی اثری اولمیوب بونده عساکر عثمانیه‌ده یکی باشلامش اولان اختلال نظامك دخی سببیتی واردر . زیرا اولوقت عساکر دولتعلیه‌نك بوزیلوب دوزلدیکی زمان اولوب مونته قوقولی یکیچری نظامنك نهایت کمالیله بدایت زوالنه ایرشمش اولدیغندن اقدمجه کوروب بیلدیکی عساکر عثمانیه ایله بوکره بوزدیغی عسکرك بیننده فرق وار ایدی .

بعده (پرنس اوژن) دخی ظهور وتعلیم عسکر خصوصنك اکمالنه سعی موفور ایلمشدر . اول خلالده فرانسه‌ده دخی (فونده) و (تورن) و (ووبان) کبی فن حربده ماهر ذاتلر ظهور ایدوب قواعد حربیه‌نك اکمالنه صرف مساعی ایتمکله (تزاید العلوم بتلاحق الافکار) قاعده‌سنجه اصول حرب بر بیوك فن وصناعت اوله‌رق اوروپاده شیوع وانتشار بولدی . فرانسه‌دن پروتستانلرك طرد وتبعیدلرنده هرفن وصنعتده ماهر کیمسه‌لر اطرافه متفرق وپراکنده اولوب بونلرك چوغی اول آوانده پروسیا قراللغنی تحصیل ایدن فره‌دریق کلیوم جلب ایتمکله زماننده پروسیا منبع معارف وصنایع اولدی . قرال مشار الیهك اوغلی اولان ایکنجی فره‌دریق که بیوك (قوجه) فره‌دریق دیو معروف ومشهور اولان ذاتدر . ایشته بواصحاب معلومات ایچنده نشو ونما بوله‌رق صناعت حربده استادکل اولوب سوق الجیش وتعبیة الجیش فنلرنده پك چوق دقایق حربیه‌یه اطلاع ایله علم حربی خیلیدن خیلی ایلرولتدی . وسواری طوپجیسی ایجاد ایتدی .

بیك ایکیوز تاریخ هجریسندن صکره رفته رفته بوعلم بر مرتبه دها ایلرولیوب علی الخصوص ناپلیون بوناپارته ظهور ایله اسرار فنی میدانه قومش وعسکرلك عصرمزده مشاهد اولان درجه‌لره واصل اولمشدر .

انجق تجربه‌لرك تکثریله فن حرب کوندن کونه ایلرولمکده بولنمشدر . حتی قریب العهدده نوایجاد ششخانه‌لر یاپلوب مستقلا طابورلر کشاد ایدیله‌رك وانلره بوششخانه‌لر ویریله‌رك خفیف پیاده ترتیب اولنمش و بیك ایکیوز یتمش سنهٔ هجریه‌سنده وقوع بولان روسیه محاربه‌سنده پك چوق محسناتی کورلمشدر . ومقدما خفیف پیاده ایله آغیر پیاده‌نك بربرندن بیاغی فرقی قالمامش ایکن سلاحجه واساسلیجه برفرق حاصل اولمشدر . متعاقباً اسکی تفنکلر ابطال اولنه‌رق کافهٔ عساکره ششخانه ویرلمشدر .

ایشته بوصورتله علم حرب سوق الجیش وتعبیة الجیش نامیله باشلوجه ایکی فن

لازم الاعتنايه منقسم بر بيوك صناعت اولمشدر كه اردو قوماندان واركانى اولنلر بر چوق مقدمات علومى تحصيل ايتدكدن صكره بوفنلرده ماهر اولملرى فرائض حاليه‌دندر .

سوق الجيش فنى كرك تجاوز كرك تحفظ ايچون مهم اولان مواقعك انتخابندن وتعبية الجيش فنى لدى المصادمه مظفريتى موجب اوله جق اعمال وتدابيرك اجراسندن عبارتدر .

فى الاصل دولت عليه سردار وسرعسكرلرى بومقوله تدابير حربيه‌ده تجربه وعمليات ايله كسب مهارت ايدرلردى . نته‌كه بالاده بيان ايتديكمز وجهله روسيه چارى پترو بغدان ايچندن طونه‌يه طوغرى حركت ايتدكده بالطه جى محمد پاشا دخى انك خط رجعتنى كسمك اوزره بسارابيا ايچندن ايلرويه حركت ايله فالجى چيدينى طوتمسيله فن سوق الجيش اوزره بركوزل حركت وبعده اوراده سد راه اولان روسيه عسكرينى قاچيروب وصوينى كچوبده بغتةً روسيه اردوسى اوزرينه هجوم واقتحام ايتمسيله دخى تعبية الجيش فنجه ابراز مهارت ايلمشيدى .
مؤخراً سكسان ايكى سنه‌سى سفرنده شمنى موقعنك اهميتى تقدير ايله اس الحركات اتخاذ اولنمسى سوق الجيش فنه مطابق واولوقتك حكمنجه مدافعه‌يه كافى استحكام ويرلمسى تعبية الجيش فنه موافق دوشمشدر .

انجق مؤخراً بومثللو قواعد حربيه بر منوال سابق ايكى مهم فنه منقسم اوله‌رق فن حرب ناميله بربيوك علم اولوب بونك تحصيلى دخى اولجه نيجه فنلرك بيلنمسنه موقوف اولديغندن شمدى سرعسكران وسائر امراى عسكريه فنون شتانك نظريات وعملياتنده كسب ملكه ومهارت ايلمدكجه اوروپا اصولى اوزره منتظم اولان اردولره قوماندا ايده‌مزلر . حالبوكه فن حرب بر منوال مشروح اوروپاده ترقى بولدقجه عساكر عثمانيه‌نك (الفضل ماشهدت به الاعداء) بينه سيله مثبت اولان حسن انتظامى رفته رفته تنزل ايدرك عكس قضيه ظهور ايتمكله بيك يوز تاريخلرندن صكره حركات سفريه‌نك طرف اسلاميانه موجب خطر وخسار اولديغى تحقق ايلديكندن ارتق حرب داعيه‌سى بر طرف ايديله‌رك وصلح ومصافات يولنه كيديله‌رك دول سائره ايله معامله بالمجامله يولنده بولنمق لازمهٔ حالدن كوريلوب بوصورتده ايسه مدت مديده عسكرك متروكيتى حسبيله دولت عليه‌نك ملكهٔ عسكريه سنه ضعف وفتور كله‌رك مؤخراً كشاد اولنان سفرلرده ضايعات كليه وقوعه كلمش وبوحاللردن الك زياده روسيه‌لو مستفيد اولمشدر .

دولت علیه‌نك تنظیم عسکره محتاج اولدیغی سلطان احمد ثالث زماننده‌نبرو موضوع بحث اولمغه باشلامش وهله سلطان مصطفای ثالث حضرتلری بونی پك زیاده ارزو ایلمش ایسه‌ده یکیچریلرك خوفندن ناشی بو امر مهمك سر بستجه مذاکره‌سی بیله اجرا اولنه‌میوردی .

حتی مشارالیه سلطان مصطفی مال جمعنه حریص اولدیغندن زماننده دفتردارلق منصبی کسب اهمیت ایدرك اکثریا دفتردارلر ایله استشارهٔ امور ایدرمش و بر کون دفتردار حلیمی افندی‌یه (عساکر جدیده تنظیم اولنمدقجه اوروپا ایله باش‌اوله‌میه‌جق نه یاپه‌لم) دیدکده حلیمی افندی (یکیچری‌یی نظام تحتنه ادخال ایده‌لم) دیمسی اوزرینه (آنلر نظام قبول ایدرمی) بیورمغله (اوت قبول ایدر) و (سن سند ویررمیسین) دیو بیوردقده بلا تردد (ویریرم) دییجك یکیچریلر ایله برلك اولمسه بویله سند ویره‌جك درجه‌ده قوی سوز ویره‌مزدی دیو حلیمی افندی حقنده شبهه‌یه ذاهب اوله‌رق شاید که بو سری یکیچریلره کشف ایدر دیو خوفندن ناشی درحال حلیمی افندی‌یی موصل متصرفلغیله درسعادتدن تبعید واثنای راهده نفی ومتعاقباً اعدام ایتمشدر .

دور محمود خان ثانی رجالندن مشهور حالت افندی‌یه یکیچریلر طرفندن ال پیدا ایتسه کزدیو بعض ندماسی طرفندن اخطار اولندقده (آدمی حلیمی‌یه دوندیررلر) دیو بو حکایه‌یی نقل ایتمش اولدیغی ثقه‌دن مرویدر .

اولوقت نظام جدید عسکری ترتیب ایتمك مطلقا اوروپادن معلم ومهندس جلبنه موقوف ایدی . یوقسه یکیچری هرنقدر نظام تحتنه آلنسه ینه اسکی یکیچری اولوب مطلوب اولان یکی چری وجوده کلمزدی . لکن بوراسنی اکلایه بیلمك دخی ینه اویولده معلومات مخصوصه‌یه منوط اولوب حلیمی افندینك فن دفتریده اولان مهارتی اکا کافل اولمدیغی رأیندن معلوم اولور . سائر رجالك اکثرنده دخی عصرك مشکلاتنی حل ایده‌جك معلومات کافیه یوق ایدی . بعضیلری دخی اوروپالولرك ممالك محروسه‌یه کلوب کیتملرنی ایستمزلردی . حتی رسمی احمد افندی پروسیا سفارتندن عودتنده ینه سلطان مصطفای ثالث عصرینك رجال بنامندن مشهور کل یوسف افندی ایله مصاحبت اثناسنده اوروپا مدنیتندن بحثله بعض موادك اجراسنی اخطار ایلدیکی صره‌ده قرنتنه اصولنك وضعنی دخی درمیان ایتدکده یوسف افندی اکا جواباً بن سنی بر دور اندیش ذات صانوردم بوقدرجق شیئی صایه‌میورسین که اوروپالولرك بورالرده چوغالمالری علت معهوده قورقوسندن ناشی اولوب قرنتنه وضع اولندیغی کبی بورایه هجوم ایده‌جك فرنکلری نصل اداره

ایلرز بزه بوراسی بادیء تردد واندیشه‌در . یوقسه قرنتنه اصولنك محسناتنی بزده بیلورز دیمش اولدیغی مرویدر .

الحاصل اوزمانلر دولت علیه‌ده تنظیم عسکر ارزوسی اولدیغی حالده هنوز نه‌یولده تنظیمنه تشبث اولنمق لازم کله‌جکنه قرار ویریله‌مشیدی . حال بویله ایکن حربك موقوف علیهنی بیلمیین ارکان دولتك غیرت جاهلانه وهیجان افکار غافلانه‌لرینه اتباعاً بیك یوز سکسان ایکی سفری آچیلوب عظیم خساراته اوغرانلمشدر .

بومحاربه دولت علیه یه بربیوك درس اولوب عساکر معلمه ترتیبنك درجهٔ وجوبده اولدیغنی هرکس اکلامش ایسه‌ده موقع اجرایه قونیله‌میوب فقط سلطان مصطفای ثالث حضرتلری طوبخانه جه بعض اصلاحاته تشبث ایلمش اولدیغی حالده سفر مذکور اثناسنده ترك تعلیمخانهٔ فنا ایتمشدر . وکندوسندن صکره وارث سلطنت اولان سلطان عبدالحمیدك ضعف پیرانه سی حسبیله دولت علیه جه فرض عین درجه سنه کلمش اولان نظام جدید عسکرینك ترتیبنه عدم کفایتنی وفاتندن مقدمجه بعض قرناسیله سویلشدیکی وکندو سندن صکره اوغلی سلطان سلیمك جلوسنی ارزو ایلدیکی مرویدر . وفی‌الواقع سلطان سلیمك جلوسنه قدر بوبابده برکونه تشبثات صحیحه کوریله‌مشدر . واکرچه سلطان عبدالحمید خان حضرتلرینك عصرنده خلیل حمید پاشا صدارتنده طوبخانه جه وترسانه‌جه بعض اصلاحاته تشبث اولندیسه ده اولوقت استانبولده افکار تعصبیه غالب ونظام جدیده میل وارزو کوسترمك سلطان مصطفی پولتیقه سنه یعنی اوغلی شهزاده سلیمك طرفدار لغنه تمایل معناسنه حمل اولندیغندن بونك مذاکره سی بیله مقربان سلطنتك امنیتنی سالب ایدی . وخلیل حمید پاشانك اعداسی بو وادیده یول بولوب علیهنده ایشلیه‌رك حقنده امنیت شاهانه‌یی سلب ایتمشلردر .

فصل سابع

احوال بحریه حقنده در

ازقدیم قایقلر کورکله یوریدیلوب واوچ چفته وبش چفته دیو بیوجك کمیلر یاپلمغه باشلایوب دومن ویلکن دخی ایجاد اولنه‌رق بالتدریج کمیجیلك فن وصنعتی ایلرولمشدر . انجق اوائلده کمیلر هرحالده قیی صولرین قوللایوب آچیق دکزلره آچیله‌مزلردی . نوبت قوهٔ بحریه اهل صوره وبتون فنیکه‌لولره کلدکده آنلر

علوم ریاضیه‌ده درلو دقیقه‌لر کشف واختراع برله فنون شتاده ایلرولیه‌رك رصد قوتیله بحراً ارض یونانه وسبته بوغازینه وبعض روایاته نظراً دها اوزاق یرلره سیر وسفر ایدرك تجارت ایدوب آنلرك بوحال وحرکتلرینه ملل سائره سحر وکهانت نظریله بقارلردی .

حضرت عمرالفاروق رضی‌الله عنه زمان خلافتنه کلنجه اهل اسلام دریا سفرینه سالك اولمامشیدی . عمرو بن عاص رضی الله عنه مصری فتح ایلدکده حضرت عمرالفاروق اکا مکتوب یازوب بحر نه مقوله شیدر احوال واوصافنی اعلام ایت دیو امر ایتمکله عمرو بن عاص دخی درکاه فاروقی‌یه (یا امیرالمؤمنین ان البحر خلق عظیم یرکبه خلق ضعیف کدود علی عود) دیو جواب یازمغین حضرت عمر امت محمدی صیانت قصدیله رکوب بحردن منع ایلدیکنه مبنی قریش وسائره دریاده سفر ایتمکدن امتناع ایلدیلر ایسه‌ده مصر خالقی وملل مختلفه‌دن ممالك مصریه‌ده اولان تجار عن اصل حروب وتجارات بحریه ایله مالوف ودول سالفه زمانلرنده عمرلری دریا سفرینه مصروف اوله‌رق اباعن جد بیلدکلری صناعت نافعه‌لری اولمغله آنلر فراغت ایتمیه‌رك دمیاط ورشید واسکندریه وسائر سواحلدن سفینه‌لرین ایشلدوب وسویش خلیجندن یمن وهند طرفلرینه سیروسفر ایدوب تجارتلرندن قالمازلر وسواحل مصریه‌ده بولنان قبائل عرب وزناته ومغاربه کبارینی غزوات وتجارات بحریه‌یه ترغیب وتحریکدن خالی اولمازلر ایدی . لکن عمرو بن عاص ایله کلان کبار اصحاب وانلرك امثالی متشخصان عرب تنبیه فاروقی ایله متنبه اوله‌رق ابتدای امرده مخالفته جرأت ایتمیوب انجق قوت ومال ورجاله مالك اولان بجیله شیخی عرفجة بن هرثمة الازدی ومسکت حاکمی مسلمینی غزا وجهاددن ومکاسب نافعه‌دن منع ایلمك رأی صواب دکلدر دیو تنبیه فاروقی‌یه مخالف سفینه‌لره بنوب عمان وسائر سواحل وجزائره غزا ایتدکارینی حضرت عمر ایشتدکده دخی عرفجه‌یه عتابنامه ارسال ایله عمرو بن عاص طرفندن مؤاخذه وزجر ایتدردی . زیرا مایهٔ اصلیء اسلام اولان عرب هنوز قبضهٔ تسخیره کچن یرلرده کرکی کبی یرلشمدن برنیجه‌سی سفاینه رکوب ایله اقطار بعیده‌یه متفرق وپراکنده اوله‌رق مرکز خلافتدن بعید دوشملری قاعدهٔ حکمته موافق دکل ایدی . بعده سواحل مصریه سکانندن ذی قدرت سفینه صاحبلریله اکابر اسلام دخی مشارکت ایدوب رفته رفته سفینه‌لره رکوب ایله کاه غزا وکاه تجارت ایچون دریا سفرین ایدر اولدقلری حضرت عمره منعکس اولدقده نهی ومنعی تشدید ایتمیوب سکوت ایله حاللری اوزره ابقا ایلدیکندن تا زمان معاویه‌یه کلنجه اهل اسلام مختصر سفینه‌لر ایله کاه غزا

وكاه تجارت ايلديلر . لكن بو سفينه لرده رئيس وآلات قوللانان خدمه نك
اكثريسى نصارادن فن دريا ده ماهر كمسنه لر اوله رق اجرت عظيمه ايله استخدام
اولنوب اهل اسلامده اول فنونه متعلق معلومات يوغيدى . حضرت معاويه
وقتنده عمرو بن عاص تكرار مصره والى اولدقده فرمان معاويه ايله روى دريا ده
غزا ايچون مسلمينه اذن عام ويردى . حضرت عمرك ابتدا منعى وصكره سكوتى
وبعده اذن عام صدورى نه حكمته مبنى اولديغنى محققين علما بو وجهله توجيه
ايدوب ديمشلركه ملت عرب بدايت حالده احوال بحريه دن برشى بيلمديكى جهتله
ابتداى امرده حضرت عمر انلرى صيانت مصلحتى ايچون منع ايلمش وبعده
طاقم طاقم اول مصلحته مباشرت ولوازم وتفرعاتنى تعلمه مبادرت ايتدكلرنده
على سبيل المسامحه سكوت ايلمش مؤخرا ملت اسلاميه اول فنونه اشنا اوله رق
احوال درياية ايجه كسب وقوف ايتدكلرندن بحرا غزا وجهاده اذن عام
ويرلمش اوله .
بر وجه مشروح اذن عام صدورندن صكره غزات مسلمين مناسب سفينه لر ياپوب
ونصارادن احوال روزكارى وامور بحارى لايقيله عارف رئيسلرى اجاره ايله
طوته رق كندولر آلات حرب وادوات جهاد ايله كيدوب كاه غزا وكاه تجارت
ايدر اولديلر . حتى امير مصر عقبة بن عامر هجرتك قرق يدنجى سنه سنده
ردوس جزيره سنه غزا ايدوب غنائم كثيره المشدر . وقرق سكز سنه سنده
حضرت معاويه قبريس جزيره سنه غزا ايلدى ديو تاريخ خميسده امام واقديدن
روايت اولنمشدر . واصف تاريخنده محرر اولديغنه كوره عبدالملك بن مروانك
هنكام سلطنتنده افريقيه عاملى حسان بن نعمانه خبر ارسال ايله تونس طرفنده
سفائن متنوعه انشاسيچون دار الصناعه بناسنى امر ايدوب ايشته ملت اسلاميه ده
ابتدا ياپيلان دارالصناعه ده بودر . حالا لسانمزده مستعمل اولان ترسانه لفظى
دار الصناعه دن غلطدر اولوقت دار الصناعه ده بشيوزدن زياده فرقته يه مشابه
خفيف المؤنه سفينه لر ياپيلوب حاضر اولدقده تونس حواليسى شيخى زيادة بن
ابراهيم وقتنده كه تاريخ هجرتك سكسان ايكنجى سنه سى ايدى . عطا بن رابع
عبد الملك طرفندن امير اوله رق اول دونمـا ايله واروب اليوم سچليا ديديكمز
صقليه جزيرۀ عظيمه سنى فتح ايلدى . وطقسان بر سنه سنده حاكم افريقه اولان
موسى بن نصير طرفندن طارق بن زياد اندلس طرفنه غزا ايدوب اندلس مملكتنى
وبعده ساردونيا جزيره سنى فتح ايتديلر . وطقسان ايكى تاريخنده ينه طارق
بن زياد هم قپودان وهم سردار صفتيله بر بيوك دونما ايله سبته خليجندن طشره

بحر اوقیانوسه چیقوب اسپانیالولر ایله مدت مدیده جنك ایدرك فتوحات عظیمه‌یه نائل اولدی . ابتدا سبته بوغازندن طشره چیقان اسلام دونماسی ایشته بو دونمادر . امیرلرینه نسبتله بوغازه دخی جبل طارق تسمیه اولنمشدر . اولوقت اندلسده غوت قومی حکومت ایدرك اصل یرلو اسپانیوللری رعایا حکمنده استخدام ایدوب پایتختلری طلیطله شهری ایدی . اول عصرده ایسه اوروپانك سائر طرفلرنده اولدیغی کبی اسپانیا قطعه‌سنده دخی اغنیا پك چوق اموال وذی قیمت اشیا وقف ایده‌کلدکلری جهتله بیوك مناسترلر یاپوب بوصورتله طلیطله‌ده دخی پك بیوك بر مناستر بنا اولنه‌رق ذی‌قیمت اموال واشیا ایله مالا مال ایدی . بعض نقالان اخبار ضعیفه طلیطله‌ده اول وقت شویله معمور بر بیت الحکمه وارایدی . دیو روایت وتعریف ایتدکلری بیت الحکمه ایشته بومناستردر . یوخسه اول زمان اسپانیاده علم وحکمتدن هنوز بر اثر یوغیدی . هر نه حال ایسه بو وجهله رهبان طائفه‌سی اول طرفده پك زیاده نفوذ وقدرت کسب ایدوب بعض شهرلرده بیاغی ادعای استقلال درجه‌سنه کلمش اولدقلرندن مؤخراً غوت قومندن نوبتله جالس صندلیء حکمرانی اولان رودریق نام قرال مقتضای شجاعت ذاتیه وحمیت شبابیه‌سی اوزره رهابینك بو درجه نفوذلرینی چکه میه‌رك مذکور بیوك مناستری اوروب یغما ایتدیرمش اولدیغندن کبرا واهالیدن برطاقمی کندوسندن دلگیر اولمش وبونك اوزرینه جنوب اندلس طرفنده محافظ بولنان جولیانوس نام سردارك قزینه تسلط ایتمکله اودخی کندوسنه خصم جان اوله‌رق بغض وکینی اجرا ایچون عربلری اندلس طرفنه دعوت ایلمش اولمسنه نظراً اسپانیا قطعه‌سی بر استیلایه کسب استعداد ایلیوب اولوقت ملت اسلامیه‌نك دخی زمان شباب سطوت وشوکتی اولمغین قطعهٔ مذکوره‌یه ایاق باصدقلری کبی مدت قلیله ظرفنده هر طرفنی ضبط واستیلا ایدرك غنائم کثیره‌یه نائل اولوب هله طلیطله فتحنده نصیب اهل اسلام اولان اموال وذی قیمت اشیا قابل احصا دکلدر . ایشته بونجه فتوحات عظیمه انجق قوهٔ بحریه سایه‌سنده وجوده کلمشدر . وغزات مسلمین بر وجه مشروح قوهٔ بحریه‌یه مالك اولدقدن صکره بهر سنه مصردن وتونس وافریقه طرفلرندن دونما اخراج ایله جزائر وسواحلده پك چوق ممالك افرنجه مظفر وفتوحات جلیله‌یه مظهر اولمشلردر . بعده اندلس دونماسی ایکیوز وافریقه دونماسی یوز الی سفینه‌یه بالغ اولوب روی دریاده گاه اهل اسلام دونماسی وگاه نصاری دونماسی غالب اوله‌رق جزائر وسواحل ولایتلرین یکدیکردن اخذ وتسخیر ایده‌کلرك روی دریاده جنك وجدال اکسك اولمامشدر .

مؤخراً پوصله ایجاد اولنمغله فن ملاحت پك زیاده ترقی بوله‌رق عربلر دیار هنده وسائر سواحل وجزائر بعیده‌یه واوروپالولر بحر اوقیانوسه سیر وسفر ایتمکه باشلایوب بوصورتله امریقا ودهانیجه جزیره‌لر کشف اولندی . واوروپادن امید برونی طریقیله هنده کیدیلور اولدی .
سواحل دریاده بولنان دول واممك حروب وتجاراتی رکوب سفینه‌یه وسفر دریایه محتاج اولدیغندن بونلر اوته‌دنبرو فن انشای سفن وملاحت ایله اشتغال ایتمکله بوخصوصده کسب ملکه ومهارت ایده‌کلدکلری جهتله صناعت بحریه کوندن کونه ترقی ایده کلمشدر . وکیتدکجه فنون وصنایعك ترقیسیله سفینه‌لرك جسامتی تزاید ایدرك عصرمزده مشهود اولان قپاق واوچ انبارلی کبی سفائن کبیره اعمال اولنمشدر . ودهاصکره‌لری واپورلر وزرهلیلر ایجاد اولنمغله احوال بحریه بتون بتون بشقه لاشوب جهانك روابطی ودول واممك معاملاتی بشقه شکله کیردی .
دولت علیه‌نك اوائلنده اکثر حروب وقتالی قره‌ده اولمغله دونما امورینه چندان تقید اولنمیوب سلطان اورخان غازینك اوغلی سلیمان پاشا روم قایقلریله کلیبولی طرفنه مرور ایدرك اول حوالی‌یی تسخیر ایله روم ایلی قطعه سنده برخیلی یرلر ضمیمهٔ ممالك محروسه اولدقدن صکره کلیبولی معبرنده براز قایقلر تدارك اولنمشیدی .
بعده استانبولك تسخیرینه یالکز قره طرفندن محاصره‌سی کافی اولمدیغندن بحراً دخی هجوم ایچون قدر کفایه سفائن ترتیب اولنوب انجق اولوقت استانبول ایله غلطه میانه زنجیر چکلدیکندن لیمانه کمی امراری قابل اولمامغله بالطه اوغلی سلیمان بك معرفتیله برروایتده سودلیجه اردنده مجدداً کمیلر انشا ایله اورادن وبر روایتده روم ایلی حصاری اردنده ترتیب دونما اولنوب حالا طوله باغچه دینلان لیماندن فن جر اثقال ماهرلرینك حیرت افزا تدبیرلریله یاغلی قزاقلر اوزرنده قره‌ده کمیلر یوریدیله‌رك لیمانه ایندیرلدکده ایچلرینه مترسلر قوریله‌رق اول طرفدن هجوم اولنوب بوتدبیر دلپذیر ایله شهر استانبول فتح وتسخیر اولندی . ایشته دولتعلیه‌ده اك ابتدا نصب اولنان دریا بکی اشبو بالطه اوغلی سلیمان بك اولوب روم ایلی حصارینك اوست طرفنده‌کی لیمان مشهور اکا نسبتله یاد اولنمقده در . استانبولك فتحدن صکره ترسانه امورینه اهتمام اولنه‌رق خیلی سفینه‌لر انشا اولنوب مدت قلیله ظرفنده اول عصرده بتون آقدکزی بمسه مش اولان وندیکلولری تهدید ایده جك قدر دونما تدارك اولنمش وهمان فاتح زماننده قوهٔ بحریه ایله نیجه بقاع وقلاع ضبط وتسخیر قلنمش ایدی . بوصورتله دولتعلیه‌نك قوهٔ بحریه‌سی خیلی ایلرولیه‌رك ماهر قپودانلر ظهور ایدوب ازجمله کمال رئیس یار واغیار نظرنده اثبات لیاقت ومهارت

ایتمشیدی . حتی سلطان بایزید ثانی عصرنده سکز یوز طقسان ایکی سنهٔ هجریه سنده اندلسه وجزیرهٔ سیجلیایه اسپانیالولر مسلط اولدیغندن اول ممالك حکمداری بولنان ال احمر ملکندن برقصیدهٔ غراکلوب اسپانیا استیلاسندن شکایت واندلس اقلیمنی تسلط اعدادن تخلیص رجاسیله استمداد واستعانت ایتمکله کمال رئیس چند قطعه سفینه ایله امدادلرینه کوندرلمش وفقط اول اثناده محاربهٔ بحریه ارناودلق وموره سمتلرینه دوشمکله اندلس طرفی براغلمش ایدی .
واول عصرده خیلی بیوك کمیلر انشاسنه مبادرت اولنوب حتی کاتب چلبینك بعض لاتین تاریخلرندن روایت ایلدیکنه کوره اوروپا ملوکندن الفونس نام قرال درت بیك طونیلاته‌لق برکمی یاپدرمشیدی . بعده ایکی کمی دهایاپدردی که بر زمانده اول قدر بیوك کمی یاپلمامش ایدی لکن انلری قوللانه مدیلر اسکله‌ده بر برینه چاتوب بوزدیلر . وندیك خلقی دخی اول اثناده بیوك کمیلر انشاسنه باشلدیلر . ایشته اول عصرده فاتح محمد خان دخی اوچ بیك طونیلاته‌لق برکمی یاپدردی . لکن ایندیررکن اسکله‌ده غرق اولدی .
طونیلاته فوچی معناسنه اولوب بزلرده کیله تعبیری سفائنك صغر وکبرینه مقیاس اوله‌رق شوقدر کیله‌لك کمی تعبیر اولندیغی کبی اوروپالولر بیننده دخی طونیلاته تعبیری کمیلرك حجمنی بیان مقامنده مقیاس اولوب برطونیلاته اوتوز التی کیله اعتبارنده در . انجق بودخی قلیون انواعنده در . قلیون تعبیری الیوم اوچ انبارلولر ایله قپاقلره مخصوص اوله‌رق بینمزده اصطلاح اولنمش ایسه فی الاصل قالیون یالکز یلکن ایله قوللانیلان بیوك سفینه‌لر اولوب قراقه وبارجه وپولیقه کبی انواع عدیده‌سی وار ایدی . وقراقه قالیونك بیوکی دیمك اوله‌رق اول عصرلرده بونلری اکثریا اسپانیالولر قوللانوردی . وسائر دول اوروپانك جنك قلیونلری اکثریا بارجه ایدی . اما چکدیری انواعی که هم یلکن ایله قوللانیلور وهمده کورك ایله چکدیریلور کمیلردر . بونلرك دخی اقسام عدیده‌سی اوله‌رق بونلرده مقیاس اوتوراق تعبیری اولوب اقسامی دخی بووجهله یکدیکردن متمیز اولور . شویله‌که اون اوتوراقدن اون یدی یه وارنجه فرقته دینلور . هرکورکنی ایکیشر اوچر آدم چکر . واون سکز واون طقوز اوتوراق اولورسه برکتده دیرلر . واون طقوزدن یکرمی درده وارنجه قالیته‌در . ویکرمی بش اوتوراقلی اولور ایسه قدرغه دیرلرکه هرکورکنی دردر آدم چکر . ویکرمی التی اوتوراقدن اوتوز التی اوتوراغه وارنجه باشترده دیرلر هرکورکنی بشر التیشر یدیشر آدم چکر . کمیسنه کوره یوکسك وعریض اولور ایسه ماونه‌در . ایکی قات اولوب التی ماونه

اوستی قالیون اولورسه کوکه دیرلر . قدرغه لرك ایکی بودوسلمه سنك اره سی اللی بش واللی التی ذراع طولنده وانبار اغزی یکرمی قارش عرضنده اوله رق قیچ ارتفاعی اون سکز قارش وباش ارتفاعی اون بر قارش اولور وقوشاق ارتفاعی التی قارش بر پارمق اولور . هر برقدرغه‌ده خریطه وپوصله یه بقار برر ماهر قپودان وترنکته قوللانور — یکرمی الاتجینك بری اوطه باشی اولوب دومنجی ویلکنجی ونجار وقلفاتجیلریله بیله برقدرغه‌نك اوتوز بوقدر کمیجیسی ویکرمی بش اوتوراقدن برکورك محلی اوجاق یرینه کیتمکله قرق طقوز کورك‌دردر قاتدن یوز طقسان التی کورکجیسی ویوز جنکجیسی اولمغین برقدرغه خلقی لا اقل اوچیوز اوتوزه بالغ اولوردی یکرمی التی اوتوراق عادی باشترده‌نك طولی اللی یدی ذراع اولوب عرضی وخلقی دخی اکا کوره ایدی اما پاشا باشترده سنك طولی یتمش ویتمش ایکی آرشون قدر اولور واوتوز التی اوتوراق اولوب هر کورکنی یدیشر آدم چکر وخلقی لااقل سکز یوز نفر ایدی . التمش بش ذراع طولی اولان ماونه‌نك یکرمی قارش قیچ ارتفاعی واون ایکی بچق قارش باش ارتفاعی ویدی بچق قارش قوشاق ارتفاعی اولوب درونه یکرمی درت پاره طوپ قونیلور . ویکرمی التی اوتوراغنك هر کورکنی یدیشر آدم چکوب جمله خلقی التیوز نفره بالغ اولوردی . بوکمیلری اکثریا وضع کورك اولنان اسرایه چکدیروب انلره فورسه تعبیر ایدرلردی . شویله که بونلر زنجیر بند اولدقلری حالده اوتوراق محلنده چاقیلی اوله رق کورك چکرلردی . مع مافیه جنك وقتنده بونلره امنیت اولنه مدیغندن اهل اسلام قپودانلرینك اکثریسی احتیاطاً کورکجیلرك نصفنی فورسه ونصف دیکرینی تورك اوله‌رق استخدام ایدرلردی .

سلطان بایزید ثانی عصرنده موره سواحلنك تسخیری اراده‌سیله عظیم سفینه‌لر انشا اولندیغی صره ده ایکی قطعه کوکه یاپلمشیدی که هر برینك طولی یتمشر وعرضلری اوتوزر ذراع اوله‌رق ایچلرینه بیوك طوپلر وهر برینه ایکیشر بیك جنکجی وکورکجی وضع ایله برینك ریاستی مشهور کمال رئیسه ودیکرینك ریاستی براق رئیسه ویریلوب سائر کمی انواعندن دخی صغیر وکبیر اوچیوز قطعه سفائن تهیئه وترتیب ایله اینه بختی جانبنه کوندرلمشیدی . اوارینی تجاوز ایله براق اطه سنه واردقلرنده دشمن دونماسی مقابل کله‌رك جنکه مباشرت اولنوب دشمنك ایکی کوکه‌سیله برماونه وبرده بارجه‌سی براق رئیسك کوکه سنه هجوم ایتدکلرنده وهله اولاده براق رئیس اول ماونه ایله بارجه‌یی طوپ ایله کسر وغرق ایتدکدن صکره اول کوکه لر ایکیسی بردن براق رئیسك کوکه سنه

صارلدقلرنده براق رئيس دشمن كوكه لرينه روغن نفت ايله آتش براغوب ايكيسنى دخى ياقش ايسه‌ده كندو كوكه‌سنى انلردن ايره‌ميوب اودخى بيله ياتمش وكندوسيله برابر بشيوز قدر عساكر اسلاميه شهيد اولوب سائر درياية دوشن غزات مسلمين قايقلره النه‌رق تخليص قلنمش ودشمن سفينه‌لرنده بولنانلرك حريق وغريقندن بشقه درياده يوزنلرى دخى قورتيله‌ميوب تلف اوله‌رق امدادلرينه كلان برقطعه قليون دخى اخذ وضبط اولنمشدر . وبومعركه‌يه قريب اولان اطه براق اطه‌سى ديو معروف اولمشدر .

اندن صكره وقوعه كلان محارباتده دخى دونماى همايون ونديك دونماسنه غالب كله‌رك اينه بختى ومتون وقرون قلعه‌لرينك فتحى ميسر اولمشدر .

بر منوال سابق دولتعليه‌نك قوهٔ بحريه‌سى ايلروليه‌رك ونديك دونماسنه غلبه ايتمشيكن مؤخراً سلطان بايزيدك پيرلكى حسبيله انزواسى وكلانك اهمال ومسامحه‌سنه ومزاج دولتك ضعف وفتورينه باعث اوله‌رق دريا سفرلرى مهمل ومتروك اولوب بعده ياوز سلطان سليم خان حضرتلرى دخى (تقديم الاهم على المهم) قاعده‌سنه رعايتله ايران وعربستان سفرلرينه اشتغال ايتديكى جهتله دونما امورينه باقيله‌مديغندن بشقه اواراق آقدكزجه بيوك مشغله‌لر چيقارلمامق ايچون اهل اسلام قورصانلرى دخى سفردن منع اولنمش ايدوكندن اكرچه دولتك قوهٔ بحريه‌سى تنزله يوز طوتمش ايسه‌ده اولوقت عثمانلولرك موسم شباب سطوت وشانى وعروق حميتلرينك زمان ترقى نشان حدت نبضانى اولديغندن سردر هواى جهاد اولان كوكللو قپودانلرك پك چوغى قورصانلغى ترك ايتمامك اوزره غرب سواحلنه يايلوب اوروپالولر ايله جنك وجدالدن خالى اولمديلر . بونلرك پيشواسى مشهور خيرالدين پاشادر . ايشته بوحالده سلطان سليمان خان حضرتلرى تخته جلوس ايله دونما امورينه زياده اهتمام وتقيد بيورملريله قوهٔ بحريهٔ دولتعليه كسب حيات تازه ايلمشدر .

چونكه ياوز سلطان سليم خان حضرتلرى امور ترسانه‌يه شروع برله فاتح مرحوم وقتنده آينه‌لى قواق سمتنده ياپلمش اولان كوزلردن زياده كوزلر ومخزنلر ياپديرمش ونيتلرى عظيم دونما تدارك برله آقدكزده اولان جزائر وسواحل مملكتلرين بتمامها ضبط وتسخير ايتمك مصلحتى اولوب حتى ادريس بدليسى وديكر بعض محرملرى ايله مصاحبت خاصه اثناسنده سبته بوغازينه وارنجه آق دكز ديدكارى بر خليجدر آنده بوقدر ملل مختلفه جمع اولوب تماماً برخليج دولتعليه حكمنده اولمامق لايقميدر وبوخصوصه بذل مافى الوسع ايتمامك

شان سلطنته شين ويره جك قصور همتندرحق تعالى اجلدن امان ويررسه بومقصوده كفايت ايده جك مرتبه دونما تدارك ايدوب آق دكزده اولان ممالكى قبضهٔ تسخيره اندقجه راحت وآرامى حرام ايتمكه عهد اولسون ديرلر ايمش وترسانه بناسنى توفير وتكثير ايتمكه بوعزيمت قهرمانيه ايله شروع بيورمشلر .

لكن دولت چراكسهٔ مصريه كه حرمين شريفين خدمتى شرفيله عيون ناسده معتبر ومصر قاهره مأواى خلافت عباسيه اولديغندن ملوك چراكسه بوشرف مستعار ايله دخى جليل القدر اولدقلرى حالده بعض اسباب حادثه‌دن طولايى دولت عليه ايله بينلرنده برودت ومباينت پيدا اولوب اگرچه تونس ملكى عثمان حفصى توسطى ايله ينه دوستلق تأكيد اولنه‌رق طرفيندن مراسلات ايله ايلچيلر توارد ايدر اولديسه‌ده دائرهٔ غيرت دولت مركز تعين واستقلالده قبول شركت ايتمديكندن بشقه طائفهٔ چراكسه گاه ايرانيانه وگاه اشقياى عربانه كيزلو معاونتدن خالى اولمدقلرى اجلدن ابتدا ملك مصرى فتح ايتمك وبوطريق ايله سواحل عربستان قبضهٔ تسخيره الثمق اهم كورلمكين اول امرده اول مصلحت مهمه‌يه بذل همت بيوروب اندن دار سلطنته عودت ايتدكلرنده ملحوظلرى اولان وجه اوزره روى دريايه دونما ايندريرملك تداركنده ايكن استانبوله تشريفلرينك ايكنجى سنه‌سى دار عقبايه ارتحال ايتديلر .

اوغلى سلطان سليمان خان حضرتلرى جالس تخت سلطنت اولدقده ترسانه امورينه اهتمام ايله تقيدتامدن خالى اولميوب چونكه ردوس قواليرلرى قورصانلقله آقدكزى كسوب راست كلدكلرى تجارسفينه‌لرينى اخذ وضبط ايده كلدكلرندن مصر يولينك تامينى ايچون ردوسك فتحى اهم اولديغنه مبنى اول امرده عظيم دونما ايله واروب طقوز يوز يكرمى طقوزده ردوس جزيره‌سنى فتح ايلدى . وطقوز يوز اوتوز ايكيده سليمان رئيس نام قورصانى سويش دكزينه قپودان وسردار ايدوب يكرمى پاره قدرغه ايله بندر سويشدن ديار يمنه كوندرديلر . اودخى واروب يمن وعدن سواحلنى ضبط ايلدى اندن صكره خيرالدين پاشا استانبوله كلمكله دولت عليه‌نك قوهٔ بحريه‌سى درجهٔ كماله واصل اولدى .

خيرالدين پاشانك اسمى خضر اولوب انجق اوروپالولر بيننده بار باروس ديو معروفدركه قرمزى صقاللو ديمكدر . درياده خارق العاده افعال وغزواتى اولوب مظنهٔ كرامت بر پير مجاهد جليل منقبتدر . سلطان سليمان خان حضرتلرينك امريله ترجمهٔ حالنى يازديروب بر كتاب ايدرك مشار اليه حضرتلرينه تقديم ايتمشدر . تفاصيل احوالى اندن معلوم اولور بومقامك اول تفاصيله تحملى

بوقدر فقط انك قپودانلغی اوانی قوهٔ بحریهٔ دولت علیه‌نك اك زیاده شوكت وغلبه‌سی زمانی اولدیغندن اجمالاً ترجمهٔ حالنك بیانی مناسب كورینور . شویله‌كه خیرالدین رئیس فی‌الاصل مدللو اطه‌سی سكاننددن اولوب سلانیكه ایشلر و بیوك برادری اوروج دخی طرابلس وشام سفرلرینه كیدر ایدی . اوروج رئیس بردفعه طرابلسه كیدركن رادوس قورصانلرینه اسیر دوشمشیدی . بعدالخلاص سلطان قورقود انطالیه‌ده ایكن اندن استیذان ایدرك اون سكز اوتوراق بركمی ایله قورصانلغه چیقوب برمدت رادوس اطرافنده وسائر سواحلده نیجه سفائن نصارایی غارت ایتدكدن صكره غرب طرفنه كیتمشیدی . چونكه سلطان سلیم خانك جلوسنده سلطان قورقود اختفا ایدوب آق دكز كمیلری دخی سفردن منع اولنمغله اهل اسلام قورصانلری غرب سواحلنی كندولرینه مرسی ومأوی ایتدكلرندن خیرالدین رئیس دخی كمیسنی الوب غرب طرفنه بادبان كشای عزیمت اوله‌رق برادری اوروج رئیس ایله طرابلس طرفنده واقع جربه اطه‌سنده لدی‌الملاقاة ایكی برادر غزایه نیت ایله تونسه واروب حاكمندن برمكان ایستمشلر . اولزمان تونس دخی آل حفص یدنده اولوب مال غنایمك خمسی تونس خزینه‌سنه تسلیم اولنمق شرطیله انلره خلق الواد قلعه‌سنی تعیین ایتمشیدی . بوصورتله ایكی برادر دكزه چیقوب راست كلدكاری سفائن افرنجی اخذ وتسخیر وكیتدكجه سفائنی تكثیر وصیت وشهرتلرینی ایصال چرخ اثیر ایدرك آقدكزه ولوله ویردیلر . واول اثناده جزائر غرب سواحلنك پك چوق یرلری افرنج النه كچمش ایدوكندن مدت مدیده افرنج ایله محاربه ایتدیلر . تونس طرفنده واقع بجایه حصاری دخی بروجه مشروح افرنج النده بولنمغله انك اوزرینه هجوم ایتدكلرنده اوزرلرینه كلان اسپانیا دونماسنه غالب كلدیلر . انجق بومحاربه‌ده اوروج رئیسك برقولی مجروح اولمغله برادری خیرالدین انی تونسه ارسال برله كندوسی جزیرهٔ میورقه‌یی اوروب وبرقاچ قله فتحله نیجه قریه‌لرینی غارت ووافر اموال غنیمت اخذ ایدوب دكزده قورسیقه دونماسنه تصادف برله اكا دخی غلبه ایدرك مظفراً تونسه عودت وبعده موسم شتاده تكرار قورصانلقله دكزه چیقوب برآی ظرفنده اوچ بیك سكز یوز اسیر ویكرمی پاره كمی وبونجه اموال غنائم ایله رجعت ایتدكدن صكره بهارده یدی قطعه كوكلی كمیسنه سردار اوله‌رق بعض سواحل اوروپایی باصوب كلی غنایم الدقدن بشقه دكزده دخی بش قطعه سفینه الوب بونلردن برینی مشهور كمال رئیسك همشیره زاده‌سی اولان محیی‌الدین رئیس ایله دولتعلیه‌یه ارسال وتقدیم ایلمش ومقابلنده طرف دولت علیه‌دن دخی كندوسنه ایكی قدرغه ایله خلعت كوندرلمشیدی .

بوندن صكره خيرالدين رئيسه دريادە قارشو طورر اولميوب بارباروس نامندن بتون آقدكز لرزان وسواحل وجزائر اوروپا خلقی هراسان اولەرق بشكدەكی چوجقلرینی بارباروس ناميله اخافه واسكات ايدر اولديلر .

انك بووجهله خروج وظهوری دول اوروپايه موجب انديشه اولوب بناءً عليه فرانسەلو دخی اوتوز قطعه دونما ايله تونس طرفنه مهاجمه ايلمش ايسەده انلر دخی منهزماً ومأيوساً عودت ايتمشلر ايدی . بعده اوروج رئيس جزائری ضبط ايله انده تمكن ايدرك جزائر وبجايه توابعی اولان قلاعی برادری خيرالدين رئيس ايله بينلرنده مقاسمه ايدوب جزائرك غربنده اولنلره اوروج رئيس وجانب شرقيسنده اولنلره خيرالدين رئيس نامزد اولمغله تلمسان حاكمی بونلری جزائر سواحلندن طرد ايتمك اوزره اسپانيا لو ايله اتفاق ايدرك قرەدن كندوسی ودكزدن اسپانيا دونماسی جزائر اوزرينه هجوم صددنده اولدقلرینی اوروج رئيس خبر الەرق برمقدار عسكر ايله سريعاً تلمسان اوزرينه حركت ايتديكنده چونكه حاكمك اعدای دين ايله اتفاقدن طولايی اهالی كندوسندن روكردان اولوب علماسی دخی قتلنه فتوی ويرملريله اوروج رئيس شهره تقرب ايتديكی كبی اهاليسی استقبال وانقياد ايديجك تلمسان حاكمی تلمسانك اسكلەسی اولوب مقدما اسپانيا يدينه كچمش اولان وهرانه فرار واسپانيالودن استمداد ايتمكين بذل مال ايله جلب اولنان برخيلی عرب عسكرينه برمقدار دخی فرنك عسكری قوشيلوب اولا قلعة القلاعی وبعده تلمسانی محاصره ايتدكلرنده برسنەدن زيادە حرب وقتال ممتد اولەرق نهايت اوروج رئيس شهيد اولوب بوقلعەلر دخی استيلا اولندقدن صكره اسپانيوللر يوز يتمش پاره كمی ايله كلوب قرەيه كلی عسكر اخراجيله جزائره هجوم ايتدكلرنده خيرالدين رئيسك كندو آدملری اقل قليل ايسەده يكرمی بيك قدر عرب عسكری كندوسنه انقياد اوزره بولنديغندن مقام مدافعەدە ثبات ايدرك اسپانيالولری كلی تلفات ويردكدن صكره فراره اجبار ايلدی . بعده تلمسانی وتنس حصارينی فتحله عودتندن صكره كميلری جزائر ليماننده ياتوركن يوز اوتوز پاره كمی ايله اسپانيالولر كلوب ليمانی باصدقلرنده ينه منهزماً عودت ايدوب آنجق بوكره بعض سفينەلری قومه اوتورمغله دونمانك قپودانی وبرخيلی ضابطانی واوچ بيك قدر نفرلری جزائردە اسير قالديلر .

بووقعەدن صكره جزائر اهاليسی خيرالدين رئيسدن جزائر امارتنی قبول ايتمسنی استدعا ايتمش واودخی خطبه وسكه آل عثمان نامنه اولمق شرطيله قبول ايلمش اولوب انجق تونس وتلمسان حاكملری بوصورتدن دلكير اولملريله خيرالدين بك

(عليهم)

عليهه اتفاق ايدرك جزائر اهاليسندن ايشه يرار بكلرى اضلال ايله كندو طرفلرينه و برطرفدن دخى بذل مال ايله برطاقم عربانى جزائر اوزرينه تسليط وحواله ايتدكلرندن بشقه تلمسان ملكزاده‌لرندن بعضيسى فاس حاكمندن وبعضيسى اسپانيادن استعانه ايله جنك وجدالدن خالى اولمامرله خيرالدين بك بونلرك دفع مضرتلريله مشغول اولديغى اثناده براً وبحراً سوق عساكر ايله وهران قربنده واقع مسغانم حصارينى تسخير ايتدكدن صكره دونماسى ايله اندلس ياقه‌سنه لچوب ياليلردن وافر غنائم الدقدن بشقه مدجللردن يعنى اسپانيالولر يدلرنده اسارتله كرفتار مذلت اولان اهل اسلامدن دخى بولدقلرينى جزائره نقل واسكان ايلمشدر . لكن برطرفدن اسپانيالولر و برطرفدن تونس حاكمنك اغواسيله عربلر خيرالدين بك اوزرينه هجومدن خالى اولميوب بوصورتله النده‌كى حصارلرك اكثرى كرفتار دست استيلا وجزائر خلقنك بك چوغى مائل طرف اعدا اولمغله خيرالدين بك نهايت جزائرى ترك ايله ينه اول سواحلده واقع ججيل حصارينه هجرت والتجا ايدوب اوچ سنه قدر برطرفدن سواحل اوروپايى غارت و برطرفدن دخى كندويه مخالف بولنان تونس كميلرينى احراق ايله امرار اوقات ايتدكدن صكره تكرار جزائرى ضبط ايله آنده استقرار و برمدتدنبرو خطبه‌يى كندو نامنه اوقوتديران تلمسان حاكمى عبدالله‌ه نصيحت سياقنده تحريرات تسيار ايتديكنده عبدالله بونى اصغا ايتمديكندن بشقه عرب عسكريله جزائر اوزرينه حركت ايدوب واقع اولان محاربه‌ده مغلوب اولديغندن خطبه‌يى آل عثمان نامنه اوقوتمق وسنوى يكرمى بيك آلتون ويرمك شرطيله خيرالدين بكدن استحصال امان ايتمشيدى . بوندن صكره دخى خيرالدين بك جهاد وغزادن خالى اولميوب آقدكزده اوروپا كميلرينى كزديرمز اولديغندن اسپانيا قرالى والمانيا ايمپراطورى اولان مشهور شارلكن بوكا برچاره ارايوب اولوقت اوروپا قپودانلرى ايچنده مهارت وجسارت ايله معروف ومشهور اولان اندريا دوريا نام قپودان معيتنه مكمل دونما اعطا ايله خيرالدين بكه قارشو آقدكزه چيقار مشيدى . لكن بار باروس نامندن اوروپالولر هراسان اولديغندن اندريادوريا خيرالدين بك ايله بولشمقدن احتراز ايدوب خيرالدين بك كندوسنى جستجو ايدرك آقدكزده طولاشور . واو دخى فرصت دوشوردكجه بعض سواحل اسلاميه‌يه ايراث خسار ايلر ايدى . اشبو خلالده اسپانيالولر اهل اسلام حقنده آتشه ياقمق كبى نه ديانته صيغار ونه انسانيته ياقيشور صورتلرله اذا وجفا ايتمكه باشلادقلرنده برفرقۀ اسلاميه ناچار بريره تجمع ايدرك برطاغه آرقه ويروب خيرالدين بكدن

استمداد ایتملریله یتمش بیك قدر اهل اسلامی اندلس قطعه سندن جزائره نقل واسکان ایلدکدن بشقه برخیلی افرنج سفینه‌لری غارت قانمشیدی .

بعده خیرالدین بك قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك دعوتی اوزرینه یارار آدملرندن حسن بك نام ذاتی جزائر محافظه سنده براغوب وکندوسی درسعادت نیتیله جزائردن قالقوب مکمل دونما ایله اوروپا سواحلنه توجه ایدرك جنویز قربنده برحصاری غارت وتخریب وبعده مسینه طرفنده تصادف ایتدیکی اون سکز پارچه‌یی اخذ وضبط ایتدکدنصکره اندریا دوریایی جستجو ایدرك پروزه سمتنه کلوب اول زمان اندریا دخی فی‌الواقع اول حوالیده ایکن بارباروس سنی ارار غافل اولمسه دیو اولجه کندوسنه اخبار واخطار اولنمش ایدوکندن اورادن صاوشوب ایتالیا ساحلنده واقع پرندز نام محله قپانمش اولمسیله خیرالدین بك اکا ملاقی اوله‌میوب طقوز یوز قرق سنه‌سی اواسطنده استانبوله وصولنده جزائر بکلر بکیلکی الحاقیله قپودان دریا نصب اولندقده سلطان سلیمان خان حضرتلرینك امریله التمش برقطعه باشترده وقدرغه انشا ایتدیروب جزائردن دخی اون سکز پاره کمی کتورمشیدی . بش دخی کوکللو کمیسی اولمغله اول سنه سکسان درت پاره جنك سفینه‌لریله آقدکزه سفر ایدرك مالته وساردنیا ومینورقه ومیورقه جزیره‌لرینی باصوب نیجه قلاع وبقاعی تخریب ونیجه سفن اعدایی احراق ایله استانبوله عودتنده ایتالیاده واقع پولیا طرفنك تسخیری ضمننده فرمان سلیمانی ایله ایکیوز پاره کمی قوردیروب اتمامنه سعی ایتمکده ایکن طقوز یوز قرق اوچ ربیع‌الآخرنده اوتوز پاره سبکبار کمی ایله پولیا یقه‌سنه واروب وبر قلعه‌یی تخریب ایدوب کلدی . وبو اثناده سلطان سلیمان خان حضرتلری پولیا طرفندن صرف نظر ایله قورفو سفرینه عزیمت بیورمش اولدیغندن کندولری اردوی همایون ایله اولونیه طرفنه حرکت بیوروب لطفی پاشا دخی دونما سرداری اوله‌رق طقوز یوز قرق اوچ ذی‌الحجه سنده خیرالدین پاشا ایکیوز سکسان قطعه سفائن ایله آقدکزه چیقمشیدی که بونلرك یوز اوتوز بش قطعه سی باشترده وقدرغه اولوب بوزمانه‌قدر استانبولدن بویله برمکمل دونما چیقمش دکل ایدی . بومنوال اوزره دونمای همایون آقدکزه خروج ایله اولا پولیا یقه‌سنده بعض قلعه‌لر باصیلوب غارت وتخریب اولندقدن صکره قورفو جزیره سنك بالجمله قراسی غارت ویغما اولندیسه‌ده قلعه‌سنك محاصره سی کسب امتداد ایدرك موسم شتا دخی تقرب ایلدیکندن ترك وفراغت اولنه‌رق سلطان سلیمان اردوی همایون ایله براً ولطفی پاشا دونمای همایون ایله بحراً استانبوله عودت ایدوب انجق خیرالدین پاشا دونمادن التمش قدرغه انتخاب ایله

دکزده قالەرق چوقه واکنه ومرتد وباره اطه‌لری کبی نیجه جزائری فتح وتسخیر ایله کلی غنائم الەرق حتی اموال غنائمدن جانب میری ایچون برمعتاد الثان خمسدن ایکی بیك بشیوز اسیر ودرتیوز بیك التون حاصل اولوب چوقه وسائر اموال واشیا دخی بوقیاس اوزره ایدی . بویله مظفریت عظیمه ایله استانبوله وصوانده درکاه سلیمانی‌یه عرض ایلدیکی پیشکش وتقدمه‌سی برعصرده برقپوداندن کورلمش کیفیت اولمدیغندن فاخر خلعتلر کیوب عظیم التفاتلره مظهر اولمشیدی .

طقوز یوز قرق بش محرمنده ینه یوز اوتوز سکز قطعه سفینه ایله آقدکزه سفر ایدوب اسکری واستندل کبی بعض جزائری ضبط وتسخیر ایتدکدن صکره کریده واروب بك چوق قریه‌لرینی غارت ایله اون بشبیکدن زیاده اسیر الوب بعده کریه اطه‌سنك اوچ قلعه‌سنی دخی اون کون ظرفنده فتحله اهالیسنی خرجکذار ایلدی . الحاصل یکرمی بش پاره وندیك جزیره‌لرنده برر ایکیشر اوچر قلعه وار ایدی . بوسنه جمله‌سی النوب جزیره‌لرك اون ایکیسی خراجه کسلدی . واون اوچی تخریب ایدلدی . بعده روم ایلی طرفنه صالدیروب اغریبوزه واردقلرنده آغر یوریین کمیلری اغریبوز لیماننده ترك ایدرك یوکرك کمیلر ایله دکزه آچلدیلر .

اشته بواثناده دول متفقه دونماسی قورفوده جمع اولوب اندن پروزه قلعه‌سنه هجوم ایتدکلرینی خیرالدین پاشا خبر الوب اقدمجه اولطرفه کوندرمش اولدیغی یکرمی قطعه کوکللی کمیسی دخی زاکلسه صولرنده قرق پاره چکدیرر کمیلرینی کوروب عودت ایتدکلری مثللو انلر دخی بار باروسا یقین یرلرده در دیو واروب دونمالرینه خبر ویرملریله پروزه قلعه‌سنی براغوب چیقدقلرینی خیرالدین پاشا متون اوکنده خبر المغله کفالونیه اطه‌سنه واروب قره‌یه عسکر اخراجیله قریه‌لرین غارت ایتدیردکدن صکره پروزه‌یه واروب محاصره اثناسنده طوپدن رخنه‌دار اولان یرلرینی عسکره یاپدیردی .

واول اثناده اسپانیه وپاپا وپورتکیز ووندیك دونمالرینك قورفو جزیره‌سنده مجتمع اولدقلرینی خبر آلدی چونکه خیرالدین پاشانك ظهوری دول اوروپانك راحتلرینی سلب ایدوب مؤخراً قپودان پاشا اوله‌رق استانبول ترسانه‌سی کندو قومانداسی تحتنه کیرمکله ایستدیکی قدر دونما تدارکیله ارتق هر طرفی استیلا ایده بیله‌جکی درکار اولدیغندن اکا قارشو دول اوروپا یکدیکره استناد ایتمك اوزره اتحاد برله دونمالرینی بریره جمع ایدرك دونمای همایون اوزرینه هجوم ایچون فرصت جو اولوب برمنوال سابق خیرالدین پاشا پروزه لیماننده ایکن طقوز یوز

قرق بش سنه سی جمادی الاولیسی غره سنده پروزه یه ایکی میل قریب یره دك
کله رك دونمای همایونی محاصره شکلنده تیمور براقدیلر که باش قوماندان اندریا دوریا
اوله رق معیتنده اللی ایکی پاره قدرغه ایله غایت بیوك برقلیونی وونديك قپودانتك
یتمش پاره قدرغه سی اولدقدن بشقه اون قطعه دخی قراقه تعبیر اولنان عظیم قلیونلر
وقرق پاره پاپا ومالطه قدرغه لری وسکسان قطعه اسپانیا وپورتکیز بارجه لری وسائر
طرفدن دخی براز بارجه لر اولمغله جمعاً یوزالتمش ایکی پاره قدرغه ویوزقرق قطعه قلیون
اوله رق اوچیوزدن زیاده بیوك جنك گمیلری اولوب سائر خرده کوکلو گمیلر ایله التیوزدن
زیاده یلکن کورینوردی خیرالدین پاشانك معیتنده کی دونما ایسه یوز یکرمی ایکی پاره
چکدیرر گمیدن عبارت اولدیغی حالده عسکری محاربه یه تشویق ایدرك جنك تدارکنه
باشلادی وگمیلرك دیرکارینی الدیروب حرکت وسکونده بکا باقیکز دیو عسکره
اجرای تنبیهات وکوکلو گمیلریدخی الایدن خارج طوره رق ایجابنه کوره یاندن
طوپ انداخت ایتملری ضمننده قپودانلرینه بشقه جه اعطای تعلیمات ایلدیکه مشهور
طورغودجه نام قورصان دخی انلرك ایچنده ایدی . امرای بحریه طشره ده
دشمن دونماسنك چوقلغنی کوروب قره یه طوپ وآدم چیقارمق تدبیرین عرض
ایتدکلرنده پاشا تنسیب ایتمیوب انجق اعدا کیجه لین پروزه بوغازندن ایچرو کیرمك
قصدنده اولدیغی استخبار اولنمغله کناره بیوك طوپلر ایله برمقدار عسکر اخراج
اولنه رق محافظه یه ابتدار اولنمشیدی . ایکی کون صکره اعدانك برقاچ پاره
بوکروك قدرغه لری پروزه بوغازینه کلوب سفائن اسلامیه طرفنه طوپ انداخت
ایتدکلرنده اعدانك بونجه وقتدنبرو آقدکزده (منم دیکر نیست) دیین خیرالدین
پاشایه بویله میدان اوقوملری پاشای غازی یه کران کله رك صبر وقرارینی سلب
ایتمکله همان بالجمله دونمای همایون ایله بوغازدن طشره خروج ایله یوز یکرمی ایکی
پاره سفائن اسلامیه نك جمله سی بردن طوپلره آتش ایدوب یوریدکلرنده اعدایه
باعث خوف وهراس اولوب اخشام دخی تقرب ایلمش اولدیغندن دشمن دونماسی
طوره میوب فرار ایتدی . جمادی الاولینك اوچنجی کونی پروزه لیمانی آچیقلرنده
ایکی دونما بربرینی کوروب آماده ٔ حرب وپیکار اولدقلرنده روزکار جانب اعدایه
مساعد اولمغله اهل اسلامه خوف دوشدی . چونکه دول اوروپا دونماسی قلیون
وچکدیرر انواعندن مرکب اولوب دولتعلیه ده دخی کرك فاتح عصرنده وکرك
صکره لری قلیونلر یاپلمش ایسه ده انلر اکثریا نقل اشیا ومهمات ایچون
قوللانیله رق مقدم ومؤخر جنکلرده چکدیرر انواعی قوللانیلوردی . اولوقتك
چکدیررلری ایسه عصرمزده کی جنك واپورلری مثابه سنده اوله رق قورصانلغه

یارار وراکد هواده قلیونلره غلبـه ایدوب شـویله‌که اوزاقدن قلیونلری طوپه طوته‌رق رخنه‌دار ایتدکدن صکره چاتوب ضبط ایدرلردی . اما روزکار اولدیغی وقت چکدیرر قلیونك اوزرینه واره‌میوب بارجه‌لر قدرغه‌لری چکنردی . بناءً علی ذلك بو کره روزکارك اعدایه مسـاعد اولمسی جانب اسلامیانه موجب حزن اولوب خیرالدین پاشا خواص قرأنیه‌دن استمداد ضمننده ایکی آیت کریمه تحریر وکمیسنك ایکی دیرکنه تعلیق ایتمش وبحکمةالله تعالی درحال روزکار ساکن اوله‌رق بارجه‌لر حرکتدن قالمش وهمان صف باغلیوب طوپ انداختنه باشلامش ایدی . قلیونلردن طوپ کله‌لری آکرچه یاغمور کبی یاغار وفقط انلرك طوپلری قیصـه اولدیغندن سفائن اسلامیه‌یه ایرشمیوب بروطرفك کله‌لری ایسه قلیونلری طوتر ایمش . بناءًعلیـه اوزاقدن دوکه‌رك بارجه‌لری زبون ایلدکارندن اندریا دوریا وونديك قپودانی قدرغه‌لریله ایریشوب مدافعه قیدنده اولدقلری کبی خیرالدین پاشا انلرك اوزرینه چکدیروب آتش انداز اولیجق طیانه‌میوب بارجه‌لرك ارقه‌سنه طولانمشـلر وبرقاچ دفعه دونمای همایونی بارجه‌لریله چکدیررلری ارە‌سنه المغه سعی ایتمشـلر ایسه‌ده ممکن اوله‌مامشـدر . خیرالدین پاشا دخی اوزرلرینه هجوم ایتدکجه بارجه‌لرینك بروطرفنه کچوب بارجه‌لر دخی قلعه کبی یکدیکره چاتلمش اولدیغندن آیرمق قابل اولمامغله سفائن اسلامیه‌نك زوردن اعدانك چکدیررلری بارجه‌لرینی طقوز طولاندقدن صکره خیرالدین پاشا تکبیر کتوروب همان بارجه‌لر اوزرینه هجوم ایله برشدید آتش ایدرك برنیجه‌سنی غرق ایله ارالرندن یول ایدوب دشمنك قدرغه‌لرینه کچمسی جمله‌سـنه فوق‌العاده برخوف وخشیت ایراث ایتمکین ارتق چکدیررلری طوره‌میوب فراره یوز طوتدقلرنده ضرب طوپ ایله بارجه‌لرك کیمیسی غرق وکیمیسی رخنه‌دار اولمش واخشـام ایریشـوب صولر قرارمش بولندیغندن اندریا دوریا بوحالی کورنجك صقالین یوله‌رق چکدیررلرك ارقه‌سنه دوشوب فرار ایلمش عسـاکر اسلامیه تعقیب ایله برایکی قدرغه‌سنی الیقومش ومحل جنکده باتوب قالان بارجه‌لره دخی اعدا کندولری آتش اورمغله صباحه قدر قارشوسنده دونمای اهل اسلام بادهوا دریا دونماسی ایتمش ایدی .

جنکك ابتداسی‌قوشاق وقتنده اوله‌رق غروب شمسدن صکره‌لره قدر ممتد اولوب اولوقته‌دك روی دریاده بویله برعظیم وغریب جنك وقوعی معلوم دکلدر . دشمن دونماسی دونمای همایونه نسبتله چندقات مزداد وبالجمله اوروپالولر بیننده جسارت ومهارتی مسلم اولان اندریا دوریا قوماندان ایکن دونمای اسلامك بویله مظفریتی خیرالدین پاشـانك ومعیتنده‌کی امرانك محاربات بحریه‌ده مهارتلری وعسـاکر

اسلامیه‌نك كمال شجاعتلری ثمرهٔ خیریه‌سیدر . بو هزیمتك اوزرینه اندریا دوریا قورفو جزیره‌سنه التجا ایدوب خیرالدین پاشا دخی چند روز مروروندن صكره كفالونیه اطه‌سنی غارت ایتدكدن صكره پارغا حصارینی احراق ایدوب اندن قورفو بوغازینه كلدیكنده برعظیم فورتنه چیقمغله اولونیایه واروب هوا آچلنجه انده اقامت وبعده موسم شتا ایرشمكله استانبوله عودت ایلمشدر . انجق اول فورتنه اثناسنده اندریا دوریا نوه قلعه‌سنی اوروب استیلا ایلمش اولدیغندن موسم بهارده خیرالدین پاشا یوز الی پاره كمی ایله آقدكزه چیقوب قلعهٔ مرقومه‌یی استخلاص ایتمشدر .

ایشته بوخلالده مصر امیر الامراسی خادم سلیمان پاشا دخی هنده كیتمشدر . شویله‌كه طقوز یوز تاریخلرنده اسپانیالولر امریقایه ظفریاب اولدقلری كبی پورتكیزلر دخی امید بورنی طریقیله هند طرفنه طولاشوب بعض بنادر هندیی ضبط ایلدكلرندن اول دیارك ملوكی عاجز قالەرق سلطان سلیماندن استمداد ایتملریله سلیمان پاشایی امدادلرینه كوندرمش ایدی . اودخی دونتما ایله سویشدن حركت ایله واروب عدنی ضبط ایله محافظه‌سنه برمقدار عسكر براقدقدن صكره هنده واروب پورتكیزلر یدنده اولان بعض قلاعی ضرب طوپ ایله فتح وتسخیر ایتمشیدی .

ومقدما خیرالدین پاشانك جزائر محافظه‌سنده براقمش اولدیغی حسن بك دخی اوتوز پاره قدرغه وقالیته دونادوب سواحل اسپانیایی غارتدن خالی اولمازدی . طقوز یوز قرق سكز تاریخنده سلطان سلیمان خان حضرتلری انكروس سفرینه توجه ایتدكده ایمپراطور شارلكن اوستریا قرالی بولنان برادری فردیناندە اعانةً روم ایلی سواحلنه ایراث خسار ایتمك اوزره عظیم دونتما ایله وندیك ساحلنه كلوب انجق خیرالدین پاشانك اولطرفه چیقدیغنی خبر الیجق اول حوالیده برایش كوره‌میه‌جكنی درك ایله همان اورادن فك لنكر استقرار ایله جزائر غربه واروب قره‌یه كلی عسكر دوكه‌رك جزائره هجوم ایتدكده حسن بك حسن مدافعه ایله برخیلیسنی اتلاف ایتدكدن بشقه شدید فورطنه‌لر ظهور ایله سفینه‌لرینك برخیلیسی قره‌یه دوشدیكندن پك فنا هزیمتله عودته مجبور اولمشدر .

فرانسه قرالینك مقدم ومؤخر المانیا ایمپراطوری علیهنه واقع اولان استمداد واسترحامنه مبنی طقوز یوز قرق طقوز تاریخنده شارلكن علیهنه اولمق اوزره فرانسه قرالی سلطان سلیماندن استمداد ایتمكله طقوز یوز الی سنه‌سی بهارنده خیرالدین پاشا دونتما ایله فرانسه امدادینه كیدوب ابتدا مسینا شهرینه واردیغنده

شهر مرقوم تسليمه مجبور اولمغله انی ضبط ايتدكدن صكره اندن مارسليايه ورودنده كمال احترام واحتشام ايله قبول اولنه‌رق فرانسه دونماسيله برلكده واروب نيس شهرينی ضبط ايلمش وقلعه‌سی مقاومت اوزره اولوب كليتلو امدادی كله‌جكی دخی استخبار اولنمغله شهر مرقومی احراق ايله عودت اولنمشدر .

بعده بر ايكی سنه دخی آقدكزه كيدوب كلدكدن صكره طقوز يوز اللی اوچ سنه‌سی جمادی الاولیسنك التنجی كونی سنی سكسانی متجاوز اولديغی حالده دار بقايه رحلت ايتمشدر . (مات رئيس البحر) عباره‌سی تاريخ وفاتيدر .

يرينه وزرادن صوقوللی محمد پاشا قپودان دريا اولوب چند سال آق دكز محافظه‌سنه اشتغال ايتدكدن صكره صدر اعظم رستم پاشا برادری سنان پاشا قپودان دريا اولوب او دخی طقوز يوز التمش بر سنه‌سنده وفات ايلدكده قپوجی باشيلقله حرم همايوندن مخرج مشهور پياله بك قپودان اولمشدر . چونكه خيرالدين پاشا كبی بر ذات جليل الصفاتك بر مدت قپودانلق مسندنده بولنمسی بو منصبه شرف واهميت ويرديكندن وكلای دولت عندنده مؤتمن وملتزم وياخود بالذات پادشاهك نظر توجهيله ممتاز ومحترم اولان بر ذاتك قپودان دريا بولنمسی التزام اولنمشدر . يوخسه اولوقت خيرالدين پاشا يرينه قائممقام اوله‌جق طورغودجه بك ديدكلری مشهور قورصان وار ايدی‌كه فی‌الاصل دريا لوندانندن ايكن فرط شجاعتی حسبيله لوند زمره‌سی قپودانلغنی استحصال ايدرك خيرالدين پاشا ايله برابر جنكارده بولنوب خيرالدين پاشا انك حقنده بندن دها يارادر ديو ديوانده علناً سويليه‌رك مدح وثناسنده اطرا ايلديكی مرويدر . وبعينه خيرالدين پاشا كبی غرب طرفنده وافر غزالر ايدرك ومالدار اولدقچه كميلرين آرتيره‌رق يكرمی بش پاره كمی ايله كزمكه باشلامشيدی . قپودان مشار اليه سيف مسلول اسلام اولوب افرنج ايله بك چوق غزواتی وعظيم فتوحاتی واردر . خيرالدين پاشا كبی او دخی اوروپالولری لرزان ايتمش واندن صكره آقدكزده انك يرينی طوتمشدر . حتی سنان پاشا قپودان دريا ايكن بر دفعه طورغودجه ايله بالمخابره دونما ايله آقدكزه چيقوب او دخی غرب طرفندن ورود ايله ملاقات ايتدكلرنده اولنان طوپ شنلكنده طورغودجه كميلرينك آتشی غالب كورنمكله شايدكه برارالق خلافكيرلك ايده‌جك اولورسه عهده‌سندن كلمك مشكل اولور ديو سنان پاشا استمالتله در دولته كتورديكنده

نامدار یولداشلرندن یدی نفر مشهور قپودانلر دخی کندوسیله بیله کلمشلر ایدی که
انلردن بریسی دخی اولوج علی نام مشهور قورصان ایدی . بوصورتله در دولته
کلدیکنده کندوسنه قارلی ایلی سنجاغی ورفیقلرینه دخی یتمیشر سکسانر اقچه
علوفه احسان بیورلمشیدی . لکن رستم پاشا طورغودجه‌یی کندو برادرینه رقیب
ومعارض شکلنده کورمکله سومزدی اودخی رستم پاشانك کندو حقنده سوء قصدینه
واقف اولمغله اندن امین اوله‌مزدی . بناءً علیه بردعوی ضمننده کندوسنی
درسعادته احضار ایچون رستم پاشا چاوش کوندردکده درسعادته کلمکه امنیت
ایده‌میوب کندو کمیلریله غرب طرفنه فرار ایله ایکی سنه قدر اورده قالدی .
اول عصرده ایسه بنی حفص دولتنه ضعف طاری اوله‌رق اسپانیالولر سواحل
مغربك پك چوق یرلرینی استیلا ایتدکاری صره‌ده طرابلس غرب قلعه‌سنی
دخی المشلر ایدی .
طرابلسك فتحی سلطان سلیمانك مطلوبی اولوب انجق بویله برامر جسیمك
حصوله کلمسی طورغودجه کبی صحیحاً محاربهٔ بحریه احوالنه واقف برذاتك
دونمای همایونده بولنمسنه موقوف اولدیغندن سلطان سلیمان خان حضرتلری
برمنوال سابق غرب طرفنه فرارندن طولایی طورغودجه‌یه کوجنمش ایکن مجرد
بو امر اهمك حصولی ایچون امان ویره‌رك طربلس فتح اولندیغی تقدیرجه
بکلر بکیلکی قید حیات ایله کندوسنه ویرلمك وعدیله دعوت ایدوب دریا بکلری
دخی اکا متابعتله مأمور اولمشلر ایدی . طقوز یوز اللی سکز سنه‌سنده سنان پاشا
یوز یکرمی پاره قدرغه ایله اول حوالی‌یه واروب طورغودجه‌نك معرفت ودلالتیله
طرابلس فتح اولندقده ایالتی سنان پاشا طرفندن آخره ویرلمکله طورغودجه
بحضور اولدیغندن همان مغربه طوغری یلکن ایتدیکنده سائر قپودانلر دخی
اکا متابعته مأمور اولدقلرینه مبنی انك اردینه دوشه‌رك سنان پاشا یالکز قالوب
انجق طورغودجه‌نك امریله ینه عودت ایتدکلری مثللو انی دخی بعض قپودانلر
هزار منت ونیاز ایله اعاده ایدوب در دولته کتورمشلردر . بعده طقوز یوز
التمش سنه‌سنده دونمای همایون سرداری اوله‌رق یوز یکرمی پاره قدرغه ایله
آق دکزه کیتدیکی بعض تواریخده محرردر . وینه التمش بر سنه‌سنده فرانسه
قرالنك استدعاسی اوزرینه قربش پاره قدرغه ایله آقدکزه چیقوب اسپانیانك
ایتالیا سواحلنده واقع باسنیه نام حصارینی محاصره وتسخیر ویدی بیك قدر اسرای
اسلامیه‌یی تخلیص ایتمك کبی خیلی بیوك ایشلر کوردکدن صکره غنائم وفیره ایله
درسعادته عودت ایتمش اولدیغنه مبنی پادشاه قدرشناس حضرتلری مکافات ضمننده

اکا قپودانلق ایله جزائر بکلر بکیلکنی احسان ایتمشیکن رستم پاشا مانع اوله رق طشره ده حاصل اولمق حسبیله درگاه معلا خدمتنده بولنمقلغی ایستمز دیو عرض ایدوب ینه قارلی ایلی سنجاغنده ابقا اولندقده طورغودجه بك بوصورتدن دلگیر اولمغله قبولدن امتناع ایدوب بعده یولده رکاب همایونی تقبیل ایله شفاهاً طرابلس ایالتن رجا ایتمکله سلطان سلیمان دخی استدعاسی وجهله طرابلسی ویروب برمنوال آتی مالته ده شهید اولنجیه دك انده قالمشدر .

الحاصل خیر الدین پاشادن صکره قپودانلق اشبو طورغود پاشانك حقی ایکن رستم پاشانك غرضکارلغی بوکا مانع اولمشدر .

اشته اغراض شخصیه دائما بویله اهلنه تفویض امور ایتمکه مانع اوله رق نیجه مصالح مهمه یی مجرای طبیعیسندن اخراج ایده گلمشدر .

اول آوانده سویش دونماسی دخی هند دکزلرنده طولاشمقده اولوب شویله که برمنوال سابق سلیمان پاشا عدنی ضبط ایله ایچنه عسکر اقامه ایتمشیکن اهالیسی پورتکیزلرله اتحاد ایدرك قلعه یی آنلره تسلیم ایلدکلرندن آقدکزك احوالنه دائر اولان مشهور کتاب بحریه نك مؤلفی پیری رئیس دونما ایله سویشدن حرکت ایدرك واروب عدنی استخلاص ایتمشیدی . بعده طقوز یوز اللی طقوز تاریخنده اوتوز قطعه قدرغه وباشترده وقالیته وقلیون ایله سویشدن حرکت ایله سواحل یمنی طولاشه رق واروب مسکت قلعه سنی تسخیر وهرمز ودرخت جزیره لرین غارت ایتدکدن صکره بصره یه واردیغنده پورتکیز دونماسی اول حوالی یه کلمك اوزره اولدیغی واول حالده هرمز بوغازندن چیقمق قابل اوله میه جغی کندویه اخبار اولنمغله بتون دونمایی اخراج واستصحاب ایده مدیکندن همان برایکی قدرغه چکدیروب مصره وارمش اولدیغندن مصر قپودانی نصب اولنان مراد بك بصره ده قالان دونمادن ایکی بارجه وبش قدرغه وبرقالیته یی بصره ده ترك ایله باقیسنی سویشه کوندرمکه مأمور اولمغله مراد بك اون بش قدرغه وایکی بارجه ایله بصره دن چیقوب هرمز مقابله سنه ورودنده پورتکیز دونماسنه راست کله رك عظیم جنکلر وقوعیله برخیلی عساکر ومعتبر قپودانلر شهید وکمیلر رخنه دار اولدیغندن بصره یه عودت ایتدیکنه بناءً مشهور سیدی علی قپودان که دریاعلمنده وفلکیاتده ماهر اوله رق هند دریاسی حقنده محیط نام کتابی تألیف ایلمش وخیرالدین پاشا ایله جنکلرده بولنمش برذات نادرالامثال ایدی . طقوز یوزالتمش سنه سی اواخرنده مصر قپودانی نصب اولنه رق بصره ده قالان کمیلری سویشه کتورمکه مأمور اولمغین بصره یه واروب وموجود کمیلری طوناده رق اندن

چيقوب هرمز ومسكت طرفلرنده پورتكيزلولرايله وقوعه كلان جنكلرده پورتكيز دونماسى دونماى اسلامك ايكى اوچ مثلى ايكن سيدى على قپودان مظفريت عظيمه يه مظهر اولمشدر . انجق اندن صكره شديد فورطنه‌لر ظهوريله ناچار روزكاره تبعيتله عمان دكزينه آچيله‌رق وغريب ورطه‌لره دوچار اوله‌رق هند ساحللرينه دوشوب اول فورتنه‌لرده كميلرك بعضيسى غرق اولديغندن ودونما خلقنك بحر محيط فورتنه‌لرندن كوزلرى اوركوب كجرات ساحللرنده قره يه چيقه‌رق پريشان اولملريله باقى كميلر دخى خالى قالديغندن سيدى على قپودان ناچار باقى التى قطعه كمى‌يى قلعهٔ سرتده براغوب يانـنده قالان اللى قدر يولداشلرى ايله قره‌دن هند وايرانى طولاشه‌رق كوچ حال ايله ديار رومه كلمش واخلافه يادكار اولمق اوزره سركذشتنى تحرير ايله بر كتاب ياپوب ايشته باشنه سيدى على حاللرى كلدى مثلى بوندن قالمشدر .

الحاصل سلطان سليمان خان حضرتلرى آق دكزده كى اقبال وشوكت بحريه سندن بشقه هند دكزلرنده دخى دونمالر طولاشديره‌رق اول عصرده قوهٔ بحريه‌جه دول سائره يه غالب وفائق اولان پورتكيزلولرله كاه غالب وكاه مغلوب اوله‌رق جنك وپيكاردن خالى اولميوب اكرچه اندن صكره دولت عليه‌نك قوهٔ بحريه‌سى هند دكزلرنده مستمر وپايدار اوله‌مامش ايسه‌ده اول محاربات ايله پورتكيز دونمالرينه دخى ضعف طارى اولوب بووسيله ايله اسپانيالولر اول طرفلرده دونما كزديرمكه فرصتياب اولدقلرندن بشقه پورتكيزلر اوزرينه هجوم وغلبه ايدرك پورتكيزلولرك زمان سطوت بحريه‌لرى نهايت بولمش واندن صكره سلطنت بحريه فلمنك وانكلتره خاقنه منتقل اولمشدر . بزينه صدده كله‌لم .

سنان پاشادن صكره طقوز يوز التمش برده قپودان دريا اولان پياله بك اكرچه لوندلكدن يتشمه دكل ايدى . انجق جرى وجسور وكمال رشد ورويتله مفطور بر ذات ممدوح الصفات اولديغندن دونما امورينه پك كوزل اهتمام واقدام وامراى بحريه‌يى وخصوصيله طورغود پاشايى يوليله خوشنود ايدرك استخدام ايتمكله الحق دولت عليه‌يه پك كوزل خدمت ايتمش وپك بيوك مصلحتلر كورمشدر . شويله كه قپودان اولديغى آوانده فرانسه قرالى ينه سفير مخصوص ارساليله ايمپراطور عليهنه سلطان سليماندن استمداد ايتمش اولوب اولوقت سلطان سليمان خان حضرتلرى ايسه عجم سفرنده اولديغندن بوخصوصك اجراسى استانبول محافظه سنده بولنان وزير ثانى ابراهيم پاشايه احاله قلنمش واردوى همايون ترجان صحراسنده ايكن فصل رابعده بيان اولنديغى اوزره اورادن پياله بكه دخى

برقطعه فرمان عالی اصدار وارسال بیوریله‌رق دونمای همایونی الوب طورغودجه ایله برلکده فرانسه امدادینه کیتمسی امر اولنمش ایدی .

پیاله بك دخی برمقتضای فرمان عالی دونمای همایون ایله دکزه چیقه‌رق ابتدا پولیا طرفلرین اوروب یغما واخذ غنائم لاتحصی ایتدکدن صکره اسپانیا دونماسیله اندریا دوریانك انابولی صولرنده اولدیغی خبر آلنه‌رق اوزرینه وارلمش ایسه‌ده اندریا اولجه خبر الوب صاوشمش اولدیغندن پیاله بك دخی دونمای همایون ایله واروب اسپانیا یدنده بولنان برقاچ حصارلری فتح وتسخیر ایتدکدن صکره فرانسه دونماسیله برلشه‌رك قالبیه قلعه سنی محاصره ایتدیلر . انجق دونما خلقیله فرانسه عساکری حسن امتزاج ایده‌مدکارندن دونمانك برلکده حسن اداره سی قابل اوله میوب همان ایام شتا تقرب ایدیجك دونمای همایون استانبوله عودت ایلمشدر .

بوسفرده قپودان ورسما قوماندان پیاله بك اولدیغنه ترجان یوردندن یازیلان سالف‌الذکر فرمان عالی شهادت ایلر فقط دونمانك معنی قوماندهسی خیرالدین پاشادنصکره انك فقدانی بیلدیرمیان طورغودجه‌ده ایدی .

تلمسانك اسکله‌سی اولان وهرانی مقدما خیرالدین پاشا المشیکن موخراً اسپانیالو استیلا ایلمش اولدیغندن پیاله بك طقوز یوز التمش تاریخنده دونمای همایون ایله واروب استخلاص والتمش درتده تونس قربنده واقع بنزرت قلعه سنی تسخیر ایلمش والتمش بشده ینه یوز اللی پاره قدرغه ایله کیدوب اسپانیا جزائرندن مایورقه اطه‌سنی غارت ایله عودتنده مکافاةً قپودانلغه جزائر ایالتی بکلر بکیلکی پایه سی علاوه بیورلمشدر .

طورغودجه پاشا ایله اشراف عرب بیننده برودت واقع اوله‌رق امرا ومشایخ عربان دخی فرنکلر ایله اتحاد ایلیوب بووسیله ایله فرنکلرك طرابلس غربی استیلا داعیه‌سنده اولدقلری وفرنك دونماسی جربه اطه سنده اولوب ایام شتایی اوراده امرار ایله بهارده طرابلسه تسلط ایده جکلری طورغود پاشا طرفندن التمش یدی سنه سنده عرض وانها اولنمشیدی . جربه اطه‌سی طرابلسدن ایکیوز میل شرقه دوشر کناره قریب برجزیره اوله‌رق فی‌الاصل اهل اسلام یدنده ایکن اسپانیالولرك ید استیلاسنه کرفتار اولوب طرابلس حوالیسنك تأمینی ایسه جزیرهٔ مزبوره‌نك فتحنه موقوف ایدی بناءً علی ذلك التمش یدی سنه سنده پیاله پاشا یوز یکرمی پاره قدرغه ایله اول طرفه توجه ایدوب اثنای راهده ردوس بکی قورد اوغلی احمد بك کبی بعض امرای بحریه دخی دونمایه ملحق اولدیلر . واولوج علی کبی نامدار قورصانلر دخی برابر ایدی . اثنای راهده مالته جزیره سنه واروب

نیجه محللری غارت وتخریب اولندقدن صکره جربه طرفنه کیدوب فرنك دونماسی دخی اولطرفده بولنمغله لدی التقابل واقع اولان محاربۂ بحریه‌ده فرنك دونماسی بیاغی بتون بتون مضمحل اولمه مرتبه سنده هزیمته دوچار اولمغله جربه‌نك سکسان کون محاصره سی اثناسنده پك چوق شدید جنکلر واقع اولوب نهایت هجوم ایله النُدی . اسپانیالولرك کرك دونماجه وکرك عسکرجه بوجنکلرده اولان ضایعاتی حد تعریف وتوصیفدن بیرون ایدی .

پیاله پاشا بومظفریتله التمش سکز سنه سنده درسعادته عودتنده درت بیك اسیر واوچ نفر مشهور قپودانلری برابر کتورمکله مکافاةً کندوسنه رتبۂ وزارت توجیهی درمیان اولنمش ایسه‌ده بکلر بکیلك پایه‌سی ویریله‌لی هنوز ایکی ییلدر بوکره وزارت دخی ویرلسه تیز اولمش اولوب منتهای مراتب بشریه اولان رتبۂ والای وزارتك قدری تنزل ایدر دیو سلطان سلیمان خان حضرتلری تجویز بیورمیوب انجق رعایتی ملتزم اولدیغندن وافر احسانلر وترقیلر ایله توقیر ایتدکدن بشقه شهزاده‌لری سلطان سلیمك کوهر خان نام دخترینی تزویج بیور مشیدی . کاتب چلبی دیرکه بوپایه‌لرك عزت واعتباری اول عصرده بو منوال اوزره ایدی . بوعصرده مبذول اولوب اعتباری قالمامغله بر وزیرك سنجاق بکی قدر وقع واعتباری قالمدی . کاتب چلبی عصرمزده اولیدی نه دیه‌جك ومراتبك درجۂ تنزل واعتبارینی نصل بیان ایده‌جك ایدی بیلمم .

طقوز یوز یتمش ایکی تاریخنده یوز اللی قطعه کمی ایله پیاله پاشا مالته سفرینه چیقوب وزیر رابع مصطفی پاشا دخی سردار تعیین بیورلمشیدی . انجق بویله مهام امور بحریه‌ده سلطان سلیمان حضرتلرینك امنیت واعتمادی اول عصرك بار باروسی مثابه سنده بولنان طرابلس غرب والیسی سالف الذکر طورغود پاشایه اولدیغندن کرك سرداره وکرك قپودانه زنهار انك رأیندن چیقمیه سز دیو اراده بیورمش ایدی . دونمای همایونك مالته‌یه وصولنده طورغودجه هنوز کلمامش ایدوکندن مالته قلعه سنه یاپشمق خصوصنی انك ورودینه توقیف ایله اول کلنجه بر ایش کوره‌لم دیو لیمانك محافظه سیچون بنا اولنمش اولان صانترمه برجنك فتحنی مهم کوره‌رك طوپ ایله دوکمکه باشلادیلر . بومحاصره‌نك یدنجی کونی طورغود پاشا دونماسیله کلوب مالته‌یه چیقدیغنده چونکه بر ولایتك دارالملکی فتح اولندیغی حالده سائر طرفی سهولتله اله کیروب اما دار الملکی اله کیرمدیکی تقدیرجه توابعی ایله اوغراشمق عبثه اشتغال قیلندن اولمسیله صانترمه

محاصره سنه مباشرت ایتدکلرینه تأسف ایدرك صانترمه فتحنك فائده سی ندر مالته‌نك اصل حصاری التمدقجه ضبطی ممکنمیدر دیو وافر سویلمش ایدی . لکن چه فائده‌که برکره شروع اولنمش ایدوکندن ترك اولنسه میوب مذکور برجك محاصره سنه مداومت اولنه‌رق اون یدنجی کون یورویشله النمش ایسه‌ده چوق کیمسه‌لر شهید اوله‌رق ایشه یرار عسکرك قلاغیسی بوزلدقدن بشقه دونمای دولت علیه‌نك روح روانی مثابه‌سنده اولان طورغود پاشا اثنای جنکده مجروح اوله‌رق مذکور برجك ضبط اولندیغی کون غریق بحر بقا اولوب پیاله پاشا دخی اکا شبیه برمرد جنك ازما ایکن سردار انك طرفنه التفات ایتمیه‌رك وانك قولنده بولنان غزات ولونداته باقمیه‌رق سائر عسکری ترقیلر وبخششلر ایله تلطیف ایلدیکندن وقپودان پاشا دخی چندان تقید وچوقلق اکا مراجعت ومتابعت ایتمدیکندن میانه‌لرینه برودت دوشه‌رك مالته‌یی ترك ایله عودت ایتملریله یوق یره بونجه مصرف وبوقدر آدم تلف اولمش اولدی . وخجالتله استانبوله عودتلرنده طرفین یکدیکری صوچلایوب انجق دونما خلقنك سوزی مثمر ومؤثر اولمسیله سردار مشار الیه وزارتدن عزل اولنمشیدی .

(٩٧٣) سنه سنده پیاله پاشا ساقز جزیره‌سنی ممالك محروسه‌یه الحاق وپولیا یاقه‌سنه مرور ایله بعض بقاع وقلاعی اوروب غارت ایتدکدن صکره (٧٤) ده استانبوله عودت ایدوب اول اثناده ایسه سلطان سلیمانك وقوع وفاتنه مبنی اوغلی سلطان سلیم جالس تخت عثمانی اوله‌رق دونمای همایونك ترسانه‌یه وصولندن چند روز مرورنده اردوی همایون ایله درسعادته کلدیکنده پیاله پاشا هم قپودان وهمده داماد عظیم الشان بولنمسیله خدمتی مقابلنده قبه وزارتی احسان اولنوب مسند قپودانی دخی سکتوارده خدمتی سبقت ایدن یکیچری اغاسی مؤذن زاده علی اغایه توجیه بیورلمشیدی .

پیاله پاشانك وزارته وعلی پاشانك برصورتله مکافاته استحقاقلری نمایان اولوب انجق یکیچری اغاسنه قپودانلق توجیهیله مکافات ایتمك غرائب عصریه‌دن برشی اوله‌رق سلطان سلیماندن صکره سفینهٔ دولتك اولکی کبی شناور بحر ظفر اوله‌مامسنه سبب اولان باشلوجه مقدمات تنزلدن بریسیدر . پیاله پاشا غایت ذکرلی ودرایتلی وبهادر برذات اولدیغی‌حالده عظائم امور بحریه‌ده سلطان سلیمان خان حضرتلری مرحوم طورغود پاشانك رأیندن‌خارج حرکت ایتمامسنی اراده ایلر واودخی طورغودجه‌نك رأیندن چیقماز ودائما اهل واربابیله مشاوره‌دن خالی اولمز ایدی . بناءً علیه احوال دریایه دخی کسب وقوف ایلمش وخدمات مشکوره‌یه مظهر اوله‌کلمشدر .

مؤذن زاده علی پاشا نفسنده بهادر برذات اولوب انجق شدت وتهور ایله موصوف ورأی خودیله حرکته مألوف اولدیغی حالده احوال دریایه اصلا وقوفی اولمدیغندن زیرده بیان اولنه جغی وجهله دونمای همایونك بتون افناسنه سبب اولمشدر . شویله که قبرس فتحی ایچون یوز سکسان پاره قدرغه واون ماونه ویوز یتمش بارجه وقره مرسل انواعی اولمق اوزره جمعاً اوچیوز التمش پاره کمی ایله قبرس اوزرینه حرکت ایدوب بشنجی وزیر اولان لالا مصطفی پاشا عموم عسکره سردار تعیین اولنمش ودریا جانبنك محافظه سی اوچنجی وزیر اولان داماد شهریاری مشار الیه پیاله پاشایه حواله بیورلمش ایدی . (٩٧٨) سنه سی اوائلنده وجه مشروح اوزره دونما ایله قبرسه چیقیلوب برخیلی یرلری فتح وتسخیر اولندی . وقیشین پیاله پاشا ایله قپودان پاشا درسعادته عودت ایدرك سردار مصطفی پاشا قبرسده قشله مشیدی . فصل بهارده وزیر ثانی پرتو پاشا دونما سرداری تعیین بیوریله رق ایکیوز اللی پاره قدرغه وماونه ایله قبرسه واروب مهماتی سردار مصطفی پاشایه تسلیم ایتدیلر . وبالجمله لوند کمیلریله دونمای همایون اوچیوز پاره یه بالغ اوله رق اندن حرکتله سد راه سفائن اعدا اولمق اوزره ردوس طرفنه کیتدیلر . (٩٧٩) سنه سی اوائلنده بتون قبرس اطه سی داخل قبضهٔ تسخیر اولدی .

کلهلم دونما احوالنه . پرتو پاشا ایله قپودان پاشا بروجه سابق ردوسه ورودلرنده برقاچ کون آرامدن صکره کرید اطه سنه صالدیروب سواحلنی غارت ایدر ایکن جزائر بکلر بکیسی اولوج علی پاشا یکرمی قطعه سفائن حربیه ایله کلوب دونمایه ملحق اولدقده کفالونیا وقورفو جزیره لرینه واریله رق اکثر نواحیلری غارت وتخریب وبعده روم ایلی کنارنده واقع وندیك قلاعندن سبوت واولکون وبار نام حصارلر ضبط وتسخیر وبرمدت کشت وگذار اولنوب دشمن دونماسنه ملاقات اولنمدین ایام شتا تقرب ایتمکله دونما عسکرینك برمقداری طاغیلوب عودت ایلمش اولدقلرندن بقیهٔ عساکر ایله دونمای همایون اینه بختی لیماننه دخول ایله لنکرانداز اولدیغی اثناده دول متفقهٔ اوروپا دونماسی کلوب هجوم صددنده اولدیغی خبر النديكه مسینه ده اجتماع ایله دونمای دولت علیه نك اواخر صیفده ضعف وفتور زمانی بکلیه رك بتون یاز برطرفدن باش کوسترمیوب برمنوال سابق ترسانه یه عودتی آواننده دونمای همایونی اینه بختی لیماننده محاصره ایتمشیدی . دول متفقه دونماسی ایکیوز برپاره چکدیرر ویدی قطعه ماونه ویکرمی قطعه بارجه وایکی قطعه جسیم قلیونلردن مرکب اوله رق چکدیررلرك اکثری اندریانك قوماندهٔ مخصوصی

تختده ایدی . سردار پرتو پاشا وقپودان علی پاشا وجزائر بکلر بکیسی اولوج
علی پاشا وطرابلس غرب بکلربکیسی جعفر پاشا ومرحوم خیرالدین پاشانك اوغلی
حسن‌اغا واون بش سنجاق بکی وسائر اعیان عسکر بریره کلوب مشاوره ایتدیلر .
اولوج علی پاشا جنکه رضا ویرمیوب دونمامز ناقصدر والتی آیدر دریاده کزمکله
کمیلر بوزغوندر واینه بختی‌یه عودت اولندقده دونشدر دیو سپاه ویکیچری
اجازتلی اجازتسز طاغلدیلر بوغاز حصارلرندن دشمن دونماسی ایچرویه کیره‌مز
چیقلمق محل خطردر دیدکده پرتو پاشا دخی اکا تابع اولمش ایسه‌ده قپودان
پاشا شدید ومتهور بر ذات اولدیغی حالده احوال دریایه وقوفی اولمدیغندن
وکندویه کلان اوامرده البته دشمن دونماسی قنده ایسه اوزرینه واروب مقابل
اوله‌سز والا معاتب اولورسز دیو محرر بولندیغندن غیرت اسلام وعرض پادشاهی
بوقدر هر سفینه‌دن بشر اون آدم ناقص اولمغله نه لازم کلور دیوب سائرلرینك
رأینی دخی کندو طرفنه جلب ایتمکله ناچار چیقلیوب جنکه قرار ویرلدیکنی
اولوج علی پاشا کوریجك چونکه جنکی مقرر قیلدیکز باری دریا طرفنه آچیله‌لم
دیدکده قپودان پاشا کناری طوتمق اولادر دیو معارضه ایتمسی اوزرینه اولوج
علی پاشا قنی خیرالدین پاشا ایله دوشمن وطورغودجه ایله جنك کورنلر نیچون
سویلمزلر برکمی‌یه طوپ طوقدیغی کبی غرق احتمالندن ناشی قره‌یه میل ایتسه
کرك سائرینه دخی باعث انهزام اولور دیه کوردی مفید اولمدی باری کمیلردن
فنارلری وبیوك بیراق وفلاندیره‌لری کیدرك دیو عرض تدبیر ایده‌جك
اولدیغنده قپودان استهزا سمتنی طوتیجق اودخی فارغ اولدی . ناچار (٩٧٩)
سنه‌سی جمادی الاولیسنك اون یدنجی بازار کونی اینه بختی بوغازندن چیقدیلر
پرتو پاشا صول قوله واولوج علی پاشا صاغ قوله وقپودان پاشا اورته‌یه کیروب
جمله یوز سکسان پاره کمی ایله الای باغلدیلر مذکور بوغازه قریب موره طرفنده
بربورون وار ایدی دول متفقه دونماسی انك اردنده یاتوردی . اولوج علی
پاشا دشمنك بارجه وماونه‌لری اوکندن صاوشه‌رق یااردندن یابوکرندن کیره‌لم
دیو قپودان پاشایه خبر کوندردکده قپودان پاشا بن پادشاهك دونماسنه قاچدی
نامنی ویره‌مم دیو همان یوریوب قارشو واردقده درحال دشمن دونماسندن التی
کمی سچیله‌رك مقابله ایدوب سائر کمیلری بورون اردنده کورنمزدی . اهل اسلام
کمیلری اول التی کمی‌یه چاتوب سوندرمك ایله مقید ایکن سائر کمیلری بورون
اردندن خروج ودونمای اسلامی احاطه ایله طوپه طوتدقلرنده قپودان پاشا
باشترده ایله الایدن سچیلوب اولا برکمی‌یه چاته‌رق سوندرمك ایله مقید ایکن اوج

فنارلرندن قپودان پاشا باشترده‌سی اولدیغنی اعدا بیلوب همان اوزرینه اوشندی ایتدیلر . وایکی پارچه باشترده‌یی اورته‌یه الوب قپودان پاشایی شهید ایتدیلر . وایکی اوغلی ایله سائر ایچنده قالانلری اسیر ایلدیلر . برتو پاشا کمیسنی دخی طوپ ایله باتردیلر . کندوسی دکزده یوزرکن حسن پاشا اوغلی محمود بك تصادف ایدرك قانجه ایله کمیسنه الدی .

باش کیدنجه پایدار اولمز اياق مثلنجه بوندن صکره هرکس کندی باشی قایسنه دوشدی وسفائن اسلامیه نك بعضیسی طوپ ایله غرق اولدی وبعضیسی قره‌یه اوتوردی والتمش پاره قدرغه آلات وادواتیله دوشمنه قالدی . وبوجنکده نیجه بکلر وقپودانلر وپك چوق اهل اسلام شهید اولدی بناءً علیه بوکا صینغین دونما سفری دیو تسمیه اولنمشدر .

اولوج علی پاشا فی‌الاصل خیرالدین پاشا اتباعندن اولمق حسبیله احوال دریایه اندن تحصیل وقوف ایلمش وطورغودجه ایله پك چوق جنکلرده بولنمش عتیق قورصان اولوب دریا طرفنه آچلمشیدی . قپودان باشترده سنك دوچار کرداب بلا اولدیغین کوریجك چکدیرركن مالته قپودانی اوزرینه کله‌رك چاتوب الدی وقپودانی اعدام ایلدی وبرقاچ قطعه دشمن سفینه‌لرینی بتوردکدن صکره جزائر کمیلری بر برینه قفادار اولوب جنك ایدرك موتون جانبنه کیتدیلر . اولوج علی پاشا برآدمیله بوخبر حزن اثری رکاب همایونه عرض ایلدی وقپودانلق کندوسنه توجیه اولنوب لقبی قلیجه تبدیل قلنه‌رق القابنده لفظ مذکور یازلمغله اندن صکره هرکس قلیج علی پاشا دیمشلردر . اشته بوکره مسند قپودانی اهلنی بولمش ایسه‌ده چه فائده‌که الده دونما قالمدی . فقط صدر اعظم بولنان صوقوللی محمد پاشانك همم حیرت افزاسندندرکه ترسانه قربنده اولان باغچهٔ خاصدن بر مقدار یرلرین افراز وسکز کمرلو ترسانه احداث ایله اول قیش یوز اللی پاره قدرغه وسکز ماونه قور دیرمش ووار قوتی بازویه کتوروب ضایع اولان دونمانك مثلنی بهاره قدر ایرشدرمشدر ودول اوروپا بوسنه دولت علیه دونما چیقاره‌من اعتقادنده ایکن طقوز یوز سکسان سنه‌سنده قلیج علی پاشا ایکیوز اوتوز درت پاره قدرغه وسکز ماونه ایله دریایه چیقدی . فقط کچن سنه‌کی هزیمتده دونمانك روحی مثابه‌سنده اولان یارار آدملرك چوغی ضایع اولوب باقی عساکرك دخی کوزلری اورکمش اولدیغندن بوسنه دشمن دونماسیله مقابله‌دن اجتناب ایدرك تحفظی حرکت ایله اکتفا ایتمشدر .

و (٩٨١) سنه‌سنده پیاله پاشا سردار اولدیغی حالده ایکیوز اللی سکز قدرغه

واون ایکی ماونه ایله قلیج علی پاشا دکزه چیقوب ایتالیا سواحلنده بعض قلاع وبقاعی غارت ایتمشلردر .

بعده قلیج علی پاشا ایکیوز آلتمش سکز قدرغه وقالیته واون بش ماونه واون بش قلیون طونادوب فاتح یمن سنان پاشا سردار اولدیغی حالده (۹۸۲) سنه سنده آق دکزه چیقه‌رق مسینه حوالیسنی غارت ایتدکدن صکره تونس پیشگاهنده واقع اولوب اسپانیالولر یدنده بولنان خلق الواد قلعه‌سنی تسخیر وبعده باروت ایله انداخت وامحا ایتدکدن صکره تونس ولایتی ضمیمهٔ ممالک محروسه قلنه‌رق رمضان پاشا والی نصب اولندی .

اندن صکره کرید سفرلرینک ظهورینه قدر آق دکزه جنك ایچون دونما چیقارلمیوب اکثر محافظه ایله تقید اولندی . فقط سلطان مراد ثالث ومحمد خان ثالث عصرلرنده جغاله اوغلی سنان پاشا وخلیل پاشانك قپودانلقلرنده بعض مظفریت بحریه وقوعه کلدی .

(۱۰۵٤) سنه سنده کرید سفری کشاد اولندقدن صکره دونمای همایونده قلیونلر استعمال اولنمغه باشلایوب لکن اولوقت دخی ابتدالری قوالانیلان انجق بورتن نوعی ایدی . بعده رفته رفته قلیونلر تکثیر اولنمشدر . شویله که دونمای همایون ایله کلی عساکر ومهمات کریده امرار ایله اول امرده خانیه قلعه‌سی ضبط اولنمشیدی . انجق متعاقباً وندیك سفائنی کرید یوللرینی کسمکه ابتدار ایدوب حتی درسعادتدن کریده عسکر نقلنه مأمور اولان اوچ قطعه سفائندن ایکیسی بعض تلفات ویردکدن صکره خلاص اولوب دیکر بریسی که قرق ایکی پاره طوپ چکردی ایچنده کی اهل اسلام شهید وکمی غریق اولدی . ومقدما اهل اسلام ایچنده معلومات بحریه پك زیاده ترقی ایدرك دونمای دولتعلیه بتون اوروپا دونماسنه غالب اولمشیکن رفته رفته اهل اسلامده بومعلومات تناقص ایدوب اوروپالولر ایسه اول زمانه قدر فنون بحریه‌یی اولکیدن زیاده ایلرولدوب وخصوصیله یلکنجیلك صنعتی بو وقتده قدر خیلیجه ایلرولیوب بوجهتله قالیونجیلق دخی ایلرولەمش اولدیغندن فرنك دونمالرینه دولتعلیه دونماسی مقابله ایده‌مز اولمشیدی .

یوز قرق پاره کمیدن عبارت اولان دونمای دولتعلیه امر محافظه ایچون خانیه پیشگاهنده لنکر انداز ایکن لیمانك ایکی طرفنده طوپلر وضع ایله محافظه‌یه اهتمام اولندیغی اثناده وندیکك سوده‌یه امداد ضمننده کلمش اولان یوز پاره چکدیرر وبورتن وماونه مقوله‌سی سفائنی میدان اوقویه‌رق اطرافده طولاشوب طورردی . و برمدت صکره خانیه خارجنده بولنان جزائر کمیلریله سفائن سائره اوزرینه وندیك دونماسی

كلوب كميلره وقلعه‌يه برخيلى طوب آتدقدن صكره سفائن اسلاميه‌يى احراق ايچون بش قطعه آتش كميسنى صاليويرمشيدى . لكن هنوز سفائن اسلاميه يه چاتمدن آتش كميسى اولدقلرى بيلنه‌رك قانجه‌لر ايله دونديريلوب ضررسز كندو كندولرينه باتمشلردر . وسوده قلعه‌سنك تسخيرى قابل اوله‌مديغندن كريدك قره طرفلرينه تعرض اولنه‌رق برخيلى محللرى فتح اولندى . وايام شتاده فورتنه ظهوريله حانيه اوكنده برخيلى سفائن اسلاميه غرق وتلف اولدقدن صكره اول سنه نك بهارنده دخى ونديك دونماسى كريد يوللرينى قطع ايدرك ايستدليكى كبى كريده مهمات نقل اولنه ميوب سنين آتيه‌ده دخى دونماى همايونك بوغازدن خروج ايده جكى موسمده ونديك دونماسى بوغاز خارجنه كله رك لنكر انداز اوله كلمكله دونماى همايون آق دكزه چيقه‌ماز اولدى . ناچار خارجدن دريا بكلرى كميلريله كريده براز شى كوندريلور اولدى .

ايشته كريدك تماميء فتحى ميسر اوله‌ميوبده كريد سفرلرينك بونجه سنه لر امتدادى بوندن نشئت ايتمشدر . يوخسه ونديك دونماسنه مقابله ايده جك دونما اولسيدى كريد آطه سى اوچ سنه بيله طيانه مزدى .

واعدا قليونلرى ايله دريادە كزوب جنك اثناسنده روزكار ايله قوللانه‌رق قدرغه لرى چكنتمكله لاجرم اوكلرندن دونماى همايون صاولمق لازم كلديكندن بشقه بوغازده لنكر انداز اولدقلرنده قدرغه لر ايله مقاومت اولنه مديغندن برو طرفدن دخى قليونلر انشا اولنمق وقليونه قليون ايله مقابله قلنمق لازمدر ديو سلطان محمد رابع حضرتلرينك جلوسنده جانب ميريدن قليونلر انشاسنه قرار ويريلوب حتى (١٠٦١) سنه سنده صدر اعظم ملك احمد پاشا بغچه قپوسنده التمش آرشون طولنده برقليون قوردرمشيدى . انجق عمليا تنده بعض نقصان اولديغندن ايندير كن غرق اولمشدر . بعده برمعتاد انشا اولنه كلان لزومى مقدارى چكديرلر ايله بيله مقدار كفايه بورتن دخى تدارك قلنمش ورفته رفته قليونلرك تكثيرينه همت اولنه رق آيروجه قليونلر قپودانى نصب اولنمش ايدى . حتى (١٠٦٤) سنه سنده دونماى همايون بوغازه واردقده برمعتاد ونديك دونماسى خارج بوغازده لنكر انداز بولنمغله ابتدا قليونلر وآردلرنجه ماونەلر وآردلرنجه چكديرلر ترتيب ايله خروج اولندقده عظيم محاربه وقوعيله وندكلولر بوغازى ترك ايتمكه مجبور اولمشلر ايدى .

بوقليونلر خيليجه ايشه يارايوب خصوصيله قليونلر قپودانى اولان امير قپودان بك زياده ابراز شجاعت ومردانكى ايتمشيدى . بوصورتله دونماى همايون بوغازدن چيقوب متعاقباً تونس ومصر قليونلرى وبعده اون برقطعه جزائر قليونى دونمايه

﴿ ملحق ﴾

ملحق اولدقدن صکره واروب استندیل جزیره‌سنی غارت وتخریب وبعده دکرمنلك حوالیسنده وندیك دونماسیله ینه برعظیم جنك ایتمشلر ایدی .

(٦٥) تاریخنده ینه دونمای همایون بوغازه واردقده منوال مشروح اوزره وندیك دونماسیله عظیم جنك ایدوب دونمای همایوندن چند قطعه سفینه ضایع اولدیسه ده وندکلولرك دخی بش التی کمیلری تلف وباقیسی منکسر ورخنه‌دار اولدیغندن دکزه آچیلوب کیتمکه مجبور اولدیلر . لکن بوجنکده لایقیله ایش کورن برقاچ قلیوندن عبارت اولوب سائری برر یایلم آتش ویردکدن صکره سمت سلامتی ارایه‌رق مدللو آطه‌سنه قدر کتدیلر بعده دونمای همایون ساقزده مجتمع اوله‌رق ماونه وقلیونلرك چندان فائده‌سی یوقدر دیو اعاده اولنوب چکدیرر انواعندن اولان دونمای همایون تفریق ایله دریایه چیقلمشیدی .

چونکه قلیونلرك حسن اعمالی یلکنجیلك صنعتنده مهارته موقوف اولوب اولوقت ایسه بوخصوصده ترسانه خلقی هنوز دها بروفق مطلوب کسب مهارت ایده‌ممش اولدقلرندن دکزده قلیونلری لایقیله اعمال ایده‌میوب بوجهتله اصل دونمای همایون چکدیری انواعی اعتبار اولنه‌رق قلیونلر مجرد هرسنه بوغازی محاصره ایدن وندیك دونماسنی بوغازدن دفعه مدار اولمق اوزره دونمای همایون معیتنده برقوۀ معاونه کبی بولنوردی . لکن وندکلولرك اولوقت امور بحریه‌ده مهارتلری دها زیاده اولدیغندن بوغازی کشاد ایتمك مصلحتی بیله هرسنه ایفا اولنه‌مزدی . حتی (٦٦) سنه‌سنده قرق پاره قدرغه واون ماونه واوتوز قلیون مهیا اولوب یکرمی قطعه دخی بك کمیلری اولدیغی حالده لوازمات دونما هنوز تکمیل اولنمدین عجالة قالدیریلوب بوغازه واردقلرنده وندیکك چکدیرر وماونه و برتن اولمق اوزره خارج بوغازده سدراه اولان یتمش پاره سفینه‌لرینه مقابله ایده‌میه‌رك واقع اولان محاربه‌ده دونمای دولت علیه بتون بتون مضمحل اولمه مرتبه‌سنده منهزم ومنکسر اوله‌رق اینه بختیه‌ده‌کی صینغین دونما هزیمتنه بکزرر بر هزیمت وقوعه کلدی .

اوسنه کوپریلی محمد پاشا صدراعظم اولوب بوغازه فرنك دونماسی کلمزدن اقدم خارجده بر قوۀ بحریه اولمق ایچون اولجه اتمام اولنه بیلان قرق پاره چکدیرر کمی ایله قپودان پاشایی ایام شتاده استانکوی وردوس طرفلرینه چیقارمشیدی . بعده موسم بهارده کوپریلی محمدپاشا سردار اوله‌رق بوغازه کتدیکنده دخی اون طقوز قطعه قلیون واون قطعه ماونه واوتوز قطعه قدرغه ایله باشترده و یوز اللی قدر فرقته وسائر قایقلر استانبولدن چیقوب بوغازه وارمشیدی . بوکره دخی

بوغازده وندیك دونماسیله وقوعبولان جنكده دونمای همایون دوچار هزیمت اولدی ٠
الحاصل وندكلولر كریده بروفق دلخواه عساكر ومهمات سوق اولنه مسون دیو
هرسنه بوغازی محاصره ایدرك فاتح زماننده بوغازك محافظه‌سی ایچون یاپلمش
اولان ایكی قلعه‌نك خارجنده اوله‌رق ایكی طرفده یاتوب خارجه كمی چیقارتمدقلرندن
بشقه خارجدن استانبوله كلان كمیلری دخی شكار ایدرلردی ٠ وبرایكی دفعه
قلیونلر قوتیله بوغاز آچامش ایسه‌ده دولت علیه ترسانه‌سنده هنوز ماهر قلیونجیلر
پیدا اولمدیغندن نهایت بر وجه سابق عظیم هزیمتلر وقوعیله ینه بوغاز مسدود
قالدیغندن كوپریلی محمد پاشا مذكور قلعه‌لردن یكرمی میل قدر اشاغی بوغازك
دریایه آچیله‌جق محلنده ایكی جانبه قارشو قارشویه ایكی قلعه بنا ایتدیردی ٠
وقلیونلرك انشاسی كلی مصرفه موقوف اولدیغی حالده هنوز احوالنه اطلاع تام
تحصیل اولنمامش برمعنی اولوب نظام احوالنه لایقیله صورت ویریله‌مدیكی جهتله
كركی كبی ایشه یارامق میسر اولمدیغنه ودولت علیه ترسانه‌سنده عن اصل
استعمال اولنان چكدیرز انواعنه مخالف وترتیبلری بشقه بر اوجاغ اولمغه متوقف
اولدیغندن قپودان پاشا ودریا بكلری وسائر ترسانه خلقی بر مقتضای حسد
قلیونجیلری استثقال ایدوب بونلر حادث طائفه‌در ٠ اكر ترتیبلری منتظم
وحاللری كركی كبی مرتب اولورسه روی دریاده ایشه یارایوب نامدار اوله‌رق
امرای بحریه ورجال ترسانه‌یه تفوق وكاركذارلقله منظور شهریاری اولوب تقدم
ایدرلر ٠ وغرب اوجاقلری كبی بشقه كروه مستقل اولورلر دیو قلیون امورنده
تهاون وتكاسلدن خالی اولمدقلرینه مبنی قلیونجیلغه برحسن صورت ویریله‌مدیكی
حسبیله فاضل احمد پاشانك صدارتنده بتون بتون قلیون انشاسندن فراغت
اولنه‌رق آق دكزك محافظه‌سی ایچون قرق پاره ترسانه كمیسی وقرق عدد دریا
بكلری كمیلری اولمق اوزره نظام ویرلدی ٠ برمدت اشته بوكمیلر ایله امر محافظه‌یه
اهتمام اولنوب انجق ذخائر ومهمات نقلی ایچون تجار قلیونلری قوللانیلوردی ٠
فقط مصر وتونس وجزائر طرفلرنده قلیونلر ترك اولنمیوب بورالرك جنك كمیلری
قلیون ایله شهتیه‌دن عبارت اوله‌رق اورالرده فن دریاده ماهر آدملر دخی
بولنور ٠ ودونمای همایون سفینه‌لری ارتق وندیك دونماسیله میدان جنكی
ایده‌مز اولمشیكن انلرینه اوروپا دونمالرینه میدان اوقویوب كزر ایدی ٠ حتی
(١٠٧٩) تاریخنده كرید صولرنده جزائر وتونس قلیونلری وندیك قلیونلریله
جنك ایتدكلرنده غالب كله‌رك وندكلونك یتمشر پاره طوپ چكر ایكی قلیونی غرق
وینه یتمشر پاره طوپ چكر ایكی قلیونی دخی ضبط ایتمشلر ایدی ٠

دولت علیه‌نك قوهٔ بحریه‌سی تنزله باشلایجق سواحل هند ویمن وحبشده‌کی غلبهٔ بحریه‌سی زائل وآقد کزده جاری اولان نفوذی متنزل اولدیغی کبی هر طرفده پیدرپی واقع اوله کلان فتوحات وترقیاتنك دخی حیزی کسیلوب بودورده بروجه بالا کرید کبی بعض جزائرك فتحیله اکتفا ایدرك قبضهٔ تصرفنده اولان ممالکك محافظه‌سنه حصر نظر ایلمشدر . بودخی کوپریلیلر کبی صدر اعظملرك اثر همت وحمیتلری ایدی .

قره مصطفی پاشانك صدارتنده وندکلولر ایله میانه‌ده برودت وقوعه کلوب وندکلولردن اخذثار ایسه بحراً غلبه‌یه موقوف اولدیغندن (١٠٩٣) تاریخنده قره مصطفی پاشا یه میری قلیونلری انشاسیچون اراده تحصیل ایدرك ترسانهٔ عامره‌ده درت قطعه‌سی اوچر انبارلی اوله‌رق سکسانر والتی قطعه‌سی التمشر توپ طوپلی اولمق اوزره اون قطعه قلیون بناسنه مباشرت ایتدی . بوقلیونلرك بعضیسی اللیشروبعضیسی قرق بشر ذراع طولنده ایدی . بش قطعه‌سی باش قپودان اولمق اوزره امرای بحریه‌دن مصرلی زاده ابراهیم پاشانك اداره‌سنه وبش قطعه‌سی ایکنجی قپودان اولمق اوزره جزائرلی بابا حسن بکك اداره‌سنه ویریله‌رك وهر برینه سالیانه اولمق اوزره بعض سنجاقلر تخصیص وتوجیه ایدیله‌رك ردوسدن رشیده وارنجیه‌دك تجاری محافظه ایتملری فرمان بیورلدی وغرب اوجاقلری کبی ترسانه‌ده بر بشقه اوجاق اولمق اوزره قپودانلرینه واغالرینه وچاوشلرینه وخواجه‌لرینه وطوپجیلرینه وسائرینه مواجب وتعیینات وافیه تخصیص وغرب اوجاقلرندن وسائر طرفلردن قلیونجیلق امورینه واقف آدملر جلب ایله قلیونلر امورینه کرکی کبی انتظام ویرلدی . (١٠٩٦) تاریخنده قپودان دریا اولان مصاحب مصطفی پاشا التمش پاره سفینه‌ایله آقدکزه چیقوب سیسام بوغازندن‌مرور ایله ردوسه واردیغنده چونکه بروقتدنبرو دونمای همایون سیسام بوغازندن ایلرویه کذار ایده ممش ایدوکندن بوکره دونمانك اورادن خروج ایله ردوسه وارمسی بحراً بر نوع مظفریت عد اولنمشدی . حالبوکه (٩٧) تاریخنده سالف الذکر مصرلی زاده ابراهیم پاشا رتبهٔ وزارتله قپودان دریا اولدیغندن بابا حسن بك قلیونلر باش قپودانی وانك یرینه بنفشه‌لی علی بك ایکنجی قپودان اولدقلرنده سنهٔ مرقومه خلالنده وندیك قلیونلریله عظیم جنك ایدوب غالب کلمشلر ایدی . انجق متعاقباً بابا حسن پاشا مطعونا وفات ایتمکله متصرف اولدیغی قبرس ایالتی ایکی توغ ایله باش قپودان اولمق اوزره علی بکه وانك متصرف اولدیغی اسکندریه سنجاغی بر توغ ایله ایکنجی قپودان اولمق اوزره ممی قپودانه احاله بیورلمشیدی .

بو صورتله قليون قپودانلرينك قدرلرى اعزاز وتوقير ورفته رفته قليونلر تكثير واهل وارباىى توفير اولنەرق دولت عليه ترسانه سنده قليونجيلق امورى خيليجه ايلرولدى . حتى (١١٠٦) تاريخنده ونديكلولر برتقريب ايله كلوب ساقزى استيلا ايتدكلرنده عموجه زاده حسين پاشا قپودان دريا ومزه مورته حسين پاشا قليونلر قپودانى اولەرق مرتب اولان يكرمى قطعه قليون ويكرمى درت پاره چكديرركمى ايله دريايه چيقوب قيون آطەلرى حواليسنده ونديك دونماسى ايله وقوعبولان محاربۀ بحريه ده غالب ومظفر اولملريله ونديكلونك برقاچ كميسى ضايع وباقيسى رخنه دار اولەرق ساقز طرفنه رجعت وفراره مجبور اولدى . چند روز مرورنده ينه ايكى دونما بر برينه مقابل اولوب وقوعبولان محاربەده دخى ونديك دونماسى مغلوب اولەرق بونده دخى اللى بش پاره طوپ چكر برقليونلرى احراق ودرت ماونەلرى كسر وشكست وبرچكديررلرى غرق اولنوب باقى سفينەلرى منهزماً فرار ايتمكله ساقز آطەسى استخلاص اولنمشدر .

بومظفريتلر مجرد قليونلر ايله قزانلمش اولديغندن عموجه زاده حسين پاشا ساقز محافظه سنه مأمور اولەرق مزەمورته حسين پاشانك مذكور محاربات بحريه ده مشهور اولان خدمات مشكوره سنه مكافاةً عهده سنه دريا قپودانلغى توجيه اولنوب او دخى قليونلرك تكثيرينه وامورينك توثيق وتنظيمنه همت ايدرك بيك يوز طقوز ويوز اون سنەلرنده وقوعبولان دريا جنكلرنده مكرراً ونديك دونمالرينه غلبه ايتمشدر .

بوصورتله دولتعليەنك قوۀ بحريەسى خيلى جسامت كسب ايدرك (١١١٤) تاريخنده آقدكزده يكرمى قطعه قليون والتى پاره دريا بكلرى چكديريلرى ايله برمقدار فرقته وقره دكزده بش قطعه قليون واون بش پاره دريا بكلرى چكديررلرى ايله يكرمى پاره قاليته ويكرمى بش قطعه شايقه اخراج اولندقدن بشقه طونه نهرنده دخى فرقته وقاليته وشايقه واوستى آچيق تعبير اولنور . سفائن انواعندن اولمق اوزره ايكيوز پارەيه قريب اينجه دونما ترتيب اولنمشيدى .

ساطان احمد ثالث عصرينك اوائلنده دخى مجدداً برقطعه بيوك قليون انشا ايله امور بحريەنك اكمالنه صرف همت اولنمقده اولوب (١١٩) تاريخنده قليونلر قپودانى اولان جانم خواجه ديمكله معروف محمد قپودان يكرمى قطعه قليون ايله بعض سواحل وجزائر اسپانياىى غارت وايكى قلعەلرينى تخريب ايله عودت ايدرك مالته جزيرەسى پيشكاهنده لنكر انداز دهشت اولديغى اثناده پاترونه قپودانى اولان مصطفى قپودان دخى ايكى قطعه قليون ايله جزائر اسلاميه ازەلرنده دوران ايدن مالته قليونلرينى احراق ايتمشدر .

بوصورتله دولت علیه ترسانه سنده قلیونجیلق مصلحتی ایلرولیوب اصل دونمای همایون قلیونلردن عبارت اوله‌رق چکدیرر انواعندن عبارت اولان سفائن میریه اندن صکره دونمایه معاونت ایچون قوللانیلور اولدیغندن قپودان پاشا بولنان ذاتلر باشتردهٔ همایونه راکب اوله‌رق اوائلده کی دونمای همایون سرداری مقامنده بولنوب اصل دونما قوماندانی قلیونلر قپودانی دیمك اوله‌رق انك راکب اولدیغی قلیونه قپودانهٔ همایون وانك ایکنجیسنه پترونه تعبیر اولنوردی . دها صکره‌لری باشترده بتون بتون ترك ایله قپودان قلیونـنه پاشا کمیسی دینلوب قپودانه بك برعنوان اوله‌رق انك ایکنجیسنه پترونه بك واوچنجیسنه ریاله بك دینلدی .

قلیونلر ایچون لازم کلان یتمش سکسان قنطارلق تیمورلر فی الاصل استانبولده یاپدیریله‌میوب انکلتره دن جلب اولنه‌کلورکن بیك یوز یکرمی تاریخلرنده خمبره‌جی اوجاغندن اوسطه علی نام برهزارفن ظهور ایدوب انك تعلیمی ایله ترسانه کوزلری اردنده مجدداً برکارخانه یاپیلوب آز وقت ظرفنده بر وفق مطلوب قلیون لنکرلری یاپیله‌رق دولت علیه بوخصوصده خارجه احتیاجدن وارسته اولمش وینه اول آوانده برقطعه باشترده ایله اللی بر ذراع طولنده برقطعه قلیون یاپلمش ایدی .

اول اثناده قپودانهٔ همایون قپودانی اولان سالف الذکر جانم خواجه محمد قپودان میری قلیونلریله آقدکز محافظه سنه چیقوب بر ایکی سنه ظرفنده‌نیجه جسیم قورصان قلیونلرینی اخذ وضبط ایله مظفراً ترسانه یه عودت ایده کلدیکندن بشقه مؤخراً قپودان دریا اولدیغنده دخی (١٢٨) و (١٢٩) سنه‌لرنده بالدفعات وقوع بولان محاربات بحریه ده وندیك دونماسنه غالب کلمشدر .

مؤخراً ینه دور احمد خانیده التمش بربچق ذراع طولنده برقطعه اوچ انبارلی ایله ایکی قطعه قره‌وله تعبیر اولنور . قلیون وینه دیکر براوچ انبارلو وبعده سلطان محمود اول عصرنده اولا ایکی قطعه قلیون یاپلدقدن صکره تحفة الملوك ومرادیه وفاتح بحری وپر بحری وناصر بحری وبرید الظفر وزیور بحری نام قلیونلر ایله برقطعه اوچ انبارلو ومصطفی خان ثالث عصرنده حصن بحری نام قلیون انشا قلنوب سالف الذکر پر بحری نام قلیون چکدیرمه مثللو لدی الاقتضا کورك ایله دخی یوریدلمك اوزره اولوقتجه نوظهور اولان برطرز مستحسن اوزره یاپلمش صنایع عجیبه‌یی مشتمل برقلیون ایمش .

بوصورتله دولت علیه‌نك قوهٔ بحریه‌سی ینه تجدد وتوسع ایلمش ایسه ده مدت مدیده اسفار بحریه مهمل ومتروك اوله‌رق دونمای همایون مجرد محافظه ضمننده موسم بهارده بر معتاد آقدکزه چیقاریلور . وکوز فصلنده ترسانه‌یه کتوریلور

اولمشیدی . بو جهتله دولت علیه ترسانه سنده مهارت ومعلومات اصحابی نابود اولوب عساکر ورؤسای بحریه دونمای همایون ایله آقدکزه چیقدقجه آطه لر رعایاسی دردمندلرینی صویمقدن بشقه بر ایشه یارامز اولدقلرندن واولوقت ایسه اوروپاده معارف وصنایعك ترقیاتی حسبیله فنون بحریه زیاده ترقی ایلدیکندن وقپودان دریا بولنان ذاتلر ارکان دولت وسلطنتدن معدود اوله رق اکثریا امور بحریه دن بی خبر اولوب مناصب بحریه توجیهاتنده دخی چندان اهلیت ارانماز وبلکه اسفار بحریه نك پك چوق علوم ومعارفه موقوف ایدوکی بیلنمز اولدیغندن دول بحریهٔ اوروپا دونمالرینه مقابله شویله طورسون آق دکزده کشت وگذار ایدن قورصانلرك دفعنه بیله مقتدر اوله میوب جانب مصره گیدوب گلان حجاج مسلمین وتجار دولت علیه قورصان قورقوسندن مستأمن سفینه سنه محتاج اولمه مرتبه سنه گلمشیدی .

امور ترسانه بویله مختل ومشوش ایکن ینه مصارفی بی نهایه اوله رق برقاچ سنه ده برقلیون ایندیریلور ایسه دولته اون قات بهاسنه چیقدقدن بشقه کراسته بهانه سیله وسائر تسلط ایله بو یولده ترسانه یه خدمت ایدن قضالر دخی تخریب اولنمقده اولدیغی حالده یاپیلان قالیونلرك قیچ طرفلری متعدد اوطه لر ایله مملو اوله رق چندان محاربه یه یاراماز وکراسته لری یاش ایکن میخلانمغله برقاچ سنه ظرفنده صویی چکیلوب آچیلور ایدی .

الحاصل ترسانه وارداتی وچکدیری پاشالقلرینه تخصیص اولنان محللرك حاصلاتی وکذا سالیانه قپودانلقلری رجال ورؤسای سائره یه مأکل اولوب قلیونجی نامیله بولنان عسکر دخی کندو تجارتیله مشغول برطاقم بیعار وبی حمیت اشخاصدن عبارت اوله رق ناسك عرضنه تعرضدن غیری برعمله یارامزلر ایکن قپودانلقلر ارتشا ایله نااهللره احاله اولنمغله احوال بحری بیلمز کمسنه لر قپودانلق اشترا ایدرك قلیونجی علوفه سی نامیله طرف میریدن اعطا اولنان مبالغ کایه یی بینلرنده اقتسام ایدرلردی .

اشته شو حالده (١١٨٢) سنه سی سفری ظهور ایله سکسان درت سنه سنده روسیه نك اون بش قپاق والتی فرقتین وبرمقدار سفائن صغیره دن عبارت اولان بحر بالتق دونماسی علکسی اورلوفك زیر اداره سنده اولمق اوزره امیرال اسپریدوفك معیتنده اولدیغی حالده سبته بوغازندن آقدکزه طولاشه رق موره صولرنده ظهور ایتدکده دونمای همایون ایله قپودان دریا حسام الدین پاشا درحال آقدکزه چیقاریلوب دونمای همایون کثرت وعدد جهتیله روسیه دونماسندن زیاده ایسه ده روسیه دونماسنده انکلیز ودانیمارقه لو وسائر اوروپالیلردن فن دریاده ماهر نیجه

آدملر اولدقدن بشقه متعدد انكليز اميراللرى موجود اولوب دوننماى همايونده بولنان رؤسا ايسه امور بحريه دن غافل وحيل حربيه دن ذاهل اولدقلرى مثللو عساكرك اكثرى اطراف اكنافدن جبراً جمع اولنمش ارغاد وچفتجى مقوله سى ديوشيرمه نفرات اولدقلرندن كمى قوللانمق وجنكده ايشه يرامق شويله طورسون ادنى تلاطم ظهورنده اياق اوستنده طوره مازلردى . فقط ظقسان پاره طوپ چكر قپودانهٔ همايون سوارىسى اولان نهنك درياى شجاعت جزائرلى حسن بك كه مؤخراً دور حميد خانيده مدت مديده قپودانلق ايدن غازى حسن پاشادر . جزائر اوجاغنده مشق وتعلم كارزار ايلمش برمرد دلير اولمغله قيون اطه لرى اطرفنده جنكه مباشرت اولندقده حسن بك سالف الذكر اسپريدوف نام روسيه اميرالنك قليونته چاتوب اولقدر خونريزانه برجنك ايلدى كه يار واغيار تسليم ايتمشيدى . لكن نهاية الامر كميلرك ايكيسى بردن آتش الهرق هوايه پران اولمغله حسن بك يتاغان بچاغى اغزنده اولديغى حالده يوزرك تخليص جان ايلديكى مثللو روسيه اميرالى دخى بويله كوج حال ايله تخليص اولنمشدر . بووقعهٔ دهشتفزا اثناسنده سفائن سائره طرفيندن جنكى پايدوس ايدوب بعده ينه جنكه شروع ايتمشلر ايسه ده اخشام ايرشمكله طرفين يكديكردن مفارقت ايدوب بعده قپودان پاشا فن دريادە وقوفسزلغندن ناشى دوننماى همايونى چشمه ليمانته ادخال ايله بلايى كندوسى دعوت ايلديكندن دشمن دوننماسى ليمان اغزينه ورود ايله جنكه شروع ايتدكده انكليز اميراللرينك معرفتيله چند قطعه آتش قايقلرى درون ليمانه ادخال وكاملاً دوننماى همايون احراق اولندى .

بوجهتله آقدكز بوغازى قپانوب استانبول اهاليسى غلاى اسعار ايله انواع مشقته دوچار اولدقلرينه ودرحال امر محافظه يه كافى سفائن انشاسى قابل اولمديغنه مبنى ونديك جمهورى كبى بعض دول اوروپادن درسعادتده مقيم ايلچيلرى واسطه سيله زياده بها عرض اولنه رق على الفور بش قطعه كمى مطالبه اولندقده برمدت امرار وقت ايتدكلرندن صكره بويله ايكى عظيم دولتك سفرى اثناسنده سفائن حربيه مبايعه سى قاعدهٔ حزم واحتياطه منافى ايدوكى واديسنده وارد اولان اعتذار نامه لرنده بزلر اكثر ادوات وملازمهٔ سفائنى ممالك سائره دن تداركه مجبور ايكن ليمانلريمزده برقاچ طاقم دوننمايه وافى متعدد سفينه لرمز موجود اولوب دولت عليه ايسه سفينه انشا ايده جك اولديغى حالده جميع لوازمى كندو ملكنده موجود ايكن نيچون بويله غافلانه حركت ايدوبده احتياطاً برقاچ طاقم دوننمايه كفايت ايده جك قدر سفينه تدارك ايتمدى سياقنده بعض اعتراضات دخى مندرج ايدى .

بناءً علیه اولوقت سالف الذکر جزائرلی حسن بك قپودان دریا اولوب شکسته وبسته تدارك اولنه بیلان سفائن ایله آقدکزك محافظه سنه قیام وبعده محترق اولان دونمادن اعلا بر دونما تجهیزینه اهتمام ایلمش ایسه ده یالکز کمی تدارکیله ایش بتمیوب اصل مصلحت سفائنی قوللانه جق ماهر آدملر تدارکی اولدیغنه وسفر مذکور دولت علیه یه بربیوك درس اولمش ایکن نظام امور دولت مصلحتی یالکز لسانده قالوب رشوت ایسه سائر خصوصاتده رایکان اولدیغی مثللو کمیلره سواری نصبنده دخی جاری اوله رق بوبابده اهلیت واستحقاق ارانماز اولمشیدی .

دول بحریه ده امارت بحریه بر رتبهٔ رفیعه ومصلحت عظیمه در . غرب واندلس عربلری اسفار بحریه ایله اشتغال وفن دریاده کسب کمال ایتدکلرنده دونما باشبوغلرینه امیرالبحر تسمیه ایدوب بینلرنده امارت بحریه بربیوك منصب ایدی . حالا لسان افرنجیده مستعمل اولان امیرال لفظی امیرالبحردن یاخود امیرالمادن مأخوذ ومخففدرکه لسانمزده قپودان دریا دیمکدر .

قپودان لفظی دخی ایتالیان لساندن مأخوذ اولوب فی الاصل باشبوغ دیمکدر . چونکه دولت علیه تکثیر دونما واکمال فن دریا امرینه اهتمام بیوردیغی اوانده وندکلولر کمیجیلك فن وصنعتنده ماهر وحتی بر وقتدنبرو روی دریاده بادبان کشای نفوذ واقبال اولان جنویزلولره دخی غلبه لری ظاهر اولمق حسبیله دولت علیه اکثر سفینه استادلرینی وبحریه معلملرینی وندکلولردن جلب واستخدام ایدوب سیاح جهان پیمای حکمت ایسه بر دیاردن آخر دیاره سیر وسفر ایتدکده ترجمانی مقامنده بولنان الفاظ واصطلاحاتك برنجه سنی برابر استصحاب ایده کلدیکندن اندلس عربلرندن اسپانیا طرفنده برچوق الفاظ عربیه قالدیغی ودولت ایوبیه نك قوت وقدرتی زماننده اسکندریه دارالصناعه سنك غایت معمور ومکمل اولمسیله وندیکلولر پك چوق تعبیراتی انده اوکرنوب لسانلرینه نقل ایلدکلری کبی برمنوال سابق دولت علیه دونما امورینك اکماله تشبث بیوردیغنده دخی برخیلی ایتالیان کلمه لری لسانمزه داخل اوله رق اکثر اصطلاحات بحریه مز ایتالیان لساندن مأخوذ بولنوب بو صورتله قپودان لفظی دخی اخذ واستعمال ایله دولت علیه ده اك بیوك امیرال اولنلره اولا دریا بکی وصکره لری قپودان دریا وبعده قپودانلغه پاشالق دخی علاوه اولنه رق قپودان پاشا دینلمشدر .

ایشته سفینه لرده کی تفنکجی عسکرینه اطلاق اولنان لوند کلمه سی دخی اولوقت ایتالیان لساندن اخذ واستعمال اولنمشدرکه لوانتیدن محرفدر .

لوانت ایتالیان لسانده شرق معناسنه اولوب وندیکلولر کندولرینه نسبتله شرق

طرفنده

طرفنده بولنان خرواتلق وارناودلق ساحللرینی ضبط ایله اول حوالی اهالیسندن
کمیلرینه تحریر وتدارك ایتدکلری جنکجیلرینه لواتی دیمشلر ایدی که شرقی دیمکدر .
لسانمزده دخی لفظ مذکور تحریف ایله دونما تفنکجیلرینه لوند دینلمشدر .
اوائل دولت علیه‌ده قپودانلر اکثریا سنجاق بکی پایه‌سیله کلیبولی سنجاغنه متصرف
اولوب فقط بعضاً بحسب الاقتضا بعض وزرایه بروجـه اربه‌لق لوای مزبور ایله
منصب قپودانی توجیه اولنوردی . زیرده تفصیل اولنه‌جغی وجهله خیرالدین پاشا
جزائردن کلدکده قپودانلغه جزائر بکلر بکیلکی الحاق اولندی . مؤخراً پیاله‌بك
سنجاق بکیلکی پایه‌سیله قپودان دریا اولمشیکن اوچ سنه‌صکره خدمات مبروره‌سنه
مکافاةً اکا دخی جزائر ایالتی بکلر بکیلکی پایه‌سی ویرلمشیدی .
صکره‌لری لوای کلیبولی پاشـا سنجاغی اولمق اوزره لوای مذکور ایله اغریبوز
واینه بختی ومدللو وصیغه جق وقوجه ایلی وقارلی ایلی وردوس وبیغا وموره‌ده
مزستره وساقز ونقشه ومهدیه سنجاقلری برلشدیریله‌رك قپودان پاشا ایالتی تشکیل
اولنوب الویهٔ مذکوره متصرفلرینه دریا بکلری دینـله‌رك برر ایکیشر کمی ایله
سفر ایدرلردی . بنـاءً علیه دولت علیه‌نك برا قپو قولی نامیـله مواجب خوار
وقشله نشـین قرق اللی بیك قدر عسکرندن بشـقه ایالاتده ایکیوز بیکه قریب
تیمارلو سپاهیسی اولدیغی کبی عساکر بحریه‌سی دخی بو وجهله ایکی صنف اولمشیدی .
برصنفی ترسانه خلقیدرکه ایکی بیك بشیوز قدر مواجب آلان عزبان طائفه‌سیدر .
دیکر صنفی قپودان پاشـا ایالتی داخلنده بولنان سنجـاقلرك امرا وارباب زعامت
وتیماری اولوب انلر دخی اون بوقدر بیك عساکر بحریه ایدی . صکره‌لری
قوهٔ بحریه‌یی تکثیر ایچون ایالات سائره‌نك دریایه منـاسبت آلان بعض الویه‌سی
دخی قپودان پاشا ایالتنه الحاق واناطولی ایالتنده واقع بایا ومسلم اوجاقلری دریا قلمنه
تصحیح برله دریا قلمی کیتدکجه کسب جسامت ایدوب بعض ایالتلر بکلر بکیلرینه
دخی قپودان پاشا معیتنده اولمق اوزره قپودانلق ویریله‌رك قول قول دونمـالر
ترتیب اولنمغـله برارالق میری سفینه‌لرندن بشـقه مذکور سنجاقلرده قرق اللی
قطعه سفائن حربیه موجود ومرتب بولنوردی .
مؤخراً دولت علیه‌ده دونما اموری مختل اوله‌رق مذکور سنجاقلرك اکثریسنك
عسکری برایشه یارامز اولدقلرندن بشقه اناطولی ایچلرینـه یاییله‌رق پك چوق
خسارتلره ودرلو ادبسزلکلره جسـارت ایدر اولدقلرندن برارالق بو الویه‌نك
لونداتی آیروجه براوجاق شکلنه قونیله‌رق بعض خدمات عسکریه‌ده استخداملرینه
چاره ارانلمش ایسه‌ده بروجهله رابطه ونظـام تحتنه کیرمدکلرندن مدت مدیده

شروشورلرندن اهالی رنجیده وخساردیده اولدقلرندن صکره نهایت زیرده بیان اولنه جغی وجهله عبدالحمید خان عصرنده بتون بتون لوندلك نامی رفع والغا واله کچنلری اعدام وافنا اولنه‌رق بقیة السیوفی اطراف وانحایه پرا کنده وپریشان اولدی . اشته آسیانك بعض طرفلرنده لوند اسمنك عارسز وناموسسز وباغی مقامنده استعمالی بروجه مشروح لوندلرك شهرت شقاوتلری بتون آسیایه منتشر اولمش ایدوکندن ناشیدر .

ردوسك فتحندن صکره اوراده بولنان قواليرلر مالته‌یه نقل ايله اوراده کما فی السابق قورصانلغه دوام ایدرك سفائن اسلامیه یه تعرض ایده‌کلدکلرندن برو طرفدن دخی عزب اوجاقلری حقنده اغماض عین اولنوب دول اوروپا ایله منعقد اولان مصالحه‌لرده دخی انلر مستثنا طوتیله‌رق بوجهتله انلر دخی قورصانلغه مداوم اولملريله مقدم ومؤخر بو اوجاقلرده احوال دریاده مهارت ومعلومات اصحابی پك چوق آدملر بولنوب اسفار بحریه ده دونمای همایونه التحاق ايله ایشه یارارلردی . برمنوال سابق بو سفرده دخی جزائر وتونس کمیلری خیلی ایشه یارادیلر . لکن بونلر باشی بوش وسربست طائفه‌لر اولدقلرندن اداره لری مشکل وضبط وربطلری ناقابل وبوجهتله ممالك محروسه ده بولندقلری مملکتلرده درلو ادبسزلکلره جسارت ایده‌کلدکلرندن زحمتلری خدمتلرینه مقابل ایدی .

واوائلده اسفار عظیمه وقوعنده وزرادن بری دونما اوزرینه سردار اولوب قپودان پاشا دخی انك امری التنده بولنوردی . لکن قپودان پاشا مستقل بالرأی اولمدقجه کرکی کبی ایش کورمك مشکل اولوب خصوصیله قپودان پاشاده رتبهٔ وزارت وار ایکن وزرادن بردیکرینك سردار اولمسی قوماندا مصلحتنی تشویش ایدرك بوندن دفعات ايله ضرر مشاهده اولنمشدر .

صکره لری قپودان پاشالره زیاده استقلال ویریله‌رك ارکان دولتعلیه‌دن واکثریا پادشاهلرك ذاتاً اعتماد وامنیت ایلدیکی ذوات فخامدن انتخاب وتعیین بوریله کلمشدر . وصدر اعظملرك وکالت مطلقه‌لری حسبیله ترسانهٔ عامره‌یه دخی نظارت شامله‌لری درکار ایسه ده صکره لری قپودان پاشالر زیاده جه کسب استقلال ایدرك بعضا صدر اعظمله شریك نفوذ اولمغه وهیچ اولمز ایسه امور بحریه یی بالاستقلال اداره ایتمکه باشلامشلردر .

(فصل)

فصل ثامن

اوروپانك احوال سابقه ولاحقه سى حقنده در

دول سالفهٔ اسلاميه وقايعنك وقايع سابقهٔ اوروپايه تعلق اولديغى كبى دولتعليه تاريخنك دخى وقايع لاحقهٔ اوروپايه پك چوق ارتباطى وار در .

على الخصوص قريب العهدده ظهوره كلان فرانسه اختلال عظيمى اوروپاجه انقلابات عظيمه‌يه بادى اوله‌رق معاملات ومناسبات دول وملل ايچون برطريق جديد آچديغندن اوروپاجه بريكى عصرك مبدئى وبو احوالك طوغريدن طوغرى‌يه دولتعليه‌يه دخى پك چوق تأثيراتى اولديغندن دول اوروپا ايله تكثير مناسباتنك منشئى اولمشدر . بوجهتله اره‌صره اوروپا وقوعاتندن بحث اولنمق لازم كلوب اوروپانك اومثللو وقايع كليه سى ايسه پك اسكى وقتلردنبرو مسلسل ومتصل اوله‌رق ظهور ايده كلان برطاقم مبادى ومقدماتك نتايج طبيعيه سيدر . حالبوكه اسباب موجبه بيان اولنمقسزين مجرد وقوعاتك حكايه سندن حقيقت حال اكلاشيله‌ماز . بناءً على ذلك اول امرده بروجه آتى اوروپانك احوال سابقه ولاحقه سى اجمالا بيان اولنمق مناسب كورلمشدر .

منبع تمدن اولان آسيانك هرطرفنده وخطهٔ مصريه‌ده تاريخ ميلاد عيسى عليه السلامدن بونجه قرون مقدم نيجه جسيم دول وامم متمدنه موجود ايكن ممالك اوروپا هر درلو مدنيتدن محروم ايدى .

چونكه طوفاندن صكره ابتدا فرات ودجله نهرلرى اره‌سنده واقع اولوب الجزيره دينلان قطعه مسكون اولوب بوراسنك موقعى عمار وتمدنه زياده مساعد اولديغندن آز وقت ظرفنده معمور اوله‌رق بورادن آسيانك سائر طرفلرينه دخى آثار مدنيت منتشر اولمشدر . شويله‌كه اولاد نوح ابتدا الجزيره قطعه‌سنك فرات جهتنى اعمار ايله ايكى نهرك ملتقاسنه قريب محلده بابلى بنا ايدرك حام بن نوح احفادندن نمرود بوراده برحكومت تشكيل ايتدكدن صكره سام بن نوح اولادندن اولوب نمرودك بابلدن طرد ايتمش اولديغى آثور دخى جانب شماله كيدرك بابله قارشولق اولمق اوزره دجله نهرى اوزرنده نينوا شهرينى بنا ايتمكله الجزيره‌ده ايكى دولت پيدا اولديغى مرويدر . انجق بونلرك احوالنه كركى كبى معلوماتمز اولميوب بواجيال قديمه‌نك احوالى تاريخچه پك قرانلقدر .

روایات وآثار عتیقه‌دن شوقدر اکلاشیلیورکه تاریخ میلاد عیسادن ایکی بیك بوقدر سنه مقدم آثوریلردن نینوس نامنده برصاحبقران ظهور ایله بابلی ضبط ایدرك آسیاده بربیوك سلطنت تشکیل وپایتخت اولان نینوا شهرینی توسیع ایتمکله اندن صکره بابل ولایتی بروالی ایله اداره اولنمغه باشلامش واول عصرلرده مصر دخی معمور برحالده وهله تاریخ میلاددن ایکی بیك بشیوز سنه مقدم مصرك مدنیتی کمالده ایمش مؤخراً جانب شرقدن براجنبی طائفه کله‌رك مصری استیلا ویرلو حکمدار خاندانی امحا ایدوب حتی تاریخ میلاددن بیك طقوز یوز سنه مقدم ابراهیم علی نبینا وعلیه السلام حضرتلری بابل طرفندن سوریه جهتنه مهاجرت ایله برارالق مصره ورودلرنده اشبو اجنبی حکمدار خاندانك اوان سلطنتنه تصادف ایتمش واولوقت بواجنبیلر آسیانك صاحبی اولان آثوریه دولتندن خوف وهراس اوزره ایمشلر . ویوز طقسان درت سنه صکره حضرت یوسف علیه السلامك وبعده پدر وبرادرلرینك مصره ورودلرنده دخی حکمدارلر بواجنبیلردن ایمش . بونلر بنی اسرائیله همشهری نظریله باقوب رعایت ایده‌کلدکلری حالده تاریخ میلاددن بیك التیوز سنه مقدم یرلولردن ظهور ایدن فرعونلر غالب کله‌رك بو اجنبیلری طرد ایله مصر حکومتنی ضبط ایتدکلرندن بنی اسرائیله اجنبی نظریله باقوب اسارت معامله‌سی ایتدکلرنده حضرت موسی علیه السلام تاریخ میلاددن بیك درت یوز طقسان برسنه مقدم بنی اسرائیلی مصردن چیقاروب حقارتدن قورتارمش واندن صکره ارض فلسطینده بنی اسرائیل دولتی ظهور ایتمشدر . اول اثناده فنیکه‌لولر دخی برالشأمده تمدن ایله ارباب تجارته پیشوا اولدقلری وبرنجی مرکز حکومتلری اولان صیدا تاریخ میلاددن بیك بشیوز سنه مقدم مشهور برشهر اولدیغی حالده بشیوز سنه صکره ایکنجی مرکز حکومتلری اولان صور اهالیسنك صیدالولره تفوق ایلدکلری واول وآخر فنیکه‌لولرك بابل ایله عظیم تجارت ایتدکلری معلومدر . الحاصل اولوقتلر آسیاده اك بیوك دولت آثوریه دولتی ایمش . انجق ایرانده کائن مدیا والیسی بابل والیسیله بالاتفاق دولت آثوریه‌یه عصیان وپای‌تخت سلطنت اولان نینوا شهرینی محاصره وحکمداره غلبه ایدوب دیکر والیلر دخی داعیهٔ استقلاله دوشمکله تاریخ میلاددن سکز یوز یتمش التی سنه مقدم اشبو دولت آثوریه منقرض اولمش مؤخراً نینواده تشکل ایدن ایکنجی آثوریا دولتی بابلی وایالات سائره‌یی ضبط ایله ینه قوتلو بردولت اولمش ایسه‌ده مدیایی وشرق طرفنده‌کی ایالات سائره‌یی اله آله‌مدیغندن وسعت وقوتجه اولکی دولت آثوریه

درجه‌سنه واره‌مامش مدیا حکومتی ایسه کوندن کونه توسیع دائرهٔ اقتدار ایدرك کندوسنه پای‌تخت اولمق اوزره همدان شهرینی بنا ایتمش بو جهتله اسکی آثوریا ممالکی ایکی‌یه منقسم اولوب بری اشبو ایکی آثوریا دولتی یدنده قالمش که دجله نهرندن بحر سفیده قدر اولان یرلردر . و دیکر قسمی مدیا دولتنده ایمش که سند نهرندن قزل ارماغه قدر حکم ایدرمش ومؤخراً مدیا حکمداری نینوا اوزرینه حرکت ایدوب وبابل والیسی دخی انکله اتفاق ایدرك اوغلی بخت‌النصری کوندروب ایکی اردو ایکی سنه نینوانی محاصره‌دن صکره فتح واحراق ایتمش والجزیره‌ده ینه بابل دولتی ظهور ایلمش که بوکا دولت کلدانیه دخی دینور واول اثناده یعنی تاریخ میلاددن التیوز بش سنه مقدم بخت‌النصر پدرینك وفاتی اوزرینه بابلده جلوس وایران ممالکندن بشقه بالجمله آثوریا ممالکنی ضبط وآسیانك الك بیوك پای‌تختی اولمق اوزره بابلی توسیع ایتمش وسوریه اوزرینه حرکت وبنی اسرائیلی دوچار اسارت وقدس شریفی احراق ومصری دخی دولت کلدانیه‌یه الحاق ایله خیلیدن خیلی کسب مکنت ایلمش ایسه‌ده اشبو بابل دولتی پك چوق معمر اوله‌مامشدر . زیرا کیانیان شاهلرندن کیخسرو ظهور ایله ایران دولتی مدیالولردن فارسلولره انتقال وتاریخ میلاددن بشیوز اوتوز سکز سنه مقدم کیخسرو بابلی فتح ایتدکدن بشقه آزربایجان وکردستانی دخی ضبط ایله سطوت وسلطنتنی درجهٔ کماله ایصال ایتمکین دولت ایرانیه الك بیوك والك قوتلو بر دولت اولمش واولوقت الك جسیم ومعمور اولان بابل شهرینك ضبطیله صیت وشانی زیاده‌سیله ترقی بولمش ایدی .

شمدی الجزیره‌ده حلب وکردستان وبغداد ولایتلرینك براز معمور یرلری وار ایسه‌ده پك چوق یرلری جولانکاه عربان اولمشدر . وحله قصبه‌سنك یاننده بابل خرابه‌سی مشاهده اولنور . وموصلك قارشو طرفنده‌کی یرلر قازلدقچه نینوانك بعض آثاری بولنور (سبحان محول الحول والاحوال) وجه مشروح اوزره آسیاده انسان چوغالدقچه ازدحامدن یاخود ظلم وتعدیدن ناشی وقت بوقت هجرته مجبور اولان ویا سرسری کزن طوائف واقوامك اکثری قافقاس طاغندن مرور ایدرك یاخود بحر خزری طولاشه‌رق بحر سیاهك سواحل شمالیه‌سی طریقیله یاخود بشقه یوللر ایله آزر آزر اوروپایه یایلمشلردر . انجق منطقهٔ شمالیه‌نك اعمارنده صعوبت اولدیغندن وطوائف مرقومه ایسه یکدیکری ولی وتعقیب ایدرك ایلروده بولنانلرك دها ایلرولره نقل وحرکتی لازم کلوب بویله برحال بی‌ارامیده ایسه تمدن قابل اولمدیغندن اوروپا قطعه‌سی بالطبع پك چوق وقتلر مدنیتدن دور ومهجور قالمشدر . بوطریقله اوروپایه هجرت ایدن

اقوامك باشلوجه‌لری درت قوم اولوب بونلر اکثر ملل اوروپانك اجدادی عد اولنور . برنجیسی اناطولی طریقیله یونانستانه وایتالیایه هجرت ایدن پلاسکی قومیدرکه یونان ایله اسکی ایتالیالولرك اجدادیدر . ایکنجیسی غال قومیدرکه فرانسه واسپانیا وایرلانده اهالیسنك اجدادیدر . اوچنجیسی جرمان یعنی آلمان دیدیکمز قومدرکه باشلوجه صنفلر آلمان وفرانق وغوت ولومبارد وساقسون وانکل ووآندل طائفه‌لریدر . دردنجیسی اسلاو قومیدرکه موسقو وله وصرب وخروات کبی ملتلردن عبارتدر .

آسیا انسانك منشئی اولدیغی کبی مدنیتك دخی مبدئی اوله‌رق علوم ومعارف اورادن غربه طوغری منتشر اولمشدر . واوروپاده الك اول کسب معلومات ایدن یونان ایله شمدی ایتالیان دیدیکمز لاتین قوملریدر . وابتدا یونانیلر کسب قوت ومکنت ایدرك دولت ایرانیه‌یه رقیب اولوب کیانیان فرس ایله جنك وجداله باشلامشلر . ولاتینلر دخی تاریخ میلاد عیسادن یدی یوز اللی اوچ سنه مقدم بنا اولنان وحالا ریمپاپانك پایتختی اولوب کتب عربیه‌ده رومیه ولسان ترکیده قزل الما دینلان رومه شهرنده بر دولت تشکیل ایتمشلر ایدی . وغاللر وحشی وبت پرست بر خلق اولوب سرسری کزر وخدمت عسکریه ارامق اوزره ایتالیاده وسائر طرفلرده طولاشورلردی . وشمدی فرانسه دینیلان قطعه‌یه اولوقت غالیا دینلوردی . فقط غالیا شمدیکی فرانسه الکاسندن دها بیوك اولوب رین نهرینك صول طرفنده واقع آلمانیا مملکتلرینك اکثرینی وایتالیانك جهت شمالیه‌سنی شامل ومحیط ایدی واولوقت غالیاده وعلی الخصوص شمال طرفنده غاللردن بشقه طائفه‌لر دخی وار ایدی . والیوم فرانسه‌نك اهالی شمالیه‌سیله جنوبیه‌سی بیننده فرق وتفاوت اولوب بینلرنده‌کی مباینت حالا بتون بتون زائل اولمامشدر . بروجه مشروح ایرانیلرایله یونانیلر بیننده ظهور ایدن رقابت وعداوتدن طولایی وقوعه کلان محاربات کثیره‌دن ناشی طرفینه ضعف کلی طاری اولدیغی جهتله ماکدونیاحکمداری فلیپك اوغلی بیوك الکساندری یعنی اسکندر الکبیر بتون یونانستانی ضبط ایتدکدن صکره ایران دولتی اوزرینه سفر ایدرك چقور اوه‌یه کلوب دارا ایله پیاس طرفنده محاربه واکا دخی غلبه ایدرك ایران ممالکنی وهندستانك بر مقدارینی تسخیر ایله پادشاه جهانکیر اولدیغی حالده تاریخ میلاددن اوچیوز یکرمی اوچ سنه مقدم بغتةً بابل شهرنده وفات ایتدکده دولتی کندوسنك سر عسکرلری بیننده بالتقسیم پیدا اولان مصر وسوریه وماکدونیا دولتلری اکرچه قوتلو وجسیم دولتلر ایدیسه‌ده حکمدارانی رفته رفته ذوق وسفاهته مبتلا اوله‌رق قوتلری ضعفه مبدل اولمشیدی .

رومه دولتی اوائل حالنده اکرچه پك قوتلو اولمیوب حتی تاریخ میلاد عیسادن بشیوز سنه مقدم غاللر بو دولت اوزرینه هجوم واندن یوز اوتوز بش سنه صکره کلوب رومه شهرینی احراق ایتمشلر ایدی . لکن رومه لولر بو صورتله محاربه یه آلیشه رق رفته رفته هر قومك کوزینی اوکرتمش اولان غاللره غلبه ایله قوت ومکنتلرینی انظار عالمه کوسترمشلردر . وغاللرك قدیم الایامده مستقل حکمدارلری وار ایکن حکومت استقلالیه اصولنی الغا ایله جمهوریت اوزره ادارهٔ مملکته قرار ویردکلرندن تفرقه حالنه دوشه رك یکدیکریله اتفاق ایده میوب هر یرده اول وآخر جمهوریت اصولنك فنالغی منتج اوله کلدیکی کبی غاللرك دخی پریشانلغنی واسکی سطوت وقوتلرینك زوالنی موجب اولمشدر . ورومه لولر دولتلری اوغورنده فداکارانه حرکت ایتدکلری حالده بر منوال سابق دول یونانیه نك ضعف حاللرینی لدی المشاهده میدان کندولرینه قالدیغنی کوره رك جهانکیرلك سوداسیله چیقوب نیجه دول وامم ممالکنی تسخیر ایلمشلردر . واسکی وقتلرده افریقاده تونس شهری جوارنده بولنان قارتاج نام شهر جسیم که برالشامده واقع فنیکه تجاری همتیله بنا اولنمشیدی . بوشهر اهالیسی اولوقت بتون آقدکزك تجارتنی ضبط ایله پك زیاده ثروت کسب ایلدکلرندن رومه لولر ایله بینلرینه حلول ایدن رقابت وعداوتدن ناشی وقوعه کلان محاربه لرده غاللر قارتاجلولره امداد ایلدیکندن مجدداً رومه لولر ایله غاللر بیننده ظهوره کلان جنك وجدال خیلی مدت ممتد اوله رق تاریخ میلاددن یوز طقسان سنه مقدم غاللر کلیا مغلوب اولمغله اندن صکره ارتق رومه لولر اوزرینه هجومدن اجتناب ایدر اولمشلر ایدی .

انجق تاریخ میلاددن تقریباً التیوز سنه مقدم ازمیر طرفندن غالیایه هجرت ایتمش اولان یونان تجاری الیوم موجود اولان مارسلیا شهرینی بنا ایله امر تجارتی پك زیاده ایلرولدوب بو مناسبتله بتون غالیا سواحلنده تجارتکاهلر پیدا اوله رق اولوقت بیاغی دنیانك تجارتی قارتاجلولر ایله اشبو مارسلیا اهالیسی النده ایدی . مارسلیالولر غالیاده دها بعض شهرلر بنا ایتمك ایستیوب غاللر ایسه انلرك بویله توسیع دائرهٔ حکومت ایتملرینی چکه مدکلرندن اوزرلرینه هجوم ایله مارسلیایی محاصره ایتدکلرنده مارسلیالولر رومه جمهورندن استمداد ایتملریله رومه عسکری کلوب تاریخ میلاددن یوز التی درت سنه مقدم مارسلیایی تخلیص ایتمشلر ایدی . وچوق کچمکسزین رومه لولر قارتاج شهرینی ضبط وکلیا هدم ایلدکلری جهتله مارسلیا تجارتی دها زیاده کسب اهمیت ایلدیکندن غاللر تاریخ میلاددن یوز یکرمی سنه مقدم تکرار مارسلیا اوزرینه هجوم ایتدکلرنده رومه لولرینه اعانه وغاللره

غلبه ایدوب بوکره ارتق مارسلیایی واطرافنی ضبط و برسنجاق تشکیل ایله رومه حکومتنه الحاق ایلمشلردر .

الحاصل رومه‌لولر غالره وامم سائره‌یه غلبه ایدرك ممالك یونانیه‌یی دخی تسخیر ایله پك چوق قدرت وثروت کسب ایتمشلر ایدی . انجق رومه دولتی اوائل ظهورنده قرالیت وجهله اداره اولنه کلورکن قراللرك ظلم وغدرندن متنفر اوله‌رق جمهوریت اصولنه قرار ویرمش اولدقلرندن جمهوریتك موجب اولدیغی تفرق وتشتت حالنه دوشمش اولدقلری حالده برمنوال سابق حاصل ایلدکلری غنا وثروت حسبیله رومه‌یه هرطرفدن کلیتلو اموال کله‌رك خلقی ذوق وسفاهته طاللری اوزرینه اخلاق عمومیه فساده وارمغله وکبرانك حرص مال واحتشامی حددن آشمقله رومه‌ده انواع فتنه وفساد واقع ونتیجه احوال ظلمیه شایع اولمقدن ناشی رومه جمهوری اولوقت دنیاده اك بیوك واك قوتلو برحکومت ایکن تاریخ میلاددن التمش بش سنه مقدم پك زیاده قاریشیق برحاله کرفتار اولمشیدی . اول اثناده رومه‌ده بر بیوك خاندانده (سزار) قیصر نامنده برجنرال اولوب امور حربیه وسیاسیه‌ده مهارت کامله‌سی اولدیغی حالده رومه جمهوریتك بوحال پراختلالندن استکراه ایله رومه‌یی ترك ایتمکه قرار ویره‌رك سردارلق یعنی باش قوماندانلق ایله غالیایه کیتمشیدی . اوراده وقوعه کلان محاربات عظیمه‌نك نتیجه‌سنده غالر کلیا مغلوب اولملریله تاریخ میلاددن قرق طقوز سنه مقدم غالیا ممالکنك اکثری رومه جمهوریتنه الحاق اولنمشدر . بونك اوزرینه قیصر رومه سناتوسندن یعنی ملت مجلسندن بعض خصوصات استدعا ایتدکده جواب رد ویرلمکله اودخی بن استدعالریمی قیلیجم ایله حصوله کتوریرم دیو رومه‌یه کلوب قوهٔ عسکریه ایله رئیس جمهور اوله‌رق ایمپراطور عنوانی آلمشدر . ایمپرطور لفظی لاتین لساننده فی الاصل قوماندان معناسنه ایکن صکره‌دن ظفر وغلبه‌یه مظهر اولان قوماندانلره مخصوص اوله‌رق استعمال اولنوردی . وقیصر قید حیات ایله رومه جمهوریتك اك بیوك مناصب ومراتبنی حرز اوله‌رق قرال کبی بالاستقلال ادارهٔ مملکته قیام ایلمش اولدیغندن مختلف عنوانلرندن ایمپراطور عنوانی اول وقتك حکمنجه اك مهم اولان امور عسکریه‌یه عائد اولمسیله بو عنوان قیصرك جملهٔ وظائفنی شامل اولمق اوزره اك زیاده معتبر ومشهور اولمشیدی . واکرچه رومه اهالیسی قرالیت اصولندن متنفر اولدقلری جهتله قیصر قرال عنوانی المامش ایسه‌ده مستقل حکمدار کبی حکومت ایدرك کندو رسمی ایله سکه کسدیرمك کبی حکمدارلق نشانه‌لری کوسترمش اولدیغندن ناشی قرال اولمسندن اهالی خوف ایدر اولمشلر ایدی . بناءً علی ذلك بعض اعداسی

(کندوسنی)

كندوسنی سناتوده تاریخ میلاددن قرقدرت سنه مقدم علناً قتل واعدام ایلمشدر . مع مافیه خلقك حسن توجهنه مظهر ایدوکندن خلق زیاده مکدر اوله رق قاتللرینك خانه‌لرینی احراق ایلمشلردر . قیصر کندو املاك وعنوانلرینی قیز قرنداشی اوغلی اوقتاویوسه وصیت ایلمش اولدیغندن بروجه مشروح کندوسنك اعدامنده اوقتاویوس اون سکز یاشنده‌ایکن خلق عندنده‌مقبول‌اولوب میلاددن یکرمی طقوز سنه مقدم رسماً ایمپراطور عنوانی اله رق بالاستقلال حکومته باشلامش وایکی سنه صکره رومه سناتوسی بالوراثه کندوسنه انتقال ایدن قیصر اسمنی دخی کندو اسمنه علاوه ایتدکلرندن بشقه حکومتك مشروع اولدیغنی کوسترمك ایچون شایان احترام معناسنه اولان آغستوس عنوانی دخی الحاق ایلمشدر . وسناتوده برنجی مقام کندوسنه ویرلدیکندن برنجی معناسنه اولان پرنسیس عنوانی دخی المشدر . بك معناسنه اولان پرنس لفظی اندن مشتقدر . اوقتاویوس آغستوس حسن معامله ایله خلقی کندوسنه جلب وزماننده رومه دولتی اسایش ومعموریت کسب ایلمش وحکومت مطلقه سنی بویله برطاقم مختلف عنوانلر ایله ستر ایدرك قرال عنوانی المامش اولدیغندن رومه خلقی حالا جمهوریت باقی ظن ایدرلردی . او ایسه حقیقت حالده برحکمدار مستقله عائد اولان وظائفی اجرا ایلردی . قیصر لفظی اسم خاص وایمپراطور کلمه‌سی سردار مظفر معناسنه ایکن اندن ایکیسی دخی پادشاه معناسنه استعمال اولنمشدر .

حضرت عیسی علی نبینا وعلیه السلام اشبو آغستوس زماننده تولد ایلمشدر . وغالیادن هنوز اله کچمامش اولان یرلر دخی انك زماننده کاملاً رومه تصرفنه ادخال ایدلمشدر . وغالیا اوزرینه اغیر ویرکولر طرح اولنوب غاللر ظلم وتعدی التنده ازیلمشدر . فقط اولوقته قدر حال تشتت وتفرقده بولنان مختلف غال طائفه‌لری دخی بوکره رومه‌لولر طرفندن ادارهٔ واحده تحتنه قونلمش اولدیغندن جمله‌سی جسم واحد کبی متحد اولوبده بعده غالیانك برجسیم دولت اولمسنه سبب اشته بوکیفیت اولدی دینله بیلور .

وینه آغستوسك زمان حکومتنده غالیایه خیلی رومه‌لولر کیدوب مکتبلر وتیاترولر وسائر بنالر احداث ایله غالیاده آثار مدنیتی نشر ایتمشلر ایدی . فقط رومه‌لولرك مدنیتی صرف مادی ونفسانی برکیفیت اولدیغندن اخلاق انسانیه‌یی تهذیب واصلاح شویله طورسون بلکه افساد ایتمکله اللرینه کچن یرلر اهالیسنك اکثری درلو فناقلره مبتلا اولدقلری کبی غاللر دخی بومدنیت رومیه ایله طبیعی اولان حسن اخلاقلرینی ضایع ایتمشلردر . رومه‌لولر بووجهله طمع ایتدکلری ممالکلك

اكثرینی ضبط ایله مدنیتی نشر ایتمرله برابر نیجه ملل واقوامك اخلاقنی بوزمشلردر . فقط جزیرة العرب ایله جرمانیایه ظفریاب اوله‌مدقلری جهتله عرب وجرمان قوملرینك اخلاقی رومه مدنیتیله لکه‌دار اولمیوب حال طبیعی اوزره قالمشدر . وصکره‌دن جهانی تجدید ایدن بوایکی ملتدر . چونکه ینه آغستوسك قیصرلغنده اسویچره ودالماچیا وخرواتستان وروم ایلی ومصر مملکتلری ضبط ایله رومه دولتنه الحاق اولنمش اولدیغی حالده رین نهری طرفنده رومه‌لولرك مغلوبیتی ظهور ایتمکله جرمانیایه ظفریاب اوله‌میوب بوکیفیت آغستوسك زیاده کدرینی موجب اولمشیدی . وتاریخ میلاددن اون درت سنه مرورنده آغستوس فوت اولوب خلفی تیبریوس پك فنا وظالم برشخص اوله‌رق یتاغنده اخناق ایله اعدام اولنمشدر . وانك قیصرلغنده قدس شریف والیسی بولنان پلات زماننده حضرت عیسانك صلبنه قیام اولنمشیدی . اندن صکره کلان ایمپراطورلر هپ بر برندن فنا وجمله‌سی سوء اخلاقه وانواع سفاهته مبتلا اولدقلرندن پیدرپی فتنه وفسادلر ظهور ایدرك اکثری تسمیم ایله یا دیکر صورتله اعدام قلنمشدر .

قاتولیك مذهبنده بولنان نصارانك اعتقادنجه ریماپالر حضرت عیسی علیه السلامك یریوزنده خلیفه‌سی وحواریوندن بطرسك خلفیدرکه حضرت عیسانك ملأ اعلایه رفعندن صکره تلقین دین عیسوی ایچون بطرس رومه‌یه کلمش ایسه‌ده اولوقتلر دین عیسوی علناً اجرا اولنه‌مدیغندن هریرده اولدیغی کبی رومه‌ده دخی عیسویلر مختفی اولدقلری حالده بطرس ایله اکا تابع اولنلردن خیلی کیمسه‌لر رومه‌ده چارمیخه کرلمشدر . وقسطنطینك عصرینه قدر عیسویلر حقنده پك چوق عقوبتلر اجرا اولنه‌کلمشدر .

ایمپراطورلرك سوء اطوار وافراط مظالمندن ناشی غالیا واسپانیا طرفلرنده اختلال ظهور ایدوب برطرفدن دخی ارض فلسطینده یهود ملتی محاربه‌یه قیام ایلمش ایسه‌ده اول ارالق روما دولتی براز کندوسنی طوپلایوب بومثللو اختلالاتی دفع و (بریتانیا) انکلتره جزیره‌سنی کاملاً تسخیر واره صره طونه حدودنك انسلاب امنیتنه باعث اولان افلاق قطعه‌سنه رومه‌لولردن براز مهاجر نقل وتوطین ایله طونه حدودینی تأمین ایلدکدن بشقه اولوقت ایرانده موجود اولان اشکانیان دولتی اوزرینه سفر ایدرك تا بصره کورفزینه قدر اولان یرلری ضبط واستیلا ایلمش اولدیغی حالده جزیرة العربدن برقارش یر آله‌میوب بو ایسه رومه‌لولرك کبرینه طوقندیغندن سوریه یعنی برالشام والیسی اولوقت شام شریفدن لوط دکزینه قدر اولان یرلری عربستاندن معدود اولمدیغی حالده عربیا یعنی عربستان تسمیه

ایلمشیدی . قیصرلر حکمدار مستقل طرزنده حکومت ایده‌کلدکاری حالده وراثت اصولی جاری اولمیوب انتخاب قاعده سی دستور العمل اولدیغندن جمهوریت حالندن قورتیله مامشیدی . حالبوکه بروجه سابق صیق صیق ایمپراطورلر اعدام اولنه‌کلدیکندن انتخاب ماده سی اسافل النده قالوب عسکری طاقمی ایسه آقچه ایله قیصر انتخاب ایدر اولمشلر .

وعلی‌العموم رومه اهالیسی ذوق سفاهته وحب احتشامه طالمشلر ایدی . بناءً علی ذلك یوز سکسان سنهٔ میلادیه‌سنه طوغری رومه دولتی یوز یکرمی ملیون اهالی‌یه حکم ایدرك هریرده معموریت اعاده اولنمشیکن انقراضه یوز طوته‌رق کوندن کونه اسباب تنزلی ترقی بولمغه باشلامشیدی . ایکی یوز سنهٔ میلادیه سنه طوغری جرمانیالولر غالیایه تجاوزه باشلایوب رومانك بووجهله قوهٔ تحفظیه‌سنك تنزلنی اکلادقلری کبی اولکیدن زیاده تجاوزاته اجتسار ایدر اولمشلردر . ایکیوز یکرمی تاریخ میلادیسنده اشکانیان دولتنك انقراضیله ایران دولتی ساسانیان سلاله سنه کچوب مجدد دولت اولان اردشیر دولت ایرانیه نك حدودینی دارانك زماننده اولدیغی کبی بحر سفید ومرمره دکزینه قدر توسیع امانه دوشه‌رك رومه دولتندن بر چوق یرلرك ردینی مطالبه ایتمسی اوزرینه رومه ایمپراطوری (اسکندر) الکساندری نام قیصر جانب شرقه عزیمت ایله محاربه‌یه مجبور اولوب انجق بومحاربهٔ شرقیه اثناسنده جرمانیادن بعض طوائف تکرار غالیایه دخول ایلمش اولدیغندن الکساندری رین نهری حدودینك تأمینی ایچون اواطرفه عودته مجبور اولمشیدی .

جرمانیالولردن رین نهری طرفنده حیوان سوریلرینی بسلمك ایچون طولاشان بر قاچ کوچك طائفه دخی کندولرینی روماولردن محافظه ضمننده اتفاق ایدوب کندولرینه فرانق یعنی سربست ومستقل اسمنی اطلاق ایدرلردی . بو اتفاق سببیله قوتلشوب ورئیسلرینه اطاعتلری حسبیله تشبث ایتدکاری امورك عهده‌سندن کلوب بونلردن جرمانیاده واقع سال نهری کنارنده توطن ایدرك سالیق فرانق دیو تسمیه اولنانلر اك زیاده شهرت بولمشلر وبو فرانقلر دخی سائر باشلو طوائف جرمانیه کبی غالیایه تجاوزه باشلامشلر ایدی .

الحاصل رومه حدودنده‌کی طوائف علی الخصوص جرمانیالولر متمادیا حدودی تجاوز وتخطی ایده‌کلوب دولت رومیه ایسه دوچار اختلال اوله‌رق صیق صیق قیصرلر خلع وقتل اولنور . وبرقیصر قتل اولندیغی کبی برچوق کسان بروقتده قیصرلق ادعاسنه قیام ایدر ایدی . حتی ایکیوز یتمش سنهٔ میلادیه‌سنده اوریلیانوس رومه‌ده ایمپراطورلغه انتخاب اولندقده غالیاده وشام قطعه سنده دخی ایمپراطورلق

ادعاسنده برر کشی وار ایدی . وشام طرفنده‌کی فوت اولدقده حکومتی زنوبیا نام زوجه سنه قالمغله اوریلیانوس مرقومه اوزرینه حرکت ایدرك پایتختی اولان (پالمیر) تدمر شهرینی تخریب ایتدکدن صکره غالیایه کیدوب اوراده دخی مظفر اولمش ایسه‌ده ایران سفری آچلمغله اولطرفه عزیمت ایدرکن بر فتنه ودسیسه ایله اعدام اولنمشدر . اندن صکره کلان ایمپراطورلرایسه تخت قیصریده چوق طوره‌میوب اگرچه المانیادن غالیایه دخول ایدن طوائفی دفع واعاده ایده بیلمشلر ایسه‌ده صکره‌لری حدودك محافظه‌سی ضمننده انواع طوائف اجنبیه‌یی عسکرلکده استخدامه مجبور اولوب بودخی رومه دولتنك مشکلاتنی تزیید ایلمشدر .

مؤخراً قیصر اولان مشهور قسطنطین حالك فنالغنی درك ایله دین عیسوینك نشر واعلانته قرار ویره‌رك اوچیوز اون اوچ سنهٔ عیسویه سنده ایتالیاده کائن میلان شهرنده دین عیسوینك سربستیتنی اعلان ایتمشدر . وبرمدت رقباسیله اوغراشوب نهایت جمله سنه غلبه ایدرك کسب استقلال ایلمش ایسه ده بودین بختنده رومه اهالیسندن اندیشه نالك اولوب رومه شهرندن دخی متنفر بولنمغله پایتختك دشمنی اولان ایران دولتنه قریب محلده بولنمسی لازمه‌دن اولمق کبی بهانه‌لر سرد ایدرك پایتختك تبدیلنه قرار ویرمش ورومه شهرینك بانیسی پك اسکی وقتلرده بحر سفید بوغازی خارجنده بابا بورنی جوارنده واقع توروا شهری اهالیسندن ایمش دیو رومه‌لولر بیننده براعتقاد اولدیغندن قسطنطین دخی بوکا رعایةً تورو‌ا شهری خرابه‌سنی اعماره نیت ایلمش ایسه‌ده مؤخراً بوندن فراغت ایله بزانتیون قصبه سنه کلوب اوراده استانبول شهرینی بنا ایدرك پایتخت اتخاذ وبتون دولتده معتبر طوتیله‌جق دین بوندن صکره دین عیسویدر دیو اعلان ایتمشدر . ومجرد پایتخت جدید خلقی اولمق ملابسه سیله یونان طائفه‌سنه دخی رومانی یعنی رومه‌لو دینلمشدرکه انك مرخمی اوله‌رق روم تعبیری حالا باقیدر . واولوقته قدر دین عیسوی غالیاده خفیا اجرا اولنه‌کلورکن استانبوله مربوطیتی جهتله بوکره اورانك اهالیسی دخی عیسوی اولمشلردر . فقط ایکی پایتخت بیننده پیدا اولان رقابتدن ناشی دولتك مشکلاتی تزاید ایدرك ارتق استانبولدن بتون اوروپانك اداره‌سی مشکل اولوب قسطنطینك اوغلی وخلفی اولان قسطنطیوس انواع اختلالات ایله مشغول اولمشدر . واول اراللق سالف الذکر فرانق طائفه‌سی رین نهرندن عبور ایله غالیایه دخول وتجاوز ایلمش اولدیغندن قسطنطیوس کندو اقرباسندن جولیانوس نام ذاتی سرعسکرلکله

غالیایه مأمور وارسال ایتمکله اودخی بوطائفه‌نك برازینی رین نهرینك قارشو یقه‌سنه طرد ایدوب فقط دیکرلرینه دخی رومه تابعیتنی قبول ایتمك شرطیله بلاچیقاده اراضی اعطاسنه مجبور اولمشیدی . اول خلالده جولیانوس عسکری طرفندن قیصرلغه انتخاب اولنوب متعاقبا قسطنطیوس دخی فوت اولمغین جولیانوس اوچیوز التمش بر سنهٔ عیسویه سنده ایمپراطورلقله استانبوله کلمش واستانبولده بت پرست آیننك اعاده‌سنه چالشمش ایسه‌ده مقتدر اوله‌میوب اندن صکره کلان قیصرلر دخی هپ دین عیسویده بولنمشلردر .

اوچیوز یتمش طقوز سنه‌سنده قیصر اولوب اون التی سنه حکومت ایدن تیودسیوس عصرنده دخی ممالك غربیه‌ده رقیبلر ظهور ایتمش ایسه‌ده جمله‌سنی دفع ایله استانبولده استقلال تام اوزره قیصرلق ایدوب انجق رومه دولتنی ایکی اوغلنه تقسیم ایدرك بری دولت غربیه ودیکری دولت شرقیه اولمق اوزره ایکی دولت میدانه چیقمشدر . دولتیننك حدودی اشقودره شهری ایدی . دولت شرقیه فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك عصرینه قدر باقی قالمشدر . اما دولت غربیه همان انقراضه یوز طوتوب پك چوق حکومتلره منقسم اوله‌رق اوروپا قطعه‌سی بربشقه هیئته کیرمشدر . چونکه اول اوانده رومه دولتنده علائم انقراض پیدا اولوب ایکی‌یه انقسامی دخی اسباب انقراضك بری اولدقدن بشقه اسباب خارجیه دخی اکسك اولمامشدر . شویله که رومه قیصری رومه شهرینی ترك ایله روانه شهرنده ساکن اولوب بواثناده ایسه جرمان طوائفی رومه دولتنك ضعفنی کوره‌رك ایتالیا وغالیا اراضیٔ لطیفه‌سنه کوز دیکمکه باشلامشلر ایدی . فقط بواوانده تاتارستاندن خن اسمیله برعظیم قومك اوروپایه طوغری حرکت ایتمکده اولدیغی شایع اولمغله جرمانیا جنسندن بحر سیاهك سواحل شمالیه‌سنده ساکن اولان غوت طائفه‌لری خنلردن خوفله طونه‌یه طوغری حرکته قیام ایتمش واصل جرمانیاده بولنان طوائف دخی بونی ایشیده‌رك یرلرندن اوینایوب طاقم طاقم طولاشمغه باشلامش ایدی . غوتلرك هپسی خنلردن خلاص اوله‌میوب برطاقمی انلره تبعیت وبرطاقمی دولت شرقیهٔ رومیه‌یه دخالت ایتمشلر ایدی . فقط غوتلر وحشی برخلق اولدقلرندن دولت شرقیه بونلردن چوق زحمت چکوب نه حال ایسه کاه تهدید کاه تألیف ایله قوللانیلوب سائر طوائف جرمانیا کبی بونلر دخی غربه میل وتوجه ایتدکلرندن دولت شرقیه جه غائله‌لری خفیف کچشدیرلمشدر . اما دولت غربیهٔ رومیه ممالکنه بویله برچوق طوائف جرمانیه داخل اولدقده بعضیسی دولتك خدمت عسکریه‌سنده استخدام اولنمش ایسه‌ده رومه قیصرلکنه

عظيم زحمت ويروب ايتاليايي تخريب وبرارالق علوفه‌لريني اله‌مدقلرندن رومه شهريني يغما ايتدكدن صكره غاليايه كچوب اوراسني دخي غارت ايلمشلردر . بونك اوزرينه بريتانيا واليسي رومه عسكريله غاليايه كچوب بو طوائف جرمانيايي تأديب وچوغني اسپانيا طرفنه دفع ايلمش اولديغي حالده ايچلرندن بورغون طائفه‌سي غاليـاده اقامته رخصت المشلردر . مؤخراً غوتلر دخي غاليـايه كيدوب اورادن اخراجلري قابل اولمامغله كندولرينه رومه قيصري طرفندن اراضي كوسترلديكي كبي درتيوز اون اوچ تاريخ ميلاديسنده بورغونلره دخي طائفهٔ متحابه عنواني ويريله‌رك بعض شرائط عقديله ايچلرندن برقرال انتخاب ايتملرينه جانب ايمپراطوريدن موافقت اولنمشدر . وبرمنوال سابق اسپانيـا طرفنه طرد اولنـان طوائف جرمانيه‌دن واندال طائفه‌سي كه اندلس بونك غلطيدر . افريقا قطعه‌سنده واقع تونس طرفنه كچه‌رك اوراده برحكومت مستقله تشكيل ايتمشلردر . مؤخراً استانبول قيصري بونلرك اوزرينه سفر آچه‌رق بورالريني ضبط ايدوب متعاقباً ملت اسلاميه ظهور ايله بو حوالي‌يي فتح ايتمكله واندالاردن براثر قالميوب فقط اندلس ولايتي انلره نسبتله تسميه اولنمشدر . وبروجه مشروح غاليانك برطرفي بورغون وبرطرفي غوت طائفه‌لري ضبطنده بولنوب باقي يرلري دولت غربيهٔ روميه النده قالمش ايسه‌ده بو ايكي طائفه كيتدكجه ميدان المقده ايدي . اول اثناده فرانقلر صداقت ايله دولت غربيه‌يه خدمت ايدرك ديكر طوائف جرمانيه‌يي غاليـايه دخولدن منعه چالشمشلر ايسه‌ده مقتدر اوله‌مدقلرندن وغوتلر ايله بورغونلرك فتوحاتني كوره‌رك انلر دخي غنائمدن حصه‌مند اولمق ارزوسنه دوشدكلرندن رين نهري كنارنده تجمعه باشلايوب تخمينا درتيوز يكرمي سنهٔ عيسويه‌سنده انلر دخي باچيقـا جانبنه كيدرك بركوچك حكومت تشكيل وغاليـا حدودنده واقع طورنه شهريني مقر حكومت اتخاذ ايلمشلردر . طوائف جرمانيه بروجه مشروح ايتاليـا وغاليـا قطعه‌لريني هرج ومرج ايلدكلري حالده ارتق بريتانيـا جزيره‌سنك ضبط وربطي قابل اوله‌ميه‌جغي اكلاشلديغندن اوراده‌كي رومه عسكري جلب واعاده اولنمسي اوزرينه اهاليسي كندولريني اسقوجيالولردن محافظه ايچون جرمانيـانك طرف شماليسندن كلان انكل وسقسون طائفه‌لرندن استمداد ايتمكله انلر دخي كلوب درتيوز قرق سنهٔ ميلاديه‌سنده بريتانيـايي ضبط ايلمشلردر . تركمه‌سي مملكت معناسنه اولوب انكل طائفه‌سنه اضافتله بريتانيا جزيره‌سي دخي انكلتره تسميه اولنمشدر .

بو اثناده ايسه خن چاري اولان اتيلا نام خاقان بش التي يوز بيك عسكرله

غربه متوجهاً حركت وراست كلديكى يرلرى غارت ايدرك كلوب وروم ايلينـك
بعض محللرينى تخريب ايتدكدنصكره دولت شرقيـهٔ روميـه دن خراج اخذيله
اكتفا ايدوب اندن غربه طوغرى حركت ايدرك برطرفدن مقاومت كورمكسزين
غاليانك تا وسطنه قدر كيتمشيدى . بونك اوزرينه رومه‌لولر ايله طوائف جرمانيه
اتفاق ايدوب هرطرفدن اوشوتى ايدرك مقاومته ابتدار ايتملريله غالياده وقوعه كلان
محاربهٔ عظيمه ده طرفيندن حسابسز نفوس تلف اولمشدر . ايرتسى سنه خن
خاقانى سالف الذكر اتيلا ايتاليايه عزيمت ايدوب ريماپانك يعنى رومه پسقپوسنك
رجاسى اوزرينه اخذ غنـائم ايله اكتفا ايتمش وبر سنه صكره اتيلا وفات ايدوب
خنلر دخى قره دكز طرفنه طوغرى طاغيلوب كيتمشدر . ايتاليا اهاليسى بروجه
مشروح اتيلانك تقربنـده اطرافه متفرق اولدقلرنده بعضيلرى لاجل التحفظ
اولوقت يعنى درتيوز اللى ايكى سنهٔ ميلاديه‌سنده ونديك شهرينى بنا ايتمشلر ايدى .
خنلرك غائله‌سى برطرف اولدقدن صكره غالياده بولنان طوائف جرمانيـه مجدداً
رومه‌لولر ايله منازعه‌يه قالقشمش ودولت غربيه‌نك حالى برمرتبه دها فنالشمشدر .
على الخصوص غوت طائفه سى كبر وعظمتى آرتيروب بتون اسپانيـايى استيلا ايله
غاليانك طرف جنوبيسنده متصرف اولدقلرى ممالكه الحاق ايتمشلردر . مؤخراً
ملت اسلاميه كلوبده اسپانيايه عبور ايلدكلرنده غلبه ايتدكلرى دولت اشته بوغوت
دولتى ايدى . برمنوال مشروح هرطرف برحال اختلالده ايكن درتيوز التمش بر
تاريخ ميلاديسـنده رومه ده حادث اولان برفتنه سببيله رومه قيصرينك اعدامى
وقوعنـده انك طرفدارى وغاليـا سردارى اولان اكيديوس رومه اطاعتندن
چيقوب غاليانك رومه تصرفنده بولنان طرف شماليسنده مستقلاً حكومت ايتمكه
باشلامش ودرتيوز التمش درت تاريخ ميلاديسنده ساكن اولديغى سواسون شهرنده
مسموماً وفات ايتديكنده يرينه اوغلى كچوب پدرى كبى مستقلا حكومت ايتمكه
وغاليانك جانب جنوبى وشرقيسى دخى بروجه مشروح غوت وبورغون حكومتلرى
تصرفنـده بولنمغله غاليـا بتون بتـون روما حكومتندن تفريق اولنمش اولدى .
ودولت غربيـه يدنده يالكز ايتاليـا قطعه‌سى قالمش اولديغى حالده ايمپراطورلر
كندو خدمتلرنده بولنان عساكر اجنبيه جنراللرينك تحت تحكمنده قاله‌رق سوزلرى
برطرفده نافذ اولمز ايدى . بوجنراللردن (اودآقر) نامنده برى انواع المـان
طوائفندن مركب تحت قوماندە‌سنده بولنان براردو ايله كلوب درتيوز يتمش التى
سنهٔ ميلاديه سنده رومه قيصرينى خلع ايله كندو قراليتنى اعلان ايلمشدر . اشته
دولت غربيهٔ روميه‌نك نهايتى بو اولوب انك يرينهٔ برالمان قراليتى قائم اولمشدر .

فقط طوائف جرمانیه‌دن طونه طرفنده بولنان غوت طائفه‌سی بو قرال اوزرینه سفر آچه‌رق اکا غالب کلوب درتیوز طقسان اوچ سنهٔ میلادیه‌سنده ایتالیان قرالیتنی ضبط ایله روانه شهرینی مقر حکومت اتخاذ ایلمشدر .

بر وجه مشروح دولت غربیهٔ رومیه اساسندن منهدم اولدقده انك چوروك تملری اوزرینه بنا اولنان حکومتلر دخی پایدار اوله‌مامق امور طبیعیه‌دن اولدیغنه نظراً غالیاده کرك رومه‌لولرك قرالی عنوانیله حکومت ایدن اکیدیوس اوغلنك وکرك غوت وبورغون طائفه‌لرینك حکومتلری اساسسز برحالده بولندیغندن وبونجه سنه‌لردنبرو اجنبی حکمنده بولنه‌رق همتلرینه فتور کلمش واخلاق طبیعیه‌لری رومه مدنیت مادیه‌سیله بوزیلوب حب وطن داعیه‌سندن کندولرنده اثر قالمامش اولان غالیلرك میدانه چیقوب‌ده برحکومت تشکیل ایلملری دخی قابل اولمدیغندن ارتق بورالرده رومه‌لولرك سوء اخلاق واطوارینه بولاشمش برقومك حکومتی مقتضای حکمتدن اولدیغی حالده غالیانك بوحالنی بالمشاهده بلچیقاده بولنان وفرانقلرك رئیسی اولان مرووتینج خاندانندن قلوویس فتوحات عظیمه املنه دوشه‌رك درتیوز سکسان التی سنهٔ میلادیه‌سنده برکون بشبیك آدم ایله اکیدوس اوغلنك پایتختی اولان سواسون شهرینه واروب ضبط ایتمسی اوزرینه هرطرفدن فرانقلر تجمع ایدرك آزوقت ظرفنده قوتی ترقی بولوب بو وجهله غالیاده فرانق دولتی تشکل ایلمشدر . واولوقت اکثر اوراق وسندات لاتین لسانی اوزره یازلمغله لاتین قاعده‌سی اوزره فرانق لفظندن فرانسیا کلمه‌سی یاپلمش وبعده فرانسه دینلمشدر .

قلوویس بت پرست اولوب انجق بورغون قرالی خاندانندن تزوج ایتدیکی قیز عیسوی دیننده بولندیغندن انك سببیله قلوویس دخی عیسویتی قبول ایتمش وغیسوی اولدیغی کون اوچ بیك عسکری دخی برلکده دین عیسوی‌یه داخل اولدقلرندن بین النصاری جماعت عیسویه‌نك بیوك اوغلی عنوانته مظهر اولوب اندن صکره بو عنوان فرانسه قراللرینك القابنه علاوه اولنمشدر . فرانقلرك بت پرستلك زماننده تنظیم اولنمش برقانونامه‌لری اولوب بوکره قلوویسك همتیله اساس دین عیسوی اوزرینه اصلاح اولنه‌رق غالیانك اصل فاتحی فرانقلرك سالیق طائفه‌سی اولمغله بو وجهله قلمه النان قانونامه‌یه سالیق قانونامه‌سی دینلمشدرکه خیلی وقت رومه قوانینی ایله برابر جاری اولمشدر . واوچیوزسنه صکره فرانق قرالی مشهور شارلمان بوقانونامه‌نك خیلی ماده‌لرینی رومه قوانینه تبدیل ایله تعدیل ایلمش ایسه ده ینه سالیق قانونامه‌سی فرانسه قوانیننك برنجی اساسیدر .

جرائمك اثباتی حقنده فرانقلرك غريب اصولی اولوب شويله‌كه متهم اولميان كيمسه من طرف الله محفوظ اولمق وبو جهتله حقلی اولان غالب كلمك اعتقادنده اولدقلرندن مدعی ومدعی عليه ميدانه چيقوب قليج ايله مقاتله ايدرلردی . حالا اوروپاده دوه‌لو دينلان مبارزه اصولنك اجراسی اندن قالمشدر . وساليق قانونامه‌سی حكمنجه عنوة ضبط اولنان يرلر خدمت عسكريه‌يه مخصص اولمسيله يالكز ذكوره تفويض اولنه‌رق نسايه انتقال ايتمديكنه وفرانسه حكومتی دخی فتوحاتدن معدود اولديغنه مبنی فرانسه‌ده نسا طائفه‌سنك تخته جلوس ايتديكی يوقدر . قلوويس ديكر فرانق طائفه‌لری رؤساسنك بر صورتله يرلرينی ضبط وآز وقتده طرفنده‌يك چوق فتوحات ايله دائرهٔ حكومتنی توسيع ايدرك برطرفدن حدودينی رين نهرينه قدر تمديد ايليوب برطرفدن دخی بورغون قرالنی حربا خراج اعطاسنه اجبار وغالياده حكومت ايدن غوت قراليله اولان محاربه‌سنده دخی غوتلری عظيم هزيمت ومغلوبيته دوچار ايلمش واول عصرده فوق العاده شهرت وشان قزانمشدر . كندوسنك فتوحاتنی تسهيل ايدن بر سبب دخی بوايدی‌كه غاللر وروماللر قاتوليك وغوتلر ايله بورغونلر اريان مذهبنده ايدی. قاتوليك عمومی معناسنه اوله‌رق جماعت عيسويه مذهبی ديمك اولوب قاتوليكلر اب ايله ابنك جوهری بر اولديغنه ذهاب ايله الوهيت عيسايه قائل اولورلر اريان كه اوچيوز تاريخ عيسويسندن صكره اسكندريه‌ده اريوس نام پاپاس طرفندن نشر اولنمغه باشلامش بر مذهبدر بوكا قائل اولنلر الله تعالی خالق وروح الله مخلوقدر وروح الله كه كلمة اللهدر . حضرت عيسانك روحی مثابه‌سنده اوله‌رق بدن عيسی سائر ابدان انسانيه كبيدر . وروح القدس دخی بشقه بر جوهردر ديرلر . والحاصل طريق توحيده كيدرلر ايدی اوچيوز يكرمی بش سنه‌سنده ازنيق شهرنده منعقد اولان پسقپوس مجلس مذهبيسنده اريوسك بومذهبی اكثريت آرا ايله رد اولنمش ايسه‌ده ينه استانبولده برچوق كسان بومذهبه ذاهب اولدقلرندن ممالك غربيه‌ده دخی برخيلی پسقپوسلر بوكا تابع ايديلر . صكره‌دن بومذهب بين النصاری متروك اوله‌رق اقانيم ثلثه اعتقادی هر طرفده قبول اولنمشدر . غوت و بورغون طائفه‌لری غاليايه واردقلرنده اريان مذهبنده اولوب غاللر وايتاليالولر ايسه قاتوليك اولدقلری كبی قلوويس دخی قتولك اولديغندن هر طرفده انك غالبيتی ارزو اولنوردی . وفی الواقع هر يرده غلبه‌يه مظهر اوله‌رق آز وقت ظرفنده بركچوك طائفه‌نك حكومتنی فوق العاده توسيع ايلمش و پايتختی پارس شهرينه نقل ايله بشيوز اون برسنهٔ ميلاديه‌سنده اوراده وفات ايتمشدر .

واندن صکره اوغللری دخی پدرینک اثرینه کیدرك جرمانیادن برچوق یرلر فتح وبورغونلرك مملکتنی ضبط ایتدکلرندن بشقه ایتالیاده حکومت ایدن غوتلر دخی بشیوز قرق سنهٔ میلادیه‌سنده زیر تصرفلرنده بولنان پرووانس ولایتنی یعنی مارسلیا جهتنی انلره ترك وفراغ ایتمکله بالجمله غالیا ممالکی وجرمانیانك برقطعه‌سی فرانق دولتی یدینه کچمشدر .

استانبول قیصری واپاصوفیه‌نك بانیسی اولان ژوستینانوس دخی اول اثناده ایتالیاده بولنان غوت دولتیله محاربه‌یه شروع ایلمش اولدیغندن فرانقلری طرفنه جلب ایتمك اوزره غالیا حقنده ادعا ایلدیکی حقوقنی فرانق قراللرینه ترك وفراغ ایلمشدر . وبو محاربه خیلی مدت ممتد اولوب نهایت قیصر غلبه ایدرك بشیوز اللی بش سنهٔ میلادیه‌سنده ایتالیایی ضبط ایله استانبوله تابع قیلمشیدی .

ژوستینیانوس رومه قیاصره‌سنك قوانیننی جمع ایتدیره‌رك برکتاب یاپدردقدن صکره کافهٔ مواد حقوقیه‌یه دائر مشهور رومه تألیفاتنی جمع وخلاصه ایله غایت نفیس برکتاب ترتیب ایتدیرمشدر . وبو ایکی کتاب شرق ایمپراطورلغنده معتبر اولمشدر . انجق بونلر لاتین لسانی اوزره اولوب دولت شرقیه اهالیسنك اکثری ایسه یالکز یونان لسانی بیلدکلرندن مؤخراً یعنی طقوزیوز التمش تاریخ میلادیسنده بو کتابلردن یونانجه برخلاصه یاپیلوب اندن صکره روملر بیننده بو خلاصه دستور العمل اولمشدر .

ژوستینیانوس بومثللو معتبر اثرلر میدانه قویدقدن بشقه بروجه مشروح اسکی روم قیصرلرینك وطنی اولان ایتالیایی دخی ضبط ایله ممالکنه الحاق واقسارق عنوانیله بروالی تعیین ایلمشدر . وبشیوز التمش سکز سنهٔ میلادیه‌سنده جرمانیا طوائفندن لومبارد طائفه‌سی ایتالیایه کلوب اقسارقه غلبه ایتمکله ایتالیاده لومبارد حکومتی ظهور ایتمشدرکه مقرحکومتلری پادیشهری ایدی لکن ایتالیانك سواحلنده واقع اقسارق ایالتنی ضبط ایدمدکلرندن بو ایالات ایله وندیك وروومه وناپولی شهرلری حوالیسی وسچلیا آطه‌سی استانبول قیصرینك تصرفندن قالمشدر . فقط رومه پسقپوسنك نفوذ روحانیسی کوندن کونه تزاید وترقی ایتمکده بولنمشدر .

چونکه دین عیسوینك مبدأ ظهورنده هیچ عمومی بررئیس روحانی اولمیوب اکثریا خفی اوله‌رق شوراده بوراده تشکل ایدن جماعتلرك امور دینیه‌لرینه باقمق اوزره اختیارلر بینلرنده بری انتخاب اولنور وبعده کچوك جماعتلره نظارت ایتمك اوزره بیوك جماعتلر طرفندن بریسی بالانتخاب اکا ناظر معناسنه اولان پسقپوس اسمی اطلاق ایدیلور ایدی . شوقدرکه رومه پسقپوسی برمنوال سابق

(حواریوندن)

حواريوندن بطرسك خلفی اولدیغی جهتله سائر پسقپوسلردن زیاده اعتباره مظهر اولوردی . فقط کرك ایمپراطورلر عصرنده وکرك جرمانیا حکمدارلری زماننده انی حکومت ایشنه قارشدرمزلردی . علی الخصوص قسطنطیندن صکره ایمپراطورلر رومه پسقپوسنك افکار استقلال کاریسنی اکلایوب حدینی تجاوز ایتدرمك شویله طورسون مجالس دینیه‌نك اجتماعی بیله ایمپراطورلرك رخصتنه منوط ایدی فقط صکره‌لری ایمپراطورلر اکثریا رومه شهرنده اوتورمیوب میلان کبی بعض شهرلری پایتخت اتخاذ ایتدکلری کبی مؤخراً ایتالیا قطعه‌سی بروجه مشروح استانبول قیصرلغنه الحاق اولندقده اقسارق عنوانیله تعیین اولنان ایتالیا والیلری دخی روانه شهرنده اقامت ایدوب رومه‌ده بولنان ملکیه مأمورلری ایسه خلقك نظرنده کچوك کورینه‌رك رومه شهرنده اك بیوك واك معتبر ریمپاپا یعنی رومه پسقپوسی بولنمغله هرخصوصده اکا مراجعت اولنوردی . والحاصل استانبول قیصرلرینك مسامحه‌سندن وکیتدکجه دولت شرقیهٔ رومیه‌یه دخی ضعف کله‌رك رومه‌نك احوالنه باقمغه وقت اوله‌مدیغندن رومه شهری همان کندو کندویه اداره اولنور برحاله کلمشیدی . وپاپا لفظی بابا معناسنه اولان پاپاس کلمهٔ یونانیه‌سندن مأخوذ اوله‌رق بالجمله پسقپوسلره اطلاق اولنورکن صکره‌دن رومه پسقپوسنه مخصوص اولمشدر . والتیوز سنهٔ میلادیه‌سنه طوغری پسقپوسلردن بعضیلری ریمپاپا خلیفة اللهدر دیو اعلان ایتمکه باشلامشیدی . ومیلادك بشیوز طقسان سنه‌سندن التیوز درت سنه‌سنه قدر رومه پسقپوسلغی مسندنده بولنان مشهور غره غوار که یورطی کونلرینی وکلیسا آیین ومراسمنی وادعیه والبسهٔ مخصوصه‌سنی ترتیب وتنظیم ایدن اودر انك عصرنده دین عیسوی کرکی کبی تأسس ایدرك اوروپاده پك زیاده منتشر اولمش وپاپالق مسندی خیلی رونق واعتبار بولمش ایدی . پای تخت قیصری ودین عیسانك منشأ اعلان وانتشاری اولان استانبولك پطریقی پاپایه تفوق ادعاسنده اوله‌رق انك بویله مرجع انام واساقفه اولمسنی چکه‌مزدی . لکن بواثناده دولت شرقیه‌نك پك چوق غوائلی اولدیغندن رومه ایشلرینه باقمغه وقتی یوغیدی . علی الخصوص کسری ایله قیصر بیننده التیوز اون بر سنهٔ میلادیه‌سندن صکره ظهور ایدن محارباتده عساکر فرس غالب کلوب انطاکیه ودمشق وقدس شهرلرینی استیلا ایدرك کسری بوحوالیده بتون بتون دین عیسوینك امحاسیله انك یرینه مجوسی دینك اقامه‌سی نیتنه دوشمشیدی . بوعصر ایسه عصر سعادت محمدیه اولوب قرآن کریم آیت بآیت نازل اوله‌رق جهانك زخارف شرکدن تطهیری ایچون بتون جهانیانی شریعت بیضای احمدیه‌یه

دعوت ایله انذار وتبشیر بیورمقده ایدی . ورومار دخی بودعوتده داخل ایسه‌لرده اهل کتاب اولملری جهت جامعه سنه نظراً ملت اسلامه یقین وفرس دولتی مأوای مشرکین اولمغین فرسك بویله عربستان حدودنده اهل کتاب اولان رومه غلبه سندن کروه مشرکین ممنون اوله‌رق اهل اسلامه قارشو نصارا ایله سزلر اهل کتابسکز بزلر امی‌یز حالبوکه بزم اخوانمز سزك اخوانکزه غلبه ایتدی البت بزده سزه غلبه ایلرز دیو اظهار شماتت ایتملریله خاتم الانبیا علیه اکمل التحایا افندمز حضرتلرینه کوج کلسی اوزرینه (الم غلبت الروم فی ادنی الارض وهم من بعد غلبهم سیغلبون فی بضع سنین لله الامر من قبل ومن بعد ویومئذ یفرح المؤمنون بنصرالله) آیت کریمه‌سی نازل اولمشدرکه روم عربستان حدودنده مغلوب اولدی وانلر کندولره غلبه اولندقدن صکره بضع سنینده غلبه‌ایده جکلردر . مقدم ومؤخر امرالله‌کدر واولکون مؤمنلر نصرت الهیه ایله فرحیاب اولورلر دیمکدر . بونك اوزرینه ابو بکرالصدیق رضی‌الله عنه حضرتلری مشرکینه خطاباً الله سزی قریرالعین ایتمز والله روم البته بضع سنینده فرسه غالب کلور دیدکده ایچلرندن ابی بن خلف یلان سویلدك بروقت تعیین ایت بن سنکله بحثه کیریشورم دییجك حضرت صدیق دخی اوچ سنه مدت تعیین ایله اون دوه اوزرینه بحث ایدوب کیفیتی رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم افندمزه لدی‌العرض بضع اوچ ایله طقوز مابینیدر بیورملریله حضرت صدیق دخی بحثی تجدید ایله دوه‌نك عددینی یوزه وسنه‌یی طقوزه ابلاغ ایلمشیدی . فی‌الواقع میلادك التیوز یکرمی ایکی سنه سنده استانبول قیصری اولان هرقل بحراً چقور اوه‌یه عسکر کوندروب ایاس طرفنده فرسه غلبه ایتدیکی کبی ایرتسی سنه ینه بحراً طربزونه اردو چیقاروب تبریز اوزرینه حرکت ایله اوراده دخی عظیم مظفریته مظهر اولمش وبعده ممالك شامیه‌یی استرداد ایتدکدن بشقه موصل طرفنده دخی بروقعه‌قزانوب عساکر رومیه کسرانك پای تختنه تقرب ایتمش ایدی . رومك مظفریتی حدیبیه مصالحه‌سنه تصادف ایدرك ذکر اولنان آیت کریمه‌ده وعد وتبشیر بیورلمش اولان نصرالهی بضع سنینده ظهوره کلمش اولوب ابی بن خلف دخی اولجه هالك اولمسیله حضرت ابو بکر رضی‌الله عنه تحت مقاوله‌ده اولان یوز دوه‌یی ورثه‌سندن الوب حضور نبوی‌یه عرض ایلدکده انلری تصدق ایتمك اوزره امر بیورلمشیدی .

بروجه مشروح روم وفرس دولتلری یکدیکرك ممالکنی خراب ایدرك ایکیسی دخی ضعیف دوشوب حالبوکه ایکیسنی دخی امحا ایده‌جك قوهٔ اسلامیه عربستانده حاضر لانیوردی . بوجهتله ایکیسی دخی اول قوهٔ جدیده‌یه خدمت ایتمش

اوله‌یورلردی . وایکیسی بربرینك قوتنی حساب وموازنه ایدوب قوهٔ قریبه‌یه کلمش اولان بریکی مخاطره‌یی بریسی خاطره کتورمیوردی .
فرانق دولتی قلوویسك اوغللری زماننده دخی بروجه سابق حال ترقیده بولنمش ایسه ده حفیدلری زماننده پك زیاده اختلال واغتشاشه دوچار اولدیغندن فرانقلر بوحالك اوکنی المق ایچون التیوز اون اوچ تاریخ میلادیسنده اجتماع ایله یته مرووژنیچ خاندانندن برینی فرانسه قراللغنه انتخاب ایتمشلر ایسه‌ده بوسلسله هیچ ایشه یارامیوب فتق ورتق امور دولت اصلزادکاندن اوله‌رق سرای مدیری عنوانیله نصب اولنان وکیل دولت الندە قالمش وبوجهتله اصلزادکان صنفی پك زیاده یوزه چیقه‌رق وبومنصبدن طولایی بینلرنده رقابت ومنازعه‌لر وقوعبوله‌رق فرانق دولتی یکیدن برفناحاله کرفتار اولمغله فرانقلره تابع اولان بعض طوائف جرمانیه عصیان ایلمشیدی .
وبو اوانده دین عیسوی طرف طرف انتشار بولوب واوروپا قطعه‌سنده نیجه بت پرست اولان اقوام بتلری ترك ایله عیسوی اولوب اساس دیانت بت پرستلکدن فراغت دیمك اولدیغی حالده عیسوی کلیسالرنده صور واصنامه احترام وتعظیم اولنمسی پك غریب کورینه‌رك بوکا جانب اسلامیاندن اعتراض اولنمقده اولمسیله بوراسی استانبول قیصری لیونه موجب حجاب اوله‌رق یدییوز یکرمی التی سنهٔ میلادیه‌سنده برقانون وضعیله بومثللو صور واصنامه تعظیم اولنمق اصولنی منع وبالجمله صورتلرك شکست اولنمسنی تنبیه ایلمش اولدیغندن بوقانونك ایتالیاده دخی اجراسنه تشبث اولندقده پاپانك مخالفت کوسترمسی اوزرینه رومه وروانا اهالیسی بوقانونك اجراسنه مخالفت ایله ایتالیا والیسنی اعدام ودیکر مأمورین قیصریه‌یی طرد ایدرك روانه اهالیسی لومباردلری شهره قبول ایتدکاری کبی رومه اهالیسی دخی برجمهور شکلنه کیره‌رك رومه‌ده بولنان ملکیه مأموری یرینه پاپایی مدیر تعیین ایتمشلر ایدی .
اشته پاپانك حکومت جسمانیه‌سی بورادن باشلامشدر . فقط پاپا لومباردلردن خوف واحتراز اوزره بولندیغندن قیصرك اطاعتندن خروجی مناسب کورمدکدن بشقه وندیك جمهورینی لومباردلر علیهنه تحریك ایدرك انلرك واسطه‌سیله روانه شهرینی تخلیص وقیصرك یکی والیسنه تسلیم ایلمشدر . ومؤخراً پاپالق منحل اولدقده یکی پاپا دخی کندوسنی روانه والیسنه تصدیق ایتدیره‌رك قیصره اظهار بیعت ایله برابر مذکور قانون حقنده قیصره سرت برمکتوب یازمش واهالی دخی بوقانونك ابطال اولنمسنی استدعا ایلمش اولمغین قیصر بوکا کوجنه‌رك روانه اوزرینه بردونما کوندرمش ایسه ده اهالی بودونمایی دفع ایدوب اندن صکره بشقه قوهٔ عسکریه دخی کوندرلمدیکندن ایتالیاده صورت منازعه‌سی بتوب رومه شهری مع

توابعه پاپانك تحت رياستنده قالمشدر . اما دولت شرقيه‌ده بو منازعه پك چوق وقت سورينوب خلقه عادتنی ترك ايتدرمك پك مشكل برايش اولديغندن نهايت قانون مذكورك ايطاليه ممالك شرقيه‌ده دخی كليسالرده كما فی السابق صور واصنامه تعظيم اولنمق خصوصنه رخصت ويرلمشدر . اشته بو مثللو وسيله‌لر ايله پاپانك نفوذی ترقی ايده كلمشدر .

بو عصرده ايسه افتاب اسلامك اشعهٔ سطوتی آفاقی تنوير وخلفای راشدين ايله دولت امويه عصرنده اهل اسلام آز وقت ظرفنده فوق مايتصور ممالكی تسخير ايدرك برفرقه‌سی اوروپا قطعه‌سنه عبور ايله استانبولی محاصره ايدوب اگرچه بو فرقه اولوقت استانبولی فتح ايده ميه‌رك عربستانه عودت ايلمش ايسه ده افريقاده كی فرقهٔ اسلاميه (جبلتره) جبل الطارق بوغازندن اندلسه كچوب اول طرفدن اوروپا قطعه‌سنده فتوحات عظيمه‌يه مظهر اولمشيدی . وهجرت نبويه‌نك يوز يكرمی سنه‌سنه طوغری اناطوليدن بشقه هند وسمرقنددن تا مصره ومصردن تابحر محيطه قدر اولان مملكتلر وبتون اسپانيا وپورتكيز ممالكی وفرانسه‌نك دخی بر اياليتی اهل اسلام تصرفنه كچوب دولت اسلاميه بيوك اسكندر دولتندن دها بيوك اولمش واهل اسلام سكسان سنه ظرفنده رومه‌لولرك سكسان قرنده ضبط ايتدكلری يرلردن زياده مملكتلر فتح ايلمش وفرانقلر بر منوال سابق بر طرفدن عصيان ايدن طوائف جرمانيه‌نك تأديبنه مجبور اولدقلری حالده برطرفدن دخی عساكر اسلاميه فرانسه ممالكنه تخطی ايتمكده بولنمش ايدی .

بناءً علی ذلك فرانق دولتی برحال خطرناكه كلمش اولديغی حالده فروما يكاندن (شارل مارتل) نامنده بری ظهور وسرای مديرلكی منصبنی ضبط ايله عصيان ايدن طوائف جرمانيه‌يی دائرهٔ اطاعته ادخال ايتديكی كبی فرانسه‌نك تاوسطنه قدر كيرمش اولان عساكر اسلاميه‌يی دخی رجعته مجبور ايدرك حدود دولتی محافظه ايلمشدر . شويله كه (١١٤) سنهٔ هجريه سنده فرانسه شهرلرندن (پواتيه) نام شهر پيشگاهنده عرب اميری عبد الرحمن ايله شارل مارتل بيننده بر محاربهٔ عظيمه وقوع بولوب طرفيندن يوز يكرمی بيك آدم تلف اولديغی مرويدر . بو محاربه‌ده اهل اسلام طرفی مغلوب اولمغله غرب طرفنده كی قوهٔ اسلاميه‌نك حال ترقيسنه سكته كلمشدر . شرق طرفنده كی قوهٔ اسلاميه ايسه اول اثناده روم ديارينه طوغری ايلرولمكه باشلامشيدی .

ومؤخراً مارسليا جهتی يعنی پروانس اياليتی اهاليسی فرانقلره تابع اولمامق اوزره اهل اسلام ايله اتحاد ايلدكلرندن وبو جهتله اهل اسلام مارسليادن تاليون شهرينه

قدر ضبط و تسخیر ایتدکلرندن شارل مارتل بورالرینی استرداد ایله اهالیسنی دخی تأدیب ایتمشدر .

وارتق فرانق قرالنك الندە بر شی قالمیوب امور دولت انك ید استقلالندە ایدی . فقط قرال عنوانی المیوب بوراسـنی اولادینه براقشیدی . وفاتندە اوغلی پپن دخی پدری اثرندە بولنوب اولوقته قدر جرمانیادە بعض طوائف هنوز بت پرستلکدن فارغ اولمدقلری جهتله انلری عیسوی دینتە دعوت ضمننده خیلی کچوك حکومتلری امحـا ایدرك مملکتلرینی فرانق دولتنه الحـاق ایلمش و کندوسندە حکمدارلغه عائد بالجمله وظائف موجود اولوب یالکز بر قرال عنوانی ناقص قالمش اولدیغی حالدە اصلزادکان ایله پسقپوسلرك رضا وموافقتلرینی تحصیل ایدرك خفیاً ریمپاپا ایله مخابرەیه ابتدار ایدوب پاپایه خطاباً قراللق وظائفنی ایفا ایدن قرال او لمق اولی دکلیدر دیو سـؤال ایتدیردیکندە جواب مسـاعد المغله تاریخ میلادك (٧٥٢) وهجرت نبویەنك (١٣٤) سنەسندە اعلان قرالیت ایدرك مرووینج خاندانندن رسمی قرال بولنان ذات برمناسترە کوندرلمش وفرانسەدە بوصورتله قارلووینج نامیله ایکنجی قرالیت خاندانی ظهور ایلمشدر .

و بو اثنادە خلفای امویەنك انقراضیله خلفای عباسـیه ظهور ایلمش اولدیغندن شرق وغربدە برعصردە برر بیوك دولتك ظهوری غرائب اتفاقیـاتدن معدود بولنمشدر .

بوآواندە سالف الذکر لومباردیا دولتی استانبول قیصری تصرفندە بولنان اقسارق ایالتنی اسـتیلا ایدوب رومەیی دخی بو ایالتك ملحقاتندن اولمق ادعاسـیله ضبط ایلمك داعیەسنه دوشدیکندن ریمپاپا اولوقت متبوعی اولان استانبول قیصرندن استمداد ایتمش ایسەدە دولت شرقیه مضایقهٔ داخلیه ومشکلات خارجیەسندن ناشی امداد ایدەمدیکی جهتله پاپا بالذات فرانسەیه کیدەرك پپندن استمداد ایلمش و پپن ایسـه هنوز قرالیت عنوانی حائز اولەرق کندوسنه غاصب تخت نظریله باقلمقدە بولندیغندن حکومتنی انظار انامدە مشروع کوسترەجك برکیفیتی نعم الوسیله اتخاذ ایدرك پاپایه امداد خصوصنه ممنوناً موافقت ایتمکله پاپا دخی انك قرالیتنی تأیید ضمننده کندوسیله زوجەسی واوغللری حقندە مراسم دینیه اجرا ایتدکدن بشقه پپنه رومه شهرینك حامیسی عنوانی ویرەرك هرکیم اکا صادق اولماز ایسه افوروز یعنی لعنت اولنەجغنی اعلان ایلمشدر. پپن دخی پاپاسلرە مکافاة برفرقهٔ مخصوصه اولمق اوزرە مجالس دولتدە بولنملری اصولنی وضع واحداث ایلمشدر. بناءً علی ذلك پپن ایتالیایه عسکر سوقیله اقسارق ایالتنی لومباردلردن استرداد ایدرك استانبول قیصری بونك

كندوسنه ردینی مطالبه ایلمش ایسه‌ده اکا ویرمیوب ایالت مذکوره ایله برابر رومه شهرینی دخی پاپایه احسان ایلمشدر .

اشته بو صورتله پاپا حکمداران صره سنه کچمش وبعده کندوسنك نفوذی واوروپانك افکار تعصبیه سی تزاید ایتمکده بولنمشدر . واندن صکره کتدکجه ایتالیا برتفرقه حالنه دوشه‌رك کچوك کچوك حکومتلره منقسم اولمشدر .

مذکور لومباردیا محاربه‌سندن صکره جرمانیاده واقع باویاره دوقه‌سی دخی پپنك حمایه سنه داخل اوله‌رق فرانق دولتنك نفوذ واعتباری حال ترقیده بولنوب اولوقت فرانسه‌نك جهت جنوبیه سنده بعض ممالك فرانسه‌یی استیلا ایتمش اولان اهل اسلامی دخی اسپانیایه چکلمکه مجبور ایدرك بالجمله فرانسه ممالکنی قبضهٔ تصرفنه آلمشدر .

جرمانیا طوائفیله رومه دولتنك انقاضندن پیدا اولان دولتلرك چوغی منقرض اوله‌رق میدانده قلانلر ایچنده اك قوتلوسی فرانق دولتی ایسه‌ده اودخی سرعت اوزره انتظام بوله میوب پپنك عصرنده اك بیوك ومنتظم دولتلر دولت اسلامیه ایله استانبول قیصرلکی ایدی .

انجق خلفای امویه‌نك پایتختی اولان شام شریف ممالك اسلامیه‌نك وسطنده واقع اوله‌رق اورادن هرطرفك اداره سنده سهولت درکار ایکن خلفای عباسیه اوراسنی ترك ایله بغداد شهرینی پایتخت اتخاذ ایتدکلرنده اسپانیا ومغرب اهالیسی پای تختك اوزاقلغندن راحتسز اولدقلری حالده امویه نسلندن عبدالرحمانك مغرب جانبنه کلدیکنی خبر الدقلری کبی انی جلبله میلادك (٧٥٥) وهجرتك (١٣٨) سنه‌سنده خلافته قبول ایلمش اولدقلرندن ملت اسلامیه ایکی خلافته منقسم اوله رق جانب غربده خلافت عباسیه‌یه بررقیب پیدا اولوب بوجهتله خلفای عباسیه افریقا اهالیسی حقنده بر ملایم پولتیقه قوللانمغه واستمالت یوللو معامله ایلمکه مجبور اولوب افریقالولر ایسه بونی لدی المشاهده اسپانیاده‌کی اهل اسلامه تقلید ایدرك افریقاده دخی اغلب وادریس خاندانلری کبی برقاچ مستقل حکومتلر ظهور ایله بونلرك بعضیلری خلافت عباسیه‌یه تابع اولمشلر ایسه‌ده آز وقت ظرفنده روابط تابعیتی شکست ایلمشلردر . بوجهتلرله ملت اسلامیه‌ده دخی تفرقه اسبابی رونما اولمش ایسه‌ده خلافت عباسیه ینه اول عصرك برنجی دولتی ایدی .

(٧٦٨) سنهٔ میلادیه‌سنده پپن فوت اولوب خلفی اوغلی شارلمان لومباردیا دولتنی محا ایدرك استانبول قیصریله همحدود اولمش ولومباردیا قراللرینه مخصوص اولان تیمور تاجی پاپا معرفتیله کیمش وپدرینك پاپایه احسان ایلدیکی ممالکی تصدیق ایله

برابر براز یرلر دها علاوه والحاق ایلمشدر . ودها صکره پاپالره بعض حکمداران طرفندن براز یرلر دخی اعطا اولنوب برازده کندولری اشترا ایدرك اشته بوصورتله پاپالغك حکومت جسمانیه‌سی وسعت بولمشدر . وجرمانیه‌ده بولنان ساقسون طوائفی بت پرستلکده دوام ایتدکلرندن شارلمان انلری دین عیسوی‌یه دعوت یولنده اوتوز سنه‌دن زیاده اوغراشه‌رق رفته رفته دائرهٔ انقیاده آلمشدر . وساقسونلر ایله مشغول اولدیغی اثناده اسپانیاده بولنان اهل اسلام بیننده منازعه ظهور ایتمکله بعضیلرینك شارلماندن استمداد ایتمسی اوزرینه اردوسیله اسپانیایه کیدرك اوراده دخی مظهر غلبه اولمش ایسه‌ده ساقسون غائله‌سندن ناشی جرمانیایه عودته مجبور اولمشیدی . فقط اهل اسلام اسپانیا طرفندن فرانسه‌یه دخول ایله مملکتی غارته باشلادقلرندن اسپانیاده بولنان دولت امویه ممالکندن بعض محللرك ضبطیله حدودك تأمیننه لزوم کورمکله اوغلی لویی‌یی اوطرفه ارسال ایله اسپانیاده بولنان ابرو نهرینه قدر ممتد اولان مملکتی استیلا ایتدیردیکی کبی یوزسکسان درت سنهٔ هجریه‌سنده بارسلونه شهرینی دخی ضبط ایلمشدر .

شارلمان ممالك شرقیهٔ اسلامیه‌ده بولنان عیسویلری وعلی‌الخصوص قدس شریف زوارینی حمایه ایچون خلفای عباسیه‌دن هم عصری اولان هرون الرشیدك حسن توجهنی جلب ایلمك ایستیوب بغداده ایلچیلر کوندرمشیدی . بروجه مشروح اندلسده ظهور ایله خلافت عباسیه‌یه رقیب اولان دولت امویه‌یه قارشو اوروپاده طرافدار پیدا ایتمك هرون‌الرشیدك دخی منافع پولتیقیه‌سی اقتضاسندن اولدیغنه مبنی اودخی شارلمانه هدایا ایله ایلچی کوندرمشیدی . بناءً علی ذلك شارلمان بروجه سابق اندلس طرفنده‌کی فتوحاتیله هرون‌الرشیده جمیله کوسترمش اولدی . ودائما دولتی استانبول قیصرلکنك اوست طرفه چیقمق املنده اولدیغندن اول اوانده هرون‌الرشیدك استانبول قیصرینه غلبه‌سندن ممنون اولوب دفعهٔ ثانیه اوله‌رق کندوسنه هرون‌الرشید طرفندن کوندریلان ایلچی‌یه پك زیاده اکرام ایلمشیدی .

واول عصرده هنوز اوستریا وپروسیا وروسیه دولتلری تشکل ایتمیوب وانکلتره برطاقم کچوك حکومتلره منقسم وفلمنك وبلچیقا واسویچره مملکتلری فرانق دولتنك ایالاتندن معدود اولوب قورصانلق ایله مشغول اولان دانیمارقه واسوج ونوروجیا ووندیك وله ولایتلری کبی بعض کچوك حکومتلر وار ایسه‌ده مدنیت اوزره بولنان دولتلر اسلام وفرانق واستانبول دولتلرندن عبارت ایدی .

وشارلمان پدرندن موروث اولان ممالکه براوقدر دها ضم وعلاوه ایتمکله فرانق دولتی استانبول قیصرلکندن دها زیاده قوت وجسامت کسب ایتمشیدی . بناءً علی

ذلك فرانقلر سائر اقوام اوروپادن زیاده شهرت بولوب فرانق کلمه‌سی ایسه لاتینجه فرانس دیو تلفظ اولنمغله عربلر اولنه الف علاوه واخرینی جیم تلفظ ایدرك افرنج دیمشلردر . حالا بینمزده بتون اوروپالولره فرنك واوروپایه فرنکستان تعبیری اندن قالمشدر .

الحاصل شارلمان اوروپاده اك بیوك حکمدار اولوب انجق استانبول دولتنك عنوانی بیوك ایدی چونکه برمنوال سابق قیصر وایمپراطور عنوانلری برمعناده وبرقوتده اوله‌رق پادشاه وملك الملوك مقامنده مستعمل اولوب فقط جرمانیا طرفنده قیصر ودیکر اوروپا لسانلرنده ایمپراطور تعبیری مشهور اولمشیدی . بوعنوانك اوته دنبرو خلق عندنده اعتباری بیوك اولدیغی حالده اول عصرده یالکز استانبول قیصرلکنه مخصوص ایدی . شارلمان اسکی رومه ایمپراطورلرینك اك مهم ممالکنه متصرف اولدیغندن بالطبع بوعنوانی المق املنده ایدی . بواوانده ایسه پاپانك بعض اعداسی برآلای کوننده کندوسنی تحقیر ایله بر مناستره حبس ایتمش اولدقلرندن برارالق پاپا حبسدن خلاص ایله بالذات اول ارالق جرمانیاده بولنان شارلمانك یانه واروب متهملرك تأدیبنی رجا ایتمکله شارلمان دخی حامیلك وظائفنی ایفا ایتمك اوزره رومه‌یه کیدوب سکز یوز سنهٔ میلادیه‌سنده شارلمان دیز اوستنه چوکوب اوتوررکن پاپا طرفندن باشنه برتاج وضع اولندیغی کبی حاضر بولنان خلق دخی چوق یاشه رومه ایمپراطوری دیو چاغیره‌رق وپاپا دخی شارلمان اوکنده دیز چوکه‌رك بوصورتله دولت غربیه ایمپراطورلغی تجدید واحیا اولنوب شارلمان بتون عیسوی جماعتنك حامیسی اولمق اوزره اك بیوك حکمدار جسمانی عد اولنمش وپاپا دخی اك بیوك رئیس روحانی اوله‌رق حکمدارانه تاج کیدیرمك حقنی تحصیل ایلمش وبونك اوزرینه ارتق رومه بتون بتون استانبول قیصرلکندن آیرلمش اولدی .

غرب ایمپراطورلغنك بووجهله یکیدن احیاسی استانبول قیصرینك تدنیء نفوذینه بادی اولدیغی کبی پاپانك اولوجهله ترقی شان ونفوذی دخی استانبول پطریقه پك زیاده طوقنه‌رق ورومه واستانبول شهرلری بیننده حکومت جسمانیه جه مباینت اولدیغی کبی مذهبجه دخی رقابت پیدا اولوب صکره‌دن عقایدجه دخی آره‌لرنده بعض اختلافات ظهور ایدرك نهایت عیسویلرك شرق وغرب کلیسالری عنوانیله ایکی مذهبه انقسامنی موجب اولمش وغرب کلیساسنه تابع اولنلره قاتولیك وشرق کلیساسنه تابع اولنلره اورتودقس دینلمشدر .

پاپالر اوائلده رومه پاپاسلری اولوب واهالیسی طرفندن انتخاب اولنوب انجق جانب ایمپراطوریدن تصدیق اولنمق لازم کلوردی . حتی بو تصدیق ماده سی ایچون استانبول قیصری ژوستینیانوس پاپادن برمقدار آقچه الدیغی مرویدر .
برمنوال مشروح پاپا پپنك غصبکارلق یولنده قزانمش اولدیغی قرالیتك صورت مشروعه ده طانمسنه سبب اولدیغی کبی پپن دخی پاپانی حکمداران صره سنه کچورمش وپاپا شارلمانه ایمپراطورلق تاجنی کیدیروب انجق پاپالغك تصدیقی ایچون قیصره آقچه ویرر کن شارلمان دخی پاپالری ایمپراطورلره تاج کیدیرمك درجه سنه کتورمشدر . واندن صکره پاپالر ملوك عیسویه یی تهدید ایده جك مرتبه نفوذ واقتداره مالك اوله رق بعضا ایمپراطورلرك ایمپراطورلغنی تصدیق خصوصنده ناز واستغنا ایدر اولمشلردر . وبعضا دخی ایمپراطور وقرال وامرادن کندو مراملرینه موافقت ایتمینلری آفوروز یعنی لعنتلمه ایدوب بووجهله آفوروز اولنلر ایسه مذهبجه پك چوق شیلردن محروم واعتباردن ساقط اوله رق کیمسه یاننه وارهماز اولدیغندن بعضاً نیجه اهل عرض آدملر لغرض انظار عامه ده لکه لنور وبوجهتله ملوك وامراخواه وناخواه پاپانك اغراضنه خدمت ایتمکه مجبور اولور ایدی .
فرانق قومنك صورت ظهوری عثمانلونك کیفیت ظهورینه وشارلمان دولتنك صورت تشکلی دولت عثمانیه نك کیفیت تشکلنه مشابه اولوب شو قدرکه شارلمان دولت غربیهٔ رومیه نك مهم اولان ممالکنه متصرف اولدیغی حالده پایتختی رومه شهری اوله مدی . فاتح سلطان محمد خان ایسه رومه دولت شرقیه سنك بالجمله ممالکنه متصرف اوله رق پایتختنی دخی پایتخت اتخاذ ایلدی . وفرانق قومی اول مرتبه یه واصل اولمق ایچون اوچیوز سنه یی متجاوز وقته محتاج اولوب آل عثمان ایسه یوز اللی سنه ظرفنده مقصدینه نائل اولدی . وبرده سلاطین عثمانیه سلطنت وخلافتی جمع ایدوب قارلووینج خاندانی ایسه نوعما خلافته شبیه اولان بر ریاست روحانیه یی حکومت جسمانیه ایله مزج ایدرك پاپایه ویرمش یعنی حکمداران اوروپانك صقالنی انك النه تسلیم ایتمشدر .
وبرده فرانق قومی جرمانیادن کلوبده غالیایی تسخیر ایتدکلرنده اکثر اراضی قراللرك تصرفنده قاله رق قصوری عساکر بیننده باقرعه تقسیم اولنمشیدی . بویله قرعه ایله تقسیم اولنان اراضی بروجه ملکیت تصرف اولنوب اما قراللره عائد اولان یرلر اراضیٔ میریه قبیلندن اوله رق بر مقداری بعض ذواته مکافاةً قیدحیات شرطیله وشرائط سائره ایله تفویض اولنه کلور واصحابنك وفاتنده ینه

میری یه عائد اولور ایکن صکره لری کاه قراللرك رضاسیله وکاه زور بالق ایله انتقال ایتدیرلمکه باشلامشیدی . بوکیفیت فرانسه‌ده مشکوك ومنازع فیه برمسئله اولوب پپن ایسه کندو غصبکارلغنی ستر ایچون بومثللو اصحاب اراضینك جلب وتألیفنه محتاج اولدیغندن انلرك بغیر حق ضبط وغصب ایتمش اولدقلری بعض امتیازاتدن اغماض عین ایتمکه مجبور اولمغله اصلزادکان صنفی بر مرتبه دها قوت قزانمش ایدیلر ونفوذلری کیتدکجه تزاید وترقی ایتمکده بولنمش ایدی .

هرون الرشیدك زماننده حکومت اسلامیه ماوراء النهرده تاتارستان وهندستان طرفلرینه یاییلمقده ایکن شارلمان دخی بتون فرانسه وایتالیا والمانیا ممالکنی تالهستان ومجارستانه وایزغلاونیایه قدر ضبط ایدوب اوروپاجه بر دولت جسیمه تأسیس وتمهید وبروجه بالا رومه‌ده ایمپراطورلق تاجنی کیوب اسکی رومه ایمپراطورلغنی تجدید ایلدکده اهل اسلامك هجوم واقتحامندن اندیشه ناك اوله‌رق بر طرفدن اندلسده تجدید حکومت ایلمش اولان خلفای امویه ایله جنك وبرطرفدن انلرك رقیبی اولان خلفای عباسیه‌دن هم‌عصری اولان هرون الرشید ایله مناسبت پیدا ایتمکه سعی ایدردی .

اول هنکامده ایسه ملل شرقیه ایله ملل غربیه میانه لرنده وحشت ومنافرت بر کمال ایدی . واوروپاده انوار علوم ومعارف بسبتون سیونمش ایدی . چونکه رومه‌لولرك انقراضیله برابر اوروپاده علوم ومعارف منقرض ومندرس اولوب جرمانیالولر دخی ذاتاً حال بدویتده بولندقلرندن اوروپا کاملاً ظلمات جهل ایچنده قالوب خلفای عباسیه ایسه نشرعلوم ومعارفه فوق‌الغایه همت ایلدکلری کبی اندلسده‌کی خلفای امویه دخی بوخصوصده پك زیاده صرف مساعی ایدرلردی . شارلمان قوانین واصول دولتنی اصلاح وتجدید ایله پك چوق احوال واطوارده وحتی نشر علوم ومعارف خصوصنده دخی هرون الرشیده تقلید واوروپاده علوم ومعارفك ترویجنه سعی مزید ایلمش ایسه‌ده بوکا موفق اوله‌میوب زیرده بیان اولنه‌جق محاربات صلیبیه عصرلرینه قدر اوروپا حال جهالتده قالمشدر .

بناءً علی ذلك اوزمانلر اوروپاده فن طبابت ممالك اسلامیه‌ده تحصیل علوم ایدوبده فرنك الکاسنه کیدن یهودیلر النده ایدی . شارلمان ایشته اول صنفدن اسحاق نامنده برینی انتخاب ونامه وهدایاایله هرون الرشید طرفنه ارسال ایتمشیدی . درت سنه صکره شارلمان اوزمان ایتالیانك پایتختی مثابه‌سنده طوتیلان روانه شهرنده ایکن مرقوم اسحاق هرون رشیدك امراسندن اوچ ذات ایله برلکده عودت ایلدکده

هدیه اوله‌رق کتوردکاری ساعت وارغنون وفیل وبعض اقمشهٔ نفیسه کبی شیلره فرنك جهلاسی میانده آثار سحر نظریله باقیله‌رق حیرت وتعجبلرینه باعث اولوب حتی ساعتی قیرمق ایستدکلرنده ایمپراطور مانع اولمشدر . واول تاریخده قدس شریف زیارتنه کیدن خرستیانلرك حمایه اولنمسنه دائر بعض مقاوله‌لر ایتمشدر . شارلمانك دولتی اوروپانك نصفنی شامل وقوت وقدرتی مرتبهٔ کماله واصل اولدیغی حالده اول عصرده قورصانلق ایله مألوف اولوب ابحار وانهارده کشت وکذار ایده‌کلان و (نورمان) یعنی شمال آدملری دیو شهرت بولان دانیمارقه واسوج ونوروجیا اهالیسی فرانق ممالکنه دخی دخول ایله ایصال خساره باشلادقلرنده بونجه محن ومشقتلر اختیاریله هرطرفی احکام وتأمین ایلمش اولمق اعتقادنده بولنان شارلمانك پك زیاده کوجنه کله‌رك اغلادیغی مرویدر .
سکز یوز اون درت سنهٔ میلادیه سنده شارلمان فوت اولوب اوغلی لویی یرینه کچه‌رك یکرمی التی سنه مدت کوزلجه حکومت ایتدکدن صکره او دخی وفات ایتدکده اوچ اوغلی بیننده برعظیم محاربه ظهور ایله یوز بیك قدر آدم تلف اولمشدر . بونك اوزرینه اصلزادکانك همتیله عقد اولنان مجلسك قراری اوزره فرانق دولتی اوچ قرنداش بیننده تقسیم اولنه‌رق المانیا یعنی جرمانیا ایله ایتالیا وفرانسه دولتلری یکدیکرندن تمیز وتعین ایلمشدر . بووقته قدر موجود اولان فرانق دولتی حقیقةً جرمانیالو بردولت اولوب حکمدار خاندانی ومأمورین طاقمی جرمانیاجه تکلم ایدرلر وجرمانیا اخلاق وعاداتی اوزره کیدرلر ایدی . جرمانیاجه تکلم ایدن فرانق اصلزادکان وعساکر واهالینك چوغی بومحاربهٔ عظیمه‌ده فوت اولدقلرندن فرانسه‌نك هرطرفنده غاللرك لسان وعادتلری غالب اولوب غاللرك اولوقت قوللاندقلری لسان ایسه غال لسانی وبعض کلمات جرمانیه ایله مخلوط اولان برقبا رومه یعنی لاتین لسانندن عبارت اوله‌رق اندن صکره رفته رفته تصحیح واصلاح ایله بیلدیکمز فرانسه لسانی حاصل اولمش وفرانسز دیدیکمز خلق دخی اندن صکره وجوده کلمشدرکه غاللر وبروقتدنبرو غالیایه کلان اقوام مختلفه ایله فرانقلردن مرکب ومخلوط اولدیغی حالده صکره‌دن جمله‌سی برقوم مخصوص اولمشدر .
فرانق دولتی برمنوال مشروح اوچ قرنداشلر بیننده تقسیم اولندقده ایمپراطور عنوانی ایتالیا قرالی لوتارده قالمش ایدی . لکن دیکر برادرلری دخی مستقل قرال اولدقلرندن ایمپراطور عنوانك قدری تنزل ایتمش یعنی لوتار ایمپراطورلق پایه‌سی آلمش ایدی . بواوچ قراش بیننده عداوت مستمر اولدیغندن وابحار

وانهارده کشت وکذار ایدن شماللو قورصانلر المانیا وفرانسه ممالکنه دخول ایله ایصال خسار ایده‌کلدکلرندن بواوچ دولت دخی راحت کوره‌ممشدر . وبو اثناده اهل اسلام دخی بحرا ایتالیایی تضییق ایدوب حتی افریقاده حکومت ایدن اغالبه خاندانی رومه شهرینك واروشلرینی خراب ایلمشیدی .

سکز یوزاللی بش سنهٔ میلادیه سنده لوتاربر مناستره چکیله‌رك حکومتنی اوچ اوغلنه تقسیم ایلمشدر . فقط ایکیسی بلا وارث فوت اولدقلرنده متصرف اولدقلری ممالك رومه ایمپراطورلغی پایه سیله وایکنجی لویی نامیله ایتالیا قرالی اولان دیکر برادرلرینه قالمق لازم کلورکن برخیلیسنی عموجه‌لری اولان آلمانیا وفرانسه قراللری بینلرنده تقسیم ایتمشلردر . وبو تقسیمده رین نهرینك صول یقه سنده بولنه‌رق غالیادن معدود ایکن اولوقت جرمانیالولرك ساکن اولدقلری برقطعه آلمانیایه کچمشدرکه حالا پروسیا دولتی تصرفنده اولدیغی حالده فرانسزلر بوراده استحقاق دعواسیله رین نهرینك حدود اولمسنی آرزو ایده کلمشلردر .

بو اوانده بحرا ممالك اسلامیه دن کلان عربلر طرف طرف ایتالیایه هجوم ایتمکله سالف الذکر ایکنجی لویی عموجه‌لرندن استمداد ایلمش ایسه‌ده امداد ایتمدکلرندن او دخی استانبول قیصریله اتفاق ایدوب حالبوکه ایمپراطورلق عنوانی حائز اولمسندناشی قیصر ناخشنود ایدی . مع مافیه براز امداد ایلمش ایسه ده صکره کیرو چکیله‌رك لویی یالکز قالوب محاربات اسلامیه ومشکلات داخلیه ایله اوغراشه‌رق چوق کچمکسزین فوت اولدقده پاپا ایمپراطور تاجنی فرانسه قرالی کل شارلی‌یه کیدرمکله برابر لاینقطع ایتالیایه تعرض وتسلط ایدن اهل اسلامه قارشو کندوسنه امداد ایلمك اوزره اجبار وامداد ایتمز ایسك ایمپراطور عنوانی بشقه سنه ویریرم دیو تهدید ایدوب برطرفدن دخی شماللو قورصانلر فرانسه ممالکنه دخول ایله ایصال خسار ایده‌کلدکلرندن شارلی زیاده عسکر وآقچه‌یه محتاج وبوجهتله اصلزادکانه زیاده مساعده ایتمکه مجبور اوله‌رق فئودالیته اصولی اوزره تصرف اولنان اراضینك بالوراثه انتقالی حقنده برقانون وضع ایلمشدر .

ورومه‌لولر زماننده ایالت والیلرینه دوقه وسنجاق متصرفلرینه قونته دینلوب فرانقلر غالیایی فتح ایتدکلرنده بوایکی مأموریت ابقا اولنه‌رق دوقه وقونته‌لر قرال طرفندن نصب وتعیین ومعاشلری ایچون بعض املاك وچفتلکاتك ایرادی تخصیص اولنوردی . وحدود قونته‌لرینه مارکی دینلوردی که مرزبان یعنی سرحد محافظی وحدود بکلربکیسی دیمکدر . بو مأموریتلرك بالوراثه انتقالنه شارلی طرفندن مساعده اولنمغله مأموریت عنوانی اولان دوقه وقونته ومارکی لفظلری بالوراثه

انتقال ایدر . رتبه وپایه عنوانلری اولمشدر . بوندن بشــقه قرال انتخاب ایلمك اصلزادکانك حقوقندن اولمسی حقنده دخی برقانون یاپمشــدر . بوصورتله ارتق حکومت بتون بتون اصلزادکان النده قالمش وفئودالیته اصولی حد کماله وارمشدر . فئودالیته اصولی بر جهتله مقدما ممالك محروسه ده جاری اولان مالکانه وزعامت وتیمار اصولنه وچفتلکات معامله سنه بکزر ایسه ده پك چوق جهتلرله ایکیسنه دخی مباینه‌در . زیرا صاحب ارض دینلان مالکانه وزعامت وتیمار اصحابی یالکز اراضینك عشریله طاپو حاصلاتنی وچفتلکات اصحابی ارضك اجاره سنی یاخود شرکتی حسبیله حقنی المقدن بشقه اهـالی اوزرنده برکونه حق حکومتلری یوقدر . وچفتجیلر کرك صاحب ارض ایله وکرك چفتلك اغالریله حضور حاکمده مرافعه‌یه مقتدر اوله کلمشلردر . اما فئودالیته اصولنجه اصحاب ارض اولنلر بر رحکمدار مستقل مثابه‌سنده اوله‌رق مالکانه‌لری دائره‌سنده ویرکو تحصیلنه ورؤیت دعاوی یه وحتی سکه قطعنه ویکدیکره اعلان حربه بیله مأذون اولوب خود بخود بربرینك چفتلکاتنی غارت ایده کلدکلرندن لاجل التحفظ چفتلکلرنده قلعه وقله‌لر انشا ایدرلردی که آثاری حالا اوروپاده مشاهده اولنور . ومستأجر اولان چفتجیلر مظالم وتعدیات وپك چوق رسومات ایله مکلف اولدقلری حالده طاغلرده صید وشکار اصحاب اراضینك حقی اولدیغندن بشــقه‌سی برطوشــان یاخود کوکرجین اورســه مستحق اعدام اولوردی .

وبروجه مشروح کل شارلی طرفندن اراضینك بالوراثه انتقالنه مسـاعده اولنوب حــکومت یدنده قلان براز اراضی یی دخی بعــده اوغلی طرفدار قزانمق ایچون شـوکا بوکا تفویض ایلمشدر . وممکتده امنیت اولمدیغندن هرکس بر حامی بولمغه محتـاج اولوب اصحاب ملك اولنــلر دخی کاه کندو رضالریله وکاه صورت جبریه ایله املاکنی نفوذلی بر صـاحب ارضه ویروبده کیرو فئودالیته وجهــله استیجار ایدرك انك حمایه سنی استحصاله مجبور اولورلردی . وبیوك محمیلر یعنی دوقه وقونته‌لر طوغریدن طوغری‌یه قرالك محمیسی اولوب اسکی اصحاب اراضی انلرك محمیسی اولدیغی کبی بیوك محمیلر اراضیــلرندن بر مقدارینی بعض شرائط ایله دیکر آدملره وانلر دخی استیجـار ایتدکاری اراضینك برازینی بشــقه‌لرینه ایجـار ایدرك بیوك محمیلر انلرك وانلر بونلرك حامیسی اولوردی . بوصورتله قرال برنجی درجــه ده حامی وچفتجیلر محمی وارهده کی اصحاب اراضی برجهتــله حامی وبرجهتله محمی اوله‌رق فرانســه برحمایهٔ متسلسله‌یه مربوط اولمشیدی . فقط دولت یدنده اراضی قالمدیغندن قراللر

بلا تبعه قالوب انلره طوغريدن طوغرى يه تبعه اولان برقاچ بيوك دوقه وقونته لر ايله اپسقپوسلر قالمشيدى اولوقت بو فئوداليته اصولى اوروپانك ديكر طرفلرنده دخى وار ايدى .

واول عصرلرده اوروپا خلقى درت صنفه منقسم اولوب برى اصحاب اراضى اولان حاميلر وايكنجيسى كندو املاكى اولان احرار واوچنجيسى اصحاب اراضى يه اجرت اعطاسندن بشقه برقيد ايله مقيد اولميوب حر اولان چفتجيلر ودردنجيسى اراضى ايله برابر آلنوب صاتيلان تيمور باش كوله لر ايدى . رومالولر زماننده انسان صرف اشياى سائره كبى آلنوب صاتيلور كن فرانقلر زماننده بويله رأسا صاتلمسى منع اولنه رق يالكز اراضى يه تبعيتله صاتيله بيلديكندن اسارت ماده سى برمرتبه تعديل وتيمورباشلق درجه سنه تنزيل ايدلمش اولمسنه نظراً اسكى وقته نسبتله اوروپا وادىء تمدنده برآديم ايلروله مش اولديغى ادعا اولنور ايسه ده اشبو فئوداليته اصولنك مستتبع اولديغى انواع مكاره ومظالم طوغريسى هيچ انسانيته صيغر شى دكل ايدى . وحاميلرك محميلر حقنده كى حكومت خودسرانه لرى وعلى الخصوص پك غدار اولنلرينك ايلك كيجه حقى يعنى چفتجيلردن برى قزينى قوجه يه ويره جك اولدقده ابتدا حاميسى طرفندن بكرى ازاله اولنوبده صكره زفاف ايدلمك كبى بزلرجه اينانلماز وممالك اسلاميه ده خاطر وخياله كلمز معاملات تحمل كدازلرى عقل وانصافك خارجنده در . بو اصولك سيئاتنى كل شارلى اكمال ايدرك زماننده برطرفدن شمال قورصانلرى وبرطرفدن دخى اصلزادكان طاقمى فرانسه يى خراب ايتمكله تاريخچه فنا شهرت براقمشدر .

كل شارلى باشنه تاج ايمپراطورى كيمك ايچون پاپايه وعدايلديكى اعانه نك ايفاسى ضمننده محتاج اولديغى عسكر وآقچه يى تدارك ايتمك اوزره اصلزادكان حقنده بويله فوق العاده مساعده لر ايدرك دولتنى برفنا يوله سوق ايدوب حالبوكه پاپايه اهل اسلام عليهنه ويرديكى سوزك دخى فائده سى كوريله ميه رك وافريقاده حكومت ايدن اغلبيه خاندانك ايتاليايه تعرضلرى تزايد ايدرك پاپايى خراج ويرمكه مجبور ايتمشلر ايدى .

بو عصرلرده ايسه ايمپراطور تاجنى كيديرمك پاپالرك حقوقندن معدود اولديغندن قنغى حكمدار ايتاليانك قطعهٔ جنوبيه سنه تعرض وتسلط ايدن اهل اسلامه قارشو امداد ايده جك اولورسه ايمپراطور عنوانى اكا ويرمك ايستردى . بناءً على ذلك كل شارلى فوت اولدقده ايمپراطور عنوانى كيمسه يه توجيه اولنميوب اوچ سنه قدر محلول حكمنده قالمشدر نهايت آلمانيا قرالنك اوغلى ششمان شارلى ميلادك سكز

يوز سكسان وهجرتك (٢٦٧) سنه سنده ايتاليايه كله‌رك ايتاليا قراللغى تاجنى كيوب بر سنه صكره دخى رومه ايمپراطورلغى پايه‌سنى آلمشدر . ومتعاقباً آلمانيا قراللغى دخى ارنا كندوسنه انتقال ايتمكله ايكى دولت برلشمشدر .

وفرانسه دولتى كوندن كونه تنزل ايدرك اصلزادكانك نفوذى فوق‌العاده اولوب دوقه وقونته‌لر ملوك طوائف حكمنه كيرمش وپرووانس يعنى مارسليا طرفنده كى دوقه ادعاى استقلال ايله قرال عنوانى آلمش ايدى . شماللولرك تجاوزاتى ايسه كوندن كونه زياده اولديغندن فرانسه دولتنك اداره‌سى اصلزادكان طرفندن ششمان شارلى‌يه تكليف اولنوب اودخى قبول ايتمكله شارلمانك بتون دولتى سكز يوز سكسان يدى سنهٔ ميلاديه سنده كاملاً انك يدينه كچمشدر . لكن فرانسه‌يه هجوم ايدن شماللولر اوزرينه حركتده آغر طاورانوب پارس اهاليسى ايكى سنه محصور قالديغندن ونهايت اردوسيله كلمش ايسه‌ده محاربه دن اجتناب ايله شماللولره آقچه اعطاسيله وفوق‌العاده مساعده‌لر ايله دفع ايلديكندن عموم تبعه متنفر اوله‌رق اصلزادكان طرفندن خلع اولنمغله فرانق دولتى بوكره ايكى سنه قدر برحكمدار منفردك يدنده قالدقدن صكره ينه اوچ قسمه منقسم اوله‌رق آرتق آلمانيا وفرانسه وايتاليا دولتلرى تعين وتأسس ايتمشدر .

شويله كه آلمانيا قرالى لوينك حفيدى اصلزادكان طرفندن آلمانيا قراللغنه انتخاب اولنديغى كبى شماللولر محاربه‌سنده فوق العاده شجاعت كوسترن پارس ايالتى دوقه‌سى دوبراوغلى دخى فرانسه قراللغنه انتخاب اولنمشدر . كل شارلى طرفندن اصلزادكانه ويريلان حق انتخاب قرالى قانوننك اون بر سنه صكره كندو خاندانى عليهنه صرف واستعمال اولنمسى موجب عبرت اوله‌جق حالاتدندر .

بوجهتله فرانسه‌ده قارلوويج خاندانى منقرض اوله‌رق روبر اوغللرى اوچنجى فرانسه خاندان قراليتى اولمق اوزره ميدانه چيقوب بونلره قاپت خاندانى دينلمشدر . بوخاندانده‌ن كلان قراللرك هيچ بريسى ايمپراطور عنوانى حائز اولميوب انجق فرانسه جمهوريتنه قدر برقاچ شعبه‌سى وقت بوقت فرانسه تختنه جلوس ايده‌كلمشلردر . ايتالياده قراللق ايچون خيلى محاربه‌لر اولوب نهايت دوقه‌لردن برى غالب كله‌رك ايمپراطور عنوانيله ايتاليا حكمدارى اولمشدر . بناءً على ذلك قارلوويجيا خاندانى يالكز آلمانياده قالمش اولديغى حالده يكرمى بوقدر سنه صكره اوراده‌كى سلسلهٔ نسبلرى دخى منقرض اوله‌رق بوخاندانك برطرفده حكومتلرى قالمامشدر .

بو صورتله فرانق دولتى اوچ قسمه منقسم اولوب انجق بر منوال مشروح مارسلياده برقراللق ظهور ايتديكى كبى اصلزادكاندن برى دخى اسويچره طرفنده بورغون قراللغنى تشكيل ايلديكندن بش دولت پيدا اولمشدر . وفرانسه دولتى

يك فنا حاله كيروب يوز سنه قدر محو اولمش كبى هواده قالمشدر . اولوقت شارلمان ديريلوبده بوحالى كورسه بونجه امكارينك آز وقت ظرفنده بتون هبا اولديغنه آجيوب اغلامقدن بشقه برديه‌جك بوله‌مازدى .

وشارلماندن صكره ايكى بيوك دولت دها تشكل ايتمشيدى . بريسى انكلتره دولتيدركه بروقتدنبرو انكلتره جزيره‌سى كوچك كوچك قراللرك اداره‌سنده ايكن ايچلرندن بريسى غلبه ايدرك بردولت تشكيليله كتدكجه كسب قوت وثروت ايلمشدر . وديكرى روسيه دولتيدركه برطاقم شماللولر بحربالطقدن مرور ايله سكز يوز التمش تاريخ ميلاديسنده روسيه‌ده برحكومت تشكيل وكئيف شهرينى پايتخت اتخاذ ايتمشلر ايدى . اهاليسندن بعضيلرى طولاشه‌رق استانبوله قدركلوب عيسوى دينى قبول وپاپاسلر استصحاب ايله عودت ايتملرى واستانبول قيصرى ايله بينلرنده عقد مصالحه اولنمسى ملابسه‌سيله جمله اهاليسى خرستيان اوله‌رق اورتودقس يعنى روم مذهبنده بولنمشلردر . بودولت دخى كتدكجه توسيع دائرهٔ مكنت وقوت ايدرك موسقو شهرينى پايتخت اتخاذ وبعده پترسپورغ شهرينى بنا ايلمشدر .

له دولتى روسيه دولتندن دها اسكى اولوب لهلولر برارالق روسيه وپروسياوچه وسائر مملكتلردن بر خيلى يرلر فتح ايتمشلر ايسه‌ده بو يرلر آزر آزر اللرندن كيتمشدر .

چه طائفه‌سى اسلاو قومندن اوله‌رق بر ارالق برحكومت تشكيل ايله بش التى يوز سنه قدر قراليت وجهله اداره اولنمشدر .

خنلرك بقيه‌سى اولمق حسبيله هونقوروه دينلان مجارلر دخى جرمانيانك هرطرفنى طولاشه‌رق كيردكلرى مملكتلرى غارت ايله مشغول اولوب نهايت طقوز يوز سنهٔ ميلاديه‌سندن صكره بر حكومت تشكيلنه باشلامشلردر .

شارلمان اولادينك انقراضندن صكره آلمانيا حكمدارلغنه هرسكلردن يعنى دوقه‌لردن برى وبعضا قونته‌لردن مناسبى انتخاب اولنه‌كلمشدر . واكثريا برملت مجلسى تجمع ايدوب اصلزادكان طرفندن انتخاب ايله بومجلس طرفندن تصديق اولنوردى . وبر نفوذلى خانداندە آلمانيا حكدارلغى برمدت قالمش ايسه‌ده وراثت قاعده‌سى تأسس ايتمامشدر . وفرانسه‌ده اولديغى كبى آلمانياده دخى فئوداليته وجهله تصرف اولنان اراضى حقنده وراثت قاعده‌سى جارى اوله‌رق اصلزادكانك قوتى تزايد ايدوب ايمپراطور انتخابى دخى بعض پسقپوسلر ايله برابر انلرك النه كچمشدر . وآلمانيا هرسكلرى يعنى دوقه‌لرى اولوقت والى ديمك اولديغى حالده آلمانيانك اسلاولر ايله

﴿ مجارلرندن ﴾

مجارلردن محافظه سی ایچون بعضیلرینه زیاده نفوذ ویریله‌رك همان مستقل حكمدار
كبی اولمشلردر . ایتالیا قطعه‌سی ایسه بوعصرده درلو قاریشقلقلره دوچار وپاپالرك
سوء استعمالاتندن ناشی رومه‌ده انواع دسیسه‌لر جاری اوله‌رق اهالیسی جمهوریت
سوداسنه دوشمشلر ایدی .
غریبدركه شارلمانك وفاتی اواننده بغداد خلیفه‌سی هرون الرشید دخی وفات
ایدوب عینیله فرانق دولتی كبی دولت عباسیه دخی تنزله یوز طوتمش وبالاده
بیان اولندیغی اوزره طرف طرف بر طاقم ملوك طوائف پیدا اولوب خلیفه‌لرك
حكومتی فرانق حكمدارلرینك حكومتی كبی برامر اعتباری حكمنده قالمش ایدی .
وبروجه بالا فرانق دولتنده سرای مدیری نصب اولندیغی كبی دولت عباسیه ده
دخی اكا مقابل بر امیر الامرا وار ایدی . بو ایكی دولت یكدیگره تقلید
ایتمشجه‌سنه متشابه اولوب یالكز بالاده بیان اولندیغی اوزره نشر معارف
خصوصنده بربرینه بكزه‌مزلردی .
ملت اسلامیه بدایت ظهورنده بتون جهانك كوزینی اوركوتمش واوروپای
لرزان ایتمش ایكن بو عصرلرده اویله برغریب تفرقه حالنه دوشمكله ارتق
اوروپالولرك جانب اسلامیاندن اندیشه‌لری قالمامشیدی . فقط كندولری دخی
بروجه مشروح متفرق اولدقلرندن برطرفه تجاوزه مجاللری یوغیدی . حتی
بوعصرده فرانسه‌نك حالی پك پریشان اولوب بر عظیم قحط وغلا دخی ظهور
ایلدیكندن وبتون اوروپا اهالیسی اولوقت پك جاهل ومتعصب اولدیغندن فرانسزلر
بیك سنهٔ میلادیه سی تمام اولدی . ارتق دنیانك صوك كونی یاقلاشدی دیو
كناهلرندن توبه ایله كیمی مال ومنالنی كلیسالره وقف وربط ایدر وكیمی قدس
شریف زیارتنه كیدر ایدی . اشته فرانسه كلیسالرینك زنكینلكی بوندن نشئت
ایلمشدر .
ژربر نام بر فرانسز اندلسده پای تخت اسلام اولان قرطبه شهرینه كیدوب
اوراده كی عرب مكتبلرنده براز رقم وهندسه وهیئت وكیمیا كبی فنلر تحصیل ایله
فرانسه‌یه عودتنده كندوسنه سحرباز نظریله باقلمشیدی . ژربر ایسه عربلردن
اوكرندیكی معارف سایه‌سنده پاپالق مسندینه نائل اوله‌رق بیك اوچ تاریخ میلادیسنده
پاپا ایكن رومه‌ده وفات ایلمشدر .
الحاصل بوعصرلرده اوروپانك حالی هر جهتله فنا اولوب فقط آلمانیا ایمپراطورلغی
ایجه قوت آلمش وعصر تعصب اولمق حسبیله پاپالرك نفوذ روحانیسی ترقی
بولمش ایدی .

شویله‌که حسن اداره‌سی مشهود اولان آلمانیا حکمداری هانری (٩٣٦) سنهٔ میلادیه‌سنده فوت اولدقده برمات مجلسی طرفندن اوغلی بیوك اوتون آلمانیاقراللغنه انتخاب اولنوب اودخی پدری کبی عاقلانه حرکت ایدرك آلمانیا دولتی کسب قوت ایدوبچه ولایتنك دوقه‌سی دخی جبراً عیسوی دیننه‌ادخال‌ایله آلمانیایه ربطایدلمش ومجارلولره غلبه اولنه‌رق آلمانیا انلرك تجاوزاتندن قورتارلمش ایدی . وآلمانیا ایله مجارستان اره‌سنده برمارکیلك احداث ایله اوسترماق تسمیه اولنمشیدی‌که حدود شرقیه مارکیلکی دیمك اولوب جرمانیا لساننده اوستور شرق معناسنه اوله‌رق آوستریا کلمه‌سی دخی اندن مشتقدر .

اشته آلمانیا توابعندن معدود ودولت علیه ایله هم حدود اولان آوستریا دولتنك اساسی بوکوچك سنجاقدرکه دار الاماره‌سی ویانه شهری درکه صقالبه بیننده اکا (بج) دینلدیکندن تاریخلرمزده دخی بج شهری دیو مذکوردر .

وآلمانیا دینلان اقلیم عظیم بحربالطق ولهستان ومجار وخروات وایتالیا وفرانسه وفلمنك ایله محدود برملك واسع اولوب اهالیسنه آلمان ونمچه دینلور . فقط بزم لسانمزده اوستریالویه نمچه تعبیری جاری اولمشدر .

منوال مشروح اوزره اوتون کسب قوت ایدرك ایتالیایی دخی ضبط ایله رومه‌یه کیدوب ایمپراطور تاجنی کیمش واوغلی استانبول قیصرینك قزینی تزوج ایدوب کندوسنك ایمپراطورلغی قیصر طرفندن دخی تصدیق اولنمشیدی . وبرمدتدنبرو ایمپراطور عنوانی کاه ایتالیا وکاه آلمانیا قراللرنده طولاشور ایکن بوندن صکره آلمانیاده قالمشدر . وجرمانیا تاجنی کیمك یالکز آلمانیا قرالی اولمق دیمك اوله‌رق آلمانیا قراللری ایمپراطور عنوانی اکثریا رومه‌ده تاج کیدکدن صکره الورلر ایدی . انجق جرمانیا تاجنی کیدکلری کبی رومه حکومتنك یعنی بتون قاتولیك جماعتنك اك بیوك حکمداری اولمق وسائر قراللره تقدم ایتمك مزیتلری دخی برابر تحصیل اولنوردی . (٩٧٤) سنهٔ میلادیه‌سنده اوتون فوت اولوب اوغلی وحفیدی دخی جالس تخت اولدقدن صکره اقرباسندن باویاره دوقه‌سی ایکنجی هانری آلمانیا قراللغنه انتخاب اولنه‌رق رومه‌یه کیدوبده ایمپراطور تاجنی کیدیکی وقت پاپا طرفندن کندوسنه خاچ رسملی برالتون الما تقدیم اولنمغله ممنون اولمشیدی . حالبوکه پاپانك بوندن مرادی سکا دنیایی تفویض ایدن بنم دیمك معناسنی اشراب ایتمك وبوفکری ذهنلره یرلشدیرمك ایدی . وهانری جماعت عیسویه‌نك حامیسی اولمق اوزره پاپایه یمین ایتدیکی اثناده بن پاپایه صادق اوله‌جغم لقردیسنی دخی کندوسنه دیدیرتمشلردر . بونلر ایسه هپ چتاللی سوزلر اوله‌رق بودرلو دسیسه‌لر ایله پاپالر رفته رفته قوت المشلردر .

(بو)

بوهانری ساقس خاندانندن اولوب بیك یکرمی درت تاریخ میلادیسنده وفات ایدرك بوخاندانندن کمسنه قالمدیغی جهتله اصلزادکان وپسقپوسلر واهالی اجتماع ایله دیکر جرمانیا پرنسلرندن قونراد نام ذاتی انتخاب ایتملریله مایانس شهرنده جرمانیا ومیلان شهرنده ایتالیا وروماده ایمپراطور تاجلرینی کیمشیدی . مؤخراً بورغون قرالی بلاوارث فوت اولمغله حکومتنی قونزاد ضبط ایلمشدر . اشته بومناسبتله اسویچره مملکتی دخی آلمانیا دولتنه کچمشدر .

قونراد اصلزادکانك نفوذینی قیرمق اوزره پسقپوسلر ایله شهرلر اهالیسنه زیاده مساعدات وامتیازات ویرمشدر . بووجهله اون بش سنه قدر حکومت ایتدکدنصکره وفاتنده اوغلی اوچنجی هانری جلوس ایتدی . ایشته محاربات صلیبیه زیرده بیان اولنهجغی وجهله انك زماننده باشلامشدر . اشبو هانری آلمانیا وایتالیا وبورغون قرالی اولوب اودخی محلول اولان دوقهلقلری ضبط وبالذات دولت طرفندن اداره اولنمق اوزره یرلرینه بالاتینلر یعنی ویودهلر تعیین ایلمشدر . واول اثناده ایتالیاده اوچ پاپا اجتماع ایلدیکندن اورایه کیدرك اوچنیده برپاپاس مجلسی طرفندن خلع وبردیکرینی انتخاب ایتدیروب کندوسی دخی ایمپراطور تاجنی کیمشدر . لکن اوغلی دردنجی هانرینك ایمپراطورلغنده اصلزادکان صنفی ینه کسب نفوذ وقوت ایتدیکی مثللو اوتهدنبرو پاپالرك انتخابنده جانب ایمپراطوریدن تصدیق اولنمق دأب دیرین ایکن یدنجی غرهغوار نام پاپا فیما بعد پاپالر رومه اهالیسنك رضاسیله کلیسانك اك بیوك رتبهسنی حائز اولان قاردیناللر طرفندن انتخاب اولنهرق جانب ایمپراطوریدن تصدیقه محتاج اولمامسی خصوصنه برپاپاس مجلسی طرفندن قرار ویردیروب پاپاسلرك تأهل ایتملرینی منع ایتمك کبی بعض تدابیره تشبث ایلدیکی هنکامده اپسقپوسلرك حکومت جسمانیهدن همان بتون بتون آیرو ومستقل اولملرینی حاوی بعض تنبیهات نشر ایلمشدر . بوخصوصلردن طولایی دردنجی هانری ایله بینلرنده پك چوق مجادلهلر ظهور ایلمشدر . وبرارالق هانری انك پاپالقدن خلعی ایچون برپسقپوس مجلسنه حکم ایتدیرمش ایسهده اودخی هانرییی خلع ایله آفوروز ایتمش واصلزادکانك قوتیله دوقهلردن بریسی هانری یرینه انتخاب اولنمش ایدی . انجق هانری اکا غلبه ایدرك وایتالیهیه کیدرك اوچ سنه رومه شهرینی محاصره ایتدکدنصکره غالب کلوب مجدداً انتخاب ایتدیردیکی پاپا طرفندن ایمپراطورلق تاجنی کیمشدر . لکن مؤخراً پاپا انتخاب ایلمك حقنی بتون بتون قاردینالّلر ضبط ایدوب حالا اومنوال اوزره اجرا اولنمقدهدر . وپسقپوس منازعهسی ممتد اولهرق نهایت

پسپقوسلر يالکز متصرف اولدقلری اراضينك تصرفی جهتله ايمپراطورك محميسی اولمق اوزره مستقلاً پاپانك حكومتی تحتنده قاللرينه قرار ويرلمشدر . محاربات صليبيه‌يه كلنجه بو محاربه‌لر سالف الذكر اوچنجی هانرينك زماننده يعنی ميلادك (۱۰۹٦) وهجرتك (٤۹۰) سنه‌سنده ظهوره كلمشدر . شويله‌كه اوته‌دنبرو زيارت ايچون قدس شريفه كلوب كيدن نصارايه عربلر طرفندن حسن معامله اولنه كلور كن دولت عباسيه‌نك قوت وسطوتی آزالدقجه عراق وشام طرفلرينه متوارد اولان تاتار وتركمان قبائل وعشائرينك خشونت طبيعيه‌لری خلقك افكارينی دكشديروب غيرت دينيهٔ صحيحه تعصبه وعلوهمت جمله مظالم وتغلبه مبدل اوله‌رق رعايا ومستأمن خرستيانلرك احوالی پريشان اولمغله (۳۸۵) سنهٔ هجريه‌سی خلالنده قدس شريف زيارتجيلری اراسنده بولنه‌رق اولطرفه سياحت ايلمش اولان ژربر علم وهنری وقوت طالعی سايه‌سنده پاپالق مقامنه صعود ايلدكده اوروپا خلقنی اهل اسلام عليهنه تحريك وتشويقه باشلامشيدی . وقدس شريف سلچوقيلر النه كچدكدنصكره اوراده حكومت ايدن برتركمان طائفه‌سی طرفندن زوار نصارا حقنده بعض مرتبه اذا وجفا اولنديغی جهتله قدس شريف زيارتندن عودت ايليان نصاری طرف طرف شكايت وفرياد ايدر اولديلر .

حالبوكه بالاده بيان اولنديغی اوزره سلچوقيلرك استانبوله تقربلرندن استانبول قيصری زياده‌سيله خوف ايدرك استانبولك تركلر النه كچمك اوزره اولديغندن بحثله اوروپالويی محاربه‌يه تشويق ايدوب اوروپا حكمداران وامراسی دخی اوروپايی مخاطرهٔ ملحوظه‌دن تخليص ايچون سلچوقيلرك سيل عزم ورزمنه سد ممانعت اوله‌جق برچاره جستجوسنه مجبوريت كورييورلردی .

وبرده فرانسه اصلزادكانی مملكتی پك زياده راحتسز ايتدكلرندن برسفر آچيلوب واصلزادكان جنكه سوريلوبده اهالينك براز نفس آلمسی فرانسه قراللرينك املی ايدی .

پاپا ايسه اسلافنك اغلبيه خاندانه خراج اعطاسنی تعهد ايلمش اولدقلری هنوز خاطرندن چيقميوب ملت اسلاميه‌نك بويله فوق العاده ترقيسندن زياده‌سيله انديشه‌ناك اولديغندن بشقه رئيس روحانيسی اولديغی نصارانك زيارتكاهی اولان قدس شريفك عيسويلر يدنده بولنمسنی ارزو ايلديكی جهتله ملكشاهك جلوسندن برو اوروپا اهاليسنی اهل اسلام ايله محاربه‌يه تشويق ايتمكده ايدی .

اسباب مشروحه‌دن ناشی اوروپاده برهيجان عمومی حادث اولدی . همان قدس شريفی آلمق اوزره حركته قرار ويرلدی . وابتدا فرانسه‌ده فدايی بيراقلری آچلدی . بوبيراقلرك التنه پك چوق خلق طوپلاندی .

(اسپانيا)

اسپانیا اهالیسی اندلس عربلرندن خوف واحتراز اوزره بولندقلری جهتله انلر چندان یرلرندن آیرلمامشلر ایسه ده سائر ممالك اوروپاده بولنان سلحشور طاقلری ایاقلاندی وآنلره برچوق خلق دخی پیرو اولدی . بو بیراقلر التنه کلوب یازیلانلر کوکسلرینه خاچ رسمی یاپدقلرندن انلره اهل صلیب دینلدی . بو وجهله فرانسه وایتالیا وآلمانیادن لا یعد ولا یحصی خاچلولر قدس قدس دیه رك یوله روان اولدیلر .

فصل ثالثده بیان اولندیغی اوزره اوروپالولرك قورقدیغی ساچوقیلر برعجیب حال تفرقه یه دوشمش ایدی . لکن اهل صلیب دخی برادارهٔ منتظمه تحتنده اولمدقلری جهتله اکثریسی مجارستان و بلغارستاندن مرورلرنده خسته لکدن ویورغونلقدن تلف اوله رق بقیه سی ازنیقه قدر وارمش ایسه ده همان جمله سی اولطرفده کی اهل اسلام ایله واقع اولان محاربه ده تلف اولمشیدی .

انجق اولوقت آلمانیایه تابع اولان بلچیقا دوقه سی ایله بر طاقم فرانسز دوقه وقونته لری اراضیلرینی صاته رق بو محاربهٔ صلیبیه ایچون خیلیجه آقچه تدارکیله ترتیب ایلمش اولدقلری اردولر اییجه منتظم اولدیغی حالده برطاقی مجارستان و برطاقی دالماجیا طریقیله حرکت ایدوب اکرچه بونلرك دخی خیلیجه سی یوللرده تناقص ایلمش ایسه ده ینه بقیه سی کلی برقوت اوله رق بویله برغلبه لك ایله استانبوله واصل اولدقلرنده استانبول قیصری اورکوب عجالة بونلری اسکداره امرار ایله مقدما ایمپراطورلغه تابع ایکن طرف اسلامیاندن ضبط واستیلا اولنمش یرلردن فتح اولنه جق ممالکك کندوسنه رد وتسلیمنی دخی انلره وعد ایتدیرمشدر . بونلر اسکداردن حرکت ایله آل سلجوقدن قلیچ ارسلانك پایتختی اولان ازنیق شهرینی میلادك بیك طقسان یدی وهجرتك درتیوز طقسان بر سنه سنده ضبط واناطولی طریقیله انطاکیه شهرینه کلوب طقوز آی محاصره ایله استیلا واوراده بردوقه لق تشکیل و بواثناده حضرت ابراهیم علیه السلامك مولد ومقام شریفی اولان اورفه شهرینی ضبطله اوراده دخی برقونته لك ترتیب ایتدکدنصکره بورالرده برر مقدار قوت براغه رق باقی قوت ایله قدس شریفه واروب برآیدن زیاده محاصره وبعده هجوم ایله خلیفهٔ فاطمی تصرفندن نزع واستیلا ایدرك ایچنده کی اهل اسلام ویهودلری قتل واعدام ایتمشلردر . بعده بیروت وعکا کبی شهرلری وسویش دکزینه قدر اولان یرلری دخی استیلا ایدرك قدس شریف قرالیتی عنوانیله برقرالیت تشکیل ایتمشلر ایدی .

بو اثناده الجزیره ده اتابکان دولتی ظهور ایدوب اتابك عمادالدین زنکی نام ذات

حلب شهرینی ضبط واورفه‌یی اهل صلیبدن استخلاص ایله اوراده بولنان خرستیانلرك اعدام اولندقلری خبری فرنکستانه منعکس اولدقده تکرار اوروپا اهالیسی جوش وخروشه کلمش اولدیغی حالده اولوقت فرانسه قرالی یدنجی‌لویی بعض خصوصاتدن طولایی پاپا طرفندن افوروز اولنمغله توبه‌سنك اکمالی ضمننده بالذات محاربه‌ده بولنمغی تصمیم ایدرك یوز بیك آدم ایله محاربهٔ صلیبیه‌یه عزیمت ایتدیکی کبی آلمانیا ایمپراطوری دخی بر اردو ترتیب ایدوب بو اردولر بشیوز قرق ایکی سنهٔ هجریه‌سنده استانبولدن مرور ایلمشیدی . انجق ایمپراطور اردوسنك اداره‌سی یولسز اولدیغندن وبعض روایاته نظراً روم قلاغوزلرینه الدانمش ایدوکندن اناطولی ایچنده اهل اسلام ایله واقع اولان محاربه‌ده بتون بتون باتمش وبقیة‌السیوفی لوییناك اردوسنه التحاق ایتمش ایدی . لویی دخی آیدین طرفنده عساکر اسلامیه ایله واقع اولان محاربه‌ده عسکرینك نصفنی ضایع ایدرك النده قوهٔ کافیه قالمدیغندن ارتق غوغادن فراغت ایتمش وسواحل اناطولیدن بحراً انطاکیه‌یه چیقوب اورادن او دخی ایمپراطور کبی زیارت یوللو قدس شریفه کیتمشدر .
بعده ایمپراطور ولویی قدس شریف قرالی ایله برلشه‌رك شام شریف اوزرینه هجوم ایتمشلر ایسه‌ده برشی یاپه‌میوب اورفه شهرندن دخی آرتق فراغت ایدرك ایمپراطور ولویی بش اون آدم ایله اوروپایه عودت ایتمشلردر .
وبعده عماد الدینك اوغلی نورالدین شامی ضبط ایله دولت اتابکیه بر مرتبه دها قوت کسب ایدرك کوندن کونه غلبه وظفر طرف اسلامیانده رونما اولمغه باشلایوب متعاقباً نور الدینك امراسندن یوسف صلاح الدین بن ایوب مصرده ظهور وتسلطن ایدرك خلافت فاطمیه باتوب یرینه دولت ایوبیه قائم اولمغله واسلامك سطوتی تزاید وترقی بولمغله ارتق بوحوالیده فرنکلرك قوت وغلبه‌سی ضعف وزواله یوز طوتمشدر .
بومحاربات اثناسنده اصلزادکان اقچه‌یه محتاج اولمغله شهرلر اهالیسنه سربستیتی صاتارلردی وشهرلر اهالیسی حقنده حکومتلر طرفندن زیاده مساعده کوستریلوردی . ایشته بومثللو وسیله‌لرله اصلزادکانك کسر وتقلیل نفوذینه چالیشیلوردی . فقط پاپالرك نفوذی تزاید وترقی حالنده ایدی . حتی بوعصرده پك زیاده قوت کسب ایتمش وبار باروسه دیو شهرت بولمش اولان آلمانیا ایمپراطوری بالدفعات پاپا واهالیء ایتالیا ایله محاربه ایلمش اولدیغی حالده نهایت ایتالیاده پاپا ایله ملاقاتنده پاپا آتنه بنرکن اوزنکیسنی طوتمق راده‌سنده تنزله مجبور اوله‌رق بوصورتله ایمپراطور تاجنی کیمش واولوقت پاپایی رومه‌دن طرد ایله برجمهوریت تشکیل

(ایتمك)

ایتمك اوزره اختلال چیقاران کیمسه‌یی آتشـه القا ایله احراق ایتمشدر . ایشته بو اثناده یعنی (٥٨٣) سـنهٔ هجریه‌سنده صلاح الدینك قدس شریفی ضبط ایلدیکی خبری اوروپایه دهشت انداز اولیجق پاپا کدرندن وفات ایتدیکی کبی بتون اوروپا اصلزادکانی محاربه‌یه کیتمك اوزره عهد وپیمان ایدوب سالف الذکر فره‌دریق ایله فرانسه قرالی فلیب وانکلتره قرالی ریشار دخی خاچ علامتلرینی طاقنمشلرایدی. بوصورتله فره‌دریق بر اردو ایله محـاربهٔ صلیبیه‌یه عزیمت ایدوب انجق قونیـه طرفنده برنهرده بوغلمشدر . فلیب ایله ریشار مارسلیا وجنوه اسکله‌لرندن بحراً طوغریجه برالشـامه چیقوب انجق بینلرنده اولان حسد ورقابتدن ناشی منازعه ظهور ایتمکله فلیب کندوعسکرینی بردوقه‌یه تسلیم ایله فرانسه‌یه عودت ایلمشدر. ریشارجسورانه حرکت ایله کسب شهرت ایلمش ایسه‌ده قدس شریفی آله‌میوب فقط صلاح الدین ایله عقد متـارکه ایدرك یافه‌دن عکه‌یه قدر اولان سـاحللر عیسویلر النده قالمق اوزره قدس شریفه وسـائر زیارت محللرینـه کیدوب کلملرینه رخصت اعطاسنی شرائط متارکه‌یه ادخال ایتمشدر .

بونك اوزرینه پاپا تکرار بیوك حکمدارلری محاربهٔ صلیبیه‌یه تشویق ایلمش ایسه‌ده مفید اولمیوب فقط فرانسـه وسـائر ممالك اوروپا اصلزادکانـندن خیلیسنی جاب ایتمشـیدی . لکن انلر دخی قدسـك طوغری یولی دکزدن اولدیغنی اوکرنوب ومصر مملکتی ضبط اولنمدقجه برالشـامده لایقیله ایش کورمك قابل اوله‌میه جغنی درك ایدوب اول امرده مصرك ضبطنی تصمیم ایدرك وندکلولردن مقدار کفـایه سفائن استیجار ایله بر دونما ترتیب ایدوب انجق بو اثـناده استانبول قیصری خلع اولنمغله اوغلی اشـبو اهل صلیب دونماسـنه مراجعت وانلری اسـتانبوله دعوت وقاتولیك مذهبیله اورتودقس مذهبنی برلشدیرمك کبی بعض خصوصاتی تعهد ایتمکله انلر دخی استانبوله کلوب بیك ایکیوز درت سنهٔ میلادیه‌سـنده آز بر محـاصره ایله ضبط ایتدکدن بشقه چونکه قیصر مخلوعك اوغلی تعهداتنی ایفـا ایده‌مدکدن بشقه اهالی طرفندن اعدام اولنمغله وپدری دخی کدرندن فوت اولمغله اهل صلیب دخی اسـتانبولی یغما ونصفنی احراق ایله افنا ونیجه انتیقه‌لری شکست وامحـا ایتمشلر . وایچلرندن برینی ایمپراطورلغه انتخاب وفرانسز اصلزادکانی استانبول قیصرلغنك اکثر ممالکنی بینلرنده تقسـیم ووندکلولر سـواحل وجزائرك اکثرینی ضبط ایلمشلردر . اشته استانبولده لاتین ایمپراطورلغی دیدکلری قیصرلق بودر .

برمارکی دخی سلانیك حوالیسـیله یونانستانك برمقدارینی برلشدیروب ینـه بو ایمپراطورلغه مضاف اولمق اوزره برحکومت مستقله تشکیل ایتمشیدی . خلع اولنان

قیصر خاندانی ایزنیقده بر قیصرلق تشکیل ایتدکاری کبی مقدما استانبولده تخت نشین قیصری اولان برخاندان دخی طربزونده آیروجه برقیصرلق تشکیل ایلمشیدی .

بو لاتین ایمپراطورلغی اللی یدی سنه ممتد اولدقدن صکره ازنیقده قیصر بولنان میشل پالیولوغ جنویزلولرك امدادیله استانبولی استرداد ایتمکله لاتین ایمپراطورلغی محو اولمشدر .

اختلاف مذهب حسبیله استانبولك فرنکلر اله کچمسی دخی پاپاجه برنوع فائده ایسه ده بوسفر مقصد اصلی اولان قدس شریف حقنده برشیئی منتج اولمدیغندن پاپا تکرار عالمی محاربهٔ صلیبیه‌یه تشویق ایدوب بو اثناده ایسه انکلتره اهالیسی افکار سربستی‌یه میل ایله حکومت مشروطه شکلنه کیرمش وفرانسه قرالی فلیب دخی مملکتنك اعماری وعلوم وفنونك ترویجی افکارینه دوکلمش ایدی . جرمانیاده دخی پك چوق اختلافات داخلیه ظهور ایدرك بعضا برعصرده متعدد ایمپراطورلر بولنور . وبعضا ایمپراطورلر ایله پاپا واهالیء ایتالیا بینلرنده مجادله‌لر وقوعه کله‌رك ایمپراطورلر پاپا طرفندن افوروز اولنور ایدی .

الحاصل اوروپانك احوالی دیکر کون اوله‌رق پاپانك سوزلرینه حکمدارلر قولاق آصماز اولمشار ایدی . واکرچه برارالق برطاقم دلی قانلولر مارسلیادن کمیلره بنه‌رك قدس فتحنه عزیمت ایتمشلر ایسه ده بعضیلری غرق وتلف اولوب بقیه‌سی دخی برطاقم طولاندیریجیلر طرفندن اسکندریه‌یه کوتوریله‌رك اسیر دیو صاتلمشلردر . بو اثناده آلمانیادن دخی یکرمی بیك قدر دلی قانلولر قدسه کیتمك اوزره حرکت ایتمشلر ایسه ده چوغی بولدن عودت ایدوب برخیلیسی دخی آچاقدن هلاك اوله‌رق بقیه‌سی طاغلمشدر .

وقدس شریف هر نقدر اهل اسلام النده ایسه ده قراللغی عنوانی فرانسه اصلزادکانندن برینك اوزرنده بولنمغله او دخی پاپانك انضمام اعانه‌سیله بر اردو ترتیب ایدرك طوغری مصر جانبنه عزیمت وحتی دمیاطی ضبط ایلمش ایسه ده مدت قلیله ظرفنده بوراسنی ترکه مجبور اوله‌رق کوچ حال ایله اوروپایه عودت ایده‌بیلمشیدی .

پاپانك جبر وزوریله آلمانیا قیصری ایکنجی فره‌دریق التیوزیکرمی سنهٔ هجریه‌سنده بر اردو ایله عکایه وارمش واولوقت سلاطین ایوبیه‌دن مصرده حکومت ایدن ملك کامل ایله برمتارکه عقد ایله اکا برقاچ قلعه ویروب مقابلنده براز اراضی ایله قدس شریف شهرینی اله‌رق کندو کندویه قدسده تاج کیدکدن صکره اوروپایه

عودت ایلمشــدر . لکن بویله محاربه‌سزجه قلعه‌لر ویروبده مقابلنده یالکز قدسی الهرق تاج کیمسندن پاپا ممنون اولمامشدر .

قالدیکه مؤخراً قدس شریف تکرار اهل اسـلام طرفنـدن ضبط اولنوب ایرتسی سـنه ینه عیسویلره رد وتسلیم اولنمش ایسه‌ده متعاقبـا مغوللردن قاچوب بوطرفه کلان خوارزم طائفه‌سنك النه کچمکله تکرار قدسی ضبط ایتمك اوزره فرانسه قرالی طقوزنجی لویی براردو ایله قبرس آطه‌سـنه کیدوب واورادن (٦٤٧) سـنهٔ هجریه‌سـنده مصر جانبنه کچوب دمیاط قصبه‌سنی ضبط وقاهرهٔ مصر اوزرینه هجوم ایلمش ایسـه‌ده عسکری تلف وکندوسی اسـیر اولوب دمیاطی رد وبرچوق آقچه‌لر اعطاسـیله اسـارتدن تخلیص کریبـان ایتمش وجانب شرقده مطلع اولدیغی آثار مدنیتدن عبرت الهرق فرانسه‌یه عودتنده کوزل قانونلر تنظیمنه غیرت ایدوب دیکه بك متعصب اولدیغی حالده پاپانك تجـاوزاتنی منع ایچون امور مذهبیـه‌نك اداره‌سی حقنده دخی برقانونامه تنظیم ایلمشدر .

بعده مصر کوله‌منلری اهل صلیب النـده قالمش اولان انطاکیه ویافه‌یی ومتعاقبـا عکا کبی دیکر بعض مواقعی استخلاص ایتمشلردر .

انطاکیه ایله یافه‌نك ضبط اولندیغی خبری فرنکستانه واصل اولیجق سالف الذکر فرانسه قرالی طقوزنجی لویی اصلزادکانی پارسه دعوت ایله محاربه‌یه قرار ویردیکی اثناده تونس حکمداری عیسوی دینه کیرمك نیتنده ایمش دیو استماع ایتمکله اول امرده اولطرفه عزیمت ایلمش ایسـه‌ده اردوسی اوزرینه اهل اسـلامك دلیرانه هجومنی مشاهده ایتدیکی کبی اول خبرك یلان اولدیغنی اکلایوب واورادن رجعت ایله واروب قارتاج شهرینی ضبط ایله اوراده وفات ایتدکده اردوسی برایکی آی قالوب تونس حکمداری ایله عیسوی دینك واوروپا تجارتنك سربستیٔ اجراسی شرطیله عقد مصالحه ایدرك فرانسه‌یه عودت ایتمشدر .

واکرچه انکلتره قرالنك اوغلی اولوب لویی ایله برابر بولنـان ادوار فرانسـه اردوسـیله برلکده عودت ایتمیوب اون‌ایکی بیك عسکر ایله برالشـامه عزیمت ایلمش ایسه‌ده مصر سلطانی اولان بیبرسه قارشو برشی یاپه‌میوب او دخی انکلتره‌یه عودت ایلمشدر .

وعیسویلرك الك صـکره تصرفنده قالان صیدا سـاحلنی دخی میلادك (١٢٩١) وهجرتك التیوز طقسـان سنه‌سنده مصر مملوکلری ضبط ایتمکله ارتق فرنکلرك غیرتنه فتور کلمش ومحاربات صلیبیه دخی ختام بولمشدر .

بوصورتله ممالك اسـلامیه تعرضـات افرنجیه‌دن خلاص بولمش ایسه‌ده مغوللرك

مهاجماتیله خراب ویباب اولمشیدی . ومصر سلطانلری بومغول محاربه‌لریله برخیلی وقت دها مشغول اوقلری کبی سلجوقیانك اناطولی قطعه سنده قالان برشعبه سی دخی بومثللو محاربات ایله ضعیف دوشوب نهایت (۶۹۹) سنهٔ هجریه‌سنده منقرض اوله‌رق دولت عثمانیه ظهور ایله پك سرعت اوزره بیوبوب ملت اسلامیه‌نك قوتنی تجدید واحیا ایتمش وموظف واولوقته کوره منتظم عسکر ایجاد ایدوب اوروپا عسکری ایسه لدی‌الایجاب طوپلانور درتی مقوله‌سی اولدیغندن دولت عثمانیه‌نك هیئت عسکریه‌سی اوروپالولرك کوزینی اورکوتمش ایدی . بناءً علی‌ذلك آزوقت ظرفنده بودولت علیه اوروپا قطعه‌سنده عظیم فتوحاته مظهر اولمشدر .

جای عبرت وانتباه بوراسیدرکه اوروپالولرك قورقدقلری ترکلرکه سلجوقیلردر . بونلر محاربهٔ صلیبیه‌نك بدأندن مقدم تفرقه حالنه دوشه‌رك بربیوك ایشه مقتدر اوله‌مدقلرندن ابتدای امرده اهل صلیب هرشیئه قولایلقله مقتدر اولوب شویله‌که عمادالدین زنکی ایله نورالدین شهید ومتعاقباً یوسف صلاح‌الدین ظهور ایتمامش اولسیدی ملت اسلامیه‌نك حالی پك فنا اولوردی . بونلر فرنکلرك سورهٔ سطوتی کسر ایتمش اولدقلری حالده چوق کچمکسزین دولتلری منقرض اولوب بوعصرده ممالك اسلامیه تاتارلرك استیلاسیله خراب اولمش وفرنکستانك حالی ایچه انتظام بولمش ایکن دولت عثمانیه‌نك ظهوریله اهل اسلام تازه حیات کسب ایدرك اوروپانك الك کوزل برقطعه‌سنی ضبط وتصرفه واوروپایی تهدید ایلمکه مقتدر اولمشدر . فقط محاربات صلیبیه ایله فرنکلر استانبول فتحنی برقاچ یوز سنه تاخیر ایتدیلر دینله بیلور . وبومحاربه‌لر اولمسیدی بلکه بتون اوروپا اهل اسلام النه کچه بیلوردی .

محاربات صلیبیه‌دن غرض اصلی‌که قدس شریفك اوروپالولر یدنده قالمسی خصوصی ایدی . فرنکلر اونتیجه‌یه دسترس اوله‌مامشلر ایسه‌ده بوسفرلر اوروپانك وعلی‌الخصوص فرانسه‌نك عظیم منافعنی انتاج ایلمشدر . زیرا اول عصره کوره علوم وفنون وصنایع استانبول ایله مصرده اعلی درجه‌ده اولدیغندن بورالرده فرنکلر چوق شیلر اوکرنمشلر وخیلی روم وسریانی وعرب کتابلری اشترا ایله اوروپایه کوتوروب مطالعه ایله ابتدا تقلید اوله‌رق شعر سویلمکه وحکایه‌لر نظم ایلمکه باشلامشلر واندن صکره اوروپاده اسکی یونان ولاتین کتابلری مطالعه اولنمغه باشلادیغی کبی عربستاندن اسپانیایه سرایت ایدرك اهل اسلام بیننده شایع اولان علوم وفنوندن اندلسده امویلرك پایتختی اولان قرطبه‌یه کیدوب کلان اوروپالولرك اوکرندکلری طب وکیمیا وفن نباتات وحساب وهندسه ومنطق

وهیئت کبی فنلر دخی اوروپانك هر طرفنده نشر اولنمغه باشلایوب اولوقته قدر
اوروپاجه نامعلوم اولان انواع نباتات وامتعه دخی اندن صکره میدانه چیقمشدر .
بعده اوروپانك هرطرفنده مکتبلر کشاد اولنه‌رق علوم وصنایع حالا نظر حیرت
ایله باقدیغمز مرتبهٔ قصوایه واصل اولمشدر . واوروپالولر ابتدا عرب ورومك
مدنیتنی کوره‌رك تقلید ایدوب بعده حد کماله ایصال ایتمشلردر . وبومحاربه‌لر
مناسبتیله اصول حربیه‌یی اوکرنوب اورپاده سفینه انشاسی صنعتی دخی اول
عصردن صکره ایلرولمشدر . وسفر ارقداشلغی ملابسه‌سیله اوروپالولر یکدیکریله
الفت واختلاط ایدرك کندولرینی برملت کبی طانیوب مقتضای مدنیت اولدیغی
اوزره بینلرنده تعاون وتظاهر افکاری حصوله کله‌رك فقرا وخسته‌کانه باقمق اوزره
برقاچ طریقتلر پیدا اولدقدن بشقه مجرد انسانیته خدمت اولنمق وهردین
ومذهبدن آدم قبول قلنمق اوزره اوروپاده حالا معتبر اولان فرمسون طریقی
دخی اول تاریخدن صکره ظهور ایتمشدرکه اصحابی بیننده کانکش سری کبی برسر
اوله‌رق یکدیکری طانیمق ایچون بینلرنده برطاقم علامات واشارات موضوعه
واردر . وممالك متمدنه‌ده سیاحت ایله اوروپالولرك کوزلری آچیلوب اندن صکره
هرخصوصده عقله تطبیق ایله حکم ایلمکه وپاپاسلرك القا ایده‌کلدکلری اوهام باطله
وافکار تعصبیه‌دن وازکچمکه باشلامشلر واکثریسی بوسفرلر مناسبتیله رومه‌یه
کیدوب واوراده جاری اولان دسائس واغراض شخصیه‌یی کوروب حقیقت حاله
اطلاع ایله امور مذهبیه‌جه خیلیدن خیلی تعدیل افکار ایلمشلردر . بناءً علی ذلك
محاربات صلیبیه اثناسنده پاپالرك نفوذی پك زیاده ترقی ایتمشیکن اندن صکره تنزله
یوز طوتوب افوروز کیفیتی دخی انظار عامه‌ده اعتباردن ساقط اولمغله پاپالر دخی
معتدلانه حرکته مجبور اولمشلردر . حتی فرانسه قرالی سالف الذکر لویی
پك متعصب اولوب ایکی دفعه بالذات محاربهٔ صلیبیه‌یه کیتمشیکن فرانسه دولتی یالکز
اللهه راجعدر . پاپانك بروجهله مداخله‌یه حقی یوقدر دیو اعلان ایتمشیدی .
اندن صکره کلان فرانسه قراللری دخی پاپالرك تقلیل نفوذیله قراللغك توسیع دائرهٔ
نفوذ وحکومتنه چالشمشلردر . حتی لویی‌دن صکره پاپایه مقاومت ایده‌بیلمك
اوزره عموم اهالینك جلب قلوبی ضمننده اوچ صنفدن یعنی پاپاس واصلزادکان
وآحاد ناس صنفلرندن مرکب ومختلط اوله‌رق هرطرفدن مبعوثان جلیله مجلس
عمومی تشکیل اولنمشیدی . بعده فرانسه‌نك بعض مسائل مهمه‌سی وقوعبولدقجه
بومجلس بالدفعات تشکیل اولنمشدر . واك صکره‌کی انعقادی فرانسه جمهوریتنك
مقدمات ومبادیسندن بریدر .

سائر يرلرده دخی پاپانك نفوذی بووجهله تنزل ایتمشدر . حتی بیك اوچیوز اوتوز سکز سنهٔ میلادیه‌سنده منتخب یعنی ایمپراطور انتخابنده بولنمسی معتاد اولان پرنس وپسقپوسلر المانیاده واقع فرانقفورت شهرنده اجتماع ایدوب فیما بعد اکثریت آرا ایله جرمانیا قیصرلغنه انتخاب اولنه‌جق اولان ذاتلر پاپانك تصدیقنه محتاج اولمقسزین همان انتخاب اولندقلری کبی رومه ایمپراطوری وظائف وحقوقنه من طرف الله متصرف اولمق خصوصنه قرار ویره‌رك برقانون مخصوص وضع ایتمشلردر . بونکله پاپانك نفوذی خیلی تنزل ایدرك اندن صکره پاپالر برجرمانیا ایمپراطورینی افوروز ایده مامشلردر .

فرانسه قراللری ایمپراطور عنواندن محروم اولدقلرندن بیونلری پاپایه اکری اولمدیغی جهتله پاپایه کوزلجه مقاومت ایدرك دولتلرنجه ایستدکلرینی یاپه‌بیلمشلر . ودها اولوقت فرانسه مشهودمز اولان هیئت اتحادیه‌یه کیرمکه باشلامش ایدی . آلمانیا حکمدارلری ایسه رومه ایمپراطوری عنوانی حائز اولدقلرینه مبنی رومه‌یه تصرف داعیه‌سیله دائما عسکر وآقچه‌یه محتاج وبوجهتله دوقه وقونته‌لره وسائر اصلزادکانه زیاده مساعده وممشاته مجبور اولدقلرندن ودائما ایتالیا امورینه مداخله ایله آلمانیا ایشلرینه باقمغه وقت بوله‌مدقلرندن آلمانیا اصلزادکانی زیاده نفوذ وقوت بولمغله آلمانیا دولتی برحال تفرقه‌یه دوشمش ایدی واکرچه اسویچره‌ده واقع هاپسبورغ قونته‌سی اولوب قیصرلغه انتخاب اولنان رودولف اپجه قوت کسب ایدرك اصلزادکانك تجاوزاتنی منع ایلمش واوغلی روبر دخی آوستریا دوقه‌سی اولدیغی حالده اندن صکره قیصرلغه انتخاب اولنه‌رق بیك اوچیوز سکز سنهٔ میلادیه‌سنه قدر حکومت ایتمش ایسه‌ده اندن صکره ایمپراطورلق بشقه خاندانه کچمشدر . وانك زماننده اسویچره‌لولر عصیان ایدرك وآلمانیا دولتیله بینلرنده مدت مدیده محاربه ممتد اولوب نهایت آلمانیادن آیریله‌رق برجمهور مستقل اولمشلردر . وبروجه مشروح اصلزادکان زیاده قوت الدقلرندن المانیاده امنیت عامه منسلب اولوب حتی بعض شهرلر اهالیسی کندولرینی اصلزادکانك شرندن محافظه ایچون بینلرنده براتفاق یاپمشلر ایدی . ایشته (ویل انسیاتیق) تعبیری اندن قالمشدر . وایمپراطورلق انتخابی اولوب بونده وراثت اصولی جاری اولمدیغی حالده دوقه وقونته وسائر منتخب پرنسلر مالکانه‌لری اولان مملکتلره بالوراثه متصرف اوله‌رق هربری برر حکمدار مستقل کبی اولدقلرندن وبعض پسقپوسلر ایله برابر قیصر انتخابی حقنی دخی غصبا کندولرینه حصر ایلدکلرندن ایمپراطورلق برامر اعتباری کبی قالوب آلمانیا دوقه‌لری ایمپراطورلغی قبول ایتمز اولمشلر ایدی . وبوراثت

اصولنك رفعيله ايمپراطورلغك تجديد نفوذی ارتق قابل اولهمیه جنی اكلاشیلوب انتخاب قیصر مسئلهسی ایسه آلمانیاجه مواد مهمهدن اولدیغی حالده رسماً طانمش برقاعده واصول تحتنده جریان ایتمدیكندن بیك اوچیوز اللی تاریخ میلادیسنده قیصر انتخابنه حقی اولان پرنس وپسقپوسلر تعیین وتحدید ایله قیصرك وفاتنده بونلر اوچ آی ظرفنده فرانقفورت شهرنده اجتماع ایدرك اكثریت آرا ایله قیصر انتخاب ایتملری قانون اتخاذ اولنمشدر . وبودوقه وپرنس وپسقپوسلر منتخب عنواننی الهرق اندنصكره ایمپراطور انتخابی قانوناً انلرك حقوقندن معدود اولمشدر . چه قرالی و براندوبورغ ماركیسی دخی بومنتخبلردن ایدی . ایشته بومثللو سببلردن طولایی آلمانیا دولتی برهیئت اتحادیه‌یه كیرهمیوب نهایت ایتالیا كبی كچوك كچوك حكومتلره منقسم اولمشدر .

محاربات صلیبیهدن اوروپانك بربیوك فائدهسی دخی بودر كه اهل صلیبك مقصدی بر اولدیغندن افكارجه اتحاد ومساوات حصولیله فئودالیته اصولی قیرلمغه یوزطوتمش وحیثیت واعتبار اصلزادهلكه منحصر قالمیوب لیاقت وشجاعت وفداكارلقله دخی تحصیل اولنمغه باشلادیغندن اصلزادهكان عندنده انساندن عد اولنمیان آحاد ناس صنفنك دخی قدر وقیمتی بیلنمكه باشلادیغی كبی بومحاربهلر اثناسنده اصلزادهكان زیاده آقچه‌یه محتاج اولدقلرندن امتیازاتی شهرلر اهالیسنه صاتارلردی . دیكر شهرلردن بعضیلری دخی انلره باقهرق جبر وزور ایله سربستیت تحصیل ایدرلردی . بووجهله خیلی یرلر اصلزادهكانك پنجهٔ قهر وتحكمندن قورتیلوب صنایع وتجارته وسعت وبركت كلهرك حاصل اولان سعادتحال ایله برابر مدنیت دخی ترقی یولنه كیرمشدر .

علیالخصوص فرانسه اصلزادهكاننك ممالك شرقیه‌یه عزیمتلرنده فرانسهده راحت پیدا اولهرق اهالی قرالك وقرال اهالینك قیمتنی كركی كبی تقدیر ایله قرالیتك نفوذی وسعت وقوت بولمشدر . وبرطاقم یكی قانونلر تنظیم واعلان اولنمغله برابر اسكی رومه قانونلری دخی اعتبار بولوب اصلزادهكان صنفی ایسه بویله شیلری تحصیله تنزل ایتمدیكندن آحاد ناسدن قوانینه آشنا آدملر یتیشهرك محاكم ومجالسده استخدام اولنمغه باشلامشدر . وفرانسهده بویولده اهالیپی حمایه واصلزادهكانی تربیه ایدن قراللر اولدیغندن اولوقت فرانسه دولتی حكومت مطلقه شكلنه كیرمشیدی .

انكلیزلر سائرلردن مقدم حریت وسربستیت افكارینه میل ایله اصلزادهكان صنفی حكیمانه حركت ایدرك حائز اولدقلری امتیازاتی ایجاب وقت وحاله كوره تعدیل ایدهكلدكلرندن انكلتره دولتی حكومت مشروطه شكلنه كیروب اصلزادهكانك شرف واعتباری باقی قالمشدر . آلمانیا اصلزادهكانی ایمپراطوره قارشو استقلال واستبداد

داعیه‌سنه دوشمشلر ایسه‌ده انلر دخی بومثللو امتیازات حقنده تعدیلات لازمه اجرا ایده کلمشلردر .
الحاصل محاربات صلیبیه‌دن صکره اوروپا بر عالم دیکر اولوب هر طرفنده احوال ظلمیه‌نك رفع وازاله‌سیله مدنیت یولنه کیرلمشیدی . فقط بونجه عصرلردنبرو یرلشمش اولان احوال وحشیه‌نك دفعة رفعی قابل اوله‌مدیغندن برچوق وقت افکار جدیدهٔ مدنیت ایله اسکیدن قالمه افکار وحشیانه وجاهلانه دخی یان یانه برابر کیتمشدر . مثلا یدی یوز اون التی سنهٔ هجریه‌سندن صکره فرانسه‌ده ظهوره کلان قحط وغلا یهودیلرك قوییلره سحر اتمش اولملرینه عزو واسناد اولنه‌رق برچوغی ظلما اعدام اولنمشدر . بونکله برابر بالدفعات مجلس عمومی تشکیل ایله کوزل نظاملر دخی یاپیلوردی . وانکلتره قرالینك والده‌سی فرانسه قرالی خاندانندن اولمق ملابسه‌سیله تختنده حق وراثت ادعا ایتمسی اوزرینه دولتین بیننده محاربه ظهوریله یوز سنه ممتد اولمشدر . وفرانسه قرالی بومحاربه‌لرده یالکز اصلزادکانك همتنه استناد ایدوب قوهٔ عسکریه‌سی سواریدن عبارت ایدی . انکلتره قرالی ایسه عموم تبعه‌سنك افکارینی کندو مقصدینه جلب ایدوب برخیلی جسور پیاده عسکری دخی وار ایدی . وبرده انکلیزلر برنوع هوان طوپی استعمال ایدوب فرانسه‌ده ایسه اولوقت اویله شیلرك استعمالنه هنوز باشلانمامشیدی . بناءً علی ذلك انکلیزلر هر یرده غالب کله‌رك فرانسه‌نك برچوق ممالکنی ضبط ایتمشلر ایدی .
حرکات حربیه‌ده بدویلر مدنیلره غالب ایکن باروتك استعمالی شیوع بولوبده محاربه برفن مخصوص اولیجق امر بالعکس اوله‌رق اسلحهٔ ناریه مدنیتك حامیٔ دائمیسی اولدیغنه نظراً اول عصرده باروتك ایجادی احوال عمومیه‌نك عظیم تبدل وتغیرینی انتاج ایدن اختراعات بشریه‌دن اولدیغی حالده اولوقت مدنیت هنوز لایقیله ایلروله‌ممش اولدیغی کبی باروتك دخی صور استعمالیه‌سی کرکی کبی بیلنه‌میوب فقط انکلیزلر بروجه سابق برنوع طوپ استعمال ایتمشلر و پك جوق فائده‌سنی کورمشلردر . وبو عصرده قولرا نوعندن بر عمومی خسته‌لك ظهور ایدوب بودخی اوروپاده یهودیلره اسناد اولنمغله بیچاره‌لر بوکره دخی پك زیاده تضییق اولنمشلردر .
بوخسته‌لك انکلتره وفرانسه بیننده جاری اولان محاربه‌یه براز فاصله ویرمش ایسه‌ده متعاقباً آتش حرب اشتعال بولوب ینه انکلیزلر مظهر غلبه وظفر اولمشدر . وصیق صیق آقچه‌یه احتیاج کورلدکجه انکلتره‌نك پارلمنتو مجلسی اجتماع ایدرك وبو وسیله ایله قراله برطاقم تکلیفات عرضیله قبول ایتدیره‌رك نفوذینی توسیع

وتزييد ايلمشدر . وانكلتره پارلمنتوسنك ايكی قسمه يعنی اصلزادكان وپسقپوسلر دائره سيله مبعوثان ملت دائره سنه انقسامی اول عصرده اصول اتخاذ اولنوب مبعوثان ملت فرقه‌سنك دخی هرشيده نفوذ قزانمسی بومثللو احوالدن نشئت ايتمشدر .

وفرانسه اصلزادكاننك كيمی تلف وكيمی اسير اولملری حسبيله اصلزادكان صنفنك نفوذی تنزل ايدرك پارس اهاليسی سربست طورانمغه باشلاديغی كبی فرانسه ملت مجلس عموميسی دخی خيليجه نفوذ قزانمشدر . فقط بوقارغشه‌لقده فرانسه چفتجيلری زور بالغه قيام ايله راست كلدكلری ناسی اعدام ايده كلدكلرندن بونك اوكنی المق ايچون اصلزادكان طاقمی دخی انلردن صورت وحشيانه‌ده انتقام الورلردی .

وفرانسه‌ده مالكانه‌لرك چوغی ميری‌يه ضبط اولنه‌رق بيوك اصلزادكان ازالمش ايسه ده انلرك يرينه قرال خاندانندن برطاقم پرنسلر تچوب بونلر ايسه بالوراثه كليتلو اراضی‌يه متصرف اولدقلرندن قوتلری نفوذ قرالی‌يه معارض ومزاحم اوله‌رق بوندن طولايی فرانسه اهاليسی ينه بك چوق مظالم وتعديات التنده قالمشيدی .

وفرانسه قرالنك برادری اولان اورليان دوقه‌سی ايله عموجه‌سی اولان بوربون دوقه‌سی بيننده واقع اولان رقابتدن ناشی ايكی فرقه پيدا اوله‌رق محاربات داخليه ايله فرانسه اولكيدن زياده مصائبه مبتلا اولمشيدی .

وبوربون فرقه‌سی انكلتره قرالی ايله اتفاق ايلديكندن انكليزلر پارسه دخول ايله انكلتره قرالی نامنه حكومت ايتمكه باشلايوب فرانسه دولتی يدنده يالكز برقاچ ايالت قالمش اولديغی حالده فرانسه‌ده خارق‌عاده اوله‌رق مائهٔ تاسعهٔ هجريه اوائلنده برقيز ظهور ايله بيراق آچه‌رق وباشنه تجمع ايدن عسكره فرانسه قرالی نامنه قومانده ايدرك انكليزلره غلبه ايلمشدر . واكرچه بوربونلر بوقيزی طوتوب انكليزلره صاتمشلر وانلر دخی بيچاره‌يی سحربازلقله اتهام ايدرك آتشه القا ايله احراق ايتمشلر ايدی . انجق بوربونلر دخی وطنلرينك حالنه آجيمغه وپارسده حكومت ايدن انكليزلرك تعدياتندن اوتانمغه باشلايوب فرانسه قراليله اتفاق ايدرك انكليزلری پارسدن طرد واخراج ايله انكليزلر النده بولنان فرانسه مملكتلرينك دخی رفته رفته استخلاصنه باشلانمشدر .

وبو اثناده انكلتره ده برعظيم محاربهٔ داخليه ظهور ايله اوتوزسنه ممتد اولديغندن فرانسه ارتق انكليزلرك تخطياتندن امين اوله‌رق كسب آسايش ايلمشدر . فقط ايكی قوم اره‌سنده مدت مديده عداوت باقی قالمشدر .

سلطان صلاح الدینك قدس شریفی استخلاصی و برمدت صکره برالشامده اولان
حکومت افرنجیه‌نك انقراضی سببلریله (٦٥٢) سنهٔ هجریه سنه قدر اناطولی
وبرالشام ومصر طرفلرینه سکز کره دها بیوك اردولر هجوم ایدوب قدس شریف
وحوالیسنك برقاچ دفعه اهل اسلام واهل صلیب اللرینه کچمسی ممالك شرقیه
وغربیه‌نك تکثیر مناسباتنه بادی اولمشیدی . واندن صکره اوروپا دولتلرینك
برچوق حکومتلره انقسامی وطوائف ملوك کبی سلسله‌لر ظهوری امم غربیه‌یی
خیلی زمان اویله بیوك ایشلردن منع ایتمشیدی .

ایشته اول اثناده دولت عثمانیه ظهور ایله بر دنبره بیومکه وروم ایلی یقه‌سنده
توسیع ممالکه باشلامسی پاپا وونديك وآلمانیا حکومتلرینی وقسطنطنیه قیصرلرینی
تلاشه دوشوره رك ملوك جنکیزیه وآق قیونلیلر ومصر سلطانلری ایله بعض
مرتبه مناسبت تحصیلیله اوطرفلردن دولتعلیه یه مزاحم پیدا ایلیه‌رك اشغاله سعی
ایتمشلر ایدی .

بالاده بیان اولندیغی اوزره مائهٔ ثامنهٔ هجریه‌ده دولت علیه توسیع دائرهٔ مکنت
ایدرك استانبولك فتحنی قوهٔ قریبه‌یه کتورمشیکن تیمورلنك وقعه سی اوزرینه
مصلحت اقسایوب حکومت عثمانیه‌یه سکته کلدکده فصل رابعده بیان اولندیغی
اوزره فرانسه قرالی التنجی قارلوس تیمورك مظفریتنی تبریك ایدوب اودخی
جواباً کوندرمش اولدیغی نامه سنده یلدیرم بایزیده غلبه سنی اشعار ایله برابر
قارلوسی باعث اعمار عالم اولان تجارتك ترویجنه تشویق ایلمش ایسه‌ده اوزمان
اوروپا خلقی کندی غائله‌لریله مشغول اوله‌رق ممالك شرقیه‌نك وجودینی بیله
خاطرلرندن چیقارمق درجه سنه کلش واسباب تمدن وترقی اولان معاملات
تجاریه وسائره دن ایراغ قالمش اولدقلری جهتله بومثللو مخابرات موقته‌دن برفائده
کوره مدیلر . تیمورك سواد سطوتی دخی سیل کبی کلوب کچدکدن صکره
دولت علیه‌نك حدیقهٔ سلطنتی تازه‌لنه‌رك روم ایلیده فتوحات عظیمه‌یه مظهر
اولمغله استانبول قیصری پالیولوغ ایله استانبول پطریقی عثمانلو علیهنه براتفاق
واتحاد حاصل ایده بیلمك ایچون اورتودقس وقاتولیك مذهبلرینی برلشدرمك
اوزره ایتالیایه کیتمشلر . ولکن بر ایش بجره میوب بلا نتیجه عودت ایتمشلر
ایدی . زیرا محاربات صلیبیه عصرلرینك انقضاسندنبرو فرنکلر تحصیل علوم
وصنایعه حصر نظر ایدرك افکار عمومیه بشقه یوله متوجه اولوب انکلتره ده
پاپا ورهابین علیهنه بعض افکار سربستانه نشر اولنمش وبو سربستئ افکار مذهبیه
اوروپانك دیکر محللرینه دخی سرایت ایلمش ایدی بناءً علی ذلك ایش اولکی

كبی رؤسای روحانیه الندە قالمیوب دول اوروپا منافع مخصوصه‌لرینی کوزتمکه باشلامشیدی .

فقط عثمانلولر آلمانیا حدودینه یاقلاشمغه باشلادقده عثمانلویه قارشو برحکمدار قوی الاقتداره لزوم کورلمکله هاپسبورغ خانداننده آوستریا دوقه سی اولوب مؤخراً مجار قراللغنه انتخاب اولنان البر (٨٤٢) سنۀ هجریه سنده ایمپراطورلغه انتخاب ایدلمش و برسنه صکره وفاتنده اقرباسندن فره دریق ایمپراطورلغه انتخاب اولنه‌رق پاپا طرفندن دخی تاج کیدیرلمشدر .

اندن صکره ایمپراطورلق هاپسبورغ خانداننده قالمش وآوستریانك پایتختی اولان ویانه شهری اولوقتدنبرو مقر ایمپراطوری اولمشدر . والك صکره رومه‌ده تاج کین بوفره‌دریق اولوب اندنصکره پاپالرك نفوذینه‌کلی انکسار وتدنی عارض اولمش ایدوکندن انك اخلافی ارتق رومه‌یه کیتمکه محتاج اولمیوب همان آلمانیاده رسم تتوجی اجرا ایله ایمپراطور عنواننی آله کلمشلردر . واکرچه ایمپراطورلق آوستریا حکمدارلغندن بشقه اوله‌رق انتخابی برکیفیت ایسه‌ده اندن صکره امر انتخاب بوخاندانه مصروف اوله‌رق خارجه تجاوز ایتدیرلمامشدر . شویله‌که اوستریا دولتی بروجه بالا آلمانیا خارجنده مجار قراللغنه وسائر ممالك وایالاته دسترس اوله‌رق تکثیر اسباب مکنت واقتدار ایلمش اولدیغندن دائما یولنی بوله‌رق ولی عهدینی ایمپراطورلغه انتخاب ایتدردیکنه بناءً آلمانیا ایمپراطورلغی نیجه یوز ییللر خلفا عن سلف آوستریا دوقه‌لری اولان هاپسبورغ خانداننده قالمش وناپلیون بوناپارته زماننه قدر حال بومنوال اوزره جاری اولمشدر .

فی الاصل آلمانیا ایمپراطورلرینك وقع وشان ونفوذلری پك عالی ایکن بالاده اشعار اولندیغی اوزره آلمان امراسی هرسك یادوقه ویاخود مارکی عنوانلریله ممتاز وبوعنوانلره توارث طریقیله متصرف اوله‌رق هربری برحکمدار مستقل اولدقلری جهتله صکره‌لری ایمپراطورلق مجرد برامر اعتباری اولمش ایسه‌ده آلمانیا حکمدارلرینك هیئت مجموعه‌لری بردولت متحده کبی اعتبار اولنه‌رق ایچلرندن بری بالانتخاب اکا ایمپراطور عنوانی ویروب آنی رئیس الامرای آلمان بیلمك وشیرازۀ نظام مرعیلرینی اخلال ایده‌جك بردشمن ظهورنده جمله‌سی مقدار معین عسکر اعطاسیله دفع صائله قیام ایتمك شروط وقیوده مربوط ضوابط معتبره‌لرندن اولدیغنه مبنی ایمپراطورلق شان واعتبار وشهرتی وشیرازۀ نظام آلمان نظارتی حسبیله نه پك معتبر ومستثنا بررتبۀ عظیمه ایدی . والحاصل دولت علیه‌نك روم ایلی قطعه‌سنده کوندن کونه توسیع مکنت وسطوت ایلمسی دول

اوروپايه بادیء اندیشه اوله‌رق تدابیر احتیاطیه‌یه تشبث ایتمشلر ایدی . لکن اولوقته قدر علوفه‌لو عسکر استخدامی دولت علیه‌یه مخصوص اولوب دول اوروپايه لازم اولان عسکری اصلزادکان ویره‌کلوردی . (٨٤٩) سنهٔ هجریه‌سنده فرانسه‌ده دخی موظف عسکر اصولی احداث اولنه‌رق قراللغك قوتی آرتوب اصلزادکانك نفوذی برقاچ درجه دها تنزل ایتمش وفرانسه‌ده پاپانك نفوذی سائر یرلردن زیاده قیرلمش اولدیغندن فرانسه دولتی اولوقت بردولت منتظمه هیئتنه کیرمکه وکرکی کبی منافع پولتیقه‌سنی آرامغه باشلامشدر . بونك اوزرینه دیکر دول اوروپا دخی ایستر ایستمز موظف عسکر استخدامنه مجبور اولمشدر . واندن صکره فرانسه قراللری انواع تدابیر پولتیقیه ایله برچوق مالکانه‌لری جانب میری‌یه ضبط ایله اصلزادکانك بتون بتون نفوذلرینی کسر ایلدکلرندن از قدیم فرانسه‌نك اك بیوك بلاسی اولان فئودالیته غائله سی همان اول عصرده بیاغی بتون بتون برطرف اولمغه ودولت وملت تعبیرلری اعتبار بولمغه باشلامشدر .

اول عصره دولت عثمانیه عسکری دول سائره عسکرینه نسبتله پك زیاده منتظم ورابطه‌لو اولدیغی حالده محمد خان ثانی اسلحهٔ ناریه استعمالنه اهتمام ایله بیوك طوپلر دوکدیره‌رك برمرتبه دها امور عسکریه‌یه اعتنا ایتمکله هیئت عسکریه‌سی هرطرفه دهشتنما اولدیغی حالده سکز یوز اللی یدی سنه‌سنده استانبولی محاصره وهجوم ایله فتح ایدوب دولت علیه شرق ایمپراطورلغك پای تختنده استقرار ایدرك اوروپا قطعه‌سنده جاری اولان حکومتی تأیید وتأمین ایده‌جك فرنکستانك افکار پولتیقیه‌سی بتون بتون تبدل وتجدد ایتمشدر . واستانبولده‌کی اصحاب معلومات فرنکستانه کیدرك نشر علوم ومعارفه اشتغال ایتملریله فرنکستانده اولکیدن زیاده معارف وصنایعك ترویجنه دوام اولنه‌رق انواع اختراعات ظهوره کلمش واوروپا قطعه‌سی شمدیکی حال وهیئته اولوقت کیرمکه باشلامشدر . بناءً علی ذلك استانبولك فتحی اوروپاجه وقوعات مهمه‌دن معدود در .

اوروپاجه اون بشنجی عصرکه میلادك بیك درتیوز سنه‌سندن بیك بشیوز سنه‌سنه قدر اولان زماندر . بوعصرك تاریخی پك مهم عد اولنور . زیرا بروجه مشروح فرانسه‌ده موظف عسکر احداثی واستانبولك فتحی وهریرده حسن ادارهٔ مملکت ایچون تدابیر لازمه اتخاذی کبی احوال عمومیه‌نك تبدل وتجددینه باعث اولان شیلر هپ اول عصرك وقوعاتندندر . وآمریقا قطعه‌سیله امید بورنی یولی دخی اول عصرده کشف اولنمشدر . شویله‌که وندکلولرك مصر طریقیله ایتدیکی هندستان تجارتنه اسپانیالولر وپورتکلیزلولر حسد ایدرك

برشرقیه بحراً بریول بولمق اوزره اسپانیا کمیلری قولومپ نام جنویزلی برقپتانك قومانداسیله طوغری غربه توجه ایدرك امریقایه تصادف ایتدکاری کبی پورتکلیزلولر دخی افریقا قییلریله کیدرك امید بورنی طریقنی کشف ایتمشلردر. امریقانك کشفی اوروپایه تجارتجه وجهات سائرهجه پك زیاده فائده بخش اولدیغی کبی امید بورنی یولیله دخی افریقا وجزیرة العرب وهندستان طرفلرنده نجه مهم مملکتلره کیدیلور اولدی . وارتق هردرلو تشبثات حقنده اوروپالولرك هوس وغیرتلری ترقی بولدی .

فصل رابعده بیـان اولندیغی اوزره ینه اول عصرده صنعت طبع وتمثیل ایجاد اولنمغله اوروپاده انواع علوم ومعـارف پك سهولت ایله منتشر اولمغه ومدنیت کمال سرعت ایله ترقی بولمغه باشلامش ایدی .

الحاصل اون بشنجی عصر میلادی اوروپا ایچون برعصر جدید اولدیغنه مبنی اوروپا مورخلری دور آدمدن رومه دولتنك تاریخ انقراضی اولان درتیوز یتمش التی سنهٔ میلادیهسنه قدر کذران ایدن اعصارك تاریخنه تاریخ عتیق واندن استانبولك فتحی تاریخی اولان بیك درتیوز اللی اوچ یاخود امریقانك کشفی تاریخی اولان بیك درتیوز طقسـان ایکی سنهسـنه قدر مرور ایدن قرونك تاریخنه قرون وسطی تاریخی تسمیه ایتدکلری کبی اسـتانبولك فتحندن یاخود امریقانك کشفندن شمدی یه قدر ممتد اولان زمانك تاریخنه دخی تاریخ جدید دیرلر .

وفی الواقع رومه دولتنك انقراضی مسائل مهمهدن ایسهده دین اسـلامك زمان ظهوری که دین عیسوینك اوروپا ممالکنده تمامیٔ تأثیراتی دخی اولوقت حصوله کلمشدر . عالمك بتون بتون بشقه برحال وهیئته کیرمسنی موجب اولمشـدر . وبوحال وهیئت هرنقدر پك چوق تحولات قبول ایلمش ایسهده علی العموم اساسی حالا باقی وآثاری جاریدر . بونك اهمیت عمومیهسنه بناءً تاریخك ایکی قسمه تقسیمیله دور آدمدن عصر سعادت محمدی یه قدر تاریخ عتیق واندن صکره سنه تاریخ جدید تسمیهسی بزجه انسب کورینور . فقط بوتاریخ جدیدك برقسمی اولان اون بشنجی عصر میلادینك اهمیت مخصوصهسی درکاردرکه معارف وصنایعی درجهٔ کماله کتورن اوروپا اول عصرده بومدنیت یولنه کیرمشدر . واول عصرده یعنی استـانبولك فتحندن صکره دولت علیه قوهٔ بحریهیه هوس ورغبت ایتمش ایدی .

استانبولك بروجه بالا اهل اسـلام النه کچمسی اوزرینه اوروپا خلقنك اذهـانی ینه ممالك شرقیه سوداسنه صارمش ایسـهده بینلرنده اتفاق اولمدیغندن بوکرهده ایشه یارایهجق برحرکت ایدهمدیلر . سلطنت سنیه ایسه یوماً فیوما کسب وسعت

وجسامت ايدرك كافۀ دوله غلبۀ كامله سنى اعتراف ايتديروب نهايت عثمانلو اردولرى ويانه قپوسنه قدر كيتمش وفرانسه قرالى فرانچسقو دركاه سليمانى‌يه التجا ايتمشدر .

شويله كه مائۀ عاشرۀ هجريه اوائلنده ياوز سلطان سليم آسيا وافريقا قطعه‌لرنده عظيم فتوحاته مظهر وخلافت اسلاميه‌يى حائز اولمسيله دولت عليه‌نك شان وشوكتى برمرتبه دها ترقى بولدقدن صكره اوغلى سلطان سليمان قوانين ونظامات ملكيه وعسكريه وقوۀ بحريۀ دولت عليه‌يى اكمال ايله براً وبحراً شرق وغربده سلطنت سنيه‌نك شان وعظمتنى كوستره‌رك نيجه فتوحاته مظهر اولمشدر . واول عصرده فرانسه قرالى فرانسوه پك قوتلو برحكمدار اولوب ايتالياده واقع ميلان دوقه‌لغنى ضبط ايدرك توسيع ممالك داعيه سنه دوشمشيدى . حالبوكه اول وقت اسپانيا دولتى دخى خيلى جسيم بردولت اوله‌رق ايتاليانك ناپولى قطعه‌سى وسچليا وساردنيا آطه‌لرى وافريقاده خيلى محللر وامريقاده يكى كشف اولنان يرلر هپ اسپانيا قراللغنه ملحق اولديغى حالده هاپسبورغ خاندانندن آلمانيا ايمپراطورى سالف الذكر فره دريقك اوغلى وخلفى اولان مقسيمليانك اوغلى اسپانيا قرالنك قزينى الوب انلردن تولد ايدن شارليكن بالوراثه اسپانيا قرالى اولوب وبيك بشيوز اون طقوز سنۀ ميلاديه سنده مقسيمليانك وفاتنده فرانسوه پاپايه ومنتخب پرنس وپسقپوسلره مراجعت ايدرك ايمپراطورلق آرزوسنده بولنمش ايسه‌ده مفيد اولميوب ايمپراطورلغه منتخبلر طرفندن شارليكن انتخاب اولنمغله آلمانيا واسپانيا دولت جسيمه‌لرى برلشه‌رك بربيوك دولت اولديغندن شارليكن دخى شارلمان كبى بتون اوروپايى برحكومت يايمق افكارينه قالقشمشيدى .

بناءً على ذلك چوق كچميوب فرانسوه ايله شارليكن بيننده محاربه قپوسى آچلمشدر وفرانسوه مغلوب وشارليكنه اسير اولمغله ايتاليايه تعرض ايتمامك شرطيله اسارتدن قورتلمشيدى . بعده انكلتره ووندیك دولتلريله اتفاق ايدرك شارليكن اوزرينه هجوم ايلمش ايسه‌ده ينه مغلوبانه مصالحه عقدينه مجبور اولمشدر . اشته بواثناده شارليكن ايتاليا قطعه‌سنده بولنه‌رق پاپا طرفندن روما ايمپراطورلغى ولومبارديا قراليتى تاجلرينى كيمشدر واندن صكره هيچ بر ايمپراطور ايتاليده تاج كيمامشدر .

شوحاله نظراً آلمانيا وايتاليا واسپانيا اره‌سنده قالان فرانسه دولتى ايمپراطورك نيجه سنه دوشمش كبى اولدى . فرانسه قرالى فرانسوه ملكنى بوحال فلاكتدن تخليص ايچون نفسنى مضيق حبسه القا ايدنجه‌دك چبالايوب ارتق بشقه چارۀ

نجات بوله مدیغندن وقانونی سلطان سلیمان حضرتلرینك ایمپراطور علیهنده اولان مظفرانه حرکاتنی ومجارستان وردوس وطرابلس وتونس وجزائر طرفلرنده حصوله کلان آثار صولت وسطوت جلیله سنی میزان عقله اوره رق اول عصرده اوروپا خلقنك بر کمال اولان شدت تعصب وجهالتنی قید ایتمیوب واختلاف دینه باقمیوب کندی دولتنك سلامتی ایچون لاجل الاستمداد سلطان سلیمان ایله مناسبت پیدا ایتمکه مجبور اولدیغندن دردنجی ویدنجی فصللرده بیان اولندیغی اوزره مکرراً سلطان سلیمانه مراجعت واودخی براً وبحراً معاونت ایلمشیدی .

بواثناده اوروپاده پروتستانلر ظهور ایله پاپانك حکومت روحانیه وجسمانیه سنی رد وجرح وکلیسالردن اصنامی دفع ورفع وپالکز انجیلده مندرج اولان خصوصاته اعتبار ودیانت عیسویه یه صکره‌دن وقت بوقت علاوه اولنان شیلری انکار ایدرك پك ساده بر مذهب اتخاذ ایدوب قاتولکلر ایسه پاپا حقنده هرشیئی الهام ایله بیلوب سویلمك وناسك کناهلرینی عفو ایلمك کبی بر طاقم افکار مخصوصه یه معتقد اولدقلرندن طرفین یکدیکره بغض وعداوت ایدرك طرف طرف محاربات مذهبیه ظهور ایتمکه باشلامشدر . بر طرفدن سلطان سلیمان قورقوسی وبرطرفدن فرانسوه غائله سی اولدیغندن شارلیکن امور مذهبیه یه اعتنا ایده‌مدیکی جهتله آز وقت ظرفنده پروتستان مذهبی آلمانیانك خیلی محللرنده منتشر اوله‌رق فرانسه‌یه دخی سرایت ایلمش ایسه‌ده فرانسوه پك زیاده حکومت مطلقه‌یه مائل اولوب پروتستانلق ایسه بر نوع افکار مذهبیه سربستلکی دیمك اولدیغی جهتله بونی حکومت مطلقه‌سنه مغایر کورمك ویاخود شارلیکنه قارشو پاپایی الدن چیقارمامق کبی مطالعات پولتیقیه اوزرینه بومذهبك فرانسه‌ده شیوع وانتشارینی ایستمدیکندن اوروپانك سائر طرفلرنده پروتستانلق شایع اولمشیکن فرانسه‌ده پروتستان اولنلر حقنده عقوبتلر اجرا ایدردی . بونکله برابر آلمانیاده بولنان پروتستانلری شارلیکن علیهنه تحریکدن خالی اولمزدی .

بومنازعهٔ مذهبیه‌دن استفاده ایتمك اوزره سلطان سلیمان دخی طقوز یوز اوتوز طقوز سنهٔ هجریه سنده تکرار مجارستانه دخول ایلمش ایسه‌ده عساکر اسلامیه‌یه قارشو پروتستانلر دخی شارلیکنه امداد ایلدکلرندن عودت بیورمشیدی . وبرقاچ سنه صکره فرانسوه تکرار شارلیکن اوزرینه سفر اچوب سلطان سلیمان ایله دخی اتفاق ایلمش ایسه‌ده برنتیجه حاصل ایتمکسزین متارکه وبعده ینه سفره باشلامشیکن مصالحه ایدرك دولتعلیه علیهنه شارلیکن ایله برابر محاربه ایتمکی دخی وعد ایلمشیدی .

طقوز يوز اللی درت سنۂ هجریه‌سنده فرانسوه فوت اولوب یرینه قرال اولان اوغلی ایکنجی هانری فرانسه‌ده‌کی پروتستانلری اعدام ایتدرمکله برابر آلمانیاده‌کی پروتستان پرنسلریله شارلیکن علیهنه اتفاق ایدوب محاربات واقعه‌ده مظفر اولمش و پدری کبی سلطان سلیمانه مراجعت ایتمکله ینه دونمای همایون فرانسه امدادینه کوندرلمش ایدی . بو وجهله لویی آلمانیا تصرفنده بولنان بعض ممالکی ضبط ایلدکدن بشقه ایکیوز سنه‌دنبرو انکلتره‌لو یدنده قالان قاله شهرینی دخی استرداد ایدرك انکلیزلره ارتق فرانسه‌نك قپوسی قپانمشدر .

شارلیکن دولتعلیه محاربه‌لرنده مغلوب اولدیغی کبی فرانسزلر یدینه کچن یرلری استرداد ایده‌مدیکندن و پروتستان ایله قاتولیك مذهبلرینی برلشدرمکه چالیشوب اکا دخی ظفریاب اوله‌مدیغندن فلکه کوسوب طقوز یوز التمش درت سنۂ هجریه‌سنده اوغلنه اسپانیا دولتنی و مجار و چه قرالی اولان برادرینه تاج ایمپراطوری ایله اوستریا دولتنی ترك واحاله ایدرك اسپانیاده برمناستره چکلمشدر. فقط هاپسبورغ خاندانیله فرانسه دولتی بیننده رقابت وعداوت باقی قالمشدر. واندن صکره ایمپراطورلر برطرفدن دخی منازعات مذهبیه و محاربات عثمانیه ایله مشغول اولمشدر .

بروجه بالا پروتستان مذهبنك ظهورندن طولایی علو کیر اولان تعصب جنکلرندن صکره فرانسه وانکلتره وروسیه دولتلری آلمان حکمدارانندن بعضیلرینی حمایه و صحابت صورتیله آلمانیا ایچنده کسب نفوذ ایتمکی مقتضای مصلحتلرندن عد ایده‌کلمشلردر. بوجهتله آلمانیا اتحادی رفته رفته خلل پذیر اولمغه یوزطوتمشدر.

و بومنازعۂ مذهبیه اوزرینه اول عصرده قاتولیك مذهبنی حمایه ضمننده اسپانیاده جزویت نامیله برطریق احداث اولنوب بونك برقاعدۂ اساسیه‌سی بو ایدی‌که برایو مراد ایچون هردرلو چاره مقبولدر دیرلردی بوفقره حالا اوروپاده فنا وایکی یوزلو آدملر حقنده ضرب مثل اوله‌رق ایراد اولنور صکره‌دن بوطریق اصحابی کیتدکجه امور پولتیقه‌یه مداخله ایدر اولدقلرندن دول اوروپا طرفلرندن طرد اولنمشلردر .

فرانسوه زماننده علوم و معارف خیلی ایلروله‌مشیدی . فقط فرانسزلر مقدما اصلزادکانك مظالمندن شکایت ایدرکن اولوقت حکومتك نابجا وغدارانه معامله‌سندن ناخشنود ایدیلر . وفرانسوه فرانسه اهالیسنی هردرلو سربستیٔ افکار پولتیقیه و مذهبیه‌دن محروم طوتوب حالبوکه افکار عمومیه‌نك اول مرتبه صیقلمسی فرانسه دولتنك احوال آتیه‌سی ایچون ایو علامت دکل ایدی .

فرانسوه ایله شارلیکنك یکدیکری حقنده اولان رقابت وعداوتلرندن نشئت ایدن محاربه‌لر نیجه‌سنه‌لر ممتد اوله‌رق بوندن طولایی اوروپا پك زیاده مضایقه‌یه دوچار اولمشیدی . فقط بوندن نیجه مهم وشایان اعتنا نتیجه‌لر ظهوره کلمشدر . ازجمله شارلیکن ایله فرانسوه اول عصرده اوروپانك الك بیوك حکمدارلری اولدقلری حالده ایکیسنده دخی حب حکومت وحرص شان وشهرت زیاده اولدیغندن شارلمانه تقلیداً اوروپایی برحکومت یاپمق سوداسنه دوشوب اول عصرده ایسه شرق ایمپراطورلغنك پایتختنده سلطان سلیمان کبی جهانکیر بر پادشاه اولوب اندن بشقه انکلتره وونديك دخی خیلی قوتلو دولتلر اوله‌رق بویله بر سودانك فعله کلسنه راضی اوله‌مدقلرندن شارلیکن ایله فرانسوه بیننده جریان ایدن محاربات ومناسباته مداخله وکاه انکله وکاه بونکله اتفاق ومعاهده ایدرك اوائلده معلوم اولمیان بر اتفاق واتحاد اصولی میدانه چیقمشدر . وبوتقریبله مناسبات دول حقنده اعتبار بولان برطاقم قواعد وعادات ورسوم بعض مؤلفین طرفندن اساس اتخاذ اولنه‌رق عقل وحکمته تطبیق ایله مضر اولان شیلر رد وجرح وموافق حکمت اولان اصول خیریه ومفیده قبول وتصدیق وبعض افکار حسنه ضم وعلاوه ایله حقوق دولیه‌یی شامل بر فن میدانه چیقوب حقوق ملل معناسنه اولان (دوروه ده‌ژان) اسمیله معروف اولمشدر .

اشته حقوق مللك ابتدا بویله محاربه‌لر وسیله‌سیله قدری بیلنوب بعده حکمای اوروپا طرفندن کیتدکجه محسناتی اثبات وتأیید ایله تألیف ایتدکلری کتابلرك حاوی اولدیغی اصول وقواعد دولتلرك امنیت وراحتنی موجب مواد خیریه‌دن اولدیغنی حکمدارلر دخی درك واذعان ایله بوتألیفاته کویا بینلرنده عقد اولنمش معاهده‌لر کبی اعتبار ایلمشلردر . وحالا بر دولت اول فنك اصول وقرارندن آیریله‌ماز مع مافیه (الحکم لمن غلب) قاعده‌سنك هر فنه قارشو کلدیکنی دخی خاطردن چیقارمامليدر .

احوال مشروحه ملابسه‌سیله فرانسوه طقوز یوز قرق ایکی سنه‌سنده سلطان سلیماندن بر عهدنامه قوپارمشیدی‌که دولت علیه ایله دول اوروپا بینلرنده الك ابتدا عقد اولنان معاهده اولوب برطاقم مساعدات وامتیازاتی حاوی اولدیغی حالده بعده برقاچ کره ضم وعلاوه اولنه‌رق دولت علیه ایله دول اوروپا میانه‌لرنده عقد اولنان معاهده‌لره اساس اولمشدر . چونکه اول عصرلرده ممالك دولت علیه‌ده پك آز اوروپا تجاری اولوب انلر دخی نهایت بر سنه‌لك مسافر ومستأمن اولدقلری حالده یکیچریلك ایامنده سربستیت اوزره تجارت

ایده‌بیلملری بعض مساعدات مخصوصه‌یه موقوف کورینوب فرنکستانده ایسه چندان دولت علیه تجاری بولنمدیغندن دولت علیه اوروپالولره صورت موقته‌ده ویردیکی مساعدات وامتیازاتك مقابلنی ایستمکه لزوم کورمدیکی کبی پك زیاده قوتنه کووندیکی جهتله احکام عهدیه‌یه استناد ایلمکه مجبوریت دخی کورمزدی. بناءً علی ذلك دول اوروپا ایله یاپیلان معاهده‌لرده اصول مرعیهٔ متقابله‌یه رعایت اولنمامشدر . شوحاله کوره ویریلان عهدنامهٔ همایونلر برنوع شرطنامهٔ مساعده وامتیاز قبیلندن اولدیغی حالده دول اوروپا بویله قارشولقسز مساعداتی عهودلاتتغیر حکمنده طوتمشلردر . صکره‌لری ایسه حال بشقه‌لشه‌رق ممالك محروسه‌ده امن واسایش برکمال اولدیغی کبی اوروپالولر کثرت اوزره توارد ایتمکه باشلادی ونجه‌لری یرلو حکمنده اولوب پك چوق یرلولر دخی انلره قارشدی . بویله بیکارجه امتیازلو خلقك داخل مملکتده اداره‌سی مشکل ومتعذر وبوحالك دوامی حقوق ملله مغایر ایکن معاهده‌لر هنوز تصحیح وتعدیل اولنه‌میوب حالا وضع قدیم سقیمی اوزره کیدییور .

ودول اوروپا شارلیکن ایله فرانسوه‌نك حرص وطمعنی بالمشاهده اوروپاده بردولت دول سائره‌یه نسبتله زیاده قوت بولسه مخاطرهٔ عمومیه حاصل اوله‌جغنی درك ایله بر موازنهٔ پولتیقیه اصولنك لزومی درکار کورلدیکندن اول عصردنبرو ایچلرندن برینك اویله زیاده قوت کسب ایلمسنی منعه سعی ایده‌کلمشلردر. والآن بوموازنه اصولی جاری ومعتبر ودولت علیه حقنده دخی فائده‌سی درکاردر . وبومثللو افکار دقیقه‌نك مرکز حصوله کلمسی بین الدول برحکیمانه طاورانیشه موقوف اولدیغندن فن مکالمه وادارهٔ امور خارجیه‌دن عبارت اولان فن (دیپلوماتی) تولد ایلمشدر .

الحاصل شارلیکن ایله فرانسوه‌نك زمان حکومتلری اوروپا مدنیتی ایچون برعصر جدیدك مبدئی اولوب اندن صکره اوروپاده علوم ومعارف ومدنیت کوندن کونه ایلرولمکه باشلامشدر . فقط دفعةً منتشر اوله‌میوب کماله کلمسی خیلی وقته محتاج اولمشدر . حتی سلطان سلیمان خان حضرتلری استانبولده مجانین ایچون دارالشفا انشا ایدرکن اوروپاده برشخص تجنن ایتدکده ایچنه شیطان کیرمش دیو آتشه آتیلوب یاقلمق عادت وحشیانه‌سی هنوز ترك اولنمامش ایدوکی مرویدر .

برمنوال مشروح شارلیکن ایله فرنسوه‌نك محاربات ومناسباتی حسبیله غرب طرفنده رونما اولان اهمیته مبنی سلطان سلیمان دخی اولطرفه متوجه اوله‌رق جهات سائره‌یه چندان اهمیت ویرلمزدی . اول عصرده ایسه جانب شمالده روسیه دولتی رفته

رفته قوتلشه‌رك برارالق قزان واژدرهان ولايتلرني الويروب توسيع دائرهٔ مكنت ايلمش واندن صكره كوندن كونه بيومكه باشلامشدر .
بوعصرده اسپانيا دولتي دخي بروجه مشروح برجسيم دولت ايديسه‌ده اسپانيالولر پك متعصب اوله‌رق مجردقاتوليك پاپاسلرينك سوزيله قان‌دوكمكده ايديلر . بوجهتله اندلس اهل اسلامي حقنده انصاف وانسانيتك خارجنده اوله‌رق ايتمديكلري معاملهٔ غدارانه وخونريزانه قالميوب نيجه بيكناه مسلمانلر انواع عقوبات ايله تلف ايدلمش ونيجه‌سي پريشان اولوب بونجه خانه وخانمانلر ييقلمش اولديغي حالده نهايت اسپانيا قطعه‌سنده هيچ برمسلمان قالماملق اوزره اسپانيا دولتي بر مليونه قريب اهل اسلامي اندلسدن چيقارمشدر . بونلر ايسه اسكيدن متمدن واهل عرض وچالشقان ونيجه‌سي ارباب معارف وصنايعدن آدملر اولدقلرندن اسپانيانك بوحركتي قاعدهٔ حكمت واصول حكومته مغاير دوشوب اولوقتدنبرو اسپانيا دولتي دوچار اولديغي ضعف حالدن قورتيله‌مامش ومدنيتي دول سائرهٔ اوروپا درجه‌سنه كتوره‌مامشدر .
بروجه مشروح فرانسه‌ده پروتستانلق صيق يساغ اولديغي حالده چوق كچميوب طقوز يوز التمش يدي سنهٔ هجريه‌سنه طوغري افكار مذهبيه سربستيتي اورايه دخي سرايت ايدرك بر خيلي فرانسزلرك پروتستان اولمسي اوزرينه قاتوليكلر ايله پروتستانلر بيننده محاربه وقوعه كله‌رك طرفيندن وحشيانه معاملاته باشلنوب خاندان قراليدن اولان پرنسلردن بعضيلري دخي پروتستان اوله‌رق محاربهٔ مذهبيه كيتدكجه شدت بولمشدر . وبر كيجه پارسده قاتوليكلر اياقلانوب پروتستانلرك خانه‌لرينه دخول ايله جمله‌سني اعدام ايتدكلري اثناده ديكر بعض ايالاتده دخي پروتستانلر حقنده بويله قتل عام اصولي اجرا ايدلمش وبو وجهله حسابسز نفوس تلف اولوب بو وقعهٔ مؤلمه اوزرينه فرانسه قرالي طقوزنجي شارلي دخي كدرندن وفات ايتمش ايدي . خلفي اوچنجي هانري پروتستانلره نوازشكارانه معامله‌ايتديكندن قاتوليكلر طاريلوب پاپا دخي كندوسني افوروز ايتمكله ناچار اودخي خاندان قرالينك بوربون شعبه‌سندن اولوب پيرنه طاغلري طرفنده كائن ناوار قرالي اولان وپرتستانلرك رئيسي بولنان هانري ايله اتفاقه قرار ويرمش اولديغي حالده بر كشيش يانه واروب كندوسني خنجر ايله تلف ايلمشدر . حالبوكه ناوار قرالي اولان هانريدن بشقه خاندان قراليدن كمسنه قالمامشيدي . اني دخي قاتوليكلر قبول‌ايتميوب وپاپا افوروز ايدوب دار الفنون خواجه‌لري دخي جلوسنه رضا كوسترمامش اولدقلرندن فرانسه مجلس عموميسي پارسده اجتماع ايدرك كمال حيرت ايله برقرال ارامقده اولدقلري حالده دفع فتنه ايچون هانري قاتوليك اولمق ملابسه‌سيله اهالي

طرفندن مع الممنونیه قبول اولندیغندن کلوب پارسه کیرمش و برقاچ سنه صکره پروتستانلره سربستیت ایله اجرای آیین ایلمك اوزره رخصت ویرمش ایدی .
اوتوز قرق سنه قدر ممتد اولان منازعه ومحاربهٔ مذهبیه ایله خراب اولان فرانسه بو وجهله راحت بوله‌رق هر ایش یولنه کیرمکه باشلامشیکن اشبو دردنجی هانری‌یی دخی سیرجیلردن بریسی سوقاقده عربه ایچنده بچاق ایله اعدام ایتمشدر . یرینه قرال اولان اوغلی صبی اولمغله والده سی وصی اولوب مرقومه ایسه سوء اخلاق ایله متصفه اولدیغندن مدخر وموجود خزینه اولان کلی نقود بوش یرده خرج وتلف اولنمغله فرانسه‌نك امر اداره‌سی فنالاشدیغنه مبنی بیك یکرمی اوچ سنهٔ هجریه‌سنده مجلس عمومی اعضاسی جمع ایدلمش ایسه‌ده برطاقم بیهوده نطقلر وبوش مباحثه‌لر ایله امرار وقت ایدرك بلا نتیجه طاغلمشلردر . واندن صکره فرانسه بیوك اختلاله قدر مجلس عمومی اجتماع ایتمامشدر .
بوصورتله فرانسه ینه برفنا حاله کلمش اولدیغی حالده پسقپوس صنفندن ایکن مؤخراً رئیس الوکلا اولان قاردینال ریشلیونك سعی وغیرتیله آز وقت ظرفنده کسب انتظام ایدرك اولکیدن زیاده نفوذ وقوت قزانمشدر . بوقردینال پروتستان واصلزادکان ایله هاپسبورغ خاندانك نفوذلرینی قیرمقدن عبارت اولان اوچ باشلو بر پولتیقه اتخاذ ایدوب اوچنه دخی ظفریاب اولمشدر . شویله که مخالفی اولان اصلزادکانی اعدام ایتدیرمش واندن صکره فرانسه ده فئودالیته اصولی بتون قیرلمشدر . وفرانسه‌ده‌کی پروتستانلری تهدیدایله صیندیروب وآلمانیا پروتستانلرینی آوستریا علیهنه تحریك ایله فرانسه‌یه ایصندیروب فرانسه دولتی قتولیك اولدیغی حالده ایمپراطور عنوانیله قتولیك مذهبنك باش حامیسی اولان اوستریا دولتی‌ایله پروتستان مذهبنی ترویجه چالیشان آلمانیا پرنسلری بیننده جریان ایدن محاربانه مادةً ومعنیً مداخله‌دن خالی اولمزدی . بومثللو تدابیر دیپلوماتیقیه ایله امور خارجیه‌یی حسن اداره ایدرك فرانسه دولتنی برنجی دولتلر صره سنه کتوردیکی کبی فرانسه ده انجمن دانش کشادیله علوم ومعارفك ترقیسنه دخی غیرت ایتمشیدی . بیك اللی‌ایکی سنهٔ هجریه سنده فوت اولوب بر سنه صکره قرال دخی فوت اوله‌رق اوغلی (لویی‌قاتورز) یعنی اون دردنجی لویی فرانسه قرالی اولوب انجق بش یاشنده صبی اولدیغندن والده سی وصی ووکیل دولت اولمشدر . مشار الیها هاپسبورغ خاندانندن اسپانیا قرالنك قیزی اولدیغی حالده ریشلیونك احبابندن مازارن نام ایتالیالو برقاردینالی رئیس الوکلا ایدوب او دخی هاپسبورغ خاندانك تنزلی حقنده ریشلیونك متخذی اولان اصول پولیتیقه‌یی اتخاذ ومجرد ایمپراطوری اضرار ایچون

آلمانياده‌كى محاربهٔ مذهبيه‌يه مداخله‌ده دوام ايتمش و بو محاربه‌ده پروتستانلره الك زياده ياردم ايدن اسوج دولتيله اوستريا واسپانيا دولتلرى عليهنه براتفاق ياپمش ايدى . وفرانسه عسكرى دفعات ايله اوستريا واسپانيا اردولرينه غلبه ايتمشيدى . بناءً على ذلك بيك اللى سكز سنه‌سنده عقد اولنان مصالحه اقتضاسنجه فرانسه‌يه براز محللر ترك ايله پروتستانلرك حقوقى تصديق اولنوب بو جهتله آلمانيا پرنسلرى همان بتون بتون مستقل اوله‌رق ايمپراطورك نفوذى تنزل ايتمش وآلمانيادولتى اصلزادكان جمهورينه بكزر برحال وهيئته كيرمش ايدى .

اولوقتدنبرو آلمانيادولتى وتعبير آخر اوله‌رق جرمانيا ملتى مجلسى ايكيوز قرق پرنس وپاپاس وشهرلر مبعوثلرندن مركب اوله‌رق باويارده‌ده كائن راتسبون شهرنده عقد اولنور اولدى . فقط ايمپراطورايله پرنسلر بالذات كيتميوب وكيل كوندررلردى . ناپليون پوناپارته‌نك زمانه قدر المانيانك حالى بومنوال اوزره كيتمشدر .

بوصورتله آوستريا دولتى اوتوز سنه‌دنبرو ممتد اولان محاربهٔ مذهبيه‌دن قورتلمش ايسه‌ده دولت عليه ايله محاربه‌دن خالى اولمديغى كبى فرانسه‌لو آوستريا دولتك اولوجهله ضعفنى كوريجك انك يرينه اوروپاده برنجى دولت اولمق داعيه سنده بولنديغندن آوستريالو فرانسه محاربه‌سندن دخى قورتيله مامشدر .

فرانسه دولتنك امور خارجيه‌سى اولوجهله ايلروله‌مش ايسه ده امور ماليه‌يه باقيله‌مديغندن خزينه‌ده آقچه اولمديغى جهتله آوستريا واسپانيا ايله محاربه‌يه دوام اولنمق اوزره يكى تكاليف وويركو طرحنه قرار ويرلمسندن طولايى بيك التمش سنهٔ هجريه‌سنده پارسده عصيان ظهور ايدرك لويى قاتورز ووالده‌سى ومازارين پارسدن فرار ايتمشلردر . غريبدركه بوسنه انكلتره‌ده دخى اختلال ظهور ايدرك قرالك اعدامنه حكم اولنوب انكلتره دولتى برجنرال ايله اداره اولنور جمهور شكلنه كيرمشيدى . وفرانسه‌ده خيلى محاربات داخليه وقوعبولدقدن صكره اهالى قرالى قبول ايدوب برمدت صكره مازارن دخى پارسه كله‌رك اولكيدن زياده نفوذ قزانمشدر . فقط بومثللو حالات ايله فرانسزلر فساد واختلاله آليشه‌رق فرانسه‌ده فنا استعدادلر پيدا اولمقده ايدى . وفرانسه ايله اسپانيا اره‌سنده‌كى محاربه دوام ايدوب انكلتره دولتى مديرى اولان جنرال دخى فرانسه‌يه امداد ايتمكله اسپانيا دولتى مغلوب اوله‌رق فرانسه‌يه برخيلى يرلر ترك ايدرك عقد مصالحه اولنمش ولويى قاتورز اسپانيا قرالنك قيزينى تزوج ايلمشدر . انكلتره‌ده دخى قراليت اعاده اولنمش ايسه‌ده ارتق سربسيت يرلشوب تام حكومت مشروطه حالنده قرار قيلمشدر . اما لويى قاتورز پارسه عودت ايتديكى كبى حكومت

مطالقه‌سنه دهازياده قوت ويرمش وسن‌رشده بالغ اولور اولماز نصل طور دليرانه ايله حركت ايده‌جكنى كوسترمش وفى‌الواقع اللى‌سنه‌دن زياده اويله جسورانه وبلكه ظالمانه برطور ايله حكومت ايلمشدر .
مقدما پارسده وبعض بيوك شهرلرده پارلمان ناميله بيوك مجلسلر كشاد اولنمشيدى . بونلر انكلتره پارلمنتوسى كبى دولتك اداره‌سنه وتنظيم قوانين ايشنه مداخله ايده‌ميوب ايالت ديوانلرى مشابه‌سنده اوله‌رق اصل وظيفه‌لرى استينافا رؤيت دعاويدن عبارت ايدى . فقط قرال طرفندن تنظيم اولنان قوانين واعطا قلنان اوامرى مرافعاتده مطاوعت اولنمق اوزره سجله قيد ايتمكه مأمور ايديلر . رفته رفته كندولرينه اهميت ويروب طرف قراليدن قيد ايچون كوندريلان بعض قوانين واوامرى بكنميه‌رك اعتراض ومخالفت ايدر اولمشلرايدى . پارس پارلمانى ابتدالرى لويى قاتورزه دخى بومعامله‌يى ايتمك ايستمش ايسه‌ده لويى اورالره كليوب هركسه حكومت مطلقه‌سنك حكمنى طانتمش وپارلمانه حد ووظيفه‌سنى بيلدرمشدر . وفرانسه دولتنك اولوقت مضايقهٔ ماليه‌سى زياده اولديغى حالده رئيس‌الوكلا مازارن وفات ايتدكده ايكى يوز مليون فرانقلق مالى ظهور ايتمكله لويى قاتورز ارتق رئيس‌الوكلا نصب وتعيينى اصولندن صرف نظرله هرايشه بالذات باقمغى التزام ايدرك وكلادن هربرينك وظائفنى تعيين ايله هربريسى بشقه بشقه كلوب تشبث اولنان ايشلرى عرض واستيذان ايلملرينى اصول اتخاذ ايلمشدر . وهرايش ايچون مستعد مأمورلر انتخاب وتدارك ايدرك امور ملكيه اصلاح وصنايع وتجارت ترويج اولنمغله دولتك بورجى چوق وخزينه‌ده اقچه يوق ايكن امور ماليه دخى يولنه قونلمشدر . وعسكرى منتظم اولوب تورن نام مشهور مارشال ايله فن استحكاماتده آثارى حالا مقبول ومعتبر اولان ووبان نام مهندس دخى موجود اولديغندن اولوقت فرانسه‌نك جهت عسكريه‌جه دخى اسباب لازمه‌سى مكمل ايدى .
شوحالده لويى قاتورزك قاين پدرى اولان اسپانيا قرالى وفات ايتمكله زوجه‌سنك ميراثى اولمق اوزره اسپانيا تصرفنده بولنان بلچيقاده كائن بعض ممالكنك كندوسنه ترك اولنمسنى مطالبه ايتدكده اسپانيا دولتى موافقت ايتمديكندن لويى اعلان حرب ايدرك خيلى يرلرى ضبط ايلمش ايسه‌ده موازنهٔ پولتيقيهٔ اوروپانك وقايه‌سى ضمننده فلمنك جمهوريله اسوج وانكلتره دولتلرى بينلرنده عقد اتفاق اولنمغله لويى ضبط ايتديكى يرلرك برازينى رد ايله مصالحه‌يه مجبور اولمشدر . فقطاولوقت غايت زنكين وكبرلى اولوب برمنوال سابق ديكر دولتلرى تحريكله كندو مرامنه مانع اولان فلمنك جمهورينه كوجنمكله لويى همان اعلان حرب ايله فلمنك اوزرينه

برسرعتلی هجوم ایدرك بیاغی بتون بتون فلمنك مملكتنی ضبط ایتمشیكن فلمنكلولر امستردام شهرینه چكیلوب ودكز ریختملرینی آچوب هرطرفدن صو یوریمكله فرانسزلر رجوع ایتمشلر ایدی . وفلمنك جمهوری تكرار دول سائره‌یی تحریك ایدرك همان بتون دول اوروپا فرانسه علیهنده بولنمغه باشلادیغندن لویی برقاچ اردو ترتیب ایله طرف طرف محاربه‌یه شروع اولنمش وفرانسزلر همان هریرده غالب كاوب سیچلیا طرفند واقع اولان محاربهٔ بحریه‌ده دخی برخیلی فلمنك واسپانیا كمیلری غرق وشكست اولنه‌رق فرانسه دونماسی غلبهٔ تامه‌یه مظهر اولمشدر .

فرانسزلرك بویله جسورانه حركتلری دول محاربه‌یی صلحه میل ایتدردیكندن بیك سكسان طقوز سنهٔ هجریه‌سنده عقداولنان مصالحه‌ده فرانسه دولتی خیلی محللر قزانمشدر . واول وقت فرانسه علوم ومعارفجه پك زیاده ایلرولیوب هرفن وصنعتده الك مشهور آدملر اول عصرده كلمش وفرانسه‌نك هرشیئی بتون عالمه نمونه وعبرت اولمش ایدی . علی‌الخصوص ادبیات فرانسه‌ویه اولوقت حدكماله كله‌رك الك مشهور فرانسه شاعر ومنشی ومورخلری هپ اول عصرك رجالی اولوب بونلر اوروپانك سائر یرلرنده دخی مقبول ومعتبر اولدقلرندن هریرده فرانسز لسانی تدریس اولنوب لویی قاتورزك دخی جمله اوروپا امورینه مداخله‌سی اولمق حسبیله اولوقتدنبرو فرانسز لسانی امور دیپلوماتیقیه‌ده همان علی‌العموم استعمال اولنه كلمشدر . ولوینك علوم ومعارفه رعایتی اولدیغی كبی كوزل انشاآته دخی رغبتی اولوب فرانسه‌ده ورسای سرایی كبی حالا مشهود نظر تحسین اولان بنالر هپ انك آثارندندر. وعصرنده كوزل قوانین ونظامات تأسیس ایله فرانسه‌نك امر اداره‌سی ایلرولمشدر .

دولت علیه هرجهتله دول سائره‌یه نسبتله فائق وغالب ایكن روش حال وزمانه كوره امور ملكیه وعسكریه‌سنه برمرتبه دها اعتنا ایده‌جكنه كوشتمش ومعارف وصنایعی ایلرولده‌جك یرده اهمال وتكاسل یولنی طوتمش اولدیغندن رفته رفته مصالح ملكیه وعسكریه‌سنده نظامسزلقلر پیدا اوله‌رق بیك تاریخندن صكره تنزله یوز طوتمشیدی . وبو عصرده كوپریلی اوغللرینك همتیله بعض فتوحاته مظهر اولمش ایسه‌ده اوروپانك ترقیاتنه نظراً كیرو قالمش ومارشال مونته قوقولی معرفتیله اوستریاده دخی منتظم عسكر احداث اولندقدن صكره دولت علیه‌نك اصلا بوزلمق وكیرو دونمك بیلمیان علوفه‌لو عسكری اوستریا محاربه‌لرنده یوز چویرمكه باشلادیغی كورلمش اولدیغندن دولت علیه دها اولوقت تجدید احوال واصوله محتاج اولمشیدی .

الحاصل بوعصرده اوروپا بر بشقه حال وهیئته کیروب علی الخصوص فرانسه فوق العاده ایلرولمشیدی .
ولویی قاتورز پك زیاده شان وشهرت کسب ایدرك کندوسنه کبروعظمت کلوب امور خارجیه‌جه بتون دول اوروپایی تهدید ایدرجه‌سنه خود پسندانه ومتکبرانه طاوراندیغی کبی امور داخلیه‌جه دخی بو مسلکه سلوك ایدوب حتی پروتستان مذهبنك سربستیء اجراسی حقنده یوز سنه مقدم یاپیلان قانونی الغا ایتمشیدی . حالبوکه یوز بیکدن زیاده قالمیا مذهبلرینی ترك ایده‌مدکارندن وممالك سائره‌یه کیتملری دخی ممنوع اولدیغندن برطاقمی خفیا فرانسه‌دن چیقوب ممالك سائره‌ده توطن ایتمش وبرچوغی دخی فرانسه طاغلرنده قالوب مقاومت حالنده بولنملریله طرفیندن برچوق نفوس تلف اولمش ایدی .
برمنوال سابق فرانسه‌ده علوم ومعارف فوق العاده ایلروله‌مشیکن بوحال وحرکتك وقوعی بادیء حیرتدر . شوقدرکه بودفعه دخی خیلی پروتستانلر اعدام اولنمش ایسه‌ده مدنیتك ترقیسی ثمره‌سی اوله‌رق یوز سنه اول اولدیغی کبی پروتستانلر حقنده قتل عام اصولی اجرا اولنمامشدر . ونصل‌که بالاده بیان اولندیغی اوزره اسپانیا دولتی شوقدر یوز بیك متمدن وچالشقان مسلمانی اسپانیا قطعه‌سندن طرد واخراج ایدوبده بویله برحرکت غیرمعقوله سیئه‌سی اوله‌رق دوچار اولدیغی ضعف حالدن حالا قورتیله‌مامش ایسه فرانسه دولتی دخی پروتستانلرك اولوجهله پریشانلقلری حسبیله اوقدر چالشقان واهل معارف وصنایع اولان تبعه‌یی الدن چیقارمش اولدیغندن علوم وصنایع وفابریقه‌لرله مالامال اولان فرانسه بردرجه دوشمش وبوجهتله فرانسه دولتنه دخی بعض مرتبه ضعف کلمش ایدی .
لویی بروجه مشروح پروتستانلغی منع ایله قاتولیك مذهبی حقنده برغیرت کوسترمش اولدیغی حالده پاپانك نفوذینی پولتیقه‌سنه مغایر کوردیکندن فرانسه‌ده برعموم پاپاس مجلسی تشکیل ایله پاپا دول سائره‌نك حکومت جسمانیه‌سنه مداخله ایده‌مز . وپاپاس مجلس عمومیسنك رأی وقراری پاپانك رأی وقرارینه مرجحدر . دیو بند بند برنظامنامه تنظیم ایتدرمشیدی .
دول اوروپا ایسه لویینك حرص وطمعندن امین اوله‌مدقلرندن فلمنك جمهوریتك تشویقی اوزرینه فرانسه علیهنه اتفاق ایلمش اولدقلری لویینك معلومی اولیجق کویا بو پروتستان غائله‌سندن فرانسه‌نك متأثر اولمدیغنی اثبات ایچون انلردن اول جنکه مباشرتله آلمانیا طرفنه هجوم ایتمش واولوقت آوستریا دولتی دخی

دولت علیه سفریله مشغول بولنه‌رق اکثریا فرانسه عساکرئی غالب کلمش ایسه‌ده اول اثناده انکلتره قرالی فرانسه‌نك عکسنه اوله‌رق انکلتره‌ده ممنوع اولان قاتولیك مذهبنی اعاده ایتمك داعیه‌سنه دوشدیکندن طولایی انکلتره‌ده طورمیوب فرانسه‌یه فرار ایتدکده لویی طرفندن مع الممنونیه قبول اولنمسی اوزرینه بیك یوز سنهٔ هجریه سنده انکلتره پارلامنتوسی طرفندن خلع ایله یرینه دامادی وفلمنك جمهوریننك استات هولدری اولان کلیوم انکلتره قراللغنه انتخاب اولنوب کلیوم ایسه اوته‌دنبرو لوییناك خاص دشمنی اولدیغی جهتله جریان ایدن محاربه‌لر دها زیاده جسامت کسب ایدرك فرانسه عسکری براً اکرچه اکثریا غالب اولمشیدی . لکن دونمناسی انکلتره وفلمنك دونمالریله لدی التقابل پك فنا حالده مغلوب اولدقدن بشقه بو محاربه‌لرده فرانسه‌نك چوق نفوسی تلف اولوب مشهور جنراللری دخی قالمدیغندن وقحط وغلا ظهور ایدرك عسکری میانه‌سنده اطاعتسزلك اماره‌لری مشاهده اولنوب صنایع وتجارت دخی تنزل ایتمکده اولدیغندن لویی ایتدیکنه نادم اولوب بویله‌جه اون سنه ممتد اولان محاربه‌لرده ضبط ایلدیکی ممالکی ترك ایدرك بیك یوز طقوز سنهٔ هجریه‌سنده آوستریا وانکلتره ودیکر متفق دولتلر ایله عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش وبوجهتله نفوذی خیلیجه تنزل ایتمشدر .

اول اثناده دولتعلیه دخی آوستریا وونديك ولەه وروسیه دولتلریله محارب اولدیغی حالده انکلتره وفلمنك دولتلری توسط ایدوب همان برسنه صکره دول اربعهٔ مذکوره ایله عقد مصالحه ایدرك اون بش سنه‌دنبرو کرفتار اولدیغی مشاق سفریه‌دن قورتلمشدر . فقط ازاق قلعه‌سی روسیه دولتنده قاله‌رق اول طرفدن روسیه‌یه برتجارت قپوسی آچلمشدر . وبومحاربه‌ده روسیه چاری اولان بیوك پترو معلم عسکرك فائده‌سنی مشاهده ایدرك همان تکثیریله مشغول اولمش ودولتنی فرنك دولتلری طرزنده تنظیم ایله پك واسع برترقی یولی المشدر .

اولوقت فرانسه‌نك مضایقهٔ مالیه‌سی اول درجه‌یه کلمشیدی‌که اصلزادکان رتبه‌لریله دولت مأموریتلری آقچه ایله صاتیلوردی . دول متفقه ایله مصالحه‌سی ایسه حقیقت حالده متارکه قبیلندن ایدی . زیرا اسپانیا قرالنك اولادی اولمیوب اولوقت ایسه میلان وناپولی وسیچلیا وامریقاده مکسیقا وپرو کبی جسیم مملکتلر دخی اسپانیایه ملحق بولندیغندن آوستریا وفرانسه دولتلری طرفندن حقوق وراثت بحثی درمیان اولنمش اولدیغی حالده اسپانیا قرالی وصیتنامه‌سنده لویینك

ایکنجی حفیدینی کندوسنه وارث اولمق اوزره تعیین ایله بیك یدی یوز سنهٔ عیسویه‌سنده وفات ایلدکده لوینك حفیدی اسپانیاده اجلاس اولنمشیدی . آوستریا دولتی ایسه انك قرالیتنی تصدیق ایتمیوب انکلتره وفلمنك ایله اتفاق ایلمش وپورتکیز واسوج ودیکر اوروپا دولتلری دخی اسپانیا وفرانسه دولتلرینك برلشمسی خوفیله بو اتفاقه داخل اولمش ایدی .

بونکله برابر ایمپراطور بالجمله آلمانیا امراسنك امدادینه محتاج اولدیغنه مبنی آلمانیا هرسکلرندن براندوبورغ مارکیسی اولان برنجی فردریقی جلب ایتمك اوزره قرال عنوانی المسنه راضی اولمغله اودخی براندوبورغه ملحق وبحربالطق کنارنده واقع پروسیا مملکتنه اضافتله پروسیا قرالی عنوانی الەرق بو محاربه‌یه داخل اولمشدر . اشته بو تقریبله پروسیا قراللغی ظهوره کلوب صکره آوستریا دولتنه بیوك رقیب اولمشدر .

وبو محاربه‌یه ابتدار اولندقده بعضاً فرانسه واکثریا دول متفقه عساکری غالب کلوب بو صره‌ده انکلیزلر دنیانك اك متین قلعه‌سی اولان (جبلتره) جبل الطارق قلعه‌سنی ضبط ایتمشدرکه حالا انکلتره دولتی یدنده‌در .

واولوقت فرانسه‌نك بیوك جنراللری اولمیوب بالعکس دول متفقه‌نك انکلیز قوماندانی (ماریبورغ) وآوستریا قوماندانی (پرنس اوژن) کبی مشهور جنراللری اولەرق بونلر برقاچ بیوك محاربه قزاندقلرندن فرانسه‌لو بیتاب اولدیغی حالده فرانسه‌نك هرطرفنده ظهور ایدن قحط وغلادن ناشی پیدا اولان مضایقه اول مرتبه‌ده ایدی که لویی کندو سفره طاقندن برازشی صاتمغه مجبور اولمشیدی . بونك اوزرینه لویی مصالحه استدعا ایلمش ایسه‌ده دول متفقه برچوق آغر شرطلردن بشقه حفیدینك اسپانیادن اخراجی ایچون کندوسنك دخی عسکر سوق وادخال ایتمسی شرطنی تکلیف ایتدکلرندن تکرار محاربه‌یه شروع اولنوب انجق فرانسزلرینه مغلوب اولمغله لویی چاره‌سز دول متفقه‌نك هردیدیکنه موافقته مجبور اولمشیکن اسپانیاده فرانسزلر دول متفقه عسکرینه غالب کلملریله افکار دکشمشدر .

زیرده تفصیل اولنه‌جغی اوزره بواثناده روسیه چاری سالف الذکر بیوك پترو اسوج دولتنه غلبه وبحر بالطق سواحلنده برخیلی یرلری استیلا ایدرك فرنکستانه برتجارت قپوسی آچمشدر . وپروت محاربه‌سنده بربیوك تهلکه‌یه دوشمش ایسه‌ده بالطه‌جی محمد پاشادن طلب عفو وامان ایله قورتیلوب ینه ایشنه دوام ایلمشدر . بناءً علی ذلك اندن صکره میزان پولتیقه‌نك براوجنی دخی جانب شمالده ارامق لازم کلمشدر .

اول اثناده انکلتره‌لو صلحه مائل اولوب سائر دول متفقه‌دخی اسپانیانك فرانسه‌ایله برلشمسندن خوف ایتدکاری کبی آوستریایه‌التحاق تقدیرنده‌ده موازنهٔ پولتیقه‌نك اخلال اولنه‌جغنی مطالعه ایتملریله واسپانیا اهالیسی قراللرندن خشنود اولدقلری حالده مجرد آوستریانك منفعت مخصوصه‌سی ایچون طرد واخراجنده اصرار اولنمق حقوق ملله مغایر اولمغله همان موازنهٔ پولتیقیه وقایه اولنه بیله‌جك بر صورت صحلیه‌یه موافقت استعدادلری حصوله کلمش اولدیغی حالده لویی قاتورز ابتدا انکلتره دولتیله خفیا مکالمه‌یه شروع ایله متارکه وبیك یوز یکرمی بش سنهٔ هجریه‌سنده انکلتره وفلمنك وایرتسی سنه آوستریا دولتلریله عقد مصالحه ایتمشدر .

واکرچه اسپانیا دولتی فرانسه خاندانی اوزرنده قالمش ایسه‌ده هیچ بر وقتده بو ایکی دولتك برلشدیرلمامسی وجبلتره قلعه‌سیله فرانسه‌نك امریقاده متصرف اولدیغی برخیلی ممالکك انکلتره‌یه ترك اولنمسی معاهده‌ده شرط ایدلمش وانکلتره دولتی بیویوب وعلی الخصوص قوهٔ بحریه‌سی زیاده میدان الوب بالطبع صنایع وتجارتی دخی ترقی ایدرك برنجی دولتلردن بریسی اولمشدر .

بو معاهده‌نك برغریب فقره‌سی بودرکه اسپانیانك آمریقاده کائن مملکتلرینه سنوی بشبیکه قدر زنجی کوله ادخال وفروخت ایلمك اوزره برانکلیز قومپانیاسنه امتیاز اعطاسنی انکلیزلر شرط ایتمشلر ایدی . بو مصالحه‌ده آوستریا دولتنه دخی بلچیقا وناپولی ومیلان وساردنیا ممالکتلری ترك ایدلمشدر . فقط ساردنیا مؤخراً سیچلیا اطه‌سی مقابلنده واقع ساووه دوقه‌سنه ویرلمشدر . فرانسه دولتی دخی برعظیم مخاطره‌دن قورتلمشدر . فقط بو محاربه‌دن صکره ارتق لویی قاتورزك شان وشهرتی وفرانسه‌نك سطوت وسورتی تنزل ایتمشدر . وفرانسه‌نك محاربه مناسبتیله بر ملیوندن زیاده نفوسی تلف اولمش وهر یرنده قحط وغلا ظهوره کلمش اولوب ویرکو وتکالیف سائره ایسه افراط درجه‌سنه واردیغندن اهالیدن بعضیلری باغلرینك حاصلاتندن فائده کورمز اولدقلری جهتله کندو اللریله باغلرینی تخریب ایتدکلری کبی بعضیلرینك ویرکویه مقابل اللرندن حیوانلری آلندیغندن بر طاقمی دخی کندو اللریله حیوانلرینی اولدیررلر ایدی . بو جهتله زراعته کلی خلل طاری اولمشیدی . فرانسه‌نك حالی همان بیوك اختلالی زماننه قدر بو منوال اوزره کیتمشدر .

لویی قاتورز مجرد حب شان وحرص شهرت داعیه‌سیله بو نتائج سیئه‌یه کندوسی سبب اولدیغندن ناشی مکدر اولوب بر بیوك کدری دخی بو ایدی که اوغلی ایله

حفیدی که تلماق کتابنك مؤلفی فنه‌لون انك خواجه‌سی ایدی بونلر سائر پرنسلر
هپ کندوسنك حال حیاتنده وفات ایتمکله وارثی اولملق اوزره یالکز بوحفیدینك
بش یاشنده براوغلی قالمشیدی . وفاتندن اولجه آنی یانه جلب ایله بن زیاده محاربه‌لره
ابتدار ایتدم بوبابده بنی تقلید ایتمه بنم کیبده چوق مسرف اولمه اهالینك سعادت
حالنه چالش دیو نصیحت ایلمش ویاکاش یوله کیتدیکنی اکلایوب نادم اوله‌رق
بیك یوز یکرمی سکز سنهٔ هجریه سنده وفات ایتمکله اشبو حفیدی اون
بشنجی لویی نامیله جلوس ایتمشدر . ولویی قاتورزك وصیتنه مغایر اوله‌رق برادر
زاده‌سی اولان اورلیان دوقه‌سی پارلامنتو طرفندن وکیل دولت تعیین اولنمشدر .
عصرمزده فرانسه‌ده اختلال ظهوریله خلع اولنان مشهور لویی فلیب بودوقه‌نك
حفید زاده سیدر .
لویی قاتورز تام برحکومت مطلقه‌وافکار خودسرانه‌یه‌مائل اوله‌رق برشیده‌سر بستلکی
سومیوب خلق دخی انك مزاجنه توفیق حرکت ایتمك اوزره برریاکارلق یولنه
دوکشدلر ایدی . ریاکارلغك صوکی ایسه بدخویلغه ودینسزلکه منجر اولملق
مجرباتدن اولمسیله انك وفاتندن صکره ارتق کیمسه برشیدن احتراز ایتمیه‌رك بر فنا
یوله کیدلمکه باشلامشدر . بوجهتله لویی فرانسه اهالیسنك افساد اخلاقنه سبب
اولدیغی کبی ذوق وصفایه و برطاقم فاحشه‌لره پك چوق اقچه‌لر خرج ایتدکدن
بشقه آچدیغی محاربه‌لرده دخی بونجه خزینه‌لر تلف اولدیغندن وفاتنده فرانسه
اوزرنده اوچ ملیار یعنی اوتوز بیك کره یوز بیك فرانقلق بورج براقدیغندن
دینله بیلورکه فرانسه بیوك اختلالك اسبابی انك زماننده حاضرلنمشیدی .
وسالف الذکر اورلیان دوقه‌سی ذوق وصفایه مائل وسوء قرینه مبتلا اولوب خلق
دخی هنوز لویی قاتورزك پنجهٔ تضییقندن قورتلمش اولدقلرندن انك حرکاتنه تقلید
ایله جملهٔ ذوق وسفاهته‌دوشمشلردر . بوصورتله‌بش‌التی سنه ظرفنده‌فرانسه‌دولتنك
اسکی بورجی اوزرینه‌یارم ملیار بورج‌دهاعلاوه‌اولنمشدر . بونك تأدیه‌سی‌چاره‌سی
آراندیغی صره‌ده (لاو) نام براوسقوچیالو کلوب دوقه‌یه برطاقم عجیب وغریب
تدبیرلر عرض ایله بربانقه وبرده بیوك تجارت قومپانیاسی احداثنه رخصت الوب
دوقه ایله بالاتفاق حسابسز بانقه اوراقی تداول ایتدیره‌رك ایکی سنه ظرفنده جمله
فرانسه‌اهالیسنك نقودینی‌طوپلامشیدی . شویله‌که بوبانقه‌وقومپانیا بی‌اساس‌اولدیغی
حالده سهم وحصه‌لرینك قیمتلری برمدت انواع کذب ودسیسه وبرطاقم خیالی
تشبثات‌تجاریه واعتبارات صرافیه ایله اصل‌قیمتلرینك یکرمی قاتنه‌قدر چیقمشیدی .
بوایسه خولاندیزجیاق قبیلندن برآلش ویرش اولوب سرینی فهم ایدنلر

﴿ قوماربازلق ﴾

قومارباز اق بولده خیلی شی قزانه‌رق آزوقت ظرفنده قولایلقله زنکین اولمشیدی . ولاو دخی پك زیاده شهرت قزانوب اولوقت انظار ناسده اندن بیوك آدم یوغیدی . بوکا الدانه‌رق آحاد ناس چارچابوق زنکین اولمق اوزره نقد آقچه‌لرینی الدن چیقاردقلرندن بشقه اکثریسی املاکنی صاتوت اثمانیله اسهام وحصه آلوردی . بوطریق ایله صاتیلان اسهام وحصه‌لرك قیمت اعتباریه‌سی بتون فرانسه‌ده تداول ایتمکده اولان نقودك سکسان قاتنه بالغ اولدیغی حالده برکون بردن بره اعتباردن ساقط وبوخیالات واعتبارات دفعةً زائل اولیجق آحاد ناسك اکثریسی آن‌واحدده فقیر اولوب لاو دخی فرانسه‌دن فرار ایلمشدر .

بویله بربیوك طولاندیریجیلق ایله فرانسه دولتی بورجنك خیلی مقدارندن قورتلمش ایسه‌ده اهالی پك زیاده فقر واضطرابه دوچار اولمشیدی . بونکله برابر اول اثناده وبا خسته‌لکی ظهور ایتمکله دول اجنبیه فرانسه کمیلرینی لیمانلرینه قبول ایتمدکلرندن فرانسه‌نك صنایع وتجارتنه دخی چوق خلل کلمشیدی . فقط بواثناده دوقه فوت اولوب قرال دخی سن رشده بالغ اولمغله فرانسه براز راحت بولمشیدی .

بوآوانده آلمانیا ایمپراطوری بولنان آلتنجی شارلینك ارکك اولادی اولمیوب هاپسبورغ خاندانك دیکر شعبه‌لرنده دخی ذکور قالمدیغندن آوستریا دولتنك نسایه انتقال ایتمسی حقنده برقانون وضع ایدوب بروقتدنبرو ایمپراطورلق هاپسبورغ خاندانده اوله‌رق آلمانیا پرنسلری بوخاندانه آلشمش اولدقلرندن جمله‌سی بوقانونی قبول ایله دول اجنبیه‌یی دخی ارضایه سعی ایتمشلر ایدی . انجق بیك یوز اللی اوچ سنه‌سنده شارلینك وقوع وفاتی اوزرینه قیزی ماریا ترزیا آوستریا وچه ومجارستان قراللقلری تختنه جلوس ایتدیکی کبی باویارا منتخب پرنسی اجدادینك آوستریا دولتنه قرابتی اولمق سررشته‌سیله آوستریا دولتنده حق وراثت ادعا ایدوب فرانسه ایله اسپانیا دولتلری دخی آنی تصدیق ایتملریله شارلی فرانقفورتده ایمپراطور تاجنی کیمش ایسه‌ده ماریا ترزیا مجارلری جلب ایلمش اولدیغی کبی انکلتره دولتی دخی اکا امداد ایچون ایکی اردو ترتیب ایتمشیدی . فرانسه‌نك محاربه ایده‌جك وقتی اولمدیغی حالده شو قارغشه‌لقده آوستریانك رین نهری طرفنده‌کی ممالکندن برازینی آلیویرمك املیله نصلسه جنکه کیریشوب براً فرانسه عساکری بعضاً غالب اولمش ایسه‌ده بحراً بتون بتون مغلوب اولمش وشارلی وفات ایدوب اوغلی دخی بوادعادن فراغت ایتمش وماریا ترزیانك زوجی اولان توسقانه دوقه‌سی فرانسوه اکثر امرای آلمانیا

طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمغله ماریا ترزیا بیك یوز التمش ایکی سنه‌سنده خصماسیله غالبانه عقد مصالحه ایدرك قوجه‌سیله برلکده حکومته ابتدار ایلمشدر . بومحاربه‌ده انکلتره دونماسی اولکندن زیاده شهرت بولمش وفرانسه دولتی بیهوده برچوق مصارفه کرفتار اوله‌رق امور مالیه‌سی برمرتبه دها فنالاشدیغی کبی دونماسی بالکلیه خراب اوله‌رق تجارتنه دخی خلل کلمشدر .

وفرانسه قرالی اولان اون بشنجی لویی برحکمدار غیور اولمیوب اوقاتی اکلنجه وذوق وصفایه مصروف اولدیغندن کندوسنی برفاحشه‌یه تسلیم ایدرك انك رأییله ادارهٔ دولت اولندیغی کورلنجه فرانسه اهالیسی بوکا نظر تأسف ایله باقوب قرال حقنده توجه عمومی زائل اولمشیدی .

قرالك بویله سوء اطواریله قرالیت مسندینك شان واعتباری تنزل ایتمکده اولدیغی حالده اول عصرك فیلسوفلرندن مونتسکیو نام مؤلف مشهور هیئت دولت ندر وعدالت وحقانیت نه دیمکدر . بونلرك اصل واساسنی بیان ایتدیکی ومشهور ولتر دخی هرشیئی استهزا ایله عقاید وافکار عتیقه‌یی اعتباردن دوشوردیکی کبی روسو نام مؤلف دخی غایت منشیانه اوله‌رق تألیف ایتدیکی کتابلرده دولت ودین ومذهبك احوال اساسیه‌سندن صورت موضحه‌ده بحث ایتمشدر . اوته‌دنبرو کرك افکار پولتیقیه وکرك افکار دینیه ومذهبیه‌جه هردرلو سربستیدن محروم طوتیلان فرانسه اهالیسی همان بومؤلفلره تابع اوله‌رق افکار عمومیه بربشقه شکله کیرمکه باشلیوب حالبوکه بوخلقك اولوقته قدر بلاتربیه خالی قالان اذهانه بردن بره بومثللو افکار فلسفیه القا اولندیغی کبی حوصلهٔ فهم واذعاننه صیغمیوب وآحاد ناس بومثللو ابحاث عمیقه‌یی دفعةً اکلایه‌میوب بحیرهٔ حیرته دوشه‌رك اکثر خصوصاتده یاکلش معنی ویره‌کلدکلری جهتله افکار عمومیه برپاکاش یوله صاپمش ایدی . دیکر بعض مؤلفین دخی حکمای کلبیون طورینی طوته‌رق دنیا خوشجه یاشامقدن عبارتدر بشقه فضیلت ووقاحت یوقدر کلامنی اساس اتخاذ ایله خلقی بتون بتون دینسزلك یولنه سوق ایتدکلرندن ناشی فرانسه‌ده کوندن کونه دینسزلك افکاری غلبه ایدرك سربستیت سوداسی درجهٔ افراطه کوتورلمشیدی . قرالك طوری فنالاشدقجه اهالینك بووجهله اذهانی بشقه‌لاشدیغی جهتله فرانسه برعجیب طور وحاله کیرمکده ایکن آمریقاده کائن بعض ممالکدن طولایی انکلتره دولتیله برطاقم منازعه ومجادله‌لر جریان ایتمکده ایدی .

بروجه بالا قریب العهدده قراللق عنوانی المش اولان پروسیا دولتی هرسکلك عنوانی حائز اولمق حسبیله آلمانیه ایمپراطورلغنك لواحقندن معدود ایسه‌ده کلی

قوت وقدرت کسب ایلمش اولدیغندن پروتستان مذهبنه کیرمش اولان حکومتلره پیشرولك صورتیله ایمپراطورلغه متصرف اولان اوستریا دولتنه معارض قوی اولمشیدی .

فرهدریقوس الکبیر یعنی بیوك فرهدریق دیو معروف اولان پروسیا قرالی ایکنجی فرهدریق ایسه سالف الذکر آوستریا وراثتی محاربهسی مناسبتیله سیلزیا قطعهسنی قزانوب ملکنی توسیع ایتمش وامور ملکیه وعسکریهسنه فوق الغایه نظام ورابطه ویرمکه بذل مجهود ایتمکده بولنمش اولمسیله قوت ومکنتنك فوق العاده ترقیسی دول سائرهنك وعلی الخصوص بیوك دشمنی اولان ماریا ترزیانك نظر دقت ورقابتنی جلب ودعوت ایلدیکندن وفرهدریق اول عصرك بر بیوك فیلسوفی اولدیغی حالده غایت مستهزی اولوب بعض حکمداران ووکلای اوروپا حقنده هجویهلر سویلمکله کوجندرمش اولدیغندن وپروسیانك پروتستانلره مرجع ومرکز اولمسنی بریسی چکهمدیکندن انی قرالیت رتبهسندن اجدادینك اولکی حالنه یعنی براندوبورغ منتخب پرنسی عنوانه تنزیل ایتمکی تصمیم ایتمشلر ایدی . وروسیه دولتی ارتق شرق وغرب ایشلرینه قاریشور اولدیغندن پروسیا علیهنه اوستریا ایله عقد اتفاق ایدوب له قراللغی عهدهسنده بولنان ساقسونیا دوقهسی دخی بو اتفاقه ادخل اولنمشیدی . فرهدریق بونی خبر الدیغی کبی انلردن اول طاورانوب بیك یوز یتمش سنهٔ هجریهسنده بغتةً ساقسونیا مملکتنه کیرمش وساقسونیا پرنسی طاورانهمیوب تسلیم اولمش ایدوکندن همان اوستریا دولتیله سائر آلمانیا امراسی بالاتفاق فرهدریقه اعلان سفر وروسیه دولتی دخی برقولدن پروسیا اوزرینه سوق عسکر ایتمشیدی .

فرانسه دولتی مقدمکی سفرده اوستریادن بریر آلهمدی بو محاربهده باری پروسیادن برشی قاپمق خولیاسنه دوشوب بونجه سنهلردنبرو تنزله چالشدیغی هاپسبورغ خاندانیله اتفاق ایدرك پروسیا علیهنه اعلان حرب ایتدی . انکلترهلو ایسه فرانسهنك بویله ازقدیم دشمنی اولان آوستریا دولتیله اتفاق ایدیشی طرف قزانوبده صکره انکلتره علیهنه حرکت ایتمك نیتندن منبعث برکیفیت اولمق ظننه ذاهب اولهرق انکلتره دولتی دخی پروسیا ایله اتفاق ایلدی . اشته بوصورتله یدی سنه ممتد اولان محاربهیه باشلانیلوب فرانسه دولتی بوسفرده براً مظفر اولهمدیغی کبی بحراً دخی مغلوب اولهرق امریقاده متصرف اولدیغی برخیلی ممالکدن بشقه مجتمعهٔ آمریقانك جهت شمالیهسنده واقع قنادا قطعهٔ جسیمهسنی دخی انکلیزلره غایب ایتمشیدی . بوقطعه حالا انکلتره دولتی یدنده در .

وفرهدریق بیوك محاربهلرده اکثریا غالب کلمش ایسهده طرف طرف وقوعبولان

بونجه محاربات متواليه ده چوق عسكری تلف اوله رق همان بتمه درجه سنه كلمشيكن كندوسنك مشتاق فضل وعرفانی وپروسيا آداب واصولنك حيرانی اولان اوچنجی پترو روسيه ده جالس تخت ايمپراطوری اوليجق فره دريق ايله عجالة مصالحه ايدرك پروسيا ممالكنه كيرمش اولان روسيه عسكرينك قوماندهسنی اكا ويرمش ومتعاقباً پترونك خلعيله يرينه جالسهٔ تخت اولان مشهوره ايكنجی قترينه دخی بومصالحه‌يی تصديق ايديويرمش اولديغندن وآلمانيا اهاليسی بومحاربات ايله دوچار مضايقه اولوب آلمانيا پرنسلری دخی فره دريقدن خوف ايدر اولدقلری جهتله برر برر چكلدكلرندن واوستريا دولتنك دخی مجالی قالمديغندن همان جمله‌سی عقد مصالحه ايله سفرهفت ساله غائله سندن قورتلمشلردر . وبو مصالحه ده اوستريا دولتی سيلزيا ولايتنی استرداد ايده میوب بوقطعه ينه پروسيا يدنده قالمش وپروسيا دولتی ارتق برنجی دولتلر صره سنه كچه‌رك اولوقتدنبرو دول خمسهٔ معظمه دن بريسی اولمشدر . انجق اوستريالو طرفندن وسوسه سی غالب اولمغله معلم ومرتب عساكرينی ايكی اوچ يوز بيكه ابلاغ ايتديكنه قناعت ايلميوب ايجاب وقت وحالی كوزه درك كاه فرانسه وكاه انكلتره وبعضاً روسيه دولتلريله ربط پيوند اتحاد وموافقت وبرطرفدن دخی آلمان حكمدارلری ايچنده طرفدار پيدا ايلمك ايچون بعضلرينی التزام وحمايه ايده كلمشدر . وفرانسه دولتی اوته دنبرو آوستريا دولتنه رقيب ومعارض قوی ايكن پروسيا دولتی بووجهله كسب قوت ايلمكله آوستريا دولتی فرانسه ايله اتحاد ايدرك اندنصكره فرانسه اتفاقنی مقتضای مصلحت عد ايلديكی مثللو پروسيا دولتندن احترازاً روسيه دولتنك دوستلغنی دخی اصولدن اتخاذ ايلمشدر .

بالاده مذكور اولان محاربه ده فرانسه دولتی برشی قزانه مدقدنبشقه بروجه مشروح آمريقاده برچوق ممالكنی ضايع ايتمش ومضايقهٔ ماليه سی بردرجه دها آرتوب اون بشنجی لویی ايسه دائما فاحشه لرله اكلنمكده اولديغی حالده خزينه ده خرج ايده جك اقچه بوله مديغندن كندوسنك كومش سفره طاقمنی ضربخانه‌يه كوندرمكه مجبور اولمشدر .

فرانسه دولتی بويله برفنا حاله دوسمشكن قاتوليكلر بيننده ارادهٔ جزئيه مسئله‌سندن طولايی اسكيدن سوروبجه ده قالمش اولان برمنازعهٔ مذهبيه تكرار چيقوب ژوزويتلر عليهنه اوله رق برجبريه مذهبی ظهور ايتديكی اثناده متعصبلردن بريسی قرالی خنجر ايله جرح ايدوب بوايسه ژوزويتلرك تشويقنه حمل اولنمش ايدوكندن ژوزويت طريقی يساغ ايدلمشيدی . پروتستانلغك ظهوريله قاتوليك

(مذهبنه)

مذهبنه کلی ضعف کلمش وفرانسه‌ده افکار عمومیه بشقه یول الوب بتون بتون سررشتهٔ دیانتك شکست اولمسنه آز قالمش ایکن قاتولیك پاپاسلرینك بویله تدقیق مذهب غائله سنه دوشملری غرائبدندر . وخلق علی العموم قرالك علیهنده اوله‌رق سربستیء افکار سوداسی پك ایلرو درجه‌لره وارادیرلمش اولدیغندن کرك اصلزادکان وکرك رؤسای روحانیه بوکا برچاره ارامق لازم کلور ایکن پارس پارلامنتوسی دخی عمومك توجهنی جلبله کندویه بر اهمیت ونفوذینه قوت ویرمك اوزره قرالك بعض اوامرینه اعتراض ایتمکه باشلامشیدی .

استطراد

اول اثناده اوروپاده چیچك آشیسی صنعتی ظهور ایتمش اولدیغندن بروجه آتی تفصیل کیفیته ابتدار اولنور .

نادراً چیچك چیقارمیان واراایسه‌ده اکثریا هرکس عمرنده برکره چیقاره کلمش اولوب بونك سبب وحکمتنی بیان سیاقده بعض قدمای اطبا دماء صبیانده دم حیض ایله لبندن تولد ایدن فضلات رطبه ورقیقه‌یی طبیعت دفع ایتمك حکمتنه مبنی بهرحال ابدان انسانیه‌ده بوقبارجقلر چیقوب بعدالاندفاع دمه صفوت وقوت کلور دیدیلر . انجق ارنودلق ایله سودانك بعض مواقعنده بوعلت بولنمیوب حتی اهالیسی دیار سائره‌یه سفر ایتدکلرنده چیچك چیقاررلرمش بوکا باقیلورسه بونده اقلیمك دخی سببیتی اولمق لازم کلور ایسه‌ده بعض اطبای معاصرینك افاده سنه نظرا علت مذکوره‌نك مواقع مرقومه‌ده بولنمامسی چونکه علت مذکوره هوایه انتشار ایله باذن الله تعالی جوارینه ساری اولان عاتلردن اولوب مواقع مرقومه‌ده ایسه جمعیت ومحله اولمدیغندن جهت سرایت متحقق اولمامسنه مبنیدر اهالیسی داخل جمعیت اولدقلرنده چیچك چیقارملری دخی بوکا دلالت ایدر . بوصورتده علت مذکوره صبیانده عمومی برخسته‌لك اولدیغنه نظراً طوغشده براستعداد اولوب سرایت دخی بو استعدادی فعله چیقارمقدن عبارت اولور . هرنه حال ایسه بوکونه شیلرك اسباب حقیقیه‌سنه اطلاع علم محیط الهی‌یه موقوف اولوب عقل انسانی بورالرده غریق بحر حیرت اولمقدن بشقه برشی یاپه‌مز .

هجرت نبویه‌نك اوچیوز تاریخلرینه کلنجه کرك اطبای یوناندن وکرك اطبای

عربدن بریسی چیچك خستەلكنه دائر برشی یازمیوب اطبای اسلامك ممتازی واوچیوز تاریخلرنده حكمانك سربلند وسرفرازی اولان محمد بن زكریا ابوبكر رازیكه ری وبعده بغداد مارستانلرینی یعنی خستەخانەلرینی تنظیم ایدن بودر . انواع فنون وحكمته دائر تألیف ایتمش اولدیغی یوزدن متجاوز كتب ورسائلك اكثری علم طبدن اولوب بوكتابلرك بریسی دخی چیچك علتنه دائردر . حكیم مشار الیه اوچیوز یكرمی سنه‌سنده وفات ایتمشدر . اشته الك ابتدا چیچك علتنه دائر بحث ایدن اشبو حكیم رازی اولوب اندن صكره ابوعلی ابن سینا دخی بوكا دائر پك چوق بحثلر یازمشدر .

قدمای حكما پك ادنی علتلر ایچون بیله بوقدر بحثلر ایتمشیكن بوعلته دائر برشی یازماملری بر امر غریب اولوب بناءً علیه بعض اطبا طقوز یوز ویاخود بیك سنه اقدم بوخستەلك اولمیوبده اندن‌صكره ظهور ایلمش برعلت اولمسنه ذاهب اولدیلر . وفی الاصل موجود اولمیوبده صكرەدن حادث اولان نیجه علتلر موجود ومعلوم اولدیغندن چیچك علتی دخی بوقبیلدن اولەرق اول تاریخلردن صكره حادث اولمسی محتمل اولمغله قول مذكور پكده استبعاد اولنەماز . چین اهالیسنك اعتقادلری دخی بوقولی تأیید ایدركه بوندن سكز یوز بوقدر سنه مقدم چینده چیچك خستەلكی یوق ایكن قانطون شهرینه كلوب كیدن بصره تجارندن سرایت ایلدی دیو ادعا ایدەیورلر . وامریقاد دخی مقدما چیچك علتی یوق ایكن قولنبك كشفندن صكره اوروپالولر ایله اختلاط حاصل اولدقده اوراده دخی هیچ بریرده كورلمدك‌صورتده‌شدتلوچیچك‌خستەلكی‌ظهور ایدرك پك‌چوق نفوس ضایع اولمش ایدوكی مرویدر . هرنه حال ایسه سنین معلومه دنبرو علت مذكورەدن هرسنه پك چوق تلفات وقوعه كلمكده ایكن آشی صنعتنك ظهوری صبیانی بوبلیەدن خلاص ایلدی .

آشینك ابتدا ظهوری ممالك محروسەده اولوب شویله‌كه خفیف چیچك چیقارمش اولان چوجقلرك قبارمش وطولمش اولان چیچكلرینك صوینی آلوب وهنوز چیچك چیقارمامش برچوجغك قولنی چیزوب اول صوینی سوردرك آشی ایلدكاری یرده برقبارجق چیقوب انكله اول چوجق نوبتنی صاوشدیرەرق چیچك خستەلكندن خلاص بولوردی .

نزد دولت علیەده مقیم انكلتره ایلچیسنك زوجەسی اولان مادام مونته‌كو ادرنەده بونك محسناتنی مشاهده ایدوب حتی كندی چوجغنده دخی تجربه

و بوكا دائر بيك يوز اوتوز سنهٔ هجريه‌سنده انكلتره‌يه بر قطعه مكتوب تحرير ايلمش وانكلتره‌ده دخی لدی التجربه منافعی مشاهده قلنمش اولمسيله كيفيت سائر طرفلره منتشر اوله‌رق اوروپا اطباسی طرفندن قبول و تصديق اولنمش ايسه‌ده بويله من طرف الله كلان برعمومی خسته‌لكه علاج ايتمك امر الهی‌يه قارشو كلمكدر ديو پاپاسلر طرفندن اعتراض اولنديغنه بناءً اول امرده اوروپا اهاليسنك اكثری آشی‌يی قبول ايتميوب تجويز ايدنلره دينسز نظريله بقارلر وبلكه قتلنی واجب كوررلر ايدی . بناءً عليه اوروپا دولتلری هركيم اولادينی آشيلادير ايسه برمقدار عطيه ويره‌رك معاملهٔ لطفيه اجرا ايدرلردی . لكن صكره هركس آشينك محسناتنی مشاهده ايدرك وچيچك خسته‌لكنه شفاخانهٔ الطاف آلهيه‌دن احسان بيورلمش بر دوا اولديغنی اعتراف ايدرك جمله‌سی قبول ايدوب كندولری آقچه‌لر صرفيله چوجقلرينی آشيلاتمغه باشلامشلردر .

اول امرده فرانسزلر دخی بوبابده تردد ايلمشلر ايسه‌ده ولتر كبی بعض مؤلفلر بونی ترويج ايدوب بالتجربه منافعی مشاهده اولنه‌رق (۱۱۷۲) سنه‌سنده فرانسه مكاتبنده دخی تصديق اولنمغله علی العموم اجراسنه مبادرت ايلمشلردر . بوكا تلقيح جدری دينلوب الحالة هذه هر طرفدن مرعی الاجرا اولان تلقيح بقری انكلتره اطباسندن جنر نام طبيبك اختراعيدركه طبيب مرقوم بيك يوز طقسان تاريخلرنده دولتی طرفندن بعض قری اهاليسنی آشيلامغه مأمور بولنوب صاغمالجيلقله تعيش ايدن برطاقم كويليلره آشيدن بحث آچيق ايستدكده اهالیٔ مرقومه چيچك علتی نصل شيدر ديملريله طبيب مرقوم انلره چيچكی تعريف ايتمكه ابتدار ايلديكی صره‌ده ايچلرندن بعضيلری بونك ديديكی بزم اينكلرك ممه‌سنده ظهور ايدوب ده چوبانلرك پارمقلرينه سرايتله چيقان چبانلر اولمسون ديمشلر . بوسوز طبيب مرقومك نظر دقتنی جلب ايدوب تحقيق ماده‌يه قالقشمش وتدقيق نظر ايتدكده اهالیٔ مرقومه‌نك پارمقلرنده برر چيچك لكه‌سی كورمش مكركه اينكلرك ممه‌لرنده ظهور ايدن چيچك قبارجقلری صاغيلوركن برتقريب ايله دشيلوب صولری صاغان كيمسه‌لرك پارمقلرنده اولان چيزكلرينه وياخود برسببله دريسی صيرلمش يرلرينه اصابتله تأثير ايدرك برنوع چبان چيقارمش اولنلر بردخی چيچك چيقارمزلرمش وانلره آشی دخی تأثير ايتمديكنی مرقوم جنر تجربه ايلمش وبونك اوزرينه يكرمی سنه‌يی متجاوز تجاريب ايله اوغراشه‌رق اينك آشيسنی استخراج ايدوب هجرتك (۱۲۱۳) سنه‌سنده بوكا دائر بر رساله تأليف ايتمش وبعده لوندره‌يه كلوب تجربه‌لر كوستره‌رك اينك آشيسنی ميدانه

قویمش اولدیغندن کندوسنه انکلتره دولتی طرفندن پك چوق عطایا ویرلمش ورساله‌سی هرلسانه ترجمه اولنه‌رق اینك آشیسی منتشر اولوب انجمن دانشلر طرفندن دخی کندویه نشانلر اعطا اولنمشدر .

ارباب فنك تحقیق وافاده‌لرینه نظراً چیچك خسته‌لکی نوع بنی آدمك سدسی مقدارینی اتلاف ایده‌کلدیکندن آشی ماده سنك ظهوری پك خیرلو برکیفیت اولوب انجق تلقیح جدریده دخی یوزده بر تلفات اولدیغندن بتون خطردن وارسته اولمامق حسبیله وتلقیح بقریده اصلا خطر وتهلکه واقع اولمامسیله اشبو تلقیح بقری مخترعات طبیه‌نك انفعی اولان موادّدن اولدیغی حالده ابتدای ظهورنده تلقیح جدری‌یی کار وپیشه ایدینوب انکله تعیشه مألوف اولان بعض اطبا تلقیح بقرینك رد وانکارینه تصدی ایتمشیدی لکن صنعت مذکوره مدت قلیله ظرفنده هرطرفده منتشر اوله‌رق او مقوله منکرینك سوزلری مؤثر اوله مامشدر .

الحاصل آشی ماده‌سی ابتدا ممالك دولت علیه‌ده ظهور ایله برنوع عادی عملیات قبیلندن ایکن اوروپاده طبابته الحاق ایله برنوع صنعت اولمشدر . اما ابتدا کیم بولمش ونصل بولنمش بورالره دائر معلومات صحیحه بولنه‌مامشدر . بعضیلر بونی ابتدا عربلر بولمش دیو روایت ایدرلر ایسه‌ده روایت مذکوره درجهٔ ثبوته وارمامشدر .

بعضیلری دخی ابتدا اناطولی یوروکلرندن ظهور ایتمشدرکه انلردن بریسی درعلیه‌یه کلدکده برصالغین چیچك خسته‌لکنه تصادف ایتمکله بوعلتك بزلرده بویله مضرتی اولمز زیرا بز اینکلریمزك ممه‌لرندن سرایتله چوبانلرك پارمقلرنده چیقان چیچکدن آشی آلوب هرسنه چوجقلری آشیلارز . انك اوزرینه بردخی چیچك چیقارمزلر . دیدیکنده بعض اصحاب مراق بونی تجربه‌یه قالقشمش اولدقلرینی مادام مونته‌کو طویوب انکلتره‌یه تحریر ایتمشدر . دیو روایت ایدرلر لکن اینك آشیسی برمنوال محرر بیك ایکیوز اون تاریخندن صکره منتشر اولوب اندن اول لاقردیسی یوق ایدی .

بعضیلر دخی صنعت مذکوره چرکس وابازه وکورجی ملتلرندن برنده ظهور ایتمشدر . فقط بونلردن قنغیسی بولمش اولدیغی معلوم دکلدر . چونکه قبائل مذکوره کوله وجاریه بیع وشراسیله تجارت ایدوب چیچك ایسه وجه انسانده اولان حسن وآنی ازاله ایدرك تجارتلرینه نقیصه کتوردیکندن بونك برچاره‌سنی آرایوب بولمغه مجبور اولملریله تفتیش ایدرك آشی صنعتنی بولمشلردر . دیو روایت

ایدرلر . لکن اقوام مرقومه ایچنده حالا بویله برصنعت اولمیوب حالبوکه برقوم بویله برمطالعهٔ اساسیه اوزرینه تفتیش وتحری ایله بولدیغی صنعتی مدت قلیله ظرفنده بتون بتون ترك وفراموش ایتمسی برامر مستبعد اولدقدن بشقه اقوام مرقومه‌نك کرك اول زمانده کی وکرك شمدیکی حاللرینه نظراً بومقوله صنایع ایچون ذهن یورملری پکده مأمول اولنمدیغندن بوروایته دخی صحیح نظریله باقیله‌ماز .

قالدیکه بوبابده بزه سند اوله‌جق شی انجق مرقومه مادام مونته کونك بروجه سابق لوندره یه یازمش اولدیغی مکتوبیدر . مادام مونته کو ایسه بومکتوبی (١٧١٧) سنهٔ میلادیه سی نیسان فرنکیسنك بری تاریخیله ادرنه دن یازمش اولوب مقتضای مآلنه کوره اولوقت آشی کیفیتی ادرنه ده اصول وعادت وبلکه برنوع صنعت حکمنه کیرمش اولدیغنه نظراً اندن خیلی سنه‌لر مقدم بوماده ادرنه‌ده جاری ایدوکنه حکم اولنور . وآشی ماده سی طبابته داخل اولوبده اوروپادن ممالك دولت علیه‌یه کلمه‌دن ادرنه ده بوخصوصك موجود اولدیغی بعض اختیارلردن مسموعمز اولمشدر . فقط موجدی ووقت وکیفیت ایجادی مجهولمز در . اثبات وایضاح مسئله ضمننده مادام مونته کونك ذکر اولنان مکتوبنك ترجمه سی زیرده (٧) رقمیله ایراد اولنور .

غریبدرکه اشبو آشی صنعتی بروجه بالا ادرنه‌دن اوروپایه کیتدکده پاپاسلرك اعتراضات شدیده سنه اوغرایوب کوج حال ایله قبول اولنه‌رق اکمال اولندقدن صکره دونوب اطبا واسطه سیله استانبوله کلدکده دخی کروه متعصبین طرفندن بك چوق اعتراضلر وقوعه کلمشدر . لکن سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك ارادهٔ قطعیه سیله موقع اجرایه قونلمشدر .

حلب وکردستان ولورستان طرفلرنده علی العموم هرکسده چیقوب برسنه ظرفنده کچن معروف چبان که ایرانده سالك وترکجه خرما چبانی دینلور بونك آشیسنه دخی تشبث اولنمش ایسه ده آشی ایله ظهور ایدنك کرك مدتجه وکرك شدت وخفتجه طبیعیسندن فرقی کورلمدیکی جهتله ترك اولنمشدر . واکرچه مذکور چبان اکثریا یوزده چیقوب لکه براقدیغندن آشی صنعتیله برکورنمیه‌جك یرده چیقارلدیغی صورتده شویوزدن فائده اولمق لازم کلور ایسه‌ده هنوز لایقی وجهله تجربه اولنوب اولنمدیغی معلوممز دکلدر . بزینه صدده کله‌لم .

بالاده بیان اولندیغی اوزره سفر هفت ساله‌ده فرانسه دولتی ضعیف دوشه‌رك داخلا اضطرابی کالده وخارجا نفوذسز برحالده بولنوب روسیه وپروسیا دولتلری فرانسه‌نك بوحال ضعفندن استفاده ایتمك اوزره قاتولیك مذهبنده بولنان له دولتنك

ممالکنده موجود اولان اورتودقس وپروتستان مذهبنده‌کی خرستیانلره مذهبجه حقوق مساوات وسربستی ویرلمك بهانه‌سیله له دولتنك امورینه مداخله ایدوب بوکیفیت فرانسه‌نك پك کوجنه کیتمش ایسه‌ده برطرفدن لهلولری ودیکر طرفدن دولت علیه‌یی روسیه علیهنه تحریك وتشویقدن بشقه ایشه یارایه جق برتشبثده بولنه‌مامشدر .

دولت علیه اوزمان تنظیم عسکره محتاج اولوب محاربه ایده‌جك حالده دکل ایکن دردنجی والتنجی فصللرده بیان اولندیغی اوزره سکسان ایکی سنه‌سی سفرمشئومی آچلدی لهلولر دخی مدافعه‌یه قیام ایتدیلر ایسه‌ده اوستریا دولتی دخی دولتین اتفاقنه ادخال اولنه‌رق سکسان التی سنهٔ هجریه‌سنده لهستانك دول ثلثه بیننده برنجی مقاسمه‌سی اجرا ایدلدی . دولت علیه دخی قینارجه معاهدهٔ مضره‌سنی قبوله مجبور اولدی . ایشته اول اثناده فرانسه قرالی اون بشنجی لویی وفات ایدوب حفیدی اون التنجی لویی زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله آبا واجدادینك ایتدکلرینی چکمك اوزره یکرمی یاشنده اولدیغی حالده فرانسه تختنه جلوس وآلمانیا ایمپراطوریچه‌سی ماریاترزیانك بدبخت اولان قیزی (ماری انتوانت) ی تزوج ایتمشدر .

لویی نیتی کوزل برذات اولوب انجق اول عصره موافق اولمیه‌جق درجه‌ده تعصبه مائل ودرایت وجسارتی عصرك حل مشکلاتنه کافل وکافی دکل ایدی . بناءً علی ذلك جدینك زماننده چوغالمش اولان دینسز کیمسه‌لرك نفوذی تنزل ایتدیکی کبی بروقتدنبرو هردین ومذهب ودأب آداب وحسن اخلاقك خارجنده اوله‌رق یاپیلوب میدانه چیقمش اولان تألیفات دخی اعتباردن دوشوب وافکار عمومیه بشقه شکله کیرمکه باشلایوب اولدجه فضیلت ومرحمت طرفنه توجه اولنمش ووکلاسنی اکثریا اهل عرض طاقمندن انتخاب ایدرك کوزل نظاملر وضع وتأسیس ومناسب تدبیرلر اتخاذ ایله جدینك سوء حرکاتی ولویی قاتورزك کثرت محارباتی آثارندن اولمق اوزره فرانسه‌یه عارض اولان فنا حاللرك اصلاحنه واهالینك ترقیء سعادت حالنه سعی ایتمش اولدیغندن مبدأ حکومتی ممدوح ایدیسه‌ده مقربین وقرناسی نزدنده اویله اهل عرض آدملر مقبول اولمدیغندن هرکونه تدابیر حسنه‌یه قارشو مخالفتلر پیدا اولوردی . لویی دخی اصلاحات لازمه‌نك اجراسنده تردد ایدر وهردرلو تزویرات والقاآته قولاق آصار ایدی . ورئیس الوکلا نصب ایتدیکی (موریا) اختیار وسبکمغز برآدم اولمغله فرانسه‌نك سوءاحوالنی کوروب طورر ایکن تشبثات جدیده‌نك لزومنی درك واذعان ایده‌مدیکندن جسم دولتك استراحتیله

بو مثللو عوارضك بالطبع مندفع اوله جغی ایدنده اوله رق لویی بعض اصلاحات جدیده نك اجراسنی درمیان ایتدکجه مأموریتندن استعفا ایلر وایلری کیتمك شویله طورسون اسکی حال وهیئته رجوعه چالیشور . وتجدید احوال واصول ایله اصلاح امور اداره یه مخالفت ایتمکده اولان برطاقم امتیاز پرستلره یکیدن غیرت کتورر ایدی . اول عصرده بویله افکار عتیقه ده مصر اولان برشخصك رئیس الوکلا نصب اولنمسی بیوك خطا ایدی . زیرا اول وقت فرانسه ده غنا وثروت هپ اصلزادکان ایله پاپاس صنفلرنده واملاکك ثلثانی انلرك تصرفنده ایکن بونلر خزینهٔ دولته کویا هدیه واعانه صورتیله پك جزئی شی ویروب حددن زیاده استیفا اولنان ویرکو وتکالیف سائره یی هپ آحاد ناس صنفی ویررردی . بوندن بشقه آحاد ناس پاپاس وپسقپوسلره عشر ویروب اصل زادکانك دخی پك چوق انغاریه لرنده استخدام اولنورلردی .

الحاصل آحاد ناس چالیشوب هم کندولرینی هم دولتی اداره ایتمکده اولسون اصلزادکان بلا تعب الدقلری وارداتی هپ ذوق وصفا وسفاهت یولنه خرج ایتمکده وپاپاس صنفی دخی خلق صرتندن کچینه رك تنبلك ایله وقت کچورمکده ایدی . قالدیکه بالفعل خدمت دینیه ده بولنان پاپاسلرك وظائفی عادی صورتده اولوب کلیسا ومناسترلره مربوط اولان وارداتك اکثری پایه وعنوان اصحابی اولان پسقپوسلره مأکل اولمشیدی . ودولتك اکثر وارداتی قومپانیالره الزام اولندیغندن برآزآدم بویولدن قولایلقله زنکین اولوب سائری حال فقره دوشه رك بویله یولسز تحصیل اولنان مبالغ کلیه دن دولت دخی فائده کورمز دی . وملتزملر اکثریا متنفذ آدملر ایله شریك اولوب کیمسه دن احتراز ایتمیه رك نظاماتك خارجنده تحصیل اموال ایدرلردی . دولت دخی وارداته سکته کلامك ایچون ملتزمینه پك زیاده مساعده ایدرك جزئی مال قاچیرانلر حقنده بیوك عقوبتلر اجرا ایدردی . بونکله برابر هرصنعت وتجارت تحت انحصارده اولوب مثلا چوق یرلرده ذخیره تجارتی برقاچ آدمه منحصر اولدیغی حالده دکرمنلر ودکرمنه ذخیره کتورن حماللر دخی محدود ومعدود اوله رق زیاده یه تجاوز ایتمزدی .

لوینك مالیه ناظری نصب ایلمش اولدیغی (تورغو) غیور ومستعد (اقونومی پولتیق) یعنی اسباب ثروت ومعموریت عمومیه علمنه آشنا برذات اولوب مالیه جه لازم کلان اصلاحاته کوزلجه تشبث ایدرك برخیلی سوء استعمالاتی دفع ایدوب دولتك مصارفی وارداتی خیلی تجاوز ایدرکن ویرکو وتکالیفی تزیید ایتمکسزین واستقراضه محتاج اولمقسزین مجرد حسن تدبیر ایله موازنه آچیغنی کوندن کونه تقلیل ایله برابر دیون خزینه نك فائضی دخی رفته رفته تأدیه ایلردی وزراعت

وتجارت وصنايعك تزايد وترقيسنه مانع اولان انحصار اصولنك الغاسی وتنبل خانه حكمنده اولان مناسترلرك خيليسنی قپاتديروب معارف عموميه‌نك ترقيسی ايچون مكتبلر كشادی واداره‌ٔ امور دولتك اصلاحی وامتيازاتك الغاسيله هرماده حقنده قوانين جديده تنظيمی كبی تدابير لازمه‌يه تشبث ايدوب بونلر قرال نزدنده دخی قرين قبول اوله‌رق برازينی اجرا ايتديرمش ايسه‌ده تشبثات واقعه اصلزادكان ايله پاپاس صنفنك منافع مخصوصه‌لرينه طوقونديغندن انلرك عندنده مقبول اولميوب بوجهتله پارلامنتو طرفندن مخالفت اولنمغله تورغو درلو مشكلاته تصادف ايدرك تشبثاتنك برچوغنی موقع اجرايه كتوره ميوب نهايت استعفايه مجبور اولمشدر . اون التنجی لوبی تبعه‌سنی پك سوديكندن تورغوايله انك رأينه موافق اولان مالزربك افكارينی تحسين ايتمش ايسه‌ده اجراآتده قورقو وكوشكلك كوستر ديكی وبيوك تدابيری اكلايه‌ميوب كوچك تدبيرلر بيوك فنالقلره علاج اولور زعمنده بولنديغی جهتلرله تورغونك انفصالنده اكثر تشبثاتی دفعةً الغا اولنمغله بونجه تدابير حسنه هپ ثمره‌سز قالمشدر . مع مافيه فرانسه‌نك احوالنی لوبينك ايچه اكلامش اولديغی بوندن اكلاشيلوركه تورغونك انفصالنده اكا خطاباً (سن بندن بختليسين كه مأموريتنی ترك ايده بيلورسين) ديمش اولديغی مرويدر .

بوصورتله امور ماليه ينه اسكی حالنه رجوع ايله آزوقت ظرفنده فنالاشديغندن تورغونك عزلی خطا وكيديلان يولك ياكلش اولديغی ميدانه چيقمغله امورماليه‌ده معلومات ايله معروف اولان (نكرك) ماليه نظارتنه كتورلمسی خصوصنه قرار ويريلوب انجق اصلزادكاندن اولمديغندن بشقه پروتستان مذهبنده بولنديغندن اولوقتك حكمنجه نظارت عنوانی ويريله‌ميوب ماليه مفتشی عنوانيله مأمور ايدلمشيدی . نكر فی الاصل صرافاندن مستعد وزنكين برآدم اوله‌رق صرافان وتجاران عندنده اعتباری اولديغندن فرانسه دولتنك اعتبار ماليسنی تجديد ايچون نصبی مناسب اولمشيدی . انجق نكر صرف بر صراف اولوب اصلاحات ماليه‌نك موقوف عليهی اولان دقايق ملكيه‌يی بيلمديكی حالده خود پسند برآدم اوله‌رق تورغونك تشبثاتنه بتون بتون ضد ومخالف اولان برصرافلق يولنه كيدرك براچيغی حسن اداره ايله قپاتمق قابل ايكن‌همان استقراض سوداسنده بولنوردی . ومدت مأموريتی اولان درت سنه ظرفنده استقراض اصولنی پك كوزل قوللانه‌رق اگرچه طولاب اداره‌يی چويرمشدر . لكن تدابيری هپ زيدك كلاهنی عمروه وعمروك كلاهنی بكره كيدرمك كبی روزمره ظهوره كلان مشكلاتك دفعی ضمننده موقت شيلر ايدی . الحاصل فرانسه‌نك امور ماليه‌سی كوندن كونه فنالشمقده ايدی . بز كله‌لم شمدی روسيه‌نك كيفيت توسع وترقيسنه .

روسیه‌لوکه فی الاصل قوی وشهرتلی بردولت دکل ایکن الحالة هذه کرهٔ ارضك طقوز پارچه‌سندن بر پارچه‌سنه مالك اولمش برهیئت جسیمه‌در بوهیکل جسیمك مؤسسی سالف الذکر بیوك پترودر . فقط روسیه‌لونك قوت الوبده بالتدریج حدود خاقانیه‌یه تعرضه کسب استعداد ایلمسی قازان واژدرهان ایالتلرینی استیلا ایله باشلامشدر ، شویله‌که جنکیزیلرك برفرقه‌سی بحرحزری طولاشه‌رق قازانده بسط بساط حکومت ایلدکلرنده روسیه‌لونی خراج کذارایدوب اموردا خلیه‌لرینه دخی مداخله ایدرلرلکن قریم خانلغی برکوچك حکومت ایدی .
مؤخراً قازان حکومتنه ضعف کلی وانحطاط جلی عارض وخانلرینك سلسلهٔ نسبی منقرض اولمغله قریمه تابع کبی قالوب حتی قازان خانلغنه قریم سلطانلرندن بری نصب وارسال اولنه‌جق اولدقده چونکه مطمح نظرلری قریم خانلغی اولدیغندن عندلرنده قازان خانلغی مستقل عد اولنوردی . لکن تاتارلر اچنده‌کی اختلالدن روسیه‌لولر استفاده ایدرك رفته رفته قوت الوب قانونی سلطان سلیمان حضرتلرینك اواخر عهد سلطنتلرنده قازان واژدرهان ایالتلرینی ضبط واستیلا ایلدیلر . اندن صکره قریم خانلری برقاچ دفعه مسقو شهرینه قدر روسیه ممالکنی نهب واحراق ایتمشلرایسه‌ده قریم خانلرینك قوتی کلیتلو تاتار سواریسندن عبارت اوله‌رق قوهٔ کلیه ایله بویله برطرفی اوروب کچرلرایدی . اما اوردقلری یرلری ضبط ومحافظه‌یه اقتدار حالی کندولرنده مفقود ایدی . فقط روسیه‌لولر دخی تاتارلرك بوتعرضلرندن خلاص ایچون قریم خانلرینه سنوی خراج بدلی اولمق اوزره برمقدار ویرکو ویروب بوحالده ذکر اولنان ایکی اقلیم جسیمی ضبط ایله توسیع ممالك ایتمش اولدیلر . واکرچه قریم خانلری روسیه‌لودن خراج دیو صره‌لرین بهرسنه تحصیل ایده‌کلدکلری حالده بوایالتلرك استردادینه مقتدر دکللرایسه‌ده دولتعلیه‌نك همتیله بونلرك استردادی اولوقت امرهین ایکن جنکیزیلرك مزاجلرنده اوته‌دنبرو فتنه ومفسدته میل تام کورلدیکندن قازان ودشت قپچاق طرفلرنده قوت بوللری نزد دولت علیه‌ده تصویب اولنه‌میوب روش مصالح اکاکوره اداره اولنه‌کلسیله ویاخود اسباب سائره اقتضاسیله بوایالتلرك استردادینه تشبث اولنمیه‌رق وروسیه‌لولر اولوقت برشی یرینه قونلمیه‌رق اوطرفه اهمیت ویرلمیوب نیجه طرفلرده فتوحات جدیده‌یه حصر افکار اولنمشیدی . حالبوکه مجارستان وخرواتستان فتوحاتیله اوغراشمقدن ایسه بوایکی ایالتك ضبط ومحافظه‌سی دولت علیه‌جه انفع وپاوز سلطان سلیمك بالاده شرح اولنان مسلکنه اوفق ایدی . چونکه قافقاس واژدرهان وقازان اهالیسنی اله الدیغی تقدیرده قرب مجانست واکثرنده اتحاد

مذهب ودیانت حسبیله بالطبع حوزهٔ حکم خلافتـه داخـل وعثمانلویه ملتحق اولورلردی . اول حالده رفته رفته قریم دخی سائر ایالات دولت علیه شکلنه کیرردی . واژدرهـان وقازان واسطه سیله تاتارستان کبیر طرفلرنده دخی دولت علیه‌نك نفوذی جاری اولوردی . وبووجهله اولطرفلرده قازانیلان سرمایه ایله مجارستان کبی نیجه ممالکك ضبط ومحافظه سی قابل اولوردی . هرنه حال ایسه بویله برمطالعهٔ اساسیه‌ده وقوعه کلان خطادن روسیه‌لو استفاده ایدرك اول ایکی ایالت جسیمه‌یی استیلا ایتمشـدر .

اژدرهـان ایالتی حاجی ترخان الکاسیدرکه دشت قپچاقدن آیرلمش برصحرای وسیعه‌در . حاجی ترخان ساداتدن برذات اولوب بنـا ایتدیکی مسجدك یانده اطرافدن کلنلر ابنیه انشا ایتملریله حاجی ترخان قریه سی حادث اولمشیدی مرور زمان ایله اطراف واکنافدن بریکن کویلیـلر اوراده تجمع ایدرك قریهٔ مزبوره برشهر جسیم اولوب افواه ناسده اژدرهان دیو شهرت بولمشدر .

اژدرهان ایالتی جنوبا داغستان شمالینك سرحد شمالیسنده واقع قزلر وقبار طایلر حدودینه منتهی اولدیغندن روسیه‌لو بوایالتی ضبط ایتمکله دیار قافقاسـه تعرض ایده‌بیلمك استعدادینی حاصل ایتمشـیدی . لکن اوزمان کندوسی انتظامسز برحالده بولندیغندن وروسیه‌نك اسکی عسکری اولان استرلیج اوجاغی اره‌صره اثارهٔ شرارهٔ فتنه واختلال ایده‌کلدیکندن اول حوالیجه خیلی مدت روسیه‌لولر برشی یاپه‌مدیلر مؤخراً مشار الیه پترو ظهور ایله دولتنك دائرهٔ مکنت واقتدارینی توسیع ایتمك املنه دوشوب روسـیه ممالکی ایسه شوره‌زار اولدقدن بشـقه توسع تجارتك سـبب مستقلی وبین‌الدول کسب اشـتهار ومکنته مدار کلی اولان قوهٔ بحریه اولمدقجه نائل امل اوله میـه‌جغنی درك وتیقن ایتمکله هم جواری اولان دولتلرك ممالکنه تجاوز ایله توسیع ممالك ایتمکی قورمش وروسـیه دولتنك اوروپا اصولی اوزره تنظیمنه قیـام ایتدیکی صره‌ده بربلوك معلم عسـکر ترتیب ایدرك کندوسنی دخی عادة برنفر حکمنه قویمش وبوبلوکی بالتدریج تزیید ایدرك بیوجك برطابور یاپمش ایدی . وبالاده بیان اولندیغی اوزره دولتعلیه ایله وندیك ونمچه وله دولتلری میانه‌لرنده سنین عدیده دنبرو ممتد اولان محاربه‌یی فرصت اتخاذ ایدرك دول مرقومه ایله بالاتفـاق قریم جانبنه سـوق ایلمش اولدیغی اردوسی منهزم اولمشیکن (١١٠٨) سنه‌سـنده ینه براردو سـوق ایدوب کندوسی دخی طابور مزبور ایله برلکده کیتمش وازاق قلعه‌سنی اسـتیلا ایتمشـدر . عزیمت وعودتی اثناسنـده هم ادارهٔ امور حکومت وهم طـابور مذکورده ادای خدمت ایدرك

(پایتختی)

پایتختی اولان موسقوه شهرینه واصل اولنجیه‌دك بیکباشیلق رتبه‌سنی احراز ایتمشیدی . ایشته بوسفرده پترو عساکر معلمه‌نك فائده‌سنی بالذات مشاهده ایتمکله تکثیرینه اقدام ایدرك اون ایکی بیکه ابلاغ ایلمشدر . و (١١١٢) سنه‌سنده عقد اولنان مصالحه موجبنجه طرف دولتعلیه‌دن ازاق قلعه‌سی واکا تابع اولان بالجمله عتیق وجدید قستللر وازاقدن قوبان جانبنه طوغری اون ساعت لك اراضی روسیه‌یه ترك اولنمشدر .

پترو بووجهله ازاق قلعه‌سنه مالك اوله‌رق روسیه‌لونك تجارت بحریه‌سی ایچون برمخرج پیدا وبوتجارته مرکز اولمق اوزره طیغان قلعه‌سنی بنا ایتمشدر .

بعده تبدیل زی وقیافت ایله فلمنکه کیدوب صنایع اوکرنمك ایچون بالذات مرانغوزلق ویومیه ایله عمله‌لك ایتدکدن صکره لوندره‌یه کیدوب اوراده‌کی صنایع واعمالاته احاله‌ء نظر دقت واکمال فنون ریاضیه‌یه غیرت وبعده مملکتنه عودتنده استرلیچ اوجاغنی امحا والغا ایله حکومتی یداستقلالنه الوب ایستدیککبی دولتنی تنظیمه مبادرت ایلدیکی صره‌ده اسوچ دولتی دانیمارقه وله دولتلریله حرب اوزره بولندیغندن پترو دانیمارقه وله دولتلریله اتفاق ایدرك اسوچ دولتنه اعلان حرب ایدوب بدایت امرده مغلوب اولمش ایسه‌ده نهایت پولتاوه وقعه‌سنده غالب کله‌رك اسوچ قرالی بغدان طرفنه فرار والتجا ایتمکله پترو اسوچلونك بحر بالطق کنارنده متصرف اولدیغی قلاع وبقاعك اکثرینی استیلا ایلمشدر .

فصل رابعده بیان اولدیغی وجهله اسوچ قرالینك اخطاراتی اوزرینه اعلان اولنان سفر همایونده وقوع بولان پروت معرکه‌سنده پترو بربیوك مخاطره‌یه دوشمشیکن (١١٢٣) سنه‌سنده بالطه‌جی محمد پاشا ایله مغلوبانه عقد ایلدیکی مصالحه‌ده ازاق وطیغان قلعه‌لرینی دولتعلیه‌یه رد وتسلیم ایلمك شرطنی وشروط سائرهء شاقه‌یی قبول ایله قورتلمش وبالطه‌جینك عفو وامانی حاوی اولان وسنان ظفر نشان سایه‌سنده یازیلان بیورلدیسیله مملکتنه عودت ایده‌بیلمش ایکن (ع) مارس مادیده‌یه ربم کونش کوسترمسون مؤداسنجه باشی سلامته ایردیککبی ایفای عهددن نکول وازاق وطیغان قلعه‌لرینك ردوتسلیمندن امتناع ایله ازاق دکزنده سفینه اعمالنه اقدام واسوچدن الدیغی اراضینك اعمارینه وحالا روسیه دولتنك پایتختی اولان پترسبورغ شهرینك بناسنه قیام ایله برابر روسیه قراللری اوته‌دنبرو چار عنوانیله معنون ایکن پترو ایمپراطور عنوانی دخی القاب سائره‌سنه علاوه قیلمشدر .

پترونك تصوراتی پك واسع اولوب استیفاسنه عمرینك وفا ایتمیه‌جکی درکار اولدیغندن

كندوسندن صكره بقيهٔ تصوراتنك ايفاسی ايچون اخلافنه بر وصيتنامه تحرير ايله (١١٣٨) تاريخنده دسيسه خانهٔ دنيايی ترك ايدوب كيتمشدر .

واكرچه پترو افكارينی هركسدن اخفا ايدوب وفاتی دخی فجأةً كبی ظهور ايدرك كندو قلميله اويله بر تعليمنامه يازمغه وقتی اولمديغی بعض مورخين طرفندن ادعا اولنمش ايسه ده اولجه يازوب براقمش اولمسی محتمل اولديغی حالده پترونك وصيتنامه سی عنوانيله خيلی وقتدنبرو ميدانه چيقوب منتشر اولان ورقه اول زماندن بو كونلرمزه قدر روسيه دولتنك كافهٔ حركات رسميه وحربيه سنك بر اجمال صادقی كورنديكندن برصورتی ذيلده (٨) رقميله ايراد اولنور .

هر نه زمان دولت عليه المانيا ايمپراطوريله محارب اولسه روسيه لونك استفاده يه قالقشمسی پولتيقه سی اقتضاسندن اولمغله سلطان محمود اول زمانده آچيلان نمچه سفرنده دخی روسيه لو ايمپراطوره اعانه ضمننده دولتعليه يه اعلان حرب ايدوب (١١٥٢) سنه سنده عقد اولنان معاهده موجبنجه ازاق قلعه سی روسيه لويه ترك وفراغ ايدلمشدر . روسيه دولتی ايسه ازاق قلعه سنه مالك اولديغی كبی كندوسی ايچون قره دكزه ايتمك وقوبان نهری بوينه طوغری حركت ايله ممالك قافقاسيه يه تعرض ايتمك يوللری آچلمش اولديغندن دولتعليه محافظهٔ حدود ايچون بحراً يكی قلعه يی وبرا آجو وتمرك (طمرق) قلعه لرينی انشا واعمار ايلمشدر .

چونكه قوبان نهری ايكی شعبه يه بولنه رك وهرشعبه سی تشعب ايدرك بری قزل طاش ليماننه وديكری ازاق دكزينه منصب اوله رق احداث وتشكيل ايتديكی طمان ومنتنا جزيره لرنده وقوبان بوينده قريمه تابع تاتارلر ايله روسيه يه مخالف اولان برجنس قازاقلر ساكن اولورلردی . وطمان اطه سی كه اطهٔ شاهی دخی دينور منتهای جانب شرقيسنده طمرق قلعه سی واقع اولوب وقتيله كرك قزل طاش قلعه سی وكرك بوطمرق قلعه سی قبائل چركس وابازه اشقياسنك دفع مضرتلری ضمننده بنا اولنمش ايسه ده برمنوال سابق روسيه لو ازاق قلعه سنی ضبط ايلدكده طمرق قلعه سی اكا مقابل اوله رق روسيه لويه برسد وحائل اتخاذ اولندقدن بشقه طمانك اوته طرفنده قوبانك ازاق دكزينه منصب اولديغی محلده سالف الذكر منتنا جزيره سنده دخی طرف دولتعليه دن روسيه يه قارشو آجو قلعه سی ياپلمشيدی . مرويدركه پترو برمنوال مشروح ازاق قلعه سنی ضبط ايله طيغان قلعه سنی بنا ايتدكدن صكره آجو قلعه سنك بنا اولنديغنی كوريجك طيغان قلعه سنك بناسيله اوغراشمقدن ايسه آجو قلعه سنك يرينی ضبط ايدوبده اوراده برقلعه بنا ايتمديكنه نادم اولمشدر . زيرا اورادن نهر قوبان ايله قزل طاش ليماننه واندن دخی يكی قلعه

بوغازینه اوغرامقسزین قره دکزه چیقلمق قابل اولمغله اوراسی ضبط اولندیغی حالده کندوسنك اصل مرامی‌که قره دکزه کمی ایشلتمك خصوصی ایدی . هم بومرامنه برکسدرمه یول اولور همده بوطریقله قزل طاش لیماننه ایاق باصه‌رق طمانی دخی سهولتله ضبط ایده بیلور ایدی .

وروسیه‌لو قزلر خوالیسنی ضبط ایله قریم خانلغی مضافاتندن معدود اولان قبارطایلره تعرض ایتمکه باشلایوب دولتین بیننده موجب منازعه اوله‌یورلر دیو قبارطایلرك ایکی دولت بیننده صاحبسز وموقوف قالمق وبرطرفدن ایشلرینه مداخله اولنمامق اوزره صورت استقلاللرینی دخی بوکره سلطنت سنیه‌یه قبول ایتدرمش ایدی . بو حالده ینه ازاق قلعه‌سنك روسیه‌دن استردادی آرزوسی ارکان دولتعلیه‌نك دماغندن چیقمزدی . حالبوکه آجو وطمرق قلعه‌لرینك استحکاماتی روسیه‌یه سد سدید اوله‌بیله‌جك صورتده مکمل اولمدیغندن اول امرده بونلره استحکام تام ویرلمك لازم کلمکین بونلرك اکمال استحکاماتی کیفیتنی وازاق قلعه‌سنك استرداد واستخلاصی صورتنی شرح وبیان ضمننده اولوقت لایحه قاقلی قلمه آلنمش اولان برجغرافیا رساله‌سی منظور فقیر اولمشدر . وطمرق قلعه‌سی تعمیر وتوسیع اولندیغی صورتده لازم کلان طاشلرك برمقداری جوارنده خرابه‌زار اولان اناپه قلعه‌سندن النوب باقیسی دخی سفینه‌لرله یکی‌قلعه طرفندن نقل اولنملیدر دیو رساله مذکوره‌ده مصرحدر . لکن بوتصوراتك بری اجرا اولنه‌میوب روسیه‌لو ایسه قبارطایلری برکره حمایهٔ دولت علیه‌دن تفریق ایدیجك چوق کچمکسزین کچوك قبارطایی کندویه‌تابع قیلدقدن صکره بیوك قبارطایه پنچه‌زن تعدی اولمغه باشلامش وبرطرفدن دخی ازاق دکزنده قوهٔ بحریه‌سنی تزیید ایله قره دکزده دونما تدارکی املنه دوشمش ایدی .

(١١٧٥) تاریخنده روسیه‌ده جالسهٔ صندالیٔ ایمپراطوری اولان قترینه جهانکیرلك سوداسیله پترونك بقیهٔ وصایاسنی اجرا وانفاذه قالقیشوب ابتدا لهستانه تعرض ایلدکده دولت علیه اندن صکره نوبت کندویه کله‌جکنی درك ایدوب بالاده بیان اولندیغی اوزره فرانسه‌لو طرفندن دخی تشویق اولندیغنه مبنی (١١٨٢) سنه‌سنده روسیه‌لویه اعلان حرب ایدرك التی سنه ممتد اولان محاربه‌ده خسارات عظیمه‌یه دوچار اولمش وقینارجه قریه‌سنده امضا اولنان عهد نامه کبی بربار کران آلتنده قالمشدر .

الحاصل سفر مزبورده دول اوروپا مسئله‌یه اهمیت ویرمیوب اوستریالو ایسه دولت علیه ایله روسیه علیهنه اتفاق ایتمشیکن بونك ایچون تدارك ایلدیکی قوتی

روسیه‌لو علیهنه استعمال ایده‌جك یرده لهستان ایشنه صرف ایدرك لهستانك مقاسمه‌سنده برحصهٔ مناسبه ایله آکتفا وفرانسه‌لو دخی یالکز لاقردی ایله امرار اوقات ایلمشدر .

قینارجه عهدنامه‌سی یکرمی سکز مادهٔ معلومه ایله ایکی مادهٔ خفیه‌یی حاوی اولوب صورتی زیرده (٩) رقمیله تذییل قلنور .

دولت علیه‌نك بومحاربه ومعاهده‌ده مادی ومعنوی وقوعه‌کان ضایعاتی حد احصادن خارجدر قترینه ایسه مأمولندن زیاده فائده‌مند اولدی .

اولا ازاق وطیغان روسیه‌لو یدنده قالدقدن بشقه یکی قلعه وکرش وقلبرون قلعه‌لری وتن نهری ایله اوزی نهری اره‌سنده برخیلی یرلر روسیه‌ده قالدی . وقبارطایلردن دولتعلیه کف ید ایتدی . ثانیا قریمده سربستلك اصولی اجرا اولنمغله روسیه‌نك تاتارلر حقنده قازاندیغی حق حمایه‌دن طولایی قریمی معنوی استیلا ایتمش اولدی . ثالثا بحسب الشروط افلاق وبغدانده وآقدکز اطه‌لرنده دولت علیه‌یی اضرار ایده‌جك نیجه سر رشته‌لراله کچوردی . رابعا بوسفر اثناسنده روسیه وپروسیا واوستریا بیننده لهستانك اجرا اولنان برنجی مقاسمه‌سنده روسیه‌لونك النه کچن قطعه‌سی طونه سواحلنه عسکر سوق ایتمسنی تسهیل ایتمکله فیما بعد حدود دولت علیه‌یه ایصال خساره روسیه ایچون برسهولتلی طریق آچدقدن بشقه له دولتنك بتون بتون احماسنی دخی قوهٔ قریبه‌یه کتوردی . والحاصل پترونك وصایاسندن برچوغنی حصوله کتوروب اوروپاجه نفوذ وشان قزاندی .

اولوقت مقاسمه اولنان له قطعه‌سنك جسامت واهمیتی اوروپاجه کرکی کبی معلوم اولمدیغندن اوروپا دولتلری لهستانك بومقاسمه‌سنه بك اهمیت ویرممشلر ایدی . قترینه ایسه پروسیا قرالی ایله بالاتحاد فرانسه‌نك ولترکبی مشهور فیلسوفلرینی اله آلوب انلرك واسطه‌لریله کندولرینك بومثللو ناباجا حرکتلرینی قبول وتصدیق ایتدیررلردی . بونك کبی قترینه دولت علیه ایله اولان معامله‌سنی دخی اوروپا نظرنده حقلی ومنصفانه کوستروب شویله که بوقدر غلبه‌یه مظهر اولمشیکن شوقدرجقله قناعت ایدوب استیلا ایتمش اولدیغی بونجه ممالکی رد ایله مروت ایتمش نظریله باقارلردی . لکن صکره آوروپا دولتلرینك کوزینه بربیوك دیکن اولوب انلر دخی بوخصوصده دولت علیه ایله برابر سعی ایتمدکلرندن بیوك خطاده بولنمش اولدقلرینی اکلامشلردر .

قینارجه عهدنامه‌سنده قوم تاتارك امور مذهبیه‌لرینی شریعت اسلامیه اقتضاسنجه

پادشاه اسلام حقنه تنظیم ایتلری مندرج اولوب عبارهٔ مذکوره خطبه وسکه‌لرینك آل عثمان نامنه اولمسیله تفسیر ایدلمش وبوکا روسیه طرفندن دخی موافقت کوسترلمش ایسه ده قریم خانلری طرفندن بوکا رعایت ایدلمیه‌رك اندن صکره قریمده قطع اولنان سکه‌لرده عبدالحمید خان حضرتلرینك نامی کورلمیوب سلیمکرای خان ایله دولتکرای خانك کسدیکی سکه‌لرك بریوزنده کندو اسملری وبر یوزنده ضرب فی بغچه سرای دیو محرردر . شاهینکرایك دخی بعض کومش سکه‌لری بو طرز اوزره اولوب اما التون سکه‌لرنده وکومش سکه‌لرینك دخی اکثرنده کندونامی شکل طغرا ایچنه آلمشدر .

استطراد

واصف افندی تاریخنده مسکوکات عتیقه‌یه دائر برفقرهٔ استطرادیه یازمشدر انجق سکه احوالی شمدی برفن مخصوص اوله‌رق اربابی مسکوکات عتیقه‌یی تحری وتدارك وامم سالفه‌نك سکه‌لرینی طاقم طاقم ترتیب ایدوب بوصورتله تاریخجه دخی نیجه مهم ماده‌لر کشف وحل اولنمقده‌در . الحالة هذه درسعادتده دخی بوکا صرف نقود مساعی ایدن ذاتلر واردر واصفك بومبحثده یازدیغی اقوالی فن مذکوره موافق اولمادیغندن سکه بحثی هرنقدر صددمزدن خارج ایسه‌ده بوبابده دسترس اوله بیلدیکمز تحقیقات اوزرینه تاریخمزی مطالعه ایدن ذواته برعلم اجمالی عرض واعطاسی مناسب کورلمشدر . اصحاب فنك تحقیقنه کوره سکه ضرب ایتمك ایکی بیك التیوز بوقدر سنه مقدم یونانیلرك ایجادی اولوب اندن اول التون وکومشدن مصنوع سبیکه‌لر واکا مشابه شیلر ایله مبادلهٔ اموال اولنور ایمش وامم قدیمه کواکبدن برر اله اتخاذ وهر برینه برر مزاج مخصوص اسناد ایدرك انلرك نامنه بر طاقم تمثال وصنملر یپارلر . وجنك الهی وصلح الهی کبی برچوق الهلر اثبات ایدرلر ایدی که اوائلك بو اساطیر وخرافاتی دخی شمدی عتیقه‌جیلر بیننده برفن مخصوص اولمشدر . اشته امم سالفه بوصنملرك تصاویرینی سکه‌لرینه دخی نقش ایتمشلردر .

یونانیلر سکه‌لرینه بعضاً بویله صنملرینك رسملرینی وبعضاً اشجار ونبات وجبال وبتخانه وقلعه برجی مثللو ابنیه رسملرینی وبعضاً دخی حکمدار مستقل اولنلر

کندو تصویرلرینی وجمهوریت اوزره اداره اولنانلر دارالحکومه نك یاخود سکه نك ضرب اولندیغی بلده نك نامنی نقش ایدوب روم سکه لری دخی بوطرز اوزره‌در . یهود دیننده تصویر ممنوع اولدیغندن سکه لرینه دائما ازهار واشجار وامثالی شیلر نقش ایدرلر ایدی . کیانیان سکه لرینك بعضیسنك بر یوزنده ایکی تکرلکلی عربه اوزرنده شاهلرینك تصویری وبرطرفنده کورکلو برقایق رسمی وبعضیسنك بر یوزنده بایقوش ودیکر یوزنده قنادلو وقوپروغی بالق قوپروغنه شبیه برآت اوزرنده شاه والنده اوق یای صورتی وبعضیسی طولانی وبیضی‌یه قریب وبر یوزی چوقور اولوب بر یوزنده دخی یالکز شاهك النده اوق یای اوله‌رق تصویری منقوش بولنمشدر . ودها بونلره مماثل سکه لری واردر . اشکانیان دولتی ایرانده تأسس ایتمش اولان حکومت یونانیه نك انقاضیله بنا اولنمش برحکومت اولدیغندن انلرك سکه لری یونان سکه لری طرزنده وحروف یونانیه ایله‌در. ساسانیان سکه لرینك بریوزنده شاهلرینك تصویرلریله القاب واسملری ودیکر یوزنده آتشکده رسمی وایکی طرفنده برر انسان تصویری نقش اولنمشدر . چونکه ساسانیان خاندانك مؤسسی اولان اردشیر بن بابك کیانیان سلاله سندن ایدوکنی ادعا ایله اشکانیانك یونانیلره اتباع ایله متدین وسالك اولدقلری بت پرستلکی امحا ایدرك فرس قدیمك دینی اولان آتش پرستلکی یکیدن وضع وتأسیس ایلمش اولدیغندن سکه لرنده آتشکده رسمی و پهلوی خط ایله فارسی عباره نقشنی التزام ایدوب اخلافی دخی اکا اتباع ایلمشدر .

واصف تاریخنده دیرکه قبل الطوفان سکه احوالی مضبوط اولمیوب لکن بعدالطوفان بولنان دفینه‌لرده مدور ومکعب التون وکومش قرصه لری وریال شکلنده پارچه‌لر وخرما چکردکی کبی طولانی چبوقلر بولنوب اوزرنده تام طبیعی دیدکلری اشارات وصور نباتات وتماثیل حیوانات واشکال سائره منقوش اولدیغی نقل اولنور . بعدالطوفان پیشدادیان وکیانیان دخی کیمی ارسلان وکیمی بایقوش وکیمی عقاب صورتلرین سکه ایتدیلر . کانه شجیع وزور آور وتصرف واستقلال صرف وجمله‌یه غلبه ادعاسنده اولنلر ارسلان صورتن وجمله ایله مسالمه وسکون نفس اوزره اولنلر بایقوش واکا بکزر حیوانات غیر ضاره صورتلرین وبلند پرواز وبی نیاز اولمق ادعاسن ایدنلر عقاب صورتنی اختیار ایتدیلر . بونلردن بعضیلر وملوك نصاری ومجوسك اکثری پادشاهلرینك تصویرینی ویاخود دارالسلطنه وبربلدهٔ معظمه‌نك شکلنی وبعضیلر سریر وتاج وبعضیلر سیف وکونا کون اشیا تصاویرینی اختیار ایله اقچه‌لرینه رواج ویردیلر . اشکانیان دولتلرنده

هم تصویر وهم لسانلریله ملوك اسامیسین وتاریخلرین یازارلر ایدی . ساسانیلر دولتی یزد جرد ده منقرض اولوب نوشروان اول سلسله‌دن ایدی . لغات فارسیه ایله موزون بیتلر وبعضیلری ازهار واشجار ونقوش متنوعه ایله اسملرین یازدیلر .

واصفك بو اقوالی ثبوت وصحته مقرون اولمادیغی تفصیلات سابقه‌مزدن معلوم اولور . اولا پیشدادیانك وانلره معاصر اولان امم واقوامك سکه‌لری اولمیوب برمنوال سابق سکه ضربی بوندن ایکیبیك التیوز بوقدر سنه مقدمجه ایجاد اولنمش ایدوکی فناً اثبات اولنمشدر . ثانیاً تصاویر واشجار ونباتات وابنیه وسائره رسملری اکثریا یونان وروم سکه‌لرنده منقوش بولنوب بونلر حال وموقع ودیانته متعلق ملاحظات اوزرینه مبنی ویهود سکه‌لرنده مطلقا ازهار واشجار امثالی شیلرك رسملری منقوش اولوب بودخی مجرد امر دیانتدن ناشی ایدوکی اصحاب فن بیننده مسلماتدندر . ثالثاً یونان وروم سکه‌لرینك بعضیسنده بعض ابنیه وجبالك رسمی ویا برشهرك اسمی اولوب اما تمام برشهرك رسمی سکه‌لرده کورلمامشدر . رابعاً اشکانیان سکه‌لری حروف یونانیه ایله وساسانیان سکه‌لری بالاده بیان ایتدیکمز وجهله اولوب سکه‌لرده موزون بیتلر یازلمسی ظهور اسلامدن خیلی صکره دولت صفویه ده وهندده‌کی اسلام دولتلرنده عادت اولمشدر .

زمان سعادتده بداوت عرب وسذاجت مات حسبیله سکه امرینه تقید اولنمیوب ایادیء ناسده تداول ایدن نقود بولندیغی حال اوزره ابقا اولنه‌رق اکثریا مقادیر میزانیه ایله رایج اولوردی . وبالجمله بلاد عربستانده جاری اولان درهم ودینار ملوك فرس ومجوس وهند وروم سکه‌لریله مسکوك ایدی . چهار یار کزین رضوان الله علیهم اجمعین زمانلرنده وکذا دولت امویه‌نك اوائلنده جهاد وغزایه حصر نظر اولنمغله ضرب سکه خصوصنه اهتمام اولنمامشیدی . فقط شرق جانبنده بعض ولات وعمال کومش اوزرینه طرز کسروی اوزره یعنی حروف پهلویه ایله ساسانیلر سکه‌سی طرزنده سکه ضرب ایدوب حروف عربیه ایله برکنارینه دخی کندو اسملرینی ودوره‌سنه بسمله وتهلیل یازارلردی . بونلرك برخیلیسی منظور فقیر اولمشدر . بونلردن کوردیکمز سکه‌لرك اك عتیقی (٢٨) سنهٔ هجریه‌سنده طبرستانده واقع هرتاك نام قصبه‌ده کسلمش سکه‌درکه خط کوفی ایله دوره‌سنده بسم الله ربی دیو محرردر . وحضرت علی کرم الله وجهه خلافتنده (٣٧) سنه‌سنده کسلمش سکه‌نك دوره‌سنده کذلك خط کوفی ایله ولی الله دیو محرر اولدیغی و (٣٨) و (٣٩) سنه‌لرنده کسلمش اولنلرك دوره‌سنده برمنوال سابق

بسم الله ربی یازلدیغی کورلمشدر . (٦٠) تاریخنده دارابکردده و(٦١) تاریخنده یزدده کسلمش اولنلرك دوره سنده کذلك خط کوفی ایله یالکز بسم الله دیو محرر اولوب بر کنارنده دخی خط پهلوی ایله عبدالله بن زبیر امیرالمؤمنین دیو محرر بولنمشدر . ینه مذکور سکه لردن (٧٨) سنه سنده بساده حجاج نامنه کسلمش اولان سکه لرك خط کوفی ایله کنارنده الحجاج بن یوسف ودوره سنده بسم الله لا اله الا الله وحده محمد رسول الله دیو یازلمشدر . وینه طبرستان سپهدلرندن یعنی سرحد محافظلرندن عمر نام ذاتك یوز یکرمی ایکی ویکرمی درت ویکرمی یدی ویکرمی طقوز سنه لرنده کسمش اولدیغی سکه لری منظور فقیر اولدی . هپ اوچلرنده خط کوفی ایله عمر دیو محرردر . و بونلردن الك مجدد تاریخ ایله کوردیکمز سکه (١٣٧) سنه سنده طبرستان امراسندن سلیمان نام ذاتك کسدیکی سکه درکه کذلك خط کوفی ایله کنارنده سلیمان اسمی یازلمشدر . بو سکه لری درسعادتده بوقه الك زیاده اعتنا ایدن وعتیقه خانه سی مسکوکات شرقیه جه الك زیاده معمور ومکمل اولان احبابمزدن صبحی بك افندینك مسکوکات عتیقه سی ایچنده برر برر کوروب خط کوفی ایله محرر اولان سالف الذکر فقره لرینی اوقودم فقط تاریخلری وبلده اسملری خط پهلوی ایله اولوب خط مذکور ایسه بزجه مجهول اولدیغندن بوبابده سندمز انجق بوخطی قرائت ایله معروف ومسلم اولان بعض ذاتلرك افادات وتحقیقاتیدر . وکذا عبدالله بن زبیر نامنه کسیلان سالف الذکر سکه لرك کنارنده ایکی سطر اوله رق حروف پهلویه ایله بر یازو کوردك انجق بو یازونك عبدالله بن زبیر امیرالمؤمنین عباره سی اولدیغی بزجه مجرد بر روایت قیلنلندر .

مسکوکات مذکوره ملت اسلامیه نك رسمی سکه سی اولمیوب مجرد تسهیل معاملات ایچون برمنوال سابق بعض امرانك کسدکاری مسکوکاتدر . انتخاب فنك تحقیق وافاده لرینه کوره ملت اسلامیه ده ابتدا صورت رسمیه ده یعنی دولتجه وحروف عربیه ایله کسیلان سکه لر مسکوکات امویه اولوب موجدی حجاجدرکه خلفای امویه دن عبدالملك آنی عراق سمتنه والی نصب ایتدکده سکه ضربنی تنبیه ایتمکله اودخی هجرتك علی روایة یتمش بشنجی وعلی روایة یتمش التنجی سنه سنده عراقده سکه ضربنه شروع ایلمش واندن صکره سائر ممالك اسلامیه ده دخی مسکوکات امویه ضرب اولنمشدر . انجق تاریخین مذکورینده قطع اولنمش سکه امویه کورلمیوب مسکوکات امویه دن الك عتیق تاریخلو اوله رق منظور فقیر اولان سکه (٧٨) تاریخنده قطع اولنمش بر التون سکه درکه خط کوفی ایله بر یوزنده

(لااله الاالله وحده لاشريك له) ودوره سنده (محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله) وديكر يوزنده (الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد) ودوره سنده (بسم الله ضرب هذا الدينار فى سنة ثمانية وسبعين) ديو محرردر . انجق فلورانسه عنتقه خانه سنده (٧٧) سنه سنده كسلمش بر التون سكۀ اسلاميه كورلديكى بعض اصحاب فن طرفندن روايت اولنوب اشته اك عتيق تاريخلو التون سكۀ اسلاميه بو سكه اوله رق اندن مقدم تاريخله التون اوله رق سكۀ اسلاميه كورلمامشدر . مسكوكات امويه دن (٧٨) تاريخنده كسلمش كومش سكه لر اصحاب فن طرفندن رؤيت وروايت اولنمشدر . فقط منظور فقير اولمامشدر بونلردن اك عتيق تاريخ ايله كورديكمز سكه (٧٩) سنه سنده بصره ده كسلمش بر سكه دركه كذلك خط كوفى ايله بر يوزنده (لااله الاالله وحده لاشريك له) ودوره سنده (بسم الله ضرب هذا الدرهم بالبصره فى سنة تسع وسبعين) وديكر يوزنده (الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد) ودوره سنده (محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولوكره المشركون) ديو يازلمشدر . اشته دولت امويه نك التون وكومش سكه لرى هپ منوالين مذكورين اوزره مسكوك اولوب حتى تاريخ انقراضى اولان (١٣٢) سنه سنده كسلمش اولان سكه لرينى دخى كوردم هپ طرز مذكور اوزره در . فقط مروان حمارك تاريخ جلوسى اولان (١٢٧) سنه سنده بعض امراى شرق كندوسندن روكردان اوله رق آل بيته ميللرينى اعلان ضمننده كسمش اولدقلرى كومش سكه لرده طرز آخر اختيار ايتمشلردر . بونلردن بعضيلرى منظور فقير اولوب ازجمله جى قصبه سنده كسدكلرى سكه نك بر يوزنده (لا اله الا الله وحده لاشريك له) واطرافنده (قل لا اسئلكم عليه اجرا الاالمودة فى القربى) واطرافنده كى دائره نك دورۀ خارجه سنده (بسم الله ضرب بجى سنة سبع وعشرين ومائه) وديكر يوزنده (الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد) ديو محرر اولديغى كورلدى . (١٢٨) سنه سنده نميره نام بلده ده عينيله بوطرز اوزره كسلمش بر سكه دخى منظور فقير اولدى .

واصف افندى مغرب پادشاهلرينك اخبارينى متضمن اولان بعض تاريخلردن نقل وروايت ايله سال هجرتك اون سكزنجى سنه سنده حضرت عمر رضى الله تعالى عنه نقش كسروى اوزره (لااله الاالله محمد رسول الله) وبعضيسنه لااله الاالله وعمر ديو يازوب عبدالله بن زبير دخى مكۀ مكرمه ده دنانير مستديره قطع ايدرك احد وجهينه (محمد رسول الله) وديكرينه امرالله بالوفاء والعدل ودوره سنه عبدالله لفظنى

نقش ایلدی دیو تحریر ایلمش ایسه ده حضرت عمرك نامنه سکه کسلمدیکی فنا مثبت اولمسیله روایت مذکوره بر منوال سابق طبرستان امراسندن عمر نام ذاتك کسدیکی سکه‌لردن غلط اولمق کرکدر ظن ایدرم که خط پهلوی ایله اولان تاریخلری اوقونه‌مامش اولدیغندن دوره‌لرنده حروف عربیه ایله محرر اولان عمر اسمی کوریلنجه حضرت عمره اسناد اولنیویرمشدر . وعبدالله بن زبیر رضی الله عنه حضرتلرینه وجه مشروح اوزره اسناد اولنان سکه دخی شمدی‌یه قدر اصحاب فن طرفندن رؤیت وروایت اولنمامشدر . قالدیکه ابتدا طرز عرب اوزره سکه ضربی بر منوال سابق یتمش بش یاخود یتمش التی سنه‌سنده حجاجك ایجادی ایدوکی اصحاب فن عندنده مسلماتدن بولنمشدر . فقط بیك ایکیوز یتمش التی سنه‌سی خلالنده فنجه برکشف جدید وقوعیله اساس مسئله متغیر اولمشدر . شویله‌که بوکره جواد نام برایرانلو درسعادته هجرتك قرق تاریخنده بصره‌ده طرز عرب اوزره کسلمش برکومش سکه کتورمشدرکه ینه مومی‌الیه صبحی بك افندینك مسکوکات عتیقهٔ اسلامیه طاقمی ایچنده منظور فقیر اولدی . خط کوفی ایله بریوزنده (الله الصمد لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً احد) ودوره‌سنده (محمد رسول الله ارسله بالهدی ودین الحق لیظهره علی الدین کله ولوکره المشرکون) ودیکر یوزنده (لااله الاالله وحده لاشریك له) ودوره‌سنده (ضرب هذاالدرهم بالبصره فی سنة اربعین) دیو یازلمشدر . حضرت معاویه‌نك یاخود خالد بن ولیدك مقلد بالسیف اوله‌رق تمثالی سکه‌یه ضرب اولندیغنی بعض مؤرخلر نقل وتحریر وواصف افندی دخی انلره اتباعا معاویة بن ابی سفیان تمثالی مقلد بالسیف اوله‌رق سکه‌یه یازدی دیو تاریخنه درج وتسطیر ایلمش ایسه‌ده روایت مذکوره درجهٔ ثبوت وصحته وارمامشدر .

ینه واصف تاریخنده تاریخ هجرتك یتمش بشنجی سنه‌سنده حجاج عراقده سکه قازدیروب نقودك بریوزنده خط کوفی ایله (هوالله احدالله الصمد) وبریوزنده عبدالملك یازدی دیو روایت ایلمشدر .

انجق برمنوال سابق یتمش سکز تاریخندن تادولت امویه‌نك تاریخ انقراضی اولان یوز اوتوز ایکی سنهٔ هجریه‌سنه قدر هرسنه‌نك التون وکومش اوله‌رق مختلفا ضربخانه‌لرده کسلمش مسکوکات امویه مسلسلا منظور فقیر اولدی . هیچ بریسنده خلیفه نامی یوقدر . وخلفای عباسیه‌دن مهدی‌یه کلنجه ضرب اولنان مسکوکات اسلامیه‌ده خلیفه نامی یازلمادیغی فنجه قضایای مسلمه‌دندر . فقط اطراف برالشامده روملرك عبدالملك نامنه مصور اوله‌رق کسدکلری باقر سکه‌لرده عبدالملك نامی کورلمشدر .

مسكوكات عباسيه‌نك دخی برخيلی منظور فقير اولدی . ابتدا (١٣٢) سنه‌سنده شكل عباسی اوزره سكه كسلمشدركه بريوزنده (لااله الاالله وحده لاشريك له) واطرافنده (بسم الله ضرب هذا الدرهم بالكوفه فی سنة ثنتين وثلثين ومائه) وديكر يوزنده (محمد رسول الله) واطرافنده‌كی دائره‌نك دورهٔ خارجه‌سنده (محمد رسول الله ارسله بالهدی ودين الحق ليظهره علی الدين كله ولو كره المشركون) ديو يازلمشدر . اشته اوائل عباسيه‌ده كسيلان سكه‌لر بوطرز اوزره اولوب بعده جعفر منصور زماننده محمديه خطه‌سی واليسی اولان اوغلی مهدينك كسديكی كومش سكه‌لرك بريوزنده (لااله الاالله وحده لاشريك له) واطرافنده (بسم الله ضرب هذا الدرهم بالمحمدية سنه اثنين وخمسين ومائه) وديكر يوزنده (مما امر به المهدی محمد بن اميرالمؤمنين) واطرافنده (محمد رسول الله ارسله بالهدی الی آخره) ديو يازمشدر . و (١٥٥) سنه‌سنده كسديكی ينه بركومش سكه‌سنده دخی كندو اسمندنصكره وزيری اولان الحسن اسمی كورلمشدر . فقط اولوقت مقام خلافت بغدادده وطوغريدن طوغری‌يه اكا مربوط اولان يرلرده كسيلان سكه‌لرده ينه نام وعنوان يازلمازدی . خلفای اسلاميه‌دن ابتدا نامنی كومش سكه‌لره نقش ايدن اشته بومهديدركه (١٥٨) تاريخنده جلوس ايتمش و (١٥٩) سنه‌سنده بغداد درالسلامده كسديكی سكه‌لرك بريوزنده (لااله الاالله وحده لاشريك له) واطرافنده (بسم الله ضرب هذا الدرهم بمدينة السلام سنة تسع وخمسين ومائه) وديكر يوزنده (محمد رسول الله صلی الله عليه وسلم الخليفة المهدی) واطرافنده (محمد رسول الله ارسله بالهدی آه) ديو يازمشدر . اوغلی هرون رشيد دخی هرون ابادده والی ايكن (١٦٩) سنه‌سنده كسديكی سكه‌لرك بريوزنده (الخليفة المهدی مما امر به هرون بن اميرالمؤمنين) ديو تحرير ايلمشدر . هرون رشيد (١٧٠) تاريخنده تخت خلافته جلوس ايتدكده كسديكی كومش سكه‌لرده الخليفة الرشيد ديو يازمشدر . اما التون سكه‌لرك بريوزنده (لااله الاالله وحده لاشريك له) واطرافنده (محمد رسول الله ارسله بالهدی آه) وديكر يوزنده (محمد رسول الله) ودوره‌سنده (بسم الله ضرب هذا الدينار سنة سبعين ومائه) ديو يازوب اسمنی تحرير ايتمامشدر . فقط بالاده اشعار ايتديكمز وجهله عيار سكه نظارتنی وزيری جعفره تفويض ايتمكين اودخی نظارتی حسبيله نامنی سكه‌يه نقش ايلمش اولمسيله (١٧١) تاريخنده كسيلان التون سكه‌لرده جعفر نامی كورلمشدر . خلفادن ابتدا التون سكه‌لرده نامنی نقش ايدن هرون رشيدك اوغلی امينيدركه (١٩٥) تاريخنده كسديكی التون سكه‌لرده الخليفة الامين ديو تحرير ايتمشدر . بعده متغلبه ظهورنده

اسم خليفه ايله بيله كندو اسملرينی دخی سكه‌لره نقش ايدر اولديلر ايسه‌ده مؤخراً خليفه احمد الناصرلدين‌الله زماننده قوت خلافت اعاده اولنمغله اندن صكره شعار شوكت وقوت خلافت اولمق اوزره سكه‌لرده يالكز خليفه نامی يازيلور اولدی .

واصف تاريخنده هرون الرشيدك اوغلی محمد امين اعلای سكه‌يه ربی الله واسفلنه محمد امين بن هرون الرشيد يازدی . قچانكه محمد امين اوغلی موسی ايچون عهد الوب ناطق بالحق المظفر بالله ايله تلقيب ايلدی . اسمنه دنانير ضرب ايدوب سكه سنه كل عز ومفخر لموسی المظفر يازدی ديو محرر اولوب انجق بويله برسكه كورلمامشدر . وموسی فقره سنك اصلی دخی بووجهله مرويدركه مأمون برادری امينه مخالف ومنازع اوله‌رق اكا رغماً خلافتی عباسيه‌دن علويه‌يه تحويل ايتمك اوزره اولاد عليدن موسای كاظم حضرتلرينی ولی عهد ايتمشيدی . مؤخراً برادری امينه غلبه ايدرك امر خلافتده كسب استقلال ايلدكده موسای كاظم حضرتلرينی دخی تسميم ايلمشدر . بوحاله نظراً مأمونك موسی نامنه سكه كسمش اولمسی محتمل ايسه‌ده بروجه سابق بويله سكه كورلمامشدر .

اندلسده تسلطن ايدن امويلرك سكه‌لرينك بريوزنده (بسم‌الله ضرب هذا الدينار بالاندلس وتاريخ) وديكريوزنده خليفه‌نك نام وعنوانی وفاطميون سكه‌لرينك بريوزنده (لااله‌الاالله وحده لاشريك‌له محمد رسول‌الله علی ولی‌الله) وديكريوزنده خليفه‌نك نام وعنوانی محرردر . ابن حماد تاريخنده ديركه مغربده دولت موحدين ظهورنده مهدی امريله سيم وزر نقودی مربع‌الشكل اوله‌رق قطع اولنوب بريوزنده بسمله وحمدله وبريوزنده موحدين سلاله‌سندن كلان خليفه‌لرك خليفهٔ عصره كلنجه اسملری يازلدی . تيمور عهدينه كلنجه بونقوددن چوق بولنوردی . اوچيوز اللی سكز سنه سنده ابوالحسين جوهرالكاتب الصقلی معزلدين‌الله عسكريله مصره داخل اولوب قاهرهٔ معزيه‌يی بنا ايلدكده معز نامنه سكه ضرب ايله احد وجهينه اوچ سطر يازوب ابتداسنده معز لتوحيد الاحد الصمد وتحتنه المعز لدين‌الله اميرالمؤمنين وانك تحتنه ضرب هذا الدينار بمصر سنة ثمانية وخمسين وثلثمائه ووجه آخرينه (لااله‌الاالله محمد رسول‌الله ارسله بالهدی آه) ديو يازمشدر . ملك ظاهر بيبرس يعنی پارس بك دخی دراهم اوزرينه پارس صورتنی نقش ايتمشدر .

دولت عثمانيه‌نك اوائل ظهورنده اكثر دراهم سلجوقيه وهند وعراقين ومغاربه وافرنج سكه‌لری جاری اولوب فقط سلطان اورخان غازی زماننده كومش سكه قطع اولنمشدر .

واصف افندی دیرکه سلطان اورخان غازی یدی یوز یکرمی التی تاریخنده بروسه‌یی فتح ایدوب قوت تامه تحصیل ایتدکده ایکنجی سنه وضع قوانین والبسه وکسوهٔ متنوعه تعیین ایدوب ایادیء ناسده اولان سکه‌یه تعرض ایتمدی . ادریس بتلیسی خطیله محرر بر مجموعه‌ده کوردم سلطان اورخانك سکه‌سی بر وجهنده المجاهد فی سبیل‌الله السلطان اورخان و بر وجهنده ضرب ببروسا وتاریخ هجرت یازلمش ایدی دیو روایت ایدر .

واصف تاریخنده عینیله بویله‌جه مسطور ایسه‌ده سلطان اورخان زماننده علاءالدین پاشانك تنظیم عساکر ایتدیکی صره‌ده سکه دخی قطع اولندیغی تاریخجه مثبتدر . وسلطان اورخانك کومش وباقر سکه‌لری حالا موجود اولوب حتی میر مومی‌الیهك مسکوکات عثمانیه طاقمنده اون اوچی کومش و بری باقر اولمق اوزره اون درت عدد سکه‌سی منظور فقیر اولدی . بریوزنده (لااله الاالله محمد رسول‌الله) ودیکر یوزنده اورخان خلدالله ملکه دیو محرر در . سلطان مراد خان اولك سکه‌لرینك کذلك بریوزنده کلمهٔ شهادت و بر یوزنده مراد بن اورخان خلدالله ملکه یازلمشدر . یلدیرم بایزید خانك سکه‌لرینك بر یوزنده خلد ملکه وتاریخ ودیکر یوزنده بایزید بن مراد یازیلوب چلبی سلطان محمد خان ایله سلطان مراد ثانینك سکه‌لری دخی بوطرز اوزره در . دولت عثمانیه‌ده فاتح استانبول سلطان محمدخان‌ثانی زمانه‌کلنجه التون سکه کسلمیوب انك زماننده التون قطع اولنه‌رق بر وجهنده ضارب النضر صاحب‌العز والنصر فی‌البر والبحر ودیکر وجهنده سلطان محمد خان ابن‌السلطان مراد خان ضرب فی قسطنطنیه وتاریخ یازلمش ایدی . اندن صکره مدت مدیده اخلافی دخی بو سیاق اوزره سکه ضرب ایدوب فقط تبریزك فتحندن صکره باصیلان سکه‌لرده سلیم شاه عنوانی دخی کورلمشدر . علی روایة سلطان سلیم ثانی عصرنده بعض مقربلر القاسیله جدم سلطان سلیم خان حضرتلری دیار مصر وعربستان وعراق عرب وعجمه وبحر سفید وسیاهه والحاصل روم ایلی واناطولینك ممتاز ممالکنه مالك اولمق حسبیله سکه‌لرنده سلطان البرین وخاقان البحرین عنوانن یازمق مناسب ایدی دیو کندوسی قبرس فتحندن صکره اول عنوان ایله سکه ضربنه فرمان ایلدی دیو واصف تاریخنده محرر ایسه ده کرك درسعادتده وکرك طشره‌لرده‌کی متعدد ضربخانه‌لرده کسیلان مسکوکات دولت علیه ابتداسندن تاعصرمزه قدر مسلسلا منظور فقیر اولمشدر . سلطان محمد ثالث زمانه قدر کسیلان سکه‌لر هپ فاتح سلطان محمد خانك سکه‌لری طرزنده اولوب وانك زماننده دخی درسعادتده واکثر ایالات ضربخانه‌لرنده التون سکه‌لرینه فاتحك سکه‌لری

طرزنده كسيلوب فقط حلب ومصر وبعض غرب ضربخانه‌لرنده كسيلان التون سكه‌لرده سلطان البرين وخاقان البحرين عنوانى يازلمشدر . كذلك سلطان محمد ثالث زماننه قدر كسيلان كومش سكه‌لرك بريوزنده قسطنطنيه ياخود سكه‌نك ضرب اولنديغى بلده اسمى وديكر يوزنده نام وعنوان پادشاهى يازيله كلمشيكن انك وقتنده كومش سكه‌لرده نام پادشاهى طغرا ايچنه النمشدر . واكرچه مهر همايونلرده طغرا اسكيدن عادت اولمش ايسه‌ده سكه‌لره نقش اولنمزدى . انك زماننده كومش سكه‌لرك بريوزينه طغرا نقش اولنمشدر . فقط شكلى عصرمزده‌كى طغرالر كبى مطبوع ومنتظم دكل ايدى .

سلطان احمد اولك كومش سكه‌لرينك بعضيسى طغرالى وبعضيسى طغراسز اولوب التون سكه‌لرينك دخى بعضيسنده سلطان البرين وخاقان البحرين وبعضيسنده طرز قديم اوزره ضارب النضر صاحب العز والنصر ديو يازلمشدر . سلطان مصطفاى اولك بولنان كومش سكه‌لرنده وسلطان عثمان ثانينك كرك كومش وكرك التون سكه‌لرنده هپ سلطان البرين عنوانى يازيلوب برنده شكل طغرا كورلمامشدر . سلطان مراد رابعك التون سكه‌لريله كومش سكه‌لرينك بعضيسنده كذلك سلطان البرين عنوانى يازيلوب بعض كومش سكه‌لرنده دخى شكل طغرا باصلمشدر . سلطان ابراهيمك التون وكومش سكه‌لرى دخى بومنوال اوزره‌در . سلطان محمد رابعك التون سكه‌لرنده كذلك سلطان البرين عنوانى محرر اولوب انجق انك عصرنده بعض غرب ضربخانه‌لرنده كسيلان التون سكه‌لرده طرز قديم اوزره ضارب النضر عنوانى دخى كورلمشدر . كومش سكه‌لرينك دخى بعضيسى طغرالى وبعضيسى طغراسزدر .

سلطان سليمان ثانى عصرنده التى درهم وزننده اوله‌رق غروش كسيلوب سلطان البرين عنوانى يازلمشدر . سلطان احمد ثانينك غروشلرى والتون سكه‌لرى دخى بومنوال اوزره‌در .

سلطان مصطفاى ثانى عصرنده طغرا شكلنه حسن وانتظام ويريله‌رك التون سكه‌لرك بعضيسنه دخى شكل مطبوع ومنتظم اوزره طغرا باصلمش وسائر التون وكومش سكه‌لره سلطان البرين عنوانى يازلمشدر .

سلطان احمد ثالث عصرنده طغرالره دها زياده حسن وانتظام ويريله‌رك بيوك وكچوك وغايت مطبوع ومنتظم اوله‌رق متنوع سكه‌لر كسلدى . وكومش سكه‌لرك والتون سكه‌لردن بعضيلرينك بريوزنده سلطان البرين عنوانى يازيلوب ديكر يوزينه دخى طغرا باصلدى . والتون سكه‌لردن بعضيسنك بريوزنده طغرا وبريوزنده قسطنطنيه ياخود ضربخانه محلى اولان بلده وبعضيسنده قسطنطنيه يرينه اسلامبول

یازلدی . شویله که درسعادتده کسیلان فندق التونیله زر محبوبلرك بریوزنده طغرا وبریوزنده ضرب فی اسلامبول واکثر ایالات ضربخانه لرنده کسیلانلرنده ضرب فی روان وضرب فی تفلیس وهکذا یازیلوب ومصرده کسیلان فندق التونلرنده دخی بومنوال اوزره ضرب فی مصر دیو محرر اولوب انجق مصرك زر محبوبلرینك بریوزنده طغرا والتنده ضرب فی مصر ودیکر یوزنده سلطان البرین وخاقان البحرین عنوانی وایکی واوچ ودرت وبش ویدی واون فندق وزننده اوله رق کسیلان بیوك فندق التونلرینك بریوزنده طغرا والتنده عز نصره ضرب فی قسطنطنیه ودیکر یوزنده کذلك سلطان البرین عنوانی نقش اید لمشدر . بعده سلطان سلیم ثالث عصرینه قدر کسیلان متنوع سکه لر هپ سلطان احمد ثالثك سکه لری طرزنده اوله رق درسعادتده کسلمش اولانلرینك بعضیسنده قسطنطنیه وبعضیسنده اسلامبول دیو محرردر . فقط وزن وعیارجه بینلرنده انواع تفاوت واردر . وسلطان عبد الحمید خان عصرنده شکل مطبوع ومستحسن اوزره برنوع التون سکه کسیلوب بریوزنده یالکز طغرا ودیکر یوزنده ضرب فی دار السلطنة العلیه وتاریخ جلوس یازلمشدر . برفندق التونی بردرهم بش بغدای ویوز غروشلق برمجیدیه التون ایکی درهم اون التی بغدای اولوب انجق فندق التونی یکرمی اوچ عیارنده ومجیدیه التون یکرمی ایکی عیارنده اولدیغندن ایکی فندق التونی تمام بریوزلك مجیدیه یه معادل اولور زر محبوبك جرما وسعتی فندق التوننك قالینلغنه معادل اوله رق وزنلری متساوی اولدیغی کبی عیارلری دخی بر اولدیغندن ایکیسی دخی برقیمتده ایدی . انجق صکره لری قیمتجه دها دون اوله رق زر محبوبلر کسلمشدر . بناء علیه بیك یوز قرق التی تاریخنده زر محبوب اوچ غروش اوتوز پاره یه رائج اولمشیکن یوز یتمش سکز سنه سی محرمنك یکرمی برنده ضربخانه امینی اسماعیل رائف بك افندینك سلطان مصطفی حضرتلرینه تقدیم ایلمش اولدیغی اللی بیك زر محبوبك کندو خطیله تقدیم ایلمش اولدیغی پوصله سی منظور مورخ فقیر اولدی (جدید زر محبوب عدد ٥٠٠٠٠ غروش ١٣٧٥٠٠ کیسه ٢٧٥) دیو محرر اولدیغنه نظراً زر محبوبك بهری یوز اون پاره یه حساب اولنمشدر . وبالاده بیان ایتدیکمز وجهله ایکیوز ایکی تاریخنده فندق ومجار التونلری بشر غروشه رائج اولمق اوزره نظام ویرلدکده زر محبوبك اوچ بچق غروشه رائج اولمسی اراده بیورلمشیدی .

فصل سابع

قريم وقافقاس جهتلری احوالنه دائر

تاريخمزك اوائلنده اكثريا قريم وقوعاتی درج وتحرير اولنه جغندن قريمك سلطنت سنيه يه اولان روابط اصليه سنك اجمالاً بيانی مناسب كورلمكله حليمكرايك كلبن خانان نام تاريخچه سندن وسائر تاريخلردن بوبابده لازم اولان مواد زبده وخلاصه اولنه رق بومقالهده درج اولنمشدر .

معلوم اوله كه قريم وحواليسنده اوته دنبرو سلاطين جنكيزيه يعنی جنكيز خان نسلندن اولان خانلر ارثا جالس سرير ايلخانی اولوب بالاستقلال حكومت ايده كلمشلر ايكن فاتح سلطان محمد خان حضرتلرينك زماننده حمايت دولت عليه يه كيره رك ورفته رفته روابط ومتابعتلری زياده لشه رك قريم الكاسی ضميمهٔ ممالك دولت عليه اولمشدر .

بونك حقيقت وتفصيلنه اطلاع ووقوف قريم خانلرندن بعضلرينك ترجمهٔ حاللرينی بيانمكه موقوف اولديغندن بروجه آتی اسلاف خانان قريمك مشاهيرندن بعضيلرينك ترجمهٔ احوالنه ابتدار اولنور .

قريم خانلرينك اسملرينه كرای لفظنك علاوه سی مقدملری عادت دكل ايكن سكز يوزقرق بر تاريخنده قريم خانی اولوب اوتوز سنه قدر حكومت ايدن حاجی كرای خاندن صكره عرف وعادت اولمشدر . چونكه خانان وسلاطين واعيان تاتارك دأب قديملری اولديغی وجهله اطفال شير خوارلرين سن شبابلرينه دك قبائلدن برينك تربيهٔ رضاعيه سنه تسليم ايله پرور شيافته ايده كلدكلرندن حاجيكرايك پدری اولوب سلسلهٔ نسبی يدی مرتبه ده جنكيز خانه رسيده اولان غياث الدين سلطان دخی كرای قبيله سنك اغوش تربيهٔ رضاعيه سنده نشو ونما بولمش اولديغی حالده كرای قبيله سی معتبرانندن دولت كلدی . صوفينك حج شريفدن عودتی كونی اوغلی دنيايه كلمش اولديغندن مربيسنك حج وقبيله سی تذكر وتبرك ضمننده اوغلنی حاجيكرای تسميه ايتمشدر .

بعد زمان حاجی كرای قريم خانی اولدقده مشار اليه دولت كلدی . صوفی هنوز بر حيات اولمغين پدرلری حقنده كذران ايتمش اولان حقوق رضاعيه سندن بحثله كندوسنه موجب افتخار وفيما بعد وسيلهٔ تخطر وتذكار اولمق اوزره بوندن بويله

قبیله سی اسمی اولان کرای لفظنك سلاطین جنکیزیه اسملرینه علاوه اولنمسنی نیاز ایتدکده نیازی رهین حیز قبول اولمغله اندن صکره بوخصوص بینلرنده دستور العمل قالمشدر .

استطراد

بین القبائل قرابت رضاعیه یه پك زیاده رعایت اولنوب برچوجق هر قنغی قبیله دن سود امش ایسه اکا منسوب اوله رق اول قبیله دخی انك غیرتکشی اولور . خانان وسلاطین قریم دخی اولادینی قبائل چراکسه دن برینه بسلمه ویرمك معتاد قدیملری ایدی . بونك کیفیتنی عبرتنمای دولت نام تاریخچه ده بووجهله تحریر ایدرکه قریم خاننك اولادی دنیایه کلدیکی قبائل چراکسه نك معلومی اولدقده وقت معینده تخصیص ایتدکاری برصحراده اجتماع واختیارلری حضورنده میانه لرنده برخاتونی دایه لغه انتخاب وانی استصحاب ایله سپاه واوزدن وسائره لرندن برقاچ یوز سواری قریمه کذار ایدرك اوچ کون قریم خانینه مهمان اولورلر . لکن خانك مطبخندن برشی تناول ایتمیوب برابر کتورمش اولدقلری دقیق وعسل وغومول وبوزه ایله هم کندولرینی اداره وهمده خانه ودائره سی خلقنه ضیافت ایدرلر . بعده ایچلرندن برینی ایلچی نصب ایله خانه ارسال وبوجمعیت ایله قریمه کلدکلری خان حضرتلرینك اوغلنی بسلمه الق مقصدینه مبنی اولدیغنی والمدقجه اعاده لری قابل اولمیه جغنی تبلیغ ایدیجك تعامل قدیمه مبنی ضروری اول چوجغی کندی اناسندن تفریق ودایه اولق اوزره بالانتخاب کلش اولان خاتونه تسلیم ایتدکلرنده چرکسلر ممنونا کندی یوردلرینه عودت ایدرلر . وبسلمه یی اوز اولادلری اوزرینه ترجیح ایدرك تربیه سنده اصلا تجویز قصور ایتمزلر . ویدی یاشنه بالغ اولدقده رکوب ونزولی وقاچوب قوومنی وفن حرب وضربی تعلیم ایدرلر . وسود اناسی وسود باباسی تعزیز کونه اول چوجغه برشی سویلمیوب فطرت اصلیه سی اوزره نشو ونما بولور . واون بش یاشنه بلوغنده پدرینه تسلیمی زمانی کلش اوله رق هرنه زمان طلب ایلر ایسه همان البسهٔ جدیده واسلحهٔ تامه ایله طونادوب وبراسب مزینه ارکاب ایله سود باباسی الوب مقدما اخذنده قاچ یوز کشی برابر بولنمش ایسه جمله سی ینه منوال سابق اوزره قریمده اوچ کون ادارہ لرینه وخان دائره سنك ضیافتنه کفایت ایده جك

قدر مأكولات ومشروبات تدارك برله قريمه كذار وبغچـه سرايه وصوللرنده ينه قزانلريني قينادوب اوچ كون خان دائره‌سـنه ضيافت ايدرك بووجهله خانه اوغلني تسـليم ايتدكلرنده خان طرفندن دخي جمله‌سـنه بخشش قلندري وجهله كفايت ايده‌جك قدر مشين وسختيان وتفنك ويای وقلابدان وچوقه هديه‌لري ميدان مقـاسمه‌يه وضعله بينلرنده تقسيم اولندقدن صكره يرلو يرينـه كيدرلر . وعادت قبـائل اوزره اسملري ياد اولندقچه اعداسي هراسان اولملق مطالعه‌سـنه مبني اكثريا اولاد جنكيزيه‌يه دخي يرتيجي حيوان اسملري وضع ايدرلر ايدي .

خانان وسلاطين قريم برمنوال سـابق قبائل النده پرورده اولدقلرندن بدويته مألوف اولملريله تكلفـات زائده غائله‌سندن وارسـته اوله‌رق صرتلرنده يالكز بر قات البسه بولنوب فرسوده اولنجيه‌دك تجديد قميص وكسوه ايتمزلر ونه‌زمان صويونه‌جق اولورلر ايسـه معيتنده موجود اولان آدملرندن برينك البسـه‌سني الوب تلبس ايدرلر . وچيقاردقلري البسه‌يي بردخي كيمزلر ايدي .

آحاد اهالیء تاتار ايسه بتون بتون بدويت وسـاده‌لك حالنده بولندقلرندن اكل وشرب والبسـه وركوب ونزوللرنده غايت سـبكبار اوله‌رق هرنه وقت خان طرفندن چاپول اراده‌سـيله فلان كون فلان محلده بولنه‌سز ديو قبـائل ميرزا واختيارلرينه يرليغ يازلسه چونكه تاتار قومي خانلرينه پك زياده مطيع اولدقلرندن درحال وقت معينده استدیكي قدر سواري تعيين اولنـان محلده حاضر بولنوب مأمور اولدقلري طرفك غارت وتالانـنه مسارعت ايدرلر . وچاپوله عزيمتلرندن چند روز مقدم حيوانلرينـه سوار اولوب ادمان ايچون يوم عزيمتلرينـه قدر حيوان صرتندن اينمزلر . وهرنفر كندو يدكنده اوله‌رق اوچ درت باركير ايله سـفر ايلر . وحيواناري اكثريا قارلري وبوزلري اشـه‌رك بولدقلري اوت وكوكلر ايله اكتفـا ايلديكي كبي كندولري دخي طاري اونيـله باركير يوركي ياغندن معمول طالغان تعبير اولنور . خميره‌دن طغارجقلرينه الدقلري مقدار ايله قناعت ايده‌كلدكلرندن تاتار عسكري سـائر اردولر كبي مهمات وسـائر تكلفاته محتاج اولميوب همان اراده اولنـان سمتي چالوب چارپارلر . وصولر طوكوبده هرطرفه چاپول ايتمكه قولايلق اولملق ايچون شـتا شديد اولملق اوزره صبيانه دعا ايتديررلر . وهيئت مجموعه‌لري برجمعيت طياره اولمغله بووجهله كيجه وكوندز الغار ايدرك مدت قليله ظرفنده بلاد بعيده‌يي تالان ايدرك بي‌نهايه اموال واشـيا واسرا كتوررلر . واسـيرلر حقنده اصـلا رحم وشفقتلري اولميوب پك زياده اذا وجفا ايله استخدام ايدرلردي . بناءً عليه روسـيه خلقي تاتاردن هراسـان

﴿ ولرزان ﴾

ولرزان اولەرق روسیه دولتی قازانی ضبط ایتدكدنصكره دخی غارت وخسار تاتاردن خلاص ایچون قریم خزینه‌سنه سنوی بر ویركو اعطاسنه مجبور اولوردی . تاتار خانلرینك اجرای احكام شرعیه‌یه دخی اهتماملری زیاده اولەرق فحول علمادن برینی طولغون معاش وبول تعیینات ایله قاضیعسكر نصب ایدوب اودخی رسم قسمت ورسوم سائره المقسزین امور عبادی رؤیت ایدر . وقبائل ایچنده حكومت ایده‌جك فقیهلره بلااجازه نیابت مراسله‌لری ویرر ایدی . صكره‌لری خانان وسلاطین قریم بوبابده ترك رسم بهین قدیم ایدرك نهایت قبائل نیابتی مراسله‌لرینی بازركانلر التزام وفائض ضمیله طالبلرینه فروخت والزام ایتمكه باشلادقلرندن ضابطۀ شرعیه‌لری مختل اولدیغی كبی سن حضرتیه واصل وجهت سفاهته مائل اولەرق حركتلرینه بطائت تامه طاری اولمغله دفع كزند اعدایه بیله قدرتلری قالمدی . اشته قریم حكومتنك بووجهله عصر بعصر مختلف اولوب كلان احوالنه علم اجمالی حاصل اولمق ایچون خانلرینك بعض طبقات متفاوته‌سی بروجه آتی بیان اولنور .

* منكلی كرای خانك دولت علیه‌یه التجاسی *

جنكیزیلر سیل كبی اطرافه آقوب هردیاره آقین ایتمكه مباشرت ایتدكلری اثناده بونلرك برفرقۀ جسیمه‌سی دخی بحرخزری طولاشەرق قازان واژدرهانی ضبط ایله روسیه‌یی خراجكذار ایدوب قازانی مقرحكومت اتخاذ ایتمشلر ایدی . بونلرك برشعبه‌سی دخی قریمی فتح ایله برمنوال سابق اوراده حكومت ایدرلر ایدی . رفته رفته قازان حكومتنه ضعف طاری اولمغله قریمه تابع ومربوط كبی اولمشلر ایدی . انجق صكره قریم خانلرینه دخی بوحال ضعف وفتور عارض اولمغله دولت علیه‌نك حمایه‌سنه التجا ایتمكه مجبور اولدیلر . شویله‌كه سكز یوز یتمش بر تاریخنده سالف‌الذكر حاجی كرای خان وفات ایتدكده یرینه اوغلی منكلی كرای خان قریم خانی اولوب اوچ آی قدر حكومت ایتدكدنصكره اوزرینه عمزاده‌لری عسكر چكەرك دفعات ایله وقوعبولان محاربه‌لرده منكلی كرای خان مغلوب اوله‌كلدیكندن نهایت اولوقت جنویزلولر یدنده اولان منكوب قلعه‌سنه فرار ایله تخلیص جان ایتمشیدی . مؤخراً طرفدارلری تجمع ایدرك ینه كندوسنی درون قریمه ادخال ایله اعادۀ جنك وجدال ایدوب بوكره منكلی كرای خان غالب كلمكله تكرار استقلال تام ایله قریم خانی اولدی . لكن

عمزاده‌لرینك بنه تك طورمیه‌جقلری معلوم اولمقدن ناشی دفع اغیار خصوصنده ارکان دولتیله استشاره ایتدکده ملجأ تاجداران جهان اولان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك سایهٔ حمایه‌سنه التجا ایله مأمون الغائله اولمق خصوصی بینلرنده قرار کیر اولدیغندن درحال سواحل بحر سیاهده واقع کفه وطمان ومنکوب قلعه‌لرینك فتح وتسخیرینه طرف پادشاهیدن همت بیورلدیغی حالده کندوسی بو خصوصده جانسپارانه سعی واقدام وفیمابعد خدمت دولت علیه‌یی التزام ایده جکنی فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینه عرض وانها ایتدکده طرف شهریاریدن کندویه توغ وعلم وسائر تشریفات ملوکانه ارسال اولنمش ومؤخراً قلاع مذکوره‌نك فتح وتسخیری خصوصنده دخی منکلی کرای خانك وقوع بولان حرکات مرضیه وخدمات مقبوله‌سندن طولایی کندویه مخصوصاً نوازشنامهٔ همایون کوندرلمش ایدی .

ومؤخراً سلطان بایزید ولی حضرتلری اقکرمان وکلی قلعه‌لرینی فتح ایتدکده منکلی کرای خان دخی رکاب همایونده خدمت واول محاربه‌لرده ابراز جلادت ایتمکله خدمتنه مکافات اولمق اوزره طرف همایوندن کندویه بیاض قطیفه‌لی سمور قلپاق وزرین اوسکف وانواع تحف وتفاریق بخش واهدا ونهر طورله‌نك سواحلنده عساکر تاتارك فتح ایلدیکی بلطه وطومبصار وفوشان وقرای سائره‌یی مشتمل اراضی تملیك واعطا بیورلمشدر .

* قالغایلق رتبه‌سنك احداثی *

سالف الذکر منکلی خان دیار اعدایه غزا وآقین ایتمکه عزیمت ایتدیکنده قریمه کیمی قائممقام براغرسکز دیو استفسار اولنمغله اوغلم محمد کرای قلسون دیه‌جك یرده لسان تاتار اوزره اوغلم محمد کرای قالغای دیو افادهٔ مرام ایتمشیدی . غزادن سالماً وغانماً عودتنه قدر اوغلی محمد کرای چشیدهٔ حلاوت حکومت اولوب عودتنده لذت حکومتدن بتون بتون محرومیتله تلخکام اولمسنی روا کورمدیکندن قلغای سلطان عنوانیله مملحه وکمرکاردن ایراد معین افراز وقصبات قریمدن اقسجد نام قصبه‌یی کندویه مقر حکومت تخصیص وقره صو وتوابعی الحاق اولنه‌رق ولی عهد اولمق اوزره طرف شاهانه‌دن دخی یدینه برات عالیشان ویرلمشدر . اندن صکره قالغایلق برمنصب اولوب هرقریم خانی اولنلره بویله برقالغای نصبی عادت اولمشدر . بناءً علیه منکلی کرای خان وفات ایدوب سالف الذکر اوغلی محمد کرای قریم خانی اولدقده برادری بهادر کرای سلطانی منصب نوع ظهور قالغایی ایله مسرور ایتمشیدر .

* سعادتکرای خانك ترجمهٔ احوالی *

سالف الذکر محمد کرای خان اون سنه قدر قریمده یرلیغ فرمای خانی اولوب وفاتنده برادری سعادتکرای خان قریم خانی نصب اولنه‌رق اول دخی طقوز سنه قدر خانلق ایتدکدن صکره خانلقدن فراغت ایله درسعادتده اقامت ایتمشدر .
تفصیل احوالی بومنوال اوزره درکه شهزاده یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری طربزون والیسی ایکن بعض اسبابه مبنی کفه قلعه‌سنه تشریفلرنده منکلی کرای خانك سراینه نزول وقدوم بیوروب اندن روم ایلی طرفلرینه عزیمتلرنده منکلی کرای خان زاده سالف الذکر سعادتکرای خانی دخی یاننه آلمشیدی . بو مناسبتله سعادتکرای خان خیلی مدت سفر وحضرده شهزاده سلطان سلیم خانك خدمتنده بولندیغندن مهابت بخشای تخت معالی بخت عثمانی اولدقده سعادتکرایی معاش وتعیینات کافیه اعطاسیله مرفه وشادمان بیورمشلر ایدی .
طقوز یوز اوتوز محرمنده محمد کرایك وفاتی خبری درسعادته واصل اولدقده سنهٔ مزبوره رجبنده قریم خانلغی سعادتکرای خانه توجیه بیورلمغله دونمای همایون ایله قریمه واردقده خانلق مسندینه چکوب خود بخود خانلق ادعاسنده بولنان محمد کرای زاده غازی کرای سلطانی قالغای نصب ایلدی .
لکن برمدت صکره برادر زاده لری کندو علیهنه قیام وحرکت ایتمکله بش سنه قدر بینلرنده محاربه متمادی اولدیغندن ناشی بالآخره خانلقدن فراغت ایله طقوز یوز اوتوز سکز شوالنده درسعادته مواصلت وابو ایوب انصاری جوارنده التی سنه قدر اقامت ایتدکدن صکره دار عقبایه رحلت ایتدکده حضرت خالد جوارنده دفن اولنمشدر .

* صاحبکرایك خانلغی *

منکلی کرای خان زاده صاحبکرای محمد خان برادری محمد کرای خانك خانلغی اوانده بعض اسبابه مبنی مبتلای حبس مدید اولمشیکن اول تاریخده قازان خانی ایچم خان بلا ولد فوت اولدقده یرینه سلاطین جنکیزیه‌دن برسلطانك نصب اولنمسنی اهالیء ولایت عرض واستدعا ایتمکدن ناشی صاحبکرای خان اولوقت قازان خانی نصب اولنمشیدی . بش سنه مقداری اشبو منصب بی ایراد ایله تضییع اوقات ایتدکدن صکره طواف بیت الله الحرام ایتمك بهانه‌سیله قازان حکومتنه برادری

محمود كرايك اوغلى صفا كراى سلطانى قائممقام وكندوسى نازكانه كشور رومه خرام ايدوب درعليه‌يه كلدكده قانونى سلطان سليمان خان حضرتلرينك سايه‌سنده ساليانه وتعيينات وزعامت ايله دفع مضايقه وضرورت ايدوب رفاه حال كسب ايلديكى اثناده سعادت كراى خانك فراغتندن صكره بش آى قدر خود بخود جالس مقام حكومت اولان اسلامكراى سلطان انجام كارى ملاحظه ايله جرائم كذشته‌سندن استعفا ايدرك درسعادته عريضه تقديم ايتمكله طقوز يوز اوتوز طقوز ربيع‌الاولنده منشور خانى مشار اليه صاحبكراى خانك نامنه ثبت وتحرير وغرس يمين پادشاهى اولديغنه مبنى سمور قلپاق ايله ايكى سرغوج ومجوهر تيركش ومرصع رخش دلكش وقپانچه تعبير اولنور فروۀ سمور ومرصع شمشير احسانيله قدر واعتبارى تبجيل وتوقير قلندقدن بشقه علوفه ووظائفى خليفه كيسه‌سندن اولمق اوزره التمش نفر طوپجى واوچيوز نفر جبه‌جى وبيك نفر سكبان وقرق نفر متفرقه واوتوز نفر چاوش والتمش نفر شرحلو تعبير يله ارباب تيمار وزعامت معيتنه تعيين اولنه‌رق اقليم قريمه ارسال اولنمشيدى .

قريم اقليمى روسيه‌لو يدينه كيرنجيه‌دك قريم خانلرينه طرف دولت عليه‌دن سكبان اقجه‌سى ناميله ويريله‌كلان مبالغ ذكر اولنان نفراتك علوفه‌لرى اوله‌رق سلطان سليمان مرحومك آثار حسنه‌لرندندر .

صاحبكراى خان بووجهله قريمه داخل اولوب جالس مسند خانى اولدقده مشاراليه اسلامكراى سلطانى قالغايلق ايله بكام وبعده اعدام ايدوب سعادتكراى خان زاده احمد كراى سلطانى قالغاى نصب ايتدى . لكن اندن دخى امين اوله‌ميوب چوق كچمكسزين انى دخى قتل ايله كندى اوغلى امين كراى سلطانى قالغاى نصب ايلدى .
انهار سته يعنى جم وچايق واتل يعنى ولغه وقوبان وتن واوزى نهرلرى سواحلنده خيمه نشين اولان تاتارى قريمه ادخال وانلره اراضى توزيع وتمليك ايدرك اسكان ايتمك اشبو صاحبكرايك آثارندندر .

سلطان سليمان خان حضرتلرى اردوى همايون ايله مملكت بغدانه عزيمت بيوردقلرنده صاحبكراى خان دخى عساكر تاتار بيشمار ايله خدمت ركاب همايونلرنده بولنمق شرفنه نائل اولمش وبعده نيچه سفرلرنده اوغلى قالغاى امين كراى سلطان بوخدمت موجب المفخرتده بولنمشدر .

* دولتكرايك خان اولديغى وروسيه‌لويى خرجكذار ايتديكى *

دولتكراى خان منكلى كراى خان زاده مبارك كراى سلطانك اوغلى اولوب پدرى

مبارك كرای سلطان عصر سليم خانيده فتح مصر معركه سنده وفات ايتمكله عم مكرملرى محمد كرای خان وسعادتكرای خانك حجر تربيه لرنده نشو ونما بولمش وسعادتكرايك خانلغنده قالغايلق رتبه سنه نائل اولمش ايكن اسلامكرای وقعه سنده سعادتكرای ايله برابر درسعادته كله رك سليمان زمانه كسب انتساب ايتمشيدى . بو مناسبتله سفر وحضرده شرفياب خدمت خداوندكارى ومظهر التفات جهاندارى اولديغى قريم خانى بولنان صاحبكرای خان استرقاب ايدرك جوار سلطنتدن رفع وتبعيد اولنمسنه بربهانه آراردى . حالبوكه صاحبكرای خانك اقبالى درجهٔ كماله كلمكله (بيت) اذا تم امر بدا نقصه * ترقب زوالا متى قيل تم) مؤداسنجه زوالى تقرب ايتمش اولديغندن عليهنه ايراد اولنان بعض ماده لردن طولايى حقنده توجه پادشاهى تنزل ايلمش ايدى . بو اثناده قازان خانى صفاكرای خان وفات ايتمكله صاحبكرای خان دولتكرايك قازان خانى نصب اولنمسنى درسعادته عرض وانها ايدرك بروجه محرر جايكير ضميرى اولديغى اوزره بو بهانه ايله دولتكرايى جوار سلطنتدن تبعيد ايتمك داعيه سنه دوشدكده بو وضع كستاخانه سى اغبرار طبع همايونه بادى اولمغله عزل ايله يرينه دولتكرای خان نصب اولنوب قريمه وصولنده صاحبكرايى واولادينى قتل ايله خانلقده كسب استقلال ايلدى .

اشبو دولتكرای خان فارس الخيل ميدان وغاويكه تاز عرصهٔ جنك وغوغا اولوب دائما غزا وجهاددن خالى اولمز ايدى . حتى روسيه دولتنك اولوقت پايتختى اولان مسقو شهرينى قرق كون محاصره ايتدكدنصكره زوربازوى جلادتيله فتح وتسخير ايدوب خزينه لرنده موجود اولان نقود بيشمارى الدقدن بشقه لسان تاتار اوزره طيش تعبير اولنور جزيه بدلنى بهرسنه خزينهٔ خانى يه ارسال ايتملرى شرطيله عقد مصالحه ايتمش اولديغى قريم تاريخلرنده مصرحدر بوندن بشقه كوزل طبيعت شعريه سى دخى اولوب اشبو بيت آتى آثار خامه لرندندر (بيت) ياقه سن صدچاك ايدن هر بركلك * كاشن ايچره ناله سيدر بلبلك) يكرمى سنه مدت حكومتندنصكره طقوز يوز سكسان بش تاريخنده مطعونا وفات ايتدكده يرينه اوغلى سمين محمد كرای خان نصب اولنمشدر .

* نورالدينلك رتبه سنك احداثى *

بروجه محرر سمين محمد كرای خان پدرى دولتكرای خان يرينه قريم خانى اولدقده اوغلى عادلكرايى قالغاى نصب ايتمشيدى . اول اثناده ظهور ايدن شرق

سفرنده عادل كراى اسير وبعده دست اعداده تلف اولديغى شهرتكير اولدقده اوغلى سعادتكرايى قالغاى نصب ايتمك منوىء ضميرى اولمش ايسه‌ده برادراندن البكراى سلطان سناً اكبر اولديغندن بالطبع منصب مذكوره طلبكار اولمسى مانع اولمغله قالغايلغى البكراى سلطانه بالتوجيه سعادتكراى خانى تسليت ضمننده حجر تربيهٔ رضاعيه سنده پرورشيافته اولديغى نورالدين ميرزايه نسبتله كندويه نورالدين سلطان عنوانى ويريله‌رك منصب نوظهور احداث وايجاد اولنوب كنديسنه خانلره مخصوص اولان وارادات معينه‌دن قدر كفايه ايراد معين افراز وجانب پادشاهيدن دخى ولىعهد ثانى اولمق اوزره يدينه برات عاليشان اعطاسيله اعزاز قلندى . اندن صكره بورتبه‌يى احراز ايدنلر نورالدين سلطان ديمكله اقرانندن ممتاز اولديلر

* خطبه‌لرده نام پادشاهى تقديم وقريم خانلرينك اسملرى تأخير اولنديغى *

اسلامكراى خان پدرى دولتكراى خانك خانلغى زماننده رهنلك منصبيله استانبوله ارسال اولنمش اولمغله كرك سلطان سليمان خان حضرتلرينك وكرك سلطان سليم ثانى حضرتلرينك زمان سلطنتلرنده ملتفت ومنظور ومقبل ومقبول ايكن سلطان مراد ثالث حضرتلرى سرير اراى سلطنت اولدقلرنده اسكى اعتبارندن دوشه‌رك قونيه‌ده اقامتى اختيار ايتمشيدى .

سالف الذكر سمين محمد كراى خان يدى سنه خانلق ايتدكدنصكره بعض سببلردن طولايى حسب الايجاب عزل اولنوب برادرى اسلامكراى خان قونيه‌دن جلب ايله قريم خانى نصب اولندقده طقوز يوز طقسان ايكى سنه‌سى قريمه واروب قالغاى سابق البكرايى منصبنده ابقا واوغلى مبارك كراى سلطانى نورالدينلك منصب نوظهوريله مسرور ايلدى .

لكن چوق كچمكسزين محمد كراى زاده سعادتكراى امراى نوغايدن اسنى بك وسائره‌نك اعانه‌سيله ترتيب وتجهيز ايتديكى عساكر تاتار ايله قريمه دخول وبغچه سراى اوزرينه هجوم ايتدكده اسلامكراى مجبورا كفه قلعه‌سنه فرار ايله عسكر تجهيزينه ابتدار وكيفيتى درسعادته اشعار ايتمكله كفه ميرميرانى كندو معيتنه مأمور اولوب اندال نام محلده مباشرت جنك وجدال اولندقده اثر غلبه اسلام كراى خان طرفنده رونما اوله‌رق سعادتكراى فراره مجبوراولديغى وقعه‌يه (ع) قيلدى اسلامى بعون الله قوى سلطان روم) مصراعى تاريخ واقع اولمشدر .

بوصورتله اسلام كراى خان مسند نشين استقلال اولمشيكن بوجاق حواليسنده

ساكن اقوام نوغای بغدان رعایاسنك اموال ومواشیسنه اطالهٔ دست خسارت ایتدکلری مسموع خلافتپناهی اولوب استرداد اموال مغصوبه ضمننده خط همایون صادر اولمغله اجرای مأموریت ایچون اسلامکرای خان بوجاق جانبنه روان اولوب اتمام خدمتدنصکره ولایت قریمده وسائر قلمرو حکومتی اولان محللرده واقع جوامع ومساجدك منابر ومحافلنده دعای دولت پادشاه زمان ابتدا تذکیر واسامیء خانان قریم تأخیر اولنمق خصوصنی تنبیه ایتمکله قریمده دخی اسامیء پادشاهان اسلام ایله خطبه‌لره زیب وفرویرلمك اسلامکرای خانك آثار خیریه‌سندندر. اوچ سنه‌دن متجاوز خانلق ایتدکدن صکره طقوز یوز طقسان التی سنه‌سی جمادی الاولی‌سنده وفات ایلدی. عاقل دور اندیش وکامل صاحب دانش واکثر اوقاتی درسعادتده کچمکله اوچ دانه پادشاه ذیشانك مظهر حسن نظری اولمش بر ذات سعادت سمات ایدی.

* خان اغالغی خدمتنك ظهوری *

خدمت مذکوره بوره غازی کرای خان زماننده احداث اولنمغله خان مشار الیهك ترجمهٔ احوالنه بروجه آتی ابتدار اولنور. شویله‌که بوره غازی کرای خان سالف الذکر دولتکرای خانك اوغلیدر. برادر بزرکواری سمین محمد کرای معیتیله شرق سفرنده ایکن دست اعجامه اسیر دوشه‌رك قهقهه قلعه‌سنده یدی سنه علی التوالی اسیر قالمشیدی. جلادت وشجاعتی اکابر اعجامك مشهودلری اولمغله بعض شروط وقیوده ربط ایله اطلاق اولنمسنی کندویه تکلیف وبیان ایتدکلرنده بر رباعی انشادیله مافی الضمیرینی اظهار وکوشه‌کیر کنج محبس اولمقلغی اختیار ایتدیکی شاه عباسك کتابجیسی صادقینك تذکرة الشعراسنده مسطوردر.

ذکر اولنان رباعینك برصورتی زیرده تحریر اولنور.

* رباعی *

نابود غم وشادی حرمان بوده * زنیکونه کذشته تاکه دوران بوده
ماتجربه کردیم که درملك شما * راحت همه درقلعه وزندان بوده

والحاصل مشار الیه بروجه محرر یدی سنه محبوس قالدقدن صکره هزار رنج ومحنتله محبس قلعه‌دن برطریق ایله فرار وهیئت قلندرانه ایله ارضروم والیسی

دائره سنه بالوصول آنده قرار ایدوب برمدت صکره در دولته عزیمتی برادری اسلام کرای خانك وفاتی هنکامنه تصادف ایتمکله طقوز یوز طقسان التی سنه‌سی عهده‌سنه قریم خانلغی توجیه بیورلدی . قریمه وصولنده برادری فتحکرایه قالغایلق ودیکر برادری عادلکرایك اوغلی بخت کرای سلطانه نور الدینلك توجیهیله احترام وامکدارلرندن احمد اغایی کتخدا ووکیل معناسنه باش اغالق عنوانیله بکام ایلدی . بعد زمان بوخدمتده استخدام اولنانلر خان اغاسی عنوانیله بنام اولمشلردر . خان اغاسی احتساب ناظری مقامنده اولوب امر اسعاره وبعض مرتبه امور ضابطهٔ بلدیه نظارت ایدردی .

سلطان محمد خان حضرتلری اکری فتحنه توجه بیوردقلرنده مومی‌الیه فتحکرای سلطان لشکر تاتار ایله رکاب همایون خدمتنده ایدی .

بوره غازی کران خان غایت شجیع وبهادر اولدیغی حالده جمیع فنونده ماهر والسنهٔ ثلثه ده شعر وانشایه قادر صاحب سیف وقلم برخدیو محترم اولوب خواجهٔ پادشاهی سعدالدین افندی‌یه منظوم مکتوباتی وصدوردن غنی زاده نادری افندی‌یه بلیغانه منشآتی ومنثور تحریراتی واردر . واشبو غزل بیبدل آثار قلم معجز رقملرندندر .

* غزل *

رایتـه میل ایدرز قامت دلجو یرینه * توغه دل باغلامیشز کاکل خشبو یرینه
هوس تیر وکمان چیقمدی دلدن اصلا * ناوك غمزهٔ دلدوز ایله ابرو یرینه
سوررز تیغمزك ذوق وصفاسن هردم * سیمتنلرله اولان لذت پهلو یرینه
کردن توسن زیبادە قطاس دلبند * باغلدی کوکلمزی زلف ایله کیسو یرینه
سوررز اسب هنرمند صبا رفتاری * برپری شکل صنم برکوزی آهو یرینه
کوکلمز شاهد زیبای جهاده ویردك * دلبر ماه رخ ویار پری رو یرینه
سفرك جوری چوق امید وفا ایله ولی * اولدق اشفته‌سی برشوخ جفاجو یرینه

اولمیشز جان ایله بالله غزایی تشنه
قانی دشمن دینك ایچرز صو یرینه [١]

الدیغی مال غنائمله غازی کرمان نامنده برقلعه بنا ایدوب بو وجهله دخی ابقای نام ایتدکدن صکره بیك اون التی سنه‌سی شعبانده مطعونا وفات ایتمکله بغچه سرایده دفن اولنمشدر .

[١] (قطاس خوتوس دیدکمزیدر)

* متأخرين خانان قريمك اجمال احوالى *

سالف الذكر قريم خانلرى قدماى خانان جنكيزيه‌دن اولوب هر برى رونق بخشاى مسند خانى وهر برينك نامى زيب افزاى نسبنامهٔ ايلخانى اولان ذوات محاسن سماتدر . انلرك دورى كذار ايتدكدنصكره اكثريا قريم خانى اولنلر تنپرورلك وسفاهت داعيه‌لرينه دوشدكلرندن وبعضاً دخى شفاعت ورجا ايله سلاطين جنكيزيه‌نك نا اهلانى قريم خانى نصب اولنديغندن خانان جنكيزيه‌نك اسكى نام وشانلرى اكسلمكه وتاتار قومنك طبيعتلرينه كسل ورخاوت عارض اولمغله اولكى صولتلرينه تناقص وتنزل كلمكه باشلدى .

بوندن بشقه اقوام تاتار ايچنه شقاق ونفاق كيرمكله خارجده‌كى اعدايه غلبه شويله طورسون كندى مملكتلرينى اداره ومحافظه‌يه اقتدارلرى قالمدى . روسيه‌لولر بو حاللرى فرصت اتخاذ ايدرك قريم خانلرينه متعهد اولدقلرى جزيه‌يدلنى ويرمكدن امتناع ايدراولدقلرندن بشقه نهراتل سمتنده واقع قازان واژدرهان ايالتلرينى كركى كبى تحت ضابطه‌يه ادخال وانجامكار قريمى دخى تضييق ايتمكه ابتدارايلمشلردر . حتى روسيه دولتى مقدملرى معاملات لازمه‌سنده قريم خانلرينه مراجعت ايده‌كلمش ايكن بيك سكسان سكز سنه‌سنده قريم خانى نصب اولنمش اولان مراد كراى خان بيشعور ومست مدام اولديغندن روسيه ايلچيسنى نابجا تحقير ايتمكله اندن‌صكره روسيه ايلچيلرى قريمه‌كلميوب روسيه دولتى مصالحنى بندر واليلرى وساطتلريله رؤيت ايتمكه ابتدار ورفته رفته درسعادته الچى ارسالنه كسب اقتدار ايتمشدر . وبيك يوز قرق سكز سنه‌سى خلالنده روسيه اردوسى قريمه هجوم واور قپوسندن دخول ايله دار الامارهٔ قريم اولان باغچه‌سرايى وقصبات وقراى سائره‌يى احراق ايدوب كيتمشدر .

واكرچه بوعصرلر اثناسنده رزمى بهادركراى خان واسلامكراى خان ثانى وحاجى سليم كراى خان ودولتكراى خان ثانى ظهور ايدرك ممكن مرتبه تلافئ مافات ايتمشلر ايسه‌ده انلرك وفاتيله ينه اسكى حاللر ومقدمكى اختلاللر عودت ايده‌كلمشدر . اشبو درت عدد خانان جلادت شعاران عناصر اربعهٔ حكمرانى ومتأخرين خانان جنكيزيه‌نك آبروى عزت وشانى اولوب سالف الذكر بوره غازى كراى خان ايله بيك يوز سكسان بش سنه‌سنده قريم خانى اولان صاحبكراى خان بيننده كذران ايدن يكرمى سكز قدر خانان قريم ايچنده شهرت كامله ايله ممتاز وسرافراز اولدقلرندن هر برينك اجمالاً ترجمهٔ حاللرينه بروجه آتى ابتدار اولنور .

* رزمی بهادر کرای خانك ترجمهٔ حالی *

سلطان مراد رابع حضرتلرینك زمان صاحبقرانیلرنده تاتارلر ایچنده درلو اختلاللر واقع وقتل نفوس وهتك پردهٔ ناموس کبی نیجه فتالقلر شایع اولمشیکن بیك قرق یدی سنه‌سی محرمنده صاحبقران مشار الیه حضرتلرینك قریم خانی نصب ایتمش اولدیغی رزمی بهادر کرای خان اسمی مسماسنه مطابق وحرکاتی طبع همایونه موافق بر خان اولدیغندن قریمه وصولنده اشقیایی قهر وتدمیر ایله قریمی تطهیر ایتدکدن صکره چونکه اول اثناده روسیه‌لولر قریم خانلرینه ویره‌کلدکاری جزیه بدلنی ادا وارسالده تردد صورتی کوسترمش اولدقلرندن درحال مأمور مخصوص ایله اکید وشدید امرلر تحریر وارسال ایتدیکنده روسیه‌لولر خان مشارالیهك شدت صولتندن خوفله بدل مذکوری بعض هدایا علاوه سیله ارساله مجبوراولدیلر. لکن عمری قصیر اولوب درجق سنه خانلق ایتدکدن صکره بیك اللی سنه‌سی خلالنده وفات ایلدی .

خان مشارالیه برخدیو کزیده آثار وشاعر پاکیزه کفتار اولوب اشبو غزل آتی آثار خامه‌لرندندر .

* غزل *

خط سرسبزیکك اوستنده ایدر بر زلفك * چمن اوستنده بتن سنبله بکزر زلفك
ابر سیراب صفت پرده فکن خورشیده * افتاب رخنه سایه صالار تر زلفك
باش قالدردی یوزه چیقدی سپاه خطك * فتنه وهمیله دوشوب رعشه‌یه دترر زلفك
صاقینور اول کل رخساری اسن یللردن * صانمه تحریك صبادن یوزك اورتر زلفك
نیجه ممکن کیره رزمیٔ کدانك النه * کنج حسنك سنی اژدر کبی بکلر زلفك

* اسلامکرای خان ثانینك ترجمهٔ حالی *

سالف الذکر بهادر کرای خانك وفاتندن صکره چوق کچمکسزین روسیه دولتی فك رقبهٔ خرجکذاری ایتمش ایسه ده بیك اللی درت سنه‌سی خلالنده قریم خانی نصب اولنان اسلامکرای خان ثانی ابتدا طریق عصیانه سلوك ایتمش اولان بعض قبائلی تادیب ایتدکدن صکره نور الدینی اولان عادلکرای سلطانی جزیه بدلنی تحصیل ایچون عساکر تاتار ایله روسیه اوزرینه سوق وتسیار ایتدکده مشارالیه نورالدین سلطان روسیه‌لولرك اولوقت پایتختی اولان مسقو

شهرینه قدر روسیه ممالکنی یغما وتخریب ایتمکله روسیه‌لولر بدل صلح اولمق اوزره التمش بیك التون قیمتنده کورك وانواع تحف وتفاریق وقرق بیك التون نقد تقدیم ایتدکدن صکره هرسنه متعهد اولدقلری جزیه بدلنی ارسال وتسلیم ایتمك شرطیله عقد مصالحه ایتدیلر . بوندن بشقه خان مشار الیه ایله لهلو بیننده محاربات شدیده وقوعه کلوب عاقبت لهلولر مغلوب ومنهزم اوله‌رق بش قطعه طوپ وایکیوز بیك التون وسکسان بیك غروشاق ریال ویردکدن صکره بهرسنه جزیه بدلی ارسال ایتمك اوزره عقد مصالحه ایتمش اولدقلری بعض قریم تاریخلرنده مسطوردر .

خان مشار الیه مدبر وغایت بهادر برخان جلیل المآثر اولوب کاه بالذات کندوسی کیدرك وکاه قالغای سلطانی ویاخود نورالدین سلطانی ارسال ایدرك غزادن خالی اولمامغله درون قریمی انواع غنائمله مالامال ایتدیکی مشهوردر .

اوائل حالنده درسعادته کله‌رك بوغاز ایچنده اختیار مسکن ایتمشیکن سلفی محمد کرای خان رابعك استرقاب وانهاسنه بناءً ردوس جزیره سنه نفی اولنمشیدی . مؤخرا بعض کبارك شفاعتیله ردوسدن درسعادته کتوریلوب وچوق کچمکسزین قریم خانی نصب اولنوب اون سنه قدر زیور افزای مسند خانی اوله‌رق بروجه محرر خدمات مقبوله‌یه موفق اولدقدن صکره بیك التمش درت سنه‌سی شوالنده وفات ایتمشدر .

* حاجی سلیمکرای خانك ترجمهٔ حالی *

حاجی سلیمکرای خان بش دانه پادشاه ذیشانکه سلطان محمد خان رابع وسلطان سلیمان خان ثانی وسلطان احمد خان ثانی وسلطان مصطفی خان ثانی وسلطان احمد خان ثالث عصرلرنده مستشار امور دولت ومحرم اسرار سلطنت اولمش صاحب عقل ودانش برخان جلیل العنواندر . درت دفعه قریم خانی اولوب هردفعه‌سنده خدمات مبروره‌یه موفق اولمشدر . خصوصیله دفعهٔ ثانیه خانلغنده قریمه هجوم ایدن روسیه اردوسیله اوچ کون علی التوالی محاربه ومقاتله ایدوب نهایت غلبهٔ کامله‌یه مظهر اوله‌رق اوتوز قطعه طوپ وبیکدن زیاده اسیر الدقدن بشقه روسیه عساکرینی حدودلرینه قدر تعقیب ایتدکدن صکره بیك یوز شوالنده نمچه سفرینه مأمور اولوب انده دخی اسکوب جوارنده وقوعبولان غزوات مبروره‌سی زیور صحائف تواریخدر . حتی بوخدمتلری نزد همایونده مقبول اولدیغندن سنهٔ آتیه اول بهارینه قدر ادرنه طرفنده مشتانشین استراحت اولمق اوزره ادرنه‌یه جلب

ودعوت اولنمشیدی . اشته شاعر ثابت افندینك خان مشارالیه حقنده غزوات سابقه‌سنی متضمن نظم ایتمش اولدیغی مدحیه‌لر ادرنه‌ده بولندیغی اثناده کشیدهٔ رشتهٔ املا اولمشدر . دفعهٔ رابعه‌ده قریم خانی ایکن بیك یوز اون التی سنه‌سی شعبانده ترك منصب فنا ایتمشدر . قپودان وقائممقام اولان کوچك عثمان پاشا خان مشارالیهك کوله‌لرندن اولوب بونك کبی چراغ ایتمش اولدیغی نیجه کوله‌لری بووجهله مناصب جلیله‌ده استخدام اولنمشدر . قریمده واستانبول جوارنده ومحال سائره‌ده اولان آثار وحسناتی دخی مستزاد منظومهٔ محسناتی اولمشدر .

* دولتکرای خان ثانینك ترجمهٔ حالی وقریمك اواخر احوالی *

دولتکرای خان‌ثانی دوست نواز دشمن کداز وفرط شجاعت وجلادتله اقرانندن ممتاز برخدیو سرفراز اولوب ایکی دفعه قریم خانی اولمشدر .
دفعهٔ ثانیه‌سنده مقتضای مأموریتی اوزره موسم شتاده روسیه دیارینه ایلغار ایدوب چند عدد پلنقه‌لرینی ضبط وتسخیر ونیجه بیك نفوسنی اسیر ایتدکدن صکره بیك یوز یکرمی اوچ سنه‌سی پروت نهری قربنده دلی پترو ایله بالطه‌جی محمد پاشا بیننده وقوعبولان کار زارده خان مشار الیهك خدمات مبروره‌سی زیبایش صحائف روز کاردر . اندن صکره قریمك شیرازهٔ احوالی کوندن کونه بوزلمغه وتاتارك صولت وثباتلری بتون بتون منقطع اولمغه باشلایوب اعدا ایسه یوماً فیوماً کسب شوکت وقدرت ایتمکله نهایت بیك یوز سکسان بش سنه‌سنده بتون بتون روسیه‌لو قریمی استیلا ایلدی .
واکرچه قینارجه مصالحه‌سنده تخلیه اولنمش ایسه‌ده معاهدهٔ مذکوره‌نك شروطی اقتضاسنجه قریم وحوالیسی ینه معنوی روسیه‌لونك زیردست تغلب وتحکمنده قالمشدر اندن صکره نه صورت کسب ایتدیکی محللرنده برتفصیل شرح وبیان اولنسه کرکدر .
قریم خانلغی ملحقاتندن عد اولنان چرکستان جبل قافقاسك برمهم قطعه‌سی اولدیغندن بومقامده جبل قافقاسك احوال جغرافیه‌سندن بروجه آتی براز بحث اولنمق مناسب کورلمشدر .

* ممالك قافقاسیه‌نك اقسامی *

قافقاس طاغی که کوه قاف دخی دینور قره دکز کنارنده واقع انابه قلعه‌سندن بدأ ایله شمال غربدن جنوب شرقه طوغری ممتد اولوب بحر خزر ساحلنده

بولنان باكو قلعه سنه منتهى اولان جبال عظيمهٔ متسلسله‌دن عبارتدركه براوجندن اوبر اوجنه‌دك ايكيوز طقسان ساعتلك مسافه اولوب خط مستقيم اوزره حساب اولنورسه ايكيوز اون ايكى ساعتلك امتدادى اولمش اولور .

بوحواليده ساكن اولان ملل مختلفه‌نك بعضيسى چركس ولزكى وكرجى مثللو جبل مذكورك اصل يرلولرندن اولوب بونلر يونان جمهورلقلرندن بدأ ايله صكره كلان مؤلفلرك معلوملريدر . بعضيسى دخى هجرت نبويه‌دن ايكى اوچيوز سنه مقدم تاتارستان كيردن جانب جنوب وغربه هجوم ايدن اندى وغوت وحون والان وخزر وچچن وقموق وآوار ملتلرينك بقيه‌لرى وديكر طرفدن جانب شمال وغربه عزيمت ايليان سلجوقيلرك وقتلرنده محافظهٔ حدود ايچون اسكان ايتديرلمش اولان ترك طائفه‌لريدر .

جبل مذكور ايكى پارچه اوله‌رق جزء شرقيسى داغستان وجزء غربيسى چركستان اولوب وسطنده اولان اك يوكسك يرلرينه كوه البرز ديرلركه داغستان ايله چركستانى فاصلدر . وجبل مذكورك جانب شماليسنده چركس جنسندن وقافقاسك قديمى واصل يرلوسندن اولان قبارطاى اهاليسى وجانب جنوبيسنده كرجى طائفه‌لرى واردر . بناءً عليه ممالك قافقاسيه درت قطعهٔ جسيمه‌يه تقسيم اولنوركه چركستان وقبارطاى وداغستان وكورجستاندر .

چركستان قطعه‌سى غرباً قره دكز ساحلى ايله محدود اولوب جنوب طرفى كرجستانه متصلدر . وشمال طرفى نهر قوبان ايله محدود اولوب شرق طرفى قافقاس طاغنك اك يوكسك تپه‌سى اولان البرز طاغنه يعنى داغستانك حدود غربيه‌سنه قدر ممتد اولور . بومملكتك تخميناً يوز بيك خانه‌يى متجاوز اولان اهاليسى شابسيغ وباترا وچكيت واوبخ وبسلينى وناقوغاى وسبيلده نام سنجاقلرده اقامت ايدرك اقوام مختلفه‌دن عبارت اولدقلرى حالده باشلوجه ايكى طائفه‌يه منقسمدرلر . برى چركس طائفه‌سيدركه اكثرى بوقطعه‌نك جانب شماليسنده ساكن اولمغله قوبان بوينه يايلمشلردر . ديكرى ابازه طائفه‌سيدركه اكثرى جانب جنوبيده يعنى كرجستان طرفنده ساكن اولور .

بواقوامك اكثرى يقين وقتلره‌دك دين ودولت نولديغنى بيلمزلردى . سلطان عبدالحميد خان حضرتلرينك زمان سلطنتلرنده فرح على پاشا چركستان واليسى نصب اولنمغله اندن صكره دين اسلام اورالرده كركى كبى منتشر اولمشدر . بونك تفاصيلى محلنده تحرير اولنور .

جبل قافقاسك ایکنجی قطعه‌سی اولان قبارطای که قبارطی وقبارطه دخی یازیلور بو قطعه بحر سیاهه منصب اولان قوبان نهریله بحر خزره منصب اولان ترك نهرینك منبعلری بیننده جبل مذکورك جانب شمالنده داغستان ایله چرکستان اره‌سنده برشکل مربع منحرف کبی واقع اولوب چراکسه‌نك بربیوك وکزیده قبیله‌سی اولان قبارطای ایله نوغای وقره بولاق واوس وتغالور نام قوملردن عبارت اوله‌رق التمش بیك خانه‌یه بالغ اولور . کافه‌سی اهل سنتدر . وبیوك قبارطای وکچوك قبارطای دیو ایکی قسمه تقسیم اولنور . دولتعلیه قینارجه معاهده‌سنده بوقطعه‌دن فراغت ایلمش ایسه‌ده اتحاد دین ومذهب حسبیله معنوی دولت علیه‌یه مربوطیتلری منقطع اولمامشدر . بومملکتده قازبك تعبیر اولنان قلهٔ شامخه قربنده قافقاس طاغنك برو طرفنه کچیلور صعب المرور دربندلردن عبارت بریول اولوب روسیه‌لولرك شمال طرفندن کرجستانه کذرکاهلری یالکز بویولدر . انجق برطرفدن چرکس وبرطرفدن چچن اهالیسنك هجومندن خوف ایله دائما برطاقم سواری قزاق عسکرینی استصحابه مجبوراولورلر . قازبك قازی بکك غلط مشهوریدرکه چرکسلر غزبك وغزی بك دیرلر .

قافقاس طاغنك اوچنجی قطعه‌سی داغستان ممالکیدرکه جبل مذکورك بحر خزر طرفنده‌کی پارچه‌سی اولوب داق قومنك بعض عشائرینه مأوی اولدیغندن داغستان تسمیه اولنمشدر . بوقطعه‌نك هر کوشه‌سنده بربرینه مغایر قوملر ساکن اوله‌رق هرطرفده بشقه بشقه لسانلر سویلندیکندن عربلر بوراسنی جبل السنه تسمیه ایتمشلر ایدی . قطعهٔ مذکوره اوچ قسمه تقسیم اولنه‌رق داغستان اوسط وداغستان شمالی وداغستان جنوبی دینلور .

داغستان اوسط دینلان قطعه استقلال وسربستیت اوزره بولنان ملل مختلفهٔ عدیده‌نك مسکنلری اولوب آوار واندلال وقوبصوبوی وانقراتل وانقیرات وباقلال وجمالال وشنیده وسوندا وسلاتو واندی وکنبد وشوبوت وچچن وغالاش تسمیه اولان بیوك وکوچك سنجاقلردن عبارت اوله‌رق اهالیسی تقریبا یوزبیك خانه‌یه بالغ اولور . جمله‌سی اهل سنتدر . اطرافده بت پرست اوله‌رق بعض اوفاق طائفه‌لر دخی واردر . ترجمهٔ حالی زیرده بیان اولنه‌جق منصور بوراده ظهور ایتمشدر .

داغستان شمالی بحر خزر ساحلنده وقافقاس طاغنك اتکلرنده واقع اولوب قوبه وطبسران ودربند وغازی قموق وقیصاق وآقوشه وتارخو وکوره واندرای ویخسای نام سنجاقلری شامل اوله‌رق اهالیسی ترك ولزکی قوملرندن مرکب

اولدقلری حالده جملەسی اهل سنتدر . تقریبا یوز بیك خانەیه بالغ اولورلر . مدار تعیشلری بحر خزر ساحلنده کائن اووەلرده زراعت وحراثتلەدر . دربند باب الابواب وباب الحدید وتیمور قپو دیدکلری قلعەدر . وبوقطعەده واقع بونیاق مملکتی حاکمنه شمخال تعبیر اولنور .

داغستان جنوبی قافقاس طاغنك جنوب طرفندەکی اتکلرنده اولوب چارو بلەکان وایلیصو وشکی وارس وقبله وشروان وباکو وسلیان نام سنجاقلردن عبارت اولەرق کافهٔ اهالیسی یتمش بیك خانەیه بالغ اولور . بونلردن سلیان وباکو شهرلرنده اون بیك خانه قدر شیعی وشروان وشکی طرفلرنده اون بیك خانه قدر ارمنی موجود اولوب باقی اللی بیك خانەسی ترك ولزکی قوملرندن عبارت اولەرق جملەسی اهل سنتدر . باکووسلیان شهرلری بحر خزر ساحلنده واقع اولەرق عجمستان ایله داغستان بیننده اجرا اولنان تجارت بحریەنك اسکلەلری اولمق حسبیله بوشهرلرده عجملر تمکن ایتمشلر ایسەده داغستانك اصل یرلولرینك نفوذ معنویلری تحتنده محکوم اوله کلمشلردر .

جبل قافقاسك دردنجی قطعەسی اولان کرجستان مملکتی جبل مذکورك جنوب طرفنده واقع اولوب شرقا داغستانك سرحد جنوب غربیسی اولان قانق نهریله وجنوباً یورچالی دینلان واهل اسلام اولان قزاق عشیرتلری وکمری واخسخه سنجاقلری وآچاره طاغی ایله وغرباً قره ذکر سواحلی وشمالا جبل قافقاسك چرکس مملکتنه متصل اولان قلل شامخەسی ایله محدود اولوب اهالیسی کورجی واوس واسوان وارمنی طائفەلرندن عبارت اولەرق مؤخراً برمقدار روس ونمچه دخی اسکان اولنمشدر . ملل مذکورەنك کافەسی یوز بیك خانەیه بالغ اولور . بونلردن سکز بیك قدر بت پرست دیننده اولان اوس واسوان طائفەلری اولوب یرلری صرب اولدیغندن وبرطرفدن داغستانه وبرطرفدن چرکستانه ملاصق بولندقلرندن بر حکومته انقیاد ایتمزلر . واون درت بیك خانه مقداری اهل سنت اولوب باقی قالان تقریبا سکسان التی بیك خانەسی خرستیان دیننده‌در . وکرجستان وداغستانك جانب جنوبیسی ارمنستان اولوب ایکی قطعەیه منقسمدر . برقطعەسی ارضروم ووان طرفلری اولوب ممالك دولت علیەدندر . ودیکر قطعەسی کنجه وقره باغ وخوی وروان سنجاقلری اولوب ممالك ایرانیەدن معدوددر . انجق عجمك اختلالی اثناسنده هر بری مستقل برخان النده قالەرق بیك یوز طقسان سنەسنده طرف دولت علیەیه میل ایتمکه مجبور اولمشلردی .

اشته کرجستان دخی بو وجهله ایکی قطعەیه منقسم اولەرق برقطعەسی اصل کرجستان

دينلان تفليس خانلغيدركه مقر حكومتى تفليس اولوب برقطعه اكثريا ممالك ايرانيه يه ملحق بولنمش ايسه‌ده تفليس خانى اولان اركلى خان بيك يوز طقسان سنه‌سنده دولت عليه يه تبعيت وحمايه‌سنى قبول ايتمشيدى . انجق روسيه‌لولر برمنوال محرر قبارطاى طرفلرينه يرلشه‌رك طريق سالف الذكر ايله كرجستان طرفنه كسب تردد ايتدكدن صكره بورالرينى افساده باشلايوب اركلى خان روسيه‌لونك خدعه ودسيسه‌سنه الدانه‌رق كندوسنك موجب نجات وسلامتى اولان حمايت دولت عليه‌يى ترك ايله روسيه حمايه‌سنه كيرمشدر . ديكر قطعه‌سى آچيق باش ومكريل وكوريل داد يانلقلرى يعنى بكلكلرى اولوب قره دكز سواحلنه دك ممتد اولور . كوتايس وبغدادجق واوزركت شهرلرى بوقطعه‌ده در . بوحوالى اوته‌دنبرو ممالك دولت عليه‌دن معدود بولنمشدر .

والحاصل قافقاس اهاليسنك اكثرى اهل اسلام اولوب جنوب وشمالدن هجوم ايدن عجم وروسيه‌لودن بعضا متأثر اولمشلر ايسه‌ده اكثريا دولت عليه‌نك حمايهٔ جليله‌سنه مظهر وخلافت عثمانيه‌يى معترف اولملرى حسبيله طرف دولت عليه يه مائل اوله كلمشلردر .

* ديار قافقاسك بعض وقايع سالفه‌سى *

حضرت عمر رضى الله عنهك ايام خلافتنده (۲۲) سنه‌سنده عربلر ديار ايرانى فتح ايتدكلرى اثناده سردار اهل اسلام اولان سراقة بن عمرو آذربايجانى فتح ايلدكده بكر بن عبدالله ايله عبد الرحمن بن ربيعه‌يى البانيا فتحنه مأمور ايتمشيدى كه اولوقت داغستان طرفنه البانيا دينلوردى بكر بن عمرو دخى عبدالرحمنى مقدمة الجيش ايدوب كندو دخى وراسندن البانيا سمتنه حركت ايليوب شروانه تقربلرنده اولوقت ملوك فرس نسلندن حاكم شروان اولان شهريار كلوب جبل قافقاسك جانب شماليسنده اولان آلان وخزر نام ترك طائفه‌لرينك بروطرفه هجوم وتخطيلرينى منع ايتمك شرطيله استيمان ايلدكده سراقه يه عرض ايتمشلر . اودخى بوصورتى معقول كوروب حضرت عمره اعلام ايلدكده تجويز بيورمغله بوشرطله شهرياره امان ويرلمش وسراقه‌نك وفاتنده يرينه عبدالرحمن بن ربيعه نصب وتعيين اولنمغله داغستانك برخيلى يرلرينى فتح ايله اهاليسنه دين اسلامى تلقين وكرجستان حكمدارلرندن جزيه الهرق صلح ايلمش ايدى .

داغستان طرفنده بوفتوحات جديده شايع اولدقده چونكه دربندك برمحل مبارك

اولدیغنه دائر بعض حدیثلر روایت اولندقدن بشقه اورانك ضبطی ممالك جنوبیه یه موجب امنیت وآسایش اوله جغندن اصحاب کرام حضراتی غزا ایچون فوج فوج اولطرفه اقوب کیدرلردی .

جهانماده تحریر ایلدیکی اوزره بنی امیه عصرنده مسلمة بن عبدالملك اول دیاره غزا ایدوب خلقی اسلامه کلدیلر . ودربندی الوب اندن شماله طوغری برخیلی محللری فتح ایلدی . حتی بهرام چوبین نسلندن محمد بن یزید شروان وتیمور قپو والیسی اولوب برآیلق قدر مسافه یه حکم ایدردی . فقط هجرتك یوزسکسان سنه سنده طائفهٔ خزر دربندی الوب اهل اسلامی بوزدی بومعرکه ده یوز قرق بیك قدر مسلم شهید اولوب اسلامده مسبوق بالمثل اولمیان بر وقعه ظهور ایتدی .

خزر خوزارك مخففی اولوب قبائل ترکیه دن بربیوك قبیله درکه مدت مدیده کندولرینه منسوبیتله تسمیه اولنان بحر خزر سواحلنده ساکن اولان برقبیله نك اسمنه منسوبیتله یاد اولنه رق بحر قاسپی وبحر بلغار وبحر دیلم دینلوب نهایت برمنوال محرر خزر قومنه نسبتله بحر خزر دینلمشدر . اما بوطرفلرده ایکی زای معجمه ایله بحر خزز تعبیری غلطدر .

اشبو خزر طائفه سی بربیوك قوم اولوب ایکیوز سنه یی متجاوز عربلرله محاربه ایتمشلر ایسه ده نهایت عربلر غالب ومظفر اولمشلردر . شویله که هجرت نبویه نك ایکیوز سنه سنده قریش قبیله سندن وحضرت حمزه اولادندن شیخ ابواسحاق وعباس بن عبدالمطلب نسلندن شیخ محمد کندی اولاد واقربالرندن ایکیبیك نفر کیمسه ایله حرمین شریفیندن چیقوب وبرمدت شام ومصر طرفلرنده کشت وگذار ایدوب بعده اول هنگامده دارالحرب اولان چرکس دیارینه وصول برله محاربات کثیره دن صکره چرکسلرك بکلری اولان امیر عضالی قتل ایله املاکنی تسخیر واولاد وعیالنی اسیر ایتمشلر . بعده داغستانده واقع قیطاق مملکتنك امیری اولان غضنفری قتل ایله اهالیسنه دین اسلامی قبول ایتدرمشلر ایدی . اشته بوغازیلر قموق دیارینی دخی ضبط ایله داغستانك جنوب وشمالنده اولان خزر طائفه سنك اکثر قری وقصباتنی پایمال ایتمشلر . وانلرك اخلافی قریمی دخی فتح ایدوب الحاصل داغستاندن قریمه قدر ممالکی یاصلحاً یاخود عنوة تسخیر ایله اهالیسنی دین اسلامه دعوت ایلمشلردر . بوجهتله قبارطای وبسنی کبی قبائل چرا کسه دن بك چوغی اهل اسلام بولنمشلردر .

عربلرك بووجهله درتیوز یکرمی سنه قدر قافقاس ممالکنده حکومتلری جاری اولوب خلفای عباسیه عصرنده بوحوالی یه آذربایجان وارمنستان والیلری حکم

ایدردی . بعده درتیوز اللی درت سنهٔ هجریه سنده سلالهٔ سلجوقیه‌دن فتوحات کثیره ایله توسیع جاه وجلال حکومت ایدن ملکشاه پدر وجدینك اثرینه اقتفاءً ضبط ایتدیکی یرلرده عصیان واختلالدن امین اولمق ایچون کرك اناطولی قطعه سنده وکرك کرجستان حدودندن بدأ ایله بحر خزر سواحلنه قدر البانیا یعنی داغستان ممالکنده برچوق ترك طائفه‌لری اسکان ایتدیرمشیدی .

ایکیوز سنه‌دن زیاده اناطولی وشام وایران طرفلرنده بو وجهله حکومت ایتمش اولان اشبو خاندان سلجوقی‌یی مشتت وپریشان ایدن مغوللرك یعنی تاتارلرك ظهورندن تقریباً یوز سنه مقدم مائهٔ سادسهٔ هجریه‌ده منوجهر شاه ظهور ایله داغستان جنوبیده واقع شروان مملکتنك کرسیسی اولان شماخی شهرینی مقر حکومت اتخاذ ایدرك علم افراز استقلال اولمش وبیوك تاتار حکمدارلرینه تقلیدا خاقان کبیر عنوانیله شهرت بولمش ایدی . اندن صکره سلجوقیلرك برشعبه سی اولوب شروان شاهلر دیو معروف اولان سلاطین شروان ظهور ایلیوب ارمنستانك بعض محللرینی دخی داغستان جنوبی‌یه ضم ایدرك حکومت ایتمشلردر . واولوقت شروان تعبیرنده داغستانك شمال شرقیسی وجنوبیسی داخل اولوب داغستان اوسط وشمال غربیسی اولان مملکتلرینه آوار وچچن طائفه‌لرینك مسکنلری اوله‌رق شروانشاهلره اگرچه اطاعت ایتمزلردی . انجق جهت وحدت اسلامیه حسبیله دائما محاربه‌لرده برابر بولنورلردی . اولوقت کرجستان حکمدارلری دخی بعضا شروانشاهلره وبعضا قونیه سلطانلرینه تابع کبی کچینورلردی .

ومغول وتاتارلرك جنوب وشمالدن ترکلر اوزرینه هجوملری اثناسنده وصکره ترکمانلرك آذربیجان وارمنستانده رایت افراز استقلال اولدقلری هنگامده کرك شروانشاهلر وکرك کرجستان حکمدارلری بونلر ایله گاه محاربه وگاه قونیه سلطانلری مثللو بعض هدایا تقدیم واعطاسیله مصالحه ومتارکه صورتنده اظهار تبعیت ایدرلردی . حتی سکزیوز تاریخلرنده سلطان شروان بولنان شیخ ابراهیم بن سلطان محمد خیلی محاربه‌لرده تیمور ایله برابر بولنمشدر . بو وجهله شروانشاهلر درت یوز سنه‌یه قریب حکومت ایتدکدن صکره طقوز یوز قرق ایکی سنهٔ هجریه‌سنده شاهرخ بن سلطان فرخ بن شیخ شاه طفل نابالغ ایکن تخت شروانشاهی‌یه جلوس ایتدکده آق قیونلی ترکمانلرینك شیخی اولوب آذربایجانده واقع اردبیل شهرنده مذهب شیعه‌یی شایع ایتمش وکندوسی ومریدلری اون ایکی امامك شیعه‌سی اولدقلرینی ارائه واشعار ایچون باشلرینه اون ایکی ترکلو قرمزی شالدن معمول درویش تاجی کیوب قزلباش اسمنی قزانمش اولان شیخ حیدر صفوینك اولادندن

برنجی شاه طهماسب تخت شروانك بویله برصبی اللنده قالدیغنی فرصت اتخاذ ایله دیار مذکوره یه سوق عساکر ایدرك واهالیء داغستان ایله خیلی وقت محاربه ایتدکدن صکره نهایت غالب کلەرك شاهرخی وکبار شروانی قتل واعدام ایله خزائن کلیه یه دسترس اولمش وسلاطین شروان بونده انقراض بولمش ایدی .
واکرچه شروانشاهلر نسلندن بعضیلر داغستان اوسط وشمالیده مستقلا حکومت ایتمکده اولان قیطاق وآلان وآوار وقموق خانلرندن استمداد ایله برمدت محاربه ایتمشلر ایسه ده مفید اولمیوب قرق برسنه قدر داغستان جنوبی قزلباشلرك زیر حکمنده قالمشیدی .
تاتارلرك هجوملری اثناسنده داغستان شمالی دخی پامال اولمش ایسەده نهایت اهالیسی استقلاللرین اعاده ایتمشلردر . شویله‌که جنکیزخان دشت قپچاقی ومسقو ولایتنی وبعده تماما ممالك ایرانی ضبط ایتدکده دشت قپچاق ومسقوك نظامی تیمور قپونك ضبط وتسخیرینه متوقف اولمغین جنکیز خان اوراسنك تسخیرینه مبادرت ایتدکده تیمور قپو اهالیسی مقابله ومقاتلەیه قیام ایتمشلرایسەده جنکیز خان ولدکبیری اولان چغتانی عساکر تاتار انجم شمار ایله اورایه سوق وارسال ایله اهالیسنی بیاغی قتل عام ایدوب یرلرینه بر چوق تاتارلر اسکان وچغتانی اوزرلرینه خان نصب وتعیین ایلمشیدی . یوز سنه صکره تیمور ظهور ایله تیمور قپو دربندینی ضبط ایتدکده کندوسنه هوادار ومنتسب کچینان (طوقتمش) طوقطامش خانه تسلیم ایلدی .
بعد زمان طوقتمش تیموره اظهار عصیان ایلدیکی اثناده تیمور تبریز وشروان طرفلرنده محاربه ایتمك اوزره بولنوب برقاچ دفعه تیمور قپو اوزرینه سوق ایلدیکی عساکر تاتار دخی منهزم اولمشیدی . تیمور تبریز وشروان غائله‌سنی بر طرف ایدوب کرجستان حکمدارلریله دخی محاربه ایدرك مظفر اولدقدن صکره کلوب طوقتمشی اخذ وخلع ایله یرینه اعتماد ایلدیکی برخان نصب ایلدی وتبریز وکیلان وبعض ممالك ایران حکومتنی اوغلی میرزامیرانشاهه ویروب تیمور قپو طرفلرینی دخی اکا الحاق ایتدی .
میرانشاهك اخلافی برمدت بوحوالیده حکومت ایتدکدن صکره برمنوال محرر آق قیونلولرك ظهوریله داغستان طرفنه دخی استیلا ایتدکلرنده تیمور اولادینك بورالردن حکومتلری زائل اولەرق داغستان شمالی اهالیسی کسب استقلال ایدوب فقط آل جنکیزدن کندولرینه برخان نصب ایله شمخال تسمیه ایدرلردی .
سلطان مراد ثالث عصرنده عجم اوزرینه اعلان سفر اولنوبده صدر اعظم اولان مصطفی پاشا اردوی همایون ایله ایران اوزرینه حرکت ایتدکده معیتنده بولنان

اوزدمیر عثمان پاشایی برمقدار عسکرایله داغستان طرفنه تعین وارسال‌ایتمشیدی . عثمان پاشا دخی کیدوب وشماخی وباکو طرفلرینی ضبط ایدوب شروانشاهلر خاندانندن سلطان برهان شروانشاه نصب اولنمشیدی . فقط نفوذ واستقلالی اولمیوب دولتعلیه‌یه استناد وانقیاد صورتنده بولنوردی . عثمان پاشا جانب شمالده دخی کسب نفوذ ایدوب انجق شمخالك قزینی تزوج برله‌دربندی ینه شمخاله ترك وابقا ایلمشیدی . عثمان پاشانك اول حوالیده نفوذینی لزکیلرچکه‌میوب ارهده جنك وجدال وقوعه کله‌رك نهایت خطبه‌یی آل‌عثمان نامنه اوقوملری وعجم سفری ظهورنده قریم جانبندن مرور ایده‌جك اوتوز بیك قدر تاتار عسکرینی مملکتلرندن امرار ایله عثمان پاشا طرفنه ایصال ایلملری وکندولری دخی ذخائر واساحه‌لری طرف دولت علیه‌دن ویرلمك اوزره اشبو عثمانلو عسکرینه معاونت ورفاقت ومعیت ایتملری وعادت قدیمه‌لری اوزره نصب ایده‌کلدکلری شمخاللرینه برکمسنه مداخله ایتمیوب فقط مراد پادشاهی اولورسه کندوسنه توغ وعلم وقلیج وقفتان کوندرلمسی وممالك محروسهٔ عثمانیه‌یه کلوب کیدن تجارلرندن کمرك وباج ورسومات سائره التماسی شروطی تنظیم اولنه‌رق عثمان پاشا ایله شمخال بیننده برمقاوله‌عقد ایله‌مصالحه اولنمشیدی. واولوقت بوشروطه طرفیندن رعایت اولنوب حتی عبد الکرای خان اوتوز بیك تاتار عسکریله شمخال مملکتندن مرور ایدوب داغستانلولر دخی رفاقت ایدرك عثمان پاشا طرفنه کلمشلر ایدی .

مؤخراً سالف الذکر سلطان برهانك وفاتنده یرینه اوغلی ابو بکر کچوب وبو خلالده اناطولی جانبنده جلالیلر ظهور ایدوب دولت علیه بوغائله ایله مشغول بولنمغین شاه ایران اولان شاه عباس بونی فرصت اتخاذ ایدرك داغستانلولری اغوا واضلال ایتمکدن ناشی عساکر عثمانیه اولحوالیدن برو طرفه چکلمکه مجبور اولمشلردر . اندنصکره شاه عباس داغستان شمالی اهالیسنی جلب ایچون هرسنه خانلرینه وبکلرینه خلع وهدایا ارسال ایدوب وبو صورتله عجملر داغستانی نمسیوب کندو الکالرندن عدایدر اولدیلر . داغستانلولر ایسه انلرك بوهدیه‌لرینه صره وبر نوع ویرکو نظریله باقوب لمانع کوندریلمدیکی وقتلر دیار ایرانی غارت ایدردیلر . حتی افغانلرك ظهوریله عجم احوالی مختل اولدقده داغستانلولر جانب شمالدن شروان وروان ایالتلرینه هجوم ایله بز بوسنه صره‌مزی المدق دیو بر چوق روسیه تجارینك اموالنی غارت ایتمشلرایدی .

عجمك بواختلالی اثناسنده روسیه‌لولر دخی تمور قپو طرفلرینه تعدی ایدوب مؤخراً طهماس شاه ایله عقد ایلدیکلری مصالحه‌ده قلعهٔ دربند وباکو وایالات کیلان ومازندران واستراباد روسیه‌لویه ترك وتملیك اولنمشیدی . رسیه‌لونك بو

طرفلره تخطیلری ایسه دولت علیه حقنده مضر اولمقدن ناشی (ع) علاج واقعه پیش ازوقوع باید کرد) مؤداسنجه سلطان احمد دورنده کرسیء ممالك کرجستان اولان تفلیس قلعه‌سنك طرف دولت علیه‌دن ضبطنه مسارعت وشروان الکاسنك دار الملکی اولان شماخی شهرینه دخی طرف دولتدن حاکم نصب اولنوب اول حوالی اهالیسنه نوعما استمالت ویرلمش وبو جهتله قره دکز سواحلنك کشفنه مخصوص مأمور ومهندسلر کوندریله رك بعض سواحلده قلعه‌لر بناسی مناسب کوریلوب وخصوصیله فاش قلعه‌سی بنا اولنوب اورادن تفلیسه یول آچلمغین دونما ایله فاشه کیدن مهماتك تفلیسه وداغستانه طریق ایصالی تسهیل قلنمشیدی. لکن مؤخراً نادر شاه ظهور ایله کرك طرف دولت علیه‌دن وکرك روسیه طرفندن ضبط اولنان یرلری استرداد ایلدی . فقط داغستان خلقی اهالیء قافقاسك اك جری وجسورلری اولمغله نادر شاه دخی بورالرده ایستدیکی کبی انفاذ حکومت ایده میوب بوطرفده پك فنا برهزیمت کورمشیدی .
نادر شاهدن صکره عجمك اختلالی دوبالا اولمغله بوطرفك خلقی بالطبع طرف دولت علیه‌یه التجا ایدوب سلطان محمود اول عصرنده داغستانك ضبطی تصور اولنمش وبو تصورات دور حمید خانی‌یه قدر ذهنلرنده جولان ایتمکده بولنمش ومقدم ومؤخر قبائل قافقاسی جلب ایله روسیه‌یه قارشو برقوت تدارکی تذکر قلنمش ایسه‌ده وقت وحال بوکا مساعد اولمامشدر .

* چرکستانك بعض احوال مخصوصه‌سی *

بالاده چرکستان قطعه‌سی اصول جغرافیین اوزره تحدید اولندیسه‌ده فرح علی پاشا ایله چرکستانه کیدوب خیلی مدت اوراده بولنان وچرکستان وقایعنجه مأخذمز اولان هاشم افندی مجموعه‌سنده تحریر اولنان تعبیرات ایله دخی چرکستانك حدود معینه‌سی بیان اولنمق مناسب کورلمشدر .
شویله که اناطولی یقه‌سنده واقع صخوم قلعه‌سی اسکله‌سندن بحراً حدود اسلامیه‌یی قطع ایدن نهر قوبانك اناطولی طرفنده واقع جمه‌تی صحراسی تحتنده قزل طاش بوغازینه‌دك یوز ساعت واندن نهر قوبان ایله یوقارو طوغری کیدلدکده کوه البرز دامننده قوبانك منبعی وبسنی قبیله‌سنك مقر ومسکنی اولوب قبارطایك قارشوسنده حاجیلر قلعه‌سی دینلان محله وارنجه یوز ساعت واندن لزکی ممالکی ایله ابازه ولایتنك بیننه سد سدید اولان جبال عظیمه دامنیله صخومه کلنجه‌یه دکین یوز ساعت که مثلث الشکل اوچیوز ساعت اولور .

اشته بومعلوم الحدود اراضیء لطیفه چرکستان اولوب جانب شمالیسنده قبائل چراکسه وجانب جنوبیسنده قبائل ابازه وبعض طوائف چراکسه ساکن اولوب بو ایکی فرقه دخی قبائل مختلفه دن عبارتدر . بوقطعه ده ساکن اولان چراکسه‌نك باشلوجه قبیله‌لری بسنی وکمورکوی وبزادوخ وتخاج وشابشیخ وابازخ اولوب بونلرك دخی شعبات کثیره‌سی واردر . قبائل مرقومه کندولرینی سائر خلقدن تمییز مقامنده بر برینه آدیغه دیرلرکه همشهری وهممات دیمك اولور . و بوقبائلك بعض عادتلری عادات یهوده مشابه اولمغله وقتیله اسباط بنی اسرائیلدن بوطرفه اوچ سبط نقل ورحلت ایدوب قبائل چراکسه انلردن اوره‌مشدر دیو جهانماده محرردر . لکن هاشم افندینك تحریراتنده بوکا دائر برشی کورلمیوب عقلا دخی برامر بعیددر زیرا طائفهٔ یهود هر طرفه منتشر اولوب بر یرده ملیتلرینی غائب ایتمامش اولدقلری حالده بوطرفه کلان فرقه‌لرك بتون بتون قنغی قومدن اولدقلرینی فراموش ایتملری عقلا قبول اولنه‌مز . قالدیکه لزکی وکرجی وچرکسلرك پك اسکی قوملر اولدقلری بالاده بیان اولنمشیدی .

بوقطعه‌ده ساکن اولان اقوامك کافه‌سنه چراکسه اطلاقی جاری ایسه‌ده فی الحقیقه ایکی صنف اولوب برمنوال سابق ابازه چرکسدن متمیز اولور .

وکوه البرزده یبان آدمی وار ایمش دیو هاشم افندی روایت ایدر . واناپه نهریله بوجغز نهری بیننده جلالی قزاقلری اولوب انجق انلری چرکسلر نهب وغارت ایتمکدن واولاد وعیاللرینی اسیر ایلمکدن خالی اولمزلردی .

روسیه‌لو قریم وطمان طرفلرینه اطالهٔ دست تعدی ایتمکه باشلادقده اوطرفلردن برخیلی تاتارلر دخی هجرت ایدرك وقبائل خلقنه دخیل دوشه‌رك بوحوالیده اتخاذ مسکن ایتمشلر ایدی .

فرح علی پاشانك اولطرفه مأموریتندن اقدم اکرچه صوغوجق قلعه‌سی موجود ایدی . انجق ایچنده بولنان محافظلر اقل قلیل اولدیغندن قلعه‌دن طشره چیقه‌مزلردی . واولوقتلر صخومده دخی کلش بك نامنده بر محافظ وار ایدی که فی الاصل اوراسنك امراسندندر . اما اناپه‌نك یری اولوقتلر یازلمش اولان بعض جغرافیا رساله‌لرندن استنباط اولندیغنه کوره شنلك آثارندن بری اولوب فقط ییقلمش قلعه دیوارلرینك آثاری باقی ایمش .

اشبو قبائل ایچنده اوچ مرتبه خلق اولوب اعلاسنه (بشی) یعنی بك اوسطنه (اوزدن) ایاق طاقمنه (طوقاو) تعبیر اولنور . فقط ابازه وابازخده بکلك اولمز . انلرك اعلی درجه‌سی اوزدن صنفندندر . چراکسه اوزدنلری اوته‌دنبری خاندانلری اولان بکلرك خدمتنده سپاهی طاقمی اولوب اما ابازه اوزدنلری امرا

مشابهسندندهدر . وهرصنف امر تزوجده كفوينى كوزهدوب اشاغيسنه تنزل ايتمز حتى ابازه وابازخ اوزدنلرندن بريسى ديكر قبائل چراكسهدن قيز آلهجق اولسه بكلره كفو اولمديغندن انلرك قيزينى آلهميوب اوزدنلرندن آلهبيلور . بناءً عليه بوصنفلر يكديكره قارشميهرق شرف نسبلرينى محافظه ايده كلمشلردر . وامرا ايله طوقاولولر لهجه وصفتجه يكديكردن متميزدرلر .

استطراد

ناس اوچ تخمدن متشعب اولوب هرصنفى برطاقم اوصاف مخصوصه ايله ديكرندن متميز اولور . صنف اول قافقاسيدركه كروى الرأس وبيضى الوجه وبورنى اوزون واغزى طار وصاچى سياه ياخود قزل اولور . اشته ناسك الك كوزل صنفى بودركه چركس وكرجى وارمنى وهندى وعرب وقدماى دياربكر وعراق وصوريين وحبش ويهود وقدماى مصريين بوصنفدندر . وبوصنف كرهٔ ارضك يك چوق يرلرينه يايلمش اولوب اهل ادب ومعارف وصنايع اولورلر . واوروپا اهاليسى دخى بوصنفدندر . انجق خالص اولميوب اكثريا ديكر صنف آتى ايله مخلوط بولنمشلردر .

صنف ثانى مغوليدركه رأسى مربع ويوزى يصى ويناقلرينك اوزرى چيقق ويومرى وكوزلرى سياه وكچوك وجهت وحشيهيه مائل يعنى قويروقلرى اوست طرفه طوغرى مائل وبورونلرى كچوك وباتق وصاچلرى سياه وجلدلرى صارى واسمر بيننده اولوب شويله كه طبيعى رنكلرى قاچق وچالق كبى كورينور . وصنف اولده دخى اكرچه صارى بكزلى كيمسهلر اولورسهده او صاريلق قانسزلقدن وجانسزلقدن اولوب ينه صنف ابيضدن معدود اولور . اما بوصنفك صاريلغى جلدنده طبيعى بركيفيتدر . وبوصنفك كثرتى حسبيله نصف كرهٔ شرقيهنك الك چوق يرلرينى استيعاب ايلمشدركه آسياى شمالى وبلاد چين وجزائر هند وسند اهاليسى بوصنفدندر . بوصنفك مزيت فطريهسى حكومته استعدادتاملرى خاصيتى اولوب انجق چين اهاليسى صنايعده دخى ايلرولهمشلردر .

صنف ثالث زنجيدركه باشى صيقق وطار ويناقلرى كنش واوزرلرى چيقق ويومرى وبورنى باتق وچكهلرى اوزون يعنى خرطوم كبى اغزى ايلرو چيقمش

ودوداقلری قالین وقیوریق ودیشلری بیاض وجلدلری طبیعی قاره وصاچلری یوك كبی اینجه وسیاه وقیصه وقیورجق اولوب بوصنفدن اولنلر بلادکینه وسودان وکافور وهوتانتو کبی خط استوا آلتنده اولان یرلرده ومادا‌غسقار سواحلنده و بعض جزائر بحر محیطده بولنورلر . شمسك شدت حرارتی بونلرك قوای عقلیه‌لرینه ضعف ویردیکندن بوآنه قدر جهل ووحشت حالنده قالوب کندی حاللرینی اصلاحه قادر اوله‌مامشلردر . و بعضیلر بونلرك فطرتجه انسانیتده نقصانلرینی اثبات ایدرلر .

صنف اولك منشئ جبل قافقاس اولوب فی‌الاصل چرکس وکرجی طائفه‌لرندن عبارت اولدیغی حالده طوائف سائره انلردن تفرع ایتمش وصنف ثانینك اصلی روسیه‌نك آسیا طرفنده حدود ممالکی اولان آلت طاغ نام جبلدن خروج ایلمش ایدوکی بعض کتب حکمتده مصرح ایسه‌ده بوراسی مثبت ومبرهن اولمیوب تاریخ طبیعینك بزه خبر ویردیکی یالکز ناسك ذکر اولنان اوچ صویدن اوره‌مش وبك چوق یرلرده صنف اول وثانی یکدیکرله قارشمش اولمسی قضیه‌سیدر .

وبالاده بیان اولندیغی وجهله داغستان طرفلرینی تاتارلر ضبط واستیلا ایلمش اولدیغندن بیاغی صنف ثانی‌یه مسکن اولمشدر . وامرای چراکسه صنف اولدن ایسه‌ده طوقاولر صنف ثانیدن یعنی تاتار صویندندر .

* قبائل چراکسه‌نك عقاید قدیمه‌سی *

ممالك شرقیه دینلان آسیا قطعه‌سی مشرق انوار دین اولوب خلقتیله برابر عالمك اوجهتی شرایع الهیه‌نك ضیاسیله منور اولدیغی واولطرفك انسانلری آدم اوغلی مححا آدم ایدن اعتقاد وحدانیت الهیه ایله سائر حیواناتدن ممتاز اولدقلری وقت دنیانك جهات سائره‌سی ظلمت جهالت ایچره قالوب چونکه انسانك ینه صفت ممیزه‌سندن اولمق اوزره کندوسنك خالقی اولان برمعبودی ارادیغندن ظلام جهل ایچره قالمش اولان قوملر بوقراکاقده اللرینه کچن شیئی مقام ربوبیته قویوب کیمسی انهار واشجاره وکیمسی موره وماره طاپه‌رق هربری بردرلو کریوهٔ ضلالته صاپمش ایدی .

اشته قبائل چرکس وابازه دخی سائر اقوام وحشیه کبی ارانلسه بولنه بیله‌جك برباطل سببه مبنی‌قودوش اغاجی‌دیدکاری‌اغاجی‌معبوداتخاذایدرك اکا پرستش ایدرلرایدی . تفصیلی بووجهله‌درکه صخوم ایله صوغوجق میاننده غویه تعبیر اولنور جبالده

میشه آغاجی جنسندن برکبیر وعجیب آغاج که برچوق آغاجلرك بریرده بتوبده
بتشمسندن حاصل اولمشدر اکا قودوش اغاجی دیرلر سنه‌ده برکره جانب
کوهستاندن غایت بیوك ومهیب بربوغه کله‌رك باشنی قودوش اغاجنه طیایوب
قربان اولمغه اماده اولور واصلا مخالفت ایتمز ایمش حاضر اولان جماعت همان
اوزرینه واروب قربان ایدرلر وباشنه وکوزینه بوزه وعرق دوکوب ای اولو
تکریمز بوبنده‌لریکه اولان عنایتك حدوحسابی یوقدر دیو قلپاقلرینی اللرینه الوب
باشی آچیق اولدقلری حالده اول آغاجه پرستش ایدرك بوغه‌نك اتنی ودریسنی
بینلرنده تقسیم ایدوب متشکر اولورلر وبحراً خچابا قایغیله قورصانلغه ویاخود
برخرسزلغه کیتدکلرنده اکر غالب اولور ایسم تفنك وزره ویغموردن قنابولیه‌جق
برشیئك اعلاسنی قودوشه کتوریم دیو نذر ایدوب کتوردکلرنده داللرینه
آصارلر . بناءً علیه قودوش آغاجنك اوزرنده بومقوله بك چوق اشیا آویزه اولوب
قالمشدر . لکن کیمسه الهمیوب زعملرنجه اکر بوشیلردن برینی سارق اله‌جق
اولسه بردرلو نجات احتمالی اولمیوب همان هلاك اولور دیرلر ایمش .
سائر یرلرده قودوش وکیللری اولوب (طغالك) تعبیر اولنورکه خانه‌لری اوکنده
بیکندکلری الککوزل وموزون برآغاجی قودوش وکیلی ایدوب اطرافنی پرمقلق
ایله ستر ایدرلر وتپه‌سنی اوت وایپ ایله عمامه کبی باغلایوب طغالك تسمیه ایدرلر .
واکدکلری ذخائری طغالکك حفظ وحراستنه احاله وامانت ایدوب کندومك
ومسافرلریمك مأکولاتمزدر کچن سنه آزاولدی کرم ایله بوسنه چوق اولسون رجا
ایدرم دیو قلپاقلرینی چیقاروب کون طوغیسی طرفنه طوغری آغاج التنده پرستش
ایدرلر وبرقیون یاخود کچی قربان ایدوب باشنه بوزه وعرق سرپرلر . اشته
وقت حصاده‌دك بووجهله رجا ونیاز ایدوب اکر مراملری حاصل اولورسه
طغالکه عرض تشکر ایدرلر واکر مرام ومأموللرینك خلافی ظهور ایدر ایسه
طغالکه انفعال ایدوب نیچون بنم سوزیمی طوتمدك دیو برك وبارینی وبیخ وستونی
قطع واحراق ایله بردیکر آغاجی انك یرینه نصب ایدرك تمام حرمت ایتدکدن
صکره اشبو یکی طغالکه متوجه اولوب ای بنم یکی معبودم سندن اول پرستش
ایلدیکم طغالك کستاخلق ایلدیکندن ناره نوره القا ایلدم وسنی کندیمه مجدداً طغالك
ایدوب طابدم سن دخی سوزیمی دکلز ایسه‌ك سنی دخی احراق ایلرم دیو تنبیه
ایلمك عادات قدیمه‌لرندن ایمش .
انجق سلاطین جنکیزیه اولادینی ارضاع وتربیه ایچون امرای چراکسه‌دن برینه
ویردکلرندن بونلری المق وصکره یرلرینه کوتورمك اوزره قریمه کیدوب کلدکجه

نائل شرف اسلام اولان تاتارلر ایله اختلاطلری مناسبتیله دین اسلامه میل ایتمکه باشلایه‌رق قبائل چراکسه‌دن بعضیلری سنه‌ده برآی صائم اولمق وبعده دردنجی ایده عاشورا پیشورمك وبرآی صکره طماندن کتوردکلری اسان آشنا خواجه‌لره مولود اوقوتمق کبی اسلامیته تقلید ایدوب وبعضیلری دخی شاه مردان اولان داماد نبوی حضرت علی‌المرتضی‌یه (پیت) نامنی ویره‌رك وانك ایچون سنه‌ده بردفعه اخوانی جمع ایله ضیافت ایدرك علویلك یوزنده کورینوب فقط نه احکام قرآنیه‌یه واقف ایدیلر ونه‌ده آداب وشعائر اسلامیه‌یی عارف ایدیلر . حالبوکه قبائل وحشیه عندنده دین‌الهینك مبدأ ظهورنده اسکیدن یرلشمش اولان اعتقادات باطله یکی ظهور ایدن دین ایله قاریشه‌کلدیکندن وچراکسه دخی بوحالده بولندیغندن تاتارلردن کوره‌رك ایتدکلری عبادتلری جناب حقه عرض عبودیت ورسول اکرمنه تعظیم وتحیت ایچون اولمیوب موجب فیض وبرکت اولور امیدیله ایدی .

اشته فرح علی پاشانك چرکستانه مأموریتی اواننده چرکسلرك برطاقی اعتقاد قدیملری اولان پرستش شجرده دائم اولوب برطاقی دخی بویله یلان یاکلش مسلمانلقده بولندقلر کبی بعضیلری دخی خرستیانلغه مقلد اوله‌رق بیضهٔ سرخه اعتبار ایدرلر . واك غریب اوله‌رق بیلمم نه عقلله (صاوصوروق) یعنی ابوجهل لعینك روح خبیثی ایچون برچوك پاصقلیه‌جق پیارلر ایمش .

قبائل چراکسه بیوك قوم اولوب بالاده بیان اولندیغی وجهله عربلرك دعوت دین اسلام ایله بوطرفلره هجوملرنده بوقبائلك داغستان سمتنده اولنلرندن برخیلیسی مسلمان اولمشلر ایسه‌ده عربلرك انقراضنده بوخیز کسیلوب بونلرك دخی برچوغی بویله شرك وجهالتده قالمشلردر .

فقط بونلردن مصرده بردولت دخی تشکل ایلمش ومدت مدیده مصرده امرای چراکسه‌نك نفوذلری جاری اولمش ایکن بونلر کندی وطن اصلیلرینی یاد ایله مخصوص آدملر وعالملر کوندروبده همشهریلرینی شرف اسلام ایله مشرف ایتمکه بذل مقدور ایتاملری برامر غریبدر .

بوزالره خرستیانلق افکارینك کیرمسنه سبب دخی جنویزلولردرکه قرون وسطاده بحرسیاه ساحلنه کلوب یرلشدکلرنده خرستیانلق دینی اول حوالیده نشر ایتمك اسبابنه تشبث ایتمشلر ایدی . فقط دولت علیه‌نك ظهور واستقراری انلرك بوتشبثاتنه مانع اولدی .

زیرده مفصلا بیان اولنه‌جغی وجهله فرح علی پاشانك ارشاد وهدایتیله قبائل

چراکسه‌نك برچوغی نائل شرف اسلام اولوب حتی کندولرینه طغالك فقره‌سی سویلندکجه محجوب اولورلردی . اما قودوش اغاجنك بولندیغی غویه سمتنك فتحنه وقت اولمدیغندن اولحوالی حالی اوزره قالدی دیو هاشم افندی روایت ایدر . لکن مؤخراً دین اسلام رفته رفته اول سواحله منتشر اولمغله بومقوله عقاید باطله متروك اولمشدر .

واکثریا حال وحشتده بولنان اقوام عندنده خلاف عادات اوله‌رق بعض حکایات موجود اولوب اطفالك اویماجی‌یه وقره‌قونجولوزه اینانه‌رق صکره سن تمیزه یاقلاشدقده بومقوله‌افسانه‌لری کوش استهزا ایله‌دکلدکلری کبی‌انسان معنوی دینلان جمعیت بشریه‌نك دخی‌سن طفولیتی اولان مبادیء احوالنده بویله مصللر معتقدلری اولوب صکره سن تمیزلری اولان حال مدنیته کیردکارنده اساسسز برطاقم شیلر اولدیغنی بیلورلر . بویله افسانه‌لره اعتقاد کرك برآدمك وکرك برخلقك درجهٔ تربیه‌سنی اکلامق ایچون برمیزان اولدیغندن چرکستانده نقل وروایت اولنه‌کلان بعض حکایات غریبه‌نك بومحله درج وتحریری مناسب کورلمشدر .

شویله‌که کوه البرزده حاجیلر قلعه‌سی طرفنده واقع برطاغده برمغاره اولوب ضحاك ماری دیو درونده برمحبوس آدم اولدیغنی روایت ایدرلر . حتی اوجوارده برقریه اولوب اهالیسندن بری صیدوشکار آرزوسیله‌طاغده کزرکن اول مغاره‌یی کوروب عجبا قیون قشله‌سی اوله‌بیلورمی دیو خلیا ایدرك ایچنه کیردکده برمهیب صدا ایشیدوب توقف برله مغازه‌نك قراکلوغنه کوزی آلشدقده دقت ایله کورورکه آدم شکلنده برعجیبه‌اولوب بیونی وبلی واباغی زنجیرله باغلو اولدقدن بشقه ایکی اللری بربرینه محکم بند اولنوب حبس اولندیغنی عین الیقین مشاهده ایتدکده اول امرده توحش ایتمش ایسه‌ده براز توقف ایله خوفی برمقدار زائل اولوب محبوسی تماشا ایدرکن برادر خوف ایلمه بز وقت مرهونه منتظر ومأمورز وار بکا جامه‌شوی صیریغی کبی برصیریق کتور شو قارشومده آصیلان قلیجی یرندن ایندیره‌بیلورسم بو بند وزنجیردن خلاص بولورم وسکا چوق احسانم اولور دیمکله واروب بروجه مطلوب برصیریق قطع ایله محبوسه ویردکده اللری باغلو ایکن صیریغی قارشوسنده اولان قلیجه اوزادوب تنزیلنه سعی وهرنقدر زور وجبر ایتمش ایسه‌ده قادر اوله‌مدقده نجاتمز وقتی کلمامش دیه‌رك الندهکی صیریغی چوب مسواك کبی ریزه ریزه ایتدکدن صکره صیاد مرقوم قریه‌سنه کلوب بوفقره‌یی اولاد وعیالنه نقل ایتدیکندن اوچ درت کون مرورنده خسته اولمدن وفات ایلدیکنی یارانی مشاهده ایتدکارنده چونکه قبائل خلقی اولومدن پك زیاده

خوف واحتراز ایتدکلرندن مرحومك پدری وجدی یوز سنه‌دن زیاده یاشامشیدی بو دخی مغاره‌ده‌کی محبوسی کورمییدی پدری قدر یشاردی دیو فیما بعد مغاره سمتنه کیتمامك اوزره بینلرنده مقاوله واطرافده‌کی قریه‌لر اهالیسنه اخبار ایله علی الاتفاق یکدست اولوب حدود وسنور حفر ایلمشلر. والآن درون سنورده هر نقدر دلکو وزردوا ووشاق وقوندوز حیواناتی موجود وطورنا وطوی وآنقید وقوغی ویبان طاووغی وسولون کبی قوشلر پك چوق ایسه‌ده بینلرنده شکاری ممنوع اولدیغندن حیوانات مذکوره کثرت اوزره امین وسالم اوله‌رق کزدکلری مشاهده اولنور . وچوجقلری بکا اینسه لسانلری اوزره مغاره‌ده‌کی محبوس کلیور دیو اخافه ایدرلر وبعض کیجه‌لر محبوسك زنجیرلری صداسی استماع اولنور دیو بو حکایه‌یی روایت ایتدکلرنده علی پاشانك کاتبی سالف الذکر هاشم افندی مجلسده بولنمغله اینانمدیغنی ایما ایتمکله درعقب طائفهٔ تجاردن قریهٔ مذکوره‌یه تجارت ضمننده کیدوب کلمش اولنلردن یدی سکز کشی‌یی احضار برله سؤال اولندقده تقریرلری یکدیکره مطابق اولمغله کیفیتی اثبات ایتدیلر . العهدة علی الراوی دیو هاشم افندی روایت ایتمشدر .

بو حکایه‌یی فقیر دخی اولطرفی کزمش اولان بعض امرای چراکسه‌دن سؤال ایتدیکمده اصل ماده‌یی تصدیق ایتدیلر . فقط بعض تعبیرات وتفرعاتنده فرق بولندیغندن بو بابده اولان مسموعات عاجزانه‌م دخی بر وجه آتی ذکر اولنور .

شویله‌که کوه البرزده بر مغاره اولوب ایچنده برمنوال محرر شکل آدمیده در زنجیر برمحبوس وقارشوسنده اصیلی برقلیج وار ایمش سنه‌ده برکره سیاکینوب طاغی اویله صارصارمش‌که طاغ اوزرنده‌کی وحوش وطیور اورکوب فرار ایلرمش ومحبوسك یاننه دخول ایدنلره ینابی [١] چوق بترمی وچوجقلر مکتبه دوام ایدرمی دیو سؤال ایدر وقارشوسنده‌کی قلیجی المق ایچون الك اول چیچك اچوبده الك صکره یمش ویرن آغاجدن [٢] بکا بر چنکل ویرك دیر ایمش لکن قبائل خالق شاید قلیجی دردست ایلدیکی حالده برضرر ایدر دیو خوف واحتراز ایتدکلرندن ویاخود ایستدیکی آغاجی ارایوب بولمدقلرندن دیکر بر جنس اغاجدن برچنکل ویردکلرنده قیزوب کتورنلرك ارقه‌سی صیره آتارمش دیو روایت ایدیورلر .

وینه اولطرفه سیاحت ایدنلردن استماع اولنمشدرکه بومغاره قربنده برمنبع اولوب

---

[١] ینابی چرکستانده بتر برنوع اوتدر .
[٢] الك اول چیچك آچوبده الك صکره یمش ویرن قزلجق اغاجیدر .

آوجیلر آو اوردقلرنده صویه دوشوب درحال حیات تازه بولەرق اوچار وفرار ایدرمش فقط بوصویه یاقلاشمق ایستنلدکده بوره وفورتنەلر ظهور ایتمکله تقرب وتوصل ممکن اولەمز ایمش دیرلر . وبوکا مماثل حکایات عجیبـه نقل وروایت ایدرلر .

* چراکسه نك اخلاق وعاداتی *

سالف الذکر هاشم افندینك تحریراتندن استنباط اولندیغی اوزره قبائل آبازه وچراکسه ذاتا عاقل ورشـید وهرشیئه مستعد وشجیع وبهـادر وطینتلری پاك وطاهر وسوزلرنده صـادق وثابت اولوب اصلا یلان سویلمزلر ویلان یره یمین ایتمزلر . شـویله که چرکس واباز‌ەوابازخدن برکوله هرنقدر سرکش وعاصی اولسه تحت ضبط وربطه قویمق وکسب امنیت ایتمك ایچون یمین ویرلدکده خلافنه حرکت ایتمسی محالدر. فقط یمین ایتدریلور ایکن دقت اولنەرق هرمادەیی تعداد وتصریح ایتمك لازمدر زیرا هرقاچ ماده اوزرینه یمین ایتمش ایسـه حفظ ایلر بعده برمادەده مخالفت ایدوبده عتـاب اولندقده بومادە یمینـدن خارجدر دیو تصریح ایدر ویلانی ارتکاب ایتمز .

وجملەسی غایت سخی ومهماننواز اولوب شویله که خانه صاحبی بك ومسـافری بیاغی آدم اولسه ینه خانه صاحبی مسافرك حضورنده اوتورمیوب اياق اوزرنده خدمت وتابصباح اویومیوب مسلح اولەرق مسـافری حفظ وحراسـت ایلر . ومسـافر ایچون طبخ اولنان یمکدن خانه صاحبی یمز وطاووغك باشنی بدنندن آیرمیەرق ذبح وطبخ ایدوبده باشـیله برابر مسـافرك اوکنه قویەرق باش وجانم یولکه فدادر مزایاسنی اشراب ایتمك عادتلرندندر . ولبـاسلری یکرنك اولوب فقـیر وغنیـلری فرق اولنمز وفقیرلری غنی وغنیـلری فقیر اولمز زیرا قرداشلق ادعاسـنده اولدقلرندن برینه لازم اولان نه ایسه دیکرندن طلب ایدر اودخی لادیمیوب ویرر وبش پارەلك برشی الوبده صکره کندوسـندن بش غروشلق برشی ایستنلسه همان ویروب آز آلدم چوق ویردم دیوحسابی خاطرینه کتورمز . واکر یکدیکره دوچار اضطراب اولور ایسـه روسیه حدودینه کچوب اسیر وحیوان نەبولور ایسه آلوز وروسیەدن اصلا قورقمازلر وغایت بهـادر عد اولنان نوغای تاتارلرینك اون نفرینی ابازه وچرکسدن بردانەسی اخذ واسیرایدر . وچونکه میانەلرنده بربرینی دوکمك وسوکمك واولدرمك عادت اولمدیغندن اخذ ایتدکاری اسیرلری دوکمیـەرك وانجتمیەرك سربستیت اوزره استخدام ایدوب

مأكولات ومشروباتنــه دقت واهتمام ايدرلر . وعندلرنده سرقت وغارت عيب اولميوب يكتلك‌عداولنور و بونلرده قادراولميانلر نظرلرنده مقبول اولماز وانساندن صايلمز . واكرچه ايچلرنده بر جهت وحدت اولمديغندن قبـائل متفرقه درلر لكن كنجلرى اختيـارلرينه اطـاعت وقول كبى خدمت ايلر وهرقبيله حركات حربيه ده كندى بكنه و بيوكنه انقياد ايدر . شـويله كه هرقبيله ده اوته‌دنبرو حسب و نسبجه‌بيوك‌خاندانلراولوب قبائل‌ايچنده مرعى‌الخاطراولورلروكندولرندن اشاغى بر صنفدن قيز الوب قيز ويرمزلر وبو خاندانلر ايچنده دخى اك بيوك هركيم ايسه قبيله‌نك اميرى اولوب مرعى الخاطر وسوزى نافذ اولور شويله كه محله وجمعيتلرى اولميوب خانه‌لرى طاغ باشلرنده متفرق ايسه‌ده برمهم ظهورنده تاتار لسانده (ايش قيريق) تعبير اولنور سس ايله بربرينه طاغدن طاغه ايصال پيام ايدرك افادهٔ مرام ايلر وايجـابنده آز وقت ظرفنـده بريره تجمع ايدوب استشاره ايله تسويهٔ مصلحت ايدرلر . ودشمن اوزرينه كيدلمك لازم كلورسه ايچلرندن برينى باشبوغ نصب ايدوب هروجهله اكا مطيع ومنقـاد اولورلر لكن كيدوب كلدكلرنده ينه هر برى باشلو باشنـه قالوب ادارهٔ عموميـه ودائميه‌جه بر رئيسلرى اولمديغندن برمصلحتك نتيجه‌سنى قزانه‌مزلر . والحاصل خدمت دولت عليه‌يه لايق عجيب مخلوقلردر فقط لسـانلرى مخارج حروفدن مبرا وكندولرى وحشى وجبالى وكفر وايمانى وخير وشرى فرق وتميزدن برى وخالى اولوب ايچلرنده غريب وبيكانه كمسه كندى كنديسنه كزه‌ميه‌رك برقبيله‌نك ايچندن كچركن ضررلرى اصابت ايتمامك ايچون حدوده وارنجه اوقبيـله‌دن بر قلاوز الىمق لازم كلوركه (شاغرى) ديرلروشاغرى خاطرلى‌كمسه‌اولمليدركه هركس سوزينى دكليه . وبحسب المصلحه قبـائل ايله الفت ايتمك وايچلرنده كزمك لازم كلدكده حسب ونسب اصحابندن برينه بسلمه اولمق لازم كلور . شـويله كه ايكى طوپ كرباس وبر مشين وسختيـان واكنه وايپلك وطراق ويوكسوك اخذ وتدارك ايدوب وبرقلاوز بولوب اكا دخى برطوپ كرباس اعطا ايتدكدن صكره مطلوبى اولان قبيله بكنك خانه‌سنه وارر وهداياسنى صاحب خانه‌نك اهلنه ويرر واكرچه خانه صاحبى خانه‌سنده دكل ايسه وعورتى اوكيجه زفافه كيرمش تازه قيز اولسه دخى همان خانه‌سـنه اينوب وقارينك اوزرينـه هجوم ايله ممه‌سنى اغزينه آلوب امر ووالدينكه قوناق وسكا بسلمه اولدم ديو لسان بيلمز ايسه ترجمان واسطه‌سـيله افاده ايتدكده قاعده اوزره عورت بسامه‌يى قبول ايتديكنى ايماء ارقه‌سنى صيغايوب قيامه اذن ويرر وقوجه‌سى كلدكده بو نم بسلمه‌مدر ديوب النى اوپديرر اودخى

قبول ایدوب ضروری ضیافت تدارکنده اولور وهمان مأکولات ومشروباتی احضار وکندو قبیله سیله جوار اولنلری دعوت ایدرك برعید مسار ایدوبده ختامنده اودخی بونم بسلمه‌مدر دیو جمله سنه کوسترر اندن صکره هرکس یرلو یرینه طاغیلور بونلر دخی اوغل وبابا اولوب یکدیکره عرض کالای محبت ایدرلر .

بسلمه اولان بوندن صکره سربستیت اوزره دیلدیکی محله کیدوب کلمکده وتجاردن ایسه مالنی محافظه ایتمکده کمسه یه محتاج اولمیوب هردرلو خوف ومحاذیردن امین وسالم اولور وتك وتنها یولده کیدرکن بر حرامی‌یه تصادف ایدوب مالنی غصب ایتمك داعیه سنده اولورسه بن فلانك بسلمه‌سی‌یم دیو خبر ویریجك ال چکر واکر قانون قبائله رعایت ایتمیوبده مالنی الور ویاخود کندینی اسیر ایلر ایسه بابالغی خبر الوبده البتـه ظاهره اخراج واستخلاص ایتدکدن بشقه ذکر وبیان اولنان اشیادن هرنوعنك طقوز مثلی عیبلق یعنی جریمه النمق رسم قدیم اولوب اکر حرامینك ویرمکه قدرتی یوق ایسه کندوسنی اسیر ایدوب فروخت ایلر وچونکه قانونجه ترتب ایدن مجازاتدن فرار ایتمك دخی عادتلرنجه اك زیاده مخل ناموس عد اولندیغندن حرامی دخی فرار ایده‌میوب همان تسلیم اولور فقط قیزلری وار ایسه وبسلمه‌نك بابالغی دخی مساعده ایلرسه حرامینك یرینه ایکی قیزینی بدل المق قانونلرنجه جائز اولوب بوصورتده ایکی قیزینی اخذ وفروخت ایدر .

اما قتل نفس ماده‌سی ایچلرنده پك بیوك قباحت اولمغین اکا مألوف اولمیوب خوف واحتراز ایدرلر . واکر قضاءً ایچلرندن بریسی برینی اوروب قتل ایلسه برمنوال‌سابق اهالیسی اوچ‌مرتبه اولدیغی کبی دیتلری دخی اوچ مرتبه اوله‌رق قطع اولنور . بك ایله طوقاوك دیتلرنده کلی فرق اولوب اوزدنلرك دیتی دخی ایکیسی اورته‌سیدر . شویله‌که اوسط رتبه‌ده اولنلردن بریسی قتل اولنسه دیتی یکرمی طوب تعبیر اولنورکه بش طوبی قارشـدن چیقمش بش باش اسیر وبش طوبی برر اسیر بهاسـنه اولمق اوزره بش رأس اسب وبش طوبی کذلك برر اسیر بهاسنده اولمق اوزره بش عدد زره وباقی بش طوبی (شوشقه) یعنی قلنج وتفنـك وبای ویرلمـك اوزره قانون اولوب بهرحال تحصیل اولنور . اسیر حقنده قارش تعبیرینك معناسی بودرکه بینلرنده نقد وسکه اولمدیغندن بهاتقدیری قارش حسابیله‌در . شویله که اسیرك کوزللکی وچرکینلکی اعتباریله بینلرنده برفیئات اولمیوب انجق قارش اعتباریله حساب کوررلر . مثلا تام اسیر التی قارش

اولمق اوزره اعتبار اولنوب اشاغیسی ناقص عد اولنەرق بریسی دیکرینه تمام اسیر ویرمك لازم کلدکده درت قارش بوینده بر اسیر ویره جك اولسه اوست طرفنی بر دیکر شیله تماملەمق لازم کلور . اشته چرکستاندن کلیتلو اسیر چیقمسی بومقوله سببلردن نشئت ایده کلمشدر . وبرده (شلقه) تعبیر اولنور . عادت غریبەلری وار درکه اسیر ایتدکلری روسیه قزاغنی موجودلری اولان جاریەلریله چفت ایدوب دول ایدرلر . وکویا محصول عد ایلدکلری اولادلرینی اقتضا ایلدیکی صورتده فروخت ایلر . وتاتار قبائلندن (جان بویلق) تعبیر اولنان قبیله جاریەلرندن اولان اوزاولادلرینی دخی فروخت ایدر . ویتیم وبیکس اولان قیز وعورتلری میرزالری بونم قسمتم یعنی مال میریدر دیو ضبط ایلر . وروس قزاغیله چفت ایدوب اولادینه (طوقمه) تعبیریله فروخت ایدرلر . اما چرکسلر کندو اولادلرینی صاتمزلر مکرکه قاریسی زنا ایده جك اولورسه اولوقت اولادلریله برابر فروخت ایدرلر . شویله که بریسی عورتەویاخود قیزینه تقرب وزناایلدیکی طویولورسه درحال عورتك قوجه سی قاین پدرینه وقاین والده سنه کیدوب شویله برماده ظهور ایتدی اولادکز حرمزاده ایمش بن قبول ایتم مقدم عقد نکاحنده ویردیکم بهایی ویریکز وقیزیکزی آلکز دیو اخبار وافاده ایلر . والدینی دخی قبول ایتمیوب دامادلری انلردن رخصت الدقدن صکره قاری یی واندن قاچ اولادی اولمش ایسه بونلر دخی بویلەدر یعنی پیچدر دیو جمله سنی برعربه یه تحمیل ایله اسیرجی یه کوتوروب فروخت وبهاسنی اخذ ایدر ایکن قاری بن بوآدمك عیالی ایدم بکا افترا ایلدیلر دیو فاحشه قاعده سی اوزره فریاد ایتمك عادت اولمیوب همان جرمنی اقرار واعتراف وقانونه انقیاد ایله بی صوت وصدا صاتیلەرق سایه وش قسمتم بمله برابردر تسلیسیله متسلی اوله طورسون قوجه سی اسیرجیدن بدل الدیغی مالی خانه سنه کلنجیەدك یاران واخوانه تقسیم ایلر وبرکون صکره برقاچ اختیارلر ایله زنپاره نك اولدیغی محله واروب بن قاری یی شومقدار بدل ایله فروخت ایلدم قبائل عادتی معلومدر . حقمی ایسترم دیو ادعا وبرایلچی ارسال ایدر . وقاری هر نه بدل ایله صاتلمش ایسه برعینی دخی زنپاره ویردکدن بشقه طقوز مثلنی دخی عیلق اولمق اوزره ویرمکه مجبور اولور . واکر زنپاره نك اقتداری یوق ایسه وکیمسه دخی اعانه ایتمز ایسه کندو ابوینی انی طوتوب وکمند ایله بند ایدوب اشته حقك بودر دیو حریفه تسلیم ایدرلر . اولدخی زنپاره یی آلوب چونکه بینلرنده سوکمك وفنا سوز سویلمك عیب اولدیغندن دوکمیەرك وسوکمیەرك وانجتمیەرك وشویله ایتدك بویله ایتدك دیو توبیخ ایتمیەرك اعزاز واحترام ایله

بازاره کتوروب هر قاچه چیقارسه فروخت ایدر واکر زیاده انفعال ایتمش ایسه اول مزادده هرنه دینلورسه مقدارك بودر معناسنی اشعار ایچون ویرر والدیغی بدلی دخی همان اسیرك مواجهه سنده بولنانلره بخش ایدوب کف ید ایلر باقی حقنی دخی جانینك قبیله سی اودر .

وکذلك لواطه دخی بینلرنده غایت عیب اولدیغندن نادر وقوع بولور . شویله که قبیله یه یکی داخل اولمشلردن بری بویله برخباثت ایدوبده بری کوره جك اولورسه همان جمله سنه سویلر وهر کس اوغلانی مسخره ایتمکه باشلایوب وناچار اوغلان عار ایدرك من بعد اول حوالیده برکوشهٔ اختفا بوله میوب همان ساحله اینر ورئیس وملاحلردن هر کیمه تصادف ایدرسه النی اوپوب امان بنی استانبولده یاخود مصرده فروخت ایتمك اوزره کمیکه آل کندیمی سکا اسیر ایتدم دیورجا ونیاز ایدرك کندوسنی فروخت ایتدیرر لوطینك دخی کیمسه یوزینه باقمیوب وحقارت ایلیوب ترك دیار ایتمکه مجبور ویاخود اوغلانك قبیله سی النده مقتول اولور .

اشته بو سببلردن طولایی قبائل ایچنده زنا ولواطه غایت کوج ووخیم العاقبه اولدیغندن جمله سی خوف واحتراز ایدرلر .

واکرچه فرح علی پاشا زمانه‌دك بینلرنده صورت مشروعه ده نکاح یوق ایسه‌ده زوج ایله زوجه بیننده بررابطهٔ اتحاد اولوبده یکدیکره شیرازه بند اختصاص اولمق لابد ایدوکنی کندو عقل واستعدادلریله ادراك ایدرك بوخصوصده بینلرنده شروط معلومه‌یی شامل قانون نصب ایدب جمله سی اکا رعایت ایله اندن خارج اولنلر زنباره عد اولنور واول قانون اوزره وبهاسیله هرملته قیز ویررلر ایدی .

نکاحلری کیفیتی بووجهله درکه اوغلان قیزك خانه سنه کله‌رك مکالمه وبربرینی بکنوبده قبول ایتدکدنصکره برکون اقربا ویارانلریله قاین پدرینك خانه سنه کلوب دیت ماده سی کبی رتبه‌لرینه کوره معلوم المقدار طوپ اوزره ایلچی واسطه سیله بهاسی قطع اولندقدنصکره دامادك دوستلرندن بری برزره ودیکری برقلیچ ودیکری براسب ویروب علی الحساب اوله‌رق قاین پدرینه تسلیم ایدرلر . وباقیسنی داماد تدارك ایتدکده ویرمك اوزره مجلسه ختام ویروب یرلو یرینه کیدرلر . بعده داماد ارالق ارالق قاین پدرینك خانه سنه کلوب عیالی اوله‌جق قیز ایله ملاقات ومصاحبت ایلر ووالدیندن خالی بروقت بولدقده قیز ایله قول وقرار ایدوب شویله که بن سنی بویکی طوغه‌جق ایك مثلا اوچنجی ویاخود بشنجی کیجه‌سی ابتدا خروس اوتدکده فلان آغاجك التنده بوله‌یم دیو تأکید ایدر .

واولوقت مرهونده بهادر وفن سرقتده ماهر توانا سواریلردن یکرمی اوتوز قدر قفادارلریله اول آغاجك التنه کلور وقیز دخی والدیندن کیزلو اولەرق اوراده منتظر بولنوب سواریلردن اك ابتدا هرقنغیسی قیزی کوررسه همان ترکیسنه الوب فرار ایلر . وکندو خانه‌سنه کتوروب دنیاوآخرت کریمه‌سی اولمش اولور . شویله‌که یدی بطنه وارنجه ظهور ایدن اولادلرینك بربرینه عقد نکاح اولنملری قانونلرنجه جائز اولماز . واکر قیزی الوبده فرار ایده‌جکاری اثناده قیزك باباسی وسائر قبیله‌سی آکاه اوله‌جق اولورلرسه درحال انلر دخی سوار اولوب طرفیندن آغاز جنك وجدال اولنه‌رق بربیوك هنکامهٔ قتال اولور . واکرچه مقدما باباسنك حسن رضاسیله قیزك بهاسی قطع اولنمش وعلی‌الحساب اوله‌رق برازشی دخی ویرلمش ایسه ده کوز کوره قیزینی دامادە تسلیم ایتمك مغایر طبع قبائل اولدیغندن بویله سرقت یوللو آلمق عادات جاریه‌لرندندر . وچونکه کلین اولان قیزه اناسی وباباسی طرفندن برشی ویرلمك معتاد اولمدیغندن داماد درون جبالده چوبان قولبه‌سی کبی برمحل وبر قازغان ایله برقوفه وبرآغاج چناق تدارك ایدنجیه‌دك ایکیسی دخی برمنوال مشروح قیزی قاپان ذاتك خانه‌سنده مسافر اولورلر . واوراده ییوب ایچرلر .

فرح‌علی پاشادن صکره دین اسلام اوحوالی‌یه منتشر اوله‌رق شمدی‌عادت اوزره‌امام چاغروب صورت مشروعه‌ده عقد نکاح ایدرلرمش . لکن عادات قدیمه‌لرینی دخی بتون بتون ترك ایتمامشلردر . شویله‌که حالا اوغلان قیزی الدقدن صکره بردخی قاین پدرینك خانه‌سنه وارمامق وقاین پدری وقاین والده‌سی ایله کوریشه‌مامك واوغلان قیزی آلدقده ابتدا برمحل مخصوصه قویوب بش اون کون صکره اکرچه کندی پدرینك خانه‌سنه کتوره بیلور ایسه‌ده قیزدخی قاین پدرینك وقاین والده‌سنك یاننده اوتوره میوب برابر یمك یمامك عادتلری باقی ایمش .

چرکستانك آب وهواسی لطیف وفصول اربعه‌سی کوزل واراضیسی منبت ومحصولدار اولوب هرکونه‌سبزه حاصل اولور . فقط کرك قبائل چراکسه‌وکرك تاتار قبیله‌لری سبزه‌یی انسان اکل ایتمز دیوب یالکز ات یرلر . وهرنه اکلسه بتر . حتی خانه‌لری قربنده دخان فدانی یتیشدیروب بعض اشیا ایله مبادله ایدرلرکه آقچه حسابیله قیه‌سی یکرمی بش پاره‌یه‌کلور . انجق قبائل خلقی تنبل وکاهل وطبیعتده عربانه تمایل اولدقلرندن کندولرینه وفا ایده‌جك مقداری زراعت ایدوب زیاده‌سیله اوغراشمزلر . وچونکه بربرینی اورمق واولدرمك والداتمق وسوکمك عادت اولمدیغندن بربرندن قورقمزلر . ویکدیکره مداهنه ایتمزلر . ویکدیکردن

چكينه‌جك وحجاب واحتراز ايده‌جك وجهله بينلرنده آداب ورسوم مدنيه يوقدر . بناءً عليه يوزييل دخى بوحال اوزره قالسه‌لر مادامكه محله تشكيل اولنوبده جماعت اولميه‌لر قديمى عادتلرينى ترك ايده‌مزلر . اما اون بشر يكرميشر خانه بر يره كتوريله‌رك محلات وجوامع ومكاتب ترتيب وانشا اولنسه حسن وصفوت اعتقاد وطينتلرى ايجابنجه تحويل طبيعت ايدرك آز مدتده حسن تربيه كسب ايتديريله بيلور ديو هاشم افندى تحرير ايتمشدر .

انابه جوارنده سنامكى وراوند چينى وبرنوع مقوى ثعلب اولور . وصخومه كلنجه اول سواحلده انواع سبزه وميوه‌دن بشقه چوپسين وغويه وصوچه نام محللرده زيتون وكستانه وغايت كوزل ختايى چاى حاصل اولدقدن بشقه پك چوق چمشيرلك دخى واردر . وچمشير قطعيچون اوحوالى‌يه دوشن سفينه‌لر دفينه بولمش كبى اولور . لكن قبائلك حچاپا تعبير اولنور قورصان سفينه‌لرندن خوف اولنور اما فنه آشنا اولنلر او حوالى بكارينه رهن ويروب رهن الهرق كيدوب سربستجه قطع چمشير ايدرلر . وچونكه چركستانده طوز اولمديغندن عندلرنده غايت كرانقدر اولمغله كيدن كميلر طوز كوتوروب بال وبالمومى ودلكو وزردوا ووشاق دريلرندن برمقدارينى ترازونك بر كوزينه قويوب برمثلى طوز ايله مبادله ايدرلر .

وچركستانده هرنوع صيد وشكار اولوب فقط وشاق صيدى قاريلره مخصوص اوله‌رق برامر غريبدر . شويله‌كه برچتال آغاجك چتالى ارەسنه برپارچه ات آصارلر وشاق كلوب اتى آلمق ايچون صچرادقده اياغى چتاله ٰچه‌رك طوتيلور . درحال دريسنى اوزون بويلو برادمه صويدورورلر . شويله‌كه بويى وشاغك بويى قدر اولمق مرعى اولان عادات غريبه‌لرندندر .

واوحواليده شتا شدتليجه اولديغندن روز قاسمده صقال براغوب روز حضرده تراش ايدرلر . وحالا كويا كه فرض وسنتى بيلمشلر ايكن دائمى وجهله ارسال لحيه ايلمزلر ديو هاشم افندى نقل وروايت ايتمشدر .

لاحقه

افلاق وبغدان حقنده در

دشت قپچاق طرفلرندن بحر خزر حواليسنه ايمش اولان طوائفك برى دخى داق قومى اولوب اولطرفده اولان اثر اقتحاملرى داغستان مملكتنك اسمنده قالمشدر .

بوملتك برشعبه سى دخى قپچاقدن قريم چوللرى طريقيله اقصو وطورله وطونه طرفلرينه يايلمش ورومالولرله مدت مديده محاربه ايدرك بولندقلرى ممالك راكيا وراجيا اسملريله مشهور اولمشدر .

بونلرك روما دولتى ايالاتنه مهاجمه‌لرينك اره‌سى كسيله‌مديكندن قياصره‌نك اك مشهورلرندن طراجان نام ايمپراطور كليتلو عساكرله بوطوائفى زير دست تسخير ايتمكه حصر اوقات وصرف اقدامات ايليه‌رك ولايتلرينى دولت قويهٔ رومايه تابعيت حالنه كتورد كده اره‌لرينه برقاچ الاى عسكر يرلشديروب اول عساكرك هر بلوكنه برمحلى يوردلق صورتنده تخصيص ايلمش وبونلر دخى مرور ايام ايله اهالى‌يه قاريشوب اليوم افلاق وبغدان وبسارابيا وبوقووينه واردل ايالتلرى سكنه‌سنك لساندن دخى مستبان اولديغى وجهله رومان قوميله داغ طائفه‌سى اره‌سنده ايكيسى اورته‌سى برقوم پيدا اوله‌رق رمونى اسميله شهرت بولمشدر .

مرور دهور ايله روما ايمپراطورلغنك مقرى قسطنطينيه شهرينه‌نقل اولندقدنصكره برقاچ يوز سنه‌لر آسيانك شمالندن اوروپايه هجوم واقتحام ايدن طوائف خزر وآوار وبلغار وانكروس يعنى مجار وسائر اتراك وتاتارك پايمال غصب وخسارلرى اولوب بوظلمت عشائر وحشيه برطرف اولدقده قراپاق طاغلرينك اك منبع طرفلرينه صيغنمش اولان رمونى خلقى ينه رفته رفته اوه‌لره اينوب ايكيوز سنه قدر دخى مجار وبلغارلرك تخطيات وتعدياتنه مقابله ايله مشغول اولمشلر ايدى .

هجرتك التيوز سنه سنه طوغرى مملكتك رؤساى مشهوره‌سندن (رادونغرو) سلالهٔ جنكيزيه‌دن باتو خان اردوسنى مضمحل ايدوب حتى اول محاربهٔ عظيمه‌نك موقعنده خان مذكورك اسمنه منسوبيتله بنا اولنمش اولان باتو شانى قصبه‌سى الآن موجوددر . بوواقعه‌دن صكره رادونغرو طونه ايله پروت نهرلرى اره‌لرنده اولان بتون ممالكه ويوه‌ده يعنى حكمدار اولوب تيرغوويچ شهرينى انشا ايله مقر

حكومت ايلمش وپروتله قره دكز وطورله اره سنده اولان رمونى طائفه‌لرينك رئيسى بولنان ميخال بسارابه دخى كندويه بيعت ايتمش ايدى .

ميخال نامنده رؤسادن برديكرى دخى (روموناجى) اطلاق اولنان الكاده (بانو) يعنى سردار عنوانيله تحكم وقره‌يوه شهرينى بنا ايتمشدركه الآن اورالرى يانات وكوچك افلاق ديو معروف اولوب بعض نواحيسى حالا نمچه‌لو يدنده‌در .

اشته اول ايالتلرك اصول اداره ونظاماتى بورادونغرو وضع ايلمش ومملكتك حكمدارلغنى شرط انتخاب ايله قيد ايتمش اولديغنه مبنى اندن صكره يرينه بالاده مذكور ميخال بسارابه انتخاب اولنمشدر .

برمدت بومنوال اوزره كيتدكدنصكره يدى يوز سنهٔ هجريه‌سى خلالنده لسانلرنجه موهبهٔ الهيه معناسنه اولان بغدان نامنده رؤسادن برى داق ملتنك ساكن اولديغى طاغار معناسنه اولان مولداوه يعنى بغدان ولايتى خلقنى باشنه طوپلايوب دوروخوى شهرينى بنا ايدرك ايروجه حكومته باشلامشدر .

وبورؤسانك جمله‌سى اعمار ايتدكلرى بلادده خلقى وحشت وجهلدن اخراج غرضيله كليسه ومناسترلر بنا ايلدكلرنده قسطنطينيه پطريقلريله مناسبات تامه پيدا ايتمكه باشلامشلردر .

افلاق حكمدارى نيقوله صرب قرالنه اعانةً عساكر كوندره‌رك انلر دخى قوصوه يعنى كوسوه محاربه‌سنده سلطان مراد خداوندكارك طعمهٔ شمشير عدو تدميرلرى اولدقلرى مرويدر .

وبلغار قرالى سيزمان غازى احمد پاشا جنكنده مغلوب اولديغى هنكامده افلاق ويوه‌ده‌سى بولنان ميرچه دخى كندوسنى برطرفدن اوره‌رق سلستره وزشتوى ودوبريچه حواليلرينى ضبط ايلمشدر .

اول دورده بغدان ويوه‌ده‌سى بولنان پترو ميرچه‌نك بووجهله ازدياد قوتندن توحش ايدرك ملكنى انك يد تسلطندن صيانت ايچون له قرالنه بيعت ايتمشدر .

(٧٩٥) سنهٔ هجريه‌سى مارتنده ميرچه زشتويدن حركتله عساكر عثمانيه اوزرينه هجوم ايدوب مغلوباً عودتنده مجار قرالنه تابع اولان اردل ويوه‌ده‌سى لادسلاس دخى ارقه‌سندن حركت خصمانه‌يه ابتدار ايله ايلرولمكه باشلاديغندن ميرچه ناچار قالوب نيكبوليده طلب امان ايچون ييلديرم سلطان بايزيده آدملر كوندرلمكله اول تاريخده كندوسنه برقطعه برات عاليشان اصدار وارسال بيورلمشدركه افلاقليلر بونك آدينه دولت عليه ايله مملكتلرينك ارتباطنى شرط تحتنه قويان عهدنامه در ديو زعم ايدرلر بوايسه كندولرينه بعض مساعداتى ودولت متبوعه‌لرى طرفندن مكلف اولدقلرى بعض موادى حاوى بر فرماننامه اولوب خلاصه مألى بودركه

عواطف عالیهٔ ملوكانه‌مز اقتضاسنجه مؤخراً قوهٔ قاهره‌مزله دائرهٔ انقیاد وتبعیته
كتوریلان افلاق ولایتنك ینه كندی نظاماتیله اداره اولنمسنه وویوه‌ده‌سنك اعلان
حربه وعقد صلحه وسیاست تبعه‌یه مأذون اولمسنه مساعده ایدرز دین محمدی‌یی
قبول ایدن خرستیانلر صكره ممالكمزدن افلاقه كچه‌رك تكرار تنصر ایتدكلرنده
استردادینه اصرار اولنمیه ویوه‌ده‌لر عیسوی ملتدن اولمغله متره‌پولید و بویاران
معرفتیله انتخاب اولنه . اشته بوآثار علیه الطاف سلطانیه‌مز ایجابنجه سائر تبعه‌مز
دفترینه بومملكتك ویوه‌ده‌سی دخی رعیه قید اولندیغندن بهر سنه خزینهٔ خاصه‌مزه
مملكت اقچه‌سیله اوچ بیك قزل غروش یعنی كندوسكه‌مزله بشیوز غروش ادا
ایتمسی مشروط اوله حرر فی‌شهر ربیع الاول سنه ٧٩٥

ذكر اولنان بشیوز غروش ارسلانی غروش دیمك اولوب اللی اقچه‌یه واولوقت
یالدز التونی التمش اقچه‌یه رایج اولدیغندن مذكور بشیوز غروش بوكونكی كونده
درت یوز اون التی یالدز التونی وكسور اقچه اولوب صاغ اقچه حسابیله یكرمی
ایكی بیك كسور غروش ایدر . فقط اولوقت معدنیاتك ندرتی جهتیله نقودك
اشیا ایله اولان قیمت نسبیه‌سی امریقانك كشفندن صكره اول اقالیمده بیوك معدنلر
اچیلوبده كلیتلوزر وسیم كلدیكی اوانه تطبیقله بش قاتدن زیاده‌جه اولدیغندن مبلغ
مزبور نظر حقیقتله باقلدقده ایام حاضره‌ده یوز یكرمی بیك غروشك یرینی طوتار .
ایالت افلاقك دولت علیه‌یه ارتباطی نظاماً بوصورتله قرالاشمش ایسه‌ده بالاده‌ذكر
اولندیغی وجهله افلاقلولر بوكا براتفاق مقاوله‌سی نظریله باقدقلرندن میرچه برارالق
سلستره قلعه‌سنی توسیعه ابتدار وبوبابده اصرار ایتمسیله اوزرینه عسكر كوندرلمك
لازم كلدیكی ونیكبولی وقعهٔ مشهوره‌سنده مجارلولر معیتنده افلاق عسكری بولندیغی
وموسی چلبی‌یی چلبی سلطان محمد علیهنه خروجه تحریك ایلدكلری وكرك بلغراد
محاصره‌سنده وكرك وارنه معركهٔ عظیمه‌سنده وقوصوه محاربهٔ ثانیه‌سنده سلطان
مراد ثانینك دشمنلری صره‌سنده بولندقلری تواریخ مشهوره‌ده مذكوردر .

اول ایامده یعنی‌سكز یوز یكرمی‌سنهٔ هجریه‌سنه طوغری میرچه‌نك اواخر حكومتنده
سندرومی ومولتانی ورومی نام‌لریله معروف اولان چنكانه طائفه‌سی دشت قبچاق
وقریم طرفلرندن طونه سواحلنه اینوب اكثری اوه‌لرده و باخصوص بكرش
حوالیسنده اتخاذ مسكن ایتدكلرندن میرچه بونلری تیمورجیلك وعربه‌جیلق كبی
صنایعه سوق ایله اللرینی خرسزلقدن كسمكه سعی ایدوب انلرك اكثریسی ایسه
مرور دهور ایله افلاقك یرلولرینه قارشمشدر . وبرازی دخی طاغلری كچه‌رك
اردل وآلمانیا وعلی الخصوص چه یعنی بوهمیا مملكتلرینه یاییلوب اوروپانك ممالك

غربيه‌سنه دخی اورادن كيتدكلرنده حالا بعض يرلرده انلره بوهميالو دينور . بونلرك برشعبه‌سی دخی بلخ ومازندران وارمنستان وكردستان طاغلرندن برالشامه واندن مصره اينوب برمدت اوراده اكلندكندن صكره افريقانك ممالك شماليه‌سنی طولاشه‌رق اسپانيايه وايتاليايه اندن كچمش اولدقلرندن اولطرفلرده دخی بونلره قبطی تعبير اولنور . بوخسه جمله‌سنك لسانلری بر برينه قريب ومتشابه والآن هندده رومی ديلی تعبير اولنان لسانه مشابهدر . قبط ملتی ايسه مصرك قديمی يرلوسی اولوب وجوهله بونلره مغاير ومباينذر .

بونلرك هندستاندن خروج وانتشارلرينك سببی بووجهله منقولدركه بونلر هندده صنايع سفليه ايله مشغول اوله‌رق طوائف سائره عندنده مردود ومكروه طوتيلان طائفه‌نك برشعبه‌سی اولدقلری حالده تيمور اردولرينك اوكی اردی صره طولاشه‌رق اول عصرده مملكتلرندن چيقوب بالاده مشروح اولديغی اوزره طرف طرف متفرق اولوب افلاق وبغدان طرفلرينه دوشنلر اولا بيلدكلری كبی اجرای صنعت ايتدكدن صكره كيدرك كيملرك املاك وچفتلكاتی اراضيسنده بولنمشلر ايسه انلرك عبد مملوكی اتخاذ اولنوب تابو وقته قدر ابا عن جد قوللقده قاله‌رق حالا سوری ايله الينوب صاتلمقده درلر . فقط بوقدر بيك ييللق افكار وعادتلرينه اختلاف عارض اولميوب يازمه اوكرنميه‌رك وهيچ بر دينه تبعيت ايتميه‌رك هرقنغی ملكده بولنورلر ايسه دين خصوصنده سربستلك كورمدكلری حالده ظاهراً اورانك دين وآيينه اتباع ايله ينه كندی بيلدكلرندن شاشمامقده درلر . بزينه صدده كله‌لم .

افلاقلولر برمنوال مشروح بر مسلكده طورمدقلرنده فاتح سلطان محمد خان حضرتلری اوزرلرينه اردو سوق ايتدكده سكز يوز التمش بش تاريخنده ويوه‌ده بولنان (ولاد دراقول) مقاومت ايده ميه‌جكنی اكلايوب يكيدن عرض تبعيتله بوكره سنوی اون بيك يالدز التونی جزيه تقديمنه متعهد اولمش واول ايامده مولداوه ويوه‌ده‌سی بغدان دخی عرض تبعيت ايلمش ايسه‌ده مملكتين ويوه‌ده‌لری ولايتلرينك بتون بتون سنجاق هيئتنه كيروبده امر حكومتك اللرندن چيقمسی خوفنه دوچار اوله‌رق اولطرفدن دولته واقع اولان دشمن هجوملرنده بونلر دخی حصه‌دار عداوت وشقاوت اولمقدن برآن فارغ اولمامشلردر . بناءً عليه اراالق اراالق ترتيب جزالری ايچون فرمانلر اصدار وقوۀ عسكريه ارسال اولنوب صكره تكرار عفو وامان فرمانلری تجديد اولنه‌كلمشدر .

اشته بوفرمانلردن بری دخی سلطان محمد خان رابع زماننده ويرلمش اولان امر عالی اوله‌رق بعده انك اوزرينه كيدلمشدر .

(٩٢٣) سنۀ هجریه‌سنده واقع شهر نیسان اواسطنده سالف الذکر بغدان فوت اولدقده یرینه اوغلی استفان ویوه‌ده اولوب (٩٢٧) سنه‌سی مایسنك اواخرنده افلاقه کیرمش اولان عساکر عثمانیه‌نك مظفریتلرینی واوروپا حکمدارلرندن بالاتفاق معاونته کلکی مقاوله ایتمش اولنلرك تعویق وبطائتلرینی بالمشاهده مجدداً عرض تبعیت ایلدیکنه مکافاةً طرف پادشاهیدن کندوسنه بیاض کیچه‌دن بیاض تویلی یکیچری اوسته‌سی قوقه‌سی الباس اولنمغله افلاق بکلری سیاه تویلی قوقه ایله ملول ومحزون وحق تقدملرینی ضایع ایدرك بغدان بکلرندن دون قلوب بناءً علیه بو آنه قدر بغدان بکلری مواقع رسمیه‌ده افلاق بکلرینه تقدم ایده‌کلمشلردر.
الحاصل افلاق ویوده‌لری کاه عرض تبعیت وکاه عصیانه جسارت ایده‌کلوب نهایت قانطه‌کوزن فاملیاسندن مشهور (شربان وودہ) ویانه‌نك ایکنجی محاصره‌سنده نمچه‌لو ولهلو ایله بالمخابره اردوی همایونك رجعتی وقوعنده بوسنه وصرپستان وبلغارستان اولکالرینك انضمامیله طونه‌نك قارشو یقه‌سنی بسبتون نمچه‌لویه وپروت صویندن قریمه قدر لهلویه الیویره‌رك کندوسی دخی قسطنطینیه‌ده قیصر اولمق خیالرینی قورمش وخلفی (برانقوانو بسارابه) دیمکله معروف اولان (قسطنطی پرادا) دخی آلمانیا ایمپراطورینه برتبعیت رسمیه اظهار ایدرك کندی نامنه سکه ضرب ایتدیروب ملوکه مخصوص اولان مهترخانه طاقمی وتوغ کبی شیلر ترتیبیله بتون بتون استقلال طاسلامش وکذلك بغدانده ویوه‌ده بولنان قانتمیرخان نسلندن دیمتری روسیه ایمپراطوری پترونك مجلوبی اوله‌رق انکله عقد معاهده ومملکتنی انك حمایه‌سنه ادخال ایتمش ونهایت (١١٢٥) سنۀ هجریه‌سنده روسیه عساکریله برابر ایالتدن چیقوب فرار ایتمکه مجبور اولمش وآرتق یرلو بویارلرینه امنیت واعتماد قالمامش اولدیغندن ومملکتینك تأمین رفاه وانتظامی الزم کورندیکندن درسعادتده سلطان احمد وقعه‌سی برطرف اولدقدن صکره نمچه‌لو ایله یکیدن سفر قپولری کشاد اولنمق اوزره ایکن (١٢٨) سنه‌سی خلالنده دیوان همایون ترجمانی (نیقولا کی ماوروقورداتو) افلاق ویوه‌ده‌سی وروم ماتی متحیزانندن (میخال راقوویچه) بغدان ویوه‌ده‌سی نصب اولنه‌رق ویوه‌ده‌لق بو اسلوب ایله یرلو بویارلرندن فنارلولره یعنی استانبولده بولنان روم ملتی متحیزانه وتخصیص دیوان ترجمانلغی خدمتنده بولنان طاقمه انتقال ایتمشدر.
ویوه‌ده‌لرك فنارلولردن اولمسی دولت علیه‌جه توسیع حقوق حکومت دیمك کبی کورنمش ایسه‌ده روسیه‌لولر بوصورتدن دها زیاده استفاده ایتمشلردر. زیرا بو اثناده یکیچریلرك انقیادسزلغی حسبیله نظام امور دولت مختل اوله‌رق وکلا

ورجال دولت علیه تیز تیز عزل وتبدیل اولنه کلدکلرندن ویکیدن سرکاره کلنلر جر منفعت ضمننده ویوه‌ده‌لرك تبدیللرینه ابتدار ایتدکلرندن انلردخی درسعادتده صرف ایتمش اولدقلری مبالغی درحال اهالی صرتندن چیقارمق ایچون مظالم وتعدیاته تصدی ایدوب دولت علیه ایسه ظلم وتعدیلرینه واقف اولدیغی آنده تأدیبلرنده تجویز تردد بیورمدیغی جهتله ویوه‌ده‌لرك کیمسی برسنه‌سورمکسزین عزل وتبدیل وکیمسی انواع عقوبتله تأدیب وتنکیل اولنه‌کلدکلرینه مبنی اوّل امرده کندولرینه بر ملجأ تدارك ایلمك وکندی ملتلرندن استانبولده اولان خصما ورقبالری علیهنه کسب قوت ایتمك اوزره کوندن کونه اولطرفده توسع ایتمکده اولان روسیه نفوذندن استفاده ضمننده روسیه‌لویه بعض خدمات خفیه عرض ایدرلردی .

الحاصل فنارلولر روسیه‌یه مماشات ایتمکی مقتضای مصلحت اتخاذ ایدوب فقط بونی بعضیلری صمیمی وبعضیلری ضروری یپارلردی بوصورتده ویوه‌ده‌لرك انتخاب واستخداملری خصوصنده کمال اهمیت ایله دقت ارکان دولت اولان ذواته فریضهٔ ذمت اولدیغی حالده رشوت وارتکاب بلاسیله بوخصوصده پك بیوك خطر وخطالر وجوده کتورلمشدر .

مملکتین اهالیسی ایسه فنارلولره بیکانه وملتزم نظریله باقوب مظالم واقعه‌لرندن دائما شکایت ایده‌کلدکلرندن بشقه بو عصرلرده مملکتینه کیدوب کلان مأمورین وعساکر دولت علیه دخی کندولرینه زیاده جور واذا ایلدکلرندن اهالیٔ مرقومه بتون بتون بیزار ومأیوس اوله‌رق روسیه طرفنه میل ایله آنی کندولرینه حامی اتخاذ ایتمشلر ایدی . والحاصل ویوه‌ده‌لقلرك فنارلولره انتقالی مملکتك خرابیتنه بادی واهالیسنك تنفرلرینه ونهایت دشمن قوجاغنه دوشملرینه مؤدی اولمشدر .

(۱۱۸۲) سنه‌سی سفرنده روسیه‌لو موره وارناودلق طرفلرنده رعایایی جلب ایتمکه وبذل زر وسیم ایله طرفدار قزانمغه متصدی اولدیغی اثناده مملکتینه راهب هیئتنده دیرمانوس نامنده بر جاسوس مأمور ایدوب مرسوم دخی مترەپولید وپیسقپوس وسائر پاپاسلری اضلال وکاه روم بکارینك ظلمندن وکاه روسیه‌لونك کندولرینه اوله‌جق الطاف وحمایتندن بحثله اغفال ایتمکله روسیه آمیرالی اورلوفك دونماسی آق دکز سواحلنه ایراث خسار ایتمکده ایکن بوطرفده دخی مملکتینك اهالیٔ قراسی ایاقلنوب بیاغی حیدود هیئتنده قصبات وچفتلکاتی احراق وافلاقه کچمش اولان اردوی همایونك اطرافنی احاطه ایدرجه‌سنه خسار ومضرتلر ایراث ایدوب متعاقباً خوتین قلعه‌سی روسیه یدینه کرفتار اولیجق مملکتین اهالیسی

حال فقر وفاقه وضجرتلرندن اشتكا ضمننده روسيه ايمپراطوريچه‌سی قترینه‌یه عرض ومحضرلرتقدیم ایتمشلردر. قترینه ایسه بورالرده تکثیرنفوذ ایچون مملکتین امورینه مداخله ایتمکه تمام بویله بر بهانه ارامقده اولدیغندن دین قرنداشلری دیدیکی مملکتین اهالیسی وعلی الخصوص خفی وجلی کندوسنه هوادارلق ایدن مفسدلر حقنده قینارجه معاهده‌سنه بعض فقره‌لر درج ایتدرمشدر .

وفی الواقع اول اوانده فنارلو بکلرك ظلم وتعدیسیله فقرا وعجزه‌نك حالی یمان اولوب افلاق ایالتنك سنوی وارداتی یکرمی ایکی یوکه وبغدان ایالتنکی اون درت یوکه بالغ اولمشیکن اکثر مبالغك نه صورتله صرف اولندیغی زیرده (ی) اشارتیله درج اولنان دفتر مصارفاتدن مستبان اولور .

فصل عاشر

عربستان وحوالیسی حقنده در

زیرده تحریر ایده‌جکمز وقایعك برچوغی عربستان جهتنه دائر واوته‌دنبرو مسلسل ومتصل اوله‌رق کلمش اولان اسباب تاریخیه‌دن منبعث اولدیغنه مبنی اول حوالینك اجمالا احوال سابقه ولاحقه‌سی بیان قلنمق وذکر اولنان وقایعك باشلوجه‌لری ام دنیا دینلان وحامل موالید فتن اولان مصر قاهره‌نك تولید ایده‌کلدیکی احوال تاریخیه‌دن اولدیغی جهتله وقایع سالفهٔ مصریه‌دن بدا اولنمق مناسب کورلمشدر .

واکرچه اصل عربستان جزیرة العربدر . انجق ملت ممدوحهٔ عرب جهت وحدت اسلامیه ایله یکدل اوله‌رق اعلاء کلمة الله ایچون جزیرة العربدن طیشارو هجوم ایتدکلرنده مصر وشام وعراق کبی نیجه دیاری عربستان ایتمشلردر . ایشته بو مملکتلره دخی لسانمزده عربستان دینلور .

* مصرك اوائل احوالی *

مصرك قدیمی یرلوسی قبط ملتی اولوب حاکملرینه فرعون تسمیه اولنوردی حضرت موسی علیه السلامك فرعونی دخی بونلردندر . انجق اندن صکره دولت قبطیه چوق سورمیوب منقرض اولمش واولوقتدنبرو ملت قبطیه حکومت اجنبیه

تحتنه كيروب قرنا بعد قرن اجانبدن بر قومك حكومت قاهره سنه انقياد ايده كلمشلردر .

حضرت عمر رضي الله عنه زماننده فتح اولندقدن صكره خيلي مدت مركز خلافتدن بالنيابه اداره اولنوب مؤخراً مستقل دولتلر ظهور ايتمشدر . بونلردن بري دخي دولت رافضيه اولمغين بر مدت مصرده رفض مذهبي شيوع بولدقدن صكره دولت ايوبيه ظهور ايدوب بدع رفض وتشيعي امحا ايله شعائر اهل سنت وجماعتي ينه مصرده تأسيس واحيا ايتدكدن بشقه سواحل شاميه يه استيلا ايتمش اولان اهل صليبي دخي قهر وتدمير ايتمشدر .

بو دولتك مدتي دخي سكسان بر سنه اولوب مقدمه سي ملك صلاح الدين وخاتمه سي ملك صالحك شجر الدر نام زوجه سيدر . ومصرده اك ابتدا برچوق كوله لر الوبده انلردن آيروجه وباشلوجه عسكر ترتيب ايدن اشبو ملك صالحدركه دولت ايوبيه نك انقراضي انلرك النده اولمشدر . شويله كه ملك صالح وفات ايدوب اوغلي توران شاه سلطان مصر اولدقده باباسنك ترتيب ايتمش اولديغي كوله من عسكرينه اعتبار ايتمديكندن انلر دخي بوندن توحش ايدرك اني قتل ايله والده سي شجر الدري اجلاس ايتديلر . واوچ آي صكره اني دخي خلع ايتمرله مصرده دولت تركيه ظهور ايلدي .

وبرمدت بوممالكدن ظهور ايدن سلاطين مصريه حكومت ايدوب التيوز يتمش سكز سنه سنده ينه انلردن قلاوون نام ذات ظهور ايدرك حكومت مصري ضبطله كندوىي ملك منصور تلقيب ايتمش ودولت قلاوونيه يي تشكيل ايدوب كيتمشدر .

اشبو دولت قلاوونيه يوز سنه يي متجاوز مصرده حكومت ايدوب او دخي ينه بوممالك فتنه سيله منقرض اولمشدر . شويله كه سلاطين قلاوونيه دن ملك اشرف عصرنده مماليكك كثرت شقاوت وطغيانلرينه مبني مصردن اخراج اولنملريني امر ايتدكده انلر دخي اجتماع وعصيان ايدرك سلطان اشرف ايله محاربه يه قيام ايتديلر . لكن مغلوب ومنهزم اولملريله سلطان اشرف كيمسني قتل وكيمسني نفي ايتمكله بقية السيوفلري بعض امرايه التجا ايله مصرده قالديلركه بونلر اكرچه اجناس مختلفه دن مركب ايدي . انجق اكثري چركس اولوب بو وقعه ده نظر واعتباردن دوشه رك مصرده غايت محقر اولمشلر . فاما انلر دخي دولت قلاوونيه حقنده اضمار غيظ وكين ايدوب مترقب فرصت ايمشلر . واكرچه بويله پريشان اولدقلري حالده شونك بونك دائره سنه صغنمشلر ايدي . لكن معنوي متحد اوله رق وايچلرندن بعضيلري صحبت سلطانيده دخي بوله رق وهرنصلسه برارالق فرصت

بوله رق ملك اشرفی قتـل ایتمرایله غایت مستقل ومحقر ایکن جمله امرادن زیاده
نافذ الکلم وموقر اولوب مصرك نفوذ ومنافعنی کندولرینه حصر ایلدیلر . لکن
مصرك حالی اختـلال اوزره قالوب ایچلرنده بك چوق محـاربه‌لر وقوعه کله‌رك
نهـایت برقوق چرکسینك ظهوریله غوغا باصلدی . شویله که برقوق جمله‌یه غلبه
ایدوب حل وعقد اموری دردست ایتـدکدن صکره ملك اشرفك اوغلنی دخی
خلعله سلطنتی کندوسی ضبط ایلدی .
اشته ملوك چراکسه‌نك اولی اشبو برقوقدرکه یوز اوتوز سنه قدر سلطنت مصریه
انك اولاد واحفادنده قرار قیلوب آخرلری اولان غوری سلطان سلیم حضرتلریله
واقع اولان محاربه‌ده مقتول اولدقده دولت چراکسه منقرض اولوب اندن صکره
مصرك حکومتی خلفای راشدین وقتنده اولدیغی کبی مرکز خلافتـدن بالنیـابه
اداره اولنه‌کلش ایسه‌ده ینه بوممالك دواعیسی برطرف اولمیوب بوتاریخلره دکین
ممالکدن ظهور ایدن امرای مصریه‌نك جنـك وجداللری اکسك اولمامشـدر .
چونکه سلطان سلیمدن صکره امرا وعسـاکر مصریه فقـاریه وقاسمیه دیو ایکی
فرقه اولمق عادت جاهلیـه وبدعت شیطانیه‌سی ظهور ایتـدیکندن مدت مدیده
بو ایکی فرقه یکدیکرله جنك وجدال وایقاد نائرهٔ قتالدن خالی اولمامشلردر. بونك
سببی بعض مصر تاریخلرنده تحریر اولندیغنـه کوره بوایمش‌که یاوز سلطان سلیم
حضرتلری مصری فتح ایله امرای چراکسه‌یی استیصال ایتدکدن صکره برکون
دیوان همایونلرنده عجبـا چراکسه‌دن کورمدیکمز بری قالدیمی دیدکده حضور
همایونده بولنـان خیره بك اوت افندم مصرده سودون بك نامنـده غایت مسن
بری اولوب انجق بر وقتدنبرو خانه‌سنه چکیله‌رك عزلت وانزوایی اختیار ایتمشدر
وذوالفقار وقاسم نامنده ایکی اوغلی دخی واردرکه غایت شجیع وبهادر وجندیلکده
ماهر اولوب بوبابده اقرانلری یوقدر انلری دخی خانه‌سنده حبس ایدوب خالقله
اختلاطدن منع ایتمشدر دیجك سلطان سلیم حضرتلری والله یاخیره بك بوغایت
دور اندیش ودل آگاه برآدم اولمیدرهمان زیارتنه کیدوبده نصایحنی استماع ایله استفاده
ایده‌لم دیوب طوغری سودون بکك خانه‌سـنه وارمشلر کورمشلرکه کلام قدیم
تلاوت ایدوب اطرافنـده برطاقم اتباع وخدم وحشمی دخی خدمت ایدییورلر
سـودون بك سـلطان سـلیم اولدیغنی اکلادیغی آنده درحال قیـام ایدوب
تلاش ایله اجرای رسم عبودیت قیدینـه دوشمش سـلطان سـلیم کندوسـنه
ملاطفه والتفـات ایدرك امان واطمینان ویردکدن صکره حضورنده اوتوردوب
عزلت وانزواسـنك سـببنی سؤال بیوردقده سـودون بك دیمش‌که دولتمزك

اموری مختل اولدی سلطانمز دخی عاقل ومدبر کلامنی دکلیوب اکثر کبار دولتی اعدام ایلدی وبیوکلرک منصبنی ممالك صغاره توجیه ایتدی انلر دخی یوز بولوب فقرایی رنجیده ایتمکه ومسلك فساد واعتسافه کیتمکه باشلادیلر بو سببدن فقرا ورعایا سلطاندن یوزچویروب جناب حقه توجیه روی تضرع وتظلم ایلدیلر . بوحالاتی کوریجك البته دولتمزك من طرف الله مؤاخذه برله عدل وانتقام الهی یه دوچار اوله جغنی جزم ایتدم ودرحال عزلت ایدوب ملحوظ اولان بلیه دن خوفله اوغللریمی دخی خلقله اختلاطدن منع ایلدم دیو جواب ویرمش . بعده سلطان سلیم امیر مرقومك اوغللرینی کتوردوب فی الواقع ناصیهٔ حاللرنده آثار بسالت وجسارت مشاهده ایتمکله زیاده تلطیف واکرام ایلمش وکندولرینه بعض عقار وواردات احسان ایتمشدر . فرداسی صحرایه چیقوب کافهٔ امرا وعساکری دعوت ایتمکله امیر سودون واوغللری دخی کلمش اولدیغندن سلطان سلیم قاسم ایله قرنداشی ذوالفقار بنوب براز اظهار صنعت فروسیت ایتملرینی امر ایتمکین انلر دخی آتلرینه سوار اولوب اولقدر هنر کوسترمشلرکه کوزلر قماشوب هرکس تحسین ایتمش وخصوصیله عثمانلولر بوصنایعه پك زیاده تعجب ایتمشلر طرف شهریاریدن ایکیسنه دخی خلعتلر کیدریلوب صورت احترام کوسترلمشدر . برکون صکره سلطان سلیم حضرتلری ینه بویله بردیوان ایدوب عسکری ایکی فرقه ایلمش وبرفرقه سنه ذوالفقار بکی ودیکر فرقه سنه قاسم بکی رئیس ایدوب عثمانلوسواریسنك اکثری ذوالفقار بك طرفنده ومصر آتلوسنك برفرقهٔ جسیمه سی قاسم بك طرفنده بولنمشدر وفقاریه یه بیاض وقاسمیه یه قرمزی اثواب الباس ایله یکدیکردن تمییز اولنوب جنك شکلنده یکدیکره حمله وهجوم کوسترملری فرمان اولنمش اولدیغندن انلر دخی خصمانه هجوم صورتلری اظهار ایله طوزلر قالدیره‌رق ومزراقلرینی بر برینه طوقشدیره‌رق حمله‌لر ایدوب صحیحا جنك شکلنده صحرایی صحیفهٔ مسطر کشیده‌یه دوندرمشلر انجق طرفینه حرص کلوب آز قالمشکه بر بیوك جنك وجدال ومعرکهٔ قتال اوله یازمش بوحالده یکدیکردن آیرلسون دیومنادیلر ندا ایدرك کوج حالله بو ایکی موجهٔ بلایی بربرندن آییره بیلمشلر لکن طرفینده بوحرص باقی قالوب واندنصکره امرا وعساکر مصریه فقاریه وقاسمیه دیو ایکی فرقه اولوب فقاریه بیاضه وقاسمیه قرمزی یه میل ایله هربری کندو رنکنه محبت ودیکر رنکدن نفرت ایتمشلر وفقاریه عثمانلویه وقاسمیه مصرلویه میال اولمشلر وبو غیرت جاهلیه بینلرنده عادت لاتتغیر حکمنه کیروب مأکل وملابسده هر طرف کندو رنکنه رعایتله فقاریه نك بیراقلری بیاض وقاسمیه نك بیراقلری قرمزی

اولمق ملتزم بولنمش وبو تفرقه سببیله نیجه جانلر تلف ونیجه کیمسه‌لر سهام بلایه هدف اولوب کیتمشدر .

چونکه مناصب مصریه بوایکی فرقه بیننده تقسیم اولنوب مثلا امیرالحاج فقاریه‌دن ودفتردار قاسمیه‌دن ومتفرقه باشی فقاریه‌دن وچاوشلر کتخداسی قاسمیه‌دن اولوردی لکن بعضاً یکدیکره تغلب وتحکم داعیه‌سیله بینلرنده عظیم جنك وقتال وقوعه کلوردی .

بیك یوز قرق ایکی سنه‌سنه قدر وقتلری بو کشمکشله کچوب تاریخ مذکورده که سلطان احمدك خلعی سنه‌سیدر مصرده بو ایکی فرقه بیننده بیوك محاربه‌لر وقوعه کله‌رك نهایت فقاریه طرفی غلبه ایدوب قاسمیه‌یی استیصال ایلدیلر اولوقت قاسمیه‌نك اکثری مقتول ومعدوم اولوب بقیة السیوفلرینك کیمسی روم وشامه فرار والتجا وکیمسی دخی صعید ایچلرنده اختفا ایتمشلردر .

فقاریه بو وجهله امارت مصریه‌یی مستقلاً ومنحصرا ضبط ایتمشلر ایسه‌ده اندن صکره کندولری دخی بشقه نام واوهام ایله متفرق اوله‌رق یکدیکرله جنك وجداله قیام ایلدیلر . چونکه فقاریه‌لك نامیله اتحاد واتفاقلری قاسمیه‌یه مقابله بر غیرت جاهلیه اثری اولوب قاسمیه‌نك اضمحلالیله کندولرندن دخی بو جهت وحدتك حکمی زائل اولدیغندن اندن صکره داعیهٔ نفوذ واستقلال بالطبع انلری دخی فرقه فرقه بولوب بربریله قتال وجداله مباشرت ایلمشلردر . حتی مشهور راغب پاشا مصر والیسی ایکن بونلرك اصلاحنه سعی واشتغال ایتدیکی حالده باش ایده‌میوب یوز التمش بر سنه‌سنده انی دخی والیلکدن عزل وتنزیل ایتمشلر ایدی . یوزسکسان سنه‌لرینه قدر حال بو منوال اوزره جاری اولوب امرای مصریه یکدیکری قتل واعدام ایتمکدن خالی اولمامشلردر . او اثناده امرادن بولوت قپان دیو مشهور اولان علی بك خصماسنه غلبه ایله مناصب مصریه‌یی کندو طرفدارلرینه حصر ایلمش وممالکندن مشهور ابو الذهب محمد بکك الیله بك چوق خصماسنی اعدام ایدرك اقطار مصریه‌ده کسب استقلال ایتمشدر . شویله‌که زیاده مملوکلر اشترا ایدوب وهر برینی تربیه ایله یتشدیروب امرا سلکنه ادخال ایلمش وخزینه‌داری اولان بیوك اسماعیل بکه امارت توجیه ایتدکده مرقوم ابو الذهبی انك یرینه خزینه‌دار نصب ایدوب محمد بك ایسه غایت بهادر ومدبر اولدیغندن چوق کچمکسزین اکا دخی امارت ویروب بالجمله امرایه تقدیم ایتمش ایدی ابو الذهب تسمیه اولنمسنك وجهی دخی بودرکه قلعه‌ده امارت خلعتنی کیدکدن صکره بخشش اوله‌رق اطرافه بتون التون طاغتمش وسوقاقده دخی فقرایه التون نثار ایتمش

اولدیغندن وذاتاً سمیح وسخی بر ذات اولوب دائما بو یله آلتون تصدق واحسان ایتمکدن
خالی اولمدیغندن ابوالذهب دیو معروف اولمشدر . وهر خصوصده طالعی یاور
اولوب بر معرکه‌ده مغلوبیت کورمامشدر . بناءً علیه انظار عمومیه‌ده شانلو
کورندیکندن بشقه علی بکك عندنده دخی غایت مقبل ومقبول اولمشیدی .
مشهور جزار احمد پاشا دخی بو اثناده امرای مصریه‌نك سر آمداننده اولوب علی
بك پك مهم امورینی ابو الذهب ایله اکا کوردیرر وانلرك الیله خلافنده اولنلری
اعدام ایتدیرر ایدی . حتی امرای مصریه‌دن حسن بك بر حیات اولدقجه علی بك اتمام
داعیهٔ استقلال ایده میه‌جکنی جزم ایتدیکنه مبنی انی دخی ابوالذهب ایله جزاره قتل
ایتدیرمشیدی . فقط امرا ایچنده علی بکك صاقینه‌جغی بر صالح بك قالوب انکله
دخی یکدیکره غدر واهانت ایتمامك اوزره بینلرنده عهد و پیمان وعقد ایمان
اولندیغندن اندن دخی تحصیل اطمینان ایتمشیدی لکن نفوذ واداره‌ده صالح بك
کندویه بالطبع شریك اولدیغندن انك دخی ازاله‌سیله بتون بتون کسب استقلال
واستبداد داعیه‌سنه دوشوب جزار ایسه امرانك جسور وبهادری اولدیغندن
ابوالذهب ایله برابر صالح بکك ایشنی بتورملرینی امر ایتدکده جزارك صالح بکه قدم
عبودیتی اولمق حسبیله بوندن امتناع ایتمکین علی بکك جزار حقنده اولان محبتی مبدل
عداوت اوله‌رق جزار مصردن فرار ایتمکه مجبور اولمشدر . بونك بعض مرتبه
تفصیلی بیانمك ایچون بروجه آتی جزارك ترجمهٔ اوائل احوالنه مبادرت اولنور .

* جزارك اوائل حالی *

جزار احمد پاشا بوسنوی الاصلدر . اون سکز یاشنده ایکن درسعادته کله‌رك بر بر
اولمق مناسبتیله حکیم اوغلی علی پاشا دائره‌سنه کلوب کیدرمش (١١٦٩)
سنه‌سنده علی پاشا مصر والیسی اولدقده اودخی برابر کیدوب برمدت
دائره‌سنده مستخدم اولدقدن صکره امرای مصریه‌دن سالف الذکر صالح بکه
انتساب ایله برابر حجه کیدوب کلمش وکندوسی اکرچه ممالکدن دکل ایسه‌ده
روم ایلینك اك شجیع وبهادرلری اولان بوشناق طائفه‌سندن اوله‌رق ذاتاً جسور
وجری اولدقدن بشقه جندیلك فننده دخی کسب مهارت ایتمکله صالح بك
کندوسندن حظ ایدوب زیاده رعایت ایلمش وممالك مصریه اثوابی کیدیروب
بوشناق احمد دیو معروف اولمش ایدی . برمدت صکره امرادن عبدالله بکه
انتساب ایدوب او اثناده عبدالله بك بحیره‌ده اولان هنادی عربانی اوزرینه

حركت ایتدكده بوشناق احمد دخی برابر كیتمش لكن عبدالله بك جنكده مقتول اولمغله بوشناق احمد ذوالفقار كاشف طرفندن بحیره‌ده برقریه‌یه مسلم نصب اولنمش ایدی . بناءً علیه هنادی عربانی كوزه‌دوب بولدیغنی قتل واعدام ایدرمش . حتی كبارندن درت دانه‌سنی قتل ایله اشته افندیمك انتقامیدر دیو رؤس مقطوعه‌لرینی مصره ارسال ایلدكده قصاب معناسنه اولان جزار ایله تلقیب اولنوب جزار احمد دیو مشهور اولمش وعلی بك كندوسنك بوشهرتنی استماع ایله مصره جلب ایدوب والی نصب ایلمش ایمش .

اصطلاحلرنجه والی تعبیری مصرك امور ضبطیه مأموری دیمك اولوب بومأموریتده بولنان كیمسه كیجه كوندوز شهر ایچنده طولاشه‌رق ادبسزلك ایدنلری حبس وتأدیب ایتمك ودوكمك انك وظیفهٔ مأموریتیدر .

جزارك بوبابده اولان سعی وخدمتی علی بكك نظرنده قرین قبول اولمغین كندوسنه امارت توجیه ایله صاحب سنجاق ایدرك احمد بك الجزار دیمكه باشلامش وبوصورتله جزار امرای مصریه‌نك سرامداننده معدود اولمش ایدی .

والحاصل جزار اوستوره صنعتنی اعمال سیف معرفتنه تحویل ایله امرای مصریه ایچنده كسب تمیز ایتمكین علی بك مهام امورینی ابوالذهبله اكا احاله ایدرك ازالهٔ رقبا ورفع شركا قصدیله بعض امرایی انلره قتل واعدام ایتدرمشیدی . برمنوال سابق صالح بكك اعدامنی دخی انلره احاله ایتدكده جزار صالح بكك كندی حقنده اولان حق نان ونمكنه رعایةً اكا سوء قصدایده‌میه‌جكنی بیان ایله اعتذار ایتدكده علی بك لاقردی‌یی دكشدیروب حیاك الله یاجزار مرامم سنی تجربه وامتحان ایدی اشته صداقتك شمدی عندمده ثابت اولدی دیمش ایسه‌ده جزاره امنیت كلمیوب علی بكك یانندن چیقدقدن صكره صالح بكك قوناغنه كیدرك خفیة واقع حالی افاده ایلدكده صالح بك استبعاد ایدوب علی بك قرنداشم ایله بدایت حالدنبرو بینمزده معقود ومستحكم اولان عهود ومواثیقه نظراً حقمده سوء قصد ایده‌جكنی هیچ عقلم كسمز دیمش علی بك ایسه فرداسی صالح بكك قوناغنه كلوب اثنای مصاحبتده ابوالذهب ایله جزاری سنك حقنده نصل تجربه ایتدم نقل ایده‌یمی دیه‌رك ویوز بیك دره‌دن صو كتوره‌رك بن نصل بونلری تجربه ایتدم ایسه سز دخی آدملركزی بنم حقمده تجربه ایتملیسكز دیو واقع حالی بربشقه رنكه قویوب صالح بكی ایناندرمش واندن صكره ابوالذهبی چاغروب ارتق بزه لازم اولان صالح بك ایله جزارك ایشلرینی بتورمكدر دیه‌رك قتل واعداملرینی اكا حواله ایلمش اولدیغندن ابوالذهب وقت فرصته

مترقب اولدیغی حالده برکون فرصت دوشوروب برتقریبله سل سیف ایدرك صالح بکی قتل ایتدکده صالح بکك ممالکی تارومار اولمشلر لکن بووقعه‌ده جزار دخی برابر بولنوب کندوسنک فرط جسارت وجرأتنه نظراً هرکسدن اول طاورانمسی ملحوظ ایکن بوبابده بی‌طرف طوردیغندن ناشی علی بکك بعض طرفدارلری کندویه تقاضا ایلمشلر . بواثناده ابوالذهب سیفنی چیقاروب سیلر ایکن جزاره کتورسکه قلیجنی باقه‌یم بنم قلیجم کیمیدر دیوب انجق بوندن مرام خفیسی برتقریبله جزارك قلیجنی الوبده انی دخی اعدام ایتمك اولدیغی جزار درك وحس ایتمکله برادر بنم قلیجم دشمن یوزینه چیقار دیو بوزلوب برطرفه چکلدکده ابوالذهب کوله‌رك لطیفه‌یه بولشدرمش ایسه‌ده جزارك امنیتی مسلوب اولمغله همان اول کیجه خانه‌سندن چیقوب ومغربی قیافتیله اسکندریه‌یه عزیمت ایدوب انجق اعداسنی برایکی کون قدر اغفال ایله فراری اکلاشیلنجیه‌دك براز یول المق ایچون سؤال ایدنلره کیفسزدر جوابی ویرلمسنی اهلنه توصیه ایتمش اولدیغندن فی‌الواقع عیالی دخی بووجهله اعلان ایدوب چند روز ظرفنده فراری اکلاشیله‌رق ارقه‌سندن آدم صالدیرلمش ایسه‌ده بومدت ظرفنده جزار اسکندریه‌یه وصول بولدیغی آنده بربکلك کمی‌یه بنمش بولندیغندن اولوقتك عادت جاریهٔ بحریه‌سی اوزره کمیدن اخراج اولنه‌میوب درسعادته کلمشیدی . بووقعه یوز سکسان ایکی تاریخنده اولوب اندنصکره جزار پك چوق سفالتلرله اناطولی ایچلرندن طولاشه‌رق حلبه واندن شامه کیدوب زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله اول حوالیده سرسری کشت وکذار ایده طورسون . بز کله‌لم ینه مصرك احوالنه .

* علی بکك انجام حالی *

برمنوال محرر صالح بك قتل اولنوب جزار دخی فرار ایتدکدنصکره مصرده علی بکك احتراز ایده‌جکی برکیمسه قالمدیغندن اقطار مصریه‌یی کاملاً قبضهٔ تسخیرینه الوب کیف مایشاء تصرف ایتمکه وملوك چراکسه‌نك تاریخلرینی استماع ایله انلر دخی بزلر کبی مملوك ایکن ملوك اولمشلر دیمکه باشلایوب وکندوسنی برقوق زعم ایلیوب اکرچه دسیسه کارلقده برقوقه معادل ایمش فرض ایده‌لم اماسلطنت سنیه‌نك عظم شوکت وشانی دولت قلاوونیه‌یه قیاس قبول ایتمدیکنی وانك کبی نیجه شقاوت پیشه‌لر دولت علیه‌یه عصیان ایدوب درعقب جزای سزاسن بوله‌کلدیکنی درك ایده‌میه‌رك مصرده دولت چراکسه‌نی مجدد اولمق خیال

محالنه دوشدیکی اثناده دولت علیه روسیه سفریله مشغول اولدیغندن میدانی خالی بولوب وروسیه‌لولر دخی کندوسنی اغفال واضلال ایدوب بوسببدن دولت علیه‌یه عصیان ایله‌مصر والیسی محمد پاشایی عزل وتنزیل و بعده تسمیم ایتمکله بونصکره درت سنه قدر مصره والی کوندریله مدی وبوخلالده کیتدکجه شقاوتی آرتیروب (١٨٤) سنه سنده عساکر کلیه ایله ابوالذهبی وجداوی حسن بکی بالارسال اقطار حجازیه‌یی ضبط واستیلا ایتدیرمش واسماعیل بکی دخی عساکر وفیره ایله شام حوالیسنك تسخیرینه کوندرمش ایدی .

ابوالذهب حجازدن عودتنده عساکر کلیه ترفیقیله وقوۀ کامله ایله (١٨٥) سنه‌سنده انی دخی شام اوزرینه ارسال ایدوب اولوقت برالشامده کسب استقلال واستبداد ایتمش اولان طاهر عمرك دخی بوخصوصه موافقتله ابوالذهبه معاونت ایتمسنی کندویه تحریر ایتدکده طاهر عمر عرض انقیاد ایدرك خیلی عساکرله اوغللرینی ابو الذهب معیتنه کوندرمش اولمغین یافه صحراسنده ابوالذهب ایله بالملاقاة شام اوزرینه حرکت ایتدکلرینه شام والیسی بولنان کورجی عثمان پاشا واقف اولدقده مقابله ایده‌میه جکنی جزم ایتمکین مجبورا شامی ترك ایله حمایه کلوب عسکر جمعنه اشتغال ایتمشیدی . ابوالذهب واسماعیل بك کلوب شامی ضبط ایتدکلرنده علی بك طرفندن کندولرینه تحریرات کلوب مهمات وعساکردن هرنه ایسترلرسه ارسالنده تجویز قصور اولنمیه‌جغی بیانیله ایلرولملرینی امر واشعار ایلدی .

اسماعیل بك ایسه ذاتاً صادق دولت دور اندیش برذات اولدیغندن واحتمالکه ابوالذهبك بودرجه‌لرده شان وشهرت کسب ایدوبده جمله‌یه تفوق وتحکمی دخی کندوسنی طبیعی استرقاب حالنده بولندیرذیغندن شامه داخل اولدقلرنده ابوالذهبك ذهننی تغییر وعزمنی تحویل ایتمکه باشلامشیدی شویله‌که دولت علیه البته بوسفر غائله‌سنی برطرف ایلر . اولوقت غضوبانه بزلره متوجه اولدقده حال مشکل اولور . قالدیکه سلطان المسلمینه عصیان ایتمك وسوسۀ شیطان دیمکدر . علی بك بومسلك نامستقیمه صاپوب طریقت معروفۀ اسلامیه‌یی ترك ایله مسقو ایمپراطوریچه‌سی قترینه‌یه اتباع ایلدی . حالبوکه روسیه‌لولر بزم اعدای دینمز اولوب حالا هرمؤمن وموحد اولنلره انلر ایله محاربه ایتمك فرض اولمشدر . طاهر عمرك طاقتنه سن نه بقارسین انلر جبابره وفجره کروهیدر . اوغلی شیخ علی طاهری کورمیورمیسین حضور سعادتکزده دخی ترك ادب ایدوب وکستاخانه ولا ابالیانه اوتوروب شانکزه شایان اوله‌جق وجهله احترام قیدنده

بولنیور . آدملری دخی فسق وفجوردن خالی اولمیورلر کی نصایح حقه ایله ابوالذهبك ذهننی تحویل ایتمشیدی . حتی بو اثناده شامه داخل اولان صره امینی ایله کورشدکلرنده ایکیسی دخی دولت علیه یه عاصی اولمیوب انجق مجبورا دیار شامه کلدکلرینی وطورمیوب کیده جکلرینی افاده وانك واسطه سیله دولتعلیه یه تبلیغ حال ایتدکلری مرویدر . عساکر مصریه دخی یوریلوب آرزوی وطن ایله عودت تمناسنده ایکن علی بکدن کلان تحریرات مذکوره ایجابنجه بوندن صکره دخی مدت مدیده دیار غربتده کزملك لازم کله جکنی مطالعه برله فتور کتورمشلر ایدی .

بوحالده ابوالذهب امرا وضابطانی جمع ایدوب علی بکدن کلمش اولان تحریرات مألنی جمله سنه تفهیم ایله افندیمزك مرامی اولنجیه دك بزم دیار غربتده کشت وکذار ایتمکلکمزدن عبارت اوله یور . بزایسه فریضهٔ ذمتمزی ادا ایلدك دار ودیارمزه عودته مأذون اولملیدق بو بابده سز نه دیرسکز کی مصره جان اتمق آرزوسنده اولان امرانك حرص وخواهش عودتلرینی تهییج ایده جك تعبیرات ایله افادهٔ حال ایتدکده ابوالذهبدن عودت سوزینی ایشیدیجك جمله سی جان وکوکلدن آرزوی وطن ایله امر سزکدر دیو هر وجهله ابوالذهبك امرینه عرض انقیاد ایتملریله همان ابوالذهب بالجمله عساکر مصریه یی استصحاب ایدوب مصره عودت ایتمش وعثمان پاشا دخی کاوب بالسهوله شامه داخل اولمش وچونکه بنو شهابدن یکرمی درت سنه دنبرو جبل لبنان امیری اولان امیر منصور شیخوختندن ناشی بو اثناده کندو اختیاریله حکومتی برادر زاده سی امیر یوسفه ترك وفراغ ایتمش اولدیغندن امیر یوسف دخی شامه کله رك عثمان پاشا ایله ملاقات ایتدکده عثمان پاشا زیاده التفات واحترام ایدرك جبل حکومتی کندوسنه مقرر قیلمش ایدی .

علی بك ایسه ابوالذهبك ایلرولیوبده توسیع ممالك ایتمسی املنده ایکن بویله علی الغفله عودتندن تعجب ایدرك استعلام کیفیت ایتدکده ابوالذهب طاهر عمر اوغللرینك طور ومشوارندن وعسکرلرینك سوء حرکتلرندن شکایت ایتمکله علی بك دلکیر اولوب درحال طاهر عمری تکدیر سیاقنده بر مکتوب تحریر ایلدی . طاهر عمره مکتوبك وصولنده بونك اصلی یوقدر وابوالذهب شامه مالك اولوب خواص وعوام انك سطوتندن دوچار دهشت اولمشیکن بلا سبب عودت ایتمشدر دیو جوابنامه تحریر ایتدکدن بشقه شفاهاً دخی افادهٔ حال ایتمك ایچون اوغلی شیخ عثمانی مصره کوندرمشیدی . بوندن طولایی علی بك ایله ابوالذهب بیننده باطنی برودت ظهوره کله رك علی بك ابوالذهبی قتل ایتمکی تصمیم ایتمشیدی . ابوالذهب

ایسه ذاتاً انظار انامده مقبول وطرفداری چوق اولدقدن بشقه بو کره جمعیتنی تکثیر وطرفدارلرینی توفیر ایدوب شویله که تماماً خلق کندویه مائل وعلی بکدن متنفر اولمشیدی . بو حالده علی بك بر کیجه ابو الذهبی قتل ایچون عساکرله قوناغنی احاطه ایتدیرمش ایسه‌ده ابو الذهب بر طرفدن فرار ایله صعید ایچنه طوغری عزیمت ایتدکده بر طاقم امرا دخی کندوسنه رفاقت ایتدکدن بشقه قاسمیه بقایاسندن وعلی بکك طرد ایتمش اولدیغی کیمسه‌لردن خیلی عساکر جمع اولوب قوت بولدی . بوندن طولایی علی بك تلاشه دوشوب اسماعیل بکی باشبوغ نصب ایدرك اردو ایله ابو الذهب اوزرینه کوندرمش ایسه‌ده اسماعیل بك صعید طرفلرینه تقرب ایتدکده ابو الذهب ایله اتحاد ایدوب برلکده مصر اوزرینه حرکت ایتدکلری علی بکك مسموعی اولیجق اکرچه تکرار عسکر جمعنه ابتدار ایتمش ایسه‌ده ابو الذهبك جمعیتنه مقابله ممکن اولمدیغندن علی بك شیخ عثمانی دخی برابر الوب همان عکه‌یه فرار ایلدی . ابو الذهب دخی کلوب مصری ضبط ایله وقوع حالی دولت علیه‌یه تحریر ایدوب بو خبر (١٨٦) سنه‌سی اوائلنده شمنیده اردوی همایونه وصول بولدقده پك زیاده موجب ممنونیت اولمشیدی .

اندن صکره علی بك بر الشامده عسکر تدارك ایله ینه مصری ضبط ایتمك داعیه‌سنده اولوب بو مقصد ایچون روسیه‌نك اق دکزده‌کی دونماسنی دخی عکه طرفنه جلب ایتمشیدی . و (١٨٧) سنه سنده طاهر عمرك اوغللرینی بالاستصحاب عساکر وفیره ایله مصر اوزرینه حرکت ایتمکله ابو الذهب دخی قوهٔ کافیه ایله مصردن چیقوب صالحیه‌ده تلاقیٔ فریقین وقوعنده ابو الذهب طرفی غالب ومظفر اولوب علی بك دخی مجروحاً طوتلمغین ابو الذهبك یانه کتورلدکده افندیسی اولمق حسبیله کندوسنه رعایت و حترام ویاره‌سنه تیمار ایچون اطبا دخی تعیین ایتدکدن صکره تسمیم ایتمکله علی بك مقدما مصر والیسی محمد پاشایه ایتدیکنك مجازاتنی کورمشدر .

اندن صکره ابو الذهب بتون بتون اقطار مصریه‌یه مالك اولوب دولت علیه‌یه عرض انقیاد وحرمین مقتضاتی محللرینه ایصال وارسالیه خزینه‌سنی ارسال ایتمکله نظر دولت علیه‌ده دخی مقبول اولمش ایدی . بونك اوزرینه خلیل پاشا مصر والیسی اولوب وکیدوب عادت قدیمه اوزره مصرده جالس مسند حکومت اولمش ایسه‌ده النده برشی اولمیوب نفوذ واستقلال کاملاً ابو الذهب النده ایدی .

بو حالده خطهٔ مصریه سکونت اوزره اولوب هرکس بو رفاه وآسایشدن ممنون ومستبشر اولمشیدی . حالبوکه ام دنیا مشیمهٔ استعدادیه‌سنده نیجه موالید فتن

بسلمكده ايدوكی وقايع آتيه دن معلوم اولور . لكن بووقوعات مصريه دخی برالشام وقايعيله مخلوط اولديغندن اول امرده اول حوالينك اجمالاً بيان احوالی مناسب كورلمشدر .

* جبل لبنانك كيفيت ادارهٔ ماضيه وحاضره سی وحكامنك اصول ورسوم قديمه سی واهاليسنك مقدار واقسامی *

برالشام دينلان صيدا ايالتی متعدد سنجاقلره منقسم اولوب اشته جبل لبنان بوايالت داخلنده اولديغی حالده متعدد مقاطعه لره يعنی نواحی وقضالره تقسيم اولنور وهرمقاطعه نيجه قصبات وقرايی شاملدر . وهرمقاطعه يه برخاندان متصرف اولوب جمله سی امير جبل اولان برحاكم عمومينك زير حكمنده بولنورلردی . بوحاكم عمومی معن اوغللری خاندانندن اولوب انلرك انقراضندن صكره بنو شهاب ظهور ايدرك جبل لبنان حكومتنی ضبط ايتمشلردر . شويله كه امير فخرالدين معنينك برادر زاده سی ومعن اوغللرينك خاتمه سی اولان امير احمدك وفاتندن حكام وادئ تيم اولان بنوشهابدن برينك زير نكاحنده برقيزی قالوب اندن تولد ايدن امير حيدر بن موسی جبل دروز حكومتنه وارث اولمشدر . بو كيفيت بيك يوز اون يدی تاريخنده وقوعبولمشدر . مدت مديده جبل مذكورده حكومت ايدن امرای شهابيه نك جداعلاسی اشته بو امير حيدردر . انك يدنده يمنيه فرقه سی مضمحل اولمشدر . شويله كه اوته دنبرو جبل اهاليسی قيسيه ويمنيه ديو ايكی فرقه اولوب بينلرنده عداوت شديده اولديغندن منازعه وجدال ومحاربه وقتالدن خالی اولمزلردی . بنوشهابدن امير حيدر بن موسانك امارتنده بوايكی فرقه بيننده عين داره محاربه سی ديو مشهور اولان ملحمه وقوعبولوب يمنيه طرفی مغلوب ومضمحل اولمغله حكومت جبل منحصراً قيسيه اله كچدی . وامير حيدر حكومت جبلده كسب نفوذ واستقلال ايتمش اولدی . لكن صكره بنی جنبلاط يعنی جان پولاد اوغللری ايله بنی العماد بيننده برمنازعه ظهور ايدوب اهالئ جبلدن بعضيلری بونلره وبعضيلری انلره ميل ايتملريله ينه بلاد جبل ايكی فرقه اولدی . بری جنبلاطيه دركه بنی جنبلاد اصحابيدر . وديكری يزبكيه اولوب بنی العماد اصحابيدركه جد اعلالری اولان يزبكه نسبت اولنورلر . بوايكی فرقه بيننده دخی عداوت مستحكم ومستمر اولوب ينه جبل اهاليسی جنك وجدالدن خالی اوله مديلر . فقط مشايخ نكديه

بوبابده بی‌طرف قالوب ایجابنه کوره ایستدکلری طرفه نماشات ایتمکده بولندیلر .
بو حالده ینه جمله‌سی حاکم جبل اولان امیر شهابی‌یه انقیاد ایده کلمشلردر .
مومی الیه امیر حیدر بیك یوز قرق تاریخنده وفات ایتمکله یرینه اوغلی امیرملحم
کچوب انجق زماننده مقاطعات متصرفلری اطاعتدن روکردان اوله‌رق وفاتنه‌قدر
جنك وجدال اکسك اولمامش واکرچه جمله‌سنه غلبه ایتمش ایسه‌ده زماننده اهالی
مستریح اوله‌مامشـدر . وفاتنده یرینه برادری امیر منصور کچوب یکرمی درت
سنه جبلده نفوذ تام ایله حکومت ایتدکدن صکره اختیارلغنه بناءً حکومتدن استعفا
ایتدکده یرینه برادر زاده‌سی امیر یوسف بن‌الامیرالملحم حاکم جبل اولمشدر .
وفی‌الاصل جبل حکومتی جبل شوف سنجاغندن عبارت اوله‌رق یدی مقاطعه‌یی
حاوی ایدیکه شوف ومناصف وعرقوب وجرد ومتن وشحار وغرب مقاطعه‌لریدر .
وشوف ایکی قسمه منقسم اولوب شوف سویجانی وشـوف خبطی دینور . وکذا
عرقوب ایله غرب دخی اعلی وادنی دیو ایکیشر قسـمه منقسم اولورلر . ولبنان
بو جبلك ذروه سنه علم اولوب مؤخراً مجموع جبله اطلاق اولنمشدر .
بو مقاطعاتك هر برنده بر خاندان اولوب شویله‌که شوفده بنو جنبلاط ومناصفده
بنو ابی نکد وعرقوب اعلاده‌بنوالعبد وعرقوب ادناده بنوالعمـاد وجرد ده بنو
عبدالملك ومتنده بنواللمع وغرب اعلاده بنو تلحوق وغرب ادناده بنو رسـلان
ساکن اوله‌رق هر بری کندی مقاطعه‌سـنه متصرف اولور . وفقط بنی ابی النکد
شحاره دخی حکم ایدرلر ایدی .
بوخاندانلرك کافه‌سی درزی اولوب بو بلده‌لری اسـتیلا ایتمش اولدقلرندن بلاد
دروز وجبل درزی دینلمشـدر . فقط بنواللمع صکره‌لری تنصر ایلمشـدر .
وبونلردن بعضیلری امرا وبعضیلری مشایخ اولوب امرانك درجه‌سی مشـایخدن
اعلادرکه کرك معاملاتده وکرك تحریراتده رسـوم والقاب احترامیه‌جه بربرندن
فرق وتفـاوتلری واردر . وبنو شـهابدن صکره امرانك اعلی درجه سی بنو
ابی اللمع اولوب بعده بنی‌رسلاندر . وسائری‌مشایخدر فقط امرا ایله‌مشایخ اره‌سنده
بنومزهر توسط ایدرکه‌انلره‌مقدمین دینلوب مراسمده‌امرانك‌الت طرفنده ومشایخك
اوست‌طرفنده‌بولنورلر. امرا ومشایخدن بری‌حاکم جبل‌ایله‌ملاقات‌ایده‌جك‌اولدقده
رسوم قدیمه‌لری بو وجهله درکه اکر امیرك کندی خاندانندن یعنی بنو شـهابدن
ایسه اوطه قپوسندن ایچرو کیردیکی انده حاکم همان یرندن قیام ایله بسـاطندن
اینر اودخی کاوب سـلام ویرر . وحاکمك اوموزینی اوپر . واکر سـائر امرا
یاخود مشایخدن ایسه سـلام ویرمدکجه قیام ایتمز . وسلام ویردکدن صکره قیام

ایدوب انجق اکر بنی ابی اللمعدن ایسه حاکمك بازوسنی واکر بنی رسلاندن ایسه بیلکنی واکر مقدمیندن یاخود مشایخدن ایسه آوجنك باش پرماغی طرفنی اوپر اما سائر ناسدن بری اولورسه بعضیسنه ال اوپمکه سکرتدکده قیام ایلر • وبعضیسنه هیچ قیام ایتمز • وبعضیسی اصلا حاکمك حضورینه کیره‌مز ایدی •

وبو امرا ومشایخك جمله‌سنی حاکم شهابی کندی مکتوبنده اخ عزیز دیو تلقیب ایلر • لکن اکر امرای بنی ابی اللمعدن ایسه (جناب حضرة الاخ العزیز الامیر فلان المکرم حفظه الله تعالی اولا مزید الاشواق لمشاهدتکم فی کل خیر وثانیا کذا وکذا) دیو تحریر ایلر • ومکتوب کاغدك نصف طبقه‌سی اولور • واکر بنی رسلاندن ایسه اکا دخی بووجهله یازار فقط کاغدك ربع طبقه‌یه یازوب اثنای کتابتده دخی وثانیا لفظنی اسقاط ایلر • وامضا محلنده اخ وبلکه محب مخلص دیو تعبیر ایدر • مشایخه دخی بنو رسلانه یازدیغی کبی یازار فقط اولندن جناب لفظنی اسقاط ایدر • ونصارادن قاطع متنده متمکن اولان بنو بلیبله ودیرالقمرده اولان بنی ابی شاکره وکافهٔ جبلده بولنان بعض متحیز کیمسه‌لره حضرة عزیزنا یازوب فقط حفظه الله یرینه سلمه الله ولمشاهدتکم یرینه لرؤیاکم استعمال ایلر • ودیرالقمر اهالیسیله کندو قرای خاصه‌سی اولان قریه‌لر اهالیسنه وسائر محللرك مشاهیرینه یالکز عزیزنا وسائر ناسه اعزا المحبین دیو تحریر ایدر ایدی •

وامرا ومشایخدن بری برقباحت ایشلرسه حاکمك امریله حبس وضرب وقتل اولنه‌میوب مجازاتی یالکز مال وعقارینی مصادره ویاخود نفی وتغریب کبی برصورتله اولمق وبویله متهم ایکن حاکمك یاننه کلدکلرنده رتبه‌لرنجه ایجاب ایدن رسوم احترامیه‌نك کافه‌سنی حاکم اجرا ایتمك وبوبابده غضب یوللو یازدیغی مکتوبنده دخی القاب وعنوانلرینه اصلا خالل کتورمیوب فقط محبته دلالت ایدن الفاظی ترك ایلمك وسائر وقتده مکتوبی خارجندن مهرله‌مك عادت ایکن بویله تکدیرنامه یازدیغی صورتده مهرینی صحیفه‌نك یوزینه باصمق اصول قدیمه‌لرندندر •

وبو مقاطعات اصحابی کندی مقاطعه‌لرنده متصرف اولوب امر ونهیلرینی انفاذ ایدرلر • وخراج وویرکولرینی جمع ایله برمقدار معیننی حاکمه ویررلر • وباقیسی کندولرنده قالور • فقط رعایادن برینك دعواسی ظهور واصولی وجهله صاحب مقاطعه‌یه مراجعت ایدوبده عدل اوزره فصل ایتمزسه حاکمه واروب شکایت ایتدکده طرف حاکمدن برکره تحریر اولنور • وینه احقاق حق ایتمیوبده تکرار شکایت وقوع بولورسه برمباشر تعیین وارسال اولنوب وکذا اهالی ایله اصحاب مقاطعات بیننده منازعه ظهورنده دخی اول امرده برکره طرف حاکمدن

تحريرات وثانيا مباشر كوندريلوب مباشر اوراده اقامت ايتديكى مدتجه كرك كندوسنك وكرك آتنك مصارفى مدعى عليه طرفندن تسويه اولندقدن بشقه خدمت مباشريه اولمق اوزره برمقدار آقچه دخى آليوريلور . واصحاب مقاطعات اكرچه حبس وضربه مأذون اولوب انجق عظائم امورك اجراسى حاكم عموميه مفوض اولديغندن قتل ماده سى كبى مهم موادك اجراسى حاكم طرفندن مأمور ومنصوب اولان عمالك معرفتيله اولمق لازم كلوركه هر مقاطعه ده ينه اول مقاطعه اصحابندن اولمق شرطيله برى حاكم طرفندن مقاطعه مدير نصب اولنوب اكا عامل دينلور . واول خاندانك سائر رجالى دخى اهالئ سائره كبى انك زير حكم واداره سنده بولنور . وفقط ديرالقمر وملحقاتى اولان قراى خاصه ده حاكمك حكمى طوغريدن طوغرى يه جارى اولوب ايستديكنى عزل ونصب ايلر ايدى .
اشته جبل حكومتى قديمى اشبو مقاطعات سبعه يى حاوى اولان شوف سنجاغندن عبارت ايدى . انجق وقت وقت بوكا پك چوق مقاطعه لر علاوه اولنمش وبرارالق بعضيلرى ينه آيرلمشيدى . چونكه جبل مذكور برطاقم جبال متسلسله دن عبارت اولوب بعض قطعه لرى برارالق صيدا ياخود شام واليلرى طرفلرندن اداره اولنمش وبرارالق دخى ادارهٔ جبل تحتنده بولنمشدر .
امراى شهابيه وقتنده داخل حكومت جبل اولوب قالمش اولان مقاطعه لر جانب غربيده اقليم خروب واقليم تفاح واقليم جزين وجانب قبليده جبل ريحان ايله بقاع وجانب شرقيده كسروان وفتوح وبلاد جبيل وبلاد بترون وجبة المنيطره وجبة بشرى وكوره وزاويه مقاطعه لريدر . جانب غربى يه مشايخ جنبلاطيه متصرف اولوب اما جانب قبليده وجانب شرقيدن بلاد جبيل وبترونده طوغريدن طوغرى يه حاكم شهابينك حكومتى جارى اوله رق طرفندن مأمورلر نصب وارسال ايلردى . اما كسروانده مشايخ بنو الخازن وجبة المنيطره ده مشايخ بنو حماده وكورهٔ فوقاده بنو العازار وزاويه ده مشايخ بنو الظاهر تصرف وحكومت ايدرلردى . لكن صكره لرى جانب شرقينك بونظامى بوزيلوب وخصوصيله بنو حماده مشايخنك مقاطعه لرى بتون بتون اللرندن كيدوب حاكم شهابى طرفندن اداره اولنمغه باشلامشيدى .
بومشايخك كافه سى بلاد شوف مشايخى درجه سنده اولوب فقط بنو حماده امراى لمعيين درجه سنده در . وبنو العازار سائر مشايخدن بردرجه دوندر بونلردن بشقه كسروانده بنى جيش وبقاعده بنى حيمور مشايخى وار ايسه ده بريره حكم وتصرفلرى يوق ايدى . بونلرك ايچندن مشايخ بنى حيمور سنى وبنو حماده شيعى

اولوب باقیسی نصارادر . وجبل بترونده اکراد ایوبیه‌یه نسبت ادعا ایدر برقوم
اولوب وقتیله اصحاب ثروت وحکومت ایمشلر صکره حاللری منقلب ودیگر گون
اولوب عوام ناسك اك ادنی درجه‌سنه تنزل برله زراعت کبی ایشلرله مشغول
بولنمشلر وبعضلری تسئله مجبور اولمشلردر . لکن عندلرنده حب شرف حسب
اثری باقی اولمغله عامه‌دن قیز الوب ویرمزلر وبریسی تسئله مجبور اولسه عامه‌دن
استعطاف وسؤاله تنزل ایتمیوب امرا ومشایخ معتبره‌دن تسئل ایدر . وامارت لقبنه
زیاده حرصلری اولوب هر نقدر بی وایه ومحتاج قالسه‌لرده ینه امیر دیو چاغرلمزلرسه
جواب ویرمزلر . وامیر عنوانندن غیری برتعبیر ایله سلام ویرلسه سلام المزلر .
وبونلر حالا رأس نحاش نام قریه‌ده بولنوب طول مدت ذل ومسکنتلری حسبیله
لقب قدیملری منسی اوله‌رق امراء رأس نحاش دیو مشهور اولمشلردر .

جهت غربیه‌ده جزین مقدمینی دخی بوقبیلدن اوله‌رق وقتیله اصحاب رفعت وشان
اولوب مؤخراً مرتبه ومنزلتلرندن دوشملریله بولندقلری قریه کندولرینه لقب
اوله‌رق جزین مقدمینی دیو معروف اولمشلردر . وذکر اولنان امرای رأس
نحاش سنی اولوب اما بونلر شیعه‌نك متاوله دینلان فرقه‌سندن اوله‌رق بنی علی
صغیره نسبت اولنورلر . بنی علی صغیر خاندانی مشایخ بنی متوالدن اولوب صیدا
ایالتنك برقطعهٔ مستقله‌سی اولان بلاد بشاره اصحابی ایدیلرکه زیرده بیان اولنه‌جغی
وجهله انلرك خانمانلرینی جزار احمد پاشا یاقوب بتورمشدر .

امرای شهابیه‌نك مقر امارتلری دیر القمر اولوب انجق کثیرا ما بیروتده دخی
اوتوررلردی . وجبلده سطوت واستقلاللری برکمال اولدیغی وقتلرده پك چوق
آثار حسنه‌یه وخلقله رفق وملایمت اوزره حسن معامله‌یه موفق اولدقلرندن
ناس دخی انلره میل ایتمکله یوز اللی سنه‌یی متجاوز جبلده بالاستقلال حکم
وتصرفلری جاری اولوب فقط صیدا والیلرینه سالیانه اوله‌رق یوز اوتوز کیسه
اقچه مال میری ویررلر . وبعضا صیدا ایالتنده بعض عارضه‌لر ظهوریله شام والیسنه
ایفای رسم تبعیت ایدرلرایدی . لکن داخلی اداره‌لرنده مستقل اولملریله والیلر
مداخله ایده‌میوب حتی والیلرك خوفندن فرار والتجا ایدنلری حاکم جبل صحابت
وصیانت ایتمك اصول مرعیه‌لرندن اولمغین والیلر استرداد ایده‌مزدی . خصوصات
سائره‌لرنده دخی بووجهله امتیازلری وارایدی . وچونکه جبل حاکمی اوته‌دنبرو
اولحوالیده بولنان حکام عشائرك مرجعی اولمق حسبیله اطرافده بولنان امرا
ومشایخ کافهٔ اشبو طائفهٔ شهابیه‌یه سرفرو ایدوب وبیوکلردن بریسی انلره قارشو
طورمیوب اراده‌لرینه موافقت وخصوصیله بلاد بشاره وحاصبیا وراشیا دینلان

وادی التیم و بعلبك مشایخی ایله مشایخ الفنیه حاکم جبل اولان امیر شهابی یه کمال تعظیم ایله عظایم اموردده بهر حال اکا مراجعت ایده کلمشلردر .

طائفهٔ شهابیه فی الاصل اهل اسلام اولوب سلسلهٔ نسبلری اصحاب کرامه منتهی اولور . فقط صکره لری ایچلرندن بعضیلری تنصر ایلمشدر . چونکه جبل لبنانده اهل اسلام ایله یهود پك آز اولوب اکثری درزی و نصارادر . ودرزیلره نسبتله دخی نصارا دها زیاده ایسه‌ده درزیلر جبلك الك جسور وشجیع طائفه‌سی اوله‌رق اکثری مسلح اولوب وقایع حربیه‌ده اکثریامتاوله انلرله دخی برابر بولنه کلدیکندن وکثرت نفوسجه جبلده هرطائفه‌یه غالب اولان مارونیلرده تقریبا التیده بر مسلح چیقارسه متاوله‌ده درتده بر ودرزیلرك ربعندن زیاده‌سی مسلح بولندیغندن وامرا ومشایخك اکثری درزی اولوب واهالیٔ جبل بیننده ایسه چندان منافرت دینیه ومذهبیه اولمیوب اتحاد واختلافلری عصبیت اوزرینه مبتنی اولدیغندن اوته‌دنبرو درزیلر طوائف سائره‌یه غالب کله‌رك جبلده نفوذ واداره درزی خاندانلرنده قالمشیدی . فقط خرستیان پاپاسلرینك دخی خرستیانلر ایچنده معنوی نفوذلری جاری ایدی . امرای شهابیه جبلده کسب استقلال ایتمك ایچون بوخاندانلرك کسر نفوذلرینه تشبث ایدوب انجق لدی الاقتضا کثرت نفوسجه غالب اولان خرستیانلری کندولرینه معاون ایتمك اوزره پاپاسلری کندو طرفلرینه جلب ایدرك بو صورتله بعضیلری دخی تنصر ایتمشدر . فقط بو حرکتلری اهالیٔ جبل بیننده بعض مرتبه منافرت دینیه افکاری براغوب بوایسه قریب العهدده جبلك ایکی قائممقاملغه منقسم اولمسنه وحکومت شهابیه‌نك زوال بولمسنه سبب اولمغله الحالة هذه جبل لبنان ایکی قائممقاملق اولوب بری درزی قائممقاملغیدرکه لوای شوف وجبل درزی دینلوب سالف الذکر مقاطعات سبعه یعنی شوف مقاطعه‌لریله خروب وتفاح وجزین مقاطعه‌لرندن عبارتدر . ودیکری نصارا قائممقاملغیدرکه لوای جبیل وجبل نصاری دینلوب بلاد جبیل وکسروان وفتوح وسائر مقاطعات شرقیه‌یی حاویدر . واشبو ایکی سنجاقدن دخی حکومت شهابیه مرتفع اولمشدر . وبوخلالده بقاع دخی شام ایالتنه الحاق اولنمشدر . ودیرالقمر ایکی قائممقاملقدن خارج براغیله‌رق صیداوالیسی طرفندن برقائممقام ایله اداره اولنمقده‌در . الحاصل جبل لبنانده مراتبه زیاده رعایت اولنه‌رق فقر وفاقه سببیله شرف حسب ونسبلری ضایع اولمیوب وبرکیمسه کسب غنا وثروت ایتمکله انلرجه تحصیل مرتبه ایده میوب هرکسك حیثیت ومنزلت اصلیه‌سی محافظه اولنه کلدیکی حالده امرای شهابیه جبلده‌کی اسکی خاندانلری امحا ایدرك توسیع حقوق حکومت سوداسنه دوشوب کندو حکومت موروثه‌لرینی ضایع ایتمشلردر .

(لواء)

لواء نصاراده دخی برمقدار درزی موجود ایسه‌ده کثرتلری لوای شوفه‌ده‌در . وبو قائمقاملقلرك ایکیسی دخی شمدی اون ایکیشر مقاطعه‌یه تقسیم اولنوب ومجموعنك سطحی تربیعا یوز اللی ساعت اولوب طقوز یوز بوقدر قصبات وقرا ومزارعی حاویدر . مزرعه بش التی خانه‌دن عبارت اولان کچوك قریه‌لره دینلور . وکافهٔ اهالیسی ایکیوز اون یدی بیك نفوسه بالغ اولوب التی بیك بشیوزی سنی واونبر بیك بشیوزی متاوله دیو معروف اولان شیعی واوتوزبیکی درزی ویوز یکرمی بر بیکی مارونی وقرق یدی بیکی روم وملکی وبیك‌قدری یهودیدر . انجق بو قائمقاملقلرك خارجنده وشام طرفلرنده دخی یوز اوتوز طقوز بیك نفوس‌مقداری‌مارونی ویکرمی‌سکز بیك قدردرزی‌ودرت بیك‌بشیوز متاوله موجود اولوب بونلر دخی فی الاصل جبل لبنان اهالیسندن اولملریله کافهٔ اهالئ جبل اوچیوز بوقدر بیك نفوسه بالغ اولور . وبو حساب اوزره مارونیلرك کافه‌سی ایکیوز التمش بیك اولوب ایچلرندن قرق ایکی بیك مسلح چیقار ومتاوله اون التی بیکه بالغ اولوب درت بیك مسلحلری بولنور ودرزیلر اللی سکز بیك اولوب اون یدی بیکی مسلحدرکه ربعندن زیاده‌سی سلاح طوتار دیمك اولوب برملتده بوقدر چوق مسلح چیقه‌مز .

درزیلرك اکثری چفتجی اولوب ایچلرنده اصحاب صنایع نادر بولنور . اما طوائف سائره اکثریا صنایع وتجارت ایله مشغول اولورلر . ودرزی نساسنك حسن وجماللری طوائف سائره‌یه نسبتله دوندر .

جبل لبنانك جودت ولطافت آب وهواسی انکار اولنمز . اهالیسی دخی کثرت اوزره اغذیهٔ متنوعه اکل‌ایتمدکلرندن دائما وجودلری صحت اوزره در . مارونیلر قتولك مذهبنده اولوب هجرت نبویه‌دن اوچیوز طقسان سنه مقدم اولحوالیده تلقین دین عیسوی ایتمش اولان مارون نام راهبه منسوبدرلر . ملکی دخی‌روم قتولکی دیمکدر . درزیلر ظاهرده مسلمانلق دعواسنده بولنوب حالبوکه کافهٔ عقاید اسلامیه‌یی وبلکه بالجمله ادیانی منکر اولملریله انلرك عادات وعقایدلری بروجه‌آتی مستقلا ومفصلا بیان اولنور .

* درزیلرك عادات وعقایدی *

درزیلرك حمیت ونخوتلری غالب وصبر وتحمللری زیاده اولوب لسانلرینی فحشیاتدن حفظ ایله غضب حالنده دخی بربرینه فنا سوز سویلمزلر . وعهود ومواثیقه زیاده رعایت ودوست اتخاذایتدکلری کیمسه‌لره افراط اوزره صداقت ایدوب انلرك اوغورنده نفسلرینی خطر وتهلکه‌یه القا ایتمکدن اجتناب ایلمزلر .

وکثیراما بین الطوائف برکونه عداوت وقوعیله وقایع عظیمه‌یه سبب اولوب حتی غالب ومظفر اولان فرقه دیکر طرفی ترك وطن ایتمکه مجبور ایتدیکی چوقدر . بویله معرکه‌لرده هر فرقه‌یی اصدقا وطرفدارلرندن برجماعت تصحب ایدرك یکدیکرك اوغورینه کندولرینی مهالکه القا ایدرلر . وبویله ایکی طائفه بیننده حاصل اولان صحابت عصبیه خلفا عن سلف موروث اولوب وبوکا اختلاف دین ومذهب دخی مانع اولمیوب نصارا ودرزیلر بیننده دخی عصبیتجه اتحاد موجود اولدیغی صورتده یکدیکر حقنده ایفای لازمهٔ تعصب وتصحب ایلرلر . فقط بویله عداوت حالنده دخی مروتی الدن براقیوب مجرد مردانه غلبه ایله اخذثار ایلر وغدردن اجتناب ایدرلر .

نته‌کم درزیلردن بری دشمننك خانه‌سنه اوغرایوب زوجه‌سنی بر ایشله مشغول بولمغله اکا معاونت قیدنده ایکن قوجه‌سی کلدکده عادةً بردوستی کبی سلام ویروب وطعام کتوروب یدرمش وعودتنده دخی تشییع ایدوب انجق حین وداعده بزینه اسکی حالمز اوزره‌یز یعنی عداوت باقیدر دیمش اولدیغی مرویدر .

کذلك عرقوبده بنی غضبان ایله طائفهٔ حسینیه بیننده عداوت اولدیغندن حسینیه غالب کله‌رك بنی غضبان خانه‌لرنده طوره‌میوب اطرافه فرار ایلمشلر ایدی . برمدت مرورنده بحسب التصادف حسینیه‌دن بری قریه‌دن بعید برمحلده چفت سوررکن بنی غضباندن ایکی کشی ناکاه چیقه کلوب اوزرینه هجوم ایتدکلرنده همان سکردوب فرار ایدرکن ایاغی دیوار اوزرینده موضوع بربیوك طاشه طقونه‌رق طاش کندو اوزرینه دوشوب انی حرکتدن الیقومغله درحال ایکسی بردن صیچرایوب یانینه کلدکاری کبی بیچاره حیاتندن قطع امید ایتمش انلر ایسه یتشوب طاشی قالدرمشلر . وشمدی سنی قتلده بزجه بر مباهات اولمز لکن بوندن صکره کندیکی بزدن صاقن دیوب صالیویرمشلر .

وینه بوقبیلدن اولمق اوزره نقل اولنورکه درزیلردن ابراهیم نکد نامنده بری کندی زوجه‌سی حقنده بعض مرتبه اشتباه ایتمکله استکناه حال ضمننده براخشام اوستی ایشم وار دیرقره کیده‌جکم دیو آتنه بینوب کیتمش وحتی یولده برقوناغه اینوب کیجه‌یه‌دك اوراده مکث واقامتدن صکره عودت ایتمش وخانه‌سنه یقین برمحلده اینوب آتنی براغاجه بند ایله سسسزجه خانه‌سنه کلدکده قپو کلیدلی اولدیغی حالده ایچروده سس وسوز ایشتمش اولمسیله زوجه‌سنه سس ایتمش ایسه‌ده زوجه‌سی قپویی آچمق شویله طورسون جواب دخی ویره‌مامش اولدیغندن ابراهیم همان قپویی کوکسلیوب زور ایله ایچرو کیردکده چونکه مرقوم ابراهیم غایت شجیع ومهیب برکشی اولدیغندن زنپاره یم جانله نه‌یپاجغنی

(شاشیرمش)

شاشيرمش ايكن خوفنى تسكين ايچون الندن طوتوب سلامتله كيت ولكن بوحالى كتم ايت كه اكر شيوع بولورسه قتلكه سبب اولور ديمش . وبوحالده زوجه‌سى دخى جانندن نا اميد ايكن كويا هيچ برشى اولمامش كبى اكا دخى برشى ديميوب وبر بد معامله ايتميوب فقط بر مدت مرورنده بر بشقه شيئى بهانه ايدرك وحقيقت حالى كيمسه‌يه سزديرميه‌رك تطليق ايتمشدر .

بومقوله شيلر درزيلرك عنده آداب وادبيات قبيلندن اولوب احكام شرعيه ايچون قاضيلرى واردركه معاملاتده شريعت اسلاميه اوزره حكم ايدرلر . فقط عبادات ونكاح وطلاق كبى بعض موادده كندولرينه مخصوص اصوللرى واردر . كيفيت ازدواجلرى بو وجهله‌دركه برى بر قيزى المق ايستدكده ابتدا قيزك خانه‌سنه بر واسطه يعنى كوريجى كوندروب قيزك فاملياسى اكر قيزى ويره‌جك اولورلر ايسه همان بر پارچه طاتلو كتوروب برابر يرلركه بوكا نعمانيه دينلور . ونعمانيه اكل اولندقده مرقوم اول قيزه نامزد اولمش اولور . بناءً عليه كوريجى اورادن عودتله مرقوم زوجه خبر ويردكده او دخى كندى قومندن براز كيمسه‌لرى كوندروب مهر معين اوزره سند يازدقلرنده قيز انك زوجه‌سى اولمش اولوب هر نه وقت ايسترسه قيزى جلب واحضار ايلر . واكر بونك اوزرينه قيز موافقت ايتميه‌جك اولورسه همان آنى تطليق ايدوب ديكريله تزوج ايدر . واكر اودخى بويله مخالفت ايدرسه آنى دخى بومنوال اوزره ترك ايدوب تا بر موافقت ايدنى بولنجه بوسياق اوزره كيدر . وعندلرنده ايكى قارينك جمعى جائزاولميوب برينى تطليق ايتمدكجه ديكرينى الەمز . وقاريلرى بك جزئى شيله بوش اولوب مثلا قارى بر يره كيتمك ايچون استيذان ايتدكده يالكز كيت ديوبده كيت وعودت ايت ديمسه بوش اولور . وآيينلرنجه مطلقه‌نك ردى جائز اولميوب ولوكه بر بشقه‌سنه واروبده بوشانمش اولسه بيله بر دخى اسكى قوجه‌سنه واره‌مز .

بعض معاملاتده دخى شريعت اسلاميه‌يه مخالف عادتلرى واردر . مثلا اصوللرنجه برآدم كافهٔ اموالنى اولادندن برينه وصيت ايدوبده سائرينى محروم ايده‌بيلور . فقط بو دخى كندو النك امكيله قزانلمش اموال اولديغى صورتده اولوب چونكه آبا واجدادندن انتقال ايتمش اولان مال كندو قزانجى اولمامق حسيله خاندانه عائد اوله‌رق انده اصول وفروع مساوى اولديغندن ورثه انى تقسيم ايتمكه مستحقدر ديرلر . وقارى پدرينك خانه‌سندن برشيئه وارث اوله‌مامق درزى خاندانلرينك اصول قديمه‌لرندن اولوب بوعادت سائره سرايت ايدرك جبلده بولنان طوائف سائره ده دخى جارى اولمشدر .

درزیلرك معتقدات باطله‌لری بو وجهله‌درکه مصرده حکومت ایدن ملوك فاطمیه‌دن حاکم بامره‌نك الوهیتنه قائل اولوب اکا عبادت ایدرلر .
حاکم بامره اوائل قرن خامسده ظهور ایدن منصور عبیدی بن عبد العزیز بن عبد المعز الفاطمی‌درکه علم نجوم ورمل وطلسماته رغبت ایتدیکندن درزیلر دخی اکا اقتداء بوعلومك تحصیلیله مشغول اولوب علوم سائره ایله چندان تقید ایتمزلر .
وچونکه ملوك فاطمیه روافضدن اولملریله حاکم بامره دخی فی الاصل رافضی اولوب لقبی حاکم بامر الله ایدی . الوهیت دعواسی ایتمکله کندوسنی حاکم بامره دیو تلقیب ایلدی . ومنبرلرده بسم الله الرحمن الرحیم یرینه بسم الحاکم المحیی الممیت دیو اوقمسنی خطبایه امر ایتدی . وبرطاقم شرع وعقله صیغمز وبربرینه اویمز اطوار وحرکاتی نهایت کندوسنك قتلنه سبب اولوب انجق کیفیت قتلنده مورخین اختلاف ایتمشلردر . اما درزیلر کویاکه حاکم بامره برکیجه منفرداً قصبة الحلوان دینلان برکهٔ زرقایه واروب اورادن سمایه عروج ایلدی دیو زعم ایدرلر .
صحیحی بودرکه حاکم بامره‌نك بیاض حماره رکوب ایله کزوب طولاشمق معتادی اولوب برکون بووجهله مصردن خروج ایله برکة الزرقا ناحیه‌سنه متوجه اولدقده اهل اسلامدن مترصد فرصت اولان برقاچ کشی بغتةً اوزرینه هجوم وکندوسنی قتل ایله برقویویه طرح والقا ایتمشلر . واثوابلرینی دوکمه‌لری ایلکلی اولدیغی حالده حمارینك یاننده براغوب کیتمشلر وشهره کلوب اهل اسلامه منتظر اولدقلری وقعه‌نك وقوعنی خبر ویرمشلر اما حاکمك اتباع ومعتقدلری‌که بطانیون تسمیه اولنورلر حاکمك عودتی تأخر ایلدکده ایزیله کیدوب اثواب وحماردن بشقه براثر کورمدکلرندن سمایه عروج ایلدی زعمنده بولنمشلردر .
حاکمك الك ابتدا دعواسنی تصدیق ایدن شیخ محمد درزیدرکه حاکمك الوهیتنی اعلان ایتدکده اوزرینه عوام ناس هجوم ایله قتل ایتمشلردر . حاکم اول امرده بوندن اغماض ایتمش ایسه‌ده برمدت صکره قاتللری قتل ایلمشدر . اشته درزی اسمی بوندن مأخوذدر . بعده حمزه بن علی ظهور ایله ناسی حاکمك عبادتنه دعوت واجابت ایدنلر ایله بیله مصرده کیزلوجه معبدلر پیدا ایدوب حاکم بامره‌یه نهانی عبادت ایتمکه مباشرت ایتمشلردر . درزیلر حاکمی اله اتخاذ ایتدکلری مثللو اشبو حمزه بن علی‌یی دخی انك پیغمبری مثابه‌سنده اعتقاد ایدرك اکا هادی المستجیبین وحجة القائم دیوب زیاده احترام ایدرلر . اما محمد درزی‌یی سومیوب خود بخود ناسی دعوته ابتدار ایله حمزه‌نك اوکنه کچوبده انك منصبنی غصب ایتمك

ایسته‌مشیدی دیو طعن ایدرلر . نته‌کم درزیلرك الغایة والنصیحة نام رساله‌لرینی مطالعه ایله معلوم اولور .
برمنوال محرر حمزه‌نك اتباعی حاکمك الوهیتنی اعتقاد ایله اکا عبادت و پرستش ایتمك اوزره مصرده کیزلو معبدلر یاپمشلر ایدی . انجق اهل اسلام غالب ومظفر اوله‌رق انلری مصردن طرد وتبعید ایتمکله اقطار شامیه‌یه فرار ایدوب وبرازی دیار حلبده واقع جبل اعلایه وبرازی حورانه نازل اولوب بعده تفرق ایدرك برمقداری وادیء تیمه وبر مقداری جبل شوفه کلدیلر . وکیتدکجه تکثر ایدوب شو مقداره بالغ اولدیلرکه درزی دینلان طائفه اشته بونلرك انساب وذریتیدر .
بونلر ظاهرا زی‌اسلامده بولنورلر ایسه انبیایی انکار وکرك اهل‌اسلام وکرك یهود ونصاراحقنده طعن وتشنیع ایدرلر . ودیانت حقه توحید حاکمدن عبارت‌اوله‌رق ادیان سائره منسوخدر دیرلر . وعندلرنده صوم ایله‌صلات یرینه صدق لسان وحفظ اخوان فرض اولوب انجق کرك صداقه وکرك صیانته رعایتلری کندو ملتلرینه مخصوص اولوب سائره حقنده بونلرك اجراسنی تجویز ایتمزلر واکرچه قرآن کریمی اوقورلر ایسه‌ده عقل وشرعه مناقض تأویلات ایله کندو معتقدات باطله‌لرینه کوره خاطر وخیاله کلمز معنالر ویررلر . وچونکه بعض فلاسفه‌یه تبعا عالمك قدمنه ذهابله تقمیص تعبیر ایدرك تناسخه قائل اولوب جسده قمیص دیرلر . ومیتك حین وفاتنده روحی برمولوده انتقال ایلر دیو اعتقاد ایدوب فلان وقتده فلان ایکن فلان قالبه کیرمش دیو بینلرنده برطاقم مصللر سویلرلر وهویت الهیه دخی هرعصرده برقالبه حلول ایله چوق کره بوعالمده ظهور ایدوب نهایت حاکمده تجلی ایلدی . وظهور وبطون‌متحد اولدیغندن برزمان معز وبر زمان عزیز وبر زمان حاکم اولمق انك وحدانیته منافی اولمز دیو حاکم بامره‌دن اول پدر وجدنده دخی تجلی ایتمشدر زعمیله (کل یوم هو فی‌شأن) آیت کریمه‌سنه هرعصرده برصورتده بولنور دیو معنی ویررلر . وامام ومقتدالری اولان حمزه دخی هرعصرده برقالبده بولنوب برزمان مسیح حق وبر زمان سلیمان بن داود وبر زمان شعیب وفیثاغورث حکیم اولمشدر . ونبی کریم دخی اودر . وعصر محمدینك حمزه‌سی سلمان فارسیدر . وقرآن حقیقت حالده سلمان فارسی‌یه وحی اولنمغله انك کلامی اولوب محمد آندن اخذ ایلمشدر دیو زعم ایدرلر حتی (یابنی اقم الصلوة وأمر بالمعروف وانه عن‌المنکر) آیت کریمه‌سی لقمانك کندی اوغلنه خطاباً ایتدیکی وصیته دائر ایکن سلمانك محمده خطابیدر . واوغل تعبیری حق‌تعلیمه مبنیدر دیرلر . لکن بومقوله عقائد باطله‌لری بینلرنده اسرار

قیلندن اولمق اوزره کتمنه پك زیاده اعتنا ایدوب بیکانه‌یه کشف راز ایتمدکلرندن بشقه پك زیاده امنیت واعتمادلری اولمدقجه کندو ملتلرینه بیله آچلمزلر. بناءً علیه کندولرینی ایکی فرقه اعتبار ایدوب و بر فرقه‌سنه عقال ودیکرینه جهال دیوب بووجهله نسالرینی دخی عاقلات وجاهلات دیو ایکی قسمه تقسیم ایدرلر. وعاقله‌یه جویده وجاهله‌یه غیرجویده دیرلر وعقال دخی ایکی طبقه‌یه تقسیم اولنوب بری خاصه درکه حقیله موثوق ومعتمد اولوب دیننه تماميله تحصیل معرفت ایتمش اولنلردر. ودیکری عامه درکه حقنده حسن ظن اولنوب بعض مرتبه دیانت درزیه‌یه کسب وقوف ایتمش اولمغله مجتهد مقامنده‌در. اما عامهٔ جهالی کندو دین وآیيننه اصلا معلوماتی اولمیوب یالکز درزی اسمی تحتنده بولنمقدن بشقه حظ وحصه‌لری یوقدر. وعقال هرنرده بولنسه‌لر عبادتکاه اولمق اوزره خلوتخانه‌لر اتخاذ ایدوب شویله‌که دائره ایچنده دائره‌لر انشا وجمعه کیجه‌لرنده هر طبقه‌نك طاقمی اجتماع برله طیش دائره‌ده جمعیت وبرمقدار مواعظ ونصایحه دائر شیلر قرائت اولندقدن صکره قوری اوزوم کبی بر پارچه طاتلو ینوب طبقهٔ عامه خروج وعودت ایتدکدنصکره طبقهٔ خاصه رجالی ایچ دائره‌یه دخول ایله قپولری قپارلر وبساط سفرهٔ بحث ومحاوره‌یی مبسوط مصطبهٔ شرك والحاد وسرپوش سرائر دین ضلالت آیینلرین بربرینه فتح وکشاد ایدرلر. عقالك برده طبقهٔ اتقیاسی واردرکه متنزهین دیرلر پك صیقی ورع وعبادت اوزره بولنورلر. شویله‌که بعضیلری اولنجه تزوج ایتمز. وبعضیلر جمیع ایام حیاتنده ات یمز. وبعضیلر هرکون صائم اولور. بینلرنده معروف ومعتبر اولان شیخ حسین‌که جبل شوفده شیخ عقال ایدی. اصلا یمش یمز ایمش. فقط هرکونه یمش ظهورنده ابتدا بررکره طادوب سنهٔ آتیه‌یه‌دك بردخی اغزینه قویمز ایمش. اصحابندن بعضیلر بوخصوصده کندویه اعتراض ایتدکلرنده اکر هیچ طاتمسم شایدکه بکا کبر کاوردیوجواب ویرمش اولدیغی مرویدر. وکافهٔ عقال اوان جهلنده هر نقدر مسکراته مبتلا اولسه وسفهادن بولنسه سلك عقاله داخل اولدقدنصکره مسکرات ایچمزلر وفحشیات سویلمزلر. اکل وشربده اسراف ایلمزلر. زیرا عندلرنده اسراف اخلاق موحدینه عظیم نقیصه ویرر. وحکام وامرانك مالنی حرام اعتقاد ایدوب حاکمك وخدمه‌سنك خانه‌لرنده اکل طعام ایتمزلر. حتی مال حاکمله آلنان برحیوانه تحمیل ایله نقل اولنان شیئی بیله‌یمزلر. ومتنزهین طبقه‌سنك رجالی زیاده احتیاط ایدوب عقالدن بشقه‌سنك خانه‌سنده ییوب ایچمزلر. فقط کافه‌سی تجار مالنی قنغی جهتدن کلورسه کلسون استحلال ایدوب بناءً علیه شبهه‌لو اقچه‌یی الدقلرنده تجاره واروب تبدیل ایدرلر.

برمنوال مشروح درزیلرك عقاید و آیینلری بینلرنده مکتوم طوتیله کلش اولمسیله تفاصیل دیانتلری نامعلوم ایکن بیك ایکیوز اللی برسنه سنده مصر سرعسکری بولنان ابراهیم پاشا وادیء التیمده انلری اوردیغی وقت عساکر مصریه درزی معبدلرینی نهب وغارت ایدوب خصوصیله اولوقت بنوشهابدن حاکم جبل بولنان امیر بشیرك مصرلولر ایله برابر بولنان عسکرلری برچوق درزی کتابلرینی اخذ واغتنام ایتمش اولملریله بوکتابلر اطراف عالمه منتشر اولوب کافه سی عربی العباره اولمق حسبیله بعضیلری فرانسز وانکلیز لسانلرینه ترجمه اولنمش وبونلردن اخذ ایله دیانت درزیانه دائر مؤخرا عربی العباره بعض رساله لر دخی تالیف قلنمش ایسه ده درزیلرك کتم اسرار خصوصنده اولان دقت واعتنالرینه مبنی مراملرینی رموز وکنایات ایله تحریر ایلدکلرندن واساس دیانتلری شریعت ظاهره وباطنه یی ابطال اوزرینه مبنی اولمسیله عقاید باطله لرینی مباحث علم کلام ایله غلات متصوفه نك بعض مقالاتنه واصحاب رفض والحادك وخصوصیله غلات شیعه دن اسماعیلیه فرقه سنك تأویلاتنه اعتراض سیاقده مبنی علی الحکایه کبی سویلدکلرندن حقیقت دیانتلری یکده اطرافیله میدانه چیقاریله مامشدر .

مذکور اسماعیلیه فرقه سنك رئیسلری علی قول عبدالله بن میمون القداح وعلی قول حمدان قرمط اولمغله قرامطه وقرآنك ظاهرینی انکار ایله باطنه قائل اولملریله باطنیه تسمیه اولنمشلردر . وکذا سبعیه دخی دینلور . زیرا نطقا بالشرایع یعنی رسل یدیدر . دیرلرکه آدم ونوح وابراهیم وموسی وعیسی ومحمد علیهم السلام ایله امام محمد مهدیدر . وبونلرك هرایکیسی بیننده شرایعی متمم اولور یدی امام اثبات ایدرلر . وزعملرنجه هرعصرده یدی مدار اقتدا واهتدا موجود اولوب اولکیسی غایهٔ ادلهٔ دین اولان امام عصردر . ایکنجیسی امامك علمنی حامل اولان حجتدر . اوچنجیسی حجتدن اخذ علم ایدن کیمسه درکه ذومصه دیرلر . دردنجیسی دعوتجیلرك اکبریدرکه مؤمن دیدکلری هوا دارلرینك درجتنی ترتیب ایدر . بشنجیسی طالبیندن عهد الوبده انلری امامك جماعتنه ادخال ایتمکه مأذون اولاندر . التنجیسی مکلبدرکه مذهبلرنجه درجه سی عالی ایسه ده هنوز مأذون بالدعوه اولمیوب فقط آوجیلرك کلبلری کبی دعوتجی یی طالبه دلالت ایلر . یدنجیسی دعوتجی یه تبعیت وانابتله امامك جماعتنه دخالت ایدن طالب منیبدر .

اشته اسماعیلیه نك اساس اعتقادلری بومقوله خرافات صرفه اولوب بونك اوزرینه برچوق تأویلات باطله بنا ایدرلر . مثلا ابدست امامه محبتدن عبارتدر . وتیمم امامك غیابنده مأذوندن اخذ انابتدر دیرلر . درزیلر دخی بومقوله موادی

موضوع بحث ایدرك كرك حق وكرك باطل كافه‌سنی چوریدوب بر ملت ونحلته بكزه‌مز صورتله طریق شرك وضلالته ذاهب اولدقلرندن عقاید باطله‌لرینه فی‌الجمله وقوف كسب ایتمك بومثللو اهل بدعتك اوهام فاسده‌لرینی بیلمكه متوقفدر . علم كلامه اولدقجه سابقهٔ معارفه وانتسابم دركار اولدیغی حالده درزیلرك دخی كرك كندو كتابلرندن بعضیلری وكرك انلره دائر یازلمش اولان بعض رسائل مطالعه كذار فقیرانه‌م اولمغله استنباط ایده بیلدیكم مرتبه اعتقادلرینك بروجه آتی بعض مرتبه تفصیلاتنه مبادرت اولنمق مناسب كورلمشدر .

درزیلر كندو عقاید باطله‌لرینی حساب جمل واشكال حروف كبی برطاقم اوهام وخرافات اوزرینه بنا ایده‌كلمشلردر . مثلا حمزه‌نك اصحاب ونقبا واعوان وانصاری (١٦٤) اولوب سدق كلمه‌سی دخی بحساب الجمل عدد مذكوره مطابق اولدیغندن صدق ماده‌سنی بویله سین ایله یازوب سادق واسدق دیرلر . وبرده اهل بیت محمدی‌یی یعنی كافهٔ اولاد وزوجات نبویه‌یی دال مهمله ایله حروف كدب تسمیه ایدرلركه بحساب الجمل (٢٦) اولوب اكا خلفای راشدینك عددی علاوه ایله حاصل اولان (٣٠) عددی صادك بحساب الجمل مطابق اولدیغی (٩٠) عددندن طرح اولندقده باقی (٦٠) اولوركه سین حرفنه مطابق كاور . زعملرنجه اشته بوحساب دخی صدقك صدق یازلمسنی ایجاب ایلر .

وبر منوال سابق تناسخه قائل اولوب كندولرینك اولیا اعتقاد ایلدكلری كبار عقالدن بری فوت اولدقده روحی چین طرفنه كیدوب اوراده برقالبه حلول ایدرمش وبو سببدن ورای جبل چینده كندولرینك كویا بك چوق ولیلری وار ایمش زعمنده بولنورلر . واشبو عالم انسدن مقدم عالم جن وعالم بن كبی برطاقم عالملر اثبات ایدرلر . وحاكم بامره دن مقدم یتمش دور كذار ایدوب هر دور درت ملیون طقوز یوز بیك سنه اولمغله آفرینشدن عصر حاكمه قدر اوچیوز قرق اوچ ملیون سنه كچمشدر . وحاكمك دوری دور قیامتدر دیوب داخل چیندن یأجوج ومأجوجك ظهورینه منتظر اولورلر . ویأجوج ومأجوجه احترام ایدوب دیرلركه بوقوم كرام ایكی بچق ملیون عسكرله مكه‌یه كلورلر . فرداسی علی‌الصباح حاكم بامره انلره بیت شریفك ركن یمانیسندن تجلی ایلر والنده‌كی سیف مذهب ایله ناسی تهدید ایدوب صكره سیفی حمزه‌نك النه ویرر . اودخی كلب ایله خنزیری قتل ایدوب بعده كعبه‌یی هدم ایله كافهٔ جهان وارضك حكومتنی منحصراً درزیلره اعطا ایلر وبقیهٔ ناس رعایا حكمنده استخدام اولنورلر . شویله‌كه اووقت ناس درت‌فرقه اولوب اولكیسی موحدیندركه عقال دروز اولوب انلر سلاطین ووزرا وحكام

اولورلر . ایکنجیسی اهل ظاهردرکه اهل اسلام ایله یهوددر . اوچنجیسی اهل باطندرکه نساری ایله شیعه‌در . دردنجیسی مرتدیندرکه جهال دروزدر . وحمزه موحد عد اولنان عقال دروزدن بشقه طوائف سائره‌نك النلرینه تمغا اورر وجزیه وضع ایدر . ودها بونك کبی حقـارتلر ایلر . اما درزیلرك عقـالی بر منوال مشروح اصحاب سلطنت وثروت ویسار وجهالی سـائر طوائفدن زیاده وشـدید عذاب ومشقتلره دوچار اولورلر . زیرا انلر اهل ایمـان ایکن طریق توحیده سلوك ایتمامشلردر دیرلر . کلب ایله خنزیردن مرادلری ناطق ایله اساسدرکه صورت افاده‌لرینه نظراً بونلر ایکی مظهریتدن عبارت وزعملرنجه شیطان ابلیسدن بشقه اوله‌رق ناطق ابلیسك واساس شیطانك حالیدر دیرلر . وناطق ابتدا آدمده ظهور ایدوب صکره نوحه وصکره ابراهیمه وصکره موسایه وصکره عیسایه وصکره محمده وصکره سعید بن احمد المهدی یه انتقال ایتدی دیوب اشبو مهدی‌یی دخی پیغمبران اولو العزم صره‌سنده تعداد ایدرلر . ویدیسنه دخی ناطق تعبیر ایدوب بونلرك هر برینك عصرنده برر اساس اثبات ایتملریله اساس دخی بو وجهله ابتدا شیت بن آدمده ظهور ایتدی‌که آدمك اساسیدر . واندن سامه وصکره اسماعیله وصکره هارونه وصکره شمعونه وصکره علی بن ابی طالبه وعصر سعیدده قداحه انتقال ایلدی دیرلر .

وزعملرنجه ناطق صـاحب شریعت ظاهره واسـاس صاحب شریعت باطنه دیمك اولوب حاکم بامره ظهورنده ایکی شریعتی دخی نسخ ایتمکله انلرك یرینه کندوسنك توحید وعبادتی قائم اولدی دیو اعتقاد ایتملریله اصطلاحلرنجه اهل ظاهر اولان سنیلره منکر وکافر واهل باطن اولان شیعیلره مشرك تعبیر ایدرلر . بووجهله کافهٔ تکالیف ظاهریه وباطنیه منسوخ اولوب مثلا اصحاب رفض والحادك اعتقاد باطللرنجه صلات یعنی نماز حضرت علی ایله اکا محب وتابع اولنلر بیننده برصله ورابطهٔ محبتدن عبـارت اوله‌رق عهد مألوف دیمك اولورکه بوکا واصل اولنلر شیخینك محبتندن بری اولملری لازم کلور و (ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر) آیت کریمه‌سنده فحشا ایله منکردن مراد ابوبکر ایله عمردر دیرلر . وکذا زکات تولی ایله تبریدن عبارت اولوب تولی حضرت علی‌یه واولادینه محبت وتبری ابوبکر وعمر وعثمانه وانلرك متبعلری اولان سائر اصحابه بغض وعداوتدر دیرلر . اشته متأوله‌نك اساس اعتقادلری بوعقیدهٔ فاسـده‌در . اما درزیلر صلات وزکات شرعیه‌یی انکار ایتدکلری کبی روافضك بومقوله عقاید کاسده‌لرینی دخی انکار ایدوب حاکم بامره شریعت ظاهره وباطنه‌یی نسخ ایتمکله صلات حقیقیه کندوسنك الوهیتنی تصدیق برله اکا عبادت

وتعظيمدن عبارتدر وزكات دخی ایکی معنادن یعنی ظاهر وباطندن قلبی تطهیر ایتمك والحاصل كافۀ عقاید قدیمه‌دن چكمكدر دیو زعم ایدرلر . حاصلی نصوص قرآنیه ایله ثابت اولان كافۀ تكالیف دینیه‌یی انكار ایتدكلری مثللو اصحاب رفض والحادك كفریات وبدعتلرینی وادیان سائره‌یی انكار ایدرلر . وهر برندن خارج وجمله‌سندن اشنع صورتله بر كریوۀ شرك والحاده كیدرلر . نتكم نقض خفی نام رساله‌لرینی مطالعه ایله معلوم اولور .

وحضرت آدمك نبی كریم اولدیغنی اعتقاد ایدرلر . انجق تناسخه قائل اوللریله طپراقدن خلق اولدیغنی انكار ایله آدم اوچدر واوچنك دخی سائر ناس كبی اناسی وباباسی واردر واولكیسی آدم صفادركه اشته نبی كریم اولان آدم بودر . وایكنجیسی آدم عاصی واوچنجیسی آدم ناسی اولوب بونلر دخی آدم صفانك خلیفه‌لریدر . وبونلردن بشقه اصحاب ونقباسی ودعوتجیلری اولوب اشته ملائكۀ كرام بونلردن عبارتدر . وآدمه ضد اولان ابلیس اولوب شیطان دخی ابلیسك اصحابندندر دیوب حضرت آدم حقنده اولان آیات قرآنیه‌نك جمله‌سنه كندو اعتقاد باطللری اوزره خاطر وخیاله كلمدك معنالر ویررلر ودیرلركه آدم صفابوندن اولكی دورلرده دعوت توحید خدمتنی ایتمشیدی‌كه اولوقت دها هنوز آدم دیو تلقیب اولنمامشیدی وظهوری عالم جن دورنده ایدی‌كه انلر عدمه عبادت ایدرلردی . واولوقت حاكم بامر‌ه‌نك بشریتی حسبیله یعنی قالب بشرده بولنمسی حیثیتیله اسمی باری ایدی . اشته اهل فرسك باری خدا تعبیری بوندن مأخوذدر . وبوادمك اصل مولدی بلاد هندده آدمینیه دینلان مدینه اولوب اسمی شطنیل وپدرینك اسمی دانیل ایدی . وظاهراً طبیب اجسام اولوب حقیقتده علوم توحیدیه ایله طبیب ارواح ایدی . بو حالده بلده‌سندن چیقوب بلادیمندن صرنه نام بلده‌یه‌كلدی . صرنه عربجه معجزه‌دیمكدر . بلدۀ مذكوره‌یه داخل اولدقده اهالیسنی مشرك كورمكله انلری توحید باری‌یه دعوت ایلدی انلرك دخی برفرقه‌سی اجابت ایدرك موحد اولوب وبرفرقه‌سی مشرك قالوب مملكت ایكی فرقه اولمغله شطنیل حكیم موحدینه (بینوا عن المشركین) یعنی مشركیندن باین وایراغ اولك دیدیكنه وانلر دخی امرینه امتثالاً مشركیندن تباعد ایتمكله بوایكی فرقه بیننده بینونت ظهوره كلدیكنه مبنی كندولرینه بن دینله‌رك بن دوری ظهور ایلدی وجن عالمنده ابلیس دخی ناسی توحید باری‌یه دعوت ایدوب كندو اسمی حارث وباباسنك اسمی ترماح ایدی . وفی الاصل اصفهانلی اولوب اودخی صرنه بلده‌سنده ساكن اولوردی . وقتاكه باری شطنیل حكیمی بروجه مشروح دعوت توحید مأموریتیله میدانه چیقاردیسه ملائكه‌یه یعنی توحید

(باری)

باری دعوتجیلرینه خطاب ایدوب شطنیله سجده یعنی سرفرو واطاعت ایتملرینی امر ایلدی انلر دخی بو امره امتثال ایله شطنیلك اصحاب وارکان معینی وحدود ونقبای دعوتی اولدیلر . الا اصفهانلی حارث بن ترماح کندوسنك خدمت دعوتده . قدمندن بحثله بنی نار خالصدن یعنی صرف علم حقایقله نور دعوتدن خلق ایلدك وشطنیلی تراب مثابه سنده اولان مشاوره دن خلق ایلدك یعنی اصحاب واتباعیله مذاکره دن میدانه چیقاردك دیوب استکبار وامره امتثالدن ابا واستنکاف ایتدیکندن عین جنت مثابه سنده اولان دائرهٔ دعوتدن اخراج وجملهٔ حدود وارکان توحیددن اسقاط اولندی . اما شطنیل بو وجهله حدود وارکان ونقباسنی ترتیب وتکمیل ایله دعوت توحیده مبادرت ایتدیکنده کندوسنه آدم دینلدی که ارکان دعوتك امامی دیمکدر . وچونکه بودعوته اجابت ایدن مستجیبین آدمله تبشیر اولندقلرندن بشر تسمیه اولندیلر . وانلرك توحیدی قبول ایتملریله آدم دخی امر دینده انلرك باباسی اولمش اولدیغندن ابو البشر دینلدی . وزوجه سی حوی دخی مؤمنینی لبن علم حقیقی ایله ارضاع وتربیه ایلدیکندن ام البشر اولدی . وآدم اصحاب وارکانی اولان دعوتجیلرینی اطرافه نشرایله امر دعوته مباشرت ایتدیکنده اصفهانلی حارث انك ضدیتنه قیام ایتمکله ابلیس دینلوب بوصورتله مملکت ایکی فرقه اولمق لازم کلدی . وآدم کندی اتباعنك ابلیسدن وانك قومی اولان جندن تبری ایتملرینی امر ایتمکله انلر دخی بر برینه ملاقی اولدقلرنده (اهجر وحزبه) یعنی ابلیسی وانك قومنی ترك ایدوب انلردن تباعد ایت دیرلر ایدی . بو جهتله صرنه بلده سنه هجر تسمیه اولنمشدر . وآدمك شریعتی صرف شریعت لطیفهٔ توحیدیه اولوب اندن صکره بك چوق شرایع تکلیفیه ظهور ایتمشدر . ونهایت بو عصرك آدمی اولان حمزه بن احمد الصفا ظهور ایلدی که انك شریعتی دخی بووجهله ساده دعوت توحیددن عبارت اولمغله (کما بدأنا اول خلق نعیده) مفادنجه امر دعوت اسکی حالنه عودت ایتمش اولدی . اشته آدم صفا اشبو شطنیلدر که بر منوال محرر دعوتله مأمور اولدقده کندوسنك اصحاب ونقباسی اون ایکی اولوب جملهسی انك حدود شریعتی وملائکهٔ دعوتی ایدیلر . بونلرك برنجیسی بصره لی اخنوح وایکنجیسی سرمنا بلده سندن شرخ نام ذات ایدی که شیت تسمیه اولنمشدر . وایکیسی دخی بوآدمك خلیفه لریدر . اما ایکنجی آدم که قرآنده (عصی ربه) دیو مذکوردر . اشته بو اخنوخدر . واوچنجی آدم که قرآنده (فنسی ولم نجدله عزما) دیو مذکوردر . شیت دیو مسمی اولان سالف الذکر شرخدر که آدم صفا اصحاب ونقباسی ایچندن بو ایکیسنی بالانتخاب

امر دعوتده كندی مقامنه اقامه ایتمش اولدیغندن ایکیسنه دخی آدم دینلمشدر . وایکیسنی دخی جنت دعوتده اسکان ایدوب انجق اخنوخك ترتیبده تقدمی حسبیله مذکر وشرخ مؤنث مثابه سنده اولمشدر . وباریدن بشقه سنه عبادت ایتمامك واماملری اولان شطنیلك خلافنه کیتمامك اوزره شیتدن مجددا عهد الئمش واخنوخه دخی لسانا وصیت اولنمش ایدی . وباری اخنوخه خطاب ایدوب کرك سن وکرك ارقداشك اولان شیت جنت دعوتده ساکن وثابت ودلسیر خوان فضائل ومراتب اولکز فقط بوشجره یه یاقلاشمایکزکه یعنی شطنیلك مرتبه ورفعتنی ادعایه قالقشمایکزکه ظالمیندن یعنی نقض عهد ایدنلردن اولمش اولورسکز دیمشیکن انلری شیطان اغفال ایله رتبه‌لرندن دوشوردی . شویله که شیطان ابلیس طرفندن ماذون بالدعوه اولوب اسمی هبل ایدی . وحیه دخی اخنوخك دعوتجیلرندن انیل نام کمسه ایدی . وطلوس دخی کذلك اخنوخ طرفندن مأذون بالدعوه اولوب اسمی طابوخ ایدی . وهبل دائما انیل وطابوخه کاوب کیدردی . برکون اخنوخ افندیمزله قرنداشی شیته کندو خیرلرینه دائر برنصیحتم واردر بنی یانته قویسه‌کزدیو انیل وطابوخه رجا ایتمکله انلردخی هبلی اخنوخ ایله شیت حضورینه کتوردیلر . اخنوخ هبلی کوریجك ظنمه کفر ونفاقدن وابلیسه معاونتدن ارتق واز کچدك دیدکده هبل (لا وحق البار) مجرد سزه نصیحت ایچون کلدم که ایشتدیکمه کوره مولانا البار امامت اخنوخکدر وشرخ دخی انك خلیفه سیدر . دیر ایمش بو صورتده شطنیل سزه غدر ایتمش اوله یور . غرضم مجرد سزه خیرخاهانه بو قضیه‌یی اخطاردر دیدی . اخنوخ دخی شیطانك سوزینه الدانمغله امامته قالقیشوب شیتی خلیفه نصب ایلدی . اودخی عهدینی اونودوب قبول ایتدی . واخنوخ حقی اولمیان برتبه‌یی ادعا وشیت دخی دعواسنی تصدیق ایتمکله اخنوخ هبلك سوزینه الدانوب امامنه عاصی اولدی . دیو بین المستجیبین ندا اولندی وعیبلری میدانه چیقمغله ایکیسی دخی اظهار ندامت ایدرك خیلی بکا ایتدکلرندن صکره ینه شطنیلك وساطت شفاعتیله جرملرینی باری عفو ایدوب حال سابقلرینی اعاده ایلدی . اشته (فتلقی آدم من ربه کلمات فتاب علیه) آیتنده کلمات بش حرفدن عبارت اولوب شطنیل دخی بش حرف اولمغله اکا اشارتدر دیو زعم ایدرلر .

وعالم انس دیدیکمز اشبو دور آدمدر . جناب باری بو دورك خلقنه لطف ومرحمت ایده کلمش اولوب تاکه انلر نیتلرینی تغییر ایله شرکه میل ایتدیلر ایسه اولوقت اودخی نعم والطافنی انلردن اخذ ونزع ایلدی وکندو شریعتلرینك خلافی برشریعت ایله انلره نوحی اظهار وارسال ایتدی که انلری عبادت عدم ایله توحید

صنمه دعوت ایدوب ایمان ایدنلره ظافر واتمیانلره کافر دیدی واو دخی ارکان
ونقبا نصبنده آدم صفایه تشبه ایدوب اون ایکی اصحاب وخلفاسی وارایدی واساسی
سام ایدی بعده ابراهیم بن آزر ظهور ایتدی آزرك اسمی اخنوخدرکه اوغلی
ابراهیم ظهور ایدوب کندو شریعتیله شریعت نوحی تغییر ودعوتنه اسماعیلی اساس
نصب وتعیین ایلدی وانك دخی اون ایکی حدود وارکان دعوتی واوتوز دعوتجیسی
وار ایدی که خالق عبادت عدم ایله توحید صنمه واطاعت ابراهیمه دعوت
ایدرلردی . وقبول ایدنلره مؤمن واتمیانلره کافر دیو تسمیه ایلدی . بعده
موسی ظهور ایله شریعت ابراهیمی تغییر ایلدی . وهارونی اساس نصب ایتدی .
وانك دخی اون ایکی اصحابی اولوب خالق غائب غیر معروفك عبادتنه وموسانك
اطاعتنه دعوت ایدرلر ایدی . بعده عیسی ظهور وشریعت موسایی تغییر ایله
شمعونی اساس نصب ایتدی . وانك دخی اون ایکی اصحابی وار ایدی که
حواریوندر . انلر دخی خالق عبادت عدم وتوحید صنمله عیسانك اطاعتنه وحجة
القائم اولان والد کلبینك ولد معنویسی ایدوکی اعتقادینه دعوت ایدرلردی .
لکن اکثری انك کلام ورموزینی فهم ایده مدکلرندن قبول ایدنلره مؤمن واتمیانلره
کافر تسمیه ایلدی . صکره محمد بن عبد الله سیف ایله ظهور ایدوب کافهٔ شرایعی
نسخ ایله اصحابنه جزیه وضع وعلی یی اساس نصب ایلدی . وانك دخی اون ایکی
ارکان شریعتی وار ایدی که خلفای اربعه ایله سائر کبار اصحاب گزیندر . وبونلردن
بریسی دخی معاویه اولوب ترتیبده عثماندن صکره ایدی . وعلی اساس اولدقده
انی عزل ایلدی . لکن معاویه دخی سنك نصبکدن اقدم بنی حضرت محمد نصب
ایلدی دیو معارضه یه قیام ایله عثماندن صکره دعوای خلافت ایتمشدر . وشریعت
محمدیه یی قبول ایدنلره مؤمن ومسلم دینلوب اتمیانلره دخی کافر وشقی تسمیه
اولنه رق اسیر وجزیه گذار قیلنمشلردر . حالبوکه سیف ایله قیام ایدوبده کافهٔ
ادیانی ابطال ایتمك حجة القائم وصاحب القیامه اولان ذاته مخصوص اوله رق شرایع
تکلیفیه اصحابی یکدیگری اقرار ایله اتباعنی غدردن وقایه ایلمك لازم کلور بومقوله
حالات متناقضه لرندن حقیقتده شیء واحد وصورتده مختلف اولدقلری حالده
کافهٔ نطقا صاحب قیامته تشبه وتقلید ایتمش اولدقلری معلوم اولور . وبوندن
صکره دخی برناطق ظهور ایتدی که سعید مهدی اولوب اساسی قداح ایدی
وانکله عصرلر تمام اولوب دور قیامت ظهور ایلدی و (یوم یدع الداع الی شیء
نکر) آیتنده اولان شیء نکردن مراد بو دورده دعوت اولنان عبادت حاکمدرکه
انی بالجمله نطقا واسس واصحاب واتباعی انکار ایدرلر دیوب بو آیته دخی آیات سائره

كبی كندو زعم باطللرينه كوره بويله اساس ومساسی يوق برمعنی ويرمشلردر . اشته درزيلرك خلاصهٔ عقايد باطله لری بومنوال اوزره اولوب عقـايد مرقومه برطاقم ترهات عجيبه واساطير غريبه اوله رق ذره جه شعور واذعانی اولنلر بونلرك بطلانی جزم ايده جكلرندن جرح وابطاللرينه حاجت كورلمز . فقط بونلرك حال خسران مآللری (من يضلل الله فماله من هاد) آيت كريمه سـنه تطبيقاً ملاحظه اولنورسه الطاف ازليهٔ الهيه دن نائل اولديغمز نعمت دين مبين محمدی ايچون كمال خلوص بال ايله (الحمد لله علی دين الاسلام) ديو فريضهٔ تشكرك اداسنه وخاتم الانبيا عليه اكمل التحايا حضرتلرينه صلوات زاكيه وآل واصحاب واتباعنه تسليمات وترضيه اهداسنه اشتياق جديد حاصل اولور .

وكتب عقايدده بعض مذاهب باطله يی بسط ايله جرح وابطالنه ابتدار اولنمسی جهت بطلانی بيلنوبده اجتناب اولنمق مقصدينه مبنی اولوب اما بويله اصلی فصلی يوق عقايدك بطلانی بديهی اولمقدن ناشی بونلرك بسط وبيانی مجرد غرائبدن اولمق واصحابنك پك بيهوده يره ورطهٔ ضلال وخسرانده قالدقلرينی اصحاب بصيرته عرض واخطار ايله بر قات دها تشكر الطاف الهيه يه مجبور ايلمك اوزره نقل وروايت اولنديغندن برالشـام طرفنده آيين درزيانه يقين ودها غريب برده مذهب نصيری اولمغله بومقامده انك دخی اجمالا بيانی مناسب كورلمشدر .

* نصيريلرك كيفيت ديانتلری *

نصيريلر برالشامده لاذقيه وطرابلس وحواليسنده كی جبللرده سـاكن اولورلر . ودمشق ايله صالحيه ده دخی بولنورلر . بونلردخی باطنيه دن برفرقه اولوب درزيلر كبی تقيه ايدرلر . يعنی مذهب وديانتلرينی ستر ايله زی اسـلامده كورينورلر . وبونلرك دخی عقـال وجهـالی اولوب تناسخه قائل اولملريله اكرچه درزيلره بكزرلر . لكن عقيده لرينك تفرعات وتفاصيلنه كيريشـلديكی حالده بينلرنده كلی فرق بولنور . شـويله كه درزيلرك عفتی اولوب زنادن اجتناب ايدرلر . اما نصيريلر زنايی مباح اعتقاد ايدرلر . وبرمرأه نك ايمـانی كندو مذهبداشـلرينه قربان وسفاحی اباحه ايتمسيله كامل اولور . فقط عقال نصيريه دن اولملری شرط اولديغندن بيكانه وجهالدن اجتناب ايلمسی لازم كلور ديرلر .

ونصيريه متعدد فرقه لره منقسم اولديغندن بعضيلری نسـايی حيوانات سـائره

درجه‌سنده اعتقاد ایدوب نفس ناطقه‌دن مجرد اولملرینه وانلر مثاب ومعاقب اولمیوب موتله بتون بتون فنا بولملرینه قائل اولورلر ·
ودرزیلر ارواح انسانیه‌نك یالکز انسانه وبلکه قنغی ملتدن ایسه ینه اول ملتدن برقالبه انتقال ایتمسنه قائل اولوب روح درزی ینه درزی‌یه ومسلم مسلمه وهکذا هرقنغی دینده ایسه ینه اودیندن برجسده انتقال ایلر · ومثلا بردرزی تنصر ایتسه ویاخود سنی اولسه وبوحال اوزره وفات ایلسه البته والده‌سی زنا ایتمشدر. زیرا حاکمك ظهوریله قپو قپاندی وایمان ایدن ایتدی وقالان قالدی واملی منقطع اولدی وارتق کمسه کمسه‌نك دیننه کیرمکه وجه قالمدی دیرلر ·
اما نصیریلر ارواح انسانیه‌نك بهایم وحشراته وبلکه معدنیاته حلولنی دخی اعتقاد ایدرلر وزعملرنجه مدار تفاوت میتك اتقا وعصیانده اولان حال وشانی اولوب مهمانتواز وغربا پرور اولان کمسه‌لرك ازواحی مرتبه‌سنه کوره اجساد بشریه‌یه حلول ایدر · مثلا ابرارك طبقهٔ علیاسندن ایسه اولاد ملوك وسلاطینه واکر مادونی اولان طبقه‌دن ایسه اکا کوره انلرك مادوننه واکر بك شریر ایسه حین وفاتنده کلب وخنزیر مثللو حیوانات اولادندن قنغیسنك میلادی تصادف ایدر ایسه انك جسدینه انتقال ایدر · وحتی اکر بك بیوك عذابه مستحق اولمش ایسه آتشده یانمق ایچون تیمور کبی بعض معادنه حلول ایلر · فقط روحك بودوری مجازات ایله تربیه ایچون اولمغین کسب صفوت ایدنجیه‌دك بویله تکرر ایدر ونهایت کماله کلدکده کوکده بریلدز اولوردیرلر ·
والوهیت ونبوت حقنده اولان زعم باطللری برملتك اعتقادینه بکزه‌مز شویله‌که الوهیت هابیله واندن شیته حلول ایتدی وآدم نبی کریم ایدی صکره الوهیت اسمعیله ونبوت ابراهیمه انتقال ایتدی وبعده نبوت موسایه واندن عیسایه واندن حضرت محمد بن عبد اللهه انتقال ایتدیکی مثللو الوهیت دخی هارونه واندن بین‌النصاری بطرس دیو معروف اولان شمعونه واندن علی بن ابی طالبه انتقال ایدوب تاکه آسمانی حله‌یه بورینوبده آسمانه صعود ایله شمسده جایکیر اولنجه‌یه‌دك انده استقرار ایتدیکنه وحالا شمسده ایدوکنه ذهاب ایله سماده‌کی کواکب کبار عقال نصیریه‌نك ارواحیدر دیو اعتقاد ایتدکلرینه بناءً وقت طلوع وغروبده شمسه سجده وکواکبه احترام ایدرلر · ودعالرنده حاجتلرینی کواکب زاهره حرمتنه علی اعلادن ایسترلر · واصحاب کرامدن مقداد بن ابی‌الاسوده رب‌الناس دیوب علی محمدی واودخی سلمانی واودخی مقدادی ومقداد سائر عبادی خلق ایلدی دیرلر وجوامع وکنائس کبی معابد

مخصوصەلری اولمامغله هر وقت خانەلرنده اجتماع ایدوب وعقال ومشـایخ کلەرك برمقدار قصص وخرافات واخبـار اوقویوب بوکا بیرام دیرلر وبومقوله بیرام جمعیتلری ایچون بهرحال خانەلرنده برر محل محفوظ مخصصلری اولوب اکا اجنبی داخل وواقف اولەمز واکر قضـارا کیرەجك اولسـه بهرحال انی کیزلوجه اتلاف ایله غائب ایتمکه سعی ایدرلر وعید میلاد ورأس سـنه کبی کندولرینه مخصوص بیرام کونلری دخی واردر . واك بیوك بیراملری نیسـانك دردنجی کونیدرکه نیروز دیرلر .

والحاصل جهـات عدیده ایله درزیلره بکزه دکلری مثللو شمس ایله کواکبه پرستش ایتملریله مجوسه دخی بکزرلر وبطرسه تعظیم وجمعیت دینیەلرنده شرابی استعمال وشربنی استحلال ایتمك ونصارا ایله برابر بیرام ایلمك کبی شیلرله دخی نصارایه بکزرلر وحضرت علی‌یه وائمهٔ اثنی عشره تعظیم ایتملریله روافضه بکزرلر وحقیقت حالده جملەسـنه مغایر اولوب اطوار کافهٔ مللدن خارجدرلر حفظنا الله من شرور عقائدهم .

* طاهر عمرك کیفیت ظهوری وجزارك برالشامده ظهور نام وشانی *
* وبرالشامك بعض وقایع حربیەسی *

شیخ طاهر عمرك برالشامده کسب نفوذ واسـتقلال ایتمسی بووجهله منقولدرکه زیدان نام کمسه مدینەدن صفد دیارینه کلمش وعمر نامنده اولان اوغلندن اشـبو طاهر عمر تولد ایتدکده ظاهر تسمیه اولنوب عربك عادتی اولدیغی اوزره اوغلك اسمی بابایه مضاف قلنه کلدیکندن ظاهر عمر دینلمشدر . فقط ظای معجمه ایله ظاهر اسمی اولطرف اهالیسنه مخصوص اولدیغندن محال سـائرەده غلط اولەرق طای مهمله ایله طاهر عمر دیو مشهور اولمشدر . معن اوغللرینك انقراضندن صکره صفد دیاری بنو شهاب النه کچمکله طاهر عمر ابتدا انلرك طرفـندن حاکم نصب اولنمش اولوب انجق کوندن کونه کسب ثروت واقتدار ایدرك عکه وصیدا ویافه وحیفا ورمله ونابلس وصفد ممالکنه کافة متصرف اولمشدر . کندوسـنك مقری عکه اولوب اوغللرندن هربری برر ناحیەده حکومت ایلردی . وصیدا وصفد طرفلری اوغلی شیخ علی ظاهرك یدنده اولوب بلاد بشاره اصحابی اولان مشایخ بنی متوال انك امری التده ایدی .

(برمنوال)

برمنوال سابق علی بك دولته عصیان ایتدکده طاهر عمر دخی اکا اتباع ایلمش اولدیغندن مؤخراً علی بك مغلوباً مصردن خروجنده اکا دخالت ایدرك عکه‌یه کلدکده تکرار مصری ضبط ایتمك اوزره روسیه‌لولردن استمداد ایدرك اولوقت آق دکزده بولنان روسیه دونماسنی دخی عکه‌یه جاب ایتمشیدی . بو اثناده ایسه طاهر عمر اوغللریله بنوشهاب بیننـــده عداوت واقع اولوب شام طرفندن دخی طاهر عمر اوزرینه عسکر سوق اولندیغندن علی بك کرك معیتنده بولنان عساکر مصریه‌یی وکرك جلب ایتمش اولدیغی روســیه دونماسنی طاهر عمره اعانه ایچون بروطرفه سوق ایتمکه مجبور اولمشیدی .

تفصیل حال بومنوال اوزره درکه بالاده بیـان ایتدیکمز وجهله جزار مصردن فرار ایله درســعادته کلدکدن صکره حلبــه واندن شــامه کیدوب مدار تعیش بوله مدیغندن (۱۸٤) سنه ســنده بیروته واندن دیرالقمره کلوب اولوقت بنو شهـابدن جبل درز حاکمی بولنان امیر یوسف کندوســنه زیاده احترام ایتمکله برمدت انك یاننده اقامت ایتــدکدن صکره شــامه عودت ایدوب برمدت دخی اوراده برآقچه‌سز سفالت چکدکدن صکره برارالق ارمنی قیافتنه کیره‌رك تبدیلاً مصره کیدوب اوچ کیجه قدر خانه‌ســنده بیتوتت ایتدکدن صکره خانه سنده‌کی مالنی الوب تکرار شامه کلمشیدی .

(۱۸٥) سنه‌سی خلالنده شامده اقامت اوزره ایکن برمنوال سابق درزیلر ایله طاهر عمرك اوغللری اره‌ســنده ظهور ایدن عداوت فرصت اتخـاذ اولنه‌رق مصرلی وکیل عثمان پاشا شام جانبی سرعسکری نصب اولنوب درزیلرله بالاتفاق صیدانك طاهر عمردن استخلاصنه مأمور قلنمغین عثمان پاشا دخی عساکر وفیره جمعله ســابقا قدس متسلمی خلیل پاشایی باشبوغ نصب وتعیین و یانه جزار احمد بکی دخی ترفیق ایلیوب صیدا اوزرینه ارسال ایتمکله شــامدن حرکت ایدوب صیدا قربنده درزی عساکریله برلشــه‌رك صیدا اوزرینه متهیء عزیمت اولمشلر ایدی . طاهر عمرك اوغلی شیخ علی طاهر دخی کندو عسکرینی واواثناده علی بکله برابر مصردن کلمش اولان عســاکر مصریه‌یی آلوب مقابله‌یه چیقمغله صیدا قربنده سهل الغازیه نام محلده تقابل فریقین وقوعنده اشقیـا طرفی غالب کلمکین درزیلر طاغه ودولت عسکری شامه رجعت ایتمشلر . وبوخلالده روسیه دونماسی دخی علی الغفـله بیروت پیشکاهنــه کلوب لنکر انداز اولمش ایدی که برمنوال مشروح علی بك تکرار مصری ضبط ایتمـك اوزره عکه‌یه جاب ایتمش اولدیغی روسیه دونماسنی صیدانك محافظه‌سی ضمننــده اوحوالی‌یه ســوق واجرا ایتمش

ایکن بروجه محرر عساکر شامیه ایله درزیلر مغلوب اولدقده روسیه دونماسی هرکس اویقوده ایکن علی الصباح بیروت ایسکله‌سنه کاوب ودونمادن براز عساکر طشره چیقوب بعض خان وخانه‌لری یغما ایتدکدن صکره ینه کمیلره عودت ایتمشلردر .

یکرمی درت سنه امیر جبل اولوب کندو اختیاریله حکومتی امیر یوسفه ترك ایدن عمی امیر منصور دخی بوائناده بیروتده اقامت اوزره بولنوب روسیه دونماسی بویله بغتة بیروت پیشکاهنه کلیجك بنوشهابدن بعضیلرینی استصحاب ایدرك بیروتدن فرارا یلمشیدی . فقط طاهر عمرله بینلرنده حقوق قدیمه ومودت مستدیمه اولمق حسبیله ودونما امرالنه یکرمی بشبیك ریال ویروب اطماع واقناع ایتمسیله دونمایی اعاده ایتدیرمشدر . لکن امیر یوسف دونمانك کلوبده بووجهله ضرره بادی اولدیغنی عثمان پاشایه انها و بیروتك محافظه سیچون برمقدار عسکرله جزار احمد بکك بیروته ارسال اولنمسنی استدعا ایتمش اولدیغندن عثمان پاشا دخی برمقدار مغربی عسکرلریله کتخداسنی وجزاری بیروته ارسال ایتدکده چونکه بیروت اولوقت بنوشهاب الندە اولمغله امیر یوسف بیروت قلعه سنی جزاره تسلیم وسپارش ایدوب وقلعه محافظلرینی وسائر مأمورینی جلبله جزارك امرینه اطاعت ایتملرینی امر وتنبیه ایلیوب کندوسی بوائناده بلاد جبیلده عصیان ایتمش اولان مشایخ بنی حماده‌یی تأدیب ایلمك اوزره جزار ایله برابر کلش اولان مغربیلری استصحابله اولطرفه حرکت ایتمشیدی . اتمام مصلحتله بیروته عودتنده جزارك وکتخدا بکك بیروتده اقامتلرینه حاجت قالمدیغندن کتخدا بك شامه عودت ایده‌جك اولدقده امیر یوسف جزارك بیروت محافظه سنده ابقاسی خصوصنی عموجه سی امیر منصور ایله مذاکره ایدوب امیر منصور جزارك طور ومشوارینی بیکنمیه‌رك بوکا بك امنیت جائز اولمز وبرکره بیروتده یرلشورسه صکره عزل واخراج ایده‌مزسین دیو جزارك دخی شامه ارسال اولنمسنی تنسیب وتوصیه ایتمش ایسه‌ده امیر یوسف عموجه‌سنك بونصیحتنی دکله‌میوب ینه جزاری بیروت محافظه‌سنده ابقا ایتمکله کتخدا شامه عودت ایلدکده دخی جزار بیروت محافظه‌سنده قالوب ینه مالك زمام امور مملکت اولمشدر .

انجق بوائناده جزارك نامی ینه میدانه چیقوب برمنوال سابق ابوالذهبله بینلرنده واقع اولان ماجرادن طولایی ابوالذهب اولحوالیده انك وجودینی ایستمدیکندن (١٨٦) سنه‌سی خلالنده امیر یوسفه خفیاً برمکتوب یازوب جزارك مصرده ایکن واقع اولان خیاناتندن بحثله انی قتل ایدوبده باشنی مصره کوندردیکی حالده

کندوسنه ایکیوز بیك ریال وعد ایتمش ایدی . لکن بو خلالده جزار دولت علیه‌نك نظرنده دخی معروفیت کسب ایتمش اولدیغندن دولت علیه‌نك تکدیر وعتابندن خوف ایلرم دیو اعتذار ضمننده امیر یوسف طرفندن ابوالذهبه جوابنامه تحریر اولنمشدر .

بوندن صکره جزار بیروت قلعه‌سنك منهدم اولان یرلرینی تعمیر واحکامه تشبث ایدوب بو بابده اولان حرص وانهماکنی امیر یوسف کوزیجك شبهه‌یه ذاهب اولوب شویله که قلعه‌نك امر استحکاماتی ختام بولدیغی حالده جزاری بورادن چیقارمق مشکل اولور ملاحظه سیله قلعه‌نك امر تعمیرینی ترك ایله شامه کیتسون قلعه‌نك محافظه‌سنی بن دولت علیه‌یه متعهد اولورم دیو جزاره تحریر واشعار ایتمش ایسه‌ده جزار اصغا ایتمیوب اولکیدن زیاده قلعه‌نك استحکاماتنه اهتمام کوستردکدن بشقه جبل اهالیسنك مسلح اوله‌رق قلعه‌یه کیرمسنی منع ویساغ ایتدیکندن امیر یوسف عساکر ایله بیروت اوزرینه حرکت ایلدیکی جزارك معلومی اولدقده امیر یوسفه خبر کوندروب کندوسی یالکز بعض اتباعیله وامیر یوسف دخی بعض مشایخ ایله کلوب برمحلده ملاقات برله قطع مادهٔ مخاصمه اولنمسنی طلب ایتمکله امیر یوسف دخی اولوجهله کلوب جماعت قلیله ایله بیروت قربنده جزار ایله ملاقات ایتدکلرنده جزار امیر یوسفی درلو کلمات دسیسه کارانه ایله اقناع ایدوب قرق کون مهل المش واندن صکره بیروتی ترك ایله شامه کیتمك اوزره بینلرنده مقاوله اولندیغنه بناءً امیر یوسف جبله عودت ایلمش ایدی . جزار دخی بیروته کلوب وکیجه‌یی کوندوزه قاتوب قرق کون ظرفنده قلعه‌نك کافهٔ لوازمات ومهماتنی اکمال ایتدکدن صکره بروجه مقاوله شامه رجعت ایتمسی ایچون امیر یوسف طرفندن کلان خبره مخالفت اظهارندن بشقه قلعه‌ده‌کی مغربیلر وقت وقت چیقوب خارجده‌کی بلاد وقراپی یغما ایتمکه باشلدیلر . بونك اوزرینه امیر یوسف عساکر کلیه ایله کلوب بیروتی براً محاصره ایتدکدن بشقه طاهر عمره مراجعت ایدوب انك واسطه‌سیله اولوقت قبرس جانبنده بولنان روسیه دونغماسنی جلب ایدوب بیروتك جزاردن استخلاصنده التیوز کیسه آقچه دونغما قوماندانه وعد ایتمکین روسیه دونغماسی دخی بحراً بیروتی دوکمکه باشلادی . درت آی قدر براً وبحراً بیروت محاصره اولنوب نهایت ذخیره‌دن اثر قالمامغله جزار ویره ایله قلعه‌یی تسلیم ایتمکه مجبور اولمغین بوبابده اودخی طاهر عمری توسیط ایدرك کندویه وآدملرینه برضرر ایرشدیرلمامك شرطیله قلعه‌یی طاهر عمرك طرفندن کلان آدمه واو دخی امیر یوسفه تسلیم

ایتدکدن صکره جزار آدملریله عکه‌یه کلدکده طاهر عمر کندوسنه زیاده رعایت ایدوب وحیوانات ومواشی ویروب معززاً شامه ایصال ایلدی . لکن جزار شامه وصولنده طاهر عمرك حیواناتنی ضبط ایله رد واعاده دن استنکاف ایتمشدر . وامیر یوسف بیروته داخل اولدقده اهالی یی التیوز کیسه آقچه تجریم ایدوب بروجه مقاوله دونتما قومندانه تسلیم ایلمشدر .

طاهر عمرله امیر یوسفك بیننده برمدتدنبرو درکار اولان عداوت بووجهله مبدل محبت اولمش وبوخلالده طاهر عمر استعفای قصور داعیه سنه دوشوب شام والیسی عثمان پاشا دخی صیدا ایالتنك بیك کیسه آقچه بقایاسنی ویردکدن صکره هرسنه دردر یوز اللیشر کیسه مال مقطوعنی ویرمك شرطیله جرمنی دولت علیه‌یه عفو ایتدیره جکنی تعهد ایتمش وحتی بواثناده سلطان مصطفی حضرتلرینك وفاتنه مبنی اطرافه نشر اولنان اعلانات صره سنده شام والیسی طرفندن امیر یوسفه کوندریلان تحریراتده طاهر عمرك دولت علیه‌یه عرض انقیاد ایتدیکی وکندوسی دخی کیفیتی طرف دولت علیه یه انها ایله عفو ایتدرمکی تعهد ایلدیکی مندرج بولنمشدر . وطاهر عمر دخی درسعادته ارسال ایلدیکی مکتوبنده وکیل عثمان پاشانك اول حوالی‌یه سرعسکر نصب اولندیغی وقته‌دك میانه ده برودت باقی ومستمر اولمش ایسه ده حالا مندفع وبرطرف اولدیغی بیانیله استعفای قصوره مبادرت ایلمش وکیفیت برمنوال محرر عثمان پاشا طرفندن درسعادته انها واشعار اولندقده طرف دولت علیه‌دن دخی انهاسی قبول قلنمغله هرطرف برلشه‌رك اقطار شامیه ده حسن وفاق حصولیله غائله برطرف اولمش ایدی .

لکن بو محبت واتحاد چوق سورمیوب عثمان پاشا ایله امیر یوسف بیننده عداوت ظهورینه مبنی عثمان پاشا اون بش بیکی متجاوز عساکرله شامدن خروج ایدوب بقاعده نصب خیام ایتمکله طرفیندن محاربه‌یه قیام اولندقده امیر یوسف بنی متوالك شیخ المشایخی اولان شیخ ناصیف نصاردن استعانه ایلمش اولدیغنه مبنی شیخ ناصیف درحال عساکریله بقاع حوالیسنه کلش اولدیغی حوادثی عثمان پاشایه واصل اولدقده کیجه‌لین شامه فرار ایتمکله درزیلر کلوب چادرلری وطوپلری اخذ وغارت ایتمشلردر . اشته بوسببدن عثمان پاشانك وزارتی رفعله خطهٔ شام عظم زاده محمد پاشایه احاله بیورلمشدر .

احوال عراق

بغداد شهری خلفای عباسیه‌نك بنا کرده سی وپایتخت حکومتلری اوله‌رق قدیمی منشأ شقاق ونفاق اولان دیار عراقك مرکز اداره سی بولندیغی حالده حوزهٔ حکومت دولت علیه یه داخل اولدقدنصکره کردستان طرفی بغداد والیلکنك تحت نظارتنده بوانه رق امراسنك عزل ونصبلری اگرچه بغداد والیلرینك بیورلدیسیله اوله‌کلور دیسه ده اوجاقلق اوله‌رق معدود خاندانلره منحصر اولوب خصوصیله بابان خاندانی زیاده زور وقوت اصحابندن اولملریله بابان سنجاغنه متصرف اولدقلرندن بشقه اکثریا کردستانك سائر طرفلرنده دخی نفوذ وحکومتلری جاری اوله‌رق گاه‌گاه بربرلری علیهنه اعمال سیف وسنان وبعضا دخی بغداد والیلرینه اظهار عصیان وبکده باشلری صیقی یه گلورسه ایران طرفنه عطف عنان ایده‌گلدکلرندن بوحوالی فتنه واختلالدن خالی اولمز . وبرطرفدن دخی طوائف عربان تك طورمیوب ارالق ارالق عصیان ایده‌گلدکلرندن بصره حوالیسی دخی دغدغه وغائله‌دن رها بولمز ایدوکندن ومقر سلطنت سنیه اولان درسعادته بعید بولندیغندن بغداد ایالتنك اداره سنده اوته‌دنبرو مشکلات کوریلوردی .

فاتح همدان دیو مشهور اولان حسن پاشانك اوغلی احمد پاشا مدت مدیده بوراسنك حسن اداره سنه موفق اولوب بیك یوز التمش تاریخنده وفات ایلدکده متوالیا کوندرلمش اولان والیلر وزرانك متحیز ومتشخصلرندن ایکن بریسی اداره یه موفق اوله‌مدیغندن اوطرفده پرورش بولمش وبغدادك داخل وخارجنه وقوف ومعلومات کسب ایلمش اولان ذواتدن برینه احاله سی لازم گلمکله فی‌الاصل احمد پاشانك کوله‌لرندن اولوب مدت مدیده کتخدالق خدمتنده بولنمش وبعده دامادی اولمش اولان میر میراندن سلیمان پاشا عهده سنه (١١٦٣) سنه سنده رتبهٔ وزارتله بغداد ایالتی توجیه بیورلدقده برچوق کوله‌لر اشترا وانلره جندیلك وسلحشورلق تعلیم وکرك دائره سی کدکلرنده وکرك سائر مصالح مهمه‌ده انلری استخدام ایله اوحوالیده بولنان خاندانلرك سدباب نفوذ خود سرانه‌لرینه قیام ایدرك کرك طوائف عربانه وکرك امرای اکراده کوز آچدرمیوب حتی کیجه یاریلرنده الغار وشبیخون ایتمك معتادی اولدیغندن بین‌العربان ابولیله دیو معروف اولمشیدی .
اون ایکی سنه قدر بغدادك ضبط وربطنه مقتدر وموفق اولمش ایسه‌ده ممالیکه زیاده اعتبار ایتمسیله بغدادده کوله‌من اوجاغنك ظهورینه برقپو آچمش اولدی .

شویله که یتمش بش سنه سنده وفات ایلدیکی خبری درسعادته واصل اولیجق درحال
بغداد ایالتی رقه والیسی بولنان سعدالدین پاشایه توجیه اولنمش ایسه‌ده متعاقباً
بغداددن عرض ومحضر کلوب سلیمان پاشانك بغداده تشخص وتعین ایتمش اولان
سابق ولاحق یدی عدد کتخدالرندن برینك بغداد والیلکنه تعیین
بیورلمسی انها واستدعا اولنمش اولمسیله ایچلرندن علی کتخدا بالانتخاب عهده سنه
رتبهٔ وزارتله بغداد ایالتی توجیه قلنمشیدی . اودخی ذکرلی وممدوح
الصفات برذات اوله‌رق برمدت حسن ادارهٔ ایالته موفق اولمش ایسه‌ده حسد
ورقابت داعیه‌سیله دیکر کتخدالر بغداد یماقلرینی و بعض ییغزانی علی پاشا علیهنه
تحریکه مبادرت واودخی ماده‌یی حس ایدیجك اشقیانك تأدیبنه مسارعت ایتمکله
کتخدالر آتش فتنه‌یی اشعال وایچلرندن عمر کتخدانك باشنه اجتماع برله نهایت
(۱۷۷) سنه‌سنده علی پاشایی قتل واعدام وکویا علی پاشا فی‌الاصل قزلباش اولدیغندن
بغدادی عجمه ویره‌جك ایدی درسعادته تحریره ابتدار اولنسه شایدکه تأخیر
مصلحته سبب اولور ملاحظه‌سنه مبنی همان قتل ایله غائله‌سی دفع اولندی وعمر
کتخدا دخی عاقل ورشید وادارهٔ مملکته قادردر دیو دولت علیه‌یه انها واعلام
ایتملریله ایجاب وقت وحال اوزره ضروری استدعالرینه موافقت اولنه‌رق عمر
کتخدا عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله بغداد ایالتی توجیه اولنوب اشته بو وجهله
کتخدالرك نائل مرام اولملری انلری بر کوله من اوجاغی شکلنه قویمغله ارتق
امرای مصریه‌یه تقلید ایدرك ایستدکلرینی اجرایه قالقشدقلرینه مبنی بوندن صکره
بغدادده دخی ممالك غائله‌لری ظهوره باشلامشدر . والیلر دخی انلرك متحیزلرینی
کندویه داماد وکتخدا ایدرك زمام امور مملکتی انلره تسلیم ایده کلدکلرندن رفته
رفته بغدادك حل وعقد اموری انلرك النه کچمشدر .

اشته عمر پاشا بووجهله بغداد والیلکنه نائل اولوب انجق حد ذاتنده بهادر وضبط
وربطه قادر برذات اولدیغندن وابتدالری طریق عصیانه سلوك ایدن بعض عشائری
تأدیب وترهیب ایلدیکدن هرکس شدت وصولتندن هراسان ولرزان اوله‌رق اکثر
ایامی آسایش اوزره مرور ایلمش اولوب حتی سکسان ایکی سنه‌سی سفرنده هر
طرفك آسایشی منسلب اولمشیکن بغدادده برکونه راحتسزلق حس اولنمیوب صحیحا
دار السلام دینمکه شایان ایدی .

لکن سکسان التی سنه‌سنده ظهور کلان طاعون ایله حالی دیکر کون اولوب شویله که
مدت قلیله ظرفنده نفوس کثیره دیار آخرته کیتمش وپك چوق کیمسه‌لر بونك
دهشتندن آخر دیاره فرار ورحلت ایتمش اولمسیله نیجه خانه‌لر قپانوب نیجه خانمانلر
سونمش وشهر شیرین بغداد برخرابه زاره دونمش ایدی .

(التی)

التی آی صکره بو آتش بلا منطفی ومنقطع وخلقك خوف وخشیتی زائل ومندفع اوله‌رق هرکس یرلو یرینه عودت وبغداد فی الجمله کسب صورت عمارت ایلدیسه‌ده اسکی حالنه کلمك وقته محتاج اولدقدن بشقه ایش باشنده بولنان یرار ومداخل ومخارج مملکتی بیلور مجرب الاطوار کیمسه‌لر قالمدیغندن عمر پاشا عربان واکراددن برطام نادانی استخدامه مجبور اولمغله ایشلر نااهل اللرینه کچه‌رك مملکت بروجهله سامان وانتظام کسب ایده میوب مصالح مهمه یوزی اوستنه قالمق لازم کلمکین مترقب فرصت اولان عربان وعشائر طرف طرف باش قالدرمغه باشلامشلر ایدی .

بوخلالده بابان امراسی بیننده رونما اولان مجادله‌لردن طولایی کردستان جهتی دخی حال اغتشاش واختلالده ایدی .

* احوال ایران زمین *

بالاده بیان اولندیغی وجهله نادر شاه برمدت جهانکیرلکله آتوب طوتدقدن صکره قتل اولنمغله خانلردن بعضیلری یرینه شاه اولدیلر ایسه‌ده بریسی باش ایده میوب چونکه نادر شاه عسکریدن اولدیغی حالده جهانکیرلکله خروج ایدوبده شاه ایران اولمسی بتون عجم خانلرینی بو سودای خامه دوشورمش اولدیغندن هر بری داعیهٔ استقلاله دوشوب کیمیسی شاهلق هوسیله وکیمیسی صفویه‌دن ویاخود نادریه‌دن برشهزاده‌یی ایران تختنه اجلاس ایتمك ادعاسیله ممالك ایرانده طرف طرف فتنه واختلالر چیقاردیلر .

فقط ایچلرنده زند کریمخان عدل وسخاوت یولنی طوتوب ایران خلقنی جلب ایله جمعیتنی تکثیر وسائرلرینه غلبه ایدرك ممالك ایراندن فارس وعراق عجم قطعه‌لرینی وخراسان دیارینك اکثر محللرینی تسخیر ایتدی . واکرچه آذربایجان قطعه‌سی مستقل خانلر النده ایسه‌ده انلر دخی کریمخانه صورت انقیاد کوستروب هدایا وارسالات ایله خدمت ایدرلر ایدی .

بو صورتله کریمخان ممالك ایرانده بالاستقلال حکمران اولدی . انجق شاهلق ادعاسی ایتمیوب راه ورسم مذهب امامیه‌یه رعایت ایدرك کندویه شاه وکیلی دیو نام ویردی .

چونکه روایت اولندیغنه کوره شیراز حوالیسنده متوطن قونار کوچر اکراددن اوله‌رق غلات شیعه‌دن غرابیه مذهبنه سالك زندیه عشیرتندن قرق تاریخلرنده نادر شاهك کرها الدیغی نفرلردن بری دخی اشبو کریم خان اولمغله برمدت نادر شاهه وصکره دخی نادر شاهك برادر زاده‌سی اولان عادل شاهه وسائرلرینه

عسکرلك ایدرك اون باشیلق ومؤخراً بیکباشیلق رتبه‌سنی احراز ایتدکدن صکره التمش بش تاریخلرنده عجمك اختلالاتی فرصت اتخاذیله کندو کندویه خانلق پایه‌سی ویره‌رك وسائرینه غلبه ایدرك تخمیناً یتمش اوچ خلالنده اول طرفلرده مرجع کل اولوب بالاستقلال حکمران ایران اولمش ایدی . لکن کندینك اصالتی اولمیوب ایرانلو ایسه بویله فرومایه‌نك شاهلغندن ممنون اوله‌میه‌جقلری جهتیله شاهلق ادعا ایتسه انجام کاری سائر شاهلق ادعا ایدوبده باشه چیقاره میانلر کبی فنا اوله‌جغنی ملاحظه ایتدیکندن ونادر شاه بوقدر قوت وقدرت کسب ایتمشیکن عاقبتی فنایه منجر اولدیغی کندویه بر بیوك عبرت اولدیغندن شاهلق عنوانندن فراغت ایدرك ایران وکیلی نامیله کسب استقلال ایتدیکندن صکره شیرازی مقر حکومت اتخاذ ایدوب ایرانده اصحاب تعین اولان خانلرك اولاد واقاربندن معتبر ومعتنا کفیللر اله‌رق کندولرینه منصب وایالت توجیه ایده‌کلدیکندن حکومتنه قوت واستحکام ویرمش وبو صورتله کرك کندوسی وکرك اخلافی قرق سنه‌یی متجاوز ایرانده حکومت ایلمشلردرکه بونلره زندیه دینلور .

لور وبختیاری وکوران ولك وکرد طائفه‌لرینك جمله‌سی بر اصلدن متشعب اولدقلری حالده هر بری متعدد عشیرتلره منقسم اولمشلردر . بونلر ایرانك قدیم یرلولری اولدقلری حالده وقایع جسیمهٔ قدیمه ایجاب والجاسیله طاغلره چکیله‌رك شیراز الکاسنده واقع هرمز دیارندن تاملاطیه ومرعش جوارینه‌دك یایلمشلر . وکندولرینی جهالت وبدویت استیلا ایتمکدن ناشی اصل ونسبلرینی فراموش ایلمشلر ایسه‌ده بعض اصول وعادات قدیمه ده اتحاد واتفاقلری کندولرینه برقوم اولدقلرینی حس ایتدرمکله طبیعی یکدیکرك غیرتنی کودرلر .

ایشته کریم خانك قبیله‌سی اولان زند عشیرتی دخی بوقبائل اکراددن برشعبه اوله‌رق کریم خان قباجه برکرد قوجه‌سی اولدیغی حالده نادر شاهك زوال دولتیله ایرانك هرج ومرج اولدیغی اثناده جالس تخت ایران اولمسنه کندوسی متعجب ومتحیر ایکن ایش بیلور برکمسنه اولدیغندن ممالك ایرانده کسب استقلال ایدوب طوائف مرقومه ایسه اتحاد قومیت غیرتنی کوده‌رك وایچلرندن بویله حکمدار ظهور ایتمسیله حصه‌دار فخر ومباهات اوله‌رق کافه‌سی کریم خان طرفنه مائل ومنجذب اولدقلرندن ممالك محروسه مضافاتندن اولان کردستانك امر محافظه‌سی قوهٔ جسیمه‌یه موقوف قالوب بوکا نظارت ایده‌جك بغدادك اداره‌سی ایسه بروجه بالا مختل ومشوش اولیجق اول حوالی برحال مخاطره‌یه دوچار اولمشیدی .

کریم خانك ایران حکمدارلغی طرف دولت علیه‌دن دخی تصدیق اولنمشیدی .

(حتی)

حتی شهریار زمان عبدالحمید خان حضرتلرینك ابتدای جلوسلرنده کندوسنه نامه رس ارساليله جلوس همايون بشارتنی حاوی نامهٔ همايون کوندرلمشيدی . وعجمك اختلالاتی حسبيله خانان ايران بربريله اوغراشدقلری اثناده اهالیٔ ايران بيزار اولوب آذربايجان اهاليسی طرف دولت عليه‌دن طلب حمايه ايدرك ايرانك بعض محللرينك ضبطنه بالدفعات تشويق وترغيب اولنمش واولوقت ادنی همتله ايرانك بك چوق محللری ضميمهٔ ممالك محروسه قيلنه‌بيلور ايكن نادر شاه زماننده ايرانلولر ايله ياپيلان عهدنامه‌يه رعايت اولنه‌رق خلافنه حركتدن احتراز اولنديغندن وممالك محروسه‌نك وسعتی كافی كورنديكندن ممالك ايرانه تعرض اولنمامش وسرحد نشين اولان وزرا وامرايه دخی عهدك خلافی وحقوق همجواری‌يه منافی حركتده بولنماملری تنبيه اولنمش ايدی . بناءً علی ذلك كريم خان دخی طرف دولت عليه‌دن امين ايدی . لكن صكره‌لری كردستان ايشلرندن طولايی دولتين بيننه برودت كيرمشدر .

* بابان اوجاقلغی *

پوژدر قضاسنده فقيه احمد نامنده بريسی اساس اوله‌رق بابان اوجاقلغنی ميدانه چيقارمش واوغلی ماودو شهربازار ودها سائر اول حوالی قضالرينی ضبط ايلمش اولوب انك اوغلی سليمان بك (۱۰۸۰) تاريخنده قره چولان سنجاغی ناميله اول يرلرك حكومتی ويرلمش ايدی . اشبو سليمان بك اردوی همايون ايله برابر عودتده بوطرفه كلوب ادرنه‌ده وفات ايتمكله متصرف اولديغی محللرك برازی اوغلی بكر بكده وباقيسی اسكی متصرفلری اولان زنكنه عشيرتنده قالوب برمدت صكره ايران سفری اثناسنده اردلان يعنی سنه وصوغوق بولاق اراضيسی انضماميله قره چولان سنجاغی سليمان بكك ديكر اوغلی خانك پاشايه ويرلمش واندن صكره برادری خالد پاشا وانك اوغلی سليمان پاشا حكومته كچوب بونك وقتنده كوی وحرير سنجاغی دخی قره چولانه الحاق اولنمشيدی . وبو ايكيسنك زمانلرنده نادر شاه اولطرفده فيض بولدقجه خالد پاشانك برادر زاده‌لرندن سليم بك نامنده بری ايرانيان طرفندن اول حوالی‌يه تسليط اولنمش ايسه ده سنجاغك متصرفلری صره‌سنده صاييلمز وايرانلو زوريله دها برقاچ كشی لجام اداره‌يه ال اوزاتمق ايستمش ايسه ده انلرك حكومتلری تاريخجه هيچ تصديق ايدلمز . سليمان پاشادن صكره متصرفلق برادرلری اولان محمد واحمد ومحمود پاشالر بينلرنده دوران ايدوب هر بری بالمناوبه سنجاغه متصرف اولمشلردر .

اشبو بابان خاندانندن متصرفلغه ملازم بولنانلر اکثریا کندولرینه طرفدار پیدا ایتمك ایچون بغداده اقامت ایدوب بعضا دخی ایچلرندن بعضیسی لمصلحة متصرفه قارشو جلب وتألیف اولنه‌کلدیکندن دائما بغداده بو خاندانه مخصوص برقوناق بولنوردی . وبوخاندانذن هرقنغیسی متصرف اولسه یرینه ملازم بولنان بهرحال اکا رقیب اوله‌رق بری دولتعلیه‌یه مخلص کچینورسه طرف آخر ایرانیانه میال اوله‌کلمشدر .

بوصورتله احمد ومحمود پاشالر بالاتحاد بغداد والیسنه منقاد اولوب بیوك برادرلری اولان محمد پاشا ایسه ایرانیانه استناد ایلدیکندن بینلرنده حادث اولان جنك وجدال برچوق غائله‌لره ونهایت جلد آتیده بیان اولنه‌جغی اوزره ایران سفرینه بادی اولمشدر .

بعده محمد پاشا بغداده واحمد پاشا بالعکس ایرانه مائل اولوب بوندن دخی نیجه غائله‌لر ظهور ایدرك نهایت بابان متصرفلغی محمود پاشاده قرار قیلمش وبیك یوز طقسان یدی سنه‌سنه قدر محمود پاشا متصرفلقده قالمشدر .

اندن صکره احمد پاشانك اوغللری ابراهیم پاشا وخالد پاشا وصکره محمود پاشانك اوغللری عثمان پاشا وعبد الرحمن پاشا وانلردن صکره ابراهیم پاشانك اوغلی سلیمان پاشا وخالد پاشانك اوغلی محمد پاشا صره سیله سنجاغه متصرف اولمشلردر .

بابان امراسنك بینلرنده‌کی رقابت وکشاکشدن دائما ایرانلو استفاده ایده‌کلوب بغداد ولایتی غوائلدن خالی قالمامش ونهایت بو اوجاق الغا ایله بابان امراسی متفرق اولمشلردر . زمانمزده اسملری مسموع ومعلوم اولان سلیمان پاشا ومحمود پاشا وعزیز بك مومی الیه عبدالرحمن پاشانك اوغللریدر . وسلیمان پاشانك اوغللری اولان احمد پاشا وعبد الله پاشا وقادر بك ومحمد بك الآن برحیاتدرلر .

بو سنجاغك مرکزی قره‌چولان ایکن مؤخراً مومی الیه ابراهیم پاشانك مجددا تأسیس وانشا ایتدیکی سلیمانیه قصبه‌سی مرکز لوا اولمشدر . تفصیلی جلد ثالثده کله‌جکدر

خاتمه

(۱۱۸۸) سنه‌سنده دولتعلیه‌نك فهرست احوالی ودول سائره ایله اولان مناسباتی فصول سابقه‌ده بیان اولنان منوال اوزره اولوب اندن صکره ظهوره کلان وقایع دولتعلیه بمنه تعالی بوندن صکره‌کی جلدلرده بیان اولنه‌جقدر .

* درون کتابده موعود اولان صور اوراق *

(١)

(واصف افندی طرفندن جمع ایلدیکی وقایع جریده‌لرینك تقدیمنه دائر تحریر)
(وتقدیم اولنان تقریرلرك صورتلری)

معروض قوللریدرکه

ایکیوز سکز سنه‌سی اواخرندن اون اوچ سنه‌سی رمضانه کلنجه مقدما نوری بکك التی جلدده یازدیغی وقایع موضوع فن تاریخ اوزره مجدداً قلمه النوب مناسبت کلدکجه فوائد ملکیه درج وحکمت عملیه کیسه‌سندن نقد بضاعه خرج اولنوب مأموریت چاکرانه‌مدن بو کونه کلنجه مرأت کائناتده صور تمای حدوث اولان وقایع دیوانیه وحوادث یومیه ضم والحاق اولنوب جلوس همایون میامن مقرون همایوندن الی یومنا هذا شیرازه بند ظهور اولان وقایعك جمله‌سی قلم عاجزانه‌مله آرایش لوحهٔ سطور وبوعبد کمتره باعث فخر نامحصور اولوب ذکر اولنان اجزای جدیده مقدما نقش حریر تحریر ایلدیکم جلداوله ثانی اولمق اوزره تذهیب وتجلید وعتیق وقایعك ایکی جلدی مقدما عرض اولنمش اولمغله باقی درت‌جلد ایله حضور مکارم محصور حضرت شهنشاهی‌یه رفع اولنمق ایچون تقدیم پیشکاه آصفانه‌لری قلندی . چاکر قدیملری فن انشا وتألیف لفظ ومعناده راجل وبلکه اعیی من باقل اولوب سبك کلام وافادهٔ مرامده من‌غیر اختیار واقع اولان قصورم دامن عفو ایله مستور وآثار عاجزانه‌م عین رضا ایله منظور بیورلمق بابنده امر وفرمان من‌له اللطف والاحسان حضرتلرینکدر .

* تقریر دیکر *

بیك ایکیوز اون بش سنه‌سی محرمندن اون التی سنه‌سی صفرالخیری غایتنه دك دولت علیهٔ ابدی الاستمرارده واقع اولان حوادث واحوال قلم عبد کئیب البال ایله تفصیل واجمال اولنوب کعبة الاقبال ارباب آمال اولان حضور مواهب محصور حضرت شهنشاهی‌یه عرض وتقدیم اولنمق ایچون مرفوع پیشکاه معالی اتصاللری قلندی شمدی‌یه‌دك حق عاجزانه‌مده جلوه‌کر مجلای ظهور اولان عنایت بیغایت‌اولیای نعما استعطاف مروءت واحسانه یوز قومیوب چاکر کمترلرین

مستغرق لجهٔ ادب وحیا ایتدیکی بدیهیاتدن اجلی ایسه دخی مکارم والطاف اولیای نعمادن اظهار صورت غنا رسم عبودیتدن خارج برمعنی اولوب علی الخصوص برمقتضای تقدیر سبحانی دوچار اولدیغم قضاء ناکهانی هر حالده بو بندهٔ ناتوانی مستحق رأفت وشفقت خسروانی ایدوب خانه بر دوشاق مذلتندن رهیاب اولمق ایچون اولاد وعیال ستر اولنه‌جق قدر برمحل بناسنه مدارا بهرسال اجزای وقایع عرضنده میری طرفندن احسان اولنان عطیهٔ همایونه برمقدار ضم وعلاوه اولنمق رأی زرین اصابتقرین آصفالرینه موافق کورایسه امرو فرمان .

* تقریر دیکر *

دولت علیهٔ ابدی الاستمرارده صروف روزکار ایله سرزدهٔ ظهور اولان حوادثات یومیه ورسوم دیوانیه قلم شکسته رقم فقیر ایله نقش حریر تحریر قلنوب سنه‌ده بر کره عرض حضور لامع النور خدیوانه قلنور ایدی اون التی سنه‌سی صفرندن اون یدی سنه‌سی صفرینه کلنجه برسنه ظرفنده مشیمهٔ عالمدن تولد ایدن کیفیات ایله کمال دقت وتحری ایله جمع وتنظیم وبودفعه عتبهٔ کردون مرتبهٔ شاهانه‌یه رفع اولنمق ایچون پیشکاه آصفانه‌لرینه تقدیم اولندی . سابقی اوزره اجزای مذکوره‌نك عرضنه ارادهٔ مشیرانه‌لری تعلق ایلر ایسه امر وفرمان .

منقبت زیب شه‌جم مسند کمترین بندهٔ واصف احمد

نومرو

(٢)

* تیمورلنکك فرانسه قرالی التنجی قارلوسه مکتوبی *

امیر تیمور کورکان زند عمره

صد هزار سلام وآرزومندی ازین محب خود (ملك ره‌دی فرانسه) (١) قبول فرماید باجهان آرزومندی بسیار بعد ازتبلیغ ادعیه برأی عالی آن امیر کبیررا نموده میشود که فری فرنسسکس تعلیم‌ده بدین طرف رسید ومکاتیب ملکان را اوردونیك نامی وعظمت وبزرکواری آن امیر کبیررا عرضه کردعظیم شادمان شدیم ونیز تقریر

کردکه بالشکرا نبوه روان شدبیاریء باری تعالی دشمنان مارا وشمارا قهر وزبون کردمن بعد (فری جوان مارحسیا سلطانیه) بخدمت فرستادەشدوی بخدمت تقریر کند هرچه واقع شـدا کنون توقع ازان امیر کبیر داریم که دائما مکاتیب همایون فرستاده شود وسلامتی آن امیر کبیر بازنماید تاتسلی خاطر حاصل آید دیگرمی بایدکه بازرکانان شمارا بدین طرف فرستاده شودکه ایچنانکه ایشانرا معزز ومکرم سـازیم نیز بازرکانان مابدان طرف رجوع سازند ایشانرا نیز معزز ومکرم سازند وبرایشان کسی زور وزیادتی نکند زیرا دنیا ببازرکانان آبادانست زیادەچه ابرا زنمایم دولت باد درکامرانی بسیار سال والسـلام تحریرا فی غرة محرم المکرم سنه خمس وثمانمائة الهجریة (١) رەدی فرانسه یعنی (روه دو فرانسه) که فرانسەقرالی‌دیمکدر .

* مکتوب مذکورك صورت ترجمەسی *

امیر کبیر تیمور کورکان زید عمره

بومحبتك یوز بیك سلام وخیر خواهلغی ودنیـالر قدر چوق خلوصنی فرانسـه قرالی قبول بیورسون ادعیه تبلیغندن صکره سز امیر کبیرك رأی عالیلرینه عرض اولنورکه فرری فرانسـسقوس نام واعظ راهب طرفمزه کلدی وملوك مکتوبلری کتوردی وسز امیر کبیرك ایو ادینی وعظمت شـانی بزه بیلدردی چوق مسرور اولدق شودخی بیان اولنورکه لشکرانبوه ایله کیدوب یاوریء باری تعالی ایله بزم وسزك دشـمنلرمزی مضمحل ایلدم بوندنصکره سلطانیه شهـرینك مرخصەسی فرری جوانی حضور کزه کوندردم هرنه‌که واقع اولدیسـه عرض وتقریر ایدر شمدی سز امیر کبیردن رجا ایدرمکه دائما نامهٔ همایونلریکز ارسال قانوب بزه خبر سـلامت وعافیتکز اعلام اولنه تاکه خاطر اسـودەلکی حصوله کله وشـو دخی لازمدرکه سزك بازرکانلریکز بزم‌طرفمزه کوندریلوب نصل‌که انلری‌معزز ومکرم طوتار ایسەك بزم بازرکانلریمز دخی اولطرفه کیدەلر وانلریده معزز ومطیب ایلیه سز اوزرلرینه کمسەنك زجر وتعدیسی اولمیه زیرا دنیابازرکانلرله ابادان اولور باقی نه دیەلم نجه سنەلر دولت وکامرانیده اولەسز والسلام .

(٣)

* سلطان سليمان طرفندن فرانسه قرالى فرانچسقويه ارسال بيورلمش *
* اولان نامهٔ همايون صورتى *

هوالعلى الغنى المعطى المعين
حضرت عزت جلت قدرته وعلت كلمته‌نك عنايتى ومهر سپهر نبوت اختر برج فتوت پيشواى زمرهٔ انبيا مقتداى فرقهٔ اصفيا محمد مصطفى نك صلى الله تعالى عليه وسلم معجزات كثيرة البركاتى ودرت يارينك كه ابو بكر وعمر وعثمان وعلى در رضوان الله تعالى عليهم اجمعين انلرك وجميع اولياء اللهك ارواح مقدسه‌لرى مرافقتى ايله بن كه سلطان سلاطين وبرهان الخواقين تاج بخش خسروان روى زمين ظل الله فى الارضين آق دكزك وقره دكزك وروم ايلينك واناطولينك وقرمانك ورومك وولايت ذوالقدريه‌نك وديار بكرك وكردستانك وآذربايجانك وعجمك وشامك وحلبك ومصرك ومكه‌نك ومدينه‌نك وقدسك وكليا ديار عربك ويمنك ودخى نيجه مملكتلرك كى آباى كرام واجداد عظام انار الله براهينهم قوت قاهره‌لريله فتح ايلدكلرى وجناب جلالت مآبم دخى تيغ آتشبار وشمشير ظفر نكارم ايله فتح ايلدوكم نيجه ديارك سلطانى وپادشاهى سلطان بايزيد خان اوغلى سلطان سليم خان اوغلى سلطان سليمان خانم سنكه فرانچه ولايتنك قرالى فرانچسقوسن دركاه سلاطين پناهمه يرار آدمك فرانقپان ايله مكتوب كوندروب وبعض اغز خبرى دخى اصمرليوب مملكتكزه دشمن مستولى اولوب الآن حبسده ايدوككزى اعلام ايدوب خلاصكز خصوصنده بوجانبدن عنايت مدد استدعا ايلمشسز هرنكه ديمش ايسكز بنوم پايهٔ سرير عالم مصيرمه عرض اولنوب على سبيل التفصيل علم شريفم محيط اولوب تمام معلوم اولدى امدى پادشاهلر صنماق وحبس اولنماق عجب دكلدر . كوكلوكزى خوش طوتوب آزرده خاطر اولميه سز اويله اولسه بزم آباى كرام واجداد عظامنز نور الله مراقدهم دائما دفع دشمن وفتح ممالك ايچون سفردن خالى اولميوب بزدخى انلرك طريقنه سالك اولوب هرزمانده مملكتلر وصعب وحصين قلعه‌لر فتح ايليوب كيجه وكوندوز آتمز اكرلنمش وقليجمز قوشانلمشدر . حق سبحانه وتعالى خيرلر ميسر ايليوب مشيت وارادتى نيه متعلق اولمش ايسه وجوده كله باقى احوال واخبار نه ايسه مذكور آدمكزدن استنطاق اولنوب معلومكز اوله شويله بيله سز تحريرا فى اوائل شهر آخر الربيعين لسنة اثنتين وثلثين وتسعمائه .

بمقام دار السلطنة العليه
قسطنطنية المحمية المحروسه

(٤)

* سلطان سلیمان عصرنده ابراهیم پاشا طرفندن دیوان عالیده *
* فرانسه ایلچیسنه ایراد اولنان نطق رسمیدر *

اشبو دیوان عالیده هرکون وکلای دولت علیه ایله مجتمع اولدیغمزك حکمتی شوکتلو قدرتلو پادشاه عالمپناه افندمزك طرف شاهانه‌لرندن مأموراً مخصوص امور معظمهٔ ملکیه‌لرینی مذاکره ومشاوره ایتمك قضیه‌سنه مبنیدر . هرکس دیوان عالی‌یه شرفیاب قدوم ودخول اولدقجه اغراض وعلل مخصوصه‌سنی ترك برله ذهن وخاطرینه تبادر ایدن خلاصهٔ فکر وتدبیرینی شروط سربسیت وحق کویی‌یه رعایت ایدرك بیان وافاده ایدرز . بودفعه صدق وحقك انیس حقیقی وقرین صحیحی اولان سربسیت ایله جنابکزه هرنه افاده ایدرسك مغبرالخاطر اولمیه‌جغکزی مأمول ایدرز . متبوعکز اولان فرانسه قرالی سلطنت سنیه ایله عقد اتفاق ایده‌لیدنبرو فرانسه ملتی حقنده درکار اولان حسن توجه شاهانه‌نك اقتضاسندن ناشی اعداکزك مضرت وزوالنی التزام وبنیان دولتکزی تقویه واستحکام ضمننده قوت قاهرهٔ سلطنت سنیه‌یه منوط ومتوقف اولان جمیع اسباب ووسائل همکاری بیدریغ ومأمول ومتمناکز اولان مساعیٔ جمیله مبذول ومسئولاتکز توسیع بیورلمقده طرف دولت علیه‌دن قطعاً تجویز قصور اولنمامشیکن فرانسه طرفندن ظهور ایدن مدعا طریق حق وانصافدن بعید وعرض وناموسه دخی منافی وآیین دوستی واتحادك فسخنی موجب اولور اطوار کستاخانه‌کزه نظراً بلکه مراسم حیا وادبه دخی مخل اولدیغی بزدن غیری سزی سومیان اغیار دیه‌بیلور . متفق اولان ایکی دولت خلوص طویت وصدق نیت ایله طرفینه راجع اولان مهالك ومضاره ومشاق ومصارفه مشارك اوله‌رق اتفاقك بقاسنه سعی ایتمك کرکدر . والا مقابله بالمثل قاعده‌سنه رعایت واعانتده برطرفدن قصور اولنور ایسه اتفاق طبیعتیله ملغی ومنفسخ اولور . سز فرانسه‌لو دوستلرمز ایسه دولت علیه برتهلکه واضطرابه دوچار اولدقجه دائما تغافل وتسامح وملتکز برجنك ومخاطره‌یه کرفتار اولور ایسه اظهار کمال تیقظ وطلب اعانتده تعجیل وابرام ایدرك وقتاً من الاوقات معاونت لایقه ایله دولت علیه‌یه مددرس اولمیوب همان ساده وعدلر وبی فائده سفارتلر ایله دوستلق اظهار ایده‌کلورسز . آلمانیا ایمپراطوری واسپانیا قرالی اولان قارلوس دولت علیه علیهنه ممالك غربیه‌نك

بالجمله عساکرینی آوستریا ومجارستانه جلب وجمع وجزیرهٔ موره بلادی اوزرینه وطونس محاصره‌سنه سوق وتسلیط ایتمشیکن مشترك اولان دشمنمزك اشغالنه متعلق قتنی اثر محبت واعانتکز ظهور ایتدی . اکرچه دوستلغه منافی بوکونه وقوعیافته اولان قصور ومسامحه‌کزدن صرف انظار مروءت ایدرك عفو ایله معامله ایتمك ملتزممز اولوب انجق اول ایامده مضایقه واضطراب حالمزه رقت وشفقت ایتمامکز ودشمنك اول هنکامده اظهار ایلدیکی حقارت واهانتدن اصلا متأثر اولمامکز شویله طورسون دشمنمزه تبریك یوللو عرض خلوص دخی ایتدیککزه نیجه تحمل ایده بیلورز . ایتالیایه کچمك وسزه اعانت وخدمت ایتمك مأموریتیله سرعسکرمز اولونیایه‌دك قطع مسافه وسوق عساکر اسلامیه ایتمشیکن ایتالیا سواحلنده عساکرمزه معین اوله‌جق طرفدارلردن وتفاخرانه وعد وخبر ویردیککز دوستلردن هیچ بریسی کورنمدی وطرفکزدن دخی یکدمده بالاتفاق ایتالیایه لاجل‌الأشغال تعیین عسکر ایتمك مقتضای شروط دوستیدن ایکن سزلردن برحرکت رونما اولمیوب شویله‌که بزلر هرنقدر مقدما ومؤخراً رأی وتدبیرکزدن واعانت وهمتکزدن مستغنی اولدق ایسه‌ده سزلر نه بزه ونه کندیکزه یرایه‌جق طورده بولنوب دائما ایولك ودوستلق ایتمك فرصتنی فوت ایده‌کلدیککز .
وندیك جمهوری سلطنت سنیه‌نك کرك قوت قاهره‌سنی وکرك شعار وفاداری وخلوصنی کرکی کبی بالفعل تجربه ایدوب سزلر دشمن مشترکمز ایله عقد متارکه وممالك محروسه حقنده مضمر اولان سوء قصدینی بلارویة ترویج ایدرایکن بزلر ینه بالذات آخرك توسط واعانه‌سی حلول ایتمکسزین دشمنمزدن اخذ انتقام ایلدك طرفکزدن برامداد ظهور ایتمکسزین بزلر اعدامزك صولتنی دفعه موفق وخیرالدین پاشانك همتیله دشمنك قوت بحریه‌سنی تارومار واسپانیا قورصانلرینی محو وازاله وممالکمزی بعدالاستخلاص مجدداً ممالك متعدده دخی فتح وتسخیره دسترس اولدق معلومکز اولسونکه بوفتوحاتده سزك مدخل وهمتکز اولمامق حسبیله سزه عرض منت وتشکر ایتمیز . معمافیه دولتین بیننده مربوط اولان دوستلغه حرمةً فمابعد ماضی‌یی تذکیر ایتمك روا کورمیز وآثار خلوص ومحبتمزی سزه اثبات ایتمك آرزوسنده‌یز . لکن قوت نیك بخت وطالعه بتون بتون اعتماد واعتنا ایتمك کارعاقبت اندیش اولمدیغندن مقتضای وقت وحاله ومهالك محتمله‌یه وموسم هوایه نظر وملاحظه ایدرز . سز دوستمز درعلیه‌یه بودفعه بك کچ کلوب بزدن مطلوب ایلدیککز دونمانی بوموسمده روی دریاده اخراج واعمال ایتدرسك جسارت قیلنلندر موسم صیف کذار ایدوب روزقاسم

تقرب ایتمکله تجهیز واخراج دونمایه وقت وامکان مساعده ایتمز خصوصا بعید ومدید اولان سفر دریا ایله مألوف اولمیان نفرات علل وامراضه مبتلا اوله‌کلدکلری محتاج بیان دکلدر . اغستوسده خیرالدین پاشانك دوچار اولدیغی قضا وستطانی بوموسمده دریاده کشت وکذار ایتمك خطا اولدیغنه دلیل کافی دکلیدر .

اولقدر سربسیت وخلوص ایله جنابکزه افادهٔ مافی‌الضمیر ایلدیکمدن کوجنمیه‌جککزی مأمول ایدرم باقی عرض ایلدیککز مسئولات وتکلیفاتکز خصوصی ارادهٔ شاهانه‌یه تعلیق اولنوب نه کونه امر وفرمان پادشاهی ظهور ایدر ایسه جنابکزه افاده اولنور .

(٥)

* قپودان دریا پیاله بکه صحرای ترجاندن ارسال بیورلمش *

* اولان امر شریف صورتیدر *

افتخار الامراء الکرام مختار الکبراء الفخام ذی‌القدر والاحترام المختص بعنایة الملك العلام کلیبولی سنجاغی بکی وقپودانم پیاله دام عزه توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اوله‌که بوندن اقدم حکم همایونم کوندریلوب عنایت حقله بودفعه دریایه چیقمق امر اولنان دونما کمیلرینه سردار تعیین اولندك لوازم ومهماتك تدارك ایدوب کمیلری احضار ایلیه‌سز وطورغود دام عزه بیله بیورلمشدر . حسن اتفاق واتحاد ایلیوب دولت همایون سعادت پیوندمه متعلق اولان اورده بذل مقدور ایلیه‌سز دیو بیورلمش ایدی اول امر شریفم کیرو مقرر قیلنوب دریایه چیقمق امر اولنان التمش قطعه کمیلره باش وبوغ تعیین اولندیغك اجلدن کمیلری معجلا اتمامه ایرشدیروب کورکجیلرین تدارك ایدوب لوازم ومهماتن تعجیلا کورمك ایچون دستور مکرم مشیر مفخم نظام العالم وزیرم ابراهیم پاشا ادام‌الله اقباله ودفترداره حکم شریفم کوندریلوب ویکیچریلرم اغاسنه تعیین اولنان قوللرومی ویره‌سین دیو امر کوندریلوب دریایه سنکله بیله تعیین اولنان قوجه ایلی ومدللو بکلرینه دخی احکام شریفه کوندرلدی اویله اولسه بیوردمکه درکاه معلا چاوشلرندن محمود زید قدره واریجق اصلا تأخیر وتراخی ایتمیوب سنکله چیقه‌جق التمش کمیلری کیجه وکوندز اوزرینه اولوب اتمامه ایرشدیروب کورکجیلرین تکمیل ایلیوب تعیین اولنان یکیچری قوللرومی الوب وسنجاق بکلرین دخی سنجاغی عسکریله کمی‌یه الوب وقتی وموسمی ایله

دریایه چیقوب مناسب اولان محلده فرانچه پادشاهینك دونمالریله جمع اولوب
دولت همایونه متعلق اولان مصالحه حسن اتحاد ایله مباشرت ایلیه‌سین بوخصوص
موجب اهتمامدر اهمال ایتمیوب کمیلری معجلا اتمامه ایرشدیروب مقدم چیقارمق
بابنده دقیقه فوت ایتمیه‌سز مشار الیه قولم طورغود دام عزه دریانك جمله احوال
واموزینه واقفدر انکله مشاورەدن خالی اولمیوب حسن زندکانی وکمال اتحاد
ایدوب یکدل ویکجهت اولوب شویله‌که لازمهٔ غیرتدر ظهوره کتوروب سوء
تدابیر ایله عرض وناموس سلطنته مغایر وضع اولمامق بابنده انواع مساعیٔ
جمیله ظهوره کتوره‌سز وکوکللو لوند کمیلری دخی بیله کتمك بیورلمشدر
مشارالیه قولم زید قدره انلرك احوالنه واقفدر انك معرفتی ایله کوکللو رئیسلری
دخی بیله الوب هر برینه اول وجه کورودکی اوزره استمالت ایدوب یکمات لازم
اولانه یکمات ویروب انك معرفتی ومشاورەسیله دولت همایونه متعلق مصالحه ودین
یولنه استخدام ایلیوب عنایت حقله یوز آقاقلرین تحصیل ایتمکه سعی جمیل ایلیه‌سز
هر کمی یه عادت اوزره یکرمی نفر الاتجی قویوب وانلردن غیری غلطه عزبلرندن
دخی یراقلری ویساقلری ایله اوتوز نفر عزب تعیین ایدوب کمیلره یرلشدیروب
بیله الوب کیدوب استخدام ایلیه‌سز وترسانه محافظه‌سیچون وانده قلان اون
قطعه کمیلر مهمنه دخی کفایت مقداری آدم الیقویه‌سز شویله بیله‌سز علامت
شریفه‌مه اعتماد قله‌سز تحریراً فی‌اواخر شهر ربیع‌الآخر سنه اثنین وستین وتسعمائه
بیورد بریهٔ ترجان

(٦)

* پروت وقعه‌سی اوزرینه بالطه‌جی محمد پاشا طرفندن *

* یازیلان بیورلدی صورتیدر *

باعث تحریر کتاب صحت نصاب بودرکه بتوفیق‌الله الملك العلام عساکر
اسلام نصرت انجام ایله پروت کنارنده ماسقو چاری بالجمله عسکریله مخاصمه
ومقاتله ایله تضییق اولندقده بلطفه الکریم وفضله العمیم مصالحه‌یه مراجعت
ایدوب وچار مرقوم طرفندن صلحه طالب اولدقلرنده صلح وصلاحك
قیود وشروطی بووجه اوزره معقود ومربوط اولمشدرکه ازاق قلعه‌سی ینه
کالاول اراضی وسائر تماتیله طرف دولت علیه‌یه تسلیم اولنه وطیغان وقمانکه وصمار
دماغنده یکی قلعه‌سی کلیت ایله هدم اولنه‌رق وقمانکه‌نك ایچنده طوپ وجبه‌خانه‌سی
بالکلیه دولت علیه طرفنه تسلیم اولنه وفیما بعد محل مرقوم طرفنده قلعه بنا
اولنمامق اوزره ولهلویه واکا تابع برایاش وپورتقال وقریم خانی اولان سعادتلو

دولتكراى خان حضرتلرى طرفنه تابع قزاقلره چار مرقوم طرفندن من بعد مداخله اولنميوب اوته‌دنبرو نيجه ايسه بتون اول يرلردن ال چكوب وبعد اليوم قره‌دن ممالك محروسه‌يه تجارت ايله كلوب كيدن بازركانلرندن ماعدا استانبولده ايلچى نامنده طرفلرندن كمسنه اقامت ايتميوب بوندن اقدم وحالا اولان مسلمان اسيرلرى هرنه مقدار ايسه كيرو دولت عليه طرفنه تسليم اولنمق اوزره واسوچ قرالى دولت عليه‌نك زير جناح عنايتنه التجا ايتمكله بعداليوم اسوچ قرالك كندو مملكتنه امن وسلامت ايله كيتمسنه قطعا طرفلرندن ممانعت وتعرض اولنميوب مابينلرنده توفيق ورضا واتحاد بولنور ايسه مصالحه ايليه‌لر وفيما بعد دولت عليه طرفندن دخى ممالك محروسه‌يه منسوب اولان رعايا وسائرلرينه بردرلو تعدى وتجاوز اولنمامق شروط وعهودى ايله سبقت ايدن كستاخانه حركتلرندن اغماض عين بيورلمق شوكتلو عنايتلو عظمتلو افندمز پادشاهمزك كمال فضل وكرم ملوكانه‌لرندن رجا اولنور . منوال مشروح اوزره آستانهٔ سعادتده انشاءالله تعالى عهد وميثاق بغلنمق وطرفنه صورت ويرلمك اوزره وكالت مطلقه حسبيله اشبو تمسك تحرير اولنوب طرفلرينه ويرلمشدر وچار مرقوم طرفندن تمسك النوب ويرلدكدنصكره عسكرلرى طوغرى يوللريله مملكتنه كيتمسنه كرك عساكر منصوره وكرك طوائف تاتار وسائرلرندن برفرد ممانعت ومداخله ايتميوب وذكر اولنان ماده‌لر تسليم اولنوب طرفندن عهدنامه‌لر النوب ويرلدكدن صكره چار مرقوم طرفندن مامورا رهن اولمق اوزره اردوى همايون نصرتمقرونه كلان چارك محرم اسرارى قدوة اعيان الملة المسيحيه قپارون قانچلير پترو شافروف وشرمت اوغلنك اوغلى جنرال ميخائل اولدبورسى ختمت عواقبهم بالخير اتمام خدمت ايلدكدن صكره بلاتأخير مملكتلرينه كيتملرينه دولت عليه طرفندن اذن ورخصت ويرلمك اوزره اشبو محله شرح ويرلدى تحريرا فى‌اليوم السادس من جمادى الآخره لسنة ثلث وعشرين ومأة والف

بيورلدىء صحراى
خوش كچدى

(٧)

* چيچك آشيسنه دائر مادام مؤنته كونك انكلتره‌يه يازديغى *

* مكتوبك ترجمه‌سى *

علل وامراض بحثنده سزه برشى سويليه‌مكه بالذات بوراده بولنمقلغكزى آرزو وتمنى ايتديرر بزم بينمزده غايت وخيم العاقبه وعمومى اولان چيچك عاتى بوراده

آشی تعبیر اولنور برایش اختراعیله بتون بتون ضررسز برشی اولمشدر بوراده برطاقم قادینلر وارکه بونی صنعت اتخاذ ایدوب یازك شدتلی صیجاقلری کچدکدن صکره کوز فصلنده ایلول آینده اجرا ایدرلر . شویله‌که نیجه آدملر احبابنه خبر کوندروب آشیلانمق استرمیسین دیو استفسار ایدرلر . وجمعیت ایدوب تفرجه کیدرلر تمام اون بش اون التی کشی بریره اجتماع ایتدکلرنده براختیار قاری برجوز قبوغی ایچنده اك ایو چیچك چیقارمش اولنلردن برینك چیچکی جراحتنی کتوروب قنغی طمرکدن آشیلانمق استرسین دیو هرکسدن سؤال ایدر واکا کوره اول طمری دلرکه آچیسی انجق برطرمق آچیسی قدر اوله بیلور اورایه اکنه‌نك آله بیلدیکی قدر جراحت القا ایدر واوزرینه بریارم جوز قبوغی قپادر وبوصورتله درت بش طمر آچر روملر اکثریا متعصب اولدقلرندن برالکلرینك اورته‌سندن وبرر قوللرندن وبرر کوکسلرندن آچدیروب خاج واری آشیلانمغی اعتیاد ایتمشلردر اما بوآشیلرك برر پارچه اثری قالدیغندن صوکی پك فنا اوله‌یور . بوجهتله متعصب اولمینلر دیزلرندن ویاخود قوللرینك کورنمز یرلرندن آشیلادیرلر . کرك چوجقلر وکرك سائرلری آشیلاندقدنصکره اخشامه قدر اوینایوب اکلنورلر واخشامدنصکره کندولرینی حمی الوب ایکی کون ونادراً اوچ کون قدر یتاقده طورمغه مجبور اولورلر یوزلرنده یکرمی اوتوز قدر چیچك چیقدیغی نادر اولوب انلرك دخی اصلا لکه‌سی قالمز وسکز کون ظرفنده برؤتام کلور . چیچکلر تمام اولدقلری وقت آشی اوریلان یرلردن برصولی ماده آقار هیچ شبهه ایتمم‌که تخفیف مرضه بونك چوق مدخلی واردر نیجه بیك کشیلر هرسنه بوعملیاتی اجرا ایتدیریورلر . فرانسه ایلچیسی دیورکه بزلرده اکلنجه ایچون ایلیجه‌لره کیدلدیکی کبی بوراده دخی هرکس چیچك چیقارمغی برتفرج اتخاذ ایده‌یور . آشیلانوبده تلف اولان هیچ یوقدر وبوتجربه‌لرك نتیجه‌سندن بکا نه درجه‌لرده امنیت کلمش اولدیغی کندی سوکیلی چوجوجاغمه یاپدیره‌جغم دیدیکمله سزك دخی معلوم ومجزوم‌کز اولور .

(۸)

* روسیه چاری پترونك وصیتنامه‌سی *

برنجی بند عسکری دائما حربه الشدیروب جنك آور طوتمق ایچون روسیه ملتك برمحاربهٔ متمادیه حالنده بولنمسی فقط امور مالیه‌نك اصلاحی ضمنده برارالق عسکره میدان استراحت کوستریلور ایسه‌ده ینه متعاقباً اردولرك تنظیمیله آن بآن

هجومه وقت مساعد کوزدلمسی وشو صورتله روسیه‌نك تزاید قوت وتوسیع منافعی ضمننده وقت صلح وآسایشی حربه وامر حربی صلحه بروسیلهٔ قویه اتخاذ ایلمسی .

ایکنجی بند هنکام محاربه‌ده اوروپانك اك معلوماتلی بولنان ملل واقوامی میانندن ضابطان عسکریه‌نك واثنای صلحده دخی ارباب علم ومعارفك جلب ودعوتنه هرکونه اسباب ممکنه‌نك صرف واجراسیله ممالك سائره‌نك منافع ومحسناتندن روسیه ملتنی استفاده ایتدیرمکله برابر کندو مملکتنه مخصوص اولان محسناتندن دخی نسنه ضایع ایتدیرلمامك صورتلرینه اعتنا اولنمسی .

اوچنجی بند اوروپاده جریان ایدن کافهٔ امور ومصالحه واختلاف ومنازعاتی وخصوصیله شدت تقربی سببیله بلا واسطه استفاده اولنه بیلان آلمانیا ممالکی وقوعاتنه فرصت دوشدکجه مداخله ووضع ید ایلمسی .

دردنجی بند له ممالکنه اختلالات داخلیه ومحاسدهٔ دائمیه القاسیله تفرقه ایصال اولنمق وکبار ملتی آقچه قوتیله جلب ایتمك وحکومت مجلسلرنده کسب نفوذ ایدوب قرال انتخابی خصوصنه مداخله ایده‌بیلمك ایچون رشوت اصولنی قوللانمق وروسیه طرفداری اولنلری انتخاب واجلاسه دسترس اولندقدن صکره دخی حمایت وصحابتلریچون درون ممالکه روسیه عساکرینی ادخال ایله بتون بتون تمکن واقامته وسیله وفرصت دوشنجه‌یه قدر اورالرده عساکر مذکوره‌یی مدت مدیده اقامه‌یه سعی اولنمق وبوحالده همجوار بولنان دولتلر طرفندن مخالفت کوسترلدکده بونلرك موقتاً اسکاتلریچون له ممالکنی مقاسمه ایدرك صکره دول سائره‌یه ویریلان حصه‌لری کیرو المغه فرصت کوزدلمك خصوصلری .

بشنجی بند اسوجلونك ممالکندن ممکن اوله بیلدیکی مرتبه زیاده یرضبط اولنوب استکمال مغلوبیتنه بربهانه تدارکیچون روسیه دولتی علیهنه ابتدا اسوجلونك اعلان حرب ایله هجوم ایلمسنی ایجاب ایتدیرمکه سعی وبونك ایچون اسوجلویی دانیمارقه‌لودن ودانیمارقه‌لویی اسوجلودن تبرید وتبعید ایله بینلرنده مایهٔ اختلاف ورقابتك دوام وبقاسی اسبابنه صرف مساعی واهتمام اولنمسی .

التنجی بند روسیه خاندان ایمپراطوریه‌سنك دائما آلمانیا حکمدارانی خاندانی میانندن قیز الوب فامیلیاجه تکثیر روابط ازدواج واتحاد واشتراك منافع ایلملری وبوصورتله آلمانیا درونده اجرای نفوذ ایدرك ذاتاً ممالك مذکوره‌نك دخی کندی نفع ومصلحتمزه ربط اولنمسی .

یدنجی بند انکلتره دولتی امور بحریه‌سنده بزه اك زیاده محتاج اولدیغی مثللو

بزم قوهٔ بحریه‌مزك تزایدینه دخی دولت مشارالیهانك پك چوق فائده‌سی اوله‌بیله‌جکندن امر تجارتده اتفاقی سائرلره ترجیح ایله ممالکمز محصولندن کراسته وسائر اشیالك انکلتره‌یه بیعیله التونلرینی درون ممالکمزه جلب ایلمك وطرفین تجار وکمیجیلری میانده روابط ومناسبات متمادیه پیدا ایدرك بو وسیله ایله ممالکمزده تجارت وسیر سفاین ماده‌لری توسیع اولنمسی .

سکزنجی بند شمالاً بحر بالطقك وجنوباً بحر سیاهك سواحلنه کون بکون روسیه‌لولرك یایلملری .

طقوزنجی بند استانبوله وهندستانه ممکن اوله بیلدیکی مرتبه تقرب اولنوب استانبوله حکم ایدن بتون جهانك حکمدار صحیحی اوله‌بیله‌جکی قضیهٔ مسلمه سنه بناءً کاه دولت عثمانیه‌یه وکاه ایران دولتنه محاربات متمادیه احداث اولنه‌رق قره دکزده ترسانه‌لر پیدا اولنمسی ایچون رفته رفته بحر مذکوری وکذلك مقصدك حسن حصولنه الزم بر موقع اولمسی حسبیله بحر بالطغی دخی ضبط و بصره کورفزینه قدر کیدیله بیلمك ضمننده ایران دولتنك زوال وانحطاطنی تعجیل ایله ممکن اولدیغی حالده ممالك شرقیه‌نك اسکی تجارتنی بر الشام طریقیله اعاده ایدرك جهانك انباری مثابه‌سنده اولان هندستانه قدر کیدلمسی وبوچاره ایله ارتق انکلتره‌نك التونلرندن استغنا حاصل ایدلمسی .

اوننجی بند اوستریا دولتنك اتفاق واتحادینی استحصال ایله ابقاسنه اهتمام اولنوب دولت مشارالیهانك ایلروده آلمانیا ممالکی اوزرنده حکمدارلق اجراسنه دائر اولان افکارینی ظاهرده ترویج ایدرك ال التدن علیهنده سائر حکمدارانك عروق محاسده‌لرینك تحریکنه سعی وهر برلرینی روسیه دولتندن استمداد واستعانه‌یه تحریك ایله ایلروده ممالك مذکوره‌یه حکم ایتمکلکمزی منتج اوله‌جق صورتده برنوع حمایت اجرا اولنمسی .

اون برنجی بند ترکلری روم ایلی قطعه‌سندن طرد وتبعیده اوستریا خاندانی تحریص ایدوب استانبولك ضبطنده دخی یاعلیهنده اوروپانك اسکی دولتلری حربا تسلیط اولنمق و یاخود النان یرلردن کندوسنه برحصه‌جق کوسترلمك صورتلریله حسد ورقابتی تسکین اولنه‌رق صکره بونك دخی الندن نزع اولنمسی .

اون ایکنجی بند پاپانك حکومت روحانیه‌سنی منکر ومجارستانده وممالك عثمانیه‌ده وله ممالکنك جانب جنوبیسنده منتشر اولوب روم مذهبنده بولنان خرستیانلرك جمله‌سنی اطرافمزه جلب ایله کندولره روسیه دولتی مرجع ومعین اتخاذ ایتدیریلوب بونلره علی العموم برنوع نفوذ وحکومت رهبانیه اجراسیچون اول باول مذهبجه

بر ریاست احداثنه چالیشلمسی و بوطریق ایله دشمنلریمزك هر بری ولایتلرنده غیرتکش ومعاون برچوق دوستلر قزانلمسی .

اون اوچنجی بند   بوصورتلر ایله اسوجلو پریشان وایرانلو مغلوب ولهلو محکوم اولوب ممالك عثمانیه دخی ضبط اولندقده اردولریمز بریره جمع اولنه رق قره دکز ایله بحر بالطق دخی قوۀ بحریه‌مز ایله محافظه اولنه جغندن اشته اولوقت بتون دنیانك حکمدارلغی بینمزده تقسیم ایتمك صورتی ابتدا فرانسه دولتنه وبعده اوستریا دولتنه منفردا وغایت خفی اوله رق عرض وتکلیف اولنمق وبوصورتی ایکیسندن بری بهمه حال قبول ایده جکندن هر برلرینك حرص واستکباری برخوشجه بسلنیله رك صورت مذکوره‌یی قبول ایدن ایتمیه‌جك اولانك تنکیلی ایچون علیهنده اعمال اولنمق وچونکه روسیه دولتی بتون ممالك شرقیه‌یی حصراً ضبط ایتمش بولندیغی مثللو اوروپانك قطعۀ عظماسنی دخی هنوز یدتصرفه کچورمش بولنه‌جغندن شو ایکی دولتدن میدانده قاله‌جق اولان هرقنغیسی ایسه انی دخی بالآخره سهولتله قهر وتنکیل ایده‌بیله‌جکی .

اون دردنجی بند   فرض محال اوله‌رق دولتیندن هیچ بری روسیه دولتنك اشبو تکلیفنی شاید قبول ایتمدکاری تقدیرده دخی بینلرنده نزاع واختلاف احداثنه صرف افکار اولنمق مقتضیاتدن اوله‌رق شوصورتك استحصالیله بربرلریله ایکیسنی دخی اتعاب ایلدکدن صکره اشته اولوقت روسیه دولتی بر فرصت قطعیه کوزه‌دوب همان مجتمع اولان اردولرینی اول باول آلمانیا اوزرینه سوق ایله اوحوالی‌یه هجوم ایتمسیله برابر برطرفدن دخی اناطولینك اقوام‌متنوعه‌سندن مرکب لشکر فراوان ایله مملو بحر ازاقدن وبحر منجمد شمالیده کائن ارخانکل لیماننددن اخراج ایده جکی ایکی طاقم کلیتلو کمی قافله‌سنی بحر سیاه وبحر بالطقدن مرتب دونمالری رفاقتیله اق دکز وبحر محیط شمالیدن اعزام وامرار ایدرك فرانسه سواحلنی سیل کبی باصه جغی صره‌ده آلمانیا دخی هنوز بوحاله کرفتار اولمش بولنور وبوایکی ممالك واسعه بووجهله مغلوب ومنهزم اوله جغندن‌اوروپانك قطعۀ باقیه‌سی بالسهوله وبلا محاربه کردندادۀ انقیاد اوله‌جغی نتایج طبیعیه‌دن اولمغله اشته بوطریق ایله بتون اوروپا قطعه‌سی فتح وتسخیر اولنمق قابل اولور .

* قینارجه عهد نامه‌سی *

برنجی ماده   ایکی دولت بیننده سبقت ایدن هر درلو معادات ومخاصمه شمدیدن

الى الابد محو وازاله اولنوب كرك آلات حربيه وكرك سائر تقريب ايله طرفيندن
عمل وتبادر واجرا اولنان ضرر وتعديات نسيان مؤبدى ايله فراموش اولنوب
بوبابده وجوه ايله واصلا بروقتده اخذ انتقام اولنميه دشمنلك يرينه براً وبحراً
مؤبد وقوى وتغيردن منزه مصالحه يه رعايت وحراست اولنه كرك طرف همايونمدن
وكرك اخلاف امجادم طرفلرندن وكذلك روسيه پادشاهى مشاراليها واخلافى
بينلرنده تمهيد اولنان اتفاق ايله صافى ومؤبد وتغيردن برى موالات حفظ وحراست
اولنوب اشبو ماده‌لر كمال دقت واهتمام ايله اجرا ومعتبر قلنه‌لر وايكى دولت واملاك
وممالكى ورعايا واهالىء طرفين ميانه‌لرنده اشبو موالات ماده سى بويله رعايت
اولنه كه فيما بعد جانبيندن برينك عليهنه سراً وعلانيةً بردرلو عمل بغض واضرار
اولنميه وتجديد اولنان موالات ومصافات مقتضاسنجه بلا استثنا ايكى طرفه هرنه كونه
تهمت ايدن جمله رعايالرك طرفيندن نسيامنسيا جرايملرى كلياً عفو اولنوب چكدرى
وسائر محبسلرده بولنانلرى آزاد وسبيللرى تخليه ومنفى ومكث ايتديريلان كسانه
عودته رخصت ويريلوب مقدما كامياب اولدقلرى هر درلو پايه وامواللرى
مصالحه‌دنصكره رد وارجاع اولنوب وسائرلريكه هرنه‌عقوبته‌مستحق اولديلر ايسه دخى
حقلرينه اصلا برعلت وبهانه ايله تعرض وزيان وضرر وتأديب اولنميه‌لر وآخرلر
طرفندن من بعد بوونه بردرلو ضرر وزيان وتعرض اولنمق تجويز اولنميوب اضرار
وتعرضلرينه قصد ايدنلر تأديب اولنه‌لر ومرسومودن هربرى زير حمايت ومحافظهٔ
قوانين وولايتلرينك عادتلرى اوزره سائر هم ولايتلرينه قياسا معاشرت ايده‌لر .
ايكنجى ماده اشبو عهدنامهٔ مباره‌كه نك انعقادى وتصديقنامه‌لرك مبادله‌سندنصكره
ايكى دولتك رعاياسندن بعضيلرى آخر برتهمت وعدم اطاعت وياخود خيانت
ايدوب دولتينك برينه اختفا وياخود التجا قصدنده اولور ايسه دولت عليه‌مده
دين اسلامى قبول وروسيه دولتنده تنصر ايدنلردن ماعدا اصلا بربهانه ايله قبول
وحمايت اولنميوب درعقب رد وياخود هيچ اولمز ايسه التجا ايلدكلرى دولتك
ممالكندن طرد اولنه‌لركه بومثللو يرامزلرك سببى ايله ايكى دولت بيننده مورث
برودت وياخود باعث بحث عبث اولور اصلا برمعنى واقع اولميه كذلك طرفين
رعاياسندن اولوب كرك اهل اسلام وكرك خرستيان زمره سندن بركمسنه بردرلو
تقصيرات ايدوب هرنه ملاحظه ايله بردولتدن اول بردولته التجا ايدرلر ايسه
بومثللولر طلب اولندقجه بلا تأخير رد اولنه‌لر .
اوچنجى ماده قريم وبوجاق وقوبان ويديسان وجانبويلق ويديچكول قبائل
وطوائف تاتار وبالجمله باى حال بلا استثنا دولتين طرفندن سربسيت وبغير تعلق

مستقل وجوهله اجنبی بردولته تابع اولمامق اوزره اعتراف وقبول اولنه‌لر وطوائف
تاتار بالجمله رأی واتفاقلریله آل جنکیز صویندن انتخاب ونصب اولنان کندو خانه‌لری
مستقل اولان تحت حکومتلرنده اولمغله وبرزمانده دول اخرادن بردولته وهیچ
برماده یه محاسبه ویرمامك شرطیله عتیق قانون وعادتلری اوزره مرقوملره حکم
وکرك خان مومی الیهك انتخاب ونصبی خصوصنده وکرك امور مخصوصه وورودینه
وامور دولتلرینه دائر بردرلو دولت علیه‌مزله روسیه دولتی مداخله ایلمیوب
حکومت خارجیه ودولتلرینه دائر مستقل دولت سائر مستقل دول کندو کندوله
مملکتلرینی تحکیم ایدرلر کبی وجناب باریدن غیری کمسنه یه تابع اولمامق اوزره
طائفهٔ مرقومه اعتراف و قبول ولکن مذهبلری اهل اسلامدن اولوب ذات معدلت
سمات شهریارانه‌م امام المؤمنین وخلیفة الموحدین اولدیغنه بناءً طائفهٔ مرقومه
عقد اولنان سربستیت دولت ومملکتلرینه خلل کتورمیه‌رك امور مذهبیه‌لرینی
طرف همایونم خالقه شریعت اسلامیه مقتضاسنجه تنظیم ایده‌لر . وروسیه دولتنه
تخصیص اولنان کرش ویکی قلعه اراضیسی ولیمانلرندن ماعدا قریم وقوبان جانبلرنده
واقع استیلا اولنان قصبه وقلاع ومساکن واراضی وبردا وقونسکی ووی واوزی
صویی نهرلرینك آق صو وطورله نهرلرینك بیننده اولان جمیع اراضی له مملکتی
حدودینه وارنجه طوائف مرقومه یه استرداد واوزی قلعه سی قدیمی الکاسی ایله
کالاول دولت علیه‌مك تحت تصرفنده باقی قاله ومصالحه عهدنامه سنك تکمیل
مبادله سندنصکره ممالك تاتاریه‌دن روسیه دولتی جمله عسکرینی اخراج ایلمه سنه
تعهد ایده قریم جزیره سنك وقوبان وطمان جزیره سنده واقع قلاع وقصبه
ومساکن وسائرلری حقنده جزئی وکلی هردرلو استحقاقدن دولت علیه‌مزك
کذلك کف یدینه تعهد ایده ومحل مرقومه فیما بعد محافظ عسکری ویاخود بشقه
عسکر ارسال ایلمیه ممالك مذکوره یی طوائف تاتاره بووجه اوزره دولت علیه‌مز
استرداد ایدوب وکمسنه یه تابع اولمقسزین حکومت دولتلرینه روسیه دولتی
مرقوملرك حقیقة مستقلاً تحت حکومتلرنده وسربستیت مطلقه وجه معمول به
اوزره ایلدیکی کبی کذلك دولت علیه‌مز تعهد ایده که قصبه وقلاع واراضی ومسکن
مذکورلرنده فیما بعد محافظ عسکری ویاخود بشقه بر نوع عسکر بشقه سکبان
ویاخود عسکر زمره سندن هر نه اسمده ونه کونه ایسه بعث وتسییر ایلمیوب جمله
طوائف مرقومه یه روسیه دولتی طرفندن ترك اولنان سربستیتی وکمسنه یه تابع
اولمقسزین استقلاللری اوزره دولت علیه‌مز دخی ترك ایده .

دردنجی ماده — جمله دوله مخصوص اولان استحقاق اصلیسی مقتضاسنجه کندو

مملكتنده مناسب كوره جك نظامى اجرا ايتمك هر دولته جائز اولمغله ايكى دولته رخصت كاملهٔ نامحصوره ويريلوركه كندو مملكتلرنده وحدودلرنده مناسب كوردكلرى يرلرده قلاع وشهرلر وقصبات وابنيه ومساكن بنا وعتيق قلاع وشهر وقصبات وسائرلرى تعمير وتجديد ايده لر .

بشنجى ماده اشبو مصالحهٔ مباركه‌نك انعقاديله تجديد موالات ومصافات همجوارى ميسر اولدقدنصكره روسيه دولتى جانبندن پايهٔ ثانيه يعنى انوپياتو تعبير اولنوب اورته ايلچيسى وياخود مرخص ايلچيسى نصبى ايله دولت عليه‌مز ده على الدوام برروسيه ايلچيسى اقامت ايدوب زياده معتبر اولان دولك ايلچيلرى حقنده ايفا اولنان مراسم اعتبار ورعايت مومى اليه روسيه ايلچيسنك رتبه‌سنه دخى دولت عليه‌مز جانبندن ايفا اولنه عموما رسم عامه وقوعنده المان ايمپراطورينك ايلچيسى پايهٔ رفيعه وياخود صغيره‌ده اولديغى تقديرده درعقب ندرلانك بيوك ايلچيسندن صكره تعقب ايليه ندرلانك بيوك ايلچيسى بولنمز ايسه ونديك بيوك ايلچيسندن صكره تعقب ايليه .

دولت روسيه ايلچيسنك بالفعل خدمتنده بولنانلردن بركمسنه سرقه وتهمت عظيمه وياخود شايستهٔ تعزير برفعل ناشايسته ايتدكدن صكره بعد التقرير اشياى مسروقه ايلچى طرفندن بيان اولنه جق وجه اوزره تماماً استرداد اولنه وحال سكرنده دين محمدى‌يى قبول ايتمك سوداسنده اولنلردين محمديده قبول اولنيوب رفع سكرندن صكره حال اصليلرينه رجعت ايدوب عقللرى باشلرينه كلدكدن صكره اقرار واعترافلرى ايلچى طرفندن كوندريله جك آدمك مواجهه‌سنده دخى وبعض بيغرض مسلمانلرك قارشوسنده بيان ايتديريلوب بويله قبول اولنه‌لر .

يدنجى ماده دولت عليه‌مز تعهد ايدركه خرستيان ديانتنك حقنه وكنيسالرينه قوياً صيانت ايده وروسيه دولتنك ايلچيلرينه رخصت ويره‌كه هر احتياجده كرك اون دردنجى ماده ده ذكر اولنوب محروسهٔ قسطنطينيه‌ده بيان اولنان كنيساى مذكوره وكرك خدمه‌سنك صيانتنه ابراز تفهيمات متنوعه ايليه وايلچىء مومى اليهك بركونه عروضى دولت عليه‌مك دوست صافى وهمجوارى اولان دولته متعلق آدم معتمدى طرفندن عرض وتبليغ اولنمغله دولت عليه مز طرفندن قبول ايلملرينى دولت عليه مز تعهد ايدر .

سكزنجى ماده روسيه دولتنك كرك رهابين زمره سندن وكرك سائر رعاياسندن اولنلره تماماً رخصت ويريله‌كه قدس شريف وشايستهٔ زيارت اولان سائر محلاره سياحت ايده لر بوكونه يولجى وسياحلردن كرك قدس شريفده وكرك سائر محللرده

اثنای طریقده دخی بردرلو جزیه وخراج وویرکو اصلا بر تکلیف طلب اولنمیه سائر دولت رعایالرینه ویریلان فرمانلر ویول امرلری مرسومونه دخی وجه لایق اوزره ادا اولنه ومادامکه دولت علیه مز اراضیسنده اقامت ایده لر کندولرینه بردرلو دخل وتعرض اولنمیوب قوت احکام شریعت بمقتضاسنجه تماماً حمایت وصیانت اولنه لر .

طقوزنجی ماده   محروسهٔ قسطنطینیه ده مقیم روسیه ایلچیلرینك خدمتنده بولنان ترجمانلر هرنه ملتدن اولور ایسه دولت امورینه خدمت ایلدکلرینه بناءً خدمتلری ایکی دولته راجع اولمغله کمال مروت ایله معامله واعتبار اولنه لرومخدوملری طرفندن کندولرینه سپارش اولنان مواد ایچون شایستهٔ مؤاخذه اولمق جائز اولمیه .

اوننجی ماده   اشبو مصالحهٔ مبارکه امضا اولنوب طرفین عسکرینك سردارلری طرفلرندن لازم اولان تنبیهات اقتضاایدن محللره ایصال اولننجه اول ارالقده اکر بر محلده بردرلو فعل مخاصمه حدوث ایدر ایسه ایراث تعرض اولنمق اوزره عد اولنمیوب بوتقریب ایله واقع اوله جق فتوحات واستیلالر دخی معدوم الظهور اولمق اوزره معتبر طوتلمیوب بویله واقعه دن برکمسنه فائده مند اولمیه .

اون برنجی ماده   منفعت دولتین ایچون ممالکنی ترشح ایدن جمله دریالرنده ایکی دولته متعلق کمی وتجار سفاینه بغیر ممانعت سربستیت اوزره کشت وکذار ایلملری عقد وتمهید اولنوب واسکله لرینه وهر محله مطلقا سائر دولتلرك اجرا ایتدکلری تجارتلرنده کامیاب اولدقلری وجه اوزره اشبو روسیه کمیلری وتجار سفاینه دخی دولت علیه م جانبندن رخصت ویریله قره دکزدن آق دکزه وآق دکزدن قره دکزه وعامهٔ سواحل وقیلرینك لیمانلرنده مار الذکر دریالر اتصالنده اولان ممر وبوغازلرنده مکث ایده لر واشبو ماده یه دائر بالاده ایضاح اولندیغی اوزره دولت علیه مزك ممالکنده امر تجارته دائر بعینه فرانچه وانکلتره مثللو دوست احب اولوب زیاده مساعده بیوریلان مسالمات ومعافیاتیله تجارت میاه مثللو براً تجارت ایتمك روسیه دولتنك رعایالرینه دولت علیه مز جانبندن رخصت ویریلوب برمنوال محرر نهر طونه ده دخی کشت وکذار ایده لر کرك امر تجارت وکرك روسیه تجارینك حقنده اشبو ماده ده لفظ بلفظ تحریر اولندیغی کبی هر درلو احتیاج ظهورنده مار الذکر ایکی ملتك وسائرلرك شروطلری مرعی ومعتبر طوتیله ملل مز بوررون ویردکاری رسومات مشاکله سنی وعیننی ادا ایتدکارندن صکره روسیه تاجرلری هر درلو امتعه مقوله سنی نقل واخراج ایدوب قره دکز وسائر دریالرك سواحل ولیمانلرینه ومحروسهٔ قسطنطینیه یه وارمه لری جائز اوله وجه مشروح اوزره بلا

استثنا عموماً صولرینك امر تجارت وسیر سفائن ماده سنی طرفین رعایالرینه تجویز برله کندو تاجرلرینه ایکی دولت جانبندن رخصت ویریلورکه رؤیت مصالح وادارهٔ تجارتلرینه لازم اولان مدتده طرفین ممالکنده اقامت ایده لر بو بابده طرفیندن تعهد اولنورکه دوست اولان سائر دولتلرك رعایالرینه ارزانی قلنان سر بسیت ومسالمت روسیه تجارینه دخی ارزانی قلنه وحراست نظام ماده سی جملهٔ کیفیاتده مواد الزمدن اولمغله روسیه دولتی طرفندن لازم کوریله جك عامهٔ مواقعده قونسلوسلر وقونسلوس وکیللرینك تعیننه دولت علیه‌مز جانبندن رخصت ویریلوب دوست اولان سائر دولك قونسلوسلری اعتبار اولندقلری کبی مرقوملر دخی معتبر طوتیله‌لر واشبو قونسلوس وقونسلوس وکیللرینه رخصت ویریله‌که براتلو تعبیر اولنور برات پادشاهانهم ایله مسلم ترجمانلر معیتلرنده طوتوب انکلتره وفرانچه وسائر ملتلرك خدمتلرنده بولنان امثاللری کامیاب اولدقلری معافیاته بونلر دخی نائل وکامیاب اوله‌لر وروسیه دولتنك دوست احبی اولان مللك امتیازات ومعافیاتی ایله براً وبحراً روسیه ممالکنده تجارت ایتمکه ورسوم معتاده‌یی ادا ایتدکدنصکره دولت علیه‌م رعایالرینه روسیه دولتی جانبندن رخصت ویریلوب وسیر دریا اثناسنده قضایه دوچار اولان سفاینه طرفیندن وجوهله اعانت وبوکونه قضالر ظهورنده دوست احب اولان مللك حقند اجرا اولنان مظاهرت ایله معاونت اولنه‌لر کندولرینه لازم اولان اشیا نرخ جاری ایله کندولرینه الیویریله .

اون ایکنجی ماده افریقه‌لیلر یعنی طرابلس غرب وتونس وجزائر غرب اوجاقلریله روسیه دولتی عقد شرائط تجارته رغبت ایتدکلری حالده دولت علیه‌مز تعهد ایدرکه دولت روسیه‌نك بوکونه رغبتی پذیرای حصولنه کندی اعتبار ورخصتنی بذل وشامل ایده عهودات مرسومه حفظ وحراست اولنمق امرنده دخی مار الذکر اوجاقلرك حقنده دولت علیه‌مز ضامن اوله .

اون اوچنجی ماده جمله سندات ومکاتیب عامه‌ده وهرخصوصده تماماً روسیه‌لولرك ایمپراطوریچه سی لقب معتبرینه دائر دولت علیه‌مز جانبندن ترکی لسان ایله تماما روسیه‌لولرك پادشاهی تعبیری استعمال اولنه .

اون دردنجی ماده دول سائره‌یه قیاسا کلیسای مخصوصه دن ماعدا غلطه طرفنده بك اوغلی نام محله‌نك یولنده طریق عامده روسیه دولتی برکنیسا بنا ایتدیرمك جائز اوله اشبو کنیسا کنیسای عوام اولوب دوسوغرفه کنیساسی تعبیریله تسمیه والی الابد روسیه دولتنك ایلچیسی صیانتنده اولوب هر درلو تعرض ومداخله دن امین وبری وحراست اولنه .

اون بشنجی ماده ایکی دولتك حدودلری تعیین وتحدید اولندقلری نظام مقتضاسنجه طرفین رعایالرینه موجب مباحثه باعث نزاع جسیم اوله جق بر ماده اولمدیغی اکرچه ملاحظه دن بعید اولیوب لکن عوارض غیرمأموله‌دن ظهوری محتمل اولان اسباب مضرت وزیانلرك دفعنه ایکی دولت بالاتفاق قرار ویرمشلردرکه بوکونه نسنه‌لرك ظهورنده رأس حدودده اولان حاکم ظهوره کلان ماده‌یی تفتیش ویا خود مخصوصا تعیین اولنان مأمورلرك معرفتیله تفحص ایده‌لر بوکونه مأمورلر کرکی کبی ماده‌یی تفتیش ایتدکدن صکره بلاتأخیر حقی اولان شخصك حقنی احقاق ایده‌لر وپاك تعهد اولنورکه اشبو عهد نامهٔ مبارکه انعقادیله مجددا تمهید اولنان موالات وحسن نظام ماده‌سی بوکونه قضایانك ظهوریله اصلا تغییر اولنمیه

اون التنجی ماده جمله بوجاق مملکتی اقکرمان وکلی واسمعیل قلعه‌لریله سائر قصبات وقری درونلرنده موجود بولنان عامهٔ اشیا ایله روسیه دولتی طرفندن دولت علیه‌مه رد اولنوب وبندر قلعه‌سنی دخی دولت علیه‌مه رد ایدر وکذلك افلاق وبغدان مملکتلرینی جملهٔ قلاع وشهرلر وقصبات وقرالری درونلرنده موجود بولنان جمله اشیالریله کذلك دولت علیه‌مه رد ایدر دولت علیه‌م دخی آتی البیان شرائط ایله ممالك مرقومه‌یی قبول ایدوب اشبو شرائطی تماماً وکاملاً حفظ وحراست ایلمسنی وعد معمول به ایله تعهد ایلیه (اولا) اشبو یکی ویوده‌لقلرك اهالیسی هرنه‌پایه وکیفیات وحال واسم وعیاندن ایسه‌لر بلا استثنا حقلرنده تماما وکاملاً نسیا منسیا عفو اولنوب هردرلو تهمتلری ویاخود دولت علیه‌مك امورینه مخالف حرکت ایلدکلرینه اسناد ومظنه اولنان جملهٔ اعماللری الی الابد فراموش اولنوب اولکی ماده‌نك مضمونی اوزره منصب وپایه‌لری واملاك سابقه‌لری مجددا حاللری تکمیل اولنوب اشبو محاربه‌دن مقدم مالك اولدقلری املاکاری ینه اعاده اولنه‌لر (ثانیا) کالاول خرستیان دیانتی وجوهله سربسیت اولوب اجراسنه بردرلو ممانعت اولنمیوب کنیسالرك مجددا بناسنه وعتیقلرینك تعمیرینه ممانعت اولنمیه (ثالثا) ازقدیم مناسترلرینه وسائر شخصه متعلق اولوب بعده بغیر حق کندولردن اخذ اولنوب ابرائیل وخوتین وسائر یرلرك دائره‌سنده موجود بولنان اراضی واملاك که الآن رعایا اسمیله تسمیه اولنور مرسومونه استرداد اولنه‌لر (رابعا) راهبین زمره‌سنه مناسب اولان امتیاز ایله اعتبار اولنه (خامسا) ترك وطن ایدوب آخر محلره وارمق رغبتنده اولان خاندانلر اشیالریله نقل ایتمکه سربسیت اوزره مأذون اوله‌لر واشبو خاندانلره کندو مصالحنك تنظیمیچون وقت کافیلری اولمق ایچون سربسیت اوزره وطنلرندن نقل ایلملرینه برسنه مدت امهال اولنوب اشبو مدت مهلت تصدیقنامهٔ مبارکه‌نك مبادله‌سی

تاریخندن معدود ومحسوب اولنه (سادسا) عتیق محاسبه‌لر ایچون هرنه‌کونه ایسه کرك نقود آقچه وکرك سائر طریق ایله بر نسنه تحصیل اولنمیه (سابعا) اشبو محاربه‌نك تماماً مدتی ایچون بردرلو تکلیف ویاخود آخر بردرلو طلب اولنمیوب محاربه امتدادنده پازده اولدقلری مضرات وتخریبات متعدده‌لرینه نظراً مرسومونه بوندنصکره دخی ایکی سنه‌لك مهلت ویریلوب اشبو مهلت مبادلهٔ تصدیقنامهٔ همایون تاریخندن عد اولنه (ثامنا) اشبو مهلت مرور ایتدیکندنصکره دولت علیه‌مز تعهد ایدرکه جزیه‌لرینك آقچه‌سنی تعیینه مروت کامله ایله معامله وحیز امکان رتبه‌سنده سخاوت جلیله‌سنی حراست ایده ایکی سنه‌ده برکره مبعوثلرینك وساطتیله جزیه‌لری ادا اولنه وتعیین اولنان اشبو جزیه‌لرینك تماماً اداسندن صکره اصلا برپاشا ویاخود حاکم وهرکیم اولور ایسه اولسون مرسومانه اصلا بروقتده تعرض ایتمیوب آخر بردرلو ویرکو ویاخود تکلیف هرنه‌کونه اسم وبهانه ایله کندولرندن طلب اولنمیوب جد امجدم سلطان محمد خان رابع زمان سعادتلرنده متمتع اولدقلری امتیازات ایله کامیاب اوله‌لر (تاسعا) ملك امورلرینی رؤیت ایدن قپوکتخدالرینك یرنده اشبو ویوه‌ده‌لقلرك بکلرینه دخی رخصت ویریله‌که دولت علیه‌ده هر برینك طرفندن روم مذهبنده خرستیان اولمق اوزره مصلحت‌کذارلر تعیین ایلیه‌لرکه اشبو مملکته متوقف اولان مصالحنی رؤیت ایده‌لر دولت علیه‌م جانبندن دخی حقلرینه کمال مروت ایله معامله اولنوب حال عاجزانه‌لرنده قواعد ملل استحقاقنه مستحق اولوب یعنی هر درلو تعرضدن امین وبری اولمق اوزره اعتبار اولنه‌لر (عاشرا) دولت علیه جانبندن روسیه ایمپراطورلغنك ایلچیلرینه رخصت وموافقت ویریلورکه اشبو ایکی ویوه‌ده‌لقلرك اقتضاسنه کوره صیانت ومساعده اولنملرینه مذاکره ایده‌لر دولتینه لایق اولان اعتبار دوستانه مقتضاسنجه ایلچیلرینك عرض ایتدکلری کلماتلرینه رعایت ایلمسنه دولت علیه تعهد ایدر .

اون یدنجی ماده الآن روسیه دولتنك زیر ضبطنده بولنان اق دکز اطه‌لرینی روسیه دولتی دولت علیه‌مزه استرداد ایدر دولت علیه‌م دخی تعهد ایدرکه اولکی ماده‌سنده مصرح اولان هر درلو قباحتلرك ودولت علیه‌مك امورینه مخالف اولمق مظنه‌سیله اجرا اولنان عامهٔ افعالك نسیا منسیا عفوکلی ایله محو وعفو اولنمق ماده‌سنی جزائر مذکوره‌نك اهالیسی حقنده دخی کمال استقامت ایله رعایت ایدر (ثانیا) خرستیان دیانتنه اصلا ادنی برتعرض ایله ایصال تضییق اولنمیوب کلیسالرك تعمیر وتجدیدینه وجوهله ممانعت اولنمیه مار الذکر کلیسالرینه خدمت ایدن اشخاص اصلا برتقریب ایله تعرض ومداخله اولنمیه (ثالثا) اشبومحاربه سببیله کندولرینه

ایراث اولنان تکدیرات وتخریبات سببی ایله روسیه دولتنك زیر حکومتده بولندقلری تاریخدن وبوندنصکره ایکی سنه مدتنه دکین اشبو جزائر مرقومه‌نك دولت علیه‌مه استردادی تاریخندن عد اولنمق کرکدر . دولت علیه‌م جانبنـدن جزائر مذکوره اهالیسندن اصلا بر درلو رسم سنوی تحصیل اولنمیه (رابعا) ترك وطن ایدوب آخر محلره وارمق رغبتنده اولنلر تمـاما مال واشـیالریله نقل ایتمك دولت علیه‌م جانبنـدن مرقومونه رخصت ویریلوب وتنظیم مصالحلریله وقت کافی اولمق ایچون اشبو تصدیقنامهٔ مبارکه‌نك مبادله اولنه‌جق تاریخندن بر سنه مهلت مدتی کندولرینه امهال اولنه (خامسا) روسیه دونتماسنك عود ورجعتنده‌که انشاءالله تعالی اشبو تصدیقنامهٔ مبارکه‌نك مبادله‌سندن صکره اوچ آی مدتنده واقع اولمق کرکدر . برنسنه‌یه احتیاجی واقع اولور ایسه دولت علیه‌م جانبندن وسع وامکان مرتبه‌سنده مظاهرت اولنه .

اون سکزنجی ماده اوزی صویی بوغازنده واقع قلبرون حصاری نهر مزبورك صول طرفی سـاحلنده کفایت ایده جـك اراضی ایله وآق صو ایله اوزی صویی بیننده واقع صحرای خالیه‌نك ومعارضه‌دن عاری مستقلا علی‌الدوام روسیه دولتنك تحت تصرفنده قاله .

اون طقوزنجی ماده قریم جزیره‌سنده واقع ینکی قلعه قلعه‌سی وکرش لیمانلری درونلرنده موجود بولنان ایله واراضیلریله بحر سیاهدن باشلیوب طولا کرشك عتیق حدودلرینه واره‌رق بوخاجه نام محله وارنجه وبوخاجه محلندن خط مستقیم ایله بالادن ازاق دکزینه وارنجه معارضه‌دن عاری مستقلا علی‌الدوام روسیه‌دولتنك تحت تصرفنده قاله .

یکرمنجی ماده میلاد عیسانك بیك یدی یوز سنه‌سی یعنی تاریخ هجرت نبوینك بیك اوچ سـنه‌سی تولستوی نام حاکمی ایله آجو محافظی حسن پاشـا بیننده عقد تمهید اولنان سندات مفهومنده بیان اولندیغی اوزره ازاق قلعه‌سی اولکی حدودیله الی‌الابد روسیه دولتنه تخصیص اولنه .

یکرمی برنجی ماده ایکی قبارطه‌لر یعنی بیوك قبارطه وکوچك قبـارطه تارتار طائفه‌سیله واقع جواریتلرندن ناشی قریم خانلریله تعلقلری اولمغله روسیه دولتنه تخصیص اولنملری ماده‌سی قریم خانلرینك ومشورتنك وتاتار باشلرینك‌اراده‌سنه احاله اولنه .

یکرمی ایکنجی ماده ایکی دولت بیننده‌انعقادی وقوعبولان‌جمله عهودنامه وشرائط سابقه‌یی وبلغراد قلعه‌سنده واقع عهدنامه‌یی واندنصکره وجوده کلان عامهٔ شرائطی

محو وازاله والی الابد فراموش ایتمك ایکی دولت میانه سنده بالاتفاق قرار ویریلوب شویله که مرسوم عهوداتك حقنه فیما بعد بردرلو داعیه مقوله سنی بنا ایتمیه لر ولکن میلاد حضرت عیسانك بیك یدی یوز سنه سنده تولستو نام حاکمی ایله آچو قلعه سنك حسن پاشا نام محافظی اولکه سی حدودی وقوبان سنورینك تعیین وتحدیدینه دائر واقع شرائط اشبو استنادن بری اولوب کالاول بلا تغییر قاله .

یکرمی اوچنجی ماده کورجی ومکریل حوالیسنده واقع بغدادجق وکوتانسی وشهربان قلعه لریکه روسیه عسکری طرفندن ضبط اولنمشلردر . قدیمدنبرو متعلق اولدقلری اصل صاحبلرینه متوقف اولمق اوزره روسیه دولتی طرفندن قبول اولنوب شویله که اگر تحقیقات قدیمدن برو یاخود مدت مدیده دن مقدم دولت علیه م قلاع مذکوره یه مالك اولمش ایسه ده دولت علیه مه راجع اولمق اوزره قبول اولنوب اشبو تصدیقنامهٔ مبارکه نك مبادله سندنصکره وقت معهودده روسیه عسکری قلعهٔ مذکوره یی تخلیه ایلیه دولت علیه م دخی کندو طرفندن تعهد ایدرکه اولکی ماده نك مضمونی مقتضاسنجه حوالیء مزبوره ده اشبو محاربه امتدادنده دولت علیه مك علیهنه هرنه منوال اوزره حرکت ایتمش اولنلری نسیا منسیا عفو ایلیه ووجه معمول به اوزره والی الابد اوغلان وقز ویرکوسندن وهرکونه جزیهٔ سائره طلبندن ابا وکف ید ایدر . اوته دنبرو متعلقلری اولنلردن ماعدا طوائف مذکوره اراسنده کندو رعایاسی اولمق اوزره فرد واحدك حقنه داعیه ایتمامکه دولت علیه م تعهد ایدر . وکورجی ومکریللر طرفندن اوته دنبرو ضبط اولنان اراضی وسائر مستحکم یرلری تکرار مرسومونك حکومت ومحافظهٔ مطلقه لرینه ترك ایلیه . ودیانت مناستر وکنیسالری حقنه بردرلو تعرض وتضییق ایتمیوب عتیق اولنلرك تعمیرینه وجدیدلرك بناسنه ممانعت اولنمیه . وچلدر پاشاسی وسائر سرکرده وضابطان طرفندن بردرلو داعیه تحتنده اموالرینی اضاعت ایله تعرض اولنملرینی دولت علیه م منع ایلیه وطوائف مزبوره دولت علیه مك رعایاسندن اولمغله روسیه دولتی اصلا مرسومونه مداخله ایتمیوب تعرض ایلمیه .

یکرمی دردنجی ماده بعدالامضا وتصدیق المواد درعقب نهر طونه نك صاغ طرفنده موجود بولنان جمله روسیه عسکری عودت ورجعته متوجه اولوب امضاء تاریخدن برآی ظرفنده طونه نك صول قیسنه مرور ایده لر وعسکر مزبور تماما طونه نك صول قیسنه کچدکدنصکره حرسوه حصاری بوشالدیروب عسکر اسلامه تسلیم اولنه وبعده افلاق وبوجاق مملکتلرینك تخلیه سنه بردن وآن واحدده مبادرت اولنوب اشبو تخلیه ماده سنه ایکی آی مهلت تعیین اولنور وجمله روسیه

عسـكرى مملكتين مزبورتيندن چكلدكلرندنصكره برطرفدن يركوكى قلعه سنى وبعـده ابرائلى وطرف ديكردن اسمعيل قصبه سنى وكلى واقكرمان قلعه‌لريله روسيه عسكرى ترك ايدوب عساكر سائره‌لرينه ملحق اولمغه‌متوجه اولدقدنصكره عساكر اسلاميه‌يه قلاع مذكوره‌يى ترك ايده‌لر اشبو ايكى مملكتك تماماتخليه‌سنه اوچ آى مدت توقيت اولنور بالاده ذكر اولنان كيفيتدنصكره روسـيه عسكرى بغـدان مملكتنى ترك ايدوب نهر طورله‌نك صول طرفنـه مرور ايده‌جكدر بوتقريب ايله ماالذكر مواضع وممالكك تخليه‌سى ايكى دولتنك مسالمت ومصالحهٔ مؤبده‌لرينك امضاسندنصكره بش آى ظرفنده واقع اولوب جمله روسيه عسكرى نهر طورله‌نك صول قيسنه مرور ايلدكده اول زمان خوتين وبنـدر قلعه‌لرى عساكر اسلاميه‌يه تسليم اولنور انجق مجرد بوشروط ايله كه ينه وقت مزبورده قلبرون حصارى تصريح اولنان اراضيسى مصالحهٔ مؤبده نك اون سكزنجى ماده‌سنده ايضاح اولنديغى اوزره آق صو ايله اوزى صويى بيننـده واقع صحراى خاليه‌نك زاويه‌سيله الى الابد معارضه‌دن برى روسيه دولتنه تسليم اولنه وآق دكز اطه‌لرينه دائر روسيه دونماسـنك مصالحى وتنظيمات درونيه‌لرينه قابل اولديغى سرعتـله جزائر مذكوره اول حواليده بولنان روسيه عسكرى طرفندن كالاول معارضه‌دن برى دولت عليه‌مك ضبطنه رد اولنه‌لر چونكه بعد مسافه سببى ايله قابل دكلدركه توقيت وقت اولنه ودولت عليه‌م تعهـد ايدركه دوست بردولت اولديغى جهتـله دونماى مذكوره نك استعجـال عزيمتى ملاحظه‌سيله دولت عليه‌م ايفاى لوازمنه اعانت ايدوب وسع وامكان مرتبه‌ده اقتضا ايدن نسنه‌لرى ويريلوب اولبابده دولت عليه‌مه رد اولنان مملكتلرده مادامكه روسيه عسكرى موجود بولنور ايسه اشبو مملكتلرك حكومتى ونظامى روسيه‌لونك ضبطنده بولنديغى اوزره قالوب جمله روسـيه عسكرينك كلياخروجارى وقتنه دكين دولت عليه‌م جانبندن ممالك مذكوره‌نك حكومتنه مداخله اولنميه وبو مملكتلرده بولنان روسيه عسكرينك اقتطاف مأكولات وتدارك لوازم سائره‌سنه الآن عمل اولنديغى اوزره كذلك تماما خروجلرينه دكين عمل اولنه وروسيه عسكرينك باش سرعسكرى بوبابده مخصوصا تعين اولنـان دولت عليه‌مك مأمورلرينه ممالك مزبوره‌نك هربرى تخليه اولنديغى خبر ايتمدكجه دولت عليه‌مك رد اولنان اشبو قلعه‌لره اياق باصميوب بالنفس دولت عليه‌م دخى رد اولنان اشبو مملكتلرنده كندو حكومتنى ادخل ايتميه قلاع وقصبـاتده موجود اولان روسيه‌لونك ذخيره ومهماتى مرادلرى اوزره روسـيه عسكرى طرفندن تخليه اولنوب دولت عليه‌مه رد اولنان قلعه‌لرده مجرد بواثناده موجود بولنـان دولت

علیهم طوبلرینی ترك ایده‌لر ودولت علیه‌مه رد اولنان عامهٔ ولایتلرك اهالیسی هرنه جنس وحال کیفیتدن ایسه‌لرکه روسیه دولتنك خدمتنده مستخدم اولمشلردر عقد اولنان مهلت سنویه‌ده اهل وعیال واموالری برله روسیه عسکری ایله معاً چکیلوب نقل ایتمك رغبتنده اولنلر منع اولنمیوب شروط مذکوره مقتضاسنجه کرك اولزمان وکرك تماما برسنه مدتنده وجوهله منع اولنمامسنه دولت علیه‌م تعهد ایدر .

یکرمی بشنجی ماده   کرك اناث وکرك ذکور جنسندن اولان بالجمله اسرای محاربه وسائر اسیرلر هرنه پایه ورتبه‌دن ایسه‌لر ایکی دولتك اراضیلرنده بولندقجه روسیه دولتنده کندو ارادتلریله تنصر ایدن مسلمین ودولت علیه‌مده حسن ارادتلریله دین محمدی‌یی قبول ایدن خرستیانلردن ماعدا بالجمله اشبو عهدنامهٔ مبارکه‌نك تصدیقنامه‌لری مبادله‌سند نصکره درعقب واصلا بردرلو بهانه ایله طرفیندن بلاعوض وبغیر ثمن آزاد واسترداد وتسلیم اولنه‌لر کذلك کرفتار بند استرقاق اولان بالجمله خرستیانلر یعنی لهلو وبغدانلو وافلاقلو وموره‌لو واهالیٔ جزائر وکورجیلر وسائر بالجمله وبلا استثنا بلاثمن وغیرعوض آزاد اولنه‌لر کذلك اشبو مصالحهٔ مبارکه‌نك انعقادندنصکره برتقریب ایله کرفتار بند استرقاق اولان روسیه رعایالری دولت علیه‌مده بولندقجه ردوتسلیم اولنه‌لر وکذلك دولت علیه‌مك رعایالری حقنده بعینه بومعاملهٔ متشابهه اوزره حرکت ایتمکه روسیه تعهد ایدر .

یکرمی التنجی ماده   اشبوماده‌لر امضا اولندیغی خبری قریمه واوزی‌یه رسیده اولدیغی کبی درعقب قریمده اولان روسیه سرعسکری اوزی محافظیله مخابره ایدوب اشبو امضاء تاریخدن ایکی آی ظرفنده معتمد آدملر کوندریله‌رك قلبرون حصارینی مارالذکر اون سکزنجی ماده‌ده تصریح اولنان صحرالر ایله تسلیم وتسلم قبول ایده‌لر . واشبو معتمد آدملری ملاقاتلری کوننده ایکی آی ظرفنده مارالذکر ماده‌یی تکمیل ایده‌لر . شویله‌که بای حال اشبو عهدنامه امضا اولندیغی کوندن درت آی مدتده وقابل ایسه مدت اقلده مادهٔ مشروح ختام پذیر اولوب کلیا اجرا اولنه ومأموریتلری تکمیل اولندیغی صدر اعظم جانبنه وفلد مارشال طرفنه بلا تأخیر اخبار ایده‌لر .

یکرمی یدنجی ماده   بومصالحهٔ مبارکه‌یی وموالات ومصافاتی بین الدولتین زیاده تأکید ایله تمهید وتقویه ضمننده طرفین رضاسیله توقیت اولنه‌جق میقادده اشبو مصالحهٔ خیریه‌یی تصدیقاً تصدیقنامه‌لر ایله فوق العاده بیوك ایلچیلر بعث وتسییر وایکی ایلچیلر رأس حدودده معاملهٔ متشابهه ایله مقابله اولنوب دولت علیه‌مك

عندنده زياده معتبر اولان اوروپا دولتلك ايلچيلرى حقلرنده رعايت اولنان رسم معتاد اوزره مومى‌اليهما دخى مرعى قلنوب دلالت صفوت جانبين اولمق اوزره ايلچيان مومى اليهما وساطتيله شان دولتلرينه لايق هدايا ارسال اولنه .

يكرمى سكزنجى ماده دولت عليهم مرخصلرى مومى اليهما توقيعى رسمى احمد ورئيس الكتاب ابراهيم منيب دام مجدهما ودولت روسيه‌نك لغونتا جنرالى پرنج ربنين ختمت عواقبه بالخير طرفلرندن اشبو مصالحهٔ مؤبده‌نك ماده‌لرى امضا اولندقدنصكره صدر اعظم وروسيه دولتك فلد مارشالنك تنبيهانى ايصاليله براً وبحراً كايتلو وسائر يرلرده واقع عساكر جانبين ميانه‌لرنده هر درلو معامله‌ء خصمانه منع اولنمق لازم كلمكله درعقب صدر اعظم وجنرال فلد مارشال جانبلرندن آق دكز وقره دكز وقريم قرشوسنده واقع دونمايه ومواضع سائرهٔ محاربه‌يه اولاقلر كوندريلوركه بعد انعقاد المصالحه هر يرده معادات ومقاتلات دفع اولنه . وبركونه اولاقلر صدراعظمك وجنرال فلد مارشالك تنبيهنامه‌لريله مصون ومأمون اوله لركه روسيه اولاغى روسيه سرعسكرى طرفنه تسابق ايدرايسه اشبو روسيه سرعسكرينك وساطتيله صدراعظمك تنبيهنامه‌سنى دولت عليهم سرعسكرينه تسيير ايليه وصدر اعظمك اولاغى تبادر وتقادم ايدر ايسه سرعسكر دولت عليه وساطتيله فلد مارشالك تنبيهنامه‌سنى روسيه سرعسكرينه بعث وتسيير ايليه وعقد اولنان مصالحهٔ مباركه‌نك عقود وعهودى تمهيدى كرك طرف همايون خسروانه‌مدن وكرك روسيه پادشاهى مشاراليها طرفندن صدراعظم ودولت روسيه فلدمارشالى پتروقونته رومانچوفه تفويض واحاله اولنمغله عهد نامه ده مستور اولان مصالحهٔ مؤبده‌نك جمله ماده‌لرى ايكيسنك حضور ومواجهه‌لرنده. عقد اولنمش كبى صدر اعظم وفلد مارشال جانبلرندن دولتين طرفلرندن كندولره ويريلان رخصت كامله مقتضاسنجه مواد مذكوره‌يى امضا وختملريله تصديق ايدوب اشبو مواد مفهومنده عقد وتمهيد ووعد اولنان ماده‌لر قوياً وبلاتغيير مرعى ودقتله اجرا اولنوب خلافنه اصلا برنسنه عمل اولنميوب فرد واحده دخى ايتديرلميه وبعينه مطابق المعنى صورتلرى امضا وختملريله تقرير وتصديق اولنوب صدر اعظمك سندى تركى واطليان لسانيله فلد مارشالك سندى روسيه واطليان لسانيله دولتين جانبلرندن كندولره ويريلان رخصتنامه‌لر دخى مرخصلر طرفلرندن ودولت عليهم جانبندن اولمق اوزره فلد مارشاله ايصال وموادك امضاسندنصكره بش كون وياخود قابل اولور ايسه مدت اقلده دخى مبادله اولنوب صدر اعظمك سنداتنى تسليم ايتدكارى آنده فلد مارشال قونته رومانچوفك سندلرينى اخذ ايده‌لر .

خاتمه

ایمدی فیمابعد مواد مرقومه اوزره تجدید وتمهید اولنان صلح وصلاح رافع الحرب والکفاح مقرر ومعتبر طوتیلوب شیمهٔ کریمهٔ شهریاران صداقت معتاد وقاعدهٔ مرعیهٔ تاجداران وفا اعتیاد اوزره عهد ومیثاق وتماما تصدیق ایدرزکه کرك ذکر اولنان یکرمی سکز موادك شروط وقیودینه وصلح وصلاحك مواثیق وعهودینه وکرك دیکر ایکی قطعه اعطا اولنان نشان همایونمده محرر ومسطورمادینك شروطلرینه کمال رعایت اولنوب مادامکه اولجانبدن دخی مرخصلری طرفندن تأیید وتصدیق اولنان موادك خلافنه وضع وحرکت صادر اولمیه طرف همایون پادشاهانه مزدن واخلاف نصفت اتصافمزدن وکلای عالیمقام ومیرمیران صاحب الاحتشام وامراء ذوی الاحترام وعموما عساکر نصرت ارتسامز وبالجمله عبودیتمز ایله شرفیاب اولان طوائف خدامدن برفرد خلافنه متعلق وضع وحرکت ایلمیه .

(تمت)

خاتمهٔ عهدنامه‌ده مذکور ایکی ماده‌دن بریسی مصارف حربیه تضمینیدرکه دولتعلیه اوچ تقسیط ایله بهر سنه بشر بیك کیسه آقچه ویرمك اوزره اوچ سنه ظرفنده روسیه‌لویه اون بشبیك کیسه آقچه تأدیه ایتمکی تعهد ایتمشیدی . ایکنجیسی آق دکز آطه‌لرینك سرعت تخلیه‌سیدرکه ذکر اولنان عهدنامه‌نك اون یدنجی ماده‌سنده آق دکزده بولنان روسیه دونماسنك اوچ آی مدتده چکلمسی مشروط ایسه‌ده ممکن مرتبه بر آن اقدم حرکت ایتمسی روسیه دولتی تعهد ایلمشیدی .

(٩)

* فنارلی بکار زمانده ایالت بغدانك دفتر مصارفاتی *

غروش	
٥٠٠٠٠٠	جزیه
٠٦٠٠٠٠	بیرام هدیه‌سی
٢٥٠٠٠٠	درسعادتده هدایای خفیه
٠١٤٠٠٠	مقام صدارته تقدمه
٠٠٩٢٠٠	قریم خانك مأمور مقیمنه

غروش	
٠١٦٠٠٠	خوتين قلعه‌سنك مستحفظلرى تعييناتنه
٠٤٥٠٠٠	قريم خانته
١٢٠٠٠٠	ايالت جوارينه مأموريتله كلان پاشالره
٠٦٥٠٠٠	بكك درسعادته كيدوب كلان آدملرينه
٠٠٤٥٠٠	ياشده بولنان اسلام عسكرينه عيديه
٠٠٢٠٠٠	خسته خانه‌لرينه
٠١٢٠٠٠	بكه آمديه
٠٧٠٠٠٠	درسعادته وسائر محللره ايشليان تاتارلره
٠٠١٠٠٠	بكك تركجه وروجه كاتبلرينك قرطاسيه مصارفى
٠٣٦٠٠٠	سرايك تعميرات ومفروشاتنه
٠٠٤٠٠٠	سراى خدمه سنك البسه سنه
٠٤٠٠٠٠	مصارفات مطبخ وسائره
٠٣٠٠٠٠	سراى خلقنه پاسقاليا بخشيشى
٠٣٠٠٠٠	پاپاسلره وكليسا مصارفنه
٠٣٢٠٠٠	بكك خدمتده بولنان سكبان عسكرينك مصارفى
٠٢٠٠٠٠	ارناود تفنكجيلرينك مصارفى
٠١٥٠٠٠	مهتر خانه
٠٣٨٠٠٠	بكك قاريسنه يشماق بها ومصارف سائره‌سى
١٤١٣٧٠٠	

اول تاريخده جارى اولان غروش شمديكى صاغ آقچه حسابيله اون بر غروشه بالغ اولديغندن بوكونكى كونده مبلغ مذكور اوتوز بوقدر بيك كيسه ديمك اولوب خيلى بار كران اولديغى مستغنئ بياندر افلاقك حالى دخى بوكا قياس ايله معلوم اولور .

فهرست جلد ثانى

صحيفه	
٢	بقيهٔ وقايع ١١٨٨ سنهٔ هجريه
٥	قريم مبعوثلرينك ورودى
٧	سفارت عبدالكريم پاشا وبعض وفيات
٩	وقايع سنه ١١٨٩
١١	عزل و نصب
١٢	رفع وزارت ونفى بعض كسان
١٤	قتل عثمان پاشا
١٧	اجراى مجازات
٢١	دفعه قريم مبعوثلرينك ورودى
٢٤	تبدل صدارت ومشيخت وديكر وقوعات وبعض وفيات
٢٨	ورود سفير روسيه . ولادت همايون
٣٢	وقايع مصر وشام
٤٠	وقايع سنه ١١٩٠ لوند عسكرينك الغاسى
٤٣	بعض وقايع برالشام
٤٤	ووقايع شتى
٤٥	نظام رتبهٔ حرمين
٤٥	ورود سفير جديد روسيه . تبدل رياست
٤٦	تأديب . وضع اساس عمارت . ولادت همايون . وفات خديجه سلطان
٤٧	وفات خليل پاشا
٤٨	تبدل مشيخت وصدارت وديكر تبدلات وتنبيهات وسائر وقوعات
٥٢	حوادث عراق واعلان سفر ايران
٦١	آذربايجان وكرجستان خانلريله مخابره
٦٦	وقايع سنه ١١٩١
٦٧	احوال عراق وايران
٧٠	ورود سفير هند
٧٢	وهابيلرك ظهورى
٧٤	بعض توجيهات وتبديلات

صحيفه

٧٩ بعض وفيات
٨٠ وقايع شتى
٨١ حوادث قريم
٨٣ دولتكرايك انجام حالى
٨٤ تقويهٔ سرحدات و بعض نظامات
٨٧ وقايع سنه ١١٩٢ . سليمكرايك انجام حالى
٨٨ بعض تدابير سفريه
٩٢ له ايلچيسنك ملاقاتى و نعمان بكك سفارتى
٩٣ ارمنى وقاتولك مسئله‌سى
٩٧ مواد شتى
٩٨ مراد افنديك عزل ونفيى وترجمهٔ حالى
٩٩ تعذير بعض علما . ولادت اسما سلطان . تبدل مشيخت و بعض توجيهات
١٠١ محمد اسعد وسعيد افنديلرك ترجمهٔ حاللرى
١٠٢ بكلر بكى جامعنك ختامى . رائف بكك وزارتى
١٠٣ تبدل صدارت وديكر بعض توجيهات
١٠٥ بعض وفيات
١٠٦ دونمای همايونك خروج وعودتى . روسيه‌نك كريم خان ايله اتفاقى
١١١ وقايع عراق وحوادث ايران
١١٤ وقايع سنه ١١٩٣ . كريم خانك وفاتى وسليمان اغانك بغداد واليسى اولديغى
١١٧ روسيه ايلچيسيله قريمه دائر مكالمه
١١٨ ولادت شهزاده سليمان . آيينه‌لى قواقده تنظيم سند
١٢١ نمچه‌نك پروسيا ايله مصالحه‌سى
١٢٢ قريم ايلچيلرينك ورودى اوزرينه مذاكره وتدابير سائره
١٢٤ سويش دكزينه دائر بعض مخابرات
١٢٥ قپودان پاشانك موريه مأمورتى
١٢٦ وقايع شتى
١٢٨ قره وزيرك صدارتى وديكر بعض توجيهات ووقوعات وولادت
١٣٠ فرار على پاشا
١٣٢ وزارت عبدالرزاق افندى ورياست خليل حميد افندى
١٣٣ بعض وفيات . وقايع سنه ١١٩٤

صحیفه

١٣٤	روسیه ایله عقد معاهدهٔ تجارت
١٣٦	انکلتره وفرانسه دولتلرینك محاربه‌لری وبیطرفلق اتفاقی
١٣٨	انکلتره وفرانسه دولتلرینه ویریلان تقریر
١٤١	مواد شتی . ولادت . عرض تاریخ انوری
١٤٢	امیرکون جامعنك بناسی . بعض توجیهات
١٤٤	روسیه ایله قونسلوسلق منازعه‌سی
١٤٥	بعض وقایع موره
١٤٦	حوادث عراق . ورود سفیر ملیبار
١٤٧	ورود سفیر بخارا
١٤٨	عمان حاکمندن نامه ورودی
١٤٩	وفیات اعیان
١٥٢	اوستریا ایمپراطوریچه‌سنك وفاتی . وقایع سنه ١١٩٥
١٥٣	بنای قلعهٔ اسماعیل . وفات عبدالرزاق پاشا
١٥٤	ولادت سلطان . وفات شهزاده وصدر اعظم
١٥٥	صدارت عزت پاشا وبعض توجیهات ووقوعات
١٦٠	علی پاشانك ابقای وزارتی وبعض توجیهات
١٦١	بخارا ایلچیسنك احوالی
١٦٢	ورود سفیر روسیه . غربلولرك آلدقلری سفائنه دائر نمچه ایلچیسیله مکالمه
١٦٥	وقایع متفرقه
١٦٦	بعض وفیات
١٦٧	فرح علی پاشانك صوغوجق محافظی اولدیغی
١٦٨	وقایع سنه ١١٩٦ . وقوع امتحان . بعض توجیهات ووقوعات
١٧١	مقتولیٔ جبار زاده
١٧٢	بخارا ایلچیسنك عودتی
١٧٤	حریق کبیر
١٧٥	تبدل صدارت
١٧٦	عزل ونصب
١٧٨	تبدل مشیخت وسائر توجیهات
١٧٩	ولادت ووفیات
١٨٠	وقایع شتی

صحیفه

١٨٤	اسپانیا ایلچیسیله مكالمه
٢٠٠	اساس معاهده اولان مواد خمسه
٢٠١	دفعه اسپانیا ایلچیسیله مباحثه
٢٠٢	اسپانیا ایله عقد اولنان معاهدهٔ تجارت
٢٠٣	بهادر كرايك قریم خانلغنه انتخابی
٢٠٩	قریمه دائر مكالمه ومذاكره
٢١٤	تتمه
٢٢٥	وقوع مشورت برای قریم
٢٢٧	بعض تحقیقات
٢٣١	وقایع سنه ١١٩٧
٢٣٤	عزل و نصب
٢٣٦	وقوعات شتی
٢٣٧	بعض تدابیر سفریه
٢٤٢	بعض نظامات عصریه وتداركات سائره
٢٤٤	سرعت طوپجیلرینك ترتیب وتنظیمی
٢٤٥	روسیه‌نك قریمی استیلا ایله بیانانامه نشر ایلدیكی
٢٤٩	بهادر كرای ایله شاهینكرايك ترجمهٔ حاللری
٢٥٠	ابراهیم افندینك وفاتی اوزرینه عطا افندینك مشیختی
٢٥١	وقوعات شتی . ورود سفیر فاس
٢٥٨	روسیه ایله تجارت معاهده‌سی یاپلدیغی
٢٦٠	توجیهات وتبدیلات ودیكر وقوعات
٢٦٢	ولادت شهزاده
٢٦٣	بعض تداركات سفریه . انكلتره‌لونك قریم مسئله‌سنه توسطی
٢٦٥	امریقا جمهوریتنك تشكلی
٢٧٢	حوادث ایران
٢٧٣	اركلی خانك روسیه حمایه‌سنه كیردیكی
٢٧٦	تداركات سفریه ایچون مشورت
٢٨٠	نشر بیانانامه بحثی
٢٨٣	نمچه تجار سفینه‌لرینه دائر مباحثه
٢٨٩	سانحه

صحیفه

٢٩١ نمچه‌لو ایله قونسلوساق مباحثه‌سی
٢٩٢ بعض وقوعات بحریه
٢٩٣ وفیات اعیان
٣٠٢ تذییل . صور اوراق . قینارجه مصالحه‌سنه دائر تقریر
٣٠٣ دارنده‌لینك صدارتنه دائر خط همایون
٣٠٥ کریم خان حقنده فتوی
٣٠٩ روان خانه فرمان عالی
٣١٢ رئیس افندینك تقریری
٣١٥ تلخیص سامی صورتی
٣١٧ نظامنامهٔ تیمار وزعامت
٣٢٤ قریم مسئله‌سنه دائر تقریر
٣٢٨ یکیچری اغاسنك صدارتنه دائر خط همایون
٣٢٩ آینه قواق تنقیحنامه سی
٣٣٦ قره وزیره خطاباً صادر اولان خطوط همایون
٣٣٧ عزت پاشایه خطاباً صادر اولان خط همایونلر
٣٣٨ اسپانیا معاهده نامه سی
٣٤٤ جانیکلی علی پاشانك تحریراتی
٣٤٧ علی پاشایه مکتوب سامی
٣٥٢ روسیه ایلچیسنك تقریری
٣٥٣ نمچه ایلچیسنك تقریری
٣٥٤ روسیه ونمچه ایلچیلرینه تقریر
٣٥٥ خلیل حمید پاشانك صدارتنه دائر خط همایون
٣٥٥ علی پاشایه مکتوب سامی
٣٥٧ سرعتجی نفراتنك شروط نظاماتی
٣٥٩ البسه نظامی
٣٦٠ قریمك استیلاسی حقنده روسیه نك بیاننامه سی
٣٦٥ ذممات میریه حقنده فرمان عالی
٣٦٦ فاس حاکمنه نامهٔ همایون
٣٦٨ مواد تجارته دائر روسیه ایلچیسنه ویریلان سند
٣٦٩ روسیه ایله یاپیلان معاهدهٔ تجارت

﴿ ترتيب جديد ﴾

جلد ثانی

(از)

تاريخ دولت عثمانيه

معارف نظارت جليله‌سنك رخصتنامه‌سيله

(ايكنجى طبعى)

درسعادت

(مطبعهٔ عثمانيه)

١٣٠٩

جلد ثانی

(از)

تاریخ جودت

بسم الله الرحمن الرحیم

بقیهٔ وقایع سنه ۱۱۸۸

سلطان عبدالحمید خان حضرتلری بیك یوز سكسان یدی سنه سنده جالس سریر سلطنت اوله رق عالمی نائرهٔ حرب وقتال ایچنده كوروب اكرچه قریباً عقد مصالحه اولنه رق غوغا برطرف قلندی ایسه ده مات اسلامیه یورغون وقینارجه معاهده سی دولت علیه یه برداغ درون اولدیغندن وایام محاربه ده میدان بوله رق شوراده بوراده ظهور ایدن عصات واشقیا تخریب بلاد واضرار عباد ایتمكده بولندیغندن ابتدا بومقوله اشقیانك لوث وجودلرندن ریاض دولتی تطهیر وبنای حكومتی ترمیم وتعمیر ایدرك جسم دولت جانلنوب وقوتلنوبده بوداغ دروندن خلاص اولمق اسبابنی دائما مطالعه ومشاوره دن خالی دكل ایدی . بناءً علیه اشبو بیك یوز سكسان سكز سنه سی رجب شریفنك یكرمی ایكیسنده دری زاده مصطفی افندینك یرینه شیخ الاسلام اولان عوض محمد پاشا زاده ابراهیم بك افندی داعیلرینی تطییب ایلمك وهمده مخفیجه اشعال مجمرهٔ مشاوره ایتمك اوزره سنهٔ مذكوره شهر شوال مكرمنك طقوزنجی كونی شهریار مشارالیه تبدیلا سعادتخانهٔ

(شیخ)

شیخ الاسلامی یه کیدوب برمدت امور مهام دولت مذاکره سیله صحبت ایتدکدنصکره مخدوم شیخ الاسلامی اولوب اقدمجه عهده‌سنه ادرنه پایه‌سیله سلانیك قضاسی توجیه بیورلمش اولان مصطفی بك افندی یه قریحهٔ صبیحهٔ شاهانه‌دن اولمق اوزره مکه پایه‌سی عنایت ونفس نفیس همایون ایچون تهیئه قلنمش اولان طعامی تناوله رغبت ایله اوچ ساعت مروروندنصکره عودت بیوردیلر . شهریار مشارالیه حضرتلری دولتی دوچار اولدیغی حال خطردن تخلیص ایچون چاره ارامقده اولدیغی حالده قرناسی نفوذ یارشی ایتمکده ایدیلر . علی الخصوص خزینه کتخداسی بولنان سید محمد افندی اندرون همایونده نفوذی ذاتنه حصر ایچون هر کون بردرلو دسیسه استعمال ایلمکده ایدی .
دارالسعاده اغاسی یازیجیسی اولان احمد افندی ماه مزبورك اوتنجی کونی موقوفاتجیلق منصبیله چیقوب یرینه سابقا مذکور یازیجیلقده مستخدم ایکن موقوفاتجی اولان خواجکان دیوان همایوندن باغچوان زاده مصطفی افندی تکرار یازیجی نصب اولندی . مومی الیه احمد افندی منصبی توجیه اولنمق اوزره باب عالی یه دعوت اولندقده امثالنه قفتان کیدیرلمك عادت قدیمه ایکن مومی الیه یازیجیلقدن انفصال ایله جوار سلطنتدن دور اولمسی حسبیله قلبی شکست اولدیغندن جبر وتعمیر خاطری ایچون فوق العاده اوله‌رق مومی الیهه صدر اعظم عزت محمد پاشا برذی قیمت ثوب سمور الباس ایتمکله خاطر نوازلق اظهار ایتدیلر . مومی الیهك سبب عزلی بو وجهله روایت اولنورکه جلوس همایونده میدانه چیقه‌رق سرمست می اقبال اولوب اوائلده چکدیکی خمار وخمیازه‌لری اونوتمغله وظیفه‌سندن خارج شیلره وحدندن بیوك ایشلره قارشمغه باشلدی وکوندن کونه تزیید اقبال ایله مرجع انام اولمق سوداسنه دوشدی خزینه کتخداسی مومی‌الیه سید محمد افندی ایسه غایت دور اندیش وشیطنتکار برآدم اولمغله مومی الیهك بویله میدان آلمسنی چکه‌میه‌رك حقنده درلو دسیسه‌لر اعماله ابتدار ایلدی . شویله‌که مومی‌الیهه خیر خواهلق صورتنده سزك بویله عادی اثواب ایله کزمکز مناسب دکلدر . شویله اثواب کیسه‌کز وآل شالدن جامه کیدیرسه‌کز دیه‌رك خلاف عاده قلقلر تعریف ایدوب بیچاره ایسه بودسیسه‌لردن غافل اوله‌رق چاقشوره وارنجه شال جامه‌لر کیمکه وحال ورتبه‌سنه یاقشمز رختلر تدارك ایتمکه باشلانجه آدینی دلیلکه چیقاردقدن بشقه کتخدای مومی الیه ارالقده حضور همایونده مناسبت دوشوره‌رك افندم رشوت قالقمایدر . ملك ودولت خراب اوله‌یور فلان ماده ایچون قولکزه دخی اللی بیك غروش ویره‌جك

اولديلر . معـاذالله قبول ايتمدم ديوب حالبوكه فلان ماده ديديكى يازيجينك اليله
يتمش بر مصلحت اولديغنـدن حيله كارانه يازيجينـك مرتشى اولديغنى خاكپاى
شاهانه‌يه اشراب ايدر و بر طرفدن دخى يازيجينك يوزينه كوله‌رك بومقوله ايشلره
سـوق ايلر ايدى بيچاره يازيجى ايسـه حقيقت حالدن غافل اولوب بويله اولور
اولمز شـيلرى خاكپاى شاهانه دن رجا ايتدكجه كتخدايى تصديق ايتمش اولور
ايدى كتخدا بونك كبى نيجه دسيسـه‌لر اختراع ايدوب حتى بر كون مومى اليه
يازيجى‌يه كرم بيورك بن بيلميه‌رك بنى غلطه مولويتيله چراغ ايتديرك ديو رجا
ايتمكله اول بيچاره دخى ايشك اصلنى بيلميوب حضور همايونده خزينه كتخداسى
امكدار قوللكدر غلطه ايله چراغ بيورك ديدكده پادشـاه انام حضرتلرى اولمز
ديو اظهـار انفعال بيوردقدنصكره كتخدا كلدكده نه‌ديرسـين احمد افندى سنى
غلطه ايله چيقارمق ايستر بيورنجه امان افندم هنوز افندمزك خدمتده بولنه‌جق
وقتمدر احمد افندى‌يه قالسـه شـايد رشوت الديغنى افندمزه سـويلرم ديو بنى
استانبولده بيله طوتمز ديدى وبونك كبى نيجه دك ودسيسه‌لر ايجاد ايدرك نهايت
عزل ايله قرب سلطنتـدن مهجور ايتديردى لكن احمد افنديك شيوع بولان
اطوار وحركاتنـه كوره نفى اولنمسى لازم كلور ايكن يالكز جوار سـلطنتدن
تبعيديله اكتفـا اولنديغنـه نظراً عزلى لمصلحة اختيـار اولنمش بر كيفيت اولمق
كركدر . يوخسـه خاكپاى شـاهانه‌يه اولان قدم عبوديتى فراموش اولنميوب
حقنده توجه شاهانه ينه بركمال اولديغندن قريباً سابقندن اعلى برمنصب والا ايله
بكام قلنور ديو بين‌النـاس حوادث اوله‌رق نهـايت عبدالحميد خان حضرتلرينه
دخى اسماع اولنمغله ناسك ذهنندن بونقطهٔ اشتبـاهك حك وازاله اولنمسى مراد
همايون اولديغنـدن بوندن درت آى صكره مومى اليه احمد افندى اهل وعياليله
برابر مسقط رأسى اولان ازميره نفى واجلا قلنمشدر .
متوفى فتوى امينى قريمى عثمان افنـدينك مخدومى اولوب موصلهٔ سليمانيـه
مدرسـلرندن تاتارجق لقبيله معروف وفرط ذكا وجربزه ايله موصوف اولان
عبدالله افندى فضلاى دهردن اولدقدن بشقه هر خدمتك عهده‌سندن كلور بر
ذات اولمغله بعض صدور عظـام مومى اليهى تربيـه قصديله خدمات جليـله ده
استخدام ايدرلردى . لكن لياقت ومعلوماتى درجه‌سنده حسـادى چوق اولمق
دخى طبيعى اولديغندن غايت مسرف اولمسى حسبيله ايرادى مصارفنه وفا ايتميه‌رك
طريق ارتكابه صاپدى ديو لسـانه كتورلمش واسـبق صدر روم عبدالله افندى
زاده اسعد افنديك تذكره جيلكى خدمتده ايكن اربه‌لق قپو كتخداسى بولنان

(قاسمك)

قاسمك سوق ودلالتيله اشراف قضاتك انكسار قلوبنه بادی اوله جق حركاته متصدی اولمش ایدوكندن لاجل التأديب مومى اليه عبد الله افندی لمنی یه ومرقوم قاسم ماغوسه يه نفی اولندیلر . لكن عبدالله افندينك علم وفضانه حرمة مدت نفی برسنه یه وارمقسزین مشار اليه عبدالله افندی زاده اسعد افندينك شفاعتيله عفو واطلاق اولنمشدر .

* ورود قاصدان تاتار وسقوط بعض شروط مصالحه *

بواثناده رؤسای جنكیزیه‌دن وقریمك علما وميرزالرينك معتبر ومعتالرندن چند نفر ذاتلر سفينه ايله چيقه‌كاوب دولت عليه‌یه اولان قدم عبوديتلرندن بحثله سربستلك شرطنك امحاسيله قريم خانلرى كما فى السابق طرف دولت عليه‌دن نصب وتعيين بيوريله‌رق تشريفات همايون ومنشور مسرتمون ارسال اولنمق وخطبه وسكه لری ينه نام نامیء حضرت خلافتپناهی ايله تنوير وتزيين قلنمق وقريم خانی اولان صاحبكرای خان ثانی‌يه ابقا وتقرير بيورلمق خصوصلرينی نياز وبومالده متعدد عرض ومحضرلر ابراز ايتملريله مهماندار اغا وساطتيله مزبورلره برخانه فرش وتزيين ومصارف يوميه‌لری جانب ميريدن ترتيب وتعيين اولندقدنصكره بوخصوصه دائر اعمال افكار اولندقده اكرچه قريم خانلری امور ملكيه سنده سربست ومستقل اوله‌رق عزل ونصبلری قريم اهالیسنك اختيار وانتخابلريله اولوب كرك طرف دولت عليه‌دن وكرك روسيه طرفندن مداخله اولنمامق واثنای سفرده استرقاق اولنان كورجی اسراسی روس وله وبغدان وافلاق اسيرلری كبی رد اولنمق ماده‌لری قينارجه معاهده سنك اعظم شروطندن اوله‌رق قينارجه‌ده بروجه محرر تمسكلر اخذ واعطا اولنمش ايسه‌ده قاعدهٔ مرعيه اوزره هنوز تصديقنامه‌لر مبادله اولنمامش اولديغنه وقريملونك استدعالری اكرچه بو معاهده‌يه مغاير ايسه‌ده نفس الامرده نابجا برشی اولمديغنه بناءً بتون بتون انحاء سربسيت ممكن اوله‌مز ايسه‌ده (مالا يدرك كله لايترك كله) قاعده سنجه باری خطبه وسكه ايله ارسال تشريفات ماده‌لری جانب دولت عليه دن اولمق واسرا ماده سنه برحسن صورت ويرلمك اوزره بر مناسب زمين ايله روسيه‌لويه تحرير واشعار اولنمسی تذكر وتنسيب اولنمغله رئيس الكتاب اسماعيل رائف بك افندی وساطتيله بيان كيفيت ضمننده روسيه فلدمارشالنه برقطعه تقرير يازلدی تقرير مذكورك برصورتی ذيلده (١) اشارتيله ايراد اولنور .

اشبو تقریر روسیه فلدمارشالنه کوندریلەرك قرق کون ظرفنده موافق جواب ظهور ایدوب روسیه دولتی کورجی اسراسنك مطالبەسندن فراغت وقریم خانلری قریملولرك رأی واختیارلریله نصب اولنوب فقط طرف دولت علیەدن نصب اولنان خانه منشور وتشریفات ارسال اولنمق وخطبه وسکه نام پادشاهی‌یه اولمق خصوصلرینه موافقت وبوصورتله تصدیقنامەلرك مبادله اولنمسنه رغبت ایتمش اولدیغی کلان تحریراتدن منفهم اولمغله مصلحتك بویله سرعت وسهولتله بتمسی طالع همایونه ویریلوب جناب حقه حمدوثنا وپادشاه انامه دعا اولندقدنصکره درحال مرحوم ابوبکر پاشا زاده میرعلم محمد بك وساطتیله قریم خانی اولان صاحبکرای خانه ابقا منشوریله تشریفات همایون ارسال اولندی .
وتصدیقنامەلرك مبادله اولنمسی ایچون ذی‌القعدەنك یکرمی دردنجی کونی روسیه مصلحتکذاری قیرستوفور پترسین قپویه دعوت اولنوب ابتدا مشارالیه رئیس افندی‌یه حضور آصفیده یشل چوقەیه قبلو سمور کورك الباس اولندقدن صکره مصلحتکذار مرقوم دخول ایله رسم وعادت اوزره تصدیقنامەلر استبدال اولنوب مصلحتکذاره ودیوان ترجمانه وسرکاتبنه کورکلر وسائر اتباعنه خلعتلر الباس قلندی .

* تتمه *

اشبو تاتار سربستیتی مادەسنده اولوقت روسیه دولتنك اصل امل ایتدیکی وارادیغی دولت علیەنك قریمك امور داخلیەسنه مداخلەدن النی کسمك وخانلرینك عزل ونصبی خصوصنی دائما تفرقه واختلالی موجب اوله کلدیکی درکار اولان انتخاب اهالی قانون خطر نمونه براقمق قضیەلریدر . زیرا هرنه‌وقت برخان انتخاب اولنمق لازم کلسه اعقاب جنکیزیەدن بولنانلرك هربری کندوسنی انتخاب ایتدرمك اوزره دیکر رقباسی علیهنده حرکت وبرطاقم طرفدار پیدا ایدوب وبوتقریب ایله ارکان وافراد قوم بیننه بینونت وفساد دوشوروب درون مملکتده اختلال متمادی وهمجوار بولنان روسیه دولتنك مداخلهٔ قولیه وعسکریەسنه بادی اولەجغی وخانلغه آرزوکش اولنلرك بریی طوتەرق انك واسطەسیله نفوذینی یورتمکلکنی وانی داخلی دشمنلرندن محافظه وسیلەسیله دائما قریمده عسکر بولندیرلمسنه بهانه وبادی اولەجغی وچونکه خانلر امور داخلیه ومعاملات خارجیەده مستقل ومستبد اولەجقلرندن محافظهٔ ذاتیەلریچون جلب ایدەجکلری روسیه عسکرینك دخوله دولت علیەنك ممانعته برکونه حق

اولەمیەجغنی وبوحال اختلال ومداخلهٔ فعلیەنك نتیجەسی مملكتك آز زمانده کندو تصرفنه کیرمسنی تسهیل ایدەجکنی روسیه دولتی پك رعنا بیلدیکندن ولهستانك مقاسمەسنه دخی بوپولتیقه ایله یول بولدیغندن وسلطنت سنیەنك صکرەدن استمش اولدیغی شرائط مشروحه ایسه شو غرضه طوقنور شیلر اولمیوب معنویات قیلندن بولندیغندن دولت مشارالیهانك شرائط مذکورەیه بالسهوله موافقت ایدیشی قوردیغی دولابه طوقنمدقلرندن بشقه مقدمەده بیان اولندیغی وجهله عقیب مصالحەده کندوسنك دخی غوائل داخلیەسی ظهوره کلدیکندن نشأت ایلدیکنه آرەسی چوق کچمکسزین قریمی کلیا استیلا ایتمسی دلیل کافیدر .

* عبدالکریم پاشانك سفارتله روسیەیه کتدیکی *

برمنوال محرر قریم مادەسیله کورجی اسراسی خصوصنه بین‌الدولتین قرار ویریلوب تصدیقنامەلر دخی مبادله ایله مصالحه استقرار بولمش اولدیغندن طرف دولت علیەدن روسیه دولتی طرفنه نامهٔ همایون ایصالی ضمنده خواجکان دیوان همایوندن سابقا سواری مقابلەجیسی عبدالکریم افندی روم‌ایلی بکلربکیلکی پایەسیله بیوك ایلچی تعیین بیورلمغله ماه مذکورك یکرمی التنجی جمعه ایرتسی کونی اختیار اولنان وقت مسعودده صدراعظم وشیخ‌الاسلام حاضر اولدقلری حالده مشارالیه ایلچی پاشا حضور همایونه جلب اولنوب صدراعظمه فراجه سمور کورك واوزرینه سراسره قبلو ینه سمور کورك وشیخ‌الاسلام افندی‌یه بیاضه قبلو سمور کورك اکسا اولندقدن صکره ایلچی پاشایه دخی فستقی چوقەیه قبلو سمور کورك الباس ایله نامهٔ همایون تسلیم اولندی . شهر ذی‌الحجة‌الشریفەنك غرەسنده سفیر مشارالیه دبدبه وداراتیله ینه سرای همایونه کیدوب خاکپای شاهانەیه یوز سوردکده عواطف علیهٔ پادشاهیدن کندویه ینه فستقی چوقەیه قبلو سمور کورك کیدیرلدکدنصکره دیوان یولیله ادرنه قپوسندن چیقوب صوب مأموریتنه عزیمت ایتدی .

* بعض وفیات *

ذی‌الحجەنك یدنجی کونی شیخ‌الاسلام سابق دری زاده مصطفی افندی وینه اول خلالده شیخ‌الاسلام اسبق میرزا زاده محمد سعید افندی وسنهٔ جدیده

اوائلنده کبار خواجکان دیوان همایوندن مشهور بنا امینی یوسف افندی وارەسی
چوق کچمکسزین نشانجی عبدالله افندی وجده والیسی خلیل پاشا وفات ایتمکله
ترجمهٔ حاللری بروجه آتی بیان اولنور .

* دری زاده مصطفی افندینك ترجمهٔ حالی *

مولانای مشارالیه فحول علمادن شیخ‌الاسلام اسبق دری افندینك مخدومی
اولوب بیك یوز اون درت تاریخنده تولد ایتمش واوتوز اوچ تاریخنده ابتدای
خارج ایله طریق تدریسه دخول ایله دور مدارس ایدرك ابتدای التمشلی
رتبه‌سنه رسیده اولدقده پدرلری مقام فتوایه کلمکله غلطه مولویتیله بکام ودرعقب
ادرنه ومکه پایه‌لریله اکرام اولنوب پدرلرینك وفاتندنصکره اللی ایکی تاریخنده
استانبول قاضیسی واللی طقوزده صدر اناطولی والتمش درتده صدر روم اولدقدن
صکره التمش طقوزده مکرراً صدر روم ایکن عهد عثمان خانیده شیخ‌الاسلام
اولوب سکز آی مقداری مقام فتواده بولنه‌رق عزل اولنمش وعهد مصطفی خانیده
یتمش خلالنده ینه بش سنه‌دن زیاده وسلطان عبدالحمید خان حضرتلرینك اوائل
سلطنتلرنده دفعهٔ ثالثه اولمق اوزره بش آی مقداری رونق بخش مقام فتوی
اولدقدنصکره معزولاً فاتح جوارنده واقع سعادتخانه‌سنده اقامت اوزره ایکن
وفات ایتدکده فاتح محمد خان جامعنده نمازی ادا اولندقدن صکره ادرنه قپوسی
خارجنده لعلی زاده چشمه‌سی وراسنده جاده کنارنده دفن اولنمشدر شکل وشمائلی
واطوار ومشواری کوزل وکوکب اقبالی منجلی واولاد واتباع وچراغی چوق
اولوب وفاتنه‌دك حسن زندکانی ایله امرار اوقات ایتمشدر . فقهدن درهٔ بیضا
نامنده برکتاب معتبر تألیف ایله ابقای نام ایلمشدر . بعض رجال وکبارك وسیلهٔ
انتفاع وتمتع ایده‌کلدکلری کبی طشره وزرا وامراسندن برفردی استصحاب
ایتمیه‌رك اثبات عفت وصلوات خمسه‌یی جماعتله ادایه مداومت ایلر واخشام
نمازندنصکره یتسویه قدر سجاده اوزرندن قالقمیوب خالق بی انبازه تضرع
ونیاز اوزره بولنور ایدی .

* میرزا زاده محمد سعید افندینك ترجمهٔ حالی *

مولانای مشار الیه ابتدای جلوس سلطان محمود خانیده شیخ الاسلام اولان میرزا
زاده شیخ محمد افندینك مخدومی اولوب یوزیکرمی ایکی تاریخنده تولد ایدرك

اوتوز طقوز تاریخنده طریق تدریسه داخل وپدرلری مشیختده بولنمق حسبیله
طی مراتب ایدرك خامسهٔ سلیمانیه‌یه واصل اولدقدنصکره پدرلری معزول اولمغله
بش سنه قدر رتبهٔ مذکوره‌ده قالوب بعده ازمیر وبروسه مولویتلریله بکام
وصکره مکه واستانبول پایه‌لریله مقضی المرام قلنمش ویتمش تاریخنده صدر اناطولی
ومؤخراً اوچ دفعه صدر روم وایکی دفعه نقیب الاشراف وسکسان اوچ سنه‌سی
ذی القعده سنده شیخ الاسلام بولنان پیری زاده عثمان منلا افندی‌یه خیرالخلف
اولوب اوچ بچق سنه مقداری زیب افزای مقام مشیخت اولمش ایدی . مشار الیه
نحیف ونظیف وفاضل وعفیف بر ذات شریف اولوب حقانیتی سور ومرافعاتده
فوق العاده تحقیق وتدقیق مدعا ایلر ایدی . ذاتاً ضعیف البنیه ونحیف الترتیب
اولوب عمری علل واسقام ایله کچدی هله ضعف پیری دخی کلدکده وجودی
بتون بتون مجموعهٔ علل اولوب رکوب ونزوله وقیام وقعوده مقتدر اوله‌میه‌رق بر میت
متحرك اولمغله زیارتلره کیده‌میوب حتی معایده‌دن مظهر عفو همایون اولمشیدی .
بوخلالده فاتح جامع شریفی جوارنده واقع سعادتخانه‌سنده اقامت اوزره ایکن وفات ایتمکین
نمازی فاتح جامعنده بعدالادا اسکداره نقل ایله قره‌جه احمد نام محلده دفن اولنمشدر .

(وقایع سنه ١١٨٩)

* بنا امینی یوسف افندینك ترجمهٔ حالی *

متوفای مومی الیه استانبولده عبدالله نام زعیمك فرزندی وعصر محمود خانی رجالندن
آمدجی سلیمان افندینك برادر ارجمندی اولوب یوز اون درت تاریخنده تولد ایتمش
ومقتول داماد ابراهیم پاشانك خواص خدامی سلکنه دخول ایله ایچ چوقدارلق
خدمتنده بولنمش ایدی مؤخراً عصر سلطان محمود خان وزراسندن صدر اعظم
احمد پاشا صدارتنده خواجکان دیوان همایون عدادینه داخل اوله‌رق غایت امین
ومعتمد ومستقیم وکارکذار اولدیغندن بالدفعات باش محاسبه وروزنامچهٔ اول
وشهر اماتی وصدر عالی کتخدالغی کبی مناصب جلیله‌ده استخدام اولندقدنصکره
بولندیغی خدمتلرده موفقیتی وحسن سلوك وسیرتی مسلم خاص وعام اولمغله نیجه
ابنیهٔ شاهانه وقصور وکاشانه بناسنه مأمور وحسن اهتمام صادقانه‌سیله نیجه محللر
معمور اولمق تقریبیله بومثللو خدماتده حذاقتی ظاهر اولمقدن ناشی سلطان مصطفی
خان حضرتلرینك مظهر نظر اعتباری اولمغله شهریار مشار الیهك موفق اولدقلری
لاله‌لی جامع شریفنه‌دخی بنا امینی نصب اولنمش اولمغله مذکور جامع دلارا دخی افندیء

مومی الیهك كاوش اهتمامیله رسیده حد ختام اولمشدر . مبتلا اولدیغی علل مزمنه ایله اوچ سنه‌دنبرو اسیر فراش اوله‌رق سنهٔ جدیده محرمنك اون سكزنجی كونی وفات ایتمكله جغال اوغلی قربنده بنا ایتمش اولدیغی مكتب ساحه‌سنده دفن اولنمشدر .

* عبد الله افندینك ترجمهٔ حالی *

قدمای خواجكان دیوان همایوندن بالفعل نشانجی بولنان عبد الله افندی دخی بر پیر فانی اولدیغی حالده نامزاج اوله‌رق ایكی اوچ آیدنبرو اسیر فراش ایكن صفر الخیرك یكرمی یدنجی كونی وفات ایتمشدر .
غایت حلیم وسلیم اولوب بابایانه اطوار ایله هر كسه رفق وملایمت وتواضع ومسكنت اظهار ایدرك امین ومعتمد ومأمون الغائله بر ذات اولدیغندن وفاتنه‌دك كاه وكالت وكاه اصالت طریقیله توقیع وریاست كبی حالنه مناسب مناصب ایله بكام اوله‌رق امرار اوقات ایتمشیدی .
بو اطوار ومشوارده اولنلر اوته‌دنبرو زروهٔ اقباله چیقه‌مازلر ایسه‌ده بتون ادبار وانعزاله دخی كرفتار اولمیوب بویله فراغ بال ایله عمر سوره كلمشلردر .

* خلیل پاشانك ترجمهٔ حالی *

بو خلالده جده والیسی بولنان خلیل پاشا عزل ایله یرینه دفتر دار عثمان پاشا تعیین اولنوب متعاقباً خلیل پاشانك وفاتی خبری دخی اواخر صفرده وارد اولدی . مرحوم مشار الیه خلیل پاشا چورلی قصبه‌سنده متولد وحداثت سن وسالی خلالنده آستانهٔ سعادته وارد اولدقده بوستانجیلر عدادینه لاحق اوله‌رق خاصه كیلك رتبه‌سنه نائل اولدقده سلطان مصطفانك مظهر نظر اعتبارلری اولمغله تبدیل خاصكیلكی ایله شهر تشعار اولدقدن صكره طریقنجه اوطه باشی وخاصكی اغا وبعده مطمح نظری اولان بوستانجی باشیلق ایله بكام اولدقدن صكره صره امنی ومؤخراً كتخدای بوابین شهریاری ومیر اخور اول وبعده رتبهٔ وزارتله خوتین محافظی وبلغراد محافظی اولدقدن صكره قره دكز سرعسكری اولوب دونمای همایون ایله بادبانكشای جهاد وغزا اولمشیدی . اندن مصر والیسی وبعده جده والیسی اولوب اوراده اجل مسماسیله وفات ایلدی . عاقل ومدبر وامورنده متبصر عفت ودیانتله شهیر بر وزیر خجسته تدبیر ایدی .

* عزل ونصب *

چاوش باشی بولنان عبد السلام افندی حسن اداریه موفق اوله مدیغندن محرم الحرامك اوچنجی كونی عزل ایله یرینه بوندن اقدم دور مصطفی خانیده چاوشباشیلق منصبنده اثبات لیاقت ایتمش اولان محمد سعید افندی نصب اولندی . وسلحدار شهریاری محمدامین اغا دخی استقلال داعیه‌سیله مرجع خاص وعام اولمق سوداسنه دوشوب طشره امورینه مداخله‌یه باشلایه‌رق ارتشا ایله لسانه كلدیكندن ماه مزبورك دردنجی كونی عهده‌سنه رتبهٔ والای وزارت ایله ترحاله سنجاغی توجیه اولنه‌رق مابین همایوندن چیقاریلوب یرینه مقرب ومنظور پادشاهی اولان خزینه كتخداسی السید محمد افندی سلحدار شهریاری نصب اولندی .

اشبو سید محمد افندی سنهٔ سابقه وقایعنده بیان اولندیغی وجهله دارالسعاده اغاسی یازیجیسی احمدافندی‌یی عزل ایتدیرن وبوندن درت سنه صكره صدر اعظم اولوب قره وزیر دینمكله شهرت شعار اولان سلحدار سید محمد پاشادر .

كتخدای صدر عالی بولنان رجائی الحاج محمد امین افندی‌دخی بك چوق خدمات جلیله‌ده مستخدم وصدق واستقامتی مسلم ایسه‌ده لین الجانب وبطیء الحركه اولمق حسبیله كتخدالقده كندودن بعض مرتبه رخاوت مشاهده اولنه‌یور . لكن مدت مدیده تذكره جیلك خدمتنده واقلام سائره‌ده بولنه‌رق كسب تفنن ایتمسیله امور مالیه عهده سندن كلور دیو كتخدالقدن عزل ایله دفتردار وسلفی درویش محمدافندی بجایش صورتیله انك یرینه كتخدای صدر عالی نصب اولنه‌رق صدارته استعداد ویرلدی .

سفرلر تقریبیله ذخایر بهایه چیقمش ایسه‌ده الله‌الحمد غائلهٔ حرب برطرف اولمشیكن ینه ذخائرده قلت وغلا اولدیغندن بونك سببی وصورت اندفاعی لدی المشاوره ذخیره حاصل اولان یرلرده محتكرلر پیدا اوله‌رق اهل زراعتدن اوجوز بها ایله ادخار ایتدكلری ذخائرك اوزرینه برچوق شی ضم ایدرك تجاره وتجار دخی براز شی ضم ایدرك اصنافه بیع وفروخت ایده كلدكلرندن ذخائرك غالی بها ایله صاتلمسنه سبب اولدیغی متبین اولمغله بومقوله محتكرلرك منعیله هرذخیره‌نی اصحابی كتوروب فروخت ایلملك اوزره هر طرفه وحتی مصر قاهره‌یه اوامر علیه اصداریله كار كذار مباشرلر ارسال اولنمش اولوب انجق بوخصوصك پذیرای حسن نظام اولمسی استانبول قاضیسنك صرف دقت واهتمامنه منوط بولندیغنه وحالا استانبول قاضیسی اولان حیاتی زاده محمد سعید افندی ایسه معلول المزاج ومشغول تدبیر وعلاج

اولدیغنه مبنی مدت معینه‌سندن ایکی کون مقدم مدت ناقصه ایله حسب‌المصالحه ماه مزبورك اون اوچنجی کونی عزل ایله سابقاً مکهٔ مکرمه قاضیسی اولان علمی یکنی علی مشرب افندی حسن اداریه قادر وفتق ورتق امورده استحقاقی ظاهر اولمقدن ناشی ایکی نفر اسکیلرینه بالترجیح استانبول قاضیسی نصب اولندی . واسکیلری اولان السید محمد غانم افندی ایله فحول علمادن مفتی زاده احمد افندی دخی پایه اعطاسیله تطییب اولندیلر .

وبرمنوال سابق بواثناده نشانجی عبدالله افندی وفات ایتمش اولدیغندن یرینه شق اول دفترداری عاطف افندی زاده عمر وحید افندی نشانجی نصب اولندی .

اناطولی قاضیعسکری دری زاده السید محمد عطاءالله افندینك مدت معینه‌سی ختام بولمغله استانبول معزوللرندن منلاجق زاده اسحق افندی جمله‌نك اقدمی واسحق افندی زاده شریف السید یحیی افندیدن دخی بش کون اسکی بولنمش ایسه‌ده اسحق افندی زاده‌نك طریقه دخولی اسحق افندیدن اوچ سنه مقدم اولدقدن بشقه شیخ الاسلام زاده بربیر لازم التوقیر اولدیغندن صدارت اناطولی هرقنغیسنه توجیه اولنسه طرف آخر منکسر ومغبر اوله‌جغنه مبنی شیخ‌الاسلام افندی (الاقدم فالاقدم) قاعده سنه رعایت وایکی طرفی تطییب مراد ایتمکله اسحق افندی‌یه اناطولی صدارتی‌توجیه‌اولنوب اسحق‌افندی زاده شریف منلا افندی‌یه دخی وقت انحلالده اربه‌لغی توسیع اولنمق شرطیله اناطولی پایه‌سی واوغللرینه نمالوجه معیشتلر ویریله‌رك اکرام اولندی .

بواثناده ادرنه ومصر قاهره مولویتلری دخی توجیه اولنوب انجق حلبدن معزول کتخدا زاده مصطفی صادق افندینك حسب الطریق منصب نوبتی کلمشیکن دیده‌سی علیل ومشاغل حکومته غیر متحمل اولدیغندن بلاد اربعه‌دن بر منصب توجیه اولنه‌میه‌رق پایه ایله تطییب قلندی .

* رفع وزارت بعض وزرا ونفی بعض کسان *

سفر اثناسنده استخدام اولنه‌جق خدمه‌نك محجنت ومحذورینی ملاحظه‌یه وقت اولمیوب (الضرورات تبیح المحظورات) مؤداسنجه ایجاب مصلحته کوره حرکت اولنه‌رق رجال دولت علیه وخدمهٔ سلطنت سنیه‌دن ابراز حسن خدمت ایدنلره حاللرنجه مکافات اولنمق وخدمات جسیمه‌ده استخدامه لیاقت مأمول اولنان بعض

اصحاب شجاعت وجلادته مناصب ومراتب احسان اولنه‌رق (الانسان عبيد الاحسان) قاعده‌سنه رعايت قلنمق عادات قديمه وامور طبيعيه‌دن اولمغله هر طريقه دخول وهر برمطلبه وصول قولايلقله حصوله كلديكنه مبنى بواثناده هرطريقك اربابى كثرت بولمش وخصوصيله اعلاى مراتب انسانيه اولان رتبۀ والاى وزارته برچوق مجهول الاحوال كمسه‌لر واصل اولمش ايدى . حالبوكه غائلۀ سفر برطرف اولدقدنصكره وزرانك برمحلده بلا منصب اقامتى قاعدۀ مرعيۀ قديمه‌نك خلافى وموجود اولان ايالتلر وزراى موجوده‌نك ربعنه غير كافى اولديغندن ضرورى سنجاق منصبلرى دخى وزرايه توجيه اولنمشيدى . سنجاق متصرفى اولان وزرانك وارداتلرى ايسه كندولرينه كفايت وايالت متصرفلرى دخى واردات معينه‌يه قناعت ايتميوب سفر تقريبى ايله نقصان بولان اسباب ولوازم وزارتلرينى اكمال داعيه‌سنده اولملريله بالطبع انواع مظالم وتعدياته مبادرت ايده‌كلدكلرندن رعايا طائفه‌سى پيدرپى ركاب شاهانه‌يه عرضحال تقديميله اشتكايه باشلاديلر . پادشاه عدالتپناه حضرتلرى دخى تعديات واقعه كثرت وزرادن نشئت ايتديكنى تفكر وملاحظه بيوروب هم عداد وزرايى تقليل ايتمك وهمده سائرينه عبرت ويرمك طريقيله مظالم وتعديات واقعه‌نك دفع ورفع اولنمسنه دائر باب عالى‌يه خط همايون وارد اولمغين صدراعظم وشيخ الاسلام افندى حضرتلرى سراى آصفيده جمعيت ورجال دولت عليه ايله وزراقپو كتخدالرينى احضار ودعوتله جمله‌مواجهه‌سنده خط همايون اوقوب شفاعت طريقيله وياخود ديكر بروسيلۀ جزئيه ايله رتبۀ وزارته اعتلا ايتمش اولان وزرادن سكز وزيرك وزارتلرى رفع اولندى وماه مزبورك اواسطنده بر منطوق خط همايون متعدد عدالت امرلرى تحرير اولنوب هر طرفه كوندرلمك اوزره قپو كتخدالرينه تسليم وهر قضادن وصولى مشعر اعلاملرينك كلمسى كندولرينه اكيداً تنبيه قلندى .

بواثناده اربه‌لقلر دخى مقاطعات ميريه مثللو التزام وطمع خام ايله نااهل نائبلر استخدام اولنه كلديكندن اربه‌لق قپو كتخدالرندن بش نفرى لاجل التأديب جزائر بحر سفيده نفى وتغريب ايله امثالى تخويف وترهيب اولندقدنصكره اربه‌لق صاحبلرينك دخى اهل وعفيف نائبلر استخدام ايلملرينه ونظام طريقه دائر بعض تنبيهاتى حاوى شيخ الاسلام افندى‌يه خطابا برقطعه خط همايون صادر اولمغله مضمونى مشار اليه دخى صدور عظام وموالئ كرامه تبليغ وافهام ايدوب طرف طرف رفع مظالم خصوصنه دقت واهتمام بيورلدى .

* مدرس عثمان پاشانك قتلى *

وزیر مشار الیه سلطان محمود وزراسنك مشاهیرندن اولان طوپال عثمان پاشانك اوغلى متوفى احد پاشانك فرزندى وجمله اولاد کرامنك ممتاز وسربلندى اولوب کمال محبتندن اسلم طرق علیه اولان طریق تدریسه ادخال ایتمشیدى . عثمان پاشانك کندى برادرندن منقولدرکه پدرلرینك عثمان پاشایه بروجه محرر کمال محبتى اولمق حسبیله زایچه‌سنى یاپدردقده بر قاطعه‌سى کورلمکله مخرج وزارت اولان طریقه ادخالدن تحاشى ایدرك طریق علمیه‌یه ادخال ایدوب زعمنجه رؤس تدریس ایله سرنوشت قضا وقدرى ابطال ایلدى .

حالبوکه مشار الیه قطع مراتب ایدرك موصلهٔ صحن رتبه‌سنه کلوب مسقط رأسى اولان یکیشهر قارده اقامت اوزره ایکن اوائل سفر همایونده موره‌ده ظهور ایدن اختلال اثناسنده ابا عن جد موروث اولان جلادت فطریه‌سى حرکت ایتمکله اتباع ومتعلقاتندن جمع ایده بیلدیکى قدر عسکرله بلا مأموریت موره جانبنه مسارعت ایدوب اول وقت موره محصلى بولنان صدر سابق محسن زاده محمد پاشانك رأى واراده لرینه اتباع ایله مساعئ مشکوره ابرازینه موفق اولدیغندن وزیر مشار الیه مرقومك غیرت وشجاعتنى ومأمور اولمدیغى حالده خدمات جلیله‌یه موفقیتنى درسعادته انها ایتمش وکندوسى دخى امیده دوشه‌رك درسعادته کلوب وزارتله چراغ بیورلمسنى استدعا ونیاز ایلمش اولدیغنه بناءً موره محصللغى احسان اولندى دیو انورى تاریخنده بوقدرجق تحریر اولنمشدر .

لکن بعض تاریخلرده کیفیت وزراتى بو وجهله محرردرکه وزیر مشار الیه مرقومى اکرام وعنایته شایسته‌در دیو تحریرات ایله درسعادته ارسال ایتمکله سلطان مصطفى خان حضرتلرى طریقنجه ایکى مرتبه ترفیع اولنسون بیوردقده شیخ‌الاسلام بولنان میرزا زاده السید سعید افندى طریق علمیه جهاد بالنفس ایدن علمانك جهادینه کوره اکرام اولنمق ایچون وضع اولنمش بر طریقدر . مرقومه جهاد صورى ایدنلره اکرام اولنه‌کلان طریقدن اکرام اولنملیدر دیو ظریفانه صورت اعتذارده اولیجق پادشاه دل آکاه حضرتلرى دخى رتبهٔ وزارت احسان بیوروب رؤساى طریق علمیه اولان صدور عظامه بیله تقدیم ایتدى . سلفده مدرسلکدن نائل وزارت اولان فاضل احمد پاشا اولوب مشار الیه دخى اکا ثانى اوله‌رق مدرس عثمان پاشا دینمکله شهرت بولدى . مؤخراً موره جانبنده ظلم وتعدى ایله بعض مرتبه لسانه کلدیکندن منصبى اغریبوزه تحویل اولندقدن صکره

اردوی همایونه مأمور اولوب سلستره جانبنه سر عسکر تعیین بیورلدی بودفعه دخی اظهار لازمهٔ جلادت وشجاعت ایدوب خصوصیله سلستره پیشکاهنده وقوعبولان محاربهٔ مشهوره ده مظهر مظفریت کامله اوله‌رق شهرتی عالمگیراولمغله حسرة الوزرا اولان روم ایلی ایالتی ایله اکرام اولندی .

حد ذاتنده اطوار قلندرانه ایله مألوف وجود وسخا ایله موصوف وجری وجسور بر وزیر وقور ایدی . لکن فرط اشتهاری بادیء اغتراری اوله‌رق بیوکلر حقنده اك بیوك قصور اولان کبر وغروره مبتلا اولدی .

شویله‌که صلح عقبنده اردوی همایون عودت ایتدکده بندر قلعه‌سنك محافظه‌سی مهام امور دولت علیه‌دن معدود اولوب مشار الیه ایسه قپوسی خلقی مکمل شجعان وزرادن اولدیغی حالده خدمات سابقه‌سنه نظراً بوندنصکره دخی مساعیء مشکوره ابرازینه سعی ایده‌جکی ملحوظ اولمقدن‌ناشی باامر همایون بندرمحافظه‌سنه مأمور اولدقده جانب مأموریتنه کتمیوب طوغریدن طوغری‌یه روم ایلی طرفنه عزیمت وبندر مأموریتندن عفوینی رجا معرضنده تحریرات ارسالنه مبادرت ایتدی .

واکرچه مأموریت مزبوره دن امتناع ایتمکی قطعیا مراد ایتمش ایسه دخی باری آهسته رفتار ایله صوب مأموریتنه عزیمتله کیده‌جك کبی کورینوبده برحسن صورتله عفوینی تحصیل ایتمسی لازمهٔ شعار صدق وعبودیت ایکن بویله کستاخانه طور ایله استعفایه جسارتی موجب اغبرار دولت اولمش ایسه‌ده خدمت سابقه‌سنه نظراً اغماض عین اولنوب مسئولنه مساعده اولندی . بوحالده بر وفق دلخواه عالی امور ایالتی حسن اداره‌یه صرف همت ایتمسی کندویه فریضهٔ ذمت ایکن انواع مظالمه تصدی وسفرلراثناسنده بونجه تکالیف شاقه ایله بیتاب اولان رعایایه ظلم وتعدی ایتمکه ابتدار ایتمکله بالدفعات فقرا رکاب شاهانه‌یه رفع رقعهٔ اشتکا ایتدکارندن بومقوله مظالم وتعدیاتدن فراغت ایتمسیچون باذن همایون صدر اعظم وشیخ الاسلام طرفلرندن کندویه نصیحت یوللو تحریرات کتمشیکن اصغا ایتمیوب ینه اسکی بیلدیکندن کیرو طورمدی .

بناءً علیه قتل وازاله‌سی تصمیم اولنمغله سلب وازاله‌سی ترتیبنه مقدمه اولمق‌اوزره ابتدا روم ایلی ایالتندن عزل ایله اغریبوزه نقل اولندقدنصکره خط همایون ایله اعدام وازاله‌سنه مأموراولان تبدیل خاصکیسی الحاج حسین اغا تبدیل زی وقیافت ایدرك عادتا کندی مصلحتنه کیدر برتاجر قالغنه کیروب استانبولدن چقدیغنده وزیر مشار الیه روم ایلیدن حرکتله اغریبوزه عزیمت ایتمش بولندیغندن اثنای

راهده دائره‌سنه قاتیلوب وبرقاچ قوناق برابرجه قونوب کوچه‌رك اغریبوزه درت بش قوناق قالدقده ایلرویه الغار ایله اغریبوزه واروب یدنده اولان خط همایونی قاضی‌یه ویکیچری اغاسیله دزداره ارائه ایله کتم واخفا اولنمسنی تنبیه ایتدکدن صکره مشارالیهك ورودینه منتظر ولازم کلان تدبیر وترتیب فکریله مشتغل اولدیلر .

وزیر مشارالیه قلعه‌یه قریب کلدکده عادت قدیمه اوزره وجوه بلده استقباله چیقوب الای ترتیب ایدرك مشارالیهی قلعهٔ مذکوره‌نك معبر ومدخلی اولان قنبور کوپریدن کچوروب قلعه قپوسنه ایصال ایتدیلر . قلعهٔ مذکوره‌نك کوپری باشنده اولان قپوسندن بشقه ایچ طرفده دیکر بر قپوسی دخی اولوب بوایکی قپو اراسی بر میدان اولمغله کوپری قالدیریلوب قپولر دخی قپاندقده الایك ایلروسنده اولان اتباع قلعه ایچنده وکیروده اولنلر کوپرینك وراسنده وپاشا دخی ایکی قپو اراسنده قالیجق خلاف مأمول بووضع نامعقولدن بحضور وبلکه مسلوب الشعور اوله‌رق سببندن سؤال ایتدکده حقنده صادر اولان فرمان قضا جریان کندویه افاده وبیان اولنوب کندوسی دخی مخالفته مجالی وخلاص احتمالی اولمدیغنی کورمکله ناچار اسبندن نزول ایله آبدست آلوب ایکی رکعت نماز قلدقدنصکره مضمون خط همایون اجرا اولندی . وخصکیٔ مرقوم سر مقطوعنی الوب ایصال بارکاه معلا ایلدکده ماه مرقومك اون سکزنجی کونی اورته قپو پیشکاهنده انداختهٔ میدان عبرت وقلوب ناسه القای دهشت قلندی .

* سانحه *

امور معلومه ومسلمه‌دن اولدیغی اوزره مطالعهٔ تاریخدن مراد وفائده یالکز بر ماده‌نك فلان تاریخده وقوعنی بیلمك دکلدر . مثلا بومدرس عثمان پاشانك مقتولیتنی وزمان وصورت اعدامنی اوکرنمکله برشی حاصل اولمز . مقدمه‌ده دخی بیان اولندیغی وجهله کتب تواریخ وقوعات سالفه‌نك حسن وقبحنی وحق وناحقنی اخلافك اکلایوب اندن عبرت آلمسی ایچون اولدیغی وبوجهتله مؤرخك اصل وظیفهٔ ذمتی طوغری‌یی سویلمك ایدوکی درکار اولمسیله بوقاعدهٔ کلیه‌یه اتباعا بوآره‌ده بعض ملاحظهٔ ذاتیه‌نك درج وعلاوه‌سنه جرأت قلندی .

شویله که حکام ووزرانك عنان اختیارلری اطلاق اولنوب ومحور لایقنده ومدار طبیعیسنده دونمسی برچوق نظامات حکیمانه ومعلومات کامله‌یه

(محتاج)

محتاج اولان ادارهٔ ملکیه جنکده بهادرلنی کورینان بر آدمه مکافات اوله‌رق اعطا قلنوب صکره او آدمك ملکجه عدم معلومات وقابلیتندن ویا خود تجربه‌سزلکندن ناشی خطاسی واویغونسزلغی وقوع بولدیغی کبی بلا محاکمه قتل اولنمسی شرع وعقلك وحق وانصافك خلافیدر . ادارهٔ ملك بشقه وحربده یارارلق بشقه اولدیغندن برابو جنکجی غایت فنا والی اوله بیلمك وبك ممدوح وعاقل مدبر وکامل بروالی حربجه هیچ برایشه یرایه‌مامق امور طبیعیه‌دن اولمغله ملك مأموریتیله عسکرینی بربرینه قارشدیرمق ایکی طرفك ایشنی دخی بوزر بر بیوك خطا اولدیغی و (ان تؤدوا الامانات الی اهلها) مضمون شریفنه کلیاً مغایر ومنافی بولندیغی درکاردر . وپاشای مشارالیهك کیفیت اعدامی دخی اسکی زمانك اصول جاریهٔ غیر محققه‌سنه مطابق اولوب برآدمك تهمتی لایقیله ثبوت بولمقسزین وتهمت وتربیه‌نك درجاتی متفاوت اولمغله اوتفاوته دخی رعایت اولنمقسزین خلاف شرع وانسانیت اوله‌رق آدم اولدورمکلکك ومصادرهٔ اموالك نه مرتبه مضرتلری چکلدیکی معلوم اولدیغندن تفصیلی اقتضا ایتمز .

* اجرای مجازات *

شیخ الاسلام اسبق داماد زاده فیض‌الله افندی مرحومك اوغلی مدرسیندن محمد طاهر ملا افندی سودلیجه نام محلده اقامت اوزره ایکن موسم بهار حلول ایتمك وکندوسی دخی کنج برمخدوم بیقرار اولمق حسبیله شهر ربیع الاولك التنجی کونی قایق ایله بهاریه سمتنه کچوب عالم دنیادن بیخبر اولدیغی حالده اولطرفده کشت وکذار ایتمکده ویانده اوچ نفر خدلهٔ واجب الازاله ایله بهاریه پیشکاهنده اولان چایر ایچندن بی قیدانه کچوب کتمکده ایکن سلطان علیة‌الشان حضرتلری اتباعی مذکور چایری قورتمق ایچون برسایسی قوریجی تعیین ایتمش اولدقلرندن سایس مرقوم چایری چکنه‌میك دیواوزرلرینه کلدکده ملا غضبه کلوب یانده‌کی سفهایه اورك شونی دیمکله انلر دخی دردمند سایسی ضرب وجرح ایتدکلرندن واول اثناده سلطان مشار الیهانك باش اغا سنك یدکجیسی بوستانجی حسن بهاریه سراینده بولندیغندن سایس مرقوم فریاد ایدرك اکا کلمکله مزبور حسن دخی کلوب نیچون بوبیچاره سایسی بوحاله قویدیکز دیه‌یم دیر ایکن ملا دها زیاده غضبلنوب یانده‌کی سفهایی اکا حواله ایتدکده انلر دخی مزبور حسنی بش یردن یاره‌لمش وعلی روایة ملا دخی بلنده‌کی شیش ایله ضرب وجرح ایلمش

اولديغى واصل سمع همايون اوليجق علمادن ايكن بويله سفها واوباش ايله ارقداش اولوبده بويله خلاف شرع شريف حركته تصدى ايتديكيچون بهرحال تأديب اولنمسى مراد همايونمدر ديو شيخ الاسلام افندى‌يه خطاباً برقطعه خط همايون صادر اولوب كيفيت تأديبى دخى افندئ مشار اليهه احاله بيورلمش اولمغله مشار اليه دخى خصوص مذكور جانب شرع شريفدن توجهله كشف اولنديغنه واقف اولمق ايچون خواص رفيعه قاضيسى محمد صالح افندى بى دعوت واستنطاق ايتدكده قاضئ مومى اليه دخى مجروح مزبورك اوچ يرنده بچاق ياره‌سى وايكى يرنده دخى عصاى كبير ياره‌سى اولوب بنى داماد زاده محمد طاهر ملا ايله اوچ نفر مضبوط الاسامى رفيقلرى ضرب وجرح ايلدى ديديكنى بر قطعه ممهور تقرير ايله انها ايتمكين ملاى مرقوم لاجل التأديب كليبولى‌يه نفى وتغريب اولندى . ايكى آى قدر منفاده اقامتدنصكره عيال ووالده سى اطلاقن رجا وبيوك برادرى اولان سابقا صدر روم محمد مراد افندى دخى شفاعت واستدعا ايتدكلرنده مجروح مرقوم دخى تحصيل برؤتام ايتمش اولديغندن مظهر عفو همايون ودرسعادته عودته مأذون اولمشدر .

مناستره التى ساعت بعدى اولان فلورينه سكاننددن اولوب بوندن اقدم حقنده بالدفعات اوامر عليه صادر اولمش اولان مصلى نام شقى انواع مظالم وتعدياته تصدى ايدرك يكرمى اوتوز عدد قصبه‌لرى خراب واهاليسنى بيتاب ايتديكندن روم ايلى واليسى طاغستانى على پاشا اسلوب حكيمانه‌يه رعايتله مرقومى بربهانه ايله جلب ايدوب برقاچ كون توقيفدن صكره خصماسيله لدى المرافعه دم وديت وحقوق سائره‌دن طولايى لزوم قتلى شرعا ثابت اولمغله جزاسى بالترتيب سرمقطوعى وزير مشار اليه طرفندن باركاه معلايه واصل اولدى .

بولى قصبه‌سنه طقوز ساعت بعدى اولان دوزجه قضاسى سكاننددن علم افراز بغى وشقاوت اولان عرب اوغلى نام شقينك اعدام وازاله‌سنه ارادهٔ عليه تعلق ايتمكله دركاه عالى قپوجى باشيلرندن اولوب حالابولى ويوده‌سى اولان الحاج احمد اغا بوخصوصه مأمور اولوب تداركات كليه ايله بوليدن حركت ايتدكده شقئ مرقوم مقاومته قادر اوله ميه‌جغنى تيقن ايتديكندن اول حواليده واقع شواهق جباله تحصن ايتدكدن صكره برمدت دخى انقره سنجاغنده ومحال سائره‌ده كزوب وطولاشه‌رق نهايت ينه دوزجه سمتنه كلوب جبال مذكوره‌ده كشت وكذار ايتمكده ايكن اغاى مومى اليه برتقريب ايله اله كتوروب قتل ايله سرمقطوعنى استانبوله ارسال ايتمش اولديغندن سر بريده‌سى غلطيدهٔ ميدان سياست قالندى .

مرعش ایالتی داخلنده کردن افراز بغی وعصیان اولان قلیجلو وماندللوعشیرتلری اشقیاسنك تأدیبات شرعیه‌لرینك اجراسنه دائر مرعش والیسی عبدالله پاشایه خطابا صادر اولان امر عالی موجبنجه وزیر مشارالیه قپوسی خلقی وبرطاقم عشائر واطرافدن مجتمع اولان عساکر ایله مرعشدن حرکت ایدوب اشقیای مرقومه‌نك مقر ومشتالری اولان اوتجی عزالدینلو اشقیاسنك میانه‌لرنده واقع بیوك لجانك جانب غربیسنده کاور طاغی حوالیسنده الاجه عبالو دیمکله شهرتشعار اولان جماعت ساکن اولدقلری قریه حدودنده اوزرلرینه هجوم ایتدکده اشقیای مرقومه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق بعضیلری چوبان اوغلی وعبدالفتاح اوغلی نام شقیلر یانه التجا وانلر دخی استصحاب واخفا وبعضیلری دخی کاور طاغنك صرب محللرینه فرار ایتدیلر بعضیلری دخی قریهٔ مزبوره اهالیسیله بالاتفاق محاربه‌یه تصدی ایتملریله اوزرلرینه واریلوب اوچ محلده تجمع ایدن پیاده وسواریلری منهزم وپریشان قلندقدن صکره بش التی ساعت قدر تعقیب اولنمش ایسه ده فرار ایتدکاری محللر غایت صرب اولدیغندن وزیر مشارالیه عودتله کافر کولی فوقنده واقع توزان مرحله سنه کلدکده مقتول اولان اون طقوز نفر نامدار اشقیانك رؤس مقطوعه سنی درسعادته ارسال ایلدی .

کروه متغلبه‌دن برغمه ویوده سی واعیانی اولان صاغنجیلی ولی نام شقی فی‌الاصل قونر وکوچر یوروك طائفه سندن ایکن قضاء مزبورده واقع صاغنجی نام قریه‌ده توطن واقامت وقضاء مزبور اعیانی اولان قوجه عرب اوغلی الحاج اسماعیل اغایه انتساب ایله مومی الیهك وفاتنه قدر خدمت ایتدکدن صکره اوغلی محمد اغانك دخی کذلك خدمتنده بولنوب اولدخی وفات ایتدکده دیکر اوغلی ولی اغا دیمکله معروف ابراهیم اغا قضای مزبوره اعیان اولدقده کندی امورینی اداره‌یه مقتدر کیمسه اولمدیغندن وصاغنجیلی ولی دخی قپولرنده امکدار بولندیغندن اندن صداقت امیدیله زمام امورینی اکا تسلیم ایدوب کندوسی خانه سنده ذوق وصفاسیله مشغول اولمشیدی شقیٔ مزبور ایسه فرومایه ونمك بحرام اولدیغندن برقاچ نفر اراذل اشخاص ایله یکجهت اوله‌رق اعیان مومی الیهی اون سکز نفر بلوکباشیلریله بیله قتل واعدام ایتدکدن صکره بی‌پروا مقامنه قعود ایتدکده ولی نعمتی اولان عرب اوغلی خاندانی مصادره واستیصاله قیام ایلدی . وخصوصیله عرب اوغلی دامادی عبدالفتاح اغانك بالجمله مالملکنی الدقدن صکره زوجه سنی دخی اخذ واستفراش ایتمك قصد فاسدنده بولندیغندن اغای مومی الیه خفیةً زوجه سنی الوب ازمیره فرار وانده قرار ایتمش ایکن ازمیر جوارنده قره بورن ویوده سی اولان

شقیٔ دیگر عوض اغا طرفنه مزبور صاغنجیلی ولینك سكبانلری ومكتوبی كلوب كتدیكنه دائر اخبار موحشه استماع اولنمغله دردمند عبدالفتاح اغا خوف ایدوب زوجه سنی ازمیرده ترك ایله كندوسی كوتاهیه طرفنه كیتمشیدی . بو اثناده مزبور صاغنجیلی ولی مرقوم عوض اغانك رأی ومعرفتیله ازمیری محاصره وزوجه سنی مطالبه ایتدكده عوض اغا دخی ازمیره كلوب ازمیر قاضیسنی واهالیٔ بلده یی اخافه ایتمكله ناچار اهون شرینی اختیار ایله زوجهٔ مرقومه یی شقیٔ مرسومه تسلیم ایتدیلر . وهر چند كه نكاح اوستنه نكاح اولمازدیو كندویه حكم شرعی افاده اولندیسه ده اصغا ایتمیوب كندویه نكاح ایله اعلان فسق ایلدكدن بشقه اولطرفلرده مظالم وتعدیاتی آرتردیغندن اعدام وازاله سنه اناطولی والیسی وزیر دلیر عبدی پاشا مأمور اولدی . وزیر مشارالیه دخی قپوسی خلقی وخیلی عساكرله اوزرینه واردقده شقیٔ مرقوم برقاچ كون محاربه اوزره بولندیسه ده باشنه جمع ایتمش اولدیغی سكبانلرك اكثری رعایای پادشاهیدن اولوب كندوسنك اغورنده فداكارلق ایتمیه جكلرینی جزم ایله خوفه دوشمكله غیرت جاهلیه سی اوزره كویا دشمنه قالمسون دیو زوجهٔ مزبوره یی قتل واعدام ایتدكدنصكره برقاچ نفر اتباعیله فرار وبنی نوعندن اولان كبسوط قضاسی اعیانی سنجاقلی اوغلی سلیمان نام متغلبك یاننده قرار ایتدی . لكن انده دخی آرام ایده میوب محل آخره فرار ایدر ایكن وزیر مشارالیه طرفندن تعیین اولنمش اولان عقبكیران اونیه نام محلده یتیشوب كندوسنی واتباعنی قتل ایتدیلر . ومزبور سنجاقلی اوغلی سلیمان دخی مؤاخذه خوفیله فرار ایدركن میخالیجده طوتیلوب قتل اولندی . واشبو شقیلرك ومتعین ومعتبر بلوكباشیلرینك رؤس مقطوعه لری ربیع الاولك اواخرنده درسعادته ایصال قلندی .

بوسنه ایالتی داخلنده واقع لوغشه قلعه سنك دزدار ثانیسی یحیی ورفیقی باب اوغلی زینل نام شقیلر حد شرعی تجاوز وتعدی ایله قتل نفوس وهتك ناموس كبی افعال قبیحه یه تصدی ایتدكلرندن حالا بوسنه والیسی وزیر مكرم صدر اسبق خلیل پاشا ایكیسنی دخی اخذ وقتل ایله سر مقطوعلرین درسعادته ارسال ایلدی .
میرالحاج عثمان پاشا بوندن اقدم وفات ایتمش اولوب مشارالیه ایسه مدت وافره دنبرو شام والیسی وامیرالحاج اولمغله زنكینلكله شهرت بولوب حتی اون بیك كیسه لك مال ومنالی تخمین اولنور ایدی . جانب میریدن اخذینه مبادرت اثناسنده اوغلی محمد پاشا كندی رضاسیله جانب میری یه اون بیك كیسه اقچه ویرمك شرطیله پدرینك اشیاسی كندویه ترك اولنمسنی وعهده سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمسنی

نیاز واسترحام ایتمکله خاندانلرینه مرحمةً رجاسنه مساعده بیوریلوب شرط مذکور ایله عهده سنه بارتبهٔ وزارت حلب منصبی توجیه اولنمش ایدی . متعهد اولدیغی مبلغ مزبوردن بر خیلیجه سی عهده سنده باقی قالوب کندودن طلب اولندقده فقر وفاقه سندن بحث ایله تأخیر وتعویق وبو ذمتك اداسنی امیرالحاجلق توجیه اولنمسنه تعلیق ایدردی . حداثت سنی حسبیله کندویه امیرالحاجلق توجیه اولنه میوب فقط مبلغ مزبورك اداسنه مدار سهولت اولمق اوزره عهده سنه رقه ایالتی کبی کثیرالجدوی برمنصب توجیه اولنمشیکن ینه ادا ایتمیوب طلب اولندقجه کلام اولی تکرار ایتدیکندن مبلغ مزبورك تحصیلنه درکاه عالی قپوجی باشیلرندن طیفور بك بافرمان عالی مباشر تعیین اولنمشیدی . مباشر مومی الیه بوآقچه نك تحصیلی ممکن اوله میه جغندن بشقه پاشای مشارالیه رقه ده اولدقجه امیرالحاجلق اوازه سیله خطهٔ شامی دخی اختلاله ویره یور دیو تحریر ایتمکله رقه دن عزل ایله سیواسه نقل اولندقده دخی ینه امیرالحاجلق سوداسندن فارغ اولمیوب اطرافه دوشه رك چاره سنی ارامقدن خالی اولمدیغندن بشقه بولندیغی منصبلرده شایان تحسین اوله جق برخدمته موفق اولمدیغنه وبالفرض مرامنه مساعده اولنسه بیله ینه مبلغ مزبوری ادا ایتمیه جکی اطوارندن اکلاشلدیغنه بناءً وزارتی رفع اولنوب بالجمله مامملکی میری یه قبض وکندوسی دخی سیواس قلعه سنه وضع اولندقدنصکره محرم اسراری اولنلر لاجل الاستنطاق درسعادته جلب اولنمق اوزره درکاه عالی قپوجی باشیلرندن صدر اسبق خلیل پاشا خزینه داری صادق اغا مباشر تعیین اولندی .

بواثناده وزیر مزبورك قپو چوقداری استانبوله کلوب امیرالحاجلق تحصیلی ایچون دور ابواب ایدرکن اولدخی طوتیلوب باشباقی قولی اغا محبسنده حبس قلندی .

* قاصدان تاتارك دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره محضرله ورودلری *

قریم خانی اولوب سنهٔ سابقه وقایعنده بیان اولدیغی وجهله کندویه میرعلم محمد بك ایله منشور وتشریفات کوندرلمش اولان صاحبکرای خان ثانی بوسنه صفرك یکرمی یدنجی کونی بوغاز ایچنده واقع بیوك دره نام محله کله رك اورادن مقام صدارته تحریر ایتدیکی برقطعه تذکره سنده میرعلم محمد بك قریمه وصول بولوب کتوردیکی منشور وتشریفات همایون تعظیمات واحترامات ایله قبول قلندقدنصکره

قبل‌المصالحه بعض ملاحظه‌یه مبنی قریم جانبی سرعسکری جانیکلی علی پاشـا ایله برلکلده قریم جانبنه ارسـال بیورلمش اولان سابقا قریم خانی دولتکرای خان رابع بوسـنه اول حیوالیده بولنمغله میرزالری کندینـه جلب ایله قوم تاتاری تحریك ایدرك سربسیت بزم مطلوبمز دکلدر . وسکا دخی امنیتمز یوقدر دیملریله بن دخی قورقوب درعقب اماده بولنـان برعدد سفینه‌یه راکباً اوچ بش کون ظرفنده بوغاز ایچنه واصـل اولدم دیو سرکذشتنی بیان وانها ایتمکله تذکره‌سی خاکپای شاهانه‌یه عرض اولندقده خان مشارالیهك تقریری خبر واحد قبیلندن اولمغله قریم جانبندن کله‌جك تحریراته انتظار اولنمسی فرمان بیورلمش ایدی .

اواخر ربیع‌الآخرده . دولتکرای خانك قالغـای نصب ایتمش اولدیغی برادری شـهباز کرای سلطان ودیکر برادری نورالدین مبـارك کرای سلطان وحالا قاضیعسکر خانی فیض‌الله افندی وشـیرین اوجاغی درت قبیله‌دن عبـارت اولمغله هربرندن برر میرزا وعلمادن سـابقا قاضیٔ سلطانی عبدالرحمن افندی وقریمك کبار ومعتبرانـنـدن برچوق امرا واغا ومیرزالر بروجه سـفارت برعدد محضر عمومی ایله درسـعادته کلدکارنده خلاصهٔ تقریرلری بووجهله‌درکه محمد بك قریمه کاوب کتوردیکی منشور وتشریفـاتی صاحبکرای خان قبول ایتدکده سربسیت ینه باقی اولدقدن بشقه کاید بحرسیاه اولان قلعهٔ جدید وکرش وقلبرون قلعه‌لری وقریمك قره طرفـدن اولان ممر ومعبرلری روسـیه‌لو یدنده قاله‌جغی قریم اهالیسنك معلوملری اولیجق علما وصلحا ومشایخ وامرا وصغار وکباری برمحل واسعده لاجل‌المشـاوره مجتمع اولوب میرعلم مومی‌الیهك کتوردیکی تحریراتی قبول ایلدکاری حالده سربسیتی تصـدیق ایتمش اوله‌جقلرینه بنـاءً صکره دفع ورفعی ممکن اوله‌میه‌جغی ملاحظه‌سیله تکرار درسعادته محضر ارسـالیله عرضحال ایتمك اوزره قرار ویردکارندن صـکره میرمومی‌الیهه آدم کوندروب جنـابکز شوکتلو پادشـاهمزك معتمد بنده‌لرندن اولدیغکزه بنـاءً طرف همایوندن استرحام ایچون عقد اولنان مجلس مشاوره‌ده بولنمکز مطلوبمزدر دیو تحریر ورجا وقریم خانی صاحبکرای خانه دخی طرف پادشاهیدن وارد اولان تحریرات وتشریفاتی قبض وقبول ایتمزدن مقدم درون جمعیتمزده بولنمغه همت وعنـایت بیورك دیو نیاز واسـتدعا ایلدکلرنده میرمومی‌الیه یدمده اولان تحریرات وتشریفاتی خان حضرتلرینـه تسلیمه مأمورم غـیری شیئه مأموریتم یوقدر دیو آدملرینی اعاده ایتمکله وصـاحبکرای خان دخی مجلسلرینه وارمقدن امتناع صورتی کوسترمکله قبل‌المصالحه للملاحظة جانیکلی علی پاشـا ایله قریم جانبنه ارسـال اولنمش اولوب

﴿ بوسنه ﴾

بوسنه کفه‌ده مشتانشین اقامت وبوانثاده پادر رکاب عودت اولان دولتکرای
خانه جنابکز بودیاری ایادیء اعدادن تخلیص ایچون تعیین بیورلمش ایدیکز
شمدی بزی بوحل ایله براغوب کتمکز لایق مروت دکلدر . جمله مشایخ
وعلما واغوات وامرا مجلس مشاوره‌مزه تشریف بیورمکزی رجا ایدرلر دیو
تحریر ایتدیلر . دولتکرای خان دخی رجالرینه مساعده ایدوب وکلوب جمعیتلرینه
داخل اولدقده اشبو محضر عمومی تنظیم اولندی دیو دردولته تقدیم ایتدکاری
محضرده صاحبکزایك انتخابی وقت ضرورتده اولمش برکیفیت اولدیغی حالده
دشمنك قریمه استیلاسی واهالیء قریمك منفوری اولان بعض حالات فجیعه‌نك
ظهوری انك خانلغی هنکامنده واقع اولوب خصوصیله بودفعه دخی مجلس
مشاوره‌یه کلدیکندن حقنده خلقك سوءظنی دها زیاده اولدیغندن بشقه دولتکرای
خان کلدکدنصکره صاحبکرایه کیمسه‌نك انقیاد ایتمیه‌جکنی کندوسی دخی
بیلدیکندن شاید روسیه‌لویه مراجعت ایدوبده یاره اوستنه یاره آچار دیو خوف
اولنه‌رق قریمده اقامتدن اهالی امین اولمدیغی وقبائل کندوسندن متنفر اولدیغی
کندویه اخبار اولنمغله اول دخی برسفینه‌یه سوار اولوب استانبوله کیتمش
اولدیغی انها ودولتکرای خان اوته‌دنبرو مجرب‌الاطوار اولمغله مسند خانی خالی
قالمامق ایچون طرف دولت علیه‌دن ثمرهٔ استرحاملرینك ظهورینه دکین شمدیلك
مشارالیهی خانلغه انتخاب ایلدکلرینی متضمن وسربسیت عندلرنده منفور اولدقدن
بشقه بالفرض اندن خلاص اولسه‌لر بیله یالکز بونکله اکتفا ایده‌میوب
قلعهٔ جدید وکرش وقلبرون قلعه‌لری روسیه النده قالدیغی حالده انواع محاذیره
مؤدی اوله‌جغندن قلاع مذکوره‌دن بریسی واراضیء قریمك برخطوه‌سی روسیه‌لویه
ترك اولنمیه‌رق ولایتلری حالت اصلیه‌سنه ارجاع اولنمق واویه‌مدیغی حالده اول
حوالیده اقامتلری متعذر اولمغین ممالك پادشاهیدن کندولره ساکن اوله‌جق
برمحل تعیین بیورلمق خصوصلرینی نیاز واستدعا ایتمش اولدقلرندن ماه مزبورك
یکرمی اوچنجی کونی دولتخانهٔ آصفیده مجلس عمومی عقد اولنوب لدی‌التذکر
قریملولرك استدعالری شروط مصالحه‌یه مغایر وحصول مدعالری متعسر وبلکه
متعذر واشتکا ایتدکلری مواد مکروهه کندی بلاهت ورخاوتلرینك آثار
مضره‌سی اولدیغی متحقق ومتقرر ایسه‌ده بردن بره یأس جوابی ویریلوبده
دولت علیه بزه صحابت ایتمیور دیدرممك ایچون روسیه بیوك ایلچیسی کانجه‌یه‌دك
کیفیت توقیف اولنوب ایلچی کلدکده من کل الوجوه مرخص اولمغله التماسلرینك
حصولنه بالاتفاق چالیشیلور واولوقت ایچلرندن سوز اکلیان برقاچ نفر رئیسلری

دخی مجلس مکالمه‌یه الینور اکر عون باری ایله التماسلری حصوله کلورسه نه کوزل
یوق اکر حصول بولمزسه حقیقت حاله واقف اولوب وقریمه واردقلرنده
کوردکلری کبی سویلیوب دولت علیه‌دن مأیوس اولملر ودولت علیه بزم ایشمزه
باقمیور دیمزلر دیو اتفاق آرا ایله ویریلان قرار خاکپای شاهانه‌یه عرض
اولندقدنصکره ماه مزبورك یکرمی سکزنجی کونی طوله بغچه نام مسیره‌ده
طرف صدارتپناهیدن ترتیب ضیافت ورؤسای جنکیزیه دعوت اولنوب اطعام
طعام وایفای مراسم اکرامدنصکره انده دخی خصوص مذکور بعد المذاکره
قرار سابق وجهله روسیه مرخصی بیوك ایلچیسنك ورودنده تسویهٔ مستدعالرینه
سعی واهتمام اولنه‌جغی کندولرینه افهام اولندی وکندولری دخی قباطاش
جوارنده کائن محمد امین زاده‌لر ساحلخانه‌سنده اقامت ایتدیریلوب خدمتلرینه
صدر اعظم ایچ اغالرندن یکرمی بش اغا ومهماندار مخصوص تعیین قلندی .
یالکز طعاملرینه یومیه بیك غروش صرف اولنوردی دیو بعض تاریخلرده
کورلمشدر .

ومقدما برمنوال محرر قریمدن کلوبده بوغاز ایچنده اوتوران صاحبکرای خانك
دخی خاطری تطییب اولنمق اوزره قنغی محلده اقامت دلخواهی ایدوکی کندودن
سؤال اولندقده تکفور طاغنه میل ورغبت ایتمکله اوراده اقامته مأمور اولدی .

انوری تاریخنده بویله‌جه مسطور اولوب اماکابن خاناده بو وجهله تفصیل
اولنمشدرکه صاحبکرای خان سکسان طقوزسنه‌سی صفرنده خانلقدن تنزیل اولندقده
روم ایلی جانبنه عازم اولمغله طرف دولت علیه‌دن چفتلك وسالیانه وشهریه احسان
اولنه‌رق چتالجه قصبه‌سنده اسکان اولنمشیدی . بیك ایکیوز یکرمی ایکی سنه‌سی
محرمنده وفات ایدوب محل مرقومده فرهاد پاشا جامع حظیره‌سنده دفن اولندی .

* عزل صدر اعظم عزت محمد پاشا وصدارت درویش محمد پاشا *
* وتبدل منصب فتوی ووقوعات سائره *

بر وجه مشروح قریملولره طوله بغچه‌ده ضیافت ترتیب اولندیغی کون طعام
ومشورتدنصکره شیخ الاسلام ابراهیم بك افندی صدر اعظم عزت محمد پاشا ایله
استراحت وصحبت اثناسنده سلیم اغا نامنده پدرندن قالمه بر بنده‌سنه سنهٔ سابقه
اوزره برمقاطعه رجا ایتدکده صدر اعظم اوتوز کیسه ضمیله طالبی وار دیو

اعتذار ایدەیم دیرکن مفتیٔ مشار الیه غضبه کلوب عوام ناس وباخصوص تاتار اراسنده غضبناك اولەرق پابوجسز چادردن خروج ایله عربەسنه بینوب بشکطاشده‌کی یالیسنه کیتدی .

لکن بوکیفیت ثقیل برشی اولەرق بهرحال ایکیسندن برینك عزل وانفصالی لازم کلمکله شیخ الاسلامك طرفی غالب ومستحکم اولدیغنه وصدر مشار الیهك تکاسل ورخاوت طبیعیەسندن بشقه قاینی اولان چلبی اسماعیل اغایه کلی مساعده ویروب مرقوم دخی داعیهٔ ارتکاب ایله مشار الیهی بعض مرتبه لسانه کتورمش اولدیغنه مبنی ماه جمادی الاولانك سکزنجی خمیس کونی مقام صدارتدن عزل اولندی .

انجق کندوسنك عزلی بر وجه مشروح وحسب الایجاب اولوب یوخسه توجه شاهانەیی تغییر ایدەجك باشلوجه برحرکتندن ناشی اولمدیغندن بعد العزل اصلا رنجیده اولنمیەرق همان عهدەسنه آیدین محصللغی توجیه اولنوب دائرەسنی تنظیم ایله محل مأموریتنه کتمك اوزره فرداسی برچکدرمه ایله کلیبولی‌یه ارسال اولندی .

ویرینه بالفعل کتخدای صدر عالی اولان درویش محمد اغا صدر اعظم اولەرق کتخدالق دخی اجلهٔ خواجکان دیوان همایوندن اولوب بوندن اقدم منصب مزبوردن منفصل اولان ابراهیم افندی‌یه توجیه اولندی .

فرداسی بلاسبب چاوش باشی سعید افندی عزل ایله یرینه صدر اعظم جدیدك قاین پدری سر بوابین درکاه عالی محمد اغا نصب وتعیین قلندی .

طوله بغچه قضیەسی اکرچه بر وجه محرر تبدل صدارتی انتاج ایتدیسەده شیخ الاسلام افندی حقنده دخی بین الناس کفتکویه باعث اولدیغندن یکرمی ایکی کون صکره مشار الیه دخی مقام فتوادن عزل اولنەرق یرینه رئیس العلما وبالفعل صدر روم اولان صالح زاده محمد امین افندی نصب اولنوب منحل اولان روم ایلی صدارتی دخی اناطولی معزوللرینك اقدمی وفضل وکمالی جملەنك مسلمی اولان اسعد افندی زاده السید محمد شریف افندی‌یه توجیه بیورلدی .

ابراهیم بك افندی مشیختدن بعد الانفصال مقدما کندوسنه طرف شاهانەدن احسان بیورلمش اولان چراغان ساحلخانەسنده اقامت اوزره ایکن ایکی اوچ آی صکره استانبوله نقل ایتمك استیوب انجق استانبولده‌کی قوناغی اقدمجه محترق اولدیغندن صدفجیلرده واقع عجم علی قوناغنی اشترا ایله اورایه نقل ایتمك نیتنده اولدیغی خلفلری محمد امین افندی خبر آلدقده عزلی عقبنده استانبوله کلوبده

آمد وشد زواریله امرار وقت ایتمسی مناسب دکلدر دیمکله ابراهیم بك افندی استانبوله نقلدن منع قلنمشدر .

بالاعتبار خامسهٔ سلیمانیه مدرسلرندن بولنان امام ثانیٔ سابق السید عثمان افندینك حسب الطریق اسکیلرینه اولان تقدمی حددن افزون اولمغین شیخ الاسلام سابق زماننده جزا بالتأخیر معامله‌سی اولندیغی کبی شیخ الاسلام لاحقدن دخی بو معامله‌یی کوریجك افندیٔ مومی الیه بو معاملهٔ غیرمأموله دن متأثر اولمغین خلاف اصول خاکپای شاهانه‌یه رفع رقعهٔ اشتکا ایلمکدن ناشی بکقوز قصبه سنه نفی واجلا اولنمشدر .

بو اثناده اسپانیالو کلیتلو دونما ایله جزائر غرب اوزرینه کلوب طشره عسکر اخراجیله مترس آله‌رق طابیه‌لر بنا ایتمشیدی . جزائر دلاورلری اظهار جلادت ایدوب فاس حاکمی طرفندن دخی اعانه اولنمغله اسپانیالولر منهزم اولوب فرارا عودته مجبور وبرچوق عسکرلری تلف اولدقدن بشقه خیلی سفینه‌لری دخی غرق وشکست اولدیغی مرویدر .

درکاه عالی قپوجی باشیلرندن ازمیر جوارنده بایندر ویوده‌سی اولان عوض محمد اغا نام شقی فی الاصل فرومایه سکبان مقوله‌سندن اوله‌رق ازمیر ویوده لرینك لوندلك وبلوکباشیلق خدمتنده بولنور ایکن برتقریب ایله کمرکجی اسحاق اغا مرحومك دائره‌سنه کسب تعلق ایتمسی حسبیله ازمیر حوالیسنده بعض مقاطعه‌لر التزام ایدرك امثالنه تفوق ایتدکدن صکره ازمیر بازرکانلرندن استقراض ایله جسیم مقاطعه‌لر التزام ایدرك دائره‌سنه وسعت ویرمکه ومنسوب اولدیغی محللره هدایا وعطایا ارسالیله نام وشان کسب ایتمکه باشلایوب منتسب بولندیغی طرفلره استناداً فقرایه ایتدیکی ظلم وتعدیلرندن طولایی کندویه ولات وحکام دخی برشی دیه‌مز ورفته رفته بولندیغی محللرده شرع شریف وحکم منیف اجرا ایدیله‌مز اولدی . وآیدین والیلریله ازمیر ویوده لرینك دخی تکاسللرندن ناشی خبث وشقاوتی کوندن کونه ترقی بولدی . ومؤخراً دخی اتباع وحواشیسی چوق براغا اولمغله سفر اثناسنده ایشه یارارامیدیله جرایم سابقه‌سندن اغماض عین اولنه‌رق وقپوجی باشیلق احسان قلنه‌رق ساقز محافظه‌سنه تعین بیورلمش ایدی .

مرقوم ایسه دائرهٔ صدق وعبودیتده طورر مقوله اولمیوب ینه خباثت جبلیه‌سنی اظهار ایتمکه باشلادی . حتی اول خلالده ازمیر ویوده سی بولنان قره عثمان اوغلی الحاج احمد اغایی هضم ایده‌میه‌رك تضییق ایچون ازمیری باصوب باشنده اولان حشراته غارت ویغما ایتدیرمشیدی . بوصورتده اعدام وازاله سی لازم کلمشیکن

دولتعليه حرب ايله مشغول بولنديغندن ترتيب جزاسی وقت وسعته براغلمشيدی .
بودفعه قپودان دريا وزير دلير غازی حسن پاشا دونمای همايون ايله بحر سفيده عزيمت ايتدكده مرقومك ترتيب جزاسی باخط همايون مشار اليهه احاله بيورلمش اولمقدن ناشی مشار اليه دخی مدلولدن حركتلرنده صاروخان متسلمی اولان دركاه عالی قپوجی باشيلرندن سالف الذكر قره عثمان زاده الحاج احمد اغا وصغله سنجاغی متسلمی الياس زاده احمد اغا ايله بالمكاتبه يوم معلومده متسلمان مرقومانك مستوفی عسكرله بايندره يقين طوربالی نام قريه ده حاضر بولنملری تصميم اولندقدن صكره قپودان پاشا ازميره واروب وقليونجيلردن لزومی مقداری ايشه يرار نفرات انتخاب وايكی قطعه طوپ استصحاب ايدوب حركت سريعه ايله محل مزبوره واردقده متسلمان مرقومان اولجه علی السحر قريهٔ مزبوره دن حركتله مزبورك خانه‌سنی احاطه ايتدكلرنده مرقوم بونلری مهمسه‌ميوب بی پروا محاربه‌يه تصدی اوزره ايكن قپودان پاشا يتيشوب عساكر وفيره ايله اوزرينه كلديكنی مشاهده ايدیجك شهرك الت طرفندن فرار ايتمكله قپودان پاشا متسلملری تعقيبه مأمور وكرك آيدين محصلی بولنان وزير يكن محمدپاشايه وكرك اول حواليده بولنان اعيانلره اكيد وشديد بيورلديلر تحرير ايتمكله شقیٔ مرقوم هرطرفی مسدود كوردكده‌تيره قربنده اكری دره نام قريه ده مترس الهرق عقبكيرلر ايله درت ساعت مقداری محاربه‌يه ابتدار ايتمش ايسه‌ده يكن محمد پاشانك انضمام اعانه‌سيله شقیٔ مرقوم ويكنی قره حسن واون بش قدر معتبر بلوكباشيلری حياً طوتيلوب قتل اولنه‌رق رؤس مقطوعه‌لری درسعادته ارسال والی درت نفر اشقيا دخی قتله بدل كوره‌كه وضع اولندی .
نظركاه جناب‌مولی ومطاف سكان ملأ اعلی اولان روضهٔ مطهره جوارنده‌برجانورك توحيشی لايق دكل ايكن‌مدينهٔ منوره ساكنلرندن قمقجی دينمكله معروف نوبتجيلر كتخداسی محمد نام كيمسه بعض اشقيايی كندويه هوادار ايدرك شيخ الحرم نبوی‌يه وحاكم افندی‌يه تغلب وتحكم ايتمكله قتل نفوس واضرار فقرا كبی‌فساداته جرأت ايتديكندن اشقيای مرقومونك مدينهٔ منوره دن طردوتبعيدلری خصوصنه دائر اصدار اولنمش اولان خط همايون مهابت مقرون ايله معنون فرمان عالی مدينهٔ منوره ده قرائت اولندقده كرك قمقجی وكرك هوادارلری بوخلالده بلاد بعيده‌يه نفی واجلا قلنمشدر .
مصر واليسی عربكيرلی حاجی ابراهيم پاشا دخی بواثناده وفات ايتمكله مصر ايالتی آيدين محصلی بولنان صدر سابق عزت محمد پاشايه وآيدين ايالتی مقدما اوزی

محافظلغنده ابراز خدمات مشكوره ايتمش اولان موره محصلی خزینه‌دار علی پاشایه وموره ایالتی قریم سرعسکری ایکن مقدمه ده بیان اولندیغی وجهله روسیه‌یه اسیر دوشوب بوندن اقدمجه استانه‌یه کلمش بولنان سلحدار ابراهیم پاشایه توجیه بیورلدی .

یکی قپوخارجنده واقع مولوی درکاهی پوست نشینی السید ابو بکر افندی رجب الفردك بشنجی کیجه‌سی دار فنادن کذار ایدوب مشار الیه مراتب انسیه ومناقب قدسیه ایله شهر تشعار اولدیغندن جنازه‌سنده نجبه علمای اعلام جمع اولمشیدی . مولویخانهٔ مرقوم درونده مدفوندرلر .

سلطان عبد الحمید خان حضرتلرینك همشیرهٔ محترمه‌لری عائشه سلطان دخی بواوانده نامزاج اولوب تبدیل هوا ضمننده زیرکده واقع سرایندن بهاریه ساحلسرایته نقل بیورمش ایدی . لکن مرضلری کوندن کونه اشتداد بوله‌رق چوق کچمکسزین کلشنسرای فانیی ترك ایله دار بقایه نقل وارتحال ایلدی .

صلح عقیبنده طرفیندن الچی ارسالی قاعدهٔ مرعیهٔ دولیه‌دن اولمق حسبیله بوندن اقدم طرف دولت علیه‌دن عبد الکریم پاشا بیوك الچیلکله روسیه جانبنه ارسال اولندیغی مثللو بوکا مقابل روسیه طرفندن دخی جنرال نیقوله رپنین مرخص بیوك الچی تعیین اولندیغی خبری بوندن اقدم درسعادته واصل اولمشیدی . ماه شعبانك اون برنجی کونی سفیر مومی الیهك چکمجهٔ کبیره وصولی خبری مهماندار طرفندن کتخدا بکه وارد اولمغین قاعدهٔ قدیمه اوزره فقط دیوان ترجمانی چکمجهٔ صغیره ارسال اولنوب انك معرفتیله ایاستفانوز چفتلکنه کتورلدکدن صکره دفاتر تشریفاتده مقید اولان رسومات ایله آلای ترتیب اولنه‌رق مالتپه نام محله کلندکده اعداد اولنان یمکلك تناول اولندیغی عقیبنده اورادن دخی غلطه‌ده تهیئه قلنان قوناغنه ایصال اولندی . سفیر مومی الیه استانبوله برقاچ قوناق قالدقده تکالیف عنیفه‌یه ابتدار ایله کاه سؤال خاطره دیوان ترجمانی کیدوبده اکابردن برینك کوندرلمدیکنه وکاه ایاستفانوز چفتلکنه ارسال اولنان تعییناتك اجناسنه اعتراض ایتدکدن بشقه دیوان همایون چاوشباشیسی مرض موته مبتلا اولدیغندن کندوسنی یمکلك محلندن غلطه‌یه ایصاله چاوش باشی معزوللرندن سعید افندی بالوکاله تعیین بیورلمش اولمغین مرضك اصلنی تمارضه حمل ایله بالفعل چاوش باشینك کلمسنه اصرار ایتمکله ناچار سعیدافندی‌یه چاوشباشیلق وکالتنه الباس خلعت اولنه‌رق اجوبهٔ لازمه‌سی تشریفات کیسه‌داری محمد نعیم افندی واسطه‌سیله سفیر مومی الیهه تبلیغ قلندی . سفیر مومی الیهك رأس حدوددن سالماً

درسعادته ایصالنه یکیشهر متصرفی احمد پاشا مأمور قلنمش اولوب بو دفعه خدمتی ختام بولندیغندن روم ایلی بکلربکیلکی پایه‌سیله قدری تجیل ومنصبی خانیه محافظلغنه تبدیل اولندی .

بروسه‌ده خانقاه قادریه پوست نشینی اولان اشرف زاده عبد القادر افندینك بعض مناقب کرامت شعارلری شیخ الاسلام افندی تقریرندن واصل سمع همایون اولمغله استجلاب خیردعاسیچون درسعادته جلب ایله لیلهٔ براتده حضور همایونه کتوریلوب برمقدار وعظ ونصیحت ایتدکده عطایای کرانبها وقاقوم کورك آکسا ایله خاطری تطییب قلندی .

بعدالعید بعض رسمی ضیافتلر ترتیبنه ابتدار اولندی . چونکه صدر اعظملر کاه کاه پادشاه انام حضرتلرینه عید فطرده ترتیب ضیافت ایده‌کلدکلرندن اشبو عید فطرك یدنجی خمیس کونی صدر اعظم ذات حضرت ظل‌اللهینك سرای آصفی‌یه تشریف بیورملرینی نیاز ایتمش اولدیغنه بناءً نیازی قرین اجابت اوله‌رق یوم مذکورده پادشاه عالمپناه حضرتلری سرای آصفیده عرض اوطه‌سنده نفس نفیس همایون ایچون اعداد اولنمش اولان طعامی تناول وجانباز وحقه‌باز سیری کبی بعض تماشالره تنزل بیوردقدنصکره صدر اعظمه برقطعه مجوهر خنجرله سمور کورك وشیخ‌الاسلام افندی‌یه دخی کذلك سمور کورك احسان ایله عودت بیوردقلرنده صدر اعظم درزیلر کارخانه‌سی محاذاتنه‌دك رکاب همایونده پویان اوله‌رق اورادن عودت ایتدی .

وبواثناده یکیچری اغاسی مصطفی اغا دخی صدر اعظمه ضیافت ایدوب برمدتدنبرو متروك اولان عادت قدیمه‌یی احیا ایلدی . والچی ضیافتلرنده اجراسی مصمم اولان ساز ولعبتبازلر بوضیافتده تجربه اولندی .

وبعده برمنوال سابق درسعادته کلمش اولان روسیه ایلچیسی رسماً باب عالی‌یه کلدیکنده مراسم مرعیه اجرا وکندویه سمور کورك ومعیتی مأمورلرینه قاقم کورکلر وسائر اتباعنه خلعتلر آکسا اولندقدنصکره مؤخراً ترتیب ضیافت وسفیر مومی الیه باب آصفی‌یه دعوت وانواع ساز وسوز ایله اجرا مراسم مهماننوازی‌یه مبادرت اولنوب کذلك خلع فاخره الباس اولندقدن صکره التنه طونانمش آت چکیله‌رك قوناغنه اعاده اولنمش وصکره قپودان پاشا طرفندن دخی ترسانه بغچه‌سنده برضیافت ترتیب اولنوب جانباز وپرنده‌باز وحقه‌باز سیری وآهنك ساز استماعی ایله اکرام اولندقدن صکره قپودان پاشا طرفندن دخی کذلك برطونانمش آت اهدا ومؤخراً کتخدا بك ویکیچری اغاسی ودفتردار ورئیس افندیلر

طرفلرندن دخی مناسب محللرده كذلك ضيافتلر ترتيب اولنه‌رق اواخر سنهٔ حاليه‌يه قدر ايلچی ضيافتلری بربرينی تعقيب ايلمشدر ·
بوندن اقدم بقيهٔ امتحاندن استحقاقی نمايان اولوبده قلت رؤس حسبيله حصول مطلبلری محلول وقوعنه تأخير قلنمش اولان طلبهٔ علومك التزام امر مسروريتلری لازمه‌دن ايكن تراكم ايدن رؤسلردن يالكز اوچ بش دانه‌سی انلره ويريلوب اكثريسی مخاديم علمايه توديع اولنديغندن مومی اليهم مكدر ومغبر اوله‌رق شيخ الاسلام افنديدن اشتكا معرضنده بعض مساويسندن بحثله ركاب همايونه عرضحال تقديم ايتمشلر ايدی · پادشاه عالمپناه حضرتلری مقتضای شيمهٔ كريمهٔ حضرت ظل اللهيلری اوزره صورت النفاتده تربيه وتنبيه مراد ايدوب درعقب طرف شيخ الاسلامی‌يه برعدد وشاق كورك ايله برقطعه خط همايون ارسال بيورديلر ·

* صورت خط همايون *

سماحتلو افندی داعيمز سنی سلام سلامت انجام ملوكانه‌م ايله تكريم وتلطيف ايلديكمدنصكره خاصةً استفسار خاطريكز ضمننده ذات همايونمه مخصوص اولان كوركلردن سكا بروشاق نافه‌سی اركان كوركی اهدا وعطيهٔ همايونم اولمق اوزره ارسال اولنمشدر ·
وصولنده دوش حميتكزه پوش وفيمابعد طرف همايونمی دعوات خيريه‌دن فراموش ايتميوب جناب رب العالمين بولنديغكز مقام فتواده احكام شرعيه‌يی اجرايه مظهريت ايله عامهٔ عبادك طرف همايونمه استجلاب دعوات خيريه‌سنه موفق ودائم ايليه آمين ·
اوتوز قرق سنه قدر ولادت همايون اولمديغندن خلق مكدر ومحزون اولوب حتی سلطان مصطفی خان ثالث حضرتلرينك كريمهٔ محترمه‌سی هبةالله سلطان تولد ايتدكده فوق العاده شهر آيين وشنكلر ترتيب اولنمشيدی · بوخصوص هركسه داغ درون اولوب فقط سلطان احمد خان ثالث حضرتلرينك بش عدد شهزادكانی آسوده نشين كوشهٔ عافيت اولمسيله متسلی ايديلر · لكن عثمان خان ثالث حضرتلرينك اواخر عهد سلطنتلرنده اكبر شهزادكان اولان سلطان محمد وعصر مصطفی خان ثالثده سلطان نعمان ايله سلطان بايزيد ومؤخراً مشار اليه سلطان مصطفی حضرتلری وفات ايدرك شهزادكان مشار اليهمدن يالكز سرير آرای سلطنت اولان عبدالحميد خان حضرتلری قالمغله هركس ذريت پادشاهی ظهورينه درت كوز ايله مترقب ومنتظر اولديغی معلوم همايونلری اولديغندن چند ماه مقدم

حمل سلطانی متحقق اولدیغنی قابله‌لر خبر ویردکده درحال سلاطین شیخلرینك وعظ ونصیحت عقیبنده دعایه اهتمام ایلملرینی اخطار وتذکیر ایله ناسه تبشیر ضمننده شیخ‌الاسلام افندی‌یه خطاباً برقطعه خط همایون تصدیر بیورلمش‌ایدی .

بواثناده شهور معدوده تمام اوله‌رق ولادت همایون تقرب ایتدیکنه وشهریار مشارالیهك ابتداکی ذریتی اولدیغنه مبنی برایدنبرو کمال اشتیاق ایله رجال وکبار خانه‌لرینی واصناف دکانلرینی تزیین ایتمکه ابتدار ایتدکلری حالده ذی‌القعده‌نك طقوزنجی کونی برشهزادهٔ بی‌روح تولد ایتمکین صدر اعظم وشیخ‌الاسلام وسائر بولنمسی معتاد اولان ذوات کرام مابین همایونه کیدوب اجرای رسم تعزیت ایتدکدنصکره خلقه دخی امیدوار اولدقلری مسرتدن محرومیتلری اعلام اولندی .

لکن ایکی آی صکره دیکر ولادت همایون تخمین اولنور ایکن بمنه تعالی ذی‌القعده‌نك یکرمنجی کونی خدیجه سلطان نعمت غیر مترقبه اوله‌رق تولد ایتمکله هرکس فوق‌الغایه ممنون وشادان اوله‌رق یدی کون یدی کیجه فوق‌العاده شهر آیین ترتیب اولندی .

چندماه مقدم کتخدای صدرعالی اولان السید ابراهیم حفظی افندینك عزلنی موجب بعض‌اطوار وحرکاتی مشهود اولمقدن‌ناشی ذی‌القعده نك طقوزنجی کونی عزل ایله یرینه‌مدت مدیده کتخدا کتابتی خدمتنده بولنمش اولان دفتر امینی ابراهیم نظیف افندی بالاستحقاق کتخدای صدر عالی اولمشیدی . لکن مومی الیه نظیف افندی ذاتاً علیل‌المزاج اولوب بیچاره نك اکثر ایام عمری کیفسزلکله کچه‌رك بوکره دخی برآی قدر کتخدالق ایتدکدنصکره اسیر فراش اولوب ماه ذی‌الحجه نك یکرمی اوچنجی کونی وفات ایتمکله یرینه سابقا یکیچری افندیسی اولان مصطفی افندی کتخدای صدر عالی نصب اولندی .

متوفای مومی‌الیه انقره‌لی اولوب هنکام شبابنده درسعادته کله‌رك برمدت بعض رجال وکباره خدمت ایدرك کتخدا کاتبی خلفاسی سلکنه منسلك اولدقدن‌صکره هرخدمتده ابراز صداقت وهرکسله حسن آمیزش والفت ایدر برذات اولمغله بك چوق خدمتلرده استخدام اولنمشیدی . نهایت تشهد مقداری کتخدالق ایتدکدنصکره عازم دارالسلام اولمشدر .

یکیچری اغاسی اولان مصطفی اغانك ادارهٔ امور اوجاق عامره ده تهاون‌وتکاسلی مشهود اولدقدن بشقه منصبنده بقاسی ایچون کتخدالغه مستعد اولان وایشه یرایان قول کتخدالرینی برر بهانه ایله اخراج واضراردن خالی اولمامغله اواخر ذی‌الحجه ده عزل ایله یرینه برکون مقدم قول کتخدالغندن عزل ایتدیروب

روم ایلی اشقیاسنی تفتیش بهانه سیله انجیرلی چفتلکنه اخراج ایتمش اولدیغی طورناجی زاده احمد اغا نصب اولندی .

بعض تاریخلرده کیفیت بوقدرجه مذکور اولوب اما بعض مورخینك افاده سنه کوره احمد اغانك عزلی مصطفی اغانك تقدیم ایتمش اولدیغی رشوت ایچون اولوب انجق احمد اغانك طرفدار ومعینلری درعقب ایشه نظام ویرملریله کیجه خفیةً احمد اغا باب آصفی یه کتوریله‌رك وبهاسی کسیله‌رك فرداسی یکیچری اغاسی اولدیغندن تجارت ایکی طرفلی اولدی دیو صدر اعظم حقنده تفوهاته سبب اولوب هنوز یکی الچی کلمشیکن بومثللو تصرفاتك وقوعی ثقیل کورندی حقیقتنی الله تعالی بیلور . لکن هر نه حال ایسه قینارجه مصالحه سی عقبنده کیجه کوندز نظامات عسکریه یه صرف مقدرت اولنمق فریضه‌دن ایکن مناصب عسکریه نك مزاده چیقدیغی حوادثی یار واغیار نظرنده بر فنا شی اولمشدر .

خاصه حکیم باشیسی اولوب اقدمجه استانبول پایه سیله کامروا اولان محمد عارف افندینك عزلنی موجب بعض اطواردن طولایی عزل اولنوب یرینه مدرسین کرامدن واطبای خاصه‌دن صبحی زاده عبدالعزیز افندی سر اطبای خاصه نصب اولندی .

* وقایع مصر وشام *

جلد اولده بیان اولندیغی اوزه امرای مصریه‌دن اولوب روسیه محاربه سی اثناسنده خروج علی السلطان ایتمش اولان بلوت قاپان علی بك اقطار شرقیه یی ضبط ایچون مملوکلرینك سر افرازی اولان ابوالذهب محمد بکی بر بیوك اردو ایله کوندروب شام شریفی ضبط ایتدردیکی اثناده عکه‌ده بولنان متغلبه‌دن طاهر عمر دخی علی بکه هوادار اولمشیدی . ابوالذهب ایسه افندیسنك امرینه مخالف اوله‌رق اردوسیله مصره عودتندن صکره علی بك ایله لدی المحاربه غالب کلمکله علی بك عکه یه کلوب طاهر عمرك اعانه سیله عسکر تجهیز ایدرك مصره عزیمت ایلمش ایسه‌ده لدی المحاربه اخذ ونهایت قتل اولندقده طاهر عمر وخامت انجامی ملاحظه ایله دولت علیه یه عرض انقیاد وبوخصوصده شام والیسنی توسیط ایتدکدن بشقه باب عالی یه دخی عریضه سی کلمکله یوز سکسان سکز سنه‌سندنبرو ذمتنده اولان بقایایی تأدیه وهر سنه مال مقطوعنی ارسال ایتمسی شرطیله جرائم کذشته سی عفو اولنوب صیدا ایالتی ینه عهده سنده ابقا اولندیغنه دائر کندویه تحریرات ایله مباشر مخصوص کوندرلمشیدی .

(متعاقباً)

متعاقباً ابوالذهب طرفندن برکاشف ایله مصرك ارسالیله خزینه‌سی کلدی اختیار اولنان وقت مسعودده خزینهٔ مصریه برمعتاد قدیم آلای ایله مهترخانه چالنه‌رق باغچه قپوسندن خزینهٔ جلیله‌یه نقل اولندی . وبرقاچ سنه‌دنبرو خزینهٔ مصریه آلایی کورلمدیکندن سنین سابقه‌دن زیاده مزین آلای ترتیب اولنمش وسیر وتماشاسنه پك چوق خلق بریکمش ایدی . ایشته اوزمان ابوالذهبك وارد اولان معروضاتنده طاهر عمرك مستحق مجازات اولدیغندن وبوانقیادی مجرد خوفه‌مبنی اولوب فرصت بولسه ینه طریق عصیانه سلوك ایده جکندن بحث ایدرك کندوسنك عساکرکلیه ایله برالشام اوزرینه حرکت ایدوبده انی تأدیب وتربیه ایتمك وعلی بکك کندوسنده قالمش اولان اموالنی تحصیل ایلمك امرنده استدعای رخصت ایلدیکنه وبروجه بالا ارسالیه خزینه‌سنك وحرمین مرتباتنك ترتیب وارسالنده وخصوصات سائره‌ده کندوسنك رونما اولان حسن خدمتی حسبیله نظر دولتده مقبل ومقبول اولدیغنه مبنی استدعاسنه مساعده اولنمق لازم کلمشدر .

بناءً علیه ابوالذهب یوز سکسان طقوز سنه سنده التمش بیك عسکرله مصردن ملوکانه ومتعظمانه حرکت ایلیوب ابتدا یافه‌یی قرق اللی کون قدر حصر وتضییق ایتدکدن صکره عنوةً استیلا ایتدکده وضیع وشریف وصغیر وکبیر دیمیوب اهالیسنی قتل عام ایتمشدر .

کیفیت طاهرعمرك معلومی اولدقده تلاشه دوشوب اولوقت بیروتده بولنان جبل دروز حاکمی امیریوسفدن لدی‌الاستمداد امیر یوسف مشایخ وکبار مملکتی جمع ایله مجلس مشورت عقد ایتدکلرنده ابوالذهبك صیت سطوتی اوالحوالی اهالیسنی کافةً دوچار دهشت وخشیت ایتمش اولدیغندن اعانه‌یه جسارت ایده‌میوب طاهرعمره اعتذار ایلدیلر . طاهرعمر امیر یوسفدن مأیوس اولیجق اموال وعیالیله عکه‌دن چیقوب صیدا نواحیسنه فرار وانده دخی طوره‌میوب عنزه عربانته التجا ایلمشدر .

ابوالذهب عکه حوالیسنه کلدکده هرکس خوفه دوچار اولوب حتی بیروتدن بعض بیوك خاندانلر ترك دیار ایتمش وامیر یوسف ابوالذهبه هدایا تقدیمیله تحصیل امان واطمینان ایلمش ایدی . طاهرعمر طرفندن صیدا متسلمی بولنان دکزلی احمد اغا دخی ابوالذهبه نیاز نامه ارسال ایله عرض انقیاد ایتدیکندن ابوالذهب طرفندن تأمین اولنمش وبنی متوال مشایخی دخی واروب ملاقات ایتدکلرنده ابوالذهب طرفندن مظهر اکرام والتفات اولمشلر ایدی . ابوالذهبك

بو وجهله مظفریتی خبری مصره واصل اولدقده اوچ کون اوچ کیجه شنلك ایدلمشدر .
وابو الذهب کیفیتی درسعاته تحریر ایله مصر وشام تولیتنی استدعا ایتمکین سکسان طقوز سنه‌سی جماذی الاولاسی اوائلنده عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله تأبیدا مصر ایالتی توجیه اولنوب سمور کورك وشمشیر احسان اولنه‌رق قپوجیلر کتخداسی چرکس محمد بك ایله کوندرلمشیدی . لکن ابوالذهب عکه‌یه وصولنده ایکی اوچ کون صکره یعنی سنهٔ مرقومه‌ربیع‌الآخره‌سنك سکزنده وفات‌ایتمش بولندیغندن بالطبع توجیه امرلری کیرو التمق لازم کلمش ایدی . فقط کندوسنك استدعاسنه طرف دولت علیه‌دن مساعده اولنه‌جغی خبری عکه‌یه دخولی کون کندویه واصل اولدقده پك‌زیاده ممنون ومفتخر اولوب امرا وضابطانی جمله کندولرینه دیار شامیه‌ده مناصب توجیه ایده‌جکنی تبشیر سیاقده اعلان حال ایتمشیدی .
مصرلولر ایسه ایفای مصلحتدن صکره مصره عودت آرزوسنده اولوب برمنوال محرر برالشام تماما قبضهٔ تسخیره کیردکده جمله‌سی آرزوی وطن‌ایله عودت امید واملنه دوشمشلر ایکن ابوالذهبك نیتی اقطار شامیه‌ده دور ودراز مکث وقرار اولدیغنی تفطن ایتملریله بوافاده‌سندن ممنون اوله‌جق یرده متألم ومکدر اوله‌رق هربری چادرینه کلوب فکر مطالعه‌یه طالمش اولدقلری مرویدر . بوحالده ابوالذهبك وفاتی وقوعنه مبنی عساکرمصریه پریشان وسرکردان اوله‌رق مصره عودت ایتمشلر ایسه‌ده دور ودراز غربت دیارنده اکلنمك اندیشه‌سندن وارسته اولملریله ممنوناً مصره کلدکلرینی مصر مورخلرندن بعضیلری ینه کندولرندن روایت ایتمشدر .
ابوالذهبك ممالکی ایچنده متحیر وسرآمدلری ابراهیم بکله مراد بك‌اویوب مصردن خروجنده ابراهیم بکی یرینه وکیل نصب ایلمش ومرادبکی برابر المش ایدی . وفاتنده مصراردوسنه پك زیاده حیرت واختلال عارض‌اوله‌یازمش ایکن مراد بك جمله‌سنه نفوذینی اجرا ایدرك اردو ایله برابر ابوالذهبك نعشنی دخی الوب عودت برله مصرده دفن ایتمشلردر . اندنصکره ابوالذهب یرینه ابراهیم‌بك شیخ‌البلد اولوب زیرده تفصیل اولنه‌جغی وجهله سائر اقران وامثالی اکا انقیاد ایتمشلردر .
تاریخ جبرتیده دیرکه ابوالذهب یافه اهالیسنه بوغدری ایتمامش اولیدی حسناتی سیئاتنه غالب ایدی اما بعض عرب مورخلری ابوالذهب دیار شامیه‌یی تماماً ضبط ایتدکدنصکره علی بك کبی دولته عصیان ایتمك نیتنده ایدی . لکن عنایت الهیه بوعزمنه مساعد اولمدی دیو تصریح ایتمشلردر .

﴿ بزجه ﴾

بزجه بوراسی مجهول اولوب * لايعلم مافی القلوب الا علام الغيوب * ديو قطع كلام ايلرز لكن برمنوال محرر عساكر مصريه‌نك وطن آرزوسيله كوزلری ارقه‌ده اولديغنه نظراً اكر ابو الذهب علی بك كبی عصيان ايتمش اوليدی اودخی علی بكك يولنه كتمك لازم كلوردی . زيرا مصرلولرده حب وطن افراط اوزره اولوب عساكر مصريه ترك عسكری كبی مدت مديده كربت غربته تحمل ايده‌ميه‌جكلری احوال سابقه‌لرندن مستدلدر .

اقطار مصريه اكرچه عالمك الك منبت ومحصولدار محلی ايسه‌ده ديار شام وروميه نسبتله يكده اوقدر حرص وانهماك ايده‌جك اراضیء لطيفه اولمديغندن عساكر مصريه‌نك مصره بودرجه‌لرده حب وخواهشلرندن تعجب اولنور . زيرا خطهٔ مصريه بحر سفيددن اصوانه قدر ايكی طاغ اراسنده براوزون وادی اولوب ذاتاً قوملق وچولدن عبارت اولديغی حالده نيلك جريانی حسبيله كرهٔ ارضك الك منبت يريدر . فقط انباته صالح اولان كندی طپراقی اولميوب بوفيض وبركت نيلك كتورديكی چاموره‌دودر . بناءً عليه اراضیء مصريه سنه بسنه يوكسلمكده در شويله‌كه ياوز سلطان سليمك مصری فتح ايتديكی وقتدنبرو مقياس نيله نظر اولنديغی حالده مصر اراضيسی پك چوق ارتفاع كسب ايتمشدر . بو حاله نظراً فی الاصل مصرك اراضيسی فيضان نيل ايله تراكم ايدن چاموردن حاصل اولمش وبرقاچ بيك سنه مقدم مصر قاهره‌نك اولديغی محله قدر دكز كلورمش ديو حكم اولنه‌بيلور . وكرهٔ ارض اوزرنده‌كی آثار قديمه‌نك الك زياده ياشلوسی اولان اهراملرك طاشلری نيلك جانب شرقيسنده‌كی طاغلردن قطع ونقل اولنمش اولديغی مثبت اولوب بويله چند ساعتلك مسافه‌دن اوقدر بيوك طاشلرك اوته طرفنه كچوريله‌رك اهراملرك اولديغی موقعه نقل اولنمسی عقلاً بعيد كورينور لكن بوراده دكز اولديغی حالده بحراً نقلی فن جر اثقال ايله ممكن اولور . اشته بونك كبی آثاره امعان نظر اولنديغی حالده مصرك اراضیء سفليه‌سی يعنی آق دكزله مصر اراسنده‌كی اراضی قرون عديده ومدت مديده ظرفنده فيضان نيلدن بريكن چامورله حاصل اولمش ايدوكی معلوم اولور . بوصورتده اقطار مصريه ديار سائره كبی طبيعی منبت اولميوب انجق نيلك براقديغی چاموره هرنه اكيلورسه بتر ونقدر امك صرف اولنورسه اوقدر زياده محصول الينور . واهاليسی دخی زحمت ومشقته زياده متحمل اولوب كيجه كوندوز چالشدقدن بشقه شدت شتا اولميوب ياز وقيش معطل قالميه‌رق زراعت ايله اوغراشورلر . بناءً عليه اهالیء سائره‌يه نسبتله وقت سعی وورزشلری ايكی قات اولمش اولور . بوصورتده محصولات ارضيه‌سی هريردن زياده اولمغه قابل

برمملکتدر . لکن باغ بغچه‌لرنده ویشلکلرنده دیار رومك چمنزاری کبی طبیعی
لطافت وطراوت اولمیوب بغچه‌لری طوز وطپراغه دوشمش زمرد کبی غبار
آلود کورینور . ومواقع سائره‌ده فصولك اك اعلاسی اولان بهار موسمنده
بادسموم اسوب جای کریز بولمق مشکل اولور . بناءً علیه دیار بهشت آثار رومك
طراوت ولطافتنی کورمش وبوغاز ایچنك مسیره لرینه الشمش اولان کیمسه
حقنده مصرده توطن مشکل کبی کورینور ایکن مصره مألوف اولنلرده بالعکس
حب وطن زیاده اولوب هرنه طرفه کیتسه‌لر آرزوی وطن ایله کوزلری
ارقه‌لرنده قالدیغی مجرباتدندر . بناءً علیه عساکر مصریه‌یی دیار اخرایه سوق
ایدوب مدت مدیده طولاشدیرمق دشوار اوله‌یور . اشته علی بکك اضمحلالنه
سبب بوماده اولدیغی بالاده بیان اولنمشیدی . بوقبیلدن اوله‌رق ابوالذهب برالشامی
ضبط ایتمشیکن وفاتنده عساکر مصریه پریشان ومخذول اولدقلری حالده عودت
ایتدکلرنده مکدر ومحزون اوله جقلری لازم ایکن پك زیاده ممنونیتله مصره
عودت ایتمشلردر . بونك سرطبیعیسی بو وجهله لایح خاطر فاتر اولورکه
بوعالمده الذ لذائذ نفسانیه لذت جماع ایله حلاوت حکومت اولوب بوایکیسی دخی
مصرده افراط اوزره‌در . زیرا منطقهٔ حاره‌ده قوهٔ شهوانیه محال سائره‌یه
نسبتله زیاده اولوب خصوصیله اراضیٔ مصریه ده بوحالت افراط اوزره اولدیغی
مجربدر . حکومت دخی هریردن زیاده اوراده حکمنی اجرا ایدوب صحیحاً حکومت
قاهره تعبیری موافق نفس الامردر. چونکه فراعنه‌نك انقراضندن برو حکومت
مصریه برمنوال مشروح الدن اله کزوب دائما اقوام اجنبیه‌دن برقومك حکومت
قاهره‌سی تحتنده بولنه‌رق اصل اهالی رعیته مألوف اولوب مقهوریت ومحکومیت
کندولرینه طبیعت ثانیه اولمشدر . بناءً علیه ارکان ومتعلقات حکومت اولنلر
استدکلری کبی اهالی‌یی قهر وتذلیل ایله اعمال واستخدام ایده کلمشلردر .
ظن عاجزانه‌مه کوره بوایکی سببدن امراوعساکر مصریه هرنه‌یه کیتسه‌لر طبیعی
مصری آرزوایده کلمشلردر. بزمانحن فیهمزه کله‌لم .
طاهر عمر ابوالذهبك وفاتنی طویدیغی آنده عکه‌یه کلوب کمافی السابق اولحوالی‌یی
ضبط ایلدی . وکندوسنك قورقوسی ابوالذهبدن اولوب شمدی کندوسنك
جهت احترازی قالمدیغندن اولکیدن زیاده شقاوت وعصیان یولنه کیتمکله اشبو
(١٨٩) سنه‌سی خلالنده ترتیب مجازاتی قپودان دریا جزائرلی غازی حسن
پاشایه حواله وبراً دخی شام والیسی عظم زاده محمد پاشا وعهده‌سنه بروجه الحاق
صیدا ایالتی توجیه بیوریلان ابراهیم پاشا زاده ادنه والیسی وزیر محمد پاشا
وانشاء الله بعد الاستخلاص عکه محافظی اولمق اوزره روم ایلی بکلر بکیلکی

بایەسیله سواحل شامیه محافظی نصب وتعیین بیورلمش اولان جزار احمد پاشا وقدس شریف متصرفی میر میراندن ابراهیم پاشا قپودان پاشا معیتنه مأمور اولەرق براً وبحراً طاهر عمرك اوزرینه حرکتله ازاله واستیصالی فرمان بیورلمشیدی .
قپودان پاشا دونمای همایون ایله ابتدا یافەیه واردقده طاهر عمره بیورلدی تحریر ایدوب تعهد سابقی وجهله ذمت میریەسنی تأدیه ایتدیکی حالده صیدا ایالتی عهده سنده ابقا اولنه جغنی انها ایتمکله طاهر عمر اوغللرینی وخواص خدام واتباعنی جمعله مجلس مشورت عقد ایتدکده بعضیسی مال ویروب قورتلمق و بعضیسی جواب ویروب طیانمق طرفلرینی ترجیح ایله اختلاف آرا وقوع بولمغین طاهر عمر طرفندن صیدا متسلمی اولان دکزلی احمد اغا دیمشکه بزه جای سلامت امر سلطانی یه اطاعتدر . همان براز اقچه ایله قپودان پاشایی ارضا ایدوبده جنك وجدال داعیەسندن خلاص اولملیز . طاهر عمر دخی بورأیی بکنوب رأی صواب بودر . وبنده اختیار اولدم ارتق جنك وجدال ایله اوغراشه جق وطاغلرده طولاشه جق وقتم قالمدی خیرلوسی اطاعت پادشاهیده وفات ایتمکدر دیدکدن صکره غایت منظوری وهرخصوصده مؤتمن ومستشاری اولان نصارادن ابراهیم الصباغ که کرك طاهر عمرك وکرك اولاد وعیالنك ایراد ومصرفی انك النده ایدی اکا متوجه اولوب ابراهیم بزەبراز آقچه تدارك ایت که دولتك خاطرینی خوش ایده لمده غوغادن خلاص اوله لم دیدکده صباغ بقایای اموال میریەیه وفا ایدەجك قدر آقچەمز یوقدر بالفرض اولوبده ویرمش اولسەق ینه دولت قناعت ایتمز وبزم یقەمزی براقمز دیجك دکزلی احمد اغا اعادهٔ کلام ایدوب سن بکا شمدی برقاچ یوز کیسه آقچه بولیویر بن کیدوب حسن پاشایه ویرەیم البته انیاقناع وارجاع ایدرم واوزریمزدن بوعصیان لکەسی دخی مرتفع اولمش اولور باق ابرام بویله بیلملیسین که دولتك قلیجی طویل وامدادی جزیلدر دیمسنه مقابلهٔ ابراهیم صباغ طاهر عمرده مال یوقدر اولان باروت وعسکردر دیوب دیواندن چیقمش ومصلحت بوحال اوزره قالمش اولمغین دکزلی ذاتا کوجندکدن بشقه کورمشکه بونلر مستغرق بحر غرور اولوب عواقب اموری تفکرله فلاح بولەجقلری یوق همان اورادن قالقوب قلعه برجلرنده محافظ بولنان مغربیلره افادهٔ حال ایلمش شویله که طاهر عمرك واولادینك نیتلری عسکر سلطانی ایله محاربەدر بزلر ایسه اهل اسلامز سلطان المسلمینه اطاعت جملەمزه واجبدر ودولته عصیان ایتمك برمسلمه جائز دکلدر

دیوب مغربیلر دکزلیدن بو سوزی ایشتدکلرنده تصدیق وتصویب ایدرك عساکر پادشاهی‌یه قارشو قورشون اتمامق اوزره قرار ویرمشلر .

بو طرفده قپودان پاشا کوندرمش اولدیغی تحریراتك جوابنه منتظر اولوب ارەسی اوزامسندن طاهر عمرك مسند شقاوتده ثباتی جزم ایتدیکندن و بعض روایتلره کوره کیزلوجه دکزلی ایله بالمخابره وقوع حاله واقف اولدیغندن هرنه حال ایسه صیدا حوالیسنك ضبط ور بطنی ادنه والیسی سالف الذکر محمد پاشایه حواله وتسلیم وبرآ مأمور اولان سالف الذکر پاشالره برآن اقدم حرکت ایتملری ضمننده بیورلدیلر تحریر ایتدکدن صکره کندوسی دونمای همایون ایله عکه پیشگاهنه کلدکده برآ مأمور اولنلردن هنوز برحرکت وقوعبولمامشیدی .

تکرار طاهر عمره اطاعت ایتمسی ایچون امر کوندردکده قطعیا رد ایله جواب ویردکلرندن قپودان پاشا دونما ایله عکه قلعه‌سنی دوکمکه باشلایجق طاهر عمر برجلرده اولان مغربیلره دونمایه طوپ آتملرینی امر ایلمش ایسه‌ده بز پادشاهه عاصی اوله‌میز دیو جواب ویرملریله طاهر عمر مصلحتك فناالشدیغنی درك ایدرك همان فراره قرار ویروب شهر قپوسندن چیقارکن مغربیلردن بری وعلی روایة مرقوم دکزلی احمد اغا ارقه‌سندن قورشون ایله اوردقده طاهر عمر اوراده مقتول اولمشدر . اوغللری عساکر وذخائر جلبی ضمننده خارجده بولنوب بوخبری ایشتدکلری انده اطرافه فرار ایلمشلردر .

قپودان پاشا درحال عسکرله قره‌یه چیقوب عکه‌یی ضبط ایله طاهر عمرك اموال واشیاسنی اخذ وقبضه مباشرت ایلدی .

ابراهیم صباغ دخی طوتیلوب قپودان پاشا حضورینه کتورلدکده دوچار شکنجه اولوب کرك کندوسنك وکرك کندوسنده طاهر عمرك موجود اولان اموالی اخذ اولندقدنصکره قتل اولنمشدر .

طاهر عمردن قالوبده بوکره قپودان پاشانك ضبط ایتدیکی اموال انواع تحف وذی قیم اشیادن بشقه سکسان ایکیبیك کیسه آقچه نقد ایدی دیو بعض مورخلر تصریح ایتمشلردر . سبحان الله بوقدر مال ومنال وار ایکن ودکزلینك استدیکی بونك عشر معشاری دکل ایکن مرقوم ابراهیم خست ایدوب هم کندوسنی بلایه اوغراتدی وهمده ولی نعمتی اولان خاندان زیدانك اضمحلاله سبب اولدی .

بعده عظم زاده محمد پاشا وسائری دخی عکه‌یه کلدکلرنده ایشی بتمش بولدیلر .

بوندن صکره قپودان پاشا طاهر عمرك اوغللرینه بیورلدی کوندروب عکه‌یه دعوت برله کندولرینه امنیت ویرمش وپدرلری یرنده انلری استخدام ایده‌جکنی

وعد ایلمش ایدی . شیخ علی ظاهر اصلا اصغا ایتمیوب بولندیغی یرده عسکر جمعنه مشغول اولدی باقی برادرلری شیخ عثمان وسعید واحمد وصالح قپودان پاشا حضورینه کلدکلرنده چونکه کندولرینه بیورلدی واردقده شیخ سعیدك دولت علیه حقنده قبا لقردیلر سویلمش اولدیغی قپودان پاشانك معلومی اولمغین انی قتل واعدام ایدوب سائرلرینه اکرام واحترام ایدرك دونماده توقیف ایلدی .

شمعدانی زاده وانوری تاریخلرنده منوال مشروح اوزره مسطوردر . اما طاهر عمرك بعض اعقابندن روایت اولندیغنه وعربی تاریخلردن بعضیلرینك بیاننه کوره طاهر عمرك شام والیسی عثمان پاشا ایله بینلرنده تحدث ایدن منازعه‌دن ناشی انجامکار عصیان ایتمکله براً وبحراً اوزرینه عسکر سوق اولندقده عکه قلعه‌سنده تحصن ایتدیکی اثناده التی یدی نفر اولادینك اك بیوکلری شیخ عثمان ایله علی ظاهر وشیخ احمد ظاهر برر ناحیه‌ده حکومت ایدرلر ایمش طاهر عمرك یاننده بولنان دکزلی نام سرکرده‌یی قپودان پاشا برتقریبله خفیةً جلب واماله ایتمش اولمغله سرکردهٔ مرقوم طاهر عمرك اوزرینه قلعه درونده ایکن برجدن برقورشون انداختیله قتل واعدام ایلدکده قلعه ضبط اولنوب سالف الذکر علی ظاهر بوقضیه‌دن خبردار اولدقده عکه‌یی تکرار المق ایچون بولندیغی یردن عسکر جمع وتدارکنه مباشرت ایلمشدر .

قپودان پاشا برمنوال محرر عکه‌یه داخل اولدقده امیر یوسف تقدیم هدایا ایله عرض انقیاد ومقدما طاهر عمرله بینلرنده وقت وقت منازعه‌لر وقوعیله دولت علیه‌یه خیرخواه بولندیغی یاد ایتمکله حسن پاشا کندوسنه محبت ایلمشیدی .

اشبوسکسان طقوز سنه‌سی اواخرنده صیدا ایالتی سالف الذکر محمد پاشا عهده‌سندن صرفله جزار احمد پاشا عهده‌سنه توجیه ومتعاقباً رتبهٔ وزارت دخی احسان بیورلمشدر . انجق اول حوالینك کافهٔ خصوصاتی قپودان پاشایه محول ایکن بوعزل ونصب کندوسنك علمی لاحق اولمقسزین طوغریدن طوغری‌یه درسعادتدن اجرا ایدلمش اولدیغی جهتله پك زیاده جانی صیقلمشدر .

قپودان پاشا سالف الذکر شیخ عثمانی باباسنك یرینه شیخ البلد نامیله عکه‌ده براقش وشیخ احمد ایله دیکر کچوك برادرلرینی دونمای همایونده توقیف ایله درسعادته عودتنده برابر کتورمشدر . برسنه صکره شیخ عثمان دخی عکه‌دن درسعادته جلب اولنوب حاضلاتیله برادرلرینی اداره ایتمك شرطیله عهده‌سنه خداوندکار سنجاغی توجیه اولنوب وفاتنه قدر منصب مذکورده ابقا اولنمشدر .

مومی الیه احمد ظاهرك اوغلی اولوب وقتمزده مشاهیر شعرادن و ترجمه اوطه سی خلفاسندن بولنان یوسف خالص افندی حالا حیاتده در .

سابقا دار السعاده اغاسی کاتبی اولان سلیمان افندی وکیل عثمان پاشانك قپوکتخداسی اولوب مقدما انك سوقیله عثمان پاشا طاهر عمرك ازاله سنه مأمور قلنه رق کندوسنه خزینهٔ جلیله دن کایتلو آقچه اعطا اولنمش ایدی . عثمان پاشا ایسه بو ایشك عهده سندن کله میوب بو قدر آقچه تلف اولدقدن بشقه طاهر عمرك ازدیاد طغیانه باعث اولدیغندن وزارتی رفع ایله مغنیسایه نفی ایدلمشیدی . بوکا سلیمان افندی سبب اولوب بوجنحه سنه بعض اطوار ناپجاسی دخی منضم اوله رق خلال ذی الحجه ده نفی اولنمشدر .

(وقایع سنه ١١٩٠)

* لوند عسکرینك الغاسی *

دولت علیه نك لوند نامیله باشلرینه بیوك قالپاقلر کیر بر جنس عسکری اولوب بعضاً وزرا قپولرنده استخدام اولنورلردی .

جلد اولك فصل سابعنده بیان اولندیغی اوزره لوندلر فی الاصل تیمارلو عساکر بحریه ایکن امور بحریه نك اختلالندن صکره بونلر بر اوجاق شکلنه قونمشلر ایسه ده تحت انضباطه النه مدقلرندن اناطولی ایچنه یاییلوب سرسری کشت وگذار و خلقی اضرار ایتمکده ایدیلر . ایام محاربه ده طشره لرك احوالنه لایقیله باقیله مدیغندن برچوق اشرا بونلره قاریشوب اناطولی یی تخریب ایدر اولدقلرندن کچن سنه اناطولی مفتشی تعیین اولنان قونیه والیسی قویوجی سلیمان پاشا اول حوالی یی طولاشه رق لوند اشقیاسنك تأدیب و تربیه سنه اقدام ایتمکله شقاوتك براز ارقه سی کسدیریلور کبی اولمشیدی . سنهٔ مرقومه اواخرنده سلیمان پاشا اجل موعودیله عازم دار بقا اولدقده اشقیا میدان اله رق ینه فقرایی رنجیده ایتمکه باشلادقلرندن ولات وحکام بوندن بویله لوند عسکری قوللانمیوب موجود اولنلرك دخی تبدیل جامه ایتملری ولوندلك نامی قالقه رق بر بشقه اسم ایله یاد اولنملری ایچون اشبو طقسان سنه سی اوائلنده اناطولینك هر طرفنه مخصوص مباشرلر ایله اوامر علیه کوندرلدی . وبو وجهله لوند اوجاغی الغا ایدیلوب هر طرفده لوندلر اوزرلرینه هجوم واقتحام ایله قتل عام اولنه رق شقاوتك اوکی کسدیرلدی .

وقعه نویس عاصم افندی دیرکه سلفده اناطولیده چند دفعه جلالی طائفه سی سرنمای ساحهٔ ظهور واقطار واقطانده شرر پاش شر وشور اولوب جمله دن اشد

وازیدی سلطان احمد خان اول زماننده ظهور ایدن طائفه ایدی که مرحوم قویوجی مراد پاشانك سیف سطوتیله مندفع وعرق شقاوتلری منقطع اولمشیدی . ایشته مرحوم سلطان عبدالحمید خان ولی دورنده رفع لوای طغیان ایدن لوند اشقیاشی ذکر اولنان جلالیاندن اعداد وعده وعتاد جهتیله افزون وجلادت وصرامت وصولتلری حوصلهٔ تصدیقدن بیرون ایدی . فی الاصل لوند باش اغاسی اولوب اول ورطه‌دن برتقریبله تخلیص جان ایلدکدنصکره وزرا قپولرنده دلی باشیاقله دائر اولان دیو هیبت رستم صلابت قره‌جه بطال اغا لساندن مسموعم اولمشدرکه لوندلکمز وقت عباد وبلاده ایصال ایلدیکمز خسارت حددن خارج اولوب بالآخره ازاله واعدامز مقتضی اولمغله حقمزده کرچه طرف طرف اوامر علیه صادر اولوب لکن یوز بیکدن ازید وجمله‌مز اولوم اری قلج ارتغی وقتل ونهب غارتله ولوله ساز عالم وعالمیان اولوب وهر بر نفریمز یوز سواری‌یه ات صالوب طابورلرینی پریشان ایلمش وقلوب جهانی خوف وخشیتی قاپلامش برطائفه اولدیغمزدن ناشی قطعا وزرا ومیرمیران وامرا میزان اعتبارمزده سنجیده اولمیوب وفی الحقیقه طرفلرینه اوامر علیه وارد اولان وزرا ومیر میران وامرا کتم واخفاء مأموریتدن غیری طریق اسلم بولمامشلر ایدی . مکرقضیه صورت ظاهره منافی ایمش عبدالحمید خان حضرتلرینك عسکر معنویسی وارایمش . اول اثناده قرق بیك قدر لوند ایله سیواس ایالتنده یاقوب ییقوب تالان وتارمار ایدرك کشت وکذار ایتمکده ایکن برکیجه بیتوتت ایتدیکمز قریه‌یه لوندلره نفیر عام کلمش سیواس وتوقاد وسائر اول حوالی اهالیسی بالجمله کلیورلرمش دیو برحوادث شایع اولمغله علی الصباح بالجمله سوار اولمق اوزره اتلریمزی احضاره ابتدار ایلدیکمزده نه کوردك که مجموعنك کوزلری کور اولمش واایاقلرنده تاب وتوان قالمیوب لرزان اولمقده درلر . بوحالتی مشاهده‌یه مقارن درونلرمزه وصف وتعریفدن خارج برخوف وخشیت طاری اولدیکه برلحظه اقامته مجالمز اولمیوب همان پیاده‌جه وکیمی اول کور حیوانلره سوار اوله‌رق مجنون کبی سرسم وسرسری جبال وبیابانه پریشان وکویاکه هر بریمزك اردنده بیك دالقلیج مسلط اولمش کبی خائف وهراسان اوله‌رق کریزان اولمغله مبادرتمزده کویلیلر وتارلاده اکینجیلر وچفتجیلر مقوله‌سی تفنك قونداغی وطاش ودکنك ونسوانلر سپورکه صاپلریله بزلری ییقوب سوبسو اعدام ایلدیلر . بریمزده قدرت مقاوت شویله طورسون اقدامزدن قوت تماسك مسلوب اولوب نقل خطوه‌یه دخی مجال محال اولدی حتی بنم اون یدی یرمده زخم اولمغله

سورینه‌رك بر سنكستانده بر مغاره‌یه دوشوب چندروز قالدقدن صكره اولطرفده اولان قریه اهالیسندن بر عجوز اول مغاره اوكندن كچرایكن ناله‌می كوش ایلمكله كیروب حالمه مرحمت وهزار محنتله اوجكزینه نقل وصمانلقده اخفا و یاره‌لریمه تیمار ایدوب بعدالافاقه برتقریبله تخلیص جان ایلدم والحاصل یوز بیكدن متجاوز لوندطائفه‌سنك هرطرفده ازاله واعداملری بركونه اولوب برآی‌ظرفنده جمله‌سی محو ومضمحل اولدی دیو یمین مؤكد ایله توثیق كلام ایلیه‌رك بو حقیره نقل ایلدی . ایشته نفس پادشاهی دیدكاری بونفسدركه برنفس ایله یوز بیكدن ازید اشقیانك راكب ومركوبلرینك كوزلرینی كور ودیزلرینی طوتمز ایلیه رحمة الله علیه . انتهی .

لوند طائفه‌سنك اون التی بیك نفردن عبارت ایدوكی بعض تواریخده مصرحدر واكرچه بعضا خارجدن نیجه اشقیانك التحاقیله متزاید اولملری محتمل ایسه‌ده هرحالده عاصم افندینك یوز بیكدن زیاده دیمسی پك مبالغه‌لو كورینور . بطال اغانك سوزی ایسه شایان اعتبار دكلدر . اوزمان دولتجه بر طرفه سوق اولنان عساكرك مقداری بیله صحتی اوزره بیلنمز ایكن بر لوند اغاسی اطرافه منتشر اولان لوند اشقیاسنك صاییسنی نصل تحقیق ایده‌بیلور .

هرنه حال ایسه لوندلراستیصال اولندقده بقیة السیوفی‌كه جانندن بزمش وجهاندن اوصانمش غایت دلیر وبهادر وجندیلكده ماهر برطاقم قپوسزلر شام دیارینه دوشدكلرنده جزارك یانینه التجا ایتمشلر ایدی‌كه مشاهیر رؤسالری بیوك عبد الله واوزون‌علی واوزون ابراهیم وخلیل بك ایدی . جمله‌سی عساكر وتوابعی ایله جزاره قپولنمشلردر .

بو اوجاقدن قیصریه‌لی علی اغا نامنده بر رئیس اولوب مرقوم بیوك عبد الله ایله بینلرنده عداوت اولدیغندن جزارك یانینه كله‌مدیكی جهتله اودخی اوچیوز نفر سواریسیله شام والیسی عظم زاده محمد پاشا یاننده قرار قلمشیدی .

الحاصل لوندلرك اك كزیده‌لری عكه‌ده مجتمع اوله‌رق جزارك قوتی بردن بره تزاید وترقی بولمشیدی .

بر وجه بالا ظاهر عمرك اعدامندن صكره اوغلی علی ظاهر سالك طریق عصیان اولمغله انك ترتیب جزاسی دخی قپودان پاشایه حواله اولنمش ایدوكندن بوسنه دخی قپودان پاشا دونمای همایون ایله اولطرفه كیدوب انجق علی ظاهر ساحلده اولمدیغی جهتله قپودان پاشا جزار ایله شام والیسی عظم زاده محمدپاشایه بیورلدیلر تحریر ایله هرطرفدن اوزرینه هجوم قوللری ترتیب ایتدیرمشیدی . مقدم

(ومؤخر)

ومؤخر جزارك عسكر يله شيخ علی ظاهر بیننده محاربات شدیده وقوعه کلوب
علی ظاهر مغلوب اوله کلمش ایسه‌ده اخذ وکرفتی قابل اوله‌میوب بودخی شام والیسی
محمد پاشانك اغماض ومسامحه‌سندن نشئت ایدیور دیو جزار پاشا طرفندن محمد پاشا
اتهام اولنمغله محمد پاشا بروجه بالا کندوسنه قپولنمش اولان سالف الذکر لوند اغاسی
قیصریه‌لی علی اغا محمد پاشانك محرمانه تعلیماتی اوزرینه علی ظاهره مکتوب یازوب
اکر قبول ایدرسه‌ك جزارك عسکریله محاربه ایتمك اوزره یانکه کله‌یم دیو اشعار
ایدوب علی اغا ایله جزار پاشانك معتمدی اولان بیوك عبد الله اغا بیننده عداوت
اولدیغی معلوم اولدیغندن علی ظاهر بو اشعاره اینانوب مع الممنونیه قبول ایتمش
اولدیغندن علی اغا بروجه مقاوله کندو عسکریله علی ظاهرك یانته کلدکده فرصتی
فوت ایتمیوب همان علی ظاهری قتل ایتمکین جزارك انهاسیله محمد پاشا حقنده عارض
اولان شبهه زائل اولدقدن بشقه نزد دولتده بیوك شان واعتماد قازانمشدر .
ایشته بوکره خاندان زیدان بتون بتون محو اولوب کیتمش ومتصرف اولدقلری
اموال واملاکی جزار پاشا ضبط ایتمشدر .
جزار پاشا صیدا والیسی اولمق حسبیله مقدما بیروتك ضبطی ایچون بروجه بالا
کندوسنه قپولنمش اولان لوندلری کوندروب امیر یوسف بونی لدی الاسماع محافظهٔ
بلده ضمننده کچه‌جکلری یول اوزرینه برمقدار عسکر کوندروب لوندلر ایسه
انلره غلبه ایدرك جمله‌سنی قلیجدن کچورمشلر ایدی .
امیر یوسف قپودان پاشایه عریضه ارسال ایله جزار پاشا بلادمزی نهب وغارت
ایدیور بونك سببی مجرد مال میری‌یی ذات دولتکزه ویردیکمزدر دیو شکایت
ایلیوب قپودان پاشا ایسه بر وجه بالا کندوسنك معرفتی منضم اولمقسزین
جزارك صیدا والیسی نصب اولنمسندن طولایی دلکیر اولمش ایدوکندن بونك
اوزرینه پك زیاده غضبه کله‌رك درحال بر سفینه‌یه راکباً صیدا اسکله‌سنه کلوب قره‌یه
چیقمغله جزار کلوب تقبیل دست ودامن رسمنی اجرا ایچون سکرتدکده قپودان
پاشا اظهار عنف وشدت ایله اندن السلکدیکی اثناده خنجری طوقونه‌رق جزارك
یوزی براز یاره‌لنمش اولدیغی مرویدر . بونك اوزرینه جزار پاشا بوغوغایه سبب
درزیلر اولدی بن اول طرفه بر مقدار عسکر کوندرمشیدم درزیلر چیقوب
ممانعت ایلملریله عساکر بیننده اویله بر اویغونسزلق اولمش بونده بنم جرمم یوقدر
دیو اعتذار ایتمش ایسه‌ده قپودان پاشا جزار حقنده اضمار غیظ وکین ایتمشیدی .
اندن صکره قپودان پاشا بیروته کلوب امیر یوسفدن بقایای اموال میریه‌یی مطالبه
ایتدکده درحال ادا ایتمکله اولکیدن زیاده خوشنود قالوب جبل حکومتنی و بیروتی

عهده سنده ابقا ایلدی وصیدا والیسنه یالکز معتاد اولان اموال میریه یی ویروب سائر وجهله مداخله ایتامسی ایچون امر ویردی .

بعده عکه یه کلوب سالف الذکر دکزلی احمد اغایی قتل ایتدی . عرب مورخلرندن بعضیلری دکزلی مظهر مکافات اولمق لازم ایکن خلاف عدل وحقانیت اوله رق حسن پاشا انی قتل ایتدی دیو اعتراض ایدرلر . قتلنك سبب صحیحی بزجه مجهول اولوب هرنه حال ایسه عکه نك سهولتله تسخیرینه سبب اولمسی کندو حقنده قاعدهٔ مکافات واکرام اولنمسنی موجب ایکن هرنه سببه مبنی ایسه قتلی قپودان پاشانك جریدهٔ اوصافنده برنقطهٔ سیاه اشتباه براقمشدر .

بروجه سابق قپودان پاشانك امری اوزرینه جزارك بیروت وجبل لبنانه مداخله ایتامسی لازم کلور ایکن قپودان پاشا هنوز عکه دن حرکت ایتمدن جزار پاشا امیر یوسفی تضییق ایتمکه باشلادیغندن قپودان پاشا بتون بتون اکا عداوت ایدوب انی صیدادن عزل وتنکیل ایتدرمك نیتیله درسعادته عودت ایلمشیدی . جزار ایسه بعض طرفلردن ملتزم ومستصحب اولمغله قپودان پاشانك تأثیر عداوتندن مصون قالدیغی حالده بروجه بالا اول عصرك برنجی عسکری اولان لوندلرك اك جسور وجنکاورلری انك یانده بولنمغله بك زیاده قوت الмش وبعده عکه قلعه سنی تعمیر ایله کندوسنه برمحکم یوه یاپوب یرلشمش وکوندن کونه کسب یسار واقتدار ایدرك ارتق یرندن قیملدادیله میه جق درجه یه کلمشدر وبیروتی الله الوب جبل لبنان ایشلرینه مداخله ایدرك وامرا ومشایخی بربرینه دوشوره رك انلردن دخی اموال کثیره اخذ ایده کلمشدر .

بروجه مشروح علی ظاهرك اعدامندن صکره ایکی نفر اوغللری درسعادته کتوریله رك سرای همایونه چراغ بیورلدیلر . بری فاضل بك ودیکری حسن بکدر . حسن بك سرایده فوت اولمشدر . فاضل بك دور سلیمی شعراسندن دیوان صاحبی مشهور اندرونی فاضلدر براارلق عهده سنه ردوس تولیتی وخواجه لق رتبه سی احسانیله اندروندن چراغ بیوریله رق بعض خدماتده استخدام اولنمقده ایکن برجنحه ایله ردوسه نفی اولنوب اوراده اقامتی اثناسنده کوزلرینه عماطاری اولمغله مشهور ایکی کوزم غزلنی نظم ایلمش اولدیغی مرویدر . بزینه صدده کله لم .

* وقایع شتی *

برمدت ترسانه عمله سنه اجرت ویریله مدیکندن ترسانه امینی سلیم سری افندی

مال میری بی ذمتنه کچوروبده اجرت ویرمیور دیو لسانه کلدیکندن همان عزلیله یرینه مطبخ عامره امینی مصطفی افندی نصب اولندی . انجق سلیم افندینك بعدالعزل محاسبه سی رؤیت اولندقده مال میریدن ذمتنه براقچه کچورمامش اولدیغی ثبوت بولمشدر .

استانبول قضاسی اوته‌دنبرو حرمین محترمین قضالرندن برینی ضبط ایلمش اولان ذوات فضائل سماته توجیه اولنه کلمشیکن مرور زمان ایله بوقاعدهٔ مرعیه خلل‌پذیر اولوب شویله که حکومت حرمین نوبتی بعض عملمانده پیرلره کلمکله پایه ایله کچشدیریله‌رك وبوخصوص صکره‌لری بعض مخادیمه دخی سرایت ایتدیریله‌رك حرمین محترمینك قضای استانبوله موصل اولمق مزیت وخاصه‌سی قالمدقدن بشقه پایه آلانلر پایه الدقلری کون حرمین معزولی اعتبار اولنملری حسبیله بالفعل حرمین ملالرینه تقدیم اولندقلرندن وقتیله حسرة الموالی اولان حرمین محترمین حکومتلری هرکیمه تکلیف اولنسه رغبت ایتمیوب عذرلنك ایله استعفا ایدراولدقلری معلوم همایون اولدیغنه وسابقا حرمین قاضیلری عربزاده عطاءالله افندی ایله نافع افندینك انقضای زمان حکومتلرندن اقدمجه پایه ایله برقاچ اسکیلر ظهور ایتدیکندن رکاب همایونه رفع رقعهٔ اشتکا ایتدکلرینه بناءً مومی الیهمانك رتبه‌لری حرمین توجیهی تاریخلرندن اعتبار اولنه‌رق بوقاعده نك بوندن صکره سائرلری حقلرنده دخی دستورالعمل طوتلمسی وبالفعل حرمین قاضیلری موجود ایکن پایه ایله طریقلری ترفیع اولنانلره استانبول قضاسی توجیه اولنمامسی شیخ الاسلام افندی‌یه خطابا برقطعه خط همایون ایله نظامه ربط اولندی . حتی عطاءالله افندینك بیوك برادری صادق افندی دخی پایه‌ایله تقدم ایدنلردن اولوب اشبو نظام جدید موجبنجه کوچك قرنداشنك کندویه تقدم ایتمسندن طولایی دلکیر اوله‌رق مدت مدیده بوایکی قرداشلر بیننده برودت حادث اولوب قالمشدر .

مقدما روسیه‌دن بیوك ایلچیلك ایله کلمش اولان (جنرال ربنین) ك مأموریتی موقت اولمغله دائمی درسعادتده قالمق اوزره روسیه‌دن اورته ایلچی رتبه‌سیله استکف نام جنرال بواثناده درسعادته کلمش اولدیغندن جنرال ربنین مملکتنه عودت ایلدی .

مدت مدیده‌دنبرو مقام ریاستده بولنان اسماعیل رائف بك افندی حقنده توجه صدر عالی برکمال ایسه ده صدر اعظمك بعض قرنا ومتنفذلریله اویوشه‌مدیغندن انلرك فساد ونفاقلریله وفی‌الحقیقه دور سابقده متنفذ بولنمسی ملابسه‌سیله شهر جمادی‌الآخره ده ریاستدن عزل ایله قبریس جزیره سنه نفی اولنوب یرینه عاطف

زاده نشانجی عمر وحید افندی ونشانجیلغه دخی مقدمجه کتخدالقدن منفصل اولان السید ابراهیم حفظی افندی نصب اولندی .

سنهٔ سابقه وقایعنده بیان اولندیغی اوزره باحضر قریمدن کلان رؤسا ومیرزالرك استدعالری عهده مغایر وحصولی متعذر برکیفیت اولدیغی حالده روسیه بیوك ایلچیسنك کلسنه قدر درسعادتده توقیف اولنملری مجلس عمومی قراری اوزره کندولرینه بردن بره یأس جوابی ویرلمیه‌رك حسن صورتله اقناع واعاده‌لری مقصدینه مبنی ایدی لکن بوکره سفیر مومی الیه عودت ایتمکله مومی الیهمه یأس جوابی ویرلمك لازم کلدکدن بشقه بووقته قدر درسعادتده توقیف اولنملری حسبیله خزینهٔ جلیله خیلیجه مصارفه دوچار اولدیغندن وکلای دولت مضطرب ودلکیر اولمشلر ایسه ده بوکیفیت معاهدهٔ سابقه آثار مضره سندن اولوب بوکا برچاره بولنه‌مدیغی مثللو کیمسه یه دخی بردیه‌جك اولمدیغندن فقط تبدل ریاستله برپارچه تخفیف حرارت قلندی .

لاله‌لی جامع شریفی شیخی ماردینی افندی اخوان طریقی مثللو وظیفهٔ ذمتی اولان وعظ ونصیحته حصر همت وطریقتك وارداتنه قناعت ایتمیوب دائما رجال وکبار قوناقلرینه کیدروو وظیفه‌سندن خارج مقالاته ووکلا حقنده بعض کونه تفوهاته جسارت ایدر برشخص اولمغله ناچار بعض رجال وکبار لساندن قورتلمق ایچون دعاسنی المق صورتنده هدایا وعطایا ویره کلدکلرندن ایجه سرمایه‌دار اولمشیدی لکن کتدکجه آزتدیغندن تأدیبی لازم کلمشیدی بواثناده اتفاقا اندرون همایون وعظنده دخی بعض ناسزا کلمات تفوه ایتدیکندن مشیختی رفعله مسقط رأسی اولان ماردینه نفی اولنوب عهده‌سنده اولان جهتلر بالامتحان استحقاقی نمایان اولنلره توجیه قلندی .

مدت مدیده دنبرو قونیه‌ده پوست نشین ارشاد اولان مولانا زاده چلبی افندی مملکتك اختلاله باعثدر دیو قونیه والیسی چرکس حسن پاشا انها ایتمش اولدیغندن بوندن ایکی آی مقدم مغنیسایه نفی وتغریب اولنمشیدی لکن شیخ مشار الیهك مملکت امورنده الی وبومثللو فساداتده مدخلی اولمدیغی معلوم همایون اولمغله اطلاق اولنه‌رق مقامنه اعاده قلندی .

وبواثناده سلطان زمان عبدالحمید خان حضرتلری اجداد عظامی اثرینه اقتفاءً برجامع وعمارت انشاسنی تصور بیوروب انجق اختیار بیوریله‌جق موقعلر جوامع ومساجدله معمور ومالامال اولدیغنه وبغچه قپوسنده کائن والده جامع شریفی جوارنده برعمارت بناسی لزوم کوردیکنه مبنی شعبان شریفك یکرمی اوچنجی کونی صدر اعظم وشیخ الاسلام حاضر اولدقلری حالده محل مرقومده برعمارت بناسنه وضع اساس اولندی .

صلب پاك شهنشاهیدن ماه رجبك یدنجی كونی سلطان محمد دنیایه كلدكده بش كون قدر خلق دونما ترتیبیله مشغول اوله‌رق بواثناده یالكز اوچر فصل طوب شنلكی اولنوب التنجی كون براً وبحراً دونمایه بدأ ایله یدی كون یدی كیجه شهر آیین ترتیب اولنمشیدی .

رمضان شریفك یكرمی التنجی كونی كریمهٔ محترمهٔ شهریاری خدیجه سلطان وفات ایتمكله جنازه‌سی یكی‌جامعه كتوریلوب نمازی قلندقدنصكره والده تربه‌سنده دفن اولندی.

شوال مكرمك یكرمی التنجی كونی شهزاده سلطان احمد تولد ایلدی شهزاده سلطان محمدك ولادتنده اطرافه نشر اولنان بشارتنامه‌لرك هر برنده مباشریه رفع اولنوب بوبابده كیمسه‌دن برشی آلنمامسی و بروجهله فقرانك رنجیده اولنمامسی درج اولنمشیدی بودفعه كوندریلان فرمانلرده دخی بو خصوص تأیید وتأكید اولندقدن بشقه مباشر كوندرلمیوب مذكور فرمانلر تاتارلر واسطه‌سیله ارسال وتوزیع اولندی .

استانبولده دخی اولكی ولادت همایونلرده خلق ملاهی وملاعبه زیاده دوشدكلرندن وافراط اوزره اسراف وتبذیر ایتدكلرندن عباداللهی بومقوله حالات مضره‌دن حمایه ایچون بو دفعه لهوولعبه وشنلكه بدل فقرا وضعفانك اطعام اولنمسی فرمان اولنمغین سرای آصفیده سماط نعمت كشاده قلنوب هر طرفدن فقرا وضعفا وصبیان مكاتب جلب اولنه‌رق اطعام قلندی .

سائر وكلا ورجال وكبار دخی كذلك محله‌لرنده اولان فقرا وضعفایی اطعام ایله طرف شاهانه‌یه دعوات خیریه استجلابنه مبادرت ایتدیلر .

* وفات صدر اسبق خلیل پاشا *

بوندن اقدم سلانیك متصرفی ایكن عهده‌سنه سیواس ایالتی توجیه اولنمش اولان عوض محمدپاشا زاده خلیل پاشا سلانیكدن سیواسه كدركن اثنای راهده كوتاهیه مضافاتندن نعللو خان نام محلده وفات ایلدی .

متوفای مشار الیه خلیل پاشا بلغراد فاتحی عوض محمد پاشانك اوغلی اولوب اوتوز یدی تاریخلرنده درسعادتده دنیایه كله‌رك برمدت پدرلری معیتیله بعض سفرلرده بولندقدن بشقه سلطان محمود اول عصرنده خیلی خدمات مهمه‌ده استخدام اولندقدن صكره برارالق میراخورلق وچاوش باشیلق ایله كسب تحیز ایتمشیدی .

مؤخراً سكبان ايكى سنەسى اثناسندە قائممقام كتخداسى وسكبان اوچ سنەسندە
ميراخور اول اولمشيكن عهدەسنە رتبهٔ وزارتلە روم ايلى ايالتى وخوتين محافظلغى
توجيە اولنوب محل مأموريتنە كيدركن اثناى راهدە صدر اعظم وسردار اكرم
اولمشيدى زماننده عساكر اسلامە حسب القدر پريشانلق عارض اولمغلە برسنە
صكرە عزل ايلە برمدت اقامتدنصكرە سكسان يدى شوالندە اغريبوز محافظلغيلە
وزارتى ابقا اولنەرق بعدە بوسنە وسلانيك ايالتلريلە كامروا قلندقدنصكرە بروجە
محرر سيواس واليسى اولوب اثناى راهدە وفات ايتمشدر .
برمنوال سابق خليل پاشانك وفاتى حسبيلە سيواس ايالتى ارضروم واليسى وقارص
جانبى سرعسكرى اولان على پاشايە توجيە اولندى وبوندن اقدم اسكوب ويانيە
سنجاقلرى الحاقيلە خوتين محافظەسنە تعيين بيوريلان ايلبصانلى سليمان پاشانك
اثناى راهدە قپوسى خلقى پريشان اولمغلە محل مأموريتنە وارەميەجنى اماراتى
واقع ووارەرسە بيلە برايشە يارامية جنى حالاتى شايع اولوب سرحد مذكورك ايسە
مجدداً اعمار واستحكامنە مباشرت اولنمش اولديغندن قوى الاقتدار بروزيرك
مأموريتى لازم كلمكلە وزير مشار اليە عزل اولنەرق خوتين محافظلغى بروجە
محرر يانيە واسكوب سنجاقلرى الحاقيلە طوپال عثمان پاشا زادە احمد پاشانك
اوغلو اينە بختى محافظى محمد پاشايە واينە بختى محافظلغى دخى مشار اليە سليمان پاشايە
توجيە قلندى .

* تبدل مشيخت وصدارت وديكر بعض تبدلات *

شيخ الاسلام صالح زادە محمد امين افندى استيلاى پيرى حسبيلە اطراف
وحواشيسنى لايقيلە ضبط ايدەمديكى جهتلە كندوسنى بعض مرتبەلسانە كتوردكلرندن
شوالك اون طقوزنجى كونى عزل اولندى ودرعقب متعلقان ومنسوبانك وقوعە
كتورمش اولدقلرى فاحش ايشلر عيان اولمغلە عزلندن برقاچ كون صكرە
بروسەيە نفى واجلا قلندى .
عزلى كونى رؤس امتحانى ايچون برقاچيوز دانشمندانى باب فتوايە جلب ايتمشيدى .
عزلى ظهور ايدەجك طاغلملريلە يرينە شيخ الاسلام اولان عبد الله وصاف افندى
زادە محمد اسعد افندى مؤخراً دانشمندانى تكرار جمع ايلە رؤس امتحانى اجراسنە
موفق اولمشدر .
محمد امين افندى منفاسى اولان بروسەيە وصولندن برآى صكرە وفات ايدوب حضرت اميرك

جامع شریفی حظیره‌سنده دفن اولنمشدر . مرحوم مشارالیه مصطفی خان ثانی دورنده اناطولی پایه‌سیله امام اول سلطانی اولان مرحوم صالح افندینك صلبندن بیك یوز اون درت سنه سنده تولد ایدوب اوتوز ایکی سنه سنده مدرس والتمش سنه سنده سلانیك والتمش التیده شام و یتمشده مدینهٔ منوره و یتمش دورتده استانبول قاضیسی وسکسان برده اناطولی وسکسان درتده روم ایلی وسکسان سکزده مکررا روم ایلی قاضیعسکری وسکسان طقوزده شیخ الاسلام اوله‌رق اون یدی آی قدر مقام مشیختده بولنمشدر . اهل لطف وسخا وملاذ فقرا اولوب حقوق قدیمه‌یه رعایت ایلرصاحب فتوت ومروءت برذات خجسته صفات ایمش . ثلث مالندن اشترا اولنه‌جق عقاردن اولمق اوزره مراد ملا تکیه‌سنه نان بها وختم وخواجکان ایچون وظیفه وطوپ قپوسی حوالیسنده کائن خانه‌سی جوارنده‌کی احمد پاشا جامعی خدامنك وظیفه‌لرینه بشر اقچه ضمیمه ومدرسه‌سی حجراته برر پاره نان بها تعیین ایتمشیدی . رحمةالله علیه رحمةً واسعة .

کتخدای صدر عالی مصطفی افندی بحسب الاقتضا عزل ایله یرینه درکاه عالی قپوجی باشیلرندن دارنده‌لی محمد افندی نصب اولندی .

اشبو محمد افندی مقدما سفارتله ایرانه کوندرلمش اولان کسریه‌لی احمد پاشا کتخداسی مرحوم دارنده‌لی عبدالرحمن پاشانك اقرباسندن اولمق وسفرلر اثناسنده خدمهٔ دولت ایچنده وبرمدت بوغازلر محافظه‌سنده بولنمق تقریبیله امور عسکریه‌یه کسب معلومات ایلمش اولدیغندن حسن سیرت وسلوکی سمع همایونه منعکس اولمغله قریحهٔ شاهانه‌دن اولمق اوزره کتخدای صدر عالی نصب اولنمش ایدوکی بعض تواریخده مسطور ایسه‌ده بعض محرراتدن استنباط اولندیغنه کوره قره سلحدار دیمکله معروف اولان سلحدار شهریاری سید محمد افندی کندوسیله اتفاق اوزره حرکت ایده‌جك بر صدر اعظم جستجوسنده اولوب وبعضیلرك سوقیله مشارالیه محمد افندی‌یی بولوب صدارته استعداد ویرملك اوزره کتخدا نصب ایتدیرمشدر . وفی‌الواقع اون بش کون صکره مقام صدارته کتورلمشدر .

بوندن بشقه صدر اعظم بولنان درویش محمد پاشا بعض جهتلرله لسانه کلمش اولدیغندن عزله مستحق کورلمشیدی . حتی اولوقت یهوددن دونمه لطیف نامنده بر چنکی اولوب صدر مشارالیهك سوء قرینلری بعض کبار دولته صدر اعظم افندیمزه حلوا صحبتی ترتیب ایتسه‌کز ولطیفی دخی کتورسه‌کز کوزل اولور . دیه‌رك کویا مشارالیه مزبوره مائلدر دیو افندیلرینی افواه ناسه

دوشـورمش اولدقلرندن بعض ظرفا حلوا صحبتـلـك ظهوری لطيفك شهرتنـه وصاحب دولتك زوال دولتنه سبب اولدی ديرلردی .

ايشته بومثللو سببلردن وامر ادارهٔ دولتده بعض مرتبه رخاوت ومسامحه محسوس اولديغندن طولايی صدر اعظم محمد درويش پاشا ذی‌القعده‌نك يكرمی بشنده عزل ايله كليبوليده اقامته مأمور قلندی .

مشار اليه مسـند صدارتده مستقل اولوب ايام صدارتنده الديغی مبالغ اون بيك كيسه‌يه بالغ ايمش انجق مصارفی دخی حد معروفی متجاوز اولمغله عزلنده التيوز كيسه مديون بولنديغی بعض تحريراتده كورلمشدر .

يرينه بروجه بالا اقدمجه كتخدای صدر عالی نصب اولنـان دارنده‌لی محمد اغا صدر اعظم اولوب نصبنه دائر صـادر اولان خط همايون ذيلده (٢) رقيـله قيد اولنور .

بوخط همايون دارنده‌لی محمد پاشانك مسـند صدارتده استقلالنی مشعر اولديغندن خدمات سابقه‌سنه قياسـا بونده دخی موفق اوله‌جغنی پك چوق كيمسه‌لر مأمول ايدردی لكن صدارته كلمسنی سالف‌الذكر قره سلحداردن بيلنلر مادامكه بوقره سلحدار اره‌يرده‌در بووزير دخی يوز اغارده‌مز ديرلر ايدی لايعلم الغيب الاالله .

منحل اولان كتخدالق منصبی دخی بوندن اقدم ايكی دفعه كتخدالق خدمتنده استخدام اولنمش اولان توقيعی السيد ابراهيم افندی‌يه توجيه قلندی .

برقاچ سـنه دنبرو بعض سفهـانك ينه سفها مقوله‌سـندن اوله‌رق تدارك وپيدا ايتدكلری خدمه نسـوانه تشبه ايدرك صيقمه وشريتلی ويقه‌سی اويمه‌لی ويكلری صرمه‌لی قفتان واكا كوره عنتاری ديكديروب يكرمی اوتوز غروشدن متجاوز خرج استاديه اعطا ايتملريله وسـائر ثوبلری دخی بوكا قياسـا اعمال ايتديره كلدكلری حسبيله الدقلری آيلق ويللقلر بر وجهله مصرفلرينه كفـايت ايتميوب بالطبع مديون وافنديلری اوله‌جق مخدوملر دخی نامشروع وناحق يره دوچار افكار كونا كون اولدقلرندن والحاصل اسافل اواسطه واواسط اعالی‌يه تقليد ايله خلق اسراف وتبذيره دوشوب بو ايسـه مخل انتظـام احوال انام اولديغنـدن صدر سـابقك اواخر صدارتنـده خدمهٔ سلطنت سنيه‌دن وزرا وعلما ورجال وضابطان وطوائف عسكريه‌يه بشقه بشقه كسوه ولباسلر تعيين اولنه‌رق هركس بولنديغی صنفه مخصوص اولان زی وقيافته اعتبار ايدوبده زياده‌يه تجاوز ايتمامسی فرمان وخلافنده حركت ايدنلر اولورايسه مجازات اولنه‌جقلری بيان قلنمشيدی .

(بو)

بوكره دخی فيما بعد اطوار سفيهانه ترك اولنه‌رق اوتوز سنه مقدم خدمه مقوله‌سی هرنه كيرلر ايسه ينه اولوجهله جامه كسلمسی لازم كلنلره اكيدا تنبيه وهرقنغيسنك اوزرنده بومقوله اثواب بولنور ايسه بلا امان تأديب اولنه‌جغی وديكن درزی دخی دكانی اوكنه آصيله‌جغی اعلان قلندی .

بونكله برابر طشره وزراسی دخی بربرينك اتباعنی المالمری واقلام كاتبلری دخی معتاد قديمدن زياده خرج طلبنده بولنمامری اكيدا تنبيه اولندی .

فی‌الاصل ترسانهٔ عامره اموری اهم مهام سلطنت سنيه‌دن ايكن برمدتدنبرو مامورلرينك عدم تقيدی حسبيله بوامراهمه لايقيله اهتمام اولنه‌مديغندن ادوات ومهماتنه كلی نقصان طاری اولمش واكمالی دخی ملتزم عالی بولنمش اولديغندن صدر اعظم بالذات كوروبده بوكا برصورت حسنه ويرمك اوزره ترسانهٔ عامره‌يه كيدوب قپودان پاشا ايله بوكا دائر مذاكره ومشاوره ايتدكدنصكره لازم كلنلره تنبيهات اكيده وانذارات شديده اجرا بيورديلر وبوسنهٔ مباركه‌ده مجددا قليونلر بناسنه مباشرت ايتديلر . ترسانهٔ عامره ايچون ازميد جبالندن قطع ومبايعه اولنه‌كلان كراسته‌نك اكثری ترسانهٔ عامره‌يه واصل اولدقده كراسته كاتبی عارف افندی استعماله شايان دكلدر ديه‌رك كيميسنك قدی نامناسب وكيميسنك عرضی ناموافقدر بهانه‌لريله جانب ميری‌يه سبب خسارت وبوجهتله تكرار كسلمسی لازم‌كله‌جكندن فقرايه باعث اذيت اولديغی بودفعه معلوم صدارتپناهی اولمغله فيما بعد ترسانهٔ عامره ايچون قطع اولنه‌جق كراسته افندیٔ مومی اليه معرفتيله كسيلوبده استعماله شايانمی دكلمی شبهه‌لری برطرف اولمق اوزره يوم مزبورده افندیٔ مومی‌اليه لاجل التأديب خانه‌سندن چيقاريلوب مباشر معرفتيله مأموريت مذكوره‌سی محلی اولان ازميده ارسال اولندی .

* متفرقه *

ذی‌القعده‌نك اون يدنجی كونی ساعت يديده اناطولی قصباتندن كوپری ومرزيفون حواليسنده حركت ارض وقوع بوله‌رق كوپرينك بعض خانه‌لری وكوپريلی اوغلی جامع ومساجدينك سقوطه مستعد يرلری منهدم اوله‌رق يوز قدر آدم تلف اولمشدر .

يكيچری اغاسی احمد اغايه اغالق عهده‌سنده اولديغی حالده وزارت ويريلوب اغاپاشا

اولمغله دستاری حضور آصفیده تبدیل وداراتی دبدبۀ وزارته تحویل قلندی .
ایکی آی صکره ترحاله سنجاغیله روم ایلی جانبنه اخراج وارسال اولنمشدر .
خاصه حکیم باشیسی اولان صبحی زاده عزیز افندی عزل ایله یرینه بوندن اقدم حکیم باشی اولمش اولان استانبول پایه‌لولرندن عارف افندی نبض اشنا وکارشناس اولوب وظیفه سندن خارج اموره مداخله ایتمیه جکی تجربۀ سابقه ایله معلوم اولدیغندن حکیم باشی نصب اولندی .

* حوادث عراق واعلان سفر ایران *

جلد اولده بیان اولندیغی اوزره عراقده ظهور ایدن طاعون ایله بغدادك حالی دیکر کون اولدیغی حالده بابان سنجاغی متصرفی محمد پاشا ایله کوی سنجاغی متصرفی بولنان کچوك برادری احمد پاشا میانه‌لرنده برودت حادث اوله‌رق منتهیٔ حرب اولمشلر ایکن کردستانك سادات وعلماسی آره‌یه کیروب بارشدرمشلر ایسه‌ده محمد پاشا ینه احمد پاشادن امین اوله‌مدیغندن برتقریبله یاننه جلب وحبس ایلمش واحمد پاشا ایله متحد بولنان اك کچوك برادرلری محمود پاشایی دخی حبس ایتمك ایستمش ایسه ده محمود پاشا بغداده فرار ایتدکده عمر پاشا کندوسنه بعض مقاطعات ویره‌رك جلب خاطرینه همت ایلمشیدی . محمد پاشا ایسه فی‌الاصل عمر پاشایه مغبر اولدیغندن بغدادك هجوم علت طاعون ایله ظهوره کلان اختلالنی وبوجهتله عمر پاشانك ضعف حالنی مشاهده ایلدکده بتون ترك اطاعت وانقیاد وخفیهٔ ایران وکیلی زند کریم خانه انتما واستناد ایدرك بغداددن کلان بیورلدیلره احالهٔ سمع واعتبار ایتمز اولدیغندن عمر پاشادرحال کندوسنی عزل ایله محمود پاشایی بابان متصرفی نصب ایدوب عساکر کافیه ایله ارسال ایلدکده محمد پاشا مقاومت ایده‌میه‌جکنی جزم ایله فرار ایتمش اولدیغندن محمود پاشا کرسی لوا اولان قره‌چولانه ورود ایلدکده بیوك برادری احمد پاشا بوکره حبسدن ازاد اولمش ایدوکندن محمود پاشا کندو رضاسیله متصرفلغی اکا ترك وفراغ ایتمکین احمد پاشا مقامنه قعود ایلمشیدی .
محمد پاشا ایسه بروجه بالا قره‌چولاندن فرار ایتدکده سنه‌یه واروب کریم خاندن استمداد واودخی انی تصحب ایله ابقاسنی عمر پاشایه اشعار ایلمش ایسه‌ده عمر پاشا مساعده ایتمدیکندن کریم خان کوجنوب محمد پاشایی جبراً مقامنه اقعاد ایچون یاننه عساکر کلیه ترفیق ایله قره‌چولانه اعزام ایتمشیدی .

(محمد)

محمد پاشا عساکر ایرانیه ایله قره چولانه اوچ ساعت مسافه محله کلدکده احمد پاشا دخی معیتنده بولنان عثمانلو وکرد عساکریله مقابله ایدوب عساکر ایرانیه اکرچه احمد پاشا معیتنده‌کی عساکرك اضعاف مضاعفی ایسه ده نسیم ظفر احمد پاشا طرفنه وزان اوله‌رق عساکر ایرانیه پریشان اولدیغندن محمد پاشا اتباع ولواحقی ایله ینه فرار وسنه‌ده استقرار ایتمشدر .

بونك اوزرینه کریم خان حدتلنه‌رك برادری صادق خانی یکرمی بیك عسکرله بصره جهتنه کوندروب کردستان طرفنه دخی یکرمی بیك عسکر کوندرمشیدی وکچن سکسان طقوز سنه‌سی محرمنك اوائلنده صادق خان بصره‌یی محاصره ایدوب عساکر باقیه‌سی دخی حدودی تجاوز ایله کردستانك پك چوق یرلرینی غارت ایلمشیدی .

بصره متسلمی عمر پاشادن استمداد ایلدکده کوندردیکی عسکر منهزماً عودت ایلمش وایرانیلرك بغداد اوزرینه دخی مهاجمه‌لری ملحوظ اولمقدن ناشی بالذات حرکت ایده‌مدیکندن درسعادته عرض حال ایله استمداد ایلدکده کریم خان اوزرینه اعلان سفر ایدلمك یاخود مأمورلرك قصورلرینه اسناد ایله کچشدیرلمك شقلرندن برینك ترجیحی ملاحظه اولنمقده ایکن کریم خانك دولت علیه علیهنه برحرکتی اولمیوب انجق عمر پاشادن مشتکی اولدیغنه دائر درسعادته تحریراتی کلمشیدی .

ایشته اول اثناده شاعر مشهور سنبل زاده وهبی افندی سفارتله ایرانه کوندریلوب شیرازه وصولنده کریم خان ایله بی‌محابا کوریشه‌رك حسن الفت وآمیزش وکریم خان دخی کندوسنه محبت ودولتین بیننده حسن وفاق حصولنه اظهار خواهش ایلمش ایسه‌ده حکومتی برعشیرت بکلکی طرزنده اولوب هنوز منتظم دولت حالنه کلدیکی جهتله وهبی افندینك ایرانه کیدوب کلمسندن برفائده کوریله مامشدر .

بواثناده بغداد والیسی عمر پاشا ایله وهبی افندی طرفندن وارد اولان تحریرات مشترکه‌ده شاه طهماسبك زوال سلطنتندن صکره ایران انواع آشوب وفتن ایله مالا مال اوله‌رق قریب العهدده شیراز حوالیسنده رفع لوای استقلال ایدن ایران وکیلی زند عبدالکریم خان بعض ممالك ایرانی ضبط وتسخیر وکندویه مقاومت ایدنلری کشیدهٔ زنجیر ایدوب فقط اهالیٔ ایرانك دولت علیه‌یه قدیمی عداوتلری اولمغله وکیل مومی الیهك باشنه جمع ایتدیکی خانلردن بکده امنیتی اولمامغله انلری اشغال ایله صورت امنیت واستراحتنی استحصال داعیه‌سنه دوشمسی حسبیله اجزای مجلسندن اولان خانلره بغداد وبصره حوالیسی فی‌الاصل الکای

ایراندن اولوب شمدیکی حالده اطراف واکنافده بزه مانع ومزاحم اولور کیمسه قالمدیغندن انلر دخی قبضهٔ تصرفه النسه خوش برمعنی اولور دیدیکنده معتمدلری اولان خانلر بینلرنده استشاره ایدرك دولت علیه‌نك شمدی اعدای دین ایله جنك وجدالی اولدیغندن بوخصوص مناسب دکلدر دیمشلر ایسه‌ده وکیل مومی‌الیه بوندن اقدم ایران اهالیسی افغانیان ایله محاربه ایدرکن کویا دولت علیه بلا موجب ممالك ایرانی خراب ایلدی دیو معتمدلرینی بعد الاسکات دولت علیه ایله ایرانلو بیننده منعقد اولان شروط معاهده‌یه منافی حالاته تصدی وبرقاچ قولدن ممالك محروسه‌یه عسکر ارسالیله اموال مسلمینه اطالهٔ دست تعدی ایلیوب حتی سکسان طقوز محرم الحرامی اوائلندن برو قرنداشی صادق خان سرکرده لکی ایله بصره‌یی محاصره ایتدکدن بشقه برطرفدن دخی بقیهٔ عساکری بغداد حوالیسنی وخصوصیله خواص اتباعندن اولان نظرعلی خان درنه ومهرود ومندلجین وبدره مقاطعه‌لری حدودینه کانجه اولحوالی‌یی بالجمله غارت واحراق واهالیسنی قتل وعیال واطفالنی سبی واسترقاق ایتمش ومعتبر خانلرندن محمد شفیع خان کردستان سنجاقلرندن مدینهٔ کرکوکه بش ساعت مسافه‌یه دك ضبط وتسخیر ایدوب نفس شهر زورده جایکیر اوله‌رق یوما فیوما جمعیتلری تزاید ایتمکده بولنمش وبوجهتله درون بغدادده دخی ذخائره قلت کلمش اولدیغندن هربرینك مقابله‌سنه کلی عسکر ترتیب وارسال اولندیغی وبصره‌یی استیلا ایتدکدن صکره بغداد محاصره‌سنه قیام ایده‌جکلری درکار اولدقدن بشقه تفلیس خانی ارکلی خانك روسیه ایله مناسبتی وآچیق باش خانه قرابتی اولملق حسبیله اهالی ایران وسائر اطرافده اولان خانان ایله الفت واتحاد وخصوصیله بواثناده دیارنده ظهور ایدن معدن سببیله قوت ومکنتی زیاده‌لشه‌رك برکونده یکرمی بیك عسکر ایله هرنه محله استر ایسه عزیمته کسب اقتدار واستعداد ایتمش بردشمن قوی الاستدراج اولمغله زندکریم خان ایله اتفاق وامتزاج ایدرك اولدخی برطرفدن هجوم ایتمسی محقق ومقرر بولندیغی عرض وانها وبصره‌نك محاصره‌دن استخلاصی وبغدادك محافظه‌سی ایچون برساعت اقدم کلیتلو مهمات وذخائر ارسال اولنمسنی نیاز واستدعا ایتمشلردر .

ایران مسئله‌سی امور جسیمه‌دن اولمق حسبیله حقیقت حاله لایقیله کسب اطلاع اولنمق ایچون قارص محافظی وزیر احمد عزت پاشا ایله عبد الجلیل زاده‌لردن شهر زور والیسی اولان وزیر سلیمان پاشا طرفلرندن استعلام اولندقده قارص محافظی مشار الیه طرفندن وارد اولان تحریرات عمر پاشانك انهاسنه موافق کلمش ایسه‌ده مشار الیه شهر زور والیسی طرفندن وارد اولان تحریرات بوکا مخالف اوله‌رق

خلاصه سی بووجهله درکه درنه سنجاغی کرمانشاهان جوارنده اولوب طائفهٔ اعجام درنه دن مرورایله امام حسین رضی‌الله عنه زیارتنه کیدوب کلدکلرنده درنه سنجاغی متصرفلری طرفلرندن مماللری غارت ویغما وکونا کون جــور واذا اولنمغله بو خصوصك منع ودفع ایتدیرلمسی بر دفعه زند عبــد الکریم خان طرفندن بغداد والیسی مشارالیه عمر پاشایه یازلمش ایکن رجاسنه والیٔ مشارالیه مساعده ایتمدیکندن وطاعون ظهوریله نفس بغداد وبصره ده یدی یوز خانه دن متجاوز فوت اولان عجملرك اموال واشــیاسنك ولایتلرنده اولان معلوم الاسامی وارثلری طرفنه کوندرلمسنی برنهج شرع قویم مطــالبه ایتدکده بوکا دخی احالهٔ سمع ایتمیــه رك اشیای مذکوره یی کندوسی ضبط وقبض ایتدیکندن وایران رعایاسندن بصره ده متوطن جرفه‌لی تعبیراولنور یوزخانه‌یه قریب ذمی طائفــه سنك وطن اصلیلرینه سوق وارسال اولنمسنی رجا ایدوب بودخی نزدمشار الیهده قرین قبول اولمدیغندن بشقه بابان متصرفی محمد پاشــا معزولا سنه قصبه سی طرفلرینه کتدکده منصبنده ابقاسنی زند عبد الکریم خان شفــاعت ایتمکله صورت ظاهره ده خاطره رعایت ایدرك وحقیقت حالده مومی الیهك کلی آقچه سنی الەرق ابقاسنی مشعر خلعت ارسال ایتدکدن صکره درعقب ال التندن رعایایی تحریك ایله مومی الیهی تکرار منصبندن طرد وتبعید ایتدکده حقیقت حال زند عبد الکریم خانك معلومی اولیجق درحال کلی عسکر تعیین ایله پریشــان اولمش اولان رعایایی وامیرلری اولان محمد پاشایی یرلرینه اسکان وتوطین ایتمکله میانه ده جنك وجدال ظهور ایدوب خان مومی الیه طرفندن حکومت مذکوره نك مومی‌الیه محمد پاشــایه ویرلمسی التزام وبغداد والیسی جانبندن دخی احمد پاشانك نصب واقعادینه قیام اولنەرق بالآخره دفعاتله سنه وکرمان شاهان وبابان طرفلرنده اعجام ایله والیٔ مشارالیه بیننده محاربه وقوعیله عساکر طرفینك کذرکاهی اولان نیچه قصبات وقری خراب اولدی وبو تقریب ایله بصره جانبنده اولان ایران اردوسی یوماً فیوما کثرت بولدی دیومشــار الیه سلیمان پاشا بو غوغانك منشئی بغداد والیسی اولدیغی عرض وانها وحتی حدوده قریب اولان عسکرلرینك کیرو چکلمسیچون زندکریم خان طرفندن امر ارسال اولنمش اولمسیله تأیید مدعی ایلدکدن بشــقه بدری اولان موصل والیسی امین پاشادن روایتله کوندردیکی اوراقده وکیل مومی‌الیه پیر وعلیل اوله‌رق ممــالك ایرانده اصالةً شاه اولمیوب وکالت ادعاسنده اولدیغی حالده ایران ممالکنده نشر عدالت ایدرك بعض اماکنه مالك وابتدای ظهورندن بوآنه کلنجه طرف دولت علیه یه اظهار صدق وعبودیت مسلکنه سالك اولدیغی وبودفعه‌کی حرکتی مجرد

عمر پاشادن اخذ انتقامه مبنی برحالت ایدوکی بیان وایران طرفنه آمد شد ایدن تجاردن بوخصوصه دائر النان خبرلر ایله اثبات برهان قلنمشیدی .

باب عالی بومثللو القا آته الدانه‌رق هم ایران سفریك دنجی همده هنوز بغداده قوت المش اولان کوله من اوجاغنك رفعی ضمننده عمر پاشانك عزلیله یرینه رقه والیسی اسپناقچی مصطفی پاشانك نصبی خصوصنه قرار ویریلوب انجق عمر پاشا کوله منلرك عظماسندن ومتغلبه‌دن اولمق حسبیله شایدکه بغداددن چیقماز ملاحظه‌سنه مبنی متقدما واقع اولان انهاسی اوزرینه کندوسنه اعانه وامداد ایچون معیتنه دیار بکر والیسی اوزون عبدالله پاشا وعبدالجلیل زاده‌لردن کرکوك والیسی اولان سلیمان پاشا مأمور قلندقلری صره‌ده مصطفی پاشا ظاهراً بووجهله مأمور قلنوب کندوسنك بغداد والیلکنه وعمر پاشانك دیار بکر والیلکنه مأموریتلرینه دائر ایکی قطعه فرمان عالی اصدار وشاید عمر پاشا بغداددن چقمیه‌جق اولور ایسه قتلنه ابتدار ایلمك اوزره همان عساکر کافیه ومهمات کافیه ایله عمر پاشا معیتنه کیدرکبی سریعاً بغداده عزیمت ایلمسی کندوسنه امر واشعار بیورلشیدی .

وزرای مشار الیهم بغداده عزیمتله ابتدا اوزون عبدالله پاشا اوچ بیك ومتعاقباً مصطفی پاشا ایکی بیك بشیوز عسکر له وبعده سلیمان پاشا بیك قدر قپوسی خلقیله بغداده وارمشلر وخارج شهرده اردولرین قورمشلر ایدی .

عمر پاشا انلری بصره‌نك امدادینه کوندرمك ایستدکجه بر صورتله تعلل ایدوب بو اثناده مصطفی پاشا لازم کانلر ایله مداوله افکار ایدرك نهایت اشبو طقسان سنه‌سی اوائلنده عمر پاشانك دیار بکر والیلکنه دائر اولان فرمان عالی ابراز اولندقده عمر پاشا سمعاً وطاعةً دیوب لوازم راهن تدارك ایتمك اوزره خارج شهره چیقمش ومصطفی پاشا دخی شهره دخول ایله مقامنه قعود ایتمشدر .

عمر پاشانك عزلی بغتةً ظهور ایلمش اولدیغندن یول حاضرلغی ایچون ضروری چند روز وقوعه کلان توقفنی اصحاب غرض بشقه معنایه حمل ایله مصطفی پاشانك ذهننی اخلال ایتدکارندن ومصطفی پاشا دخی عمر پاشانك اموالنه طمع ایلدیکندن انك امریله کیجه‌لین کافهٔ عساکر بغداددن خروج ایله عمر پاشا اردوسی اوزرینه هجوم ایتدکلرنده عمر پاشا تخلیص جان ایچون فرار ایدرکن آتدن دوشوب بوینی قیرلمغله عقبکیراندن برنفر یتیشه‌رك باشنی کسوب مصطفی پاشایه تقدیم واو دخی استانبوله ارسال ایتمشدر .

بوصورتله عمر پاشا مقدما علی پاشا حقنده ایتمش اولدیغی غدرك عینیله مجازاتنی کورمش اولدی . لکن میزان عدل الهی کمسنه‌نك حقنی ضایع ایتمیوب هرکس

(مستحقنی)

مستحقی بوله کلدیکندن زیرده بیان اولنه جغی وجهله مصطفی پاشا دخی سنه سی ایچنده عمر پاشایه ایتدیکنك جزاسنی کورمشدر .

شویله که : عمر پاشانك اعدامندن صکره مصطفی پاشا انك جمله اموالنی اغتنام ایتدکدن بشقه عجم سفری بهانه سیله بغدادك متموجه‌لرینی مصادره‌یه تصدی ایتمکله اهالیء بغدادك کندوسندن دلکیر اولدیغی رسیدهٔ سامعهٔ دولت اوله رق حقنده درکار اولان حسن ظن عالی متغیر اولمشیدی . وبرده کوله‌منلر حقنده اولان سوء نیتنی کتم ایده‌مدیکندن عمر پاشا کتخداسی عبدالله اغا بغداددن چیقوب دشخروده استقرار وسائر کوله‌منلردخی طاقم طاقم انك یاننه فرار ایتمکله خارج بغداده بر هیئت مخالفه پیدا اوله رق اکثر مقاطعاتی ضبط ایدوب مصطفی پاشا بوجمعیتی طاغتمغه چالشمش ایسه‌ده چاره بوله‌مدیغنه مبنی عبدالله کهیه‌دن باب عالی‌یه اشتکا ایتمشدر . بونك اوزرینه مصطفی پاشا معیتنده بوقدر عسکر وار ایکن بر کهیه‌نك حقندن کله‌مدیکی حالده ایران دولتنه نصل جواب ویره‌جك دیو حقنده قیل وقال وقوعبولمشیدی . وسلفی کبی او دخی اعجامك طغیانندن بحثله عراق عرب حوالیسنك ضبط وربطی کلیتلو عساکر ومهمات وذخائر ارساله وقپوسی خلقی مکمل برقاچ وزیرك مأموریتنه موقوف اولدیغنی عرض وانها ایتمشیکن او اثناده زند عبدالکریم خانك سفیری کاوب وبش ماده اوزرینه مصالحه اولنوب بصره طرفندن عساکر ایرانیه‌نك چکلمسی ایچون سلام اغاسیله ایکنجی چوقدارینی سفیر مرقومه بالترفیق جانب ایرانه کوندرمش ومتعاقباً ایکنجی چوقداری کلوب بصره محاصره سنده بولنان ایران عسکریله محصورین اره‌لرنده‌کی غائلهء خصومت برطرف قلنه‌رق حسن آمیزش اوزره اولدقلری خبرینی کتورمش اولمسی اوزرینه مصطفی پاشا ایرانلولرك بومثللو اوضاع ایله فریبانه‌سنه الدانه‌رق بروجه بالا عمر پاشا امدادینه کلمش اولان عساکری اعاده ودر دولته دخی ایرانلو ایله صلح ایتدم بصره‌نك حصر وتضییقندن واز کچدیلر دیو عرض وانها ایلمشدر . ایرانلو ایسه عساکرك عودتنی فرصت بیله‌رك بصره‌نك محاصره‌سنی تشدید ایلمشدر .

مصطفی پاشانك برمنوال مشروح وقوعه کلمکده اولان سوء حل وحرکتی اوزرینه عزلنه قرار ویریله‌رك کوتاهیه والیسی عبدی پاشایه دیار بکر ایالتی بالتوجیه بغداده یاقلاشدیرلمش وعهده‌سنه بغداد ایالتنك توجیهنی حاوی برقطعه فرمان عالی اصدار ایله خفیاً کندوسنه کوندرلمش ایدی . بناء علیه عبدی پاشا بغداده واروب عراقك فنا حاله کلمش اولدیغی لدی التحقیق بغدادك کندوسنه توجیهی حقنده اولان

فرمان عالی بی اظهار ایله مصطفی پاشایی دیاربکره تسیار وکندوسی بغداد والیلکنده استقرار ومصطفی پاشانك سیئاتنی در دولته عرض واشعار ایتمشیدی .
حالبوکه مقدما مصطفی پاشا عبدالله کهیه‌دن شکایت ایلدیکی کبی عبدالله کهیه دخی درسعادته عریضه تقدیمیله انك خطهٔ عراقیه‌یی اداره‌دن عاجز اولدیغی وبالجمله عثمانلو کروهی کندوسیله برابر خارجده بولندقلری بیانیله بغداد وبصره ایالتلرینك عهده‌سنه توجیه بیورلمسنی استدعا ایدوب استدعاسنی سابقا ترسانه امینی اولان سلیم سری افندی دخی ترویج ایتمکده اولدیغی حالده بصره‌نك استیلا اولندیغی خبر تاسف اثری انتغله افکار بتون بتون تغیر ایتمشدر .
شویله‌که : کوله‌منلرك مشاهیرندن بصره متسلمی بولنان سلیمان اغا اصحاب رشد ورؤیتدن بر ذات اولوب کچن سنه‌دنبرو ایرانلولرك تضییقات ومهاجماتنه مقاومت ایلمش ایسه ده ایام محاصره برسنه‌یی متجاوز اولوب بر طرفدن امداد کلمدیکی وبصره‌ده مأکولاته دائر نسنه قالمدیغی جهتله مضایقه صوك درجه‌یه کلمشیدی . ومقدما عمر پاشادن استمداد اولندقجه بوقدر عسکر ترتیب ایتدم کیتمك اوزره‌در وطرف دولتدن شوقدر عسکر کلیور دیو غیرت وتسلیت ویرمکده ایکن مصطفی پاشا طرفندن امداد اولنه‌میه‌جغی جواب قطعیسی ویرلمش اولدیغندن یأس تام کله‌رك وجوه بلده سلیمان اغا ایله بالاتحاد ویره ایله بصره‌یی تسلیم ایتدکلرنده ایرانیلر شهره دخول ایله اهالی‌یی صویوب عریان ایتمشلردر بعده صادق خان برادر زاده‌سی علی محمد خانی اون بیك عسکر ایله بصره محافظه‌سنده براغوب کندوسی بصره‌دن الدیغی اموال کثیره واشیای نفیسه ایله برابر سلیمان اغایی ودیکر مأمورلری ووجوه بلده‌یی استصحاب ایله شیرازه کیتمش اولدیغی درسعادته وارد اولیجق مجلس عمومی عقد ایله لدی المذاکره زندکریم خانه اعلان حرب اولنمق اوزره طرف فتوی‌پناهیدن فتوی ویرلدی . صورت فتوی ذیلده (۳) رقمیله قید اولنور .
بونك اوزرینه همان تدارکات سفریه‌یه تشبث اولنمق لازم کلمش ایسه‌ده کوله‌منلر خارج بغدادده برهیئت مخالفه اولدقلرندن ابتدا انلرك جمعیتنی تفریق ایدوب‌ده بعده ایران اوزرینه حرکت اولنمق لازم کلوب بوایسه‌ایجاب حاله موافق اولمدیغندن مصطفی پاشا دیاربکرده قلعه‌بند ایدلمك اوزره بغداد وبصره ایالتلری عبدالله کهیه‌یه وکرکوك وشهرزور سنجاقلری مرحوم سلیمان پاشا کهیه‌لرندن اولوب ماردین ویوده‌سی بولنان حسن اغایه بارتبهٔ وزارت توجیه بیورلدی .
عبدی پاشانك والیلکی برآیه بالغ اولور اولماز عبدالله پاشانك فرمانی واصل اولمغله

عبدی پاشا بغداددن چیقوب کیتمش وعبدالله پاشا بغداده دخول ایله مقامنه قعود ایتمشدر .

کرك عبدالله پاشا وکرك حسن پاشا ایرانیلرك تجاوزاتنی دفع ایله حدودك محافظه سنه مأمور اولوب بوبابده بذل مجهود ایلملری ایکیسنه دخی امر واشعار اولندقدن بشقه بالخاصه عبدالله پاشایه بصره نك استخلاصی وسابق مصطفی پاشا کبی دشمنك خدعه سندن غفلت ایدوبده باشنده کی عسکری طاغتمق کبی برخطاده بولنمامسی اکیداً اخطار وحسین پاشایه دخی بوبابده عبدالله پاشایه معاونت ایتمسی اشعار ایله برابر مصارف سفریه سنه مدار اولمق اوزره بشیوز کیسه احسان والتماسی وجهله کرکوك واردبیلده اولان اصحاب زعامت وتیمارك توجیهاتلری کندو طرفندن اجرا اولنمسنی حاوی برقطعه فرمان عالی تسیار ایدلمشدر .

الحاصل اقطار عراقیه ینه کوله منلرك النده قالدی . چه فائده که عمر پاشا وقعه سندن طولایی کوله منلر مسلوب الامنیه اولدی . وعبدالله پاشا بغدادده ذاتنی محافظه قیدینه دوشه رك ایران سفرنده بروجه مطلوب غیرت واقدامی کورلمامشدر .

اسپناقچی مصطفی پاشا روسیه محاربه سنك اواخرنده اوچ درت بیك عسکرله اردوی همایونه مأمور اوله رق کوچ حال ایله اسکداره کاوب بشکطاشه کچورلدیکی اثناده اردوی همایون شمنیده محصور بولنمغله علی جناح الاستعجال امداده یتشمسی ایچون مکرراً کندوسنه امر واشعار بیورلمشیکن یوللرده ایاق سورویه رك نهایت یانبولی وقرین اباد حوالیسنده کشت وکذار ومجاناً یم ویه جك ایچون فقرایی اضراردن بشقه برایشه یارامامش اولدیغی هنوز خاطرلردن چیقمامشیکن جنحهٔ سابقه سنی عفو ایتدیره جك بعض خدماته سعی ایدر امیدیله بروجه سابق عراق عرب طرفنه مأمور ایدیلوب بوکره دخی براقچه لق ایشه یارامدقدن بشقه کریم خانك خدعه سنه الدانه رق باشنده کی قوهٔ عسکریه یی طاغتمش وبصره نك استیلاسنه سبب اولمشدر . بناءً علی ذلك دیار بکرده قلعه بندایدلمسنه قرار ویرلمش ایسه ده بصره نك استیلا اولنمسی دولته پك زیاده تأثیر ایله اتش غضب شاهانه یی علوکیر ایلدیکندن سائره عبرت اولمق اوزره معتاقبا استانبولدن کوندریلان خاصکی مباشرتیله باشی کسلمشدر .

بروجه بالا دولت ایرانیه یه اعلان حرب اولنمق اوزره قرار ویرلدکدن صکره اره یه تبدل مشیخت وصدارت ودیکر بعض تبدیلات کیرمش ایسه ده قرار سابقه خلل کلمیه رك دارنده لینك صدارتندن صکره دخی کرك باب عالیده وکرك شیخ الاسلام قوناغنده بالدفعات مجلسلر عقدیله آرای وکلا قرار سابق اوزره مستقر

اولوب بو اثناده دولتعلیه نك روسیه لو یه قینارجه عهدنامه سنی تنقیح ایتدرمك کبی بر بیوك مطالعه سی وار ایکن پادشاه عالمپناه حضرتلری عزم وهمتده فتور کتورمیوب متوکلا علی الله کریم خانه اعلان حرب ایله تدارکات سفریه یه تشبث قلندی .

شویله که مقدما بغداد والیسنه تحریری اراده بیورلمش اولان بش بیك نفردن بشقه کتش زاده چاقر احمدبکك وسابقا قره حصار صاحب متصرفی میرمیران محمد پاشانك واقشهر متصرفی میر میران اسماعیل پاشانك وازولی عشیرتی بکی حسن بکك وسیورك متصرفی عبد الفتاح زاده نك بشر یوز نفر میری سواری تحریریله بغداد وشهر زور طرفنه ارسال ایتملری وبوز اوق متصرفی جبار زاده مصطفی بکك ورشوان زاده میرمیران عمر پاشانك ویکیشهر متصرفی میر میران مصطفی پاشانك بیکر نفر میری سوازیله وميللو عشیرتی اسکان باشیسنك جرائم کذشته سی عفوی بدلی اولمق اوزره بیك نفر ایله ورقه ساکنلرندن حمالی زاده میر میران عمر پاشانك تحریرینه مأمور اولدیغی بیك نفر میری سواری وقپوسی خلقی ایله وانا طولی وقره مان وحلب ومرعش ورقه وسیواس وموصل ایالتلری زعما وارباب تیمارینك واناطولی وحلب ورقه ایالتلری کتخدا یرلرینك بشر یوز نفر ایله بالذات وبر آن اقدم اولجانبه کیتملری واوجانبه ترتیب اولنان عساکر وذخائرك بلا توقف محلنه ایصالی ایچون رقه والیسی وزیر محمد پاشانك موصلده بولنمسی ومأموریتنده اثبات وجود ایدنلرك عتیقلرینه ترقی وجدیدلرینه یدیشر اقچه امضالو ویرلمك اوزره مخصوص مباشرلر معرفتیله رقه ودیار بکر وخربوت وملاطیه وچرمك وسیورك وبیره جك حوالیسندن سکز بیك نفر پیاده بالترتیب هر ایکیوز نفرینه بر عتیق اغا انتخاب قلنمق وبولنمدیغی حالده مجدداغا وعلمدار نصب اولنمق اوزره بر ساعت مقدم اولطرفه ارسال اولنمسی فرمان اولندی . بوندن بشقه جبار زاده مصطفی بك ورشوان زاده عمر پاشا ودیار بکر ویوده سی اسماعیل اغا وچپول مقاطعه سی متصرفی بکر اغا معرفتلریله بیکر نفر ورقه اعیان واشرافندن فیروزبك معرفتیله بش یوز نفر میری وبشر اقچه ترقی واونر اقچه مجددا یومیه اعطاسیله درت بیك نفر سپاه وسلحدار سردن کچدی وترقیلوسی وقاعدهٔ قدیمه اوزره مصردن اوچ بیك نفر کذلك اول جانبه ترتیب بیورلدی .

وماردین طپراغندن رقه یه وارنجه یایلاغه چیقان وساحلده قلان قره کچیلو ومیرویسی وسائر اون بشدن متجاوز معلوم الاسامی عشیرت بکلری عشیرتلری عسکرلریله بغداده وارمه لری وملاوی صغیر ایله قونوب کوچن طوشانجی وسنجان ومیردین وبراللی وسائر عشائر بکلری عشیرتلری دلاورلریله شهر زور والیسی مشار الیه

معینته عزیمت ایالملری وکوی سنجاق وعمادیه وراحو وجزیره سنجاقلری حاکملرینك حکومتلری داخلنده اولان شجعان ایله بغداده سریعاً عزیمتلری امر وتنبیه بیورلدی واقتضا ایدن تعیینات یومیه لری ایچون بیره جك سنجاغندن اوتوز بیك وصمصاد جانبلرندن قرق بیك وماردین ونصیبین طرفلرندن یکرمی بش بیك ورقه وملاطیه‌دن اللی بشر بیك وحلبدن التمش بیك وموصلدن ایکی یوز طقسان درت بیك کیله حنطه وشعیر ترتیب اولنوب ذخائر مذکوره‌نك نقلیچون کراسته ومهماتی حلب ومرعش حوالیسندن تدارك اولنمق اوزره بیره جك اسکله سنده یوز اللی قطعه سفائن انشاسنه اولطرفلرك احوالنه وقوف ومعلوماتی اولان درکاه عالی قپوجی باشیلرندن سید محمد اغا مأمور وتعیین قلندی وبغداد والیسنك ترفیه حالی مطلوب شاهانه اولمغله کندوسنه حلبده انشا اولنه‌کلان مهمات خیامیه‌دن یوز اللی قبه لی خیمه ویوز اللی چرکه ویکرمی عدد توزلقلی منقش واللی عدد مطبخ چرکه‌سی وسانی مصطفی پاشا اشیاسندن اولمق اوزره براوبه ودرت یتاق خیمه‌سی وبر خزینه چرکه‌سی وایکی سایبان واون زوقاق وبرشمسیه احسان وتحریر ایلدیکی عساکردن اوچ بیك نفرك علوفه وبخششلری ایله مکاری باشیلق متصرفی افرازندنصکره قصوری کندو مصارفنه مدار اولمق ایچون بشیوز کیسه آقچه‌لق التون ارسال وبغداد محافظه‌سنده بولنان یکیچری وجبه‌جی وسائر اوجاقلر نفراتنك مواجب کذشته‌لری ممکن مرتبه تنظیم اولندی .

وسابقا اوزی محافظی اولان خزینه‌دار علی پاشا دیاربکر سرعسکری تعیین اولنه‌رق کندوسنه طرف شهریاریدن خلعت ومجوهر شمشیر کوندریلوب بغداده مأمور اولان عساکری سریعاً محلنه تحریك وایصال ایتمسی وایجاب ایدر ایسه کندوسی دخی بالذات کیتمسی امر وتنبیه قلندی .

وفی‌الاصل بغداد اغاسی اولوب روسیه سفرلری اثناسنده قول کتخدالغی رتبه‌سنی احراز ایتدکدنصکره قپوجی سلیمان پاشا نفاقیله معزول اولوبده حالا سلانیکده بولنان اوجاغ عامره رجالی متحیزاتندن الحاج علی اغانك مسلم اولان کارکذارلغی حسبیله یکیچری اغالغنه بالاستحقاق ملازم ایکن بوخصوصك اهمیتنه بناءً دیاربکر اردوسنه اغا نصب اولنه‌رق معینته آستانه‌ده مقیم اورته‌لردن اون عدد یکیچری اورته‌سی وجبه‌جی وطوپجی وعربه‌جی اوجاقلرندن ایکیشر اوچر اورته تعیین بیورلدی .

* آذربایجان وکرجستان خانلریله مخابره *

هرطرفدن ایران اوزرینه هجوم واقتحام اولنمق مصمم اولوب قارص قوللندن

حركت ایده‌جك اردو ایسه اول امرده آذربایجان اوزرینه حرکت ایده‌جکندن واذربایجان خانلرینك بوخصوصده کریم خان ایله متفق اولوب اولمدقلری کرکی کبی معلوم اولمدیغندن اولجه حقیقت حال اکلاشلمق اوزره اول جهتده بولنان خانلردن استعلام کیفیت ضمننده کندولرینه مقام صدارتدن بر قطعه مکتوب تحریر وقارص سرعسکری طرفندن تهیئه قلنان بر مقدار هدیه ایله سرحد نشین اولان اخسخه وقارص جانبلری محافظلری وساطتلریله تسییر قلنمشدر . بومکتوبلردن روان خانی حسین علی خانه کوندریلان مکتوبك صورتی زیرده (٤) رقمیله قید اولنور .

بونك اوزرینه خانان مشارالیهم دولت علیه‌نك حمایه‌سنی استدعا ضمننده سرحد مأمورلریله مکاتبه‌یه ابتدار ایتمشلردر .

شویله‌که الك مشهورلری اولان روان خانی حسین علی خان وخوی خانی احمد خان قارص جانبی سرعسکری اولان طربزون والیسی وزیر حاجی علی پاشا ایله وتفلیس خانی ارکلی خان دخی چلدر والیسی وزیر سلیمان پاشا ایله مخابره‌یه باشلامشلردر .

وارکلی خان برقطعه فارسی‌العباره مکتوبیله میرزا کورکین نام کاتبنی کوندروب چلدر والیسنك مهرداریله برلکده درسعادته کلدیلر .

مکتوبنك خلاصهٔ ترجمه‌سی کندوسنك بعض خصوصات واقعه‌سنده ایران شاهلرینه مراجعتی ایجاب وقت وحاله مراعات ایچون اولوب یوقسه حاشاکه دولت علیه‌یه مخالفت یولنده اول طرفه صحیحاً برمیل وارتباط معناسنه اولمدیغی وحال حاضرینه مالك اوله‌لیدنبرو خدمت وعبودیت سلطنت سنیه‌یه بذل اقتدار وسرحد نشینان ممالك محروسه ایله حقوق هم جواری‌یه رعایت بابنده سعی بیشمار ایدوب بوانه‌دك دولت علیه‌نك خصماسیله اتفاق واتحادی واقع اولمامش وبوندن صکره دخی واقع اولمیه‌جغی واضحاتدن بولنمش اولدیغی حالده مقدما دولت علیه‌نك روسیه ایله وقوع بولان محاربه‌سی ایامنده کندوسیله چلدر والیسی بیننده وقوعه کلمش اولان حالات ناروانك سببی اول وقت چلدر والیسی بولنان سید نعمان پاشا اوله‌رق حالا چلدر والیسی اولان سلیمان پاشا کندیسنك جانب خسروانه‌یه اولان صداقتنی تقدیر وتصدیق ایدر وزرادن اولمق حسبیله بینلرنده کماینبغی حسن موالات ومصافات حصوله کلمش اولدیغی وکندیسنه مدار مکنت واستظهار اوله‌جق بعض وسائلك اجراسنه طرف ملوکانه‌دن مساعده بیورلدیغی حالده آذربایجان خانلرینك کریم خان ایله اتفاق واتحاد داعیه‌سندن

منعلرینه اقدام ایده‌جکی عرض وافاده‌سندن عبارتدر . میرزا کورکینك محصل تقریری دخی ایران وکیلی کریم خانك اصالتی وشرف نسبدن بهره‌سی اولمیوب فقط ایرانك فارس وعراق عجم قطعه‌لرینی حیله ایله اله کچورمش ایسه‌ده طرفدارلق ضمننده توارد ایدن اوراقنه کرك تفلیس خانی ارکلی خانك وکرك سائر آذربایجان وشروان وخراسان خانلرینك قطعا التفات ایتمدکلری وبوخلالده دولت علیه اراضیسنه تجاوز وتخطیسی ایران خانلرندن برینك مرضیسی اولمامغله طرفندن کلان استعانت نامه‌لره برطرفدن جواب مساعد ویرلمدیکی ومومی‌الیه ارکلی خانك بنده‌لکی نزد شاهانه‌ده قبول بیورلدیغی حالده اتلاف خزائن ایدرك قارس سرعسکرینك اقدامنه حاجت قالمقسزین خانان آذربایجان مصلحتنی تسویه‌یه متعهد اولدیغی وبوطرفه اولان رابطۀ عبودیتنی تقویت ایچون استیلورسه چلدر والیسی معرفتیله اخسخه قلعه‌سنده حفظ اولنمق اوزره مملکتی معتبرانندن برقاچ رهن ویره‌جکی وخوی ونخجوان وقره باغ وکنجه وروان وشروان خانلری ارکلی خانه بعضاً هدیه کوندرر وبعضاً باج ویرر مقوله‌لردن اولملریله فیمابعد بریسی کریم خانه معاونت ایتمیه‌رك کندوسی کبی انلرده دولت علیه‌نك حمایتنی غنیمت وجانلرینه منت بیله‌جکلرینی وآذربایجان خانلرینه طرف پادشاهیدن بعض عطایا وهدایا ایله اوامر علیه کوندریلوبده منتسبان در دولت علیه‌دن اولدقلری یار واغیاره کوستریلور ایسه انلرك طرفندن دخی حدود خاقانیه‌یه تجاوز وتعدی وقوعبولمیه‌جغنی درعهده ایتمش اولدیغی ودولت علیه ارکلی خانی کندی منتسبلرندن بیله‌رك کریم خان ایله عقد مصالحه ایتدیکی صورتده مومی‌الیهك واولادینك امین ومأمون‌الغائله اولملری دخی شروط مصالحه‌یه درج اولنمسی نیازنده بولندیغی وشمدیکی حالده خطۀ ایران سلسلۀ صفویه‌دن خالی اولمغله خانان ایرانك دولت علیه کبی بردولت قوی شوکته التجا ایلملری ضروریات وقت وحالدن اولوب اما اکر صفویه‌دن بری چیقوبده ایران سلطنتی اکا انتقال ایتمك لازم کلور ایسه خان مومی‌الیه ینه عبودیت دولت علیه‌دن چیقمیه‌رق اولوقت دخی امر وارادۀ دولت علیه‌یه اتباع ایده‌جکی والحاصل کرك کندوسی وکرك اولاد واحفادی سایۀ دولت علیه‌ده الی ماشاءالله محمی ومنظور طوتلمسی اشعاراتندن عبارتدر .

کرك مکتوبك مألی وکرك میرزا کورکینك مقالی چلدر والیسنك تحریرینه ومهردارینك تقریرینه موافق کلمکله بو خصوص ایچون برقاچ دفعه سرای آصفیده عقد مجلس مذاکره ومشاوره اولندقده بوخصوص دولت علیه‌نك

تزاید شان وشوکتنی موجب اولدیغی حالده دیکر صورتله برمحذور دخی خاطرلره
خطور ایتمدیکنه وچونکه خانان مشار الیهمك بو صورتله طرف دولت علیه یه
التجالری اقدمجه قارص جانبی سر عسکرینه کوندرلمش اولان فرمان عالیده
شمدی یه قدر آذربایجان خانلرندن خصومته دائر برحرکت مشهود اولمیوب
بوندن صکره دخی برکونه حرکت نابجایه مبادرت ایتمیوبده کندی حاللرنده
اولورلر وطرف دولت علیه یه التجا ایدرلرسه ضرر وخساردن وقایه اولنملری
تنبیهاتنك مضمونی اولطرفلره عکس ایتمش اولمسندن ناشی برکیفیت اولوب روان
خانی حسین علی خان ایله خوی خانی احمد خانك مقدما قارص سرعسکری
اولان علی پاشا وساطتیله دردولته کلمش اولان مکتوبلرنده فیما بعد دولت علیه یه
انقیاد ومطاوعت وهرنه خدمت تکلیف اولنورسه تفلیس خانی ارکلی خن ایله
بالاتفاق اجرا وایفاسنه مبادرت ایده جکلری مندرج اولمسی ارکلی خانك اشعاراتی
تأیید ایتمکین بوخصوصده اتفاقلری اکلاشلدیغنه بناءً التماسلرینه مساعده اولنمسی
اتفاق آرا ایله قرارکیر اوله رق اولوجهله التماسلرینه مساعده بیورلدیغنه دائربشقه
بشقه فرمانلر اصدار وارسال اولندی . وبوصورتده اکر کریم خان طرفندن
مملکتلرینه تعدیات وقوعبوله جق اولورسه قارص جانبی سرعسکری الحاج علی
پاشا طرفندن معاونت اولنه جغی وحین اقتضاده تفلیس خانه اعانه اولنمق اوزره
چلدر والیسی معیتنده مقدار کفایه کزیده عسکر موجود ومهیا بولندیغی
کندولرینه بیلدیرلدی وطرف شاهانه دن ارکلی خانه بیك التون وبر سمور
کورك وبردوناتمش آت وحسین علی خانه ایکی بیك واحمد خانه بیك بشیوز زر
محبوب ایله برر سمور کورك اعطا وارسال اولندی .
ذکر اولنان فرمانلردن حقیقت ماده معلوم اوله جغندن روان خانه یازیلان فرمان
عالینك صورتی ذیلده (٥) رقمیله علاوه اولنور .

* غریبه *

دور سلطان مصطفی خانیده روسیه محاربه سی اثناسنده ارکلی خانك اولطرفده
وقوعبولان حرکاتندن شاید حدود خاقانیه یه ایصال مضرت ایدر دیو توحش
اولنه رق اوزرینه کریم خانی تحریك وتسلیط ضمننده مراسلات ایله تدبیروچاره
ارانلمش ایدی شمدی خود بخود دولت علیه یه التجا ایدرك کریم خانك علیهنه
قوللانلمسنه نیازمند اولمسی غرائب حکم الهیه دندر .

(تتمه)

* تتمه *

بروجه محرر آذربایجان خانلرینه حمایت صورتنده امرلر کوندرلمش ایسه ده انلرك بووجهله دردولته دخالتلری شاید دولت علیه‌یی اشغال ایچون زندکریمك برحیله‌سی اولمق دخی محتملاتدن اوله‌رق هرحالده احتیاطه رعایت لازم کلمکله قارص جانبی سرعسکرینه بو دقیقه‌لر اخطار اولنوب معیتنده اولان قوهٔ عسکریه ایله قارص جانبنه طوغری آهسته آهسته کتمسی وبویله هیئت مسلحه ایله اولطرفلره دهشت انداز اوله‌رق وطرفندن مخصوص آدملر تعیین ایله خانان آذربایجانك احوالنی بالتحقیق کندولرندن معتمدسندلر اله‌رق هروجهله احتیاطه رعایت ایتمسی کندویه تنبیه واشعار اولندی .

* بقیهٔ احوال خانان آذربایجان *

بروجه سابق آذربایجان خانلرینه منشور وتشریفات همایون ارسال بیورلمش ایدی. بوکره چلدر والیسی طرفندن ورود ایدن تحریراتده تفلیس خانی ارکلی خان تشریفات همایونی اوزاقدن استقبال ایدرك ملاقی اولدقده آتندن اینوب وطرف شهریاریدن اهدا بیورلمش اولان آتك کمنی اوپدکدنصکره اوزرینه بنوب تشریفات همایونی ایلرو کچوردیکی حالده آلای ایله طوپلر آتیله‌رق قرارکاهنه واصل اولدقدنصکره ترتیب دیوان ایدوب کبار قومی حضورنده منشور همایونی قرائت ایتدیره‌رك وخلعت سنیه‌یی کیوب دامنی قومنه اوپدوره‌رك حمایت دولت علیه‌یی اعلان ایتمش اولدیغی وروان خانی حسین علی خانك وجوه قومی بوآیین بهییی اجرایه مانع اولدقلری انها واشعار قلنمش اولمغله آذربایجان خانلرینك حمایت دولت علیه‌یی استحصال خصوصنده مقدمکی خواهشلری مصلحتلری ایجابندن ایدوکی اکلاشیلوب برمنوال محرر کندولرینه تماميله امنیت جائز اولمیه‌جغی مثللو قارص سرعسکرینك مأموریتی توسیع ممالك قصدیله اولمیوب محافظهٔ حدود ایچون اولدیغندن برطاقم اطفال ونسا وسائر فقرانك بلا موجب پایمال اولمسی دخی منافیٔ قاعدهٔ عدل ومرحمت اوله‌جغی جهتله همان سرعسکر مشار الیهك بروجه مشروح ارضرومدن خروج ایله آت چاپلاده‌رق قارص طرفلرینه بالورود اسلوب حکیمانه‌یه رعایتله اول طرفلك احوالنه احالهٔ نظر ایدوب اکر آذربایجان خانلرندن برحرکت خصمانه حس ایدرسه اولوقت مقابله بالمثل قاعده‌سنجه اوزرلرینه حرکت ایتمسی مشار الیهه امر واشعار قلندی .

لكن برمدت مروروندنصكره اركلى خانك كاتبى مرقوم كوركين ميرزا بنه چلدر واليسنك مهرداريله درسعادته كلوب اركلى خانك حسن تدبيريله خوى وكنجه وروان وقره باغ وشروان خانلرى دخى مؤخراً طرف ذولت عليه يه جلب اولنه رق فيما بعد انلر دخى عبوديت دولت عليه يى التزام ايدوب حدود خاقانيه يه كج نكاه ايتميه جكلرينى مبين ويردكلرى سندلر ايله اركلى خان طرفندن دخى كفالتى متضمن بر قطعه سند معمول به ومقام صدارته وكتخدا بكه ورئيس افندى يه اولمق اوزره اركلى خان طرفندن فروه واقمشه وشال مثللو هديه لر كتوردكده كرك مهرداره وكرك كوركين ميرزايه خلعتلر الباس اولندقدنصكره چلدر واليسى قپوكتخداسنك قوناغنده اقامت ايتديرلمش ودرعقب رئيس افندى طرفندن بكلكجى خيرى افندى كيدوب تقريرلرينى قلمه المشدر .

خلاصهٔ تقريرلرى اركلى خانه منشور وتشريفات همايون واصل اولديغى كوندنبرو صدق وعبوديت دولت عليه يى التزام ايدوب وكندوسنك بو وجهله بندكان سلطنت سنيه سلكنه دخالتى حقنده بيوك عنايت وباعث مفخرت بيلوب بوندن صكره كندوسى مقام صدق وعبوديتده ثابت قدم اوله جغندن بشقه كندو كبى آذربايجان خانلرينى دخى عبوديت دولت عليه دائره سنه ادخال ايتمكله اولحوالى بتون بتون مضافات ممالك محروسه دن اولديغى وكيمسه نك ملك ومالنده دولت عليه نك نظرطمعى اولميوب سايه سنه التجا ايدنلر هرنقدر مرفه وكامران اولسه لر تمات شكوه وسلطنتندن عدايده كلديكنى جزم وتفطن ايتديكندن فيمابعد روسيه لودن ال چكوب تماميله حمايهٔ دولت عليه يه التجا ودخالت وسدهٔ سنيهٔ پادشاهى يه حصر تبعيت ايلمش ايدوكى افاداتندن عبارت اولمغله طرف شاهانه دن اركلى خانه كورك وآت طاقمى ومجوهر ساعت احسان وارسال بيورلمشدر .

* وقايع سنه ١١٩١ *

برمنوال سابق دولت عليه ايران سفريله مشغول ايكن زيرده بيان اولنه جغى وجهله بواثناده برده قريم مسئله سى ظهور ايدرك روسيه دولتيله اعادهٔ محاربه درجه سنه كلمش اولديغندن طرف طرف تداركات بريه يه اقدام اولنديغى حالده تداركات بحريه يه دخى اعتنا اولنمق لازم كله رك مجددا قاليونلر انشاسنه وترسانه نك اكمال نقصاننه اهتمام قلنمقده اولديغندن وترسانهٔ عامره كرسته سى اوته دنبرو ازميد جبالندن قطع اولنه كلمش ايسه ده دوماليج حواليسنده كى جبالده قطع اولنديغى حالده نقلنده دها زياده سهولت اوله جغى خبر ويرلديكندن قپودان دريا غازى

حسن پاشا اوراسنی بالذات کشف ومعاینه ایتمك ایچون یکرمی اوتوز قدر آدمیله اسکداره لچوب الغار ایدرك بروسه‌یه وصولنده کرسته نظامندن مقدم برمدتدنبرو بروسه یکیشهری طرفلرنده کوکلشمش اولان احمد بك نام شقی‌یی اعدام ایتدکدن صکره اون بش یکرمی کون ظرفنده دومالیچ طاغلرینی کشت وکذار ایدرك کرسته نظامنی اتمام ایتدیروب درسعادته عوتنده ویردیکی نظام فیمابعد دستورالعمل طوتلمق اوزره باش محاسبه‌یه قید اولنمشدر .

کتخدای صدر عالی سید ابراهیم افندی بحسب الایجاب ربیع الاولك سکزنجی کونی عزل ایله صره امینی اولوب یرینه مکتوبیء صدر عالی سلیمان فیضی افندی نصب اولندی . واکرچه مکتوبجیلقدن دفعةً کتخدالق راده‌سنه چیقمق فوق‌العاده برکیفیت ایسه‌ده فیضی افندی اصحاب درایت ومعلوماتدن اوله‌رق استحقاق ذاتیسی حسبیله بوطفره‌یه روا کورلمش ومکتوبجیلغی دخی کوچك اوقاف محاسبه‌جیسی نامق افندی‌یه توجیه بیورلمشدر .

چند روز صکره ابراهیم افندی قارص اردوسنه مأمور اولدیغی کبی بغداد قپو کتخداسی وسابقا ترسانه امینی اولان سلیم سریء افندی دخی بغداده کوندرلمش وعراقجه نفوذ کلامنه مدار اولمق اوزره عهده‌سنه روز نامچهٔ اول پایه‌سی ویرلمشدر . اسباب موجبه‌سی تفصیلات آتیه‌دن معلوم اولور .

* احوال عراق وایران *

بالاده‌بیان اولندیغی اوزره عبدالله وحسن پاشالر رتبهٔ وزارتله مسرور وایکیسی دخی ایران سفرینه‌مأمور اولدقلرندن حسن پاشا درحال تدارکات سفریه‌یه اقدام ایله ایفای وظیفهٔ مأموریته قیام ایلمش ایسه‌ده عبدالله پاشا بعض اصحاب اغراضك القاآتنه قاپیله‌رق بوبابده اختیار بطائت وتراخی ایتمشیدی . حسن پاشا کندوسنك حاضر اولدیغنی اشعار ایله ارادهٔ سنیهٔ پادشاهینك انفاذینه ابتدار اولنمسنی بالدفعات اخطار ایلمش ایسه‌ده عبدالله پاشاده اواستعدادی کورمدیکندن کندو حصه‌سنه عائد اولان وظیفه‌یی ایفا ایلمك اوزره کردستان طرفنجه تدابیر سفریه‌یه ابتدار ایلمشدر .

شویله‌که کوی وحریر سنجاقلری متصرفی احمد پاشا ایله بابان سنجاغی متصرفی محمد پاشایی برر تقریب ایله طرفنه جلب ومصارف سفریه‌لرینه مدار اولمق اوزره قرقر بیك غروش اعطا وبرر مقدار عسکر ترفیق ایدرك احمد پاشایی ذهاب

قولندن کرمانشاه اوزرینه ومحمد پاشایی قره چولان اوزرندن سنه قولنه چرخه‌جیلق عنوانیله مأمور ایدرك ایران اوزرینه سوق ایدوب کندوسی دخی ارقه‌دن متهیء حرکت بولنمش ایسه‌ده احمد پاشا حسن پاشانك بعض معاملاتندن دلکیر اولمغله ایفای مأموریته چندان هوس ورغبتی اولمدیغندن ذهاب قولنده دزکر نام محلده اقامت ویالکز اوسمتك محافظهٔ حدودیله اکتفا ایلمشدر .

محمد پاشا ایسه سنه‌یه طوغری متوجه اولوب حدوددن اوچ ساعت ایچرووده واقع بانه حاکمی اولان صالح خانه اطاعت ایلمسی ایچون خبر کوندردکده حرکت خصمانه‌یه ابتدار ایتمکله‌اوزرینه واریلوب وربیع‌الاولك‌اون دردنجی‌صالی کونی محاربه‌یه طوروشیلوب اوچ ساعت محاربه اولدقدن صکره ایرانلولر مغلوب ومنهزم‌اوله‌رق برچوغی‌قتل وتلف قلندقدن‌بشقه اون‌عدد زنبرك طوپلری ضبط اولندیغی وبانه قصبه‌سی غارت قلندیغی حسن پاشا طرفندن اشعار ومحاربه‌ده النان رؤس مقطوعه دخی درسعادته تسیار قلنمش اولمغین بوخبر مسرت موجب انبساط ومحظوظیت پادشاهی اوله‌رق حسن پاشا حقنده نصل نوازش والتفات اولنمق مناسب اوله‌جغی ملاحظه بیورلمقده ایکن ربیع‌الآخرك اون طقوزنجی کونی تاتاریدیله حسن پاشانك دیکر تحریرات مسرت آیاتی کلدی . شویله‌که سنه خانی خسرو خان بانه وقعه‌سنی استماع ایدیجك هجوم عساکر منصوره‌دن خوف ایله اطرافنده واقع همدان ومراغه وقره‌کوزلو ومحال سائره‌دن یکرمی بیك قزل‌باش عسکری تدارك ایدرك مهمات وفیره وتدارکات قویه ایله مقابله‌یه کله‌جکن چرخه‌جی محمد پاشا بالاستخبار حسن پاشادن استمداد ایلدیکنه وخسرو خان زند کریمك معتبر خانلرندن اولدیغی معلوم اولدیغنه مبنی حسن پاشا دخی محمدپاشا معیتنه عساکر کلیه کوندرمش خسرو خان دخی بالاسنی جستجو ایدرك کاوب عساکر منصوره اوزرینه هجوم ایتدکده ربیع‌الاولك یکرمی یدنجی بازار ایرتسی کونی عساکر منصوره دخی هیئت مجموعه‌لریله مقابله‌یه قیام ایدوب درت ساعت‌قدر حملات عدیده ومحاربات شدیده واقع اوله‌رق ایکی بیك مقداری قزلباش عسکری تلف اولدقدنصکره منهزم اولملریله تعقیب اولنه‌رق برچوغی دخی یتیشلوب قلیجدن کچورلمش وبقیة السیوف ایله خسروخان برجبل شاهقه فرار ایلمش اولدیغی حسن پاشا طرفندن تحریر واعدانك نام آورلرندن ایکیوز اوتوز اوچ شخصك سرمقطوعلری استانبوله تسییر اولنمشدر . بناءً علی ذلك طرف ظل اللهیدن حسن پاشایه مجوهر شمشیر وسراسره دوخته فروهٔ سمور ایله اون بیك التون وچرخه‌جی محمد پاشایه برثوب سمور ایله درت بیك التون احسان وبومژده ایله کلان تاتار دخی زعامتله شادان بیورلدی .

خسروخانك موجود معيتی اون ایکی بیك ومذکور محاربه‌ده تلفاتی بیك راده‌لرنده اولدیغی کلشن خلفا ذیلنده محرردر .
حسن پاشانك بو وجهله نزد دولتده کسب شهرت واعتبار ایلدیکی عبدالله پاشایه منعکس اولدقده اودخی مجرد سدباب اعتراض ایچون کتخداسی اسمعیل اغایی مندلجین طرفنه کوندرمشدر .
حالبوکه خسرو خانك بروجه بالا انهزامی خبری کریم خانه منعکس اولدقده تکرار اون ایکی بیك عسکر تجهیز وکلبعلی خان سرکرده‌لکیله محمد پاشا علیهنه تسییر ایتمش اولدیغندن ومقدما محمد پاشا ایرانه وبرادری احمد پاشا بغداده مائل ومنجذب ایکن بوکره امر بالعکس اوله‌رق احمد پاشا دخی اشبو ایران اردوسیله برابر بولندیغندن محمد پاشا مقاومت ایده میه‌جکنی درك ایله کوی سنجاغی متصرفی تیمور پاشا یانه چکلمکه مجبور اولمغله حسن پاشا عبدالله پاشادن استمداد ایلدکده قید ایتمامش ومندلجین طرفنده‌کی اسمعیل کهیه‌نك کوندرلمسنی التماس ایتدکده اعتذار ایله کچشدرمشدر . ایرانلولر ایسه اوکلرنده قوهٔ عسکریه کورمدکلرندن ایلرویه حرکت ایله کردستانی غارت وتالان ایتمشلردر .
بروجه بالا قپو کتخداسی سلیم سری افندینك سوقیله بغداد ایالتی عبدالله پاشایه بصره‌یی استخلاص شرطیله توجیه اولنمشیکن بوبابده رونما اولان اوضاع ناىجاسی موجب اغبرار عالی اولدیغی کبی سلیم سری افندی دخی بوندن طولایی مظهر عتاب وسرزنش اولمشیدی . وبرده سلیم افندی ذوق وصفایه مائل ومنهمك اوله‌رق مصرفی چوق برآدم اولدیغی حالده اوچیوز کیسه آقچه صرف ایله اغا یوقشنده برجسیم قوناق انشا ایدوب اولوقت یالدز التونی یوز پاره‌یه اولدیغندن اوچیوز کیسه آقچه اوزمانك حکمنجه کلی برمبلغ اولدیغندن سلیم افندی بك‌زیاده لسانه کلشیدی ایشته اول اثناده قارص جانبی سرعسکری حاجی علی پاشا رجال دولتعلیه‌دن برینك معیتنه مأمور بیورلمسنی التماس ایلمش اولدیغندن خلال ربیع‌الآخرده سالف‌الذکر ابراهیم حفظی افندی قارص اردوسنه مأمور ایدلمشیدی . حالبوکه اوزمان بغداد جهتنك نزد دولتده درکار اولان اهمیتنه مبنی بغداد والیسی معیتنه دخی اویله برمستشارك تعیننه لزوم کورلدیکی صره‌ده سلیم سری افندی بولندیغی موقع خطرناکدن قورتلمق اوزره کندوسنی اورته‌یه‌اتوب بومأموریتنه راغب اولمغله بروجه بالا بغداده اعزام قلنمشدر .
یدی آی صکره یعنی ذی‌القعده‌نك اون یدنجی کونی ابراهیم حفظی افندی عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله ارضروم ایالتی توجیه اولنمشدر .

سلیم سری افندی ایسه بغداده واردقده عبدالله پاشانك خزینه داری اولان عجم اوغلی محمد بك ایله هم بزم انسا انس عشرت اولوب ذوق وصفایه طالوب وظیفهٔ اصلیه سی اولان بصره ایشنی فراموش ایتمشدر .

اول اثنـاده هندستان طرفنـدن برایلچی ورود ایتمکله سبب وکیفیت مأموریتی بروجه آتی بیان اولنور .

* ورود ایلچی از جانب هند *

هندستان سواحلندن سورات ایله بنکاله اسکله‌لری میاننده واقع براسوراته اوتوز کونلك مسافه اولان ملیبـار حکومتی سلطانتك هند ایچروسـنه طوغری طولا التمش کونلك وعرضا یکرمی کونلك مسـافه محللره حکمی جاری اولان سلطان علی رجا اطرافنـده کائن مجوس طائفه سـیله لیل ونهار مشغول کارزار اوله‌رق خزینه سی دوچار مضـایقه اولدیغندن اعانهٔ نقـدیه طلبی ضمننده حاجی علی نام سفیریله دولت علیه‌یه برقطعه نامه ارسال وایکی عدد فیل اهدا ایتمش اولوب سفیر مومی الیه سویش ومصر واسکندریه طریقیله کلورکن اثنای راهده فیلك بریسی تلف اولمغـله برعدد فیل هدیه‌سـیله درسعادته وصولنده کتوردیکی فیل منظور شاهانه بیورلدقدنصکره فضلی پاشـا سراینه وضع اولندی . سفیر مومی الیه دخی صدر اعظم ایله بعدالملاقات جانب میریدن مستوفی تعیینـات ویریله‌رك اوتوز نفر آدمیله برابر صوغانجی باشی زاده مصطفی افندی خانه سـنده اقامت ایتدیرلدی . کتوردیکی نامه اون سکز ورقه قدر بررساله اولوب اوچ ورق مقداری محلنده عربی‌العباره اوله‌رق نثرا افادهٔ مسـتدعا قلنمش ویدی ورق مقداری محلنه دخی منثور مذکور ایله متحد المفاد اوله‌رق التمش بیت مقداری برقصیده تحریر اولنمش اولوب انجق تراکیبی خللـدن غیر مصون وبعض محللریدخی ناموزون اولدیغی حالده اصـل نامه ممهور اولمیه‌رق یالکز اوزری آلافرانغه بیـوك مهر ایله مهرلنمش ایدی .

خلاصهٔ مضمونی بوندن ایکیوز قرق سنه مقدم ملیبـار حکومتی مشرکینك الندن عاجز اوله‌رق طرف دولت علیه‌دن اسـتعانه ایتدکلرنده یوسف ترکی وحسین ترکی نام بکلر معیتیله کوندرلمش اولان ایکی سفینه عسکرك اعانه سیله دشمنه غلبه اولنه‌رق اول وقتدن بیك یوز اللی تاریخلرینه کلنجه راحت وامنیتله امرار وقت ایتمشلر ایکن قرق سنه‌دنبرو ینه اولطرفده مشرکینك طغیانی اولمق حسبیله سکسان

سکز تاریخلرینه کلنجه اگرچه کندوسی محاربه ومقابله‌یه اقدام کوسترمش ایسه‌ده
بالآخره خزینه جهتندن دوچار مضایقه اولمغله یوز بیك التون ارسال ایله امداد
اولنمق التماسندن عبارت اولمغله کیفیت تفحص ومطالعه اولندقده طقوز یوز اللی
تاریخلرنده فی الواقع هندستان طرفنه بویله بر اعانه وقوعبولمش اولوب انجق
بواعانه کجرات حاکمنه اوله‌رق کجرات ایله ملیبار ایسه سمت وجهت وقربیت
وبعدیت حسبیله بوطرفلره نسبت اولندقده مثلا قدس شریف ایله ایچ ایل کبی
بربرینه مسامت اولمق تقریبیله ایکیسی بر حکومت اولمغه حمل اولندیغی حالده اعانه
خصوصی مسبوق بالمثل اولسه بیله اولوقت اولنان اعانه ابقای نام ثمره سندن بشقه
برفائده‌یی منتج اولمدیغی سید علی تاریخچه سندن دخی معلوم ومتبین اولدقدن بشقه
اول وقتی بو وقته قیاس ایتمك ممکن اوله میوب الحالة هذه دولت علیه برطرفدن
قریم وبرطرفدن عراق غائله‌لریله مشغول بولندیغندن اسعاف مسئولی فکر وملاحظه‌یه
براغلوب سفیر مرقوم دخی ویریلان تعیینات ایله جوابه انتظار ایلدی .

* سانحه *

طقوز یوز اللی تاریخلرنده اولان اعانه ابقای نام ثمره سندن بشقه برفائده ایتمامش اولدیغی
درمیان اولنه‌رق صکره‌کی استعانه‌یه نظر قبول ایله باقلمامش اولمسی عظیم تأسف
اولنه‌جق مواددندر . معاونتك بر ثمرهٔ نافعه‌سی اوله‌مامسی ارقه‌سی ارانلمامش
واعتبار ودقت اولنمامش اولمسندن نشأت ایدر . یوقسه دولت علیهٔ عثمانیه‌نك هند
طرفلرنده دائما متبصر ورابطه‌لو ایلچیلری بولنمش ومعاملات ومخابرات متوالیه‌یه واول
خطهٔ عظیمه‌ده اولان دول اسلامیه‌نك حمایه ومحافظه‌لرینه مهما امکن سعی وهمت قلنمش
وهندك هرطرفده مقبول ورواجی اولان امتعهٔ ارضیه وصناعیه‌سنك تجارتی دولت
علیه تجاری النه کچورلمش اولسه ایدی شمدی هندك برخیلی یری سلطنت سنیه‌ده
اولور ودول مشار الیهم دخی مضمحل وپریشان اولمامش بولنور ایدی . خطهٔ
مرقومه‌نك الحالة هذه ثلثانی مقداری وبلکه دها زیاده‌سی انکلتره دولتنك
تصرفنده اولوب اوراده یوز ملیوندن ازید تبعه‌سی واردر . اولا پورتکیز
وایکنجی مرتبه‌ده فلنمك ودانیمارقه‌لولر وفرانسزلر امید بورنی یولنی وسقودی
غاما نامنده بر پورتکیزلونك کشفندنصکره تجارتله هنده کیدوب رفته رفته پك چوق
یرلرینی ضبط ایتمش اولدقلری حالده بوندن بر یوز یتمش سنه قدر اقدم انکلیزلر
دخی بر هند قومپانیه‌سی تشکیل برله تجارته وضبط ممالکه باشلایوب آز وقتده

رقباسی اولان سائر اوروپالولری اورالردن بیاغی بتون بتون تبعید ایدرك یالکز قالمشلر وشو بولندقلری حال حیرت مآلی میدانه کتورمشلردر . بونلر اول امرده بولدقلری هند طریقی که امید بورنی یولیدر غایت اوزاق ومخاطره‌لی اولدیغی وکندولری عیسوی اولوب دول هندیه‌نك هیچ بری اودینده بولنمدیغی ودها نیجه نیجه اسباب مانعه اولدیغی درکار ایکن اقدام وغیرت ومعلومات وثبات ایله اویله منبت ونفیس برملك جسیمی ضبط ایتمشلر یاا‌شرف دول اسلامیه اولان وخلافت جلیله جهتیله ملوك محمدیهٔ آفاقك مالشکاه جباه دیانتلری وهندك بحر سویش وبصره کورفزی مثللو الك کسدیرمه یوللری النده بولنان دولت علیه انلرك عشر معشاری مرتبه‌ده همت بیورمش اولیدی نه‌لر اولمزدی .

نه‌چاره که هر دورده درلو مانعه‌لر حیلولتیله دولت علیه بویله الك باشلو تدابیر سیاسیه‌یه تشبث ایده‌ممشدر . بو اثناده ایسه برطرفدن بروجه بالا ایران سفریله ودیکر طرفدن زیرده بیان اولنه‌جغی اوزره قریم مسئله‌سیله مشغول ایکن جزیرة العربده برده وهابی غائله‌سی ظهور ایتمشدر .

* احوال محمد بن عبدالوهاب نجدی *

جزیرة العرب نواحیسندن بصره ایله مکهٔ مکرمه بیننده واقع عهد حضرت صدیقده کشتهٔ شمشیر شریعت اولان مسیلمة الکذابك ظهور ایدوبده اثارهٔ کذب وفساد ایتدیکی نجد حوالیسنده علماء حنابله‌دن محمد بن عبدالوهاب نام کمسنه حدود شرعیه‌یی تجاوز ایله ضلال وبدعت یولنه صاپه‌رق باشنه برکدیرمکده اولدیغی برطاقم اشقیا ایله حرمین محترمین اوزرینه هجوم ایده‌جکی آوازه‌سی اهالیٔ حرمینی تلاشه دوشوردیکنی کچن سنه شریف مکه درسعادته تحریر ایدوب دور محمود خانیده پدرینه طرف سلطنت سنیه‌دن اولنان اعانه مثللو کندوسنه دخی کایتلوجه اعانه اولنوبده مفسد مرقومك دفعی چاره‌سنه باقلمز ایسه ایلروده اوکی کسدیریله‌میه‌جکی اشعار اولنمش ایدی .

انجق خارجیٔ مرقومك بویله برحرکت عظیمه‌یه تصدی ایده بیلمسی کلی تدارکاته محتاج اولوب مرقومك تدارکات جسیمه‌یی اکمال ایدنجیه دکین بویله حرکت باغیانه‌سنك صیت وآوازه‌سی افواه ناسده دور ایدرك هرطرفه منتشر اولمامق محال اولدیغندن ماعدا مرقومك فساد وبدعتی اکرچه اورالرده شهرت بولمش ایسه‌ده حرمین اوزرینه خروج مرتبه‌لرینه واردیغنه دائر حرمین اهالیسندن بشقه کمسنه

طرفندن اشعارات وقوع بولمدیغندن کیفیت حضور همایونه بعد العرض درسعادتده اقطار حجازیه احوالنه وقوفی اولنلردن بالاستخبار شیء مرقومده بووجهله داعیهٔ طغیان اولمدیغی تحقیق اولندقدن بشقه بغداد وشام وجده وشهر زور والیلرندن دخی خصوص مذکور استعلام اولنه‌رق شریف حضرتلرندن ورود ایدن مکتوبك جوابی ذکر اولنان استعلامنامه‌لرك جوابلری وصولنه تعلیق وتأخیر قلنمشیدی .

بوکره ینه خارجیء مرقومك ازاله‌سی ضمننده مقدمکی مکتوبی مؤید حرمیندن بعض تحریرات وروود ایلدکده جده والیسندن دخی جوابنامه وارد اولمش اولوب انجق جده والیسنك مکتوبی مکه تحریراتنك مألنه شبهه ایراث ایلدیکندن بشقه شام وبغداد وشهر زور طرفندن هنوز بوخصوصه دائر برخبر کلمدیکی افاده سیله بوخصوصه دائراولان کافهٔ اوراق تکرار خاکپای شاهانه‌یه عرض اولندقده اوراقك بالاسنه پادشاه دل آکاه حضرتلری زندکریم ظهورنده دخی ابتدالری برشی یوقدر دینیله‌رك ایش بومرتبه‌یه واردی . همان مرقومك حالی برخوشجه تفتیش وتحقیق اولنسون دیوخط همایون کشیده بیورمغله درعقب مجدداً شام والیسی بولنان عثمان پاشایه مکتوب سامی یازلدی .

مؤخراً والیء مشار الیه طرفندن بوخصوصه دائر جوابنامه وروود ایتمکله حقیقت حال معلوم اولمق ایچون خلاصه‌سی بروجه آتی ایراد اولنور .

شویله‌که : مرقوم محمدبن عبد الوهابك کیفیتی ومذهب ومسلکی وظهور وخروجی نه‌داعیه‌یه مبنی اولدیغی اولدقجه اصحاب وقوفدن اطرافیله استفسار اولندقده بصریه قریب ومکهٔ مکرمه‌دن تقریباً اون بش مرحله بعید اوتوز خانه‌لی برقریه‌ده متمکن واوتوز قدر طالبه افادهٔ علومه متعین وقریب وبعیدنده واطراف وانحاسنده اولان قریه‌لر خلقی تخمیناً بش التی یوز مقداری اولوب اکثری بعض مقالاتنی تفهمه مقتدر اوله‌مدقلرندن طعن وتشنیع اوزره اولدقلرینی وازجمله قرآن عظیم تلاوتیله تقید ایتمدیکی ودلائل خیراته بوقدر توغل ندن لازم کلور دیدیکی جهتلرله منکر نبوت اولدیغی شیوع بولمش اولدیغنی وتحصیلی فی الاصل شامده اولوب کتب کلامیه وحکمیه‌یه توغل ایدرك تنزیه وتقدیس بحثنده عقائد اهل سنته مخالف ایدوکنی بیان وروایت ایتدیلر . انجق مرقوم اصحاب عصبیتدن حرب وضربه قادر برقبیله رئیسی دکل که حتی خروج داعیه‌لرینی اجرایه مقتدر اوله مرقومك تحصیلی شامده اولمق مناسبتیله امیر الحاج پاشا ایله معارفه‌سنه بناءً مخصوص آدمی کلوب امیرمکه حقمده محضر ایتدیرمش اوکونه مفسدت ایقاعنه عدم استعدادمدن بشقه دیانت وعقلم مانعدر کیفیت وماهیتم معلومکزدر طلابه افادهٔ علوم ایله مشغول بنم کبی برداعیء دولت علیه حقنده

بو كونه مفتريانی شايان اعتماد اولمامق مأمولدر مثللو مقالاتی كلان آدمی مشار اليه تقرير ايلديكنی قوللرينه وجمله يه افاده ايتدكدن بشقه او كونه بغی وخروجه متعلق اوضاعی كلياً سلب وانكار ايله مطلوب اولياي نعمی اولديغی حالده اخذ واحضار اولنه رق ارسالی وسعلرنده اولديغنی دعوی ايتديلر . مرقومك بحر زخار علوم اولديغنی تسليم ايدرلر لكن حكماء متقدمين مذهبی مختاری اولمغله فساد عقيده سی افعال واعمالندن متبادردر ديرلر . ومباحثۀ علميه دعواسندن غيری عصبيت وجمعيتله بغی وخروجه متعلق برحالی ايكی سنه دنبرو بوراده اقامت عاجزانه م مدتنده مسموع چاكرانه م اولمامشدر ديو انها اولنمشدر .

* تتمه *

اشبو محمد بن عبد الوهاب شيخ نجدی ديدكلری ملعوندركه ابداع ايتديكی معتقدات باطله يه اتباع ايدنلره وهابی دينلور شيخ مرقوم فی الواقع عصبيت اصحابندن دكل ايدی . لكن اول حواليده كويدن كويه كزه رك برطاقم معتقدات فاسده ايله نيجه عربانی اضلال ايدوب خصوصيله درعيه اهاليسنی بتون بتون كنديسنه تابع قيله رق چونكه صاحب خروجلقده عصبيت شرط اولديغندن وكندوسنده ايسه عصبيت اولمديغندن كندو مذهب باطلنی نشر واشاعه ضمننده درعيه شيخی محمد بن سعودی ترغيب واغرا ايدوب اولدخی بو صورتله خروج ايدرك صكره لری پك بيوك جمعيت پيدا ايليوب جزيرة العربده وحرمين محترمينده ايتمدكلری فنالقلر قالمامشدر .
بناءً عليه اولوقت شريف حضرتلرينك تلاش ايتمكده حقی وار ايدی . وبرمنوال محرر بونك حالی برخوشجه تحقيق اولنسون ديو صادر اولان خط همايون عين كرامت قيلندن ايمش لكن وكلا وسائر مأمورين بونی برايش يرينه قويمدقلرندن صكره دن پك بيوك برغائله اولمشيدی . نهايت سلطان محمود خان ثانی حضرتلرينك زمان قهرمانيلرنده قهر واستيصال اولنديلر .
والحاصل اشبو وهابيلر فتنه سی برشراره ايكن اول عصرك وكلاسنك قيدسزلغيله صكره لری بر بيوك آتش اولوب اطفاسی خصوصنده پك بيوك همتلر صرفنه محتاج اولندی نته كيم محلنده تفاصيلی بيان اولنسه كركدر .

* بعض توجيهات وتبديلات *

ميراخور اول شهرياری اولان الحاج مصطفی اغا نائل اولديغی توجه شاهانه يی

هضم ایده‌میوب بیوکارك قدرینه کوره رعایت ایتمدیکندن بشقه بویله اقبال
نوهوسلرینك جوار سلطنتده بقاسی ساحدار شهریارینك مطالعه سنه الویرمدیکندن
مومی الیهك امیر اخورلقدن عزلی لازم کلمکین ربیع الآخرك اوتجی جمعه کونی
صدر اعظم حضور همایونه جلب اولنوب مومی الیه مصطفی اغانك رتبهٔ وزارتله
برمنصبه مأمور قلنمسی مطلوب همایون اولمغله همان اول کون بلا تأخیر الباس
خلعت اولنمسی صدر مشار الیهه فرمان بیوریله‌رق اول بابده صادر اولان
خط همایون ایجابنجه مشار الیه دخی درحال مقامنه عودت واغای مومی الیهی
دعوت ایتدکده مومی الیه بر معتاد قدیم امیراخور اغالرك خلال موسم بهارده
خدمت ملوکانه‌یه ترتیب ایده‌کلدکلری روزحضر ضیافتی تدارکاتیله مشغول اولدیغنی
اشعار ایله باب آصفی‌یه یارنکی کون کله‌جکنی اخبار ایلدی . خصوص مذکورك
تأخیری ایسه مضمون فرمان همایونه مخالف اولدقدن بشقه چونکه اوته‌دنبرو
وزارت الوبده قوناغنه کیده‌جك اولان ذواتك اسباب ولوازم احتشام وداراتی
جانب صدارت پناهیدن ترتیب اولنه‌کلدیکندن اشبو لوازم وزارت والباس
اولنه‌جق خلعت اقدمجه تهیه قلنمش بولنمغله بر طاقم حوادث مراقلوسی اولنلر
دخی رتبهٔ وزارتی کیم آله‌جقدر دیو تفحص وتصحیحه قالقشملریله صدر اعظمه
حیرت کلوب درحال دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره قره‌اغاجه آدم ارسال ایدوب بعض
مصالح مذاکره اولنه‌جقدر یوللو مومی الیهك کلمسنی استعجال ایتمکله ناچار تبدیلاً
ایکی آدم ایله ایچ اوغلانلری قپوسندن سرای آصفی‌یه بالورود طرف صدارت پناهیدن
کندویه اثر توجه شاهانه اولمق اوزره رتبهٔ وزارتله اناطولی منصبی عهده‌سنه
توجیه اولنمسی حقنده صادر اولان خط همایونی ارائه ایلدکده قبولدن امتناع
وتحویلنی رجا واستشفاع ایدوب صدر اعظم هر نقدر اقناعه سعی ایتدیسه ده مفید
اولمیه‌رق صورت امتناعده اصرار ایتدی . اخشام دخی تقرب ایتمش اولمغله
اخشام نمازی ایچون صدر اعظم تجدید وضوئه قیام ایتدیکی اثناده ناکاه ارقه سندن
صاووشوب بر بارکیره سوار اولدقده هرنه‌قدر اعاده‌سنه الحاح اولندیسه ده اصغا
ایتمیوب طوغری قره‌اغاج سرایی وراسنده منصوب اولان خیمه‌سنه کیتدی .
صدر اعظم ناچار ماجرایی اولدیغی کبی خاکپای شاهانه‌یه عرض ایتدکده مومی‌الیه
حقنده برکمال اولان توجه شهریاری‌یه نقص وزوال کله‌رك اول کیجه برمناسب
محله نفی اولنمسی فرمان اولنمغله کیجه کتخدا بك ورئیس افندی ساعت بشه
قدر بو مشغولیتله باب آصفیده قالوب مباشر معرفتیله مومی الیهی اسکداره امرار
ایتدکدن صکره خانه‌لرینه کیتدیلر فرداسی (وعین الرضا من کل عیب کلیلة)

مؤداسنجه ینه مظهر عفو اوله رق عهده سنه رتبهٔ وزارتله خانیه توجیه اولنمشیکن ینه وقوعبولان استدعاسنه مساعده بیوریله رق مأموریتی کوتاهیه ایالتنه تحویل قلندی . انجق بو عزل ونصب کشمکشیله مزاجنده انحراف ودماغنده اختلال مشاهده اولندیغندن تصحیح مزاج ایدنجه یه دك بروسه ده اقامت وبعده منصبی اولان کوتاهیه یه عزیمت ایتمسی فرمان اولندی لکن چوق کچمکسزین مأموریتی کوتاهیه دن ینه خانیه یه تحویل قلندی ویرینه قپوجیلر کتخداسی اولان چرکس محمد بك میراخور اول ومیراخور ثانی اولان سلحدار شهریاری برادری سید مصطفی اغا قپوجیلر کتخداسی وشهسوار زاده حمدالله بك کوچك امیراخور اولدی .

مصطفی پاشا نه حال ایسه وزارتله درسعادتدن اخراج اولندقدن صکره میراخورلغی هنکامنده کتخداسی ومستشار اموری اولان سابقا سیاه کاتبی حسین افندینك انواع ارتشا وارتکاباتی افندیسی طشره منصبنه کتدکدن صکره بر بر میدانه چیقوب افواه ناسده ومحافل عوام وخواصده دوران ایلدیکی واصل سمع همایون اولیجق حقنده غضب پادشاهی ظهوره کلمکله سربوستانیان خاصه طرفنده حبس اولنوب سویلتمك ایچون بعض مرتبه صیقشدیرلمش ایسه ده اظهار خشونت وعناد ایتدیکندن نهایت قتل ایله مالی مصادره اولنمشدر .

بر وجه بالا وهابیلردن خوفله مکهٔ مکرمه دن فریادنامه لر توارد ایلدیکی اثناده مدینهٔ منوره ده دخی جنك وجدال اکسك اولمازدی .

شویله که برمدتدنبرو مدینهٔ منوره ده ظهور ایدن اصحاب شقاق بیننده بالدفعات محاربه لر وقوعه کلوب حتی آتیلان تفنك دانه لرندن بعضیسی صندوقهٔ نبویه اطرافنه اصابت ایتدیکی استخبار اولنمغله جانب حجازه یقین الویه وایالات متصرفی اولان وزرادن برینك مدینهٔ منورده اقامت ایتمسی مناسب کوریله رك حلب والیسی احمد عزت پاشانك ذخائر ولوازمی مصر وشام جانبندن حواله وترتیب اولنوب یتمش بش بیك غروش دخی احسان ومتسلمی ایله ضبط ایدوبده حاصلاتیله قپوسی خلقنی اداره ایتمسی ایچون عهده سنه آیدین محصلّلغی توجیه برله بروجه محرر بر مدت مدینهٔ منورده اقامت ایلمسی فرمان بیورلمش وحتی بعض استعجال امرلری دخی یازلمش ایدی .

بناءً علیه مدینهٔ منوره یه تقرب ایلمشدر دیو ظن اولنوب مؤخراً اوزرنده اولان آیدین منصبی جده یه تحویل اولنه رق لازم کلان امرلری دخی تحریر وارسال قلنمشیدی . مشار الیه ایسه شامدن حواله اولنان آقچه یه دسترس اوله مدیغندن

(شامدن)

شامدن ایلرو برخطوه کیدەمیوب امیر الحاج پاشا قافلهٔ حج ایله حجازه عزیمت ومشار الیه دخی شامده اقامت ایلمش اولدیغی وفی‌الواقع صوب مأموریتنه وصوله عدیم الاقتدار بولندیغی معلوم اولیجق جده والیسی اولان نابلسی مصطفی پاشانك مدینهٔ منورەده اقامت ایلمسی فرمان اولنوب مشارالیه احمد عزت پاشا عهدەسنه دخی قدس شریف سنجاغی توجیه بیورلدی .

بوتقریبله منحل اولان حلب ایالتی سابقا قدس شریف متصرفی میر میران ابراهیم پاشایه رتبهٔ وزارتله توجیه اولندی .

وبواثناده دیار بکر سرعسکری طائفهٔ عسکریه ایله اویوشه مدیغی مسموع اولمغله سرعسکرلکدن عزل ایله عهدەسنه کلیس سنجاغی توجیه اولنوب بروجه الحاق عهدەسنده بولنان رقه ایالتی وزیر چرکس حسن پاشایه ودیار بکر ایالتنه الحاقا قره حصار صاحب سنجاغی ودیار بکر سرعسکرلکی آیدین محصللغی وزیر اوزون عبدالله پاشایه وخداوندکار سنجاغی میراخور الحاج مصطفی پاشایه واندن منحل اولان خانیه محافظلغی یازیجی زاده مصطفی پاشایه وبروجه الحاق قیر شهر سنجاغی اوزی والیسی وزیر یکن الحاج سید محمد پاشایه توجیه قلندی .

برمنوال سابق قلاع وسرحدلر تعمیرینه ودونما تجهیزینه کلیتلو مصرف اولدیغندن اشبو شعبان شریفك اواخرنده طوائف عسکریه‌یه توزیع اولنه‌جق مواجب ترتیبنده نقصان کورنمکله شق اول دفترداری حسن افندی سپاه وسلحدار اوجاقلری مواجبنك درتیوز کیسه مقداری نقصان ویرلمسی خصوصنی مذکور اوجاقلر رجالی ایله مخفیجه مقاوله ایدوب انلر دخی مواجب سائره توزیع اولندقدنصکره اغاسر کیسندن قالقه‌جق آقچه‌نك پوصله ایله بش اون کون تأخیرنده بأس یوقدر دیەرك سزلدیسزجه امر توزیعك ادارەسنی تعهد ایتمشلر ایکن بروجه مشروح مواجب توزیع اولندیغنك عقیبنده برطاقم اشخاص سائر اوجاقلرك علوفه‌لری تماماً ویریلوبده بزم اوجاقلرمزك نقصان ویرلمسنه سبب ندر دیو قیل وقاله باشلادقلرنده سپاه اغاسی خطیب زاده احمد اغا معاهده ومقاوله‌سی اوزره بونی برحسن صورتله دفعه چالشمیوب همان دفتردار افندی بزه ویرسونده بزده سزه ویرەلم کبی فسادکارانه سوزلر سویلمکله کفتکو تکثر ایتدیکدن ورفته رفته جمعیتلری کثرت بولدیغندن برایکی کون ظرفنده قصور مواجبلری تدارك وتوزیع اولندیغی متعاقب رمضان شریفك اون برنجی کونی احمد اغا مدللو جزیرەسنه وسلحدار اوجاغی باش خلیفه‌سی خواجکاندن سید خلیل افندی لمنی جزیرەسنه نفی وتغریب قلندیلر .

بغدان ویوده‌سی اولان لیغور ویوده فی‌الاصل دیوان همایون ترجمانی اوله‌رق نعمت دولت علیه ایله پرورده اولمشیکن کفران نعمت یولنی طوته‌رق سکسان ایکی سفری بدایتنده اردوی همایون ایچون کندوسنه سپارش وتنبیه اولنان لوازماتك تدارکنده بطائت صورتلری کوستروب مؤخراً روسیه‌لو افلاقه مستولی اولدقده دخی افلاق ویوده‌سی بولنمغله مدافعهٔ دشمنه مقید اولمیوب اولطرفده اولان عساکر اسلامك هزیمتنه سبب اولدیغندن بشقه دولت علیه‌یه فرار ایده‌بیلور ایکن کویا اسیر اولمش کبی دشمنه التجا ودخالت ایدوب اوچ سنه قدر روسیه‌لولر ایله همدستان اولدقدنصکره حین مصالحه‌ده ینه بغدان ویوده‌سی اولمغه قرار ویردیرمك مثللو درلو حیله‌کارلقلره تصدی ایتمش ایدی . بواثناده دخی جرایم کذشته‌سندن طولایی مؤاخذه اولنورم دیو حین حاجتده استعانه ایتمك اوزره روسیه‌لو ایله کیزلوجه مکاتبه‌سی وقوعبولدیغی بعض بویارلردن کرکی کبی استخبار وتحقیق اولندقدن بشقه اول طرفلرجه تشبث اولنان تعمیر قلاع ماده‌سندن طولایی طرفنه حواله اولنان مصلحتلری تأخیر وتعطیل ایده‌جك حرکاته مبادرت ایتدیکندن ترتیب جزاسی بالتصمیم درکاه عالی قپوجی باشیلرندن قره حصاری زاده احمد بکه بیوك میراخورلق پایه‌سی اعطا اولنه‌رق مقدما بغداندن ترتیب اولنوبده ویودهٔ مرقومه حواله قلنان ذخائر ولوازم سائره‌نك استعجالیله اول طرفك سرائر احوالنه تحصیل وقوفه مأمور قلندقده بوکیفیت دخی سرا کندویه تنبیه وتوصیه اولنمشیدی . میر مومی‌الیه آخر خصوصه دائر اولان مأموریتنی اشاعه ایدرك یاش قصبه‌سنه تقرب ایتدکده ایلرویه کوندرمش اولدیغی قوناقجیسنی ویودهٔ مرقوم استثقال ایتمش ایسه ده میرمومی‌الیه تقید ایتمیوب تمارض صورتیله یاش درونه داخل وبرخانه‌یه نازل اوله‌رق طبیب اراندرمق ایله مشغول اولدی . برایکی کون مروردن صکره حامل اولدیغی منشور همایونی قرائتله مضمونی رعایایه اعلان ایتمك اوزره عقد دیوان ایلمسی ایچون لیغور ویوده‌یه خبر کوندردکده ویوده استعلام کیفیت ضمننده بشیوز مقداری مسلح آدمیله میرمومی‌الیهك خانه‌سنه کلك اوزره اولدیغی میرمومی‌الیه خبر الیجق همان شمدیدن برچاره‌سی بولنمز ایسه ایلروده تدارکی متعسر وبلکه متعذر اوله‌جغنی جزم ایله درعقب ویوده‌نك ساکن اولدیغی خانه‌یه داخل ویتاق اوطه‌سنه واصل اولوب قپولری قپاتدقدنصکره ترتیب ایتمش اولدیغی کارشناس آدملریله باشنی کسوب درسعادته ارسال ایتمش اولمغله رمضان شریف اواسطنده ترجمان دیوان همایون اولان قسطنطین بك بغدان ویوده‌سی نصب اولندی .

دياربكر اردوسنه بالفعل قول كتخداسى واردو اغاسى تعيين بيورلمش اولان الحاج خليـل اغايه ذى‌القعده‌نك اون يدنجى كونى رتبهٔ وزارتله اوزون عبدالله پاشا محلولندن دياربكر اياتى توجيه قاندى .

* بعض وفيات *

بوندن اقدم صدارتدن انفصالى ايله كليبوليده اقامته مأمور اولان محمد درويش پاشايه خانيه منصبى توجيه بيورلمش اولمغله محل مأموريتنه كيدركن سـفر دريا ايله الفتى اولمديغندن منحرف المزاج اوله‌رق مخالف هوا ايله ساقز آطه‌سنه چيقدقده ربيع الاولك يدنجى كونى وفات ايلمشدر .
متوفاى مشـار اليه ياغاقجى اصنافندن قدرى اغانك صلبندن قرق ايكى تاريخنده خوش قدم محله سنده تولد ايدوب سن تميزه بلوغنده وزراخدمتلرنده بوله‌رق نائلى وعلى وسعيد پاشالره دواتدارلق ايتدكدن صكره دفتردار كيسه‌دارى اولوب اومناسبتله خواجه‌لق رتبه‌سنه وسكسان ايكى سـفرنده ماليه تذكره‌جيلكى منصبنه ومتعـاقباً شق اول دفتردارلغنـه نائل واردوى همايونك درسـعادته عودتنده دفتردارلقدن منفصل اولمشيدى . مؤخراً ينه شق‌اول دفتردارى وچوق‌كچميوب كتخداى صدر عالى ومتعاقباً صدر اعظم اولوب اون طقوز آى صكره عزل ايله بروجه بالا خانيه‌يه كيدركن ساقزده وفات ايدوب ابراهيم پاشا حظيره سنده دفن اولنمشدر .
جمادى الآخره‌نك يكرمى دردنجى كونى صلب پاك شهرياريدن تولد ايدن عائشه سلطان قرق كون صكره وفات ايتمكله والده جامعى تربه‌سنده دفن اولندى .
بواثناده ديكر ولادت همايونه انتظار اولنديغى حالده برمدت صكره بر شـهزادهٔ بى روح تولد ايتمكله اودخى كذلك والده تربه‌سنده دفن اولنمشدر .
ترحاله سنجاغى متصرفى ايكن شهر صفر الخيرك اون يديسنده عزل ايله مسقط رأسى اولان يكيشهر فنارده اقامته مأمور اولان صارى محمد پاشا زاده على پاشـا ذى القعده‌نك اون يديسنده وفات ايلمشيدى . متوفاى مشـار اليه صدر اسبق اعرج عثمان پاشانك اوغلى مرحوم محمد پاشا زاده اولوب يوز قرق تاريخنده‌تولد ايله بر مدت تحصـيل علم ومعرفت وبر مدت پدريله برابر رورم ايلى واناطولى طرفلرينى كشت وكذار ايتدكدن صكره پدرى صيدادن انفصال ايله خان‌شيخون نام محلدهٔ وفات ايتدكده استانبوله كلوب وبعده يكيشهر فناره كيدوب انده مكث

واقامت اوزره ایکن التمش سکز سنه‌سی ذی الحجه‌سنده درگاه عالی قپوجی باشلغی رتبه‌سیله مبجل ودور مصطفی خانیده یتمش طقوزسنه‌سی خلالنده جدیننك منصبی اولان دربندات باشبوغلغی عهده‌سنه محول اولوب حسن سیرت وسلوکی معلوم اولمغله سکسان بر محرمنده عهده‌سنه میرمیرانلق وسکسان ایکی ذی الحجه‌سی اواخرنده قریحهٔ مصطفی‌خانیدن رتبهٔ وزارت احسان اولندقدن صکره مدت مدیده ایالات والویه‌یی دور ایدرك بردفعه وارنه سرعسکری اولمشیدی . نهایت بروجه مشروح یکیشهرده وفات ایتمکله مخلفاتی جانب بیت المال تسلیم اولنمشدر .

* وقایع شتی *

درسعادتده قنطارجیلر طرفنده ساکن ساداتدن برینك السز واایاقسز یعنی ایکی الی دیرسکلرندن وایکی ایاغی دیز قپاقلرندن یوق براوغلی تولد ایدوب پدری دیوان صدرعالی‌یه کتوردکده بیت المال مسلمیندن یومی اون آقچه وظیفه تعیین اولندی . مدت مدیده مدرسه کوشه‌لرنده افاده واستفاده ایله مشغول اولوب زمان ملازمتلری یدی سنه‌یه بالغ اوله‌رق رؤس تدریسه کسب استحقاق ایتمش اولان دانشمندانك اجرای اصول امتحانیه‌لریله استحصال صورت مسروریتلرینی شیخ الاسلام محمد اسعد افندی التزام ایدوب ربیع‌الآخرك ایکنجی کونی مطولك مسند بحثنده واقع (ولکونهما التعلیق امر بامر) ترکیبندن درس کوستریله‌رك یدی سکز کون ظرفنده یوزی متجاوز اصحاب دانشك امتحانلری ختام بولدقده استحقاقی نمایان اولان اوتوز نفر فضلایه رؤس همایون احسان بیورلدی . رؤس الآن خواجه افندیلر لاجل التشکر حضور آصفی‌یه داخل اولدقلرنده صدر اعظم دارنده‌لی محمد پاشا کندی خزینه‌سندن اولمق اوزره هر برینه مصارف تهنیه‌یه مدار اولمق اوزره یکرمیشر غروش احسان ایتمش اولمغله اندن صکره امتحان ایله مدرس اولنلره طرف صدارتپناهیدن یکرمیشر غروش ویرلمك عادت اولمشدر .

صدر اعظم ربیع الاولك اون طقوزنجی کونی ساعت ایکی راده‌لرنده تبدیلاً بر صاحب مصلحت شکلنده دفتردار قپوسنی کشت وگذار ایدرك موقوفات کیسه‌دارندن غیری کیمسه کلمامش اولدیغنی کوروب بوایسه برنیجه اصحاب مصالحك خان کوشه‌لرنده سفیل وسرکردان اولمسنی ایجاب ایتدیکندن فیما بعد مأمورین اقلام صباحلین ساعت برده محل مأموریتلرینه کلوب ساعت اون بچقده خانه‌لرینه کیتملری امر وفرمان ومسامحه ایدنلر اولورایسه مأموریتلرینك رفع ونفیلری

ایله اکتفا اولنمیوب حقلرنده آخر کونه معامله اولنمق مصمم اولدیغی اعلان قلندی .
پادشاه عالمپناه حضرتلری جالس تخت خلافت اولدقلری زماندنبرو معوجات امورك تقویم وتعدیلی ایله مشغول بولندقلرندن صیفیهٔ همایونلرین تشریفه فرصتیاب اوله میوب بوسنهٔ مبارکه ده ربیع الاولك یکرمنجی کونی قره اغاج حدیقه سنه بالتشریف برمدت آرام وتنزه بیوردقدن صکره جمادی الاولینك التنجی کونی بشکطاش ساحلسرای همایونلرین تشریف بیورمشلردر .
یکرمی سنه دن برو شهزاده جامع شریفنده قاضی بیضاوی تفسیریله مشغول اولان کوپریلی خلیل افندی تفسیر مذکوری ختم ایتمکله رمضان شریفك اون سکزنجی بازارایرتسی کونی ختم دعاسنی رفع بارکاه باری قیلدی .
علمای اعلام اکثریا فنون متنوعه درسلرینی تکمیل ایدوبده ختم درس حیات ایلملری وقتی تقرب ایتدکده قاضی بیضاوی تفسیرینه مباشرت ایده کلدکلرندن اتمامنه موفق اولنلر نادر بولنور . بناءً علیه بعض بلادده وخصوصیله مصرقاهره ده قاضی بیضاوی تفسیرینه مباشرت خواجه افندینك وفاتنه اشارتدر دیو اعتقاد اولنه رق علمادن بعضیلری تفسیر قاضی اوقوتمغه جسارت ایده مز . حتی مشاهیر علمای مصریه دن شیخ امیر بیك ایکیوز یکرمی تاریخنده قاضی بیضاوی تفسیرینی ختم ایتدکده ظنون عامه یه مخالف برکیفیت اولدیغندن خارق العاده برحالت عد اولندیغی مرویدر .
والده جامع شریفی جوارنده سلطان زمان عبد الحمید خان حضرتلرینك بنا واحیاسنه موفق اولدقلری عمارت ومکتب وسبیلخانه بو اثناده ختام بولمغله منجم باشی طرفندن تقدیم اولنان اخبار پوصله سی موجبنجه ذی القعده نك اون دردنجی بازار ایرتسی کونی محل مذکوره تشریف شاهانه وقوع بولمغله صدر اعظم وشیخ الاسلام وسائر وکلای ذوالاحترام حاضر اولدقلری حالده دعا اولنوب بو خدمتده بولنمش اولان مأمورلره کورکلر وخلعتلر الباس اولندی .
ابنیهٔ مذکوره نك ختامنه دائر انشاد اولنمش اولان تاریخلر اولوقت رئیس الخطاطین اولان محمد اسعد یساری افندینك خامه سیله یازیلوب محللرینه نقش وحك اولنمشدر .

* حوادث قریم *

سکسان طقوز سنه سی وقایعی صره سنده بیان اولندیغی اوزره قریم اهالیسی صاحبکرایی قریمدن طرد ایله یرینه دولتکرای خانی انتخاب ایدوب بعض مسئولات

ضمننده برچوق ميرزالرى استانبوله كوندرمشلر ايدى . بناءً عليه بواستدعالرينه دائر روسيه ايلچيسيله شمدى‌يه‌دك پك چوق مباحثه ومناقشه‌لر وقوع بولدى واقدمجه قره حصارى احمد بك وساطتيله دولت كراى خانه منشور وتشريفات كوندرلدى .

روسيه‌لولر ايسه سفرلر اثناسنده قريم اهاليسندن برچوق فساد پيشه‌لرى انواع حيل ودسائس ايله كندى طرفلرينه جلب ايتمش اولوب وبعدالمصالحه دخى تك طورميوب ايلروده مافى‌الضميرلرينى اجرايه سررشته اوله‌جق وسائلى تدارك ودرپيش ايتمك نيتيله قريم ايچنده كاه عرض هدايا وكاه صور اخرى ايله يكيدن يكى‌يه اضلال ايتمش وايتمكده بولنمش اولدقلرى برنجه طرفدارلرى واسطه‌سيله احداث ايتدكلرى معارضه ومنازعه‌لرده اعانه صورتيله برطرفى التزام ايدرك نهايت طرف دولت عليه‌يه مائل اولان دولتكراى عليهنه تاتارلردن براز فسادپيشه‌لرى تحريك ايله شكايت ايتدردكدنصكره كويا خان مشاراليهى طوتمق بهانه‌سيله يكيدن قريمه عسكر ادخال ايتمكله مشاراليه دخى ناچار درسعادته كلمك اوزره قريمدن خروج ايله فرار ايتدكده صاحبكرايك قرنداشى اولان شاهينكراى مقدما مأموراً پترسبورغه كيدوب كلمش اولديغندن روسيه‌لولرك مجلوبى اولمسى حسبيله برطرفدن قريمه ادخال ايتدكلرى قوهٔ عسكريه ايله خلقى اخافه ايدرك وبرطرفدن درلو دسيسه‌لره تشبث ايليه‌رك شاهينكرايى قريم خانلغنه انتخاب ايتديلر وياور شكلنده دائما ياننده بولنمق اوزره برنفر روسيه‌لو مأمور ايتديلر . شاهينكراى دخى انك سوزينه فريفته اوله‌رق انك اضلال والقاسيله آبا واجدادينك وطننه كوز ديكمش اولان روسيه ايمپراطوريچه‌سنك نظارت وحمايتنى استدعا ضمننده برقاچ نفر ميرزالرى پترسبورغه ارسال ايتمكله ايمپراطوريچه دخى اوروپاده معتاد اولميان الباس خلعت رسمنى انلر حقنده اجرا ايدرك مطلوبلرى اولان امر حمايتى بالممنونيه قبول ايتديكنى اشعار ايلدى . بوندن بشقه روسيه‌لولر بو اثناده يكى قلعه ايله كرش بيننده مجدداً برقلعه بنا ايتديلر .

بوخبرلر پياپى دولت عليه‌يه منعكس اولدقجه صورت انفعال وتهورده روسيه ايلچيسنه شدتلوجه لسان قوللانلديغندن وبرطرفدن دخى تداركات سفريه‌يه تشبث اولنديغندن مقدمات مذكوره نهايت اعادهٔ حربى نتيجه ويره‌جكى رونما اولمقدن ناشى روسيه دولتى طرفندن لاجل‌الاحتياط جنرال رومانجوف نهر اوزى سواحلنده مجتمع اولان روسيه عسكرينه قوماندان تعيين اولندى . واكرچه روسيه ايمپراطوريچه‌سى قترينه‌نك عقل وفكرى توسيع ممالك داعيه‌سنده وخصوصيله مطمح نظرى

قریمك استیلاسنده اولوب مقدمکی سفرده دخی مظهر غلبه اولمش ایسه‌ده عقیب سفرده انك دخی امور داخلیه‌سی مشوش اولمق حسبیله تدارکات لازمه‌سی هنوز درجهٔ کفایه‌ده اولمدیغندن وقوع سفردن محترزه ومتحاشیه اولمغله برطرفدن دخی استانبولده مقیم الچیسی واسطه‌سیله سفری تأخیر ایتدیره‌جك سببلره تشبث ایتمشدر .

بو بحثك مضمونی اثبات ایچون دسترس اولدیغمز بعض اوراق رسمیه‌دن رئیس افندینك برقطعه تقریریله تلخیص سامی وانك اوزرینه شرفصدور بیوریلان خط همایون وصورتلری (٦) و (٧) و (٨) رقملریله زیرده ایراد اولنور .

دولتکرای خان اقدمجه درسعادته کلمش اولمغله دولت علیه‌یه درکار اولان صداقتنه بناءً حقنده احترامات لازمه اجرا اولنوب حتی طرف صدارتپناهیدن کندویه مخصوصا ضیافت ترتیب اولندی .

اراسی چوق کچمکسزین درت نفر تاتار یانلرنده برده روسیه‌لو اولدیغی حالده درسعادته کلوب شاهینکرایك قریم خانلغنه انتخاب اولندیغی عرض وافاده سیله کندوسنه منشور وتشریفات کوندرلمك استدعاسنه دائر برقطعه محضر کتورملریله اسکدارده کندولرینه محل تخصیصیله اقامت واسکان اولندیلر .

لکن طرف دولت علیه‌دن دخی شاهینکرایك خانلغی تصدیق وقبول اولنمیوب بالجمله قریم اهالیسنك منتخبی اولان اسبق قریم خانی سلیمکرای خان ثالث خان نصب اولنه‌رق قریمه ارسال اولندی . دولتکرای خان دخی روم ایلی جانبنه کوندرلدی .

سالف‌الذکر دولتکرای خان رابع ممدوح الخصائل ومطبوع الشمائل برخان عالیشان اولوب بیك یوز سکسان ایکیده قریم خانی نصب اولندقده برادری شهباز کرای سلطانی قالغای ودیکر برادری مبارك کرای سلطانی نورالدین نصب ایتمشیدی . سکسان اوچ شوالنده خانلقدن معزول اولدی . وسکسان یدی سنه سنده جانیکلی علی پاشا ایله قریمك استخلاصنه مأمور اولوب مقدمه‌ده ذکر اولندیغی وجهله سکسان سکزده مصالحه عقد اولنمغله کفه‌ده اقامت ایلدی . وسکسان طقوز تاریخنده اهالینك انتخابیله قریم خانی اولوب ینه شهباز کرایی قالغای ومبارك کرایی نورالدین نصب ایلدی .

طقسان سنه سنده یوقاروده بیان اولندیغی وجهله قریم خانلغندن دور اولوب اشبو طقسان بر سنه سنده روم ایلی جانبنه ارسال اولنه‌رق سرای ویزه قصبه سنده

اقامته مأمور قلندی . طقسان درت تاریخنده اوراده وفات ایتمکین قصبهٔ مذکوره‌ده ایاس پاشا جامعی قبرستانده دفن اولنمشدر .

بز ینه صدده کله‌لم .

قینارجه معاهده‌سنه ربط اولنمش اولان سربسیت قریم ماده‌سی قریملولرك منفوری اولمغله ظهوره کلان اختلاللر دولتین بیننه برودت ایقاعنه بادی وبلکه بوقدر زحمتله یاپلمش اولان مصالحه‌نك انحلالنه مؤدی اوله‌جغی بوندن اقدم درسعادته کلوب کیتمش اولان روسیه بیوك ایلچیسنه دفعات ایله افاده اولندقده کاه ایراد اولنان محذوراتی تسلیم ایله تسویه اولنمسنی استحسان وکاه اتمام خدمتله دولتنه عودت ایتدیکنده کیفیت مذکوره‌نك اندفاعنه سعی ایده‌جکنی بیان ایدرك درسعادتده ایکن کندوسندن سربسیتك دفعنه دائر صدره شفا ویره‌جك برجواب صادر اولمیوب فقط مملکتنه کتدیکنده بوخصوصه سعی ایدر امیدیله کندوسنه درسعادتده ایکن احترامات واکراماتده مبالغه اولنمشیدی . سفیر مومی‌الیه عودت ایده‌لیدنبرو بوخصوصه دائر اولطرفدن براثر کورلمدکدن بشقه بروجه محرر قریمك اختلالاتی کوندن کونه تزاید ایتمکله ینه اعادهٔ حرب اماره‌لری ظهوره باشلدی . وقترینه‌نك مطمح نظری اولان قریم خطه‌سنی استیلایه بویله برسررشته الده کیرمشیکن بونی ترك ایتمیه‌جکی واضحاتدن اولوب انجق مقدما بیان اولندیغی اوزره بو اثناده روسیه‌لو تدارکات حربیه‌سنی هنوز اتمام ایتمامش اولدیغندن برطرفدن قریمده مافی‌الضمیرینی اجرایه وسیله اوله‌جق اختلاللر پیدا ایتمکده وبرطرفدن دخی ایلچیسی وعد ووعید ایله دولت علیه‌یی اغفال ایدوب کیتمکده اولدیغندن بوغائله‌لرله اوغراشیله‌رق اهم مهام دولت علیه‌دن قلاع وسرحدات استحکاماتنه دخی تشبث اولنه‌مامش ایدی . وشمدی ایسه دولتین بیننده برودت پیدا اولمغه باشلایجه درحال بندر واقکرمان وودین وسائر قلاع خاقانیه‌نك وبالجمله حدود وثغورك استحکاماتنه اقدام اولنه‌رق طرف طرف مأمورلر ارسال اولندی .

وبرمدتدنبرو اصول ونظامی مختل اولان منزل ماده‌سنه دخی حسن نظام ویرلدی . شویله‌که امور مستعجله‌یه مأمور اولان درکاه عالی قپوجی باشیلرینه اون ایکیشر وسلحشوران خاصه‌یه یدیشر ودرکاه عالی کدکلولرینه بشر وتاتارلره فقط بر بارکیره طغرالی امر ویرلمك وسائر آمد شد ایدنلرك ساعت باشنه یکرمی آقچه اجرت ایله بارکیر المسنی کندویه بیورلدی ویرلمکه موقوف قلنمق اوزره نظامه ربط اولندی . بوصورتله منزلخانه‌لره کلی قدرت کلدی . وبیت المال مسلمینه

(خیلی)

خیلی منفعت حاصل اولدی . وبر وجه آتی ممکن مرتبه نظامات عسکریه‌یه دخی تشبث اولندی .

شویله‌که دولت علیه‌ده سواری عساکری اوله‌رق ترتیب اولنمش اولان زعما وارباب تیمارك بدایت نظاملرنده مقتدر ومجتمع بولنملری ایچون آلای بکیلك ارباب سنجاغه مربوط وزعامت وتیمار توجیهاتی آلای بکلرینك عرضلرینه منحصر ومنوط وزعما وارباب تیمار بالذات سنجاغنده ساکن وآلای بکی بیراغی آلتنده موجود بولنمق اوزره مشروط قلنمش اولوب انجق مرور زمان ایله اساس قوانین ونظاماتلری اولان اشبو امور ثلثه‌یه رعایت اولنمامغله بتون بتون اصول ونظاملری مختل اوله‌رق وموجود اولان زعما وارباب تیمار دخی سفرلر مناسبتیله شوراده بوراده طولاشه‌رق بیوایه قالمشلر . وآلای بکیلکلر دخی ولات وحکامه مدار جلب منفعت اوله‌رق حمایت وشفاعت ویاخود رشوت ایله خلاف نظام بعض نااهللره مأکل اولوب ایکی اوچ آیده بر جر منفعت ضمننده بلاموجب عزل وتبدیل اولنه‌جقلرندن آلای بکلری دخی اصلی فصلی یوق یالاندن عرضلرله زعامتلردن کیمنی رفع وکیمنی ابقا ایده‌کلدکلرینه وبعض وزرا ورجال دولت اتباعلرینه دخی زعامت وتیمار توجیه اولنوب انلر ایسه وقت حضرده سنجاغنده ساکن اولمدقلرینه وهنگام سفرده دخی آلای بکینك بیراغی آلتنده موجود بولنمدقلرینه بناءً دولت علیه‌نك بویله ممتاز ومعتنا عسکری مختل الاحوال ورسیدهٔ حد اضمحلال اولمغله حین اقتضاده سواری عسکرینك تکثیرچون برچوق خزینه‌لر تلف اولنه‌رق میری آتلو عسکری تدارك اولنمغه مجبوریت حاصل اولوب انلردن ایسه حین محاربه‌ده نجه فناقلر کورلدیکنه بناءً باارادهٔ سنیه اوائل شهر شعبانده کتخدا بك ورئیس افندی ودفتر امینی ودیوان همایون وتحویل ودفتر خانهٔ عامره اقلامی کیسه‌دارلری وخلفاسی حاضر اولدقلری حالده باب آصفیده عقد انجمن مشورت اولنوب خلاصهٔ مشورتلری اولان نظامنامه‌نك بالاسنه فیما بعد دستور العمل طوتلمق اوزره خط همایون کشیده قلندی .

صورت نظامنامه (٩) رقمیله زیرده درج وایراد اولنور .

بالاده ذکر اولندیغی اوزره روسیه‌لو قریمه عسکر ادخال ایدرك جبراً شاهینکرای خان نصب ایتدیرمشیدی . روسیه‌لونك بوحرکتی عهده مغایر اولمغله عسکرینك قریمدن اخراجیله اهالیسنی کندی حالنه قویمسی بالدفعات درسعادتده مقیم ایلچیسنه سویلنمش وبرقطعه تقریر دخی اعطا اولنمش ایسه‌ده بر درلو حقه راضی اولمیه‌رق کوندن کونه اولطرفلرده فساد واختلالی زیاده‌لشدیرمکده اولوب حتی قریم

اهالیسنك کنج اولادلرینی اخذ ایله باشلرینه شابقه وسائر البسهٔ افرنجیه کیدیروب اهل اسلامك بردرلو قبول ایده‌میه‌جکی زی وقیافته قویدقدن بشقه بویله عسکرینی اهل اسلامك عیال ونسوانی اراسنده قشلاتمغه قرار ویردیکنی اهالی کوریجك قریم وقوبان وحوالیسنده بولنان طوائف تاتارك مجموعی بر یره کله‌رك دین وشریعتمزه الویرمیه‌جك تکلیفی بزه ایتمه ودولت علیه ایله صلحده خانلر بزم انتخابمزله اولمق وسزك عسکریکز بزم ایچمزه کیرمامك مشروط اولمغله بزلر شاهینکرایی خانلغه قبول ایتمزز ایچمزدن چیق وکیت وبزی حالمزه ترك ایت دیو روسیه جنرالنه خبر کوندردکلرنده بردرلو اصغا ایتمیوب عسکرله اهالی اوزرینه هجوم ایتمکله تاتارلر دخی مقابله‌یه قیام ایدوب عظیم محاربه‌لر وقوعه کله‌رك طرفیندن خیلیسی مقتول اولمغین قریم اهالیسی درسعادته قانلو محضرلر ارسال ایله استمداد ایتدیلر .

بناءً علیه شهر ذی الحجه‌نك اوچنجی کونی مجلس عمومی عقد اولنه‌رق وقوعات مذکوره میدانه قونلدقده روسیه‌لونك بوحرکتی عهده مغایر اولدقدن بشقه جوارمزده بولنان قریم اهالیسنه امداد ایتمك عامهٔ اهل اسلامك اوزرینه فرض اولدیغی قبل شرعدن بیان اولنمغله قریمه اعانه ایچون دونمای همایوندن بش قطعه قلیون تجهیز اولنه‌رق قریمه کوندرلمسی وحالا سیواس وطربزون والیسی وجانیك محصلی وزیر الحاج علی پاشا معرفتیله یدی سکزبیك عسکر ترتیب اولنه‌رق کذلك اولطرفه ارسال قلنمسی وفقط بوصورتله روسیه‌لویه اعلان حرب اولنمیوب بلکه ایجاب ایدر ایسه صلحه خلل کتورلمامك وجهیله قریمه اعانه اولنمسی قرار کیر اولوب انجق بوکیفیت اعادهٔ حربی نتیجه ویرمسی اقرب محتملاتدن اولدقدن بشقه لهستان ایچنده حدوده قریب محللرده روسیه عسکری تجمع وتکثر ایتمکده اولمغله حال وحرکتلرندن حدودی تجاوز ایتمك اماره‌لری کورلدیکندن تدارکلو ومهیا بولنمق ایچون تدارکات قویه‌یه تشبث اولندی .

شویله که : روم ایلی واناطولیده موجود اولان یکیچریلرك کزیده‌لرندن قرق بش بیك عسکر ترتیب اولنه‌رق اول بهارده اسماعیل قصبه‌سی اطرافنده تجمع ایلملری ایچون هرطرفه اوامر علیه کوندرلدی . واوجاغ عامره متحیزانندن سوریجی نامیله هرقوله بر طورناجی باشی تعیین اولندی . وقریم سرعسکرلکنه جانیك محصلی مشارالیه علی پاشا واسماعیل سرعسکرلکنه روم ایلی والیسی عبدالله پاشا انتخاب قلندی .

* وقایع سنه ١١٩٢ *

بروجه مشروح قریمه امداد ایچون دولت علیه‌نك وقوعه کلان تدارکات عسکریه‌سی دول سائره‌یه بیلدیرلمك لازم کلمکله محرم‌الحرامك اوچنجی کونی آستانهٔ سعادتده مقیم سفرایه حقیقت حالی بیان ضمننده بیاننامه صورتنده بر قطعه تقریر ویرلمشدر . صورت تقریر زیرده (ی) اشارتیله ایراد اولنور .

موسم شتاده قره دکزه کمی چیقمق عادت دکل ایکن مسئله‌نك اهمیتنه بناءً سنهٔ سابقه ذی‌الحجه‌سی اواخرنده اربعین ایچنده قریمه بش عدد سفینه ارسال اولنمش اولدیغی مثللو بوسنه‌نك محرمی اوائلنده دخی دیکر ایکی قطعه سفینه ارسال اولنمشدر .

* سلیمکرایك قریمدن خروجی وترجمهٔ حالی *

بالاده ذکر اولندیغی اوزره طرف دولت علیه‌دن شاهینکرایك خانلغی قبول وتصدیق اولنه‌میوب سلیمکرای خان ثالث بالانتخاب نصب وارسال اولنمشیدی .
مشارالیه سلیمکرای خان قریمك قدماسندن اولدیغی حالده حقنده قبول عامه دخی بولندیغندن تمام شروط معاهده‌یه موافق اوله‌رق خان اولدیغنه نظراً برطرفدن اعتراض ومداخله جائز دکل ایکن روسیه‌لولر مطمح نظرلری اولان قریم استیلاسنه مقدمه اولمق اوزره شاهینکرایك خانلقده ابقاسنی التزام وقریمده ایکی خانك اجتماعی حسبیله ظاهر اولان شقاق واختلالی وسیله اتخاذ ایدرك شاهینکرایك محافظه‌سیچون معیتنه برطاقم روسیه سولتاتلری تعیین ایتدیلر .
بووضع ناهموار تاتارلره اغر کلمکله نفرات مرقومه‌نك اوزرینه هجوم ایدرك برچوغنی قتل واعدام ایلدیلر . روسیه‌لو ایسه مافی‌الضمیرینی اجرایه تمام بویله بربهانه ارامقده اولدیغندن درحال شاهینکرایك خلافنده اولنلری تأدیب ایچون پروزروفسکی نام جنرالی کلیتلو عسکر ایله قریم درونه ادخال ایدوب تاتارلر دخی مقابله‌یه ابتدار ایتملریله بینلرنده برخیلی محاربه ومقاتله وقوعندن صکره سلیمکرای خان نهایت فراره مجبور اولدی .
بواثناده روسیه ایلچیسی شاهینکرایك ابقاسنی ادعا ایتدکجه طرف دولت علیه‌دن سلیمکرایك ابقاسنه اصرار اولنه‌رق اره یرده منازعه ومباحثه چوغالوب نهایت روسیه ایلچیسی قریم اقلیمی روسیه دولتنك حمایه‌سنده اولدیغنی تصریح ایله شاهینکرایدن کچمدن ایسه اعادهٔ حربی اختیار وترجیح ایتمك روسیه‌یه دها

اهون واولادر دیمکله بومثللو اوضاع بارده‌سندن دولت علیه برقات دها متأثر اوله‌رق سفری اختیار ایتمك لازم کلدیکندن اعادهٔ حرب اماره‌لری ظهوره باشلدی .
چونکه روسیه‌لونك سربسیت تاتاری التزام ایتمسی بووسیله ایله قریمی استیلا اسبابنی تدارك ایتمك ملاحظه‌سنه مبنی اولوب شاهینکرای ایسه کندینك مجلوبی وهروجهله مغلوبی اولمقدن ناشی شاهینکرای قریمدن چیقدیغی حالده روسیه‌لولر اجرا ایتمش وایتمکده بولنمش اولدقلری فسادلری برخیلی کیرولیه‌رك امللری تأخر ایتمك لازم کله‌جکندن شاهینکرایك ابقاسی خصوصنده اصرار ایتملری لازم کلمشدر . قالدیکه مافی‌الضمیرلرینی اجرایه بهانه اولمق اوزره قریمك دائما فساد واختلالدن خالی قالمامسی روسیه‌لولرك مقتضای مصلحتلرندن ایدی .
سلیمکرای خان اقدمجه قریمده قالقایلق رتبه‌سنی احراز ایدوب بعدالانفصال بدرندن منتقل ویزه قضاسنده چاقللی چفتلکنده اقامت ایتمکده ایکن بیك یوز یتمش سکز سنه‌سی صفرنده قریم خانی اولوب سکسان شوالنده معزول اوله‌رق ینه چفتلکنده اقامت اوزره ایکن سکسان درت شعبانده ینه قریم خانی نصب اولندقده روم ایلیده کائن بالجمله تاتار سلطانلرینی یانه الوب اردوی همایونه عزیمت ایتمش واول سنه اردوی همایون معیتنده اوله‌رق بابا طاغنده مشتانشین اولمش ایدی . مؤخراً موسمی حلولنده قریمه واروب اول اثناده روسیه‌لولر قریمه هجوم ایتدکلرندن منهزم ومغلوب اولمغله سکسان بش سنه‌سی ربیع‌الآخرنده برسفینه‌یه سوار اولوب درسعادته کلمشیدی . طقسان برسنه‌سنده تکرار قریم خانلغنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده برمنوال محرر روسیه‌لولرك شاهینکرایی التزام ایتملری حسبیله بواثناده قریمدن عودتله چفتلکنده اقامت ایلدی . بوندن سکز سنه صکره یعنی بیك ایکیوز تاریخنده یتمش اوچ یاشنده ایکن وفات ایدوب سرای ویزه قصبه‌سنده دفن اولنمشدر . پك زیاده شجاعت وجلادت ایله مشهور ایدی . لکن بختی معکوس اولدیغندن بولندیغی معرکه‌لرده مظفریت وموفقیتدن دور ومأیوس اولمشدر . بز ینه صدده کله‌لم .
بالاده ذکر وبیان اولندیغی اوزره قریم اهالیسنك اعانه‌سنه اربعین انجنده یدی قطعه سفینه ارسال اولنمش اولوب انجق برمدت اولطرفدن برخبر ظهور ایتمدیکندن قپودان دریا غازی حسن پاشا ترسانه چاوشلرندن علی چاوش نام کمسنه‌یی منزل قایغیله اولطرفه ارسال ایتمش ایدی . چاوش مرقوم قریمه کیدوب صفرك اون برنجی کونی درسعادته واصل اوله‌رق مقدما کوندرلمش اولان

قاليونلر قريمه بالوصول آوليته ليماننده تيمور براغوب روسيه‌لولر طرفندن دونمای همايونه تعرض اولنمديغی وشاهين كرايك معيتده بش اون نفر روسيه‌لو اولوب دونما قپودانلرينه وباش بوغلری اولان محمد اغايه تحريرات ارساليله دولتين بيننده منعقد اولان صالحه خلل كتوره‌جك حالاتدن احتراز وقريم غائله‌سی برطرف اولنجيه‌دك برقپودان قالوبده سائر قپودانلرك كميلريله اورادن رجعت ايلملرينی افاده ونياز ايتمكده اولدقلرينی وذكر اولنان آوليته ليمانی [*] ايكيوز پاره تكنه آلور متين ومستحكم وواسع برليمان اولوب بش بيك عسكر ايله ضبط ومحافظه‌سی آسان اولديغی ودونمای همايونك ليمان مذكوردن عودت وانصرافی لازم كلديكی حالده درعقب روسيه‌لو طرفندن طابيه‌لر ياپيله‌رق طوپلر وضع اولنه‌جق اولور ايسه فيمابعد قرق بيك عسكر واوتوز قرق قطعه سفائن ايله ضبط وتسخير مشكل اولوب خصوصيله ايلك بهارده تصميم اولنديغی وجهله قريمه يناشامق پك كوچ اوله‌جغنی تقرير وبيان ايلدی .

بناءً عليه قريم سرعسكری علی پاشانك سكزبيك مقداری عسكر امراريله وياخود بنفسه مروريله ليمان مذكورك شمديدن ضبط ومحافظه اولنمسی كندوسنه امر واشعار اولندی . لكن علی پاشانك مقام صدارته يازديغی جواب نامه سنده روسيه‌لولر دونمای همايونه تعرض ايتميه‌رك وقايهٔ امر مصالحه‌ده صورت ثبات كوسترملری حيله‌يه مبنی اولوب قريم قلعه‌لرينه استحكام ويردكدنصكره چونكه آوليته ليمانك بوغازی قورشون منزلی قدرتنك برمحل اولمغله براً وبحراً ليمان مذكوره هجوم ايده‌جك اولورلر ايسه دونمای همايون كنديني محافظه‌يه مقتدر اوله ميه جغندن معاذالله تعالی برخطر وقضا ظهورندن خوف اولنديغی وتاتارك پريشان اولملرندن دولت عليه‌يه برنقيصه ترتب ايتميوب لكن دونمای همايونه وعساكر منصوره‌يه بادیء امرده برضرر واقع اوله جق اولور ايسه صكره تدارك مافات مشكل اوله‌جغنی وليمان مذكورده ذخائر ومهمات قويمق وحين محاربه ده تحصن ايتمك ايچون برقلعه اولمامغله بويله برجای خطرناكك تسخيری داعيه سيله دونمای همايونك مهلكه‌يه القاسی جائز اولمديغی وموضع مذكور الله النديغی حالده دخی اعدا اوزرينه حركت لازم كلدكده دوه وعربه مثللو ادوات نقليه اولمقسزين قالقلمق محال ايديكنی وقريم خطهٔ وسيعه اولوب هرطرفنی اعدانك سد وبند

---

[*] اوليته ليمانك جانب جنوبيسنده آقيار نام قريه اولوب روسيه‌لو قريمه استيلا ايتدكدنصكره بونی برشهر جسيم قيلغنه قويه‌رق سواستپول تسميه ايتمش وليمانك هرطرفنه متين قلعه وطابيه‌لر انشا ايتمكله عالمده الك مشهور ومستحكم موقعلردن معدود اولمشدر .

ایده‌بیلمسی مشکل وعنایت باری ایله موسم صیفده هرطرفنه کمیلریمزك یناشمسی قابل اولدیغی حالده برکنارینی ضبط ایله تسخیری ممکن اولمیوب بلکه تدارکات قویه ایله برقاچ قولدن هجوم ایتمکه محتاج بولندیغی واکر بوملاحظه‌لر لازم کلمیوب همان سکز بیك عسکرله لیمان مذکورك ضبط اولنمسنه ارادهٔ سنیه تعلق ایدرسه بوصورتله قطعی جوابه منتظر اولدیغی اشعار وانها ایتمش اولمغله حضور آصفیده مجلس عمومی عقد اولنه‌رق مشار الیهك مذکور تحریراتیله اوزی محافظی السید یکن پاشا طرفندن اوزی احوالیله قریم حوادثنه دائر ورود ایتمش اولان تحریرات میدانه قونیلوب ادارهٔ افکار اولندقده لیمان مذکورك ضبطنده منافع کثیره اولدیغی کبی سرعسکر مشار الیه طرفندن بیان اولنان محذورلر دخی وارد وملحوظ اولدیغی جمله‌طرفندن اعتراف وتسلیم اولنه‌رق مجلس مذکور قراری وصادر اولان ارادهٔ شهریاری اقتضاسنجه قپودان پاشا طرفندن لیمان مذکورده اولان قپودانلر ایله باشبوغلرینه خفی برمکتوب یازیلوب منزل قایغی ایله ارسال اولندی .

شویله‌که : روسیه‌لویه دوستلق یوزندن معامله ایدوب بزقریمه محاربه وجنك ایچون کلمدك بلکه تاتار ایله روسیه عسکری میاننده بعض منازعه وجدال وقوعی درسعادته انها اولنمقدن ناشی بونك اصلنی تفتیش وتفحصه مأموراً کلدك مقالاتنی اشاعه ایدرك روسیه طرفندن تعرض اولنمیوب طشره‌دن صواللری وبلا خطر آولیته لیماننده اوتورملری ممکن اولدیغی حالده لیمان مذکورده آرام واقامت ایلملری واکر روسیه‌لولر نهانی خصومته ابتدار ایله دونمای همایونی اغفال ویاخود علناً برضرر ایصال ایلمك قیدنده اولدقلری حس اولنور ایسه همان ساحل مذکوردن چکیلوب سینوب اسکله‌سنه عزیمت وهرحالده سرعسکر پاشانك امر ورأینه متابعت ایتملری کندولرینه تنبیه وتوصیه اولندی وسرعسکر مشار الیهه دخی بوکیفیت بسط وبیان اولنه‌رق جمعنه مأمور اولدیغی قرق بیك عسکرك یدی سکز بیکنی تفریق ایله قریمه ارسال ایتمکدن ایسه هیئت مجموعه سیله قریمه کچورملری فی الواقع مناسب اوله‌جغندن همان قدرغ وکسوریلك دخی جمعنه استعجال اولنه‌رق سواحله ایندیرلمسی وبهارده کوندریله‌جك کمیلرله عساکر مذکوره قریمه کچورلمك وسرعسکر مشار الیه اولطرفدن وقپودان پاشا بوطرفدن برلکده هیئت مجموعه ایله قریمه کیتمك اوزره سرعسکر مشار الیهك قپودان پاشا ایله مخابره ومکاتبه ایتمسی تنبیهاتنی حاوی کندویه مکتوب ارسال قلندی . واسماعیل سرعسکری عبدالله پاشایه دخی عجالةً اوزی قلعه‌سنه عساکر وافیه ارسال ایتمسی

تحریر واشعار اولنوب اوزی. پیشکاهنده بولنمق اوزره ایکی قطعه چکدیرمه کوندرلدی . قپودان پاشا دخی دونمای همایونك تکمیل مهماتیله مشغول اولدی .
قریم سرعسکری حاجی علی پاشا تهدیدینی ایقاعه مقتدر وحوزهٔ حکومتی داخلنده امری نافذ اولمغله اولدیجه مضبوط براردو جمع وسوق ایده‌بیاوردی . امااسماعیل سرعسکری معیتنده مجتمع اوله‌جق اردو دیرمه چاتمه نفیر عام عسکرندن مرتب اولوب حالبوکه کچن روسیه سفرنده ناسه یأس وفتور کلمکله حاقك اکثری سفره کیتمکدن اجتناب وامتناع ایتمکده ایدی .
حتی اسماعیل اردوسنه ترتیب اولنان عساکری یرلرندن اخراج ایله محللرینه ایصال ایتمك اوزره بالفعل قول کتخداسی واردوی مذکور اغاسی نصب اولنان سید حسن اغا سفره کیتمکدن امتناع ایدن بیعارلرك بحسب‌المأموریه تأدیبلرینه مباشرت وبعضاً دخی اعداملرینه مبادرت ایلیه‌رك زغرهٔ عتیق قصبه‌سنه واردقده کذلك اومقوله‌لردن بعضیلرینی قتل وبرنیجه‌سنی حبس ایتدکده سفره کیتمك ایستمیان ویاخود کیتدکلری حالده دخی فرار ایتمك نیتنده بولنان برنیجه حمیتسزلر درون مملکتده اختلال چیقاره‌رق محبوسلرك سبیللرینی تخلیه ایتدکدن بشقه‌اختلالك اوکی النه‌میوب نهایت حسن اغانك قوناغنی باصمشلر . وقتل ایتمش اولدیغی برآدمك اخوان واقاربی النده کندو دخی مقتول اولمشدر .
خلال جمادی الآخره‌ده بوسنه ایالتی ودین محافظی اولان صدر اسبق سلحدار محمد پاشایه وودین محافظه‌سی جلادتله معروف اولان بوسنه والیسی داغستانی وزیر علی پاشایه توجیه قلندی .
مقدما مدت مدیده اربه امینلکی خدمتنده بولنوب زعمنجه جانب میریدن کلیتلو مطلوبی اولمدیغی راست کلدیکی یرلرده وردزبان ایدرك مالا وبدنا وقوعبولان صداقت وخدمت سابقه‌سندن بحثله مکافات انتظارنده بولنان علی اغا عهده‌سنه بواثناده جبه‌جی باشیلق توجیه اولنمغله ادعای سابقنه کوره صادقانه خدمت ایلمسی لازم کلورکن سنهٔ حاضره خلالنده تأثیر وبادن وقوعه کلان وفیات عظیمه‌دن طولایی اوجاقدن کلیتو محلولار ضبط اولندیغی اثناده جبه‌جی اوجاغنك اکثر محلولاتی علی اغا طرفندن بیع من یزید ایله فروخت اولندیغی بین الناس شایع اولدقدن بشقه بعض اطوار نامرضیه‌سی دخی واقع اولدیغندن بواثناده عزل ایله یرینه درکاه عالی قپوجی باشیلرندن سلیمان اغا جبه‌جی باشی نصب اولندی . بعده علی اغا اسماعیل اردوسنه مأمور اولوب انجق چوق کچمکسزین اول طرفده اعدام اولندقده بیك آقچه‌یه قریب محلول ظهور ایتمکله

اصدقادن کچینن بویله برذاتك فقرای مجاهدینه تخصیص قلنمش اولان نانپارەیه بومرتبه طمع وتنزلی بادیء تعجب اولمشدر ٠

ایشته روم ایلیده روسیه‌لویه قارشو طوره‌جق عسکرك اکثری بروجه بالامقتول حسن اغانك جمع ایده مدیکی نفیرعام واردولری اداره ایده جك مأمورینك چوغی دخی بومقوله ارباب طمع خام اولوب بوحال ایله روسیه‌یه اعلان حرب ایتمك موافق حکمت دکل ایدی ٠

فقط قریم مسئله‌سی افکار عامه‌یه پك زیاده تأثیر ایتدیکندن محاربه یولنه کیدیلیوردی ٠ وحاجی علی پاشا موسم بهارده بربیوك اردو ایله قریمه کچمك اوزره مأمور اولوب بوحالده ایسه چرکستان سواحلنك طوتلمسی لازم کلدیکنه مبنی انك التماسی اوزرینه اوغلی محمد مقداد بك صوغوجق قلعه‌سی محافظه‌سنده بولنمق اوزره عهده‌سنه ربیع الآخرك اون بشنجی کونی رتبهٔ وزارتله سیواس ایالتی بالتوجیه پدرینك رأییله حرکت ایدرك صوغوجغه کذار ایدوب قوبان وطمان طرفلرنده متوطن اولان سلاطین جنکیزیه ونوغایلو وسائر طوائف تاتار دیانت شعار وچرکس وابازه بکلری ایله بالمکاتبه تلطیف واستمالتلرینه اقدام ایله اولطرفلرك حسن محافظه‌سنه همت وایجاب ایدرسه قریم اوزرینه طوغری حرکت ایلمسی فرمان قلندی ومعیتنه ترتیب اولنان عسکرك سهولتله جمع وتدارکی ایچون ارضروم ایالتی دخی پدری حاجی علی پاشا عهده‌سنه توجیه اولندی ٠ ارضروم والیسی بولنان ابراهیم پاشا دخی قارص محافظه‌سنه تعیین ایدلدی ٠ واقدمجه قول کتخدالغندن دیار بکر والیسی اولان خلیل پاشا بواثناده فوت اولمغله دیار بکر ایالتی قدس شریف متصرفی غازی احمد پاشایه توجیه وقدس شریف سنجاغی شام ایالتنه الحاقا امیرالحاج عظم زاده محمد پاشایه احاله بیورلدی ٠

قریم حادثه‌سی بروجه بالا استانبولده موجب هیجان اولدیغی حالده لهلولرك حالی دخی باعث تکدر خواطر اولمقده ایدی ٠ شویله که جلد اولده بیان اولندیغی اوزره لهستانك برقسمی دوچار مقاسمه اولوب برچوق لهلولر اطرافه منتشر اولدقلری صره‌ده برطاقمی دخی ممالك محروسه‌یه کلوب انلری بویله پریشان حالده کورنلر متأثر ومتأسف اولمقده ایدی ٠

وظاهرده بقیهٔ لهستانك بقاسیچون وحقیقتده بتون بتون افناسیچون روسیه‌لولر طرفندن قوهٔ جبریه ایله ترتیب اولنمش اولان قوانین ملکیه‌سی اقتضاسنجه بیچاره له دولتنك بتون بتون تمسی قوهٔ قریبه‌یه کلمش ایکن اقدمجه ایلچیسی درسعادته کلوب استقلال حکومتنی تصدیق ایتدرمش ایدی ٠ وصفرالخیرك اوچنجی کونی

برمعتاد ترتيب اولنان اخراج مواجب ديوانى سير وتماشا ايتدكدن صكره حضور همايونه كيروب چيقدقدن صكره مأموريتى ختام بولمغله لوازم راهنى رؤيت ايلمسى تنبيه ايدلمش ايدى . برمنوال مشروح قريم مسئله سندن طولايى دولت عليه ايله روسيه‌لو بيننده برودت پيدا اولديغندن لهلولرك طرف سلطنت سنيه‌يه جلب واماله‌لرى مصلحت دولت عليه‌يه موافق كورلمكله مقابله بالمثل قاعده سنجه طرف دولت عليه‌دن دخى كسريه‌لى حفيدى سيد نعمان بك عهده سنه باش محاسبه پايه‌سى اعطا اولنه‌رق لهستان طرفنه ايلچى تعيين قلندى .

شويله غائله‌لى بروقتده (زاد فى الطنبور نغمة اخرى) قبيلندن اوله‌رق برده قاتولك مسئله سى ظهور ايتمشدر . تفصيلى بروجه آتى بيان اولنور .

* ارمنى وقتولك مسئله سى *

خرستيان تبعهٔ دولت عليه‌دن اولان ارمنى ملتى روم وقتولك مذهبلرندن آيرى اوله‌رق برآيين مخصوصده بولنوب بيك قرق تاريخلرينه دكين ايچلرنده بشقه‌فرقه اولديغى بيلنمز ايكن فرنك راهبلرى بونلرك ايچنه كيروب كرك درسعادتده وكرك اناطولينك بعض محللرنده برطاقم ارمنيلرى رومادە بولنان پاپانك رياست روحانيه‌سى تحتنده اولان ومذهب عمومى معناسنه اوله‌رق قتولك دينلان مذهبه دعوت وادخال ايتمكده بولنمشلر ايدى .

روملرك وارمنيلرك رئيس روحانيلرى اولان پطريقلرى ممالك دولت عليه‌ده اولوب قتولك كليساسى اجنبى اولان بررئيس روحانى‌يه تابع اولديغنه واكثر دول غربيه بومذهبده اولوب اوجهتله ممالك شرقيه‌ده فرنكلكله نسبتله شهرتشعار بولنديغنه بناءً تبعهٔ دولت عليه‌دن برشرذمه‌نك بويله اجنبى بركليسايه تبعيتلرنده فساد ملكى كورلديكندن وتعصب جهتيله ارمنيدن قتولك اولنلره اصل ارمنيلرك دشمن اولوب بونلرك حقنده برطاقم اسنادات وعزويات ايله سامعهٔ دولتى تخديش ايلدكلرندن بوكيفيت سلطان مراد رابع حضرتلرينه عرض اولندقده بومقوله افساد رعايايه جرأت ايدنلرك جزاسى ترتيب ايله اول وقت تأديب اولنمشلر ايدى .

بيك يوز قرق يدى تاريخلرنده بوحادثه ينه عودت ايتمكله حكيم زاده على پاشانك صدارتى اثناسنده بوخصوصك مضرت ملكيه‌سى مطالعه اولنوبده طائفهٔ مزبوره‌دن ينه برقاچى اعدام اولنه‌رق تأديب وتهديد اولندقدن بشقه ارمنى پطريقلرينك اللرينه امرلر اعطا اولنوب مضموننده افرنج كليسالرينه كيدن وقتولك مذهبنه

دخول ایدن رعایایی خبر الدقلری حالده حکامه اخبار ایله بلا توقف کوزکه وضع ایتدیرملری ومذهبلرینه منافی ونظام رعیتك خلافی حرکته جسارت ایدنلرك تأدیب وتربیه‌لرینه دائر کوندره جکلری ممهور عرضلری رد اولنیوب هر وجهله مساعده اولنه‌جغی درج وتصریح اولنمشیکن برمدتدنبرو بوخصوصه برطرفدن لایقیله دقت واهتمام اولنمدیغندن رعایانك بعض زنکینجه‌لری قتولك اولوب انلرك اعانه سیله قتولك پاپاسلری دخی پاپادن ممهور سندلر اخذ ایله اوچر بشر قری وقصباتده طولاشه‌رق رعایادن برچوغنی الدادوب کندی مذهبلرینه ادخال ایتدیلر . ومقدما ارمنی پطریقلرینه ویرلمش اولان امرلرده بووجهله قتولك مذهبنه کیرنلری زجر وانذار ضمننده موتالری قالدیرلماق ماده سی دخی مندرج بولندیغندن بواثناده وقوعبولان وبای عظیمده قتولك جنازه‌لرینك قالدیرلمسنه ارمنی پطریقلری ممانعت ایده‌کلدیکنه بناءً قتولکلر بونك سر وسبب اصلیسندن بحث ایتمیه‌رك مطلقا مغایرت مذهبیه حسبیله بوخصوصده پطریقلرینك اسائت واقعه سندن اشتکا صورتنده کندولره مخصوص پطریق نصب اولنمسی رجاسیله رکاب شاهانه یه عرضحال تقدیم ایلدیلر . عرضحاللری باب عالی یه کلوب بوخصوص بین الوکلا مطالعه ومشاوره اولندقده رئیس الکتاب عاطف زاده عمر وحید افندی بوکا دائر مفصل ومشروح برقطعه تقریر قلمه آلمش اولمغله خلاصه وجهله صورتی بومحله درج اولندی .

* خلاصهٔ تقریر رئیس افندی *

دولت علیه رعایاسنك اکثری ارمنی طائفه‌سی اولوب کندیلره ارمنی تسمیه‌سی فی الاصل ساکن اولدقلری قطر ایراندن آذربایجان مضافاتندن ارمن زمینه نسبت قیلندن اوله‌رق ارمنیه تعبیرلری دخی اول اراضینك حاکمی اولان ارمن یاره مقر حکومت اولدیغندن ناشیدر . والتیوز تاریخارینه کلنجه ارمنیهٔ صغرادن انطاقیه ووان وارضروم وسیواس ایالتلرینك وارمنیهٔ کبرادن آذربایجان طرفلرینك مستقلاً ملکلری اولوب پایتختلری قونیه اولان سلاطین سلجوقیه دن سلطان غیاث الدین زماننده تدریجاً ایله دار ودیارلری استیلا وحاکملری استیصال وکندیلری تحت رعیته ادخال اولنمشلردر . مؤخراً ممالك مذکوره ضمیمهٔ ممالك عثمانیه قلندیغی وقتدن سلطان مراد رابع حضرتلرینك عصرینه دك طائفهٔ مرقومه‌نك مذهبلری کافهٔ ملل نصاری آیینلرینه مغایر اوله‌رق اعتقاد واحد اوزره کیدر وکندی

حاللرنده امرار وقت ایدر ساده دل بر طائفه اولدقلری حالده افرنج طائفه سی دولت علیه حقنده مضمر ضمیرلری اولان فساداتی قوه دن فعله کتوره جك اسباب تدارکنده اولوب روسیه لو حین محاربه ده روملری افساد ایله استفاده ایتدیکی مثللو انلردخی بروجه مشروح ارمنیلر ایچنه قتولك مذهبنی القا ایله هم مذهبلرینی تکثیر داعیه سندن خالی دکللردر .

بناءً علیه بروجه محرر ایکی دفعه بوکونه اختلاله جسارت ایدنلر حفظا للنظام قتل ایله تأدیب قلنمشلردر . وحالا ارمنیلرله قتولکلر بیننده بربرینك کسدیکنی یمه مك واحدهما آخرك ازاله سنی ثواب عد ایلمك درجه لرنده منافرت اولوب صحیحاً ارمنی اولنلر دولت علیه نك مظفریتی دعاسنده وایچلرندن قتولك اولنلر بالطبع دول افرنجیه نك غالبیتی تمناسنده درلر . وقریب العهدده روسیه سفری خلالنده روسیه لولر ایله روملر بیننده مشهود اولا اوضاع معلومه بومدعایه دلیل کافیدر . وآبا واجدادی آیینده قلان ارمنیلر بی طرف اولملریله دولت علیه یه صداقت اوزره اولوب اما قتولك مذهبنه کیرنلر اوروپاده برکلیسا اشترا ایله زنکینلری اولاد واقاربنی تربیه ضمننده اول کلیسایه ارسال وباشلرینه شابقه وسائر البسهٔ افرنجیه الباسیله تربیهٔ اصلیه لرینی تحویل ایتدکدن بشقه بعضیلری صرافلق وبازرکانلق بهانه سیله رجال وکبارك خانه لرینه اکتساب تردد وانتساب ایدرك سرائر دولتی استراقه سعی ایتمکده درلر . وطائفهٔ مسفوره نك موتالری اموالنی قتولك پاپاسلری ضبط ایدرك بهر سال بیك کیسه لك مال فرنکستانه ارسال اولنمقده در ومعاذالله بونلره روی مساعده کوستریله جك اولورسه ایکی ییل ظرفنده روم ایلیده واناطولیده کائن رعایا بتون بتون قتولك اوله جقلرنده شبهه یوقدر .

تقریر مذکورك بالاسنه رئیس افندینك ملاحظاتیدر دیو شرح ویرلدکدن صکره مقام صدارتدن خاکپای شاهانه یه عرض ایله صادر اولان ارادهٔ سنیه موجبنجه بویله خلاف نظام رعیت ارمنی طائفه سنی اغفال واضلال ایدنلر هرکیملر ایسه تأدیب اولنمق اوزره غرض ونفسانیتدن عاری اوله رق باعرضحال افاده ایلمسیچون ارمنی پطریقنه خطاباً بر قطعه بیورلدی تحریر اولنوب درونده قتولك مرده لری میدانده براغلمیه رق ونظاملرینه خلل کلمیه جك وجهله واسلوب حکیمانه ایله دفن اولنه رق قطع نزاع اولنمسی دخی تصریح وتنبیه بیورلدی .

* خاطرهٔ سانحه *

دین عیسوی فرق متعدده یه منقسم اولوب اك باشلولری بونلردرکه ذکر اولنور .

اولا غرب ولاتين وقتولك كليساسى دينلان ورومادەكى پاپانك زير رياست روحانيەسندە بولنان مذهبدر . ثانيا استانبول روم پطريقلغنە تابع اولان وشرق كليساسى دينلان مذهبدر . ثالثا ايكيسنە دخى مخالف اولان ارمنى مذهبيدر . رابعاً هيچ بررياست روحانيەيى قبول ايتميوب پروتستانلق دينلان مذهبدر . داخل حوزۀ ممالك عثمانيە اولان بلاد شرقيە وشماليەدە وقتيلە يالكز روم وارمنى كليسالرى اولوب بوجهتلە دولت عليە خرستيان تبعەسيچون يالكز بوايكى مذهبى طانيمش وانلرە برطاقم امتيازات احسان بيورمشدر .

برالشامدە وبوسنەنك نيچە حدودى اوزرندە وجزائر بحرسفيددە لاتين مذهبنە تابع بعض رعايا وارايسەدە نفوسجە پك قليل اولدقلرندن برباشلومذهب وملت كبى كورلميوب بومذهبك پاپاسلرى دخى اكثريا اجنبيدن اولمغلە ذاتا قتولك مذهبنە اجنبى نظريلە باقيلور وپروتستانلق ايسە بورالردە هيچ بيلنمز ايدى . هر يردە وخصوصا ممالك شرقيەدە مذهب ايلە مليت برنظردە بولنديغندن تبعەدن برطاقمنك ولو روحانى اولسون براجنبى حكومت ايلە كسب تعلق ايتمسى ملكجە مضر برشى كورينوب وواقعا پاپا دولتى اوائلدە مأموريت دينيەسنى آلت نفوذ ايدرك اوروپاجە پك چوق عربدەلرە سبب اولمش ونيچە غوائل وحروب ايقاع ايلمش اولوب فقط برخيلى زمانلردنبرو وخصوصيلە بولنديغمز عصردە وسالف الذكر تقريرك يازلمش اولديغى اثنادە پاپا دولتى صرف روحانى بر دولت اولەرق قالمش يعنى حكومت خارجيەسى قتولك مذهبنك رياست روحانيەسى دائرەسى داخلنە منحصر اولمش ومذهب مذكوردە اولان نصارانك كندوسنە ارتباطى انجق دين ومذهبجە بركيفيت معنويە بولنمسيلە بورابطۀ موهومەنك ملكجە ودولتجە قورقولەجق يرى قالمامشدر . وقتولك مذهبنە ذاهب اولمش اولان تبعەنك او مذهبدە بولنان دولتلرك نصرتى تمنى ايدەجكلرى ملاحظەسى ايسە تماميلە مسلم برقضيە دكلدر . زيرا دولت متبوعەسندن خوشنود اولان وانك زير حمايت وعدالتندە مستريح البال اولان وآسودە حال بولنان تبعە يالكز توافق مذهبى جهتيلە آخر دولتە ميل ايتمك قولاى دكلدر . بناءً عليە بعض ارامنەنك قتولك مذهبنە كيرشلرينك منعى ايچون شو مرتبەدە عنف وشدت يولنە كيدلمسى موافق حكمت ومعدلت اولەميەجغى ظاهردر . بالفرض والتقدير اولوقت مطالعە اولنمش اولان محاذير وارد وبجا اولمق لازمكلسە دخى دفعى بوطريقيلە ميسر اولميەجغى اصحاب تجربە وخبرتە وارباب وقوف ورويتە معلوم مدر انجق نامعلوم اولان مذاهب عيسويەنك احوالنى دولت بيلديكى مذهب اربابندن تحقيق ايدوب انلر ايسە مخالفلرينى نظر دولتدە استدكلرى كبى اتهام ايتدكلرينە

(وحتى)

وحتى پروتستانلر انجیل و توراتك معنای اصلیسیله عامل اولمق اعتقادنده اولوب عبادتکاهلرندن تصاویر واصنامی قالدرمش ومذاهب سائره‌نك برچوق بدعتلرینی امحا ایتمش اولملریله بلکه اصل اهل کتاب صفتنی حائز اولمشلر ایکن بونلری اهل اسلام نظرنده بتون بتون بشقه صورتده کوستردکارینه قیاسا ارمنیلر دخی کندولرندن آیریلوب قتولك اولنلری عند دولت علیه‌ده پولیتقه وسائر جهتلرله افراط اوزره اتهام ایتملرندن وصرافاق وسائر خدمتلرله نزد اولیای اموردده اولان نفوذلرینی بونلرك علیهنه صرف ایلملرندن ناشی بو شدتلر میدانه کلمش وقتولکلر حقلرنده اره صره نائرهٔ غضب دولتك التهابنه سبب اولمش اولمق کرکدر . لکن هرشیده خصوصا اموراعتقادیه‌ده نقدر زجر ومنع وقوع بولور ایسه (المرء حریص علی مامنع) مؤداسنجه اولقدر تهییج حرص اولنه کلدیکندن ارمنیلر طرفندن وقوع بولان ازعاجات مفرطه مداخلهٔ اجنبیه‌یی دعوت ایدرك طقسان درت سنه‌سی وقایعنده بیان اولنه‌جغی وجهله پطریقك عزلنه سبب اولمش ودهاصکره‌لری قتولکلرك برمخصوص ملت قلغنه کیرمه‌لرینی انتاج واستلزام ایلمشدر .

* موادشتی *

مقدمجه اقلامه وقتیله کانون وقتیله عودت اولنه‌رق تعطیل مصالح عبادی موجب حاللر وقوعه کتورلمامسی ضمننده مقام صدارتدن اکید وشدید بیورلدیلر تسطیر ایله بالذات طرف صدارتپناهیدن تجسس وتفتیشه دخی ابتدار اولنمشیدی . لکن انسانك اوزرندن نظارت وسیاست مرتفع اولنجه کیمسه حقنه راضی اولمیوب حرکت معتدلانه‌سنی ترك ایتمك امورطبیعیه‌دن ایدوکنه مبنی تنبیه مذکوردن برآی مرورنده تجسس غائله‌سی برطرف اولدیغنی حس ایلدکاری آنده کتبهٔ اقلامینه مزاج اصلیلرینه رجوع ایله تعطیل مصالح عبادی موجب حاللر وقوعی شیوع بولوب نهایت واصل سمع همایون اولمغله اولکی امر وتنبیهك مضمونی مؤید برقطعه خط همایون صادر اولمغین موجبنجه ینه اکید وشدید بیورلدیلر یازیلوب خلافنه حرکت ایدنلر بهرحال تأدیب اولنه‌جغی اعلان قلندی .

بوندن یدی سکز آی مقدم روم ایلی قاضیعسکری سید ابراهیم افندینك مدتی ختامنده بحسب المناوبه روم ایلی صدارتی دری زاده افندینك بیوك مخدومی سابقا اناطولی قاضیعسکری نورالله افندی‌یه توجه ایتمشیکن بحسب الترتیب سابقا صدر روم ایلی اولان شیخ العلما محمد مراد افندی‌یه توجیه واحسان بیورلمشیدی .

مراد افندی خاندان قدیمدن واصحاب حیثیتدن بولندیغنه مغرور اوله‌رق سوزینی اسرکه‌مز ووظیفه‌سندن خارج سوز سویلمکدن احتراز ایلمز غایت متعظم برذات اولدیغندن بواثناده استانبولدن دفع وتبعیدی لازم کلمکله اشبو طقسان ایکی سنه‌سی صفرنده روم ایلی صدارتندن عزلله نفی اولنمسی تصمیم اولنمش اولوب انجق مشارالیه ایکی دفعه روم ایلی قاضیعسکرلکی ایتمش ومشیخت اسلامیه‌یه ملازم ومتهیء بولنمش متحیز ورئیس العلما اولدیغندن رئیس الکتاب عمر وحیدافندی دلالتیله عزل ونفی خصوصنده احتیاط اولنه‌رق یتمش بش تاریخلرنده . ولی‌الدین افندی مرحومك قاضیعسکرلکدن عزلنه قیاسا چاوشباشی احمد نظیف افندی بو خصوصك تسویه‌سنه مأمور اولمغله اخشام ایله یتسو اراسنده مراد افندی‌یی خانه‌سندن اخراج ایدوب یکیچری اغاسی دخی تبدیلا اوزاقدن محافظه ونظارت ایدرك طوپ قپو خارجنه ایصال ایتدکده مباشر تعیین اولنان چاوشلر کاتبنه تسلیم وترفیق ایله براًمنفاسی اولان کلیبولی‌یه ارسال اولندی ویرینه سالف الذکر دری زاده نورالله افندی صدر روم اولدی .

بعض روایتلره کوره مراد افندینك نفی دها اولجه مصمم اولوب انجق بلا موجب نفیندن تحاشی واحتراز اولندیغندن احتیاطه رعایت اولنه‌رق بر بهانه بولنوبده نفی اولنمسی تصویب اولنمغله محضا بر سررشته بولنمق اوزره نور الله افندی اوزرینه بالترجیح صدر روم نصب اولنمشیدی . چونکه ذاتا کندوسنك عظمتدن برچوق کیمسه‌لر کندویه دلکیر اولوب بوکره نورالله افندی اوزرینه ترجیح اولندیغندن طولایی دخی بعض اصحاب طریق عندنده بالطبع ذم اولنمغه باشلادقدن بشقه بووجهله نمایش اقبالی متعلقاتنه ودائره‌سی خلقنه غرور کتوروب کیمیسی بالا پروازلغه وکیمیسی ارتکاب وارتشایه باشلایه‌رق مراد افندی‌یی لسانه کتورمش اولملری عزل ونفینه تمام بهانه اولمشدر .

لکن مرادافندی کلیبولیده دخی تك طورمیوب اکابر دولتك شاننه نقیصه ویره‌جك تفوهات وحرکاتدن خالی اولمامغله بتون بتون جوار سلطنت سنیه‌دن تبعیدی مطلوب ومصمم اولوب بواثناده اتفاقا اوتلوقجی زاده افندی‌یه مدینهٔ منوره مولویتی توجه ایتدکده پیرلکنی عذر ایدرك استعفا وامتناع ایتمکله مدینهٔ منوره قضاسی مراد افندی‌یه توجیه اولنه‌رق محل مأموریتنه سرعت ایصالی ضمننده در عقب شام طرفنه ارسال اولندی .

شامه وصولندن التی کون صکره نامزاج اولوب تبدیل هوا ضمننده شامه بر ساعت قدر بعدی اولان صالحیه نام محله واردقدن بش کون صکره وفات ایلمشدر .

﴿ متوفای ﴾

متوفاى مشار اليه مراد افندى بيك يوز اوتوز تاريخلرنده شيخ الاسلام دامادزاده فيض الله افنديك صلبندن تولد ايدوب پدرينك شيخى مشهور شيخ مراد افنديك دلالتيله حين ولادتنده محمد مراد تسميه اولنمشدر . قرق بش تاريخنده مدرس والتمش سنه‌سنده ديار بكر منصبيله رتبهٔ مولويته واصل اوله رق التمش سكزده ادرنه ملاسى ايكن فرمان همايون عثمان خانى ايله دفعهٔ مكه پايه سنه نائل اولدقدن صكره يتمش بش تاريخنده استانبول قاضيسى اولوب طقوزنجى آيده نابهنكام عزل ايله كوكب اقبالى ساقط اولمشيدى . سكسان سنه‌سى اوائلنده اناطولى قاضيعسكرى وسكسان يديده روم ايلى قاضيعسكرى اولوب طور لاابالیانه ووقار محتشمانه‌سيله ولوله انداز آفاق اولديغى حالده دفعهٔ ثانيه اولمق اوزره ينه صدر روم اولمشيكن بالاده شرح وبيان اولنديغى اوزره عزل ونفى اولندقدن صكره حجازه كيدركن اثناى راهده وفات ايتمكله شامده مدفوندر . سلطان سليم جوارنده مشهور تكيه‌سيله درونده بر كتبخانه بنا ايتمشدر . مذكور كتبخانه‌يه فطنت خانم (ع) زهى طرح بهين اولدى * بونودار الكتب حقا مصراعنى تاريخ دوشورمشدر .
برمنوال سابق اوتلوقجى زاده افندى باعث شرف وسعادت اولان مدينهٔ منوره مولويتندن استنكاف ايتديكنه مجازات اولمق اوزره رتبه‌سى بلاد اربعه‌يه تنزيل اولندى . واكابر قضاتدن چشمى زاده افنديك وظيفه‌سندن خارج بعض تفوهاتى شايع وسالف الترجمه مراد افنديك بيت المال كاتبى تعيين ايتمش اولديغى شمعدانى زاده ايله اغا قپوسى قسامى نصب ايتديرمش اولديغى انشته‌سى مدرسه‌سيندن عزت افنديك بعض اطوار نامرضيه‌لرى واقع اولديغندن بحر سفيد آطه‌لرندن بر محله نفى اولنديلر .

شمعدانى زاده آفرينشدن بوعصره قدر بر تاريخ يازوب بوكره شمع اقبالى سونمكله ترك داعيهٔ حكايت وطى بساط روايت ايلمشدر .

واستانبول معزوللرندن اولوب خانه‌سنده مقيم اولان حياتى زاده محمد سعيد افندى بعض همرتبه‌لرندن صدر اناطولى اولور ديو انديشه ناك اوله‌رق شيخ الاسلام افندى يه افادهٔ حال ايتدكده نيازى برشيئى منتج اولميه‌جغنى جزم ايتمكله خلاف معتاد اوله‌رق جمعه كونى اياصوفيه جامعنده خاكپاى شاهانه‌يه عرضحال تقديم ايتديكندن بوطور وحركتى برره نارفته اولديغى مقام مشيختدن افاده اولنه‌رق ساحلخانه‌سنده اقامت ايلمسى فرمان اولندى .

بروجه مشروح روم ايلى قاضيعسكرى نصب اولنان درى زاده نورالله افندى جمادى الآخره‌نك غره‌سى جمعه كونى ديوان آصفيده خسته‌لنمكله عادت اوزره

صدر اعظم سفرسنده تناول طعامدن استعفا ایدوب ودرعقب عربه‌سنه بینوب
قوناغنه کیتدی . لکن اوغرامش اولدیغی علت وبادن شفایاب اوله‌میه‌رق ماه
مرقومك بشنجی کونی وفات ایتدی . مشارالیهك برادری اولان عطاءالله افندیدن
استماع اولندیغنه کوره متوفای مشارالیه اوتوز یدی تاریخنده دری زاده مصطفی
افندینك صلبندن متولد وقرق سکز سنه‌سنده مدرس ویتمش برخلالنده مولویتله
وسکسان بشده مکه پایه‌سیله بکام وسکسان التی سنه‌سی رجب شریفی غره‌سنده
استانبول قاضیسی وسکسان یدی ربیع الآخرنده اناطولی قاضیعسکری اولوب
طقسان بر جمادی الآخره سنده روم ایلی پایه‌سی المش وطقسان ایکی صفر الخیرنده
بالفعل روم ایلی قاضیعسکری اولمش وبروجه محرر بواثناده سلسلهٔ عمری ختام
بولمشدر . یرینه مرحوم شیخ الاسلام اسعد افندی زاده شریف ملا افندی روم
ایلی قاضیعسکری نصب اولندی . بواثناده طشره وزراسندن بعضیلرینك دخی
منصبلری تبدیل وتحویل قلندی .
جمادی الآخره نك یکرمی برنجی پنجشنبه کونی شهریار زمان عبدالحمید خان
حضرتلرینك صلب پاکندن بردختر پاکیزه اخترمهد آرای شهود اولوب اسما
سلطان تسمیه اولندی . ودرعقب طوب شنلکنه مبادرت قلندی .

* عزل ونصب شیخ الاسلام وبعض توجیهات اخری *

شیخ الاسلام اولان اسعد افندی منحرف المزاج اوله‌رق مقام مشیخته عائد اولان
امور ومصالحی اداره‌دن عاجز اولمغله ماه مرقومك یکرمی بشنجی کونی عزل ایله نشاط
آباده متصل ساحلخانه وقوناغندن هرقنغیسنده استرسه اقامت ایتمکه مرخص ومختار
اولدی . ویرینه بالفعل روم ایلی قاضیعسکری اولان اسعدافندی زاده محمد شریف
افندی رونق بخش مقام مشیخت اولوب منحل اولان روم ایلی قاضیعسکرلکی دخی دری
زاده عطاءالله افندی‌یه بالتوجیه روم ایلی قاضیعسکرلکنه متهیء بولنان ملاجق
زاده اسحق افندی‌یه روم ایلی پایه‌سی احسان اولندی .
شیخ الاسلام افندینك قوناغی چیرچیرده واقع اوله‌رق سمتسز بولندیغندن ارباب مصالحه
کیدوب کلمك خصوصنده عسرت اولمق حسبیله تسهیل مصالح عباد ایچون باب آصفی‌یه قریب
برمحله نقل ایتمك تصورنده ایکن اتفاقا بواثناده کوچك مخدوملری محمد اسعد افندی
دخی مطعونا وفات ایتمکله درعقب همشیره‌لری شاعرهٔ مشهوره فطنت خانمك خانه‌سنه نقل
بیوروب چندروز اوراده اقامت اثناسنده خواجه پاشا جامعی اتصالنده واقع ایکن علی پاشا

قوناغنی استیجار ایتمکله اوچ اوطەسی جانب میریدن فرش اولندقدنصکره ماه مزبورك یکرمنجی کونی اورایه نقل ایتمشدر .

شیخ الاسلام سابق محمد اسعد افندی بروجه محرر مشیختدن عزلنده تدبیر مداواتله مشغول اولوب انجق خلاصی مقتضای فن اوزره محال اولدیغی بعض حذاق اطبا طرفندن اخبار اولنمشیدی . فی‌الواقع رجبك اوچنجی کونی وفات ایلدی . مولانای مشارالیه بیك یوز اون طقوز سنەسی خلالنده متوفی شیخ الاسلام عبدالله وصاف افندینك صلبندن متولد وقرق اوچ سنەسی اثناسنده مدرس والتمش درت سنەسنده غلطه ملاسی اولمش والتمش سکز خلالنده پدریله برابر منفیا بروسەده برمدت اقامت ایدرك بعدالاطلاق پدرینك خلفی اولان مرتضی افندی طرفندن نشانۀ سهام جفا اولوب حتی اون بر سنه مقداری استانبول پایەسنده توقیف اولنمشیدی . لکن مشار الیه امر دنیا ایچون کیمسەیه سرفرو ایتمز بینیاز وعالیجناب برذات اولدیغندن اصلا فتور کتورمیەرك قسمت ازلیەیه رضاداده اولدیغی حالده خانەسنده مقیم ومتمکن اولدی . هرنەحال ایسه (فان الیسر یأتی بعد عسر) مفادی ظاهر اولەرق سکسان ایکی تاریخنده اناطولی قاضیعسکری وسکسان التی سالنده صدر روم وسکسان طقوز شوالنده شیخ‌الاسلام اولوب ایکی سنه یکرمی اوچ کون مقداری مشیختدنصکره انحراف مزاجی حسبیله معزول ونشاط آباده متصل اولان ساحلخانەسنده مداوات ایله مشغول ایکن تبدیل هوا ضمننده بالاستیذان محل مرقومدن اصل کندو ساحلخانەسی اولان میرکون اوغلی یالیسنه نقل ایدوب چندروز مرورنده صلات صبحی ادا اثناسنده مندره اتکا ایدوب اسم جلالی زیور لسان ایدرك روح روانی واصل روضۀ رضوان اولدی .

استانبول قاضیلغندن منفصل ومطالعۀ کتب ایله مشتغل اولان مرحوم صدراعظم حسن پاشا زاده سید محمد سعید افندی برایکی آی مقدم درون استانبولده ظهور ایدن وبادن خوفله روم ایلی حصارنده واقع ساحلخانەسنه فرار ایتدکده علت مذکوره بعض اتباعنده ظهور ایتمکله اورادن دخی قارشوسنده واقع بهایی کورفزینه کذار ایتمشیدی . عاقبةالامر قورقدیغنه اوغرایوب رجبك اون‌التنجی کونی مطعونا وفات ایلدی .

متوفای مشار الیه قرقیدی تاریخلرنده یکیچری اغالغندن صدر اعظم اولان سید حسن پاشا صلبندن تولد ایدرك اللی درت سنەسنده پدری یکیچری اغاسی‌اولدیغی هنکامده زعامتله بکام قانمشیدی .

لكن پدری صدر اعظم اولوب کندیسی دخی طریق تحصیل علومه سالك اولدیغندن اللی التی سنه سنده مدرس ویتمش درت سنه سنده غلطه ملاسی وسکسان سنه‌سی اواسطنده مصر قاهره قاضیسی وسکسان بشده مدینهٔ منوره ملاسی وطقسان سنه سنده استانبول قاضیسی اولوب بعد العزل بر وجه محرر بواثناده ختم رسالهٔ حیات ایدوب کوك صو حوالیسنده بنا کرده‌سی اولان چشمه‌نك صفه سنده دفن اولندی . کلمهٔ تهلیله دائر بر رساله‌سی وسورهٔ زلزالی تفسیر صورتنده بر کوزل مقاله‌سی واردر . وفن آداب مناظره دن کلنبوی اسماعیل افندینك تألیف کرده‌سی اولان متن اوزرینه محققانه بر شرح یازمشدر .

پادشاه انام حضرتلری والدهٔ مرحومهٔ محترمه‌لری رابعه سلطان نامنه اولمق اوزره استاورز ایله چنکل کویی میانه‌لرنده واقع بکار بکی سراینك خرقهٔ شریفه اوطه‌سی برنده بر جامع شریف انشا واحیاسنی اراده ایدوب طقسان بر سنه‌سی صفرینك یکرمی دردنجی پنجشنبه کونی وضع اساس قلنمشیدی . اشبو رجب شریفك بشنجی چهارشنبه کونی قرین حسن ختام اولمغله یکرمی برنجی جمعه کونی ذات حضرت شهنشاهی بلا رسم صلات جمعه‌یی جامع مذکورده ادا ایدوب بعد ازین والدهٔ شاه جهان رابعه سلطان جامعی نامیله یاد اولنمسنی فرمان بیوردیلر .

جامع مذکورك ختامنه مورخ انوری افندینك نظم ایتمش اولدیغی تاریخدر .

سویلدی زوار تاریخك ایشتدم انوری * اولدی حقا جامع عبد الحمید خان سجده‌كاه

بر مقتضای وقت وحال مصر قاهره ده بر وزیر خجسته تدبیرك بولنمسی مهم اولدیغنه وبوندن اقدم ریاستدن عزل ایله قبریس آطه سنده اقامته مأمور اولان اسماعیل رائف بك افندی صغر سنندنبرو مناصب دیوانیه‌یی دور ایدرك دائرهٔ مصالح مهمه ایچنده ادارهٔ امور وتدبیر مصالح جمهور ایله نشو ونما بولمش ونیجه مواد دقیقه‌نك تنظیم وتسویه‌سنه موفق اولمش اولدیغندن هر درلو مصالح جسیمه‌نك حسن تسویه‌سنه اقتداری معلوم ومسلم شهریاری بولندیغنه مبنی اوله‌جه جزیرهٔ مذکوره دن ساقز آطه سنه نقل وجلب ایله تطییب وتلطیف بیورلدقدنصکره شعبان شریفك بشنجی کونی عهده‌سنه رتبهٔ والای وزارتله مصر قاهره ایالتی توجیه اولنوب اقتضا ایدن خلعتی مخدوم مکرملری مدرسین کرامدن عصمت بك افندی‌یه وکالةً الباس اولندی .

* تتمه *

افندیء مومی الیه دور سلیم خانیده افاخم صدور عظامدن اولوب مدت مدیده مجالس مکالمه ومشاوره ده بولنان عصمت بك افندیدرکه وقتمزده درکاه حقایق آکتناهی کافهٔ اصحاب معارفك مطاف وپناهی ومطالعه خانه‌سی عالمك اك بیوك

(کتبخانه‌سی)

کتبخانه‌سی اولان فذلکهٔ فضائل ومعارفندی خبر خبیر محقق وعلامهٔ مدقق شیخ الاسلام سابق عارف حکمت بك افندی حضرتلرینك پدرلریدر واشبو تألیف ایتدیکمز تاریخ اول کتبخانه دن جمع واقتباس اولنمقده اولدیغندن صره‌سی کلدکجه بوخاندان معارف نشانك اوصافی کمال افتخار ایله زیور صحایف تذکار قلنور .

* قطعه *

لوکان فی بابه للفضل مفخرة * الفت فی مدحه الفا من الکتب
لکنه البحر فی کل العلوم فما * اهداء در الی بحر من الادب

* تبدل صدارت ودیکر بعض توجیهات *

صدر اعظم دارنده‌لی محمد پاشانك صدارتندن اقدم دقیقه شناش وکارکذارلق ایله اشتهارینه مبنی درکاه عالی قپوجی باشیلغندن دفعةً صدر اعظم کتخدالغنه وچوق کچمکسزین مقام صدارته کتورلمشیدی . وفی‌الواقع پك دکرلی بر ذات ایدی . لکن قره سلحدار ایله اویوشه‌میوب بو جهتله کندودن مأمول اولان حسن خدمته موفق اوله‌مدیغندن بشقه چند روز مقدم وفات ایدن خزینه دارینك سوزلرینه فریفته اوله‌رق انك القاسیله کندوسندن توجه شاهانه‌یی تغییر وتحویل ایده‌جك بعض حرکات نامرضیه وقوعیافته اولدیغندن شعبان شریفك سکزنجی کونی عزل ایله بوزجه آطه‌ده اقامته مأمور اوله‌رق یرینه یکیچری اغاسی اولوب اوته‌دنبرو استقامت ودرایتله مشتهر وبوآنه‌دك بولندیغی خدمات دولت علیه‌ده حسن سلوك وموفقیتی ظاهر اولان محمد اغا مسند صدارته کتورلدی .
بوکا دائر صادر اولان خط همایون دارنده‌لی محمد پاشانك اسباب عزلنی متضمن اولدیغندن صورتی ذیلده (١١) رقمیله ایراد اولنور .
مشار الیه محمد پاشانك احوال سابقه‌سنه قیاساً هرکس کندوسندن حسن خدمت مامول ایدردی . لکن سلفی دارنده‌لی محمد پاشانك صدارتی بحثنده ذکر اولندیغی وجهله انك عدم موفقیتنی ایجاب ایدن بعض سببلردن طولایی بونك دخی یوزآقانی ایله خطوب جسیمهٔ صدارت التندن چیقه‌میه‌جغی وارد خاطر ایدی .
صدر عالی مکتوبجیسی اولان نامق افندینك صدر سابق دارنده‌لی محمد پاشایه کمال تعلق اولدیغندن حسب الایجاب عزل ایله یرینه بیوك تذکره‌جی الحاج مصطفی افندی زاده مکتوبیء صدر عالی باش خلیفه‌سی عبد الله افندی مکتوبجی اولدی .

ترسانهٔ عامره امینی مصطفی افندینك قره دکزه چیقارلمش اولان دونمای همایونك اکمال لوازم وتجهیزنده وترسانهٔ عامره‌نك خصوصات سائره‌سنده وقوعه‌کلان حسن خدمتی نزد شاهانه‌ده قرین قبول اوله‌رق مکافات اولنمسی ملتزم شاهانه اولمغله بوکره عهده‌سنه صدراعظم کتخدالغی بالتوجیه یرینه سلفی سلیمان فیضی افندی بجایش صورتیله ترسانهٔ عامره امینی نصب اولندی .

خنکار قپوجیلر کتخداسی سلحدار شهریاری برادری السید مصطفی اغانك فی‌الاصل خاکپای شاهانه‌یه خدمت سابقه‌سی اولمق حسبیله حقنده توجه پادشاهی برکمال اولمقدن ناشی جالس سریر سلطنت اولدقلرنده چوق کچمکسزین کندویه خاصه سلحشورلغی وبعده قپوجی باشیلق احسان ایدوب قپوجیلر کتخداسی ایتمشیدی . بوکره دخی مصاهرت شاهانه‌لری شرفنه نائل ایتمك ارادهٔ علیه‌سیله برادرلری مرحوم سلطان مصطفی خان حضرتلرینك کریمهٔ محترمه‌لری اولوب رسیدهٔ اوان ازدواج اولان‌شاه سلطان علیة الشان حضرتلرینه نامزد بیوردقلرندن شعبان شریفك یکرمی دردنجی چهارشنبه کونی اغای مشارالیهه حضور آصفیده ابتدا رقه ایالتیله رتبهٔ والای وزارت خلعتی الباس اولندقدنصکره صهریت سنیه ایچون دخی بول یکلو سمور کورك کیدیرلدی . ویرینه مطبخ عامره امینی اولان الحاج سلیم اغا کتخدای بوابین شهریاری اولوب مطبخ اماتی دخی سابقا مطبخ امینی اولان یکیشهرلی ابراهیم افندی‌یه توجیه اولندی .

چند روز مرورنده مشارالیه مصطفی پاشا عهده‌سنه نشانجیلق توجیهیله آستانه‌نشین اولدقدنصکره رمضان شریفك اونجی خمیس کونی اختیار اولنان وقت مسعودده شاه سلطان حضرتلری طرفندن قزلر اغاسی وداماد پاشا طرفندن قپو کتخداسی وکالتلریله عقد نکاح اولندی وبرمدت مرورنده یعنی شوالك اون بشنجی پنجشنبه کونی عروس آلایی ترتیب اولنه‌رق آلای سوار اولان صدراعظم وشیخ‌الاسلام وسائر وکلای فخام وعلمای اعلام وبالجمله رجال وکبار وخواجکان دیوان همایونك صاحب منصب اولنلری وقپوجی باشی اغالر شاه سلطان حضرتلرینی حرم همایوندن الوب آلای والا ایله جبه خانه وصغوق چشمه وشنکل حمامی طریقیله آت میداندن بیك خانه صوقاغندن دیوان یولنه واندن صالحه سلطان سرایی اوکندن چغاله زاده قوناغی جوارنده واقع سرای سلطانی‌یه کتوردیلر فرداسی عبدالحمیدخان حضرتلری صلات جمعه‌یی بعدالادا شاه سلطان حضرتلرینك سرایینی بالتشریف داماد پاشایه بول یکلو سمور کورك الباس واحسان بیوردیلر . داماد پاشا طرفندن دخی خواص خدام شاهانه‌یه قرق اللی قدر ساعت اهدا

(اولندی)

اولندی . وبعدالعصر ذات حضرت شهنشاهی داماد پاشا طرفندن عرض وتقدیم اولنان اسبنه سوار اولوب سرای همایونه عودت بیوردی .

ارەسی چوق کچمکسزین داماد پاشا حقنده تجدد توجهات شاهانه آثارندن اولمق اوزره منصبی اولان رقه ایالتی آیدین سنجاغنه تحویل اولنمغله منحل اولان رقه ایالتی بندر باش بوغی وزیر سید حسن پاشایه وایچ ایل سنجاغی سابقا مصر والیسی صدراسبق محمد عزت پاشایه توجیه اولنمش وصدرسابق دارندەلی محمد پاشانك دخی وزارتی ابقا اولنەرق اینەبختی محافظی تعیین قلنمشدر .

ایکی سنەدنبرو شق‌اول دفترداری اولان حسن افندینك حسب‌الایجاب عزلی ملتزم پادشاهی اولدیغندن رمضان شریفك اون التنجی کیجەسی عزل اولنوب یرینه امور مالیەجه مهارتله شهرتشعار اولان السید الحاج مصطفی افندی نصب اولندی .

* بعض وفیات *

همشیرهٔ پادشاه زمان صالحه سلطان حضرتلری علت استسقادن اسیر فراش اولەرق آخر نفسلرنده ایوبده‌کی ساحلسراینه نقل ایله تبدیل هوا ایتمکه میل ورغبت ایدوب انجق عربەیه وجودینك تحملی اولمدیغندن تخت‌روان ایله شهر رمضانك اون طقوزنجی بازار کیجەسی مذکور ساحلسراینه نقل ایتدکده اول کیجه دارآخرته انتقال ایدوب وفاتی خبری صدراعظمه کیجه ساعت اوچده واصل اولدی فرداسی نعشی ابا ایوب انصاری جامعنه کتوریلوب شیخ‌الاسلام افندی فی‌الاصل اعتذار ایله معفو اولدیغندن اناطولی قاضیعسکری امام اول افندی امامتیله صلاتی ادا اولندقدنصکره جوار حضرت خالدده دفن اولندی .

عبدالحمید خان حضرتلرینك سلطان احمد نام شهزادەلری دخی شوالك یکرمی یدنجی کونی وفات ایدوب اقدمجه تربه ومدرسه بناسیچون طرف شاهانەدن یوز اللی کیسەیه اشترا اولنمش اولان عثمان پاشا عرصەسنده سبیل خانهٔ همایون حذاسنه دفن اولنمشدر .

بیك یوز اون تاریخلری خلالنده سلطان مصطفی خان ثانی حضرتلرینك صلبندن ادرنەده تولد ایتمش اولان صفیه سلطانك سنی سکسانی متجاوز اولدیغی حالده برشدتلی نوازل ایله نامزاج اولوب یدی سکز کون مرورنده وفات ایتمکله سلطان سلیمان خان حضرتلرینك جامع شریفی حظیرەسنده دفن اولنمشدر . ترتیب ایتمش اولدیغی وقفك نماسندن ایا صوفیهٔ کبیر وسلطان محمد وسلطان بایزید ووالدەسلطان جامعلرینه درسیه ووعظیه ودعاکوی وظائفی وفضلهٔ وقفندن حرمین شریفینه سال‌بسال ارسال اولنمق اوزره صره تعیین ایتدکدن بشقه لطفی پاشامحلەسی طرفلرنده مجدداً چشمه بناسیله ماء لذیذ اجرا ایتمشدر. رحمةالله علیها رحمةً واسعة .

* دونمای همایونك قره دكزه خروجی *

بوندن مقدم بیان اولندیغی اوزره قریم اهالیسنه اعانه ضمننده دولت علیه حرب طرفنی ترجیح ایدرك اسماعیل جانبنه كلیتلو عسكر ایله سرعسكر تعیین بیورلدقدن بشقه بحراً دخی جانیك محصلی حاجی علی پاشا قرق بیك عسكر ایله قریم سرعسكری تعیین اولنمش وقرقدن متجاوز سفائن ایله قپودان دریا غازی حسن پاشا دخی اول جانبه كیتمك تداركنده بولنمشیدی .

بناءً علیه اول بهار حلولنده یعنی ربیع الآخر ایچنده دونمای همایون ترسانه‌دن چیقوب قره دكزه كیتمك اوزره موافق هوایه انتظاراً بشكطاش اوكنده لنكرانداز اقامت اولدی . لكن پولتیقه‌جه هوا دكیشوب وكلای دولت علیه حربی كوزلرینه كسدیره‌مز اولدیلر . وچونكه روسیه‌لولر بزم عسكرمزك قریمه دخولی مادهٔ نزاع اولان سربستیت تعبیرینه تاتاری الشدیرمق ایچوندر دیو ادعا ایله نقض عهددن تبرئهٔ ذمت ایدوب اقدمجه موسم شتاده اولطرفه كوندرلمش اولان دونمای همایونه عدم تعرضله دخی بودعوالرینی تأیید ایتمش اولدقلرندن اكر طرف دولت علیه‌دن كوندریله‌جك عساكر طوغریدن طوغری‌یه قریمه كیروبده دفعةً محاربه‌یه مباشرت ایتسه‌لر اهالیسی پایمال اوله‌جغندن بشقه حالا برقیل ایله مربوط اولان امر مصالحه‌یی دولت علیه نقض ایتمش اولور دیو اول امرده قریم سرعسكریله قپودان پاشا قریم اطرافنده كندولرینه برمحلی مرسا واقامتكاه اتخاذ ایتدكلرندنصكره اولطرفده اولان روسیه جنرالنه مصلحت آمیز مكتوبلر یازه‌رق بلامحاربه روسیه عسكرینك قریمدن چیقارلملرینه سعی وهمت ونقض عهد تهمتی طرف سلطنت سنیه‌یه اسناد ایتدیرمیه‌جك صورتده حركت ایلملرینی وایجاب ایدرسه بعض مواد مذاكره‌سنه مرخص اولملرینی مناسب كوردیلر .

بناءً علیه ایكیسنه دخی اولوجهله تنبیه وتوصیه اولنه‌رق یدلرینه بین الدولتین دستورالعمل طوتیلان عهدنامه‌نك بر صورتیله بر قطعه رخصتنامه اعطا اولندی .

دولت علیه مقدما بیاغی اعادهٔ حرب یولنه كیرمشیكن مؤخراً بویله موقع تردده قالمسی بوندن ناشی ایدیكه سكسان ایكی سفرنده له مسئله سندن طولایی مضرات آتیه‌یی ملاحظه ایله دولت علیه‌یی محاربه‌یه تشویق وترغیب ایدن فرانسه‌لو بودفعه استانبولده مقیم ایلچیسی واسطه‌سیله عكسنی اخطار وهر نصل اولورسه اولسون

محاربه و منازعه‌نك دفعه سعی بیشمار ایدوب دول سائره ایلچیلری دخی صیق صیق یه هر بری برطرفی ترجیح ایله دولت علیه‌یی کندو غرضلرینه موافق اولان صورته ترغیب ایتدکلرندن دولت علیه برحال تردد ده قالمق لازم کلدی . حتی بواثناده روسیه ایلچیسی سفری ایما ایله مملکتنه عودت ایده جکنی افاده ایتدکده وکلای دولت علیه طرفدن کیتمسی تجویز اولنه‌مدیغی مثللو لا ونعم برجواب قطعی دخی ویریله‌مدی . دولت علیه‌نك برتردد واشتباهی روسیه‌لولره بادیٔ جسارت اولوب برقاتدها قریمده یرلشه‌رك دعوالرنده اصرار وظاهر حالده سربستلکنی ادعا ایتدکلری قریم ایچنده آقچه قوتیله وکوناکون وعد ووعیدلر ایله یکیدن یکی‌یه جلب وتدارك ایتدکلری طرفدارلری واسطه‌سیله فضولی تحکم وتغلبه ابتدار ایتدیلر .

واکرچه مقدمه ده بیان اولندیغی وجهله سفر عقیبنده روسیه‌لونك امور داخلیه‌سی مشوش اولدیغندن قترینه‌نك دخی حرب وقوعی بروجهله مرضیسی دکل ایدی . انجق بوراسنی بللو ایتمیه‌رك واصلا صورت تردد کوسترمیه‌رك تدارکات سفریه‌یه مبادرت ایدوب برطرفدن دخی درلو تدابیر وتشبثات ایله محاربه‌یی منع ودفع ایتدیره‌رك حیله وصنعت ایله دیلدیکنی اجرایه چالیشوردی . لکن چه فائده اول وقت وکلا ایچنده روسیه‌لونك حال وحیله سنه واقف اوله بیله‌جك برذات اولمیوب اولسه بیله بین‌الوکلا اتفاق اولمدیغندن ودول سائره سفراسی دخی بروجه محرر بر صورت القا ایده کلدکلرندن کمسنه برطرفی ترجیح ایله اوزرینه مسئولیت الەمزدی بوحاللردن روسیه‌لولر پك چوق استفاده ایتدیلر .

اما فرانسه‌لونك مقدما دولت علیه‌یی سفره تشویق ایتمشیکن بودفعه عکسنی اخطار ایله تالیف ذات البینه چالشمسی بوکا مبنی ایدی که برمدتدنبرو روسیه ایله انکلتره بیننده مربوط ومستحکم اولان شیرازهٔ اتحاد وموالاتی فرانسه‌لو چکه‌میوب بونی حل وفسخ ایده جك برسبب ارامقده اولدیغندن وخصوصیله بواثناده امریقا مسئله سندن طولایی فرانسه‌لو ایله انکلتره‌لو بیننده سفر وقوعنه مبنی فرانسه‌لو هیچ اولمز ایسه روسیه‌لونك کندو علیهنه حرکت ایتمسی اندیشه سندن امین اولمق امنده بولندیغندن روسیه‌یه عرض خدمتله برجمیله کوسترمك فرانسه دولتنك مصلحتی ایجابندن اولمغله قترینه‌نك مرضیسی اولمیان عثمانلو سفرینك دفعه دامن درمیان اولمشیدی .

بواثناده نمچه وپروسیا دولتلری بیننده دخی جنك وجدال وقوعه کله‌رك اول طرفلرده دخی غائلهٔ حربیه ظهور ایتدیکندن اوروپا دولتلرینك قریم مسئله سنه

مداخله ایده جك وقتلری اولمدقدن بشقه هر بریسی روسیه‌لویی کندی مصلحتلرینه اماله وتشریك ایچون قریم نزاعی تیز الدن بتوبده روسیه‌نك آزاده قالمسنی استرلردی . اشته بو اوروپا قازیشقلغنك دخی روسیه نك اصولنه ودولت علیه ایله اولان معامله سنه خیلی مدخلی اولمشدر .

والحاصل وکلای دولت علیه بو مسئله‌یه بر نتیجه وقرار ویره میه‌رك بو حال اوزره قپودان پاشا بشکطاش اوکنده موافق هوا انتظارنده اولوب بحکمة الله تعالی قرق کوندن متجاوز هوا دخی مخالف اسمکله عساکر ومهمات ایله مملو دونمانك بو قدر مدت هوا انتظارنده قالمسی دخی هرکسه بشقه جه بر حیرت ویرمشدر .

بناءً علیه مدینهٔ منوره اهالیسنك عظماسندن اتفاقا بو اثناده درسعادته کلمش اولان حافظ بخاری ابو الطیب افندی سرای همایونه دعوت اولنوب التی یدی نفر رفیقلریله خرقهٔ شریفه اوطه سنده بخاریٔ شریف قرائتنه مباشرت ایتدیرلدی . روایت اولندیغنه کوره عبدالحمید خان حضرتلری اثنای قرائتده کاه کاه استماعه قیام ایدوب روح پرفتوح نبوی‌یه صلوات شریفه اهدا ایدرك جناب حقه دعالر ایلر ایمش هنوز بخاریٔ شریف نصف اولمدن اثر معجزهٔ نبویه اولمق اوزره موافق روزکار اسوب دونمای همایون صوب مقصوده حرکت ایلدی .

قپودان پاشا دونمای همایون ایله سینوبه واروب سرعسکر پاشا ایله ملاقات ایتدکدنصکره برلکده سینوبدن دخی رجبك اون دردنجی وتموزك یکرمی‌یدنجی کونی حرکت وموافق هوا ایله برکون ظرفنده صوغوجق قلعه واناپه صولرینه مواصلت ایتدکلرنده مقتضای تعلیماتلری اوزره روسیه جنرالنه شوماَلده برمکتوب یازدیلر که تاتار سربست ایسه روسیه عسکرینك قریمده بوجمعیتلرینی وقره دکزده دونماسنك کشت وکذارینی موجب برشی یوقدر واکر بزی تاتار دعوت ایده‌یور دیر ایسه‌کز شمدی‌یه دك کرك اهالیٔ قریمك وکرك طمان وقوبان وحوالیسنده ساکن بو قدر سلاطین جنکیزیه وامرا وقبائل وعشائرك درعلیه‌یه قرق الّی قطعه‌دن متجاوز محضرلری کلوب سزدن وشاهینکرایدن اشتکا وفریاد وامام المسلمین وخلیفة الموحدین طرفلرندن استعانه واستمداد ایده‌یورلر وتخلیصلرینه قیام واجب اولمق حسبیله طرف پادشاهیدن عساکر ودونما ایله مأمور اولدق اشته بز وارمق اوزره‌یوز وحال بویله ایکن ینه مقصود دولت علیه اصلاح اولمق ملابسه‌سیله سزك عسکریکزه طوپ وتفنك آتمازز ولکن یناشاجغمز یرلرده وصو الهجغمز محللرده عسکریکزدن ممانعت واقع اولور ایسه حاصل اوله‌جق صورت مکروهه‌یه سز سبب اولمش اولورسز ومادامکه عساکر اسلامیه روسیه

دولتك حدودینه وضع قدم ایتمیه ممالك اسلامیه‌دن اولوب ده عهد نامهٔ همایون وشرع
شریف مقتضاسنجه جهت جامعهٔ خلافت تقریبیله تبعیت معنویه‌لری مقرر اولان
تاتار دیانت شعارك مملكتلرینه لاجل المساواة دخولمز دن فسخ صلح لازم كلز .
اشبو مكتوبی كوتورن آدملر قریمه واردقلرنده قرق كون قرانتنه بكلمك لازمدر
دیو روسیه عسكرلری طرفـدن جواب ویرلمكله بوصورتده صو الق ایچون
قریمك هر نه طرفنه یناشیله‌جق اولور ایسه بو بهانه ایله روسیه‌لولر ممانعت
ایده جكلری وجبراً صو آلمغه ابتدار اولندیغی حالده حربی منتج اوله‌جغی معلوم
اولدیغندن قپودان پاشا كیفیتی درسعادته تحریر واشعار ایدوب بوبابده قطعی
المفاد برامر كوندرلمسنی استدعا ایتدیلر . وچونكه وكلای دولت علیه حرب
وصلح بیننده متردد كورینوب بوصورتله قپودان پاشا مأمور ومرخص قلنمشیدی .
اما روسیه دولتی محارب كورینوب ایچ یوزندن حربی استمدیكندن حربسزجه
قریم نزاعنك تنظیم وتسویه‌سی ماتزمی ایدی . الحاصل سفر عقیبی اولدیغندن
دولت علیه سفردن احتراز ایتدیكی مثللو بوخلالده قترینه‌نك دخی محاربه بروجهله
ایشنه الویرمز ایكن سفر سابقده حربا غالبه ایتدیكی مثللو بو كره دخی محاربانه
ولا ابالیانه طاورانوب پولتیقه‌جه غلبه ایدرك تحصیل مرام ایتمشدر .
شویله‌كه قپودان پاشا ایله مكالمه‌یه رومانجوف نام جنرالی تعیین ایتمش ایسه‌ده
روسیه‌لولر دسیسه كارلقله مراملرینی اجرادن فراغت ایتمیوب طرف دولت علیه‌دن
دخی مراملرینه مماشات ممكن اوله‌مدیغندن كرك قپودان پاشانك وكرك رومانجوفك
مأموریتلرندن برثمره كوریله میوب كوندن كونه بینلرنده برودت زیادلشمكله
قپودان پاشا برمنوال محرر استانبولدن ارادهٔ قطعیه ورودینه منتظر اولدی .
مؤخراً سرعسكر وقپودان پاشالره خطاباً قطعی المفاد برقطعه فرمان كیدوب
شویله‌كه طوغری قریمه یاطمانه كذار ایله اكر روسیه طرفندن تعرض ووقوع
بولمزسه برمحلده اردو قوروب متیقظانه اقامت ایلملری وروسیه‌لو طرفندن
ممانعت وقوعه كلورسه قطعاً وقاطبةً اندیشه وتردد ایتمیوب ونقض عهد موسقولودن
اولدیغنی بیلوب حول وقوت رب العالمینه توكل وروحانیت پیغمبری‌یه توسل ایله
واردقلری محلك فتح وتسخیرینه مباشرت ایتملری فرمان اولندی . لكن كندولرینه
بوفرمانك وصولنه‌دك دریا موسمی دخی كچر كبی اولمشیدی . هرنه حال ایسه بونك
اوزرینه صوغوجق قلعه‌سی پیشكاهندن حركتله قریمه عزیمت ایتدیلر . كفه
حوالیسنه كلدكلرنده روسیه دونماسنه تصادف اولنوب روسیه‌لولر دوستانه معامله
ایله دونمای همایونك وراسندن كچوب كیتدی . دونمای همایون كفه اوكلرینه

كلوب خارجه عسكر اخراجيله تحصن ايده‌جك بر ير تفتيشنده ايكن روسيه‌لولر طاعون علتنی بهانه ايدرك قريمه چيقدقلرندن آزرده اوله جقلرينی بيان ايله بو كيفيتك اوچ قوناق ايلروده اقامت اوزره بولنان جنراللرينه افاده اولنمسی لازم كله جكنی ايراد ايتملريله قپودان پاشا وسرعسكر پاشا جنرالدن خبر ورودينه منتظر اولديلر . بواثناده كوز موسمنك ايام معدوده‌سندن اولوب كستانه قره‌سی ديمكله مشهور اولان فورتنه ظهوراتمكله دونمای همايون كفه پيشكاهندن آچيله‌رق حركت قسريه ايله غرۀ شهر رمضانده سينوب ليمانه كيرمكه مجبور اولدی .

* عودت دونمای همايون *

منوال مشروح اوزره دونمای همايون سينوب ليماننده لنكر انداز اولديغی درسعادته انها اولندقده چونكه دكز موسمی كذار ايدوب دونمای همايونك ترسانه‌يه ربط اولنمق وقتی كلديكندن دونمای همايون درسعادته كلمكه مأمور اولمغله سينوبدن حركت ايدوب رمضان شريفك يكرميسنده بوغازه واصل وآخر رمضانده ترسانه‌يه داخل اولدی .

لكن روسيه تجار سفاينه كوز آلشمامش اولديغی حالده بواثناده كويا بتون بتون قره دكزی ضبط ايتمش كبی كميلرينك درسعادته پيدرپی كلوب كيتمسی وهنوز قريمك سربستيتی هضم اولنمامشيكن روسيه‌لونك اولطرفده بويله مغرورانه تسلط وتغلب ايتمسی ملت اسلاميه‌يه غايت آغر وبحكمة‌الله اثنای سفرده وقوعه كلمش اولان هزيمتلر ايله قينارجه معاهده‌سنك فنالغی مخطر اولديغندن روسيه‌لودن اخذ انتقامه خلقك حرص وخواهشی بركمال اولمغله دونمانك بويله بلا محاربه عودتی استانبول ايچنده موجب قيل وقال اولوب حتی ايكی نفر قليونجی روسيه ايلچيسنی اعدام قصديله اوزرينه هجوم ايتدكلرنده طوتيلوب قپودان پاشا طرفندن تأديب اولنمشلر ايدی . خلقك روسيه‌لو حقنده بغض وعداوتی باقی وكوندن كونه مترقی ايدی .

وقينارجه معاهده سنجه افلاق وبغدان رعاياسی حقنده بعض امتيازات ويرلمش اولديغی جهتدن طونه سواحلندن برچوق رعايا ترك وطن ايدرك مملكتينده اتخاذ مسكن ايلدكلرندن بشقه مملكتينك بتون بتون سربست اولمسنه مقدمه اولمق اوزره بواثناده روسيه‌لو مملكتين بكلرينك بردرلو عذر وبهانه ايله عزل اولنمالرينی تكليف ايتديكندن بوكيفيت دخی دولت عليه‌يه پك كران كلمكله بين الدولتين برودت زياده‌لشه‌رك ينه حرب اماره‌لری ظهوره باشلدی . ودولت عليه اسكله‌لرنده نقدر روسيه تجار سفائنی بولنديسه توقيف اولندی .

(بناءً)

بناءً علیه قتربنه بوانثاده ایران وکیلی زند کریم خان ایله محاربه ایدوب روسیه‌لو روم ایلی جانبندن وکریم خان اناطولی جانبندن ممالك دولت علیه‌یه هجوم ایتمك اوزره اتفاق ایتمش واشته بواتفاق قترینه‌یه اپجه جسارت ویرمشدر . کلهلم عراق وایران وقایعنه .

* وقایع عراق وحوادث ایران *

کچن طقسان برسنه‌سی وقایعی صره‌سنده بیان اولندیغی اوزره بصره‌نك استخلاصی امرنده بغداد والیسی عبدالله پاشانك رخاوتی رونما اولدیغندن بغداد قپو کتخداسی سلیم سری افندی اردو ناظری نصب اولنه‌رق بغداده کوندرلمش اولوب سلیم افندی ایسه عبدالله پاشا خزینه‌داری اولان عجم اوغلی محمد بك ایله ذوق وصفایه قویلوب بصره مصلحتی اونودلمشیدی . عالم ابك امواج نشئه ونشاطی اره‌سنده برارالق دولت علیه‌نك بصره خبرینه منتظر اولدیغی خاطرلره کله‌رك بعض هوشمندان ایله بالمشاوره ویریلان قرار اوزره شاویزاده محمد بك کریم خان نزدینه کوندرلمشدر .

مومی‌الیه محمد بك ایرانی‌الاصل اولوب کوله‌من اوجاغنده پرورش بولمش وکیدرك عبدالله پاشایه خزینه‌دار اولمش ایدی . وعبدالله پاشانك محرم اسراری اولوب سلیم سری افندی‌یه هدایای کرانبها تقدیم ومزاجنه کوره مجلسلر ترتیب ایدرك انی دخی جلب ایله نفوذجه عبدالله پاشا کتخداسی اولان اسماعیل کهیه‌یه غلبه وسخی الطبع اولدیغی جهتله بغدادجه بعض طرفدارلر دخی پیدا ایلمشیدی . لکن بغدادجه کهیه‌لر والیلکه ملازم اولوب محمد بك دخی وزارت وریاست سوداسنده بولندیغندن کهیه اولمق املنه دوشمشیدی . سلیم سری افندینك شفاعتی اوزرینه عبدالله پاشا بلا موجب اسماعیل کهیه‌یی عزل ایله یرینه محمدبکی نصب وحل وعقد اموری یدینه تسلیم ایتمشدر .

عبد الله پاشا مرض استسقایه مبتلا اولوب واطبا طرفندن هر نقدر تداویسنه اعتنا اولنمش ایسه‌ده مفید اولمیوب بوانثاده وفات ایلدکده محافظهٔ آسایش بلده ایچون جمله‌نك اتفاقیله سلیم سری افندی والی قائممقاملغنه انتخاب اولنمش ایسه ده سابق ولاحق کتخدالر یعنی اسماعیل ومحمد کهیه‌لردن هر بری والیلك ادعاسنه قیام ایدوب خلق دخی ایکی طرف اوله‌رق درون وبیرون بغدادده محاربه‌یه باشلادیلر .

سلیم افندی محمد کهیه طرفداری ایسه ده غوغا بیویوب اوکنی آله‌مدیغندن اوزمان

دشخروده بولنان شاویزاده سلیمان بکی دعوت ایدوب سلیمان بك بغداده کلدکده طرفینه نصیحت ایدرك آتش فتنه‌یی باصدیردی .
ایشته بو صره‌ده شاویزاده محمد بك دخی شیرازدن عودت ایدوب کریم خان طرفندن حیدر خان نامنده بر ایلچی ایله برلکده بغداده کلدی . سوزده امر مصالحه بیتمش و بصره‌نك تخلیه‌سی ایچون شیرازدن امر کیتمش فقط بعض شروطه مربوط ایمش . بوکا دائر حیدر خان النده بر ممهور نامه اولوب انجق عبد الله پاشا نامنه اولدیغندن مهرینك فکی بر وزیرك وجودینه منوط ایمش . مصالحه‌نك اصلی وار ایسه حال حاضرده فائده‌سی یوق . حالبوکه سلیمان بکك همتیله اویوتمش اولان فتنه اوچ کون صکره اویانمش وهرکس کندو باشی قایغسنه دوشمشدر .
عبد الله پاشانك وفاتنده محمد واسماعیل کهیه‌لر کندو طرافدارلرینه بر قطعه محضر یاپدیروب باب عالی‌یه تقدیم ایلدکلری کبی کرکوك والیسی حسن پاشا دخی بغداد والیلکنی استدعا ایتمکله بغدادك طالبی اوچ واوچندن برینك ترجیحی کوچ اولمشیدی . نهایت حسن پاشا بالترجیح اشبو طقسان ایکی سنه‌سی ربیع الاولنك بشنده بغداد وبصره ایالتلری انك عهده‌سنه توجیه اولنوب مژده‌جیسی بغداده واصل اولدیغی کبی طرفین چکیلوب امن وآسایش بلده عودت ایلمش ایسه ده بغداد یکیچری اغاسی ومطره‌جی کبی فساد باشیلر دشخرویه فرار ومحمد کهیه قولنده بولنان لوندلر چیقوب بعقوبه‌ده خیمه نشین اولان محمد خلیل اوغلی احمد اغا یاننده قرار قیلدیلر . و بو احمد اغا فی الاصل حسن پاشانك باش اغاسی ایکن اکا کوجنوب یانندن آیریله‌رق متوفا عبدالله پاشایه قپولنمش ایدوکندن حسن پاشایه معارض اولمغله خارج بغدادده برفرقهٔ مخالفه پیدا اولدی .
بوحالده حسن پاشانك سریعاً بغداده اولاشمسی لازم کلورکن کردستان جهتنده ظهور ایدن منازعات ایله مشغول اولدیغندن بغداده ورودی تأخر ایلمشدر .
شویله‌که سنهٔ سابقه وقایعی صره‌سنده بیان اولندیغی اوزره کلبعلی خان عساکرکلیه ایله حدود خاقانی‌یی تجاوز ایله کردستانی تالان ایتدکده بابان متصرفی محمدپاشا کوی سنجاغی متصرفی تیمور پاشا یانینه چکیلوب برادری احمد پاشا ایرانلولر ایله برلکده بولنمغله بابان سنجاغنی ضبط ایدوب عساکر ایرانیه ایرانه عودت ایلمشیدی .
موسم شتا چیقوبده موسم بهار حلول ایتدکده محمد پاشا یرندن حرکت ایله بابان سنجاغنه قریب محلده نصب خیام اقامت ایله احمد پاشا معیتنده عجم عسکری قالمیوب کندوسنك قوتی دخی آز اولدیغندن اوزرینه‌هجوم ایتمك اوزره حسن‌پاشادن‌استعانه ایتدکده حسن پاشا منع ایتمك ایستمش ایسه‌ده مفید اولمدیغندن ناچار معیتنه

(برمقدار)

برمقدار عسكر كوندروب كوى سنجاغى متصرفى تيمور پاشايى دخى انك معيتنه مأمور ايتمكله محمد پاشانك قوتى زياده اولەرق قره چولان اوزرينه حركت ايتدكده احمد پاشانك عسكرى اكا نسبتله پك آز ايسەده لدى التقابل محمد پاشا مغلوب اولەرق عسكرينك چوغى تلف وكندوسى ونيجه متشخص اغالرى وتيمور پاشا اسير اولمغله احمد پاشا درحال تيمور پاشايى اعدام وبرادرى محمد پاشايى سروچك قلعەسنده حبس ايتدكدن صكره استعفاى قصور يولنده حسن پاشايه عرض حال ايدوب اودخى بحسب الضروره عهده سنه بابان وكوى وحرير سنجاقلرينى توجيه ايله خلعتنى ارسال ايتمشدر .

بوصورتله حسن پاشا كردستان غائله سنى برطرف ايتدكدن صكره كركوكدن حركت ايله ربيع الآخرك يدنجى كونى بغداده وصول بولمشدر .

فى الاصل حسن پاشانك باش اغاسى ايكن بروسيلۀ جزئيەدن ناشى كوجنەرك آنك يانندن آيريلوبده مرحوم عبدالله پاشايه قپولنمش اولان محمد خليل اوغلى احمد اغا بالاده مذكور اولان محاربەلر اثناسنده خارج بغدادده بولنديغى حالده ارسال عسكر ايله محمد كهيەيه اعانه ايتمش اولديغندن بواثناده محمد كهيه بغداددن فرار ايله آنك يانه واروب ايكيسى بالاتفاق باشلرينه برطاقم حشراتى جمع ايله اظهار بغى وطغيان ايدرك طرق ومسالكى سد ايلدكلرندن حسن پاشا بوجمعيت عصيانيەيى طاغتمق اوزره بابان متصرفى احمد پاشايى بغداده دعوت ايلمش ايدى . احمد پاشانك ورودى تأخر ايتمكله بر مقدار عسكر ايله كتخداسنى عصات اوزرينه كوندرمش ايسەده لدى المحاربه كيدن عسكر منهزم اولديغندن همان احمد پاشانك حركتنى استعجال ايتمشدر .

احمد پاشانك تأخر ورودينه سبب بوايمشكه محبوس اولان برادرى محمد پاشايى كيروده براقمغه جسارت ايدەميوب قتلنه دخى داعيۀ اخوت مانع اولديغندن متردد قالوب نهايت محمد پاشانك كوزلرينى چيقاردقدن صكره عساكر موجوده سنى استصحاب ايله بغداده كلوركن اثناى راهده فوت اولمشدر .

بونك اوزرينه درحال حسن پاشا طرفندن بابان وكوى وحرير سنجاقلرى مومى اليهمانك كوچوك برادرلرى اولان محمود پاشايه توجيه وخلعتى ارسال ايله بغداده عزيمتى استعجال اولنديغندن محمود پاشا همان بالجمله عسكرينى استصحاب ايله كلمكده اولديغى خبرى لدى الوصول حسن پاشا بغداد عسكريله كتخداسى عثمان اغايى چيقاروب وشاوزاده سليمان بك دخى العبيد آتلوسيله چيقوب محمود پاشا ايله برلشەرك عصات اوزرينه حركت ايله جمعيتلرينى تفريق و برچوغنى اتلاف ايتدكلرندن محمد كهيه ومحمد خليل اوغلى باديه پيماى فرار اولمشلردر .

اسباب مشروحه‌دن ناشی بصره حقنده بر تدبیر اتخاذ اولنه‌مامش اولدیغی حالده بروجه‌آتی بروقعهٔ فوق العاده بصره‌نك استخلاصنه سبب اولمشدر .

* وقایع سنه ١١٩٣ *

بصره‌ده ایران باشبوغی اولان محمد علی خان بصره‌ده کرکی کبی یرلشدکدن صکره جوارنده‌کی عشائر وقبائلی دخی تحت تصرفنه آلمق سوداسنه دوشوب خصوصیله منتفق عشیرتی شیخی ثامری اطاعت وانقیاده دعوت ایتدکده ثامر اظهار مخالفت ایتمکین علی محمد خان ایکی بیك توفنکجی ایله محمد حسین خانی بصره محافظه‌سنه براغوب باقی اون بیك قدر عساکر ایرانیه ایله ثامر اوزرینه حرکت ایتدکده اول امرده ثامر محاربه‌دن اجتناب ایتمك استمش ایسه‌ده علی محمد خان کمال کبر وغرور ایله اوزرینه هجوم ایتدکده منتفق خلقنك اکثری اولاد وعیالنی محافظه قیدینه دوشوب ثامرك یاننده جزئی سواری اولدیغی حالده مقابله‌یه مجبور اولمغین همان قوهٔ موجوده سیله بردن بره قارشوسنه کلان عجم عسکری اوزرینه هجوم کوستردکده ایرانلولر درجنك منهزم وپریشان اولوب عرب آتلوسنك اوکندن قورتلمق دخی قابل اولمدیغندن عساکر ایرانیه‌نك کیمیسی عربك قارغیلرینه صاپلانه‌رق وکیمیسی آتلرك ایاقلری آلتنده چکنه‌رك وکیمیسی شطه آتیلوب بوغیله‌رق تلف اولوب بوصره‌ده محمد علی خان ایله ایکی برادری دخی مقتول اولوب یالکز اوتوز بش قدر آتلولری فرار ایله بصره‌یه جان آته‌بیلمشلردر .

بوندنصکره مرقوم محمد حسین خان معیتنده‌کی عساکر اعجام ایله بصره‌نك محافظه سنه قیام ایتدیکی خبری شیرازه وصول بولدقده صادق خان ینه عساکر کلیه ایله کلوب بصره‌نی محافظه‌یه اشتغال ایتمش ایسه‌ده بوحوادث زند کریم خانك پك زیاده متألم ومتأثر اولمسنه باعث اولوب نهایت تلافیٔ مافات اندیشه‌سیله خسته‌لنه‌رق اشبو سنهٔ مبارکه صفر الخیرینك اون اوچنجی کونی وفات ایتدکده امرا وخانان بربرینه دوشدکلرندن اوچ کون قدر جنازه‌سی میدانده قالدی وشیراز ایچنده برچوق قانلر دوکلدکدن صکره زکی خان جمله‌یه غلبه ایدرك کریم خانك اوغلی ابوالفتح خانی پدری مقامنه اقعاد ایلدی . لکن کریم خانك برادری صادق خان بصره‌ده موجود اولان عساکر ایرانیه ایله ایرانه کیدوب وزکی خانه غلبه ایدوب ابوالفتح خانی اوچ آی حکومت ایتدکدنصکره خلع وبالجمله برادرلریله برابر حبس ایدرك کندوسی حکومت ایرانی ضبط ایلدکده علی مراد

(خان)

خان ظهور ایدوب صادق خان عسکرینه غالب کلدکدن صکره شیرازی محاصره ایلدی . بو محاصره اثناسنده شیراز ایچنده پك زیاده قحط وغلا ظهوره کلوب اهالی کرفتار شدت مضایقه اولملریله صادق خان دفعةً بیك خانه مقداری اهالیی شیرازدن طشره اخراج ایتدیکدن بشقه لاینقطع اوچر بشر خانه اخراج ایتمکده اولوب طقوز آی بووجهله محصور قالدقدن صکره نهایت علی مراد خان جبراً شیرازی فتح ایله صادق خانی قتل ایتدی . وصادق خانك حبس ایتمش اولدیغی ابوالفتح خان ایله برادرلرینی کور ایلدی . بوصورتله صادق خان بصره اهالیسنه ایتدیکنی بولمش وعلی مراد خان دخی جالس سریر حکومت اولمشدر . وایرانك حالی ینه کشمکشده قالوب طرف طرف جنك وجدال وهریرنده اختلال ظهور ایتمکه باشلدی . ونادر شاهك وفاتندن زند کریم خانك ظهورینه قدر ایران اقلیمی اختلال اوزره اولوب کریم خانك اوتوز سنه قدر مدت حکومتنده آسایش حال کوردکدنصکره کریم خانك وفاتیله ینه اختلال صورتلری نمایان اولەرق بر مدت بوحال اوزره کیتمشدر .

مشار الیه علی مراد خان درت سنه قدر شیرازده حکومت ایدوب بیك یوز طقسان سکز سنه سنده وفات ایتدکده یرینه انا بر قرنداشی وصادق خانك اوغلی اولان جعفر خان کچوب اولدخی بش سنه قدر حکومت ایتدکدنصکره مقتول اولمغله یرینه اوغلی لطفعلی خان کچەرك ایکی سنه قدر کشمکش اوزره حکومت ایتمش و بوصورتله کریم خاندنصکره اونایکی سنەقدرایرانده حکومت زندیەجاری اولمش ایسەدەبونلرك بریسی کریم خانك یرینی طوتەمیوب هر طرفده داعیهٔ استقلال ایله نیجه خانلر ظهور ایتمکدن ناشی ایرانده کرکی کبی نفوذ واستقلال کسب ایده ممشلردر .

خصوصیله کریم خانك وفاتندنصکره قاچارقبیلەسندن اغامحمدخان عراق عجم حوالیسنده علم افراز استقلال اولەرق کریم خانك سالف الذکر اخلافیله جنك وجدال ایتمکدن خالی اولمیوب نهایت خاتمهٔ خانان زندیه اولان سالف الذکر لطفعلی خانی بیك ایکیوز بش تاریخنده قتل ایتمکله ایرانده سلسلهٔ زندیه بتون بتون منقرض اولمشدر .

اشبو اغا محمد خان حالا فرمان فرمای دیار ایران اولان دولت قاچاریەنك مقدم ومقدمەسی اولوب خادم خان دینمکله مشهور درکه بروجه مشروح کریم خاندن صکره ظهور ایله رفته رفته کسب استقلال ایدرك عاقبة الامر بالجمله دیار ایرانی ضبط ایله طهرانی کندویه واخلافنه پایتخت اتخاذ ایتمشدر .

وقایع مذکوره بغداد وعجم تاریخلرنده کوریلوب وقایع دولت علیەنك استکناهنه مدار اولمق اوزره بومحله درج اولنمشدر . اما انوری نك بومبحثده واقع اولان افاداتی یالکز زند کریم خانك وفاتی خبری درسعادته واصل اولدقده بصره ایالتنك

ضبطی ایچون بغداد والیسی حسن پاشایه کفایت مقداری مبلغ ایله مؤکد امر شریف ارسال اولندیغی ومؤخراً بصره ایالتی بغداد ایالتنه الحاقاً حسن پاشایه توجیه قلندیغی بیانندن عبارتدر .

هرنه حال ایسه کرك بصره‌یی استخلاص وکرك زند کریم خان ایله روسیه‌لونك ذکر اولنان اتفاقی غائله سندن خلاص ایچون دولت علیه حقنده بوقضیه (مصائب قوم عند قوم فوائد) مؤداسنجه منتج خیر ومنفعت اولمشدر . کلهم بغداد وبصره‌نك احوالنه .

بصره متسلمی سلیمان اغایی برمنوال سابق صادق خان الوب شیرازه کوتوردکده اولوقتدنبرو کوز حبسنده اولدیغی حالده ذاتاً رشد ورویتله موصوف وبو وجهله ایرانیان بیننده دخی معروف اوله‌رق کبار ایران ایله انسیت وخصوصا زکی خانه مناسبت وخصوصیت کسب ایتمش ایدی . برمنوال سابق زکی خان کسب نفوذ ایتدکده صادق خانك کندویه ضد اولمسی حسبیله بصره‌دن کندویه بر خیر اولمیه‌جغی آشکار اولدیغی حالده باتقین آقچه‌یی زکاته صایمق قبیلندن اوله‌رق بصره متسلملکنی سلیمان اغایه توجیه ایتدیروب طرفلرندن ضبط ایتمك اوزره مهماندار ترفیقیله بصره‌یه کوندرمشیدی .

صادق خان ایسه بروجه مشروح بصره‌یی تخلیه ایله ایرانه عودت ایتدکده بصره‌نك والی وحاکمسز قالدیغی خبری بغداده واصل اولدقده حسن پاشا نعمان افندی نامنده برینی بصره متسلمی ایدوب کوندرمش اولمسیله سلیمان اغا حویزه‌یه کلوب واقف حال اولدقده بصره متسلمنك کندو عهده سنه توجیه بیورلمسی حسن پاشایه تحریر وبصره وجوهیله مخابره ایتدکده بصره وجوهی سلیمان اغانك بصره‌یه کلمسنه راضی اولمشلر ایسه ده تامر ایله بینلرنده عداوت قدیمه اولدیغندن بصره‌یه دخولنه تامر مانع اولمش وحسن پاشادن دخی جواب مساعد آله‌مامش اولدیغندن حویزه‌ده اقامتله کیفیتی برتقریبله دولتعلیه‌یه تحریر وبصره‌نك محاصره‌سی اثناسنده کندوسنك جانسپارانه واقع اولان خدمتنه مکافات اولمق اوزره بصره ایالتنك عهده‌سنه توجیه بیورلمسنی نیاز ایتمشیدی .

بوخلالده منتفق عشیرتیله خزاعل عشیرتی بیننده واقع اولان محاربه‌ده تامر مقتول اولوب یرینه کچن منتفق شیخی ثوینی ایله سلیمان اغا بیننده دخی حقوق ومودت قدیمه اولدیغندن ثوینی سلیمان اغایی بصره‌یه ادخال ایله مسلملکده تقریر ایلدی .

متعاقباً سلیمان اغانك درسعادته کوندردیکی تحریرات موجبنجه عهده سنه رتبهٔ وزارتله بصره ایالتی توجیه اولندیغنك فرمانی درسعادتدن کندویه واصل اولدقده

(حسن)

حسن پاشانك رخاوتندن بحثله بغداد ایالتنك دخی عهده سنه توجیه بیورلمسی دولتعلیه دن نیاز ایلمشیدی .

بوأثناده ایسه حسن پاشانك بروجه سابق درکار اولان رخاوت فطریه سی حسبیله درون وبیرون بغداد ده ظهوره کلان اختلالاتك اوکنی کسدیره مدیکندن اهالی کندوسندن متنفر اوله رق بغداد ده وجودینی استثقال وعبد الله پاشا مرحومك کتخداسی اسماعیل اغانك باشنه اجتماع برله کندوسنی بغداد دن قاچردقلرنده حسن پاشا بغداد مضافاتندن خربو نام محله کله رك درسعادته برقطعه عریضه یازوب شویله که سالف الذکر اسماعیل کتخدانك خبث طینتندن بحثله تبدیل اخلاق ایتدیرمك ایچون بعض مأموریتلرده استخدام ایله صورت نوازش وتلطیفنده تجویز قصور ایتمامش ارلدیغندن بوسودا ایله دماغی مختل اوله رق (ع) حب الریاسة داء لادواء له . مؤداسنجه تربیه پذیر اولمامغین نهایت عید فطر مشغولیتنی فرصت اتخاذ ایدرك بغتةً هوادارلریله کندوسنك اوزرینه هجوم ایتمکله ناچار برمقدار آدملریله فراره مجبور اوله رق خربوده اقامت ایتمکده اولدیغی وشقیٔ مرقومه وزارتله بغدادك ویرلسنده محذور درکار ایدوکنی عرض وانها وکندوسنه قوهٔ کافیه ارسال اولنه رق بغداده ارجاع اولنمسنی نیاز واستدعا ایتمکله کیفیت بین الوکلا تذکر اولندقده حسن پاشانك بغداد اداره سنه عدم اقتداری تبین ایتمکدن ناشی اشبو طقسان اوچ سنه سی اواخرنده بغداد ایالتی بصره والیسی سلیمان پاشایه استدعاسی وجهله توجیه اولنوب مؤخراً حسن پاشایه دخی دیار بکر ایالتی احسان بیورلمش ایسه ده چند ماه مرورنده دیار بکرده وفات ایتمشدر .

سلیمان پاشا بغداد والیسی اولدقده ابتدا اشقیانك قهر وتدمیرینه همت ایدرك حسن ادارهٔ مملکته موفق اولمغله اقطار عراقیه یی ینه حالت اولیسنه ارجاع ایلمشدر . نته کیم تفصیلی سنهٔ آتیه وقایعی صره سنده بیان اولنه جقدر .

✻ قریمه دائر روسیه ایلچیسیله وقوعبولان مکالمات ✻

خیلی وقتدنبرو قریم منازعه سنك برحسن صورتله بتورلمسی ضمننده روسیه نك درسعادتده مقیم ایلچیسیله بالدفعات مکالمه ومناظره اولنمش ایسه ده برشیئی مفید اولمامشدر .

بوندن بشقه سنهٔ سابقه خلالنده سابقا اردوی همایون قاضیسی مفتی زاده احمد افندی ورئیس الکتاب سابق ابراهیم افندی ودفتر امینی الحاج عبد الرزاق باهر افندی

بارخصت نامهٔ همایون بوخصوصه مأمور ومرخص اولوب متعدد محللرده روسیه ایلچیسیله عقد مجلس مكالمه ایتمشلر ایسه ده جدال ونزاعك رفع وازاله سی ممكن اوله میوب وبوندن دخی برفائده كوریله میوب دولت علیه ایله روسیه دولتی بیننده اولان برودت برقات دها زیاده اولمشدر .

لكن بالاده بیان اولندیغی وجهله بومسئله نك صلحله بتورلمسی فرانسه دولتنك مصلحتی ایجابندن اولمق حسبیله درسعادتده مقیم ایلچیسی كمال اقدام ایله توسط ایتدیكنه وآنك الحاح وابرامیله طرف دولت علیه‌دن دخی برپارچه‌صورت‌ملایمت ومماشات كوسترلمك لازم كلدیكنه بناءً تكرار عبدالرزاق باهر افندی منفرداً مكالمه‌یه مأمور اوله‌رق آیینه‌لی قواق سراینده روسیه مرخص ایلچیسیله مكالمه یه مباشرت ایتمشدر . وفرانسه ایلچیسنك اثرسعی وغیرتی اولمق اوزره اول امرده دولت علیه اسكله‌لرنده توقیف اولنمش اولان روسیه تجار سفینه لرینك تخلیهٔ سبیللرینه دولت علیه مساعده ایدرك صورت ملایمت كوسترمشدر .

* ولادت سلطان سلیمان *

صفر الخیرك یكرمی سكزنجی چهارشنبه كیجه سی ساعت اوچه قریب صاب پاك شهریاریدن برشهزاده دنیایه كلوب سلطان سلیمان تسمیه اولندی . وبوخصوصده فقرا ورعایا رنجیده وضرر دیده اولمامق ایچون تكلف اولنمیه‌رق فقط هركس دعای دوام سلطنت سنیه یه مداومت ایتمسی ایچون ولادتك تبشیر واعلان اولنمسی فرمان بیورلدی . ومدرسه نشین اولان دانشمندانك استحصال ممنونیتلری ایچون صدر اعظم وشیخ الاسلام طرفلرندن قرقر وصدر روم ایله صدراناطولی ونقیب افندی طرفلرندن دردر واستانبول قاضیسی وامام اول شهریاری ومنجم باشی وكحال باشی افندیلر طرفلرندن برر ملازمت یازلمغه رخصت ویرلدی .

* تنظیم سند درآیینه‌لی قواق *

عبدالرزاق باهر افندی آیینه‌لی قواقده روسیه ایلچیسیله عقد مجلس مكالمه‌یه مباشرت برله وسیلهٔ قیل وقال اولان ماده‌لر عقد اولنان مكالمه مجلسلرنده یكان یكان ایراد وتفصیل وصدراعظم وسائروكلای فخامك انضمام رأیلریله جرح وتعدیل اولنه‌رق وچونكه اصل نزاع سنهٔ سابقه وقایعنده بیان اولنان ملاحظاته بناءً روسیه‌لو

شاهینکرایلك مؤبداً یعنی قید حیات شرطیله قریم خانی اولمسنی التزام ایدوب دولت علیه ایسه مؤبد لفظنك تحتنده مستتر اولان محاذیردن احتراز ایتدیکندن ناشی اولمغین ایکی طرفه محتمل اولان محلولیت حقیقیه تعبیری بولنه رق برقاچ آی ظرفنده طرفینك قبول ایده بیله‌جکی برسند تنظیم قلندی .

سند مذکور ذکر اولندیغی وجهله آینه‌لی قواقده تنظیم اولنمش وقینارجه معاهده سنك بعض موادینی تنقیحدن عبارت بولنمش اولدیغندن آینه‌لی قواق تنقیحنامه سی دیو مشهور اولوب برصورتی زیرده (١٢) رقمیله ایراد اولنور .

داخلی وخارجی دولت علیه‌یی صلحه سوق والجا ایده جك اسباب عدیده اولوب سند مذکور دخی وقت وحال اقتضاسنجه دولت علیه‌نك قبول ایده بیله‌جکی صورتده اولدیغی بین الوکلا تذکر اولنه‌رق خاکپای شاهانه‌یه عرض واستیذان اولندقدنصکره محرم الحرامك اونبجی کونی سرای آصفیده مجلس عمومی عقد اولنوب سند مذکور جمله مواجهه‌سنده قرائت اولندقدنصکره صدر اعظم حضرتلری بالجمله وزرا ورجال ایله اوجاق اغالرینه وشیخ الاسلام افندی حضرتلری دخی جمیع صدور وموالی‌یه خطاباً بو ماده‌لرده مقتضای وقت وحاله کوره ایجاب شریعت مطهره‌یه منافی وقانون سلطنت سنیه‌نك خلافی برشی وارمیدر خاطره خطور ایدن بیان اولنسون وهرکس بیلدیکنی سویلسون دیو حضار مجلسدن سؤال واستجواب ایتدکارنده حاضر بالمجلس اولنلر دخی سند مذکور قینارجه مصالحه سنده قرار ویرلمش اولان ماده‌لردن بعضیسنك تخفیف وتنقیحندن عبارت اولوب اکرچه قریمك سربستیتی مؤید وشاهینکرایلك خانلغی مصدق ایسه‌ده روسیه‌لونك اوزی قیری دیمکله معروف اولان مرعالری دولت علیه‌یه رد واقلاق وبغدان حقنده صورت افراط ومبالغه‌ده ادعا ایتدیکی بعض مواددن کف ید ایتمسنی متضمن اولدقدن بشقه دولت علیه‌یی ایکی سنه‌دنبرو دوچار اولدیغی تدارکات سفریه‌دن وارسته ایده‌جکی جهتله وقت وحال ایجابنجه مناسبدر دیه‌رك هرکس بوصورتله تجدید مصالحه‌یی پسند وتحسین ایتدکدن صکره مأمور تنظیم وتسویه‌سی اولان ذاته آفرین ودعای دوام شوکت شاهانه‌یه آمین دیدیلر .

بعده دولت علیه مرخصی اولان افندیء مشار الیه ایله روسیه ایلچیسی ترسانهٔ عامره باغچه‌سنده ملاقات ایدوب روز نوروزده تمسکلرین مبادله ایتدیلر .

فرداسی ربیع الاولك دردنجی بازار کونیدر . علی السحر افندیء مشار الیه حضور آصفی‌یه دعوتله کندوسنه اکراما بول یکلو اعلا سمور کورك الباس اولندی . ومعیتنده مکالمه کاتبی اولان بکلکجی سید محمد خیری افندی‌یه ودیوان

ترجمانه بر ارکان کورکی الباس واول کون روسیه مرخص ایلچیسی باب آصفی یه دعوت اولنوب مزین اسب ارسالیله اسکله دن چاوشباشی اغا استقبال ایدرك رسماً صدر اعظم ایله ملاقات ایتدکده طرف صدارتپناهیدن کندوسنه بر ارکان سمور کورك وبر دونانمش آت اهدا وفرداسی متوسط اولان فرانسه ایلچیسنه دخی بعینه بووجهله مراسم اکرامیه اجرا اولندی . وبوجهله تأکید مصالحه اولندیغنك عقبنده طرف طرف جمع اولنان وجمع اولنمقده بولنان عساکره دخی وطن وممکلتلرنده بسط بساط استراحت ایله دعای دوام شوکت شاهانه‌یه مواظبت ایلملری اعلان قلندی .

وعبدالرزاق باهرافندینك بو خدمته مکافات اولمق اوزره ربیع الآخرك اون برنجی کونی رئیس الکتاب نصب اولنوب سابق عمر وحید افندی خانه‌سنده اقامته مأمور اولدی .

* مبادلۀ تصدیقنامه بادولت روسیه *

برمنوال محرر سندلر مبادله اولنوب چند ماه مرورنده روسیه دولتی طرفندن تصدیقنامه ورود ایتدکده شهر جمادی الآخره نك یکرمی ایکنجی پازارایرتسی کونی عادت دیرینه اوزرینه کمرك امینی طرفندن احضار اولنان اللی قدر اوچر چفته وچاوشباشی اغانك یدی چفته‌سی ایله وچاوشباشی اغا رفاقتیله روسیه سفیری طوپخانه اسکله‌سندن بروطرفه کچورلدکدن صکره ساعت درتده بابعالی‌یه ایصال اولنه‌رق تصدیقنامه‌لر مبادله اولندی . وبوقدمجه تمسکارك مبادله‌سی شهزاده سلطان سلیمانك ولادتی ایامنه تصادف ایتمکین آنك ولادتی قترینه فال خیرعد ایدرك شهزادۀ مشارالیهه اهدا وارسال ایتمش اولدیغی الماس ایله مرصع برعدد چانك وبرطلوم سیاه دلکو هدیه‌لرینی سفیری حضور آصفی‌یه عرض وتقدیم ایلدی .

بعده سفیر مومی الیهه اعلی سمور واوغلو ایله اون بش نفر معیتی مأمورلرینه قاقوم کورکلر ایله خلعتلر الباس اولندقدنصکره طرف صدارتپناهیدن احضار اولنان طونانمش آت ایله بروجه مشروح محلنه اعاده قلندی .

صکره عبدالرزاق افندی ایله معیتنده مکالمه کاتبی اولان بکلکجی خیری افندی‌یه سمور کورکلر وتشریفاتجی مورخ انوری افندی‌یه قاقوم کورك اکسا قلندی . انوری تاریخنده کیفیت بومنوال اوزره مذکور اولوب امابعض اجنبی تاریخلرنده

(مسطور)

مسطور اولديغنه كوره قترينه بلا محاربه قريم حقنده اولان مرامنه نائل اولمغله بك زياده ممنون اولديغندن كرك ذات شاهانه‌يه وكرك وكلای دولت عليه‌يه بك آغر هديه‌لر تقديم وارسال ايتدكدن بشقه درسعادتده مقيم ايلچيسنه مكافات خدمت اولمق اوزره بيك نفر كوله‌يي مشتمل اراضی ويرمش وفرانسه ايلچيسنه دخی برقطعه نشان ايله اللی بشبيك روبله‌لك هديه ارسال وسنوی التی بيك روبله معاش تخصيص ايدرك حقنده رسم تشكری اجرا ايتمشدر.

وفی‌الواقع بوخصوصده قترينه‌نك ممنونيتی دركاردر. زيرا اساس منازعه قترينه‌نك قريم استيلاسنه سبب مستقل اتخاذ ايلديكی شاهينكرايك ابقاسی اولوب قينارجه معاهده سنده قريمك استقلالی مذكور واشبو تنقيحنامه‌ده ايسه حل حقيقی وقوعنه‌دك شاهينكرايك ابقاسی ماده‌سی كبی قترينه‌يه بربيوك سررشتهٔ فساد اوله‌جق شرط مسطور اولمغله محاربه‌سز بونی اله كچورمسی روسيه‌جه ممنون اوله‌جق برشيدر. فرانسه دولتی دخی بوتقريبله قترينه‌يه چاتوب روسيه دولتيله انكلتره دولتی بيننده اولان كرميت وموالاتی ايچه اخلال ايدرك نائل امل اولمشدر.

والحاصل يوقارولرده بيان ايتديكمز وجهله كرك لهستان قضيه‌سنده وكرك قريم مسئله‌سنده وقت وحال قترينه‌يه مساعد اوله‌رق دول اوروپايی استديكی كبی قوللانمش وانلر دخی موازنهٔ دوليه‌يی محافظه ايچون بوماده‌لری سائر منفعتلرينه تقديم ايتملری لازمه‌دن ايكن بينلرنده اولان شقاق ونفاق حسبيله بومسئله‌لرده بك بيوك خطالری واقع اولمش ايدوكی بی اشتباهدر.

* مصالحهٔ نمچه باپروسيا *

بيك يوز طقسان ايكی سنه‌سنده آلمان امراسندن باويره حكمداری بلاولد فوت اولوب تحت تصرفنده اولان مملكتلرك وراثتی ماده‌سيچون نمچه دولتيله آلامان امراسندن بعضيلرينك بيننده نزاع ظهور ايدرك آلامان امراسی بوخصوصده نمچه‌نك دشمن طبيعيسی اولان پروسيا دولتنه مراجعت ايدوب اولدخی بين الدول آلامان نظامنه نظارت نام وشانی قزانمق ونمچه‌نك دائرهٔ ملك ودولتی باويره انضماميله توسيع اولنمامق مطالعه‌سنی درپيش ايدرك بومصلحتی التزام ونمچه دولتيله محاربه‌يه قيام ايتمكله طرفيندن درت يوز بيك قدر عسكرله محاربه‌يه مباشرت ايتدكلرندن آلامان مصلحتنه مداخله ايتمكی قترينه دخی كنديسنه وسيلهٔ تزايد شان عد ايلديكندن وشاهينكرای ماده سنده نمچه دولتی دولت عليه‌يی روسيه سفرينه تشويق ايتمش

اولمسی قترینه‌نك درونده عقده اولدیغندن بوخصوصده پروسیا طرفی تصاحب ایدرك نمچه دولتی اکر باویاره ممالکنی استیلادن فراغت وپروسیا ایله مصالحه‌یه رغبت ایتمز ایسه اوزرینه حرکت ایده جکنی اعلان ایتمکله درحال نمچه دولتی بوخصوصده فرانسه وانکلتره دولتلرینك توسطلرینی استدعا ایتمکدن ناشی محل مکالمه تعیین اولنان نمچه‌یه تابع تشن نام شهرده طرفین مرخصلری بالاجتماع مکالمه‌یه ابتدار ایتدکلرنده استانبولده آیینه‌لی قواق تنقیحنامه‌سنك امضا اولندیغی خبری تشن شهرنده اولان مکالمه مرخصلرینه واصل اولدقده نمچه‌لویه فتور کلمکله بك چوق مطالبندن فراغت وهمان باویاره ممالکندن جزئی برمحلك کندویه تملیکیله قناعت ایدوب اشبو طقسان اوچ سنه‌سی شعبانك اواسطنده همان اولوجهله عقد مصالحه ایتمشلردر .

* قریم سفیرلرینك ورودی *

تصدیقنامه‌لر مبادله اولندقدن صکره آره‌سی چوق کچمکسزین شاهینکرایك خانلغی طرف دولت علیه‌دن بالتصدیق منشور وتشریفات ارسال بیورلمق استدعاسی معرضنده برقطعه محضرله بش نفر قریم سفیرلری درسعادته کلدکلرنده بکقوزده واقع صارم پاشا یالیسنده اقامت ایتدیریلوب شعبانك التنجی کونی حضور آصفی‌یه جلب ایله خلعتلر کیدیرلمش وتنقیحنامهٔ مذکور ایجابنجه شاهین کرایك خانلغی بالتصدیق منشور وتشریفات کوتورمك ایچون اصحاب درایت وتجربه‌دن برینك قریمه ارسالی لازم کله‌رك بوخصوصه چاوشباشی سلیمان اغا مناسب کورلمش فقط بویله اصحاب مناصب دیوانیه کبارینك بو مثللو مأموریتله طشره کیتمسی مسبوق بالمثل دکلدر . دیو چاوشباشیلقدن عزل ایله عهده‌سنه میراخور اول شهریاری پایه‌سی احسان اولنه‌رق قریم جانبنه منشور وتشریفات ارسالنه مأمور بیورلمشدر. ویرینه سابقا چاوشباشی اولان ضربخانهٔ عامره امینی احمد نظیف افندی ینه چاوشباشی وآنك یرینه دخی خواجکاندن دار السعاده اغاسی یازیجیسی محمد بك افندی ضربخانهٔ عامره امینی وکندوسنك باش خلیفه‌سی حافظ احمد افندی یازیجی نصب اولنمشدر .

* قریمه دائر واقع اولان مذاکرات وتدابیر سائره *

سالف الذکر قریم محضرجیلری بوجاق‌تاتارلرینك وابازه وچرکس طائفه‌سنك قریم‌خانی طرفنه تسلیم اولنملری التماسنی‌حاوی برقطعه تقریر ویرمش اولدقلرندن

شعبان شريفك يكرمى بشنجى كونى كتخدا بك ودفتردار افندى ورئيس افندى
ودفتر امينى رجائى افندى وعمر وحيد افندى ورسمى احمد افندى وسليمان فيضى
افندى حاضر اولدقلرى حالده عقد اولنان مجلس مشورتده ابتدا رئيس افندى ايله
قريم محضرجيلرينك بيننده كذران ايدن مكالمه مضبطه‌سى ايله ذكر اولنان تقريرلرى
فتح وقرائت اولندقدنصكره مقدما روسيه ايلچيسيله بوخصوصه دائر واقع اولان
مذاكره‌نك افاده سنه مبادرت اولندى . شويله‌كه بوندن اقدم روسيه ايلچيسى
اليوم بوجاقده موجود اولان اهالينك قريمه نقللرينى ايراد ايدوب انجق بونلرك
قريمه نقل وارساللرنده دولت عليه‌يه كوره كوجلك اولديغندن قريمه دعوتلرينى
مشعر خان طرفندن يرليغ يعنى امر يازلمسى مناسبميدر ديو رئيس افندى‌يه افاده
وسؤال ايتدكده اول دخى بوجاق تاتارلرى وقت سفرده قوبان وقريمه ارتحال
واراضىء بوجاقدن علاقه‌يى قطع ايلديلر . شمدى بوجاقده بولنانلر دولت عليه
اطاعتنى قبول ايله طونه‌يى برو طرفه مرور ايتمش اولنلردر . بوصورتده انلره ترك
وطن ايتملرينى تكليف ايتمك دولت عليه‌يه كوره امر مشكلدر . وخانك يرليغى
دخى ممالك محروسه‌ده جارى اولماز . فقط دولت عليه‌دن بر امر اصدار اولنوب
سزدن قريمه كيتمك اراده ايدنلره كيمسه مانع اولماز . بوجاقده قالانلر يكز دخى
فيما بعد دولت عليه‌نك حكمنده اولوب فرد آفريده‌نك حكمى كچمز مآلى درج
اولنه‌بيلور جوابنى ويرمكله روسيه ايلچيسى دخى بوكا راضى اولمش وفرداسى
بوجاقلودن برقطعه محضر كلوب دولت عليه تبعيتندن بردرلو مفارقت ايلميه‌جكلرينى
عرض وانها ايتمش اولمريله مصلحت بتمش ايسه‌ده‌ينه بروجه مقاوله مضمون سابقده
بر فرمان اصدار قلنمش ايدى ديو شرح وبيان اولندقده حضار مجلس بوجاق
غائله‌سنك بووجهله برطرف قلنديغنى تحسين ايتديلر . ابازه وچركس طائفه‌لرينه
كلنجه ابازه طائفه‌سى قريم خانلرينه تابع اولمديغى وعهدنامه‌لرده دخى لسانه الندييغى
جهتلرله ابازه‌دن بر قبيله‌نك خان قريم وتاتاره اتباعى ممكن اولماز ديو قطعيا جواب
ويرلسون وچركس قبائلى دخى عهدنامه‌ده مذكور اولمديغى جهتدن بروجانبه
تخصيصلرينى ادعا قابل ايسه‌ده سركش وعربده جو برقوم اولدقلرندن قريم
خانلرى وتاتار ايله رفته رفته مخاصمه ومحاربه‌دن خالى اوليه‌جقلرى دركار اولوب
بوصورتده ايسه قريملولر درسعادته تحريرات كوندروب سزه تابع اولان قبائل بزى
اضرار ايده‌يور حقلرندن كليكز ديو بعض تكليفاته ابتدار ايده جكلرى وروسيه‌لو
دخى آره‌يه كيروب درلو غائله‌لر چيقاره جقلرى امر آشكار اولديغندن وچونكه
محضرجيلرك لساناً وقوعبولان مذاكره‌لرندن بونلرك ادعا ومباحثه‌سنه مأموريتلرى

اولمدیغی اکلاشلدیغندن همان سکوت ایله کچوشدیریلوبده اکر تکرار استجواب واستفسار ایده‌جك اولورلر ایسه بوندنصکره بوخصوص‌دخی برنظامه ربط اولنور جوابیله مبهم اوله‌رق براغلسون دیو اتفاق آرا ایله قرار ویرلمش وبوصورتله وقت قزانیلوب بمنه تعالی محضرجیلرك عودتیله بوغائله دخی برطرف اولمشدر .

فقط بواثناده برطرفدن سویش دکزنده سفائن افرنجك کثرت اوزره آمدشدلری وبر طرفدن دخی موره اشقیاسنك غائله‌لری اذهان ارکان دولتی اشغال وتخدیش ایلردی .

شویله‌که حرمین محترمینك امنیت وآسایشنی محافظه ضمننده سویش دکزنده ملل اجنبیه سفاینی جده اسکله‌سندن بروکچمك ممنوع ایکن یدی سکزسنه مقدم امراء مصریه‌دن اولوب دولت علیه‌یه عصیان ایدن مقتول علی بکك شیخ‌البلدلکی اثناسنده سواحل حبشدن طوغری سویش اسکله‌سنه کلمش اولان برانکلیز قپودانی بعض هدایا عرض ایدرك کمیسنی سویش اسکله‌سنه ربط ایتمکه میرمومی‌الیه طرفندن مأذون اولدقده سائر طوائف افرنج بونی کورنجه اذن عام صدورینه حمل ایله درعقب برقاچ قطعه سفینه ایله سویش اسکله‌سنه توارد ایتمکه باشلامشلر ایدی . مقتول مرقومك خلفی ابوالذهب دخی رسم کمرك فائده‌سنی ملاحظه ایله صورت تغافلده بولنمغله بربرینی تعقیب ایدرك سفاین افرنجیه سویش اسکله‌سنه توارد ایتمکه باشلیوب بالآخره سویشده برخان بناسنه شروع ایتدکلری خبر النمش وکیفیت مکهٔ‌مکرمه امیری طرفندن دخی اعلام وانها اولنمش اولمغین درعلیه‌ده مقیم انکلتره ایلچیسنه افاده اولندقده درحال دولتی طرفه بالتحریر الدیغی جوابنده طقسان ایکی سنه‌سی کانونی حلولندنصکره انکلتره سفایندن سویش دکزنده بولنان سفینه‌لر اموال واشیاسیله ضبط اولنه‌رق ملاحلری اسیر قلنمسنی ویاخود طوپ وخمبره ایله غرق اولنمسنی باتقریر باب‌عالی‌یه افاده ایتمش اولدیغندن کافهٔ امرا وضابطان وعلمای مصره خطاباً برقطعه فرمان عالی یازیلوب مضموننده خان مذکورك هدم اولنمسی وفیمابعد توارد ایدن انکلیز کمیلری دولتلری طرفندن ممنوع اولملری حسبیله عاصی وباغی وقورصان حکمنده اولدقلری اجلدن سفینه‌لریله اموال واشیالری ضبط اولنه‌رق قپودان وملاحلری حبس وقلعه‌بند قلنمسی امر واشعار قلندی .

وموره غائله‌سنك دفعی دخی بروجه آتی قپودان دریا غازی حسن پاشانك همت صارمانه‌سنه احاله اولندی .

(مأموریت)

* مأموريت قپودان پاشا بنظام موره *

موره رعایاسنك دادوستدلری اوتهدنبرو قوجه باشیلری معرفتیله کوریله کلمشیکن برمدتدنبرو ایچلرینه ارنود طائفهسی حلول ایدوب مرابحه وسلم طریقیله آقچه ویرهرك ورعایایی کندولرینه مدیون ایتمك بهانهسیله بیاغی مورهیه تسلط واستیلا ایدرك ایتدکلری ظلم وتعدیلرندن رعایانك پك چوغی ترك اوطان ایدوب اطرافه پریشان اولدقلرندن حاصلاته سکته کلوب مملکتك وارداتی محافظهسیچون موره والیلرینك بسلدکلری سکبانلری اداره ایدهمز اولدیغنه واکرچه طائفهٔ مرقومهنك مورهدن اخراجلرینه تشبث اولنمش وحتی برقاچ دفعه وقوعه کلان جنك وجداللرده طرفیندن خیلیجه آدملر تلف اولمش ایسهده طائفهٔ مرقومهنك تغلب وتحکملری حسبیله والیلر دخی اللرندن عاجز قالمش ایدوکنه بناءً مملکت مذکورهنك اعادهٔ آسایش وانتظامی قپودان دریا غازی حسن پاشانك اولطرفه مأموریت مخصوصهسنه متوقف اولمغین حضور آصفیهیه دعوت ایله موره نظامی مأموریتی ایچون الباس خلعت اولنوب ایکی بیك آتلو ایله ومعیتنه مدرسیندن تعیین اولنان مولی ومخصوص مباشرله صوب مزبوره عزیمت ایتدی . قپودان پاشا وکالتی ایچون دخی ترسانهٔ عامره امینی سلیمان فیضی افندییه الباس خلعت اولندی .

قپودان پاشا اول جانبه عزیمتنده اشقیاء مرقومهنك اولحوالیده بولنان اعیان ومتحیزلرینی برر تقریبله اعدام وازاله ایدرك مورهیه تقرب ایتدکده اشقیای مرقومهیه اول امرده اسیردست تغلبلری اولان موره والیسی محمد پاشایی اطلاق ایله هربری وطنلرینه عودت وایچلرندن اوچ بش کیمسهیی توکیل ایدرك اهالی ایله اولان دعوالرینی طرف دولت علیهدن تعیین بیورلمش اولان مباشر ومولی حضورنده رؤیت ایلملری امر واشعار اولنمش ایسهده اطاعت ایتمیهرك مقر حکومت مملکت اولان طراپولیچه اطرافنی سد وبند ایله محاربهیه حاضر اولدقلرندن قپودان پاشا درحال معیتنده اولان عساکری برقاچ قول ایدوب اوزرلرینه وارمغله چند ساعت محاربهدن صکره اشقیا طرفنده اثر غلبه رونما اولمشیکن مقدما مشارالیهك مانیه طرفندن تحریر وترتیب ایتمش اولدیغی عسکر ورالرندن ظهور ایتدکده مشارالیه طرفندن تجدید حملات دلیرانه اولنمغله اشقیا مغلوب ومنهزم اولهرق اوچ بیك قدری قتل واعدام قلندی . وبقیةالسیوفك مطالبی دخی بالتراضی یوز یکرمی بیك غروشه قطع ایله صلحه ربط اولندی

وبوندنصکره طائفهٔ مرقومه‌دن بویله بربهانه ایله موره‌یه کیرن اولورسه یدی یوز اللی بیك غروش وبوصورتده اکر اهالی دفعلرینه تقید ایتمزسه انلر دخی یوز اللی بیك غروش تجریم اولنملرینه قرار ویرلدی.. قپودان پاشایه مکافات اولمق اوزره عهده‌سنه موره محصللغی توجیه اولندی .

* وقایع شتی *

ربیع‌الآخرك اوچنجی صالی کیجه‌سی ساعت ایکیده ایکن عربه‌جیلر کارخانه‌سی حوالیسنده حریق ظهوریله صباح ساعت یدی‌یه‌دك ممتد اولدی .
ماه مرقومك یدنجی کونی دخی مدت وافره‌دنبرو عدم التفات سلاطین پیشین ایله مانند خاطر عاشق ویران ومتزلزل اولان اسکدارده واقع قواق سرایی بعض سیرجیلرك چاقمق شراره‌سندن مشتعل اولوب هرنقدر اطفاسنه سعی اولندیسه‌ده مفید اولمیه‌رق بتمامها محترق اولدی .
برمدتدنبرو دارالسعاده اغاسی یازیجیسی اولان مصطفی پاشا برادرزاده‌سی محمد افندینك یازیجیلغی مدتنده اموال اوقافك جلب وجمعنده وصرف وتلفدن وقایه‌سی امرنده حسن خدمته موفق اوله‌رق جانب حرمینه کلی منفعت کوسترمش اولدیغندن بوخدمته مکافات اولمق ویازیجیلق ینه عهده‌سنده قالمق اوزره بواثناده صادر اولان خط همایون موجبنجه حضور آصفیده محاسبهٔ اول پایه‌سی خلعتی اکسا اولندقدنصکره طرف صدر اعظمیدن دخی برثوب ارکان سمور کورك الباس اولندی .
جمادی‌الاولینك اون برنجی کونی دخی کتخدای صدرعالی الحاج مصطفی افندی عزل ایله خانه‌سنده اقامته مأمور اولوب یرینه سکسان اوچ تاریخندنبرو سفر وحضرده تذکرهٔ اول وثانیلك خدمتلریله امکدار وحسن اخلاق ایله شهرتشعار اولان مرحوم عبدی افندی یکنی الحاج مصطفی افندی کتخدای صدرعالی نصب اولنه‌رق منحل اولان بیوك تذکره‌جیلك خدمتی خیلی مدتدنبرو آمدجیلك ایله کلی خدمتی سبقت ایتمش اولان خلیل افندی‌یه توجیه اولندی .
وآمدی اوطه‌سی ملازملرینك مستعد ومتحیزی بولنان بکر افندی دخی آمدجیلك مأموریتیله داخل سلسلهٔ خواجکان اولدی .
ایچ ایل سنجاغی اینه‌بختی محافظی صدر سابق دارنده‌لی محمد پاشایه توجیه اولندی .
وطربزون ایالتی ارضروم والیسی جانیکلی الحاج علی پاشایه وارضروم ایالتی

مشار اليهك اوغلی طربزون واليسی مقداد پاشايه بالتوجيه بابا ايله اوغلك بجايش صورتيله مأموريتلری اجرا قلندی .

بواثناده ولادت همايونه ترقب اولنورکن جمادی الآخرەنك دردنجی بازار کونی برشهزادهٔ بی‌روح تولد ايتمشدر .

شهزاده سلطان محمدك موی سری اوزايه‌رق تراش اولمق وقتی کلمش اولديغندن شهر مذکورك بشنجی کونی پادشاه عالمپناه حضرتلرينك بربر باشيسی بوخدمتله مشرف اولديغنی مقام صدارت عظمايه عرض وانها ايتدکده طرف صدارتپناهيدن شهزادهٔ مشار اليه حضرتلرينه بررأس دونانمش مدللو تقديم واتباعيله مومی اليه بربرباشی‌يه اون‌بر کيسه آقچه ايله برثوب سمور وبررأس اسب مزين اهدا قلندی .

ماه مرقومك اون بشنجی پنجشنبه کيجه‌سی ساعت بش بچقده ايکن دسته‌جيلر باشنده بر بربر دکانندن حريق ظهوريله اطرافه سرايت ايدرك يکرمی ساعت قدر ممتد اولمغله بك چوق ضايعات وقوعه کلمش وبك چوق کيمسه‌لر يول وکول اوزرنده قالمش اولديغندن حريقزده اولان فقرايه طرف شاهانه‌دن کلی اعانه‌لر اولندی .

بش التی کون صکره قاليجيلر کوشکی حواليسنده دخی کذلك کيجه ساعت باشی کچه‌رك بر بيوك حريق ظهور ايتمکله کرك ذات شاهانه وکرك وکلا ومأمورين محل مرقومه کيدرك اطفاسنه سعی اولنمش ايسه‌ده کارکر اولميوب صباحه قدر ممتد اولدی .

مؤخراً شعبانك ايکنجی کيجه‌سی دخی کوچك بازار جوارنده بحکمة‌الله ينه بويله برجسيم حريق وقوع بولدی .

قول کتخداسی اولان حافظ عثمان اغانك يکيچری اغاسنه واقع اولان معامله‌ٔ بارده‌سنه بناءً يکيچری‌اغاسی عزل ونفينی التماس ايتدکدن وسابقا کتخدای صدر عالی اولان سردارلر کاتبی مصطفی افنديك بعض حرکات نامرضيه‌سی حس اولنديغندن رجبك يکرمی اوچنجی کونی عثمان‌اغا روم ايلی جانبنه وافندیٔ مومی‌اليه مدللو جزيره‌سنه نفی اولندی .

وبوندن مقدم وقوعبولان حريقده جبه جی باشی سليمان اغا ايله طوپجی باشی قره‌حصاری زاده احمد بکك وقوعبولان تکاسل وبطائتلری‌اوجاغ عامره‌جه واقع اولان حرکات نامرضيه‌لرينه علاوه اولمغين ماه مزبورك يکرمی اوچنجی کونی جزائر بحرسفيددن برر محله نفی اولنديلر .

دارالسعاده اغاسی اولان بشیر اغا فرط بلاهتی حسبیله مأموریتنه متفرع اولان مصالحی عرب صاچی کبی قارمه قاریشق ایتدیکندن عزل ایله مصر جانبنه ارسال ویرینه مدت مدیده مدینهٔ منوره‌ده حرم نبوی خدمتنده بولندقدنصکره بوطرفه جلب ایله عهده‌سنه خزینه دار شهریاری رتبه‌سی ویرلمش اولان جوهر اغا دارالسعاده اغاسی نصب وتعیین اولندی .

* سلحدار سید محمد پاشانك صدارتی ودیکر بعض توجیهات *
* وولادت ووقوعات سائره *

یوقارولرده شرح وبیان اولندیغی وجهله وقت وحال ایجابنجه قینارجه معاهده نامه‌سی عقد اولنمغله دولت علیه دوش عظمت وشانی متحمل اولمیان بویله بربارکران التنده قالوب بوندن خلاص بولسی امور ملکیه وعسکریه‌نك حسن تنظمیله اعادهٔ سطوت وقوت ایلمسنه متوقف اولدیغندن سلطان عبدالحمید خان حضرتلری بوکا برتدبیر وعلاج ایده‌بیله‌جك بروزیر حاذق بولمق مقصد عالیسنه مبنی صیق صیق صدر اعظملری عزل وتبدیله مجبور اولمشیدی . لکن بحکمة الله تعالی مزاج دولته عارض اولان فنالق برعلت ساریه کبی اولمغله هرکیم صدر اموره کچورلدیسه صدره شفا ویره‌جك برتدبیره موفق اوله‌میه‌رق مقام صدره کلزدن اول حذاقت ومهارتله هرکسك نظرنده مشهور ومقبول اولان نیجه ذاتلر مقام صدارته کلدکدنصکره مدخول اولدیلر . بوقبیلدن اولمق اوزره صدر اعظم اولان محمد پاشانك مقدما سکبان باشیلغی وایکی دفعه یکیچری اغالغی هنکاملرنده موفق اولدیغی خدمات مبروره ومساعیٔ مشکوره سندن طولایی هرکس کندوسندن مقام صدارته کلدیکی حالده دخی حسن خدمت واثرموفقیت مأمول ایدردی . ومقام صدارته کتورلمسی دخی بومقصده مبنی ایدی . حالبوکه صدر اعظم اولدقدنصکره کندوسندن مأمول اولان اثر موفقیت حصوله کلمدکدن بشقه زمان صدارتنده بك چوق حریقلر وقوعه کله‌رك استانبولك بیاغی ربعی محترق اولدیغندن ناس ایچنده قیل وقال تکون ایتدی . قالدیکه کندوسی امی اولدیغندن بعض سرائره متعلق خطوط همایون دیکرلرك اللرینه کرفتار اوله‌رق هتك پردهٔ اسرار ایتمك لازم کلمشیدی . بناءً علیه شعبانك سکزنجی کونی کتخدای بوابین سلطانی الحاج سلیم اغا معرفتیله کندودن مهر همایون استرداد اولنه‌رق بوزجه آطه‌ده اقامته مأمور اولدی . ویرینه سلحدار شهریاری سید محمد افندی مقام صدارته اعتلا ایلدی . مشار الیه سلحدارلغنده

قره‌سلحدار دیرلر ایدی . مقام صدارته کلدکدنصکره قره وزیر دیمکله معروف اولمشدر . وچونکه مشار الیه برمدتدنبرو خدمت مخصوصهٔ شاهانه‌ده ابراز لیاقت واهلیت ایتمکله مقام صدارته متفرع اولان خطوب جسیمه‌ده دخی موفقیتی مأمول اولدقدن بشقه خیلی وقتدنبرو حل وعقد امور عالم ید استقلالنه مسلم اولوب وقت وحال اقتضاسنجه بویله نافذالکلم برذاتك مقام صدارتده بولنمسی دخی اهم والزم اولدیغندن صدر اعظم اولمسی موافق مصلحت ایدی .

دور حمید خانیده اولان صدر اعظملر ایچنده اك زیاده نفوذ واستقلال کسب ایتمش اولان اشبو سید محمد پاشا اولدیغنه صدارتنده صادر اولان خط همایونلر دخی دلالت ایلر . بوخطوط همایون ذیلده (١٣) رقمیله قید اولنور .

شعبان شریفك یکرمی التنجی کونی صلب پاك شهنشاهیدن برشهزاده دنیایه کله‌رك سلطان مصطفی تسمیه اولنوب اوچ کون مقداری طوپ شنلکی اولمسی فرمان اولندی .

یکیچری اغاسی بکر اغا عدم موفقیتدن طولایی عزل اولنه‌رق بروسه‌ده اقامته مأمور اولوب آره‌سی چوق کچمکسزین عهده‌سنه میر میرانلقله قارص ایالتی توجیه اولندی . ویرینه اوزی قلعه‌سی اغاسی اولوب صدر اعظمك سلحدارلغی او انده جلب واحضارینه کندو طرفندن آدم کوندرلمش اولان زورلی اوغلی کتخداسی سلیمان اغا بو اثناده درسعادته کلمش بولندیغندن یکیچری اغاسی نصب اولندی .

صدر اعظم بروجه معتاد شوالك دردنده توجیهاته ابتدار ایدرك اکثر مأمورینی منصبلرنده ابقا ایدوب بعضیلرینی دخی توجیه مناصب ایله ممنون ایلدی . ازجمله توقیعیلك منصبنی قرنداشلری وزیر السید مصطفی پاشادن اخذ ایله کتخدای سابق الحاج مصطفی افندی عهده‌سنه وسپاه اغالغی الحاج محمد اسپر اغایه وسلحدار اغالغی کنج خلیل اغایه وروزنامچهٔ اولی نائلی پاشا برادری ابو بکر وحدتی افندی‌یه وباش محاسبه‌یی علی رائف افندی‌یه وترسانه امانتی عاطف زاده عمر وحید افندی‌یه واربه امانتی سلیم سری افندی‌یه واناطولی محاسبه‌سنی سابقا چاوش باشی سعید افندی‌یه توجیه ایدوب خواجکاندن وسائره‌دن نیجه‌لرینی عطیهٔ همایون ایله ممنون ایلدی .

وسکز کون صکره وزرای عظام توجیهاتنه ابتدار اولنوب بلا موجب تبدیل مناصب وزرا ایله فقرا پایمال اولمامق ایچون اکثری منصبلرنده ابقا اولندی . فقط جانیکلی علی پاشا ایله اوغلی مقداد پاشا محلوللرندن اولمق اوزره طربزون ایالتی

چركس حسن پاشایه وارضروم ایالتی قرمان والیسی طاغستانی علی پاشایه وبوسنه ایالتی آیدین محصلی توقیعی السید مصطفی پاشایه توجیه اولندی . وموره والیسی قپودان دریا غازی حسن پاشانك استدعاسی وجهله کتخداسی موره محصلی نصب اولنوب کندوسنك دونمای همایون ایله درسعادته کلمسنه مساعده بیورلدی .

صدر اسبق دارنده‌لی محمد پاشا ایله صدر سابق محمد پاشانك وقوع التماسلرینه بناءً دارنده‌لی محمد پاشانك وطننده وصدر سابق محمد پاشانك کلیبولیده تقاعداً اقامت وآرام ایتملرینه مساعده ومساعفه بیورلدی .

صدر اعظم اوراقه صح چکدیکی اثناده بعضیسی قواعد اقلامه وبعضیسی ضوابط میریه‌یه مغایر اولوب خصوصیله مواد میریه‌دن برماده‌نك هم ذمت وهم مطلوب اولمق اوزره متناقض ومتغایر قیدلری ظهور ایتمکله بویله طورقدیمه رعایت متروك اوله‌رق بعض محدثاتك ظهوری اهل وارباب استخدام اولنمامقدن ویاخود طمع خام ایله جلب منفعت داعیه‌سنه دوشدکلرندن نشئت ایتمش اولدیغی معلوم ومتحقق اولدیغندن بوندن بویله اهل وارباب استخدام اولنه‌رق اقلامك نظامنه دقت اولنمق بابنده شق اول دفتردارینه خطاباً اکید وشدید برقطعه بیورلدی تسطیر اولندی .

ذی القعده‌نك التنجی کونی صدر اعظم اسعد آباده کیدرك طوپ وخمبره تعلیمی ایتدیروب ضابطانه خلعتلر الباس ونفراته بشر غروش احسان ایله صنعت آتشبازی تعلیمنه عساکری تشویق ایتدی . امور عسکریه‌یه بو وجهله اقدام کوسترمسی مسموع ومقبول شاهانه اولمغله طرف شاهانه‌دن تلطیفی حاوی برقطعه خط همایون ایله برعدد سیاه دلکو کورك احسان وارسال بیورلدی .

* فرار علی پاشا *

جانیکلی علی پاشانك برمنوال سابق عهده‌سنه اقدمجه قریم سر عسکرلکی احاله اولنوب بومناسبتله برچوق مسئولاتنه مساعده اولنمش وحتی اون سکز یاشنده اوغلی مقداد بکه وزارت ویرلمش اولمسیله کندودن هروجهله حسن خدمت مأمول ایکن برخدمت ابرازینه مقتدر اوله‌مدیغی واولوقت قریمه یدی سکز بیك عسکر سوق اولنمسی کندویه امر واشعار اولنمش ایکن بونده دخی اعتذار وبطائت اظهار ایتمش اولدیغی حالده تجهیز عسکر بهانه‌سیله بیت المال مسلمیندن برچوق آقچه‌لر اخذ واخفا ایتدکدن بشقه بوکره درکاه عالی قپوجی باشیلرندن یوز اوقلی جبار زاده مصطفی بك حقنده اولان نفسانیتنه بناءً اذن سلطانی اولمقسزین اوزرینه

عسکر سوق ایتمسیله باغی وعاصی اولدیغندن کرك کندوسنك وکرك اوغلی مقداد پاشانك وزارتلریله عهده‌لرنده اولان مقاطعه‌لری رفع اولنه‌رق میر مومی الیه مباشرتیله ازاله واستیصاللری مجلس مشورتده قرارگیر اولمغین مومی الیه جبار زاده مصطفی بك عساکر وفیره ایله شوالك اون برنجی کونی جانیك قضالرینه داخل اولدقده علی پاشانك مقابله‌یه چیقارمش اولدیغی عساکر طرف طرف محاربه‌یه ابتدار ایتدیلر . لکن کندوسی بیوك اوغلی میر بطال ایله عیال ونفائس اشیاسنی بالاستصحاب خانه‌سنی احراق ایتدکدنصکره برسفینه‌یه سوار اولوب قریم طرفنه کذار ایتمش وعساکری دخی منهزم وتارمار اولدیغندن اولاد واتباع ولواحقندن هیچ بریسی خلاص اوله‌مدیغی حسبیله اموال واشیاسنك ضبطنه مأمورلر تعیین قلندی . واوغلی مقداد پاشا مرفوع الوزاره اولدیغی حالده بروسه‌ده اقامته مأمور قلنوب سائرلرینك بعض سؤال وجواب ضمننده درسعادته کلملری فرمان اولندی . انوری تاریخنده بو منوال اوزره مسطوردر . لکن علی پاشانك حرکاتنه عصیان نظریله باقلمسنك اصل سببی بو ایدیکه کمال ثروت وسامانی کندویه غرور واعتنا کتورمکله ادنی ماده ایچون ناز واستغنا ایتمکه باشلایوب بعض مسئولاتنك تأخر حصولندن دولته دولتك اوله‌رق شدید مکتوبلر یازمغه جسارت ایدر اولدی . ونظامات ملکیه وعسکریه‌یه دائر بر رساله تألیف ایدوب درونده سکسان ایکی سنه‌سی سفرنده وبرمنوال سابق بغداد والیسی عمر پاشانك قتلی خصوصنده واقع اولان خطیئاتی اساس اتخاذ ایدرك دولتك قوانین وقواعدینی تقبیح ووکلانك معایبنی تصریح ایلدی . بو اطوار واوضاعندن وکلای دولت علیه دلگیر اولدقلری جهتله خصمی اولان مومی الیه مصطفی بکه نهانی اعانه ومساعده اولندقدن بشقه میرمومی الیه ایله اوغراشمقدن فراغت ایتمسی ایچون کندوسنه برقاچ دفعه پند ونصیحت سیاقنده مقام صدارتدن تحریرات کوندرلمش ایکن اصغا ایتمدیکندن بو حرکتنه عصیان نظریله باقیله‌رق میر مومی الیه عساکر وفیره ایله اوزرینه دولتجه مأمور اولدی . علی پاشا بو کره دلالت عقل ودرایتله خواب غفلت وغروردن بیدار اولوب اکر میر مومی الیهه مقابله ایده‌جك اولسه صحیحاً عاصی وباغی اوله‌جغنی درك ایدیجك بروجه محرر قریم جانبنه فرار ایلدی . یوخسه علی پاشا درحال اوتوز قرق بیك عسکر جمع وتدارك ایتمکه قادر بروزیر مدبر ایدی . بناءً علیه بو وجهله مقابله‌یه ابتدار ایتمیوبده فراره قرار ویرمسی کندوسنك عصیان لکه‌سندن طاهر الذیل اولدیغنه وعاقل ودور اندیش ایدوکنه دلیل قویدر .

* وزارت عبدالرزاق افندی وریاست حمید افندی *

رئیس الکتاب عبدالرزاق افندینك خدمت سابقه‌سنه مکافات اولمق اوزره ذی القعده‌نك سلخنده عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله آیدین ایالتی توجیه اولنوب یرینه خلیل حمید افندی بالاستحقاق رئیس الکتاب اولدی . چونکه مشار الیه حمید افندی بکلکجی اولان مصطفی رأفت افندینك قلت بضاعه‌سنه مبنی سفر وحضرده اوچ سنه مقداری بکلکجیلك مأموریتنه متفرع اولان تحریرات مهمه‌یی رؤیت ایلدکدن صکره برمدت دخی آمدجیلك خدمتنده بولندیغی حالده معنی ریاست ایتمش ومؤخراً بیوك تذکره‌جیلك رتبه‌سن احراز ایلمش اولدیغندن بوصورتله ریاسته اهلیت واستحقاق کسب ایتمش ایدی اندن منحل اولان بیوك تذکره‌جیلك دخی کوچك تذکره‌جی بولنان بکر پاشا زاده عطاء الله افندی‌یه وکوچك تذکره‌جیلك سواری مقابله‌جیسی محمد نجیفی افندی‌یه احسان اولندی .

سلیمان فائق افندینك ذیل سفینه‌ده تحریرینه نظراً عبدالرزاق افندی آینه‌لی قواقده تنقیح مصالحه مکالمه‌سنه مأموریتندن ناشی ریاست ثانیه سنده نزد شاهانه‌ده وقع واعتبار تحصیل وصدر وقت اولان قره وزیرك دخی کمال حرمت واعتبارینه مظهر اوله‌رق شان واقبالنی تکمیل ایتمشیکن صدر مشار الیه متنفذان عصردن مشهور احمد نظیف افندی‌یه آیدین منصبیله وزارت توجیهنی سلطان عبدالحمید خان حضرتلریله شفاها سویلشوب بروجه خفی استحصال مساعده کیفیتنی رئیس مومی‌الیهه افاده‌ایلدکده بومثللو سرائر کتم اولنمق لازمهٔ حالدن ایکن نظیف افندینك تعلق زوال قبول ایتمیوب وزرانه انفعال ایله آخر چاره‌م قالمدی دیه‌رك آستانه‌دن چیقمامق ایچون صدارتی تحصیل ایدرایسه وزارتمده سنك دخی اتفاقك منضمدر دیوبده بنی بلایه اوغرادر واهمه‌سنه ذاهب اولوب اولبابده آخر چاره ممکن ایکن قدر حالی کندوسنك بصر بصیرتنی بغلیوب کیفیتك احمد نظیف افندی طرفنه کشف وافشاسندن غیری تدبیره قادر اوله‌مامغله صورت حال مومی الیهه عکس ایلدیکی کبی حلیلهٔ جلیله‌سی اولان مشهوره آخرتلك خانمی حرم همایونه کوندروب آیدین منصبنك آخره توجیه اولنمسنی شامل خط همایون اصدار ایتدیرمش وصدر مشار الیه دخی کیفیتك مومی‌الیهه انعکاسی رئیس مومی الیه طرفندن اولدیغنی حس ایلمش اولدیغندن محبتی عداوته منقلب اوله‌رق تذکرهٔ اول بولنان خلیل حمید افندی قلمیله آیدین منصبنك وزارتله رئیس مومی الیهه توجیهی استیذانی حاوی رکابه تقریری یازدیروب ریاستی دخی محرر تقریره عرض ایتمش وموجبنجه

مساعدهٔ سنیهٔ شاهانه ارزان قلنمش واهانةً آخر اربعاده رئیس مومی الیهه الباس خلعت وزارت اولنمشدر .

افشای اسرارده بهرحال مضرت وکتمده انواع منفعت درکار ایدوکی جمله یه معلوم ایسه ده اخوانه یادکار اولمق ومجرد افشای سرده ذاتاً میمنت اولمیوب بویله ملاحظه تحتنده یعنی دفع مضرت ایچون اختیار اولنسه بیله شئامتی چکلمك مقرر واصحاب تجربه عندنده بدیهی واظهر ایدوکی اخطار اولنمق غرضنه مبنی تفصیل حاله ابتدار قلنمش وبلکه مشار الیه بونی کتم ایدوب وقوع مصالحتدن صکره اول وقتك اصولنه کوره بعض دلائل اقامه سیله تبرئهٔ ذمت ایله ملحوظ اولان مضرتدن خلاص اولمق قابل ایکن شئامت کشف سر ایله مضرت کندویه عائد اولمشدر . فاعتبروا یااولی الابصار .

* وفات شیخ الاسلام اسبق محمد ملا افندی *

شیخ الاسلام اسبق شریف زاده محمد ملا افندی فی الاصل علت پیری ایله ناتوان اولوب هزار مشقتله ادای رکوع وسجود ایدرکن نامزاج اوله رق ذی الحجه نك اون التنجی جمعه کیجه سی وفات ایتمکله صلات جنازه سی سلطان محمد جامع شریفنده جماعت بی پایان ایله ادا اولندقدنصکره ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولندی . مولانای مشارالیه موالیء کرامدن شریف افندی مرحومك فرزند سعیدی وصاحب فتاوی شیخ الاسلام چتالجه لی علی افندینك حفیدی اولوب بیك یوز اون بش تاریخنده متولد واوتوز اوچ سنه سنده مدرس واللی طقوز تاریخنده آمد قضاسیله داخل سلسلهٔ موالی وحسب الطریق بروسه ومکه پایه لریله نقابت رتبه لرینه نائل ویتمش محرمنده استانبول قاضیسی وسکسان تاریخی محرمنده صدر اناطولی وسکسان اوچ سنه سی شعبانده صدر روم ایلی وسکسان یدی غرهٔ جمادی الآخره سنده شیخ الاسلام والتی سنه مقداری معزولاً اقامتندن صکره عازم دار السلام اولدی .

(وقایع سنه ١١٩٤)

* وفات ملا علی افندی *

اناطولی قاضیعسکرلکندن منفصل علمی دامادی علی ساطع افندی چند ماهدنبرو منحرف المزاج اولدیغی حالده محرمك التنجی کونی وفات ایلدی .

مرحوم مشاراليه مكه پايه‌لولرندن كذوبى برادرى مصطفى افندى مرحومك صلبندن بيك يوز اون تاريخنده متولد واوتوز طقوز سنه‌سنده مدرس والتمش تاريخنده غلطه ملاسى ويتمش برسنه‌سى شام ملاسى ويتمش يديده مكهٔ مكرمه قاضيسى وسكسان بشده استانبول قاضيسى اولمشيدى . مددكارئ عمر دراز ايله طقسان سنه سنده صدر اناطولى اولوب بعدالعزل روم ايلى قاضيعسكرلكنه مترقب وملازم ايكن دار عقبايه عازم اولدى .

* تنظيم بعض مواد تجارت باروسيه *

روسيه‌لو ايله منعقد اولان قينارجه مصالحه سنده روسيه تجار كميلرى على‌الاطلاق قره دكزدن آق دكزه وآق دكزدن قره دكزه كلوب كيتملرى وهردرلو امتعه‌يى نقل ايله دولت عليه‌نك بالجمله صولرنده تجارت ايتملرى مقيد ومصرح اولديغنه بناءً روسيه طائفه‌سى ممنوع وغير ممنوع ذخائر واشياى سائره‌يى كميلرينه تحميل وكفه وقريم اسكله‌لرينك وبلكه عهدنامه شرائطنه استناداً قره دكز سواحلنك اجناس ذخائرينى دخى تشحين سفينه ورفته رفته بحر سياهك كافهٔ محصولاتنى كندولره حصر ايده‌جكلرى بديهى وكيفيت مذكوره دار سلطنت سنيه‌نك ذريعهٔ معاشى اولان ذخيره خصوصنه بالكليه ايراث اختلال ايده‌جكى واغماض عين اولنديغى حالده مضرات عديده‌يى موجب بركيفيت اوله‌جغى امر آشكار اولوب اشته تجارت سفاين ماده‌سى مذاكره سنده بومثللو صعوبتلر اولديغنه بناءً مقدما عبدالرزاق پاشانك تنقيح مواد عهدنامهٔ روسيه‌يه مباشرت ايلديكى ايامده بوماده‌نك مذاكره‌سى امتداد وقته وسيله اولور ملاحظه‌سيله مكالمه ايلديكى مواد معلومه ذيلنه تجارت قضيه‌سى بوندنصكره مذاكره وبرقالبه افراغ اولنور ديو اشارت ايدوب على حاله ترك ايلمشيدى .

عقيب مبادلهٔ تمسكاتده روسيه‌لونك آق دكزه چيقمك اوزره بعض استانبول ذخائرى ايله مشحون بركميلرى ورود ايتدكده ممانعت اولنمغله روسيه ايلچيسى فى‌الاصل كندولره ويريلان صلح نامه‌ده هردرلو امتعه واشيانك نقلنه مأذونيتلرى مصرح بولنديغنى ادعا ايدوب اسكاتى دخى ممكن اوله مديغندن اول وقت ضرورى اذن سفينه حكمى أعطا اولنمشيدى . صكره دخى موجب صعوبت اولور انديشه‌سيله بوامر اهمك صورت نظامى مسكوت عنه قالديغندن ينه عبدالرزاق پاشانك اواخر رياستنده سفينهٔ سالفه مثللو اومقوله ذخائر امثالى اشياء ممنوعه‌يى حامل ايكى قطعه مسقو

کمیلری کلوب سفیر مرقوم ینه کالاول اصرار ایتدیکنه مبنی ایکی قطعه اذن سفینه حکملری ویرلدیکی اثناده مشارالیهك خدمت ریاستدن انفصالی واقع اولوب خلفی خلیل حمید افندی بو قضیه آستانهٔ دولت آشیانه نك انحلال شیرازهٔ راحتنی وبلکه کیتدکجه ناس بیننده استانبول ذخیره سی مسقو کمیلریله کوزیمز اوکندن دیار آخره نقل اولنمغه رضا ویریله یور دیو نیجه قیل وقال ظهوریله محاذیر قویه یی موجب اولدیغنی طرف صدارتپناهی یه بعدالافاده شیخ الاسلام افندی یی دخی آکاه ایلیوب بو خصوصك تنظیم وتسویه سنه بالابتدار کرك روسیه ایلچیسنه وکرك متوسط اولان فرانسه ایلچیسنه کرات ایله آستانهٔ علیه ذخائرینك بلاد سائره یه نقل وامراری بروجهله اوله جق ایش اولمدیغنی اخبار ایله اذن سفینه حکمی ویریلان سالف الذکر ایکی قطعه سفینه نك در علیه ده توقیفنه ابتدار ایتدکارنده روسیه ایلچیسی خشونت صورتنی اظهار وذخائرمزی توقیف ایدرسه کز وقوع بوله جق ضرری دولت علیه تضمین ایدر وادیلرنده سفینه لرینك دیلدکلری محلره کیتملرینه اصرار ایتمکین جانب سلطنت سنیه دن دخی هر دولت نظامات ملکیه سنی خللدن حفظ ووقایه ایتمکه مجبور اولوب بومثللو نظامات ملکیه مباحثه سنه نقض عهد رنکی ویرلمز دینله رك بوبابده برخیلی مباحثه ومناقشه لر وقوع بولدقدنصکره نهایت متوسط اولان فرانسه ایلچیسی روسیه ایلچیسنی الزام ایدوب فیما بعد روسیه سفاینی فقط کندی ولایتلری متاعنی کتورملری وکتوردکلری متاعك درعلیه ده لزومی اولمدیغی تقدیرده دیار آخره کوتورملری ممنوع اولمیه دیو طرف دولت علیه دن ویریلان تقریرك مفهومنه ملایم روسیه سفیرندن برقطعه تقریر النوب دستورالعمل طوتلمق اوزره عهدنامهٔ همایون دفترینه قید وحفظ قلندی . خصوص مذکورك بووجهله تسویه اولنمسنده فوائد عدیده واردر .

اولا روسیه لولر عهدمز مطلقدر دیه رك استانبولده عباداللهك ییه جكلری ذخائری استانبول اوکندن کچوروبده آخر محله کوتوره مزلر .

ثانیا کتوره جکلری ذخائر واشیا انجق روسیه مملکتی حاصلاتنه منحصر اولمغله دولت علیه تجار سفائننك قره دکزدن نقل ایده جکلری ذخائر واشیا نقلنی کیدرك کندولره حصر ایده مزلر .

ثالثاً قره دکزدن آق دکزه آق دکزدن قره دکزه کلوب کچدکلرنده سفاین حوله سنك مصحح دفتری کورلمك مشروط اولمغله سفینه لرنده هرنه درلو امتعه وار ایسه کرك استانبولده آلیقونلسون وکرك آلیقونلمسون دولت علیه نك معلومی اولوب آلات حربیه دن معدود شیلری کچوره مزلر .

رابعا وسط تقريرنده روسيه‌لو دولت عليه نك نظامات ملكيه سنه خلل ويره‌جك ايشده بولنميه‌جغنی افاده واقرار ايتمش اولمسيله فيما بعد برامر مضر تكليف ايدر ايسه نظام ملكمزه مغايردر ديه‌بيلوب تقرير مذكور دخی اليمزده برسند اولمش اولور .

كيفيت انوری تاريخنده بووجهله مسطوردر . لكن فوائد عديده ديو تعداد ايتديكی امور اربعه‌دن ايكنجيسی تجارت ساحليه‌نك يعنی دولت عليه ممالكی ساحللرندن برمحلدن اشيا آلوب ديكرينه نقل ايتمك ماده سنك منعی اوليور . بوتجارت ساحليه هردولتده تبعه ويرلويه عائد اولديغندن وتجارت ساحليه يه خدمت ايدن سفاين طائفه‌لری قوۀ بحريۀ دولتك فدانلغی مقامنده بولنديغندن بونی محافظۀ مادۀ مذكوره نك منعنی تصورده فائدۀ صحيحه وتبعه پرورلك ملاحظه سی واردر . اما اوچنجيسندن اكرچه كمرك معاينه سی مستغنی ايسه ده اول دخی فائده دن خالی دكلدر . وكذا دردنجيسی دخی برنوع فائده در . اما اولكی مطالعه دولت عليه حقنده عين مضرتدر . زيرا برمملكتك مدار ثروت وسامانی حاصلاتنك طشره چيقوبده مقابلنده ايچرويه آقچه كيرمسی ماده سی اوله‌رق بردولتك بقای مكنت وسامانك شرطی لااقل ادخالات ايله اخراجاتنك موازن اولمسيدر . وبر مملكتدن نقدر طشره زياده حاصلات چيقاريلورسه ادخالات نقديه دخی اول نسبت اوزره اولمغله اهالينك غنا وثروتی ودولتك سامان ومكنتی دخی اكا كوره اولور . استانبولده عباداللهك مأكولاتی دوشونوبده استانبولی بسليان طشره‌ده‌كی ارباب زراعت وتجارتك حالنی وحصول ثروت وسامانی دوشونمامك نه بيوك قصوردر . انلر اللهك قولی دكلميدر .

* انكلتره ايله فرانسه دولتلرينك سفری وبی طرف دولتلرك اتفاقی *

امريقاده انكلتره النده اولان ايالات اهاليسی تجارت ماده سندن طولايی دولت متبوعه‌لری اولان انكلتره لويه اشتكا وافادۀ حال ايتدكلرنده عرضحاللرينه حوالۀ سمع اولنمدی ديو دولتلرندن منكسر الخاطر اولمشلر ايدی . فرانسه‌لو بونی فرصت اتخاذ ايدرك ايچلرينه فتنه وفساد القا ايدوب درلو دسيسه وصنعتلرله اهالئ مرقومه‌يی عصيانه تحريك ايتمكدن خالی اولمديغی ملابسه‌سيله بيك يوز سكسان يدی سنه سندنبرو ايچلرنده بواختلال كوندن كونه كسب ازدياد واشتداد ايدرك بالآخره يوز طقسان تاريخنده اهالئ مرقومه آچيقدن آچيغه رفع لوای طغيان ايله

(انكلتره‌لونك)

انکلتره لونك تبعیتندن چیقوب بر حکومت مستقله تشکیلنه علی الاتفاق تشمیر ساق ایتدیلر . انکلتره دولتی دخی کلیتلو دونما وعسکر ارسالیله بونلرك تأدیبلرینه قیام ایتدیسه ده فرانسه‌لو دخی فن حربده ماهر ضابطلر وطوپ ومهمات ارسالیله خفیةً اعانه‌لرینه اهتمام ایتمکدن ناشی امریقالولرایله‌انکلتره‌لو بیننده محاربات شدیده وقوعندنصکره امریقالولر جمهوریتلرینی اعلان ایلدکلرنده اشبو حکومت جمهوریتی اول باول فرانسه‌لو تصدیق ایدرك انلرله عقد معاهده ایتدیکندن ناشی طقسان ایکی سنه‌سنده فرانسه‌لو ایله انکلتره‌لو بیننده سفر متحقق اولدی .

اسپانیا دولتی اوته‌دنبرو فرانسه ایله متحد ومتفق اولدیغندن وفلمنك دولتی دخی کندی تجار سفینه‌لری حقنده انکلتره‌لو طرفندن تعرضات وقوعبولمش اولمسیله انکلتره‌لویه دلگیر بولندیغندن بوایکی دولت دخی انکلتره علیهنه اوله‌رق فرانسه دولتنه ملحق اولدیلر .

بووقوعاتك تفصیلاتی وامریقانك نتیجهٔ احوالی انشاءالله بوندنصکره ذکر اولنسه کرکدر . بومقوله محاربهٔ بحریه وقوعنده بحر بالطق سواحلنك تجارتنی توسیع ایتمك امر طبیعیدر . زیرا انشای سفینه‌یه لازم اولان کراسته وسائر مهمات وذخائر اورالردن نقل اولنه کلمشدر . بناءً علیه روسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه توسیع تجارت داعیه‌سیله بحر بالطق ساحلنده اولان بالجمله اسکله‌لرندن ذخیره اخراجنه‌اذن‌عام ویردی . انجق سفر مذکورك ظهورندن برو فلمنك ودانیمارقه وبحر بالطق سواحلنده اسکله‌یه مالك اولان بعض امرای آلمانك تجار کمیلرینی فرانسه‌یه مال کتوره‌یور سکز دیو انکلتره‌لو اخذ ایتمکده وارالقده روسیه بیراغیله کشت وکذار ایدن بعض سفینه‌لری دخی وسوسه کتورر دیو یوقلاتمق ایچون انکلتره ترسانه سنه کوندرمکده اولدیغنه بناءً دول مذکوره بوخصوصده قترینه‌یه مراجعت ایلدیلر . بوکیفیت قترینه‌نك دخی نخوت وغرورینه موافق کلدیکندن وبوسفر روسیه تجارتنه رواج ویره‌جکی مواد مسلمه‌دن اولدیغی‌حالده کندی اسکله‌سندن حموله ایله چیقان تجار سفائننه انکلتره‌لونك تعرض ایتمسنی چکه‌مدیکندن بی طرفلق نامیله نوظهور برصورت اتفاقیه تنظیمنه مباشرت ایلدی .

شویله‌که روسیه دولتی اسوج ودانیمارقه دولتلریله بالمقاوله بیطرف اولمق واشبو بیطرفلق اصولنی قوهٔ کامله ارائه‌سیله تنفیذ واجرا ضمننده ودول ثلثه‌دن هربری معلوم المقدار سفایندن عبارت کلیتلو دونما تجهیز واخراج ایتمك وتجارلرینك

کمیلری مادامکه ایچلرنده ممنوعاتدن برشی اولمیه دول متحاربین اسکله‌لرینه آمدشد ایتدکجه کیمسه طرفندن تعرض ایتدیرلمامك ودول متحار بیندن هر قنغیسی ذکر اولنان تجار کمیلرینه تعرض ایده‌جك اولورسه بیطرف دولتلرك مجموعی بردن اخذ انتقام ایلمك اوزره شروط معلومه‌یی حاوی بی طرفیٔ حربی نامیله بر معاهده عقد ایتدیلر .

روسیه ایمپراطوریچه‌سی بویله مسبوق بالمثل اولمیان برتعبیر ناشنیده ایله برصورت اتفاقیه تنظیم ایدوب امر تجارتك حامیه‌سی اولمق اوزره بونی کندی قریحه‌سندن صادر اولمش کبی مباهات ایدرك اعلان ایلدی . حالبوکه بوخصوصی کندوسنه پترسبورغده مقیم اسوج ودانیمارقه ایلچیلری برتقریب ایله عرض وافاده ایتمشلر ایدی . انلرك بوخصوصه تشبثلری دخی پترسبورغده مقیم فرانسه ایلچیسنك بر نوع صنیعه‌سی ایدی . و بو اتفاقی قبل التنظیم پترسبورغده مقیم انکلتره ایلچیسی حس ایدوب اکرچه دفعنه پك چوق سعی ایتدی ایسه‌ده فرانسه ایلچیسنك دسیسه وصنیعه‌سی اکا غالب کله‌رك بروجه محرر بی طرفلق اتفاقی تنظیم اولندی . بوندن طولایی انکلتره‌لو ایله روسیه‌لو بیننه دخی بعض مرتبه برودت کیره‌رك فرانسه‌لو بوصورتله دخی مرامنه نائل اولدی .

* محاربه اوزره بولنان فرانسه وانکلتره دولتلرینه طرف دولت * علیه‌دن ویریلان تقریر *

اللی طقوز تاریخنده اوروپا ایچنده ظهور ایدن محاربهٔ عمومیه اثناسنده دول محاربین سفینه‌لری دولت علیه صولرنده بر برینه تعرض ایلدکلرندن اولوقت موره‌نك نهایتندن کرید کورفزینك صول طرفنه طوغری اقلیم مصرك جانب غربیسنه منتهی اولنجیه‌دك برخط فرض اولنوب بوخطك ایچروسنده هر دولتك تجار کمیلری امنیت اوزره تجارت ایدرك بر برلرینه تعرض ایتمامك وخلافنه حرکت ایدنلر اولورسه کمیلری ضبط ایله قپودانلری حبس اولنمق وهرکیم متحاربین سفینه‌لرینه اشیا تحمیل ایتمك مراد ایدرسه معرفت شرعله تحریر ودفتر اولنوب قونسولوسلردن سند آلنمدقجه کمیلرینه برشی وضع اولنمامق ماده‌لری نظامه ربط اولنه‌رق درسعادتده مقیم سفرایه بر قطعه تقریر ویرلمش ایدی . بودفعه فرانسه وانکلتره بیننده وقوعبولان سفردن طولایی دخی کچن سنه کندی ایلچیلرینك التماسلریله قواعد سابقه‌یه رعایت اولنمسنی ناطق دونمای همایون

یاشبوغنه خطاباً امر عالی اصدار اولنمشیدی . لکن دولتین مذکورتین سفینه‌لری شرائط مزبوره‌یه رعایت ایتمیه‌رك بربرینه تصادف ایلدکلری یرلرده هجوم ایلدکلرندن هربری کندی تجار کمیلرینی محافظه ایچون دولت علیه صولرینه جنك کمیلرینی ادخال ایدوب قلعه طوپلری آلتنده وجزیره ولیمانلرده وبوغازلردن برقاچ میل آچقلرده بربرلریله محاربه‌یه مباشرت ودولت علیه وسائر بیطرف دولتلرك تجار سفاینی دخی بولدقلری یرده سزده فرانسه یاخود انکلتره متاعی واردیو یوقلامق بهانه‌سیله یوللرندن توقیف وتأخیر ایتمکه مبادرت ایتدیلر . بی طرف دولتلر دخی کندی تجارینی محافظه ایچون دولت علیه صولرینه برر جنك کمیسی ادخال ایلدیلر . بوصورتله دولت علیه صولری عرصه‌گاه جنك وجدال اولدی . بناء علیه قواعد سابقه‌یه رعایت اولنمسی وخلافنه حرکت ایدوبده دولت علیه صولرنده بربرینه تعرض ایدن سفینه‌لر اولور ایسه بوندن بویله ممانعت قلنمه‌سی قپودان پاشایه وسائر لازم کلنلره امر واشعار اولنه‌جغنی ناطق طرف دولت علیه‌دن انکلتره وفرانسه ایلچیلرینه برر قطعه تقریر اعطا قلندی .

* ارمنی پطریقنك کیفیت عزلی *

طقسان ایکی سنه‌سی وقایعنده بیان اولندیغی اوزره ارمنیلردن قتولك مذهبنه میل ایدنلری ارمنی پطریقی زاقریا پیسقپوس مأذونیت ومأموریتی حسبیله منع ایتمکده اولوب اگرچه بوحرکتی رعایانك تفرق وتشتتندن حفظ وحمایه‌لرینه مدار ایسه‌ده بوخصوصده ایجابندن زیاده شدت کوستروب حتی قتولکلك رایحه‌سی حس ایتدیکی رعایانك دفن اولنمسنه ممانعت برله میتلرینك تعفن ایتمسنه سبب اوله‌جق صورتلره تشبث ایدر . واوروپا جانبنه کیدوب کلنلری منع خصوصنده پك ایلرو کیدر ایدی . بووجهله افراطی بعض محاذیره بادی وخصوصیله شکایت اجنبیه‌یه مؤدی اولدی .

شویله‌که بوندن اقدم نمچه‌باش وکیلندن برقطعه مکتوب ظهور ایدوب مآلنده منازع فیها اولان قتولك ماده‌سندن بحث ایدرك ارمنی پطریقی بزم تریسته نام اسکله‌مزه کلوب کیتمکدن تجاری منع ایدییور عزل وتأدیبی مطلوبمزدر دیو تقریر وانها اولنمش اولمغله اولوقت درسعادته کله‌جك اولان نمچه ایلچیسنك ورودنده مذاکره‌یه تعلیق اولنه‌رق اول وجهله جوابنامه یازلمش ومؤخراً عبد الرزاق پاشانك ریاستنده نمچه ایلچیسی درسعادته کله‌رك عبدالرزاق پاشا ایله ملاقات ایدوب ارمنی پطریقنك

عزلی دولتنك مطلوبی ایدوکنی بیان ایله بوخصوصده اصرار ایده جکنی ایما واعلان ایتدکده عبدالرزاق پاشا دخی پطریقك بووجهله تجارته خلل ویره جك حرکتی اولدیغنی تحقیقه محتاجز دیو جوابه ابتدار ایلمش ایدی .

اولوقتدنبرو نمچه باش ترجمانی ایکی کونده بر رئیس افندی یه کلوب کاه بو ماده یی عهدنامه شروطی اوزره استرز وکاه دوستانه مطالبه ایدرز دیو تصدیعدن خالی اولمیوب رئیس افندی دخی سزك بوطلبکز بر وجهله شروط معاهده یه توفیق قبول ایتمز . وارمنی پطریقی بوقدر بیك رعایای پادشاهی اوزرینه مأمور اولمغله اجنبی طلبیله عزلی امورملکیه ومصالح رعیه یه خلل ویرر حالاتدندر . بردوست دولت ایسه دوستنك نظام ممالکنه ایراث خلل ایده جك صورتی تجویز وتکلیف ایلمز دیدکجه نمچه ایلچیسی دولتم بونی استر ودائما امر وتنبیه ایدر دیو ینه اولکی قولنی تکرار ایتمکله برقاچ دفعه کیفیت مجالس وکلاده درمیان اولنه رق نمچه ایلچیسی شاید بوکیفیتی ویانه یه تحریر ایتدکده بوبابده باش وکیللرندن اصراری حاوی برکاغد کلور اولوقت دفعا للنزاع پطریقی عزل ایدهلم دینیلور ایسه دولت علیه پطریقی مجبوراً عزل ایتمش دیو اطرافه حوادث منتشر اولملق وبوکیفیت سوء امثال اوله رق فیما بعد دول سائره وخصوصیله رعایامز امورینه وکلیسالری ماده لرینه مداخله ایتمکه وسیله آرایان روسیه دولتی بومثللو خصوصلره قاریشوب بوطرفدن دخی بالطبع تردد اولندقده نمچه لونك خاطری ایچون ارمنی پطریقنی عزل ایتدیکزدی یه دیمك کبی محذورلر تکون ایده جکی امر آشکار اولمقدن ناشی شو آرالقده قتولك مذهبنه دخول ایدن ارمنیلرك معتبرانندن برقاچ نفری اخذ وتأدیب اولنوب پطریقه دخی سن طرف پادشاهیدن مأمور اولدیغك وجهله ملتك امورینی رؤیتده تقصیر ومسامحه ایتدیکك ایچون رعایا اموری مختل اولدی . وبوسببدن برچوق ارمنیلر قتولك مذهبنه کیردی دینیله رك عزل ایله غائله نك برطرف قلنمسی مناسبمیدر یوخسه بوماده یی دولت علیه یه نمچه دولتی نصل تکلیف ایده بیلور بواولور ایشمیدر دیو فرانسه ایلچیسنه خفیجه خبرکوندریلوب واول دخی فی نفس الامر مناسب دکلدر دیوکندو قریحه سندن نمچه ایلچیسنه افاده وتقریر وویانه ده اولان فرانسه ایلچیسنه تحریر ایدوب اندن برخبرکلنجیه دك تأخیراولنمق لازممیدر دیو ایکی شقدن برینك ترجیحنده خیلی بحث وتذکر اولندقدنصکره نهایت شق اول بالترجیح نمچه لولرك مضبوط ومجرب اولان مزاج مصرانه لرینه نظراً فی الواقع اصراری متضمن برکاغد کوندرملری اغلب احتمالدر . وانلرك اصرارلری اوزرینه پطریقك عزلی بروجه محرر مضردر . بناءً علیه رئیس

(افندینك)

افندینك حکیمانه مدافعه سیله نمچه ایلچیسی پطریقك عزلندن حاضر مأیوس اولمشیکن برقاچ کون صکره برمنوال مشروح قتولك مذهبنه کیرنلردن برقاچی تأدیب اولنوب بعده پطریق دخی بوخصوصده تکاسل ایلمش بهانه سیله عزل اولنمسی امر صوابدر دینیله رك اولوجهله ارمنی پطریقنك عزلی قرارکیر اولوب برمدتد نصکره عزل وبروسه یه نفی اولنه رق یرینه بروسه متره پولیدی اوانس راهب ارمنی پطریقی نصب اولنمشدر .
لکن اوانس پطریق دخی بتون بتون سلفنك عکسنه اوله رق بوبابده پك کوشك طاوراندیغنه وملتیله حسن امتزاج ایده میوب ماتی اوزرینه هجوم ایدرك پطریقلقدن طرد ایلدکلرینه بناءً برسنه یه وارمقسزین عزل ایله یرینه زاقریا پیسقپوس بروسه‌دن جلب اولنوب ینه ارمنی پطریقی نصب وتعیین قلنمشدر .

* مواد شتی *

صدر جدید اشبو طقسان درت سنه سی اوائلنده جوامع سلاطین عمارتلرینه برخیلی شی ضم ایدرك نانلرینی خاص شاهی‌یه تبدیل ایله مظهر ادعیهٔ خیریهٔ انام اولدقلری کبی مقام صدارته کله لیدنبرو کیجه یی کوندزه قاتوب خطوب جسیمهٔ صدارتك حسن ایفاسنه بذل جهد ایده کلدیکندن دعای بالخیر پادشاهی‌یه نائل اولمقده ایدی .
حتی بوخلالده قاعدهٔ قدیمه اوزره اخراج مواجب دیوانی ترتیب اولنـدقده کندوسنه غایت نوازشلی برقطعه خط همایون اصدار بیورلمشدر .
ربیع الاولك اون دردنجی کونی صلب پاك شهریاریدن بردختر پاکیزه مهد آرای شهود اولوب رابعه سلطان تسمیه اولنه رق پادشاه انام حضرتلرینك والدهٔ محترمهٔ مرحومه لری نامی احیا بیورلدی واوچکون طوپ شنلکی ایله اجرای مراسم شادمانی قلندی . لکن سلطان مشارالیها معمره اولمیوب التمش طقوزکوند نصکره وفات ایتمشدر . رجبك یدنجی کیجه سی دخی عین شاه سلطان تولد ایدوب انجق یکرمی کون قدر معمره اولدقد نصکره وفات ایلمشدر .
تشریفاتی مورخ انوری افندینك ترتیب ایتمکده اولدیغی تاریخك برجلدی بواثناده ختام بولمغله خاکپای شاهانه یه عرض اولنـدقده طرف صدارتپناهیدن یازیلان تقریرك بالاسنه بنم وزیر مخلصم حالا تشریفاتجی افندینك بودفعه ترتیب ایلدیکی تاریخ غایت مقبول همایونم اولمغله بوخدمتی مقابلی ایکی بیك بشیوز غروش احسان همایونم اولمشدر . (جناب حق دولت علیه مه صداقت ایدن رجال قوللریمی ایکی جهانده عزیز ومحترم ایلیه آمین) دیو خط همایون کشیده بیورلمشدر .

برقاچ سنه‌لردنبرو مصرده تغلب صورتنی اظهار ایدن امرا خزینهٔ مصریه‌نك درسعادته ارسالنه مخالفت ایلدكلرندن بشقه حطام دنیایه طمعلرندن ناشی هرسنه حرمین شریفینه ارسال اولنه‌گلان غلالی اجنبیلره بیع ایتملریله حرمین اهالیسی قحط وغلادن دار الخلافة العلیه‌یه اشتكا ایتدكلرندن مذكور امرای مصریه‌نك ترتیب جزالری قپودان دریا غازی حسن پاشایه احاله بیورلمغله دونمای همایون بوسنهٔ مباركه‌ده وقت معتاددن مقدم اوله‌رق روز خضره برآی وارایكن ترسانهٔ عامره‌دن چیقارلدی . استماع اولندیغنه كوره امرای مصریه قپودان پاشانك اسكندریه‌یه كله‌جكنی ایشتدكاری آنده انك صیت صولت وجلادتندن دوچار دهشت اولملریله درحال خزینهٔ مصریه‌یی درسعادته ایصال وغلال حرمینی دخی فیما بعد وقتیله كوندرمكده تكاسل ایتمیه‌جكلرینی مشعر درسعادته دادخواهانه نیازنامه‌لر ارسال ایتمشلر ایكن ینه قپودان پاشانك اولحوالی‌یه ورودی خبردهشت اثرندن مطمئن البال اولمیه‌رق نفائس اشیالرینی دیار بعیده‌یه قاچیره‌رق فرار تداركن ایتمشلر ایدی .

میركون اوغلی ساحلخانه‌سی جوارنده بر جامع شریف بناسنه ارادهٔ سنیه تعلق ایتمكله درحال وضع اساس اولنوب سكز اون آی ظرفنده ختام بولمشدر . پادشاه انام حضرتلرینك اول جای فرحفزایه بو وجهله رغبتی مشهود انام اولیجق رفته رفته فرون وحمام ودكرمان ودكانلر ویالیلر یاپیله‌رق آز وقت ظرفنده معمور اولمشدر .

درگاه عالی كدكلولرندن زعیم مصطفی آغا بوندن اقدم قریم جانبی سرعسكری اردوسنه دفتردار نصب اولنمشیدی . كرك اول خدمته وكرك جانیك حوالیسنك احوالنه متعلق بعض سؤال وجواب ضمننده درعلیه‌یه كلمسی ایچون كندوسنه خطاباً برقاچ دفعه اوامر علیه صادر اولمشیكن اصغا وانقیاد ایتمدیكندن بشقه بوندن اقدم بیان اولندیغی اوزره مبغوض پادشاهی اولوب قریم جانبنه فرار ایتمش اولان جانیكلی علی پاشا ایله همداستان اولدیغندن صدر اعظم چوقداری مباشرتیله برتقریب درسعادته احضار اولنوب احوالی تفتیش اولندقده ذكر اولنان قباحتلرندن بشقه دها نیجه فضاحتلری اخبار اولنمغین درحال قتل اولندی . لكن حقنده فتوا آلینوبده صورت شرعیه‌سنه تطبیق اولنمیه‌رق همان میدان سیاستده باشی كسلدیكندن خلق ایچنده كفتكو پیدا اولوب كیمیسی فی الواقع واجب الازاله ایدی . اما بوخصوصلرده جرمی یوغیدی وكیمیسی اصلا جرمی یوغیدی لكن صدر اعظم ناسه بطش وشدتنی كوسترمك ایچون ناحق یره بیچاره‌نك بوینن اوروب كندی آخرتك ویران ایتدی دیرلر ایدی .

(بالفعل)

بالفعل ماليه تذكره‌جیسی اولان اسبق یازیجی احمد افندی فی‌الاصل یازیجیلغی هنکامنده حدندن بیوك ایشلره مداخله سندن ناشی بالاده بیان اولندیغی وجهله صدر اعظمك اندرون همایونده بولندیغی وقت عزل ایله ازمیره نفی اولندقدن صکره صره امینی تعیین اولنمشیدی . بونك اوزرینه کندینی طوپلامق لازم کلورکن مؤخراً ماليه تذكره‌جیسی اولدقده ینه اسکی طورینی طوتوب ساحلخانه‌سنی مجمع انام و کندوسنی شهرهٔ ایام ایتدیکندن آستانه‌دن اخراج ایله ازعاج صورتنده عهده‌سنه میرمیرانلق ایله علائیه سنجاغی توجیه اولندی .

بیوك تذكره‌جی اولان بکر پاشا زاده عطاءالله بك افندینك كثرت هزل ومزاحه میل ورغبتندن وناا هللر ایله الفتندن طولایی عزلی لازم کلمش اولدیغی حالده مکتوبیٔ صدرعالی نامق افندینك دخی خدمت سابقه‌سنه مکافات اولمق اوزره براعلا خدمته قایرلمسی موعود اولمغله عطاءالله بك افندی بیوك تذكره‌جیلکدن عزل ایله مصر جزیه‌سی وضربخانه‌سی مأموریتیله مصره ارسال ایله منحل اولان بیوك تذكره‌جیلك نامق افندی‌یه توجیه اولندی .

کروه ملتزمیندن حاجی نعمان چورلی حوالیسنده واقع بعض محللری سنه بسنه اصحاب مقاطعاتدن درعهده والتزام ایدرك تحصیل ثروت وسامان ایتمکده اولوب درسعادتدن غیری محله ذخیره صاتمق ممنوعاتدن ایکن طمع خامه بناءً بوکار ممنوعه جسارت ایتدیکی طویوله‌رق طرف صدارتپناهیدن مجازاتی ترتیب اولنه‌جغنی ایشتدکده درحال درسعادته کلوب بعض محللره التجایه مباشرت ایتدیکندن صدر اعظم برقاتدها غضبه کله‌رك درحال طوتدیروب سائره عبرت اولمق اوزره باب همایون پیشکاهنده باشنی کسدیردی .

قول کتخداسی محمد اغانك اوجاغ عامره اصولنه مغایر حرکاتی وقوعه کلدیکندن یکیچری اغاسنك عرض والتماسنه مبنی عزل ونفی اولنوب یرینه زغرجی باشی علی اغا قول کتخداسی وسکصونجی باشی زغرجی ومحضر محمد اغا حسب الاستعداد سکصونجی باشی نصب اولندی .

سلحدار شهریاری مصطفی اغا عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله سلانیك ایالتی بالتوجیه اندرون همایوندن اخراج اولنوب یرینه صدر اعظمك برادری اولان خزینهٔ همایون کتخداسی خلیل اغا سلحدار شهریاری اولدی .

شوالك طقوزنجی بازار کیجه‌سی ساعت یدیده ایکن نشانجی طرفنده حریق ظهور ایتمکله پادشاه انام حضرتلریله صدر اعظم بنوب طلوع شمس هنکامنده حریق باصدیریله‌رق هرکس محللرینه عودت ایلدکدن صکره چوق کچمکسزین

جبعلی طرفنده بر بیوك آتش ظهور ایدوب اخشام اوزری اطفا اولنەرق
هنوز مأمورین خانەلرینه عودت واستراحت ایلدکلری اثناده کیجه ساعت
ایکیده ایکن یکیچری قشلەلرنده حریق ظهور ایدوب بش التی قشله محترق اولدی
کتخدای صدرعالی الحاج مصطفی افندی شوالك اوچنجی کونی عزل اولنەرق
یرینه رئیس الکتاب خلیل حمید افندی کتخدای صدرعالی وانك یرینه دفترامینی
سلیمان فیضی افندی رئیس الکتاب نصب وتعیین بیورلدی . منحل اولان
دفتر اماتی دخی مقدمجه دفتر امانتندن منفصل اولوبده دوچار مضایقه اولان
حسن افندی‌یه مرحمةً احسان ایلدی .

﴿ افلاق وبغدانده روسیه طرفندن قونسلوس نصبی منازعه‌سی ﴾

قینارجه معاهده‌سنده روسیەلونك مناسب کوره‌جکی عامهٔ مواضعده قونسلوس
نصب ایتملری جائز اوله کلامی مصرح اولوب معاهدهٔ مذکوره برتنك وقتده
یاپلمش اولدیغندن الفاظ وتعبیراتنه دقت اولنەمیوب مؤخراً آینه‌لی قواق
تنقیحنامه‌سنده دخی بوکلامك تحتنده مستتر اولان محاذیر ملکیه درخاطر اولنمامش
ایدی . روسیەلو ایسه بومثللو سر رشته‌لری اصلا فراموش ایتمك احتمالی اولمیوب
بوندن یدی سکز آی مقدم خلیل حمید افندینك ریاستنده روسیه ایلچیسی افلاق
وبغدان مملکتلرینه آمد شد ایده‌جك روسیه تجاری اوزرلرینه بر قونسلوس
نصب اولنمسنه دائر باب عالی‌یه برقطعه تقریر ویردکده افلاق وبغدانه قونسلوس
نصب ایتمك روسیه دولتی مملکتینه بر ناظر نصب ایتمش کبی اهالینك اذهانی تحریك
ایده‌جك تفوهاته سبب اوله‌رق مضرت ملکیه‌سی درکار اولمقدن ناشی خلیل حمیدافندی
طرفندن افلاق وبغدانه قونسلوس نصبنده اولان محاذیر ملکیه‌یی یکان یکان بسط
وبیان ضمننده روسیه ایلچیسنه بر قطعه تقریر ویرلمکله روسیه ایلچیسی کیفیتی
دولتی طرفنه تحریر ایتمشیدی . منتظر اولدیغی جوابی بواثناده دولتی طرفندن
وارد اولمغله رئیس الکتاب سلیمان فیضی افندی ایله ملاقات ایتدکده روسیه
دولتی قونسلوس ماده‌سندن بر وجهله کچمیه‌جکی بیانیله بهرحال نص عهدنامه
موجبنجه افلاق وبغدان وبوجاغه قونسلوس نصبنی ادعا ایلدی . بونك اوزرینه
بك چوق بحثلر جریان ایتدکدنصکره سلیمان فیضی افندی بالآخره عهدنامهٔ
همایون عباره‌سنی درپیش ایدرك روسیه سفیرینك دعواسنی بووجهله دفعه تصدی
ایتدی‌که عامهٔ مواضع تعبیری رسیه‌لولرك تجارتلرینه اساس ومقیاس اوله‌جق

﴿ فرانسه ﴾

فرانسه وانكلتره دولتلرينك قونسلوس اقامه ايتدكلرى يرلر ديمكدر . زيرا عهدنامه ده افلاق و بغدان مملكتلرينك شروط سربستيلرى مذكور اولان موضعده مملكتينه متعلق اولان مصالحك مجموعى ذكر اولنمش وقونسلوس اقامه سنه قالاً وقلماً تعرض اولنمامش اولديغندن عامهٔ مواضع تعبيرى مملكتينه شامل اولميه رق كلام مذكورك مضمونى دول سائره نك قونسلوس اقامه ايتدكلرى عامهٔ مواضعده روسيه لونك دخى قونسلوس نصب ايتمسى جائز اوله ديمك اولور . بوصورتده افلاق وبغدانده روسيه دولتنك قونسلوس نصب ايتمكه حقى يوقدر . زيرا مملكتين مذكورتينده بر دولت طرفندن قونسلوس نصب اولنديغى واقع دكلدر . قالديكه قونسلوس اقامه سى والى وحاكم الشرع اولان اماكن مشهوره يه مخصوصدر .

سليمان فيضى افنديتك بوجوابيله روسيه ايلچيسى ملزم اولمق لازم كلمش ايسه ده طريق عناد واصراره سالك اولمغله بونك اوزرينه مجالس متعدده مباحثه لر كذران ايدوب روسيه ايلچيسى بردرلو قانع اولمديغندن سليمان فيضى افندى نهايت روسيه دولتنك بو ماده ده حقى يوقدر . انجق خاطرينه رعايةً دولت عليه مملكتينده اولان تجارينه نظارته الويرر برمحل معين تخصيصيله قونسلوسلرينى قبول ايده بيلور . واول دخى والى وحاكم الشرع اولان ير اولمليدر . زيرا دولت عليه نك كافهٔ امورى شرع شريفه مربوطدر . والى وحاكمدن خالى اولان يرده قونسلوس اقامه سى ضوابط ملكيه وشرعيه مزه منافيدر ديه رك ختم كلام ايلدى . وافلاق وبغدان وبوجاقدن خارج بر محلده قونسلوس اقامه ايتديرلمسيله بوكا برقرار ويرلمسى اقدمجه فرانسه ايلچيسنه دخى افاده اولنمش اولوب انك توسطيله سلستره ده برروسيه قونسلوسى اقامه اولنمسنه قرار ويريله رك ذى الحجه اواخرنده سند تحرير وتمهير اولنوب مصلحته ختام ويرلدى . وعهدنامه ده عامهٔ مواضع تعبيرى مصرح ايكن مصلحتك بويله حسن صورتله تمامى رئيس افنديتك امور دوليه ده معلومات ومهارتنه حمل اولنه رق مظهر شاباش وتحسين اولمشدر .

* بعض وقايع موره *

قپودان دريا غازى حسن پاشانك موره ده واقع مانيه بلده سنه عنوةً دخولى خبرى بو اثناده وارد اوله رق موجب مسرت اولمشدر . مانيه لولر غايت دسيسه كار اولوب يكرمى يدى تاريخنده سردار اكرم شهيدعلى پاشا موره نك صرپ قلاعنى فتح وتسخير ايتدكده اهالئ مرقومه طريق حيله يه سلوك ايله رهنلر عرض

ایدرك وصورت انقیاد کوستره رك سردارمشار الیهك بطش وشدتندن قورتیلوب
ینه مقام عصیانده ثابتقدم قالمشلر ایدی . کچن سنه قپودان پاشا اوطرفه کیتدکده
دخی رهنه ربط ایله نظامنه شروع ایتمشیدی . الحاصل بوآنه قدر مانیه‌یه حربا
کیرلدیکی واقع اولمدیغندن قپودان پاشانك بوخدمتی غزوات سائره سنه علاوه
اولنه‌رق السنهٔ انامده خیر ایله یاد اولندی .

* حوادث عراق *

کچن سنه عهده‌سنه بصره وبعده بغداد ایالتی توجیه اولنان سلیمان پاشا بصره
امورینه نظام ویردکدنصکره اشبو طقسان درت سنه‌سی ربیع الاولنده بصره‌دن
حرکت ایدوب عشائر وقبائلك اسباب انضباطیه‌سنی ترتیب ایدرك اغر رفتار ایله
کربلا اوزرندن ایکی آیده بغداده واصل اولمش ایسه‌ده سابق حسن پاشا زماننده
خروج ایله دجله‌نك جانب شمالیسنی ضبط ایدن محمدخلیل اوغلی ایله محمدکهیه‌نك
جمعیتلرینی طاغتمدقجه درون بغداده کیرمامکی تصمیم ایلمش اولدیغندن چند روز
خارج شهرده خیمه‌نشین اقامت اولدقدن صکره بغداده طقوز ساعت مسافه‌سی
اولان دیاله کنارینه واروب ونهر اوزرینه کوپری قوروب اوته طرفه عبور
ایتدکده قوهٔ موجوده‌سی درت بیك مقداری سواریدن عبارت اولوب عصاتك
غلبه‌لکی ایسه اون بیکدن زیاده اولدیغی حالده متوکلاً علی الله اوزرلرینه هجوم
ودرجنك اول چوغنی اتلاف ایله باقیسنی پریشان ایتمش ومحمد خلیل اوغلی بر
چوق سرکرده‌لریله برابر مقتول اولوب محمد کهیه دخی برقاچ آتلوسیله فرار
ایدرك سمت ایرانه کیتمشدر .
سلیمان پاشا جمعیت عصاتی پریشان ایدرك خارجك امن وآسایشنی اعاده ایتدکدن
صکره غرهٔ شهر رمضانده بغداده کلوب تنظیم امور ایالته اعتنا ایلمش اولدیغی
خبری درسعادته بالورود موجب مسار نامحدود اولمشدر .

* ورود سفیر ملیبار *

ملیبار حاکمی مرحوم علی رجانك همشیره‌سی وحالا ملیبار حاکمه‌سی اولان
(بیبی) سلطان طرفدن بودفعه برایلچی ظهور ایدوب جمادی‌الاولینك اوچنجی
کونی حضور آصفی‌یه دخول ایله خاکپای شاهانه‌یه اولمق اوزره صندق دروننده
کتورمش اولدیغی فغفوری ودلبند مثللو هدیه‌لرین تقدیم ایلدی .

مقدمکی کبی بودفعه کاشی دخی ملیبار اطرافنده اولان اعدانك تسلطندن استمداد
مقصدینه مبنی اولوب انجق اورانك بورایه بعد مسافه سی اولدیغندن ودشمنلری
انکلیزلر ایله پورتکیزلر اولدقلرندن فیما بعد کندولرینه تعرض اولنمیه‌رق رفاه
حاللرینی موجب اوله‌جق اسبابك استحصالی خصوصی انکلتره دولتنه تقریر
وتوصیه اولندیغنی مشعر نامهٔ همایون ایله کتورمش اولدیغی هدیه‌لرینه مقابل
طرف شاهانه‌دن ترتیب بیوریلان هدایا ذی القعده‌نك بشنجی کونی سفیر مومی
الیهه تسلیم واون اوچ کیسه خرجراه اعطاسیله دیارینه اعاده اولنمشدر . طقسان
سنه‌سی وقایع صره سنده بوماده‌یه دائر بعض تفصیلات یازلمش اولدیغندن تکراره
حاجت یوقدر . شوقدر وارکه قویونی قورده امانت وتوصیه ایتمك مثلی تفصیلات
سابقه‌یه علاوه اولنمایدر .

* ورود سفیر بخارا *

سکسان طقوز تاریخلرنده طرف دولت علیه‌دن روسیه‌یه بیوك ایلچی تعیین
بیوریلان عبدالکریم افندینك روسیه‌یه وصولی بخارا ایلچیسنك اولطرفه ورودینه
تصادف ایتمکین اوراده الفت ایتملری حسبیله سفیر مومی الیه دردولت علیه‌یه
دلا بدیع نام برآدمیله برقطعه مکتوب کوندرمشیدی . اول وقت روسیه‌لو ایله
انعقادی دردست اولان مصالحه هنوز فیصل پذیر اولمامش اولدیغندن اقلیم
بخاراده اولان علما وصلحا ومشایخ مقبولة الدعادن استجلاب دعوات خیریه
ضمننده جانب سلطنت سنیه‌دن بخارا خانی اولان سید محمد غازی خانه برقطعه نامهٔ
همایون ارسال اولنمشیدی . بناءً علیه بخاری خانی دخی سر آمدان امراسندن
محمد ارنظری نام ذاتی بیوك ایلچی واوغلی محمد شریفی ایکنجی ایلچی تعیین ایتمکله
اوتوز نفر اتباعیله راه راستلری اولان دیار اختلال آثار ایران طریقنی ترك ایله
بحر خزردن روسیه حدودینه عبور وچند ماه اورالرده توقیف اولندقلرندن
صکره قریمه مرور ایدوب اندن دخی بحراً درسعادته کلدکلرنده اتحاد مذهب
حسبیله حقلرنده فوق العاده مراسم احترامیه اجرا اولندقدن صکره صدر اعظم
ایله ملاقات ایدوب کتورمش اولدقلری مصحف شریف ومجوهر شمشیر وشال
وچتاری وایکی ابریق واوچ کاسه وایکی چای ظرفی هدیه‌لرین تسلیم وتقدیم
ایتدیلر . کرك سفیر مومی الیهه وکرك اوغلنه بول یکلو سنجاب کورك وسکز
اون نفر اتباعنه خلعتلر اکسا اولندی .

* عمان حاكمندن نامه كلديكى *

مدت مديده دنبرو عمان حاكمى اولان محمدبن سعيد دولت عليه‌يه صدق وعبوديتنى ابراز واثبات داعيه‌سندن خالى اولميوب بواخلاص وطويتنك آثار عليه‌سندن اوله‌رق اقدمجه بغداد واليسى عمر پاشانك كندوسنه واقع اولان اشعار وافاده‌سى اوزرينه بصره‌نك محافظه‌سى امرنده سفائن متعدده ايله اوغلى امير هلالى ارسال ايتمش اولوب انجق مؤخراً بغداد واليسى اولان مصطفى پاشانك اطوار عجيبه‌سندن طولايى مير مومى اليه منفعلا عودت ايتمش اولديغنى متضمن اولوقت وارد اولان برقطعه عبوديت نامه‌سنه جواباً بوكيفيت بغداد واليسى مصطفى پاشانك اعدامنه سبب اولمش اولديغى بيانيله فيما بعد بصره‌نك استخلاصى ايچون بغداد واليسى عبدالله پاشا ايله بالمخابره اعانه ايلمسى ضمننده طقسان بر رجبى خلالنده حاكم مشار اليهه نامهٔ همايون موجبنجه مكتوب سامى ارسال اولنمشيدى . مؤخراً زندكريم خانك وفاتى وعجملردن اخذ انتقام امرنده ابراز خدمات مبروره ايده‌جكنى مبين تكرار حاكم مشار اليهدن برقطعه عريضه كلدكده زندكريم خانك وفاتى حسبيله مقدما ايرانلولر ايله منعقد اولان امر مصالحه معتبر طوتيله‌رق عفو ايله معامله اولنديغى وفيما بعد اكر ايرانلولردن خلاف معاهده برحركت ظهور ايدرسه ينه اخذ انتقامه مبادرت اولنه‌جغى بيانيله بوندن بويله دخى بغداد واليسيله اتحاده رعايت ايلمسى ضمننده تكرار حاكم مشار اليهه فرمان نامهٔ همايون ومكتوب سامى ارسال قلنمشيدى . حاكم مشار اليه بووجهله خطاب مستطاب شاهانه‌يه نائليتندن طولايى عرض تشكر ومحمدت ضمننده بوكره دخى وارد اولان نياز نامه‌سنده بغداد وبصره ايالتلرينك سليمان پاشايه توجيهندن اظهار ممنونيت ايدرك انكله اتحاد اوزره اوله‌جغى بيانيله مقصد اقصاسى آستان بلند ايوان سلطنت سنيه‌يه اكتساب تردد وانتساب اولوب انجق عمان حجاجندن رومه ناميله جده‌ده بش ريال ومكهٔ مكرمه‌ده التى ريال اخذ اولنه‌رق طائفهٔ اعجامه قياس ايله حقارت اولنمقده اولدقلرندن مطالبهٔ مذكوره‌نك رفعى بابنده امراء جده ومكهٔ مكرمه‌يه اوامر عليه اصدار اولنمسى التماسى مندرج اولديغندن وفى‌الواقع بصره‌نك استخلاصى خصوصنده عمانلولرك اعانه‌سى وقوعه كلمش بولنديغندن فيما بعد يمن طرفندن ورود ايده‌جك عمان حجاجندن بركونه رسم النميه ديو اقتضاسنه كوره مكهٔ مكرمه شريفنه وجده واليسنه فرمانلر اصدار اولنوب برر صورتى دخى عمان حاكمنه ارسال اولندى . فقط عمان حاكمنك نامهٔ همايون ايله مخاطبه‌يه استيهالى

اولمدیغی بغداد والیسی سلیمان پاشا طرفندن عرض وانها اولنمغله بو کره نامهٔ همایون اصدارندن صرف نظرله یالکز مکتوب سامی ارسال اولندی .

* وفیات اعیان *

اناطولی قاضیعسکری اولان مفتی زاده احمد افندینك برمدتدنبرو مبتلا اولدیغی آکله علتندن مزاجی مختل اولمغله کاه کاه استعفا ایتمکده ایدی . بو کره علت مذکوره حفظنا الله تعالی اطراف دماغنه سرایت ایدرك رفتار وکفتاره عدیم الاقتدار اولدیغندن مدت معینه‌سنه برآی وار ایکن استدعاسنه بناءً ذی القعده‌نك غره‌سنده عزل ایله یرینه سابقا استانبول قاضیسی اولوب اناطولی پایه‌سیله تلطیف بیورلمش اولان حیاتی زاده محمد سعید افندی اناطولی قاضی عسکری تعیین بیورلدی . وبرقاچ کون صکره سلفی اولان افندیء مشار الیه دخی وفات ایلدی .
سیواس والیسی اولان طاغستانی علی پاشا فی الاصل سکسان وسکسان ایکی تاریخلرنده ذخیره مباشری بولنمق تقریبیله کسب ثروت ویسار ایتمش اولوب برسنه صکره وقت وحاله کوره یارار عسکر تدارك ایدرك بعض ذخیره محللرینك محافظه‌سنه مأمور قلنمش وخلیل پاشا صدارتنده وقوعبولان قارتال وقعه‌سنده حسب الایجاب عهده‌سنه وزارت احسان اولنه‌رق سفر اثناسنده استخدام اولنوب اندن صکره دخی عهده‌سنه نمالو ایالتلر توجیهیله بکام اوله کلمشدر .
غایت متدین وزاهد برذات اولوب انجق اتباع ومتعلقاتنك مغلوبی اولدیغندن ضبط وربطلرینه قادر اوله‌میه‌رق بولندیغی ایالتلرده اهالی دائما مظالم وتعدیاتدن شکایت ایدرلردی . بوخصوص هرنقدر کندویه تنبیه وتوصیه قلنمش ایسه‌ده دائره‌سنی ضبط وربطه مقتدر اوله‌میوب بودفعه سیواس اهالیسی رفع رقعهٔ اشتکا ایله فریاد ایتدکلرندن مباشر مخصوص معرفتیله سیواس قلعه‌سنده اعدام اولنه‌رق سرمقطوعی سائره عبرت اولمق اوزره نهادهٔ میدان سیاست قلندی .
بوندن اقدم وقوعبولان توجیهاتده تکمیل مدت ایدرك دفتر امانتندن منفصل اولوب خانه‌سنده اقامت اوزره اولان الحاج محمد امین رجائی افندی رجبك اون سکزنجی جمعه کونی صلات جمعه‌یی بعدالادا جاریه‌لرینك قرارکاهی اولان ایکنجی خانه‌سنه کله‌رك استحمام واستراحت اثناسنده بردن‌بره کندویه برشدتلی نزول اصابت ایتمکله چاریك ساعت ظرفنده تسلیم روح ایلدی .
متوفای مشارالیه بیك یوز اوتوز بر تاریخلرنده باش باقی قولی اولان مرحوم

بورليلى خليل اغا نسلندن تولد ايدوب سن تميزه واصل اولدقده ديوان همايون
قلمى وبعضا كتخدا كاتبى طرفلرينه ملازمت وبرقاچ سنه قوجه بكر پاشانك
خدمت كتابتيله جده‌ده اقامت ايتدكدنصكره خزينه كتخداسى خليل پاشا
مرحومك همتيله استانبوله جلب اولنوب بعض مأموريتلرده استخدام اولنه‌رق
خواجكان ديوان همايون سلكنه ادخال اولنمشيدى . مؤخراً كوچك تذكره‌جى
ويتمش تاريخنده بيوك تذكره‌جى ويتمش بشده رئيس‌الكتاب ويتمش التيده
چاوش باشى ويتمش يديده كتخداى صدر عالى ويتمش سكزده ترسانهٔ عامره
امينى وسكسان سنه‌سنده اربه امينى وسكسان برده تكرار ترسانه امينى وسكسان
ايكيده ينه رئيس‌الكتاب اولوب برقاچ سنه سفر همايونده رياست خدمتنده
بولندقده استعفا ايدرك درسعادته عودت ايتديكنده مظهر نظر اعتبار شاهانه
اوله‌رق سكسان يدى ذى‌الحجه‌سنده رئيس وكيلى وسكسان سكز محرمنده ركاب
همايونده چاوش باشى وربيع‌الآخرنده تكرار كتخداى صدرعالى وسكسان
طقوزده شق اول دفتردارى وطقسان سنه‌سنده نشانجى وطقسان ايكيده دفتر
امينى اولوب مؤخراً بروجه محرر خانه‌سنده مقيم ايكن اشبو طقسان درت
سنه‌سنده سكته علتندن وفات ايلدى .

متدين وپرهيزكار اولوب اخذ رشوت ايله كيمسه‌نك منتى التنده قالمامشيدى .
فقط كثرت تسرى‌يه مجبول اولديغندن وفاتنده صغير وكبير اون سكزدن
متجاوز يتيملرى قالدى انلره مرحمةً پدرلرينك زعامتى على‌الاشتراك اولاد
ذكورينه توجيه ودخان كمركندن سنوى اون سكز كيسه آقچه تعيين ايله
اوزرلرينه اربه امينى سليم سرى افندى وصى نصب اولندى .

ارضروم واليسى السيد ابراهيم حفظى پاشانك وفاتى خبرى رمضان شريفك
ايكنجى كونى درسعادته واصل اولمغله يرينه رقه واليسى شيخ‌الوزرا صدراسبق
محمد عزت پاشا ارضروم واليسى وآيدين محصلى عبدالرزاق پاشا رقه واليسى
وايچ ايل متصرفى اولان وزير توقيعى على پاشا كتخداسى حسن پاشا آيدين
محصلى نصب وتعيين بيوريلوب متوفاى مشاراليه ابراهيم پاشانك اسباب وزارتندن
ماعدا اموال واشياسى ورثه‌سنه احسان بيورلدى .

متوفاى مشاراليه بيك يوز اوتوز بش تاريخلرنده سرحد اغالرندن ديانت وتقوى
ايله مشهور اماسيه‌لو سيد خليل اغا مرحومك صلبندن درسعادتده تولد ايدوب
سن تميزه واصل اولدقده باش محاسبه قلمنه دوام ايدرك قلم مزبورده ذمت
خليفه‌سى اولوب دفتردارلرك مظهر نظر اعتبارلرى اولمغله كسب اشتهار

(ايتدكدنصكره)

ایتدکدنصکره بهکیه نفی اولنمشیدی . مؤخراً ینه ذمت خلیفه‌لکنه عودت وکارکذارلقله کسب شهرت ایدوب یتمش طقوز تاریخلرنده دفعةً شهر امینی اوله‌رق زمرۀ خواجکانه داخل اولدقدن صکره سکسان ایکیده باش محاسبه‌جی ودرعقب شق اول دفترداری اولوب اردوی همایون ایله روم‌ایلی جانبنه کیتدکده سکسان اوچ سنه‌سی شوالنده بابا طاغی مشتاسنده کتخدای صدرعالی اولوب سنه‌سن تکمیل ایتمزدن مقدم عزل اولنه‌رق جانب میریدن کلی اموال مطالبه‌سیله مبتلای سرزنش وتوبیخ اولمشیدی . ومؤخراً بعض مبایعاته مأمور اوله‌رق سکسان بش سنه‌سی بابا طاغی صحراسنده روزنامچۀ اول منصبیله بکام اولدقدنصکره انحراف مزاجی حسبیله درسعادته عودته مأذون اولوب کلدکده طرف پادشاهیدن کندویه نشانجیلق وکالتی احسان بیورلمشیدی . سکسان سکز خلالنده ینه شمنی مشتاسنه قدوم ایله روزنامچۀ اول منصبنده ابقا اولنوب بعدالمصالحه اردوی همایون ایله درسعادته کلدکده معزولاً خانه‌سنده اقامت اوزره ایکن سکسان طقوز سنه‌سنده ینه کتخدای صدرعالی اولوب چند ماه مرورنده عزل اولندی . وطقسان سنه‌سنده بالفعل نشانجی اولوب چوق کچمکسزین دفعۀ ثالثه اولمق اوزره ینه کتخدای صدرعالی اولدی . لکن بودفعه موفق اوله‌میه‌رق برقاچ آی ظرفنده کتخدالغی صره امانتنه تحویل اولندقده اعتذارینه بناءً برقاچ کون صکره بومأموریتی دخی ارضروم اردوسی نظارتنه تبدیل بیوریلوب واول جانبده ایکن عهده‌سنه ارضروم ایالتیله رتبۀ والای وزارت توجیه اولنوب قارص ورقه ایالتلرین دور ایتدکدن صکره بالآخره ارضروم والیلکنده وفات ایلدی .

درکاه عالی قپوجی باشیلرندن سابقا باشباقی قولی اولان فیضی اغا بالاده بیان اولندیغی اوزره ارضروم والیسی ایکن وزارتی رفع اولنان مقداد پاشانك اموال واشیاسنی جانب بیت‌الماله ایصاله مأمور اولوب برسنه قدر اوطرفده توقف ایدوب مأموریتنی علی وجه‌الاخلاص ایفا ایتمیوب جانب میری‌یه خیانت ایلدکدن بشقه بودفعه وفات ایدن ابراهیم پاشانك اموال واشیای ممهوره‌سنك مهرلرینی خودبخود فك ایله بعض اشیا غصب ایتمش اولدیغی درکاه عالی قپوجی باشیلرندن اولوب خصوص آخرله اول طرفه مأمور اولان نعمتی زاده طرفندن اشعار اولنمغله درعقب محلنده جزاسی بالترتیب سر مقطوعی شوالك یکرمی سکزنجی کونی درسعادته کلشدر .

* نمچه ایمپراطوریچه‌سنك وفاتی ونمچه ایله روسیه‌نك اتفاقی *

قرق سنه‌یی متجاوز نمچه ایمپراطوریچه‌سی اولان (ماریه ترزیا) سنی یتمشه وارمش اولدیغی حالده ذی‌الحجه‌نك اوچنجی وتشرین ثانینك اوتوزنجی کیجه‌سی فوت اولمغله یرینه اوغلی وبالتوارث مجارستان قرالی بولندیغی جهتله شریك سلطنتی اولان ایکنجی یوزف نمچه ایمپراطوری اولدی .

ایمپراطوریچۀ مشارالیها بوندن اقدم یتمش بش یتمش التی تاریخلرنده پروسیا ایله محاربه ایتدیکی اثناده نمچه دولتنه کلی ضعف وفتور عارض اولدیغی حالده پروسیه دولتی دولت علیه‌یی نمچه اوزرینه اعلان حرب ایتمکه تشویق ایتمشیکن دولت علیه اصغا ایتمه‌رك نمچه علیهنه قیام ایتمدیکندن مدت مدیده ایمپراطوریچۀ مشارالیها بوغیرتی کودوب حتی دولت علیه‌نك روسیه ایله وقوعبولان محارباتی اثناسنده دولت علیه علیهنه حرکت ایتمدیکی بوکا مبنی ایدوکی بعض تواریخده مندرجدر . هرنه‌حال ایسه اصول پولتیقه‌سی ایجابنجه دائما دولت علیه ایله اتفاق اوزره ایدی . اوغلو یوزف برمدت والده‌سیله برلکده بالاشتراك حکومت ایتدکدن صکره والده‌سنك وفاتنده یالکز باشنه قالوب وندهوسلکی حسبیله روسیه ایمپراریچه‌سی قترینه‌یه قاپیلوب بینلرنده بعض ممالك دولت علیه‌یی مقاسمه ایتمك اوزره قرار ویرمشلر ایدی .

بونك اوزرینه دولت علیه دخی بعض دولتلر ایله عقد اتفاق ایتمك لازم کلوب مثلا نمچه‌یه مقابل دولت علیه دخی پروسیا ایله اتفاق ایتمش اولسیدی انکلتره ویاخود فرانسه دولتلرندن بری واوروپا دولتلرندن بعضیلری دخی مؤخراً بالطبع بواتفاقه داخل اولمغه مجبور اوله‌رق روسیه‌یه قارشو برقوت تدارك اولنمش اولوردی . لکن اول وقت وکلای دولت علیه‌ده امور خارجیه معلوماتی اولمدیغندن دولت علیه یالکز قاله‌رق بوندن طولایی نقدر ضرر وزیان کورلدیکی وقایع آتیه‌دن معلوم اولور .

* وقایع سنه ١١٩٥ *

شهزاده سلطان محمدك تعلم قرآن عظیم الشانه بدئی اوانی کلمش اولدیغندن قاعدۀ قدیمه ودیدنۀ حسنۀ دولت علیه اوزره سور والا ترتیباتی اجرا اولنه‌رق محرم الحرامك سکزنجی وکانون اولك یکرمی اوچنجی کونی منجم باشی طرفندن اختیار اولنان وقت مسعودده اینجولی کوشکی درونده بدأ بسملۀ شریفه ایلدیکی عقیبنده دعای بقای دولت پادشاهی ابتدا طرف مشیختپناهیدن وصکره ایاصوفیه شیخی طرفندن ادا اولندی .

* بنای قلعهٔ اسماعیل *

طونه نك اوته طرفنده واقع اسماعیل قصبه سنك اهمیت موقعیه سی سفر اخیرده تقدیر اولنمش ایدوكندن بوزاده برقلعه بناسی مهم اولمغله اشبو طقسان بش سنه سی اول بهارنده بناسنه مباشرت اولنمق اوزره نیكبولی اعیانی سلیم اغا عهده سنه میراخور ثانیلك پایه سی توجیه اولنه رق بنا امینی نصب اولنوب كراسته ومهمات لازمه سی افلاق وبغدان مملكتلرندن وعمله وعربه ولوازمات سائره سی روم ایلی ایالتنده واقع قضالردن بالترتیب مصارفنه اعانه وجهله مومی الیه بنا امینی جانبنه بغدان ویوده سنك یوز اللی وافلاق ویوده سنك اوچیوز كیسه آقچه ارسال ایلملری فرمان اولندی ٠

* وفات عبدالرزاق پاشا *

بوندن اقدم آیدین محصلی ایكن عهده سنه رقه ایالتی توجیه بیورلمش اولان عبدالرزاق پاشا آیدینك آب وهواسندن متأثراً نامزاج اولدیغی حالده رقه یه وصولنده چوق كچمكسزین وفات ایلدی ٠

متوفای مشار الیه طاوقجی باشی دامادی دیمكله مشهور ایكی دفعه رئیس الكتاب اولان الحاج مصطفی افندی صلبندن یوز قرق اوچ سنه سی خلالنده درسعادتده تولد ایدوب سن تمیزه واصل اولدقده تحصیل علم ومعارف ایدرك التمش بش سنه سی خلالنده باخط همایون عهده سنه علوفه جیان یسار كتابتیله خواجه لق رتبه سی احسان بیوریلوب التمش سكز تاریخی توجیهاتنده باروتخانه ناظری ویتمش سنه سی شوالنده كوچك روزنامه جی ویتمش سكزده صدر اعظم مكتوبجیسی وسكسان ایكیده كوچك تذكره جی وسكسان اوچده ینه مكتوبجی وسكسان بشده اردوی همایون ایله شمنیده ایكن رئیس الكتاب اولمشیدی ٠ بعدالانفصال براوالق مأموریتله مصره كیدوب كلدكدنصكره طقسان سنه سنده دفتر امینی اولوب ایكی سنه صكره عزل ایله خانه سنده اقامت اوزره ایكن روسیه مكالمه لرنده سبقت ایدن خدمتنه بناءً طقسان اوچ سنه سنده تكرار رئیس الكتاب اولوب وچوق كچمكسزین عهده سنه رتبهٔ وزارتله آیدین سنجاغی وبعده رقه ایالتی توجیه اولنوب بروجه محرر رقه ده وفات ایلدی ٠ غایت فطین وحمیتكار وممدوح الشیم برذات محاسن آثار ایدی ٠

* ملكشاه سلطانك ولادتی وشهزاده سلطان محمد ايله *
* صدر اعظمك وفاتی *

صفرك ايكنجی كيجه سی صلب پاك شهر ياريدن بردختر سعد اثر تولد ايدوب ملكشاه سلطان تسميه اولنمشيدی . انجق شهزاده سلطان محمد حضرتلری صفرك يكرمی بشنجی كيجه سی چيچك خسته لكندن ختم درس حيات وينه اول كيجه ساعت يديده صدر اعظم سلحدار سيد محمد پاشا دخی وفات وپادشاهك كدرينی قات قات ايتمكله علی الصباح قپودان دريا غازی حسن پاشا قائممقام نصب اولنه رق قائممقاملغی اعلان اولندقدنصكره شهزادهٔ مشاراليهك جنازه سی خدمتی رؤيت اولنوب باغچه قپوسی جوارنده يكی سنه احيا بيورلمش اولان تربهٔ جديده يه دفن اولندی .

آندنصكره صدر مرحومك دفنی خصوصنه مباشرت اولنوب صدر اعظملرك جنازه نمازلری سلطان محمد جامعنده ادا اولنه كلمش ايسه ده صدر مرحومك تربهٔ مذكوره جوارنده دفن اولنمسنه ارادهٔ سنيه تعلق ايتديكندن مجرد جنازه نمازی اداسيچون سلطان محمد جامعنه كيديلوب كانمكده دخی صعوبت اولديغندن شيخ الاسلام افنديلك رأيی اوزره مرقدی جوارنده كائن والده سلطان جامع شريفی مصلاسنده نمازی ادا اولندقدنصكره محل مرقومده دفن اولندی .

* ترجمه *

متوفای مشار اليه قره وزير ديمكله شهرتشعار اولوب فی الاصل نيكده سنجاغی مضافاتندن اوج حصار قضاسی قراسندن عربسون نام قريه اشرافندن سيد علی نام ذاتك صلبندن بيك يوز قرق سكز سنه سنده تولد ايدرك التمش درت سنه سنده دور سلطان محمود خانيده درسعادته كلدكده آشجی باشيلق ايله متعارف اولان صره امينی سليمان اغا دايی‌سی اولمق حسبيله درحال كندوسنی حلوا خانه يه چراغ ايتدكدنصكره تربيه سنی اخص اصدقاسندن اللی التی جماعتی ضابطانندن حاجی اوطه باشی‌يه حواله وتوصيه ايتمكله بش سنه قدر آنك دقت ونظارتيله اوقيوب يازمغه سعی ايتمشيدی . بعده بر مدت دخی دايی‌سنك خدمتنده بولندقدنصكره دايی‌سی وفات ايتمكله تبرداران خاصه زمره سنه داخل اولوب حسن خط وقابليت واستعدادينه بناءً برسنه كچمكسزين خزينهٔ همايونه چراغ اولندقده بختی كشاده اولوب آز وقتده خزينهٔ همايون كاتبی ودرعقب خزينه

كتخداسى وسلحدار شهر يارى اولمشيدى . اون سكز آى اون يدى كون متدارى بالاستقلال مقام صدارتده بولنوب نفوذ واستقلاللى وهرخصوصده غيرت واقدامى اولمق حسبيله كندودن اثر موفقيت مأمول ايكن عمرى مساعده ايتميه‌رك بروجه محرر سنهٔ حاليه صفرنده وفات ايلدى . وزير مشار اليهدن حسن خدمت مأمول وهرطورى نزد شاهانه‌ده مرغوب ومقبول اولديغندن وفاتى پك زياده موجب تأسف اولمشدر .

غايت ديندار وايشنه‌مقيد ومقدم برذات خجسته آثار اولوب اكثريا نمازى جماعتله ادا وهر مصلحتى بالذات رؤيت وتسويه ايتمكه سعى اوفى ايدردى .

روز خضردن اقدم قوزى كسمك يساغى بونك وقتنده اولمشدر . ومسقط رأسى اولان عربسون قريه سنده سكز عدد چشمه وكاركير حمام وخان ودكاكين وجايكاه ولادتى اولان خانه‌نك جوارنده مدرسه ودرسخانه وكتابخانه‌يى مشتمل برجامع والا بنا ايدرك قريهٔ مذكوره‌يى اعمار ايتدكدن بشقه دربند اعتباريله تكاليفى تنزيل ومستقلاً مفتى وقاضى نصب ايتديره‌رك ذات قريه‌يى قضايه تحويل ايلمشدر .

* صدارت محمد عزت پاشا وبعض توجيهات وسائر وقوعات *

سالف الذكر سلحدار سيد محمد پاشا نامزاج اولوب وفاتندن برقاچ كون مقدم كندوده فنا علامتلر رونما اولديغى حذاق اطبا طرفندن اخبار اولنمغله صدر اسبق وشيخ الوزرا اولان ارضروم واليسى محمد عزت پاشانك صدارتى نزد همايونده مقرر اولوب ارضرومدن درسعادته جلبى ايچون خط همايون ايله مأمور مخصوص كوندرلمك اوزره ايكن سلحدار سيد محمد پاشا وفات ايتمكله سريعاً درسعادته جلب وصدر اعظم نصب اولنمشدر . صدارتنه سويلنمش اولان ايكى يوزدن متجاوز تاريخلرك اك اعلاسى قضاتدن رمزى افنديك سويلديكى تاريخ اولمغله بومحله درج اولندى .

(مصرع)　* حائز عزت مهر اولدى محمد پاشا *

صدر جديد هنوز درسعادته كلمدن بلغراد محافظى محمد پاشانك وفاتى خبرى كلوب سرحداتك مامور دن خلوى جائز اولمديغندن درحال بلغراد محافظه سى مرحوم صدر اعظمك برادرى روم ايلى واليسى مصطفى پاشايه توجيه بيوريلوب روم ايلى ايالتنك توجيهى صدر اعظمك درسعادته ورودينه توقيف اولنمشيدى .

متوفاى مشاراليه صدر اسبق مشهور طوپال عثمان پاشا زاده احمد پاشانك اوغلى

اولوب بیك یوز اللی تاریخنده تولد ایدرك عصر عثمان خانیده درکاه عالی قپوجی باشیلغی ویتمش برسنه سنده میر میرانلق ایله بکام اولوب اون سنه‌دن متجاوز طشره منصبلرنده دور ایتدکدنصکره سکسان ایکی سنه‌سی سفری اثناسنده اردوی همایونه مأمور اولمغله عهده سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمشیدی . اولوقتدنبرو محافظلق وواليلك ايله استخدام اولنه‌رق حسن سلوك وصداقتله مشهور اولمشیدی . دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره بلغراد محافظی ایکن بواثناده وفات ایلدی .
وزرای عظام ایچنده فضل وکمال ایله ممتاز وبنام اولوب آصف تخلص ایدرك انشای شعره دخی رغبت بیوررلر ایدی . ابیات آتیه آثار خامهٔ بلاغت علامه‌لرندندر .

* شعر *

هر دل شراب عشقله پرنور اولورمی هیچ * هر تودهٔ سیه جبل طور اولورمی هیچ
آصف شراب عشقی ومحبتله مست اولان * تا حشره دك یاشارسه ده مخمور اولورمی هیچ

(وله ایضا)

دوشوب خیال لب یاره مست اولوب قالمش * شرابخانه‌ده دل می پرست اولوب قالمش
بزینه صدده کله‌لم .
صدر اعظم محمد عزت پاشا درسعادته کلدکده توجیهاته مباشرت ایتمکله ارضروم ایالتی یازیجی ابراهیم پاشازاده وزیر السید مصطفی پاشایه وروم ایلی ایالتی سلستره والیسی آیدوسی محمد پاشایه وسلستره ایالتی سید حسن پاشایه وسیواس ایالتی طربزون والیسی چرکس حسن پاشایه توجیه اولندی .
وبوندن اقدم وزارتی رفع اولنمش اولان چتالجه‌لی علی پاشایه کوستندیل وخداوندکار سنجاقلری وجه معاش تخصیص اولنه‌رق اوزی محافظه‌سی شرطیله وزارتی ابقا بیورلدی .
عینتاب وکلیس اشقیاسنك تأدیبنه مأمور اولان سابقا حلب والیسی عبدی پاشا عهده سنه بوندن اقدم رقه ایالتی توجیه بیورلمشیدی . حلبدن حرکتله رقه‌یه عزیمت ایتدکده یانـنه تجمع ایتمش اولان عساکرك حلب حوالیسنده فقرایه اولان تعدیاتی رقه اهالیسنك مسموعی اولمغله عبدی پاشانك رقه‌یه دخولنه ممانعت ایله بیاغی عصیان صورتی کوستردکلرندن وعبدی پاشا دخی بعض ملاحظاته مبنی جبراً مملکته کیرمکدن احتراز ایتدیکندن حلب جانبنه طوغری رجعت ایتمشیدی .
بوکره منصبی آیدین سنجاغنه بالتحویل رقه ایالتی دیار بکر والیسی متوفی میرالحاج

عثمان پاشازاده محمد پاشایه و دیار بکر ایالتی حلب بکلر بکیسی میر میران عثمان پاشایه وحلب ایالتی شام والیسی عظم زاده محمد پاشانك بیوك اوغلی اولوب طرابلس شام متصرفی وجرده جی باشی اولان میر میران یوسف پاشایه بارتبهٔ وزارت توجیه اولنوب طرابلس شام متصرفلغیله جرده باش بوغانی مشارالیهك دیكر كوچك اوغلنه بارتبهٔ میر میرانی احاله قلندی .
یكیچری اغاسی سلیمان اغانك یكرمی ماهدنبرو اغالغی هنكامنده وقوعبولان محلولاتی خزینه مانده ایدرك بیت المال مسلمینه خدمت ایلمسی لازمهٔ ذمتی ایكن مواجبدن مواجبه جزئی محلولات كوستره رك محلولات سائره نك بعضیسنی فروخت و بعضیسنی بخش قلندری صورتیله دیله دیكنه اعطا ایده كلدیكندن بشقه جلب منفعت ضمننده جزئی بهانه ایله اوجاقلوسی میاننده كلی توجیهات احداث ایتمكده اولوب حلیله سی دخی بوخصوصلر ده ید رشوت اولدیغندن اوجاق اهالیسی كندوسندن داد وفریاد ایتمكده ایدیلر . بواثناده دخی اوجاق باش یازیجیسیله قول كتخداسنك عزل وتبدیللرینه تصدی ایتدكده حقیقت حال صدر اعظم جدیدك معلومی اولمغله مومی الیه سلیمان اغا یكیچری اغالغندن عزل اولنوب اهلیله برابر سینوبه نفی واجلا وقول كتخداسی علی اغا یكیچری اغالغیله كامران بیورلدی .
اشته بوخلالده جانب عراقدن بعض اخبار ساره انتشدر . شویله كه : بغداد ایله بصره نك منتصف طریقنده واقع حسكه مقاطعه سی رعایاسندن خزائل عشیرتی اشقیاسی زند كریم خان غائله سنی فرصت اتخاذیله یدی سكز سنه دنبرو شط وچول یوللرینی قطع ایتملریله بوندن مقدم بغداد والیلری طرفندن اوزرلرینه سوق اولنان عساكری دخی برر كونه دسیسه ایله تفریق ایدوب بغی وطغیانلرینی تزیید ایدرك نهایت بوندن اقدم ظهوره كلان بصره وقعه سنده بتون بتون مجلمره متابعت ایتمشلر ایدی .
سلیمان پاشا بغداد وبصره والیسی اولدقده اولحوالینك تطهیرینه مباشرت ایتمكله اشبو طائفهٔ باغیه نك تأدیب وكوشماللرینی دخی التزام ایدرك كچن سنه ذی القعده اچنده عساكر كلیه ایله بغداددن حركتله اوجانبه عزیمت ایتمشیدی . حسكه منزلنه واصل اولدقده منتفق عشیرتنی دخی جلب ایدرك ابتدا عصات مرقومه نك چول طرفنده اولان كذركاهلرین سد ایلدی . وفی الاصل خزائل عشیرتندن متشعب اولان قبائلدن آل سلمان قبیله سی دخالت ایتمكله انلر دخی سواری وپیاده عساكر ایله معاونت ایچون سیل كبی آقوب كلدیلر . طائفهٔ باغیه نك موقعلری اهوار واندوار تعبیر اولنور محللر اولوب كرمه دیمكله زبانزد اولان انهار ایله محاط اولمغین قرارگاهلرینه وصول متعذر اوله رق امر تسخیرلرنده

شط فراتی سد وبند ایتمکدن غیری طریق اولمدیغی لدی الاستشاره متحقق وظاهر اولمغله درحال دیوانیه نام موقعك زیرندن طولاً ایکیوز وعرضاً یوز یکرمی ذراع سد انشاسنه مباشرت اولنوب رعایا وعشائرك واردو خلقنك اقدام واهتماملریله سدك بناسی نصف اولدقده طائفهٔ باغیه اظهار ندامت واستعفایه مبادرت ایله مال میریلرین ادایه تعهد ایلدیلر . لکن بوخصوصده کندولرندن رهن طلب اولندقده ویرمکدن امتناع ایتملریله کلان آدملری اعاده وارجاع اولنه‌رق ینه سدك اتمامنه مباشرت اولندیغی اثناده آل سلمان فرقه‌سی برو طرفدن یوز چویروب آل احمد وخزائله ملحق اولدیلر . سد مذکور ختام بولوب اشقیانك بولندقلری موقعلرك صولری چکیله‌رك آچیقده قالدقلری حالده چول جانبندن منتفق وبنوخالددن برجماعت وآل قشعم وسائر عشائر عراق ایله اشقیانك براً اطرافی احاطه اولنمغه مبادرت اولندی .

اشقیای مرقومه بوحالی معاینه ایدوب مقابله‌یه ابتدار ایده‌جك اولسه‌لر بالجمله قلیجدن کچه‌جکلرینی عقللری کسمکله ناچار استیمان ایله اهل وعياللرین وآل احمد وآل سلمانك رؤسالری اولان حمدالحمود ومحسن القائم وحمود الضرنوسك بر نفر صبی اوغللرین رهن اوله‌رق اردوی همایونه کتوروب استیمان واسترحام ایلدکلرندن فیما بعد بصره‌دن حله‌یه‌دك هیچ برفردك خلالی ضایع اولمامق وبر وجهله یولجیلره تعرض اولنمامق ومیریلری تماماً ادا اولنمق شرطیله کندولرینه امان ویرلدی . اشبو خبر مسرت اثر جمادی الاولینك یکرمی اتنجی کونی در دولته واصل اولدقده سلیمان پاشایه طرف شاهانه‌دن برغدد اعلا سمور کورك ایله برقبضه شمشیر احسان وارسال بیورلدی .

* عزل ونصب *

اوچ سنه‌یه قریب شق اول دفتردای بولنان السید مصطفی افندی قرنای صدر اعظمینك سعایت والقاسیله عزل اولنه‌رق سلفی حالا دفتر امینی حسن افندینك معلومات سابقه ولیاقت تامه‌سی درکار اولدقدن بشقه ایراده متعلق برشیئی اولمیوب عهده سنده اولان دفتر اماتی دخی بحاصل اولدیغندن دائره‌سنی اداره‌دن عاجز اولدیغنه بناءً منحل اولان شق اول دفتردارلغی ایله بکام قلندی . بعدالعزل مشارالیه مصطفی افندینك برصورتله استانبولدن تبعیدی دخی تصمیم اولنمشیکن کتخدای صدرعالی خلیل حمید افندینك صحابتی سایه‌سنده یالکز بعدالعزل براز

(مصادره‌سیله)

مصادره‌سیله اکتفا اولنمشدر . دفترامانتی دخی صدارت کتخدالغندن منفصل الحاج مصطفی افندی‌یه احاله اولندی .

بوندن مقدم حلب والیسی ایکن بعض غمازلرك مرحوم صدر اعظم سلحدار سید محمد پاشایه غمز ونفاق ایتملریله وزارتی رفع ایله قدس شریفده اقامته مأمور اولان احمد عزت پاشانك اسباب وزارتی جانب میریدن ضبط اولنمشیدی . قدس شریفه کیدرکن بقیهٔ اشیاسنی دخی قطاع طریق غارت ویغما ایتمکله کرك کندوسی وکرك اتباع ولواحقی عریان قالمش اولدقلرندن اخشام ییه جکلری اولمدیغی حالده برسنه‌دن متجاوز کندوسی قدس شریفده واولاد وعیالی حلب اهالیسنك صدقه واحسانلرینه آوچ آچمش اولدقلری حالده حلب طرفنده بولندقلری معلوم صدارتپناهی اولمغله مرحمةً عهده‌سنه کوستندیل سنجاغی توجیهیله وزارتی ابقا بیورلدی .

کتخدای صدر عالی خلیل حمید افندی صدر اعظم قرناسندن بعضیلرینك القاسیله یالی وقوناغندن هر قنغیسنی اختیار ایلرسه اوراده اقامت ایلمك اوزره جمادی الآخره‌نك یکرمی یدنجی کونی عزل اولنه‌رق یرینه مقدما صدر اعظم کتخدالغندن منفصل وسابقا توقیعی مصطفی افندی صلاح وپرهیزکارلغنه بناءً کتخدای صدر عالی نصب اولندی . وبالفعل توقیعی اولان احمد نظیف افندی بوندن اقدم ایکی دفعه چاوش باشیلغی هنکامنده حسن سلوکی وحقانیت اوزره تسویهٔ مصالح عباده اقدام واهتمامی حسبیله اطوار ومشواری مقبول خواص وعوام اولدیغنه بناءً رجبك غره‌سنده ینه بالفعل چاوش باشی اولوب سلفی سعید افندی عهده‌سنه دخی بجایش صورتیله توقیعیلك توجیه قلندی .

موره ایالتی قپودان پاشا همتیله ارنود اشقیاسندن تطهیر اولنمق مناسبتیله محصللغی کتخداسنه توجیه اولنمشیدی . لکن محصل مومی الیه ظلم وتعدیاته تصدی ایدوب فقرانك تأثیر دعاسیله فجأةً وفات ایتدکدنصکره یرینه اوغلی محصل نصب وتعیین قلنمشیدی . مومی الیه ایسه هنوز یکرمی یاشنه وارمامش دیوانه مشرب برشاب امرد اولوب پدرندن زیاده ظلم وغدره تصدی ایتدیکی مسموع اولمقدن ناشی عزل ایله موره محصللغی ینه بولی محافظی اولان وزیر سید احمد پاشایه توجیه اولندی .

وپیلاك وپیاس طریقلرینك استحصال امنیتلری ضمننده اطنه بکلر بکیلکی ایچ ایل متصرفی بلاکلی عبدالرحمن پاشایه وایچ ایل متصرفلغی اطنه متصرفی میرمیران ککی عبدی پاشایه توجیه قلندی . واسبق موره محصلی اولوب اشقیانك زیردست تحکم وتغلبنده قالمش اولان محمد پاشانك موره ایالتی قپودان پاشا معرفتیله تطهیر

اولندقدنصکره وزارتی رفع اولنه‌رق جزائر بحر سفیددن برینه نفی اولنمشیدی . بو کره عهده‌سنه قره‌سی سنجاغی بالتوجیه وزارتی ابقا بیورلدی .

* جانیکلی الحاج علی پاشانك ابقای وزارتی *

بوندن اقدم بیان اولندیغی اوزره جانیکلی الحاج علی پاشانك جبار زاده وقعه‌سنده حرکات واقعه‌سی عصیان صورتنی ایما ایتمکله اوزرینه عسکر سوق اولندقده قریمه فرار ایتمشیدی . انجق مشار الیهك برمنوال سابق خود بخود جبار زاده اوزرینه سوق عسکر ایتمسی فی نفس الامر برحرکت عصیانیه اولمیوب بلکه نزد دولت علیه‌ده اولان حیثیت واقبالنه اغترارندن نشأت ایتمش برکیفیت اولدیغی حالده بوکا بغی وعصیان رنکی ویرلمسی اهل نفاقك غرض ونفسانیتی اثری اولدیغی صدر جدیدك معلومی اولدیغندن ودرسعادته کتورلمش اولوب رجال وکبار قوناقلرنده مسافرهً مقیم اولان یوزدن متجاوز اولاد وعیال واقارب وتوابع ولواحقنك سوز وکداز وتضرع ونیازلری عفوومرحمت شاهانه‌یی جلب ودعوت ایتدیکندن بشقه بواثناده قریم خاننك دخی شفاعت نامه‌سی کلدیکندن کرك مشار الیه علی پاشانك وکرك اوغلی مقداد پاشانك وزارتلری ابقا اولنه‌رق کندو عهده‌سنه طربزون ایالتی واوغلی مقداد پاشا عهده‌سنه اماسیه سنجاغی احسان بیورلدی .

* بعض توجیهات *

یدی سکز سنه‌دنبرو امامت پادشاهی ایله مشرف اولان خواص رفیعه قاضیسی محمد سعید افندی بیك یوزاللی یدی سنه‌سی خلالنده درسعادتده تولد ایتمشدر . مرحوم شیخ الاسلام دری زاده افندینك امامی اولمق حسبیله سکسان درت سنه‌سنده مدرس اولوب صدای دلکش اداسی واصل سمع همایون اولمغله امام ثانی وبعده امام اول وخواص رفیعه قاضیسی اولدقدنصکره بوسنه شعبانك اون دردنجی کونی وفات ایتمکله یرینه امام ثانی امام اول وکیلار خاصه اغالرندن سید نورالله اغا امام ثانی اولدی .

شوالك دردنجی کونی صدر اعظم توجیهاته قیام وجمله بندکانك مسروریتلرینی التزام ایله کیمنك منصبنی ابقا وکیمنك منصبنی ترفیع وکیمنه یکیدن منصب مناسب توجیه ایتدیروب شایان لطف والتفات اولان بعض ذواته دخی ویریله‌جك خالی منصب بولنمدیغندن شایسته اولدقلری منصبلرك پایه‌سنی اعطا ایلدی .

* بخارا ایلچیسنك احوالی *

بوندن اقدم درسعادته کلمش اولان بخارا ایلچیسنه ضیافتلر ترتیب اولنەرق حقنده احترامات لازمەنك اجراسی ارادۂ سنیه اقتضاسندن اولمغله اوائل محرم الحرامده ابتدا قپودان پاشا طرفندن برعالی ضیافت ترتیب اولنمش ومؤخرا خروج مواجب دیوانده سفیر مشارالیه حضور شاهانەیه چیقوب نامەسنی تقدیم ایلمش ایدی . نامەنك خلاصۂ مؤداسی اقلیم بخارانك علما وصلحا ومشایخی دوام شوکت وسطوت دولت علیه ادعیۂ خیریه سنه مداوم اولدقلری افاده سیله ایلچیلرینك ادای حج ایلمسی خصوصنده حمایت وصیانت سلطنت سنیه نك بیدریغ بیورلمسی نیازندن عبارت اولمغله حج موسمنه قدر ایلچیلرینك درسعادتده اقامتله رجال وکبار ضیافتلریله اوقاتکذار اولمسی خصوصنه ارادۂ سنیه متعلق بیورلدیغندن محرمك سلخی کونی شق اول دفترداری بولنان مصطفی افندی طرفندن سفیر مشار الیهه ضیافت ترتیب قلنمشیدی .

مقدما شاهینکرایك مبعوثلری درسعادته کلوب حضور همایونه کیرملری روسیه ایلچیسی طرفندن استدعا اولندقده اولوقت رئیس الکتاب بولنان عبدالرزاق افندی طرفندن ملوك اسلامیه ایلچیلرینك حضور همایونه کیردکلری یوقدر دیو جواب ویرلمشیدی . مؤخراً بخارا ایلچیسی بروجه محرر شرف ملاقات ایله مشرف اولدیغنده کتخدای صدر عالی بولنان خلیل حمید افندینك فی‌الاصل رئیس اولمسی حسبیله خصوص مذکوره آشنالغی اولمقدن ناشی روسیه ترجمانی افندیٔ مشار الیهه کلوب بخارا ایلچیسنك حضور همایونه دخولی مقدما عبدالرزاق افندی طرفندن ویرلمش اولان جوابه منافی اولدیغنی ایراد ایله استکناه حال ایتمکله بخارا دولتی دولت علیه ایله همحدود اولمدیغندن ایلچیسنك حضور همایونه دخولنده برمحذور کورلمامشدر دیو جواب ویرمشدر .

اشبو رجب شریفك اون ایکنجی کونی قاعدۂ مستحسنۂ دولت علیه اوزره صرۂ همایون اخراج اولندقده بخارا ایلچیسی دخی اوغلی واون درت نفر آدملریله برابر معززاً وصره امینه مصحوباً جانب حجاز مغفرت طرازه اعزام قلندی . لکن قرەمان ارکلیسی مرحلەسنده سفیر مشار الیهك وفاتی وقوعنه مبنی سفارتی اوغلی وایکنجی ایلچی اولان محمد شریفه تبدیل وتقلید اولندیغی وپدرلری حقنده ترتیب اولنمش اولان مکارم سنیه حسب‌الارث والاستحقاق کندویه انتقال ایلدیکنی متضمن شام والیسی امیر الحاجه خطاباً امرنامه ارسال اولنەرق حقنده طرف شهریاریدن غریب نوازلق مراسمی اجرا بیورلمشدر .

* ورود ایلچیٔ روسیه *

دولت علیه‌ده مقیم روسیه اورته ایلچیسی بوندن اقدم عزل ایله یرینه زاق بولغاروف ینه اورته ایلچی تعیین اولنوب قریم اسکله‌سندن سفینه‌یه سوار اوله‌رق بحراً کله‌جکی خبری اقدمجه وارد اولدیغنه وبوآنه قدر روسیه ایلچیلرینك بحرسیاه جانبندن ورودی واقع اولمدیغنه بناءً کیفیت قواق حصاری رجالنه بیلدیرلمشیدی . شعبانك اون طقوزنجی کونی سفیر مومی الیه اوچ قطعه سفینه ایله قره‌دکز بوغازینه کلدکده روسیه کمیلرندن وقواق حصارندن طوپلر آتیله‌رق رسوم دولیه‌یه رعایت اولندقدن صکره بیوك دره‌ده استیجار اولنمش اولان مکانه ایصال اولندی . شوالك طقوزنده ملاقات ایدوب نامه‌سنی تقدیم ایتدکدن صکره سابق روسیه ایلچیسی مملکتی جانبنه عودت ایلمشدر .

* غربلولرك ضبط ایتدکلری سفاینه دائر نمچه ایلچیسیله *
* واقع اولان مکالمات *

الی اوچ تاریخنده دولت علیه ایله نمچه دولتی عقد مصالحه ایتدکلرنده جزائر اوجاقلرینك مغایر صلح وصلاح حرکت ایتملری کندولرینه تنبیه وتأکید اولنمق عهدنامهٔ همایون ماده‌لرندن اون برنجی ماده‌یه درج اولنمش اولوب بعده التمش بر تاریخنده نمچه‌لولر مادهٔ تجارت ایچون دولت علیه ایله بشقه‌جه برمعاهده عقد ایتدکلری اثناده جزائرلولر ایله دخی مکالمه ایدرك چند ماده‌یی حاوی سندلر اخذ واعطا ایتدکدن صکره اول دیارده‌قونسلوس نصب ایتدیرمشلر ایدی . اهالیٔ مذکوره ایسه دائما قورصانلق ایدرك مال غنایمله تعیش ایدر دلیرو بهادر برطائفه اولدقلرینه بناءً وضع وحرکتلرینه نمچه‌لولر تحمل ایده‌میه‌رك یتمش طقوز تاریخنده قونسلوسلرینی اورادن قالدیدیروب بینلرنده اولان معاهده‌یی فسخ ایتملریله اولوقتدنبرو نمچه کمیلری اول صولرده دائما خوف وخشیت اوزره کشت وکذار ایدرلر ایدی .

اشبو سنهٔ مبارکه‌ده اوائل نیسانده ذکر اولنان اوجاقلر رجالندن بعضیلر نمچه سفاینندن بر روایتده التی وروایت اخراده اون ایکی قطعه سفینه‌لرین ضبط ایله درونده اولان اموال واشیایی یغما وملاحلرینی اسیر ایتمش اولدقلری نمچه دولتنه عکس ایتدکده درسعادتده مقیم ایلچیسنه اشعار ایتمکله نمچه ایلچیسی دخی عهدنامه شروطندن ادله ایراد ایدرك ذکر اولنان سفاین واسرانك استردادی ضمننده باب

عالی‌یه برقطعه تقریر اعطا ایتدیکندن رئیس الکتاب سلیمان فیضی افندی بکلربکی نام
محلده کائن ساحلخانه سنده نمچه سفیریله بالاجتماع مکالمه‌یه مبادرت ایلدکارنده اول
امرده نمچه ایلچیسی کلامه باشلیوب جزائرلونك درت قطعه نمچه کمیسنی اخذ
وضبط ایتدکلری صحیحاً واقع وبو ایامده دیکر التی قطعه سفینه‌لرین دخی اخذ
ایتدکلری شایع اولمغله سفاین مذکوره‌نك واوچ یوز مقداری اسرانك مقتضای
شروط اوزره استرداد واستخلاصنه دولت علیه‌نك همت ایلمسی نمچه دولتنك
مطلوب وملتمسیدر دیو مقتضای شروط عباره‌سنی ایراد ایدرك منوی ضمیرلری
اولان ضمان طریقیله مطالبه ایلدکارین ایما وزعمنجه مغلطه یوزندن دولت علیه‌یه
تضمین ایتدیرمك فکرنده اولدقلرینی بادی امرده کتم واخفا ایلدی .
رئیس افندی بادی امرده نمچه ایلچیسنك اشبو مرام خفیسنی اکلامش ایسه‌ده
اکلادیغنی بیلدیرمیه‌رك وصورت تغافلدن کله‌رك جوابه ابتدار ایلیوب دولت علیه‌نك
نمچه دولتیله عقد ایتدیکی عهدنامه‌ده فقط جزائر اوجاقلرینك مغایر صلح وصلاح
حرکت ایلماملری جانب سلطنت سنیه‌دن کندولره تنبیه وتأکید اولنمق ماده‌سی
مندرج اولمغله بوآنه‌دك وبوندن صکره یازلمش ویازیله‌جق اوامر علیه‌ده بوندن
زیاده سنك تحریری نص عهدنامه‌دن خارجدر دیو تمام برکون شروط عهدنامه
اوزره مباحثه ومناقشه اولندقدنصکره اولبابده جزائر بکلربکیسنه خطاباً برقطعه
فرمان عالیشان اصدار اولنه‌رق مباشر مخصوص ایله تسیار اولنسون دیو طرفیندن
بالتراضی مجلس مکالمه‌یه ختام ویرلدی .
ورئیس افندی امر شریفك صورت تحریرینه دقت برله کرك جزائرلویه یازیلان
وکرك نمچه‌لویه ویریلان اوامر منیفه‌ده تحریر اولنه کلوب ذکر اولنان بلغراد
معاهده‌نامه‌سنده مندرج اون برنجی ماده‌نك فقرهٔ اولیسی‌که جزائر وتونس
وطرابلس اوجاقلرینه تنبیه اولنه‌که من بعد صلح وصلاحك شروطنه وکندولرینه
مخصوصاً عقد اولنان مواده مغایر بردرلو حرکتده بولنمیه‌لر عباره‌سیدر . بوفقره‌یی
درج ایدرك استرداد سفاین واموال واشیایی حاوی برقطعه فرمان عالیشان تسوید
ایلیوب بالاسی خط همایون ایله تزیین اولندقدنصکره ایصالنه قپوجی باشیلق پایه‌سی
احسانیله کدکلو زعمادن قره بك زاده احمد اغا مباشر تعیین اولندی .
بوصورتله مادهٔ نزاع بیتدی ظن اولنورکن نمچه ایلچیسی مذکور امر شریفك
عباره‌سنه ومزایای منیفه‌سنه تدقیق نظر ایتدکده ذکر اولندیغی اوزره جزائرلویه
یازیله کلان عهدنامهٔ همایون عباره‌سی تمامیجه یازلدقدنصکره مجرد مراسم دوستی‌یی
ایفا معرضنده نمچه‌لو ایچون جزائرلویه متعلق اولمیه‌رق تضمین واسترداد واخافه

واندازه دائر استرداد سفاين خصوصنده اول كون وبارلولره يازيلان عباره لردن
دها شدتلو تهديدات وتأكيد تحرير اولنه رق حصول مطلبنه سعى اوفى اولنمش
اولوب انجق اشبو ايفاى لوازم دوستى صورتنده يازيلان تهديدات عهدنامۀ همايون
عباره سندن ظن اولنمسون ديو عهدنامۀ همايون عباره سندن آيروجه اوله رق
يازلمش اولديغندن دولت عليه سفينه لرى استرداد خصوصنده مسامحه يه ميل ايتمشدر
ظننه ذاهب اوله رق نمچه ايلچيسى عهدنامۀ همايون عباره سى ناقصدر ديو اعادۀ
دعوى ومذكور عهدنامۀ همايون عباره سنك ذيلنه اولكون و بار وسائر سواحل
وآطه لر اهاليسنه مخصوص اولان عهدنامۀ همايون عباره سنك درج وتحرير
ايتديرلمسنى متعدد تقريرلر اعطاسيله ادعا ايلدى . وبوخصوصده بك زياده شدت
وخشونت كوستردى . مذكور امر شريفه درج وتحرير ايتديرلمسنى ادعا ايلديكى
عباره كه (اولكونلى وسائر اولطرفده اولان قلاع اهاليسى دولت عليه مه تابع اولان
اسكله لردن فيمابعد قورصانلغه چيقمايوب وتجار سفينه لرينه فما بعد ضرر ايتديرلميوب
واومقوله كرك فرقته وكرك سائر قورصان سفينه لرى رفع وقورلمسندن منع اولنه لر.
شويله كه : هرنه وقت ايچلرنده صلح وصلاحه مغاير وضع وحركته جسارت ايدر
اولورسه نهب وغارت ايلدكلرى بالجمله اموال واشيا طرفلرندن استرداد اولنوب
بو مقوله اشقيانك موجب عبرت اولمق ايچون شرعاً لازم كلان جزالرى ترتيب
ومحكم حقلرندن كلنه) فقره سيدر . اشبو فقره نك بتمامها برتاريخده جزائرلولره
يازيله كلان اوامر عليه ده تحرير اولنديغى غير معهود ونامسبوق اولمغين رئيس
افندى نمچه ايلچيسنك مذكورتقريرلرينه جواباً اولكونلى حقلرنده اجرا اولنه جق
خصوصلرى جزائرلولرك هنوز قبول ايدوب ايتميه جكلرينى دولت عليه سكز سنه
اقدم بيلمز ايدى كه عبارۀ مذكوره على الاطلاق جزائر غرب اوجاقلرينه دخى
شامل اوله . واكر سلطنت سنيه اشبو فقره نك تماميله اوجاقلر حقنده ايفاسنه متعهد
اولمش اولسه انعقاد معاهده دن سكز سنه صكره نمچه دولتنك منفرداً بشقه جه
اوجاقلر ايله عقد معاهده ايتمسنه نه حاجت ايدى . بوندن بشقه عبارۀ مذكوره نك
جزائرلويه شمولى فرض اولنديغى تقديرجه وقت مستقبلده ايكى طرفك بيننده عقد
اولنه جق عهود وشروطى كأن اولمش كبى كندى عهدنامه سنده سكز سنه مقدم
كندولره ضمان وتكفل مثللو وضعى اختيار وتكليف ايلمش اولمسنى اقتضا ايدر .
بو ايسه عقلدن مستبعد دكليدر ديه رك ذكر اولنان فقره نك جزائرلويه متعلق فقره
اولمديغنى اثبات ايله خصمنى اسكات ايتدكدنصكره (وجادلهم بالتى هى احسن)
فحواسى اوزره بر مقتضاى وقت وحال اسلوب حكيمانه اوزره بسط مقال ايدوب

(نمچه)

نمچه ایمپراطورینك خاطرینه رعایةً دولت علیه بو خصوصك حصولنی فوق العاده التزام ایتمش اولدیغندن شروط وعهوددن فضله اوله‌رق فرمانده تأدیب وتضمین واسترداد تعبیراتنی درج ایتمش اولدیغنی افاده وفرمانده یرلرینی ارائه ایدرك ومصلحتکز عون باری‌ایله‌قریباً حصول پذیر اولور دیه‌رك ایلچی‌یی تطییب ایله دفع منازعه ایلمشدر ٠

* وقایع متفرقه *

فی‌الاصل توتون استعمالنك حل وحرمتی حقنده فقهانك متعدد رساله‌لری اولوب جواز وعدم جوازینك قطعی اوله‌رق فرق وتمییزی امر مشکل اولدیغندن کوندن کونه شیوع وکثرت بوله‌رق برمرتبه‌یه وارمشدرکه بر مجلسده بولنان اون بش مقداری ذواتك ایچنده توتون ایچمیان انجق ایکی ویاخود اوچ کشی بولنه‌بیلوب آلات وادواتنك تنظیمنده دخی هرکس حالنجه اختیار تکلف ایدرك بش کیسه آقچه‌یه قدر برچبوق طاقمی صاتلمغه باشلدی ٠ نسوانك دخی کرانبها مرصع وتللی پشمقلره میل ورغبتلری حسبیله بو دخی اسراف مرتبه‌سنه واردی ٠ بو خصوصلر واصل سمع همایون اولمغله خلقی بویله مصارف بیهوده واسرافات نامشروعه‌دن منع ضمننده صدر اعظمه خطاباً برقطعه خط همایون صادر اولدی ٠ صورتی ذیلده (١٤) رقمیله ایراد اولنور ٠

اناطولی قاضیعسکری اولان حیاتی زاده محمد سعید افندی ضیق صدر علتندن بیزار وایفای لوازم مأموریتده انواع الم ومشقته کرفتار اولوب کوج حال ایله مدتنی اکمال ایتدکده ذی القعده غره سنده یرینه استانبول قضاسندن منفصل عرب‌زاده عطاء الله افندی صدر اناطولی نصب اولندی سکز کون صکره مشارالیه سعید افندی دار بقایه ارتحال ایلدی ٠

متوفای مشار الیه قرق التی تاریخنده رئیس الاطبا ایکن شیخ الاسلام اولان مرحوم حیاتی زاده افندینك صلبندن متولد والتی اوچ تاریخنده مدرس ویتمش بر سنه سنده اسکدار ملاسی ویتمش یدیده بروسه قاضیسی وسکسان ایکیده مکه قاضیسی وسکسان سکزده استانبول قاضیسی اولوب طقسان اوچ سنه سنده اناطولی پایه سی آلمش وطقسان درت ذی القعده‌سی غره سنده بالفعل اناطولی قاضیعسکری اولمش وبرسنه صکره مدت معینه سیله برابر عمری دخی ختام بولمشدر ٠

رئیس الکتاب سلیمان فیضی افندینك فطری وجبلی اولان وقار وسکینتی بعضیلرك نظرنده کبر وعظمته حمل اولنمغله حضور صدرعالیده بعض قبایح ومساویسی نقل

اولندیغندن ذی الحجه غره‌سنده منصب ریاستدن عزل ایله کلیبولی‌یه نفی اولندی .
ویرینـه بکلکجی محمد خیری افـندی رئیس الکتاب وبکلکجی کیسـه داری خواجکاندن راشد افندی بکلکجی نصب وتعیین قلندی .
سلیمان فیضی افندینك عزل ونفیـنـه دخی قنـاعت اولنمیوب بقـایا تحصیلی ایچون سریعاً مصره کیتمکه مأمور اولدی . لکن اربعین ایچنده مصره کیتمك مشکل اولدیغندن بوندن عفوینی استرحام ایتدکده مفید اولمیوب ینه جانب مصره کیتمسنه اصرار اولندیغی اثناده یعنی سنهٔ آتیه اوائلنده عمر وحید افندی وزیر کتخداسی اولمغله ایراد ایتدیکی کلمات منصفانه ایله برمدت تأخیر اولنوب شدت شتا مرور ایتدکده ینـه مأموریتی تجدید اولنمغله خواه وناخواه مصره کیتمش وآز وقت ظرفنده کلی آقچه تحصیل ایتدکدنصکره عفوینی نیاز ایتمکله ینه عمر وحید افندینك ابرامیله درسعادته عودت وانصرافه تحصیل رخصت ایتمشدر .

* سلستره والیسی حسن پاشانك وفاتی وترجمهٔ حالی *

سلستره والیسی حسن پاشا استانکوی جزیره‌سنده تولد ایدوب درسعادته کلدکده برمدت تحصیل علومه سعی وورزش ایتدکدنصکره دور محمود خانیـده مشهور هاشم بکه کسب تردد وانتساب ایله معروف اولمشیدی . مؤخراً ینـه اول دورده امام بنام اولان صارمصاقجی زاده افـندی‌یه کتخدا اوله‌رق آنك همتیـله طریق قضـایه داخل اولوب برقاچ منصب ضبط ایتدکدنصکره طریق قضایی ترك ایله عوام زمره‌سـنه لاحق اوله‌رق مولدوانجی علی پاشایه انتساب ایدوب کوتاهیه والیسی ایکن کتخدالق خدمتنده بولنمش وسرعسکرلکی هنکامنده قپوجی باشیلق ایله باشباقی قولی اولمش ایدی . چوق کچمدن پاشاسی عزل اولنمغله کندوسی دخی معزول اولوب مؤخراً سلستره مبایعه‌سـنه مأمور والسنهٔ ناسده صدق واسـتقامتله مذکور اوله‌رق ایکی توغ ایله وچوق کچمدن رتبهٔ والای وزارتله بکام اولدقدنصکره سلستره محـاربه‌لرنده ابراز شجاعت وجلالت ایتمکله سفرلردنصکره دخی ایالات والویه منصبلرندن علی التـوالی مناصب معتـبره‌لرده استخدام اولنـه‌رق بالآخره سلستره والیسی ایکن بوکره ذی‌الحجه‌نك بشنجی کونی وفات ایلدی .
عاقل واهل هنر وبهادر ورعایا پرور برذات خجسته اثر اولوب بعض مورخینك قولنجه علم نجومه توغلی واداى صلاتده تکاسلی اولمسه انسان کامل دینمکه شایان بر وزیر عالیشان ایدی .

(وفات)

* وفات اسحق افندی *

طقسان بش سنه‌سی رجبنده روم ایلی صدارتندن منفصل ومبتلا اولدیغی نقریس علتی مداواتیله مشتغل اولان ملاجق زاده اسحق افندی ذی‌الحجه‌نك اون دردنجی کونی وفات ایلدی .

متوفای مشارالیه بیك یوز یکرمی سنه سی ذی‌الحجه‌سنده خواجکان دیوان همایوندن جزیه محاسبه جیسی ملاجق محمد افندینك صلبندن تولد ایدوب مقدمات علوم عالیه‌یی تحصیل اثناسنده که بیك یوز اوتوز اوچ تاریخنده بهجة الفتاوی صاحبی مرحوم شیخ الاسلام عبدالله افندیدن ملازم وقرق اوچ سنه‌سنده شیخ الاسلام میرزا زاده شیخ محمد افندینك همتیله مدرس ومساعدهٔ روزکار ایله یتمش سنه‌سنده یکیشهر فنار مولویتی ویتمش اوچده ادرنه پایه‌سی ویتمش بشده مکهٔ مکرمه پایه‌سی ایله بکام وسکسان اوچده استانبول قضاسیله وسکسان طقوزده اناطولی صدارتیله وطقسان درتده روم ایلی صدارتیله بنام اولوب بعد الانفصال خانه‌سنده اقامت اوزره ایکن بر وجه محرر نقریس علتیله ارتحال ایتدکده سلطان بایزید خان جامعی جوارنده واقع قپودان ابراهیم پاشا جامعی حظیره‌سنه دفن اولندی .

مشاهیر علما ودانشمندان شعرادن اولوب هر وادیده سخن پردازلغه قادر وخصوصیله بداههٔ سوز بولمقده امثالی نادر برذات جلیل المآثر ایدی . زادهٔ طبعلری اولمق اوزره سنك مزارینه تحریر اولنمسنی وصیت ایتمش اولدیغی قطعه لوح مزارنده مسطور اولوب عینیله بومحله درج اولندی .

* قطعه *

انجمنکاه فنادن نیجه اولدمسه نهان * لوح قبرمده ده نامم اولور البت پنهان
اومارم رحمت ستار وکریم وحی دن * جرم وعصیانمیده ستر ایده کف میزان

* فرح علی پاشانك صوغوجق محافظی اولدیغی *

بوسنهٔ مبارکه وقوعاتندندرکه قبائل چراکسه‌یی حسن تربیه واستمالت ایله طرف دولت علیه‌یه جلب وامالە ایچون میرمیران کرامدن فرح علی پاشا صوغوجق محافظی تعیین بیوریلوب اولطرفه اعزام اولنمشدر . مشارالیهك کیفیت مأموریت وعزیمتی واوراده وقوعه کلان حسن خدمتی ان شاء الله تعالی بوندنصکره محلنده مستقلا شرح وتفصیل اولنور .

* وقايع سنه ١١٩٦ *

ميراخور ثانئ شهريارى اولان صدراعظم مخدومى سعيدبك حقنده دركار اولان توجه شاهانه آثار عليه سندن اولمق اوزره چراغ افروختهٔ پادشاهى اولان جوارئ حرم سراى همايوندن بر دختر بلند اختر اخراج اولنه رق ميرمومى اليهه تزويج اولندى .

* وقوع امتحان وتوجيه بعض مناصب موالى *

محرمك سكزنجى كونى رؤس امتحانى اولوب تلخيصك (وارتفاع شان الكلام فى الحسن والقبول آه) عباره سندن درس كوستريله رك ايكيوز مقدارى دانشمنداندن اوتوز قدرى بالاستحقاق مدرس اولديلر .

بوامتحانده درس وكيلى كوپريلى خليل افندى وكانبوى اسماعيل افندى ومنيب افندى وعبدى افندى ودباغ زاده مصطفى افندى مميز اولوب مشاهير علمادن بالا بيق ديمكله شهير اوله مفتيسى زاده محمد افندى والسيد ابراهيم قدسى افندى ووفا شيخى السيد عبدالله افندى وصكره شيخ الاسلام اولمش اولان قاضى زاده طاهر افندى بوامتحانده مدرس اولمشاردر .

اندن صكره وقت توجيهلرى حلول ايدن مصر مولويتى قدس شريفدن منفصل فتوى امينى قريمى عثمان افندى زاده تاتارجق عبدالله افندى يه وشام شريف مولويتى محمد امين زاده لردن حسين اغا زاده عبدالرحمن افندى يه وبروسه مولويتى نافذ زاده افندى يه توجيه اولندى .

لاحقه

مومى اليه تاتارجق عبدالله افندى اياقلى كتبخانه ديمكله معروف اولان انطاليه مفتيسى زاده السيد محمد افنديك شاكردانندن اولوب موالى ايچنده فضل وكمال ايله مشتهر وفنون شتاده ماهر برذاتدر . حتى بوكره مصره كيتديكنده اوجانبده فنون شتاده مهارتله مشهور اولان جبرتى ايله ملاقات ايدوب بن مصره حكومت ايچون كلمدم . انجق سنك فن جبر ومقابله ده كمال مهارتكى ايشتديكمدن بوفنى سندن اخذ وتلقى ايچون كلدم . ديمش اولديغى مرويدر .

* عزل ونصب وبعض وقوعات *

سلحدار شهريارى اولان مرحوم صدراعظم سلحدار سيد محمد پاشا برادرى

(خليل)

خليل اغا محرمك يكرمی ایکنجی کونی خانه‌سنده اقامته مأمور اولوب یرینه برمدتدنبرو شهزاده سلطان محمد مرحومك لالالغی وخزینه کتخدالغی مناسبتیله خواص خدمهٔ پادشاهینك اکثریله تحصیل الفت وامتزاج ایتمش اولان اسماعیل بك سلحدار شهریاری نصب وتعیین بیورلدی .

یدی سنه‌دنبرو افلاق ویوده‌سی اولوب مملکتك اعمارینه کوزل سعی ایتمش اولان علکساندری بکك ویوده‌لق مدتی مدید اولدیغندن ابنای جنسی حسد ایدوب رجال وکبار مجلسلرنده فصل ومذمت ایتدکلری کندوسنك مسموع ومعلومی اوله‌رق برصورتله کندوسنی لکه‌دار ایدرلر خوفیله ارالق ارالق ویوده‌لقدن استعفا ایتمکده ایدی . بواثناده ایکی نفر اوغللرینه تعلیم السنهٔ اجنبیه ایدن دوبره ونیکلو برفرنك خواجه‌سی آو بهانه‌سیله اوغللرینی اغفال ایدرك نمچه حدودینه ادخال وآندن خواه وناخواه نمچه‌نك پای‌تختی اولان بچ یعنی ویانه شهرینه ایصال ایتمش اولوب بووقعه‌یی خلاف کیرانی سررشته ایدرك حقنده درلو مقالات احداث وابداع ایده‌جکلرینی درك ایتمکله درحال استانبوله آدم کوندروب فرانسه ایلچیسنی توسیط ایدرك فرانسه‌نك ویانه‌ده مقیم ایلچیسی معرفتیله اوغللرینی ویانه‌دن جلب ایله ویوده‌لقدن عفوینی رجا معرضنده مقام صدارته برقطعه عریضه تقدیم ایتمش اولدیغنه والتماسنه مساعده اولنمق وقت وحال ایجابندن بولندیغنه مبنی صفرك اوچنجی کونی درسعادته کلك اوزره ویوده‌لقدن عزل اولنوب یرینه التی یدی سنه‌دنبرو دیوان همایون ترجمانی بولنان قره‌جه زاده نیقوله بك افلاق ویوده‌سی ودراغو زاده‌لر نسلندن قوجه اسکرلت بك طورونلرندن افلاق باش قپو کتخداسی اولان میخالاکی بك دیوان همایون ترجمانی نصب وتعیین قلندی .

کتخدای صدرعالی اولان لاله‌لی الحاج مصطفی افندی صفرك اون برنجی کونی عزل ایله دیلدیکی محلده اقامته مأمور قلنوب یرینه عمر وحید افندی کتخدای صدرعالی نصب اولندی .

بوعزل ونصبك سببنی مورخ واصف افندی بووجهله بیان ایتمشدرکه عن‌اصل مسند کتخداییده صاحب وجود برذاتك بولنمسی قرنای صدرعالینك مزاجلرینه مخالف اولمقدن ناشی بوندن اقدم خلیل حمید افندی کبی لیاقت ورویتی مسلم اولان برذاتی کتخدالقدن عزل ایله مصطفی افندی‌یی نصب ایتدیرمشلر ایدی . لکن کتخدای جدیدك امور کلیه وجزئیه‌ده بی‌مایه‌لکی وکارناشناسانی خطوب جسیمه‌نك تعطیلنه بادی اولوب قرنانك دخی کیسهٔ امیدلری دنانیر ایله مملو وحوصلهٔ حرص وطمعلری تابکلو اولدیغندن مصطفی افندینك عزلنی دخی

تجویز ایله وقت وحاله نظراً متوسط‌الحال عد ایتدکلری عمر وحید افندی‌یی سوق ایتدیلر . غریبدرکه هوالرینه موافق وارادەلرینه مطابق عد ایتدکلری ذات آز مدتده حقلرنده فتح دریچهٔ نیمه‌سازی وآمدشد ایدن زواره وادیٔ مساویلرنده اظهار ترکنازی ایدرك علناً سب وآسایش وراحتلرین سلب ایتمکله مقدما کتخدالغه سوق اولندقده طرف همایوندن مضبوط اللسان اولمدیغی بیان وآخری اختیار اولنمق فرمان اولنمشیکن حسن تدبیر ایله استخدامی قابلدر دیو ترجیح اولنمسی وصکره چوق کچمدن بروجه مشروح جمله‌سنی سنان لسانیله مجروح ایتمسی کرامت پادشاهی‌یه محمول قلنمشدر .

بش سنه‌یه قریب بغدان ویوده‌سی اولان قسطنطین بك همجواری اولان لهلو ایله حسن امتزاج ایده‌مدیکندن درسعادتده اقامت ایلمك اوزره عزل اولنوب یرینه قسطنطین اوغلی علکساندری بك جمادی‌الآخره‌نك یکرمی یدنجی کونی بغدان ویوده‌سی نصب اولندی .

ربیع‌الآخرك اون برنجی کونی روز نوروزده شهزاده سلطان سلیمانك باش تراشنه بدأ اولنمغله کیفیتی صدراعظمه اعلان وبووسیله ایله حق صدراعظمیده اولان توجه شاهانه‌لرین بیان ضمننده صادر اولان خط همایونك صورتی زیرده (۱۵) رقمیله قید اولنور .

بوندن اوچ درت آی صکره یعنی ینه بوسنهٔ مبارکه ایچنده واقع شعبانده شهزاده سلطان مصطفانك دخی تراش سرسعادتنه بدأ اولنه‌رق ینه کیفیت خط همایون ایله صدر اعظمه بیلدیرلمشدر .

طقسان اوچ سنه سی صره امینی نصب اولنوب کندی ملاحظه‌سیله مدینهٔ منوره‌ده اقامتی اختیار ایدن الحاج طاهر اغا فی‌الاصل اوهامنه تابع برذات اولوب کندی قوهٔ متخیله‌سیله بولندیغی موادی محال عالیه‌یه القا ایله کندی حقنده مضرتی جلب ایده‌کلمش برذات ایدی . حتی راغب پاشا صدارتنده مرحوم سلطان مصطفی خان حضرتلرینه فائده ومنفعت صورتنده عاقبتی وخیم بعض مواد کریهه عرض ایلدیکی راغب پاشانك مسموعی اولدقده باق طاهر اغا بن سنی قتل ایتم اما عاقبة الامر بندنصکره کانلرسنی قتل‌ایدرلر دیو عرض اوطه‌سنده مواجههٔ ناسده کندوسنه سویلدیکی تواتراً استماع اولنمشدر . طقسان ایکی تاریخی خلالنده اسمعیل‌اردوسی‌سرعسکری‌اولان سلحدار عبدالله پاشایه بعض دخی کلمات غافل فریب القا ایدرك اردوی مذکورك نزل امینی اولان یازیجیٔ اسبق سلیمان افندی مرحومك قضایه اوغرامسنه باعث اولدیغی دخی اردوی مذکورك اسرارینه واقف اولنلردن

روایت قلنمشدر . (العهدة علی الراوی) الحاصل بو لندیغی ایشلرده فکر وجربزه سنه تابع اوله‌رق بعض امور وخیمه احداث ایده کلدیکی شایع وواقعدر . بوقبیلدن اولمق اوزره عهد قریبده مکه شریفنك خلاف عاده مدینهٔ منوره‌یه کلوبده اهالیٔ روضهٔ مطهره ایله ایقاع ایلدیکی حرب وجدالده طاهر اغانك دخی اعانه‌سی واقع اولدیغی شایع اولوب شام والیسی طرفندن کیفیت درسعادته انها اولندقده حقنده غضب پادشاهی ظهوره کله‌رك قتلنه فرمان قضا جریان صادر اولمغله شام والیسی معرفتیله شام شریفده اعدام اولنوب ربیع الآخرده سر مقطوعی درسعادته وارد اولدی .

وبو اثناده جبار زاده مصطفی بکك مقتول اولدیغی خبری دخی النَدی . شویله‌که : دور سلطان مصطفی خانیده بوز اوق متصرفی میر میراندن جبار زاده احمد پاشا ابازه محمد اغا مباشرتیله ولایتده قتل واعدام اولندقده اوغلی مصطفی بك یرینه قائم مقام اولوب وباباسندن زیاده مظالم وتعدیاته مباشرت وباباسنك قتلنده اهالیدن مباشر مرقومه اعانه ایتمش اولنلردن اخذ انتقامه مبادرت ایدوب وقت وقت کیمیسنی اولاد وعیالیله احراق بالنار ایدرك وکیمیسنی قوم وقبیله‌سیله قایجدن کچوره‌رك اولحوالینك خلقنی بیاغی اسیر حکمنده قوللانوردی لکن (مصراع) چوق کورمیشز زوالنی غدار اولنلرك * مؤداسنجه کندی عاقبتی دخی فنا اوله‌جغنی ملاحظه واندیشه ایدرك هرکسدن امنیت واعتمادی مسلوب اولوب حتی کندی پدر مانده اتباعندن دخی شبهه ایتمکله اوتوزدن متجاوز کوله‌لر اشترا وایجابنده کندوینی محافظه ایدرلر ملاحظه‌سیله جمله‌سنك استعمال اساحه تعلم ایاملرینه اهتمام واعتنا ایدردی . بو اثناده دائره‌سندن برکموش شمعدان سرقت اولنمغله الانی بولدیروب اعدام ایتدکده کوله‌لردن برایکیسی بز بونی بیلوردك لکن بر شمعدان ایچون بر آدمك شمع حیاتی سوندرلمسون دیو کتم ایتمشیدك دیدکلرنده کوله‌لرینه دخی غضب ایدوب سز بنم مملوك مشترام اولدیغکز حالده بنم مالمه خیانت ایدن کیمسه‌یی بندن کتم ایدرك اجنبیلر ایله همراز اولمکز کفران نعمت دکلده ندر دیوشتم وسرزنش ایتمکه مباشرت ایتمکله کوله‌لر بوغدار حریف بزیده تلف ایلر اقدمجه بز بونی اعدام ایتمك برچاره‌سنه بقالم دیو بینلرنده استشاره واتفاق ایتمشلر واول ارالق مصطفی بك تفنك تعلیمی ایچون کوله‌لرله برابر شهردن طشره چیقوب کوله‌لری عادت دیرینه‌لری اوزره مترسلر ترتیب ایدرك برقاچ دفعه تفنکلری امتحان ایتدکدنصکره جمله‌سی بردن تفنکلرك اغزینی کندوسنه چویروب ودفعةً آتش ویروب کندوینی اتلاف ایتدکلری خبری درسعادته وارد

اولدقده درگاه عالی قپوجی باشیلرندن اولوب مدت وافره دنبرو درسعادتده مقیم اولان قرنداشی سلیمان بك جانب میری یه اوچیك بشیوز کیسه ویرمك اوزره قرنداشنك کافهٔ اموال ومقاطعاتی کندویه احسان اولنه‌رق قرنداشی یرینه بوز اوقه ارسال اولندی ٠

بوقارولرده بیان اولندیغی وجهله مرحوم مقتولك جانیکلی حاجی علی پاشا ایله بیننده ماجری اولوب وزیر مشار الیه آندن اخذ انتقامه لیل ونهار بروسیله ارامقده اولدیغندن بعضیلر بو وقعه مشار الیهك تعلیمیله اولمش برکیفیتدر دیرلر ٠ وقاتللرك بوکره مشار الیهه فرار والتجاسی دخی مشار الیهك بوماده‌ده الی اولدیغنه دلیل جلیدر ٠ والعلم عندالله ٠

بوسنهٔ مبارکه‌ده بشکطاش ساحلسرای همایونی جوارنده واقع خاص بغچه نك عرضاً سکسان ذراعدن متجاوز محلی اصل سرایه الحاق اولنه‌رق متعدد قصرلر ایله براعلا حوض انشا اولندقدن بشقه سرایك اکثر محلی دخی تجدید صورتنده تعمیر اولنمش اولوب پادشاه عالمپناه حضرتلری جمادی الآخره‌نك یدنجی بازار ایرتسی کونی سرای جدیددن مذکور بشکطاش سرای همایونلرینه نقل ومعتاد ملوکانه‌لری اولدیغی اوزره رجبك اون التنجی پنجشنبه کونی دخی قوله لی مسیره سنه وآندن جوارنده واقع چاوش باشی احمد نظیف افندینك یالیسی وراسنده کائن قصرینه تشریف برله اخشامه قدر اوراده تنزه بیورمشلردر ٠

قصر مذکور چنکل کویی اوستنده کی قصر همایوندرکه اول وقت نظیف افندینك یالیسنك کوشکی اولوب ارالقده سلطان عبدالحمید خان حضرتلری اورایه تشریف ایله تنزه بیوررلر ایدی ٠

چلدر والیسی سلیمان پاشا اتباعندن بعضیلری صید وشکار آرزوسیله قیرلرده کشت وکذار ایدرکن درت ایاقلی مهیب وعجیب برحیوانه تصادف ایتدکلرنده حیاً طوتمغه سعی ایتمشلر ایسه‌ده ممکن اوله‌مدیغندن تفنك ایله اوروب سلیمان پاشایه کتوردیلر ٠ فی الواقع نه کورلمش ونه‌ده ایشیدلمش سیره شایان برحیوان اولدیغندن دریسنی یوزدیردوب درسعادته ارسال ایلدی دیوان آصفی یه کتورلدکده بوراده دخی براسم تسمیه اولنه‌میوب ونه‌نوع حیوان اولدیغی بلنه‌میوب همان اندرون همایونه ارسال اولندی ٠

ذکری سبقت ایدن بخارا ایلچیسی محمد شریف حج شریفدن عودت ایتمش اولوب قریم وروسیه ایچندن مملکتنه کوندرلمسنی استدعا ایتدیکندن بخارا خانی ابو المغازی سید محمد بها درخانه طرف شاهانه‌دن هدیه اولمق اوزره کموش قباره‌لی کسمه

وكموش اوزنكی ایله براعلا آت بساطی ونفیس خطله بر جلد درر وطریقت محمدیه وشفای شریف وتفسیر ملا کورانی وبرعدد مجوهر ساعت ودرت قطعه مصنع تفنك وبرمصنع کمان وبرمجوهر تیرکش وبش عدد جزائر احرامیله استانبول کاری برچوق امتعهٔ نفیسه ترتیب وجواب نامه سی دخی لسان فارسی اوزره باب آصفیده تحریر اولنمش وقریمه کوندرلمك اوزره لازم کلان سفینه دخی حاضرلنمش اولمغله شعبانك بشنجی کونی دیوان قوریلوب سفیر مشار الیه حضور همایونه بالمثول جوابنامهٔ همایونی میرعلم اغا یدندن اخذ ایله مأمولندن زیاده التفات همایون ایله مشمول اولدقدنصکره کندوسنه واتباعنه یکرمی کیسه آقچه مقداری خرجراه ویریلوب دیارینه اعاده اولندی .

متعاقباً اقدمجه بغدان ویوده سی نصب اولنوب صوب مأموریتنه کیتمك اوزره بولنان علکساندری بك دخی حضور همایونه ادخال اولنەرق ملتفت وممنون قلندی .

* وقوع حریق *

رجبك یکرمی طقوزنجی چهارشنبه کیجه سی صباحیه خوالیسنده واقع خراباتلر جوارنده اولان کراسته جیلر دکانلرندن ساعت یدیده ایکن آتش ظهور ایدوب درحال صدر اعظم ودرعقب پادشاه جم حشم حضرتلری وسائر مأمورین یتیشوب اطفاسنه سعی اولنمش ایسه ده اطرافه سرایت ایدرك بیکدن متجاوز خانه ودکان محترق اولدقدنصکره قوجه مصطفی پاشا آستانه سی جوارنده شدتی منقطع اولەرق ساعت اوچده منطفی ومندفع اوله بیلدی .

وینه شعبانك اون اوچنجی چهارشنبه کونی اخشامه یارم ساعت وار ایکن بلاط جانبنده برحریق کبیر ظهور ایتدکده فی الحال پادشاه عالم وصدر اعظم ایله مأمورین سائره یتیشوب اطفاسنه سعی واقدام اولنمش ایسه ده کارکر اولمیوب اول کیجه وفرداسی امتداد واشتداد بولەرق سلطان سلیم جامع شریفی ایله جوار قلعه بیننده اولان خانەلر خاك ایله یکسان اولدقدنصکره قره کمرکی وخرقهٔ شریفه محلەلرین دور ایله روایت اولندیغنه کوره یدی بیك مقداری خانه محترق اولوب نهایت یکی بغچه قضاسنده انتها بولدی .

خرقهٔ شریفه محلی فی الاصل سلطان عبدالحمید خان حضرتلرینك پدری سلطان احمد خان غازی حضرتلرینك بنا کرده سی اولمغین درحال اعمارینه قیام ایله برآن اقدم اتمام اولنمسی التزام اولندی .

يكيچرى اغاسى اولان على اغا منافع ذاتيه داعيه دوشه رك مأموريتنه متفرع اولان مصالحى رؤيت وتسويه ده تكاسل ومسامحه ايتمكده بولنديغندن بشقه سالف الذكر حريقده دخى كلى تهاون وقصورى ظهوره كلديكندن مملكتنده اقامت ايلمك اوزره عزل اولنوب يرينه قول كتخداسى محمد اغا يكيچرى اغاسى نصب اولندى . وجبه جى سليمان اغانك دخى طمع وارتكابندن طولايى بعض حركات نامرضيه سى شيوع بولديغنه بناءً عزل اولنوب يرينه برقاچ دفعه اغالق ايتمش اولان كرد محمد اغا تعيين قلندى .

* وقوع حريق كبير *

رمضان شريفك اون اوچنجى پنجشنبه كيجه سى ساعت اوچده ايكن جبالى درونده واقع خروسلى دكرمان اتصالنده كائن معونه جى على نام كيمسه نك خانه سندن بقضاءالله تعالى برآتش جهانسوز دفعةً شراره افروز اولوب اكرچه درحال پادشاه عالم وصدر اعظم وسائر وكلا ومأمورين يتيشوب اطفاسنه اهتمام اولنمش ايسه ده كاركر اوليوب اطرافه سرايت وآن بآن كسب شدت ايتمكله طولاً محل مذكوردن يدى قله لر درونده اولان بيوت وقصورى سوزان ايدرك خارج قلعه دن ونارلى قپو وصماتيه وداود پاشا ولانغه يكى قپوسندن بحره وطوپ قپوسندن ومولويخانه يكى قپوسى اطراغلرندن سلورى قپوسى جوارينه قدر همان يكرمى بيك مقدارى خانه نجات بولوب قلعه ديواريله ينه يدى قله قپوسندن بحره منتهى اولدى .

عرضاً دخى اودون قپوسندن قلعه ديوارينك ايچ طرفندن ايا قپوسنى برمقدار متجاوز واغا قپوسندن سلطان سليم جامعنه قريب ساقز اغاجى نام محللر ميانى وحسن پاشا خانى قربى ايله امير بخارى ولطف پاشا وقاضيعسكر جامعى ماينى وقوسقه ده محترق اولان سعديلر تكيه سى جوارنده واقع صدر اسبق درانده لى قوناغى اوكيله حوضلى حمام ومصلى ولانغه يكى قپوسى وخارجنده اولان بيوت وقصور ودكاكين ايله مولويخانه يكى قپوسى ارالقلرنده بولنان يرلر واقسراى وجراح پاشا وعورت پازارى وملا كورانى ويوكسك قالديرم وداود پاشا جامعى حواليسى ويكى اوطه لر وحكيم اوغلى على پاشا جامعى واطرافى وقوجه مصطفى پاشا آستانه سى اطرافى مثللو اماكن مشهوره وجوانبنده كى محلاتده واقع ابنيه دن اثرقاليوب اللى ساعته قريب زمانده باسرها محترق اولمشدر .

آتش حريقك دوران ايلديكى محللردن اخراج اولنوبده سلطان محمد جامعنه وآت

میدانده ولاله‌لی جامعنه وحکیم اوغلی جامعنه وسائر بستانلره وخالی عرصه‌لره نقل اولنان اشیانك اکثری محترق وهبا اولوب حتی مالرندن مفارقت ایده‌میان اصحاب حرص وطمعدن پك چوق کیمسه‌لر لاله‌لی جامعنده مالریله بیله یانمشدر .

وبو وجهله محترق اولان اشیانك علوندن سلطان محمد جامعی ایله لاله‌لی جامعنه وشهزاده جامعنك مناره‌لریله جراح پاشا وحکیم اوغلو علی پاشا جامعنك اکثر محللرینه کلی ضرر اصابت ایتمکله برقاچ کون صکره تعمیرلری ایچون بنا امینلری نصب اولنه‌رق آز وقت ظرفده تعمیرلری ختام بولمشدر .

حریق مذکورده آتش حریق برمنوال مشروح جبالیدن یدی قله یه کذار ایتدکده منجم باشی موسی زاده عبیدالله بن عبدالله افندینك خانه‌سی اشبو آتش طوفان ایچنده نهان اولدیغی حالده بعد زمان حفظ صمدانی ایله مصون اولوب قالدیغی کوریلنجه بعضیلری افندیء مومی الیهك احتراق کوکب عمرینه ذاهب اولمشیدی . ایکی آی صکره یعنی ذی‌القعده نك اون سکزنجی کونی یورك اغریسندن وفات ایلمشدر .

ولادتی اوتوز تاریخلرنده اوله‌رق داماد زاده قاضیعسکرلکنده طریق قضایه دخول ایله برمدت تحته باشیلق وبرمدت منجم باشیلق ایتمش وعلم نجومده ماهر اولدیغی کبی علم فقهه دخی انتسابی اولمغله پدرینك جمع ایلمش اولدیغی صکوك شرعیه‌یی ترتیب وتدوین ومطمح انظار حکام شرع مبین ایدوب کیتمشدر .

* صدر اعظم محمد عزت پاشانك عزلی ویکن محمد پاشانك صدارتی *

صدر اعظم محمد عزت پاشانك سکونت ورخاوتنه وبعض فنا کیمسه‌لره میل واعتبار ایتدیکنه وقرناواقرباسنه زیاده یوز ویردیکنه مبنی وقت وحال ایجابنجه عزلی لازم کلمکله رمضان شریفك اون التنجی کونی ارادهٔ سنیه اقتضاسندن اولان بعض مناصب عالیه تبدیلیله مشغول ایکن کندوسندن مهر همایون استرداد اولندی .

شویله که : خانه‌سی محترق اولمق حسبیله اول کیجه سرای آصفیده بیتوتت ایتمش اولان کتخدای صدر عالی عمر وحید افندی یه استیجار ایلدیکی یوسف کتخدا قوناغنی باقق بهانه‌سیله واروب اوراده اقامت ایلمسی ایچون شقه کوندروب اقدمجه دعوتلریله سرای آصفیده موجود بولنان ترسانهٔ عامره امینی خلیل حمید افندی یی عمر وحید افندینك یرینه کتخدا نصب ایتمك ایچون حضورینه کتورتمك اوزره ایکن دیکر طرفدن کتخدای بوابین شهریاری

حمدالله بك ایچرو کیروب مهر همایونی آلمغله طرفة العینده حاکم ایکن محکوم وآمر ایکن مأمور اوله‌رق بولندیغی قسقیه‌لی کوشکدن قالقوب چینیلی اوطه ایچندن کچرکن کتخدا نصب ایده‌جك اولدیغی خلیل حمید افندی‌یه آشنالق رسمنی اجرا و یانده بولنان بعض اراده‌لی اوراقی اعطا ودعاسنی استدعا ایتدکدنصکره حمداً لله بك ایله برابر صوغوق چشمه قپوسندن سرای همایونه وآندن بالقخانه جوارنده تعیین بیوریلان محله عزیمت ایتدی ٠

آندنصکره حمداً لله بك ینه سرای آصفی‌یه عودت ایدوب طرف شاهانه‌دن اولمق اوزره خلیل حمید افندی‌یه کتخدالق کورکی الباس ایلدی ٠ وایکندی‌یه قدر صدر اعظم جدیدك باب‌عالی‌یه کله‌جکنی سویلدی ٠

روم ایلی والیسی السید الحاج یکن محمد پاشا بوآنه قدر بولندیغی الویه وایالاتده حسن خدمته موفق اوله‌رق صیت وشان قزانمش وزرادن اولمق حسبیله مقام صدارته کتورلسی نزد همایونده مصمم اولمغین صدارته دعوتی متضمن برقطعه خط همایون اصدار بیوریلوب بوستانجی باشی اغا وساطتیله خاصه خصکیلرندن قوشجی محمد اغایه تسلیم اولنمغله محمد اغا دخی رمضان شریفك ایکنجی کیجه‌سی ایلچی خانی پیشکاهنده واقع تحته خاندن تبدیلاً سوار اوله‌رق رمضانك سکزنجی سبت کونی علی السحر مناستره واصل اولوب کیفیتی مخفیاً محمد پاشایه افاده وخط همایونی ارائه ایتدکده درحال محمد پاشا خواص اتباعندن التی نفر کیمسه استصحابله درسعادته عزیمت ایدوب رمضانك اون التنجی کونی ابوأیوب انصاری جوارنده واقع طوپچیلر نام محله کله‌رك اوراده سلحدار شهر یاری ایله ملاقات ایتدکدنصکره صندله سوار اولوب بشکطاش ساحلسرای عالیسنه واصل وایکندی اوستی حضور همایونه داخل اوله‌رق ساعت اوندنصکره جه باب عالی‌یه عودت ومواصلت ایلدی ٠ رمضان شریف اولمق مناسبتیله اول کیجه ساعت ایکیده عموم خلعتی مراسمی اجرا وایفا اولندی ٠ وفرداسی بازار ایرتسی کونی صدر سابق محمد عزت پاشانك اموال واشیاسی جانب میریدن ضبط اولنوب کندوسنك قلعه‌ده اقامت ایلمسی فرمان اولندی ٠

٭ عزل ونصب ٭

شق اول دفترداری حسن افندینك عزلی فی‌الاصل مصمم اولدیغنه مبنی رمضانك اون یدنجی بازار ایرتسی کیجه‌سی عزل اولنه‌رق خانه سنده اقامته مأمور اولوب یرینه بالفعل دفتر امینی بولنان دفتردار سابق الحاج مصطفی افندی ینه دفتر دار نصب اولندی ٠

وحريق كبيرده خانه‌لری محترق اولنلرك مناسب وجهله قايرلملری مطلوب وملتزم پادشاهی اولمغين دفتر امانتی عاطف زاده احمد افندی‌يه وترسانه امانتی بالفعل باش محاسبه‌جی اولان سليم سری افندی‌يه ومحاسبهٔ اول دخی قدمای خواجكاندن كسريه‌لی زاده ابوبكر بك افندی‌يه توجيه واحسان بيورلدی ٠

چاوش باشی احمد نظيف افندی رمضانك اون يدنجی كونی كندی استعفا واستدعاسيله خانه‌سنده اقامت ايتمك اوزره عزل اولنوب يرينه مدت مديده ميراخور اولك ايتمش اولان دركاه عالی قپوجی باشيلرندن چركس محمد بك نصب اولندی ٠ چونكه برمنوال محرر عمر افندی ايله حسن افندينك حسب الايجاب انفصاللری وقوعبولديغندن احمد نظيف افندينك عزلنی موجب برحالت يوغيكن مجرد مأموريتنده بقاسی صورت مخصوصه‌ده انتساب واختصاصنه حمل اولنمامق اراده‌سيله معزول اولديغی بعض تواريخده مصرحدر ٠

نظيف افندينك زوجه‌سی درشهوار خانمدركه عبد الحميد خان حضرتلرينك كريمه‌سی اولوب انجق شهزاده ايكنده برجاريهٔ مستفرشه سندن زيور مهد شهود اولمغين سلطان ديو رسما اعلان اولنميه‌رق آخرتلك خانم ديمكله معروف اولديغی مرويدر ٠ اشته نظيف افندينك طرف سلطنته اختصاصی بووجهله‌در ٠

شهر شوالك اون اوچنجی كونی صدر اعظم توجيهاته مباشرت ايدوب اكثر مأمورينی ابقا ايتمشيكن مورخ انوری افندی‌يی تشريفاتجيلقدن عزل ايله اوچ آی صكره ضبط ايتمك اوزره موقوفاتجی نصب ايتمكله دلگير ايلدی ٠ يرينه محمد شريف افندی تشريفاتجی اولدی ٠ فرداسی ايالات والويه منصبلرينك توجيهاتنه قيام اولنوب فی الاصل صدر اعظم وزرای عظامك برمنصبدن منصب آخره وارنجه نه مقوله مشقتلره دوچار واهاليك نه زيانلره كرفتار اولدقلرينی تجربه ومشاهده ايتمش اولديغندن همان روم‌ايلی ايالتی بلغراد محافظی محمد پاشايه وبلغراد محافظلغی چندماه مقدم مصردن معزول اولوب روم ايلی جانبلرينه كلمكه مأمور اولان ملك محمد پاشايه وموره محصللغی كريد واليسی اسماعيل رائف پاشايه وكريد ايالتی سيد احمد پاشايه وحلب ايالتی خزينه‌دار علی پاشايه وقارص ايالتی حلب واليسی ابراهيم پاشايه ورقه ايالتی قارص واليسی يازيجی زاده مصطفی پاشايه واطنه ايالتی رقه واليسی عثمان پاشا زاده محمد پاشايه توجيه بيورلدی ٠

* عزل شيخ الأسلام محمد شريف افندی ونصب نقيب الاشراف ابراهيم افندی وبعض توجيهات علميه *

درت بچق سنه يه قريب مسند آرای مشيخت اسلاميه اولان اسعد افندی زاده محمد شريف افنديننك مدتی مديد اولمق حسبيله كوشهٔ انزوايی مسند افتايه بالترجيح استعفا ايتمكده ايدوكنه بناءً شوالك بشنجی پنجشنبه كونی خانه وساحلخانه سندن قنغيسنده استر ايسه استراحت ايتمك اوزره عزل اولنمغله برقاچ كون قدر قوناقلرنده اقامت ايتدكدنصكره ببكده كی ساحلخانه لرينه نقل بيورمشلردر .

يرينه مدت وافره دنبرو نقيب الاشراف وايكی دفعه روم ايلی صدارتيله شرفيات اولان رئيس العلما السيد ابراهيم افندی شيخ الاسلام نصب اولندی .

نقابت اشراف ايله دخی استانبول قضاسندن منفصل دری زاده عارف افندی مشرف قلندی .

اقدمجه مدينهٔ منوره قاضيسی اولان طوپقپولی مرحوم شيخ الاسلام صالح افندی زاده اقرباسندن سيد طاهر افندی شامه وصولنده وفات ايتمش اولديغی افاده وانهاسيله مدينهٔ منوره مولويتنك شام قاضيسی اولان محمد امين زاده لردن عبد الرحمن افندی يه توجيه واحسان بيورلمسی استدعاسی ضمننده شام واليسی طرفندن بوائناده تحريرات كلمش ايسه ده مصر قاضيسی اولان عثمان افندی زاده تاتارجق عبدالله افنديننك فضيلت ودانش جهتندن مومی اليهه رجحان ومزيتی ظاهر ودقايق اموره آشنا اولديغی مشهور ومتواتر اولديغندن مدينهٔ منوره قضاسی كندوسنه بالتوجيه برآن اقدم مصردن روضهٔ مطهره يه عزيمت ايتمسی فرمان اولندی .

شوالك يكرمی ايكنجی كونی قدس شريف پايه سيله غلطه مولويتی شيخ الاسلام سابق محمد شريف افنديننك مخدومی السيد عطاء الله افندی يه وسلانيك قضاسی مرحوم خطاط شكر زاده نك اوغلی سرمدی افندی يه وحلب قضاسی بكزاده السيد عبدالرحمن افندی يه توجيه قلندی .

مؤخراً اواخر ذی الحجه ده دخی فی الاصل وزير كتخداسی ايكن حقنده * برديكيش قالدی كه ترزی حسين اوله وزير * مصراعی انشاد اولنمش اولان ترزی حسين اغانك مخدومی محمود افندی يه قدس شريف قضاسی وفضلای عصردن قسطمونيلی الحاج خليل افندی يه اسكدار قضاسی توجيه بيورلمشدر .

{ ولادت }

* ولادت ووفيات *

كچن سنه دنيايه كلش اولان ملكشاه سلطان اشبو طقسان سنه‌سی محرمنك سكزنجی كونی وفات ايتمكله باغچه قپوسی جوارنده واقع تربهٔ جديده ده دفن اولنمشدر .

شـوالك اون ايكنجی جمعه كونی سـاعت اون بر بچقده ايكن بر شهزاده تولد ايدوب سلطان محمد تسميه قلنمشدر .

ينه شوالك يكرمی بشنجی كونی طقسان بش شـعبانده دنيايه كلش اولان رابعه سلطان وفات ايتمكله تربهٔ جديده‌ده دفن ايدلمشدر .

خوتين محافظی احمد عزت پاشـانك اوائل شوالده وفات ايلمش اولديغی خبری ذی القعده‌نك اوچنده درسعادته وصول بولمغله سينوبده منفياً مقيم اولان زورلو اوغلی كتخداسی سليمان اغايه روم ايلی بكلر بكيلكی پايه‌سيله ميرميرانلق احسـان بيوريله‌رق خوتين محافظی تعيين قلندی .

متوفای مشار اليه كوتاهيه‌لی اولوب سلسلهٔ نسبی كرميان اوغللرينه منتهی اولديغی كاه كاه معرض افتخارده ياد وتذكار ايلرمش . عنفوان شبابنده درسعادته كلوب برمقدار تحصيل معارفه سـعی ايتدكدن صكره مدت مديده تشريفاتچی عاكف بكك خدمتنده بولنه‌رق دور محمود خانيده تشريفات قلمی سر خليفه‌سی ومؤخراً عاكف بكك اوزرينه تشريفاتچی وچوق كچمدن كتخدای صدر عالی اولمشيدی . صكره حقنده بعض كونه اسناد وقوعيله لمنی جزيره‌سـنه نفی وبعده عفو واطلاق ايله درسعادته كتورلديكندن برمدت ترسانه امانتندن صكره ضربخانه امانتيله مصر قاهره‌يه ارسـال اولنمشـيدی . خيلی وقت اول خدمتده بولنوب سـكسان درت سنه‌سی خلالنده ينه درسعادته عودت وجزئی مكث واقامت ايتدكدنصكره مأموراً اردوی همايون جانبنه عزيمت وبعض اردوی همايون سرائرينه كسـب وقوف ايله درسـعادته رجعت ايتديكنده دفعهٔ ثانيه اولمق اوزره كتخدای صدر عالی نصب اولنه‌رق اردوی همايونه‌ارسال‌قلنمشيدی . اول اثناده روسجقده اهالی وعسكری يدنده مقتول اولان بكرش سرعسكری محمد پاشايه قائممقام اولمق اوزره عهده سنه رتبهٔ والای وزارت توجيه اولنمغله سفرلر ختامنه‌دك اول حواليده بولنه‌رق اظهار شجاعت ايله اكتساب شان وشهرت ايتمكين بعدالمصالحه ودين وارضروم وحلب منصبلرين دور ايتدكدن صكره جانب سـلطنت سنيه‌دن يوز اللی كيسـه آقچه ايله آيدين منصبی احسان اولنه‌رق مدينه منوره محافظه سـنه مأمور اولدقده طقسان برسـنه‌سی وقايعنده بيان اولنديغی اوزره بعض اعذار سرديله شـامدن ايلرويه

حركت ايدمديكندن مأموريت سابقه سندن عزل ايله عهده‌سنه قدس شريف سنجاغى توجيه اولنمش وبوعزل ونصب كندو حقنده علامت اغبرار اولمشيدى . طقسان اوچ سنه‌سنده حلب واليسى ايكن مالى جانب ميريدن ضبط اولنه‌رق عزل ايله قدس شريفده اقامته مأمور اولوب قدسه كيدركن بقيهٔ اشياسنى دخى قطاع طريق آلمغله ايكى سنه‌يه قريب ضرورت حال ايله امرار اوقات ايتدكدنصكره طقسان بش سنه‌سنده وزراتى ابقا اولنه‌رق برمدت سلستره‌ده اقامت ايدوب بعده خوتين محافظه‌سنه تعيين اولنمش واوراده وفات ايلمشدر .

سابقا اناطولى قاضيعسكرى وامام اول شهريارى اولان محمد امين افندى بواثناده اصابت نزول ايله معلول اولوب برايكى كون صكره يعنى ذى‌القعده‌نك اون يدنجى كونى فوت اولمشدر .

متوفاى مشاراليه ديوان همايون چاوشلرندن برذاتك‌اوغلى اولوب يوز قرق تاريخى شعبان اواسطنده درسعادتده تولد وسن تميزه رسيده اولدقده تحصيل قرأنه سعى ايدوب فرط ضرورتله تعيش ايتمكده ايكن حسن صداسنه مبنى سلطان عثمان ثالث حضرتلرينه امام ثانى اولمغله مدرس اولوب يتمش برخلالنده وكالةً ويتمش ايكى خلالنده اصالةً امام اول اولمشيدى . سكسان درت سنه‌سى ذى القعده‌سنده سلانيك ملاسى اولوب سكسان سكزده ادرنه پايه‌سى ومتعاقباً مكه پايه‌سى وسكسان طقوز شعبانده استانبول پايه‌سى‌آلمش وطقسان بر ذى‌الحجه‌سى غره‌سنده اناطولى قاضيعسكرى اولمش ايدى . طقسان درت شعبانده امامتدن انفصال ايله روم ايلى صدارتنه انتظار اوزره‌ايكن بروجه محرر منصب حياتدن منفصل اولوب اسكدارده آيريلق چشمه‌سى قربنده دفن اولنمشدر .

* وقايع شتى *

اقدمجه ترسانهٔ عامره امينى اولان سليم سرى افنديك برمدتدنبرو انحراف مزاجى حسبيله طبعنده حدت پيدا اوله‌رق برطرفدن دخى‌عهده‌سنده بولنان‌شام وطرابلس شام وبغداد وبصره وجده وآيدين وارضروم وروم ايلى ايالتلرى قپو كتخدالقلرى مصالحيله مشغول اولوب كثرت مشغوليت دخى حدت مزاجنه شدت ويرمكله برقاچ آيدنبرو اعالىء خدمهٔ دولتدن بعضيلرينى كوجنديرمشيدى . بحسب التصادف ترسانه امينى اولديغى كون برصال نزاعى ظهور ايدوب فرانسه‌لويه كمى كراسته‌سى صاتيلوب صاتلماق خصوصنده فرانسه ترجمانيله بينلرنده اوزون اوزادى

مناقشه‌لر وقوعه کلدکدن بشقه رئیس الکتاب خیری افندی‌یه دخی بعض مرتبه طوقوناقلی سوزلر سویلمش اولمغله اگرچه حسن صورتله کچشدیرلمسی ممکن ومناسب ایسه‌ده صدر اعظم یکن محمد پاشانک سلیم سری افندی حقنده قدیمی بغض وکینی اولدیغندن بو وقعه‌یه شاخ وبرك ویره‌رك قپو کتخدالق اموریله خصوصات سائره‌سنی قپو چوقداری رؤیت ایتمك اوزره ترسانه امانتندن عزل ایله شوالك اوتنجی کونی بروسه‌یه نفی ایتدیردی . وبوندن اقدم بر ایکی دفعه دفتردارلق ایتمش اولان حسن افندی ترسانه امینی نصب اولندی .

صدراعظم یکن محمد پاشانک سلیم‌سری افندی‌یه سبب عداوتی بووجهله منقولدرکه یکن محمد پاشا مقدما اناطولی ایالتندن منفصل اوله‌رق مسقط رأسی اولان علائیه‌یه مأمور اولدقده یرینه صدر اسبق سلحدار محمد پاشا اناطولی والیسی اولوب سلیم سری افندی دخی قپو کتخداسی بولنمق حسیله قپوجی باشیلردن کوتاهیه‌لی عباس اغایی متسلم نصب ایتدیرمشیدی . عباس اغا اولوقت یکن محمد پاشانك مأمور اولدیغی علائیه سمتنه برآن اقدم حرکتنی تعجیل وبونك کبی بعض ماده‌لرده ازعاج وتضییق ایتمش اولدیغندن یکن محمد پاشا بوکا دلکیر اولوب عباس اغانك کندویه مسلط اولمسی کویا سلیم سری افندینك تعلیمیله اولمش وسلحدار محمد پاشانك اناطولی والیلکی دخی کذلك انك سعی وغیرتیله حصول بولمش ایدوکنه ذاهب اوله‌رق آندن اخذ انتقامه فرصت آراردی . ابتدای صدارتنده ترسانه امینی ایتدیرمسی دخی بوتقریب ایله اشبو نیتنی اجرایه برسررشته بولمق مقصدینه مبنی ایدی . حسب القدر وقعهٔ مذکوره درعقب ظهور ایتمکله آنی سررشته ایدرك قپو کتخدالقلرینی دخی آخره توجیه ایتمك داعیه‌لرینه دوشمش ایسه‌ده هرنصلسه اول درجه‌لرینی یورودمیه‌رك برتقریبله قپو کتخدالقلری ابقا اولنوب یالکز ترسانهٔ عامره امانتندن عزل ونفی ایتدیرمکله :

* بیت *

غیری جنی واناالمعاتب فیکم * فکاننی سبابة المتندم

مآلی افندیء مشارالیهك ماصدق حالی اولدی . لکن بوکیفیت بروجه‌مشروح اغراض ذاتیه‌دن نشئت ایتمش برحالت اولدیغی تبین ایدرك سلیم سری افندینك شایان عاطفت سنیه اولدیغی معلوم اولدقدن بشقه بعض محلره اجرا ایتدیکی جویبار خدمت وعبودیتله نامی بتون بتون تمیزه چیقاریله‌رق برآی ظرفنده شفعاواسطه سیله عفو واطلاق اولنمغله درسعادته عودت وساحلخانه سنده استراحت ایلمشدر .

اقدمجه ارضروم ایالتی اناطولی والیسی صدر اسبق سلحدار محمد پاشایه توجیه اولنمشیدی . کوتاهیه‌دن منصبی اولان ارضرومه توجه وعزیمت ایلدیکنده سالف الذکر عباس اغایی دخی استصحاب ایله ارضروم متسلمی تعیین ایلدی . عباس اغا ایسه ذاتاً غدار وظالم برکیمسه اولمغله اثنای راهده وخصوصیله حوالیٔ حکومتنده فقرایی رنجیده وتجریم وغدارلغی بعض خاندان علمه دخی تعمیم ایلدیکی مسموع اولوب بوحرکات نامرضیه‌سی افندیسنه عزو واسناد اولدیغندن وایکیسنه دخی برمنوال محرر صدر اعظمك قدیمی بغض وعداوتی اولدیغندن سلحدار محمد پاشانك وزارتی رفع اولنوب عباس اغانك دخی قتلنه فرمان عالیشان اصدار اولنمشدر . آندنصکره ارضروم ایالتی وان محافظی میرمیران تیمور پاشایه با رتبهٔ وزارت توجیه قلنمشدر .

واقدمجه افلاق ویوه‌ده‌لغندن استعفا ایله درسعادته کلمش اولان علکساندری بك کاه ارنود کوینده وکاه طرابیه‌ده اوتوروب سمور قلپاقلی خدمه ودرت چفته قایق ایله بوغازایچنده کشت وکذار وفلمنك ایلچیسی کبی عرض احتشامه ابتدار ایدرك لسانه کلدکدن بشقه دیوان همایون ترجمانی میخالاکی بك ایله اتحاد ایدوب ملتنك امور مذهبیه‌لرینه مداخله ایتدیکندن شوالك یکرمی سکزنجی کونی کندوسی ودیوان ترجمانی جزائر بحرسفیددن برر جزیره‌یه نفی اولندیلر .

صدرسابق محمد عزت پاشانك انفصالنده مالملکی جانب میریدن ضبط اولنوب بعض سؤال وجواب ضمننده یکنی اولان سابق اربه امینی اسمعیل اغا بوستانجیلر محبسنده توقیف اولنمش ومؤخراً خفی وجلی برشی قالمدیغی متحقق اولدقده افندیسنك بورجلرینی اسکات ایتمك شرطیله حبسدن اطلاق قلنمشیدی . مؤخراً اصحاب مطلوبات آله‌جقلرینك تحصیلی ایچون عرضحاللر تقدیم ایتدکلرندن ومورخ انوری افندینك روایتنه کوره بومطلوباته طرف صدارتدن مطلوب آخر دخی علاوه اولندیغندن تکرار بوستانجیلر محبسنه ادخال اولنوب ارتق بوندن صکره لیت ولعل ایله امرار وقت اولنه‌میه‌جغی متحقق اولمغله برکون اول بومطلوباتك کندی طرفندن ادا اولنمسنه تعهد ایله حبسدن خلاص اولدی . لکن چوق کچمکسزین زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله صدر اعظم عزل اولنوب اسمعیل اغا دخی پکسمات طبخی مباشرتیله صوفیه جانبنه مأمور اوله‌رق بومثللو کشمکشلردن امین اولمشدر .

طقسان سنه‌سی وقایعنده بیان اولندیغی اوزره مقتول طاهرعمرك اوغلی علی طاهر قتل اولندقده قرنداشلری درسعادته کتورلمشیدی . بونلرك بیوکلری شیخ عثمان

اولوب التی سنه دنبرو باب عالیده اقامت ایتمکله کندوسی (یخرج الحی من المیت) قبیلندن اوله‌رق حال وطبیعتجه بتون بتون پدرینك عکسنه اولدیغی جهتله شایان عاطفت سنیه اولدیغنه هرکس تحصیل اطلاع ایتمکدن ناشی حقنده ظهوره کلان توجه شاهانه آثارندن اولمق اوزره بر ایکی آی مقدم اوتوزدن متجاوز اولاد وعیالی مباشر تعیینیله صیدادن بروسه‌یه نقل وایصال اولنمشیدی . بوکره دخی برخدمت پادشاهی ظهورنده بذل مقدرت ایلمك شرطیله عهده‌سنه میرمیرانلق ایله بروجه تأیید خداوندکار سنجاغی احسان بیوریلوب طیاراتیله دفع ضرورت ایلمسی وفضلهٔ نماسندن برادری شیخ احمده سنوی اوچ بیك غروش ویرمسی امر اولندی .
بوخلالده منجم باشی موسی زاده عبدالله افندینك وفاتی حسبیله منحل اولان منجم باشیلق منجم ثانی بولنان منجم باشی زاده محمد صادق افندی‌یه ومنجم ثانیلك مهرهٔ منجمیندن حاجی یعقوب افندی‌یه توجیه اولنمشدر .
وبرقاچ آیدنبرو قول کتخداسی بولنان سلیمان اغا ذی القعده‌نك اون طقوزنجی کونی عزل ایله یرینه زغرجی باشی محمد اغا نصب اولنوب زغرجی باشیلق دخی سابق ادرنه اغاسی محمود اغایه بالتوجیه درسعادته جلبیچون دعوتجی کوندرلمشدر .
اواسط ذی الحجه ده کتخدا کاتبی مصطفی رشید افندی دخی کتابتدن عزل واستانکوی جزیره سنه نفی اولنوب یرینه قریب العهدده تشریفاتجی اولمش اولان محمد شریف افندی کتخدا کاتبی نصب اولنه‌رق تشریفاتجیلق دخی تشریفات اوطه‌سی امکدارلرندن کیسه دار محمد نعیم افندی‌یه توجیه قلنمشدر .
انوری افندینك یازدیغی تاریخ اجزاسنك هامشنه رئیس الکتاب محمد خیری افندینك کندی قلمیه تحریر ایتمش اولدیغی فقره‌یه نظراً مصطفی رشید افندینك سبب عزلی بو ایمش که صدر اعظمك مقدما قپو کتخداسی اولوب مقام صدارته کلدکدنصکره چاوش باشی نصب ایلدیکی عبدالباقی اغا برمقاطعه خصوصی ایچون مصطفی رشید افندی‌یه انفعال ایتمش اولمسیله دردمندی صدراعظمه غمز ونفاق ایدرك وسنك حقنده شویله سویلمش بویله سویلمش دیه‌رك اغضاب ایتدیکندن ناحق یره عزل ونفی ایتدیردی . بعض روایاته کوره کتخدا کاتبی اولمق ایچون بو خصوصده شریف افندینك دخی اعانه‌سی وارایدی . هرنه حال ایسه مصطفی رشید افندی صداقت واستقامت یولنده بلایه اوغرایوب (المخلصون علی خطر عظیم) مضمونه مظهر اولدی . لکن ذاتالین الجانب ورضاجوی اولمق حسبیله هرکسك سودیکی برذات اولدیغندن بویله اهل اغراضك نفاقیله تکدیر اولنمسی صدر اعظم حقنده قیل وقالی دعوت ایدرك افکار عمومیه‌نك تحویلنه بودخی برسبب اولمشدر .

الحاصل زیرده اشعار اولنه جغی وجهله بو اثناده قریم مسئله سی اذهان ارکان دولتی تخدیش ایتمکده ایکن صدر اعظمك نشانۀ کین وغضبی اولنلر حقنده اجرای غرض سوداسیله اوغراشمسی هرکسك نظرنده چرکین کورینه‌رك حقنده قلوب انام متغیر اولمشیدی .

مدت مدیده دنبرو اسپانیا مسئله‌سیله اوغراشیله‌رق کوج حال ایله بو اثناده قرار بولمش اولدیغندن بروجه آتی تفصیلانه ابتدار اولنور .

* اسپانیا دولتیله معاهده عقد اولنمسنه دائر واقع اولان مکالمات ومذاکرات *

اسپانیا قرالی دون قارلوس مقدما سیچلیانین قرالی ایکن دولت علیه ایله عقدمعاهده ایتمش اولوب مؤخراً بالتوارث اسپانیا قرالی اولدقدن صکره دور سلطان مصطفی خانیده راغب پاشا صدارتنده دولت علیه ایله اسپانیا دولتی ایچون دخی عقدمعاهده استدعا ایتدکده مراملرینه صورت مساعده کوستریلوب حتی اکثر موادی قلمه النمش ایکن راغب پاشانك وفاتی حسبیله اویله یوزی اوسته قالمشیدی .

مؤخراً بیك یوز طقسان اوچ تاریخنده عبد الرزاق افندینك ریاستنده سیچلیاتین معاهده سنك عینی اوله رق ینه برمعاهدۀ تجارت عقد اولنمسی استدعاسنی حاوی برقطعه نامه‌سیله جوانده پولینی‌نام ایلچیسی وارد اولدقده وکلای دولت علیه عقد معاهده دن استنکاف وامتناع ایدوب انجق قطعیاً رد جوابی ویرلمسنی دخی تجویز ایتمیه‌رك حسن صورتله دفعی التزام ایلدکلرندن ناشی بومصلحت اولوقتدنبرو سوروننوب کوج حالله بواثناده برصورت ویریله بیلمش وبوارالقده پك چوق مذاکرات ومباحثات وقوعه کلمش اولوب اکرچه مصلحتك اوقدر اهمیتی یوق ایسه‌ده بووقوعات اولوقتك احوال جاریه سنی بیلدیره جکندن بعض مرتبه تفصیلانه مبادرت اولنمق مناسب کورلمشدر .

شویله که : عبد الرزاق باهر افندی پولینی ایله ملاقات ایتدکده حکیمانه مدافعه قصدیله دولت علیه علهینه بحرمحیط سواحلنده بولنان دولتلردن بری ممالك محروسه صولرینه دونما کوندره جك اولور ایسه سبته بوغازندن مرورلرینه ممانعت ایتمك شرطنه اسپانیالو متعهد اولور ایسه مراملرینه مماشات اولنه بیله جکنی ایراد ایتمش ایسه‌ده چونکه سبته بوغازینك محافظه‌سنه اسپانیا دولتی مقتدراوله‌میه جغندن پولینی اصلا اورالره یناشمامش اولدیغنه بناءً عبد الرزاق افندی ینه دفع حکیمانه قصدیله اسپانیاده

اولان اسرای مسلمینك اطلاقنه اسپانیا دولتنك مماشات ایتمسنی تکلیف ایتمشیدی .
خلیل حمید افندینك ریاستنده پولینی باب عالی‌یه بر قطعه تقریر ویروب مضموننده مقدما مطلوبمز اولان عقد معاهده مصلحتی اطلاق اسرا ماده‌سنه تعلیق اولنمش اولدیغندن بن اول وقت کیفیتی دولتمه یازمشیدم جوابی کلدی . دولتم بوکا مماشات ایتمش وبرخیلی اسرای مسلمین درسعادته کوندریله‌جك ایمش . بناءً علیه تمشیت مصلحته همت بیورلمق مطلوبدر دیو افاده وانها ایتمکله طقسان اوچ سنه‌سی شعبانده کتخدا بك ودفتردار افندی ورئیس افندی ورجایی افندی وعمر وحید افندی ورسمی احمد افندی وسلیمان فیضی افندی حاضر اولدقلری حالده قریمه دائر عقد اولنان مجلس مشورتده بوخصوص دخی درمیان اولنمشیدی .
شویله‌که : اسپانیا مرخصی هر نقدر دفعلرین ایله دفع اولنمغه سعی اولنمش ایسه‌ده حسن مدافعه‌یی قبول ایتمیوب قطعی جواب استدیکندن مطلوبنه مساعده اولنمقمی مناسبدر یوخسه قطعیاً رد اولنمقمی ایجاب ایدر دیو استجواب اولندقده حضار مجلس بزلر بررأی اختیار ایلسك لامحاله صدور کرامك رأیلری منضم اولمغه محتاجدر .
بناءً علیه ابتدا برکره صدور کرامه مکالمه کاغدی عرض اولنسون بوبابده رأیلری ندر ظاهره چیقدقدن صکره بزلر دخی بیلدیکمزی افاده ایدرز دیو ختم کلام ایتمشلر ایدی .
پولینی ایسه برجواب قطعی استیوب وبوخصوصده تعجیل واصرار ایلیوب تکرار رئیس افندی ایله ملاقات طلب ایتدکده رئیس افندی مقصودی نه ایسه لساناً ویاخود تحریراً بیلدیرسون صکره لازمکلور ایسه کوروشیلور دیو دیوان همایون ترجمانیله کندوسنه خبر کوندرمکله پولینی باب عالی‌یه برقطعه تقریر کوندروب بوانناده اسپانیا دولتی کلی قوت ایله سبته بوغازنده واقع جبل الطارقی محاصره ایتمشدر . انکلتره‌لودن الهٔ بیلدیکی حالده چونکه موقع مذکور آق دکزك کلیدی مثابه‌سنده اولدیغندن فیما بعد بحر محیط جانبندن دولت علیه اعداسی دونماسنك آق دکزه صالیویرلمامسنه اسپانیا دولتی متعهد اولمق وبونك مقابلنده طرف دولت علیه‌دن دخی جزائر غرب اوجاقلرندن اسپانیا کمیلرینه ضرر اصابت ایتدیرلمامك اوزره عقد عهدنامه‌یه طالب اولدقلرین افاده وانها ایتمکدن ناشی بوکیفیت حضور آصفیده عقد اولنان مجلسلرده کراراً درمیان اولنه‌رق اسپانیا دولتنك صلح استدعاسندن اصل مقصودی غرب اوجاقلرینك شدت وسورتی کسر ایله ضررلرندن خلاص بولمق ماده‌سی اولوب اوجاقلر اهالیسی ایسه برقوم سرکش اولدقلرندن بوخصوصده جبر اولنه‌مدقدن بشقه بو محذور حاصل

اوله جق منافعه صد مرتبه غالب اولدیغندن ومحاصره ایتمش اولدقلری جبل الطارق اوزرینه مقاوله ایتمك الده اولمدق صید اوزرینه عقد بیع وشرا دیمك اوله جغندن والحاصل شو آوانده اسپانیالو ایله عقد معاهده ده دولت علیه یه برفائده تصور اولنمدیغندن حسن مدافعه ایله کچشدیرلمسی مناسب ایدی . لکن پولینی مادامکه بو خصوصده اصرار ایده یور . وقطعیا جواب رد ویرلدیکی صورتده دخی اسپانیا دولتی دولت علیه دن مأیوس اوله رق روسیه لو ایله عقد اتفاق ایتمك احتمالی ملحوظدر . پولینینك کلامندن اکلاشیلان دخی بودر . بوندن بشقه دولت علیه نك نمچه لو ایله محاربه سی وقوع بوله جق اولور ایسه اسپانیالولرك دخی بحراً نمچه لو یه اعانه ایتمسی وارد خاطر اولور .

بناءً علیه اسپانیالولری کوجندیرمیه رك حسن مدافعه لری لازم کلوب انجق سیچلیاتینه ویرلمش اولان عهدنامه شروطنه راضی اولدقلرندن وبوکا دخی وقتیله رضا کوسترلمش اولدیغندن شمدی بو معاهده ده بزجه ضرر واردر دیو بر بهانه بولنه مز . وبر مدت تعیین اولنه جق اولور ایسه وقت موعود حلولنده انجاز وعد اولنمق لازم کله جکی جهتله بوصورت دخی مناسب اولمز . وچونکه تمشیت مصلحتلری مقدما اطلاق اسرا قضیه سنه موقوف قلنمش اولدیغندن اکر اسپانیالولر همان بو اثناده اسرای مسلمینی اطلاق ایله درسعادته کوندره جك اولورلر ایسه دولت علیه یه خلف وعد نقیصه سی الویرمیه جکی جهتله ناچار مراملرینه مساعده اولنمق لازم کله رك اولوقت او جاقلر قضیه سی لسانه آلنمیوب همان راغب پاشا مرحومك وقتنده قرار ویرلدیکی اوزره فقط ساده جه تجارت شرائطنك تأسیسی لازم کلور . لکن شمدیلك اوراردن سکوت اولنه رق همان دولت علیه ایله دون قارلوسك سیچلیاتین قراللغی اثناسنده بینلرنده منعقد اولان رابطۀ اخلاص وصفوت فراموش اولنور حالاتدن اولمدیغنه بناءً اسپانیا دولتیله معاهده ایتمك دولت علیه نك دخی دلخواهی اولوب انجق سزه دائر اولمیه رق دولت علیه نك بوبابده بعض موانعی اولمغله انشاءالله بوموانع مرتفع اولدقده بزسزه خبر ویریرز یوللو حسن مدافعه سی اتفاق آرا ایله قرار کیر اولدیغندن بومألده مقام صدارتدن اسپانیا قرالی ایله باش وکیلنه بر قطعه مکتوب سامی یازیلوب مرخص پولینی یه تسلیم اولنمش اولمغله پولینی دها اولوقت مملکتنه عودت ایتمشدر دیو ظن اولنیور ایدی . یدی سکز آی صکره یعنی طقسان درت سنه سی شوالنده پولینینك توصیه سنه دائر سیچلیاتین ایلچیسی ترجمانی ایله باب عالی یه برقطعه تقریر کوندروب پولینی مقدمکی جوابنامه لری اسپانیایه کوندروب کندی اولوقتدنبرو غلطه ده ساکن اولدیغنی وبو دفعه

کندوسیله برابر تسویهٔ مصلحته مأمور قلندیغنی اخبار ایدیجك رئیس افندی پولینینك بو مأموریتی عجبا ینه اولکی مأموریتمیدر یوخسه بشقه میدر دیو متجلاهلانه سؤال ایتدکده ترجمان بوکا دائر معلوماتی اولمدیغنی بیان ایله ایلچیسندن صورو بده خبر کتوره جکنی افاده ایلمش اولدیغنی متعاقب مرخص پولینی باب عالی یه ایکی قطعه تقریر ویروب بوندن اقدمجه الدیغم جوابنامه‌لری دولتمه کوندرمشیدم . شمدی وصول جوابی کلدی . بونك اوزرینه دولتم کرك شمدی وکرك بوندنصکره شروط مصالحه‌یه دائر ارتق لسانه برحرف آلمیه‌جقدر . انجق اسپانیا کمیلری دولت علیه سفائنیله مصادفه ایتدکلرنده بر برینه دوستانه معامله‌می ایتسونلر یوخسه بر برندن انتقامی ایتسونلر ویاخود یکدیکره مهاجمه‌می ایتمك لازم کلور . دوستانه معامله ایتملری اختیار بیورلدیغی صورتده نصل علائم ایله بر برینی تمیز وتشخیص ایتمك مناسبدر . دولتم اخلاصکارلری بوراسنك شرح وتفصیلنی استر دیو انها ودیکر تقریرنده دخی اسپانیا دولتی جزائر غرب اوجاغیله عقد مصالحه ایتمك اوزره‌در . فقط بوخصوص دولت علیه‌نك مستحسن ومرضیسی اولدیغنه دائر بر معتاد ویریله کلان برقطعه فرمان عالی اصدارینه محتاج اولدیغندن بومآلده جزائر غرب بکلر بکیسنه ورجالنه خطاباً برقطعه فرمان عالی اصدار بیورلمسنی استدعا ایتمکدن ناشی کیفیت لدی التذکر کمیلرك بر برینه اوله‌جق معامله‌سی ذاتاً قپودان پاشانك بیله‌جکی موادن اولوب غربلولرك بو وجهله صلحه راضی اولدقلرینك تحقیقی دخی اکا حواله اولنمق لازم که جکندن وقپودان پاشانك اولوقت در سعادته عودتی موسمی تقرب ایتمش اولدیغندن مذاکرهٔ مصلحت آنك کلسنه تعلیق اولنه‌رق پولینی یه دخی اولوجهله جواب ویرلمش وصکره‌لری پولینی پیدرپی باب عالی یه ترجمانی کوندروب جزائر غربه کوندریله جك فرمان عالی یی سؤال ایتدکجه جزائردن جواب کلدی جوابی ویرلمکده بولنمش ایدی .

طقسان بش سنه‌سی رجبنده سلیمان فیضی افندینك ریاستنده پولینی ینه باب عالی یه ایکی قطعه تقریر ویروب برنده تکرار فرمان مذکورك اصدار بیورلمسنی استدعا ودیکرنده دخی دون قارلوس سیچلیاتین قرالی ایکن دولت علیه ایله عقد ایتمش اولدیغی عهدنامه‌نك برنجی ماده‌سنده بومصالحه فیما بعد ایکی دولتك تحت تصرفنه داخل ولاحق اولمسی متصور اولان ممالك وتوابع جدیده‌یه دخی شامل وراجع اوله دیو تصریح اولنمق ملابسه‌سیله اسپانیا قرالی اولدقدنصکره دخی بوکا رعایت ایتمکده ایسه‌ده طرفین رعایاسی بوکا مطلع وآشنا اولمق ایچون علنی برمعاهده‌نك

طرفندن امضا اولنمسی ایجاب حالدن اولدیغنه بناءً اقدمجه مخلصلرینی بو خصوصه مرخص تعیین ایتمکله بونجه زماندنبرودر بوراده مکث واقامت ایتمکده‌یم حالا کمیلر بر برینه تصادف ایتدکلرنده نه کونه معامله اولنمق لازم کله‌جکنه دائر بر قرار ویریله مدی . اکر دولت علیه نك اقدمجه ایراد ایتمش اولدیغی موانع بر طرف اولدیسه همان معاهده‌نك امضا اولنمسی والاشافیجه وقطعیجه برجواب ویرلمسی شقلرندن برینه منتظر اولدیغی انها ایدرك بوکره مطلوبلری اولان معاهده‌نك امضا اولنمسی بیاغی عهد ایجابندن اولدیغی اشراب ایتمکدن ناشی سلیمان فیضی افندی مفصل ومشروح برقطعه تقریر قلمه الوب خلاصهٔ مؤداسنده بواثناده نمچه‌لونك طور وطرزینه نظراً رفته رفته نقض عهد ایده‌جکی کلوب کورینه‌یور . روسیه‌لو ایله برنوع خفی اتفاقی اولدیغی دخی بعض آثاردن اکلاشیلور . بناءً علیه اسپانیالو بوقدر عقد مصالحه‌یه خواهش کوسترر ایکن رد اولندیغی صورتده آنلرله اتفاق ایدرك شاید بوایکیسیله دولت علیه بیننده محاربه تحقق ایده‌جك اولور ایسه اسپانیالو علناً دشمانی انلرك دونمانسنه الحاق ایدرك آق دکز آطه‌لرینه ایصال خسار ایتمسی ملاحظه‌دن بعید دکلدر . اما عقد مصالحه اولندیغی تقدیرجه علناً آنلره اعانه ایده‌مز . قالدی‌که شروط مصالحه‌نك مذاکره‌سی اثناسنده اسپانیا دولتی دولت علیه علیهنه هیچ بردولت ایله اتفاق ایتمامسی شرطی دخی درج اولنه بیلور . واکر بوکا موافقت ایتمیه‌جك اولور ایسه مصلحتك امهالی طبیعتیله حاصل اولمش وهمده ینه کلیاً رد اولنمامش اولور . یوق اکر ینه مذاکرهٔ مصلحته کیریشلمیه‌رك امرار وقت اولنمق اراده بیوریلور ایسه پولینینك مذکور تقریرلرینه جوابا دون قارلوس سیچلیاتین قرالی ایکن عقد ایتمش اولدیغی مصالحه‌نك مؤخراً اول‌حکومتی ترك ایله دسترس اولدیغی دها بیوك برحکومته شامل اولمسنه نص عهدنامه دلالت ایتمیوب بوادعا صکره‌دن خاطره کلمش برنوع سفسطه اولمغله شرطجه بوادعایه اسپانیا دولتنك صلاحیتی یوقدر . حالبوکه دولت علیه اسپانیا دولتیله عقد معاهده‌دن امتناع ایتمیور . فقط اقدمجه یازلمش اولان جوابنامه مؤداسنجه دولت علیه‌نك بعض موانع ملکیه‌سی اولمق حسبیله وقت مرهوننه منتظردر . جزائر غرب ماده‌سی قپودان پاشا معرفتیله استعلام اولنمشدر . فقط مسافهٔ بعیده اولدیغندن جوابی تأخر ایلدی . برکره دها استعجال امری یازلسون دونما ماده‌سنه کلنجه دولت علیه ایله معاهدهٔ صریحه‌سی اولمیان بردولتك دونماسی دولت علیه صولرنده کزمك اصول وقواعد دولیه‌دن دکلدر . خصوصیله اسپانیا سفائنی دولت علیه صولرنده کزدیکی یوقدر اما فورتنه‌یه تصادف ایدوبده برایکی قطعه کمیلری

ظهورنده

ظهورنده اکر دوستانه معامله ایدرلر ایسه دولت علیه‌نك دون قارلوس ایله درکار
اولان صفوتنه بناءً سفن دولت علیه دخی دوستانه معامله ایدرلر . واکر خصمانه
معامله ایدرلر ایسه دولت علیه کمیلری دخی بالضروره مقابله بالمثل طریقنه
کیدرلر دیو کندوسنه برقطعه تقریر ویرلمك لازم کاور . الحاصل یامکالمه‌یه
مباشرت ایدلمك ویاخود برمنوال محرر تقریرلرینه جواب یازیله‌رق ینه امرار وقت
یولنه کیدلمك لازمهٔ حالدندر دیو عرض وافاده ایتدکدن صکره خاتمهٔ تقریرنده
بوایکی شقدن برینك ترجیحی رأی وارادهٔ اولیای اموره براقمغله کرك فیضی
افندینك اشبو تقریری وکرك اسپانیا ایلچیسنك مذکور تقریرلری خاکپای
شاهانه‌یه عرض اولندقده اشبو ماده اعظم اموردن اولمغله اطرافیله ودقتلیجه ملاحظه
وبعده محتنلری ظهوره کلیه‌جك وجهله برقالبه افراغ اولنمسی خصوصی شیخ الاسلام
افندی‌یه وبعده نقیب افندی‌یه وصدارت رومدن منفصل دری زاده وملاجق زاده
افندیلره ارائه اولنه‌رق بالاتفاق اقتضاسنه کوره نظام ویرلسون وعاقبت حالیله
ملاحظه ایدرك دولت علیه‌یه وقتیله بر رخنه اولان ایشدن غایة الغایه حذر
ایتدیره‌سین بعضاً ایش اولورکه همان اول امرده نظام بولسون دینور انجامکارنه
خسارته دوچار اولور دیو خط همایون صادر اولمغله اوراق مذکوره طاقمیله
برقطعه تذکرهٔ سامیه‌یه لفا اولوقت شیخ الاسلام بولنان محمد شریف افندی‌یه ارسال
اولندقده تذکرهٔ سامیه‌نك بالاسنه طرف شیخ الاسلامیدن اشارت اولنان هامشده
بومادهده رد وصد مناسب اولمدیغی کبی بومرتبه‌یه دور ودراز تأخیر وتعویق دخی
ناچسبان کورینور . همان شروط نافعه‌یه ربط اولنمق اوزره هفته‌ده برکون مکالمهٔ
تأسیس مسالمه‌یه شروع اولنسه نه باس وار . یاصورت بولیوب علی حاله قالور .
وهوالمطلوب ویا بروجه مستحسن اوزره صورت بولور . باقی جناب دولتلری
اعلمدر دیو افاده اولنمغین سلیمان فیضی افندی هفته‌ده برکون مکالمه‌یه مأمور
بیورلمشیدی .
بناءً علیه طقسان بش سنه‌سی رجبنك یکرمی ایکنجی کونی مکالمه‌یه مباشرت
اولنوب برو طرفدن فیضی افندی ایله بکلکجی خیری افندی اوته طرفدن
دخی پولینی ایله ترجمانی واسوچ باش ترجمانی حاضر اولدقلری حالده واقع اولان
مکالمه‌لرینك کیفیت وخلاصه‌سی زیرده بیان اولنور .
چونکه اولوقت بومقوله وقوعاتك بین الناس شیوعندن توقی اولنه کلدیکنه بناءً
بومکالمه‌نك دخی مکتوم طوتلمسی التزام اولنه‌رق یوم مذکورده اسپانیا ایلچیسی
ومذکور ترجمانلر علی السحر تبدیلاً آرد قپودان رئیس افندینك ساحلخانه‌سنه

كلوب رخصتنامه‌لر مبادله اولندقدنصكره رئيس افندی كلامه آغاز ايدوب عقد اولنه‌جق معاهده‌نك مبناسی اولمق اوزره براساس وضعنه محتاجز . اولا اكا قرار ويره‌لم ديدكده اسپانيا ايلچيسی قرالم سيچلياتين قرالی ايكن دولت عليه ايله عقد معاهده‌ايتمشيدی . اول وقت اساس نه‌اتخاذ اولنمش ايسه ينه اولوجهله تأسيسندن امتناع اولنمز ديمكله رئيس افندی ازمنه وامكنه نسق واحد اوزره اولميوب امزجهٔ دول دخی تقلب ادوار ايله تغير ايده‌كلمشدر . اولوقتك حالی بشقه بووقتك حالی بشقه‌در . خصوصيله اسپانيا دولتی سيچلياتين دولتی كبی اولميوب ذاتنده برجسيم دولت اولمغله انكله‌عقد معاهده‌دن البته‌برثمرهٔ ملكيه وفائدهٔ زائده حصولی مطلوبدر ديمكين اسپانيا ايلچيسی بوندن زياده فائده اولورمی‌كه ايكی دولت بربرينی قزانه‌جق يعنی معنوی دوستلقلرينی ظاهرده دخی سنده ربط ايله تأييد ايده‌جكلردر . بوندن بشقه منفعت تجارت دخی مقرردر ديدی . رئيس افندی بوكا مقابلةً دولت عليه تجارتك وجود وعدمنی مساوی عد ايدر . ويالكز منافع تجارته نفع ملكی ديمز اساس ديديكمز مصالحه‌نك اصل علت غايه‌سی يعنی نهايتنده كوريله‌جك فائدهٔ ملكيه‌دركه‌اسپانيادولتنك‌حالاً واستقبالاً دولت عليه‌يه‌دوستلغنك قوت ودرجه‌سی بيلنمك لازمدر ديمكله اسپانيا ايلچيسی ابتدا عقد معاهده اولنور صكره منافع ملكيه ديديككز شيلر اكا تفرع ايدر ديدكده رئيس افندی ينه اساس مصالحه‌يه عطف كلام ايدوب بومصالحه‌دن برمنفعت ضمنيهٔ ملكيه حصولی دولت عليه‌نك مطلوبيدر . ابتدا بواساس بينمزده تذكر ووضع اولنمق لازمدر . زيرا دنيا حاليدر . دولت عليه عليهنه دول سائره‌دن بری حركت ايتمك احتمالی اولوب برصورتده اسپانيا دولتی دوستلغنده ثابت اوله‌رق دولت عليه‌نك اومقوله خصمنه اعانه ايتميه‌جكی درميان وتمهيد اولنمليدر ديو اساس وضعنده اصرار ايتمكله بونك اوزرينه طرفيندن برچوق بحثلر ايراد اولنه‌رق نهايت رئيس افندی اشته رخصتنامه‌لرمزی مبادله ايلدك بوكونلك بوقدر ايله اكتفا ايده‌لم بويله شيلر تأمل كوتورر تعجيل ايله اولمز ديدكده ايلچی بنم دولتم سيچلياتينه ويرلمش اولان عهدنامه شروطنه راضيدر . وانك انعقادينی استرآنده قال وقيل كوتورر حالت يوقدر ديمكله رئيس افندی سيچلياتين عهدنامه‌سين بزهنوز مطالعه ايتمدك بركره كوزدن كچورمكه محتاجز واحتمال‌كه بعض ماده‌لرك تنقيحنه محتاج اولورز هله سز شواساس خصوصنی ملاحظه ايديكز ودولتكزه دخی يازيكز بزدخی برايوجه مطالعه ايده‌لم ديو قطع كلام ايدنجك ايلچی مضطرب اولوب يديمه رخصتنامه ويريله‌لی اوچ سنه‌يی متجاوز در . برسنه‌سی يوللرده كچدی ايكی سنه‌دن زياده دخی بوراده قالدم

مطلوبمز

مطلوبمز سیچلیاتین شروطی اوزه عقد مصالحه ایدی . لا ونعم برجواب آله مدم
کچنلرده دولتمدن بکا برکاغد کلدی . برکره دها عرض ایله ینه اصرار وقت ایدرلر
ایسه عودت ایت دیمشلر سکز آیدر دولت علیه جزائردن برجواب کتورده مدی
بن شمدی دولت علیه شوزمینده براساس استر دیو دولتمه یازسهم دولت علیه نك
مرامی عدم مساعده اولدیغی اکلاشلدی دییه جکلری وآره یرده بکا دخی عتاب
ایده جکلری مقرر در دیمك کبی بعض کلمات ایرادیله ایشی اوزاتمق استمدیکنی
اشعار ایلدی .

بو مکالمات قلمه النه‌رق خاکپای شاهانه یه عرض اولندقده عاقبت کارده دولت
علیه یه بر خلجان ویرمماك شرطیله اولا الله تعالینك رضاسیچون ثانیا دولت
علیه یه صیانت ایچون برحسن صورت وقالبه افراغ اولنمسی جمله کزه فرض عین
مقامنده در . هر امور اتفاقی اولدقده نظام بولمز برشی یوقدر همان صداقت
اتفاقدر دیو برقطعه خط همایون صادر اولمشیدی . شعبان معظمنك ایکنجی بازار
ایرتسی کونی ینه کیمسه واقف اولمامق ملاحظه سنه مبنی هرکس ایشنه کوجنه
چکیلوب کیتدیکی اثناده ساعت یدی صولرنده اسپانیا ایلچیسی رئیس افندینك
یالیسنه کلوب دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره مکالمه یه مباشرت اولنه‌رق اول کون دخی
ساعت اون بره قدر بینلرنده جریان ایدن مباحثاتك خلاصه سی زیرده بیان
اولور .

یوم مذکورده ابتدا اسپانیا ایلچیسی کلامه بدأ ایدوب اشبو پنجشنبه کونی پچ
اولاجی یعنی ویانه پوسته سی چیقه‌جق مادهٔ صالحه نه کونه قرار ویریله جکنی یازسهم
کرك برجواب کرم ایدك دیمکله رئیس افندی اولکی مجلسده ایراد اولنان اساس
ماده سنه قرار ویرلدکدنصکره قصور موادی همان سیچلیاتین شرائطنه تطبیقا
تنظیمنه مباشرت ایلرز دیدکده ایلچی سیچلیاتین عهد نامه سنده دولت علیه ایله
مصالحهٔ مؤبده ودائمی دوستلق عهدی مصرح اولوب بونك معناسی دولت علیه
علیهنه وضع خصمانه یه ابتدار واعداسنه اعانه ایله اضرار ایتمامك مضمونندن
عبارتدر . بوعباره بزم عهدنامه‌مزده دخی یازیله‌جق اولمغله مطالبه ایتدیککز
مرام انك مفهومندن حاصل اولور دیمسنه جواباً رئیس افندی دولت علیه ایله
دول سائره دن برینك محاربه سی وقوع بولمق ملاحظه دن بعید دکلدر . شاید
بومقوله خصمامزله اسپانیا دولتنك اتفاقی بولندیغی حالده اکا معاونت ایتمسی
ملحوظدر . بوصورتده سزك دوستلغکزدن نه فائده مز اولور مادهٔ تجارتك
دولت علیه عندنده وجود وعدمی مساویدر ملکجه برفائده حاصل اولمدقجه
بومرامه نیچون مساعده اولنسون دیدی .

بونك اوزرينه ایلچی دولتمك دولت علیه حقنده صدق نیتنی یعنی اعداسنه معاونت ایتمیه‌جکنی جزما ویقینا بیلورم وعقد مصالحه‌دن غرض دخی طرفین بر برینی اضرار قیدنده اولمامقدن عبارت اولمغله بونی شفاها تصدیق ایدرم دولتمه یازسه‌م سند ویرلسنه دخی رخصت ویره‌جکلری اکرچه مجزوممدر لکن رخصتم سیچلیاتین معاهده‌سنه منحصر اولدیغندن اندن خارج سند اعطاسنه جسارت ایده‌مم دیدکده رئیس افندی بونی شفاها تصدیق ایدرم دیورسین صکره دونوب تحریرا سند ویرمکدن اجتناب ایدیورسین بوسوزشك ایراث ایدر . انکلتره‌لو ایله سزك معاهده‌کز وارایدی اما فرانسه‌لو ایله بشقه اتفاقکز اولدیغندن انکلتره علیهنه فرانسه‌لویه معین اولدیکز سوز طوربه‌یه کیرمز دیرلر مشهور مثلدر دیو مقابله ایلدی . وبونك کبی پك چوق منازعه ومباحثه‌لر جریان ایدرك نهایت مطلوب اولان اساس چونکه سیچلیاتین عهدنامه‌سنده مندرج اولان مصالحهٔ مؤبده ودائمی دوستلق عباره سنك شرح وتفصیلندن عبارت اولمغله بومالده بر سند امضا اولنه‌رق وضع اساس قلنمغه قرار ویریلوب بومجلس دخی بوصورتله ختام پذیر اولمشیدی .

اوچنجی دفعه کی مکالمه‌ده ینه مصلحت بودرجه سندن آلنوب اساس تمسکنك تنظیمنه مباشرت اولدقدنصکره اسپانیا ایلچیسی اشبو بیطرفلق اساسنه مقابل اسپانیا دولتنك دخی برشی قزانمسی لازم کلور . واکرچه ملکاً برفائده اولمز ایسه‌ده لفظاً اولسون براعتبار اولمق اوزره فرانسه وانکلتره دولتلری حقنده جاری اولدیغی مثللو اسپانیا قرالنه دخی طرف دولت علیه‌دن پادشاه عنوانی ویرلسون دیدکده رئیس افندی طرفندن فرانسه دولتی حقنده بوعنوانك ویرلمسی ابتدا عقد معاهده اولندیغی آوانده اولمیوب بلکه دولت علیه فرانسه دولتنك پك چوق دوستلغنی کوردکدنصکره وقوعبولمشدر . بزشمدی سزه شوقدرکمی ایله بزه معاونت ایدیکز دیمیورز بلکه شمدی یه قدر طبیعی جاری اولان برحالك دوامی که دشمنلریمزه معاونت اولنمامقدن عبارتدر . آنی تکلیف ایده‌یورز . بوخصوص مقابله ومکافات اقتضا ایدر موادن دکلدر دیو مقابله اولندقدنصکره مواد اخری که طرفیندن اسرانك اطلاق اولنمسی وغرب اوجاقلری اسپانیا دولتیله عقد معاهده ایده‌جك اولور ایسه رضای عالی منضم اولدیغی حاوی بر قطعه فرمان عالیشان ویرلمسی ومالطه وسائر طوائف حربیه قورصانلرینك دولت علیه صولرندن دفع مضرتلرینه اسپانیا دولتنك سعی ایتمسی کبی دیکر بعض ماده‌لر مذکور اساس ماده‌سنه علاوه اولنه‌رق مواد عدیده‌یی حاوی براساس تمسکی تنظیم اولنوب طرفیندن تمهیر

اولنمق خصوصی قرار بولمش ومصلحت بتر کبی اولمش وحتی سلیمان فیضی افندی اظهار ثبات ومتانت ایدرك مصلحتی بودرجه‌لره ایصال ایتدیکندن طولایی دولتدن آفرینلر المش ایکن صکره دن بعض تعبیراتده منازعه ظهور ایتدی . شویله که اسپانیا دولتی طرفندن دولت علیه‌نك خصمی اولان دولتلره اعانه اولنمامسی فقره سنه قارشولق دولت علیه طرفندن دخی اسپانیا دولتنك خصمی اولان دولتلره اعانه اولنمامسی تعهد اولنمق خصوصنی اسپانیا ایلچیسی تکلیف ایلدی . بوکا ایسه طرف دولت علیه‌دن مماشات ممکن اوله میوب چونکه غرب اوجاقلرینه اکرچه دولت اطلاق اولنه‌مز ایسه‌ده شمدیکی حالده بعض جهتله مفرز اولدقلرندن شاید ایلروده اسپانیالو ایله محاربه‌لری وقوعنده اسپانیالو بونی سررشته ایدرك اوجاقلره اعانه اولنمامسنی ادعایه قالقیشور . بوایسه دولت علیه جه ممکن اوله‌مز . زیرا غرب اوجاقلری توابع دولت علیه‌دن اولدقلری جهتله بهر حال معاونت اولنمق لازم کلور . بوندن بشقه فاس حاکمی کبی ملوك اسلامیه‌دن بری اسپانیالو ایله محاربه‌یه مباشرت ایدوبده دولت علیه‌دن استمداد ایده‌جك اولدیغی حالده اهل اسلامه اعانه فرض اولمق حسبیله وجهت جامعهٔ خلافت تقریبیله دولت علیه‌نك اعانه ایتمسی فریضه‌دن اولور . بناءً علیه بوصورت طرف دولت علیه‌دن قبول اولنه میوب طرفیندن بی طرفلق ماده سی تعهد اولنمق لازم کلدیکی حالده خصما یرنده دول نصاری لفظی قوللانلمق یعنی طرفیندن بری دول نصارادن بریله محاربه ایتدیکی حالده طرف آخرك بیطرف اولمسی تعبیری یازلمق خصوصنده رئیس افندی اصراره مجبور وبوکیفیت تذکرهٔ سامیه ایله مقام مشیخته انها اولندقده چونکه اهل اسلام من المشرق الی المغرب بربرندن استنصار ایلدکده معاونت فرض اولدیغی جهتله خصما ویاخود دول اخری تعبیرلری قبول اولنه میوب حصراً دول نصاری تعبیرینه مماشات اولنسون دیو طرف شیخ الاسلامیدن اشارت بیورلمغله رئیس افندی نصاری تعبیرنده محصور اوله‌رق اساس مصالحه کشمکشده قالدی . بوندن بشقه مقدما اسپانیا ایلچیسی جزائر غرب اوجاغنك بزمله مصالحه‌یه استعداد تامی وار همان طرف دولت علیه‌دن رضا ورخصتی حاوی برقطعه فرمان اعطا بیورلمسنه محتاجز دیر ایدی . مذاکرهٔ مصلحت دخی آنك سوزی اوزرینه بنا اولنمشیدی . حالبوکه بوخصوصك تحقیقی ایچون قپودان پاشا طرفندن جزائر غربه کیدوب کلان آدمك جزائر بکلربکیسندن کتوردیکی تحریراتده جزائر اوجاغنك اسپانیالو الك بیوك دشمنی اولمغله مصالحه ومصافاتلری ممکن اوله‌میه‌جنی وحتی چند ماه مقدم اوجاقلر قورصانلری اسپانیالونك

طقوز قطعه كميلرينى المش اولديغى مندرج اولمغله اوجاقلره ويريله‌جك اخبار امرلرى اساس تمسكه درج اولنه ميه جغى رئيس افندى طرفندن اسپانيا ايلچيسنه بيان اولندى . وبو ارالق اسپانيا ايلچيسى دخى ترجمانى باب عالى يه كوندروب بينمزده قرار ويرديكمز اساس تمسكى عقدهٔ اشكاله دوچار اولدى . زيرا بو دفعه بكا تحريرات كلدى . مضموننده دولت عليه ايله سيچلياتين قراللغمزده رابطه ويرديكمز شرائط مثللو شروط مسالمه‌يه سنى مأمور ايتمشيدك . شرائط مرقومه‌دن زائد برشى ادخال ايتميه‌سين ديمشلر . اكر بو تحريرات كلزدن اول اساس تمسكى تمهير اولنمش اوليدى دولتمه اعتذار ممكن اولوردى . لكن بوندنصكره سيچلياتين شروطندن زياده بر حرف قاتمغه قدرتم يوقدر ديو انها واخبار ايله بو خصوصده برجواب قطعى استدى . بونك اوزرينه بركره دخى ديوان همايون ترجمانى مأموراً اسپانيا ايلچيسيله ملاقات ايدوب قرار سابق اوزره منازع فيها اولان بعض تعبيراتك اصلاح وتنقيحيله ايلچى‌يى ارضا ايتمكه سعى ايتمش وهله سن شو اساسى بركره دولتنه ياز وبرجواب كلنجه بو طرفده اقامت ايت ديمش ايسه‌ده بو دفعه دخى اسپانيا ايلچيسى استغنايه مباشرت واظهار خشونت ايدوب سيچلياتين شروطى اوزره عقد معاهده‌ده اصرار ايلدكدن بشقه اقدمجه اساس تمسكنه درج اولنمق اوزره تصديق وقبول ايتمش اولديغى بعض موادى انكار ايله صورت تجاهلدن كلمكه ابتدار ايلدى . وحتى اثناى مكالمه‌ده بو قدر وقتدنبرو درسعادتده اوتوروبده مصالحه‌نك عوق وتأخير اولنمسندن طولايى اشتكا ايدرك بو مصلحت فسخ اولنور ايسه بالجمله بوربون فاميلياسى يعنى فرانسه واسپانيا وسيچلياتين قراللرى خاندانى دولت عليه دوستلغندن يوز چويررلر ديدكدن بشقه بين الدولتين دوستانه مخابره امرى اسپانيا دولتندن ايسه دولت عليه‌يه دها زياده اهمدر ديوب بو مآلى درج ايله مملكتنه عودت ايتمكه مجبور اولديغى بيان ضمننده باب عالى‌يه برقطعه شدتلو تقرير اعطا ايتدى .

بونك اوزرينه ارتق فسخ مكالمه اولنمق لازم كلمش ايسه‌ده كوندن كونه روسيه ايله نمچه دولتلك دولتعليه عليهنه اولان اتفاقلرينك علامتلرى بلورمكه باشلامش اولديغندن واسپانيا ايلچيسى دخى بو صورتده دولتلك آنلرله اتفاق ايده‌جكنى اشراب ايلديكندن اسپانيالويى كوجندير مكدن وخصوصيله فسخ مكالمه نقيصه‌سنى

دولت علیه‌یه عزو واسناد ایتدیرمکدن وکلای دولت علیه خوف واحتراز ایتدکارینه بناءً برحال تردده قالدیلر .
بونك اوزرینه برچوق مذاکرات وقوعندنصکره نهایت دولت‌علیه ذات مصالحه‌یی قبول ایتمش ومنازعه یالکز بعض تعبیراتده قالمشدر . ودولت علیه اسپانیا مصالحه‌سنه مستعد ومتهیئدر . تعبیرات منازع فیهانی ویاخود آنلره مماثل بعض تعبیراتی سنده درج ایتمکه ایلچی بك دولتندن جلب رخصت ایلدیکی آنده تصدیقنامه‌لر مبادله اولنور ومصلحت بودرجه‌ده براغیلور ایسه مکالمه‌یی ایلچی‌بك دوستمز فسخ ایتمش اولور دیو اسپانیا ایلچیسنه برقطعه تقریر ویرلمشیدی .
بونك اوزرینه اسپانیا ایلچیسی مملکتنه عودت ایده‌مدیسه‌ده رئیس الکتاب سلیمان فیضی افندی دخی ابتدالری مصلحتی اعظام ایله بعض جمله‌لر کوستره‌رك آفرینلر المشیکن نتیجه‌سی بویله کشمکشده قالیجق خیلیجه مضطرب ومتحیر اولمشدر . فقط چوق کچمکسزین عزل اولنمغله خلاص بولمشدر .
اسپانیا دولتیله عقد معاهده ایتمامك وخصوصیله سیچلیاتین دولتی حقنده اقدمجه تجویز وقبول قلنمش اولان شرائط عهدیه‌نك برعینی دخی اسپانیایه ویرمامك ایچون بوقدر تکلف اولنمسی امور عجیبه‌دندر . زیرا بووجهله صلح استدعاسنده بولنان بردولتك سلم ومصالحه‌سنه (فان جنحوا للسلم) آیت کریمه‌سی مؤداسنجه میل ومماشات ایتمك لازم کلوب اسپانیا کبی دولت علیه ایله هم حدود اولمیان وطبقهٔ ثانیهٔ دولیه‌ده بولنان بردولتله تجارت ودوستلغه دائر برمعاهده یاپلمسنده عقلاً دخی نه‌ضرر اولمق احتمالی واردر . لاسیماکه عرض ایتمش اولدیغی شرائط اولجه قبول اولنمش شیلر ایمش وبوتکلفات بتون بتون عبثه اشتغال وبلکه دعوت مضرت قبیلندن ایدوکی بروجه محرر نتیجهٔ مصلحتك کشمکشده ووکلانك برحال تردده ورئیس افندینك حجاب واضطرابده قالمسیله ثبوت بولمشدر . وامر تجارت جسم دولتك روحی مثابه‌سنده اولدیغی حالده بردولتك دیکر بردولت ایله صلح وتجارته دائر عهدی اولمسی طرفینك تبعه وتجاری ایچون عظیم فائده‌یی موجب اولدیغی مسلماتدندر . واکرچه بردولتك دیکریله عقد معاهده ایلدیکی وقت ملکجه وپولتیقه‌جه منافع حالیه وآتیه‌سنی درپیش ومطالعه ایتمسی لازمه‌دن اولدیغی‌جهتله اسپانیالولرایله عقد معاهده‌خصوصنده اسپانیا دولتنك مؤبداً بیطرفلغی شریطهٔ عهده ربط وتوثیق ایلمك فنامطالعه دکل ایسه‌ده اسپانیولارك استدکاری تجارت ومناسبت معاهده‌سی اولوب اشبو بیطرفلق صورتی ایسه اتفاق معاهده‌سی دیمك اولدیغندن اکا احتیاج وارایسه بشقه‌جه سویلشیلوب

یاپلمق اقتضا ایدردی . وبویله اتفاق معاهدهلری دائما صورت مخصوصه وموقته ده
اولمق ایجاب ایتدیکندن ومنافع متقابله اوزرینه تأسیس اولنه کلدیکندن برمعاهدهٔ
دائمیه‌یه اتفاق مخصوص اثری اولان بیطرفلق قاعده‌سنی درج ایتمکی استمك
موافق اصول دکلدر . واسپانیانك تبعه‌سندن اولمیان مالطه وسائر طوائف
حربیه قورصانلرینك دفع مضرتنی اسپانیالویه تکلیف ایدوبده توابع دولت علیه‌دن
اولان اوجاقلر قورصانلرینك دفع مضرتندن بالکلیه اغماض اولنمق ومنوال
مشروح اوزره بی طرفلق اتفاقنی تأسیسه چالشمق قانون مناظره‌دن خارجدر .
هله غرب اوجاقلری خلقنك یولسز حرکتلرندن بتون بتون اغماض اولنمش
ودول اجنبیه طرفلرندن شکایت اولندقجه انلر سرکش آدملردر . دولت علیه
آنلره قاریشه‌مز دیو بر حکومت مستقله حکمنه قونیله‌رق برشی یاپلمامش
وبر چاره‌سی ارانلمامش اولمسنك نتیجهٔ وخیمه‌سی میدانده اولمغله تفصیلدن
مستغنیدر . فقط شوماده‌نك اصل جای اعتراض اوله‌جق وبلکه تعجب اولنه‌جق
یری رئیس وقت اولان ذاتك مکالمه مجلسلرنده دولت علیه فوائد تجارتك
وجود وعدمنی مساوی عد ایدر واصل ملکجه فائده ارار دیمسیدر . عجبا بر
دولت ایچون توسیع دائرهٔ تجارتدن بیوك ودائمی نه فائدهٔ ملکیه اوله‌بیلور .
واسپانیالولر ایله یاپیله‌جق معاهده مصالحهٔ دائمیه دیمك اولدیغندن اکا رعایت
اولندقجه مطلوب اولان بیطرفلق ماده‌سی طبیعتیله حاصل اولمش اولوردی .
بونك ایچون بیهوده اوغراشیله‌جق یرده دولت علیه‌نك تجارتجه فائده‌لی شیلر
استحصال اولنمش اولیدی شبهه‌سز دها خیرلو اولوردی . بومقوله معاملات
دولیه‌ده اصل لازم اولان ووکلای دولتك دقت وغیرتنه محتاج بولنان ماده‌لر
امضا اولنه‌جق معاهده‌نك احکام مندرجه‌سی بروطرفك تبعه وتجاری حقنده
خیرلو وپولتیقه وحقوق دولته طوقنمیه‌جق صورتده اولمسی قضیه‌لریدر .
یوخسه انعقاد عهودی کجکدیرمك ویاخود کچشدیرمك دکلدر . لکن ازمنهٔ
سالفه‌ده بویله بیهوده مباحثات ایله رئیس افندیلر دولتدن آفرینلر قاپوب صکره
ایش مواد عهدیه مذاکره سنه کلدیکی کبی بروطرف تجار وتبعه‌سنك منافعنه
هیچ باقمامش وهله روح قالب دولت اولان تجارت خصوصلرینك لقردیسنی
لسانه آلمغه بیله تنزل ایتمامش واصل مطلوب اولان اصرن متقابله امراهمنه قطعا
دقت ایلمامش ودول سائره کندی تجار وتبعه‌لری ایچون ممالك محروسه‌ده
هردرلو امتیازات ومنافعی استحصال ایدوب ودنیانك هیچ بریرنده اولمدیغی
حالده بوراده هرسفارت وهرقونسلوس کندی دولت متبوعه‌سی تبعه‌سنك حاکمی

اولمق وقوانين دولت عليه آنلر حقلرنده جارى اوله مامق محاذيرينى قولايجه
تصديق واختيار ايلمش اولدقلرندن طولايى دولت عليه‌نك يك قوى وقتلرنده
غالبانه ياپلمش اولان معاهداتده دخى فوائد عهديه‌يى منحصراً اجنبيلر استحصال
ايدوب زمانمزده تبعهٔ دولت عليه‌نك تجارتنده كوريلان تدنيلر ومعاملات
سائره‌ده چكيلان زحمتلر بونلرك اثرى اولمغله تأسف ايتمامنك چاره‌سى يوقدر .
اشته اسپانيا ماده‌سى دخى بويله بيهوده مباحثات ايله برمنوال محرر كشمكشده
قالمش اولديغندن سليمان فيضى افندى عزل اولنوبده يرينه خيرى افندى رئيس
الكتاب اولدقدنصكره دخى اسپانيا ايلچيسى پولينى بوخصوصه دائر ترجمانيله باب
عالى‌يه خبرلر ومتعدد تقريرلر كوندرمكدن خالى اولمامشدر . حتى اشبو طقسان
التى سنه‌سى اوائلنده ترجمانى خيرى افندى‌يه ارسال ايله اساس اتخاذ اولنان
ماده‌لرى بركاغده تحرير ايدوب بكا كوندرك مطالعه ايده‌يم دول نصارى تعبيرينك
قبولنه بلكه برچاره بوله بيلورم مواد سائره‌نك دخى نظامنه باقملم ديو خبر
كوندرمشيدى . وچونكه مصلحت بودرجه‌يه كتورلمش اولديغندن خيرى
افندى بوخصوصده كندى رأى ومسلكى اوزره يورويه ميوب اول ياپيلان
دحمهٔ اشكالده محصور ومصلحتى بولديغى درجه‌ده يوروتمكه مجبور ايدى .
وبواثناده روسيه‌لولر برقونسلوساق منازعه‌سى چيقاروب بويله بر تلاش دلخراش
اراسنده بويله بيهوده مباحثات ايله اركان دولتى اشغال وتصديع ايتمكدن دخى
اتقا واحتراز ايدردى . وسليمان فيضى افنديك زماننده اساس اتخاذ اولنان
ماده‌لرده اصل دولت عليه‌يه نافع كورينان شرط بيطرفلق ماده‌سى اولوب
اولدخى برمنوال مشروح عقدهٔ اشكاله دوچار اولمش . ومواد مذكوره‌دن برى
دخى اطلاق اسرا ماده‌سى اولوب بودخى ابتدالرى سيجلياتين مصالحه سنه قياساً
اسپانيا دولتى اسراى مسلمينى هديه اولمق اوزره اطلاق ودرسعادته ارسال ايتمك
اوزره سويلشلمش ايكن مؤخراً طرفيندن اطلاق اسرا قضيه سنه قرار ويرلمش
اولوب حالبوكه خيرى افندى قپودان پاشانك زيارتنه كيتدكده قپودان پاشا
اسپانيا ماده‌سنى درميان ايدوب اسپانيوللو ايله مصالحه خصوصنده مادامكه جزائر
وتونس وطرابلس اوجاقلرينه البته‌سز دخى اسپانيا قرالى ايله صلح ايدك ديو
جبر واقع اولميه وقضيهٔ صلح اوجاقلرك كندى اراده‌لرينه تفويض اولنه بونده
بر مضرت يوقدر اما اوجاقلر مصالحه‌يه اجبار اولنسه‌لر مماشات ايلميه‌جكلرندن
بشقه اكر صلح ايتسه‌لر تعيشلرى اسپانيادن الدقلرى غنائمه منحصر اولمغله
حاللرى مشكل اولور . لكن رئيس سابق سليمان افندى درعليه‌ده اولان

اسپانیا اسیرلرینك اطلاقنی شرط قید ایلدیکی مسموعم اولدی . بو بر درلو جائز دکلدر . الآن ترسانهٔ عامره‌ده وچکدیرمه‌لرده استخدام ایلدیکمز اسیرلریمز باجمعهم اسپانیا اسراسیدر . کیرویه ویردیکی حالده ترسانه خالی قالور . صکره بوقدر اسیرلری نره‌دن بوله‌لم اسپانیالو یدنده الحالةهذه قیداسره کرفتار اولان اهل اسلام یوز اللی ونهایت ایکیوزه انجق بالغ اولدیغی فاس حاکمی طرفندن کلان آدمك واطلاق ایتدیروبده درسعادته کوندردیکی اسیرلرك تقریرلرندن معلوم اولمشدر . ایکی نفر اهل اسلام اسیرلری مقابلنده برنفر نصاری اسیری ویریلوب مبادله اولنمق اوجاقلرك قواعد مرعیه‌سندن اولمغله اوجاقلر خلقی بهر حال اسرای مسلمینی استبدال ایدرلر واسیرلکده براقمزلر . بویله اولدیغی تقدیرجه شو لزوملی وقتلرده ترسانهٔ معموره‌یی تخلیه لایق دکلدر دیو افاده ایتمکله خیری افندی برقاتدها متحیر اولمغله قپودان پاشا ایله واقع اولان مکالمه‌یی بسط ایدرك سلفم سلیمان فیضی افندینك زماننده سویلشیلان ماده‌لر هنوز طرفیندن قبول وامضا اولنمامشدر . آنك یازدیغی کیمی قالسون یوخسه اسرا ماده‌سنی سیچلیاتین عهدنامه‌سنه تطبیقاً اجرایه اسپانیا ایلچیسنی الزام واسکاته‌می سعی اولنسون دیو شقیندن برینك ترجیحنی اولیای امور دولتك رأی واراده‌لرینه تفویض واحاله ایتمکه مجبور اولمشیدی . اراسی چوق کچمکسزین اسپانیا ایلچیسی باب عالی‌یه بر قطعه تقریر تقدیم ایله استدیکی تعبیراته مماشات اولنمق ویاخود سیچلیاتین عهد نامه‌سی عینیله امضالنمق خصوصلرنده برجواب قطعی استیوب مساعده بیورلمدیغی حالده مملکتنه عودت ایده‌جکنی وبویله بر فرصت فوت اولدیغی حالده دولت علیه بردها بوسر رشته‌یی اله کچوره‌میه‌جکنی افاده وانها ایلدی .

بواثناده اسوج مصلحتکذاری دخی خیری افندی‌یه برقطعه تقریر کوندروب خلاصهٔ مؤداسنده بی‌طرفلق ماده‌سی یالکز دولت علیه‌نك دول نصارایه دائر اولان مقصد ومرام خفیسنی مکمل اولوب اسپانیایه نافع برکیفیت دکلدر . ودولت علیه مالطه وجنویز کبی سربستیت ومستقل اولان مملکتلر قورصانلرینك دفع مضرتلرینه اسپانیالونك غیرت ایتمسنی تکلیف ایدوب کندونك برعضوی مثابه‌سنده اولان اوجاقلر قورصانلرینك دفع مضرتلری خصوصنده دریغ همت ایده‌یور . حالبوکه اسپانیالو بوخصوصده کفالت استمیوب یالکز کندیسیله اوجاقلر مصالحه ایده‌جك اولدقلری حالده دولت علیه‌نك انضمام رضاسنی وحسن همتنی استیور . والحاصل اساس اتخاذ اولنان جمیع موادده دولت علیه مساواته رعایت ایتمدیکندن اسپانیا دولتی کبی اوروپاده معتبر بردولتك شانه رعایت

(ایتمامش)

ایتمامش اوله‌یور . بورالری میزان حقانیتله موازنه اولنملیدر . ایچ سنه‌دنبرو اسپانیا ایلچیسی بوراده اوتوروب بونجه مذاکره ومکالمه‌لر اولنه‌رق مصلحت ختامه قریب اولمشیکن معاذالله رشتهٔ مذاکره ومعاهده قطع اولنمق لازم کلور ایسه اسپانیالونك دولت علیه حقنده اولان خلوص ومودتی عداوت ونفرته متحول اوله‌جغندن جهت تجارته مبنی دکل بلکه وقت وحاله نظراً پولتیقه‌جه دخی فنالق کتوره‌بیله‌جك ودولت علیه‌نك دوستی اولان بالجمله دول طرفندن تعجب واستغراب ایدیله‌جك برکیفیت مکدره اولوب بوندن تولد ایده‌جك محذورلر منازع فیه اولان ماده‌لرك تسهیل وتعدیلی صورتنده موهوم ومحتمل اولان محاذیردن اشد اولدیغی مدبران دولت ومدبران سلطنت عندلرنده مسلماتدندر دیو افاده وانها ایتدکدن بشقه ترجمانی واسطه‌سیله دخی دولتمك دولت علیه‌یه نه درجه‌لرده خیرخواه اولدیغی تعریف عبث قبیلندندر . زیرا روسیه‌لولردن کوردیکمز ضرر وزیان هرکسه معلومدر . دولتم دائما دولت علیه‌نك غالبیتنی تمنی ایدرکه کندویه دخی نافعدر . اسپانیا قرالی ملوك نصاری ایچنده معتبر وذی‌مکنت برحکمدار اولوب خصوصیله یوز اللی قطعه قلیونه مالك وسبته بوغازی ید تصرفنده اولدیغی حالده فسخ مکالمه اولنوبده دولت علیه‌دن مأیوس اوله‌جق اولورسه بهرحال روسیه‌لو ایله اتفاق ایده‌جکی کون کبی آشکاردر . امان بویله منازعات لفظیه ایله وکلای دولت علیه بوسررشته‌یی الدن چیقارمسونلر صوکنده وخامت مقرردر دیو خیری افندی‌یه خبرلر کوندردی . ومقدما اسپانیا دولتنك دولت علیه ایله صلح استدعاسنده اولدیغی اسوج قرالی استماع ایتدکده استانبولده مقیم مومی‌الیه مصلحتکذارینه نه‌پیار ایسك یاپ دولت علیه‌یی اسپانیا مصالحه‌سنه ترغیب ایت زیرا اسپانیالو دولت علیه‌دن قطع امید ایلرایسه بهرحال روسیه‌لو ایله عقد اتفاق ایلر اولوقت ایش پك مشکل اولور دیو امر واشعار ایتمش اولدیغنه بناءً مصلحتکذاری دخی ترجمانی ترجمانلق بهانه‌سیله مکالمه مجلسلرنده اسپانیا مرخصی معیتنه ترفیق ایتمشیدی .

خیری افندی بورالرینی شرح وایضاح ایدرك مفصل برقطعه تقریر قلمه الوب مقام صدارته تقدیم ایتمکله بونك اوزرینه بین‌الوکلا پك چوق مذکرات واسپانیا ایلچیسیله برچوق مکالمات وقوعندنصکره بالآخره بی‌طرفلق ماده‌سنده طرف دولت علیه‌دن جهت وحدت دیانت حسبیله فاس ویمن حاکملری استثنا بیورلمق ومساواته رعایةً اسپانیا قرالی طرفندن دخی عهود ومواثیق اقتضاسنجه اقرباسندن اولان فرانسه قرالی واوغلی وولی‌عهدی اولان سیچلیاتین قرالی استثنا اولنمق اوزره قرار ویریلوب دولت علیه‌نك نهایةالنهایه قبول ایده‌بیله‌جکی اساس تمسکی

بش ماده‌یه حصر اولنه‌رق ماه جمادی‌الآخره‌ده دولتنه کوندرمك اوزره مواد مذکوره برقطعه تقریر ایله پولیني‌یه اعطا اولنمشدر . مواد مذکوره زیرده درج وتحریر اولنور .

(مواد خمسهٔ مذکوره)

* مادهٔ اولی *

دولت علیه ایله حشمتلو اسپانیا قرالی میانه‌لرنده منعقد اولان اشبو مصالحهٔ مبارکه بعدالتصدیق دولت علیه مقتضای اتحاد دینیه اوزره ملوك اسلامیه‌دن فاس ویمن حاکملرندن غیری دولدن بریسیله اسپانیا دولتی بیننده مخاصمه وقوعنده قطعاً وقاطبةً بربهانه وعلت ایله هیچ بروقتده اسپانیا دولتنك خصمی اولنلره سری وجهری اعانت ومظاهرت ایلمیوب کاملاً بی‌طرف اوله . اسپانیا دولتی دخی مساوات بولنمق اوزره عهود ومواثیقی اقتضاسنجه فرانسه وسیچلیاتین دولتلرندن ماعدا دولدن بریسیله دولت علیه بیننده مخاصمه وقوعنده قطعاً وقاطبةً بربهانه وعلت ایله دولت علیه‌نك خصمی اولنلره سری وجهری اعانت ومظاهرت ایلمیوب کاملاً بی‌طرف اوله .

* مادهٔ ثانیه *

دولت علیه ایله اسپانیا دولتی بیننده رابطه پذیر حسن ختام اولان اشبو مصالحهٔ میمنه جزائر غرب وتونس وطرابلس اوجاقلری بکلربکیلرینه وخاقنه اخبار اولنوب ذکر اولنان اوجاقلر سلطنت سنیه‌نك جمیع دول ایله اولان معاهدات ومصالحه‌لرنده مستثنا وصلح خصوصنده اراده‌لری کندو یدلرنده اولمقدن ناشی مذکور اوجاقلر اسپانیا دولتیله عقد مهادنه‌یه طوع ورضا کوستردکلری حالده دولت علیه محظوظ ومصالحه‌لری مقبول اوله‌جغنی حاوی ومصالحه‌یه ترغیبی متضمن اوامر شریفه اسپانیا ایلچیسی طرفندن استدعا اولندقده هربر اوجاغه بشقه بشقه اوامر علیه اصدار وتسلیمی جائز اوله .

* مادهٔ ثالثه *

اسیرلر ماده‌سی کوچك اسپانیا یعنی سیچلیاتین عهدنامه‌سنده مذکور اولدیغی وجهله ذکر اولنه .

* مادهٔ رابعه *

اسپانیا دولتی مالطه وجنویز قورصانلرینك حسب الامکان دولت علیه صولرندن دفع ضررلرینه همتی دریغ ایتمیه .

* مادۂ خامسه *

ایکی دولته نافع اقتضــا ایدن خیرلو ماده‌لرك طرفیندن بالمذاکره اشبو عهدنامه‌لره تذییلی جائز اوله .

اِسْتِطْرَادْ

سیچلیا صقلیه دیدکلری جزیره اولوب ناپولی قرالنك زیر حکمنده اولمغله ناپولی ایله جزیرۂ مذکوره‌یه شامل اوله‌رق سیچلیاتین حکومتی تعبیر اولنمشدر .
بالاده ذکر اولندیغی وجهله دون قارلوس مقدما سیچلیاتین قرالی ایکن بالارث اسپانیاقرالی اولدقده بو طرفجه اسپانیایه بیوك اسپانیا وسیجلیاتینه کوچك اسپانیا تعبیری جاری اولمشدر .

* مؤخراً اسپانیا مرخصیله وقوعبولان منازعات *

مذکور مواد خمســه‌یی اسپانیا ایلچیسی دولتنه کوندروب هنوز برجوابی ورود ایتمکسزین بن دولتمك رأینی بیلورم شــویله دینلسون ومصالحته بویله نظام ویرلسون واد یلرنده باب عالی‌یه خبرلر وتقریر کوندرمکدن خالی اولمامشدر .
وبو اثنــاده بردفعه دیوان همایون ترجمــانیله ملاقات ایدوب ینه اصول دولیه‌دن خارج برطاقم سوزلر سویلمکله دیوان همایون ترجمانی دخی دولت علیه نهایةالنهایه دیه‌جکنی مواد خمسه‌یه حصر ایله دولتکه کوندرمك اوزره ســکا اعطا ایلدی .
هنوز دولتکدن برجواب رسمی کلمدن شــمدی رئیس افندی طرفندن ســکا نه دینیله‌بیلور دیو مقابله ایتدکده بن رئیس افندینك سوزنده متانتدن ودولتجه اولان معامله سندن متشکرم انجق غرضم ایکی دولت بیننده قبوله شایان برمصالحه‌نك خیرلو وجهله انعقــادینه آلت اولمقدر . زیرا مأموریتم انجق اصلاح ایچوندر .
وبو وجهــله تعجیزدن مقصدم بودرکه قورقارم مواد مذکوره‌یی قرالم مطــالعه ایتدکده بغتةً عودتمه دائر برمکتوب کوندره اولوقت بن بوراده اوچ کوندن زیاده توقف ایده‌مم . باری اویله برکاغد کلمکسزین قوۂ قریبه‌یه کلمش بویله برمصلحت خیریه‌یی برآن اقدم تمهید ایده‌لم دیو برچوق بیهوده سوزلر سویلمش وبونك اوزرینه کندوسیله خیلی مکالمات وبین الوکلا برچوق مذاکرات وقوع بولمشدر .

بو اثناده روسیه ایلچیسیله پیدرپی مکالمه ومنازعه‌لر اولنوب بویله غوائل کثیره اراسنده اسپانیا مسئله‌سی دخی وکلای دولت علیه‌یه بر بیوك مشغولیت اولمشدر. هر نه حال ایسه دولت علیه‌نك بر چوق مشاغلی اراسنده اسپانیا ایلچیسیله دخی پیدرپی منازعه ومباحثه‌لر اولنوب نهایت مواد خمسهٔ مذکوره‌یه قرالنك مماشات ایتمش ایدوکنی ونقط اوتوز کونه قدر عهدنامه‌لر امضا اولنمدیغی صورتده عودته مأمور اولدیغنی اواخر شعبانده برقطعه تقریر ایله باب عالی‌یه بلدیردی .

بونك اوزرینه تنظیم مواد مصالحه‌یه مباشرت اولنوب ختامی قوهٔ قریبه‌یه کلمشیکن پولینی بعض خصوصلرده لاقردی‌یی اوزاده‌رق هنوز عهدنامه امضا اولنمقسزین اوتوز کون تمام اولمغله مصلحتك بووقته‌دك تأخیرینه کندوسی سبب اولمشیکن بونی بهانه ایدرك رمضان شریفك یکرمی التنجی کیجه‌سی باب عالی‌یه کوندردیکی تقریرنده مأمور اولدیغم اوتوز کون تمام اولدی . دولت علیه مدت مذکوره‌ده صلحی قطع ایتمیوب امرار وقت ایتدی . وعهدنامه‌لری مطلوبنه تطبیق ایتمدی دیو بیطرفلق ماده‌لرینه دائر اقدمجه قبول ایتمش اولدیغی صورتلردن نکول ایله بیطرفلق ماده‌سندن اتحاد دینیه تعبیرینی طی ایدوب واوجاقلره ویرلمك اوزره تنظیم اولنمش اولان فرمان صورتلرینك التنی اوستنه کتوروب دولت علیه بووجهله امضا ایدرسه فبها والا التی نفر آدملرمله عودتم ایچون بکا بر قطعه یول حکمی ویرلسون مضمونی درج ایله اظهار تلونه ابتدار ایلدی .

والحاصل پولینی‌یه وقت وحال اقتضاسنجه بعض ماده‌لرده صورت مماشات ومساعده کوسترلدیکندن وکندوسی وقوعات حاضره دنطولایی دولت علیه‌نك اسپانیالویی کوجندیرمکدن قوجوندیغنی اکلادیغندن استغنایه باشلادی . پولینینك بو وجهله شماروبده تلونه باشلامش اولدیغی بیطرفلق ماده‌سنده طرف دولت علیه‌دن تکلیف اولنوبده اقدمجه کندوسنك دخی قبول ایتمش اولدیغی صورتده اسپانیا دولتی فرانسه وسیچلیاتین دولتلریله بینلرنده اولان عهود ومواثیق مقتضاسی اوزره آنلری استثنا ایتمك ودولت علیه دخی اتحاددینیه لازمه‌سنجه فاس پادشاهی ایله یمن امامنی استثنا ایتمك مسطور اولمغله بودفعه اتحاد دینیه تعبیرینی طی ایله آنك یرینه کندولرینك فرانسه وسیچلیاتین دولتلری استثناسنده درج ایتمش اولدقلری عهود ومواثیق تعبیرینك درجنی استیوب بوندن غرضی بروقتده اسپانیالو فاس ویاخود یمن حاکملرندن بری اوزرینه واروب آنلر دخی دولت علیه‌دن استمداد واستعانه ایتدکلرنده دولت علیه اعانه قیدنده اولورسه عهود ومواثیق مقتضاسی مشروطدر . دولت علیه‌نك آنلر ایله معاهده‌سی یوقدر .

وبو اعانه عهده مخالفدر دیمکه برسند اتخاذ ایده بیلملری فکرندن عبارتدر . بوکا ایسه مساغ شرعی اولمدقدن بشقه بو صورتده دولت علیه درجهٔ مساواتدن سقوط ایتمک لازم کله جکی واوجاقلر ماده سنی تغییردن مرامی اوجاقلر حقنده طرف دولت علیه دن جبر واصرار اولنمق صورتنی استحصال اولوب بوایسه محال ایدوکی رئیس الکتاب خیری افندینك بوخصوصه دائر قلمه المش اولدیغی تقریرنده شرح وایضاح قلنمش اولمغله بوکیفیت بالدفعات منصوب ومعزول اعاظم رجال دولت علیه ایله مذاکره وشیخ الاسلام وصدور کرام ایله مخابره اولندقدنصکره نهایت پولینی یه بو خصوصده جواب قطعی و یریلوب بو صورتده اکر عودت ایده جك اولورسه کندونك تلون مزاجی حسبیله اقدمجه قبول ایتمش اولدیغی بعض مواددن مؤخراً عدول ایتدیکنی مثبت کاغدلر یله شمدی یه قدر واقع اولان احوالك حقیقتنی مبین دردست اولان اوراق برظرفه وضع ایدوب تاتار ایله اسپانیا قرالنه تسیار وبو خصوصده بعض سفرایی دخی اشهاد ایله عهدنامه لرك عدم تمهیرینه سبب کندی ایلچیسی اولدیغی ولاجل التمهیرنه وقت صادق القول برمرخص کوندریلر ایسه تمهیرلرنده دقیقه فوت اولنمیه جغی اشعار ایتمك اوزره قرار ویریلوب ارادهٔ سنیه دخی بومرکزده صادر اولدی .
پولینی بوصورتی مشاهده ایدیجك اصرارندن فراغتله قرار سابق وجهله بالاده مذکور اولان مواد خمسه یی تصدیق ایدوب رئیس افندی ایله بینلرنده سندلر مبادله اولندقدنصکره موادسائره دخی سیچلیانین عهدنامه سنه قیاساً تنظیم اولنه رق بیك بلا ایله امر مصالحه شوالك ابتدالرنده ختام بوله بیلمش واساس ماده سی مستقل فرمانه درج ایله شروط سائره یکرمی برماده وبر خاتمه اوزرینه تنظیم اولنمشدر که برصورتی زیرده (١٦) رقمیله اتیان اولنور .
اشبو طقسان التی سنه سی اواخرنده ینه قریم مسئله سی حادث ودولتعلیه ایله روسیه لو بیننده برودت وقوعنه باعث اولوب حتی احتیاطاً قپودان دریا غازی حسن پاشانك درسعادتده بولنمسنه لزوم کورنمکله وقت معتاددن مقدم آقدکزدن عودت ایله درسعادته کلمسی ایچون کندوسنه امر کیتمش اولدیغندن همان لمنیده بحره القا ایلمش اولدیغی پولاد بحری نامنده الی بربچق ذراع یکی سفینه یی استصحاب ایله اقدمجه درسعادته کلشیدی . شمدی بومسئله نك تفصیلاتنه ابتدار ایده لم .

* بهادر کرایك قریم خانلغنه انتخاب اولندیغی *

قریم خانی شاهینکرای غایت صافدل وروسیه لولرك حیله ودسیسه لرندن غافل

اولدیغی حالده عادات واصول افرنجیه‌یه میل ورغبت ایله هنطو قوللانمق وآلافرانغه سفره‌ده طعام وعلناً عشرت ایتمك وكنج چوجقلری جبراً عسكر یازوب اعراض ایدنلری اعدام ایلمك واهالینك اقتدارندن زیاده ویركو طرح ایله قریمده اولان اوقافی كلیاً قالدیرمق كبی شرع شریفك قبول واهالیء قریمك تحمل ایده‌میه‌جكی اوضاع ناسزا وحركات نابجایه مبادرت ایتدكدن بشقه روسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه‌دن بررتبهٔ عسكریه استدعا ایتمكله پترسبورغده مقیم برمعتبر آلایك میرآلایلغی پایه‌سی وبورتبه‌یه مخصوص برقات لباس ایله برعدد قوالیرلك نشانی ایمپراطوریچه طرفندن كندویه كوندرلمشیدی .

بوخصوصلر اهالیء قریمه بادیء نفرت اولمغله شاهینكرایك خانلق مسندندن تنزیلی خصوصنده اتفاق ایدرك شاهینكرایك قرانداشلری اولان بهادر كرای وآق كوز دیمكله معروف ارسلان كرای سلطانلری اوكلرینه قاتوب شاهینكرایك سراینه هجوم ایتدكلرنده شاهینكرای ناچار برسفینه‌یه سواراولوب یكی قلعه وكرش طرفنه فرار ایتمكله قریم اهالیسی بهادر كرایی خانلغه انتخاب ایتدیلر . ارسلان كرای سلطان دخی قالغای نصب اولندی . وقریم اهالیسی واقع حالی عرض وانها ایله بهادر كرای خانه منشور وتشریفات كوندرلمسنی استدعا معرضنده محضر ترتیب ایدوب درسعادته تسیار وكیفیتی دوستانه روسیه جنرالنه دخی اشعار ایتدیلر . بناءً علیه اقدمجه قریم محضرجیلری درسعادته كله‌رك امتعه كمركجیسنك خانه‌سنده اقامت ایتدیرلمشلر ایدی .

اما شاهینكرایك اولطرفده‌كی حال وحركتی بووجهله‌دركه مقدما قریمده اون ایكی نفر شیرین میرزالرندن مركب برمجلس ترتیب اولنمش ودرسعادته برشی تحریری لازم كلدیكی حالده آنلرك مهرلرینه اعتبار اولنمق شرط قلنمش ایدی . شاهینكرای بوكره قریمدن فرارنده اشبواون ایكیلردن چند نفرینی استصحاب ایله یكی قلعه وكرش جانبلرینه كیدرك روسیه جنرالی ایله ملاقات ایدوب آنك اعانه‌سیله كالاول مقامنه رجعت ایلمك لوازمنی تداركه تشبث ایلدی . روسیه جنرالی درحال صغیر وكبیر اون ایكی قدر سفینه تجهیز ایدرك عاریت یاخود هدیه اولمق اوزره شاهین كرایه تسلیم ایتدی . وشاهین كرایك اتباعندن اولمق اوزره سفینه‌لرك هربرینه تاتار قیافتنده التیشر یدیشر آدم قویوب قریمك معمور ومحل مرور وعبور اولان سواحلنده طولاشدیره‌رق برشاهین كرایی استرز یوللو مهرلی سندلر ترتیبنه مبادرت وآمدشد ایدن سفائن تجاره ممانعت ایتمكله تصدی ایلدیلر .

(مؤخراً)

مؤخراً بووقوعات دخی درسعادتده استماع اولنوب بو کیفیت دولت علیه ایله
روسیه دولتی بیننده منافرت وعداوت حدوثنه سبب اولمغین رئیس الکتاب
محمد خیری افندی آستانه‌ده مقیم روسیه ایلچیسیله برقاچ دفعه ملاقات ایتدکده
فی‌الاصل امور تاتاره الله‌تعالی‌دن بشقه کیمسه مداخله ایتمامك شرائط مصالحه‌دن
ایکن روسیه‌لونك بو درجه‌لرده شاهینکرایی تصاحب والتزام ایتمسی عاقبة‌الامر
بین‌الدولتین منافرتی منتج بر قضیهٔ معکوسه اولدیغنی تقریر وافهام ایتمش اولوب
انجق رئیس افندی بووجهله شاهینکرای مسئله‌سنه سوق کلام ایتدکجه روسیه
ایلچیسی مباحثه‌یه کیرشمیوب بوماده‌یه دائر تکلمه دولتمدن مرخص دکلم . لکن
کیفیت برکره دولتم طرفنه تحریر اولنسون نه کونه جواب کلورسه ینه دولتین
بیننده مذاکره اولنه‌رق مناسب اولان وجهله برصورته افراغ اولنور دیو کیفیتك
طرف دولت علیه‌دن روسیه جانبنه تحریر اولنمسی خصوصنده اصرار ایلدی .
بناءً علیه روسیه ایلچیسنه نه جواب ویرلك وقریم محضرجیلرینه نه دینلمك لازم
کله‌جکی تذکر اولنمق‌اوزره اواسط شعبان شریفده شیخ الاسلام وصدور عظام ایله
اولوقت کتخدای صدر عالی بولنان عمر وحید افندی ودفتردار بولنان حسن
افندی واسبق کتخدای صدر عالی احمد رسمی افندی وکتخدای سابق حاجی
مصطفی افندی ایله چلبی حاجی مصطفی افندی وترسانهٔ عامره امینی بولنان حالا
کتخدای صدر عالی خلیل حمید افندی واحمد نظیف افندی واوجاق اغالریله
متحیزان رجالدن یدی سکز نفر افندیلر علی السحر حضور آصفی‌یه جلب ایله
عقد اولنان مجلس مشورتده ابتدا رئیس افندی قریم محضرلریله وقوعات
مذکوره‌یه دائر اولان تقریرلری وروسیه ایلچیسی ایله اولنان مکالمه کاغدلرینی
قرائت ایتدکدنصکره صدر اعظم بولنان عزت محمد پاشا ایله شیخ الاسلام بولنان
محمد شریف افندی طرفلرندن حاضر بالمجلس اولان ذوات کرامه خطاباً اشته
کیفیت جمله کزك معلومی اولدی . خلاصه‌سی بوکه قریم اهالیسی شاهینکرایی
قریمدن طرد وتبعید ایله بهادر کرایی انتخاب ایدوب منشور وتشریفات کوندرلمسنی
استدعا ایده‌یورلر . روسیه‌لولر دخی شاهینکرایی التزام ایله شروط سربستیتك
خلافی اوله‌رق ینه جبراً خانلقده ابقا ایتمك داعیه‌سنده اولدقلری حالده آستانه‌ده
مقیم ایلچیسی شاهینکرایی اهالیٔ قریمدن استمیانلر وارایسه استیانلر دخی واردر .
وحق شاهینکرایکدر دیه‌رك کیفیتك برکره ایمپراطوریچه‌سی طرفنه یازلمسنی اشعار
وتکلیف ایده‌یور . بوبابده هرکس رأیی میدانه قویسون دیدکلرنده بعضیلر
بزدخی تدارکاتمزه باقوب ایجاب ایدر ایسه مقابله بالمثل قاعده‌سنجه حرکت ایلرز

دیدی . بعضیلر دخی روسیه‌لونك برقاچ قطعه سفینه اخراج ایتمسی فقط برقرالتی کوسترمکدن عبارت اولمق احتمالدن بعیددکلدر . زیرا مغایر شروط حرکته ابتدار ایله شاهینکرایك ابقاسنده اصرار ایتمکه بهانه ایده‌جك بر سوزلری یوقدر دیمکله خلیل حمید افندی آینه لی قواق تنقیحنامه سنده اولان حل حقیقی تعبیری بهانه اولمق کرکدر دیو جواب ویردی . بونك کبی بر خیلی مباحثه ومناقشه‌لر جریان ایتدکدنصکره بالآخره روسیه‌لونك شاهینکرایی استصحاب ایتمسی شروط سربستیته منافی اولمق حسبیله دولتین بیننده منافرتی موجب بر حالت اوله‌جغی مضموننده دولتی طرفنه کوندرمك اوزره روسیه ایلچیسنه رئیس افندی طرفندن مفصل ومشروح بر قطعه تقریر ویرلمسی وقریملولرك جوابی دخی روسیه دولتی طرفندن تقریر مذکورك جوابی کلنجیه‌دك تأخیر ایله محضرجیلرك اولوقته‌دك درسعادتده اقامت ایتدیرلمسی خصوصلری قرارکیر اوله‌رق اولوجهله روسیه ایلچیسنه برقطعه تقریر ویرلمشیدی .

انوری وواصف تاریخلرنده کیفیت بووجهله مسطور اولوب لکن ارباب دانش وبینش عندلرنده واضح وآشکار اولدیغی اوزره شوحال روسیه‌لونك مقدم قورمش اولدیغی طولابی ایشلده‌رك تار وپودفساد ایله طقویوب میدانه چیقاردیغی قماشدر . شویله‌که قترینه‌نك ممالك دولت علیه حقنده اولان سوء قصدینه قینارجه معاهده‌سی معنوی برمتارکه اولدیغی مثللو بنای استیلاسنك دخی اساسی اولوب قریمك تملکی کندوسنك امنیهٔ اصلیه‌سنه وصول ایچون برطریق اولدیغندن بونی اله کتورمکه چالشمسی امر طبیعی اوله‌رق سکسان ایکیده ابتدا ایلمش اولان محارباتك نتیجه‌سنده قزاندیغی غلبات ایله احتمالکه خطهٔ قریمی عنوةً ضبط وتسخیر ایده‌بیلور ایکن برطرفدن قریم اهالیسنك روسیه‌لویه اولان مخاصمت اصلیه‌لری اقتضاسنجه قولایلقله ربقهٔ حکومتارینه کردندادهٔ تسلیم اولمزلر مطالعه‌سی وبرطرفدن دخی اوروپالولر دفعةً روسیه‌لونك بویله کسب وسعت کامله ایلمسنی نظر بیقیدی ایله کوره‌میوب مشکلات چیقاره بیلملری وخصوصا اولوقت نمچه ایمپراطوریچه‌سی بولنان ماری‌ترزه قترینه‌یی اوخشه‌مقله برابر احتیاطکارانه حرکت ایدوب نمچه دولتنك فرشکوه وشوکتنی ازاله ایده‌جك صورتله روسیه‌لونك کسب نفوذ وسطوت ایلمسنه مانع اولدیغندن آنك طرفندن دخی روی مخالفت کوسترلمسی ملاحظه‌سی سیل العرم حرص وطمعنه سد توقف اوله‌رق تأنی ایله حرکته مجبور ایلمش ایدی . بونك ایچون اوروپانك برصورتله مشغول ویا کندوسنه مساعد اوله‌جغی وقته قدر هم اوروپایی وهم دولت علیه‌یی اویاله‌مق

وهمده تاتارلری کندو ایاقلریله دامه دوشورمك ایچون قینارجه معاهده‌سنك انعقادنده قریمی ضبط وتملك داعیه‌سنده بولنمیوب ضمیرمایهٔ فساد اولان حکومت انتخابیه صورتیله قریمك سربستی واستقلالنی و بونکله معنی زوال واضمحلالنی استحصال ایلمشیدی . قترینه‌نك حسابی طوغری چیقوب ابتدا شاهینکرای ایلچیلك نام وعنوان ظاهریسیله روسیه‌دن نزدینه کوندرلمش اولان جاسوسك فریب وآلنه آلدانه‌رق برطاقم اختراعات وروسیه‌لویه عرض ایتدیکی تبصبصات ایله خلقی کندوسندن تنفیر ودلکیر ایدوب وخانی بویوله دوشورن واسطهٔ فساد ایسه خلقه بشقه یوزدن کورینه‌رك میرزالرك واهالینك خان علیهنده اولان غضب وشکایتلرینی تهییج ایله بوندن ظهوره کلان آثار اختلال وفتنه روسیه‌لویه قریمه عسکر ادخالیله مداخله‌یه بر بیوك قپو آچوب دیکر جانبدن دخی امریقاده اولان انکلتره معموره‌لرینك ظهور ایدن اختلالی ماده‌سنه فرانسه واسپانیا دولتلری قاریشه‌رق بوجهتله دول غربیه مشغول بولندیغی مثللو کاه فرانسه‌لو وکاه انکلتره‌لو قترینه‌یی کندو طرفنه جلب ایلمکه چالیشوب بوجهتله قترینه‌نك شرقجه اولان منویات وافکارینه هربری برآرالق مساعد کورینه‌رك ونمچه ایمپراطوریچه‌سی ماری ترز ایسه وفات ایدوب جانشینی اولان اوغلی ژوزف والده‌سنك روسیه‌لو حقنده طوتدیغی مسلك احتیاطکاریدن بتون بتون آیریله‌رق برطاقم اوهام وخیاله دوشدیکندن روسیه‌لو طرفندن بوکا مساعده کوستریله‌جکی ملاحظه‌سندن غیری قترینه ممالك دولت علیه‌یی تقسیمده کندوسنی حصه‌دار ایده‌جکی مواعدینه آلدانه‌رق بوصورتله روسیه‌لونك اوروپاجه آرادیغی وقت مساعد ظهوره کلوب بنابرین وقت صلحده خلاف عهود وشروط اوله‌رق برقوجه مملکتی ضبط واستیلا ایلدی . بوبابده اوروپا تاریخلرینك یازدیغی صورتك دخی بروجه خلاصه اشعاری مناسب کورلمشدر .

شویله‌که : روسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه ممالك دولت علیه حقنده سوء قصدینی اجرایه مدار اوله‌جق کافهٔ تدابیره صرف افکار ایتمکدن خالیه اولمدیغی حالده کندونك منظور ومعتبری ومحرم خاص الخاصی اولان جنرال پوتمکین اول امرده قریمك استیلاسنی درمیان ایدوب انجق بوبابده نمچه ایمپراطوری ژوزفك تحصیل رضاسی لازمه‌دن اولمغله انکله عقد اتفاق اولنمسنی اخطار وبیان ایتدکده پوتمکینك بوتصوری قترینه‌نك تمام مزاجنه موافق کلمکله عقد مجلس مشاوره ایلدی . بوکیفیت مجلسلرنده درمیان اولندقده چونکه روسیه باش وکیلی پانین پروسیا اتفاقنی لوازم امور ملکیه‌دن عد ایتمکده اولدیغنه وپروسیالونك عدو اکبری

اولان نمچه‌لو ایله اتفاق ایتمك بوكا خلل ویره‌جكنه بناءً بومطالعه‌یی رد وجرح ایتمش ایسه‌ده كیفیت بروجه محرر قترینه‌نك مزاجنه موافق ایدوكندن باش وكیلك رأیی قبول اولنمیوب پوتمكینك مطالعه‌سی تصدیق اولدیغندن باش وكیل انفعال ایدوب حتی كدرندن مزاجی مختل وبرمدت مأموریتنه مداومتدن معطل اولمشیدی . بناءً علی ذلك قترینه نیت فاسده‌سنی شفاهاً مذاكره ضمننده مقدما روسیه‌لویه ترك وفراغ اولنان له قطعه‌سنده كائن موهیلو نام محله عزیمت ونمچه ایمپراطورینی دخی دعوت ایدوب اوراده باالملاقاة برقاچ مجلس محرمانه مذاكره‌لرنده بردن بره ممالك دولت علیه اوزرینه هجوم ایله بعض یرلرینی بینلرنده مقاسمه ایتمك وبعض یرلرنده دخی قدیمی یونان جمهورلرینی اویاندیرمق ونمچه‌لونك قلمنك یدنده اولان بعض ممالكی استبدال ایله بحر بالطق طرفلرنده دونما تدارك ایتمسنه قترینه اعانه ایلمك كبی برطاقم اوهام باطله اوزره مقاوله ومعاهده ایدوب بوكا دائر بینلرنده غایت خفی اوله‌رق بیك یوز طقسان بش سنه‌سی اوائلنده برعهدنامه اتفاق امضا ایتمشلر ایمش . قترینه اشته بو سوء نیتنی اجرایه مقدمه اولمق وهیچ اولمز ایسه الده بولنمق ایچون اول امرده قریمك ضبط واستیلاسی اسبابنك تداركنه تشبث برله شاهینكرایه فوق‌العاده ملایمت والتفات صورتلری كوستروب شاهینكرای دخی حماقتی مقتضاسنجه روسیه‌لونك بویله صوری نوازش واكرامنه آلدانه‌رق قریم اهالیسنی كندوسندن بتون بتون نفرت ایتدیره‌جك حالات وحركاته جسارت ایتمشیدی . روسیه‌لو ایسه بروجه مشروح سوء نیتنی اجرا ایچون قریم درونه عسكر ادخال ایتمكه بربهانه آرامقده ایكن بووجهله طریق حیله وخدعه‌یه سلوك ایتمشدركه قریم ایچنده غایت خفی اوله‌رق برقاچ مفسد تدارك وتعیین ایله یك چوق آقچه‌لر صرف ایدرك خلقی اختلاله تشویق وشاهینكرایك علیهنه تحریك وبرتقریبله بروجه سابق ایكی قرنداشنی بردن كندو اوزرینه تسلیط ایدرك اولطرفده بولنان جنرال پوتمكیندن استمداد ایتمكه مجبور ایلدی . وشاهینكرای واروب پوتمكیندن استمداد ایلدكده چونكه روسیه‌لولرك آرادیغی دخی بوراسی اولدیغندن درحال چند قطعه سفینه ایله اعانه صورتی كوستردكدنصكره ظاهر حالده شاهینكرایك ابقاسنی ادعا وحقیقت حالده قریمی استیلا ایتمك اوزره قریم درونه برخیلی عسكر صوقوب وعقبنده بالنفس پوتمكین دخی كلوب شاهینكرایی جبراً خانلق مسندینه اقعاد وابقا ایتمشدر . بوصورتله شاهینكرای خلاف شروط عهدنامه قریم حكومتنی ضبط ایتدكده باغی عد ایلدیكی قرنداشی بهادر كرای خانی حبس ایلمشدر . بونك اوزرینه روسیه‌لو ینه تك طورمیوب حدودده‌كی

عسکرینی تکثیر ومهماتنی تکمیل ایتدکدنصکره زیرده شرح وتفصیل اولنه‌جغی وجهله عهود وشروطدن خارج نیجه تکالیف عنیفه‌یه مباشرت ایتدکدن بشقه شاهینکرایی تحریك ایله اوزی قلعه‌سی فی‌الاصل قریم ملحقاتندندر دیو طرف دولت علیه‌دن قریم حکومتنه ترك وفراغ اولنمسی استدعا ایتدیرمشدر .

نمچه‌لو دخی قترینه ایله اولان اتفاقی حسبیله بو اثناده حدود خاقانیه قارشولرینه مهمات کوندرمك ومجار واردل ایچلرنده طرف طرف عسکر کوسترمك کبی حرکاته باشلامشدر .

آنلرك بو حرکتلری دولت علیه‌یه خدشه وخلجان ویرمکدن ناشی احتیاطه رعایتله تدابیر لازمه‌یه تشبث ایتمك وسرعسکرلکه لیاقتی اولان وزرایی شمدیدن انتخاب ایله طرف طرف یرلشدیرمك لازمه‌دن کوریله‌رك ایدوسلی وزیر سید محمد پاشا لدی‌الحاجه افلاق جانبی سرعسکری تعیین اولنمق اوزره شمدیدن اوزی والیسی وچتالجه‌لی علی پاشا دخی ودین محافظی تعیین اولندی . اناطولی طرفی ایچون دخی جانیکلی حاجی علی پاشا تصور اولنوب انجق علی پاشانك اقدمجه وزارتی رفع واموال واشیاسی مصادره اولنمش ایدوکندن اسکی ثروت واقتداری قالمدقدن بشقه هنوز کندوسنه تمامیله امنیت کلمامش اولمسیله اکا دخی امنیت بخش اوله بیله‌جك صورتله تحریرات یازیلوردی . لکن روسیه‌لونك حرکات سابقه ولاحقه‌سنه نظراً دقیقه فوت ایتمکسزین باشلوجه تدارکاته ابتدار اولنمق فریضه‌دن ایکن بویله برحرکت احتیاطیه ایله اکتفا اولنمسی روسیه‌لونك قریمجه اولان فساد نیتنی اجرایه خیلیجه میدان ویرمشدر .

لاحقه

قترینه مقدما انکلتره وپروسیا دولتلریله متفق ایکن مؤخراً جلد اولده بیان اولندیغی اوزره فرانسه‌لو کندویه حلول ایدرك انکلتره دولتی تبرید وتبعید اولندیغی مثللو نمچه‌لو ایله دخی اتفاق ایتدیکندن پروسیالویه ضد اولمق لازم کلمشدر .

* قریمه دائر روسیه ایلچیسیله واقع اولان مکالمات *

رئیس‌الکتاب محمد خیری افندی روسیه ایلچیسیله مکالمه‌یه مأمور اولمقدن ناشی بکلر بکنده واقع ساحلخانه‌سنده روسیه ایلچیسیله ملاقات ایتدکده ابتدا روسیه

ایلچیسی سوزه باشلیوب یکی قلعه قوماندانندن کلدیکنی بیان ایله برکاغد ابراز ایتدی . خلاصهٔ مآلی محمد کرای [١] نامنده برکیمسه سکز طقوز آی مقدم دولت علیه طرفندن صوغوجغه واناپایه وارمش ویاننده بش قطعه تجار کمیلری وبر نفر صدر اعظم چوقداری وار ایمش وبو کمیلری نوغای وسائره‌دن اقکرمان وبوجاغه کچمك ایستیانلری نقل ایچون دولت علیه تعیین ایتدی وجمله قبائله بن باشبوغ اولدم وقبار طایی دخی برو طرفه جلب ایتسم کرك وصدر اعظم چوقدارینی قبار طای ایچنه کوندرمك استرم . وصوغوجق محافظی علی پاشا بوطرفلره کلوب ینه عودت ایده جکدر . بوحوالی بالجمله بکا تفویض اولندی دیه‌رك فتنه وفساد چیقاره‌جق سوزلر سویلرمش دیو افاده وانها اولنمغله مرادم بوماده‌یی سزدن دوستانه سؤالدر دیدکده رئیس افندی جوابه ابتدار ایدوب دولت علیه‌نك کافهٔ حرکاتی عهده مبنیدر . وشمدی‌یه‌دك عهدك خلافی اصلا برحرکتی وقوع بولمامشدر قوبان نهرینك برو کیچه‌سنده اناطولی طرفندن واقع ابازه وچرکس قبائلی وصوغوجق واناپه‌نك اراضی وجبالی دولت علیه‌نك ملکی وسکانی کندو توابعی وخلقی اولملریله محمد کرای دیدیکنز امرای چراکسه‌دن زان قبیله‌سی بکیدر . طقوز آی مقدم میر مرقوم وآبازه بکلرندن الحاج حسن بك وقبائل اختیارلرندن برقاچ کیمسه‌لر درسعادته کلوب قلعهٔ پادشاهینك مواجب عسکریه‌سنی ونظام مملکته دائر ایشلرینك تسویه وتمشیتنی رجا معرضنده درسعادته محضر کتورمش ایدیلر . دولت علیه دخی فکر وملاحظه ایدوب برقاچ یوز بیك نفوسدن عبارت قبائل شاید خلاف معاهده برحرکت ایدرلر دیو طرف شاهانه‌دن برعاقل ومدبر پاشانك صوغوجغه محافظ نصبی لازم کلمکله حالا انقره متصرفی علی پاشا صوغوجغه محافظ نصب اولنمش اولوب انجق منصبندن کلوب وتدارکاتی کوروبده صوغوجغه وارنجیه‌دك اورانك محافظندن خالی قالمسی جائز اولمدیغندن محمد کرای بك محافظ قائممقامی نصب اولنه‌رق برقطعه چاملیجه قایغنه ارکاب ایله صوغوجغه کوندرلدیکی وچونکه اول اثناده نوغایلو میانه‌لرنده بعض اختلال وقوعی مسموع اولدیغندن بالجمله آبازه وچراکسه قبیله‌لرینه خطاباً ایکی قطعه امر عالی اصدار اولنوب مضموننده تاتار خلقی سربست وسزلر دولت علیه‌یه تابع وعهدنامه منطوقنجه دولت علیه‌نك خلقی اولمکز ملابسه‌سیله زنهار عهدك خلافی نوغایلونك وتاتارك امورینه مداخله ایتمیوب صوغوجق محافظی وارنجیه‌دك

[١] مرقوم محمد کرای امرای چراکسه‌نك سرامداننندن زان اوغلو محمد بکدر که مخدومی سفر پاشا بزم زمانمزده یعنی اشبو بیك ایکیوز یتمش سنه سنده چرکستان جانبنه مأمور اولوب کیتمشدر .

(ادبکز)

ادبکز ایله یرلریکزده اوتوریکز دیوامر وتنبیه بیورلدیغی واقعدر . بوندن غیری طرفکزه تحریر اولنان ماده لرك اصلی یوقدر دیه‌رك مجلسه ختام ویرلدی .

دیکر مجلسده ینه رئیس افندی کلامه مباشرت ایدرك دولت علیه عهدنده ثابت قدم اولدیغی جهتله قریمده واقع اولان اختلاله دائر هرنه‌که مسموعی اولدیسه وقایةً للعهد سزدن کتم ایتمز دیوب شاهینکرایدن شرعه منافی وعهدك خلافی ظهور ایدن اطوار وحرکاته دائر کفه قاضیسنك وسائرلرینك ورود ایدن تحریراتلری مآلنی مفصلاً افاده ایلدکده روسیه ایلچیسی دولت علیه نك عهدنده ثبات ووفاسنی اعتراف واقرار ایله بوماده ده طرف دولت علیه‌دن شروط عهده لایقیله رعایت اولدیغی دولتی طرفنه تحریر ایتمش اولدیغنی بیان وشاهینکرای ماده سی عهدنامه‌لره مراجعتله تنظیم اولنه‌جغن افاده ایتمکله بومجلس دخی بوصورتله ختام بولدی .

دیکر مجلسده ینه رئیس افندی کلامه آغاز ایدوب کچن مجلسده صوغوجق محافظی قائممقامی اولان مومی‌الیه محمدبك نوغایلو آراسنه‌اختلال براقیور دیو ییکی‌قلعه‌قوماندانی سزه تحریر ایتمکین دوستانه بزه افاده ایتدیککزده بز دخی بوکیفیت دولت علیه‌نك خلاف اراده‌سی اولدیغنی تفهیم وافاده‌ده قصور ایتمامشیدك . انجق دولت‌علیه‌روسیه‌لو ایله عقد صلح ایلدیکی کوندنبرو عهد وپیماننده جبل راسخ کبی ثابت قدم وپایدار اولدیغی اثباته مداراولمق اوزره بودفعه طمان وقوبانه متعلق مطلع اولدیغی احوالی رسماً سـکا افاده‌یه بنی مأمور ایتمشدر . شویله‌که : پادشاهم افندم خلیفة المؤمنین وامام المسلمین اولمق ملابسه‌سیله اقوام تاتارك مصالح دینیه ومذهبیه‌لرینه نظارت شامله‌ٔ شرعیه سی اولوب بواوانده طمان وقوبان اطرافنده متوطن نوغای وسائر قبائل تاتار ایله شـاهینکرایك برادرلری طرفندن درسعادته تحریرات کلدی مآلنده شاهینکرایك دیانت وشریعته منافی حرکات ومعاملاتنه وخان اولدیغی اثناده بینلرنده قرار ورابطه ویرلمش اولان عهودی ایفـا ایتمیه‌رك واقع اولان مظالم وتعدیاتنه تحمل وطـاقتلری قالمدیغنی عرض واشعار ایتمشلر . طوائف مرقومه‌یه شرعا وعهداً ذات خلافتپناهینك بروجه محرر شامل ومبسوط اولان نظارت حقیقیه سی مقتضـاسنجه اوزرلرندن خلاف شرع تعدیاتك دفعنه اقدام ایتمك دولت علیه‌نك حق صریحی ایکن ایچلرینه عسـکر ادخال ایتمك ومعـاونت صورتنده مأمورلر کوندرمك مثللو موجب شقاق اولور طور وحرکته جواز ویرلمیوب انجق شرع شریفه مخالف وضع وحرکتك اندفاعی اسبابنه باقلمق سلطنت سنیه‌نك مرادیدر . وحفظ شروط طرفیندن مرعی طوتلمق لازم‌کلوب مقـدملرده وقوع بولدیغی کبی روسیه‌لو بونلره اعانه ویاخود آخر صورتله خبرسز نزاعلرینه مداخله ایلر ایسه

عهدینی شکست ایتمش اولور . وبو نزاعك ظهوری وجمهورك هجومی محمد کرای بکك صو غوجغه وصواندن اقدم وقوع بولمغله یکی قلعه قوماندانك بزه تحریر واشعار ایتمش اولدیغی ماده‌لر بی معنادر دیمکله روسیه ایلچیسی بو افاداتی استماع ایتدکده تشکره باشلیوب عهده رعایت انجق بوقدر اولور ودولتم دخی عهده مخالف بر وضع وحرکت اختیار ایتمز اکرچه بو ماده‌یه دائر دولتمدن بکا تحریرات کلدی لکن افواه ناسدن ایشتدیکمه کوره شاهینکرای برادرلرینه معاش وواردات تخصیص ایتمش واولطرفده اولان قوماندانلرمزك طرفینه نصح وپند ایتمکدن غیری ایشلری یوق ایمش وتاتار بیننده اندیشه ایده جك نزاع کلی اولسه البته دولتم طرفندن بکا یازارلر ایدی دیه‌رك لقردی یی قپاتدی .

بر قاچ کون صکره روسیه ایلچیسی تکرار ملاقات ایچون بر قاچ دفعه خبر کوندرمکله ینه رئیس افندی ایله کورشدکلرنده کلامه ابتدار ایدوب شاهینکرای ایله کرشه کیدن قوماندانمزدن بر کاغد کلدی مفهومنده زان اوغلی محمد بك آستانهٔ سعادتدن عودتنده تاتار بیننه القای اراجیف ایلدیکنه بناءً شاهینکرایك برادرلری وطمان اهالیسی شاهینکرایك قائممقام وسکبانلرینی طرد واخراج ایدوب بعده دولت علیه‌یه عرض ومحضر کوندردکلری خانك معلومی اولنجه اهالیٔ قریمی جمع ایله قضیه‌یی سؤال ایتدکده آکاه وخبردار اولمدقلری بابنده یمین ایتملریله درعقب خان وقونسلوس اهالی وسلطانلره نصیحتنامه تحریر وبرنفر روسیه‌لو ایله ارسال ایلدکارنده سلطانلر تحریراتی کتوران شخصی خلق ایله ملاقات واختلاطدن منع ایله بزم دولتین مصالحه سنه ضرریمز یوقدر خانك آدملرینك ظلم وتعدیلرینه عدم تحملمزدن ناشی مملکتدن دفع ایتدك ودولت علیه‌یه حالمزی مبین عرض ومحضر تقدیم ایلدك جوابنه منتظرز دیدکلری وسلطانلر یاننده بر مقدار ابازه وچرکس عسکری اولوب زان اوغلو کندو قریه‌سنده ساکن اولدیغی وکرش قضاسنده ساکن حلیم کرای سلطان محلی اهالیسنه دولت علیه یکی قلعه وکرشی روسیه‌لودن استرداد ایده‌جکدر یوللو سوزلر نشر واشاعه وشاهینکرایك بعض خصماسیله محاربه ایدرك کفه‌یه هجوم ایتدکده خانك یاننده بولنان مرخص میرزالر وقریمك کبراسی فتنه‌نك اندفاعی برطرفه صاوشماکزه موقوفدر دیو شاهینکرایه افاده ایتملریله شاهینکرای وقونسلوس برسفینه‌یه ومملکت مرخصاری بر سفینه‌یه دخول ایله کفه‌یه وصوللرنده شاهینکرای بو احوالی درسعادته وروسیه‌لویه تحریر ایتدکدنصکره روسیه ممالکندن کندویه اقامت ایده‌جك برمحل تخصیص اولنمسنی التماس ایلدیکی وقریملو بهادر کرایی خانلغه قبول ایدوب محضر کوندره‌جکلری وبوحرکتلری انجق دولت علیه‌دن امیدوار اولندقلرینه‌مبنی ایدوکی

(تحریر)

تحریر واشعار اولنمش دیدکده رئیس افندی مقابله ایدوب شمدی‌یه‌دك دولت علیه‌نك محافظهٔ عهودده اولان متانتی وقریمده تکون ایدن حالاته من غیر مداخله ثباتی خصوصلری کراراً افاده اولندی . زان اوغلو وابازه وچراکسه خلقی بونلرك منازعه‌لرینه قارشمدقلری وزان اوغلو طمان وقعه‌سندن اوچ کون صکره ورود ایتمش اولدیغی صوغوجق محافظی علی پاشا طرفندن تحریر واشعار اولنمشدر . وبرسنه دنبرو شاهینکرای ایله نوغایلو بیننده اولان منافرت دولت علیه‌نك معلومی اولدقده توابعی اولان چراکسه وابازه قبیله‌لرینه اوامر عایه کوندروب صلح وصلاحه مغایر امور تاتاره مداخله ایتاملری تنبیه اولندیغی میدانده ایکن بالاده بسط ایلدیککز مقدمات غیر مسلمه ایله ترویج دعوایه اقدامکز جای تعجبدر دیمکله روسیه ایلچیسی دولت علیه‌نك بوماده ده صنعی اولمدیغی اقرار ایله دولتی طرفنه بومنوال اوزره تحریر ایده‌جکنی اخبار ایلدی . بومجلس دخی بویله ختام بولدی .

مؤخراً ذی‌القعده‌نك اون دردنجی پازار ایرتسی کونی ینه ملاقات ایتدکلرنده رئیس افندی سوزه باشلیوب دولت علیه‌نك عهود وشروطده اولان متانتدن وقونسلوسلرینك نصیحتنامه یازمش دیو ادعا ایلدیکی کاغدك شروطه مخالفتدن بحثله بوآرالقده روسیه‌لونك خلاف معاهده دولت علیه تجاری سفینه‌لرینه تعرض وخسارتلری وکیفیت قریمه دائر کندو واسطه‌سیله اقدمجه دولتنه کوندرلمش اولان تقریرك تأخر جوابی وخان مخلوعه روسیه‌لونك اعانتی نه غرضه مبنی ایدوکنی سؤال ایتدکده روسیه ایلچیسی جوابه مبادرت ایدوب تقریر مذکوری دولتمه ارسال ایتدم . انجق جوابی کله‌جك قدر وقت اولمدی . برقاچ کون ظرفنده خبری کلمك مأمولدر لکن بواثناده دولتم طرفندن برکاغد ظهور ایتدی . ترجمه ایتدیردکدنصکره ترجمانمز ایله باب عالی‌یه کوندرمشیدم . اول کاغد تقریر مذکورك هرماده سنه جواب اوله جغی مجزومدر . شاهینکرای ایکی دولتك نصب کرده‌سی اولوب بواثناده ظهور ایدن اختلال انجق عصات مقوله سندن نشئت ایتمکله طرفیندن بومثللولره اعتبار اولنمامق لازم کلور . شاهینکرایدن شرعه منافی برحالت صادر اولمیوب انجق حاکم مستقل اولمقدن ناشی مملکتنه نظام ویرمك اراده‌سیله طوپجی وعسکر تنظیمی ولوازم حربیه تدارکی ایله اشتغالی تهمت عد اولنه‌رق خلعنی ایجاب ایدرمی دیمسنه مقابلةً رئیس افندی کرك عسکر وکرك لوازم سائره تدارکنده اسلافی کبی حرکت ایتسه مانع دکل ایدی . لکن اسلافی اثرینه کیتمیه‌رك خلاف جنسی اولان طائفه‌یی تقریب

واستخدام ايله اهل اسلامدن يازديغى عساكره روسيه سولتاتى قيافتنى تكليف وابرام ايتمسى مغاير شعار اسلام اولديغندن بوحركت نامرضيه سى خلعنى ايجاب ايله موجب مادۀ انتخاب اولمشدر ديمكله روسيه ايلچيسى بوكا جواباً اجنبى استخدامى دول سائره ده عادتدر . وحتى بودولتده دخى طوت بكزاده استخدام اولنمقده وترسانه ده بوقدر خلاف جنس آدملر قوللانلمقده در ديدكده رئيس افندى طوت بكزاده نه خدمتده قوللانلديغى معلوم ومتبين دكلدر . وترسانه ده استخدام اولنانلرك كيميسى اسير وكيميسى اجيردر وشاهينكرايك روسيه لو ايله اولان معامله سى كونش كبى ظاهردر . حل بويله ايكن معرض استدلالده ايراد اولنان سوزلر محل تعجب ومحير عقولدر ديدى . روسيه ايلچيسى ينه كلامه آغاز ايدوب دولتمك عهده رعايتى شاهينكرايك خانلقده بقاسنه موقوفدر چونكه برطاقم اهل عصيانك فسادى سببيله دولتمه التجا ايتمش اولوب ملتجيلرى رد ايتمك دخى شان دوله موجب نقيصه در . ومنتخبلرى اولان خان اوزرينه اومقوله عاصيلرك بوحركتلرينى دولتم تجويز ايتميوب منع ايدر ديدكده رئيس افندى حق تعالى دن غيرى امورلرينه كيمسه مداخله ايتمسون قيديله مقيد اولان ماده يه بوقدر تعرض واصرار ايتمك مغاير شرط دكليدر ديو مقابله ايدجك روسيه ايلچيسى آخر صدده صرف كلام ايدوب بهادر كرايك انتخابندنصكره دولتمدن برتحريركلدى انتخاب تضيه سى دولتمك مسموعى اوليجق قريم عصاتنى دفع وتأديب ايله شاهينكرايى ابقا ايده جكى تصريح اولنمش زيرا آينه لى قواق مصالحه سنك اساس ومبناسى شاهينكرايك ابقاسيدر آنك خانلقدن خلع وعزلى مصالحۀ مذكوره نك فسخنى ايجاب ايدر . والحاصل شاهينكرايك خانلقده ثباتى دولتمك عندنده شرائط مصالحه دن باشلوجه برشرط قوى كيدر . دولتم آنك انفساخنى تجويز ايتمز ديدى . بونك اوزرينه رئيس افندى ينه مقابله ايدوب هم شاهينكرايى ابقا داعيه سندن فارغ اولمزسكز وهمده عهدمزده ثابت قدمز ديرسكز بو ايكى كلام بيننده تباين وتعارض اولدقدن بشقه شاهينكرايك اقعاد وابقاسى داعيه سى كيدرك نقض مصالحه يى موجب اولورسه روسيه دولتى آنى دخى قبول ايده جكمى ديدكده روسيه ايلچيسى ايشى الله تعالى او درجه لره ايصال ايتمسون ديه رك شاهينكرايى اقعاد وابقادن فارغ اوليه جقلرينى واقتضا ايدرسه صلحدن دخى كچوب حربى اختيار ايده جكلرينى اشعار ايلدى .

* تتمه *

روسيه لولرك محمد كراى بكدن بحث آچوبده اصلى يوق يره سررشتۀ شكايت

ارامه‌لری بوكا مبنی اولمق كركدركه قریمك ضبط واستیلاسی خصوصنده وقت وحالی كندولرینه مساعد كوروب پولتیقه‌لری اقتضاسنجه كندولرینك احداث ایتدیرمش اولدقلری اختلالی طرف دولت علیه‌یه عزو ایتمك اوزره محمد كرای بكی اورته‌یه آتمشلردر . واكر محمد بك اولمسیدی جزئی شیلری اعظام ایدرك بشقه بهانه‌لر بولوب سر رشتهٔ شكایت ایده‌جكلری بی اشتباه ایدی . قریمدن صكره اك ابتدا طرناق ایلشدیره‌جكلری یرلر چركستان حوالیسی اولمغله دولت علیه‌نك اورالرده تأكد نفوذینی استمزلردی دولت علیه ایسه اوراده قوهٔ كافیه تداركیله روسیه‌لونك اوكنه بر سد یاپمق اوزره قبائل چراكسه‌نك بوطرفه اولان روابط اصلیه‌لرینی تأكید وتوثیق اسبابنه تشبث بیورمش اولدیغنه مبنی جلد ثالثده تفصیل اولنه‌جغی وجهله فرح علی پاشا صوغوجق محافظی نصب اولنوب اقدمجه درسعادته كلمش اولان مومی‌الیه محمد كرای بك وحسن بك وسائر امرای چراكسه ورؤسای ابازه حقلرنده حسن التفات واكرام ایله تألیف قلوبلرینه اهتمام اولندقدنصكره مملكتلرینه اعاده وعلی پاشانك صوغوجغه وصولنه دك محمد كرای بك محافظ وكیلی تعیین اولنمش ومتعاقباً علی پاشا دخی قلیون همایون ایله صوغوجغه ارسال قلنمش اولمغین روسیه‌لولر دولت علیه‌نك بونیتنی حس ایدیجك اجرای فعلیاتنی تأخیر وتوقیف ایتدیرمك ایچون درلو دسیسه‌لره تشبث ایتمشلردر . وروسیه‌لولر برمنوال محرر قریمك استیلاسندنصكره آتك دیزكینی چركستان حدودنده چكمك وبعده اوراسنی دخی چكنه‌یوب كچمك داعیه‌سنده بولندقلرندن شمدیدن بونك طریقنی تسهیل ایچون قبائلدن شكایتلر ایدرك دولت علیه‌یی آنلرك تربیه‌سنه مجبور وبو وجهله آنلری دخی دولت علیه‌دن تبرید ایله دور ایتدیره‌جك وسائلك اعمال واجراسندن خالی اولمزلردی . اشته محمد كرای بكه تهمت اسناد ایلملری بوملاحظه‌یه مبنی اولمق ملاحظه‌دن بعید دكلدر . یوخسه قریمك اختلالدن محافظه‌سی مطلوب وملتزملری اولیدی اول امرده دفعنه مقتدر ایدیلر . زیرا بو اختلالك منشئی شاهینكرایك ابازه ایچنده متمكن اولان بیوك برادرلری بهادر كرای سلطان وارسلان كرای سلطان اولوب ابتدا طمانه وآندن برمقدار تاتار وابازه وچراكسه ایله قریم طرفنه مرور ایتمشلردر . بو اقوام مختلفه روسیه‌لولرك كوزلری اوكندن قریم جانبنه فوج فوج كذار ایدركن اغماض ایله بی طرف طوردقلرندن بشقه بهادر كرای ایله ارسلان كرای سلطانلر قریمه كذار ایتمزدن مقدم بزم خان قرنداشمزله مكالمه ومحاوره‌مز وار سز نه دیرسكز دیو یكی قلعه جنرالنه خبر كوندردكلرنده

تاتارقومی مستقل وسربست وخان انتخابی کندو رأیلرینه مفوض اولمق مشروطدر . بزم طرفمزدن ایشلرینه مداخله اولنمز دیو رد جواب ایتمشیکن تمام آتش اختلال علوکیر اولوبده شاهینکرای کندولرینه دخالت ومراجعته مجبور اولدقده آنك استدعاسنی وسیله ایدرك طرف طرف قریم وطمانه عسکرلرینی سوق وادخال ایلدیلر . والا کرش لیمانده آماده اولان دونمالرندن کچید محاذنه ایکی سفینه کتورمش اولیدیلر برو طرفه قوش اوچورمزلردی .

قریم اختلالنه محمدکرای بکك سبب اولدیغی طربزون والیسی وجانیك محصلی بولنان الحاج علی پاشانك تحریراتنده دخی مندرج بولنمش ایسه ده بو دخی روسیه‌لولرك نشر ایتمش اولدقلری حوادثدن اولمق کرکدر . واکرچه جلد اولده اشعار اولندیغی وجهله علی پاشا مقدما ایکی دفعه قریم جانبی سرعسکری اولوب اوطرفه کیتمش ومؤخراً وزارتی رفعله اعدام ایچون اوزرینه سوق عسکر اولندقده قریمه فرار وشاهینکرایه دخالتله ایکی سنه‌یه قریب اوراده مکث وقرار ایتدکدنصکره شاهینکرایك شفاعتیله عفو اولنوب منصب ورتبه‌سی ابقا اولنه‌رق اسکی حالنه عودت ایتمش اولمسیله اول حوالی احوالنه خیلی معلومات تحصیل ایلمش ایسه ده قریم مسئله‌سی بالاده اشعار اولندیغی وجهله روسیه‌لولرك پولتیقه منوره‌لری تعبیر اولنور دسائس خفیه‌لرینك اثری اوله‌رق بونی حقیقتی اوزره ادراك وتشخیص ایلمك ذاتاً دشوار اولدقدن بشقه چونکه انسان هرخصوصده سودیکنی بادیء نظرده صوچسز ومخالفنی حقسز کورمك امرطبیعی اولوب علی پاشا دخی برمنوال محرر شاهینکرایدن لوازم احترام ومهماننوازی کورمش اولدیغندن بالطبع آنك طرفنه میل ایله خلافکیرلرینی جرح وتزییف داعیه‌سنه دوشمسی کندوسنه مصلحتك کنهنی تذکر وتفتیشه مانع اوله‌بیلور برحالتدر . مع هذا علی پاشا اول وقتده بولنان طشره وزراسنك اك بناملرندن وصادق ومستقیم ذواتدن معدود ایدوکنه ولدی الاقتضا اول حوالی سرعسکرلکنه آندن غیری مناسبی اولمدیغنه مبنی مسئله‌نك بدایتندنبرو کرك عزت محمدپاشا وکرك یکن محمدپاشا وکرك خلیل حمید پاشا صدارتلرنده کندوسیله مخابره اولنه‌رق رأی وتدبیری صوریلور وحقنده سبقت ایدن معامله غیر لایقه صدر اسبق سلحدار محمد پاشانی بعض اصحاب اغراضك اغفالیله وقوعبولمش برکیفیت ایدوکی بیانیله بوندن طولایی طرف دولت علیه‌دن اظهار ندامت اولنه‌رق کندوسنه امنیت بخش اوله‌جق صورتده نوازشلی مکتوبلر یازیلور ایدی . علی پاشا دخی پیدرپی قریم حوادثنی وبومسئله‌یه دائر اولان تدابیر وافکارینی تحریر واشعاردن خالی اولمزدی . فقط

مقدملری جانبکده اوتوروبده مصالح سلطنت سنیه یه مداخله ایدیور دیو حقنده یك چوق سوزلر سویلنمش وبوندن طولایی کندوسنه یك چوق کمسه‌لر کوجنمش اولدیغندن هرمکتوبنده اشعاراتك مکتوم طوتلمسنی انها وتوصیه ایلردی . وبومسئله‌یه دائر اولان مخابرات اوراقنی جمع ایله برکتاب شکلنده ترتیب ایتدیرمش اولدیغی دفتری مطالعه کذار فقیرانه‌م اولمشدر . بناءً علیه بوقارودنبرو بسط وبیان اولنان موادك اثبات وایضاحاتی ضمننده بدایت مسئله‌دنبرو آنکله اولنان مخابراتك بروجه آتی بیان اجمالیسنه ابتدار اولنمق مناسب کورلمشدر .
قریمك بودفعه‌کی اختلالی عزت محمد پاشا صدارتنده وقوعبولوب ابتدا شاهینکرای خانك قرنداشلری سالف الذکر بهادرکرای وارسلان کرای سلطانلر اباظه ایچندن طمانه کذار وشاهینکرایك سکبانلرینی قریم طرفنه طرد وامرار ایتملریله بینلرنده منافرت پیدا اولدیغی وصوغوجق بکی محمد کرای بك وسائر امرای قبائل بزلر حدود ملك پادشاهی سکنه‌سیوز خلاف معاهده وضعدن اجتنابه مأمورز دیه‌رك نزاع مذکوره قارشمامش اولدقلری حوادثی درسعادته واصل اولدقده اشبو طقسان التی سنه‌سی جمادی الاولیسنك اواخرنده عزت محمد پاشا طرفندن علی پاشایه برقطعه مکتوب سامی یازیلوب قریم جانبنده فی الواقع اختلال وارمیدر واولدیغی صورتده نه‌سببه مبنیدر دیو استفسار وفیمابعد اول حوالی‌یه نظارت واحالهٔ انظار تیقظ وبصیرت برله واقف اولدیغی آثار واخباری پیدرپی بوطرفه اخبار ایتمسی وبومسئله‌یه دائر اولان تدابیر وافکارینی تحریر ایلمسی امر واشعار بیورلمش اولدیغندن اکا جواباً علی پاشانك جمادی الآخری اوائلنده محرر اولان جوابنامه‌سنده وکتخدای صدر عالی عمر وحید افندی‌یه محرمانه اوله‌رق یازمش اولدیغی تحریراتنده شاهینکرایك طرف دولت علیه‌یه صداقتندن بحثله قرنداشلرینك کندو علیهنه قیام ایتملری محمد کرای بکك تحریکیله اولمش برکیفیت ایدوکنی بواثناده طماندن کلش اولان قریملو سفر علی رئیسدن روایت وبویله اولمیه‌جق منازعه‌لرله آسایش عامه‌یی مسلوب ایده‌جك برحل وخامت مآلك وقوعنه سببیت ویرلمك مناسب اولمدیغنی اشراب واشارت ایلمش وبوافاداتی کوش قبول ایله استماع اولنوب کرك عزت پاشا وکرك عمر وحید افندی طرفلرندن کندوسنه نوازشلی مکتوبلر یازیلوب صوغوجغه محافظ نصبی مباداکه قبائل خلاق عهد وشرطه مغایر برحرکت ایتمیه‌لر دیومجرد امر مصالحه‌یی محافظه مقصدینه مبنی اولمغین کرك محمد کرای بك وکرك سائری باعث فساد اوله‌جق حال وحرکتدن منع وتحذیر اولنورلر یوللو جواب یازلمشدر .

قبائل خلقی فی‌الواقع وحشی آدملر اولملریله راحت طورمیوب ومحاذیر ملکیه‌یی ملاحظه ایتمیوب بعض تحریکاته تصدی ایده بیلورلر ایسه ده محمد کرای بکك صوغوجغه وصولی برمنوال محرر طمان وقعه‌سندنصکره ایدوکی تحقیق اولنمغین رئیس مرقومك حوادثیله روسیه ایلچیسنك روایتی برآغزدن یاپلمش ساخته برسوز اولدیغنه وجدان صحیح شهادت ایلر . وروسیه‌لولرك زیر زمین اختیالده قورمش اولدقلری دام اختلالدن قریمك خلاصی اکرچه دشوار ایدی . لکن شاهینکرای دخی آنلرك دسیسه‌لرینه آلدانوب اللرینه پك‌چوق سررشته‌لر ویره‌رك اغراض فاسده‌لرینه کلی خدمت ایتمش اولدیغی انکار اولنور موادن دکلدر .

عزت محمد پاشا عزل ایله یکن محمد پاشا صدارته کلدکده دخی ینه علی پاشانك صوغوجق وقریم طرفلرینه کوز وقولاق اولوب واقف اولدیغی حوادثی تحریر واشعار ایلمسی ضمننده مکتوب سامی وبومألده کتخدای صدر عالی اولان خلیل حمید افندی طرفندن دخی مخلصانه ونوازشکارانه مکتوبلر تحریر وارسال اولنمشدر . وچونکه قریم مسئله‌سی کوندن کونه فنالشوب اکرچه وکلای دولتعلیه‌نك سفر آچمق نیتلری یوق ایسه‌ده شایدکه روسیه‌لولر قریمی استیلا ایتدکدنصکره نقض عهدی موجب حرکاته تصدی ایده‌جك اولورلر ایسه علی پاشانك برطرفه سرعسکر نصب اولنمسی وبحسب الاقتضا صوغوجق طرفنه برمقدار عسکر سوق اولنه‌جق اولدیغی حالده آنك معرفتیله تدارك وارسال قلنمسی ایجاب حال ومصلحتدن اولوب حالبوکه علی پاشانك برمنوال سابق رتبه‌سی رفع اولندیغی وقت هرشیئی مصادره اولنمق حسبیله الحالة هذه اسباب وزارتنده بیله نقصان اولمغین حقنده بویله برمأموریت ظهورنده کلی مبالغ استمسی ملحوظ اولوب مضایقهٔ میری ایسه برکمال اولدیغندن لدی الایجاب بومقوله تکلیفات قیدنده بولنمیه دیو کندوسنك قپو کتخداسی ابراهیم افندی طرفندن خیر خواهانه نصیحت سیاقده یازلمش اولان مفصل ومشروح تحریراتده ابراهیم افندی بووجهله بسط مقال ایتمشدرکه صدر سابق عزت محمد پاشا صدره کلدکده حضور همایونده ذکریکز کذار ایدوب قولکز یلانی ارتکاب ایتم الحاج علی پاشا هروجهله ایشه یرار وفقرا واهل عرض حقلرنده مروت وصیانتی درکار وعسکر جمعنه قادر وضبط وربطه مقتدر بنده‌کز اولوب واقع اولان قصورینك حسن تربیه ایله دفعی قابل ایکن بوصورتی کسب ایتدیردیلر . بویله شان کسب ایلمش برنامدار وزیری اوحوالیدن طرد ایلمك لایق دکل ایدی دیمك کبی حضور همایونده سرد ایتمش اولدیغی سوزلری درون پادشاهی‌یه تأثیر ایتمکین بنی اغفال ایتدیلر وحیف اولدیغی معلومم اولدی . حتی حرملرینی آستانه‌یه نقل ایده‌لم دیو

استیذان ایتدکلرنده نقللرینه رضا ویرممشیکن آنده دخی اغفال ایلدیلر . قریمدن بوطرفه جلب اولنمسی خصوصنه سعی ایدر ایسك محظوظ اولورم دیو بیورمشلر و جانبك طرفنه کذارکزدنبرو هرنه وقت حضور همایونده نامکز یاد اولنمش ایسه عزت پاشا بووجهله مدح وثنا کزده بولنمش اولدیغی تحقیق کردهٔ عاجزانه‌مدر . وحقکزده سوء قصد ایدنلرك هر بری برر کونه مجازات ایله دیار عدمه کیدوب قالانلر وار ایسه ده نادر وآنلرك دخی حسدلری میدانه چیقه رق کلاملرینه اعتماد اولنور مقوله دن اولمدقلری ظاهردر . والیوم سرکارده بولنان وسرکارلق کسبیله منفصل اولان رجال دولتعلیه صوب دولتکزه متوجه اولوب حقکزده ظهور ایتمش اولان قضایادن متأسفدرلر . علی الخصوص کتخدای صدر عالی خلیل حمید افندی ورئیس الکتاب خیری افندی غیرتکشکز اولدقلری یقیناً معلوممدر . وحالا صدر اعظم اولان یکن محمد پاشا افندیمزه واردقجه سزی سؤال بیوررلر وعلی پاشا دولت علیه‌نك منتخب وزیریدر . وقبله امور جسیمه ده استخدام ایله شان سلطنت سنیه‌یی اکمال ایتمك کندولرندن مأمولدر وشوکتلو افندیمز دخی آنلردن صداقت واستقامت امیدنده در دیورلر . قولکز دخی علی پاشانك رضای دولت علیه‌یی تحصیلدن بشقه ذکر وفکری یوقدر جوابنی ویرمکده‌یم . فقط دنیاده حسود اکسك اولمیوب علی پاشا اکرچه ایشه یرار ونامدار وزیردر . لکن حین اقتضاده کندوسنه تکلیف اولنان اموردهٔ اعذار واهیه سرد ایلمك وکلی مصارف کوسترمك مذاقلریدر دیانلر دخی بولنیور . بنده‌کز ایسه نهایت کارده حجاب التنده قالمقدن احتراز ایله احتیاطه رعایت ایده کلدیکمدن قریحهٔ عاجزانه‌مدن اوله رق بعض موادك افاده سنه مجبور اولمشمدر . شویله‌که : بواثناده مسقولو طرفندن شاهینکرایه کلیتلو عسکرله اعانه اولندیغی اقدمجه کرك طرفکزدن وکرك اوزی طرفلرندن تحریر واشعار اولنمشیدی . دولت علیه اکرچه امر مصالحه‌یی محافظه قیدنده‌ایسه‌ده روسیه‌لونك حال وحرکتنه نظراً وخامت انجام ملاحظه‌سیله وکلای دولت علیه مخفیجه مشاوره ومذاکره‌لر ایدرك سرعسکرلر انتخابیله سائر تدارکات احتیاطیه‌یه تشبث ایده‌یورلر ظن ایدرم . بناءً علیه برآرالق مثلا یکرمی بیك عسکرله برطرفه کیتمکز ویاخود فاش یاصوغوجق طرفلرینه بشیوز یا بیك قدر عسکر ارسال ایتمکز ایچون ارادهٔ سنیه تعلق ایتمك احتمالدن بعید دکلدر . بوصورتده چونکه پریشانلغکز جمله عندنده مسلم اولدیغندن البته چادر ومهمات سائره دریغ بیورمزلر اقچه خصوصنده دخی اعانه اولنور . لکن مضایقهٔ میری معلوم آصفانه‌کزدر وزرای سائره مثللو تحملدن خارج تکلیفات ایله ویاخود عذر آخر ارائه‌سیله خلاف

مأمول بر جواب و یره جك اولور ایسه کز انقباض شاهانه‌یه بادی وغیرتکزی چکمکده اولان رجال دولتك فتورینی مؤدی اولمش وایادیٔ حساده سر رشتهٔ شماتت و یرلمش اولور . اگرچه شیخ الاسلام افندیمزله مذاکرهٔ مشیرانه‌کز سبقت ایتدکده اولطرفده اقربا وتعلقاتمز اولمق حسبیله پاشا حضرتلرینك فقرا حقنده صیانتلری وامور مأموره‌لرنده حسن خدمت وموفقیتلری معلوم اولمشدر . انجق قصورلری در علیه‌یه واطرافه اولان تحریراتلرنده هضم اولنمیه‌جق صورتله یازدقلری بارد کلاملریله اعدالری الارینه سررشته و یرمکدر . یوخسه غیری کونه صنعی یوقدر . دولت علیه جمله‌نك ولی نعمتیدر . طرف دولت علیه‌دن کندولرینه احاله اولنان موادك اجراسنه بذل مقدور بیورسونلر اما وسع بشردن خارج شی تکلیف اولنورسه ینه رجا ونیاز صورتنده تحریر واستدعا ایلسونلر . بواثناده باب عالی‌یه وطرفمزه اولان تحریراتلری پك خوشدر . اما کندوسندن سفر وحضرده پك چوق خدمتلر مأمول ایلرز . لدی الاقتضا کندولره حواله اولنه جق اموردده اویله بذل اقتدار ایتملیدرلرکه مقدمکی قضایایی فراموش ایتدیره‌جك خدمتلر ابرازیله بین الناس بویله بر نامدار وزیری بهتان ایله تکدیر ایدنلر اللهدن بولسون وبولدیلر دیدیرتملیدر . بزم طرفمزدن اوله‌رق بویله جه یازییور دیدیلر . بوتفصیلاتدن غرض مجرد حقکزده دفعهً برمأموریت ظهورنده هر وجهله ارادهٔ دولت علیه‌یه امتثال واستدعاسی لازم کلان ماده‌لری حسن تعبیر ایله نیاز ایلمکز لازمهٔ حالدن ایدوکنی اولجه اخطاردر .

ابراهیم افندینك بوتحریراتنه جواباً علی پاشانك اواخر ذی‌الحجه‌ده تحریر وارسال ایتمش اولدیغی بر قطعه تحریراتنده هرنه کونه ارادهٔ سنیه تعلق ایلر ایسه امتثال ایده‌جکنی بیان ایله بیله اولکی ثروت واقتداری اولمدیغی بحثنی دخی اتیان ایلمش ودیکر برقطعه تحریراتنده شاهینکرای خان کلیتاو روسیه عسکریله کلوب قریمی ضبط ایتدیکنی وبهادرخان طرفی مغلوب وعساکری پریشان اولدیغنی وارسلان کرای سلطان مقدما قوبان طرفلرندن قریم یقه‌سنه کچمش اولان بعض چراکسه واباظه وقریملولردن برمقدار عسکرله ینه قوبان طرفه عبور ایتمك اوزره کرش حوالیسنه واردقلرنده روسیه عساکری براً وبحراً هر طرفی محاصره ایتمش بولندقلرندن قوبان طرفه مرور ایده‌میه‌رك کیرو عودته مجبور اولدقلری حالده عساکر مرقومه‌دن هر بری بر طرفه فرار ایتمکده بولندقلرینی بسط وتمهید ایتدکدنصکره بو وجهله تشریح مقال ایتمشدرکه اولکی حال وشانم اوزره اولسیدم علی پاشانك قالیون ایله صوغوجغه کیتمسنی مناسب کورمز ایدم ، زیرا آنك

(وارمه‌سنده)

وارمه‌سنده دولت علیه‌یه فائده‌می اولدی ضررمی بوندن فهم ایدرسزکه شاهینکرای خان برمدتدنبرو روسیه‌لولرك اوضاع واطوارندن برازدلکیر اوله‌رق طرف دولت علیه‌یه میل ایتمشیدی . وادنی نوازش وتلطیف ایله اسلافی مثللو صدق وعبودیت دولت علیه‌ده ثابت قدم اولمسی ملحوظ ایدی . روسیه‌لولر بوراسنی جزم وتیقن ایتملریله درون قریمه ادخال عسکر ایتمکه بهانه اوله بیله‌جك برمغلطه چیقارمق فکرنده ایکن علی پاشانك صوغوجغه وارمسی ومبالات دینیه‌دن بی‌بهره‌واوته‌دنبرو کذب ودروغ ایله شهرت شعار اولان محمد کرای بك نام مفسدت پیشه‌نك کچن سنه آستانهٔ سعادته واروب بعض رجال دونته تحصیل انتساب ایله اغفال ایدرك صوغوجق بکلکنی آلوب عودت ومحلنه واردقده شاهینکرای خانك قریمدن دفعی دولت علیه‌نك اقتضای مرامیدر . ولدی الاقتضا دونما وعسکر ایله امداد ایده‌جکدر . وبونی کندی قریحه‌مدن سویلمیوب طرف دولت علیه‌دن افاده‌سنه مأمورم دیو نشر اراجیف ایله بهادر کرایی وبرادرینی وخیر وشری فرق ایتمز ودین ومذهب بیلمز برطاقم ابازه وچرا کسه‌یی اغفال وتحریکه مبادرت ایتمسی بهادر کرایك برمقدار ابازه وچرا کسه‌یی استصحاب ایله‌برو طرفه مرورینه ونهایت بوکونه حالات خاطر خراشك ظهورینه بادی اوله‌رق روسیه‌لولرك ارادقلری صورت مکروهه‌نك وقوعیله حصول خواهشلرینه وسیله وطرف دولتعلیه‌یه موجب نقیصه اولمقدن بشقه نه‌یی مفید اولدی . علی پاشانك صوغوجق محافظه‌سنه مأموریتی ومحمد کرایك کیفیتی نهایت بومقوله حالات نامرضیه‌نك حدوثنه باعث اوله‌جغی اکرچه مجزومم مثابه‌سنده ایدی . انجق چکدیکمز سیئه‌لر بومقوله اخطارات خیر خواهانه‌دن نشئت ایده کلمش اولمسیله ناچار اختیار سکوت اولنمشیدی . روسیه‌لولرك قریمه عسکر ادخالنه خواهشکر اولوبده بویله بربهانه آرامقده بولندقلرینه ابتدای مسئله‌ده بی‌طرف طوروبده صکره‌دن شاهینکرایی صحابته قالقشملری دلیل واضحدر . وبهادر کرایك خانلق داعیه‌سیله قریمه عبوری وشاهینکرایك کرش جانبنه نقلی درت بش آی اولمشیکن ابتدای امرده شاهینکرایه صاحب چیقمامق وقریم ماده‌سنه قارشمامق کبی حرکات ایله امرار اوقات ایدوبده صکره‌دن عساکر کلیه سوق ایتملری هرطرفی اغفال ایله تدارکات لازمه‌لرین اکمال ایتمك وموسم دریا کذار ایدوبده قریمه کلوب کیدنلرك انقطاعیله هرنه ایدرلر ایسه حوادثی طشره چیقمامق مرامنه مبنی وکمال حیله‌لرندن ناشی ایدوکی امر جلیدر . هرنه‌حال ایسه روسیه‌لولر بوبهانه ایله قریمه عساکر کلیه ادخال ایلدیلر . بردخی قولایلقله چیقمزلر اما شاهینکرای خان صورت ظاهره‌ده تکرار مسند خانی‌یی ضبط

ایتمش کبی برمعنی اولدیغنه نظراً طرف دولت علیه‌دن آنك خانلغنی تصدیق ضمننده مجدداً منشور وتشریفات ارسالیله دفع مغاطه ایلرز ملاحظه‌سنی درخاطر ایدرلر ایسه فیمابعد بوطریق ایله دفع مغاطه اولنوبده روسیه‌لولرك قریمدن اخراجی قابل دکلدر . مکرکه عون وعنایت باری وقوهٔ قاهرهٔ جهانداری ایله اوله . حاصلی شاهینکرایك خانلغی ظاهرده برآلت ملاحظه قبیلندن اولوب فیمابعد سهولتله روسیه‌لولرك قریمدن خروجلری ناقابل وتداركات قویه‌یه محتاج وایشلر طورندن خارج ایدوکی اظهر من‌الشمس ایکن بودفعه ورود ایدن مفصل قائمه‌کزده صوغوجق محافظی معیتنه بشیوز یاخود بیك آدم طرفمزدن ارسال اولنمق خصوصی استمزاج بیورلمش . وامر وارادهٔ شاهانه نه‌کونه ظهور ایلر ایسه مضمون منیفنك انفاذینه بذل مقدرت ایده‌جکم مقرر اولمغله امتثالاً للامرالعالی امر وفرمان بیوریلان محلره عسکر ارسال ایده‌لم اما دولته سود وزیانی ملاحظه اولنورسه برمحله عسکر تعیین اولندقده بحسب‌الاقتضا کیروده استناد واستمداد ایده‌جك تداركات قویه مهیا بولندیغی صورتده فیها عسکر ارسالی بلکه برایشه یرار اوله والا کیروده تداركات احتیاطیه اولمقسزین مثلا صوغوجق طرفنه برمقدار عسکر کوندرلمسی مقدما علی پاشانك محافظه‌یه مأموریتی ومحمد کرای بکك کیفیتی قریم مغاطه‌سنه باعث اولدیغی کبی بونده دخی دولت عثمانیه‌نك برمرامی واردر . بناءً علیه بزلر اولجه طاورانوبده قوبان غائله‌سنی برطرف ایده‌لم دیو روسیه‌لولرك عساكر کلیه تعیینیله چراکسه واباظه‌یی برساعت اقدم استیلا ایتملرینه بادی اولمقدن غیری نه‌یی مفید اولور . فقط وقتیله بومثللو اخطاراتدن طولایی زیان دیده اولدیغمز حسبیله اشبو تحریرات مفصله‌مزك ارسالی باب‌عالی‌یه ارائه معناسنه اولمیوب یالکز سزه اخطار مقصدینه منحصر اولمغله ارتق بوموادك سزکله مذاکره‌سنه کیریشلدیکی صورتده کندی قریحه‌کزدن اوله‌رقی اخطار ایدرسز یاخود طرفمزدن ایما اولندیغنی اظهارمی ایلرسز یوخسه خیر وشر هرنه‌ایسه سکوت اختیار ایتمکلکیمی مناسب کوررسکز اولبابده سز اعلمسکز دیو ختم کلام ایلمشدر .

علی پاشانك بوتحریراتنی ابراهیم افندی محرمانه اوله‌رق خلیل حمید افندی‌یه وبعده شیخ‌الاسلام افندی‌یه عرض ایدوب ایکیسی دخی علی پاشانك افاداتنی قبول وتصدیق ایتمش اولدقلری بیانیله ابراهیم افندینك تحریرات مرقومه‌یه جواب اولمق اوزره طقسان یدی سنه‌سی اوائلنده علی پاشایه تحریر وارسال ایتمش اولدیغی مکتوبنده محمد کرای نام شخص درسعادته کلمشیدی . قبائلدن بومثللو دولت علیه‌یه

﴿ کلنلره ﴾

کلنلره حال واستحقاقنه کوره عنایت واحسان ایلمك دولت علیه‌نك قواعد مرعیه‌سندن ایدوکی نزد آصفانه‌کزده ظاهردر اما اومثللو مجهول شخصی محرم اتخاذیله اظهار مواد ملکیه ایتمیه‌جکلری معلوم عالیکزدر . صوغوجق قلعه‌سنك اعماری ومحافظه‌سنه آدملر تعیینی لابد ایدوکی مقدما جناب دولتکزله قپودان پاشا قرنداشکزك طقسان ایکی سنه‌لرنده اول حوالی‌یه مأموریتکزده بالاشتراك در دولته تقدیم ایتمش اولدیغکز تحریراتکزده رأی واشعار اولندیغنه مبنی دولت علیه کلی مصارف اختیاریله اعمارینه ابتدار اولنه‌رق محافظه‌سی لازم کلمکله میرمیراندن علی پاشا انجق قلعه محافظه‌سنه مأمور قلنوب بشقه ملاحظه‌یه مبنی دکلدر ظن ایدرم . ودولت علیه شروط مصالحه‌یی وقایه ایله کندی طرفندن نقض عهده سبب ویرممکه دقت ورعایت ایلمکده‌در . فقط روسیه‌لولر شاهینکرایی وسیله ایدرك خلاف معاهده حرکت ایده‌جکلر کبی ظن اولنور . بناءً علیه دولت علیه دخی لدی‌الایجاب غافل بولنمامق ایچون خفیجه تدارکات قویه‌یه مباشرت ایلمك لازم کلور . کتخدا بك بیوردیلرکه حاجی علی پاشا دولت علیه‌نك صادقی ووزرانك منتخبی اولدیغی مسلمدر حین اقتضاده نه‌طرفدن حرکت اولنمق لازم کلور . وکندولری سرعسکر تعیین بیورلدقده قنغی جانبدن هجومی مناسبدر وقاچ قولدن هجوم لازم اولور ونه مقدار عسکر تدارکنه محتاجدر . وکندولری سرعسکرلك ایله حرکتلرنده البته سفائن لازم اولور بری وبحری تدبیرلری ندر بوبابده میرینك حالنی دخی ملاحظه ایدرك رأی وتدبیرلری نه‌ایسه تحریر واشعار بیورسونلر خفیجه بزلر شیخ‌الاسلام افندی ایله برلکده اوله‌رق مطالعه ایدوب کندی قریحه‌مزدن اولمق اوزره اجراآتنه ابتدار ایلرز . وبورالرینی مذاکره‌دن غرض همان سفر آچیق وروسیه طرفندن اعلان محاربه اولنمدقجه حرکت خصمانه کوسترمك اولمیوب بلکه حاضر ومتهیء بولنمق ایچوندر دیو تفصیل مقال ایتمش اولدیغندن بونك اوزرینه علی پاشا طرفندن وارد اولان تحریراتك خلاصهٔ مؤداسنده بوسنه‌لك مدارا واغفال یولنه کیدیله‌رك وروسیه‌لونك بعض حرکاتندن اغماض عین اولنه‌رق محاربه‌نك کشادندن احتراز اولنوب ذخائر ومهمات جمع وادخارینه وحدود وثغورك محافظه‌سنه مبادرتله سفر آچلمق لازم کلور ایسه اقلی اوچ سنه وافی اوله‌جق قدر ذخائر ومهمات موجود بولنمدقجه اعلان حرب اولنمامق احری ظن اولنور . زیرا بویله تدارکاتده نقصان ومحافظه‌سی الزم اولان محللرده پریشانلق درکار ایکن محاربه‌یه مباشرت اولندیغی صورتده فرض ایده‌لم‌که یك حمله‌ده قریمك فتحنه مظفر اولدق روسیه‌لو برکره انهزام ایله کف ید ایتمیوب

تکرار تدارکات قویه ایله مدافعه‌یه ابتدار ایده‌جکی درکار اولمغله بوصورتده برکونه پریشانلقله عودت اولنمق لازم کلورسه شان دولت علیه‌یه کلی نقیصه‌یی موجب اولمقدن خوف اولنور دیو انها واشعار اولنمشدر .

خلیل حمید افندی علی پاشانك بوافاداتنی تماميله قبول ایدوب زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله صدارته کلدکده دخی ینه آنکله مخابره ومشاوره ایدرك ایشه مباشرت ایلمش وحتی ابتدای صدارتنده علی پاشایه تحریر وارسال اولنان مکتوب سامینك هامشنده کندو قلمیله محمد کرایك بکلکی وقالیون ارسالی مثللو بعض مواددە قصور وغفلت اولندیغنی اعتراف والحالة هذه روسیه‌لو نقض عهد ایتمدکجه طرف دولت علیه‌دن عهده مناقض برحرکت ظهور ایتمیه‌جکنی تصریح وبیان ایتمشدر .

علی پاشانك تدارکات سفریه‌جه اولان اخطاراتی موافق مصلحت کورینوب اما دولت علیه‌نك چرکستانجه اولان تشبثاتی بتون بتون چوروتمسی حق وصواب دکلدر . چونکه چراکسه‌یی طرف دولت علیه‌یه جلبله اوراده برقوت تدارك اولنمسی طقسان ایکی سنه‌سنده علی پاشا فی‌الواقع قپودان دریا حسن پاشا ایله متفقاً انها واشعار ایتمش اولدقلرندن بونیت صحیحه اوزرینه فرح علی پاشا صوغوجق محافظی نصب وارسال اولنمش وروسیه‌لولر قریمدنصکره چرکستانه دست‌درازلق ایدوب آنده دخی محمد کرای بك ماده‌سی کبی اولمیه‌جق بهانه‌لر بوله‌رق اجرای مفسدته مبادرت ایده‌جکلری اصول پولتیقه‌لری اقتضاسندن اولدیغنه مبنی بوبابده طرف دولت علیه‌دن هرنقدر ایرکنجه طاورانیلور ایسه اوقدر فائده‌لو اوله‌جق ایدوکی درکار بولنمش ایکن شمدی حاجی علی پاشانك بومصلحتی بوقدر چوریدوبده محمد کرای بك ماده‌سنده روسیه‌لولردن زیاده دعواجی اولمسی بوغرضه مبنی اولمق کرکدرکه علی پاشا چرکستانی کندو اعمار ایدوبده اول حوالیده برقات دها شان واستقلال کسب ایتمك املنده بولنوب حتی طقسان ایکی سنه‌سنده اوغلی مقداد پاشایی صوغوجق محافظی نصب ایتدیرمشیدی . شمدی فرح علی پاشا درسعادتدن صوغوجق محافظه‌سنه ارسال اولنوبده قبائل چراکسه‌نك طوغریدن طوغری‌یه دولت علیه‌یه جلب واستمالتلرینه تشبث اولنمغین بوصورت حاجی علی پاشانك ملاحظهٔ ذاتیه‌سنه مخالف دوشدیکندن بوبابده زیاده‌جه مبالغه‌لر ایلمشدر ظن ایدرم .

خصوصات مشروحه‌یی زیاده ایضاح ایچون ذکر اولنان مخابرات اوراقندن بعضیلرینك عینیله بوجلدك ذیلنده (۱۷) اشارتیله درج وتسطیری مناسب کورلمشدر .

(وقوع)

* وقوع مشورت برای قریم *

ذی‌القعده نك یکرمی دردنجی پنجشنبه کونی رجال دولت وارکان سلطنت بریره کلوب روسیه ایلچیسیله واقع اولان مکالماتك نتیجه وخلاصه سی واطرافدن النان حوادث اوراقی درمیان اولنه‌رق اقدمجه قریمه دائر روسیه ایلچیسنه ویرلمش اولان تقریره نصل جواب کله جکی یعنی روسیه‌لو شاهینکرایی علناً استصحاب ومعیتنه عسکر تعیین ایله جبراً وکرها خانلغه اقعاد ایده جکی بو اوراق واخباردن نمایان اولدی . انجق روسیه‌لو یالکز شاهینکرایی قریمه ادخال ایله قناعت ایتمیوب بلکه نقض عهد ایله حدودمزه تجاوز ایتمسی محتمل اولدیغندن دولت علیه یه کوره نه صورتده طاورانمق لازمدر . ایکی قطعه چاملیچه قایقلری حاضرلنمش ودیکر ایکی قطعه سی دخی حاضرلنمقده بولنمش اولوب بونلرله برابر ایکی قطعه قالیون همایون دخی کراسته نقلی ولیمان تطهیری بهانه‌سیله سینوبه ایصال ایله اورادە قیشلاملری فرمان اولنسونمی دینلدکده ذکر اولنان قالیونلر قره دکزه کوندرلدیکی حالده بهر حال قریم امدادینه کیتدیلر دینیله‌جکی ظاهر ایسه ده هرکس کندو ملکنی محافظه ایتمك لازمه‌دن اولدقدن بشقه روسیه‌لونك قریم سواحلنده بوقدر کمیلری کشت وکذار ایتمکده اولدیغنه نظراً بومقوله کلماته احاله‌ٔ سمع واعتبار اولنمیه‌رق کمیلرك سینوبه ارسالی احتیاطه رعایت قبیلندندر . لکن ایچلرینه‌قونیله‌جق نفرات کزنمك بهانه سیله طشره چیقارلرسه وشمدی یه‌دك تجربه ومشاهده اولندیغی اوزره مهمات وطاقملری دخی ناقص اولورسه معاذالله تعالی سینوب کبی ییلدز روزکارینه قارشو برلیمانده کمیلره برمضرت اصابت ایلمك ملاحظه‌سی وارد خاطر اولدیغندن لوازمات ومهماتلری تمام اولوب سینوبه واردقلرنده نفراتی دخی بر‌آن ایچلرندن آیرلماملری وسائلنك استحصالنه اعتنا واهتمام اولنمق واجباتدندر دینلدکدنصکره سوزاعاده‌اولنوب روسیه‌لو کرك‌یلان وکرك کرچك برروم دولتی اختراعیله شمدی قریم اوزرینه کوندرمش اولدیغی پوتمکین نام جنرالی روم‌قرالی نصب ایتمك نیتنده اولدیغی مقدما ایشیدلمشیدی . بودفعه پوتمکینك قریمه ارسال اولنمسی بوخبری تصدیق ایدر کیدر . وقریمدن بشقه روسیه‌لونك قراللق اعتبار ایده جك یرلری اولمامغله قریمی استیلا ایله پوتمکینی قرال نصب ایتمك نیتلری اولمسی علامات وآثاردن استدلال اولنه‌یور بوصورتده روسیه‌لو اولطرفلره استیلا وشاهینکرایی دفع وازاله ایله بتون بتون قریمه تصرف ایلدیکی تقدیرجه قره دن اوزی قلعه سی وبوجاق طرفلرینه ودکزدن سواحل بحر سیاهه یوریبوبده

طرف طرف ایقاع خسار ایتمسی احتمالدن بعید دکلدر . بناءً علیه دولت علیه‌یه
کوره بر وجهله امنیت جائز اولمدیغندن شمدیدن سرعسکرلکه مقتدر بر وزیرك
انتخابیله طونه سواحلنه تقریب اولنمسی لازم دکلیدر دینلدکده روسیه‌لونك حرکتنه
نظراً بو مفسدتی ایقاع ایتمسی ملحوظ اولمغین همان تهیئه وتجهیز اولنمقده اولان
اون یدی قطعه قالیونلرك سریعاً مهمات ولوازماتی تکمیل اولنه‌رق مهیا بولنسون
وبر طرفدن دخی یکیدن مکمل دونما تدارکی تدابیرینه تشبث اولنسون ووزرادن
بری طونه‌یی امرار اولنسه قیل وقال تکون ایدرك سرحدلره ایراث وحشت
ایده جکی مقرر اولمقدن ناشی بودفعه اوزی والیسی نصب اولنان سید محمد پاشا
اولدقجه عاقل ومدبر وحرب وضربه قادر برذات اکلاشیلیور اوزی دخی کندو
منصبیدر بوقیش سلستره ده اقامت وبهاردن برآی اول اوزی محافظه سنه عزیمت
ایلمسی تنبیه بیورلسون اولوقته‌دك اکر دشمندن معامله خصمانه ظهور ایدر ایسه
همان کندوسنه سرعسکرلك امری ومعیتنه عسکر کوندریلور . فقط شمدیکی
حالده اوزی قلعه سی اغزده بولنمغله عسکر ومهمات ایله استحکامنه باقلسون دیدیلر
متعاقباً بعضیلر زمام کلامی سمت آخره عطف وامالة ایدوب روسیه ایلچیسی مجلس
مکالمه ده شاهینکرایی تاتار قومی استرلر اکا عداوت ایدن یالکز خصماسندن براز
میرزالردر لقردیسنی برقاچ دفعه ایراد ایتمش ایدی برکره ملاقات اولنوب ده سنك
دولتك شاهینکرایی تاتار قومی استر وآنی استمیانلر فقط برقاچ میرزادر ادعاسنده
اولدیغنی بیان ایده یورسن بوراسی بزم مجهولمزدر وبزم یدیمزده بودعوایه مخالف
محضر وار در حالبوکه سزده سند یوقدر باری برمعتبر ومتحیز آدم بزم طرفمزدن
وبر مماشاتلی آدم سزك طرفکزدن اختیار وانتخاب اولنوب قریمه کوندرلسون
قریم اهالیسی شاهینکرای ایله بهادر کرایدن هرقنغیسنی استرلر ایسه ابقا اولنسون
وایکیسنی دخی استمدکلری حالده برآخرینی انتخاب ایتسونلر ایکی دولتك رأییله
ماده تنظیم اولنور . وعهود وشروطمز دخی خللدن وقایه قلنمش اولور دیو
کندوسنه ایراد وافاده اولنمق واکرچه ایلچی بو صورتی قبول ایتمیه‌جکی درکار
ایسه‌ده نقض عهد ایلدکلری صورتده بز سزه بو درجه‌لره قدر مماشات ایتدك
دینلمك ایچون برکره بوصورت دخی اجرا قلنمق مناسب اولمزمی وایلچی بوکا
مماشات ایدرسه آدم ارسالنده ومماشات ایتمیوبده مخالفتی حالنده دولت علیه‌نك شانه
نقیصه ویرر برشی وارمیدر دیدکده نه مانع بوسوز دخی سویلنمش اولسون
هیچ اولمزسه حین حاجتده دولت علیه محافظهٔ عهود ایچون هر درلو صورت
وتدبیره تشبث ایتمش اولدیغی بیلنمش اولور دینلمکله مجلسه ختام ویرلدی .

﴿ بناءً ﴾

بناءً علیه رئیس افندی تکرار روسیه ایلچیسیله ملاقات ایدوب مباحثات کثیره وقوعندنصکره روسیه ایلچیسی مناسب کوردیککز آدم تعیینی خصوصنك وقتی کچدی . زیرا بهادر کرای سلطان قریمه کیردکدنصکره بهرحال اهالی آنی استرلر . موتدن کنایه اولان محلولیت حقیقیه تعبیری آینه‌لی قواق تنقیحنامه‌سنده مصرح ایکن شاهینکرایك خلعی نیجه جائز اولور دیدکده رئیس افندی بوکا جواباً محلولیت حقیقیه‌نك معناسی فرض محال ایله موته مصروف اولسه بیله جنون کتورمك ویاخود تعطیل اموره مؤدی اولور برعلته دوچار اولمق نوع بشرك شانندن دکلیدر . بونلرك بری ظهور ایتمش اولسه انتخاب ماده‌سی درمیان اولنمیه‌جقمیدی دیه‌رك خصمنك اصول مناظره اوزره اسکاتنه موفق اولوب انجق چه فائده فی‌الاصل غرض بشقه اولدیغندن روسیه‌لولر لقردی بوله‌مدقلری حالده ثمرهٔ غلبه دیه‌رك اظهار عنف ورعونت ایتملریله بومجلس دخی بو وجهله تمام اولدی .

* بعض تحقیقات *

آداب مدنیه وقوانین سیاسیه بو چراکاه عالمده ذاتاً وطبعاً سربست ومطلق العنان کزمك داعیه‌سنده اولان نوع بشری قید وبند ایده‌جك وحدود معینه‌یی تجاوز وتعدی ایتدیرمیه‌جك برطاقم روابط وقیوددن عبارت اولوب انسان ایسه بر وقتده حقنه راضی اولمز برحیوان وبومثللو پیوند قیود وشروطی شکست ایتمکه دائما بهانه جویان اولدیغی حالده بو اصول وقواعدك بقاسی یالکز حافظ وحامیسی اولان حاکم عدلك ثمرهٔ نظارت ووقایه‌سیدر . وادنی مسامحه اولندیغی حالده بوعقود قیودك انحلالی هزاربار تجربه اولنمش موادندر . کذلك عهود وشروط دولیه دخی ایکی دولت بیننده لفظی مراد برمقاوله اولوب ایکی طرف دخی بونی فسخ ایله ایلروسنه کچمك ایسته‌جکی امر طبیعیدر . انجق بونك وراسنده درکار اولان بارقهٔ کارزار ومعرکهٔ مهالك آثار قورقوسی هرطرفی حد معیننده طورمغه مجبور ایدر اما برطرفده قوت وغلبه اثری کوردیکی حالده اولطرف بالطبع بوعقود عهودی شکست ایله ایلرویه کیتمك استر ونقض معاهده‌نك سبب حقیقیسی قوت وغلبه داعیه‌سی اولدیغی حالده ینه کندوسنك برمطالعهٔ مخصوصه‌سنه ویاخود بین‌الدول عرف وعادت اولمسنه بناءً طوغریدن طوغری‌یه بونی فسخ ایده‌جکم دیمیوبده انواع تأویلات ایله عهدنامه تعبیراتندن بعض مخرجلر ارایه‌رق ودرلو بهانه‌لر بوله‌رق فسخنه صورت لزوم کوسترر

ومجلس مكالمه‌ده بياغى حقلى چيقمغه چاليشـور . واكرچه اصول مناظره‌جه طرف آخرك حقـلى اولديغى تبين ايدرسـه‌ده چونكه محكمهٔ دوليه‌نك حاكمى قبضهٔ شمشير اولديغندن اكا طيانان بهر حال (الحكم لمن غلب) قاعده‌سنجه دعواسنى قزانور وامضاسى تقليب واعمال سـنان ايله چكيلان سندك حكمى نافذ اولوب ومجرد خامهٔ شكسته زبان ايله يازيلان تقريرك تأثيرى كورلميوب صحائف اوراقده يازلديغى كبى قالور .

* قطعه *

السيف اصدق انباء من الكتب * فى حده الفرق بين الجد واللعب
بيض الصفائح لا سود الصحائف فى * متونهن جلاء الشك والريب

بوجهتله دولتلره كوره اعظم وظائف واهم فرائض هنكام صلح وآسوده كيده بوش طورميوب وسفاهت ومالايعنى ايله مشغول اولميوب ووقت آسايشـك هر دقيقه‌سنى غايت كرانقدر طوته‌رق ضايع ايتميوب همان تكثير مكنت وقوته چالشمق ماده‌سـيدر . لكن بو مطلب اعلانك حصولى دخى تحملندن زياده ملكه يوك يوكلتمك ومقدار نفوس وثروتنك اعطا واداره‌سنه مقتدر اوله‌ميه‌جغى درجه‌ده عسـكر جمع ايلمك ايله دكلدر . زيرا بو صورت قوت صحيحه اولميوب بالعكس موجب ضعف وپريشانيدر . اصل قوتى منبع تكثر اهالى ومال اولان معموريت ملكيه‌ده ارامق لازم كلور . وبونك اسـتحصال اسباب لازمه‌سنه حقيقةً وقوف ومعلومات صحيحه اوزرينه سـعى وغيرت ايلمك لازم اولور . وامر معموريت ملكيه ايسه دول وملل سائره‌دن عبرت الامش وپردهٔ جهل ونادانى بصر بصيرتنى اسـتيعاب ايلمش اولنلرك ظن واهيلرى وجهله دولتك خلقدن آزپاره المسيله وياخود هيچ برشى المامسـيله حاصل اوله‌ميوب بلكه اهالينك دولتـه ويرديكى ويركويى سـهولتله وكندولرينه بركونه اغيرلق اولميه‌جق تقريب وصورت ايله تاديه ايتملرينك يولنى بولمق والنان شى لقمهٔ دهان طمع وآز مأمورين اولميه‌رق هرآقچه‌سى ملك وتبعه‌نك صحيحاً مستفيد اوله‌جغى يرلره صرف اولنمق ايله اولور . برترلايه نقدر زياده تخم اكيله بيلور ايسـه محصولى اوقدر زياده اوله‌جغى امور معلومه‌دندر . ايشـته ملك دخى عينيله بونك كبيدر . تسـهيل نقل محصولات ايچون منتظم يوللر ومعاملات ومفاوضاتده هركسـه امنيت بخش اوله‌جق قوانين ونظاملر ياپيله‌رق تجارت وحرف وزراعتك توسـيع وترويجنه ليل ونهار دقت اولنمليدر . وبوماده‌لره وسعت كلدكجه تبعه‌نك يسـار وثروتى متزايد وبنابرين

دولتك وارداتی دخی متکاثر ومتوافر اولور . وواردات چوغالدقجه دولت استحکاماتنی اتمامه وعسکرینی تربیه وتوفیره کسب اقتدار ایدر . الحاصل لدی الایجاب چفتجی وچوبان مقوله‌سی برطاقم آدملری طوپلامغله قوت حاصل اوله‌میوب دولتلرك شوکت وبقاسی منتظم ومرتب اردولره وبودخی پك چوق مصرفلره وبو مصرفلرك تسویه‌سی دخی بروجه مشروح ملكك واهالینك انتظام ومعموریتنه منوطدر . دولتجه پك آشوری اعتنا اولنه‌جق ماده‌لرك بری دخی معاملات اجنبیه اولوب وکلای دولت اولبابده دخی افراط وتفریطدن مجانبت ایلملیدر . یعنی نه اظهار عظمت وبرودت بیهوده ایله دول سائره‌یی قیرملی ونه ده لزومندن زیاده تملق وتکاپو ایدرك ناموس واستقلال دولتی پایمال ایتمك وادیلرینه کیتملی بلکه دائما ممکن مرتبه وشان استقلاله طوقنمیه‌جق درجه جمله‌سیله حسن معامله‌دن خالی اولمامغله برابر هر دولتك منافع مخصوصه‌سی واصول پولتیقه‌سی نه مرکزده ایسه آنکله ایشنی ومعامله‌سنی اواصوله نظرله قوللانه‌رق منافع وپولتیقه‌سی بری طرفك منافع وپولتیقه‌سنه توافق ایدن دولتلرله حقیقةً متفق اولملیدر . زیرا زمانمزده بر دولتك نه مرتبه‌لرده مکنت وقدرتی اولسه یالکز برایش کوره‌مدیکی ومتفقه محتاج اولدیغی بالتجربه معلوم اولان حالاتدندر . واشبو قریم ماده‌سنده قترینه‌نك اول امرده اوستریا ایمپراطورینی اله الغه وسائر اوروپا دولتلرینی دخی اغفال ایتمکه چالشمسیله مرامنه واصل اولمش اولمسی وبزم بوشیلردن غفلتمز واوروپانك پولتیقه‌سنه کسب وقوف ایدرك روسیه‌لونك اغفال ایتمش اولدیغی دولتلری ایقاظه عدم غیرتمزدن بونجه مضرتلر کورلمسی دخی بومدعایه دلیلدر . ایمدی دولت علیه‌نك اولزمانك حکمنجه کرك ترتیبات عسکریه‌سی وکرك نظامات ملکیه ومعاملات خارجیه‌سی بالاده بیان اولنان قواعدك هیچ برینه موافق اولمیوب هرشیده غفلت تامه ونقصانی وتفرقهٔ کامله درکار اولدیغی وروسیه‌لونك تدارکات کلیهٔ حربیه‌سنه قارشو اتخاذ اولنان تدابیر انجق براوزی سرعسکری نصبنه منحصر بولندیغی حالده رئیس خیری افندینك روسیه ایلچیسیله واقع اولان مکالماتی صرف عبثه اشتغال قبیلندن اولدیغنده شبهه یوقدر . بزم بو تدارکسزلك وتدبیرسزلکمزه مقابلةً روسیه ایمپراطوریچه‌سی بوقضیه‌یی شوقدر سنه‌دنبرو ملاحظه ودرپیش ومقدمات ووسائلنی مطالعه وتفتیش ایدوب اقدمجه بسط وبیان اولندیغی وجهله بومطالعه اوزره نمچه ایمپراطوریله عقد پیوند اتفاق ایتدیکی زماندنبرو تدارکات حربیه‌سنی اکمال وایفایه ایجابی وجهله اعتنا ایتدکدن بشقه روابط دولیه‌جه دخی بوخصوصده

لازم کلان تدابیره تشبث ایتمشدر . حتی قریم منازعه‌سندن طولایی دولت علیه طرفندن حرب اماره‌سی کورلمامشیکن قترینه عاقبة الامر دولت علیه ایله برسفر آچمق نیتنده اولوب انجق سفرك تحقق تقدیرنده روسیه عساکرینك مسافهٔ بعیده‌ده مشغولیتلرینی اسوج دولتی فرصت اتخاذ ایدرك اخذ انتقامه قیام ایتمسی محتملاتدن اولمغله بوراسنی دخی مطالعه ایدرك بالدفعات اسوجلو ایله کیزلوجه عقد رشتهٔ اتفاق ایتمکه چالیشوب نهایت بو اثناده اکا دخی دسترس اولمشدر . شویله‌که : رأس حدودده تخصیص ایتدیکی برمحلده اسوج قرالی ایله ملاقاته طالبه اولوب اسوج قرالی اکرچه اول امرده النده‌کی اغری‌یی بهانه وتمارض ایدرك ملاقاتدن امتناع صورتنی کوسترمش ایسه‌ده قترینه بونکله فارغ ومندفع اولمیوب کندوسی کله‌مدیکی حالده بن استوقولم شهرینه واروب کوروشورم دیو اصرار ایتمکله ناچار اسوج قرالی دخی رضایه مجبور اولوب ذکر اولنان محل موعودده ملاقات ایتدکلرنده روسیه‌لو ایله دولت علیه بیننده اعلانی متحقق اولان سفرده اسوجلو بیطرف اولمق وسفرك ختامنده اسوجلونك دانیمارقه دولتنه تابع اولان نوروجیا قطعه‌سنی ضبط ایتمسی خصوصنده روسیه دولتی طرفندن اعانه اولنمق صورتلری بینلرنده خفیهً مقاوله وتصمیم اولندقدن صکره اسوج قرالنك محل ملاقاته ورودیله واقع اولان یول مصرفنی بهانه ایدرك کندوسنه قترینه طرفندن ایکیوز بیك روبله اهدا وحقنده مراسم احترامیه بالغاً مابلغ ایفا قلنمشدر . وچونکه اوروپانك بوندن اقدم بیان اولندیغی وجهله واقع اولان حال اختلالی قترینه‌نك اجرای سوء نیتنه مساعد اولوب همان اسوج خصوصی کندویه موجب اندیشه ایدی . بوصورتله اول غائله‌یی دخی برطرف ایلدی . والحاصل مادی ومعنوی بالجمله وسائل ومقدماتنی درپیش ومطالعه ایتدکدن صکره قریم مباحثه‌سنه باشلامشدر . دولت علیه ایسه هنوز بوندن صکره ترتیب مقدمات وایفای تدارکات ایده‌جکی جهتله مجلس مکالمه‌ده خیری افندی هرنقدر قانون مناظره‌جه دعواسنی اثبات وخصمنی اسکات ایتمش ایسه‌ده انجام کار دعوایی روسیه‌لو قزانمش اولدیغی وقایع آتیه‌دن معلوم وآشکار اولور .

* قریم مسئله‌سی اوزرینه روسیه ونمچه ایلچیلرینك مواد ثلثه‌یی *
* حاوی تقریر ویردکاری *

بالاده بیان اولندیغی وجهله قریم ماده‌سنه دائر اقدمجه روسیه‌لویه برقطعه تقریر

اعطا اولنەرق جوابنە انتظار اولنمقدە ایدی . روسیەلو ایسە بروجە مشروح
انواع لطائف الحیل اعمالیلە حقیقةً کندوسی احداث ایتمش اولدیغی اختلالی بهانە
ایدرك عسکرینی قریم درونە ادخال وتدارکات سفریەسنی اکمال ایتدکدن صکرە
چونکە دولت علیە علیهنە نمچە دولتیلە دخی عقد اتفاق ایتمش اولدیغندن ایکیسنك
دخی درسعادتدە مقیم ایلچیلری مواد ثلثەیی یعنی مأکولات ومهمات وسفائن
وحاصلات سائرەنك دولت علیە ممالکندن نقل وامرار اولنملرینە بعد ازین موانع
ایراد اولنمیوب تجارت سفائننك سربستیت اوزرە سیر ایتملرینە دائر نظامات تنظیم
اولنمق ودولت علیە طرفندن من بعد خفیةً وعلانیةً امورتاتارە مداخلە اولنمامق
وافلاق و بغدان مملکتلری حقندە قینارجە مصالحەسی مقتضاسی اوزرە معاملە
اولنوب بوبابدە هردرلو مبهماتی برطرف ایتمك ایچون بعد ازین ویرەجکلری
جزیەیە وتکالیف محدثەنك رفعنە دائر مذاکرەیە ابتدار قلنمق مادەلرینی
متضمن باب عالییە برر قطعە تقریر ویردیلرکە صورت ترجمەلری ذیلدە (۱۸)
رقمیلە تحریر اولنور .

* وقایع سنە ۱۱۹۷ *

روسیە ونمچە ایلچیلرینك بالادە مذکور اولان تقریرلرندن بو ایکی دولت بیننده
برمدتدنبرو مشهود اولان آثار اتحاد واتفاق دولت علیە علیهنە اولدیغی معلوم
وطلب جوابدە اصرارلرندن مأمولرینك خلافی ادنی بروضع وحرکت مشاهدە
ایتدکاری کبی نقض عهدە ایدەجکلری امر مجزوم اولمقدن ناشی تقریرلرینە
نە صورتلە جواب یازلمق لازم کلەجکنی تذکر ومطالعە ضمننده محرمك سکزنجی
جمعە کونی عقد اولنان مجلس مشورتدە مذکور تقریرلری وبو ایکی دولتك
دولت علیە علیهندە اولەرق واقع اولان اتفاقلرینە وسائر نیات فاسدەلرینە دائر
اطرافدن النان حوادث کاغدلری قرائت وتأمل اولندقدنصکرە حضار مجلس جملةً
کلامە مباشرت ایدوب روسیە ایلە نمچەنك اتحاد واتفاقلری مادەسی تحقق ایتدی.
وشمدییە قدر مجلس مکالمەلردە بونجە ادلهٔ قطعیە واجوبهٔ مسکتە ایراد اولنوب
حق دولت علیەنك یدندە ایدوکی میداندە ایکن غلبهٔ استدراجیەلرینە اغترار ایلە
عدم قبولدە عناد واصرار ایلدکلری مواد معلومەدن اولوب بوکرە دخی اعطای
جوابدە تردد معاملەسی اولنەجق اولورسە ایکیسی بردن نقض عهد ایلە ممالك
اسلامیەیە تعرض وتعدی ایتدکدن بشقە نقض عهد نقیصەسنی دخی دولت علیەیە
عزو واسناد ایدەجکلرندە شبهە یوقدر. وایکیسنك دخی تدارکات حربیەلری مکمل

ومهيا اولوب بزم ايسه هنوز سرحدلريمز عساكر وذخائردن خاليدر. بوقدريجه تقريرلرينه دولت عليه عهدنامه‌لرده مسطور ومضبوط اولان ماده‌لرده ممانعت كوسترميوب شكايت اولنان خصوصلرى دخى شرائط عهوده تطبيق ايله تنظيمده تردد ايتمز يوللو جواب ويرمكدن بشقه چاره يوقدر . فقط بو وجهله جواب ويرلدكدنصكره برطرفدن عقد مجالس مشاوره‌يه مباشرت و برطرفدن دخى دقيقهٔ واحده فوت وامرار اولنمقسزين تداركات سفريه‌يه صرف مقدرت اولنمايدر . بوبليه برحسن صورتله مندفع اولدى نه اعلا اولمديغى صورتده بو آرالقده تدارك اولنه‌بيله‌جك قوت ايله متوكلاً على الله مدافعه‌يه قيام اولنور ديو ختم كلام ايلديلر .

مجلسك قرار مذاكراتى خاكپاى شاهانه‌يه عرض واستيذان اولندقدنصكره روسيه ونمچه ايلچيلرينك تقريرلرينه جواباً وجه مشروح اوزره طرف دولت عليه‌دن بر قطعه تقرير اعطا اولنمشدركه صورتى زيرده (١٩) رقميله علاوه اولنور .

ذكر اولنان مواد ثلثه ايله اوغراشلديغى اثناده روسيه‌لو قينارجه معاهده سنه استناداً ديكر بعض مواد ايله دخى دولتعليه‌يى تضييقده اصلا مسامحه ايتمزدى . حتى مجلس مذكور مذاكراتندن برى دخى جزائر بحر سفيد قونسولسلغى ماده‌سيدركه قينارجه عهدنامه‌سنده روسيه دولتى طرفندن مناسب كوريله‌جك عامهٔ مواقعده قونسولوسلرينك وقونسلوس وكيللرينك تعيننه دولت عليه‌مز جانبندن رخصت ويريلوب دوست اولان سائر دولك قونسلوسلرى اعتبار اولندقلرى كبى معتبر طوتيله‌لر ديو تصريح اولنمش اولديغى سند اتخاذ ايدرك روسيه ايلچيسى بو اثناده برقطعه تقرير ويروب مضموننده دولتى طرفندن آق دكز آطه‌لرينه آمدشد ايدن روسيه تجار كميلرينك امورلرينى رؤيت ضمننده مكنوز جزيره‌سنده اقامت ايتمك واستديكى سائر آطه‌لره كاوب كيتمك شرطيله جوانى نام روسيه‌لو عموم قونسلوسى نصب اولنمش اولديغندن افلاق وبغدان وبوجاق قونسلوسنه ويرلديكى كبى بوكا دخى برقطعه قونسلوسلق براتى اعطا اولنمسنى استدعا ايلدى . مكنوزجزيره‌سى ايسه حاكم وضابطدن خالى اولمغله قونسلوسكز دول سائره قونسلوسلرينك اوتورديغى حاكم وضابطى اولان معمور وجسيم آطه‌لرك برنده اوتورسون ديو رئيس الكتاب محمد خيرى افندى طرفندن روسيه ايلچيسنه ترجمانى واسطه‌سيله خبر كوندرلدكده بروجهله قانع وراضى اولميوب بنم دولتم شروط عهدنامه موجبنجه مكنوزى مناسب كورمش يا بووجهله برات ويريلور وياخود قونسلوسى دولتمه اعاده ايدرم ديمش اولديغنه وبونلرك مكنوزكبى اهل اسلامدن خالى برآطه‌يه قونسلوس

(تعيين)

تعیین ایتملری نه نیته مبنی ایدیکی معلوم وآشکار اولوب انجق مساعده‌سی مشکل اولدیغی مثللو ذکر اولنان عهد نامه فقره‌سنه وروش حاله نظراً ردی دخی دشوار ایدیکنه بناءً کیفیت قپودان دریا حسن پاشایه افاده اولنه‌رق بوبابده ملحوظ اولان محاذیرك اندفاعی چاره‌سنی ملاحظه واشعار ایتمسی طرف صدارتدن کندویه تنبیه وارادە اولنمغله قپودان پاشا لدی الملاحظه تحریر وارسال ایتدیکی تقریرنده مکنوز آطه‌سی ایکیوز رعایا خانه‌سندن عبارت قلعه وضابط وحاکمسز بر جزیره اولوب رعایاسی کمیجیلك وتجارت ایله مشغول اولدقلری اجلدن ایچنده عجزهٔ نسواندن غیری کمسنه یوقدر . وبونده مسقو قونسلوسنك اقامتنده درکار اولان درلو درلو محاذیردن فضله جزائر غرب اوجاقلری مسقولونك دشمنلری اولملریله بر ایکی سفینه دونادوب بر کیجه علی الغفله قونسلوسی اخذ واسیر ایدرلر . صکره مسقولو بونی دولت علیه‌یه عزو ایدر . بوعذر ایلچی‌یه بیان اولنسون دکلدیکی تقدیرده صکره اوجاقلودن بویله وضع نابجا صدورنده دولت علیه‌یه تحمیل اولنمامسنی مشعر یدندن برسند آلنسون دیو افاده وانها ایلدیکندن رئیس افندی تکرار روسیه ترجمانی جلب واحضار ایله بوعذری بیان ایدوب قبول ایتمدکلری حالده صکره دولت علیه‌یه بهانه بولنمامق اوزره برسند مطلوب ایدوکی افاده‌سیله ایلچیسنه کوندردی . ترجمان ینه عودت ایدوب بز جزیرهٔ مزبوره‌ده قونسلوس اقامتنی شرط عهدنامه اوزره استرز . قونسلوس وتجارمزك ممالك محروسه‌ده حمایه‌لری دولت علیه‌نك واجبهٔ ذمت عدالتیدر . ملك محروس پادشاهیده بوقدر دولك قونسلوسلری واردر . اوجاقلودن ضرر اصابت ایدر ایسه مانع دکلدر مفهومنده قنغی دولت سند ویرمشدرکه بزدخی ویره‌لم . وعهدنامه‌لرده بویله صدد یوقدر . یارین ویاخود فرداسی کون آق دکزه کیده جك سفینه مزواردر . قونسلوس آنکله کیده‌جکدر . مطلوبمز اولان برات ویرلدی نه اعلا ویرلمدیکی صورتده قطعیجه اولمز جوابی ویرلسون کلامنی ایلچی طرفندن ابلاغ وایراد ایلدی . روسیه ایلچیسنك اقدمجه نمچه‌ایلچیسیله بالاتفاق ویردیکی تقریرده افلاق وبغدان قونسلوسی قضیه‌سنی خلاف عهد اوله‌رق دولت علیه حقنده برمادهٔ مخصوصه شکلنه قویمش ایدی . شمدی بوقونسلوس خصوصنده تردد صورتی کوسترلدیکی حالده تمامجه بونی نقض عهده سررشته اتخاذ ایده‌جکی وبلکه بوماده‌یی میدانه قویملری دخی اعلان حربه بربهانه ارامق نیتنه مبنی ایدوکی احتمالیله بو بابده مشورت مقتضیات حالدن اولمغین بالاده مذکور مواد ثلثه‌نك قبول وعدم قبولی ایچون عقداولنان مجلس مذکورده

اشبو قونسلوساق ماده‌سی دخی درمیان اولنوب بوکا دائر دردست اولان اوراق ایله قپودان پاشانك تقریری وعهدنامه‌نك بوکا دائر اولان بندی قرائت اولندقده عهدنامه‌یه نظراً استدکلری برات ویرلمسه بونی نقض عهده وسیله اتخاذ ایدرلر . و بوآرالقده قونسلوساق نزاعنی چیقارملری دخی بومرامه مبنیدر . وهر حالده نقض عهدی دولت علیه‌یه اسناد ایتدیرممکه سعی اولنمق الزمدر . همان بونده دخی مخالفت اولنمیوب آق دکز جزیره‌لرینه قضات ونواب واهل اسلامدن معتمد و یوده‌لر وضابطلر ونفرات تعیینی ایله محافظه‌لرینك علاجنه باقلملیدر دیو قرار ویرلدی . اقدمجه شیخ الاسلام وقپودان پاشا وصدور کرام حضور همایونه داخل اولدقلرنده بوماده تذکر اولنمش اولوب بوکره رجال شورانك خلاصهٔ مذاکراتی دخی خاکپای شاهانه‌یه عرض اولنمغله صادر اولان خط همایون موجبنجه ذکر اولنان قونسلوسلق براتی اعطا اولنمشدر .

* عزل ونصب *

سلحدار شهریاری اسماعیل بکك مغایر طبع همایون بعض اوضاعی واقع اولمغین محرم الحرامك دردنجی کونی خانه‌سنده اقامته مأمور اوله‌رق یرینه چوقدار شهریاری اولان محمداغا سلحدار وآنك یرینه شیرین حسین‌اغا چوقدار اولدی . خزینه کتخداسی محمد اغا دخی توجیهاتده ضبط ایلمك اوزره باش محاسبه‌جی نصب اولنمغله خزینه کتخدالغی دخی سرکاتبی اسماعیل افندی‌یه ورکابدارلق امین اغایه احسان بیورلدی .

* ودین محافظی علی پاشانك وفاتی *

محرمك یکرمی دردنجی کونی ودین محافظی چتالجه‌لی علی پاشانك وفاتی خبری کلمشدر . متوفای مشار الیه روسیه سفرلری اثناسنده محسن زاده محمد پاشانك موره سرعسکرلکنده اول حوالیده واقع اولان محاربه‌لرده اظهار جلادت ایتمکله محمد پاشا صدر اعظم وسردار اکرم اولدقده آنی دخی بیك باشیلقله اردوی همایونه مأمور ایتمشیدی . وفی‌الاصل درجهٔ استعدادی کندوسنك معلومی اولدیغندن دفعةً عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه ایله بالیه محافظه‌سنه مأمور وچوق کچمدن موره محصللغیله مسرور ایلدی . وموره حوالیسی خسار واستیلا کورمش یرلر اولدیغندن اردوی همایونده ایکن اهالیسنه رفق وملایمتله معامله ایتمسنی تنبیه

(ایلمش)

ایلمش وعلی پاشا ایسه موره جانبنه واصل اولدیغی کبی مظالم وتعدیاته باشلایوب بیاغی حجاج ظالمه ثانی اولمش ایدی . صکره روم ایلی واناطولی جانبلرنده ایالات والویه منصبلرینی دور ایله واردیغی یرلرده ظلم ایدرك نهایت حلب والیسی ایکن فوق‌العاده بعض مظالم وتعدیاتی استماع اولندیغندن اعدام وازاله‌سی خصوصنه فرمان قضا جریان صادر اولمشیکن بعض شفعا توسطیله قتلدن خلاص اوله‌رق فقط رفع وزارتیله اکتفا اولندی . بعده تکرار وزارتی ابقا اولنوب برمدت مرورنده ینه مقتضای جبلیتی اولان ظلم وغدره مبادرت ایتمکله ردوس جزیره‌سنه نفی اولنه‌رق برچوق سنه‌دن زیاده منفیاً اوراده اقامت ایلدکدنصکره البته بوکره تربیه اولوب طبیعت سابقه‌سندن واز کچمشدر امیدیله ینه وزارتی ابقا اولنه‌رق اوزی والیسی نصب اولندی . بعده دوبریجه اشقیاسنی تفتیشه مأمور اولوب آندن ودین محافظی اولدی وچوق کچمکسزین اولدی (تجاوزالله عن سیئاته) اکثر ایامده صائم وصلاة تهجد اعتیادیله کیجه‌لر قائم اولوب مشایخ کرامه دائما اعتبار وحرمت وهر برندن بشقه بشقه اوراد واذکار اخذ وتلقیسنه رغبت ایتمکله کسب شهرت ایتمشیکن ظلم واعتسافی عالمگیر ووالی اولدیغی مملکتلرده غنی اولنلر فقیر وقتل نفس ماده‌سی عندنده ذره‌دن حقیر اولمغله بر برینه اویمز محیر عقول وضع وحرکتلری اولوب

* بیت *

باطل همیشه‌باطل وبیهوده در ولی * مشکل بودرکه صورت حقدن ظهورایده

مفهومنه ماصدق ایدی دیو انوری تاریخنده بووجهله مفصل ومسطوردر . (العهدة علی الراوی) بووقتلرده سرحدلرك محافظدن خلوی جائز اولمدیغندن علی پاشانك بروجه بالا وفاتی خبری آلندیغی کبی وزرادن برینك ودین محافظی نصب اولنمسی صدر اعظم طرفندن عرض وتلخیص اولندی . مگر بومنصب کندوسی ایچون منحل ودیوان قدردن کندو عهده‌سنه محول ایمش‌که توجیهی ایرته‌یه تأخیر اولنسون دیو طرف پادشاهیدن کندویه امر کلدی . وفرداسی تبدیل صدارت وقوع بولدی .

* عزل صدر اعظم یکن محمد پاشا وصدارت خلیل حمید پاشا *

برمدتدنبرو وقت وحالك نزاکتنه بناءً سلطان عبدالحمید خان حضرتلری مدیر وادارهٔ امور حاضره‌یه مقتدر برینی بولمق امنیه‌سیله برخیلی صدر اعظملر عزل

ونصب ایدوب یکن محمد پاشا فی‌الاصل بروزیر نامدار اولدیغندن خطوب جسیمهٔ صدارت عهده‌سندن کلور ظنیله اقدمجه صدر اعظم نصب اولنمشیدی . حالبوکه مقام صدارته کله‌لیدنبرو بروفق دلخواه عالی برایشه موفق اوله‌مدقدن بشقه انوری افندینك تحریرینه کوره غایت کیندار برذات اولوب وقتیله ادنی مرتبه کوجنمش اولدیغی کیمسه‌لردن حق وناحق یره اخذ انتقام سوداسنه دوشه‌رك برچوق امکداران دولت علیه‌یی دلکیر ایتمشدر . حالبوکه بومثللو نائل جاه واقبال اولنلره کوره مغبر اولدقلری ناسك حقنده (العفو زکاة الظفر) مؤداسنه رعایتله لطف والتفات یوزندن معامله ایتمك لازمه‌دن ایدوکی مسلماتدندر . بوندن بشقه مزاحه مائل اولمسی حسبیله زماننده بعض اسافل یوز بولوب بالا پروازلق سوداسنه دوشدیلر . بناءً علیه عزلی لازم کله‌رك محرمك یکرمی بشنجی کونی عزل ایله یرینه اعاظم رجال دولت علیه‌دن کتخدای صدر عالی خلیل حمید افندی صدر اعظم نصب اولندی . بوکا دائر صادر اولان خط همایونك صورتی زیرده (۲۰) رقمیله ایراد اولنور .

کتخدالق دخی شق اول دفترداری السید الحاج مصطفی افندی عهده‌سنه توجیه ودفترداراق امور دفتریه‌ده مهارت ایله شهرتشعار اولان ذمت خلیفه‌سی وکیلی فیضی افندی‌یه احسان بیورلدی وصدر سابق محمد پاشا ودین والیسی تعیین قلندی .

* وقوعات شتی *

محرم الحرامك التنجی کونی صلب پاك شهریاریدن بردختر بلند اختر دنیایه‌کلوب فاطمه سلطان تسمیه اولندی .

صدر جدید مقام صدارته کلدیکی کبی درحال صدر اسبق سلحدار محمد پاشانك وزارتنی ابقا ایتدیرمکله عهده‌سنه نیکده سنجاغی علاوه‌سیله قاش محافظلغی توجیه اولندی . لکن قاش محافظه‌سنه کیتمکدن اعتذار واستعفا ایتمکله مؤخراً عهده‌سنه رسمو سنجاغی بالتوجیه قاش محافظه‌سی دخی یدی سکز سنه اقدم وزارتی رفع اولنمش اولان اسپناقجی مصطفی پاشانك کتخداسی خلیل پاشایه ابقای وزارتیله توجیه اولنوب برقاچ کون صکره چورم سنجاغی دخی علاوهٔ مأموریتی قلنمشدر . وکذا صدر اسبق محمد پاشانك وزارتی ابقا اولنه‌رق عهده‌سنه بلغراد محافظلغی توجیه بیورلدی .

صفرك ایکیسنده خنکار قپوجیلر کتخداسی اولان صدر سابق یکن محمد پاشازاده

یوسف بك عزل اولنوب یرینه محسن زاده دامادی عبدالله زاده سعید بك نصب اولندی . فرداسی چاوشباشی عبدالباقی اغا عزل اولنوب مسوری قلعه‌سی تعمیرینه مأمور اولدی . ویرینه یکیچری قشله‌لری بناسیله مشغول اولان جبه‌جی باشی سابق سلیمان اغا چاوشباشی تعیین قلندی .

مقدما روسیه سفرلری اثناسنده بش التی ییل مقداری اوزی محافظه سنده اثبات وجود ایتمش اولان حلب والیسی خزینه‌دار علی پاشا عهده‌سنه آیدین سنجاغی الحاقیله اوزی محافظلغی توجیه اولنوب حلب ایالتی دخی قرمان والیسی مصطفی پاشایه وقرمان ایالتی چوروم متصرفی وزیر مقداد پاشایه توجیه اولندی .

یاش یمش کمرکجیسی دیمکله مشهور اولان سابقا صره امینی حاجی خلیل اغا اسکیدنبرو عادتی اولدیغی اوزره نیکبولی خراجنی التزام ایدرك ارنود طائفه‌سندن برغداری محصل نصب ایدوب مرقوم دخی رعایایه درلو غدر وظلملر ایتمکده اولدیغندن کیفیت مسموع صدر عالی اولدقده محصل مرقومی تبدیل ایتمسی ایچون خلیل اغایه بالدفعات تنبیه ایتمشیکن کاه فرمان افندمك دیه‌رك وکاه افندم افترادر دیو صدر اعظمی اغفال ایدرك محصلنك ظلم وغدر ایتمسنه معین اولدیغی تحقق ایتمکله ایکیسی دخی عبرةً للسائرین قتل واعدام اولندیلر .

ربیع الاولك یکرمی اوچنجی کونی شق ثانی دفترداری خیرالله افندی وفات ایتمکله یرینه باش محاسبه‌جی اولان کسریه‌لی زاده بکر بك نصب اولندی . باش محاسبه جیلك دخی مکرراً چاوشباشیلق ایله مشهور اولان احمد نظیف افندی یه احسان بیورلدی .

برقاچ سنه دنبرو اعیان علما ایچنده وقوع بولان کثرت وفیات حسبیله صدور کرامه قلت کلدیکندن اناطولی پایه لولرندن بعضیلرینه روم ایلی پایه‌سی واستانبول پایه لوندن بعضیلرینه اناطولی پایه سی احسان وعنایت بیورلمشدر .

* بعض تدابیر سفریه *

خلیل حمید پاشا فطین واهل دانش ودقایق امور ملکیه‌یه وقوف تام کسب ایلمش برذات اولوب انجق صدارتی غایت تنك ونازك بروقته تصادف ایتمشدر . شویله‌که : داخلی وخارجی بك چوق مشکلات میدانده ایکن کوندن کونه فنالشمقده اولان قریم غائله‌سی جمله سنی اونوتدیرمشیدی . بناء علیه اول امرده بونك چاره سنی تحری وتفتیش واکرچه دولت علیه سفر ایقاعندن مجتنب ایسه ده روسیه‌لونك

اطوارینه نظراً نقض عهدی موجب حرکتلره ابتدار ایده جك کبی کوروندیکندن بو صورتده باب محاربه کشاد اولنمق لازم کلورسه نه‌یاپلمق ونه طرفدن هجوم اولنمق ایجاب ایدر ومادۀ نزاع اولان قریمك استخلاصی نوجهله قابل اولور مطالعه‌سنی درپیش ایدرك اول حوالی احوالنه وقوف تامی اولان جانیکلی حاجی علی پاشادن استعلام حال ایتمکله اوائل صفرده علی پاشا تقدیم ایتمش اولدیغی جوابنامه‌سنده بووجهله اطلاق عنان بیان ایلمشدرکه : قریمك استخلاصی‌اراده بیورلدیغی تقدیرجه اولا کلیتلو دونمای همایون ایله یکی قلعه بوغازی طوتیلوب ازاق دکزندن قره دکزه روسیه دونماسنك مروری کلیاً منع اولنمق لازمکلور. زیرا بوراسی سد وبند اولنمدیغی تقدیرجه قریمك بر طرفنه یناشیلوبده‌قره‌یه عسکر چیقاریلورسه ورادن روسیه دونماسی کلوب وسفائنمزی احراق ایدوبده بزی حصر وتضییق ایدر واهمه‌سی عساکره موجب انهزام اولمقدن خوف اولنور . اما بوغاز مذکور طوتیلوبده کرش قلعه‌سی ضبط وتسخیر وطمان یقه‌سنه عسکر امراریله محافظه‌سنه اهتمام اولندیغی صورتده روسیه‌لونك بحرازاقدن بحر سیاهه ایکی کورکلی برقایغی بیله مرور ایده‌مز بوصورتده قریمك هرطرفنه یناشیلوب قره‌یه عسکر چیقارلمق قابل اولور . ثانیاً اوزی بوغازینی سد وبند وقلبرون بلنقه‌سنی ضبط ایلمك لازم کلوب بو صورتده کوزلوه ایله قلبرون اره‌سنده کی قریم اسکله‌لرینه عسکر امراری آسان اولدقدن بشقه بوطریقله براً دخی اور قلعه‌سی طرفنه هجوم اولنه بیلور . اشته بو ایکی بوغازلر بر منوال مشروح سد وبند اولندیغی تقدیرجه سفائن اسلامیه ایچون قره دکزده امنیت کامله حاصله اوله‌رق صغیر وکبیر سفائن ایله قریمك هر طرفنه عساکر ومهمات امرار واخراجی قابل اولوب بوصورتده اناطولی جانبندن‌نقل وامرار اولنه‌جق عساکر هواسنه کوره آولیته ویاقلاوه وبالطه طرفلرینه چیقارسه براً سبکبارجه بغچه سرایه واکر کوزلوه حوالیسنه چیقار ایسه آقمسجد وقره صو طرفلرینه واکر کفه‌یه چیقارلر ایسه کذلك قره صو وآکا سمت اولان محللره حرکت ایده بیلورلر. وقریم اهالیسی بویله هر طرفدن براً وبحراً قوتلو هجوم اولندیغنی کوردکلرنده آنلره دخی قوت قاب کله‌رك طرف طرف واران عساکره لحوق ومتابعت ایدرلر . بووجهله قریمك استخلاصی مأمول اولدقدن بشقه روسیه‌لولر بویله براً وبحراً هجمات قویه‌یه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌جقلرینی درك ایله بلا محاربه قریمی ترك ایتملری دخی ملاحظه‌دن بعیددکلدر . افندم بوتدابیر اکرچه ظاهراً مغلطه‌لو وصعوبتلو کورینور . انجق بویله قوت کلیه ایله یاپیشیلمیوبده

وادیٔ خوش آمدی یه سلوك ایله آسان صورتی عرض وارائه واول وجهله حرکت اولنه جق اولورسه ظن غالب عاجزانه مه کوره برنتیجهٔ نافعه یی مفید اولمیه جغندن بشقه معاذالله تعالی واران عسکرك منهزماً عودتنه باعث وشان دولتعلیه یه شأن ونقیصه یی مورث برحال وخامت مآلك وقوعندن خوف ایدرم. علی پاشانك بوتدبیری اکرچه اول وقتك حالنه کوره فنا مطالعه دکلدر . لکن بو ایکی بوغازك ضبطی درجهٔ کفایه ده ضابطه لو ورابطه لو عسکره وکلیتلو انجه دونمایه موقوف اولدیغی حالده بونلر موجود ومهیا اولمدقدن بشقه پك قولایلقله تدارکنه دخی وقت ونقد مساعد اولمیوب رسیه لونك ایسه کافهٔ تدارکات سفریه سی مکمل ومهیا اولدقدن بشقه کلیتلو انجه دونماسی وار ایدی . قالدیکه اولوقت نمچه لو دخی قترینه ایله اولان اتفاقی حسبیله سفرده مشارك اوله جغندن سفر آچیلدقده نمچه طرفنه باشلوجه براردو سوق اولنمق لازمکلوب بوصورتده دولت علیه نك قوهٔ باقیه سی انجق طونه سواحلنی محافظه ایده بیله جکنه نظراً حرکت تجاوزیه یه ابتدار اولنه میه جغندن نمچه لویه مقابل اوروپا دولتلرندن بریله اتفاق اولندقدنصکره روسیه اوزرینه اغیرجه وقوتلوجه یوکلنیلوبده قریمك استخلاصی خصوصنه مباشرت اولنمق لازم کلوردی . اولوقت ایسه بومقوله تدابیر خارجیه هنوز حسابه داخل قلنمامشیدی . بناءً علیه قریمك استخلاصی قضیه سی یالکز خلیاده تصور ایله کچشدیرلمك لازم کلوب فقط روسیه لو شمدیلك قریمك ضبطیله اکتفا ایلرمی یوخسه دیکر برنیت فاسده سی وارمی اشته بو ملاحظه لر خاطر خراش وموجب تلاش اولمقدن ناشی دولت علیه وقایهٔ عهدنده ثابتقدم ایسه ده روسیه لولر شروط مصالحه یه رعایت داعیه سنده بولندقلری حالده بز طرفدن دخی بعض حرکات ناهمواره تصدی ایتمکده اولدقلرندن بومثللو حال وحرکتلرینه نظراً نهایتنده بر کونه مکر وخدعه طریقیله رکیزضمیرلری اولان افساداتی اظهاره ابتدار ایتملری ملحوظمیدر ومراملری نه کونه فهم اولنور بوخصوصده خاطریکزه لایح اولان ندر دیو بوائناده خلیل حمید پاشا طرفندن علی پاشایه بر قطعه مکتوب سامی تحریر و ارسال اولنمش اولدیغندن جوابیده علی پاشا طرفندن وارد اولان تحریراتك خلاصه سی بودرکه : روسیه لونك کاری اوته دنبرو مکر وخدعه دن عبارت اولمغله حیله سنه فریفته اولمق قطعا جائز دکلدر . قوللرینك دلالت قرائن احوال ایله ظنمه کوره قریم غائله سنی برطرف ایدرلر ایسه شاهینکرای خانی تحریك واطماع ایله بوجاق اهالیسی دخی طوائف تاتاردندر . وبالجمله طوائف تاتار بروجه سربستیت قریم خانلرینك زیردست حکومتلرنده اولمق شروط سربستیدندر

ويالى وطومبصار دخى ازقديم قريم خانلرينه مخصوصدر ديه‌رك بورالرينى خانه
استدعا ايتديروب كندولرى دخى توسط ايدرك بوخصوصده دولتعليه‌نك
مساعده‌سنى تحصيله سعى ايتمك كركدرلر . بوصورته طرف دولتعليه‌دن مساعده
بيورلديغى حالده روسيه‌لولر خانى آلت ايدرك قريم كبى بوجاغى دخى اللرينه الوب
آق صو نهرينك بروطرفلرنده وبالطه وطومبصار حواليلرنده قلعه‌لر احداثيله
بعده بغدانك اخلال وافسادينه مباشرت ايدرلر . بعد زمان بوحركتلرى مغاير
شروطدر ديو محاربه‌يه تصدى اولنورسه چونكه بوحالده اوزى وبندر وخوتين
ايچروده قالمش اوله جغندن ارتق بوسرحدلردن فائده اولمز . برطرفدن دخى
ابازه وچراكسه قبائلى تأديب اولندقجه قريم بروجهله اختلالدن خلاص بولمز
ديو بونلرك تأديبلرينى خفياً خانه استدعا ايتديروب كندولرى دخى بونلرك
تأديبلرى ميانه‌دن قيل وقالك اندفاعيله صاحك بقاسنه وسيله اولور يوللو دولتعليه‌دن
استدعا ايدرلر . بوندن غرضلرى برتقريبله ابازه وچراكسه‌يه دخى مسلط
اولمقدر . چونكه ابازه طاغلرنده رطوبتلو معدنلر اولوب روسيه‌لولر برتقريبله
آنلردن نمونه كتورده‌رك معاينه ايتمشلر . لكن ابازه خلقى غرضلرينه واقف
اوله‌رق معدنى ستر ايله فيما بعد كندو بينلرنده دخى اعمالنى يساغ ايتمش اولدقلرندن
بوداعيه روسيه‌لولرك درونلرنده جايكير اولوب قالمشدر . بوندن بشقه روسيه‌لولر
اورالرده يرلشه‌رك كورجستانى دخى كندولرينه بيعت ايتديردكدن صكره كافهٔ
اول حوالى‌يى ضبط ايدوب بوطريقله دخى دولتعليه‌يى تخديش ايتمك فكرندن
خالى اولمزلر اما دولتعليه‌نك ابازه وچراكسه قوملرندن نه منفعتى وار بونلر ايچون
روسيه‌لو ايله بوزوشوبده برطاقم غائله‌لره دوچار اولمقدن ايسه بوبابده اولان
استدعاسنه مساعده اولنمقده نه زيان وار ديو مساعده ومماشات طرفنى استصواب
ايدن اولورسه اكا بووجهله جواب ويريلوركه : كرچه شمديكى حالده سود
وزيانى نمايان دكل ايسه ده نهايتنده دولتعليه‌يه نه مضرت وروسيه‌لويه نه منفعت
اوله‌جغنه قبارطاى ماده‌سى دليل قويدر . چونكه ابازه وچراكسه قبائلندن
جانب ميرى‌يه برپاره منفعت اولميوب اهاليسى دخى فرقه فرقه وقبائل متفرقه‌دن
عبارت اولملريله ايكيسنك جوابى بربره‌كلمز وبروجهله اتحادلرى وبرفرده انقيادلرى
قابل اولمز . وقول وعهدلرنده بى ثبات برقوم اولدقلرندن كندولرندن بركونه
خدمت مامول اولنمز . لكن الكالرى دشمن النه كچه‌جك اولورسه معاذالله تعالى
قره دكز سواحلندن اصلا خير قالمز . روسيه‌لولرك كيفيت مكر ودسيسه‌لرى
تعريفدن مستغنيدر . صياد مرغانك دامه دانه دوكدكارى كبى اون بش يكرمى

سنه‌صکره ملحوظ اولان منافعك استحصالی ایچون مبالغ کلیه صرفیله صید مرامه اهتمام ایدرلر . وطریق دسیسه‌یی اعلا بیلورلر . مقدما قبار طایلرك دخی خزینهٔ دولته بر فائده‌لری اولمدیغی حالده قریم خانلریله بینلرنده منافرت وقوعنده روسیه‌لولر کویا میانه‌یه توسط صورتنده قبار طای اهالیسی بین الدولتین سربست ومستقل اولوب بر طرفدن کندولرینه مداخله اولنمامق شرطیله دفع غائله اولنمسنی روسیه‌لو استدعا وتکلیف ایدرك هرنصلسه بونی برآرالق دولت علیه‌یه قبول ایتدیروب بوصورتله قبار طایلری قریم خانلرینك زیر حکمندن وسایهٔ دولت علیه‌دن فك وتبعید ایتدکدنصکره دام حیله‌سنه دوشورمشدر . شویله‌که : ظاهراً بکلرینه انعام واکرام ایدرك الکالری ایچنه متعدد قلعه‌لر احداث وعسکر وضعیله متانت ویردکدنصکره تمامیله ضبط وتسخیر واهالیسنی کندو رعایاسی سلکنه ادخال ایلمشدر . وبوقدر منافعه اوتوز سنه ظرفنده دسترس اولمشدر . علی پاشانك بو ملاحظاتی دخی وقت وحاله موافق وروسیه‌لولرك عادت جاریه واطوار مجربه‌لرینه مطابق کورینوب هرجهتله دولت علیه‌یه کوره احتیاطلو بولنمق لازمهٔ حالدن اولمغین اولکیدن زیاده‌جه اسباب سفریه‌نك اکمالنه مباشرت اولنمغه قرار ویرلمشدر . فقط بو بابده الك اول دوشونیله‌جك ماده طونه یالیسنده سرعسکرلکه لیاقتلی بر ذاتك بولنمسی خصوصی اولوب اقدمجه بو ملاحظه‌یه مبنی آیدوسلی محمد پاشا سلستره جانبنه نقل اولنمشیدی .

بو اثناده اودخی اغیرجه خسته اولمغله اکر وفات ایلر ویاخود عمل مانده اولور ایسه درحال یرینه دیکر مناسبی ارسال اولنمق اوزره شمدیدن انتخاب اولنمسی ایجاب مصلحتدن اولدیغنه مبنی حضور صدر عالیده عقد اولنان مجلس مخصوصده کیفیت درمیان اولندقده بومقوله امور جسیمهٔ سرعسکریده استخدامه بوسنه والیسی عبدالله پاشا مستحق کورلمش ایسه‌ده بوسنه سرحدنده دخی اویله بر وزیرك بولنمسی اهم اولمقدن ناشی آنك بوسنه‌دن حرکت ایتدیرلمسی تجویز اولنمیه‌رق کوتاهیه والیسی عبدی پاشانك طونه یالیسنه نقلی تصویب اولنوب انجق اناطولی ایالتنده دخی ضبط وربطه قادر وتهدیدینی ایقاعه مقتدر بر وزیرك بولنمسی واجبات اموردن اولمغین کوتاهیه منصبی دخی سالف الذکر حاجی علی پاشا عهده‌سنه بالتوجیه طربزون وجانیك دخی کندو رأیی اوزره اوغللرینه احاله بیورلمسی تنسیب اولنمش ایسه‌ده علی پاشا مدت مدیده‌دنبرو طربزون وجانیك طرفنده کسب نفوذ ومکانت ایلمش وفی الاصل اول حوالی خاندان قدیمندن بولنمش اولمسیله دیکر محله نقل وحرکتدن محظوظ اولمدیغنه مبنی کوتاهیه‌یی قبول ایدوب ایتمیه‌جکی هنوز

معلوم اولمدیغندن اول امرده کندوسندن برکره استمزاج اولنمق لازم کلمکین بوکا دائر کندوسنه خلیل حمید پاشا طرفندن پك زیاده التفات وتلطیفاتی حاوی تحریرات کوندرلمش وجوابنده علی پاشا دخی دوه وقاطر وچادر مثللو اسباب وزارتنك نقصانندن بحث ایله برابر هرنه طرفه امر وفرمان بیوریلور ایسه سرعت امتثال ایده‌جکنی عرض وانها ایلمش ایدی . انجق قریبا آیدوسلی محمد پاشایه برؤ تام کلمش اولدیغی خبری درسعادته واصل اولمغله توجیهات ملحوظه‌نك اجراسنه حاجت قالمامشدر . فقط سفر علامتلری کوندن کونه زیاده لشمکده اولمسیله وقت حربده ایشه یارایه‌جق وزرانك تألیف وتلطیفلری مقتضای حالدن اولدیغنه مبنی خلیل حمید پاشا ینه علی پاشایی تأمین وتلطیف سیاقنده غایت بلیغانه ونوازشکارانه تحریرات ارسالندن خالی اولمامشدر . ایضاح ماده ایچون بونلردن بریسی ذیل کتابه (۲۱) رقمیله درج وتسطیر اولنور .

* بعض نظامات عصریه وتدارکات سائره *

بوندن اقدم واقع اولان روسیه سفرنده اردوی همایونك رابطه ونظامسزلغی حسبیله شمنیده محصور اولمغله ناچار قینارجه مصالحه‌سی کبی برمصالحهٔ مکروهه‌یه قرار ویریلوب برایشدر اولدی باری برزمان متارکه صورتنده دولت علیه عسکری استراحت ایلر وفمابعد خواب غفلتی وتنپرورلکی فدا ایله مهمات سفریه اکمال وایفا ونظامات عسکریه‌یه اعتنا اولنوب فی الجمله قوت واستعداد حاصل اولدقده دشمندن اخذ ثاره ابتدار اولنور ودولت علیه بوبارکران التدن خلاص بولور امیدلری مدار تسلیت ایدی . بناءً علیه عبدالحمید خان حضرتلری مقام صدارته کلان وزرای عظامی بودقیقه‌دن آکاه وخبردار ایدوب اتمام مهام سفریه‌یه دائر اصدار بیوردقلری متعدد خط همایونلر محللرنده محفوظدر لکن مقام صدارته کلنلر بوامر لازم الاعتنایه باقیوب هرکس وقتمز خوش کچسون داعیه‌لرینه دوشدیکندن اله کچمش اولان وقت فرصتی فوت ایتملری دشمنك برقاتدها شمارمسنه بادی اولدیغی معلوم پادشاهی اولدقده بالذات تنظیم وتسویهٔ اموره مجبور اوله‌رق بواثناده خیلیجه نظامات عسکریه وملکیه‌یه تشبث اولنمشدر .

شویله‌که : زیرده شرح وبیان اولنه‌جغی وجهله روسیه‌لو قریمی استیلا ایتدیکندن نظامات عسکریه‌نك تأکید وتوثیقنه ومقابله بالمثل قاعده‌سنجه نوایجاد طوپلر وایکی بیك نفردن عبارت سرعتجیان اوجاغی احداث وتنظیمنه وبعض نظامات

ملكيه‌يه همت بيورلدى . وعن اصل برمادهٔ جسيمه مذاكره سيچون باب عاليده وياخود شيخ الاسلام قپوسنده طرح انجمن مشورت اولنمق عادت كبى اولوب انجق حسب الوقت متعاقباً وعلناً واقع اوله‌جق مشورتلر ظاهر بينان عوام بيننده حدوث اراجيفه سبب اوله‌جغندن بشقه كتمى واجب اولان بعض سرائر دولتك انتشارينه وسيله اوله‌جغى جهتله فيمابعد اعيان دولت واركان سلطنت نشاط آبادده هيئت متنكره ايله حاضر اولدقارى حالده عقد مجلس مشورت ايتمارى فرمان اولندى . ودها بومثللو بعض نظاماته تشبث وابتدار قلندى .

واصف افنديننك بووقايعه دائر قلمه آلديغى تاريخك مابين همايونه تقديم ايتمش اولديغى نسخه‌سنده بسط وبيان ايلديكى مقالاتنك خلاصه‌سى ايشته بووجهله‌در . لكن خليل حميد پاشا نامنه يازديغى نسخه‌سنده بونظامات وتداركاتى خليل پاشانك مدح وثناسنه كريزكاه ايتمشدر . وكذا انورى افندى دخى بووجهله خليل حميد پاشانك مدح وثناسندن بحث ايلمشدر . انجق هركونه محسنات عصريه اولا وبالذات طرف سلطنته عائد اولوب ثانيا اجراآتنده بولنان مأمورين دخى حد وخدمتارنجه حصه‌دار مدح وستايش اوله‌كلمش اولمسيله ايكى كلامك بينى توفيق اولنه‌بيلور .

هرنه‌حال ايسه بواثناده بروجه مشروح بعض نظاماته تشبث اولندقدن بشقه روش حاله نظراً سرحدلرك تقويه واستحكامى دخى لازمه‌دن اولمغله روم‌ايلى جانبنده واقع قلعه‌لره وصوغوجق واابازه وچرا كسه طرفلرينه مقدار كافى عساكر وذخائر ومهمات سائره ارسال وادرنه وصوفيه مثللو اماكن مهمه‌ده دخى لاجل الاحتياط برخيلى ذخائر جمع وادخار اولندى . وكوتاهيه واليسى وزير عبدى پاشا قپوسى خاقيله طونه سواحلنده اقامت ومتيقظانه حركت ايتمك اوزره اسماعيل جانبنه مأمور قلندى . لكن بورالرى وقتيله تصور اولنوبده نظامات لازمه وتداركات سائره‌يه سكز سنه اقدم مباشرت اولنمق كرك ايدى . يوخسه ايش باشه وباش تلاشه دوشدكدنصكره واقع اولان تشبثاتك مفيد اولمديغى وقوعات آتيه‌دن معلوم ومستبان اولور . زيرا اعدا طرفى مهيا ومتفق بولندقلرندن بوخلالده روسيه‌لولر پيدرپى تحمل اولنمز مادەلر تكليفندن خالى اولميوب نمچه‌لو دخى باعث منازعه اوله‌جق برماده آرايوب اورته‌يه قويمق داعيه‌لرينه تشبث ايتمشيدى . حتى بوخلالده بوسنه اهاليسندن بعضيلرى برمدتدنبرو بوسنه واليلرينك عدم تقيدلرندن ناشى خلاف معاهده حدودى كچوب ممالكمزه تعرض ايده‌يورلر ديو بالدفعات نمچه ايلچيسنك وقوعبولان شكاياتنه بناءً فيمابعد بويله خلاف معاهده

حركته ابتدار اولنمامق ایچون بوسنه والیسی سلحدار عبدالله پاشایه وبالجمله قضات وضابطانه وبكلرینه خطاباً برقطعه فرمان عالی اصدار اولنوب مباشر مخصوص ایله ارسال اولندی . فرمان شریفك اولطرفه وصولنده عبدالله پاشا بالجمله بوسنه اعیان واشرافنی جمعله ارادهٔ سنیه‌یی تبلیغ ایتدی . وفیمابعد بومثللو حركات نامرضیه وقوعه كتورلمامسی خصوصنی جمله‌سنه تعهد ایتدیردی .

* سرعت طوپجیلرینك ترتیب وتنظیمی *

اقدمجه نوایجاد سرعت طوپلری تنظیمنه مباشرت اولنه‌رق طوپخانهٔ عامره اوجاغنه ضمیمه وعلاوه اولمق اوزره ایكیوز اللی نفر سرعتجی طوپجیسی ترتیب وتنظیم اولنمشیدی . بوكره نفرات مرقومه‌نك بیك یدییوز اللی نفر علاوه‌سیله ایكی بیك نفره ابلاغ اولنملری خصوصنه دائر تعلیملرینه مأمور وناظر تعیین بیورلمش اولان سابق كتخدا كاتبی مصطفی رشید افندی ایله طوپخانهٔ عامره ناظری امین اغایه خطاباً شروط وقیود عدیده‌یی حاوی برقطعه فرمان عالی صادر اولدی . واصناف عسكرك آحاد ناسدن فرق وتمیزی لازمه‌دن اولمغله باشلرینه یشیل پوسكللی اون ایكی تركدن دیكلمش بیاض چوقه‌دن تاقیه كیملری نظامه ربط اولندی . وجانب میریدن تعیین اولنان ایكی قنطار باروت ایله بك اوغلنده ویاخود كاغدخانه‌ده هفته‌ده اوچ كون سرعت تعلیمی ایدوب اوقات سائره‌ده دخی تعلیم وادمان ایله فنلرنده ملكه ومهارت كسب ایلملری فرمان بیورلدی . واسكانلری ایچون طوپخانهٔ عامره قشله‌لری جوارنده براعلا قشله بنا قلندی . بوصورتله آز وقت ظرفنده بردقیقه‌ده سكز اون دفعه طوپ آتمغه قادر خیلی معلم وماهر طوپجیلر پیدا اولمشدر . بونظاماته دائر صادر اولان مذكور فرمان عالینك حاوی اولدیغی شرائط زیرده (٢٢) رقمیله ایراد اولنور .

وسرعتجی نفراتنك كیفیت اعمال واستخدامنه دائر صدراعظم خلیل حمید پاشا برعدد رساله تألیف ایتدیروب بر صورتی طوپجی باشیلره اعطا اولنمشدر . رسالهٔ مذكوره‌نك خلاصه‌سی سرعتجی نفراتنك اعمال واستخداملری كیفیتی وسرعت طوپلرینك مهمات ولوازماتنك كمیتی وخمبره انداختی وصف جنكنده سرعت طوپلرینك وضعیتی وچونكه پیاده‌نك طوپ وتفنكی زیاده اولدیغندن پیاده اوزرینه سواری هجوم ایتدیرلمیوب وبلكه دشمن طرفندن سواری چیقار ایسه بزدن دخی چرخه‌یه سواری چیقارلمق لازم كلوب اولوقت سواری

اورطه سنده سرعت طوپلرینك بارکیرلریله بیله صورت استعمالی و کرك چرخه وکرك مترس وصف جنکنده سرعت طوپجیلرینك حرکاتی وطوپجی ضابطلرینك وسرعسکرلرك دول سائره‌ده تجربه اولندیغی وجهله فریضهٔ ذمتلری وحرکات وسکنات لازمه‌لری افاداتندن عبارتدر .

موسم بهار حلول ایتمکین جمادی الاخره‌نك بشنجی کونی قپودان دریا غازی حسن پاشا برمعتاد آق دکزده طولاشمق ایچون برقاچ قطعه سفینه تجهیز وارسال ایتدکدنصکره کاه آق دکزه وکاه قره دکزه ارسال سفائن ایله استطلاع اخبار واحوال ایتمك اوزره اورته کویده واقع عایشه سلطان ساحلسراینه نقل ایتدی. برقاچ کون صکره سلطان عبدالحمید خان حضرتلری دخی بشکطاش ساحلسرای همایونـنه نقل بیوردی .

بواثناده بحسب الاقتضا تشبث اولنان نظامات عسکریه صره‌سنده البسه نظامی دخی اجرا اولنمشدر . شویله‌که : برمدتدنبرو هرکس برېرینه باقه‌رق البسه تکلفاتنه دوشوب بیهوده مصارف کثیره‌یه کرفتار اولدقلرندن وارکان سلطنت سنیه زمرهٔ خدمه وآحاد ناسدن فرق اولنمز مرتبه‌یه کلدیکندن بوخصوصده هرکس حدنجه حرکت ایتمك تنبیهاتنی حاوی جمادی الآخره‌نك اون دردنجی کونی بر قطعه فرمان همایون اصدار بیورلدی . صورتی زیرده (٢٣) رقمیله ایراد اولنور .

بوخلالده اسماعیل سرعسکری عبدی پاشا واقکرمان ویانق قلعه محافظی اسماعیل پاشا طرفلرندن تحریرات کلوب خلاصهٔ مؤدالرنده قریمده قالان سلطانلردن متوفی ارسلان کرای خانك اوغلی غازی کرای سلطان قریمدن خروج ایله بوجاغه کلوب محل مزبورده واقع بختکرای سلطانك چفتلکنه مسافرةً نزول ایتمش وشاهینکرای الآن مسقولوایله متحد واباره وچراکسه اوزرینه هجوم ایچون مسقو طرفندن کله‌جك عسکره مترقب اولدیغنی غازی کرایك خزینه داری خبر ویرمش اولدیغی انها واشعار اولنمش اولمغین غازی کرای سلطان اولدیغی محلدن سریعاً قالدیریلوب روم ایلی طرفنده اولان ابنای جنسی یانلرینه ایصال اولنمق بابنده عبدی پاشایه خطاباً فرمان عالی کوندرلدی .

* روسیه‌لونك قریمی استیلا ایله بیاننامه نشر ایلدیکی *

بالاده بیان اولندیغی وجهله روسیه‌لولر قریمه دخول ایله بهادر کرایی خانلقدن تنزیل وجبراً شاهینکرایی ینه مسند خانی‌یه اقعاد ایتمشلر ایکن بعض اسبابه بناءً طرف دولت علیه‌دن علناً تدارکات کلیه‌یه تشبث اولنموب یالکز اوزی طرفنه

بر مقدار محافظ عسکری ارسال وطمان جانبنك امر محافظه سی دخی صوغوجق محافظی علی پاشایه احاله بیورلمش ایدی . روسیه‌لونك خود بخود خان انتخابنه قالقشمسی عهده مغایر ایسه‌ده بحسب الاقتضا اغماض عین اولنه‌رق مقدما قریمه کلوب وشاهینکرایی جبراً مقامنه اقعاد ایدوبده عودت ایتدیکی مثللو بوکره دخی ینه شاهینکرایی ابقا ایدر ونهایت کندوسنجه دها زیاده منفعت بخش اوله جق صورتده بعض مواد اجرا ایدوب کیدر ظن اولنیوردی . فقط اوائل ربیع‌الآخرده شاهینکرای استعفا ایتمش وقوبانده انشا ایتدیردیکی اکه نام قلعه‌ده اقامت ایده‌جك ایمش کبی بعض حوادث آلتمغه باشلامشیدی . روسیه‌لو ایسه بوکره خانلغی الغا ایله بتون بتون مملکتی ضبط ایتمك داعیه سنه دوشه‌رك بوکا جزئی بهانه ارارادی . بوخلالده صوغوجق محافظی علی پاشانك کتخداسی بر مقدار عسکرله طمان جانبنده بولنوب جلد ثالثده تفصیل اولنه‌جغی وجهله شاهینکرایك کندوسنه کوندرمش اولدیغی آدمی قتل ایلدکده روسیه‌لولر بونی بهانه وطرف طرف سوق عساکر ایدرك قریم وطمان وقوبانی ضبط واستیلا ایلدیلر .

بعض اجنبی تاریخلرنده محرر درکه طمان جانبنه تعیین اولنمش اولان باشبوغ اولجانبه وصولنده اولطرفلرده اقامتنه جواز ویرلیه‌جکی خبریله شاهینکرایك کوندرمش اولدیغی آدمی همان قتل واعدام ایتمکله روسیه‌لو بوخصوصی تمام سررشته اتخاذ ایدوب وکویا اخذ انتقام ایچون عسکرلرینی طمان جانبنه کچورمکه رسماً شاهینکرایدن رخصت آلوب درحال قوبان وکفه وطمان جانبلرینه قول قول جنراللر معیتلریله عساکر وفیره سوق ایلدکدن صکره شاهینکرایك ایشنی کوره جك ایکن ناکاه وجوه تاتاری جبر وتضییق ایله ایمپراطوریچه یه بیعت وتبعیت ایتدیردیلر . شویله که : مشهور پوتمکین نام روسیه بیوك سرعسکری اشبو طقسان یدی سنه‌سی شعبانك یکرمنجی کونی اردوسنی قریمك وسطنده واقع قره صو نام محله قوروب وقریمك کافهٔ علما وامراسنی جمع ایدوب سز برمفسد قومسز بزه چوق زحمت ویردیکز سزدن چکدیکمزی برملتدن چکمدك فسادیکزدن قورتلمق ایچون دولت عثمانیه دخی سزدن ال چکه‌رك سربستلککزه قرار ویرلمشیدی . حالبوکه بواثناده دخی دولت عثمانیه ایله آره‌مزی بوزمق استدیکز لکن ایکی دولت حالا صلح اوزره دیرلر . انجق سزلر نیجه بیك عسکریمی قتل ایتدیکز وبواوغورده بوقدر اقچه صرف ایلدم . اشته بونلره مقابل طمان وقوبان وقریم اقلیمنی ملکمه ضم ایتدم دیو ایمپراطوریچه‌سی قترینه طرفندن قریم اهالیسنه تحریر اولنان بیانامه‌سنی قرائت ایتدیرمشدر .

قوبان نهری ایکی بیوك شعبه‌یه بولنه‌رك بری قره دکزه ودیکری ازاق دکزینه انصباب ایله احداث ایتدیکی آطه‌یه طمان دینیلوب آندن قوبان بویندن قبارطایه قدر اولان واسع صحراره دخی قوبان مملکتی تعبیر اولنمشدر .

بروجه بالا بوتمکین بیانامه‌یی قرائت‌ایتدیردکدن صکره قریم اهالیسنه خطاباً ارتق سر بستلککز رفع اولدی . بوندن بویله روسیه رعایاسی کیبسکز اما کیدرم دیانلره اموال واشیاسی ایله چیقوب کیتمکه رخصت واردر . قالانلره دخی مانع ومزاحم یوقدر . دین ومذهبکزه بروجهله مداخله اولنمز . فقط هروجهله سز دخی ایمپراطوریچه مزك امرینه انقیاد ایده‌جککزه یمین ایدیکز دیجك تاتارله نه‌یه اوغرادقلرینی اکلادیلر اما چه فائده ایش ایشدن کچمش اولدیغندن روسیه رعیتنه بویون اکنلر قریمده قرار وترك وطن ایتمکه قرار ویرنلر ممالك دولت علیه‌یه مرور وکذار ایتمشلردر . لکن نوغای وقبائل سائره‌دن اون بیك خانه‌دن متجاوز تاتارلر دفعةً قریمدن حرکتله اوزی‌یه کچمك اوزره قلبرونه کلنجه خیلی پریشانلق کوردکلرندن بشقه بوقدر آدمی اشیا وحیواناتیله بروطرفه نقله کفایت ایده‌جك قدر سفینه اوسواحلده موجود اولمدیغندن بیچاره‌لر خیلی زحمتلر چکمشلردر .

خزینهٔ اوراقده محفوظ اولان تحریراتدن استنباط اولندیغی اوزره برطرفدن دخی اول حوالیده بولنان روسیه ضابطانی بوتاتارلر بورایه‌ کلنجه‌یه قدرشو قدر اوتلریمزی حیوانلرینه یدیردیلر . وبوقدر اغاجلریمزی کسدیلر تضمین ادعا ایده‌جکز واديلرنده اوزی محافظی بولنان وزیر علی پاشایه شکایتنامه‌لر تحریرندن خالی اولمزلردی . برقومك بغیرحق مملکتلرینی اللرندن آلوبده هنوز کرکی کبی یرلشمکسزین بالتراضی ترك دیار ایدنلری خارجه چیقنجه‌یه‌دك مملکتلرینك خدایی نابت اولان محصوللرندن استعماله مجبور اولدقلری حالده بزم محصولاتمزی تلف ایده‌یورسکز دیو تعرض ایتمك ارتق نه‌درجه‌لرده انصافسزلق ونصل غدارلق اولدیغی تعریف وایضاحه محتاج دکلدر .

شاهینکرایك دخی بوکره ایاقلری صویه ایردی لکن کندوسنك حماقت وحمیتسزلکی اثری اولدیغندن غریق بحر ندامت اولمقدن بشقه برچاره‌سی قالمدی . فقط روسیه‌لولر برمدتجك دها کندوسنی اغفال ایچون سنوی سکزیوز بیك روبله معاش تخصیصنی وعد ایتدیلر . شاهینکرای روسیه‌لولرك مظاهرتیله خان اولدیغندن آنلره میلی درکار اولدقدن بشقه طائر فکر خامسری اوج ادعای استقلالده پرواز ایتمکله قریم حکومتی روابطك بتون بتون دولت علیه‌دن انقطاعنی استیوب

حتی جلد اولده بیان اولندیغی وجهله قریمده سکه و خطبه پادشاهان آل عثمان نامنه اولمق بین الدولتین مقرر ومشروط ایکن شاهینکرایك بغچه سرایده قطع ایلدیکی سکه‌لر نام عبدالحمید خانی ایله موشح دکل ایدی . حالبوکه قریم حکومتی بونجه سنه‌لردنبرو حمای حمایتنده یاشامش اولدیغی دولت علیه دن آیرلدیغی کبی روسیه‌لونك دام دسیسه‌کاریء استیلاسنه کرفتار اولوب کندوسی دخی آشیانندن آتیلان یاوری کبی خاك مذلتده سورینه‌رك تلف اوله‌جغنی وقتیله شاهینکرای مطالعه ایده مدیکدن موروث اجدادی اولان وطننك کرفتار پنجهٔ استیلای اعدا اولمسنه سبب اولدی .

روسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه بویله اصول وقواعد دولك خلافی وآداب کافهٔ ملله منافی وضع وحرکته تصدی ایتمش واخذ انتقامه دائر طرف دولت علیه دن هنوز برحرکت ظاهر اولمامش ایکن مجرد دول سائره نظرنده بوحرکت قبیحه‌سنی ستر ایچون اشبو جمادی الاولینك اواسطنده فسخ شروط نقیصه‌سنی دولت علیه‌یه عزو واسناد ضمننده غایت مزور وسفسطه‌لو برقطعه بیاننامه نشر ایلدی . ترجمه سی زیرده (٢٤) رقیله تحریر اولنور .

قترینه بو بیاننامه سنده وعد ایتدیکی اوزره اول امرده تاتاری کندینه ایصندیرمق ایچون امور دینیه‌جه رخصت کامله اعطاسیله تلطیف وترفیه قیدینه دوشدی . لکن طائفهٔ تاتار بو وجهله اسیر اولدقلرینی کورنجه دلکیر ومتوحش اوله‌رق تحت اسارتدن خلاص ایچون متهیء حرکت اولدقلری پوتمکینك معلومی اولدقده ذکور واناثدن اوتوز بیك مقداری تاتاری بلاترحم قتل واعدام ایتدیرمشدر .

روسیه‌لونك بو بیاننامه سی فرانسه قرالنه واردقده قریم استیلاسنی تصدیق ایتمیوب آینه‌لی قواق عهدنامه سنه تطبیقاً کندو توسطیله قریم ماده سنه نظام ویرلمسی ضمننده روسیه‌یه برقطعه تقریر کوندرمش اولدیغی وبو اثناده روسیه‌لونك بیاننامه سنه قارشو ردیه اولمق اوزره طرف دولت علیه دن دخی بیاننامه نشر اولنمق مناسبمیدر دکلمیدر دیو بین الوکلا تذکر اولندقده بیاننامه نشر ایتمك خصمه میدان اوقومق دیمك اولوب دولت علیه‌نك هنوز تدارکات سفریه‌سی درجهٔ کفایه ده اولمدیغندن شمدیلك تأخیر اولنوبده خصمه سررشته ویرلمیه‌رك خفیةً اتمام ادوات سفریه اقدام اولنمق اوزره عهد وپیمان اولندیغی واصف تاریخنده مصرحدر .

یوقاروده بیان اولندیغی اوزره وقتیله تنظیم امور ملکیه وعسکریه‌ده ومعاملات خارجیه‌ده وقوعبولمش اولان وعفوی قابل اولمیان غفلت وتسیباتك نتیجهٔ فجیعه‌سی اولمق اوزره بو مادهٔ مستهجنه ظهوره کلمش اولوب اکرچه مسئله بو درجه‌یه رسیده اولدقدنصکره لقردی ایله دفعی ممکن اوله‌مز ایدی . لکن قترینه‌نك

اثنای صلح وصلاحده خلاف عهود وشروط اوله‌رق وعادتا قطع طريقك برنوعی وبلكه افحشی اولمق اوزره ارتكاب ایتمش اولدیغی غاصبلغك اوزرینه یاوز خرسز او صاحبنی باصدیرر تخواسنجه بياننامه نامنه نسج دستكاه احتيال ایتمش اولدیغی نسیج تاروپود كذب ودروغی وقماش خباثت باف مفتريات بيفروغی وضع صندقچۀ سكوت ایتمك احكام مندرجه‌سنی برنوع تصديق واعتراف دیمك اولمسیله همان برجواب ويرلمش وروسیه‌لونك اشبو حركت غاصبانه‌سی علیهنده پروتستو اولنمش یعنی حسب الوقت روسیه‌لویه میدان اوقومقدن قورقولمش ایسه ويريله‌جك جوابده ناموسنه وكبر ونخوتنه پكده طوقنمیه‌جق تعبيرات ايله فقط دولت عليه حقنده اسناد ايلديكی عهد شكنلك وافساد ماده‌لرينك اصلی اولمديغی وبلامحاربه قريمی استيلالری قبول اولنميه‌جنی دول سائره‌يه اطرافيله اعلان قلنمش اولیدی پك چوق محسناتی كوريلور . وبلكه صكره‌دن روسيه دولتنك بياغی جبراً استحصال ايلديكی تصديق سندينك ويرلمامسنه برمقدمه یاپلمش اولور ایدی . طوغریسی بونده اولوقتك كاركذارانی بربيوك خطا ایتمشلردر .

الحاصل قترينه‌نك حركت غاصبانه‌سنه برشی دينلمدكدن بشقه بياننامه‌سنه قارشولق برردیه دخی اعلان اولنه‌ميوب فقط اول اثناده مذكور بياننامه‌يه ردیه اولمق اوزره انكلتره تجارندن بری روسیه تجارندن برینه برکاغد یازمش اولوب كاغد مذكور روسيه‌لونك بياننامه‌سنی جرح وتزییفه کافی اولدیغندن وبعض دول طرفندن مرتب ومصنع برشی اولمسی دخی وارد خاطر ايدوكندن ترجمه‌سی زيرده (٥) رقيله تحرير اولنور .

* بهادر كرای ايله شاهينكرايك ترجمۀ حاللری *

بهادر كرای شاهينكرايك بيوك برادری اولوب اقدمجه بيان اولنديغی وجهله شاهينكرای قريمدن فرار ايتدكده اهالينك اتفاقيله خان اولوب یدی آی حكومتدنصكره برمنوال مشروح شاهينكرای روسيه‌لولرك اعانه‌سيله جبراً قريم حكومتنی ضبط ايتدكده مشار اليهی حبس ایتمشیدی . بوكره روسيه قريمی بتون بتون استيلا ايتدكده بهادر كرای حبسدن خلاص ايله تخليص جان ايچون قوبان جانبنه فرار واولطرفلرده قرار ايلدی . بوندن یدی سنه صكره یعنی بيك ايكيوز درت سنه‌سنده درسعادته جلب اولنوب تكفور طاغی قضاسنده كندويه چفتلك احسان اولنه‌رق ايكيوز التی سنه‌سنده اجل موعوديله اوراده وفات

ایتمشدر . اما شاهینکرای روسیه‌لولرك اثر فسادی اولمق اوزره بیك یوز طقسان برسنه‌سنده مقتضای شروط سربستیت اوزره قریم خانی اولوب طقسان التی سنه سنده اهالینك اتفاقیله قریمدن طرد ودفع اولندقده روسیه‌لونك اعانه‌سیله تکرار جای قدیمنه عودت ایتمشیدی . اشبو طقسان یدی سنه‌سنده بتون بتون قریمك ایادیء اعدایه کچسنه سبب مستقل اولدی . بوندنصکره روسیه‌لولر کندویه برمقدار معاش تخصیص ایله برمحلده اسکان ایدوب اوچ درت سنه‌صکره استثقال ایتملریله بیك ایکیوز برسنه‌سی خلالنده دیار اسلامیه‌یه چیقدقده ردوس جزیره‌سنه نفی ایله اوراده قتل واعدام اولنوب مستحقنی بولمشدر . دفعهٔ اولی خانلغی بش سنه ودفعهٔ ثانیه‌سی برسنه قدر اولوب خلاصهٔ احوالی (ع) حدیث زلفنی اکمه یلان حکایه‌سیدر . مآلندن عبارتدر .

* شیخ الاسلام ابراهیم افندینك وفاتی وعطاءالله افندینك مشیختی *

شیخ‌الاسلام السید ابراهیم افندی سنی طقسانی متجاوز بر پیر سالخورده اولدیغی حالده برایکی آی مقدم انطلاق بطنه مبتلا اولوب اطبای خاصه دن حافظ خیرالله افندینك تدبیریله برپارچه کسب صحت وبو اثناده خیرالله افندی حکیم باشی اولوب ینه مداوات ومعالجه‌لرینه اهتمام ایدرك بتون بتون برؤتام کلمشیدی . برمدت مرورنده علتلری ینه نکس ایدوب جمادی‌الآخره‌نك اون یدنجی کونی مبطوناً وفات ایلدکده نمازی فاتح جامعنده ادا اولندقدنصکره سلطان سلیم جوارنده واقع بکجکز نام محلده دفن اولندی . یرینه رئیس العلما دری زاده السید عطاءالله افندی شیخ‌الاسلام اولدی .

* ترجمه *

مولانای مشارالیه اشراف قضاتدن عثمان افندی نام ذاتك اوغلی اولوب قره حصار شرقی قصبه‌سنده تولد ایتمشدر . یوزیکرمی یدی تاریخلرنده درسعادته کلدکده عمیسی وقاین پدری اولوب مکرراً روم ایلی قاضیعسکری اولمش اولان زین‌العابدین افندینك خدمتنده بولنه‌رق اوتوز تاریخنده ملازم اولمشیدی . اوتوز یدی تاریخلرنده زین‌العابدین افندی معیتیله مکهٔ مکرمه‌یه کیدوب کلدکدنصکره قرق اوچ سنه‌سی مدرس والتمش سکزده سلانیك قاضیسی اولوب یتمش درتده شام ملاسی ایکن مکه پایه‌سی آلمش وسکسان ایکیده استانبول قاضیسی وسکسان اوچده نقیب‌الاشراف ایکن اناطولی پایه‌سیله ثانیا استانبول قاضیسی وسکسان درتده

اناطولی قاضیعسکری وسکسان یدیده ثانیا نقیب الاشراف وطقسان اوچ تاریخلرنده مکرراً روم ایلی قاضیعسکری ورئیس علمای اعلام اولمشیدی . طقسان التیده مفتی الانام اولوب سکز آی صکره بروجه محرر وفات ایلدی .

* وقوعات شتی *

بواثناده حکیم باشی خیرالله افندی‌یه سلانیك مولویتی توجیه وعنایت بیورلمشدر .
دارالسعاده اغاسی جوهر اغا وظیفه‌سندن خارج اموره مداخله ایده‌كلدیکندن عزل ایله یرینه ادریس اغا نصب اولندی .
موصل ایالتی یازیجی زاده وزیر مصطفی پاشایه ورقه ایالتی موصل والیسی سابق عبدالجلیل‌زاده وزیر سلیمان پاشایه توجیه قلندی .
یکیچری اغاسی محمد اغا محلولاتی خزینه‌مانده ایتمك صورتیله بیت المال مسلمینه خدمت وصداقت خصوصنده تقصیر ایتدکدن بشقه اطوار وحرکاتی عوام وخواص ذم وتزییف ایده‌كلدکلرندن عزل ایله یرینه‌قول کتخداسی اولان کورجی محمد پاشا یکنی محمود اغا نصب اولندی . چونکه بواثناده تشبث اولنان بعض تدارکات احتیاطیه‌دن ناشی خزینهٔ جلیله‌نك درکار اولان مضایقه‌سنه مبنی ایراد ومصرف خصوصنه زیاده‌جه دقت اولنه‌كلدیکندن ینه بومحلولات قضیه‌سندن طولایی جبه‌جی باشی کرد محمداغا دخی شعبانك غره‌سنده عزل ایله بوزجه آطه‌یه نفی اولنوب یرینه درکاه عالی قپوجی باشیلرندن سابقا صره امینی اسمعیل اغا تعیین قلندی .
افلاق ویووده‌سی قره جه بك زاده نیقوله‌بك دخی افلاق رعایاسنه ظلم ایله اتهام اولنه‌رق بوخلالده عزل ایله یرینه اقدمجه دیوان همایون ترجمانی ایکن عزل ونفی اولنمش اولان میخالاکی بك افلاق ویووده‌سی نصب اولنمشدر .
برمدتدنبرو براز کیمسه‌لر مال میری‌یی ذمتلرینه کچوره‌رك وهربری برجانبه استناد ایدرك کیمیسی افلاس صورتی ارائه وکیمیسی سائر کونه اعذار واهیه ایله ذمتنی اداده تعلل ایده‌كلدکلرندن اموال میریه وقت وزمانیله تحصیل اولنه‌میه‌رق بویله برتنك وقتده خزینهٔ جلیله مضایقه چکمکده اولمسیله فیما بعد خاطره وکوکله باقلمیه‌رق مطلوبات خزینه‌نك وقت وزمانیله تحصیل اولنمسی بابنده فرمان همایون صادر اولدی . صورتی زیرده (٢٦) اشارتیله ایراد اولنور .

* فاس حاکمنك درسعادته ایلچی کوندردیکی *

فاس حاکمی مولی محمد بن عبدالله بن اسمعیل طرفندن بواثناده سدهٔ سنیهٔ خلافتپناهی‌یه

معتمدالدوله ومستشاراول پایه‌سیله بیوك ایلچی تعیین ایتمش اولدیغی ملا سید طاهر ومعیتنده دفتردارلق پایه سیله ایکنجی ایلچی ملا سید محمدالعربی وساطتلریله مکمل مغرب طاقیله محمودی تعبیر اولنور بررأس ویلکندست اولمق اوزره بش رأس مغرب آتلری والتی نفر زنجی کوله وایکی عدد ممهور صندق وبر صندق فغفوری اوانی هدایاسیله عربی‌العباره برقطعه اخلاص نامه سی وارداولوب خلاصهٔ مؤداسنده مقدما تونس بکلر بکیسی علی پاشا واسطه سیله عتبهٔ علیهٔ خسروانی‌یه تقدیم ایتمش اولدیغی هدایانك تلقی بالقبول بیورلدیغی لدی‌الاستخبار ممنون اولدیغی ومؤخراً جزائرلولر واسطه سیله ینه بعض هدایا ترتیب وارسال ایتدکده ردواعاده اولندیغندن منکسرالخاطر اولمش ایسه‌ده صکره دن بوکیفیت دولت علیه‌نك امریله اولمیوب جزائرلولرك سوء صنیعه سی اولدیغنه کسب وقوف ایلدیکی وبودفعه‌دخی اعلا آتلردن التی رأس آت وپدری مرحوم عبدالله‌الحسینی حضرتلرینك سیوفندن تبرك قصدیله اصلا قبضه‌سی تزیین اولنمیوب حالی اوزره ابقا اولنه‌رق برقبضه سیف ایله هدایای سائره ارسال ایتدیکی بیان اولنمش اولوب انجق ایلچیلرندن بعض موادك سؤال اولنمسی لازم کلمکله استنطاق اولندقلرنده ویردکاری جوابلر زیرده علی الترتیب سؤال وجواب طریقیله بسط وایراد اولنور .

(سؤال) فاس حاکمنك وساطتلریکزله کوندرمش اولدیغی مجوهر طاقلو طونانق بر رأس ویلکندست بش رأس‌که جمعا التی رأس آت هدیه‌لری لدی العرض مقبول همایون بیوریله‌جغی بی اشتباهدر . انجق حاکم مشار الیه حضرتلرینك نمچه قرالی طرفنه التی رأس اسب کوندردیکی والتیسنك دخی مجوهر طاقم ایله طونانق اولدیغی استماع اولندی . حاشا که ترجیحدن ناشی اوله البته برسببی واردر اول سبب ندر افاده بیوریله .

(جواب) حاکمز مولانا محمد بن عبدالله کرك کندو ممالکندن وکرك ممالك سائره‌دن دول نصارا یدلرنده اولان اسرای مسلمینی آقچه ایله تخلیصه اقدام واهتمام ایتمکده اولدیغی حالده ممالك فاس سفینه‌لرندن اولوب سکسان‌یدی سنه‌سنده نمچه اسکله‌لرندن آلیقورنیش [۱] اسکله‌سی طرفنده اخذ وکرفت اولنمش اولان الحاج هاشم المسیرتی نام قپودانك وراکب اولدیغی برقطعه برغندی سفینه‌سنك ودروننده ملاحین واشیای سائره‌سنك آقچه ایله تخلیصی مأموریتیله حاکم مشارالیهك مقدما تعیین ایتمش اولدیغی ایلچیسی سالف‌الذکر الیقورنیش اسکله‌سنه بعدالورود کیفیت مأموریتنی اوراده بولنان نمچه وکیلنه افاده ایدوب اول دخی قرالی طرفنه

[۱] (الیقورنیش) طوسقانه حکومتنك اسکله‌لرندن تجارتکاه مشهوراولان لیغورنه شهریدر.

(تحریر)

تحریر ایتدکدنصکره قرالدن کلان جوابنامه موجبنجه سفینهٔ مرقومه‌یی قپودان وملاحین واشیای سائره‌سیله رد وتسلیم ایتدکدن بشقه بش التیوز قدر اهل اسلام اسیرلرینی علی طریق الهدیه ایلچیمزه اعطا ایدرك دول سائرهٔ نصارا مثللو نمچه دولتی دخی عقد مصالحه استدعاسنده اولدیغنی بیان ایلدیکنه مبنی مولانا محمد بن عبدالله حضرتلری دخی التماسلری وجهله فاس جانبنده قونسلوس وبرقاچ نمچه تجاری اقامه‌سنه مساعده ایتدیکنی انها وافاده سیاقنده نمچه قرالنه کوندردیکی آتلر رکاب شاهانه‌یه تقدیم ایتدیکی آتلرکبی نفس حاکمه مخصوص اولان آتلردن اولمیوب بیاغی وعادی حیوانلردن ایدی . ومجوهر طاقملو اولمیوب انجق صرمه طاقم ایله طونانق ایدی . بوندن بشقه حاکم مشار الیه پیدرپی اسرای مسلمینی تخلیصه تشمیرساق اقتدار ایدوب آثار غیرت اسلامیه‌یی اظهاردن برآن خالی دکلدر . حتی اسپانیا قرالی وساطتیله مالطه‌لو ایله مقاوله ایلدیکی اوزره ایکی بیك یوز اوتوز نفر اسرای اسلامیه‌نك هر برینه بشر یوز ریالدن یعنی بیکر غروشدن ایجاب ایدن قیمتلرین تماماً ادا وتسلیم ایتدکده اسرای مرقومه‌دن بیك درت یوزسکز نفرینی تخلیص ایدوب باقی یدی یوز اون نفریچون سفینه‌لریمز بوشاله‌رق استخدامه آدملریمز قالیه‌جق دیو مالطه‌لو خلاف مقاوله عذر وبهانه ایراد ایتمش ایسه‌ده بوعذرلرینه قناعت واعاده ایتدکلری آقچه‌لره رغبت ایتمیوب ینه اسپانیا قرالی واسطه‌سیله بقیهٔ اسرایی دخی تخلیص قیدنده‌در .

(سؤال) فاس حاکمی سچلیاتین قرالی ایله عقد مصالحه ایتمش دیو استماع اولندی صحیحمیدر .

(جواب) کچن سنه طرابلس غرب طرفنده قحط وغلا اولمق حسبیله بکلربکیسی اولان پاشانك آقچه‌سیله برمقدار ذخیره التماسنی ناطق فاس حاکمنه برقطعه تحریراتی کلدکده حاکم مشار الیه درحال ایکی قطعه سفینه‌یی ذخیره ایله یوکلدوب حموله‌لریله بیله سفینه‌لری علی طریق الهدیه پاشای مومی الیهه ارسال ایتمشیدی . برقطعه‌سی سالماً محلنه واصل اولمش اولوب دیکر برقطعه‌سی یولده کلورکن سچلیاتین قورصانلری طرفندن اخذ وکرفت اولنه‌رق سچلیاتینه ایصال اولندقده سچلیاتین قرالی بابام اسپانیا قرالی فاسلولر ایله دوستدر بن دخی آنلر ایله دوست اولمق استرم دیو درعقب مذکور سفینهٔ مأخوذه‌یی حموله‌سیله ویدی نفر فاس اسیرلری الحاقیله فاس جانبنه اعاده ایتمکله بوحرکت دوستانه‌سی موجب ممنونیت اولوب اکرچه بزچیقنجیه‌دك هنوزعقد مصالحه واقع اولمامشیدی لکن وقوعی مأمولدر .

(سؤال) هدایا ایصالندن بشقه برمأموریتکز وارمیدر .

(جواب) روسيه دولتيله نمچه دولتی اتحاد ایدوب دار الخلافة العلیه‌یه سوء قصد ایتمك زعم فاسدیله تدارکات سفریه‌یه اقدام واهتمام ایتمکده اولدقلری دوست اولان قونسلوسلر طرفندن فاس حاکمنه افاده اولنمغله بوکیفیت کندوسنه موجب الم عظیم اولوب بعده دولت علیه‌نك دخی قلاع اسلامیه‌یه عساکر ومهمات ارسالیله استحکاماته وتجهیز وتوفیردونما مثللو تدارکاته تشبث بیوردیغنی ینه اول قونسلوسلر خبر ویروب دولت علیه‌نك بوتدارکاتی اکرچه اعدایه فتور کلی ایراث ایتدیکنده شبهه یوقدر . انجق بوخبرلرك حقیقتنی تصحیح واستعلام وچونکه بوخبرلر استماع اولندقده فاس حاکمی ترتیب دیوان ایدوب دولت علیه‌دن مال وسائر برشی دریغ ایتمك محال واولادم مطلوب اولسه دریغ حالاتی عدیم الاحتمالدر . حق تعالی دولت علیه‌یه زوال ویرمیه دیو دعوات خالصانه ایله عموماً ارکان دیوانه خطاب ایدیجك جمله‌سی فریضهٔ ذمتلری اولدیغی اوزره دعای دوام دین ودولته قیام ایتملریله فاس حاکمندن استعانه بیورلدیغی حالده وسعی مرتبه اعانه‌ده قصور ایتمیه‌جکنی عرض واعلام ضمننده خاصةً بزی سدهٔ سنیهٔ خلافته کوندرمشدر .

بووجهله سبب ورودلری وکیفیت استنطاقلری حضور حضرت خلافتپناهی‌یه عرض واستیذان اولندقدنصکره شعبان شریفك یکرمی ایکنجی کونی عقد اولنان مواجب عسکریه دیوانده حضور فیض نشور پادشاهی‌یه دخول ایله نائل الطاف نامتناهی اولدیلر . واکرچه فاس ایلچیلرینك حضور پادشاهی‌یه دخوللرینك قید سابقی یوق ایسه‌ده جهت جامعهٔ اسلامیه حسبیله اقدمجه درسعادته کلوب کیتمش اولان بخارا ایلچیلرینه‌قیاساً بونلرك حقنده دخی مراسم احترامیه اجرا بیورلمشدر . آنلردن صکره دوبره ونیك ایلچیسیله اقدمجه افلاق ویوده‌سی نصب اولنمش اولان میخالاکی بك دخی چهره سای حضور همایون اولمشلردر .

شعبان شریفك یکرمی یدنجی بازار کیجه‌سی حضور آصفیده قپودان دریا غازی حسن پاشا ورئیس الکتاب محمد خیری افندی حاضر اولدقلری حالده فاس ایلچیسی ملاطاهر وسرکاتبی ایله اولنان مکالمات زیرده بیان اولنور .

(ایلچینك تقریری) فاس ومغرب ملکی اوغلم مولی محمد وآبا واجدادی دولت علیه‌نك خیرخواه ومحب خالصلری اولدقلرندن خداوندکار سابق جنتمکان سلطان مصطفی خان حضرتلرینك زمانلرنده مسقو ایله وقوعبولان محاربه اوانده مشارالیه مولی محمد تبرك قصدیله برقاچ قبضه سیف وبعض هدایا ترتیب وبرقطعه اخلاصنامه تحریر ایدوب تونس بکلر بکیسی علی پاشا وساطتیله درعلیه‌یه کوندرمشیدی . مدت مدیده وصول جوابی کلدیکندن علی پاشادن استفسار اولندقده زمان وافرلاونم برخبر

کوندرمیوب بالآخره هدایا کزی آستانهٔ سعادته کوندردم . واصل اولدیغنك خبری دخی کلدی . سلطنت سنیه‌ده بومقوله شیلرك جوابی قبول اولنمسیدر . جانب پادشاهیدن جوابنامه تحریری عادت دکلش دیو تحریر ایلدی . مولی محمد بوندن شکسته خاطر اولوب لله‌الحمد بزدخی براقلیمك حاکمی اولدیغمزدن بشقه سلالهٔ حضرت رسالت پناهیدن بولندق رتبه‌مزه اعتبار بیورلمدیغی صورتده نسلیمزه حرمةً سلطان المسلمین حضرتلرندن عریضه‌مزك جوابنی مأمول ایدردك دیو اولوقت بکا افاده ایتمشیدی .

(قپودان پاشانك افاده‌سی) بن بوغازده ایکن بوهدایایی تونس بکلر بکیسی طرفه کوندرمشیدی . اول اثناده روسجغه مأموریتم ظهور ایتمکله هدایای مذکوره‌یی ممهوراً درسعادته ارسال ایتدم . مدت وافره مرورنده تونس بکلر بکیسندن برکاغد کلوب مولی محمد هدایاسنك وصولی جوابنی استیور ودائما سؤال ایده‌یور دیو اشعار ایتمش اولدیغندن بن دخی کیفیتی درسعادته بیلدیردیکمده برقطعه دفتر کلوب مضموننده هدایانك مقدار وعددی مسطور وهدای مذکوره یدخسروانه‌یه وصول بولدی جوابی دخی بوندن عبارتدر دیو مذکور اولمغله عینیله تونس بکلر بکیسنه کوندردم . ایلچینك تقریری صحیحدر .

(تکرار ایلچینك تقریری) ملك حضرتلری بوماده دنصکره دولت علیه‌نك سفائن خصوصنده مضایقه‌سنی ومسقولرك آق دکزه تسلطنی ایشتمکله مجرد امر جهاده اعانه ضمننده درت قطعه جنك کمیسی افراز وایچلرینه مهمات وکلیتلو هدایا وضع ایله تونس بکلر بکیسنه برکاغد یازوب بوکمیلر وایچلرنده‌کی مهمات واشیا شوکتلو کرامتلو عبدالحمید خان حضرتلرینه تبرك وهدیه‌مزدر . آمناً وسالماً آستانه‌لرینه ایصاله اعانتکزی رجا ایلرز دیو انها واشعار ایتدکده جزائر بکلر بکیسی کیدن آدملری تحقیر ایله کمیلری رد واعاده وسزك کمیلریکزه دولت علیه‌نك نه احتیاجی واردر کلامنی اشاعه ایتمکدن ناشی ملك حضرتلری اعدایه قارشو بومعاملهٔ بارده‌یی کوروب وبومعامله دولت علیه‌نك علمیله وقوع بولمشدر ظننه دوشوب کدرندن خسته اولدی . لکن کچن سنه‌لرده سلحدار سید محمد پاشا مرحومك صدارتنده دوبره ونیك رعایاسنك کمیلرینه تعرض اولنمامسنی حاوی یازلمش اولان عربی‌العباره برقطعه مکتوب آصفی وارد اولوب صورت افاده ومزایاسنه نظراً دولت علیه‌نك بوایشلردن خبری اولمدیغی ظاهر ونمایان اولمغله ملك حضرتلری بك زیاده ممنون اولوب دوبره ونیك کمیلری غرب صولرنده سائر مللدن زیاده معتبر طوتلملرینی تنبیه و (تهادوا تحابوا) حدیث شریفنه رعایةً بزی دخی هدایا

ونامه‌سیله درسعادته ارسال ایلدی . شفاهاً بکا تنبیهی بودرکه انکلتره قرالی مسقوفیه معاونت ایتمکله امت محمده بوقدر خسارتلره سبب اولدی . بز ملوك اسلامدن ایکن نیچون بربریمزله اتحاد واعتضاد ایتمیه‌لم . شوکتلو پادشاه عالمپناه حضرتلری ملك مغربی کندولرینك بیلسون عسکر وممالکم آنلرکدر نقود ومهمات حربیه هرنه‌کیم بزده بولنور ایسه جمله‌سنی اغور شاهانه‌لرنده بذل ایتمك باعث افتخارمدر بویله‌جه افاده ایده‌سن دیو عظیم تأکیدلر ایتمشدر .

(افادهٔ صدرعالی) ﴿تعاونوا علی البر والتقوی﴾ نص مبینی مبتغاسنجه ملوك اسلامیه وامت محمدیه بربرلریله قریب وبعید اتحاد واعتضاد ایلمك مقتضای دیانتدر . شوکتلو عدالتلو ولی نعمتم افندم حضرتلری ملك مغرب حضرتلرینك نامه وهدایاسندن ممنون اولدیلر . قالدیکه دولت علیه‌نك لله الحمد والمنه ملکی واسع وعسکر ومهماتی وافر اولمغله شمدیکی حالده برنسنه‌یه احتیاجی یوقدر . لکن سفر سابقده امور محارباته یالکز خزینه‌مزدن ایکیوز بیك کیسه‌یه قریب نقد چیقدی . بوملابسه ایله خزینه‌مزه براز نقیصه کلدی . رب العالمینه حمد اولسون اوتوزبیك کیسه نقدیمز واردر . جنك عودت ایدر ایسه دها بر اوتوز بیك کیسه‌یه محتاجز چونکه ملك جنابلری سزی مأمور ایتمشلر . لدی الحاجه استقراض ایده‌جك اولور ایسك نقدر نقود ویره بیلورلر .

(ایلچینك جوابی) بشبیك کیسه آقچه ویرر بوندن بشقه هروجهله قدرتنی صرف ایلر .

(تکرار افادهٔ صدر عالی) سایهٔ شاهانه‌ده بشبیك کیسه آقچه‌یی بوحقیر واشبو قپودان پاشا قرنداشمز ویره بیلورز .

(ایلچینك جوابی) ملك مغربك مرامی مالملکنی بوخاندان اغورینه فدا ایتمکدر . هرنه‌زمان استر ایسه‌کز وارینی دریغ ایتمز .

(تکرار افادهٔ صدر عالی) لایعلم الغیب الاالله ایشلرك کلیشنه باقیلور ایسه سنهٔ آتیه‌ده اعلای اعلام جهاد وغزایه قیامز لازم کلور . بوصورتده احتیاطا براز نقود استیه‌لم وآنی سزك رأیکزه احاله ایده‌لم ملك حضرتلرینه تحریر ایدرك ادانه ایده‌بیله‌جکاری نقودك سندینی کندولره ایصال ایلرز . مهمات نوعندن سزلرده باروت وکهرچیله وارایسه آقچه‌مز ایله ویرمکزدن ممنون اولورز .

(ایلچینك جوابی) بزده کهرچیله معدنلری چوقدر . حتی بهرسنه کمی‌کمی انکلتره‌یه کیدردی . مؤخراً انکلتره قرالی مسقوه اعانه ایتمش اولدیغی ملك حضرتلرینك معلومی اولدقدنصکره کهرچیله اخراجنی یساغ ایتدی . شمدی

(تیزالدن)

تیزالدن ایکی کمی یوکی باروت وسکز کمی کبھرچیله ویریز وبوندن بردرلو صعوبت یوقدر . انجق اسپانیا ایلچیسنه خبر کوندریلوب ملك مغرب طرفندن درعلیه یه مهمات نقلیچون استندیکی قدر سفینه ویرك اوجاقلر قورصانلرندن ضرر اولمیه جغنه متعهد اولورز دینلسون وکوچك اسپانیا ایلچیسنه دخی بویله جه تنبیه اولنسون بز نقد خصوصنی یازارز باروت وکبهرچیله ماده سی طرف آصفانه دن بشقه جه اشعار قلنسون بن اوچ نفر رفقام ایله حجه کیده جکم فقط ایکی نفر آدملرم ایله قرنداشمی نامهٔ همایون وتحریراتم ایله کوندریرم .

(ایلچینك دیکر افاده والتماسی) ملك حضرتلرینك جدی وپدری روضهٔ مطهره ده تلاوت ایچون جواهر ایله مرصع برقاچ مصحف شریف کوندرمشلر . مصاحف مذکوره تلاوت اولنمیوب معطل قالدیغی مسموعلری اولنغله اوزرلرنده بولنان جواهر فك وفروخت اولنوبده اثمانی مکهٔ مکرمه ومدینهٔ منوره ده ساکن فقرای اشراف حسنیه وحسینیه یه تقسیم اولنه‌رق مصحفلرك تلاوت ایتدیرلمسی خصوصنك صره امیننه تنبیه بیورلمسنی ملك حضرتلری رجا ایلر . دخی سلطان المسلمین افندیمز حضرتلرینك اراده لرینه مفوضدر .

(جواب آصفی) خزینهٔ حضرت نبویده سلاطین ماضیه افندیلریمزك وسائر ملوكك بینهایه جواهر وتحف هدیه لری واردر . آندن برحبه لك شی اخراجی سوء ادب اولدیغندن بوخصوص تجویز اولنمز . فقط ملك حضرتلرینك جدلری وپدرلری وکندولری ایچون نفیس خطله برقاچ مصحف شریف ودلائل الخیرات تدارك اولنوب تلاوتنه موظف کیمسه لر ترتیب ایله ثوابی آنلره اهدا اولنمسنه مساعدهٔ همایون درکاردر .

صدر اعظمك بوجوابندن فاس ایلچیسی پك ممنون اولوب عظیم تشکرلر ایلدی . وفی الواقع مدینهٔ منوره یه اوچ عدد مصحف شریف ایله اوچ عدد دلائل کوندریلوب ثوابی فاس حاکمنك آبا واجدادی ارواحنه هبه اولنمق اوزره تلاوت خدمتنه مدینهٔ منوره ساکنلرندن اوچ نفر متدین کمسنه تخصیص واوچنه یکرمیشر اقچه دن التمش اقچه حوالیٔ شامدن وظائف تعیین بیورلدی . وملك مشار الیهك کوندرمش اولدیغی سالف الذکر هدایاسنه مقابلةً طرف پادشاهیدن مجوهر اوله رق برقبضه اعلا سیف وخنجر وبچاق وبرعدد مرصع تیرکش وکمان ویدی عدد مزین واعلاششخانه تفنك وبرعدد سیم یالدیزلی غداره وکذا مزین واعلا رخت ورکاب واکر طاقمی وممالك محروسه معمولاتندن اواق اوزره قماش هدایاسی ترتیب اولنوب جوابنامهٔ همایون ایله برابر ایلچیلرینه تسلیم وارسال

بیورلمشدر . مذکور جوابنامهٔ همایونك صورتی عینیله زیرده (٢٧) رقمیله ایراد اولنور .
بوندن برقاچ آی صکره فاس حاکمی طرفندن سالف الذکر هدایاسنه علاوه اولنمق اوزره مجوهر بندلو برقبضه قلیج وبر عدد انجو تسبیح وبر مجوهر ساعت والماس ویاقوت ایله ترصیع اولنمش بر قطعه تاج وبر کردنلك وبر چفت زمرد کوپه والتی رأس زنجی جاریه وبر رأس طواشی هدایاسیله الحاج مکی نام سفیری درسعادته کلمکله آنك حقنده دخی سابقلری مثللو مراسم احترامیه اجرا اولنمشدر .

* روسیه‌لو ایله تجارت معاهده‌سنك تنظیم اولندیغی *

بوندن اقدم بیان اولندیغی وجهله روسیه ونمچه ایلچیلرینك بالاتفاق ویرمش اولدقلری تقریرلرنده مندرج اولان مواد ثلثه‌نك بری تجارته وبری قریم مسئله‌سنه ودیکری افلاق وبغدانه دائر اولوب بوتقریرلرینه جواباً طرف دولت علیه دن دخی برقطعه تقریر ویرلمشیدی . لکن مؤخراً روسیه‌لو قریمی استیلا ایله بر منوال سابق بیاننامه نشر ایتمکله قریم مسئله سی هنوز میدانده سوروнوب طورور ایکن درسعادتده روسیه ایلچیسی سکسان برماده‌یی حاوی تجارت معاهده سنی امضا ایتدیرمکده اصلا تردد ایتمامشدر .
شویله‌که : مواد تجارت مذاکره سی ایچون اقدمجه رئیس الکتاب خیری افندی مکالمه‌یه مأمور اولدقده بومثللو امور جسیمه ده وخصوصیله بویله بروقت نازکده خودبخود مسئولیتی اوزرینه المقدن اجتناب ایله برقاچ ذاتك دخی مکالمه‌یه مأموریتنی استدعا ایتمکدن ناشی علمای اعلامدن استانبول قاضیسی مفتی زاده احمد افندی ورجال دولت علیه دن مرحوم رسمی احمد افندی وکتخدای سابق الحاج مصطفی افندی مکالمه‌یه مأمور قلنمشلر ایدی . روسیه ایلچیسیله ملاقات ایتدکلرنده روسیه ایلچیسی شروط تجارتی متضمن اوله رق سکسان برماده‌یی حاوی براز مترجم اوراق ابراز ایلدی . اوراق مذکوره‌یی دولت علیه مرخصلری قرائت ایدوب بعض موادینه اعتراضه مباشرت ایتدکلرنده روسیه ایلچیسی جوابه آغاز ایدوب سالف الذکر مواد ثلثه تکلیفی ظهور ایتمزدن مقدم تجارت ماده لرندن لازم کلان محو واثباته دولتم طرفندن مأذون ومرخص اولدیغم حسبیله طرفیندن بالمقاوله بعض ماده لره قرار ویرلمشیدی . مواد تجارت ختام بولمقسزین اشبو مواد ثلثه تکلیفی ظهورنده تجارت نظامنی دخی اولطرفده سکسان برماده‌یه ربط ایله بوطرفه ارسال ایتمشلر . تبدیل

وتغييرينه رخصتم اولمديغى جهتله معذورم اكر طبيعت ماده‌يه خالل كتورمكسزين بعض الفاظك تبديلى اراده اولنورسه قابلدر . والا تغيير تام قصد اولنور ايسه وجهاً من الوجوه ممكن اولميوب ورود ايدن اوراق تجارتى طاقيله دولتم جانبنه ارسال ايدرم ديمكله مصلحت ملاحظه‌يه تعليق اولنه‌رق مجلس آخره تأخير اولنمشيدى .

موادمذكوره‌نك بعضيسنده ضرر معجل و بعضيسنده خطر مؤجل ملحوظ اولمقدن ناشى بوندن صكره واقع اولان مكالمه مجالسلرنده مكالمه فسخ اولنه‌جق درجه‌لرده دولت عليه مرخصلرى طرفندن ثبات وتجلد كوسترلمش ايسه‌ده بهانه جوى جنك وجدال اولان روسيه‌لو عناد واصرارندن دونمك احتمالى اولمديغندن ناچار مضرتى اشدعد اولنان بعض موادك تنقيح وتغييرى والفاظنده سوء ايهام اولان بعض ماده‌لرك اصلاح تعبيرى اراده سيله روسيه ايلچيسنه جواب قطعى ويرلدكده اكرچه قبول وتصديق ايتمامش ايسه‌ده قرار ويريلان مواد ايله تنقيحى اراده اولنان مواد على الانفراد تحرير ايله دولتى طرفنه كوندرلمسنه راضى اولمش وبو صورتى دولتنه اطرافيله يازوبده قبول ايتديرمكه سعى ايده‌جكنى وعد ايلمش اولديغندن قبول اولنان مواد ايله تنقيح وتصحيحى اراده اولنان مواد يكان يكان تحرير اولنوب خاكپاى شاهانه‌يه عرض واستيذان اولندقدنصكره جمادى الاولانك طقوزنده مواد مرقومه‌دن يتمش بش ماده قبول اولنه‌رق تنقيح اولنان باقى التى ماده‌نك روسيه دولتى طرفندن جوابى كلديككى بلا توقف قرار ويريله‌جكنى ومواد ثلثهٔ سابقه‌دن قريم ماده سيله افلاق وبغدان ماده سنك دخى طرف دولت عليه‌دن ويريلان تقرير مقتضاسى اوزره تنظيملرينه مبادرت اولنه‌جغنى مبين اوله‌رق روسيه ايلچيسنه برقطعه سند اعطا اولنمشدركه صورتى زيرده (٢٨) رقيله ايراد اولنور .

برمدت مروروندن صكره مواد تجارتك دولت عليه طرفندن تنقيح اولنديغى وجهله روسيه دولتنك قبول ايتمش اولديغى ايلچيسى طرفندن اخبار اولنمغله رجبك يكرمى برنجى كونى رئيس الكتاب خيرى افندينك ساحلخانه سنده روسيه ايلچيسيله ملاقات اولنوب بو وجهله تنظيم اولنان معاهدهٔ تجارت سندلرى مبادله وروسيه دولتى طرفندن تصديقنامه وارد اولدقده طرف دولت عليه‌دن دخى تصديقنامه ويرلمك اوزره مقاوله اولندى . صورت عهدنامه زيرده (٢٩) رقيله علاوه اولنور .

برزمان مرورنده تصديقنامه سى دخى كلديكندن شوالك يكرمى برنجى كونى خيرى افندى ايله روسيه ايلچيسى بكلكجى راشد افندينك ميركون اوغلنده واقع باغ كوشكنده لدى الملاقات تصديقنامه‌لردخى مبادله اولندى .

مواد ثلثه‌دن افلاق و بغدانك شرائط حمایه‌لرینه دائر مسقو ایلچیسی مقدما برمفصل تسوید گوندرمشیدی . تسوید مذکورك بعض تعبیراتی مضر اولمقدن ناشی باب عالیده تعدیل وتسویه اولندقدن صکره روسیه ایلچیسنه ارسال اولنوب اول دخی بعض محللرینه اعتراض ایدرك خلاصه گوندروب برقاچ دفعه طرفیندن تصحیح وتنقیح ایله آخره ارسال واعاده اولنه‌رق برقالبه افراغ اولندقدنصکره روسیه ایلچیسی اشبو افلاق وبغدان شرائطنه دائر دولتم طرفندن تعلیماتم اولمدیغندن ناشی طرفیندن قرار ویرلدیکی وجهله قطعنه مقتدر اوله‌میوب بهر حال بوصورتی دولتمه ارسال ایتمکه محتاجم دیمکله صورت مذکوره دولتنه گوندرمك اوزره یدینه تسلیم اولنمشدر .

افلاق وبغدان ماده‌سی بویله نتیجه‌سز قالوب قریم ماده‌سی دخی میدانده اولدیغندن بوخلالده دولت علیه تدارکات احتیاطیه‌دن خالی دکل وبو حالده صدراعظم بروجه آتی دفع رقبا ضمننده بعض تبدیلات ایله مشتغل ایدی .

* بعض توجیهات وتبدیلات ودیکر بعض وقوعات *

ذی القعده‌نك اون‌طقوزنجی کونی خزینه کتخدالغیله منظور شهریاری اولان اسماعیل اغا عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله اینه‌بختی منصبی بالتوجیه مابین همایوندن اخراج اولنوب یرینه مفتاح اغاسی یحیی اغا خزینه کتخداسی نصب اولندی . اسماعیل اغانك جوار سلطنتدن تبعید اولنمسنك سببی بووجهله منقولدرکه : یوم مذکورده صدر اعظم خلیل حمید پاشانك تبدیلاً طوپ قپویه واروب حضور همایونه چیقدقده واقع اولان الحاح وابرامنه مبنی همان اول کون حضور همایونده اسماعیل اغایه خلعت وزارت اکسا بیورلمش ایسه‌ده بواصرارندن طولایی خلیل حمید پاشا حقنده دخی بعض مرتبه اغبرار وقوعه کلمش اولدیغی بیانیله چونکه اقدمجه خلیل حمید پاشانك مقام صدارته کتورلمسنده اسماعیل اغانك وساطت سعی وغیرتی وقوع بولمش اولدیغندن بوقضیه‌نك عکس مأمول ظهور ایتمسندن تعجب اولنور دیو بعض تحریراتده کورلمشدر. العهدة علی الراوی . صدر اعظمك اصراری زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله استرقاب داعیه‌سی اولوب نطع شطرنج مناصبده بومقوله منصوبه‌لر اوله‌غاندر تعریض وتعجب اقتضا ایتمز . ذی القعده‌نك یکرمنجی کونی کتخدای صدر عالی الحاج مصطفی افندی عزل ایله ارضروم جانبنده واقع بعض امور مهمه‌یه نظارت ایتمك اوزره اولطرفه

تعیین بیوریلوب یرینه رئیس الکتاب محمد خیری افندی نزد صدر عالیده مجرب اولان اطوار مقبوله سنه وذاتاً دخی درکار اولان لیاقت واستحقاقه مبنی کتخدای صدر عالی نصب اولندی . مسند ریاست دخی مقدما کتخدالقدن منفصل اولوب دعای دولت علیه وخدمت سلطنت سنیه‌یی نوع عبادتدن عد ایدن توقیعی الحاج مصطفی افندی‌یه وتوقیعیلک دخی سلطان کتخداسی محمد افندی‌یه توجیه قلندی .

واصف مرحومك بیاننه کوره مشار الیه مصطفی افندینك سبب عزلی بودرکه : اشبو مصطفی افندی صدر اسبق عزت محمد پاشانك صدارت ثانیه‌سنده دفتردار بولنوب نظر خواص وعوامده وقع شانی برکمال اولدیغی حالده عزت محمد پاشانك قرناسی سوقیله دفترداراقدن عزل اولنمش واستانبولده دخی وجودی استثقال اولنوب عهده سنه رتبهٔ میرمیرانی ایله طربزون توجیهی تصمیم قلنمش ایکن حالاصدر اعظم خلیل حمیدپاشا اولوقت صدر اعظم کتخداسی بولنمغله رجال دولت علیه‌نك قدرینی محافظه ایچون بو خصوصه ممانعت بر له بووجهله کلامه مباشرت ایتمشیدی‌که بو مقوله امکدار دولت اولوب کسب تعیین وامتیاز ایدن رجال سلطنت سنیه‌دن مادامکه دین ودولته موجب نقیصهٔ شان اولور بروضع وحالت ظهور ایتمیه آستانهٔ سعادتدن تبعید اولنمق لایق دکلدر . وضرر وزیانی دولت علیه‌یه راجعدر . زیرا بومثللو ارکان دولتدن اولان ذواتك بر وقت اولورکه دولتده وجودلری لازم اولوب ملکه وقابلیتلری وتفنن ومهارتلری حسبیله تکرار خدمات سلطنت سنیه‌ده استخدام ایله رأی وتدبیر دلپذیرلرندن استفاده اولنور دیو بسط مقال ایتمکله بوکلمات خالصانه‌سی تأثیر ایدوب تصمیم سابق تغییر اولنه‌رق یالکز بر مقدار مصادره ایله بو بلیه‌چشدیرلمشیدی . مؤخراً کندوسی دخی کتخدالقدن عزل اولنمش ایسه‌ده عزت پاشانك عزلیله یکن محمد پاشانك صدارتی اثناسنده مکرراً کتخدا اولمغله دفتردارلق کیمه مناسبدر دیو سؤال اولندقده ینه مومی الیه مصطفی افندی‌یی سوق وتعریف ایتدکدن بشقه جاه والای صدارت کندویه توجه ایتدکده آنی کتخدا نصب ایتدیردی . حقنده بوقدر لطف وصحابتی سبقت ایتمکدن ناشی خلوص طویتیله خدمتده بولنمسی مأمول ایکن مصطفی افندی خلاف مأمول بعض مقالاته اجتسار ایتمشدر . شویله‌که : بواثناده ترتیب وتهیئه‌سی فرض عین مثابه‌سنده اولان مهمات ولوازمات سفریه‌ده خلیل حمید پاشانك واقع اولان سعی وهمت علیه‌سنه اعتراض ایله بوتدارکاتك اصلا لزومی یوقدر . بیهوده بیت المال مسلمین اضاعه واتلاف اولنیور . واعدانك قطعاً حرکتی ودولت علیه‌یه ضرر احتمالی یوقدر

اراجيفنى اسماعه جسارت ايلدى . مع هذا كه قريمده مسقوليلك جمعيتى ونشر بياننامه كيفيتى ونتيجه‌لو ايله اتفاق وايكيسنك دخى پيدرپى ويردكلرى تقريرلرك تأثيراتى عامه‌نك معلومى ايكن مصطفى افندينك بويله اعتراض نابجاسى حقنده حسن ظنى اولان ناسى مستغرق حيرت ايلمشدر . فى الحقيقه اعدا برمحلدن رونما اولمسه دخى احتياطه رعايت اركان دولته فريضهٔ ذمتدر . حتى وقت مصالحه‌ده ترتيب اسباب سفره ابتدار وهنكام محاربه‌ده لوازم مصالحه‌يه رغبت واعتبار حكمت عمليه‌نك مسائل معتبره‌سندندر . بودولت عليه‌نك ايسه اعدا ورقباسى كثير اولديغندن كرك صلح وكرك جنك ماده‌لرينك تمشيت وتسهيلى ضمننده دائما حاضر بولنمق لازمه‌دندر . وجميع زمانده غفلتده بولنمق باعث ندامت وتشجيع خصمه علت اوله كلديكى مجرب ارباب بصيرتدر . حال بومنوال اوزره ايكن مجرد مضمر ضميرى اولان بعض اغراض ذاتيه‌يه وسيلهٔ حصول اولمق ملاحظه‌سيله بعض ظاهر بينان عوامك مزاجنه موافق مقدمات عقيمة الانتاج ايله زبان اعتراضى دراز ايتمك نقصان عقل وشعوره محمولدر . بناءً عليه كتخدالقدن عزل ايله برمنوال محرر ارضروم جانبنه ارسال قلنمشدر .

واصف افندينك خلاصهٔ مقالاتى بووجهله اولوب انجق بوندنصكره خليل حميد پاشانك ترجمهٔ حالنده يازه‌جغمز تفصيلاتدن مستفاد اوله‌جغى وجهله اشبو مصطفى افندى رجال دولت عليه‌نك عقلاسندن اولوب يكده اويله رطب ويابس سوز سويلر برذات دكلدر . فقط خليل حميد پاشانك اقرانندن اولوب تبدل صدارت ايجاب ايتسه يا آنك وياخود سابقا خزينه كتخداسى اولان سالف الذكر اسماعيل پاشانك صدراعظم اولملرى وارد خاطر وايكيسنك دخى صدارته لياقتلرى ظاهر اولمغله حسب البشريه صدراعظم ايكيسنى دخى استرقاب ايدرك ايكيسنى دخى جوار سلطنتدن مهجور ايتمكى لازمهٔ مصلحت عد ايلديكندن مشاراليه اسماعيل پاشايى وزارتله ومصطفى افندى‌يى ارضروم جانبى مأموريتيله درسعادتدن تبعيد ايتمش اولديغى بعض محرراتدن استنباط اولنوب وقوعاتك روشى دخى بوروايتى تصديق ايدر .

* ولادت شهزاده سلطان مراد *

ذى القعده‌نك يكرمى بشنجى وايلولك اون برنجى كيجه‌سى شهزاده سلطان مراد دنيايه كلوب ولادتنه سويلنمش اولان تاريخلردن بعضيلرى بالانتخاب زيرده تحرير اولنور . (حالبلى آدم افندينك تاريخى) * شكر القد منح المعز مرادنا *

(مدرسيندن)

(مدرسیندن مصطفی سالم افندینك تاریخی) * كازار سلطنتده اجلدی كل مراد * (مورخ واصف افندینك تاریخی) * كامران اوله كمال عمر ایله سلطان مراد *

* بعض تدارکات سفریه *

عهد قریبده ایجه تدارکاته تشبث اولنمش اولوب ازجمله سواری اوجاقلرندن بشر آقچه ایله اوچ بیك نفر ترقیلو تحریر اولنوب اسماعیله مأمور اولان اناطولی والیسی عبدی پاشا وروم‌ایلی والیسی سابقا قره دکز قپودانی محمد پاشا وسلستره‌یه مأمور آیدوسلی محمد پاشا معیتلرینه بیکر نفر اولمق اوزره توزیع بیورلمشدر . وبغدادك مناسب محلنده اقامتله اطراف وانحایه مدنکاه بصیرت ایلمك اوزره اوخریلی احمد پاشا عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله بغدان باشبوغلغی توجیه ومعیتنه بیك نفر سواری ایالت عسکری ودرت بیك پیاده یکیچری تعیین واون قطعه طوپ ایله مهمات کافیه ارسال اولنمشدر . وطومبصارده اقامتله اطرافی محافظه‌یه دقت ایلمك اوزره ارسلان محمد پاشا عهده‌سنه رتبهٔ وزارتله بوجاق وطومبصار باشبوغلغی بالتوجیه معیتنه بش یوز نفر سواری ایالت عسکری واوچ بیك نفر پیاده یکیچری وسکز قطعه طوپ کوندرلمشدر . یانق پلنقه محافظلغی اسماعیل پاشایه احاله بیوریله‌رق معیتنه بیك نفر یماقله التی قطعه طوپ ویرلمشدر .

* انکلتره‌لونك قریم مسئله‌سنه توسطی *

انکلتره ایلچیسی باب‌عالی‌یه برقطعه تقریر کوندروب دولت علیه‌یه دولتم طرفندن بعض خصوص افاده‌سنه مأموریتم واردر دیو رئیس افندی ایله ملاقات طلب ایلمش اولدیغندن کیفیت رکاب همایونه عرضله استیذان اولندقدن صکره رئیس افندینك ایازمه‌ده واقع ساحلخانه‌سنده انکلتره ایلچیسیله ملاقات اولندقده انکلتره ایلچیسی روسیه ایله نمچه‌نك اتفاقندن بحث ایدرك بوایکی دولت ایله محاربه ایتمك وقت وحاله نظراً مناسب دکلدر . وانکلتره دولتی دولت علیه‌نك صادق دوستی اولمغله اصلاح جانبین ایچون توسط ایتمك ایستر وطرفیندن حدوده قریب محللره سوق عساکر وتدارك مهمات وذخائر کبی وقوعبولان بعض حرکتلر برفنالق چیقارمق احتمالی قریبدر دیدی . رئیس افندی مقابله ایدوب دولت علیه‌نك تدارکاتی فسخ صلح قصدینه مبنی دکلدر . بلکه

همجوارلرینك تدارکلرینی مشاهده ایتمکله احتیاطاً حفظ ثغور وسرحداته قیام ایتمشدر دیدکدن صکره توسطنك وجهنی ودرجهٔ رخصتنی سؤال ایتدکده انکلتره ایلچیسی دولت علیه قریمدن فراغت ایتمك ومواد سائره آیینه‌لی قواق تنقیحنامه‌سنه تطبیقاً تنظیم اولنمق اوزره توسط ایتدکارینی افاده ایلدکده رئیس افندی کیفیت اولیای امور دولته عرض وافاده اولنمغه موقوفدر . انجق دولت علیه‌نك دوست قدیمی وبومقوله مواد لازمه‌ده صداقتی صمیمی اولان فرانسه دولتنك دخی توسطده اشتراکی لازمدر دیمکله انکلتره ایلچیسی فرانسه‌لونك توسطده اشتراکنی دولتمك قبول ایده‌جکی مجزومدر . لکن روسیه‌لونك راضی اوله‌جغنی بیلمم دیو ختم کلام ایتمکله مجلسه ختام ویرلدی . انکلتره‌لونك صورت توسطی معلوم اولوب ایلچیسنه برجواب ویرلمك اقتضا ایتمکله کیفیت تذکر ومطالعه اولندقده دولت علیه عهدنده ثابت قدم اولوب قینارجه وآیینه‌لی قواق مصالحه‌لری شروطنك وقایه‌سیله انکلتره‌لونك توسطی دولت علیه‌نك مقبولی اولدیغی جوابی ایلچیسنه اعطا اولنمق وبومجلسده قپودان پاشا دخی بولنمق اوزره قرار ویرلدیکندن ذی‌الحجه‌نك اوچنجی کونی قپودان پاشا ورئیس افندی آیینه‌لی قواق ساحلسراینده انکلتره ایلچیسیله اجتماع وملاقات ایله بروجه محرر قرارکیر اولان جواب مذکور ایلچی‌یه افاده اولندقده انکلتره ایلچیسی کلامه آغاز ایدوب روسیه‌لو قریمی ضبط ایتمش بولنمسیله تکرار ردی وحالت اولاسنه اعاده‌سی ممکن اولمز . غایة مافی‌الباب دولت علیه‌نك اراده‌سی دولتم طرفنه افاده اولنوب سعی وغیرتده قصور اولنمز . وچونکه فرانسه‌لونك امر توسطی دخی دولت علیه‌نك مطلوبیدر . آنك ترویجنه دخی غیرت اولنور دیمکله بومجلس دخی بویله‌جه ختام بولوب انکلتره‌دن کله‌جك جوابه انتظاراً قریم ماده‌سی شمدیلك بوحال اوزره موقوف قالمشدر .

برمدتدنبرو فرانسه ایلچیسی دولت علیه‌یه خیرخواهاق یوزنده قترینه‌نك قریمجه اولان مطالب مضره‌سنی ترویج ایتمکده اولوب انجق وکلای دولت علیه هنوز حقیقت حالدن بیخبر اولدقلرندن فرانسه ایلچیسنك توسطندن فائده کورمك تمنیسنده بولنمشلردر . اما انکلتره‌لولر بروقتدنبرو اکرچه روسیه‌لو علیهنده ایدیلر انجق امریقا مسئله‌سندن طولانی دوچار اولدقلری ضایعاتدن بشقه غائلهٔ حربیه‌دن هنوز بواثناده خلاص اوله‌بیلوب پولتیقه‌لری ایجابنجه شمدی آنلر دخی فرانسه‌لونك مسلکنه سالك اولمغه مجبور اوله‌رق برمنوال سابق توسطه ابتدار ایتمشلردر . بوجهتلرله امریقا مسئله‌سی روسیه‌لونك قریمجه اولان معامله‌سنه

مداخله ومعاونت ایتمش اولوب بووقعه ایسه بزم تاریخلریمزده بولنمدیغندن اوروپا تاریخلرندن استخراج ایله بومقامده بعض مرتبه تفصیله مبادرت اولنمق مناسب کورلمشدر .

* امریقا جمهوریتنك تشکلی *

یکی دنیاده الآن ممالك مجتمعهٔ امریقا دینلان جمهورك بولندیغی اراضی ابتدا میلادك بیك بشیوزسکسان درت تاریخنده یعنی طقوز یوزطقسان ایکی سنهٔ هجریه‌سنده انکلتره‌لو طرفندن کشف وضبط اولنوب تواریخ مختلفه‌ده بعض قومپانیه‌لره ومتحیز کیمسه‌لره تفویض وتملیك اولنه‌کلش وانکلتره‌ده اختلاف مذهبدن طولایی وقوعه کلان تعدیاتك اثری اولمق اوزره پك چوق کیمسه‌لر مهاجرت ایدرك واوروپانك سائر محللرندن دخی پك چوق آدملر نقل ایلیه‌رك کسب معموریت ایلمشدر. اراضیء مذکوره‌ده تشکل وتأسس ایدن مملکتلرك هر بریسی بر برندن فرقلی اوله‌رق بعض شرائط امتیازیه‌یه نائل اولوب انکلتره دولتنه تابع اولدقلری حالده اداره‌لرنده مستقل صورتده بولنمشلر ایدی احکام قانونیه‌لری انکلتره قراللرینك نامنه تصدیر اولنور وشرائط تابعیتلری بعض وظائف ایله ایفا قلنور ایسه‌ده انکلتره پارلمنتوسنك یعنی مجالس ملیه‌سنك حکمی اشبو معمورلر حقنده طوغریدن طوغری‌یه جاری ونافذ دکل ایدی . اعصار مختلفه‌ده انکلتره حکمدارانی ومجالسی ذکر اولنان معموره‌لری زیر حکومت وتغلبه المق ایسته‌مشلر ایسه‌ده اهالیسی اصول متجبره علیهنه قیام ایله محافظهٔ امتیازلری اوزره اهتمام کوسترمشلردر . فقط ام الوطنلری اولان انکلتره‌لو اشبو معموره‌لرك کسب قوت مفرطه ایلمسنی نظر بیقیدی ایله کوره‌مدیکندن وحتی بعض سفرلرده کندوسنه خیلی اعانه‌لری اولمشیکن متشکر اوله‌جق یرده بوکیفیت کندوسنه باعث خدشه وتلاش اولدیغندن بونلرك معنی حائز اولدقلری استقلال داخلی‌یی امحا ایله انکلتره مجالسنك حکمنه تابع ایتمکه قرار ویروب اول امرده اساس ثروت ملت اولان صنایع وتجارته بعض مرتبه سد وبند ممانعت یاپمق وانکلتره‌یه محتاج حالنده طوتمق ایچون کندولرینه لازم اولان بعض اشیانك محلنده اعمالنی منع ایله انکلتره کارخانه‌لرندن جلب ایلملرینه مجبور ایدلمسی یتشمیوب هم بونلری انکلتره قوانیننه اتباع ایتدیرمك وهمده یکی برطاقم واردات بولمق ایچون ممالك مذکوره‌یه تکالیف طرحنی انکلتره مجاسی رأی وحکم ایتمکله بوکیفیت ممالك مذکوره‌نك اختلالنه وبالآخره استقلالنه سبب اولمشدر . شویله‌که : سالف الذکر سفر هفت ساله‌ده

انكلتره دولتنك ديونى چوغالديغندن بعض تدابير ماليه يه تشبث اولنديغى صره ده امريقاده دخى تمغالى كاغد رسمى ايجاد اولنوب بونك اوزرينه اهالى طرفندن ظهوره كلان آثار فتنه وفساده قارشو رسومات مذكوره الغا اولنمش ايسه ده بيك يوز سكسان بر سنهٔ هجريه سنده بللور وكاغد وچاى اوزرينه بعض رسومات قونلمش اولمغله خلقك شكايت ومخالفتى اولكيدن زياده ظهور ايدوب بوستون شهرنده كمرك مأمورلرى طرفندن اصول مذكوره نك اجراسنه مبادرت اولندقده خلق اوزرلرينه هجوم ايله سوء معامله يه ابتدار ايتديلر . اصول مذكوره نك اجرا ايتديرلمسيچون اوروپا جانبندن عسكر كله جكى حوادثى منتشر اولمسيله سكسان التى شهرك وكيللرندن مركب اولمق اوزره بوستون شهرنده بر قونوانسيون يعنى معاهده ناميله برجمعيت تشكيل اولنمش ايسه ده اشبو جمعيت ذكر اولنان شهرلرك نامنه اوله رق امر استقلال تصورى ميدانه چيقميوب يالكز تكاليف واقعه عليهنده ادعا واشتكا ايلديلر .

فى الحقيقه بونك اوزرينه انكلتره دن عسكر كوندرلمش ايسه ده امر محاربه دها ظهوره كلميوب وبرسنه مدت قيل وقال وشكايت وعرضحال ايله وقت كچوب اصل جنك انكلتره امتعه سنك منع استعماليله ابتدا ايلدى . بوحال انكلتره تجارتنه خيليدن خيلى تنزل ونقيصه كتورمكله تجارك سوز وكدازى اوزرينه امريقاده وضع اولنان رسومات وتكاليف الغا اولنوب فقط چايك رسوماتى آز برشى اولديغندن يالكز اوماده ابقا اولنمشيدى . لكن امريقالولر بونكله دخى انكلتره پارلمنتوسنك تحكمنى تصديق ايتمش اوله جقلرندن تاكه رسومات موضوعه كاملاً قالديرلمه قرار سابقلرنده دوام ايده جكلرينى ادعا واعلان ايلديلر .

بوصورتله مصاحت كوندن كونه كسب شدت ايدوب وقتاكه بوستون شهرينه هندن كلمش اولان بركمى حموله سى چايى اهالى دكزه آتدقلرنده انكلتره دولتى بيك يوز سكسان سكز سنهٔ هجريه سنده بوستون شهرينك تجارتنى يساغ ايدوب هرنوع اشيا وامتعه نك دخولى وخروجنى منع ايلدى . انكلتره بوستون شهرى حقنده بووجهله معاملهٔ شديده اجراسيله سائرلرينه مثال كوسترمك املنده اولوب بوندن بشقه حدود ومذهب ومليت ايله بر برلرندن آيرى اولان برطاقم مملكتلرك اجتماعيله كندوسنه قارشو برقوت متحده حاصل اوله جغنى هيچ اومماز ايدى . لكن معمورلرك جمله سى يكديكرك منافعنه مشارك اولوب برفاميليا اعضاسندن اولدقلرينى حس ايتمليله بوستون شهرينك دوچار اولديغى فلاكتدن متأثر اوله رق جمله سى شهر مذكوره اجراى اعانه يه بالابتدار بوستون شهرى حقنده

یاپیلان یساغ قالدیرلمدقجه انکلتره ایله هرنوع تجارتدن اجتناب ایده‌جکلرینه یمین ایدرك بینلرنده اتفاق ومعاهده ایلدیلر .

سنهٔ مذکوره‌ده فیلادلفیا نام شهرده منعقد اولان مجلس عمومیٔ مملکت اشبو قراری تحسین وتصدیق ایله امریقا انکلیزلرینك حقوق وشکایتلرینی شامل ومظهر عدل وحقانیت اولمق ایچون اك سهل وسریع طریق انکلتره‌دن بوکونه اشیا آلمیوب امریقادن دخی اشیا ارسالنك منعی صورتی اولدیغنی مشعر بر بیاننامه یاپیلوب جملهٔ وکلای ملت بوقرار اوزرینه عهد ومیثاق ایتدیلر . فقط بونکله برابر انکلتره قرالنه بر عرضحال تقدیم وارسال اولنوب حکمداره اولان صداقت وام الوطنلرینه اولان مطاوعتلرندن بحثله صلح وسربستیتدن بشقه برشی استمدکلرینی اعلان ایلدیلر .

انکلتره وکلاسی ایسه اصوللرنده اصرار ایدوب امریقالولری دائرهٔ اطاعته قویمق ایچون دها زیاده عسکر ارسالنه واجانب ایله اولان تجارتلرینك منعنه قرار ویرلمشدر . انکلتره‌ده یك چوق کشی وخصوصا ارکان مملکت اولان لوردلر معموره‌لر اهالیسنی بر ایکی آلای عسکر ایله تحت ضابطه‌یه قویمق ادعا وافکارنده اولوب اکر ایش بویله طوتولمیوبده مبدأ مصالحتده کلیتلوجه عسکر کوندریله‌رك برطرفدن قوهٔ کافیهٔ جبریه وبرطرفدن دخی بعض مساعدات ایله اصول عدلیه ورفقیه ارائه اولنمش اولیدی اشبو نائرهٔ عصیان بوقدر علولنمیه‌رك بلکه دها شراره ایکن منطفی اوله بیلور ایدی هرنه ایسه امریقالولر قراله کوندردکلری عرضحالك رد اولنه‌جغنی تیقن ایتملریله مملکت عسکری جمعنه ومهمات حربیه جلبنه تشبث ایدوب تاریخ عیسوینك بیك یدییوز یتمش بش نیسانك اون طقوزنده یعنی بیك یوزسکسان طقوزسنهٔ هجریه‌سی خلالنده لقستو نام شهرده انکلیزلر بر بلوك امریقا عسکرینه تصادف ایدرك اوزرلرینه آتش ایتملریله اطرافده بولنان امریقا عسکری امداده یتیشوب خیلی شدتلی بر محاربه وقوعیله ایکیوز قدر آدم تلف اولمش ونتیجهٔ محاربه امریقالولر طرفنده قالمشدر .

اشبو وقعه مبدأ حرب وآشوب اولوب بوندن صکره نائرهٔ دار وکیر هرطرفده علوکیر اولمشدر . سودای سربستی دماغ اهالی‌یه صارمش اولدیغندن هر مملکت قدرتی مرتبه عسکر وسائر شیله خدمت عمومیه‌یی ایفایه ابتدار ایدوب بوندن بشقه قوائم نقدیه چیقاریله‌رق وضابطان ونفرات عسکریه‌یه معاشلر تعیین اولنه‌رق اداره‌جه براستقلال رنکی آلنمش وبیك یوز طقسان سنهٔ هجریه سنده ورجینیا ایالتی اهالیسندن واصحاب ثروتدن ژورژ وآشنقطون نام کیمسه بیك یوز یتمش سنهٔ

هجریه سنده انکلتره ایله فرانسه دولتلری آره سنده وقوعبولان محارباتده استخدام اولنوب اظهار بسالت ودرایت ایتمش اولدیغندن بتون امریقا عسکرینه سرعسکر نصب اولنه‌رق انك تدابیر واقعه وحرکات شجیعانه‌سیله اکثر محارباتده امریقالولر غلبه یوزنده بولنمشلر ایسه ده هنوز انکلتره‌دن بتون بتون آیرلمق صورتنه قرار ویرلمامش ایدی . لکن محارباتك آثار طبیعیه سندن اولان بعض حالات انکلیزلر علیهنده امریقالولرك تهییج بغض وعداوت وتزیید عصیانلرینه سبب اولوب نهایة الامر بیك یوزطقسان سنه‌سی حزیرانده جمعیت عمومیه ممالك مجتمعهٔ امریقا نامیله مملکتلرینك استقلالنی اعلان ایلمشلردر .

بونك اوزرینه آرتق احتمال تالیف برطرف اولدیغندن ایکی طرف دخی پك بیوك حاضرلقلرله یکدیکره مقابله‌یه قالقیشوب اکرچه انکلتره‌لولر بوسنه امریقالولره غالب کلمشلر ایسه ده امریقالولر اقدام تام ایله جای مقاومتده ثبات ایلدکلرندن بشقه خارجاً دخی اسباب اقتداری تحری‌یه تشبث ایله دول اجنبیه‌دن استمداد ایلدکاری صره‌ده فرانسه دولتنك انکلتره‌لو حقنده اولان افکار رقابتکاریسنی بیلدکلرندن فرانسه‌یه بر مأمور مخصوص کوندریلوب ایلروده معاونت علنیه‌یه انتظار ایله ابتدای امرده خفیةً سلاح وسائر مهمات ایله اعانه اولنمسنی استدعا ایلمشلر ایدی . کیدن مأمور بعض قومپانیا ومتجاسر آدملری جلب ایله برخیلی اسلحه ومهمات ارسالنه وبرطاقم آدم اسبالنه دسترس اولمشیدی . چونکه فرانسزلر اوته‌دنبرو انکلیزلره دشمن اولدقدن بشقه امریقالولرك افکار سربستیلرندن حظ ایتدکلری جهتله امداده آماده ایسه‌لرده فرانسه قرالنك اویله برجمهور ایله اتفاقی یولسز کورلدیکی کبی مضایقهٔ مالیه‌سی دخی زیاده اولدیغندن اول امرده فرانسه دولتی برحل تردده قالمشیدی . لکن فرانسه اصلزادکانندن (لافایت) ایله امریقایه برمقدار کوکللی عسکر کیتمشیدی .

بیك یوز طقسان برسنه سی ایچنده وقوعبولان محارباتده انکلیزلر منهزم وامریقالولر غالب ومظفر اولمغله بوکیفیت فرانسه دولتی ایچون امریقالولره آچیقدن آچیغه طرفدارلق اظهارینه بادئ جرأت اولوب بیك یوز طقسان ایکی سنه سنده فرانسه دولتی ممالك مجتمعهٔ امریقا استقلالنی تصدیق ایله فرانسه دولتیله جمهور مذکور بیننده مخادنه وتجارته دائر برمعاهده عقد اولنوب یوم مذکورده ایلروده فرانسه وانکلتره دولتلری بیننده محاربه ظهور ایلر ایسه یکدیکره تحفظی وتدافعی معاونت ایلمك شرائطنه معلق اوله‌رق جمهور ایله فرانسه بیننده برعهدنامه دخی امضا اولندی .

فرانسه دولتنك دوچار اولدیغی مضایقه حالنده محاربه یی تحری دکل ممکن مرتبه دفع ایلمك لازم ایکن بر دولت متجاورهٔ رقیبه‌نك تنزلی حالنی کورمك لذت وآرزوسی فرانسه‌یی برمرتبه فریفته ایلمشدی که بیاغی امریقالولردن زیاده فرانسه‌لولرك شو معاهده دن طولایی اظهار ممنونیت ایلملری وامریقاده ظهور ایلمش اولان بر اختلالی بوصورتله حمایه ایدرك فرانسه‌لولرك بویله سرمست سلافهٔ سربستی اولان امریقالولر ایله اختلاط وادارهٔ کؤس افکار ایتملرنده انواع خطر درکار ایکن بوکا فرانسه قرالی کبی مستقل ومطلق برحکمدارك مساعده کوسترمش اولمسی شیٔ عجیبدر .

امریقالو طرفندن کوریلان شدت ومقاومت وانکلیزلرك موقعجه دوچار اولدقلری مشکلات ایله محاربه‌جه برحسن نتیجه حاصل اولمامسی اوزرینه فرانسه‌لونك امریقالولر ایله عقد اتفاق ومعاهده ایلملری کیفیتاری انکلتره وکلاسنه حیرتبخش اولوب تدابیر عسکریه یه قوت ویرلمسیله برابر امریقالولرك دعوی ایتدکاری امتیازات ومساعداتك اعطاسنه اظهار موافقت ایدرك اشبو طقسان ایکی سنه سنده مجدداً کوندریلان جنراللرینه بومساعدات ایله امریقالولری جلب وتأمین ایچون مأموریت مخصوصه دخی ویرلمش ایدی . لکن مصلحت بومرتبه یه وارمشیکن امریقالولری تکرار دائرهٔ تبعیته المه‌نك امکانی اولمدیغندن طرفین ینه کار زارده اصرار ایتدیلر .

اشبو سنه ایچنده وقوعبولان محارباته براً وبحراً فرانسه دونماسی وکوکللی عسکری شریك اوله‌رق اکرچه انکلتره‌لولر طرفندن فوق‌الغایه چالشلمش واظهار بسالت قلنمش ایسه‌ده فرانسه‌لولرك اعانه سیله امریقالولرده اسباب مقاومت تزاید ایدرك فوائد حربیه ینه امریقالولر طرفندن قالمش ایدی .

برمدتدنبرو فرانسه‌لو اسپانیا دولتنی امریقایه معاونت امرنده دائرهٔ اتفاقه آلمغه چالیشوب اسپانیالولرك دخی یکی دنیاده برچوق معموره‌لری اولوب برطرفده ظهوره کلان سودای استقلالك سائر طرفلرینه دخی سرایت ایده‌جکی درکار اولدیغندن اسپانیالولرك ممالك مجتمعه اهالیسنه اعانه ایلملری شویله طورسون بلکه انکلتره‌لولر ایله برلکده اوله‌رق بونائرهٔ اختلالك اطفاسنه چالشملری منافع اصلیه‌لری اقتضاسندن اولمغله بومطالعه فرانسه‌لونك تحریکاتنه برزمان مقابل اولمش ایسه ده نهایت انکلتره‌نك امریقاده اولان قوت ومکنتنك اضاعه سی اسپانیانك منافعنه موافق اوله‌جغنه دائر فرانسه‌لونك ایراد ایتدیکی ملاحظاته فریفته اوله‌رق اول امرده ینه انکلتره دولتیله امریقالولر بیننده متوسط اولمقلغی عرض ایدوب

انكلتره وكلاسی بونكله معناً امریقا معموره‌لرینك استقلالنی طانیق چیقه‌جغندن رد ایله معامله ایتملریله اسپانیالولر دخی بیك یوز طقسان اوچ تاریخنده فرانسه‌لولر ایله دائرهٔ اتفاقه داخل اولوب بوجهتله سنهٔ مذكوره محاربه‌سنده انلردخی برلكده بولنمشلردر .

فرانسه‌لو واسپانیالو وامریقالولر برطرفدن وانكلتره‌لولر دیكر جانبدن اوله‌رق بوسنه وسنهٔ آتیه‌ده وقوعبولان محاربات یالكز امریقانك بر وبحرینه منحصر اولمیوب سائر طرفلرده وخصوصا هند جانبنده یكدیكرك ممالكنه هجوم ایله اكرچه امریقاده انكلتره‌لولر فوائد حربیه‌یی ضایع ایتمك حالنده بولنمشلر . وبوحالده انكلتره‌لولر روسیه دولتنی كندولرینه جلب ایچون برخیلی چالشمش وروسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه‌نك بعض افكار طمعكاری ومكابره‌سنی اوخشه‌یه‌رق اماله‌یه دخی موفق اولمشیكن بردنبره روسیه دولتی تبدیل افكار ایدرك سلاح دردست بیطرفلق عنوانیله براصول اتفاقیه چیقاروب محارب اولمیان دولتلرك اكثری بو اتفاق دائره‌سنه كیردیكی مثللو فلمنكلولر دخی بواتفاقه داخل اولوب چونكه اساس ماده انكلتره‌لویه مخالف اولدیغندن فلمنكلونك بونی قبول ایتمسی اوزرینه انكلتره‌لولر بونلره دخی اعلان حرب ایدوب بوجهتله عداد خصماسی تكثر ایله مشكلاته دوچار اولمشلر ایسه‌ده فرانسه‌لو واسپانیالو وفلمنكلولرك امریقا وهند طرفلرنده اولان اراضی وجزائرلرندن برخیلیسنی قبضهٔ تصرفه كچوروب وبیك یوز طقسان بش وطقسان التی محاربه‌لری دخی بوصورتله كچوب بالآخره انكلتره‌لولرك امریقاده اولان ضایعاتلرینه مقابل مكالمه‌ده مبادله‌یه صالح برچوق یرلر اللرنده بولنمش ایسه‌ده مصارفات سفریه‌دن طولایی دیونی زیاده‌سیله تكثر ایدوب بوجهتله صلحه مائل اولدیغی مثللو فرانسه‌لو دخی انكلتره‌لونك امریقاده اولان معموره‌لرینی كندوسندن تفریق ایلمك امنیه‌سنه نائل اولدیغندن واسپانیالولرك ایسه بو محاربه‌یه شروعده اصل مقصدلری اولان شیكه جبل طارق قلعه‌سیله چامایقا جزیره‌سنك انكلتره‌لودن نزعی ماده‌سیدر . اكا مقتدر اوله‌میه‌جقلرینی اكلایوب جبراً اللرینه كچمش اولان مینورقه وبعض امریقا اراضیسنك یدلرنده قاله‌چغنه امنیت حاصل ایلدكلرندن وفلمنكلولر دخی فرانسه‌نك اثر همتیله بعض یرلرك تصرفه نائل اولوب بوجهتله انك سوزندن چیقه‌میه‌جغندن هرطرفجه امر مصالحه‌یه میل تام كوستریله‌رك روسیه ایمپراطوریچه‌سی ونمچه ایمپراطوری عرض توسط ایلدكلرندن بیك یوز طقسان التی سنه‌سی اواخرنده هرطرفدن تهالك ایله پارسده مكالماته ابتدار اولندی .

اك ابتدا انكليز وامريقالولر بربرينه ياتلاشوب سنهٔ مذكوره كانون ثانيسنده ممالك مجتمعه‌نك سلطنت واستقلالنك تصديقيله برمعاهده عقد وامضا اولنوب تصديق ماده‌سی فرانسه ايله انكلتره دولتلری بيننده اولان منازعه‌نك فصل وتسويه‌سنه قدر موقت عد اولنوب اندن‌صكره اعلان اولنمسنه ومرعی‌الحكم طوتلمسنه قرار ويرلدی . بو ايكی دولت بيننده دخی بيك يوز طقسان يدی سنه‌سی خلالنده امريقاده سن پير وميكلون وسن‌لوس جزيره‌لرينی رد وتاباغو جزيره‌سنی فرانسه‌لويه ترك ايله غره‌نار وغره‌نارين ودومينك وسونسن وسن قريستوف ولوف ونسرا جزيره‌لری انكلتره تصرفنه كچمك وهندده فرانسه‌نك قبل‌المحاربه النده بولنان يرلرينه كندوسنه ويرلمك وبيك يوز يكرمی التی سنهٔ هجريه‌سنده اوترك شهرنده ياپيلان معاهده‌يه فرانسه‌لويه نافع بعض تعديلات ادخال اولنمق شرائطيله ورساليا شهرنده برمعاهده عقد وامضا اولندی . بونكله برابر اسپانيالولر ايله دخی عقد معاهده اولنوب امريقاده باهامه آطه‌لرينك انكلتره‌لويه تركيله اكا مقابل مينورقه آطه‌سيله امريقاده فلورين آطه‌لرينك اسپانيا النده قالمسی مشروط اولدی . وفالمنكلولر دخی بعض مبادلات جزئيه ايله عقدمصالحه ومعاهده ايلديلر .

امريقا سببيله ظهوره كلمش اولان اشبو محاربات بوصورتله ختام ووسعت وفيض وبركت اراضيسی ايله كون بكون ايلرولمكده اولان بريكی دولتك ظهوريله انجام بولمشدر .

امريقاده سرعسكر اولان واشنقطون آثار درايت وبسالتی ايله اثنای حربده ممالكنه خدمت ايلديكی مثللو بعدالحرب عساكر موجوده‌نك برچوق معاشلری تداخلده اولوب مجلس مملكت طرفندن بونلره رخصت ويرلمكده عجله كوسترلديكندن عساكر ثمرهٔ مساعيلرينی ضايع ايده‌جكلری خوفيله حركت وقيام ايتمكه رمق قالمش ايكن واشنقطون آره‌يه كيروب مجلس مملكتك حكومتنه وعسكرينك خدمتنه رعايت ايتديرمكه موفق اوله‌رق هنوزميدانه چيقمش اولان وطنی برمحاربهٔ داخليه بليه‌سندن قورتامق خدمتنه مظهر اولدقدنصكره وديعهٔ دست اماتی اولان رياست عسكريه‌يی مجلسه تركله كندوسی حال سابقيله ويرچينيا مملكتنده اولان اراضيسنه چكلمش وفقط نامنی مملكتنده ابقا ايلمشدر .

بومحاربه‌ده انكلتره دولتی الدن برخيلی تبعه چيقاروب يوز مليون ليرا مصرفه دخی كيرمشدر . فرانسه دولتی بوندن برفائده كورمدكدن بشقه امريقا صولرنده دونماسی كلياً مغلوب اولمش وديونی برمرتبه دها ترقی بولمش ايدی . وبرده امريقا سفری مناسبتيله فرانسه‌ده افكار سربستی برمرتبه دها ترقی ايدرك

انكلتره‌ده‌كی حكومت مشروطه آرزوسنده بولنان فرانسزلرك خیلیجه‌سی جمهوریت افكارینه دوكلمكه باشلامشلردر .

روسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه ایسه دول اوروپانك بومشغولیتلرینی فرصت اتخاذ ایدرك قریمی ضبط ایله قره دكزده دونما تداركنه باشلادیغندن میزان پولتیقه برازده دها جانب شماله آغمشیدی .

* حوادث ایران *

مقدما دلی پترو بعض كونه حیله‌لر ایله دربند وباكو قلعه‌لریله كیلان مملكتنی عجملرك اللرندن اخذ وضبط ایتمشیدی . لكن مؤخراً نادر شاه ظهور ایتدكده روسیه‌لونك ضبط ایتمش اولدیغی ممالكی نزع واسترداد ایتدكدن بشقه انكلیز قپودانلرندن برینی مسلمان ایدوب وجمال بك تسمیه ایلیوب آنك معرفتیله تدارك ایتمش اولدیغی دونماسنك بحر خزرده نفوذ واستقلالنی روسیه‌یه اقرار ایتدیرمشیدی . بناءً علیه روسیه‌لولر عساكر ایرانیه بیننه فتنه وفساد القاسیله نادر شاهدن اخذ انتقام سوداسنه دوشدكلرینی نادر شاه حس ایتمكله روسیه اوزرینه حركته متهیء ایكن مقدمه‌ده ذكر اولندیغی اوزره قتل اولنوب آندن صكره عجمده ظهور ایدن اختلالات متوالیه حسبیله بحر خزر مصلحتنه باقیله‌مدیغندن دونمای مذكور اتلاف وافنا اولنه‌رق بحر مذكورده نفوذ واستقلال ینه روسیه یدنده قالدی . وروسیه ایمپراطوریچه‌سی قترینه بحر مذكورده برخیلی سفائن وچند قطعه بیوك وكوچك سفینه‌لردن مركب بر دونما تدارك ایدرك اورالرك تجارتنی بیاغی روسیه‌لولره حصر ایتدكدن بشقه له وقریم طرفلرنده وسیله‌ء تحصیل مرام ایده‌كلدیكی فساداتی امثال اتخاذ ایدرك عجم دیارنده دخی دائما ضعیفی التزام ایله قوی‌یی اضرار وتهوینه اقدام ایتمك و بوتقریبله القای فساد وشقاقدن خالی اولمامق خصوصنی دونمای مذكور امرالنه تنبیه وسپارشدن خالیه دكل ایدی . خصوصیله بحر خزرك عجم اللنده اولان ساحل غربیسنده بعض ممالك ضبط ایتمك سوداسنه دوشوب بوكا مقدمه اولمق اوزره اولطرفده روسیه تجاری ایچون برخان احداثی مثللو بعض كونه علاقه پیدا ایتمكه سعی ایتمسنی امرال مرقومه اكیداً تنبیه ایتمشیدی . طقسان اوچ سنه‌سی وقایعنده بیان ایتدیكمز وجهله اولطرفلرده علم افراز استقلال واستبداد اولان اغا محمد خانك علیهنه اوكی قرنداشلرنده مرتضی قولیخان روسیه‌لو طرفندن تصاحب اولنمش

(ایسه‌ده)

ایسه‌ده اغا محمد خان کرك مرتضی قولیخانه وکرك شیرازده حکومت ایدن خانان زندیه‌یه غلبه ایدرك کیلان ومازندران وشروان ایالتلرینی وسائر نیجه مملکتلری ضبط وتسخیر ایتمکله روسیه‌لو استرآباد لیمانی ساحلنده بربازرکانخانه بناسنه کندوسندن رخصت اله‌رق محل مرقومده متین ومستحکم برقله انشا ایله درونه اون سکز قطعه طوپ وضع ایلدی .

اغا محمد خان بوکیفیتدن منفعل اولمغله اشبوطقسان یدی سنه‌سی خلالنده مومی‌الیه امرالی ومعیتده بولنان روسیه ضابطانی ضیافت بهانه‌سیله دعوت ایدوب جمله‌سنی حبس ایتدکدنصکره قلعهٔ مذکوره‌یی هدم ایله روسیه‌لو حقنده خیلی عنف وشدت ایلدی . لکن روسیه‌لولر بو اثناده قریم استیلاسیله مشغول اولدقلرندن ظاهر حالده اغا محمد خانه برشی دیه‌میوب پوتمکین طرفندن عرض خلوص ومحبت ضمننده مخصوص آدم ارسالیله اغفالنه اقدام اولندی . واکرچه ایچ یوزندن تکرار کیلانی ضبط ایچون مرتضی قولیخانی تحریص وتشویقدن خالی اولمامشلر ایسه‌ده سعی واقداملری مفید اولمیوب طقسان اوچ سنه‌سی وقایعنده بیان اولندیغی اوزره اغا محمد خان بالجمله خصماسنه غلبه برله رفته رفته کافهٔ ممالك ایرانی قبضهٔ تصرفنه الدقدن بشقه صکره‌لری روسیه ممالکنه هجوم ایتمك سوداسنه بیله دوشمشدر . لکن بوامرامنك اجراسی دولت علیه‌نك انضمام همم جلیله‌سنه متوقف اولوب طرف دولت علیه‌دن دخی عقد روابط اتفاقه صورت تنزل والتفات کوره‌مدیکندن بوامرامنی اجرایه موفق اوله‌مامشدر .

* ارکلی خانك روسیه حمایه‌سنه کیردیکی *

روسیه‌لولرك حمایتی نه درجه‌لرده مضر وخطرناك اولدیغی شاهینکرای ماده سندن عامه‌نك معلوم ومجزومی اولمق لازمکلور ایکن اقدمجه دولت علیه حمایتنه کیرمش اولان کورجستان خانلرندن قارتالیا وقاکت حاکمی اولان تفلیس (هرقلیوس) خانی ارکلی ولد طهمورث خانکه طقسان سنه‌سی وقایعنده دولت علیه حمایه‌سنه کیفیت دخالت وتبعیتی ذکر اولنمش اولان ارکلی خاندر . پوتمکینك هدایا سنه طیانه‌میه‌رق اشبو طقسان یدی سنه‌سی رمضاننك اواسطنده روسیه حمایه‌سنه کیرمش وقترینه‌یه برقطعه سند ویرمش اولوب درون سندده فیما بعد آخر بر دولته تبعیتدن فراغتله لدی‌الایجاب روسیه‌لویه معاونت ایتمك وروسیه‌لو دخی آنك مملکتلرینی حفظ وصیانت ایتمکه ضامن ومتکفل اولمق وبوندنصکره

بالوراثه اخلافندن خان اوله‌جق شخص اول امرده روسیه‌لویه کیفیتی اخبار ایدوب روسیه‌لو طرفندن کندویه رخصتنامه وباندیره وقلیج خفتان کیدیروب بعده روسیه طرفندن کندویه تلقین اولنه‌جق وجهله روسیه‌لونك تحت حمایه وحکمنده اولدیغنی اعتراف ایله یمین ایلمك وکرك حدودده بولنان روسیه قوماندانینك وکرك ایلچیسنك خبری اولمدقجه خان مومی الیه جوارده اولان حکام ایله مخابره ایتمك وروسیه‌لونك دولت علیه وسائره ایله منعقد اوله‌جق معاهده‌سی ارکلی خانك اهالی وممالکنه دخی عام وشامل اولمق ومارالذکر قارتالیا وقاکت مملکتلرینك باش پیسقپوسی روسیه‌لونك سکزنجی درجه‌ده اولان متره پولیدیله همرتبه اعتبار اولنمق وبومعاهده الی الابد جاری اولمق شروطی درج اولنمشدر .

واکرچه ارکلی خان روسیه‌لونك یالکز حمایتنه داخل اولوب ملکنی فراغ ایتمش دکل ایسه‌ده وفاتندنصکره روسیه‌لولر بوحمایه‌یی سررشته ایدرك بوندن اون یدی سنه صکره ارکلی خانك زیر تصرفنده بولنمش اولان ممالکی ضبط ایله کندو مملکتلرینه الحاق ایتمشلردر .

روسیه‌لولر بونك کبی منکرل یعنی آچق باش خانی اولان صالومان خانی دخی زیر حمایه‌یه آلمق استدکلرنده خان مومی الیه ذاتنده برمرد بالا پرواز اولدیغنه بناءً تیز الدن روسیه‌لویه سرفرو بردهٔ رغبت والتفات اولمدیسه‌ده روسیه‌لولر دخی عرض هدایا وتلطیفات ایله جلب وتسخیری اسبابنه تشبثدن خالی اولمدیلر .

اقدمجه روسیه‌لولرك ارکلی خان ایله صالومانك جلب وتألیفلرینه چالیشمده اولدقلری حوادثیله برابر روان طرفنه کوندرمش اولان روسیه مهندسلری اول حوالی‌یی کشت وکذار ایله روان قلعه‌سنی کشف ایتدکاری وروان خانی حسین خان طرفندن روسیه‌نك آدملری ممنونیتله قبول اولندقلری سرحدات والیلرندن درسعادته تحریر اولنمش وروسیه‌لو دولت علیه ایله نقض عهد ایلدیکی تقدیرده ارکلی خان وصالومان دلالتلریله اولطرفدن دخی حدود خاقانیه‌یه تجاوز ایتمك واکر دولت علیه ایله اولان مصالحه‌سی برقرار اولور ایسه کیلان ومازندران طرفلرینی ضبط ایلمك وبلکه بواثناده عجمك درکار اولان اختلالی حسبیله بتون بتون ایرانی قبضهٔ تصرفه کتورمك فکر فاسدنده اولدیغی اولطرفلرك تجسس احوالنه مأمور اولان جاسوسلردن خبر آلنمش اولدیغندن سرحدات شرقیه‌نك استحکاماتنه ابتدار وسرحد والیلرینك تیقظ وبصیرت اوزره بولنملری طرف صدارتدن مخصوص قائمه‌لر یازیله‌رق کندولرینه امر واشعار

بیورلدقدن بشقه بوحالك وخامت مآلندن ایران خانلرینك خبیر وآكاه قالملری بغداد والیسی سلیمان پاشایه تحریر بیورلمش واهل اسلامدن اولان بعض طاغستان خانلرینه دخی مكتوبلر یازیلوب اكر روسیه‌لو دیار ایرانه تخطی ایده‌جك اولورسه عسكرلرینی جمع ایله مردانه مقابله ایلملری وكیفیتی درعقب درسعادته اعلام ایلدكاری حالده اتحاد دیانت حسبیله معاونتده تجویز قصور اولنمیه جغی تصریح وارکلیلی خلیل پاشانك وزارتی ابقا اولنوب قاش حوالیسی محافظه‌سنه تعیین قالنمشدر .

وچونكه اركلی خانك مقدما حمایت دولت علیه‌یه دخالتی چلدر والیسی سلیمان پاشا واسطه‌سیله وقوعه كلمش اولدیغندن وحالا روسیه حمایه‌سنه كیردیكی بوطرفجه كركی كبی ثبوت بولمامش ایدوكندن مصلحتك اهمیتنه بناءً سلیمان پاشایه یازلمش اولان قائمه‌یه طرف صدارتپناهیدن یازیلان هامش مخصوصده اركلی خان حقنده هرنه قدر ایراث ظن ایدر حالات جوانب واطرافدن اختیار اولنمقده ایسه‌ده دولت علیه‌یه رابطهٔ عبودیتی وساطت سعادتلری ایله اولوب وبووقته قدر دائرهٔ رضاشناسیده بولندیغی چكه‌میان بعضك معللة بالاغرض اولان القالرندن اقتضا ایلمك ملاحظه‌سی دركاردر . زیرا خان مومی الیه همان مسقولویه متابعت ودولت علیه ویاخود ایران حدودلرینه مسقولونك تجاوز وتخطیسنه دلالت ایده‌جكی عیانه چیقسه خان مومی الیهك ایرانطرفنده‌الحالة هذه محكومی مثللو روان‌خانی وشوش طرفی ارائت روی مخالفت ایده‌مدكاری حالده سائر خانان واهالیءایرانیان عاقبت كاری درك ایدوب باخصوص مسموع اولدیغنه كوره امام قولی خان وسائر قدرتی اولان رؤسای ایرانیان پشنجه اركلی خان ایله مقاومت ومدافعه قیدینه مباشرت ایلملری اقتضاایدرایدی . حاصلی كركی كبی امعان واركلی خانك هرحالنه هرزمان كسب وقوف وایقان وبواثناده اركلی خانك شهرت بولان مسقولویه متابعتی ومعاً ایران ممالكنه‌تجاوزی قضیهٔ غیرمرضیه‌سی‌هرنقدر مأمولدن خارج‌ایسه‌ده آذربایجان خانلرینك مسموعلری اولمامق ومسموعلری اولدیغی صورتده مقاومت ومحافظت قیدینه دوشمامك محال قبیلندن اولمغله بوكا دائر ایران خانلری میانه‌لرنده اولان اقوال وافعال نه‌كونه‌در طرف طرف تجسس ایتدیره‌رك استجلاب اولنان آثار صحیحه‌یی اشعاره مبادرت واركلی‌خانك‌حقنده جوانب سائره اقوالی‌معتبریمز اولمیوب هرحالده تحریراتلری معتبریمز اولمغله هرنقدر ممكن ایسه خان مومی الیهك دولت علیه‌یه ایلدیكی بنده‌لكنك استحكامی مقتضیاتنه سعی وهمت بیورملری وقلاعك تعمیری ومهماتلری لوازمنی مقتضای تحریمز اوزره بالتحری تحریر وافاده‌یه مسارعتلری مأمول خالصانه‌مزدر دیو تحریر اولنمشیدی .

وجه مشروح اوزره اركلى خانك جلب واستمالتيله طرف دولت عليه يه اولان
روابط سابقه سنك تأكيد وتوثيقنه تشبث اولنمش ايسه ده اره سى چوق كچمكسزين
روسيه حمايه سنه كيرديكى و برمنوال سابق سند ويرديكى افلاق ويوده سى ميخال بك
طرفندن درعليه يه تحرير واشعار اولنمشدر .

* تداركات سفريه ايچون مجلس مشورت عقد اولنديغى *

شيخ الاسلام قوناغنده صدر اعظم وقپودان پاشا وصدور كرام واستانبول پايه سنده
بولنان علماى اعلام ورجال دولت عليه وجمله اوجاق اغالرى حاضر اولدقلرى
حالده روسيه ايله نمچه نك سوء نيتلرينه دائر بعض اسئله دن عبارت قلمه النمش
اولان كاغد درميان اولندى .
اسئلهٔ مذكوره دن برى بودركه قيش ايچنده اعدانك حدوده هجوملرى اطرافدن
توارد ايدن اخباره نظراً محتمل اولمغله مرتب اولان عساكر حدودلره سوق
اولنسونمى يوخسه شتا تداركيله اكتفا قيلنسونمى .
بوسؤالك جوابنده سابقا استانبول قاضيسى عربزاده صادق افندى فتح كلام
ايدوب شتا ايچون تدارك انجق بوقدر اوله بيلور . انجق عسكرك ضابطه وثباتلرى
دخى واجبدر . زيرا تعيين اولنان عساكرك بعضيسى بوطرفده بى ادبلكه مباشرت
ايتمكله بونلرك تأديبلرى الزم وضابطلرينك تقيدلرى اهمدر ديدكده صدر اعظم
خليل حميد پاشا كلامه آغاز ايدوب ترتيب عساكر وجمع ذخائر وتدارك مهمات
وتقويهٔ سرحدات بزم وظيفه مز اولديغنه بناءً طوق بشر متحمل اولديغى درجه لرده
بذل مقدرت اولنوب بوندنصكره دخى سعى وغيرتده طرفمزدن تجويز قصور اولنمز
لكن اوجاقلونك تأديب وترهيبلرى عهده مزدن خارج اولوب بحسب القانون
اوجاقلرى اغالرينه مفوض اولمغله رخصت كامله ويرلمك بزدن واجراسنه اقدام
اولنمق آنلردن اولمق لازم كلور . وبوماده يه دائر يكيچرى اغاسنه تنبيه وتأكيددن
خالى اولديغمز يوقدر ديو يكيچرى اغاسنه امالهٔ نظر وتوجه ايدوب شمدى يه دك
بوبابده سكا رخصت اعطاسنده قصور اولنديمى ديمكله يكيچرى اغاسى خير قصور
اولنمامشدر . وبنم طرفمدن دخى قصور اولنمز . وبعونه تعالى بو خصوص دخى
برابطه تحتنه ادخال اولنور ديو ختم كلام ايلدى .
سؤال سابق ينه ايراد واعاده اولنوب بوترتيبات كافيميدر ديو استفسار اولندقده
رئيس الكتاب اسبق سليمان فيضى افندى بدأ مقال ايدوب دولت عليه نك ترتيبات

عسکریه‌سی صیفی وشتائی اولوب ترتیبات صیفیه‌یه وقت مساعد اولمدیغندن ترتیب
شتا ایله اکتفا اولادر دیمکله صدر اعظم اوجاقلو اغالرینه باقوب سالف الذکر
ترتیباتدن بغدان وطومبصار محافظلری معیتلرینه ترتیب اولنان یکیچری نفراتی
محللرینه واصل اولدیلرمی وسرحدات اسلامیه‌ده اولان عساکرك مقداری
نه‌مرتبه‌لره منتهیدر وسپاه وسلحدار اوجاقلرندن طلب اولنان اوچ بیك نفر
سردنکچدی تحریری ختام بولدیمی دیو استعلام ایدیجك برماهه دکین یکیچری
نفراتی مأمور اولدقلری محلره وصول بوله‌جقلری مأمولدر . وبندرده اون‌بیك
وخوتینده بش التی بیك قدر عسکر واردر دیو یکیچری اغاسی تقریر وسپاه
وسلحداردن شمدیلك بیك نفر یازیلوب الیوم حاضر وآماده‌در باقیسی دخی برقاچ
کون ظرفنده اکمال ایله محللرینه ارسال اولنه‌جقلردر دیو افاده ایلدی .
بعده بلغرادده‌کی عساکرك کیفیت ومقدارینی صدر اعظم استفسار ایتدکده بلغراد
محافظی عزت محمد پاشانك وارد اولان تحریراتنده روم ایلی ایالتی ویرلی یماقلری
اوتوز بیکه قریب اولدیغی مذکوردر دینلدی . لکن صدر اعظم بونی مبالغه‌یه
حمل ایله بلغرادك مجموع عساکری انجق بش بیك نفره بالغ اولدیغی عندنده
مصحح اولان موادن ایدوکنی بیان ایتدکدن صکره اوزی قلعه‌سنك سابقده
موجود اولنلری وصکره‌دن ارسال اولنانلری طقوز بیکه قریبدر وفاش وصخوم
وباطوم قلعه‌لرینه واول حوالی‌یه بعض محللردن تدارك اولنان نفراتدن بشقه
صوغوجق قلعه‌سنه دخی مقدم ومؤخر بیك ایکیوز نفر ترتیب وارسال اولنمشیدی
انجق صوغوجق قلعه سی ابازه وچراکسه‌نك سد سدیدی وبلکه اولحوالینك
کلیدی اولوب بهرحال تقویه واستحکامی لازم اولدیغندن دونمای همایون نفراتندن
دخی برمقدار عسکر افراز وارسال اولنمق مقدما جمله طرفندن وباخصوص قپودان
پاشا طرفندن ترغیب وتشویق ایله دونمای همایونك ایچرویه کیرمسنه توقیف وتعلیق
قلنمشیدی الیوم دونمای همایون ایچرویه داخل اولدی وعسکرینك ایشی قالمدی
برمقدار عسکر افراز وارسال اولنمك وقتی کلدیمی دیو سؤال ایتدکده قپودان پاشا
کلامه آغاز ایدوب بوانناده دونمای همایوندن عسکر افرازی مناسب اولمدیغنی بیان
ایلدی .
آندنصکره ینه عسکر ماده‌سی اعاده اولنوب بونلرك تحت ضابطه‌یه ادخاللری اهم
اموردندر دینلدکده صدر اعظم ینه کلام اولی تکرار ایله عسکر ومهمات تدارکی
بزم وظیفه‌مزدر اما عسکرك امر ثباتلری ورابطهٔ انتظاملری ضابطلرینك وظیفه‌سیدر
بز وظیفه‌مزی ایفا ایتدك فیما بعد ثبات وانتظاملری خصوصنده ضابطلری هر نه

كونه‌رأی وتدبیر ایدرلر ایسه طرفمزدن رخصت کامله ویریلور دیمکله اوجاق اغالری انشاءالله بو دخی برصورت بولور دیو قطع کلام ایلدیلر .
بعده روسیه‌لونك بیاننامه‌سنه‌ردیه اوله‌رق بیاننامه نشر ایتمك خصوصی درمیان اولنوب قپودان پاشا نشر اولنمسی طرفنی ترجیح ایله شمدی‌یه قدر تأخیری مناسب دکل ایدی دیمکله اکا جواباً چونکه غرضمز دشمنه سررشته ویرمیه‌رك بهاره‌دك اختلاس وقت ایله تدارکات سفریه‌مزی اکمال ایلمك مطالعه‌سی اولوب بیاننامه نشر ایتمك ایسه دشمنی جنکه دعوت دیمك اوله‌جغنه واعدانك عساکر ومهماتی حاضر ومهیا اولمغله بزه وقت ویرمیوب نابهنکام حدودمزه هجوم ایدرلر ملاحظه‌سنه مبنی کچن مجلسده جمله اتفاقیله تأخیری تنسیب وتصویب اولنمشیدی دینلدکده قپودان پاشا کرچه اویله مناسب کورلمشیدی لکن بوصورتده دولت علیه قریم استیلاسنی هضم ایتدی دیمك روسیه‌لویه ممکن اولور دیدی .
بونك اوزرینه استانبول قاضیسی مفتی زاده احمدافندی تکرار جمله‌یه خطاب ایدوب بیاننامه‌نك نشری وعدم نشری شقلرندن برینك ترجیحنده هرکسدن رأی استدکده ترسانهٔ عامره امینی سلیم افندی بیاننامه نشری خصمی جنکه دعوت قبیلندن دکلیدر دیو قول سابقی تکرار ایلدی . شیخ الاسلام افندی اکا مقابله ایدوب مسقولو قریمی آچیقدن آچیغه ضبط ایتدی سکوتمی ایده‌لم دیبجك صدر اعظم جوابه ابتدار ایدوب کیجه کوندز اقداممز تدارکات سفریه‌مزی اکمال ایله اعدانك قریم ماده‌سنده نقض عهدی موجب اولان حرکات مغرورانه‌سی انتقامنی آلوب شان دولت علیه‌یی یرینه کتورمکدر وبوراسی جمله موحدینك فریضهٔ ذمتیدر دیه‌رك تکرار احد شقینك ترجیحنده هرکسدن رأی استدکده شمدیدن نشری مناسبدر دیو اتفاق آرا ایله قرار ویریلوب بوقرار اوزره مجلس ختام بولدی .
واصفك متدوال اولان نسخهٔ تاریخنده کیفیت بوسیاق اوزره محرردر . خلیل حمید پاشا نامنه یازمش اولدیغی نسخه‌سی دخی بویله‌در انجق دونمای همایوندن عسکر افرازی ماده‌سنده قپودان پاشایه تعریض واردر . شویله‌که : قپودان پاشا کلامه آغاز ایدوب بواثناده دونمای همایون عسکرندن عسکر افراز ایتمك بروجهله مناسب دکلدر دیو قول اولندن نکول ایله تلون اظهار ایتمسی مواجبلرینه التی یدی یوز کیسه آقچه صرف اولنان قالیونجیلرك سفینه‌لرده مفقود اولدقلرینه دلیل کافی وبوتقریبله صرف اولنان مبالغك اکثریسی کمکردهٔ دست بی انصافی اولدیغی خارجه چیقمشدر دیو مصرحدر .
بیاندن مستغنی اولدیغی وجهله عساکر بحریه بریه کبی قولایلقله میدانه کلیوب

برقاليونجى نفرينك نفر اولمسى بيله خيلى وقته متوقف اولديغندن بويله وقتده عساكر بحريه‌يى قلعه بكجيسى ايتمك بحرى وبرى فرق ايتمامك ديمك اولديغندن قپودان پاشانك بواثناده دونمادن عسكر افراز واخراجى مناسب دكلدر ديمسى قاليونجيلر تخصيصاتنك خوره كچورلمش اولمسنه دلالت ايتميوب بلكه معلومات صحيحهٔ عسكريه‌سى اولديغنه شهادت ايلر . واولوقتك مطلع اولديغمز اخبار صحيحه‌سنه نظراً اشبو قپودان دريا غازى حسن پاشا صحيحاً غازى ومدح وثنايه شايان برذات محاسن سمات اولوب دين ودولته اونوديله‌جق صورتده خدمتلرى چوقدر واول عصرده دولت عليه‌يه آنك قدر بيوك خدمتلر ايتمش كيمسه يوقدر . هله سفر عقبنده آق دكز سواحلنك وخصوصيله برالشام وموره طرفلرينك اعادهٔ نظام وآسايشلرى آنك ثمرهٔ صولت دليرانه واثر همت صادقانه‌سى اولديغى يوقارولرده بسط وبيان اولنمشدر . بويله ذاتك حقنده سوء ظن ايله عليهنه سوز سويلمك انصافسزلقدر . واكرچه واصف اول وقته يتشمش وبزلر يتشمامشزدر . لكن معاصرلرك سوزلرى اكثريا غرض ومداهنه‌دن عارى اولميوب وواصف مرحومك بويله متخالف المضمون ايكى نسخه يازيسى ايكى يوزلو اولديغنه شاهدين اولوب بزلر ايسه بو خصوصده بى غرض وبى طرف اوله‌رق وقوعات صحيحه‌نك حكم موازنه‌سنه تابع اولديغمزدن بزم مطالعه‌مز صحته قريبدر . قالديكه بيك ايكيوز سنه‌سنده موره واليسى يوسف پاشا صدر اعظم نصب اولندقده قپودان پاشادفعهٔ ثالثه اولمق اوزره قائممقام اولوب واصف افندى اول وقتك وقوعاتى بسط وبيان صره‌سنده قپودان پاشانك مدح وثناسنه دائر مفصل ومشرح برمقاله يازمشدركه جلد آتيده عيناً درج اولنه‌جقدر . اومقاله‌ده واصف افندى حسن پاشانك كرامتندن بحث ايدر بومقامده دخى قاليونجى مخصصاتنى بى انصافانه اتلاف واضاعه نقيصه‌سنى عزو اسناد ايلمشدر . بوايكى قضيه ذاتاً مجروح وممنوع اولدقدن بشقه بربرينه مناقض سوزلردر بعض شعرانك كلاملرنده بو مثللو تناقض وقوعنده كندولره اعتراض اولنسه (افصح الشعر اكذبها) مقدمه‌سيله جوابه تصدى ايده بيلورلر اما مورخينه كوره بو مثللو تلونات بروجهله ياقشمز وبلكه بويله مورخلرك سبيكهٔ كلاملرى فن تاريخ موازنه‌سنجه قضاياى شعريه‌دن معدود اولوب ارتق سوزلرينه اعتماد وامنيت اولنمز . اشته وقعه نويسلرك اكثرى فن تاريخك موضوعنى تغيير ايله صحائف تواريخى مجموعهٔ اشعار وخيالاته دوندرمش اولدقلرندن تصحيح ماده خصوصنده خيلى زحمتلر چكيليور . بحسب الايجاب بعض وقوعاتى كتم ايتمكه مجبور اولدقلرينى تسليم ايدەلم لكن لغرض مخترعات ومفتريات اسناديله بويله چورك سوزلر ايرادنده اصلا معذور اوله‌مزلر .

سوزك صاغی بودركه غازی حسن پاشانك ولایت وكرامته معلوماتمز یوقدر . لكن اولوقتك الك بیوك والك ممدوح آدمی اولدیغنه دلالت ایدر پك چوق اخبار صحیحه واردر . واول وقت بین الوكلا عسكر پرورلك فكری متروك ومنسی اولمشیكن مشار الیهك مدت مدیده قپودانلق مسندنده ابقاسی عبدالحمید خان حضرتلرینك قدر شناسلغنه دلیلدر . صدر اعظم خلیل حمید پاشا دخی ادارهٔ امور دولته مقتدر ومقدم وفطین ومتمكن بر ذات اولوب لكن نصل ایسه وقوعاتك سیاق وسباقنه وبعض روایات موثوقه‌یه نظراً قپودان پاشا ایله اویوشه میوب بینلری شكرآب ایمش . اشته تأسف اولنه‌جق یری بوراسیدر . زیرا وكلانك بویله اتحادسزلغندن دولت علیه‌نك كوردیكی خسار وزیان قابل تعداد وبیان دكلدر .

* نشر بیاننامه خصوصنك ینه تأخیر اولندیغی *

سالف الذكر مجلس عمومیده بیاننامه نشر اولنمسی اكرچه قرار دادهٔ حضار وصوابدیدهٔ صغار وكبار اولمشیدی . انجق ترتیبات دولت علیه تكمیل واسباب استعداد كركی كبی تحصیل اولنمدن نشر بیاننامه ده جزئی وكلی فائده اولمدیغندن بشقه معاذالله تعالی مضرت وخسار محتمل وملحوظ اولدیغی خیرخواهان دولت ابد مدت طرفلرندن عرض وتلقین اولنمغله شمدیلك تأخیر اولندی دیو واصف تاریخنده محرردر .

وقوعاتك كلیشنه واجنبی تاریخلرینك كیدیشنه نظراً خیرخواهلق صورتنده بومثللو اخطاراته ابتدار ایدن برمدتدنبرو دولت علیه خیرخواه كورینان فرانسه ایلچیسی ایدی كه بوطرفه خیرخواهلق یوزنده كورینه‌رك آینه‌لی قواق تصحیحنامه‌سنی امضا ایتدیروبده قترینه‌یه پك بیوك خدمت ایتمش اولدیغی طقسان اوچ سنه‌سی وقایعنده ذكر اولنمشدر . بوكره دخی بیاننامه نشر اولنمسون وروسیه‌نك غضبنی تسكین ایچون ملایمانه ونازكانه حركت اولنه‌رق علناً تداركات سفریه‌یه تشبث قلنمسون كبی اخطاراتدن خالی اولمامشدر . بیاننامه نشری قترینه‌نك حركت مغرورانه‌سنه سد ممانعت اوله‌میه‌جغی مثللو قریم ضایعاتندن زیاده بر فنالق دخی كتورمزدی . فقط قترینه‌نك اوروپا نظرنده پك حقسز اولدیغی اعلان ایدوب قترینه ایسه انظار عمومیه ده بتون بتون حقسز كورنمكدن بالطبع احتراز ایتمسی لازم كلدیكنه وچونكه قریمی استیلا ایله قره دكزك الك كوزل لیمانلرینه مالك اوله‌رق قره دكزده كسب نفوذ ایده‌جكی قضیه‌سی اوروپاده داستان اولوبده

مسئله‌یه اهمیت ویرلمسنی دخی استمدیکنه مبنی بیاننامه نشرینه ممانعتله فرانسه ایلچیسی قترینه‌یه بوکره دخی معنوی همت ایتمشدر. علنی تدارکات اولنمسون بر وقتدنبرو اشغال ایتمکله دخی مادی خدمت ایلمشدر. زیرا روسیه دولتی اکرچه نمچه ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده اولوقت بر طرفدن پروسیا قرالی مشهور فردریق حیاتده اولوب نمچه‌لویه مقابل وبلکه اکا غالب ودولت علیه ایله عقد اتفاقه خواهشکر وطالب ایدی. برطرفدن دخی بو اثناده ایرانده علم افراز داعیهٔ استقلال اولان آغا محمد خان روسیه علیهنه دولت علیه ایله اتفاق ایتمکی جاننه منت بیلوردی. بناءً علیه دولت علیه‌یه کوره خصماسیله اوغراشه بیلمکه وسائل ممکنه وار ایدی. لکن بو صورتده دولت علیه پك کلی تدارکاته محتاج اولوب خفیهً کوریلان تدارکات جزئیه‌نك ایسه بویله مادهٔ جسیمه‌یه برفائده‌سی اوله‌میه جنی امر آشکاردر. قالدیکه اعدایه سر رشته ویرلمیه‌رك تدارکات سفریه ممکن اوله‌بیلورمی. زهی غفلت زهی بطائت که بوقدر زیان وضرر چکلمش وبونجه اثر ضرورت کورلمش ایکن معاملات دولیه‌یه واقف بر ذات تدارك اولنه‌مامش وفرانسه ایلچیسنك نه طرفه خدمت ایتدیکنی وکلا بو آنه قدر طویه‌مامشدر. بوندن بشقه برمدتدنبرو ملت اسلامیه‌یه عارض اولان رخاوت وراحت داعیه‌سندن طولایی سکون وسکینته دائر اولان اخطارات مزاجلره موافق کلمکله پك قولایلقله قبول اولنه‌رق وقتیله تدارکات لازمه‌یه باقیله‌مامشدر. هرنه حال ایسه سیف ایله مدافعه‌یه طاورانیله‌مدقدن بشقه بر ردیه نشر اولنوبده باری سنان لسان ایله مقابله‌یه بیله جسارت اولنه‌مامشدر.

بعض اوروپا تاریخلرنده طرف دولت علیه‌دن بلیغانه بر ردیه نشر اولندیغی مذکوردر. خصوصیله قترینه تاریخنده روسیه‌لونك سالف الذکر بیاننامه‌سنی درج ایتدکدنصکره اول اثناده جانب دولت علیه‌دن هرحالده ایفای عهد وشروطه دقت اولندیغنی حاوی وروسیه‌لونك فساد وخیانتنی محتوی آستانهٔ سعادتده مقیم انکلتره ایلچیسنك تسویدیله مدلل ومبرهن برقطعه بیاننامه قلمه النوب اکرچه اصدار اولندی لکن دولتلرك دعوالری قوت سیف ایله قطع وفصل اولنه‌کلدیکنه نظراً بو مقوله تحریراتك فائده‌سی اولمدیغی درکاردر وملت اسلامیه برمدتدنبرو اول قوتك اظهارینه همت وخصوصیله روسیه‌لو اوزرینه لایقیله اعمالنه غیرت ایتمدیکی آشکاردر دیو مسطوردر. حالبوکه برمنوال محرر بو آنه قدر بیاننامه نشر اولنه‌میوب بوندنصکره دخی اکا وقت مساعد اولمامشدر. فی الواقع روسیه‌لو علیهنه بر ردیه منتشر اولمش ایدوکی بالاده تحریر اولنمشدر. لکن ذکر اولنان

ردیه انکلیز تجارندن بریسی طرفندن یازلمش برمکتوب ایدی . احتمالکه اوروپا مورخلری آندن یاکلمش ویاخود قلمه آلنوبده نشر اولنمدن قالمش اولان بیاننامه‌نك صورتی بعض سفرا من غیر رسم آلمش اولوبده مورخلر دخی نشر اولندی زعمنه ذاهب اولمش اوله‌لر .

خزینهٔ اوراقده محفوظ اولان تحریراتده دخی روسیه‌لونك بیاننامه‌سنه مقابل طرف دولت علیه‌دن برقطعه بیاننامه قلمه آلنمش اولدیغی محرر ایسه‌ده نشر اولنوب اولنمدیغنه دائر برصراحت بولنه‌مامشدر . شویله‌که : بو اثناده روسیه‌لولر کویاکه دولت علیه قریم ممالکنی وچرکستانی وبوجاغی روسیه دولتنه فراغ وقصر ید ایتمش یوللو بعض اراجیف نشر ایتدکلری استماع اولنمغین بوحوادث کاذبه شایدکه بوجاق حوالیسنده انتشار ایله برفنالغه سبب اولور دیو اسمعیل جانبی سرعسکری عبدی پاشایه وطومبصار ویوده‌سنه واوزی محافظی علی پاشایه مذکور بیاننامه‌لرك برصورتی ارسال برله اول طرفده بولنان امرا ومیرزالره واقع حالك تفهیم واعلانی امر وتنبیه بیورلمش اولدیغندن وصولی حاوی علی پاشاایله عبدی پاشانك ۲۹ ذ سنه ۱۱۹۷ تاریخیله مورخاً وارد اولان جوابنامه‌لری وطومبصار ویوده‌سنك عبدی پاشایه وآنك اشبو جوابنامه‌سنه ملفوفاً مقام صدارته تقدیم اولنان تحریراتی وبونلره دائر مابین همایونه عرض اولنمق اوزره مقام صدارتدن یازیلان تلخیص عالی طاقمیله منظور فقیر اولمشدر . اوراق مرقومه‌ده بیاننامه‌لرك کندولرینه وصولی مبین اولوب انجق عبدی پاشا ایله طومبصار ویوده‌سنك تحریراتنده ذکر اولنان اراجیف بوآنه قدر اورالرده مسموع اولمدیغندن بیاننامه‌لر نشر اولنسه شاید بر بشقه حوادثه بادی اولور دیو توقیف اولندیغی وفقط امرا ومیرزالره بالمناسبه شفاهاً واقع حالك افاده‌سنده بأس اولمدیغی محررردر . واکرچه طومبصار ویوده‌سنك تحریراتنده بودفعه صاحب دولت [۱] افندیمز طرفندن برقطعه مکتوب ساميلرينه ملفوفاً روسیه‌لونك قریمی ضبط ایتدیکنی حاوی دول سائره‌یه ارسال ایلدیکی بیاننامه‌سنك صورتی وبعده دولت علیه طرفندن دول سائره‌یه نشر اولنان بیاننامه صورتی طرف چاکری‌یه ورود ایتدی دیو تحریر اولنمش ایسه‌ده تلخیص عالیده نشر اولنان تعبیری اولمیوب شویله‌که : روسیه‌لولرك اطراف دوله نشر ایتدکلری بیاننامه صورتی ایله بومقابله‌ده طرف دولت علیه‌دن یازیلان

---

[۱] صاحب دولت صدراعظمله دینیلوردی .

بيانامه صورتی ديو مسطور اولديغنه و برمنوال محرر بياننامه‌نك بو تاريخلره قدر نشر اولنه‌مديغی مكالمه مضبطه لرنده مضبوط و مقيد بولنديغنه نظراً طومبصار ويوده سنك تحريراتنده نشر اولنان تعبيری مذكور بياننامه‌نك اودخی نشر اولنمشدر ديو ظن ايتديكنه مبنی اولمق كركدر . هرنه حال ايسه روسيه لونك بياننامه سنه رديه اولمق اوزره برقطعه بياننامه قلمه آلنمش ايسه ده نشرينه جسارت اولنه ميوب بو وقته دك ترددات ايله امرار اوقات اولنمشدر .

* نمچه تجار سفينه لرينك قره دكزده كشت وكذار ايتملرينه رخصت ويرلديكی *

بوندن اقدم نمچه تجارندن بری سفينه سنه كراسته يوكلدوب طونه‌دن بحر سياهه وآندن درسعادته كلك مراد ايتمكله مرور وعبورينه ممانعت اولنمامق بابنده برقطعه امر عالی صدورينی نمچه ايلچيسی استدعا ايتمشيدی . دول نصارانك بو مقوله مستدعياتی شروطه موافق اولديغی حالده مساعده اولنمق دأب قديم سلطنت سنيه دن اولديغنه بناءً عهدنامهٔ همايون شروطنه مراجعت اولندقده نمچه تجاری ممالك محروسه ده براً و بحراً تجارت ايتملری مقيد بولنمش ايسه ده قره دكزده تجارت طريقيله سيرلری واقع اولمامش وحتی پوژروچه مصالحه سنده نمچه تجاری امتعه لرينی طونه اسكله لرينه اخراج ودولت عليه سفينه لرينه تحميل ايله درسعادته كتورملری لسانه آلنمش ايكن حكمی منسوخ قالمش اولديغندن بو مقدمه لر ايله اكرچه نمچه ايلچيسنی الزامه چاليشلدی لكن ايلچی بونكله ملزم اولميوب بحراً وبرا تجارت عهدی منطوقنجه سفينهٔ مذكوره‌نك بهرحال درسعادته كله جكنی ايما ايلديكنه وچونكه روسيه ايله متفق اولدقلرندن ايكيسی بردن بو خصوصی ايراد واصرار ايده جكلری دركار اولديغنه بناءً اختلاس وقت ايتمك ملاحظه سيله بو ماده‌يه دخی مساعده كوستريلوب سفينهٔ مرقومه نك مرورينه دوستانه رخصت ويرلدی مضموننده برقطعه امر عالی اصدار اولندی .

* نمچه كميلرينك جزائرلودن استرداديله بوكا دائر سند ويرلديكی *

بوندن اقدم جزائر غرب قورصانلری نمچه لونك برقاچ قطعه تجار سفينه لرينی اخذ ايلدكلرينه بناءً فيمابعد غرب اوجاقلرينك نمچه سفينه لرينه اولان تعرض وتعديلری منع اولنمق واخذ اولنان يدی قطعه سفينه لر ايله اشيا واسراسی استرداد قلنمق

زمیننده نمچه ایلچیسی دولتی طرفندن مأموراً باب عالی یه چند قطعه تقریر تقدیم ایدوب ادعالری هرنقدر نص عهدنامهٔ همایونه موافق دکل ایسه ده بو اثناده طرف دولت علیه دن ملایمت صورتی کوسترلمك ایجاب وقت وحالدن اولدیغنه بناءً بوندن اقدم درکاه عالی کدکلولرندن بکر اغا بومادهیه دائر صادر اولان اوامر علیه ایله جزائر غربه کوندرلمشیدی . اورایه وصولنده اوامر علیه‌یی لازم کلنلره ارائه ایلدکده نمچه‌لونك یدی قطعه سفینه دیو ادعا ایلدیکنك اصلی بوقدر اخذ اولنان بش قطعه سفینه در آنلرك دخی بری تلف اولدی و بری بوزلدی باقی اوچ قطعه سی مال غنیمت اولدیغندن ردی اوجاغمزك قاعده سنه مخالفدر لکن محضا امر اولوالامره انقیادقصدیله الیوم موجود اولان اوچ قطعه وتلف اولنلره بدل کچنده قلمنکدن النان برقطعه‌که جمعاً درت قطعه سفینه‌لری رد ایلرز دیدیلر. حموله‌لری طلب اولندقده ذخائردن عبارت اولان حموله‌لری مقدما بین الغزاة تقسیم اولندی معاذالله استردادی خصوصنی قاله دکل خیاله کتورمك فساد واختلاله باعث اولور دیو جواب ویرملریله بکر اغا همان ذکر اولنان درت‌قطعه سفینه‌لر ایله آخر جنسدن اولمیوب صرف نمچه‌لو اولمق اوزره استرداد اولنان اسیرلری الەرق درسعادته عودت ایتمشیدی .

نمچه‌لو بونکله اکتفا ایتمك لازم کلور ایکن بو اثناده روسیه‌لو ایله وقوعبولان اتفاقی حسبیله هر ماده ده عادت ایدندیکی خشونتی بو خصوصده دخی اظهار ایدوب ایلچیسی تلف اولان سفینه‌لر ایله حموله‌لرینك تضمیننده اصرار ایتدکده برزمان لعل وعسی ایله امرار صبح ومسا اولنەرق ونمچه ایلچیسی مکالمه استدعا ایتدکجه بومقوله امور جزئیه‌نك مکالمه‌یه تحملی یوقدر دینیله‌رك وقت قزانمغه اعتنا اولنمشیدی . نمچه ایلچیسی اصرارینی زیاده‌لشدیروب نهایت تضمین سفاین ماده‌سندن بروجهله فارغ اولمیه جقلرینی بعض تعبیرات مکروهه علاوه سیله باتقریر باب عالی یه اشعار ایتمکله ناچار قپودان پاشا واسطه سیله برمقدار بدل صلح ویریله‌رك اغزی قپادلدی .

لکن اراسی چوق کچمدن اوجاقلر کمیلرینه دائر بهر حال مکالمه لازم اولدیغی برقطعه تقریر ایله بیان ایتمکدن ناشی لدی‌الاستیذان رئیس افندی مکالمه‌یه مأمور اولدی . حین اجتماعلرنده نمچه ایلچیسی فیمابعد جزائرغرب اوجاقلری قورصانلرندن نمچه تجار سفینه‌لرینه ضرر وقوعبولمامسی وواقع اولان ضرر وزیانی دولت علیه‌نك تضمین ایتمسی ماده‌لرینی مشعر طرف دولت علیه دن برقطعه ممهور سند ویرلمسنی وسند مذکورك خاتمه سنده اوجاقلرك غصب ایلدیکی سفاین واموالی

دولت علیه تضمین ایلمدیکی صورتده نمچه لولرك حدودده کائن بعض اراضیٔ دولت علیه دن مقابله ایلملری پشینجه تصدیق واعتراف اولنمق خصوصنك درج ایدلمسنی تکلیف ایتدکده رئیس افندی مقابله ایدوب طلب ایتدیککز تقریر ملاحظات کثیره یه توقف ایدوب بلا تأمل جواب و یریله مز انجق دفع ضرر ضمننده دولت علیه مساعدهٔ کلیه سنی صرف ایدوب ازجمله واقع اولان ضرر وزیان خزینهٔ همایوندن اعطا اولنمق ومقابله بالمثل قاعده سنك اجراسی ملتزم اولدیغی صورتده بحراً اجرا قلنمق وادیلری ارتکاب اولندقدن صکره دوستلغه منافی ورسوم مصافاتك خلافی بومقوله بارد تعبیرك سنده درجی بروجهله مناسب اولماملق کرکدر دینجه نمچه ایلچیسی بنم مأموریتم قطعیدر برایکی کون ظرفنده برجواب قطعی استرم دیوب صورت اصرار کوسترمکله بووجهله سریعاً برجواب قطعی ویرلمك مقاوله سی اوزره مفارقت ایتدیلر .

بونك ایچون مجلس مشورت عقد اولنوب نمچه لونك اول وآخر ویردکاری تقریرلر ودولت علیه طرفندن ویریلان جوابلر وصورت مکالمه بتفاصیلها درمیان اولندقده جمله حضار یکزبان اتفاق اوله رق دولت علیه تضمین ماده سنی برقاچ وجهله قبول ایتمشیکن عدم اعتماد صورتنده بووجهله اصرارلری نیت فاسده دن خالی دکلدر . شرعاً وعقلاً بوماده یه مماشات جائز دکلدر وبونلر بوتکلیفی عهدنامه موجبنجه می ایده یورلر یوخسه دوستانه ویاخود متغلبانه می ایده یورلر دیملریله عهدنامه یه یاخود دوستلغه مبنی اولمیوب بلکه روسیه لو ایله متفق اولدقلرندن روسیه اکثر اغراض فاسده سنی اجرا ایلدی بزده بوغرضمزی اجرا ایدهلم دیو صورت ظاهرده دوستانه ومعناً متغلبانه ومغرورانه تکلیف ایدرلر دینلدی .

بونك اوزرینه استانبول قاضیسی مفتی زاده افندی بسط مقاله مبادرت ایدوب نمچه لولرك آقدکزده کشت وکذار ایدن تجار سفینه لرینه غرب اوجاغی قوصانلرندن ضرر ایرشامسی وایرشدیکی صورتده زیانلرینك تضمین اولنمسی بروجه مشروح تعهد اولنوب سند اعطاسنه دخی قرار ویرلمشیکن معاهده یه عدم اعتبار ایله ممالك عثمانیه اراضیسندن مقابله اعتراف اولنمق سوزینك سنده درجنده اصرارلری فساده مبنی اولدیغی درکاردر . مثلا بوعباره یی متضمن سندی دردست ایتدکلرندن صکره غرب اوجاقلری نه مقوله ملتدن اولور ایسه اولسون برسفینه اخذ ایتسه لر نمچه لو مجرد حدود اسلامیه دن مطمح نظری اولان اراضی یه عهداً دسترس اولمق ارادهٔ فاسده سیله بوسفینه بزم ایدی دیه جکی واوجاقلر دخی آخر ملتك

سفینه‌سی اولدیغی صورتده ویرمکده تردد ایلدکلری کبی اراضیء اسلامیه‌دن دیلدیکی یرلری ضبط ایدوب وبو حرکتمز خلاف عهد دکلدر بلکه ویردیککز سنده مبنیدر دیوب نقض عهد نقیصه‌سنی اوزرندن دفعه بونی برآلت ایده‌جکلری امر آشکاردر . اصول شریعت مطهره‌دندرکه : شرط برحکمك تحقق وقوعیله ربط اولنور . دولت علیه تضمینی تعهد ایتمشیکن قبل‌الوقوع خلاف شرع اوله‌رق اعتراف شرطنی تحریر ایتمك متناقضینی جمع دیمك اولدیغندن بوصورتی قبول برمنوال محرر خلاف شرع وبلکه بزدن صدوری نقض عهدی معترف اولمقدر نمچه‌لونك مرامی غصب اراضی اولدیغی تقدیرده بویله سند ویرلسه‌ده ویرلمسه‌ده اجرا ایدر . بوصورتده بویله سند اعطاسیله عهداً اجرا ایتدیرمکدن ایسه بوماده‌یه قطعیجه جواب ویرلمك اولادر . الله‌تعالانك عنایتیله برخاط ایده‌مزلر ایده‌جك اولورلر ایسه‌ده اختیارلریله نقض عهد ایتمش اولوب (کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة) نص شریفی مؤداسنجه ان شاءالله نسیم فوز وظفر جنود اسلامیه‌یه وزان اولوب دولت علیه‌نك بدخواهلری قرین خیبت وخسران اوله‌جغی بی‌اشتباهدر دیدکده سائر حضار دخی بوقولی تصدیق وترجیح ایلدیلر .

بوندن بشقه فرانسه دولتی دولت علیه‌نك دوستی اولدیغی کبی نمچه‌لو ایله دخی مصالحه اولدیغنه مبنی فرانسه باش ترجمانی باب‌عالی‌یه احضار اولنوب دولت علیه‌نك نمچه‌لو ایله اولان منازعه‌سی وتضمین ماده‌سنده اولان مساعدهٔ کلیه‌سی اطرافیله افاده واشعار اولنه‌رق علی التفصیل ایلچیسنه تبلیغ ایتمسی تنبیه اولنمش وفرانسه ایلچیسنك دولت علیه طرفندن تعهد اولندیغی صورته نمچه ایلچیسنی ارضایه چالشمسی واقتضا ایدرایسه تکفل ایتمسی خصوصنه رخصت ویرلمش ایدی . هنوز برخبر کلمدی . فرانسه ایلچیسی دخی الزام ایده‌مدیکی صورتده دولت علیه‌یه کوره نوجهله حرکت ایتمك خیرلو ومفیددر دیو حاضر بالمجلس اولنلردن استفسار اولندقده جمله‌سی اولکی کلامی ترجیح واختیار ایتدیلر انجق اختلاس وقت وزمان اراده‌سیله جف‌القلم نمچه‌لویه جواب ویرلمك دخی مناسب اولمیوب بلکه دولت علیه‌نك مرضیسی اولان صورتك تکلیفیله تطویل مدت ودرعقب سرحداتك تکمیل لوازماتنه همت اولنملیدر دیدیلر بوقرار اوزره مجلسه ختام ویرلدی .

علی‌الصباح نمچه ترجمانی باب‌عالی‌یه کلوب نهایةالنهایه جواب طلبنده اصرار ایلدکده مجلس مذکور قراری اوزره اظهار رفق وملایمت اولنه‌رق سنده درج اولنمسنی طلب ایلدکلری تعبیر منافیء رسم دوستی وصفوتدر دیو جواب ویرلدی . نمچه

ترجمانی بونك اوزرینه درحال اظهار خشونت ایدوب ایلچی بكك مرادی دولتین بیننه القای مصافات ومحبت ایدی بیلنمدی اوده یارنكی كون عبارهٔ مطلوبه‌نك سنده یازلمیه‌جغنی تاتار ایله دولتنه بیلدیرر دولتی دخی ممالك عثمانیه‌نك برمحلنی ضبط ایدر كلام باردینی تفوه ایتدی . ودرعقب ییقلوب كیتدی .

برکون صكره فرانسه ترجمانی كلوب دولت علیه تنظیم امورینه وقت قزانمق ایچون برچوق شیلره تحمل ایتدی . بوخصوصه دخی برحسن صورت ویرمسی لازم ایدی دیو ایلچیسندن جواب كتوردكده ایلچی بك دولت علیه‌نك خیرخواهی اولدیغنده اشتباهمز یوقدر ودولت علیه‌نك نمچه‌لو حقنده صفوتدن غیری برمقصودی اولمامغله شان دولته موجب نقیصه اولمیه‌جق صورتی ایلچی بك ملاحظه ایتسون بز دخی راضی اوله‌لم دیو فرانسه ترجمانی اعاده اولندی .

لیلاً ینه رئیس افندینك خانه‌سنه كله‌رك ایلچی بك مخصوصاً نمچه ایلچیسنه واروب بوماده‌یی درمیان ایلدكده نمچه ایلچیسی بنم بوماده‌ده مأموریتم منقطع اولدی . زیرا دولت علیه قطعیجه جواب ویرمكله دولتمه یازدم . وبعدالیوم تنظیم مصلحتدن مأیوس اولدم دیو هرنقدر رد ایله مقابله ایلمش ایسه‌ده ایلچی بك ینه الحاح وابرامدن خالی اولمامغله بالآخره نمچه ایلچیسی مأموریتمك انقطاعندنصكره بوخصوصه تصدی المدن كلمز مكر سنك ابرامكی حاوی الیمه برسند ویره‌سین دیوب ایلچی بك دخی سند ویره‌جك اولدیغندن مواد اربعه كاغدی میدانه كتوریلوب جرح وتعدیلنه قیام وشان دولت علیه‌نك وقایه‌سنه اهتمام اولنه‌رق حدودده مقابله بالمثلك اجراسی وقوع خسارك تبیننده اوچ ماه مرورینه‌دك تأخیر واجرا اولنه‌جق اولدقده دخی اقدمجه نمچه ایلچیسی طرفندن دولت‌علیه‌یه اخبار اولنمسنی حاوی وبعض عباره‌لرك درجیله تنظیمنه كوچ حال ایله قرار ویریله‌بیلدیكنی وبووجهله دولت علیه راضی اولدیغی تقدیرده تكرار ویانه‌یه آدم كوندریله‌جكنی ویارنكی كون جوابه انتظار اولندیغنی افاده ایتمكله كیفیت شیخ‌الاسلام افندی‌یه وقپودان پاشایه وصدور كرامه واعاظم رجال دولت علیه‌یه یكان یكان افاده وتفهیم اولندقده فرانسه‌لونك وساطتیله مادهٔ مذكوره‌نك بویله تنظیم اولنمسی تنسیب اولنمغله خاكپای شاهانه‌یه عرض واستیذان اولندقدنصكره اولوجهله نمچه‌لویه سند ویریله‌رك اختلاس وقت اولندی .

* تذییل *

وقوعات سابقه‌نك محاكمه‌سنه دائر واصف افندی برمطالعه بیان ایتمش اولدیغندن عینیله زیرده تحریر اولنور .

نمچه لونك مادۂ مذكوره ده اولان رعونت وخشونتلرینه نظراً ادنی بهانه ایله قطع حبل عهد ایلیه‌رك ارتكاب كار مذموم وسرحدات اسلامیه‌یه دفعةً هجوم ایتملری عند العقلا امر مجزوم اولوب تداركات دولت علیه هنوز تكمیل اولنمدن محاربه ده بحسب الظاهر خطر وآفت اذهانه متبادر اولوب بناءً علیه محضا استحصال وقت وزمان اراده‌سیله بونارسوزانك شمدیلك بووجهله انطفاسی تدابیر حسنه وآراء مستحسنه‌دن اولدیغی محقق وبیغرض كیمسه‌لر عندنده مسلم الثبوتدر .

* قطعه *

حسن تدبیری عاقلك كاهی * ایش كورر تیغ ونیزه‌دن افزون
تیغیده قوللانور محلنده * كل شیء بوقته مرهون

واصفك كلامی بوراده ختام بولدی . بوندن مقصودی چونكه مجلس مشورتده قطعیاً رد اولنان صورت ایله فرانسه ایلچیسی بالتوسط كوچ حال ایله تنظیم ایده بیلدك دیمش اولدیغی صورت بیننده برفرق اولمیوب تعیین اولنان اوچ آی مهلت دخی نمچه‌لونك مرامنه ضرر ویره‌جك بركیفیت اولمیه‌رق بلكه اجرا ایده‌جكی فساده تدارك وتهیئۂ اسباب ایچون ایجاب ایده‌جك بر مدت دیمك اولدیغندن بوراسنی تعمیر داعیه‌سی اولمق كركدر . حالبوكه فرانسه ایلچیسی قنغی طرفك ایشنی ترویج ایتمكده اولدیغی بیلنمیه‌رك حالا تمامیله اكا تسلیمیتده بولنمق وكلانك فرط غفلتلرینه دلالت ایلر . واكرچه ضرورتك الجا ایتدیكی فنالغه راضی اولمامق دها بیوك برفنالغه سبب اوله‌كلدیكندن (الضرورات تبیح المحظورات) مقتضاسنجه اثر ضرورت حس ومشاهده اولنمزدن اقدم ایجاب وقت وحاله كوره عواقب محتمله‌نك اهونی ارانمق وضرورات واقعه كچوشدیرلدكدنصكره فرصتی فوت ایتمیه‌رك متیقظانه طاورانمق كار عقلادر . لكن قینارجه معاهده‌سنه دخی بوصورتله رضا كوستریلوب حتی بونك چاره‌سنه باقلمق ایچون طرف شاهانه‌دن تنبیهات متوالیه واقع اولدیغی بوقاورلرده مبسوط ومسطوردر . مؤخراً فرانسه ایلچیسنك توسطیله تنقیحنامه دیوپایلان سند عهدنامۂ مذكوردن دها فنا وملوث اولدی . اولوقتدن بووقته قدر وكلای دولت اغراض شخصیه ایله اوغراشوب نظامات ملكیه وعسكریه خاطرلره كلدی . وهنوز اول داعیه برطرف اولمیوب نهایت ایش باشه وباش طاشه كلدكدنصكره كوچ حال ایله خایل

حميد پاشا صدارتنده بوندن اقدم بیان اولندیغی اوزره براز طوپ وطوپجی تدارکاتنه تشبث اولنه بیلدی . اودخی برایشه یارامدی .

* سانحه *

امور معلومه‌دن اولدیغی اوزره اوستریا دولتنك تبعه واهالیسی ملل مختلفه‌دن مرکب اولوب دولت علیه ایله همحدود اولان ممالکنك وبوهمیا ایالتنك سکنه‌سی خروات وصرب وبوشناق وبلغار قوملرینك اصللری اولان اسلاو قومندن اولوب روسیه دولتنك لسان وقومیتی دخی بوجنسدن اولدیغی جهتله آنلرك اوزرینه اجرای نفوذ ایدرك کرك دولت علیه‌یی وکرك نمچه دولتنی ضعیفلندرمك وبلکه فرصت الویردیکی حالده بشقه صورته قویمق دولت مشار الیهانك املی اولدیغی آشکاردر . بنابرین روسیه دولتی بوایکی دولتدن قنغیسنه غالب اولسه دیکری بالطبع متضرر اوله‌جغی وایکیسنك دخی قوجونه‌جقلری محل بر ویکدیکری محافظه قیدنده بولنملری منافع مخصوصه‌لری اقتضاسندن ایدوکی بدیهی وباهر ایکن اولوقت اوستریا ایمپراطوری بولنان ایکنجی ژوزفك کنجلکی وتجربه سزلکنه منضم اولان حرص شهرت وحب مفرط شانی کندوسنی بودقیقه‌لری مطالعه‌دن منع ایدرك دولت علیه ایله اتفاق ایده‌جکی یرده قترینه‌نك آل وفریبنه الدانوب وقور دیغی دام تزویره طوتیلوب آنکله اتفاق واتحاد بر له دولت علیه‌یی بوصورتلرله تضییق ایلمسی خطای عظیم اولدیغنی صکره‌دن کندولری دخی درك ایلمش وآخر الامر هم کندی متضرر وهم دولت علیه ضرر دیده ومتأثر اولمشدر . آز طمع چوق زیان کتورر دیرلر صحیحدر . امور دولتده نقدر تحقیق وتعمیق اولنمق لازم اولدیغنه دلائل غیر معدوده اولوب بودخی اوجمله‌دن معدوددر . طونه وارنودلق سواحلنده دولت علیه‌نك دشمنی اوستریا دولتنك دخی دشمنی دیمك اولمغله یعنی خدانکرده سواحل مذکوره‌ده برهیئت مستقله اولسه ویاخود اول حوالی براسلاو دولتی النه کیرسه اهالیسنك هم جنسلری اولان آوستریا تبعه‌سی بالطبع اول هیئت واول دولته میل ایده‌جکلری درکار بولنمغله بوراسی اوائلده ایکی طرفدن دخی تقدیر اولنمش اولسه افلاق وبغدان وصربستان وطونه‌نك مدخلی بوحاله کیرمامش ودولت مشار الیها دخی کوردیکی ضررلری چکمامش وروسیه بوقدر تعظم ایتمامش اولور ایدی . چه فائده‌که اولوقتلرده بوشیلری بیلور واکلار آدملرك فقدانی

جهتيله دولت عليه دول اوروپادن كلياً بيكانه طورمش ودشمنلرى عليهنده ايستدكلرى كبى آلوب صاتمشدر . چونكه دولت ابد مدت عثمانيه نك موقع جغرافيسى بخارا وخوقند مثللو كرهٔ ارضك بر كوشه سنده اولميوب بياغى مركز عالم حكمنده اولديغندن وهرطرفدن برطاقم دول اجنبيه ايله محاط وتبعه سى اقوام مختلفه دن مركب بولنديغندن وخصوصيله پاى تخت عاليسى بحر سفيد وسياهك بوغازلرى اغزنده بولنمسيله ممر انام وتجارتكاه جهان ايدوكندن يالكز همجوارلريله دكل بتون اوروپا دولتلريله اختلاطه مجبور وحسب الموقع معاملات يوميه سى اولان ملل ودولك احوال وكيفياتنى ومنافع وپولتيقه سنى لايقيله بيلمسى ولدى الايجاب دفع مضرت وجلب منفعت ايتمسى فريضهٔ ذمتى اولديغى واوروپانك كليات امورنده رأى ومدخلى اولمسى لازم كلديكى حالده اختلافات مذهبيه لرى ومنافع متخالفه لرى جهتله بينلرنده خصومت دركار اولان دول نصاراىي جملهٔ اهل اسلام عليهنه متفق ظن ايدوب وبوظنى اعلان ايدرك بتون دولتلرى شبهه يه دوشوروب شوكوريلان نتايج وخيمه وجوده كتورلمشدر . واوروپانك امورينه مداخله شويله طورسون امورمزى انلر مطالعه ومذاكره ايلدكلرى اثناده مجلس مذاكره يه بزى داخل ايتماملرى درجه لرينه قدر كلنمشدر . مثلا اول زمانلرده دولت عليه نك دول معظمهٔ اوروپا عندلرنده حقيقةً ايلچى دينمكه شايان سفيرلرى بولنمش وبعض مرتبه مصرفدن قاچلميه رق مداخلر قازانلمش وروسيه لونك افكار صحيحه سى وسلطنت سنيه نك نيات خالصه سى بالاطراف اكلادلمش اولسه نتايج مرقومه نك عدم ظهورى مأمول قوى ايدى . شمدى بولقرديلره جواباً قدر بويله ايمش نيايالم دينور . لكن هردرلو تدبيرده قصور ايدوبده ميدانه كلان فنالقلرى قدره يوكلتمك لايق وجائز اولمديغى اربابنك معلوميدر . قترينه ايمپراطور ژوزفى اغفال ايدرك آوستريا منافعى عليهنه حركت ايتدرمش واولوقت اوروپاده مشهور اولان وولتر وسائر اكا مماثل آدملرى جلب وامالهٔ برله خلقه كندوسنى احسن ملوك طانيتمش ايكن دولت عليه آنك ايتديكى همتك عشر معشارينى ايتمش اولسه نه چه ايمپراطورينى ايقاظ وبدخواهان دولت عليه نك ملت اسلاميه حقنده اوروپا خلقنك ذهنلرينه يرلشديرمش اولدقلرى مردم خوارلق وغدارلق اعتقاد باطلنى ازاله ايده مزمى ايدى . الحاصل كرك آوستريا دولتى وكرك دول سائرهٔ اوروپا بالمناوبه قترينه نك مكر وتزويرينه فريفته اوله رق مرامنى اجرايه آلت اولمش اولدقلرى وشمدى جمله سنك ندامتنى چكدكلرى آشكار در . وبوندن كندولرى بروجهله تبرئهٔ ذمت ايده مزلر . فقط چونكه

مشارالیها قترینه‌نك اصل مطمح نظری ممالك محروسه وجمله‌دن زیاده هدف تیرطمع واحتیالی دولت علیه اولدیغی معلوم ایمش سائر دولتلری حقیقت حالدن آگاه ایتمکه ومشارالیهانك نتیجهٔ آمالی نه اولدیغنی آنلره تفهیم ایلمکه چالیشه‌رق مهما امکن اوکنی کسدیرمك بزم طرفه دوشر ایدی ظن اولنور .

* نمچه طرفندن افلاق وبغدان قونسلوسی نصبنه رخصت ویرلدیکی *

نمچه‌لونك رایجه ویچ نام سرکاتبلری ایکی سنه مقدم افلاق وبغدان مملکتلرینه کلوب نمچه تجارینك مصالحنی رؤیت ضمننده مکث واقامت مأموریتی اولمق صورتلرینی اشعار ایتمکله رد وقبولی شقلرندن قنغیسنك اختیاری مناسب ایدوکنی افلاق وبغدان ویوده‌لری اول اثناده درعلیه‌یه تحریر ایتدکارنده مملکتین مزبورتینه شروط عهدنامهٔ همایون مقتضاسی اوزره بوقدر نمچه تجاری آمد شد ایتمکده ایکن مرقومك اقامتنه جواز کوسترلیه‌رك رد ایله جواب ویرلسه شمدیلك بویله‌جه کلمشیکن صورت ردی مشاهده ایلدکلری کبی نمچه‌لولر اصرار ایله روسیه‌لو مثللو قونسلوساق براتی طلبنه ابتدار ایدرلر ملاحظه سیله ویوده‌لر مرقومی رد ایتمیوب وصورت مأموریتنی دخی طانیمیوب تجارت ایچون اکلنور معامله‌سی ایتملری اولوقت ویوده‌لره تحریر وتنبیه اولنمشیدی . بواثناده نمچه ایلچیسی دولتی طرفندن مأموراً برقطعه تقریر ویروب مؤداسنده مرقوم رایجه ویچ مدت وافره‌دنبرو رؤیت امور تجارت ایچون مملکتین مزبورتینده اقامت ایتمکله برموجب عهدنامهٔ همایون بکلر طرفندن حمایت وصیانت اولنمسی بابنده بشقه بشقه امرنامه‌لر اصدار اولنمسنی استدعا ایلدی . مرقومك مملکتینه دخولندنبرو روسیه‌لو مثللو نمچه‌لولر طرفندن دخی آنك قونسلوس نصب اولنمسی التماس اولنور دیو ترقب وانتظار اولنمقده ایدی . بودفعه قونسلوس اولمسیچون برات استمیوب همان برمنوال محرر عهدنامهٔ همایون موجبنجه ویوده‌لر طرفندن حمایت وصیانت واموررنده معاونت اولنمق ایچون برر فرمان استدعا ایتملری ملحوظدن دها خفیف ظهور ایتدکدن بشقه فرانسه واسوج وبونلر امثالی دولت علیه‌یه خیرخواه کورینان دولدن بعضیلری دولت علیه اولور اولمز شی ایچون نمچه‌لویی تنفیر ایتمیوب بعض امورینه ممکن مرتبه مساعده‌یی دریغ ایتمسه خوش اولور وبو معامله‌ده نیجه فوائد درکار اولوب بلکه کیدرك نمچه‌لونك روسیه‌دن تبرید وتفریقی ممکن اوله‌بیلور ایدی حاصلی دولت علیه‌یه کوره عاقلانه حرکت بویله معامله‌لرله نمچه‌لویی قوله المقدر دیدکارینه نظراً نمچه‌لو قونسلوساق براتی استمه‌مش اولسه بیله مادامکه

روسیه‌لویه مقدم ویرلدی آنلره دخی ویرلمك لازم کلور ایدی مع هذا قونسلوسلق براتی استمیوب فرمان عالی استیورلر اکر بو استدعالری رد اولنه‌جق اولسه روسیه‌لو امورنده آنلری تشریك ایده‌کلدیکی کبی آنلر دخی بوخصوصده روسیه‌لویی تشریك ایله اصرار ایده جکلری واولوقت حسب الایجاب اولنه‌جق مساعده دوستانه رعایةً اولمیوب روسیه شرکتیله ابرامه مبنی اوله‌جغی ملاحظاتنه بناءً بو استدعالری رد اولنمیوب دولت علیه‌نك نه‌چه دولتی حقنده صفوتی درکاردر دیه‌رك کیفیت مشاوره واستیذان اولندقدنصکره استدعاسی وجهله ایکی قطعه امر عالی اصدار اولندی .

* بعض وقوعات بحریه *

آقدکز محافظه‌سنه مأمور اولان قپودانلردن احمد قپودان طرفندن ذی‌الحجه‌نك اون ایکیسی تاریخیله قپودان پاشایه برقطعه مکتوب کلوب مفهومنده راکب اولدیغی قرق قطعه طوپ چکر برقطعه شهتیه ایله مکری ولیتدوز بیننده کشت وکذار ایدرکن مالطه قورصانلرندن برفرقته‌یه تصادف ایدوب ایکی ساعت مقداری محاربه‌دن صکره راکب اولدیغی شهتیه جمیع مهماتیله کرفتار دست اعدا وکندوسی دخی اسیر اولدیغنی اشعار ایلمش اولمغله کیفیت خاکپای شاهانه‌یه عرض اولندقده سفینهٔ مذکوره‌نك بای‌ٔ وجه کان تخلیصیله عرض وناموس سلطنت سنیه‌نك تکمیل قلنمسی بابنده خط همایون صادر اولمغله صدر اعظم تبدیلاً ترسانهٔ عامره‌یه واردقده قپودان پاشایی مؤاخذه صورتنده مالطه وسائر حربی کمیلرندن دولتعلیه صولرینی محافظه ضمننده مقدار کافی ترتیب اولنان برغندی وفرقته‌لره بهر سنه جانب میریدن بوقدر آقچه صرف اولنورکن سفائن مرقومه یرلو یرنده استخدام اولنمیه‌رق شان دولتعلیه‌یه نقیصه ویره جك حالات وقوعه کتورلمك یاقیشورمی دیمکله قپودان پاشا بوسنهٔ مبارکه‌ده حسب الاقتضا آقدکزه چیقمدیغنی ودونمای همایون سفینه‌لرینك نقل مهمات ایچون اطرافه مأموریتلرینی علت اعتذار ایلدکده صدر اعظم مقابله ایدوب کچن سنه جنابکز دونمای همایون ایله آقدکزه چیقمش ایکن برقطعه ارناود کمیسیله برقطعه حاجی کمیسنی اعدانك ضبط ایلدیکی معلومکزدر دیجك قپودان پاشا سکوت ایله مقابله‌یه مجبور اولمشدر .

بعده صدر اعظم سالف الذکر خط همایونك مقتضاسنی قپودان پاشایه افاده ایلدکده قپودان پاشا شمدیلك بحرسفیده اخراج اولنه‌جق ایکی قطعه قالیونلرك عساکر ومهماتی بالغاً مابلغ تکمیل ویانلرینه ایکی قطعه قرلنغج کمیسی ترفیق

اولنه‌رق شهتیه‌یی آلان قورصان تحری اولنور اله کیرمدیکی صورتده بهارده حق تعالی موانعدن امین ایلدیکی حالده دونمای همایون ایله آقدکزه چیقوب ومالطه صولرینه‌دك واروب بتوفیق‌الله تعالی اخذ ثاره بذل اقتدار ایدرم دیو تعهد ایلدی . واخذ اولنان شهتیه‌دن اوچ کون اول مفارقت وعلی روایة کوروبده عار فراری ارتکاب ایدن چایك اوغلنك راکب اولدیغی فرقته جانب میری‌یه ضبط اولنه‌رق وکندوسی دخی ماغوسه‌ده قلعه بند قلنه‌رق سائره عبرت کوسترلدی .

* وفیات اعیان *

یتمش سکز تاریخندنبرو طاهر اغا تکیه‌سنده پوست نشین ارشاد اولان صلاح الدین عبدی افندی علت صدره مبتلا اولمغین محرمك یکرمی طقوزنجی کونی وفات ایدوب مذکور تکیه‌ده دفن اولندی . عزیز مشار الیه عبدالعزیز افندی نام ذاتك صلبندن کولی کسری قصبه‌سنده بیك یوز اون یدی تاریخلرنده متولد ویکرمی یاشنه بالغ اولدقده درسعادته وارد اولوب تحویل قلمنه چراغ اولمشیدی . قرق کون مقداری قلمه مداومت وبعده حکیم اوغلی علی پاشا دائره‌سنه ملازمت ایلیوب برمدت مصرف کتابتی ومکتوبجیلق خدمتلرنده بولنمش وحتی بنالوقه محاربه‌سنده وزیر مشار الیه معیتی ایله خدمات مبروره‌یه موفق اولمش ایدی . مؤخراً ینه وزیر مشار الیه ایله مصره عزیمت ایدوب اندن درسعادته عودتنده مشایخ عشاقیه‌دن قطب الآفاق جمالی افندی آستانه‌سنه انابتله نائل مرتبهٔ خلافت اولدقدن بشقه مرشد طریقت نقشبندیه الشیخ امین افندی‌یه دخی منیب اولوب بعده رفته‌رفته هرطریقدن مأذون خلافت اولمش وبو منوال اوزره مترقیٔ مدارج کمال اولدیغنی شرح وبیان ضمننده اشبو بیتی انشا ایلمشدر .

* بیت *

خلوتی بکتاشی بیرامی وسعدی قادری * نقشبندی مولوی وکلشنی عشاقیوز

انوری افندینك شفاها کندوسندن استماع ایله روایتنه کوره عزیز مشار الیه علوم آلیه‌دن اوله‌رق یالکز صرف ونحودن برر نسخه اوقویوب آندن بشقه کیمسه‌دن برشی تعلم وتدرس ایتمدیکی حالده عالم منامده شیخ اکبر حضرتلرینی کوروب پیشکاه افادهٔ معنویه‌لرنده زانوزدهٔ تلمذ اولدقده روحانیت شیخدن درت مصرع مقداری حالتیاب تدرس اولوب خوابدن بیدار اولمسیله برابر چشم بصیرتندن پردهٔ غفلت چکلمش وکوندن کونه کشفی آچلمش اولمغله آز وقت ظرفنده یوزدن متجاوز

كتب ورسائل تأليفنه موفق اولمشدر . تأليفاتندن بين‌الناس متداول اولان ترجمهٔ شافيه وشرح مواقع النجوم وشرح مقامات حميدى وترجمهٔ مثنوىء شريف كندونك فضل وعرفانته شهادت ايلر .

سكسان التى توجيهاتنده سوارى مقابله‌جيسى اولان محمد نورى بك افندى محرمك يكرمى سكزنجى كونى وفات ايتمكله يرينه مشهور احمد رسمى افندى نصب اولندى . مرحوم مومى اليه بك عنوانى ويرلمسى سلطان محمود خان غازى حضرتلرينك لالالغندن قپوجى باشيلق وبكلر بكيلكى رتبه‌لرين احراز ايتمش اولان عثمان پاشانك كريمه زاده‌سى اولديغنه مبنيدر . ولادتى قرق درت اوائلنده اولوب برمدت تحصيل معارفه‌سعى ايتدكدنصكره دفتردارممش افنديك‌همتيله مكتوبىء صدر عالى اوطه‌سنه مأمور اولمشيدى . اون‌سنه قدر اوطهٔ مذكوره مداومت ايتدكدنصكره پدرى دركاه عالى كدكلولرندن ككم باشى زاده لالا مصطفى اغا سلطان مصطفى مرحومك لالاسى اولمق تقريبيله سلطان مصطفانك جلوسنده يعنى يتمش بر تاريخى توجيهاتنده بلوكات اربعه كتابتنك بريله خواجكان ديوان همايونه ملحق ويتمش‌ايكى تاريخنده جزيه محاسبه‌جيسى اولوب چوق كچمدن عايشه سلطان كريمه سنى تزوج ايتمكله مكرراً حرمين محاسبه‌جيسى وسوارى مقابله‌جيسى اوله‌رق توسيع دائره ايتدى . وبرقاچ سنه قدر بوحال اوزره كيتدى . مؤخراً بعض اطوار ناىجاسندن طولايى ينه دور مصطفى خانيده اقبالى‌سونوب خالى ديكر كون وكيدرك مستغرق ديون اولديغى حالده سالف‌الذكر مرحوم صلاحى افندى‌يه مريد اولوب آنك زلال همتيله تهذيب اخلاق ايتمكله وقوروصبور وباطنى معمور بر ذات اولمشيدى . حتى وصيتلرى حسبيله نعشى يكرمى درت ساعت قدر توقيف اولنوب ايرتسى شيخى دخى وفات ايتمكله شيخدنصكره دفن اولنمشدر .

روم ايلى قاضيعسكرى اولان سراطباى خاصه محمدعارف افندى يوز اون اوچ سنه‌سى رجبنده تولد ايدوب اوكى پدرينك حجر تربيه‌سنده نشو ونما بولدقدنصكره برمدت مدرسيدن قريمى افندى مرحومك دائره‌سنده مستخدم اولمش وبعده شيخ‌الاسلام پشمقجى زاده سيدعبدالله افنديك خدمتنده بولنمق ملابسه‌سيله آندن ملازمت تحصيل ايتمش اولوب مشار اليهك وفاتنده سليمانيه‌ده واقع طب مدرسه‌سى مدرسى اولان واصف افندى مرحومك همتيله داخل حجره اوله‌رق برمقدار علم طب اوقومشيدى . مؤخراً صفيه سلطانك دائره‌سنه انتساب ايله ايكى سنه قدر خدمت ايدرك كسب اعتبار ايتديكى اثناده سلطان محمود خان حضرتلرى همشيره‌لرى اولان سلطان مشار اليهانك سرايلرين تشريف بيورمغله سلطانك شفاعتيله اللى بش

ذی الحجه‌سی سلخنده مدرس اولمش ایدی . یتمش بر سنه‌سی اثناسنده واقع جلوس مصطفی خانیده زینب سلطان التماسیله موصلهٔ صحن مدرسی ایکن رئیس الاطبا نصب اولنوب انجق التی آی اولمدن عزل و جری اللسان اولمسی حسبیله بش اون کون صکره کلیبولی‌یه نفی اولنمش وینه سلطان مشار الیهانك شفاعتیله اون بر آی صکره کیمسه ایله اختلاط ایتمامك اوزره عفو واطلاق قلنمش وقطع طریق ایدرك سکسان اوچ سنه سنده اسکدار ملاسی اولمش ایدی . بعده بلاد اربعه‌یه مترقب اولدیغی حالده سکسان یدی سنه سنده واقع جلوس همایونده حکیم باشی اولوب سکسان طقوز ذی الحجه سنده ینه معزول اولمشیدی . طقسان سنه سی ذی الحجه سنده ثالثاً رئیس الاطبا اوله رق بر دفعه اناطولی قاضیعسکری وایکی دفعه روم ایلی قاضیعسکری اولوب دفعهٔ ثانیه سنده وفات ایتمکله روم ایلی قاضیعسکرلکی اقدمجه روم ایلی پایه‌سی آلمش اولان سابقا اناطولی قاضیعسکری عربزاده عطاءالله افندی‌یه توجیه اولندی . حکیم باشیلق دخی مدت مدیده دنبرو دائرهٔ همایون طبابتیله اوان گذار وفن طبابتده حذاقت وفرط رویت واستقامت ایله شهرتشعار اولان کبار مدرسین کرامدن اطبای عصرك سربلندی حافظ خیرالله افندی عهده‌سنه عنایت واحسان بیورلدی .

اون ایکی سنه‌دنبرو شام والیسی وامیرالحاج اولان عظمزاده محمد پاشا جمادی الاولانك اون اوچنجی کونی وفات ایدوب ثروت وغنا ایله مشهور وزرادن اولمغله اموال واشیاسنك ضبطنه مخصوص مباشرلر تعیین وارسال اولندی . ومشهور امیرالحاج عثمان پاشازاده ادنه والیسی محمد پاشا شام والیسی وامیر الحاج نصب اولنوب برادری میرمیراندن دوریش محمد پاشا دخی مؤخراً جرده باش بوغی وطرابلس شام متصرفی اولمشدر . ادنه ایالتی دخی اقدمجه وزارتی ابقا اولنمش اولان ایچ ایل متصرفی چرکس حسن پاشایه توجیه قلندی . مشار الیه محمد پاشا مدت مدیده امارت حج ارقه‌سی صره طولاشوب وعدم نیل مرام ایله نیجه زمانلر تلخکام اولوب

* بیت *

صونر برجام مملو بیك تهی پیمانه‌دنصکره * فلك دلشاد ایدر اهل دلی امانه‌دنصکره

مؤداسنجه بوکره تحصیل مراد ایله دلشاد اولمش ایسه‌ده شامه کیدوب هنوز لوازم حجی تدارك ایتمك اوزره ایکن بوندن برقاچ آی صکره وفات ایتمکله امارت حج ایله شام ایالتی مجدداً رتبهٔ وزارتله مشار الیه درویش محمد پاشا

عهده‌سنه توجیه وجرده‌جی باشیاق ایله طرابلس شام متصرفانی درکاه عالی قپوجی باشیلرندن برادری حسن بك عهده‌سنه احاله بیورلمشدر .
سابقا کتخدای صدر عالی عمر وحید افندی اوته‌دنبرو خفقان ونقریس علتلرینه مبتلا اولمغله اکثرایامی انحراف مزاجندن شکایتله کذران ایدردی بواثناده علت استسقا آثارندن اولمق اوزره ایاقلرنده شیش پیدا اولوب بجاقلرینه طوغری سرایت ایتمکه باشلادقده تشخیص علتده اطبا خطا ایدرك استسقایه نقریس اولمق ظنیله علاج ایتدکلرندن علتك تزایدینه بادی واکرچه استسقا اولدیغی صکره‌دن معلوم اولدیسه ده ایش ایشدن کچدیکندن نهایت وفاتنه سبب عادی اولوب جمادی الاولانك اون اوچنجی کونی دارعقبایه ارتحال ایلدی .
مرحوم مشار الیه اوتوز التی سنه‌سنده دفتردار اسبق عاطف افندی مرحومك صلبندن تولد ایدوب سن تمیزه بلوغنده بر مقدار تحصیل کمالات ایتدکدنصکره یوز اللی اوچ سنه‌سنده کوچك قلعه منصبیله سلك خواجکانه منسلك اولوب التمش تاریخنده برسنه قدر طوپخانه ناظری اولمش وبعده عزل ایله اون ایکی سنه قدر کوشهٔ خمول وانزوادە قالمش ایدی یتمش اوچ سنه‌سنده موقوفات مرتبه‌سن احراز ایله بین‌الاقران کسب امتیاز ایدوب یتمش بشده سپاه کاتبی ویتمش یدیده ترسانه امینی ویتمش طقوزده خفافخانه ومرجان زقاقی بنالرینه مأمور وسکسان سنه‌سنده اناطولی محاسبه‌جیسی وسکسان برده چاوشباشی وسکسان ایکیده اردوی همایون ایله کیتمك اوزره دفتردار اولمشیدی لکن اردوی همایونك درسعادتدن حرکتندن مقدم معزول وسکسان اوچ وسکسان التی سنه‌لرنده مکرراً رکاب همایون دفترداری اولمق حسبیله مقبل ومقبول اولوب سکسان یدیده رکاب همایون چاوش باشیسی وسکسان سکزده ینه وکالةً ودر عقب اصالةً دفتردار وطقسان تاریخنده نشانجی وطقسان بر تاریخنده رئیس الکتاب وطقسان اوچ سنه‌سنده ینه ترسانهٔ عامره امینی وطقسان‌بش سنه‌سی توجیهاتنده نشانجی وطقسان التیده کتخدای صدر عالی اولوب بعده معزولا خانه‌سنده اقامت اوزره ایکن وفات ایلدی ضرب نطقه مالك وپدرینك مسلك وسیرتنه سالك وهر امورنده متیقظ ومقدمهٔ ابن خلدونك اکثر محلنی حافظ اولدقدن بشقه غایت صادق وطوغری بر ذات اولوب اصحاب حل وعقد اولنلر لساندن خوف واحتراز ایدرلردی واصحاب ثروت وساماندن ایکن عطیه وهدیه ویرمکی سومز وخرج وصرفنده تسیب ایتمز واتباع ومتعلقاتی قانع وکندویه مخلص اولدقدن بشقه طالعی دخی کشاده اولدیغندن هر بولندیغی منصبده مقبول وممدوح اولوب اصلا لکه‌دار اولمز ایدی . بعض تاریخلرده اشته بومنوال اوزره محرر بولنمشدر اما

سلیمان فائق افندی ذیل سفینه‌ده صاحب ترجمه‌نك نابجا حركات واطوارندن بحثله ریاستده مقدوح اولدیغنی وزمانده جربزه وساخته اقبال ایله شهرت بولندیغنی بیان ایلمشدر حتی ذیل مذكورده محرر اولدیغنه كوره صاحب ترجمه قره وزیر دیمكله شهیر سلحدار محمد پاشانك صدارتنده ترسانه امینی بولنوب اولوقت ایسه ترسانه‌ده شمدیكی نظام جاری اولمیوب امانت مذكوره اكثریا متمولین اغواته احاله اولنه كلش ورجال دولتدن تحقیری اقتضا ایدن متمولین دخی دوشدكجه امین نصب اولنمق عادت حكمنه كیرمش اولدیغندن صاحب ترجمه‌یه مجرد آقچه‌سنی صرف ایتدیرمك ایچون ترسانه اماتی ویرلمش اولوب مومی الیه ذاتنده شدت لسان اصحابندن اولمق جهتیله هضم ایده‌میوب بزی ترسانه كوركنه ویردیلر سوزینی اولیای اموره ایشدیرمش وبعده رسم كونلرینك برنده صدر مشار الیه رسماً ترسانهٔ عامره‌یه كیتدكده معتاد اوزره مخزنلری كزمكه باشلایوب مخزن چوبه (یعنی كراسته مخزننه) كلندكده صاحب ترجمه عادت اولدیغی وجهله كراسته اجناسنی تعداده شروع ایله بوفلان بوفلان بوده قره صغر [۱] دیوب وتعدادی كسوب صدر مشار الیهك یوزینه باقش اولمغله اولدخی بز هرنقدر اندرون همایوندن چیقمش ایسه‌كده كراسته‌نك اجناسنی بیلمیه‌جك قدر جلب دكلز دیدكده بونلری صایمق وكوسترمك مأموریتم متفرعاتندندر آنك ایچون تعداد ایدرم كبی جواب ویرمش ایسه‌ده برابر بولنانلر زیاده خجیل اولمش واولوجهله منافسهٔ خفیه میدانه چیقمش اولمقدن ناشی برمدت صكره عزلی وقوعیله خانه‌سنده مقیم ایكن مجرد كبر وغرورینه مجازات ایچون خاخام باشینك تقریریله ترسانه‌دن پایزنلر تعیین اولنه‌رق برقاچ سنه‌ده برتطهیر اولنه‌كلان بلاط لغملرینك اوزرینه ترسانه امینی معزوللرندن بری تعیین اولنمق لازمدركه پایزنلری قوللانسون دیدكلرندن صاحب ترجمه‌یی تعیین ایتمشلر اول دخی بلاطده برطبیبك دكانی جایكاه اتخاذ ایله خدمت مذكوره‌یی ناچار ادا ایدوب بعد ازین حفظ لسان ایله یلكنی صویه ایندیر مشدر دیو فائق افندی تحریر ایلدكدن صكره صاحب ترجمه‌نك دلشكنلكنی ومعاصری بولنان وزرا ورجال نفینه وبلكه قتلنه تشنه ایكن قوت بختله ذكراولنان تحقیردن بشقه كدر كورمدیكنی بیان ایلمشدر . فقط بعض روایات موثوقه‌یه نظراً فائق افندینك افادات مشروحه‌سی قرین صحت اولمامق لازم كلور . جلوس عبدالحمید خانیده سلطان مصطفی رجالنك

[۱] قره صغر برنوع كراسته‌در جلب بعض بلده‌لرك اصطلاحنجه حیوان تجاری دیمك اولوب اندرون اغالری میاننده دخی حیوان واحمق معناسنه مستعملدر .

دوراقبالی بتوب رائف اسماعیل افندی وزارتله طشره یه مأمور ایدیله رك درسعادتدن دور ودیکرلری دخی بویله بر صورتله موقع اقبالدن مهجور اولدقلرنده عمر وحید افندی دخی بونلره پیرو اولمق امر طبیعی ایکن هر نصل ایتدیسه ایدوب ویك زیاده خوف واحتراز ایلدیکی وزارت رتبه ومناصبندن یقه‌یی قورتاروب درسعادتده مرفه الحال وحصه‌یاب نصاب اقبال اوله رق قالمشدر . وبو دخی قره وزیرك همتیله اولدیغی مرویدر . وچونکه اولوقت زمام امور سلطنت قره وزیرك کرك سلحدارلغنده وکرك صدارتنده مفوض دست اقبال واستقلالی اولدیغندن آنك وساطت صحابتی اولمامش اولسیدی وحید افندینك شوحالده دوامی قابل اوله‌ماز ایدی ظن اولنور . وترسانه اماتی دخی شویله جه بروقت کچورمك اوزره برمنصبده بولندیرلمق مقصدینه مبنی اولمسی یاقشیق آلور .

روزنامچهٔ اول علی هاشم بك افندی مدت مدیده دنبرو مرض سله ابتلاایله اسیر فراش اولوب اواسط شهر رمضانده وفات ایتمکله منصبی الحاج رسمی احمد افندی یه اعطا اولندی . لکن چوق کچمدن رسمی احمد افندی دخی حبس بول علتنه مبتلا اولوب بش اون کون قدر آلات جر ایله ادرارینه تدبیر اولنمش ایسه ده هرم وپیری حسبیله دواپذیر اوله میوب عید فطرك ایکنجی کونی وفات وینه اول کون حرمین مفتشی موصللی السید بهجت افندی دخی مطعوناً طی طومار حیات ایلمشدر . بیوك تذکره جی اولان محمدنامق افندی دخی رمضانك یکرمی یدنجی کونی کذلك مطعوناً وفات ایتمکله کوچك تذکره جی محمد نجیفی افندی بیوك تذکره جی وخواجکاندن دیوان همایون قامی کیسه داری محمد دری افندی کوچك تذکره جی نصب اولندی . متوفای مومی الیهمك ترجمهٔ حاللری زیرده تحریر اولنور .

(هاشم بك) مرحوم شهید علی پاشانك یکنلکی ایله مشهور اولوب التمش سنه‌سی شوالنده کاغد اندرون اماتیله خواجکان زمره سنه داخل اولدقدن صکره برقاچ وزیره قپو کتخداسی اولمق تقریبیله بغتةً کوکب اقبالی پرتوانداز اولمش وبر مدت دور مناصب ایلیه رك خیلیجه تعین بولمش ایدی . لکن مورخ انوری افندینك روایتنه وواصف افندینك تفصیلاتنه نظراً مغرور ومتکبر وحریص وحسود اولدیغندن دائرهٔ اقباله تقریب مراد اولندقجه تبعید اولنور ایدی . وهر نه وقت اقران وامثالندن بری نائل جاه رفیع اولسه خاطری شکسته وبلکه کدرندن خسته اولوب خانه سی تعداد مساویء دولتی کار ایدنمش اولان دربدرلره مأوی ودهلیز ادبارده قالوب صاعد صدر امل اوله میان برطاقم ناأهللره محل بث

(شکوی)

شکوی اولدیغندن فضله اتفاق آرا ایله قرار ویریلان امورك کافه سنی جرح ایله
سرکارده اولنلری تزییف ایدردی . بناءً علیه اقران وامثالی کبی قطع مراتب
سامیه ایده میوب سپاه وسلحدار ویکیچری کتابتی وباش محاسبه وروزنامچهٔ اول
مناصبنی دور ایدرك ترك عالم غرور ایلمشدر . تجاوزالله عن سیئاته .

(نامق افندی) قرق درت تاریخلرنده دارنده قصبه‌سنده تولد ایدوب التمش درت
سنه سی اثناسنده درسعادته کلدکده وزیر کتخداسی مهرداری وبعده دفترادار
قلمی باش خلیفه‌سی اوله‌رق کسب تحیز ایتدکدنصکره بعض منصبلرده استخدام
اولنوب نهایت بیوك تذکره جی ایکن بر منوال محرر وفات ایلمشدر . فی الجمله
انشای شعره دخی مقتدر اولمغله آثار قلمندن بر بیتی زیره تحریر اولنور .

* بیت *

اولورهمجنسه شوق وصل جنسی باعث افغان * ایدر سیل سبکرو بحره دورادوردن فریاد

(بهجت افندی) موصل مفتیسی مشهور فخر الدین زاده اقرباسندن اولوب موصل
وبغداد حوالیسنده تحصیل علوم وفنون ایتدکدن صکره یتمش بر تاریخلرنده درسعادته
بالوصول راغب پاشا همتیله بر قاچ آی ظرفنده ملازم اولدقدن صکره مدرس اولوب
بعده بعض صدوره کسب انتساب ایله خدمات شرعیه ده استخدام اولنوردی .
السنهٔ ثلثه ده نظماً ونثراً تحریر وتقریره مقتدر اولمغله اطراف وآفاقده خیلیجه
مشتهر اولمشیدی . آثار طبیعتندن چند بیتی زیرده تحریر اولنور .

* شعر *

کورنمز اولدی بکاسنسز ای کوزم نوری * نه نجم سعدی سپهرك نه مهر وماهی دخی
صقین نقوشنه الدائمه چتر اقبالك * تزلزل اوزره در ایوان و بارکاهی دخی
امان افندم امان عفو ایله معامله قیل * ندکلو بدتر ایسه بهجتك کناهی دخی

(رسمی احمد افندی) استماع اولندیغی اوزره اون ایکی تاریخلرنده کرید جزیره‌سنده
تولد ایدوب کرکی کبی تحصیل معارف ایتدکدنصکره قرق التی تاریخنده درسعادته
کلوب برقاچ سنه تحصیل علومه اشتغال ایتمش واللی برسنه‌سنده طاوقجی رئیس مصطفی
افندی یه منتسب و بالآخره داماد اوله‌رق اللی طقوزده بروسه مقاطعه سیله داخل
سلسلهٔ خواجکان اولمش ایدی . عهد مصطفی خانیده راغب پاشانك مظهر نظر
اعتباری اوله‌رق متعاقباً نمچه و پروسیا سفارتلری وارالقده وزیر مکتوبجیلغی
وچاوشباشیلق ایله کسب امتیاز ایدوب سکسان ایکیده ترسانهٔ عامره امینی ایکن بیوك

روزنامه ایله سفره مأمور اولدی . وانده مکرراً کتخدای صدر عالی وسکسان سکز سنه‌سنده منعقد اولان روسیه مصالحه‌سنده مرخص اولوب کتخدا اولدیغی حالده اردوی همایون ایله درسعادته عودت ایلدی . لکن اردوی همایون داود پاشا صحراسنده ایکن عزل اولنوب خانه‌سنده اقامت اوزره ایکن مطبخ امینی وبعده شق ثانی دفترداری وبیوك روزنامه جی اولمشیدی . اواخر عمرنده پسمانده لك صورتنه کلمشیکن خلیل حمید پاشا صدارته کلدکده تعظیم واحترامه قیام ایدوب برمنوال سابق اولا سواری مقابله جیلکی ثانیا روزنامچهٔ اول ایله جبر خاطرینه همت ایلمش ایسه ده آندن صکره چوق معمر اولمامشدر . دولت علیه ده کذران ایدن دار السعاده اغالرینك ترجمهٔ حاللرینی جمع ایدوب خمیلة الکبری ایله بنام بر رساله تألیف ایتمشدر . ورئیسلری جامع سفینة الرؤسا نام دیکر بر رساله سی واردر بونلردن بشقه سکسان ایکی سنه سی سفرینه دائر قلمه المش اولدیغی خلاصة الاعتبار نام رساله سی شایان مطالعه در .

مورخ صبحی مرحومك اوغلی عبدالعزیز افندی بیك یوزقرق سکز سنه‌سی خلالنده متولد اولوب سن تمییزه بلوغنده فن طب تحصیلنه ورزش ایلمش وچوق کچمدن کاتب زاده‌نك همتیله اطبای خاصه سلکنه منسلك اولوب یتمش بر تاریخنده مدرس وسکسان طقوز ذی‌الحجه‌سنده حکیم باشی اولوب بومناسبتله اوتوز قرق قدر اسکیلرینه تقدم ایتدیرلمش وطقسان سنه‌سی شوالنده حکیم باشیلقدن معزول وطقسان یدی محرمنده بحسب الطریق قدس پایه سیله اسکدار ملاسی اولمش ایدی . (البلاء موکل بالمنطق) مسئله‌سنی تصور وتشخیص ایتمیوب ولساننه اصلا پرهیز ایده میوب التزام مالایلزم قبیلندن اوله‌رق اتفاق آرا ایله قرارگیر اولان بعض امور دولته اعتراض ایلمکه وارکان سلطنت سنیه‌دن بعضیلر حقنده حد ووظیفه‌سندن خارج نابجا سوزلر سویلمکه مبادرت وبومالده بعض محللره تذکره تحریریله بیاغی تفرقهٔ قلوب مسلمینه سبب اوله‌جق حرکتلره جسارت ایتدیکندن بواثناده استانکوی جزیره‌سنه نفی واجلا اولندی . لکن عن اصل ناز ونعیم ایله پرورده اولمش ورفاه وراحتله نشو ونما بولمش اولدیغندن مزاج تنعم امتزاجی روزکارك کرم وسردینه ودیار غربتك دردینه تحمل ایده میه‌رك چوق کچمکسزین جزیرهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر . علم طبده وفنون سائره‌ده بهره‌سی اولوب علاء بخاری دیمکله معروف اولان منجم علیشاه خوارزمینك شمس الدین خواجه محمد نامنه تألیف ایتمش اولدیغی اشجار اثمار ومحمد شریف بکرینك برهان الکفایه نام فارسی العباره کتابلرینی ترکجه‌یه ترجمه ایدوب خداوندکار سابق سلطان مصطفی حضرتلرینه تقدیم ایتمش واخلاقدن بر کوزل رساله تألیف ایلمشدر . فارسی وترکی اشعار انشادنده طرز نادیده‌سی اولوب برقاچ بیتی زیرده تحریر اولنور .

(شعر)

* شعر *

یك جام واژكون ایله چرخ دسیسه‌كار * مست خراب غفلت ایدر اهل دولتی
ایتدك او یاره كرچه حكیمانه انتساب * لیكن براوزكه درده دوشوردك طبابتی

* وله *

اوتیرغمزه‌یه خاطر نشان اولور وارایسه * كمانی عاشق زارك قدخمیده سیدر

* وله *

طوتكه عالم كلستانمش نیلسون سنسز كوكل * خندهٔ كل نالهٔ زنجیردر دیوانه‌یه

روز نامچهٔ اول محمد سعید افندی دور محمود خانیده دار السعاده اغاسی كاتبی اولان خواجكاندن اسماعیل افندینك اوغلی اولوب بیك یوز یكرمی التی تاریخنده متولد وسن تمیزه بلوغنده مكتوبیء صدر عالی قلمنه مأمور اولمشیدی . مؤخراً سلانیكلی سید نعمان پاشایه دیوان كاتبی اولوب برمدت صكره درسعادته عودتله اختیار كوشهٔ عزلت ایلمش وبرمدت مرورنده یعنی التمش طقوز سنه‌سی اوانده كتخداالقدن وزیر اولان كامل احمد پاشا مرحومه دیوان كاتبی وكتخدا ومصرده ضربخانه امینی اولمش ایدی . یتمش بش سنه‌سنده پاشاسی طرفندن برخصوص ضمننده آستانهٔ سعادته كلدكده دامادی اولان حافظ احمد اغا سلحدار شهر یاری بولنمق مناسبتیله مصرف كتابتیله خواجكان دیوان همایونه ملحق وبعده ضربخانه‌ده صاحب عیار وسفرلر اثناسنده ركاب همایون چاوشباشیلغی ایله مظهر نظر واعتبار وصكره مكرراً بالاصاله چاوشباشی واناطولی محاسبه‌جیسی وروزنامچهٔ اول وسواری مقابله‌جیسی وتوقیعی اولوب بو اثناده مكرراً روز نامچهٔ اول ایكن ذی‌الحجه‌نك التنجی كونی وفات ایلدی .

وروز نامچهٔ اول منصبی باش محاسبه‌جی بكر پاشا زاده سلیمان بكه ومحاسبهٔ اول دخی رئیس الكتاب اسبق سلیمان فیضی افندی‌یه توجیه اولندی .

واول كون وقعه نویسلك دخی واصف افندی‌یه توجیه اولندی . چونكه سكسان ایكی تاریخندنبرو وقعه نویس بولنان سابقا تشریفاتجی انوری افندی كچن شوال توجیهاتنده بیوك تذكره‌جی اولوب بو ایكی مأموریتك اجتماعی ایسه احدهمانك تقصیرینی موجب اوله‌جغندن طقسان التی سنه‌سی وقایعی بقایاسندن بدأ ایلمك اوزره وقعه نویسلك واصف افندی‌یه احاله ایدلمشدر .

* تذییل *

* صور اوراق *

(١)

* قینارجه معاهده‌سنك بعض موادینی شرح وایضاح ضمننده *
* روسیه‌یه ویریلان تقریر صورتی *

بوندن اقدم دولت علیهٔ دائم القرار ایله روسیه دولتی طرفندن عقد رابطهٔ مصالحهٔ مبارکه‌یه مأمور اولان مرخصلر معرفتلریله کوچك قینارجه نام محلده تنظیم وتنسیق اولنان شروط مصالحه‌دن تصدیقنامه ده مندرج اوچنجی ماده‌ده تصریح وبیان اولنان قریم سربستیده طوائف تاتار حقلرنده بسط وتمهید ایلدکلری شروط مرعی ومعتبر طوتیلوب انجق پادشاه اسلاه امام المسلمین وخلیفة الموحدین اولمق جهتیله قوم تاتار امور ملکیه‌لرینه خلل کتورمیه‌رك امور مذهبیه‌لرینی پادشاه مشارالیه حضرتلری حقنده شریعت اسلامیه مقتضاسنجه تنظیم ایده‌لردیو مسطور ومقیداولوب لکن امورمذهبیه‌لرینی نه وجهله شریعت اسلامیه‌یه تطبیق وتنظیم ایده‌جکلری توضیح وتبیین اولنمامقدن ناشی دولتین بینی دائما تبرید وافساده مترصداولان بعض اصحاب اغراض ونفاق بوخصوصی سررشته اتخاذیله دولتین بیننه القای برودت وشقاق ایده‌جکلری بدیهی اولدیغندن بشقه تبدلات متنوعه حسبیله بین الدولتین بوبابده وقوعی محتمل اولان صورتلر وعوارضك دفعی وشریعت غرا مقتضاسنجه اجتماع خلیفتین محذورینك اندفاعی ضمننده مادهٔ مرقومه‌نك توضیح وتبیینی مهم ومقتضی اولدیغنه بناءً خصوص مزبور شو وجهله شرح وتفصیل اولنور که: قریم وقوبان طرفنده متوطن بالجمله قبائل تاتار امور خارجیه‌لرنده وکندو مملکتلری مصالحنده مستبد بالرأی اولوب اعقاب جنکیزیه‌دن نصب واختیار ایده‌جکلری خانلریله محکوم اولوب آخرك تحت حکومتنده اولمیه‌لر وامور ملکیه‌لرینه دولت علیه جانبندن وکذلك دولت روسیه طرفندن بردرلو مداخله اولنمیه وبالجمله طوائف تاتارك انتخاب واختیارلریله نصب اولنه‌جق قریم خانی اجانبدن اولمیوب سلالهٔ جنکیزیه‌دن اوله وتاتار قومی بالاتفاق برخانی انتخاب ایلدکلرنده خادم الحرمین الشریفین وامام المسلمین اولان پادشاه آل عثمان حضرتلرینه برمقتضای خلافت عظمی عرض وانها وسلطان المسلمین حضرتلری دخی برکونه تعلیل وتعویق ایتمکسزین درعقب نشان شریف خلافتپناهی اعطا وتشریفاتی

ارسال ایلیه وجمعه‌لرده وعیدلرده قریم خطه‌سنده واقع کافهٔ مساجد ومعابدده خطبه ورواج سکه نام نامیء آل عثمان ایله اوله‌رق خطهٔ مرقومه‌ده اجرای احکام شرعیه ایده‌جك قضات قریم علماسندن اولوب آستانهٔ علیه‌دن قاضیعسکر افندی طرفندن بلاثمن مجاناً جمله‌سنك حکومتلرینه اذن شرعی مراسله‌سی اعطاسیله اکتفا وقریم خانی طرفنه تسییر اولنه ودولت علیه مجرد شرع شریفه مطابقت بولنمق ایچون طرف پادشاهیدن خان نصبنه نشان شریف وتشریفات اعطاسی وجمعه واعیادده ورواج سکه نام پادشاه آل عثمان ایله معنون اولوب وقریم قضاتنه ودولت علیه‌نك حکام شرعی طرفندن مراسله ویرلمکدن غیری تاتار امور سائره‌لرنده بالاستقلال سربست اوله‌لر . نشان شریف تعبیرندن مقصود معتاد اوزره خانان حضراتنك عزل ونصبلرنده یازیله‌کلان توجیه برات عالیشانی اولمیوب شریعت غرا مقتضاسنجه پادشاه اسلام حضرتلری خلیفة العظماء المسلمین وامام الموحدین اولمق جهتیله اجتماع خلیفتین محذورینی دفع وازاله ضمننده قوم تاتار اعقاب جنکیزیه‌دن انتخاب واختیار ایلدکلری خانك نصبنه اذن سلطانی لحوقنی مشعر خانان حضراتنك شانلرینه لایق القاب یازیله‌جق نشان ملاطفت عنوان پادشاهیدن عبارت اولدیغی بیانیله طرف دولت علیه‌دن برقطعه وثیقه اعطاسنی استدعا ایدر .

* کورجی ماده‌سیدر *

تصدیقنامه‌لرده محرر ومسطور کورجستان اسراسی ماده‌سنك دولت علیه‌یه بارکران اضطرابی اولوب محاربه‌دن اول ایادیء ناسده اولان کورجی اسیرلرینه دخی سرایت وبعضیلرینك داخل فراش وعداد عیاللرندن معدودلره تجاوزینی مستلزم وکوناکون خلل ملکی ونظامی تطرقنی مستوجب اولوب بومقوله امور ایچون دولت علیه‌نك مظهر حمل ثقیل اضطراب اولمسنی روسیه دولتی تجویز ایلمیه‌جکی مقتضای موالات وصفوتدن اولمغله دولت علیه دولت روسیه‌دن خالصانه ودوستانه التماس ایدرکه اشبو کرجستان اسراسی ماده‌سی تصدیقنامه‌لردن تنزیل واماطه اولنمدیغی صورتده اوزرینه وارلمیوب کرك بو اثناده وکرك بیوك ایلچیسنك ورودندن صکره علی حالها ترك واغماض اولنه .

(٢)

* دارندلینك صدارتنه دائر صادر اولان خط همایون *

سنکه صدر اعظم ووکیل مطلقم سین سنی سلام سلامت انجام ملوکانه‌م ایله تلطیف

ایلدکدنصکره معلوملك اولهکه سلفك محمد پاشا تنظیم امور دولت علیه وتنسیق مهام سلطنت سنیه‌مده صورتیاب ظهور اولان تکاسل وتسامحی ومقام والای صدارت عظمایه ناروا اطوار وحرکاتدن عدم اجتناب ومبالاتی اغبرار طبع الهام نبع ملوکانه‌مه باعث وبادی اولوب کندویه بالدفعات تنبیه وتأکید اولنمشیکن سودمند اولمدیغندن عزلی اقتضا ایدوب سن رجال دولت علیه‌مك امکدار وصداقتکاری وذاتکده مرکوز اولان جوهر حمیت وفتوت ولمعهٔ کیاست ودرایت لازمه‌سنجه اوته‌دنبرو مأمور اولدیغك عظایم امور دولت روز افزونمده جلوه‌کر ساحهٔ شهود اولان حرکات پسندیده‌کدن بشقه تخصیص بو اثناده کتخدالق رتبه‌سنی احراز ایده‌لیدنبرو سالك مسالك صداقت واستقامت واستحصال رضای میامن ارتضای شاهانه‌مده حائز قصب السبق اقصای مطالب وامنیت اولوب فیما بعد دخی سندن هر حالده دین ودولت علیه‌مه لایق وناموس سلطنت سنیه‌مه موافق خدمات سعیده ومآثر پسندیده وحمیده مأمول وملحوظ طبع الهام آثار خسروانه‌م اولمقدن ناشی حقکده آفتاب عالمتاب عنایت تاجدارانه‌م پرتوریز ظهور اولوب بر وجه استقلال خلعت مورث البهجت وزارت عظمی دوش حمیت پوش کفایت وصداقتکه الباس واکسا ومهر وکالت کبری ید اخلاص پیوندیکه احسان واعطا اولنمغله ایمدی هرحالده افعال واقوالکی شرع شریف وقانون منیفه تطبیق ایله عهدهٔ رویت ودرایتکه مترتب اولان کافهٔ امور وخصوصلك وجه وجیه حسن وطور مرغوب ومستحسن اوزره اجرا وتمشیتنه شروع وقیام وحقنده اولان اعتماد ملوکانه‌می تأکید وتوثیقه اقدام تام ایدرك ودیعهٔ خالق البرایا اولان زیردستان رعیت واهالیء ممالك محروسةالمسالك ابد مدت اوزرینه خفض جناح رأفت ونشر مآثر شفقت وباخصوص سکنهٔ دار سلطنت سنیه‌مك ترفیهٔ حال وآرامش باللرینی مستلزم اسبابك استحصالیله جانب فیض جالب سلطنت سنیه‌مه استجلاب دعوات خیریه‌یه مبادرت وطرف دولت ابد مدتمه اظهار عداوت واهل سنت وجماعت ایله شقاق ونفاقه جرأت ایدن خونهٔ دین ودولت علیه‌مك تنکیل وتدمیرلرینی موجب اسباب وحالاتك استحصالیله تکمیل ناموس سلطنت سنیه‌مه عاقلانه ومدبرانه تشمیر ساعد غیرت وکمسنه‌نك طرفنی حمایت وخاطرینه رعایت ایلمکسزین رجال دولت علیه وخدمهٔ سلطنت سنیه‌می استعداد واستیهاللری درجه استخدام وصداقت واستقامتلری ظاهر ونمایان اولنلره لایق اوزره نوازش واکرام ایدرك رضای پادشاهانه‌می تحصیل ایله مظهر خیر دعای تاجدارانه‌م اولمغه صرف ماحصل قدرت ایلیه‌سین جناب حق کافهٔ امورمزی توفیقات علیه‌سنه موفق ایلیه آمین .

(زند)

(٣)

* زند کریم خان حقنده ویریلان فتوای شریفه *

ممالك عجم اهالیسندن زید شقی وکالت ادعاسیله برمقدار اشقیایی باشنه جمع ایله مزبورلره رئیس اولوب مزبورلر ایله اتفاق واتحاد وبلاد اسلامیه‌دن برقلعه‌یی استیلا واهالیسندن نیجه کیمسه‌لركماللرینی نهب وغارت وپادشاه انام حضرتلرینك اطاعتندن خروج ایدوب باغی اولسه‌لر مزبور زیدك واکا تابع اولوب انکله اتفاق واتحاد ایدوب معین اولنلرك (فقاتلوا التی تبغی حتی تفیء الی امرالله) نص کریمی منطوقنجه قتاللری حلال وفرض اولوب قلعهٔ مزبوره‌یی استخلاص لازم اولورمی (الجواب) اولور .

حق سبحانه وتعالی حضرتلری سایهٔ مرحمتوایهٔ پادشاه اسلامی مفارق انام اوزره بردوام وبدخواهان دین ودولت اولنلری مقهور وکمنام ایلیه آمین .

(٤)

* روان خانی حسین علی خانه تحریر وارسال اولنان مکتوب صورتیدر *

مرحوم نادر شاهك حال حیاتنده دولت علیهٔ ابدی الاستمرار ایله اهالیء ایران بیننده تأسیس وتمهید اولنان مصالحه ومصافاتك تسویه وتنظیمندن برو شرائط سلم ومخادنه‌نك عارضهٔ تغیردن وقایه‌سی امری جانب سلطنت سنیه‌دن کمال اهتمام ودقت ایله مرعی ومعتبر طوتیلوب شاه مشارالیهك دار بقایه رحلتندنصکره اقطار ایرانیه ده وقوعبولان شورش واختلال وتجدد حکام وانفصام شیرازهٔ نظام سببیله تکون وتحدث ایدن حروب وقتال اثنارنده بروطرفك وزرا ووکلا وسرحد نشینان وعساکر ظفر اقترانی جانبلرندن حوالیء مرقومه‌یه منافی رسوم دوستی ذره قدر کزند وضرر اصابتی مشهود ومحسوس اولمیوب سرحدات منصوره محافظه‌سنه منصوب ومتعین ولات فخام ووکلای کرامك منشور نصب ومأموریتلرینك هربرنده ابتدا توصیه وتأکید اولنان خصوص منافی موالات ومحبت حدود ایرانیه‌یه جلی وخفی تجاوز حدوثندن اجتناب ومباعدت ماده‌سی اولوب جناب مکرمت نصابلرینك متصرفی اولدقلری روان ایالتی قارص وارضروم سرحدلریله جار وملاصق اولدیغنه بناءً الی یومنا هذا قومشولق وهمجوارلق حقوقنه توجهله رعایت اولندیغی وقلمرو حکومتلرینه اوجانبلرك عسکری وسکنه‌سندن سرمو مضرت ایراثی شویله طورسون اغبرار خاطری مؤدی اولور

حالت معاينه اولنمدیغی معلوم حقایق مرسوملریدر . دولت علیهٔ ابد مدت محافظهٔ شرائط عهد وپیمانده دقیقه فوت ایلمیوب اراضیٔ ملك محروسهٔ تاجداری یه ایاب وذهاب ایدن حجاج وزوار وتجار ایران حقلرنده هردرلو عدالت کامله وصیانت شامله سی مصروف ودرکار اولدیغی حالده ایران وکیلی زند کریم خان شیرازه جوارینی سببی ایله بغداد والیسی اسبق متوفی عمر پاشانك بعض اوضاعندن دلکیرلك اظهار ومتوفای مشارالیهدن مخالف اخلاص جانبین برطور ناروا برابر ظهور ایتمش اولسه دخی کیفیتی دربار شهریاری یه قاعدهٔ دیرینهٔ دول مقتضاسنجه ابتدای امرده افاده واعلام الزم واهم ایکن قطعا مکاتبه ومراسله وادیلرینه امالهٔ لجام اعتبار ایتمکسزین قرنداشی صادق خان واقرباسندن نظر علیخان وشفیقخانی عساکر وافره ایله علی الغفله بغداد وبصره ایالتلرینه تسلیط وتصادف ایلدکلری قصبات وقری وعشائر وقبائلكماللرینی غارت واطفال ونسوان امت محمدی سبی واسترقاقه مبادرت ایدرك طرف طرف ایصال خسار ومزبور صادق خان بصره قلعه سنی محاصره واطراف واکنافنی تخریبه ابتدار (والبادی اظلم) معناسنی اظهار ایلیوب تخت عالیبخت کشورستانی یه جلوس شوکت مأنوس شهنشاهی اخبارینی متضمن وکیل مومی الیهه اصدار اولنان نامهٔ همایون التفات مشحون داورانه یی ایصال ایچون خواجکان دیوان معلی ارکاندن محمد وهبی افندی بووقعه حدوثندن اول قاعدهٔ ملوك ستوده سلوك اوزره طرفنه سفارتله تعین اولنمش اولدیغنه بناءً سفیر مومی الیهك شیرازه ورودی حادثهٔ مرقومه یه مصادفه ایتمکله بومرتبه‌لرده اظهار بغضا وعداوت ایلدکدنصکره وزعمنجه تلافیٔ مافات قیدینه دوشوب نقض عهد نقیصه سنی اوزرندن دفع فکری بلکه رکیز ضمیری اولان مرامنی ایفا ملاحظه سی ایله عمر پاشادن اشتکایی وسبب مخاصمه عد ایلدیکی برقاچ بی اساس ماده بیانی متضمن ایکی قطعه عریضه‌سیله سدهٔ معدلتپناهه مخصوص آدمی کلوب مقتضای عدل وداد اوزره مجرد بین الموحدین شق عصا وسفك دما وظهورفتن منافیٔ آداب عدل وشفقت عد اولندیغندن مرامنه مساعده وملتمساتنك اسعافنی متضمن ایجاب ایدنلره احکام جلیله نشر وابعاث وبعضیلری تأدیب ووکیل مومی الیه تمشیت مصالح مطلوبه سی ضمننده بغداده سفرا تسییر وینه برجانبدن بصره یه کوندردیکی صادق خانه ال آلتندن خبرلر ارسال وبصره یی تضییق ایلمسنی تأکید ودولت علیه دخی وکیل مومی الیهك دوستلق اظهارنده اقدامنی حقیقته حمل واتلاف نفوسدن تنزها بصره امدادینه مرتب عساکری توقیف ایلدیکندن برتقریب بصره یه استیلا ودروننده موجود تجار واهالینك وفقرا وضعفانك خلاف شرع ومغایر دیانت ماللرینی غارت

ایتدکلری

ایتدکلری خبری ورود وفیما بعد وکیل مومی الیهك نقض عهدی ارتکاب ایلدیکنده
شبهه قالمیوب دولت علیه بوبابده معذور وخصمنك دفع ضرری امرنده مجبور اولدیغندن
قبل شرع انوردن ویریلان متعدد فتاوای شریفه موجبلرنجه کریم خانك اوزرینه
سفر همایون مقرر اولدیغنه بناءً بصره اوزرینه حالا بغداد والیسی اولان وزیر
مکرم عبدالله پاشا وکرمان شاهان طرفلرینه شهر زوز والیسی وزیر مکرم
عزتلو حسن پاشا وقارص جانبنه دخی حالا ارضروم والیسی وزیر مکرم عزتلو
یکن علی پاشا حضراتی سرعسکر تعیین وسائر وزرای عظام دخی اقتضا ایدن محللره
عساکر وفیرهٔ انجم شمار ایله تسیار اولنوب بو ترتیبات سلطنت سرمدی القرار
عثمانیه نك خصمی اولان کریم خانك وآنکله بو بابده اتفاق واتحاد ایله ایل
وقلعهٔ پادشاهی یه تعرض ایدنلرك تأدیب وکوشماللرینه محصور اولوب وکیل
مومی الیهه معاونتدن اظهار برائت ذمت وطرف واضح الشرف خسروانه یه
اظهار خلوص ومطاوعت ایلیان خانان وعظمای اهالیٔ ایرانه وجها من الوجوه
سوء قصد واضرار وولایتلرینه ومتعلقات ورعایالرینه ایصال خسار اندیشه سی
حوالی کرد ضمیر اولمیوب بوخصوصلر سرعسکر تخصیص اولنان وزرای عظام
حضراتنه تأکید علی التأکید توصیه وتلقین اولندیغندن بشقه قارص سرعسکری
وزیر مشارالیه حضرتلری دخی سزکله دوستانه مخابره ومادامکه سزك طرفکزدن
وحوزهٔ ایالتکز سکانندن منافیٔ صلح وصلاح دشمنلك ومعادات وقوعبولمیه
طریقهٔ انیقهٔ وداد وخلوصدن عدول ایلمامسی کندولره افاده واشعار اولنمشدر.
ذات دیانت سمات خانیلری حکمداریٔ قطر روانه قاعد اولدقلری کوندنبرو
دولت علیه مخلد الارکانه ابراز ایتدکلری صفوت وصداقت وبدیدار اولان
دوستلق وموددتلری رشد ورویت وعقل ودرایتلرینه دلیل وحجت اولوب وکیل
کریم خانك بو بابده مرتکب اولدیغی شکست عهد وپیمان وسبی واسترقاق اهل
ایمان ماده سی نجه قانلر دوکلمکه وبلکه نتیجه سنده کندوسنك اندراس قصر
اقبالنی منتج اوله جغنده اشتباه اولمیوب بهر حال اعلام سپاه نصرت پناه
جهاندارینك ممالك ایرانیه یه حرکتی مقابله ایدنلرك تدمیرینی مستلزم اولمقدن
ناشی کریم خانك دولت علیه ایله مخاصمه یی اختیاری قضیه سنه هرنقدر جنابلرینك
رضاسی اولمدیغی متبین ایسه ده آتش حروب اشتعالی اثنالرنده معاذالله تعالی تمیز امکانده
اولمامق حسبیله حیطهٔ حکومتلری اصابت کزند لشکر دریا هیجاندن وقایه
ضمننده حضور فائض النور خلافتپناهیده وکیل مومی الیه ایله موافقتدن تبرئهٔ
ذمتلرینی تحقیق ایده جك اسبابك تمهیدینه مبادرتلری الزم اولمغین ظاهری

وباطنی دودمان مخلد الارکان شهنشاهی‌یه خلوص طویتلری ووکیل کریم خانك
ارتکاب ایتدیکی اطوار شنیعه‌دن منافرتلری فی نفس الامر محقق اولدیغی صورتده
سرعسکر مشار الیه حضرتلرینه معتمد وصادق آدملرینی تسییر وتوثیق رابطهٔ
اتحاد برله اقتضا ایدن تدابیری ارائت وجنود ظفر وفود شهریاری‌یه لزومی
اولان ذخائر مقوله سنك بهاسیله الکای رواندن اعطاسنه همت ورسوم توافق
ویکجهتی یی اجرایه اهتمام ودقت ایدرك استحصال رضای میامن اقتضای کیتی
ستانی‌یه بذل جل مکنت بیورملری مأمولیله مکتوب مخالصت اسلوب تحریر
و(تهادوا تحابوا) مفهومی اوزره سؤال خاطرلری ضمننده تبرکا دخی مهدای
نادیء سعادت سمیرلری قلنمشدر . عظمای سلاطین وکبرای خواقینك کشور
ومملکت وقلاع وولایتلری سراپردهٔ حریم سعادت خدیملری مثابه‌سنده اولوب
وکیل کریم خان طرفنه دولت قوی شوکت عثمانیه جانبندن مروت وعنایتدن
غیری طور حدوث ایتمش دکل ایکن خود بخود هدم بنیان صلح وصلاحه
جسارت وبندر بصره‌یه استیلا ایله ابراز عداوته مبادرتی حوصلهٔ حمیت وابهت
سلطنته کنجیده اولور قضایادن اولمیوب فحمداً ثم حمداً دولت علیه‌نك
بومقوله‌لردن اخذ انتقامده عجزی اولمدیغی ماننه آفتاب درخشان ظاهر وعیان
ووکیل مومی الیهك ارتکاب ایلدیکی مثللو تاخت وتاراج ممالك ماده‌سنی تجویز
برله عساکر نصرت مأثر قطر عجمه هجوم ضمننده طرف شهنشاهیدن تحریك
ابروی اشارت واقع اولمق لازم کلسه لطف باری ایله اصفهانه منتهی اولنجه‌یه‌دك
ملك ایران جریان سیلاب کتایب مریخ مناقب ایله خراب وویران اولمق واضح
ونمایان ایکن ذات قدسی سمات داورانه‌ده مودوع مایهٔ شفقت ومرحمت ودیانت
قبل الاستخبار قضیه‌ده مدخل وعلاقه‌سی اولمیان واتحاد دینیه‌لری اولان بوقدر
سادات وعلما وصلحا وفقرا وضعفا وموحدینك سفك دما وهتك اعراض
وتخریب خانمان وسبی عیال واولادلرینی روا کورمیوب بووقته‌دك اختیار سکوت
کریم خانه انتباه کلمکله پای تجاوزی زیر کلیم ادبه چکوب آرالقده اتحاد دینیه
وملیه‌لری سکان دیار عجمك قانلری دوکلك وزرندن اجتناب فکرینه مبنی
اولدیغی وبعدازین وقوعه کله‌جك مقاتله وپیکار وانتهاب دار ودیاره سبب
مومی‌الیه ایدوکی عندالله والرسول وعندالناس بدیدار اولوب اوزاری اکا راجع
اولدیغی اجلدن اوزرینه سوبسو سوق لشکر جرار ذمت معدلت شهریاری‌یه
لازم کلدیکی وجناب اصالت مآب خانیلری مادامکه دوستلق واخلاصده ثبات‌قدم
کوستره‌لر ایل وولایتلرینه اجناد وغا اعتیاد دولت علیه‌دن ذره قدر مضرت

(اصابتنه)

اصابتنه رضای خسروانه اولمدیغی واکر خلاف مأمول نقض عهد خصوصنده طرفلرندن دخی وکیل مومی الیهه مماشات وحدود ممالك محروسیه‌یه تجاوز وعساکر پادشاهی ایله محاربه ودشمنلك وقوعبولمق لازم کلور ایسه اولوقت سر عسکر مشار الیه مأموریتنی اجرا ایله ورای پردهٔ قدرده مستور اولان کیفیات مدهشه ظهوره کلمك اقتضا ایده‌جکی معلوم حقایق مرسوملری بیورلدقده دنیا وآخرتلرینه نافع اولان نهج اسلمه سلوك ایله اراده ایلدکلری شق وزیر مشارالیه عجالهً ومسارعهً تحریر واعلامنه همت بیورملری مأمولدر . باقی همیشه کوکب بخت سعید لامع ودرخشان باد .

(٥)

* روان خانه یازیلان فرمان عالی صورتی *

مصابیح افئده وقلوبی اضواء فهم ودرایت وانوار هوش وکیاست ایله منور اولنلره خفی دکلدر که (وکذلك جعلنا فی کل قریة اکابر مجرمیها لیمکروا فیها وما یمکرون الا بانفسهم) نظم کریمی مقتضاسنجه هر بلده وقومك حقیقی ومجازی ازمهٔ حکومت وتصرفلرینی قضیهٔ قدر برر متمیز ومتحیزك مسلم دست رأی وتدبیری قیلوب آنلرك دخی اوضاع واطوارلرنده خیراً وشراً اختیار ایلدکلری صورت نیك وبدك مکافات ومجازاتی نفس وقوملرینه راجع اوله‌کلمشدر .

مقدمهٔ مذکوره‌یی ایراددن مقصد اولدرکه نادرشاه زماننده دولت علیهٔ ابد مدتله اهالیٔ ایران بیننده دست یاریٔ تدبیر عقلا ایله تأسیس وتمهید اولنان جدار استوار سلم ومصافات طرفیندن برکشته ساز خانمان فقرا وضعفا اولان سیلاب قضا جریان حرب وقتاله سدمتین وحاجز حصین اتخاذ اولندیغی کوندن برو سکان کشور ایران حقلرنده بوجانبدن اظهار خلوص وصفوت وایفای رسوم یکجهتی وموافقتدن غیری منافیٔ عهدو پیمای سرموضع ناجسبان ظهور ایلمیوب داخل ممالك محروسه‌مه ایاب وذهاب ایدن حجاج وزوار وتجار عجمك تأمین بال ورفاه حاللرنده دقیقه فوت اولنمیوب حتی ازاد خان افغانی وآنك امثالی هوسکاران سلطنت والکای مذکورده ایقاد نوائر جنك وپیکاره قیام ایلدکلری اوانده دولت علیه‌م جانبنه کاغدلر تحریری ایله ملاصق سرحدات منصوره‌م بولنان قلاع وبقاعك ضبط وتسخیری ضمننده عسکر تعیینی سوق وتعریف ایلدکلرنده معاهده وپیمانه رعایةً تحریك ابروی رضا مناسب کورلمیوب وزرای عظام وامرای کرامه اوامر علیه نشر ومخالف صلح

وصلاح ايران طپراغندن شبر واحده تعرضی ارتكابدن اتقا ايلملری تنبيه اولنه‌رق
حقوق همجواری‌یه نه‌درجه‌لرده مراعات اولندیغی ظاهر وهويدا والحالة هذه ايالت
فارس وعراق عجمه ادعای وكالت مزورهٔ شاهی ايله مستولی اولان زند كريم خان
طرفنه دخی وكلای فخام وعساكر ظفر التزام طرفلرندن قطعا برضرر وخسار
ايراثی سبقت ايلمديكندن بشقه اورنك سلطنت وجهانداری‌یه بالارث والاستحقاق
جلوس همايون ميامن مقرونم وقوعنده وكيل مزبور خطاب شرفصاب داورانه‌مه
سزا كوريلوب تخت والابخت خلافتی عظمايه قعود كرامتمود داورانهم پيامنی
مشعر مثال بيمثال التفات مآل خسروانه‌مله كندوسنه مخصوص نامه‌رس ارساليله
توافق مذهب وملت حقنه رعايت اولنمشيكن فطرت رديه‌سنده مركوز لؤم ومفسدت
لازمه‌سنجه خلاف سوكند ومهادنه سابقا بابان سنجاغی متصرفی كرد محمد بكه
طرفدارلق داعيه‌سيله بابان اوزرينه عسكر تسيير و(الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها)
وعيد شديدينك نتيجه‌سنی عدم ملاحظه ايله نقض عهده اجتسار واشعال آتش
فساده ابتدار ايلديكندن قطع نظر بغداد وبصره واليسی اسبق متوفی عمر پاشادن
اظهار شكايت موهومه معرضنده قرنداشی صادقی بصره‌يه تسليط ومحاصره وعمر
پاشانك خلفی وزير مصطفی پاشايی انواع خدعه ودسيسه ايله اغفال وحيله ايله بندر
بصره‌يه استيلا وبوقدر امت محمدك ماللرينی يغما وسبی ذراریٔ موحدين اوزار
عظيمه‌سنه اجترا وحافظ مصطفی پاشا دخی حيله‌كار مزبورك فريب وتزويرينه
الدانوب معيتنه مرتب وزرا وجنود مبعوثه‌يی كرويه اعاده ووكيل نااصيل فرصتی
غنيمت اتخاذيله فسادات كوناكونه تصدی ايليوب فيمابعد ملعنت شعار مزبورك
قطع مدعای خصومتی حاكم حاسم شمشير عدو تدميره حواله برله اقطار ممالك
محروسة المسالكمه بعث احكام وارقام ايله مستعيناً بالله تعالى جيوش دريا خروش
دولت عليه‌م شهر زور وبغداد طرفلرينه سوق وتسبيل وبرقاچ قولدن حركت
وبصره‌نك استخلاصنه وزند كريمه تابع اولان بلاد واصقاع ايرانيه‌نك فتح وتسخيريله
معامله بالمثله ومحيل مزبور حقندن كلنمكه ارادهٔ قاطعهٔ شاهانه‌م تعلق ايلديكی اجلدن
بوندن اقدم لاجل الاحتياط قارص جانبی قولنه دخی جنود مرتبه ايله برسرعسكر
نصبی مهم ومقتضی اولديغندن سابقا ارضرورم واليسی وزيرم يكن علی پاشا
ادام الله تعالى اجلاله او لحوالی‌يه سپهسالار تعيين وكندويه يازيلان فرمان جهان
مطاعمده آذربايجان خانلرينك هنوز مخاصمه‌يه دائر بررفتار نابرجالری مشهود
اولماق حسبيله اول امرده آنلرك ايل ومملكتلرينه هجوم ايتميوب ايچلرندن اصحاب
تعيين اولان خانانه مكتوبلر تسطير وزندكريم ايله مماشاتدن منع وتحذير وكندو

حالل‌ریله اقامت وبو طرفه ارائت صورت بغضا وعداوتدن مباعدت واطاعت گذاری‌ء
سلطنت سنیه‌مه مسارعت ایلدکلری تقدیرده زنهار وزنهار تکدیر واضرارلرینی
تجویزدن مجانبت ایلمسی توصیه وتلقین ودقایق مذکوره تبیین اولنمشیدی .
سنکه خان مومی الیه‌سین سکا وتفلیس خانی ارکلی خانه دخی صدر اعظم ووکیل مطلق
صداقت شیمم طرفندن اشعار اولندیغنه بناءً مقدم ومؤخر وبو دفعه سرعسکر
سابق مشار الیهه ودرعلیه‌مه کوندردیکك تحریراتکده وخوی حاکمی احمد اغانك
وسنك آدملریکزك تقریرلرنده عتبهٔ علیهٔ خداوندکارانه‌مه عرض بندکی وعبودیت
وانقیاد ومطاوعتی مدار مفاخرت عد ایلدیککز وهرنه‌که امرم اولورایسه خدمتده
قصور ایتمیه‌جککز وتفلیس خانی ارکلی خان ایله بالاتفاق اغور همایونمده جان فشانلق
مراسمنی انفاذ ایده‌جککز وتشریفات همایونم رجاسنده اولدیغکز درج وتسطیر
اولنمش بواوانده تفلیس خانی مومی الیه ارکلی خانك دخی حالا چلدر والیسی
وزیرم سلیمان پاشا ادام‌الله تعالی اجلاله‌نك مهردارینه مرافقةً معتمدلرندن
نویسنده‌سی میرزا کورکین یدیله درکاه‌سپهر اشتباه ملوکانه‌مه ضریعه وعرضحالی کلوب
مفهومنده درعدالت مقرم بندلکنی صمیمی قبول وسنك وخوی خانی وسائر
خانان آذربایجانك آستان آسمان شان تاجدارانه‌مه درونی اخلاص ورابطه‌کزی
وکندوسیله بالموافقه منقاد امروارادهٔ پادشاهانه‌م اولوب زندکریمدن واکا
طرفکیرلکدن ابرای ذمت ایده‌جککزی بیان ایلدیکی جهتدن سزلر ایله مخابره
ومتحدالفؤاد اوله‌رق مطاوعت باب معدلت مآبمه سرعت وابراز مساعی‌ء مبروره‌یه
بذل مکنت ایلمسنی محتوی خان مومی الیهك تشریفات مواهب غایات تاجدارانه‌م
احسانیله مرامنه مساعده‌ىی مشعر امر شریفم اعطا اولنوب سنکه خان صداقتنشان
مومی‌الیه‌سن فی نفس‌الامر سنین عدیده دنبرو روان حکومتیله اوقاتکذار اوله‌لی
سنك طرفکدن دربار عطوفت قرارمه وقارص وارضروم سرحدلرنده وزرای
عظامه خلوص طویت ونهایت دوستی ومحبتك کرات ایله مجرب اولوب بتخصیص
زندکریم عاقبت وخیم جبلت فاسده‌سنی اظهار ایلدکدنصکره مخالفت آداب عبودیت
برحالت ناروالك مشاهده اولنمدیغی اجلدن قول وفعلکه اعتماد داورانه‌م درکار
وخانان ایران میانه‌لرنده عراقت واصالت وعقل وکفایتك نزد همایونمده واضح
ونمودار اولمغله التماسك حضور فائض النور ملوکانه‌مدن قرین اسعاف وبعدازین
انتساب عتبهٔ بلندمرتبهٔ خداوندکارانه‌م شرفیله تشرفکه مساعده برله بودفعه دخی
اعلای قدروشانك ضمننده خزینهٔ عوارف دفینهٔ شاهانه‌مده عطیهٔ همایونم اولمق
اوزره سکا ایکی بیك عدد سکهٔ حسنه وخلع خاصهٔ داورانه‌مده سمور فائض‌السروره

دوخته برثوب خلعت مورث البهجت عنایت واحسان جهاندارانهم اولوب حالا ارضروم وطربزون والیسی وقارص جانبی سرعسکری وزیرم الحاج علی پاشا وساطتیله ارسال اولنمغین اشبو فرمان جلیل الشانم دخی اصدار وبعث وتسیار اولنمشدر. سنکله وسائر تردد واختصاص دولت علیه‌می اختیار ایدن خانان ایله مکاتبه ومادامکه طرفکزدن تعهدکزه رسوم صداقت واستقامته منافی بروضع نابرجاکز صدور ایتمیه قطعا الکا واراضیکزه تعرض ایلمیوب زند کریم طرفندن ازعاج وتکدیریکزه جسارت واقع اولور ایسه حمایه واعانتکزه صرف مجهود ایلمسی سرعسکر مشار الیهه تنبیه اولندیغی ومتعهد اولدیغکز راستی وعبودیتکزده ثبات قدم اظهار ایلدکجه بوآنه‌دك ایالت حکومتکزده نه کونه متصرف ومستبد اوله کلمش ایسه‌کز ینه اولوجهله مأمون البال ومرفه‌الحال ومصون اولمکزه طرف همایونمدن مساعفه درکار اوله‌جغی وخوی خانی احمد خانه دخی عطیه وخلعت خسروانهم احسانیله بودقایق امر منیفمله بیان اولندیغندن بشقه تفلیس خانی ارکلی خانه دخی سن وسائر آذربایجان خانلریله بالاتفاق ابراز خدمات مشکوره‌یه اهتمام ایلمسی توصیه وتلقین اولندیغی معلومك اولدقده عطیهٔ بهیهٔ ملوکانه‌می نهادهٔ جیب تبرك وخلعت فاخرهٔ شاهانه‌می کمال تعظیم وتکریم ایله زیور قامت صداقت ایلدکدنصکره بوندن بویله سایهٔ عدالتوایهٔ خدیوانه‌مده استظلال واحتمایه قبول اولندیغکی محقق بیلوب سائر خانلر حقلرنده سنوح ایدن مراحم اشفاق شهریارانه‌می اشاعه واعلان وهواجس نفسانیه واغوای اشراره اتباع ایله خلاف رضا اطواره اجتسار برله ایل وممالکتلرینی پایمال اجناد ایتدیرمکدن اتقا ایلملرینی تأکید وتفلیس خانی ایله بالمخابره مراسم وفاق واتفاقه رعایت ایدرك مقتضای تعهدکزی ایفایه مبادرت وقارص سرعسکری وزیر مشار الیهه دخی امور وخصوصکی تحریر واقتضای وقت وحال‌نه‌یی ایجاب ایدر ایسه اعانه واستعانه لوازمنه رعایت ایلمك بابنده ٭

(٦)

٭ رئیس افندینك مقام صدارته اولان برقطعه تقریرینك صورتیدر ٭

دولت علیه ایله روسیه‌لو بیننده بودفعه منعقد اولان مصالحه‌نك شرطلری حکم قضا وقدر سببیله اسفار سابقه نتیجه‌لرنده منعقد اولان شروطه بکزه‌میوب لاجرم هر بریسنك ضمننده کرك عاجلاً وکرك آجلاً نیجه محذورلر اولدیغی ظاهر وآشکار اولوب بو آنه کلنجیه‌دك شروط مذکوره‌نك بعضیلری اجرا وبعضیلری

دخی هنوز ابقا اولنوب روسیه‌لو طرفندن بقیه قلان شرطلرك عهد نامۀ همایون موجبنجه بشقه بشقه تنفیذ ایتدیرلمسنه ودولته مضر وکندولره نافع جمله‌سنی دلخواهلری اوزره تنظیم ودرونلرنده مضمر اولان فاسد غرضلرینی بربر برلشدیرمکه سعی واقدامده دقیقه فوت ایتمیه‌جکلری کاوب کورینه‌یور . واول ماده‌لردن بریسی تضمین خصوصیدرکه ایکی آیدنبرو روسیه ایلچیسی تضمیندن باقی قلان مبالغك تحصیل واخذینی اقدم امور عد ایدوب سلفمز اسماعیل رائف بکه مرة بعد اخری کاه تقریر ارسالی وکاه ترجمانی تسییر ایله مطالبه ضمننده ابرام والحاح ایلدیکندن ماعدا ریاست خدمتی قوللرینك عهدۀ عاجزانه‌مه احاله بیورلدقده روسیه ترجمانی ایلچیسی طرفندن طلب تضمینده اصرار مرتبه‌لرنده سوزلر ایراد ایتمکله قول‌لین ایله دفع اولنمشیدی . برقاچ کون مرورنده تکرار کاوب تعجیزه مباشرت ایده‌جکی درکادر . وبوندن مقصد تضمینك بالکلیه ویرلمامسی ایله شروطه مغایر حرکتی اختیار دکلدر بلکه سائر مصلحتلری تسهیل ملاحظه‌سیله اسلوب حکیمه رعایت اولنه‌رق وقت تخصیص اولنمقسزین تدریجی ادا اراده‌سنه مبنیدر . بوخصوص وسائر مواد بوندنصکره البته مذاکره اولنه‌جغی آشکار اولمغله اقتضای وقت وحال ومزاج زمانه کوره ایشلرك تسهیلی ایچون اثنای مذاکره‌ده کاه ملایمت وملاطفت کوسترمك وبعضاً اقتضای وقت وحال اوزره سردجه سویلنملك لازم کاور . ونصاری دولتلرینك اوته‌دنبرو دفعات ایله تجربه اولنه کلدیکی وجهله بر عادتلری واردرکه عادت مزبوره‌یی کافۀ اموردە مصلحتلرینك سهولتنه وسیله عد ایتمشلردر . فرضا بویله مواد جسیمه‌ده ویاخود آخر جزئی اموردە حتی رسوم الفته دائر کیفیتلرده صعوبتی وحصوله کلمیه‌جکی مجزوملری ایکن برمصلحتی تکلیف ایدوب بهر حل اولمسنی ابرام وطلبده مصر اولورلر . وقارشولرنده اولان مخاطبه بیك درلو مغلطه کوستروب الزام واسکاتنه ومراملرینك تحصیلنه بذل قدرت ایدرلر . مخاطبلری بولنان کمسنه مغلطه‌لری دکله میوب ثبات اظهار ایله ایکی جانبدن دخی یأس حالتلری ظهور ایلدیکی صورتده یلکنی صویه ایندیروب عناددن فارغ اولورلر .

بوکیفیت دولت علیه ایله اوروپا دولتلرینك اوائلده کچن صلح ومکالمه‌لرنده نیجه دفعه واقع اولمشدر . بونلرك طبیعتلری بویله مضبوط ومجربدر .

اشته روسیه‌لو دخی جاری اوله کلان عادتلری اوزره انواع مغالطه‌یی الهآلورلر . بروطرفدن مقابله بالمثل قاعده‌سنه رعایت اولنمسه کونا کون مضرتلری دولت

علیه‌یه اختیار ایتدیرمك ایجاب ایدر . بوصورتده مجلسه ومقتضای مصلحته کوره دیکجه وخشونتلوجه وضع وحرکتله مقابله اولنمق واجباتدندر .
انجق دول ایلچیلرینك خدمتلرنده استخدام ایلدکلری ترجمانلرینك آکثری دولت رعایاسی ورعیتی اوغللرندن اولوب اکثر رجال دولت واکابرایله اختلاطلری اولمق ملابسه‌سیله طبیبلك بهانه‌سی ووجوه اخر ایله قوناقلرینه کیروب چیقمدن خالی دکللردر خصوصا فرنك طائفه‌سندن فنی وافر اطبا اسلامبول درورنده اعاظم رجاله منتسب کچینوب دائره‌لرینه دخول ایله عامهٔ اسرارلرینه واقف اولمغله ایلچیلرندن بریسی دولت علیه‌یه برتکلیف بارد ایدوب مساعده اولنمسه وبر مقدار رعونت کوسترلسه درعقب ترجمانلرینه وجنسلرندن اولان فرنك طبیبلرینه اصلی وفصلی یوق برآلای اراجیف تعلیم ایدوب آنلر دخی واردقلری یرلرده شاخ وبرك وبره‌رك حقانیت یوزندن تخدیش سامعه ایده‌جك حوادثی بیوك یرلره القا ایتملریله ایشیدنلر طائفهٔ مسفوره‌نك حاللرینی بیلمدکلرندن شویله اوله‌جقمش وبویله برحادثه وقوع بوله‌چقمش دیو اراجیف مذکوره‌یی موضوع بحث ایلیوب رفته رفته سامعهٔ همایون جهانداری‌یه واصل اولمغله بوطوری ایشلرینك تمسنه ذریعه اتخاذ ایلدکلرندن قطع نظر علم الله تعالی سرائر دولتك کلیسنه ایلچیلر کسب وقوف واطلاع ایده‌یورلر .
شمدی روسیه ایلچیسی تضمین ماده‌سی اولسون وسائر سویله‌شیله‌جك ایشلر اولسون بریسنده قوللریله مذاکره‌یه شروع ایلدکده بالاده ایراد اولنان عادت قدیمه‌لرینی اله آلوب اصراره مبادرت وچاکرلری دخی مجرد تسهیل مصلحت ضمننده مقابله والزامنه ابتدار ایلسم بلا توقف ترجمان وطبیب وقیومجی وقماشجی مقوله‌لرینی یانلرینه چاغروب قلوب ناسه ایراث خدشه ایده‌جك مدهش سوزلر تلقین ومسفورلر دخی ابلیس کبی کیردکلری دائره‌لرده روسیه ایلچیسنی قبوده تکدیر ایتمشلر . غالبا بونك صوکی فنایه واره‌جق فلان آدمدن صحیح اوله‌رق مسموعم اولدی . عجبا دولت علیه‌نك برخیرخواهی یوقمیدرکه افندیلریمزی آکاه ایلیه وبونك امثالی مصنع وساخته کلاملر ایله تمامجه مفسدتلرینی اجرا ایدرلر . وبوخبر شوکتلو عدالتلو کرامتلو ولی‌نعمتمز افندمز حضرتلرینك سمع همایونلرینه واصل اولمغله (من یسمع یخل) قاعده‌سی اوزره طرف آصفانه‌لرینه خط همایون ورود ایدوب صورت ملایمت اختیار اولنمسنه ارادهٔ خسروانه‌لری تعلق ایلمك ملاحظه‌دن بعید دکلدر . بویله اولدیغی حالده مراد حضرت خلافتپناهینك خلافی حرکت منافیٔ رسم عبودیت ومغایر مسلك دیانت

(اولمغله)

اولمغله ضروری ایلچینك كاتنه مماشات اولنوب وسائل حصول مصلحتدن اولان
تدابیر نافعه‌یه تشبث وتوسلدن سكوت اولنمق ودولت علیه جمله مطالبلرینك
تسویه‌سنی التزام ایتمك مقتضی اولور . بونك علاجی بووجهله ممكن اوله‌بیلوركه
بوقارووده بیان اولندیغی وجهله ایلچیلرینك اعتذارلرینه متعلق برسوز مسموع
همایون اولدقده شویله بركیفیت ایشدیله‌یور اصلی وحكمتی وسببی ندر پایهٔ
خسروانه‌مه اطرافیله افاده اولنه دیو جانب ولی‌النعمانه‌لرندن استئال بیورلسون
حقیقتی وسری وسویلنان مصلحتك نیه مبنی اولدیغی عرض وتقدیم اولنور .
بوقوللری اباعن‌جد دولت علیهٔ ابد مدتك وشوكتلو كرامتلو افندمزك عبد مملوك
وموروثی وازادسز قولی اولوب ذكر وفكرم ولی‌نعمتمه صداقت ودین
ودولتلرینه خیرلو خدمت ابرازندن عبارت اولمغله بودقیقه‌جقلره رعایت بیورلدیغی
صورتده یمن همت علیه‌لریله وسع عاجزانه‌م احاطه ایلدیكی قدر قوللقده ولازمهٔ
استقامتی ایفاده صرف مجهود ایدرم . ودولت علیه‌یه معاذالله ثم معاذالله ذره‌قدر
خدشه وكدر ویره‌جك حالت وقوعه كلمامسیچون نقدینهٔ عمر وحیاتمی فدا ایدر
قوللرندن اولدیغم الله ذوالجلاله معلومدر سرمایهٔ افتخارم صداقت ایله خدمتدر .
روسیه‌لو تضمین آقچه‌سنی سهولتله حصوله كتورمك وقصور مصلحتلرینی دخی
بروفق دلخواه كوردرمك ایچون اطرافه وافر آقچه صرفنه قرار ویردكلری
والیوم درعلیه‌ده طرف طرف ال التندن متعلقلری كزوب اطماع ایله قپو یاپمق
اراده‌سنده اولدقلری اكرچه مجزوم چاكرانه‌مدر . لكن سایهٔ مكارموایهٔ دولت
علیه‌ده شویله مأمول ایدرمكه ان‌شاءالله تعالی كیمسه بویله شیئی ارتكاب ایتمز .
اكثر امور سلطنت سنیه‌یه خلل ویرن محظورات خدا كوسترمسون طمعدن
حدوث ایده‌كلدیكی ونظام ملك ودولت دخی كتم اسراره منوط اولدیغی ویالكز
روسیه‌لو دكل جمله اوروپا دولتلرینك رواج‌كارلری باشدن ایاغه حیله ایله وجود
بولدیغی نزدعالیلرنده بیان وتعریفه محتاج دكلدر . رب مستعان شوكتلو كرامتلو
افندمزی سریر سلطنت واُبهتلرنده طول عمر ایله مكین وسیف شجاعتلرین كلید
ابواب فتح مبین ایدوب دولتلو عنایتلو افندیمه وجمله‌مزه توفیقنی رفیق وشر
اعدادن امین ایلیه آمین بحرمة طه ویسن .

(٧)

* تلخیص سامی صورتی *

رمضان شریف دخولندنبرو قریم سربستیتك رفعی وروسیه‌لویه تسلیم اولنان

قلاعك استراددی قوم تاتارك مطلوبی اولمقدن ناشی مقتضای شرع قویم اوزره بوامرك تمشیتی خصوصنده دولت علیه مجبور اولمغین بهرحال قوم تاتارك مطلوبلری اوزره خصوصات مرقومه‌نك بالكلیه هیئات اصلیه‌سنه رجوعی عدیم الامكان اولدیغی صورتده دخی مساغ شرعی مرتبه‌سی تاتار طائفه‌سنه مدار تسلیت وتأمین اوله‌جق وجهله صورت حسنه‌یه افراغی ماده‌لرینی رئیس افندی قوللری روسیه دولتنك سركاتبی ایله بالدفعات مذاكره ومكالمه ایلمكدن خالی اولمیوب مسفور دخی ایلچیسنه بعدالتبلیغ التی سنه دولتین بیننده واقع اولان جدال وخصومت وطرفینك مبتلا اولدیغی انواع محنت وخسارت انجق ذكر اولنان مواد ضمننده اولوب نهایة النهایه شمدی جانبنده روسیه دولتنك ظفریاب اولدیغی غلبه‌سی حسبیله دولت علیه طرفندن تعیین اولنان مرخصلر مواد مذكوره‌یی حسن قبول ایله قبول ایدوب شروط معلومه اوزرینه عقد مصالحه اولنوب طرفیندن عهدنامه‌لر اخذ واعطا اولنمشیكن وخصوصا روسیه دولتنك مطلوبی من كل الوجوه قریمك سربسیت مطلقه ومستقله‌سنه مقصور ایكن طرف دولت علیه‌دن اعذار شرعیه بیانیله اشبو عقد اولنان شروطك شرع شریفه مطابقتنی ایراد وبونك مغایری عقد مصالحه وسع دولت علیه‌ده اولمیه‌جغنی تصریح ایلدكلرینه بناءً مجرد تأسیس مبانیٔ مسالمه وموالات اجلی ایچون روسیه دولتی ادعاسندن رجوع وشرع شریفه مطابق اولمق اوزره اشبو شروطه رضاداده اولمشیدی .

شمدی بوكونا تكلیف مالایطاق ایراد ایلمك عهد ومیثاقك مغایری اولمغله ایلچی بك بوامرده دولت علیه‌نك رضاسنی تحصیلدن عاجزدر دیو رفق وملایمت وادیلرنده بسط مقدمات اعتذاره مبادرت ورئیس افندی قوللری دخی مقابله بالمثل قاعده‌سیله رفق ونوازش صورتلریله اجوبهٔ مناسبه ومسكته بیانیله الزام واسكاتلری ودلخواه دولت علیه اوزره تنقیح شروط مصالحه‌یه ارضالری خصوصنده كرچه دقیقه فوت ایتمیوب بعضاً دیوان ترجمانی قوللرینی دخی ایلچی‌یه ارسال وكندی لسانلری اوزره دلائل عقلیه ایرادیله دولت علیه‌نك بوبابده مجبوریتنی وبوتكلیفاتده من كل الوجوه معذور اولدیغنی دوستانه وخیرخواهانه نصایح حكیمانه ایله ممزوجا تفهیم برله بمنه تعالی ممكن اولدیغی مرتبه حسن تمشیتی اسبابنه تشبثده قصورلری اولمیوب لكن روسیه طائفه‌سی ازقدیم حیال ومكار برطائفه اولوب ومزاج دولت علیه‌یه واقف اولملریله سفر اثناسنده اكثر محللرده اجرای انواع حیل ودسائسله بلامحاربه ظفریاب اولدیغی غلبه مثللو كافهٔ امورلرنده ابتدا لطائف حیل اجراسیله كارلرینه رواج ویرمك عادت مستمره‌لری اولمغین بوبابده دخی دولت علیه‌نك

(اوضاع)

اوضاع واطوارینه امعان نظر دقت و برطرفدن بعض اراجیف شاعه‌سی وبلکه قریم جانبی ویاخود سائر حدود اسلامیه‌یه قریب محلله عادت فرنکیه اوزره عسکر تعلیمی نامیله برمقدار حرکت صورتنی ابراز ایلمك عقلادن بعید اولمیوب هرنقدر فسخ صلح ایلمك محالات قبیلندن ایسه‌ده بین‌الناس روسیه‌لو فسخ صلح ایده‌جك ایمش فلان سمته عسکر سوق ایلمش دیو اراجیف حدوثی ایچون برکونه حیل ترتیبی ایله دولت علیه‌یی اخافه قیدینه دوشدکده بوچاکرلرینك ورئیس افندی قوللرینك سهو وقصورمزه حمل اولنمیوب حکم تقدیره حواله ایله ایشك نظامنه اقدام اولنمقمی فرمان بیوریلور یوخسه وقت اقتضاسنه رعایت ایله حکیمانه معامله‌می فرمان بیوریلور بو بابده وهر حالده امر وفرمان .

(٨)

* صورت خط همایون *

بنم وزیر صداقتسیمرم

بودفعه روسیه‌لو ایله دولت علیه‌م بیننده اولان قریم سربستیتی خصوصنه دائر رکاب همایونمه عرض وتقدیم ایلدیکك تلخیصك منظور ومعلوم همایونم اولوب سربسیت ماده‌سی روسیه ایلچیسنه افاده اولندقده اصرار وعناد ایلدیکی بیان اولنمش قالدیکه جمله‌دن بشقه قریمك سربستیتی رفعی مطلوب همایونم اولمغین رئیس افندی ایله اتفاق ایدوب بوخصوصك وجود بولمسنه اهتمام تام ایلیه‌سز نهایة‌الامر ایلچیء مسفور عنادنده ثبات قدم کوسترسه دخی حکم تقدیره حواله اولنوب هرنه‌که ظهور ایدر ایسه اکا کوره ایشك نظامنه اقدام اولنور الله تعالی انجامنی خیر ایلیه آمین .

(٩)

* صورت نظامنامهٔ تیمار وزعامت *

فیمابعد آلایلر بکیلکلری ایچون معیتلرینه مأمور بولندقلری وزرای عظام جانبندن عرض آقچه‌سی وسائر عوائد وفوائد نامی ایله برآقچه وبرحبه النمامق شرطیله آلای بکیلك هرسنجاغك زعما وارباب تیمارندن خدمتکار ووقار صاحبی اعمال نفراته وتسویه وتمشیت اموره قادرصداقتکار ومعتمد ومستقیم الاطوار وصاحب نفوذ وقوی‌الاقتدار اولوب زمره‌سنك مستحق وغیرتشعاری وبالاتفاق مستصوب ومختاری اولوب اهل حق وآلای بکیلکه هروجهله احق والیق هرکیم ایسه کرکی کبی تفحص وزیاده تحری وتجسس اولنه‌رق سنجاقلوسنك بالاتفاق رأی واستصوابلری وطلب واستحسانلری وجمله‌سنك غرضدن خالی اخبارلریله اومقوله

کمسنه‌لر ایالات والیلرینك ویاخود بحسب الاقتضا معیتلرینه مأمور بولندقلری وزرای عظامك عرضلری وسنجاقلوسنك دخی بالاتفاق محضر صداقت اثرلریله آلای بکی نصب اولنه .

وزعما وارباب تیمار دخی عرضلرینه تبعیت ایله فلانی آلای بکی استرز دیمیوب وایکی فرقه اولمیوب جمله‌سی بردن ذکر اولنان اوصاف ایله آلای بکیلکه مستحق اولان کمسنه‌یی اختیار وکمال مرتبه اطاعت وانقیاد ایده‌لر .

ووالیٔ ولایت دخی برطرفه حمایت ایتمیوب سنجاقلونك مختاری اولوب محضر ویردکلری کیمسه‌یه عرض ویره .

وآلای بکیلرك خدمت لازمه‌سنده قصور وتکاسلی وتوجیهات ماده‌سنده غدر وحمایت کبی سوء حرکت وارتکابی ظهور ایتمدکجه وبو مثللو کیفیاتده دخی قول واحده عمل اولنمیوب استکناه حاله تقید برله کرکی کبی رسیدهٔ رتبهٔ صحت ویقین اولمدقجه عزل اولنمیه .

وبومقوله حرکات نامرضیه‌سی ظهورنده یالکز عزليله اکتفا اولنمیوب عبرةً للسائرین قتل ایله مجازات اولنه‌جقلری هر برینه تفهیم اولنه .

وآلای بکیلری دخی جادهٔ حقدن عدول وانحراف وطریق استقامتدن نکول وانصراف ایله ناحق یره بعض کمسنه‌لره غدر وبعضیلره حمایه وجهی اوزره زعامت وتیمار ورفع وابقاسنی متضمن خلاف واقع بر برینه مخالف چتال عرضلر ویرمیه‌لر ووقت حضرده قانون قدیم اوزره جنك وحربه یرار عسکری واوجاق زاده‌لردن هر سنجاغك قیدینك عشری مقداری ملازملر انتخاب وسفر وحضرده سنجاغيله بولنمق شرطیله اشکاللرینی واسم ورسم وشهرتلرینی عرضنده تحریر وبیان ایدرك یدلرینه ملازمت امرشریفی ویرلمك ایچون عرض ایلیه‌لر .

وآخر محلده ساکن اولنلره وعرضحال ایله طلب ایدنلره واسافل ورعایا مقوله‌سندن اولنلره ملازمت ویرلمیه .

وملازمت حکمی ویرلدکدنصکره آخر محلده ساکن اولوب زعامت وتیمار محلول دوشدکده بن ملازم اولم دیو طلب وادعا ایدر ایسه اومقوله بیراغی التنده خدمتده بولنمیان وسنجاغنده ساکن اولمیان ملازملره زعامت وتیمار ویرلمیه وقول مجرد ایله ادعالری اصغا اولنمیه .

همان ملازم اولنلر آخر سنجاقده ساکن اولوب بیراغی التنده موجود بولنمزایسه یدندن ملازمت امری آلنوب آخره عرض اولنه .

وسفرده ملازملردن غیری خارجدن برکمسنه‌نك یرارلغی ظاهر اولدقده اومقوله شجعان طرد اولنمیوب وقت حضرده ملازمین محلولاتندن خدمعینه تنزیل اولنمق

شرطيله اشكال واسم ورسم وشهرتنى درج ايدرك ملازمت عرض ويريله . وملازميندن برينه بسط اولنان قانون اوزره زعامت وتيمار عرض اولنمق اقتضا ايتدكده يدنده اولان ملازمت امرى آلاى بكى عرضيله معاكلوب قلمده بطال اولمق اوزره حفظ اولنه .

وآلاى بكيلر هرنه مقوله عرض ويرمك اقتضا ايدر ايسه هر برناحيه‌نك چرى باشيلرى ومستقيم وديندار برقاچ نفر زعما وارباب تيماريله مذاكره ومشاوره ايتمدكجه عرض ويرميه‌لر .

وكيملر ايله مشاوره ومذاكره ايدرلر ايسه درون عرضده اسم ورسملريله زعامتنك باش قلمنى تحرير وتصريح وعرضلرده تاريخ تحرير ايليه‌لر .

تاريخسز عرض ويرن آلاى بكى تأديب اولنه وزعامت وتيمار متصرفلرينك بريسى كرك سفرده وكرك حضرده فوت اولوب كرك قليجه قادر وكرك صبى اولان اولاد ذكورى وار ايسه كبيرلرى اولان اوچ نفر اوغللرى رغبت ايدرلر ايسه اشتراكا ويريله اوچدن زياده مشترك ويرلميه وبر اوغلى وار ايسه تماماسنى تصريحيله عرض اولنه .

قانونى اولاددن ماعداسى آخره ويرلمك قطعا جائز اولميوب اولاده منحصر اولمق قانون قوى اوله واكر اولاد ذكورى اولميوب سفرده فوت اولمش ايسه واول سفرده يانده ملازمت ايله موجود قرنداشى بولنور ايسه قرنداشنه ويريله واكر قرنداشى سفرده بولنمز ايسه آخر محلده بولنان قرنداشنه ويرلميوب سفرده موجود سنجاغنك ملازم اولنه عرض ايده‌لر .

واكر حضرده فوت اولوب ولد ذكورى يوغيسه ملازمتى اولان قرنداشنه وقرنداشى يوغيسه ملازم اولنه تماماً عرض ايده‌لر ملازم اول رغبت ايتمز ايسه ثانى‌يه وثانى ايتمز ايسه ثالثه بوسياق اوزره ويريله .

عجزه ومساكين وارغاد ونامستحقين رعايا واتباع ولوا حق‌مقوله‌سندن اولنلره‌زنهار مغاير قانون ملازمت وزعامت وتيمار عرض ايلميه‌لر . وباباسى فوت اولديغى وقتده والده‌سى قرننده بولنان اولاده زعامت وتيمار اولميه مكر مرحمةً اوله .

وباباسى فوتنده اوغلى اوزرنده آخر ديرلك بولنور ايسه ديرلكى اولان اوغلنه ويرلميوب قرنداشنه وقرنداشى يوغيسه ملازمنه ويريله وباباسى فوتنده آخر ديارده بولنان اوغلنه خبر كوندر يلوب كلنجيه دك تأخير وكلدكده عرض اولنه وكلنجيه دك محصولنه وقوجبى تعرض ايتميه .

وايام حضرده محصولنى ييوب سفر اولدقده ترك خدمت ايدنلرك تيمارى رفع اولنمغله قناعت اولنميوب جزا ترتيب اولنه .

وشمدی یه دك اغماض سببیله بعض کمسنه‌لرك مأکل ایدندکلری سبت تیمارلرینی آلای بکیلر وسنجاقلونك زعما وارباب تیماری کتم واخفا ایتمیوب ملازمیندن رغبت ایدنلره عرض ایده‌لر بعد از ین قلیج جمعی جائز اولمیوب وبوندن مقدم جمع اولنلر دخی تفریق اولنمیه .

واشبو بیك یوز طقسان برسنه‌سی شعبانی تاریخندن صکره توجیه اولنه‌جق زعامت وتیمار اصحابی سنجاغنده ساکن اولمزلر ایسه زعامت وتیمارلری ملازمینه عرض اولنه .

بوماده‌لر یوقلمه‌لر ایله ودائما تفحص ایله خبر آلنوب وملازملر کلوب آستانه‌ده دیوان همایونه عرضحال ایدوب بوشروطه مغایر اولدیغی ظهوره کلور ایسه آلای بکیلره وسنجاقلویه جزا ترتیب اولنه .

وسنجاغنده شویله موجود بولنه‌لرکه برمحله مأمور اولدقلری وقتده یکرمی کونه‌دك آلای بکیسی بیراغی آلتنه کلوب آت وآلات وبساطیله محل مأموره عزیمت ایتمکه قادر اوله‌لر . زعما وارباب تیمارك سنجاغنده ساکن اولملری فوائد کثیره‌یی مستلزم اولدیغندن غیری اعمار مملکت وحمایت رعیته وسیله اوله‌جق حالت مرغوبه‌دن اولمغله فمابعد هرکس سنجاغنده ساکن اولمق ماده‌سنه آلای بکیلری وسنجاقلونك زعما وارباب تیمارلری وملازملر غایة الغایه اهتمام وکتم وحمایه‌دن احتراز ایده‌لر .

وایالت عسکرینی محاربه ومقابله‌یه تشویق واغراءلرینه سبب کلی اولمق ایچون زعامت وتیمارلرینه الحاق بالکلیه منع اولنمیوب سفره مأموریتلری اوقاتنده محاربه ومحاصره‌لرده ایچلرنده شجاعت ویرارلغی ظاهر ونمایان اولوب دل وکله کتورنلره استعداد واستحقاقنه کوره بیك آقچه‌دن آلتی بیك آقچه‌یه ودخی زیاده‌یه وارنجه یدلرینه ترقی امرلری ویریلوب وویریلان امرعالی مقداری الحاقه مساعده اولنوب قانون قدیم اوزره اجماللوسی ومشترکنه الحاق اولنه .

وبالجمله زعما وارباب تیمار بیننده بالتراضی قصرید جائز اولوب آلای بکیلر عرض ویره‌لر . لکن قصرید دخی سنجاغنده کائن توانا اولادینه واقرباسنه وملازمه جائز اوله‌یوغیسه خارجدن اولان کمسنه‌لره زعامت وتیمار قصریدی زنهار وزنهار اولمیه .
قصرید ایدنلره تکرار محلولدن زعامت وتیمار ویرلمیه .

وزعما وارباب تیماردن بری مجروح وپیر وعمل مانده اولوب رکوب ونزوله اقتداری اولمدیغی ظاهر ومتحقق اولمدقجه تقاعد عرضی ویرلمیه .

اکر بوشروطه مغایر حمایه وشفاعت ورشوت ایله بریسی تقاعد اولور ایسه ملازملردن بری خبر ویروب صحتی معلوم اولدقده اومقوله خلاف شروط تقاعد اختیار ایدنلره وعرض ایدن آلای بکیلره جزا ترتیب اولنوب زعامت وتیماری خبر ویرن ملازمه

(وهنوز)

وهنوز جنك وحربه يرار ايكن حمايه ايله بوندن اقدم متقاعد اولمش وار ايسه اشكنجى اولمق اوزره عرض ايده لر .
تقاعد اولنلر فوت اولدقده اولاد ذكورى وار ايسه اشتراكاً وبر اوغلى وار ايسه تماماً عرض اولنوب اولادى يوغيسه قرنداشنه ويرلميوب سنجاغنده ملازم اولنه ويريله .
وآلاى بكيلرك مصارفلرينه مدار واستقامتلرينه وسيله اولمق ايچون فوت ورفع وقصريد والحاصل ملازمت عرضندن غيرى هرنه مقوله ويررلر ايسه هر زعامت وتيمارك سنجاقلوسى بيننده مشهور ومتواتر اولان حاصلنك عشرى مقدارى عرض آقچه سى آله لر . مثلا بشيوز غروش حاصلى مشهور ايسه اللى غروش عرض آقچه سى آلنوب بوسياق اوزره مراعات اولنه .
وفيمابعد حج شريفه كيدنلردن واموره‌مهمه ايچون آخر محله امر شريف ايله مأمور اولنلردن ماعدانك قيدينه شرح ويرلميه .
وزعما وارباب تيماردن بريسى كندى مصلحتلرى ايچون آستانهٔ سعادته وآخر محله كيتمك اقتضا ايلدكده آلاى بكيدن اذنى مشعر عرض اولمدقجه كيتمك جائز اولميه وآلاى بكيلر بو مقوله عرضلردن برآقچه خرج آلميه لر . ووزراى عظامك قديمى اوزره بش نفر دفترلوسى اولوب زياده اولميه وكندو عرض والتماسيله اوله رجا وشفاعت ايله زعما وارباب تيمارك قيدلرينه شرح ويرلميه .
ودركاه عالى متفرقه وچاوش كدكلولرى ايكيشر يوزدن درت يوز قيده منحصر اولمغله بونلره دخى شووجهله قانون اولنوركه ذكر اولنان متفرقه وچاوش كدكلولرندن بريسى سفر وحضرده فوت اولدقده قطعاً آخره ويرلمك جائز اوليوب اولاد ذكورى وار ايسه زعامتى اشتراكاً وكديكى مستحق اولان بيوك اوغلنه ويريلوب كدكسز قلان اوغللرينك حصه لرى برقاچ سنجاقده بولنور ايسه تفريق جائز اوليوب ديدكلرى سنجاغك برنده ساكن اوله لر اكر سنجاغنده ساكن اولمغه رغبت ايتمزلر ايسه حصه‌لرى كدكلو اولان مشترك قرنداشنه ويريله . وصبى ايسه جبه‌لو ويره واكر فوت اولان كدكلونك ولد ذكورى يوق ايسه زعامتى هر كيمه فرمان همايون بيوريلور ايسه اكا توجيه اولنه .
ديوان همايون كتابى كدكلولرينه اللى كتابت ويكرمى شاكردلك كديكى وقرق ملازمت ودفترخانهٔ عامره كتابى كدكلولرينه اون بشر كتابت واون بش شاكردلك كديكى واوتوز ملازمت كه من حيث المجموع ديوان همايون كتابنه يتمش كدك وقرق ملازمت ودفترخانهٔ عامره كتابنه اوتوز كدك واوتوز ملازمت تعيين وتخصيص اولنمغله بومقداردن زياده ونقصان قبول ايتميه .

وزمرۀ کتاب اشرف خدمۀ دولت واعز رجال سلطنتدن اولمغله ذکر اولنان کدکلولر وملازملر فننده ماهر وخط ونشان وامور مهمه تحریرینه قادر اولوب کیجه وکوندز قلمه مداومت وملازمت ایلدکجه قدر واعتبارلری ملتزم وقانون توجیهاتلری بو وجهله راسخ ومستحکم اوله‌که کتابك بری فوت برقاچ اوغلی اولوب جمله‌سی کتابته قادر ایسه بابالری زعامتی اشتراکا وکدیکی کدیکه مستحق اولان اولدقده بیوك اوغلنه ویریلوب کدکسز قلان اوغلی کدك ایدینجیه‌دك قلمه ملازمت ایتمك شرطیله سنجاغنده اولمق تکلیف اولنمیه .

واکر اوغللرینك ایچندن بری کتابته قادر وسائری آخر صنعتله مشغول بولنور ایسه کتابته مستعد اولان اوغلنه زعامتی وکدیکی ویریلوب کتابت بیلمین اوغلنه مشترك اولمق ومستقلاً ویرلمك جائز اولمیه .

واکر ولد ذکوری صبی بولنور ایسه جبه‌لو ویریلوب کتابت ومعرفتی کسب وتعلم ایتمك شرطیله ینه زعامتی توجیه اولنه .

واکر اولاد ذکوری یوغیسه کاتب وشاکرد وکتاب ملازمینك زعامت وتیمارلری قطعاً خارجدن اولان کمسنه‌لره ویرلمیوب ملازملردن طالبی ظهور ایدر ایسه وطالب اولان ملازمك کتابت ومعرفتی رجال قلم بیننده مسلم ومعتبر ایسه اومقوله ملازمه ویریلوب واول ملازمك اوزرنده بولنان زعامت وتیمار رؤسلری شاکردلردن قلمه مداومت اوزره اولوب مستعد واحق هرکیم ایسه اکا ویریله .

واکر ملازملردن طالب ظهور ایتمز ایسه ینه قلمه مداومت ایدن مستحق ومستعد رؤسلی شاکرد اولنلره ویریله .

وجهاً من الوجوه کاتب زعامت وتیماری آخره ویرلمیوب کاتب زاده‌لره ومداومت ایدن معرفتلو ملازمینه ورؤسلی شاکردانه ویریله .

وکدکلو کاتبلر زعامت وکدیکی مداومت ورغبت ایدن ملازمیندن مستعدینه ویریله .

وکتاب ایچون بسط اولنان شرائط کرکی کبی وقایت اولنوب معتبر اولمش رجال قلمنك غرضدن عاری اخبارلریله بالجمله توجیهاتلری وسائر نظاملری رئیس الکتابلرك ودفتر امینلری بولنانلرك رأی وعرضنه موقوف اوله انجق قلمه امکی سبقت ومداومت ایتمش کتابدن بریسی احراز رتبه ایلمك وپیر وعملماندە اولمق تقریبیله وبعض امور مهمه‌یه مأمور اولمق حسبیله مداومت ایتمیوب خانه‌سنده وآخر محلده ساکن اولور ایسه سبقت ایدن امکنه اکراماً او مقوله کتابك زعامت وکدیکنه دخل وتعرض اولنمیه .

بالاده تحریر اولنان قوانین وشرائط من اوله الی آخره دیوان همایون ودفترخانۀ عامره دفترینه ثبت وتحریر واشبو شروط الی ماشاءالله تعالی دستور العمل اولمق

اوزره مقدم اولان توجیهات فسخ وتغییر اولنمیوب فی غره ش سنه ١١٩١ تاریخنده معتبر ومرعی طوتیلوب آلای بکیلرندن عرض کلوب دفترخانه‌یه درکناره واردقده دفترخانهٔ عامره کتابی نظر تدقیق ایله باقوب بالاده بسط اولنان شرائطه مغایر بر حالت فهم ایدرلر ایسه درکنار ایتمیوب شرائطه مغایر دیو دفتر امیننه تلقین ایدرلر .

ودفترامینی دخی اول وجه‌ایله رئیس الکتاب افندی‌یه اول عرضی تبلیغ ایلیه‌ورئیس الکتاب دخی صدر اعظمه عرض وافاده ایلیه واکر آلای بکی عرضنك خطاسی دفترخانه‌ده فهم اولنمیوب سهواً درکناراولنوب بیوریلورایسه‌بیورلدی تحویله‌واردقده دیوان همایون کیسه‌داری دائما دقت وتحری ایدوب شروطه مغایر اولان حالاتی رئیس الکتابه تفهیم ورئیس الکتاب وزیر اعظمه عرض ایدوب اومقوله‌آلای بکینك جزاسی ترتیب اولنه .

بو نظام حسن عون وعنایت رب العزه ایله اعدای دین ودولت علیه‌یه اولان دشمنلره غلبه ایتمك اسبابندن اولدیغندن ماعدا محضا دین ودولتك تقویتی وعسکرك تزاید مکنت وقوتیچون اختیار اولنمش برامر مستحسن ومنافع‌وفوائد کثیره‌سی ظاهر ومبرهن اولدیغنه بناءً ثبات واستمراری ودوام واستقراری خصوصنه ارادهٔ راسخهٔ همایون تعلق ایتدوکی وجهله وکلای دولت علیه‌نك بومهم جلیل واجب الاهتمامك انفاذ واجراسنه ودائما وقایت وصیانتنه سعی واقداملری فریضهٔ ذمت صداقت ودیانتلری ایکن معاذالله تعالی طمع خام وخامت انجامه میل وتبعیت وعذر وحمایت وجهلرینی ارتکابه جواز وجسارت ایله مقدار ذره خلافنه تصدی وبوقوانین وشرائط معتبره‌نك بوزلسنه سعی وتصدی ایدر ایسه (فمن بدله بعد ماسمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم) نص کریمنده مندرج اولان وبال عظیم ووزر جسیمه مبتلا اولسون .

وبوشروط مغایری بوندنصکره انقلابات حسبیله یاخود رجا وشفاعت ایله آلای بکی عرضی اولمقسزین محلول زعامت وتیمار آلان هرکیم اولور ایسه اولسون بعد زمان اومقوله‌لره وکیل مطلقم بولنانلر جزا ترتیب ایتمك واجب اولوب اومقوله حکام وکبار اراده‌سی وحمایه‌سیله شروطه مغایر آلای بکی عرضی اولمقسزین محلول زعامت وتیمار عرضحال‌ایله آخره توجیه اولنور ایسه‌تحویلی یازلمیوب شروط اوزره آلای بکی عرضی ایله اولاده‌ویاخود قرنداشه ویاخود ملازمه ویرلمکده صکره‌دن کلان حکام وولات وآلای بکیلر وسنجاقلو وملازملر اصرار واتفاق ایدوب توجیه ایتدیرده‌لر .

بوشرائط معتبره‌نك بر صورتی يازيلوب رئيس الكتابك ودفتر امينك ختملريله مختوم قالندقدنصكره آلای بكيلرك يدلرينه ويريلوب سلفدن خلفه تسليم اولنه‌رق حفظ وضبط اولنه قضاءً ضايع اولور ايسه تكرارصورت اخراجنه طالب اوله‌لر .

كرك ولات ووكلانك وكرك آلای بكيلرك سراً وعاناً احواللری تجسس وتفحص ودر دولتمداره وارد اولان عرضلری دخی دائما نظر تحری وبصيرت ايله تدقيق اولنوب مغاير طوز استقامت خيانتلری مشهود اولور ايسه وباللری بيونلرينه حقلرنده جزا ترتيبی ايله لايقلری اجرا اولنه‌جغی مصمم ومجزومدر .

* صورت خط همايون *

بوشروط حسنه وضابطهٔ مستحسنه دين ودولت عليه‌مه خير محض اولوب حق تعالی‌نك توفيقی وعنايتی ايله اجداد عظامك ترتيب ايلدكلری غازی ومجاهد ارباب سيوفك احيا وتكثيرينه مراد همايونم تعلق ايتمكله بوكوندنصكره الی ماشاءالله تعالی اشبو قوانين وشرائط مستحسنه دستورالعمل طوتيلوب وكلای دولتم وخيرخواهان سلطنتم دائما رعايت ونظارت ايدوب ذره مقداری بونظامه مغاير وضع وحركت ايدنلرك باشلری كسلسون وانقلابات وتبديلات حسبيله وكلای دولتمدن بريسی فسخ ونسخ ايتمك مراد ايدر ايسه ديوان همايونم قلمندن مغاير نظام ومخالف مضمون خط همايون اولديغی صراحةً تحرير ورئيس الكتاب اولنلره قلملو افاده واول دخی صدر اعظم بولنانلره بالنفس افهام ودائما نظارت ايده‌لر واكر بوندنصكره خاطره كوكله وياخود طبعه مبنی ادنی مرتبه برنظامك فسخنه هركيم جرأت ايدر ايسه دين مبينه ودولت عليه‌مه خيانت ايتمش اولور الله عظيم الشانك ورسول اكرمك لعنته مظهر ووروز قيامتده يوزی قاره اولسون الحذر ثم الحذر من خلافه

(ی)

* قريم مسئله سنه دائر سفارتلره اعطا اولنان تقريرك صورتی *

دولت عليه ايله روسيه دولتی بيننده عقد اولنان مصالحهٔ مؤبده شروطنك بك اعظمی اولان قوم تاتارك سربستيلری ماده سنده فيما بعد ايچلرينه ايكی دولتك دخی عسكری كيرمامك وآل چنكيزدن قريم خانی قوم تاتار مجموعنك اتفاقلريله كيمسه‌نك جبر واكرامی بولنمقسزين كندو رضالريله انتخاب ايدوب شوكتلو قدرتلو مهابتلو پادشاه آل عثمان افندمز حضرتلری امام المسلمين وخليفة المؤمنين اولوب تاتار خلقی اهل

(اسلامدن

اسلامدن اوللری ملابسه سیله امور مذهبیه‌لرینی مشار الیه افندمز حقنه شریعت محمدیه مقتضاسنجه تنظیم ایلمك مسطور ومحرر وروسیه مصلحتکذاری پتره‌سونك دولتی طرفندن اوله‌رق اشبو نص عهدنامه اولان لفظ مجمل شریعتك تفصیل وتوضیحی اراده سنه مبنی ویردیکی سندده بیان اولندیغی وجهله موافقت شرع شریف بولنمق ایچون تاتارك منتخبلری اولان خان قریمه طرف شاهانه‌دن منشور وتشریفات کوندریلوب خطبه وسکه نام ملوکانه‌یه قرائت وضرب وقریم علماسندن نصب قضاة ضمننده دولت علیه قاضیعسکری سماحتلو افندی طرفندن مراسله اعطا اولنمق خصوصلری توافق دولتین ایله نظامه ربط اولندیغنه بناءً دولت ابد مدت شرط مذکوره کمال مرتبه‌ده رعایت ایدوب خلافنه جواز کوسترمش دکل ایکن روسیه دولتی هنوز مصالحه ربط اولندیغی اثناده قوم تاتارك ایچلرندن اوان محاربه ده طرد ایلدکلری شاهینکرایی طرفلرینه جلب وشربین ودولغورف وسائر اساملری مضبوط جنراللری وبر غدیر وضابطلری وساطتیله مزبوری تحریك وتشویق وقوبان طرفنه واروب یدیصان ونوغای وچراکسه وسائر قبائل تاتاری اضلال ایتمك ایچون ارسال ویاننه آدملر ترفیق وقبائله بدل رشوت ضمننده خزینه اعطا ومزبور دخی روسیه دولتنه استناداً قوبان طرفنه کذار وتاتار خلقنی اغوا اراده ایلدکده کندویه برکیمسه اتباع ایتمیوب حتی برایکی دفعه قتلنی اراده ویدلرندن خلاص اولمش ایکن روسیه دولتی بوبابده اصرارینی اظهار وخلاف عهد وشرط منفور تاتار اولان مزبورك یاننه اون بش نفر قزاق وقطنه قوشوب برطرفدن دخی کناز بوزورسکی نام جنراللری معیتنه اوتوز بش بیك عسکر تعیین وطوپ وجبه‌خانه ایله اوردن ایچرو دخول وشاهینکرای یاننده کی عسکر محاربه ایدرك طمان وتمرکه هجوم وایکی طرفدن زور ایله شاهینکرایی قریمه ادخال ومختار قوم تاتار اولان جلادتلو دولتکرایی طرد وتبعید واکثر رجال قریم اطرافه فرار وبقیه قلانلرك اطرافنی عسکر ایله احاطه وایشته سز شاهینکرایی خانلغه قبول ایدرسز ایتمدیککز صورتده جمله‌کزی قتل ایدوب نسوان واطفالکزی اسیر ایده‌رز دیه‌رك تضییق ویدلرندن مهرلرینی اخذ وانتخاب محضری نامیله استدکلری کبی برکاغد تسطیر وتمهیر ومضموننده پادشاه عالمپناه حضرتلری حقنه اجرا اولنه‌جق امور مذهبیه ومطابقت شرعیه ماده سنی کلیاً الغا ودرت نفر اشخاصی انتخاب ومعیتلرینه روسیه‌لو ترفیق وبرابرجه دولت علیه‌یه ارسال وقریمك معابر ومسالکنی عسکر ایله سد وبند واهالینك خروج ودخوللرینی منع ودولت علیه دخی بونه کیفیتدر . خان انتخابی تاتارك رضالری وجبر سزجه اراده‌لریله اولمسی وبزم وسزك

عسكريكز قريمه كيرمامسى عهد نامه‌لريمزده مسطور ايكن بوقدر بيك عسكر
وطوپ ومهماتله قريم جزيره‌سنه دخول وشاهينكرايى جبراً خانلغه اقعاد عهد
ويمانمزده وارميدر . خلاف عهد وحركتك انجامى وخيمدر . مع مافيه
بو اوضاعدن فارغ اولوك وعسكريكزى قريمدن چيقاروب تاتارى كندو حالنه
ترك ايدك بلا جبر كيمى ايسترلر ايسه خانلغه انتخاب ايتسونلر بعده منتخبلرى
تصديق اولنسون جوابلرى در عليه‌ده مقيم ايلچيلرى استاكيفه افاده وحتى
بومضمونده دولتنه كوندرمك ايچون برقطعه تقرير دخى اعطا اولندقده برقاچ
ماه اول ويريلان تقريرك اجوبه‌سنى كوندرميوب وجواب ويرماملرى دخى قريمده
ايشلرينى تمامجه كوره‌رك مرام اصليلرى اولان استيلاى قريم ماده‌سنده قوردقلرى
مقدماته برايوجه نظام ويرمك فكريله اولديغنى بيلديكى حالده دولت عليه صفوتده
اولان متانتنى ذره قدر بوزميوب ومقابله بالمثل ومساوات تداركاتنه قيام ايلسك
اشته عثمانلو عسكر چكيور ديو كندى عمل نامناسبلرينى دولت عليه‌يه عزو ايدرك
مقدما خلاف واقع اطراف دول اوروپا دوستلرمزه بيان نامه‌لر نشريله بعض صور
ناملايم عزو ونسبت ايلدكلرى مثللو فيما بعد دولت عليه دخى اشبو طور خلاف
مأمولدن عدم امنيته بناءً مجرد حفظ ثغور وحدود ضمننده بالضروره عسكر تداركنى
سوء نيته حمل ايله واقعك خلافى دول مشار اليهمه بر درلو بياننامه‌لر وخبرلر دخى
نشر ايتملرى تصور اولنمغله دولت عليه‌نك ثبات عهدى وروسيه دولتنك دخى
صفوته مخالف اولان نيتى طبيعت امور اقتضاسيله جمله عالمره شايع اولنجيه‌دك ينه
دولت عليه ثبات اوزره صبر وسكوت اختيار ايدوب وبرطرفدن ايلچى استاكيفه
بوقدر دولتمدن نظام اموره مرخصم ديرسين رخصتك وار ايسه همان بيهوده
قال وقيلى ارالقدن قالديره‌لم ديه‌رك مكالمه ومذاكره ايله دفع غوغايه دائر
وسائلك جمله‌سى سرد وايراد اولنمقده ايكن نه دولتى سربستجه وآشكار عهده مغاير
وضعدن فراغت ونه ايلچيلرى نظام مصلحته دائر كلمهٔ واحده بيانه مبادرت
ايدوب مجرد قريمى استيلا فكريله برطرفدن تاتارك اوزرلرينه تسلطلرينى زياده ايتملريله
اواخر رمضانده روسيه جنرالى شاهينكرايى آلت ايدرك قريم اهاليسندن امت
محمدك اولادلرينى زور ايله عسكر تحرير وجمع وتمامجه شريعت محمديه‌يه مغاير
اولان شبقه وسولتات وقطنه لباسلرى كيديروب كندو عسكرلرى هيئتنه قويمق
مراد ايتدكلرندن بشقه قريمك قضا وقراسنده اهل اسلامك عياللرى اراسنه
عسكرلرينى قشلامق اوزره وضع وعرضلرينى هتك اراده ايتملريله قوبان لچه‌سنده
وقريمده بولنان كافهٔ قبائل تاتار اياغه قالقوب فوج فوج اجتماع وابتداى امرده

(كناز)

کناز یوزوسکی‌یه خبر کوندروب شاهینکرای بزم منتخب خانمز ایسه آنی ویانکده اولان بر قاچ میرزالری مملکتمزده ترک ایله وسنك دخی بوقدر عسکر ایله ایچمزده اقامتك مخالف مصالحه‌در قریمدن چیق وکیت دیدکارنده مسفور بردرلو اصغا ایلمیوب اهالی وقوم تاتارك اوزرلرینه طوپ وتفنك چویروب قتی وافر مسلمینی شهید ایلدکدنصکره تاتار خلقی دخی وقایهٔ عرض وماللریچون مدافعه‌یه قیام وارالقده محاربه آتشی مشتعل اولوب الیوم قوبان وقریمده عموما قبائل تاتار شاهین کرایی عدم قبول وروسیه عسکریله محاربه‌یه اقدام اوزره‌لردر . واهالی وقبائل تاتارك دولت علیه‌یه استغاثه واستمدادی حاوی قانلو محضرلری وارد اولمغله عهدنامه‌ده مسطور مادهٔ شریعت که مرادف دین واسلامدر وبومادهٔ شریعتده وامور دینیه تحتنده اعانه وامداد ایلمك مندرج اولدیغندن روسیه ایلچیسنه احوال تفهیم وبومرتبه دنصکره دولت علیه‌نك صبره تحملی قالمدیغنی ومرادلری عهدلرینی شکست ایتمك دکل ایسه باری سفك دما وقوع بولمقسزین عسکرلرینی قریمدن اخراج ودوستانه بونك بر علاجنه تشبث اولنمسی بیان اولندقده بنم دولتم شاهین کرایی خان ایدر وتاتارلری قرار وقریمی خاك ایله یکسان ایدر دیو نصوص عهدنامه وقواعد دولدن خارج معامله‌دن غیری جواب ویرمامکله هرنقدر دولت علیه صدق نیتیله‌جنکی صلح اوزرینه ترجیح ایتمیه‌جکی وکلای سلطنت سنیه عندلرنده وسائر دوست محب اولان دولتلر نزدلرنده آشکار وجلی ایسه دخی ممالکندن اولان سکنه وعجزه‌یه تحصیل امنیت وسرحدلره باعث اطمینان وسکونت اولمق ایچون دولت علیه دخی ضروری تدارکاتنه دقت وقریملو وقبائل تاتار دخی روسیه‌لودن بالکلیه سلب امنیت برله خانانك اقدم واسنی اولان جلادتلو سلیم کرای خان حضرتلرینی علناً تحریرات وآدملرینی ایچلرینه دعوت وتبعیت ایلدکلری اوانده مقدما دولت علیه طرفندن ویریلان تقریره جواب اوله‌رق بر قاچ ماه مرورندن صکره روسیه ایلچیسی بر تقریر عرض ایدوب مفهومی جمله‌نك مرقوم شاهینکرایی تصدیقه الحاح صورتنی بیاندن عبارت اولمغله ایلچی استاکیفه اکر دولت روسیه صلحه راضی ایسه سلیم کرای خانی تاتار انتخاب وبیعت ایتمشلر تمامجه انتخاب یرینی بولمش وایکی دولته بوندن ایو مصلحت اولمز فیما بعد قیل وقالی موجب بر نسنه قالمدی وصراحةً عهدك خلافی اولان ماده‌ده الحاح واصرارندن اقتضا ایدر بز عهدمزی هروجهله محافظه‌ده قصور ایتمیوب نیچون سز وقایهٔ عهده رغبت ایتمزسز دیندکده بنم دولتمك جوابی بودر وشاهینکرایدن دولتم کچمز وبوندن زیاده برشی بلمم

ورخصتم يوقدر ونهايت دولتمه شاهينكراى قبول اولنمديغنى يازه‌يم ديمكله روسيه دولتنك دولتلره لايق اولميان وجهله بوكونه عهده مخالف حركتى وآچيغدن آچيغه منفور عامه اولان شاهين كرايه صاحب چيقوب دولت عليه‌يه صغار ايش اولديغنى وشرع وعهده مخالف ايديكى يوقارودن اشاغى بيان ايلديكمز حالاتكه دولت عليه‌نك عهدنده متانتنى وروسيه‌نك مخالف اوضاع وحركاتنى مبين ومشعر در جمله‌سنده حق تعالى حضرتلرى دولت عليه‌يى تصديق ايدوب عامهٔ عالميانه معلوم اولمشيكن اليوم دولت عليه صبر وتحمل واديلرنده اوله‌رق بلكه روسيه‌لو حقلرينه راضى اولوب بوفتنه برطرف اولور ملاحظه‌سيله بوآنه‌دك دولت عليه دوست صادقلرى اولان دولتلره بوحالاتى افاده ايتمامش ايدى لكن روسيه‌لونك مراملرى عهدلرنده ثبات اولميوب اوان محاربه‌ده اولان غلبه‌لرينه اغترارا قدرت قاهرهٔ رب العالمينى كلياً فراموش وطريق انصافدن عدول اولديغى تفصيل اولنان دلائلدن مستبان اولمغله همجوار ومعاهد دوستلريمز اولان دول اوروپانك درسعادتده مقيم ايلچيلرينه لساناً روسيه دولتنك حركات واوضاعنى والى يومنا هذا دولت عليه عهدنده متانت اوزره اولمغله بودرجه‌لردنصكره دخى دولت روسيه اجراى شروطه خواهشكر اولوب خلاف عهد تكليفاتدن فارغ اولديغى حالده دولت عليه تأييد صلحه راضى اولديغنى افاده‌يه مجبور اولمشدر وعقب صلحده روسيه دولتنك شاهينكرايى تحريكه دائر جنراللرى وضابطانى وساطتيله يازدقلرى كاغدلر قريمده ظهور ايدن اختلال اثناسنده قوم تاتارك اللرينه كيروب درعليه‌يه كوندرملريله معمول ومعتبر مهر وامضالريله حالا دولت عليه‌ده موجود ومحفوظ اولمغله لدى الحاجه عينلرى ابراز ومفهوملرى جمله دوستلريمزه اشاعه اولنه‌جقدر .

(١١)

* يكيچرى اغاسى محمد اغانك صدارتنه دائر خط همايون *

سنكه وزير اعظم ووكيل مطلقم محمد پاشا سين

سلفك صدر سابق محمد پاشانك طمع ورخاوت وبطائتى امور مهمهٔ دولتعليه‌مك تأخيرينه بادى وخزينه دارى وبعض اقربا ومتعلقاتى وظيفه لرى اولميان ماده‌لره اخذ رشوت ومداخله ايله ادارهٔ اموره موفق اوله مديغندن عزلى لازم كلوب وسنك سفر وحضرده حسن صيتك مسموع همايونم اولديغندن غيرى ايكى دفعه دركاه معلام يكيچريلرى اغالقلرنده رضاى همايونمه موافق اطوار ممدوحه

وحركات سعيدك معلوم ملوكانهم اولديغى اجلدن بعنايةالله تعالى بوندن صكره دخى دين ودولت عليه‌مه خيرلو وشرع وقانونه موافق حركاته سعى ايده‌جككز ملحوظ شاهانه‌م اولمغين بواوقاتده سنى انتخاب ووكالت كبرا ايله ممتاز ايدوب كوره‌يم سنى عسكرى وغير عسكرينك وطشره‌لرك ووزرا ورجال دولتمك حاللرينه وقوفك اولديغنه بناءً امانةالله اولان رعايا وبراياناك دفع مظالملرينه وهر كسك استعداد واستحقاقه كوره اعمال واستخدامنه على‌الخصوص اعظم اموردن اولان مهمات جبه خانه وطوپخانه وترسانه وباروتخانه‌لرك تكميل لوازمنه وتتميملرينه وكرك آستانه وكرك سفر ترتيباتندن اولان اجناس ذخائرك جمع وادخارلرينه وسر حداتك عسكر ومهمات وذخيره ايله استحكاملرينه واسمعيل وقريم اردولرينك ومشنا عسكرلرينك تنظيملرينه دقت واربابى ايله مذاكره ومشاوره ايدرك تسويه وتمشيتلرينه مبادرت ايليه‌سن حق تعالى حضرتلرى اموركزى هر حالده توفيقه مقارن ايليه آمين .

(١٢)

* آيينه‌لى قواق تنقيحنامه‌سى *

برنجى ماده   اشبو معاهدهٔ جديده‌نك ماده‌لرنده تصريحاً تعيين وتوضيحاً تفسير وتبيين اولنان موادن ماعدا قينارجه‌ده عقد اولنان مصالحهٔ مؤبده عهد نامه‌سى بومعاهدهٔ جديده‌ده لفظاً بلفظ على التفصيل مندرج اعتبار اولنه‌رق ذكر اولنان قينارجه عهدنامه‌سنى بشقه ايكى قطعه‌سنده مسطور ايكى مادهٔ منفرده‌سيله معا تماماً قوت كامله‌سنده بعبارتها بعينها نصى اوزره اشبو معاهدهٔ جديده ايله تصديق ايدرز . بنا برين ايكى دولت فخيمه ميانده صلح وصلاح وحسن موالات وهمجوارى خالل وانفصامدن برى وعارى وجهله الى‌الابد دستور العمل طوتيلوب اشبو معاهدهٔ مباركه‌يه مخل ومضر اولور حالاتى طرفين رعاياسندن فرد واحدك ايقاع واجرا دكل تصديسنه دخى جواز ويرلمامكه كمال تيقظ وبصيرت اوزره ايكى دولت دخى اقدام ايده‌جكلرينى تأكيداً وعلانيةً تعهد ايدرلر .

ايكنجى ماده   قينارجه ده منعقد عهدنامه‌نك اوچنجى ماده‌سى مضمونى زياده ايضاح وتصريح ضمننده روسيه دولتى بين‌الدولتين پايدار واستوار اولان حسن مصافات مقتضاسنجه خاطر دولت عليه‌يه رعايةً رضاداده اولوركه جمله تاتار طائفه‌سنك سربسيت اوزره اتفاق آراريله منتخب تاتار خانلرى انتخاب

ومقام خانی‌یه ترفیع اولندقدنصکره کرك کندو طرفلرندن وکرك زیر حکومتنده اولان طوائف جانبلرندن فیما بعد علی الدوام دستورالعمل طوتلمق اوزره بودفعه قرار کیر اولان سندك تعبیراتنه مطابق محضرلر ایله دولت علیه‌مه مبعوثلر تسیار ایدوب مضموننده ذات معدلتسمات حضرت جهاندارینك امام المؤمنین وخلیفهٔ اعظم موحدین اولدیغنی صراحةً اعتراف وقبول واهل اسلامدن اولان بر حکمدار مستقل سربست مقامنه‌لایق مثال بی‌مثال تقدیس اشتمالك ارسالیله کرك خان مشارالیه وکرك طائفهٔ تاتار تقدیس شرعیسنی استدعا ایلیه‌لر وبوندن ماعدا روسیه دولتی ینه حسن موالاته مراعاةً وخاطر دولت علیـه‌یه رعایةً دیانتلرینك موافقتنی لامحاله مقتضی وراجع اولان مواددن هیچ برشنه‌یه مخالفت ایتمیه‌جکنه تعهد ایدر. ودولت علیه دخی علانیةً عهد وپیمان ایدرکه :

اولا موافقت مذهب وتأثیر دیانت بهانه‌سیله روی ارضده هیچ بردولته حساب ویرمکسزین امور دنیویه‌ده دولتلرینی بالاستقلال اداریه مستقل اولان تاتار خانلرینك امور ملکیه ودولتلری استقلالنه بردرلو خالل کتورمیوب تضییق ایلمیه :

ثانیا مسندخانی محلولیت حقیقیه ایله محلول اولدقجه قوم تاتاردن سربستیت اوزره بومقامه انتخاب وترفیع اولنان هربر خانلرینه جناب ظلیت پناه حضرتلری خلیفهٔ اعظم موحدین اولمق ملابسه‌سیله مثال بی مثال تقدیس اشتمالك اعطاسی خصوصنده هیچ برکونه عذر وبهانه وصعوبت اظهار وایراد اولنمیه :

ثالثاً فیما بعد قاعدهٔ لاتتغیر مقامنده دستور العمل طوتلمق اوزره بودفعه دولت علیه‌نك قول قرار ایلدیکی مثـال بی‌مثال تقدیس اشتمالی صورتندن هیچ بروقتده دولت علیه برلفظ وبرکلمه تغییر ویاخود ترك وتفویض ایتمیه :

رابعاً قینارجه‌ده منعقد عهدنامه‌ده دولت علیه بالجمله قبـائل وطوائف اقوام تاتاره دائر کافهٔ حقوق دنیویه‌سندن قصرید ایلدیکنه بناءً حقوق مذکوره‌سنی بردرلو بهـانه ایله کائنا ماکان هیچ بر تاریخده تجدید ایتمیه جکنی اشبو معاهدهٔ جدیده ایله مجدداً متعهد اولوب ذکر اولنـان عهدنامه‌نك اوچنـجی ماده‌سی منطوقنجه طوائف مرقومه‌یی مستقل وسربست برقوم اعتبار ایده‌جکنی تعهدایدر : ذکر اولنـان اوچنجی ماده دخی اشبو ماده‌ده تصریح وبیـان اولنان عبارتندن ماعدا بومحلده لفظ بلفظ تجدید وتکریر وتذکیر اولنمش کبی اعتبار اولنه :

خامساً طوائف تاتاره دائر غیر مترقبه وبومعـاهده‌ده خاطره کلمامش حلات عارض وواقع اولور ایسه ایکی دولت دخی دوستـانه مخابره ایتمکسزین برنوع تدبیره مباشرت ایتاملرینی تعهد ایدر .

(اوچنجی)

اوچنجی ماده مجدداً خانان تاتار انتخاب اولندقجه قوم تاتار طرفندن اخبارینی حاوی محضرلرك وجانب خلافتپناهیدن اعطا بیوریله جق مثال بی مثال تقدیس اشتمالك عبارتنه ومرقوم تاتار اهل اسلامدن اولمغله شریعت محمدیه مقتضاسنجه خلیفةالموحدینه اعتباراً فیما بعد حفظ ووقایه وموافقت واقتضا ایده جکی رسوم سائره متعلق اشبو معاهده نك ایکنجی ماده سنده مشروح نظام ورابطه برجانبدن دولتعلیه دن وبرطرفدن دخی مدبر امورتاتاردن مصرح ومتفق علیه سند اوزره تکمیلا پذیرای ختام اولدیغی برله وبوندن ماعدا تاتار خلقنك استقلال وسربستیتنك طبیعت وصورتی فیما بعد اوضح واصرح وجهله تعیین وتقریر ضمننده ذیل تمسکده وضع امضا ایدن جانبین مرخصلرینك تنظیم وامضا وكندو مهرلریله ختم وتمهیر ایتدکاری نص مضمونه مماثل وموافق عیناً بیاننامه لر ایکی دولت مشار الیهمادن اعلان اولندیغی عقبنده روسیه دولتی دخی جمله عساکرینی اشبو معاهده تمسکی تاریخندن اعتبار ایله قریم وطماندن اوچ آی ظرفندن وقوباندن بعد مسافه‌سی سببیله اوچ آی یکرمی کونده غایة مافی الباب ممکن اولور ایسه دخی مقدم جلب وارجاع وبر درلو بهانه ایله بر دخی محال مزبوره یه ادخال ایتمیه جکنی تعهد ایدوب دولت علیه کذلك كندو طرفندن دخی بو تعهدی کاملاً مراعات ایده جکنی تعهد ایدر .

دردنجی ماده عساکر مذکوره فی الواقع اور قپوسنی مرور ایلدیکی خبری دولت علیه یه حکومت قریمدن اخبار اولنوب قرار داده اولدیغی عبارت وصورت اوزره محضرلر ایله دولت علیه کرك شاهینکرای خان وکرك قوم تاتار طرفلرندن مجدداً مبعوثلر وارد اولدقده جانب حضرت خلافتپناهیدن مقدمجه دولت روسیه یه تحریراً تعهدلری موجبنجه جلادتلو شاهینکرایك خانلغی قبول ومقامنی اعتراف ایله قرار کیر اولان سیاق اوزره مثال بی مثال تقدیس اشتمال ایله مشار الیهی توشیح بیورملریله تراضیء دولتین اوزره تاتار مصالحنه‌دائر بالجمله معاسر قطع وحسم اولنه .

بشنجی ماده روسیه دولتی دولت علیه یه ایراث موانع مراد ایتدیکی حقیقتنی تصدیق واثبات ایچون بوغ تعبیر اولنور آق صووله حدودی ودینستر تعبیر اولنور طورله نهری وقره دکز ساحلی بیننده کائن اوزی ناحیه‌سنه تابعدر دیو جانب دولت علیه دن ادعا اولنان اراضینك قوم تاتاره ترکندن نکول ایتمکه رضا داده اولورانجق آتی البیان شروط ایلهکه اولا اراضیء مذکوره عهدنامه‌نك

اوچنجی ماده سی اوزره قوم تاتاره تخصیص اولندیغندن دولت علیه بوبابده قریم خانی ومدیری ایله مخابره ومقاوله ایلیه واراضیء مرقومه‌نك خان وحكومتی طرفندن حسن رضالریله ترك وقصریدینه رضا ویرلمسی خصوصنه روسیه دولتی حسن وفا واهتمام ایله بذل همم حسنه ایده جکنی تعهد ایدوب طوائف تاتارك سربستیته حین تأسیسنده خلل تطرق ایدر صورتی كسب ایتمامك ایچون ابتدا دولت علیه دن بوماده مرقومونه ایراد اولندیغی تقدیرده حسن ختام بوله جغی روسیه دولتنك بروجه پشین مأمولیدر .

ثانیا دولت علیه دخی ذكر اولنان اراضی‌یه همجوار اولان اوچ دولتك آسایش حاللری ایچون اوزی ناحیه سنی دولت علیه‌نك اقرب اولان ممالكنه خط مستقیم اوزره تخصیص ضمننده كفایت مقداری اراضی آلندقدنصكره باقیسنی ینه دولت علیه‌نك تصرفنده اوله رق آثار بنادن وآخر كونه كائنا ماكان عمران واسكاندن خالیة خالیه تركنی متعهد اولوب فقط محل مرقومك الحالة هذه موجود اولوب دولت علیه اسم ورسم وعدد ومقدار ونوع اهالینك دفترینی روسیه دولتنه ویرمسنی متعهد اولدیغی قری ومساكندن غیری یكیدن برنوع عمران واسكان جدیدی ونامعلوم كسانك اسكاننی تجویز ایتمامك شرطیله استثنا اولنور لكن روسیه ایلچیسی قرای مزبوره‌نك الحالة هذه بولندقلری حالده حفظ وبقاسنی انجق دولتك رضاسی بوكا منضم اولمق مأمولیله متعهد اولور .

ثالثا بین الدولتین هر درلو منازعاتك دفعی ایچون عهدنامه‌نك ایكنجی ماده‌سی منطوقنجه زاپور وقزاقلرینك ردی خصوصنه دائر دولت علیه مسفور قزاقلره حشمتلو بالجمله روسیه‌لونك پادشاه وایمپراطوریچه سی طرفندن شفقت جبلیه سی حسبیله جرملری عفو اولندیغی افاده ورضالریله روسیه ممالكنه كیدرلر ایسه انصراف ایتدیردوب تردد ایلدكلری حالده طونه‌نك برو جانبنده طرف بریده بحر سیاهدن بعید برمحله امرارلرینی تعهد ایدر .

التنجی ماده سفینه‌لرك كشت وكذاری خصوصنده فمابعد بالجمله خلاف انهالری وابحاث وقیل وقال میانه دن ازاله وابعاد ضمننده بیان اولنوركه طوائف سائره وعلی الخصوص دولت علیه دن امر تجارتده ملل سائره دن زیاده حقلرنده مساعده اولنان روسیه‌لونك امر تجارت وایاب وذهاب سفاینه متعلق مصالحه عهدنامه‌سنك ماده‌سنده نمونه منزله‌سنده اتخاذ اولنان فرانچه وانكلتره طائفه‌لرینك محمیهٔ قسطنطینیه‌یه وممالك عثمانیه‌نك سائر لیمان واسكله‌لرینه استعمال ایلدكلری سفینه‌لرینك تماماً شكل وجسامتنه مشاكل ومشابه روسیه تجار سفینه‌لرینك بحر

(سیاهدن)

سیاهدن آق دکزه وآق دکزدن بحر سیاهه سربستیت اوزره مرور وعبورلرینه دولت علیه رخصت واجازت ویرر وبو بابده تحقیق اولندیغی اوزره آق دکز طرفندن محمیهٔ قسطنطینیه‌یه ایاب وذهاب ایده کلان کرك فرانچه وانکلتره وکرك طوائف سائره تجار سفینه‌لرینك اك بیوکی اون التی بیك کیله که روسیه‌لونك بوط تعبیر اولنان کمیتنده بالمقایسه یکرمی التی بیك درتیوز بوطه بالغ اولور حموله‌یی تحمیل واستیعاب ایدوب بو تقدیرجه روسیه سفینه‌لرینك علی الدوام مرعی ودستور العمل طوتلمق اوزره بودفعه شکل وجسامتلرینی تعیین وتخصیص ایچون اشبو مقیاس اتخاذ اولنوب سفینه‌لرك اك کوچکی بیك کیله واك بیوکی اون التی بیك کیله‌که سکز بیك قنطار حموله‌یی متحمل اوله . روسیه دولتی اشبو تقریب ایله دخی صفوت وضمایر دوستانه‌سنی دولت علیه‌یه اثبات وتحقیق مراد ایتمکله کندو رعایاسی طرفندن بوندنصکره دولت علیه لیمانلرینه تسیار اولنه‌جق سفینه‌لرك مقیاس مزبوری تجاوز ایتمیوب طاقم وملاحلرینك تجهیزی دخی ذکر اولنان ایکی ملتك سفاینه مماثل ومطابق اولمسنی مسفورونه تنبیه ایتمکلکه راضی ومتعهد اولور . ودخی ذکر اولنان سفینه‌لرده دولت علیه‌نك رعایاسنی مکر برحاجتمس ایدوب دولت علیه‌نك علمی ورضاسی منضم اولمدقجه استخدام ایتمامك وعدینی روسیه دولتی تعهد ایلدیکی مثللو اشبو وعد مزبور دولت علیه طرفندن دخی تعهد اولنوب قینارجه عهدنامه‌سنك اون برنجی ماده‌سنده مشروح جمله عهودك بلا تغیر ودقت ایله مرعی طوتیله‌جغی وباخصوص فرانسه وانکلتره طائفه‌لرینك تازه ایده جکلری رسوم ولوج وخروجدن غیری بر نوع رسم روسیه رعایاسندن مطالبه اولنمیه جغی دولت علیه طرفندن تعهد اولنور . وایکی دولت بیننده امر تجارت خصوصنده هر درلو خلاف انهالری بر طرف ایتمك ضمننده بالمذاکره والمکالمه شرح وتوضیح وفرانسه وانکلتره‌لو یه اعطا اولنان عهدنامه‌لرك مفهومنی اساس اتخاذ برله آنلره اتباعاً وموافقةً روسیه تجارینك طبیعتنه تطبیقی حدامکانده اولدیغی درجه‌لره دك توفیق ایدرك امر تجارته دائر برقطعه مقاولهٔ منفرده ترتیب وتنظیمنه مبادرت اولنمق ایکی طرف بیننده قول وقرار اولندی .

یدنجی ماده عهدنامه‌نك افلاق وبغدان ویوده لقلرینه متعلق اولان اون التنجی ماده سی موافق زمان سابق اولمغله بودفعه مزاج وقت وحاله تطبیق ایچون مادهٔ مذکوره بعض تبدلات وتنقیحاته محتاج اولدیغی اجلدن بین الدولتین شو وجهله مقاوله اولنوب دولت علیه مجدداً عهد وپیمان ایدرکه :

اولا   خرستیان مذهبنك سربسیت كامله ایله تعارف واجراسنه ومجدداً كلیسا احداثنه وعتیقلرینك تعمیر وترمیمنه عهدنامه‌نك بالاده مذكور ماده سنك منطوق اصلیسی اوزره بالمعاهده نظام ویرلدیكی اوزره جانب دولت علیه‌دن وجهاً من الوجوه ممانعت ومعارضه اولنمیه :

ثانیا   ابرائیل وخوتین وبندر قلعه‌لرینك اطرافنده ومحال سائره‌ده واقع اولوب الیوم رعایا املاكی اسمیله مسمی اولان اراضی واملاك مناستر وسائر اشخاصك ملكلری اولمق جهتیله بلغراد مصالحه‌سنك انعقادی تاریخی اولان بیك یوز اللی تاریخنده واقع میلاد حضرت عیسانك بیك یدی یوز اوتوز طقوز سنه‌سندن اعتباراولنه‌رق ضبط اولنمش اراضی واملاك كیرو مناستر اصحابنه رد اولنه وممكلتین مرقومتینده واقع بوندن اقدم روسیه‌لو موجود اولوب مدیر اموری اولدیغی اثناده اهالیء مملكتدن بعض كسانك اثبات ضمننده ایراد ایتدكاری ادله تفحص اولندیغنه بناءً مقتضاسنجه دده‌لرندن موروث اولوب طرفلرندن ضبطنه حكم اولنان املاك بوندن بویله بلا انتزاع وتعرضدن عاری وجهله اشخاص مرسومونه تملیك وابقا اولنمسنده روسیه دولتنك شفاعتنه دولت علیه مساعده ایلیه :

ثالثا   جانب دولت علیه‌دن مملكتین مزبورتینك طائفهٔ رهابینه امتیازات لایقه ایله اعتبار ورغبت اولنه :

رابعا   مملكتین مذكورتینه جزیه تكلیفی خصوصنده اظهار آثار اعتدال ومرحمت اولنوب ومال جزیهٔ مذكوره‌یی ایكی سنه‌ده بردفعه بشقه بشقه ایكی مملكتك طرفندن آستانهٔ سعادت جانبنه تسیار اولنه‌جق یرلو مبعوثلرك یدندن دولت علیه اخذ وقبول ایلیه وبودفعه تنظیم وتخصیص قلنان جزیهٔ مذكوره‌لرینی مملكتین مرقومتین مادامكه وقت وزمانیله ادا وایفا ایده‌لر ولات وضابطان وذوات سائره طرفلرندن كائنا من كان تكلیف وویركو نامیله یاخود اسم دیكر وآخر بركونه بهانه ایله نسنه مطالبه‌سیله مملكتین مذكورتینه جفا واذا چكدیرلمیوب مقدما مملكتین مذكورتین دولت علیه‌نك تحت تصرفنه ارجاع اولندیغی عقبنده جانب سنی‌المناقب حضرت جهانداریدن اعطا واحسان بیوریلان خطوط شریفه‌یی رعایانك امن ورفاهیچون كمال دقت اوزره قوت اصلیه‌لرنده حفظ ورعایت ایده‌جكنی دولت علیه تعهد ایدر :

خامسا   مملكتین مرقومتیندن هربری آستانهٔ علیه‌ده روم مذهبنده خرستیان اوله‌رق برنفر مصلحتكذاری اقامت وابقا ایدوب مسفورلرك حقنده دولت علیه

هرحالده آثار عنایت ومرحمتی بذل ایلیه . شویله‌که : مسفورلر تبع احکام مملکه مستحق یعنی هردرلو تعرض ومفتریاتدن محمی ومستور اعتبار اولنه‌لر :

سادسا روسیه دولتی دخی کندو طرفندن ایلچیسی وساطتیله مملکتین مزبورتین ایچون مصالحه عهدنامه‌سنده کندویه تجویز وتخصیص قلنان حق شفاعتی فقط اشبو ماده‌ده مبین ومشروح شروطك خللدن صیانت ووقایه‌سی ضمننده استعمال ایلمکه وعد وتعهد ایدر .

سکزنجی ماده موره سکاننك مصادره اولنان اراضی واملاکلری جوامع واوقاف وسائر بو مقوله خیراته ربط اولنمش اولدیغندن قینارجه عهدنامه‌سی موجبنجه اصحابنه ردی مقتضی اولان اراضی واملاك مزبوره مقابله‌سنده اراضیء سائره تعیینی ویاخود حیف وزیانلرینه معادل منافع اخری اعطاسیله تماماً وجه وحقانیت ومعدلت اوزره رعایای مسفوره‌نك زیانلرینی تضمین ایده‌جکی دولت‌علیه تعهد ایتمکله روسیه دولتی دولت علیه‌نك قول وعهدینه اعتماداً فرح بال ایله رضاداده اولور .

طقوزنجی ماده اشبو معاهده قینارجه مصالحه‌سی عهدنامه‌سنك ملحق وشروح وتوضیحی مقامنده اولمغله عهدنامهٔ مذکوره‌نك اجزاسندن برجزئی منزله‌سنده عهد واعتبار وطرفیندن قول عهد اولنان معاهدات قوت وتأکیدی اوزره الی‌الابد مرعی ومعتبر طوتلمق واجب اولمغله کرك شوکتلو کرامتلو عدالتلو مرحمتلو ولی نعمتم افندم پاشادهم حضرتلرینك طرف همایونلرندن وکرك حشمتلو مکنتلو بالتمام جمله روسیه‌لولرك پادشاه وایمپراطوریچه‌سنك طرفندن کندو امضالریله علناً تصدیقنامه‌لر ایله اشبو معاهده تأیید وذکر اولنان عهدنامه‌لر سیاق وعباره‌لری وجه معتاد اوزره اوله‌رق ممکن مرتبه برقدم اقدم وغایة مافی‌الباب اشبو معاهده‌نك عقدی تاریخندن درت آی ظرفنده محمیهٔ قسطنطینیه‌ده مبادله اولنمق اوزره جانبین مرخصلری بینلرنده قول وقرار ومفاهیم ومضامینی موافق ومطابق ایکی نسخه‌سنی ترتیب وترقیم وزیاده تأمین وتمتین ایچون روسیه دولتنك درعلیه‌ده مقیم فوق‌العاده اورته ایلچیسی ومرخصی ودولتنك مستشاری وصان استانسلاس طریقتك قوالیری رغبتلو منزلتلو الکساندر استاکیف دوستمز ایله بینمزده قول وقرار وکندو امضا ومهرلریمز ایله ختم وتمهیر ایلدك .

(١٣)

(قره وزيره خطاباً صادر اولان خطوط همايون)

* صدارتنه دائر خط همايون *

سزكه وزير اعظم بالاستقلال ووكيل مطلق حميده فعالم سز .

سزى وامور يكزى مسهل الصعاب جل عن التحول والانقلاب حضرتلرينك توفيقات جليله‌سنه باخلوص بال وديعه ايلديكمدن صكره معلوم عرفان ملزومكز اوله‌كه سلف خيرالخلفكزامى اولمق حسبيله سرائر ارادات عليه‌مى محتوى خطوط شريفه‌م ايادىٔ بيكانه‌يه ضرورى كرفتار وبووجهله مكتومات امور اجانبه دخى امر واضح الظهور اولمسى رونمون اولمغله عزلى ايجاب ايدوب سز خاصة ترتيت كردهٔ يد مؤيد ملوكانه‌م وغرس يمين باتمكين خسروانه‌م اولوب من كل الوجوه ذاتكزه وثوق واعتماد زائد ازمعتاد اولديغندن بشقه ذاتكزه وديعهٔ سبحانيه ومزينات رحمانيه اولان حلى رشد وسداد ووشاح الصدر كمال استعداد خداداد مشهود مدركهٔ راسخهٔ شاهانه‌م اولديغندن امانت كبرى اولان مقام والاى صدارت ومسند علياى وكالت بالاستقبال والاستحقاق جميع زمام مهام امور بلا شركا پيچيدهٔ بنان صداقت بنيانكز اوله‌رق حقكزده سزاوار وارزان قلنمغله مهر همايون ميامن نمونم سزه احسان شاهانه‌م اولديغندن استقلال لفظى قيلندن اولميوب فعلا دخى جمله‌يه نوبنو تنبيهى ارادهٔ خيريت افاده‌م اولديغى بيلوب جرح وتعديل اموردن بلا توقى صداقت مجربه‌كزى وسعت بال ايله اجرايه رخصت تام خسروانه‌م ارزان بيورلمشدر . جناب موفق كل امور قدومكزى وسيلهٔ حبور ايدوب مقارنت حضر توفيق ايله ذاتكزى مظهر ومصدر افعال جزيله ايليه آمين بحرمة سيدالمرسلين .

* ديكر خط همايون *

چراغ خاصم نظام دولتم وزير بى‌نظيرم .

للّٰه الحمد والمنه صدارته تشريفكدن برو دولتم نظام بولديغندن سزه دعاى خيرم عندالله مقبولدر همان رب تعالى هر اموركده توفيقلر كرم ايليه وايده جكنه اشتباهم يوقدر . بوكون سعد آباده تشريفكز معلوم همايونم اولديغندن قدر وشانكى ترفيع ايچون حفظ وجود شاهانه‌مه مخصوص اولان كوركلرمدن سياه دلكو بركورك خاص اوطه باشى قولم ايله كوندردم . كوركى الباس ودعاى خيرم اوزره اولوب سنى جناب خير الحافظينه وديعه وكافهٔ عباد اللهى سزه امانت ايلدم .

(اخراج)

* اخراج مواجب حقنده خط همایون *

بنم وزیر مخلص وچاکر متخصصم .
حق تعالایه معلوم وعیاندرکی جمیع افعال وحرکاتکدن ودین دولت علیهم خدماتنده نمایان اولان سعی وغیرتکدن راضیم وشاکرم هرحالده موفق بالخیر اوله سن علی الخصوص وقت وزمانی ایله اموال میریه‌یی تحصیل ومواجبی تکمیل وتوزیع ماده‌سنده ظهور ایدن دقت واهتمامك مقبول همایونم اولمغله حالا خزینهٔ همایونم کتخداسی اغا قولم ایله خاص کورکلرمدن بر سمور کورك وبرقبضه مجوهر خنجر ارسال واحسانیله توقیر وتکریم اولنمشسکدر . کوره‌یم سنی کافهٔ دولت علیه‌می کمال استقلال اوزره اداره ورؤیت وراحت عباده دائر حالاته کماکان بذل مقدرت ایلیه‌سن انشاءالله تعالی هرخصوصده خیره موفق اوله‌جغکده ونظام دولت ومملکت اسبابنده دقیقه فوت ایتمیه‌رك اقدام تام ایلدیککده وایده‌جککده ذره قدر شبهه‌م یوقدر . جناب حق سنی وسنك امر ورضاك اوزره دین ودولته صادقانه خدمت ایدنلری دارینده مسرور ایلیه آمین .

(١٤)

* صدر اعظم عزت پاشایه خطاباً خط همایون *

اجداد عظام واسلاف کرام زمانلرنده واقع اولمیان وجواز ویرلمین محدثاتك رواجنه زمان خلافتمده بردرلو رضای همایونم یوغیکن برقاچ سنه دنبرو دخان چبوقلری امامه‌لرینه التون قاقه وانواع جواهر طاشلریله ترصیع واوچر بشر یوزغروشه آلنوب صاتلدیغی وکذلك نسوان طائفه سنك تخته پاپوشلرینه سیم قباره وصرمه وضع واستعمال اولندیغی یقیناً معلوم همایونم اولوب بومثللو خلاف شرع شریف اسرافات بیهوده‌نك اعمال واستعمالی خلاف ارادهٔ تاجدارانم اولمغله من بعد چبوق امامه‌لرینه التون قاقلامش وانواع جواهردن بردانه جوهر طاش وضع اولنمیوب صاتلماملق واستعمال اولنماملق اوزره یساغ وتخته پاپوشلری دخی قباره‌سز وصرمه‌سز ساده اعمال اولنمق وجهله منع واقتضا ایدنلره تنبیه وتنبه اولمیانلری تادیب وتربیه ایلیه‌سین .

(١٥)

* ینه عزت پاشایه خطاباً خط همایون *

بنم وزیر خالص صدیقم
بعنایة الملك المجید اوغلوم شهزاده سلطان سلیمان بوکون تراشه بدأ وشروع اولندیغی

تشكرینی حاوی وسنك قدر و شانكی ترفیع ضمننده خاصه كوركلرمدن كندی استعمال ایلدیكم سیاه دلكو جلقفاسی قونطوش فروهٔ اعلاسنی بربر باشی قولم ایله كوندردم . وصولنده كوركی اكتسا ودعوات خیریه مه مداومت ومواظبت اوزره كافهٔ امور دولت وسلطنتمك تنظیمنه وجمیع عباداللهك ایشلرینه سعی واهتمام ایلیوب غیرت واقدام ایلیه‌سن جمع عباد اللهی سكا وسنی خیر الحافظینه ودیعه ایتدم .

(١٦)

* اسپانیا دولتیله عقد اولنان عهد نامه نك صورتیدر *

برنجی ماده دولت علیه ایله اسپانیا دولتی بیننده انشاءالله تعالی تصدیقنامه ورودندنصكره سائر دوست اولان فرانسه وسیچلیاتین وانكلتره واسوج دولتلری مثللو وضع ایله صلح وصلاح منعقد اولمشدر . بنا برین دولت علیه یه تابع ممالك وایالات والكات وجزیره لرك اهالیلریله اسپانیا دولتنه تابع اولان حكومتلر وملحقاتلری اولان اراضی وجزیره لری وشهرلری وقستللری وبوندنصكره وقتیله طرفنه تابع اوله جق ممالك وحكومتنك رعایالری بیننده اشبو صلح وصلاح مراعات اولنوب وامر تجارته دخی سائر دوله مساعده اولندیغی اوزره براً وبحراً جواب وبریلوب وامتعه لرینك فروختی وقرنتنه وعوارض سائره دن متضرر اولان سفاینك تعمیری وكفاف نفسلری ایچون اقتضا ایدن نسنه نك آقچه لریله اشتراسی طرفیندن جائز اوله .

ایكنجی ماده دولت علیه نك بالجمله اسكله وكمركلرنده قرال مشار الیهك سفاینلرندن ورعایالرندن رسمی یوزده اوچ وسائر دوست اولان دول طرفلرندن ویریلان رسومات ادا اولنوب مقابلنده دولت علیه‌نك سفاینی ورعایاسی دخی اسپانیایه تابع اولان یرلره واردقلرنده بوقیاس اوزره سائر دوست اولان دول مثللو رسوماتلرینی ادا ایده لر .

اوچنجی ماده دولت علیه ده قرال مشار الیهك اقامت ایده جك وكیلی وساطتیله دولت علیه‌نك مناسب اولان بالجمله اسكله لرنده وسواحللرنده قونسلوسلری اقامت ایتدیریلوب عزل ونصبلرنده ووكیل مومی الیه رتبه‌سنه كوره اوامر وبرات احسان اولنمسنده وقونسلوسلرینك وترجمان واتباعلرینك خصوصلرنده سائر دوست اولان دول ایلچیلری وترجمان قونسلوس واتباعلرینه اولان مساعده مثللو معامله اولنه .

دردنجی ماده قرال مشار الیهك رعایالری مذهبی خصوصنده وقدس

شریف وسائر یرلره واران سیاحلریچون سائر دوست اولان دوله مراعات اولندیغی اوزره مساعده اولنه ودولت علیهٔ عثمانیه‌نك هرقنغی محلنده تجار ورعایالرینك وبیراغی التنده اولانك بری وفات ایدر ایسه مخلفاتی حکام وضابطان طرفلرندن مصادره اولنمیوب وبوکونه مخلفات مال غائبدر دیو وضع ید واستصحاب اولنمقسزین وکیلنه ویاخود قونسلوسلرینه وصیتی اوزره اصحابنه ویرلمك ایچون تسلیم اولنه واکر بلا وصیت وفات ایدر ایسه مخلفاتی وکیلنه وقونسلوسلرینه ویاخود وفات ایتدیکی محلده اولان شریکلرینه تسلیم اولنه ووفات ایلدیکی محلده قونسلوسی ویا شریکلری بولنمدیغی حالده اولمحلك قاضی تعبیر اولنور حاکمی شرعاً مخلفاتنی دفتر ایلیوب بر امین محله وضع وحفظ اولنه رسم قسمت دیدکلری ویرکو طلب اولنمقسزین در دولتده مقیم اولان وکیلی طرفندن تعیین اولنان آدمه بلا بهانه دفع وتسلیم اولنه ودولت علیه‌نك رعایاسنه وتجارینه قرال مشار الیهك ممالك والکاسنده کذلك معامله اولنه .

بشنجی ماده قرال مشار الیهك قونسلوس وترجمانلریله دعوی ظهور ایدر ایسه درت بیك آقچه‌دن زیاده دعوی اولدیغی حالده دعوالری سائر محللرده استماع وفصل اولنمیوب آستانهٔ سعادته حواله اولنه وکذلك قرال مشار الیهك تجار وسائر رعایالری وحمایه‌سی التنده اولنلر ایله دولت علیه رعایاسی بیع وشرا وتجارت خصوصلریله وسائر بهانه ایله دعوی وقاضی‌یه واردقلرنده ترجمانلرندن بری بولنمدقچه دعوالری استماع وفصل اولنمیه وبورجلری وکفالتلری معمول‌به سندات ودفتر اولمدقچه دعوا اولنان دین ایچون خلاف عدالت مداخله اولنمیه وتجاری بیننده دعوی ظهور ایلدکده بومقوله اولان دعوالری قونسلوس وترجمانلری وساطتلریله شروط وقاعده‌لری اوزره کورلمسی جائز اوله وبومعامله حین اقتضاده مشار الیهك مملکتلرنده بولنان دولت علیه‌نك تجار ورعایاسی حقلرنده دخی بووجهله مرعی طوتیله .

آلتنجی ماده دولت علیه‌نك حکام وضابطانی قرال مشارالیهه تابع اولنلردن هرکیم اولورسه اولسون برفردینی بلاوجه تعدی وتحقیر وحبس ایلمیه‌لر ورعایالرندن برکیمسه اخذ اولندقده وکیلی وقونسلوسی طرفندن طلب اولنور ایسه تسلیم اولنوب تهمتلرینه کوره تأدیب اولنه .

یدنجی ماده دولت علیه‌نك رعایا وتجاری امین ومستریح اولمق ایچون طرف دولت علیه‌دن قرال مشار الیهك کرسیء ممالکی اولان آلیقانه‌ده اقامت اوزره شهبندر تعیین اولنمسی جائز اوله وبووجهله ایشلرینی رؤیت ایدوب دولت علیه جانبندن مساعده اولنان سربستیت بونلرك حقنده دخی جاری اوله .

سكزنجی ماده فن ملاحیده ماهر اولنلردن طرفین لیمانلرنده فرتنه‌دن تضییق اولنان سفاینه اعانت اولنه وشکست اولان سفاین ودرونلرنده بولنان امتعه وسائر اشیالری بولندقلری اوزره صاحبلرینه تسلیم اولنمق ایچون اقرب اولان قونسلوسلره رد اولنه .

طقوزنجی ماده طرفین سفاینی عسکر وجبه خانه نقلنده وسائر خدمتده استخدام اولنمق اوزره جبر اولنمیه‌لر .

اونجی ماده دولت علیه‌نك سفاینی ممالك عثمانیه‌دن دوستلق اوزره اولوب قرال مشارالیهك ممالکنه سائر دوست دولتلرك سفاینی کبی معتاد اولان لازارته‌دن صکره قبول اولنه‌لر .

اون برنجی ماده دولت علیه‌نك جنك سفاینی روی دریاده قرال مشارالیهك جنك سفینه‌لرینه مصادفه ایلدکده بیراقلرینی دیکوب وقارشودن طوپ ایله سلاملیوب دوستلق اظهار ایلدکده دولت علیه‌نك جنك سفینه‌لری دخی کذلك دوستانه معامله ایدوب وینه طرفینك تجار سفاینی دخی بربرلرینه بیراقلرینی آچوب دوستانه معامله ایده‌لر واشبو طرفینك جنك سفینه‌لری بربرلرینك تجار سفاینه مصادفه ایلدکده سبیللرین تخلیه واقتضا ایدن معاونت ایله اعانت اولنوب وجنك سفاینی اقتضا ایدن فلوقه جیلردن ماعدا فلوقه ایله تجار سفینه‌سنه ایکی نفر آدم ارسال وتاجر سفینه‌سنك سندینی ویول کاغدینی کوروب معمول به اولدیغنی بیلدکده کندو سفینه‌لرینه عودت ایده‌لر وسفینه‌لرك بیراق وسنداتلری معلوم اولمق ایچون برر صورتی وبیراقلرك دخی رسملری طرفیندن ویریله .

اون ایکنجی ماده قرال مشارالیهك رعایاسندن واکا متعلق اولنلردن بری اسلامه کلوب وکلدیکنی قونسلوسلرندن ویاخود ترجمانلرندن بریسنك مواجهه‌سنده مقر اولورایسه بوصورتده بورجنی ویرمك وکندو اشیاسندن ماعدا سائرلرك امتعه‌لرنده یدلرنده بولنان اشیا دخی بعدالثبوت اصحابنه ویرلمك اوزره وکیلنه وقونسلوسلرینه تسلیم اولنه .

اون اوچنجی ماده قرال مشارالیه تابع اولوب حمایه‌سنده وبیراغی آلتنده اولان رعایا وتجار طائفه‌سی مادامکه دولت علیه دشمنلرندن اولان قورصان طائفه‌سیله ایصال مضرته ساعی ومزبوره‌لره عسکری یازلمش اولمیه‌لر اومقوله‌لرك اموال واشیالرینه تعرض وکندولرینه تعدی اولنمیوب اشیالریله تخلیهٔ سبیل اولنه‌لر وقرال مشارالیهك بیراغی وپتانه‌سیله اولان سفایندن بری دولت علیه‌نك قورصانلری طرفندن استرقاق اولندقده سفینهٔ مرقومه ودرونلرنده اولان تجار

ورعايا واشيا واندن ماعدا دولتين دشمنلرندن اخذ اولنان طرفين سفاينى وانجنده اولان تجار ورعاياسى مقرر اولان دوستلق استحكامى ايچون ممكن مرتبه تحصيل وطرفينه ويرلمكه سعى اولنه .

اون دردنجى ماده بو ايكى دولت طرفلرنده بولنان جانبين اسراسى بوخصوصه مأمور اولنلرك معرفتلريله مناسب ومعتدل بها ايله وياخود مبادله اولنه‌لر واطلاق وياخود مبادله اولنجه‌يه‌دك اصحابندن لطف ايله معامله اولنمق اوزره تنبيه اولنه‌لر .

اون بشنجى ماده قرال مشاراليهك رعايالرندن برى كمركدن اشيا قاچرمش بولنور ايسه دوست اولان دولك رعاياسندن زياده بر وجهله تأديب اولنميه وتجارلرى هر نه مذهبدن ديلر ايسه سمسار آلوب استخدام ايده‌لر وتجارتلرى خصوصنده خلاف معتاد بر كيمسه جبراً مداخله ايلميه وايدنلرك محكم حقلرندن كلنه دولت عليه‌نك اسكله وليمان وسدالبحرينه وسائر يرلرينه كلان سفاينلرى دوست اولان دولك سفاينى مثللو يوقلمه اولنه‌لر .

اون التنجى ماده دولت عليه‌نك سفاينى قرال مشاراليهك حكومتده اولان سواحلده سفينه سچلديكى وسفايندن دخى قره كورنديكى محله دكين دشمنى طرفندن تعقيب وتعدى اولنمسنه قرال مشاراليه طرفندن جواز ويرلمامك وكذلك دولت عليه‌نك سفاينى دخى منوال محرر اوزره آنلر ايله دوست اولان سفاينه حد مرقوم داخلنده تعرض ايتمامك خصوصلرى كندولر دوست بولنانلره اخبار اولنوب رضاداده اولدقلرى حالده كيفيت در دولت عليه‌يه تحريراً افاده اولنوب ومنوال محرر اوزره قرارداده اوله .

اون يدنجى ماده دولت عليه رعاياسندن وخصوصا اولكونلى وآرناودلقده اولان قورصان مقوله‌سندن وسائر بو بولده يوروياتلردن برفرد بالجمله قرال مشاراليهك سفاينى ايله خصومت ايتمامك خصوصى واسكله‌لرينه وممكلتلرينه واردقلرنده دوستانه قبول وسائر دوست اولان دوله معتاد اولان اعانتلر بونلرك حقلرنده دخى اجرا اولنمق حالتى امر وتنبيه اولنه وذكر اولنان طوائف قرال مشاراليهك تحت حكومتده اولان اراضى اهاليسنه سربستيت وكندو حاللرى اوزره تجارت ايچون واروب كلملرى جائز اوله واشبو عقد اولنان موادده مخالفت ايدن وارايسه تأديب وطرفينه بومقوله‌لردن اولان فى‌الجمله ضرر وزيان سائر دوست اولان دوله مساعده اولنديغى اوزره تضمين ايتديريله ودولت عليه‌نك امر وفرمانه مخالفت وقرال مشاراليهك رعايالرينه تعدى ايدر اولور ايسه يعنى

قورصانلق معاملەسنی ایدر ایسه اومقولەیه دریانك آچیغنده مصادفه اولنور ایسه واولندیغی حالده عقد اولنـان مواده خلل کلمکمزین حقندن کلنمسی جائز اوله وکذلك دولت علیه سفاینی دخی بووجه اوزره حرکت ایلمك جائز اوله دولت علیهٔ ابد قیام ایله اسپانیا دولتی بیننده رابطه پذیر حسن ختام اولان اشبو مصالحهٔ متیمنه جزائر غرب وتونس وطرابلس اوجاقلرینه اخبـار اولنوب ذکر اولنان اوجاقلرك مصالحه خصوصنده ارادەلری کندو یدلرنده اولمقدن ناشی آنلر دخی ذکر اولنان اسپانیا دولتیله بشقەجه عقد مصالحه ایلدکلرنده دولت علیه محظوظ ومصـالحەلری مقبول اولەجغنی مشعر تأکیداً دوسـتلغی توصیه برله مصـالحەیه ترغیبی حاوی اوامر شریفه اسـپانیا ایلچیسی طرفندن اسـتدعا اولندقده هربر اوجاغه بشقه بشقه اوچ قطعه اوامر علیه اصدار وتسلیمی جائز اوله .

اون سکزنجی ماده   دولت علیـەنك اسکله ولیمانلرنده وکـذلك قرال مشـارالیهك تحت حکومتنده اولان اسکلەلرنده ولیمانلرنده طرفینـك دشمنلرینه جنك سفاینی تجهیز اولنمسنه جواز ویرلمیه ودشمن بیراغیله کلان سفایندن طرفینك سـفاینه هروجهله معاونت اولنوب طرفینك سـفینەلری لیمانلردن چیقدقلرنده یکرمی درت سـاعت مروروندن صکره ذکر اولنـان جنك سفاینك اخراجنه جواز ولکن دشمنلك حیلەسیله برسفینه استرقاق اولنوب واسترقاق اولنان سفینەیه اعانت اولنمسی ممکن اولمدیغی حالده بولنـان دولتك لیمانـنـده بومقوله عوارض ظهوری تهمت عد اولنمیه طرفینك رعایا وتجار سـفاینی دشمن بیراغی ودشمندن یول کاغدی آلمغه جواز ویرلمیه وبومقوله اخذ اولندقده سفینه ضابطی عبرةً للغیر سفینەسـنك درکنه صلب اولنوب وسفینه واتباعی واشـیاسی اخذ ایدەنك اسیر وغنیمتی اوله وطرفینك رعایاسـنه ومملکتلرنده سـکناسی قرارداده اولنلردن ماعداسنه اول کاغدی وبیراق ویرلمسنه جواز ویرلمیه .

اون طقوزنجی ماده   قرال مشـارالیهك طرفنـدن تعیین اولنـان وکلا وقونسلوسـلردن بیراغی التنده اولنلر تجارته متعلق اشـیالریچون کمرکلرینی ویردکلرنده سائر دوست اولان دولدن تحصیل اولنان قونسولاته رسمی النمسنه جواز ویریله وقرال مشـارالیهك رعایالرندن برکیمسەیه باروت وطوپ وسلاح وسائر ممنوعاتدن اولنلردن ماعدا تجارته متعلق اولان اشیانی سفائنه تحمیل ایتمکه ممانعت اولنمیه .

یکرمنجی ماده   قرال مشارالیهك رعایاسنه وتحت حمایه‌سنده‌اولان کیمه‌لره تجارته متعلق بیع وشرالرنده سائر دوست اولان دول مثللو معامله اولنه وعلی‌الاطلاق جاری اولان سکه‌دن غیری سکه تکلیفیله تعدی اولنمیه‌لر وکتوردکلری سکه‌دن خلاف معتاد بردرلو رسم طلب اولنمیه .

یکرمی برنجی ماده   عزیمت اوزره اولان سفینه حدوث ایدن دعوی بهانه‌سیله آلیقونلمیوب دعوی ونزاعی قونسلوس وساطتیله بلاتأخیر فصل اولنه وقرال مشارالیهك متأهل ومجرد اولان رعایالرندن جزیه وتکالیف سائره طلب اولنمیه ورعایالرینك برینك اوزرنده شرعا مادامکه قتل وجرح کیفیتلری ثابت‌اولمیه کندو حالنده اولدقجه تعدی اولنمیه واشبو مصرح اولان ماده‌لرده وبونلردن خارج وتصریح اولنمیان خصوصلرده سائر دوست اولان دوله معامله اولندیغی وجه اوزره مساعده اولنه ودولتینه فائده‌لو ولازم عد اولنان سائر مواد نافعه‌نك دخی اشبو عقد اولنان شرائطه درجی طرفیندن مناسب کوریلور ایسه آنلر دخی ایراد ومذاکره وترتیبدنصکره ضم ودرج اولنمق جائز اوله .

خاتمه

شوکتلو قدرتلو کرامتلو آل عثمان پادشاهی حضرتلری ایله حشمتلو مکنتلو مکرمتلو اسپانیا حکمداری وقرالی بیننده منعقد اولان مسالمه موادی بلاخلل مرعی ومحفوظ طوتیله وحسن معامله ومصافات مابینك دلائلنی تبیین واثبات ضمننده بوکونکی کون بدأ اولنه‌رق جانبین ممالکنك سکنه‌سنه اعلان اولنه واشبو مصالحه عهدنامه‌سی تصدیق اولنتجیه‌دکین بواثناده رعایای طرفین حقلرنده محتمل‌الحدوث خسارات تضمینی ایراد اولنمیه وعهدنامهٔ مذکوره سکز آی ظرفنده ویاخود دها اولجه تصدیق اولنه ومالطیز وروما وجنویز سربستیت حکومتلری اولمق حسبیله قرال مشارالیه مرسومونك آق دکزدن قورصانلقلری دفعنه حسن همتی بیدریغ ایلیه وبوخصوصك کیفیت وقراری طرف دولت علیه‌یه تحریراً بیان اولنه .

* عزت محمد پاشا صدارتنده کتخدای صدر عالی بولنان عمر وحید *
* افندی یه اولمق اوزره اشبو طقسان التی سنه سی جمادی الاخراسنك *
* یدیسی تاریخیله مورخ اوله‌رق جانیکلی علی پاشانك برقطعه قائمه سیله *
* برابر وارد اولان مشروح ومفصل تقریرینك صورتیدر *

اون بر کونده طمان جانبندن ورود ایدن کرشی سفر علی نام رئیس درعقب جلب واستنطاق اولندقده صوغوجق بکی زان اوغلو محمد کرای اول حوالی یه ورودنده شهامتلو شاهینکرای خان حضرتلرینك برادرلری بهادر کرای سلطان وارسلان کرای سلطان ایله ملاقات وچند دفعه مکالمه وطرف دولت علیه دن دونمای همایون ایله پاشا وعسکر کله جکدر کلامنی بین الناس اشاعه وتشهیر وسلطانان مومی الیهمایی دخی بومقوله جوابلر ایله تحریك وتغریر ایدوب بناءً علیه سلطانلر دخی طمانه کاوب خان حضرتلرینك آدملرینی قریم یقه سنه مرور ایتدیردیلر . وخان حضرتلریله میانه‌لرنده مکالمه ومنافسه‌لری وار ایدی بن اول حال اوزره براقدم صکره نیه منجر اولدیغی معلوم دکلدر دیو تقریری برقطعه قائمهٔ صادقانه‌مز ایله صدر اعظم وافخم دولتلو مرحمتلو ولی النعم افندیمز حضرتلرینه عرض وتقدیم اولنمغله تفصیل کیفیت قائمهٔ مزبوره‌مزدن قرین علم شریفلری بیوریلور .

قالدیکه بنم مرورتکارا سلطانم حضرتلری خن مشار الیهك دفعهٔ ثانیه ده روسیه طرفنه کیتمسی وبعده روسیه عسکریله کلمسی طرف دولت علیه یه خیانت ومنافرتدن ناشی اولمیوب سکسان بش سنه سنده برمقتضای تقدیر قریم استیلایه دوچار ودرونده بولنان خان وسلاطین سفینه‌لره سوار اولملریله حیرت واضطرابلری وقتنده اهالیء قریم بالاتفاق خان مشار الیه حضرتلری ایله برادرلری صاحبکرای خان حضرتلرینك دامنلرینه یاپیشوب بویله پریشانیت حال ایله بزلری ترك ایتمیکز باشلریمزه نه‌کلور ایسه خیراً وشراً برابر کوره‌لم دیو نیاز واسترحاملرینه بناءً روسیه یه کیدوب کلدکدن صکره هنوز مکافات اقتضا ایدر ایکن عکس الملحوظ جانب مشار الیهه ایتدکلری معاملات نامرضیه دن بشقه مشار الیه صاحب کرای خان حضرتلرینه باتشریفات همایون خانیت ابقا واحسان بیورلمشیکن بطریق التغلب مشار الیهی مسند خانیتدن طرد وازاله ومرحوم دولتکرای خانی انتخاب ومتابعتلرینه کمال انفعال ونفسانیته مبنیدر .

برمقتضای سرحکمت خلوصکار بیمرالرینك بر مدت جانب قریمده مکثم اقتضاسی مجزومم اولمشدرکه خان حضرتلرینك دولت علیهٔ ابدی القراره صداقتدن غیری برکونه فکری یوقدر . حتی بوندن اقدم روسیه‌لونك حیله‌یه مبنی تحریکیله دومبصار ویالی طرفلرینه ارسال ایلدکلری آدملری طرف دولت علیه‌دن مقابله ایله دفع وکیرویه اعاده اولندقده تکرار بردخی لسانه بیله المیوب حالی اوزره ترك ایلدکلری محضا دولت علیه‌یی صیانهً اجراسی داعیه‌سنه دوشدکلری صورتده بین الدولتین نزاع وقوعیله بلکه انجامی دولت علیه‌یه برکونه ضرر ترتبنه بن سبب اولمش اولورم ملاحظه‌سیله من بعد قاله کتورمدم دیو بالمناسبه ایراد بیورملریله بو دخی دولته خیرخواه وصداقتکار اولدقلرینه دالدر .

لکن روسیه‌لونك اوته‌دنبرو مکر وخدعه آلوده‌ودرونلرنده‌فساد وقریمی برتقریب کلیا ضبط ایتمك داعیه‌سنده اولدیغی بی اشتباهدر . انجق کندوسی بو اثنالرده فسخ مصالحه ایتمامك کرکدر امکانی بولور ایسه نمچه‌لویی تحریك ودولت علیه ایله بینلرنده عداوت ومحاربه القاسنه مترقب اولدیغندن بشقه بر طرفدن کورجستانی دخی تحریك واغوادن خالی اولمیوب حتی بوندن اقدمجه سولمان طرفنه مخصوص برقپودانی کلوب بعد المکالمه عودت ایلدیکی وکیفیات سائره‌لری غالبا سعادتلو سلیمان پاشا حضرتلری طرفندن افاده ومعلوم دولت علیه اولمق کرکدر . حاصلی روسیه‌لونك مرامی وشب وروز اطرافی تحریك وانواع مکر وحیله ترتیب ایدوب برتقریب قریمی مستقلاً ضبط ایلمکدر .

وشمدی‌یه دکین دخی بلکه بر حیله وبهانه ایله ضبطی تدارکنه تشبث ایتملری ملحوظ ایدی . انجق خان حضرتلرینه مادامکه مسند خانیت سنده‌در قریمه طرفزدن مداخله اولنمز دیو وعد ومقاوله‌لری سبقت ایلدیکندن ناشی بلا سبب سوزلرندن نکولی ارتکاب ایده‌مزلر . بناءً علیه شاید تحمل ایده‌میوب ظاهراً اراده‌سیله قریمدن کف ید ایتمش اولور ملاحظه‌سیله دائما خان حضرتلری طرفنه صبر وتحمل اولنمیه‌جق کبی کوناکون تکلیفات ردیه ومعاملات بارده اظهار ایتمکده‌در .

خان حضرتلری دخی کرك روسیه‌لونك بوکونه فوق التحمل ایلدکلری معامله وتکلیفات نامرضیه‌لرندن وکرك ابتدای خانیتدنبرو درون قریمده تکون ایدن وقایع کدر آمیزدن ایرادیله مصارفنی اداره‌دن عجز وعسرتی حسبیله خانیتدن دکل بلکه جانندن دخی اوصانمشدر . لکن کندی قریمدن کف ید ایتدیکی ساعت روسیه‌لونك ضبط ایده‌جکی مجزومی اولدیغندن ناشی برطرفدن سکنهٔ قریمك

حاللرینه مرحمت و بر طرفدن عار وحمیت صاحبی بر ذات اولمغله بر ایشه مباشرت ایتدیده نتیجه پذیر ایده‌مدی کلامی تفوه اولنمقدن احتراز دامن صبره تشبث برله گاه بر ایام تمارض وگاه صید وشکاری وسیله ایدرك گشت وگذار ایله امرار وقت ایتمکده‌در .

قالدیکه قریمك تصفیه واستخلاصی ضمننده ظهور عنایت ربانیه‌یه ترقب ووقت مرهوننه تعلیق اولنه‌رق شمدیلك کلیاً روسیه‌لونك داخل قبضهٔ دست تسلطی اولمیوب برمدت بوحال اوزره دورملری مقتضای وقت وحال اولدیغی صورتده ظهور ایدن منازعه وفسادك اندفاعیله خان حضرتلرینك مسند خانیه اجلاسی واستقراری ظن غالب‌صادقانه‌مه کوره بومرامك حصولنه مدارکلی اولمق کرکدر . والا وقت آخره تأخیری اقتضا ایتمیوب تیز الدن استخلاص ونظام اصلیسنه ارجاعلری ارادهٔ علیه بیورلدیغی تقدیرجه فلله الحمد والمنه شوکتلو قدرتلو ولی‌نعمتمز پادشاه عالمپناه افندیمز حضرتلرینك قوهٔ قاهرهٔ جهانداریلرینه حائل یوقدر . وعون وتوفیق باری ویمن همت کوه افکن شهنشاهیلرینه بومرامك حصولی دخی اقرب مأمولدر .

بوتقدیرجه بالاده بسط وبیان اولنان طمان وقعه‌سی ایراث منازعه‌یه برمقدمهٔ قویه‌در زیرا روسیه‌لو بومقوله کیفیات وقوعنه مترقبدر . بوصورتده منازعه ایراثیله محاربه وفسخ مصالحه‌یه مباشرت اولندیغی حالده خان مشارالیه حضرتلری روسیه‌لویه موافقت برله دولتعلیه وعساکر اسلامیه ایله محاربه ومقابله‌یی ارتکاب ایتمیه‌جکلری اگرچه اظهر من الشمسدر . انجق ذکری سبقت ایتدیکی وجه اوزره خانیتدن بیزار اولمغله قریمده دخی مکث ایتمیوب قبل المحاربه قریمی ترك وخانیتدن فراغت برله برمقدار اتباع مخصوصیله ساحل بحر ازاغه قریب آیه نام موضعده احداث ایلدیکی قصبه‌سنه نقل واقامت روسیه‌لونك دخی قریمی ضبط ومن اول الامر اهالیسنی درونندن اخراج وکندی مملکتلرینه سوق ونقل وقریمه عساکرینی ادخال ایدوب دائرامادار ضبط ومحافظه ایده‌جکلری ملاحظه‌دن بعید دکلدر . بوتقدیرجه معاذ الله تعالی قریمده موجود بوقدر عباد اللهك بازدهٔ خسار اوله‌جقلرندن بشقه سواحل بحرسیاهك کلیسندن امنیت مسلوب اولور . قالدیکه انجام کار نزاع واختلال ظهور ایتمامك امر محالدر . انجق دولتلو مرحمتلو صاحب الدولت وکثیر اللطف والمروت افندیمز حضرتلری بوقوللرینی مرده ایکن احیا وقریم کبی محل مکروهدن خلاص وخاکدن رفع بیورملریله خاصهٔ افندم وولی نعمت یمینتمزدر . عمرم اولدقجه دعای بقای ایام عمر ودولت

واقباللرى فريضهٔ ذمت وواجبهٔ عهدهٔ صداقتم اولديغندن غيرى جنـاب مكارم نصابلريله دخى حقوق وموالاتمز قديم وهمرتبهٔ درجهٔ اخوت اولمقدن ناشى دولتلو ولى‌النعم افنديمز حضرتلرينك وكرك مروتكاراسز سلطانتمك زمان سعادت اقترانكزده بوكونه وخيم العاقبه اولان امر مكروهن عدم ظهورى مرامنه مبنى مجرد ايقاظ واخطار ضمننده بسط مقاله ابتدار اولنمشدر .

حاشا ثم حاشا كه ايكى يوزسنه دن متجاوز مدتدنبرو ابا عن جد پرورده سى اولديغم نان ونعمت دولت‌عليه اوزرينه خان مشاراليهك ايكى سنه لك انعامنى ترجيح وبوتقريردن مرام مجرد مشاراليهى صيانته مبنى اوله انجق اقصاى مرام خاصهٔ افنديلريمزى ايقاظ وآگاه ضمننده اولوب لكن مقدما دخى بعض مواده وقوفم حسبيله هرچند وظيفه مدن خارج ايسه ده صداقتمه مغرورا مجرد آگاه ايدرم ملاحظه سيله واقع اولان بعض تحريرات خيرخواهانه مى خلاف ملاحظه لره حملاطشره دن وظيفه سى اولميان اموه مداخله ايديور ديو باشمزه كلان سيئه لرك اكثريسنه علت مستقله اولديغنه مبنى دولتلو مرحمتلو ولى‌النعم افنديمز حضرتلرى زينت‌افزاى صدر والا وجناب مكارم نصابلرى كتخداى علوالقدر معالى پيرالرى اولميوب آخرى اولمق لازم كليدى . بومقوله مواد ضمننده قطعا حرف واحد دخى تحرير ايتميه جكم وارستهٔ ريب وريا اولمغله كرم وعنايت بيوروب اشبوتقرير صادقانه مزى مجلس كبراده اظهار بيورميه رق رأى واستصواب بيوريلور ايسه بروقت تنهاى مراحم نماى ولى النعمانه لرنده مرحمتلو ولى‌النعم افنديمز حضرتلرينه عرض وتقديمى رأى وعنايت عليه لرينه وابسته در .

* اواخر جمادى الاخره ده عمر وحيد افندى طرفندن على *
* پاشايه جوابا يازيلان مكتوب صورتيدر *

ذات حميت صفات آصفانه لرينه اولان رابطهٔ اخلاص وضابطهٔ اختصاص مقتضاسنجه ليل ونهـار نشر اذكار جميله لريله اوقات كذار اولديغم قلب آكاهلرينه آشكاردر وميانه ده تكلف برطرف ونزد اولياى نعميده على‌الدوام سبب ارتفاع قدر وشانلرى اوله جق وسـائل واسبابى استحصـاله بذل مجهود بوبنده لرينه مستجلب افتخار وشرفدر . جنابلرى مثللو اصحاب عراقت واصـالت حسب القدر جانب دولت ابد مدتدن مظهرستم وكدر اولسـه لر دخى مفطور اولدقلرى جوهر صداقت ومايهٔ اسـتقامت لازمه سنجه خاندان ولى النعمته عارض اوله جق بارده نك اندفاعنه

سروجانلرینی سپر ایده‌جکلری بی اشتباهدر . بناءً علیه بودفعه قریم حوادثی استئصال اولنمق ضمننده صوب والالرینه کیدوب رجعت ایدن تاتار بنده‌لری یدیله عبد متخصصلرینه خفیجه تسطیر بیوریلان قائمه وتقریر من‌المطلع الی المقطع مطالعه ومفهوم ومؤدالرینه اکتساب وقوف واطلاع اولنه‌دقدنصکره فرد آفریده‌یه افشا اولنمیوب درحال بالنفس حضور فائض‌النور ولی‌النعمه عزیمت ونزد عالیلرنده ابتدا سندن آخرینه‌دك قراءت اولندی . فی‌نفس الامر هنوز هزار تکلفات اختیاریله عباد وبلاد اوزرلرندن دفع اولنان شورش واختلال وآشوب وجدالك عیاذا بالله تعالی اعاده‌سنی موجب اولور ادنی وضع وحالتی وخلاف عهد وپیمان رفتار وحرکتی دولت قوی شوکت تجویز ایلمیه‌جکی وبوکونه منازعه وشقاقه سبب اولنلری زجر وتربیه‌ده دقیقه فوت اولنمیه‌جغی کونش کبی ظاهر کیفیاتدندر . قالدیکه قوبان صوینك بروکیجه‌سنده صوغوجق وابازه وچراکسه‌نك ساکن اولدقلری اراضی واماکن وبقاع وتاتار خلقندن خارج ایچلرنده ساکن اقوام عهدنامه‌لر منطوقنجه دولت علیه‌یه تابع وملك موروث جهانداریده داخل اولوب هر دولت کندی مملکت والکاسنده متصرف اولدیغی قلاعنی تحصین واستدوکی یرلره قلعه‌لر بنا وعساکرینی تنظیم واهالیسنی ضبط وربط ایلمك حق صریحی اولدیغی وحتی روسیه‌لو ایله عقد اولنان مصالحه شرائطنده بوماده صراحةً مذکور وروسیه‌لو هرسون قلعه‌سنی وآنك امثالی کندی حدودلرنده نیجه قلعه وپلنغه‌لر وقصبۀ سائره احداث ایلدکلری محقق وسلطنت سنیه دخی حصون اسلامیه‌دن صوغوجق قلعه‌سنی ترمیم واطرافنده استحکامنه دائر بعض معاقل ومواضعك تجدیدینی اراده وکچن سنه چراکسه وابازه قبائلنك زان اوغلو محمد کرای وحاجی حسن‌بك والحاج علی ومحمد افندی ایله درسعادته محضرلری ورود وخلاصۀ مآلنده قلعۀ مذکوره‌نك قصورینك وکسور تکمیلی ونفرات مواجبی وذخیره‌لرینی وکندولرینك نظام‌حاللرینی استدعا واول‌اثناده قوبانك اوته‌یقاسنده نوغایلو بینلرنده بعض شقاق واختلافات ظهور ایتدیکی مسموع اولدیغی اجلدن ارکان دولت ملاحظه ومطالعه ویوز الی بیکدن زیاده چراکسه وابازه قومی باشسز وبوغمز صوغوجق وحوالیسنده موجود ودولت علیه‌یه متبع اولملریله شاید نوغایك امورینه مداخله وبرغوغا احداث ایده‌لر مقدما تنبیه واجباتدندر دینیلوب نص عهدنامه‌نك عباره‌سنی درج ایله ایکی قطعه فرمان عالیشان تصدیر ومآللرنده عموما تارتار خلقی سربست اولدقلری وقریم وقوبان طرفلرنده روسیه عسکرینك استیلا ایلدکلری قلاع واراضی تاتاره ترك اولندقلری وچراکسه وابازه قبائلی تاتاردن خارج واسملری عهدنامه‌ده غیر مذکور وقوبانك بری یقه‌سنده اناطولی کچه‌سنده واقع اراضی‌یه

خلال محاربه ده روسیه عسکری استیلا ایلملک شویله طورسون ایاق دخی
باصمدقلری نمایان اولوب سزکه چرا کسه وابازه بکلری وسپاهیلری سز بوصورتده
سزلر دولت علیه یه تابع وساکن اولدیغکز یرلر ممالك محروسه مضافاتندن
اولدیغی جهتدن کندی عرض وادبکز ایله اقامت وایکی دولتك صلحنه مغایر
اطواردن وخان حضرتلرینه تابع طوائف تاتارك امورلرینه مداخله‌دن مجانبت
ایلیه‌سز تأکیداتنی تصریح وتسطیر واول بهارده صوغوجق محافظی میرمیران علی
پاشا اولطرفه وارنجه زان اوغلی محمد کرای بك صوغوجق قلعه سنی محافظه‌ایلمسی
توصیه وتلقین وقبائل مذکوره یی مغایر عهد وپیمان حرکتدن منع واوزرلرینه
نظارت وهر خصوصی قانون عقلی وسداده تطبیق ایله در عدالت مقره اعلام‌ایلملك
اوزره مومی الیه علی پاشایه بروجه تأبید انقره سنجاغی توجیه وخاص تعیینی ایله
صوغوجق محافظلغی عهده سنه احاله واوتوز بش کون مقدم باسفینه صوغوجغه
ابعاث اولنمغله شمدی یه دك ورودی ملحوظدر . بوتکلفلری اختیاردن مرام
جمله‌نك انسلاب آسایشنی مستلزم بر منافرت وقوع بولمامق مصلحتی‌ایدوکی مقرر
ایکن محمد کرای وسائرلرینك مخالف معاهده وضعه تصدیلرینه جواز کوسترلمك
نیجه اولور . خصوصا شهامتلو شاهینکرای خان حضرتلرینك فی‌الحقیقه دولت
علیهٔ ابدی‌الاستمرارك کوجنه‌جکی برطوری اولمیوب روز بروز عامه حقلرنده
خیرخواهلقلری مشاهده اولنمقده ایکن قرنداشلری ایله میانه‌لرنده تکون ایدن
شقاقه افندیلریمز برکونه جواز ویرمیوب ایکی طرفه دخی پند ونصح ایله‌ارالرینی
تصفیه‌یه سعی واقدام بیوره جقلری بدیهیدر . بوآنه‌دك طمان ماده سنه دائر خان
مشارالیه حضرتلرندن برکاغد وبرخبر وارد اولمدی اویله برتحریراتلری ورود
ایدر ایسه بهر حال قرنداشلرینه نصایحی متضمن کاغدلر یازیله‌جغندن بشقه کرك
محمد کرای وکرك سائرلری باعث فساد اوله‌جق حرکاتدن منع وتحذیر اولنورلر
دولتعلیه‌نك عهدینی وقایه‌دن غیری برفکری وبوخصوصلردن سرمو خبری
وآکاهی اولماغله همان مجبول اولدقلری غیرت وعاقبت اندیشی مقتضاسنجه قریم
طرفلرینه وصوغوجق جانبنه کوز وقولاق اولوب اقتضاسنجه حکیمانه جلب
حوادثه صرف همت بیورملری مطلوب ولی‌النعمیدر . چونکه بینمزده بوکونه
سرائرك مکاتبه سی قرار بولدی . بنده‌لری نقدر روحم کبی یازیلان اسراری
کتم واخفا ایدرم انجق جناب دولت مآبکزدن دخی رجای شناورانهم اولدرکه
تحریر بیوریلان حوادث واخبار غیری محله اشعار بیورلمیه وبرالدن چیقه زیرا
سرائر مذکوره یه آخر مطلع اولوب منتشر اولدیغی صورتده خاطر شریفلرینه

بزم طرفمزدن فاش اولمق احتمالی خطور ایتمکله اعتماد منسلب اولمق اقتضا ایدر اخفای اسرارده اولان فوائد نزد والالرنده تعریفدن مستغنی ایدوکی معلوم دولتلری بیورلدقده امر وفرمان دولتلو عنایتلو سعادتلو رأفتلو عطوفتلو افندم سلطانم حضرتلرینکدر .

(١٧)

* اواخر ماه ذی القعده ده صدر اعظم بولنان یکن محمد پاشا طرفندن *

* علی پاشایه یازیلان مکتوب سامی صورتیدر *

جناب عزت مآب مشیرانه لریله میانه مزده اخلاص ومحبتدن غیری برحالت اولمیوب خصوصا ذاتلری مثللو دولت علیهٔ ابد قیامك امور معتنابهاسنه یرار ونامدار وزرانك حمایت وصیانتلری سلطنت سنیه یه راجع ونافع مصالحدن اولدیغنه بناءً ذره قدر تکدریکزی موجب اولور حادثه ظهور ایلمامسنه وحضور فائض النور حضرت تاجداریده ترقیء قدر واعتباریکزی مستجلب اوله جق مقدمات خیریه نك تمهیدینه اقدام ودقت واجبهٔ ذمت دیانتمز اولدیغی خدایه عیاندر . زیرا وزرا ووکلا بنیاد سلطنتك دعایمی منزله سنده اولوب سزك کبی اصیل وخاندان زاده وعهده سنه احاله قلنان خدمتی بروفق مرام تسویه یه مقتدر وزیرك تدارکی زمان مدیده یه محتاج وعیاذا بالله تعالی فقدانکز صورتنده درکار اولان ضرر دولت ابد قیامه عائددر . بوتقدیرجه شرط انصاف وحقانیت اتفاق قلوب ایله ولی نعمتمز اولان دولت سنیه نك امور ملکیه سنده صادقانه بذل مجهود ایلمکدر . قالدیکه بودفعه کتخدامز عزتلو اغا بنده لرینه ابعاث بیوریلان قائمهٔ مشیرانه کز منظورمز اولدی .

* بیت *

دروازهٔ شهر میتوان بست * نتوان دهن مخالفان بست

مفادی اوزره ناسك ستر دهان قال وقیللری امر مستحیل اولدیغی مجزومکزدر لله الحمد والمنه ابتدای نشأتکزدن برو جانب جلیل المناقب تاجداریدن سزه هرکونه مصلحت احاله اولنمش ایسه مالا وبدنا تمشیتنده تقصیرکز اولمیوب کردش روزکار خلافنه دور ایله مقدما وزارتکز رفعیله بوقدر محن ومشاقه مظهریتکزه علت مستقله اولنلردن بریسی قالمیوب نتیجهٔ کارده (النجاة فی الصدق) مفهومی حقکزده رونما وجوهر صداقتکزه تطرق ایدن اعراض تصنیعات اهل اغراضدن اولدیغی

(حضور)

حضور فائض النور شاهانه ده نمایان اولدیغی اجلدن ینه رتبهٔ اولا کزه اصعاد بیورلدیغکزدن ماعدا طرفکزه اولان وثوق واعتماد ملوکانه اولکیدن برقاچ قات زیاده در واباعن جد نان ونعمت دولت علیه ایله پرورده اولمش سزك کبی اصیل وخاندان بروزیر حاشا ثم حاشا حقوق نعم تاجداری یی فراموش ایله آخره میل ایلمك احتمالی خاطره کلور نسنه‌لردن دکلدر . حقکزده کلمات نالایقه تفوه ایدنلرك کلام بی مساسلرینه حواله‌ٔ سمع واصغا شویله طورسون لطف باری ایله اومثللولر یانمزده فتح دهان بی ادبی یه جسارت دخی ایده‌مزلر والحالة هذه سرکار امور سلطنت سنیه ده بولنانلرك جمله‌سی سزك خیرخواه وصدیقلریکز اولدقلری جلی وخفی تحقیق کردهٔ محبانهم اولمش بوصورتده عمرو وزید کلامنه اعتبار خاطر دستورانه‌کزه تغیر وتکدر کتورمیوب قریم طرفلرینه دائما حوالهٔ چشم وکوش اهتمام ایدرك استجلاب اولنان آثار وحوادثی پیاپی طرفمزه تحریر وسزدن مأمول خداوندکاری اولان فطانت ودرایت وغیرت وصداقت مقتضاسنجه هرحالده رسوم تیقظ وبصیرته مراعاته همت بیورمکز مأمولیله قائمهٔ اخلاص مفاد تحریر وفرستادهٔ نادیٔ عزت‌سمیرلری قلنمشدر ان شاءالله تعالی لدی الوصول محاطعلم دقیقه دانلری بیورلدقده بروجه محرر قریم ماده‌سی برصورت نظام اکتساب ایدنجیه قدر اول حوالیلرك احوالنه حوالهٔ انظار نظارت وبر اوجدن النان حوادثی لاینقطع صوب خالصانه‌مزه اشعار وتیقظ وبصیرت مراسمنی اجرایه همت بیورملری مامولدر .

* سالف الذکر مکتوب سامی موجبنجه کتخدای صدر عالی خلیل *
* حمیدافندی طرفندن مشارالیه علی پاشایه یازلمش اولان مکتوبك *
* درکناریدر *

علم الله بیله‌رك خدمت دولت وصداقتده قصور ایتمك احتمالمز اولمیوب دولتلو ولی النعم افندیمزك طرف عالیلرینه توجه تامه‌سی آنا فآناً مشهودم اولدیغی وقریم ماده‌سنه دائر اول وآخر بالجمله افاده‌لری مسلم وبوحالده اصابت رأی داوری جزمکرده اولدیغی واشبو قضیه‌ده دولت علیه‌نك اراده ومدخلی اولمیوب ایکی طرفدن بریسی ملتزمی اولمدیغی ومرام دولت علیه شروط عهودی محافظه‌دن عبارت اولمغله جناب حقدن صورت خیریه‌سی مأمولدر حالبوکه افندم حضرتلری کافهٔ اموره مشاهده وتجربتله واقف اولملریله دولتلو افندیمزك مأمول ومطلوب

دولتلری بیورلدیغی اوزره اولطرفلره دائر احوالك ومقتضای وقتدن اولان
حركاتك دولت علیه‌یه نافع اوله‌جق وجه اوزره بیان حقایقنی افندمدن مأمول
بیوردقلرینه وارباب بغض كلامی نزد دولتلرنده بردرلو مسموع وملتفت اولمق
احتمالی اولمدیغنه اعتماد بیوروب عزتلو ابراهیم افندی بنده‌لری اوته‌دنبرو قرنداشمز
منابه‌سنده ومحبتمز قدیم اولمغله كندیسیله مذاكره‌مز اوزره سعادتلو قپودان
پاشا حضرتلرینه معجله دینكزی ادایه همت بیورملری وجوهله مناسب كوریلور
ان شاءالله تعالی رفته رفته انلر دخی صوب دولتكزه كما فی الاول منجذب اولورلر
هرحالده خدایه امانت ومظهر توفیق اولملری مستدعادر .

* خلیل حمید پاشانك ابتدای صدارتنده طرفندن یازیلان مكتوب *

* سامی‌یه كندو قلمیله یازمش اولدیغی هامشدر *

بوندن اقدم دولت علیه طرفندن بعض تدبیرده عدم تدقیق وقوع بولمش ایسه‌ده
یعنی محمد كزایك بكلكی وقالیون ارسالی مثللو لاعن قصد كیفیتلرك ظهوری اولمش
ایسه‌ده علم الله دولت علیه‌نك شاهینكرای خانك قرنداشلرینك وغیرینك قریمه
دائر وقوعبولان ایشلرینه قطعا رضا اولمدیغی یقیناً معلوم وشمدی برمقتضای تقدیر
بوخدمات جلیله‌یه مأموریتمزه بناءً بقدر الاقتدار امور دولت عهده‌مزده اولمغله
مادامكه فیما بعد روسیه‌لو عهدینه راضی اوله دولت علیه طرفندن عهده مناقض
بر حالت ظهور ایتماسی مجزومم اولدیغی واكر آنلر هدم بنیان مصافات ایدرلر
ایسه اول وقت مخاصمه‌یی لازم كورمك مرام صحیح ایدوكی معلوم مشیریلری
بیورلدقده اولبابده روسیه‌لونك مرام ومقصودلرینی تصحیح وایشك مقتضاسنی
بالاتصال تحریر وتوضیحه همت ودقتلری مأمولمزدر .

(١٨)

* روسیه ایلچیسنك ویردیكی تقریر ترجمه‌سی *

برنجی ماده مأكولات ومهمات سفائن وحاصلات سائره‌نك دولت علیه
ممالكندن نقل وامرار اولنملرینه بعد ازین موانع ایراد اولنمیه وتجارت سفائنك
سربستیت اوزره سیر ایتملرینه دائر ایكی دولت ایمپراطوریه دن واكثر اوروپا مللندن
اعتراف وتصدیق اولنان بیطرفلغك نظامی اصولنه موافق نظامات تنظیم اولنه .
واشبو ماده روسیه دولت ایمپراطوریه‌سنك موافقت ایتمش اولدیغی رعایات خاطره

(٢٠)

* خليل حميد پاشانك صدارتنه دائر صادر اولان خط همايون *

سنكه وزير اعظم ووكيل مطلقمسن سنى سلام سلامت انجام شاهانه مله تلطيف وتشريف ايلديكمدنصكره معلومك اوله‌كه سلفك يكن محمد پاشانك حال واطوارى مأموله موافق ظهور ايتمديكندن وسنك ايكى دفعه كتخدالغكده ورياست وسائر بولنديغك خدماتده مساعىء جميله‌ك نمايان اولديغندن مهر همايونمى يداستقلالكه تسليم ايلدم . كوره‌يم سنى كمال استقلال ايله امور دين ودولت عليه‌مى رؤيت واوجاقلرم اغواتى ورجال دولتمدن هركسى استحقاقنه كوره استخدامه رعايت وايراد ومصارف نظاميله بيت‌المال مسلمينك قوتى اسبابنه زياده‌سيله دقت وسرحدات اسلاميه‌نك نفرات ومهماتلرى تكميلنه ولوازمات سائره‌نك تنظيم وتتميمنه ومظالم وتعدياتك دفع ورفعى حالاتنه كمال سعى وغيرت ايدوب دارينده عزيز ومحترم اوله سن ومطالب شاهانه‌م اجراسنده وكافهٔ امور دولت عليه‌مده مستقل اولديغكى بيله‌سن جناب موفق الامور مأموريتكى باعث يمن موفور ايدوب هرحالده توفيقات عليه‌سيله شمدى‌يه‌دك كسب ايلديككك ممدوحيتك اضعاف مضاعفنه مظهر ودين ودولتمه يرار آثار حسنه‌يه مصدر ايليه آمين .

مشار اليه خليل حميد پاشانك صدارتنه دائر اوچيوزدن متجاوز تاريخ سويلنمش اولوب ايچلرنده مواليدن توفيق افنديك تاريخى مستثنا ولطيف اولمغله بومحله قيد اولندى .

* مصرع *

(وزيرشه حميد اولدى حميد پاشاى آصف جاه)

(٢١)

* يوز طقسان يدى سنه‌سى ربيع الاولى اوائلنده خليل حميد *

* پاشانك جانيكلى حاجى على پاشايه تحرير وارسال ايتمش *

* اولديغى تحريرات صورتيدر *

مخلصلرينك اناطولى ايالتنى عهده‌لرينه احاله تصميم ايلممز جنابلرينك ترفيه حال ونظام دائره‌لرينه وسيله اولمق ومعاذ الله تعالى برخركت ضروريه ظهور ايلديكى تقديرجه جمع عسكر وتداركات سائره‌يه مدار بولنمق اراده‌سنه مبنى ايدى .

زیرا بوقدر وزرا بیننده لدی الحاجه فضل حق ایله دولت علیه‌نك دشمنلرینه مقابله
ایده‌جك وآرای صائبه‌سیله سفر وحضرده شان وناموس سلطنت سنیه‌یی تکمیل
ایلیه‌جك شونده برقاچ ذاتسز وجمله‌دن اعلا عد ایلدیکم جنابکز وبرده حالا
اناطولی والیسی عبدی پاشا حضرتلریدر . مشار الیه حضرتلرینك دخی اکرچه
جوهر ذاتلری محتاج بیان دکل اما برمحله مأموریت وعزیمتلرنده ضبط وربط
دائره‌یه دقتلری اولمدیغی وحتی بولندقلری مناصبی درونده فقرا وضعفانك
صیانتلرینه چندان اقداملری اولماسی حسبیله سلفمز وقتنده بوحرکتلرك شیوعی
بینلرنده اولان مغایرت سابقه‌لرینه علاوه ایله دائرهٔ حضوردن مهجور اولملرینه
بر رمق قالمشیدی لکن هرنه حال ایسه سوز دکلز مقوله‌سی اولیوب دفع اولندی .
وشمدیلك دائره‌سی ضبطنه دقتی متیقنمز اولمغله داننده‌ٔ سرائر حضرتلرینه
آشکار درکه بن سزك ومشار الیهك قدریکزی بیلوب ذاتکزی کندی نفسم کبی
حمایه‌یی اوزریمه فرض عد ایدنلردنم وحق سبحانه وتعالی حضرتلرینك عون
وعنایت ازلیه‌سیله ادارهٔ عساکر واجرای تدابیر ملکیه‌ده خاصةً سزی کندیمه
ترجیح ایدرم وبونده ریا وسمعه‌م اولمیوب سوزم حق اولدیغنه رب‌العالمینی اشهاد
ایلمشمدر . قالدیکه ضروری سفر وقوع بولدیغی تقدیرجه سزك روم ایلی طرفنه
مأموریتکز لازم کلسه بهرحال بالنفس کوتاهیه‌یه کلمکز اقتضا ایدردی . لکن سفر
ظهوری لازم کلسه سزك مأموریتکز قریم طرفنه اولمق خلاصهٔ ملحوظاتدن
اولدیغنه بناءً بوصورتده سزك کوتاهیه طرفنه بنفسه کلمکز اقتضا ایتمیوب اناطولینك
اوزریکزده اولمسی بروجه محرر قریم جانبلرینه ومدافعهٔ اعدایه ترتیب اولنه‌جق
عساکری استجلابه ذریعهٔ قویه اوله‌جغی بدیداردر . وسزك کبی ذاتی قارمق
دولت ابد مدته صداقت وخلافنی تجویز عین اهانت ایدوکی آشکاردر . ومقدما
طرفکزه اولان خسارت معلومکز اولدیغی اوزره ایکی نفسانی شخصك سلحدار
محمد پاشا مرحومی اغفال واغضابلرندن نشئت ایلدیکی جمله‌دن اعلا معلومم اولمغله
مادامکه شو خدمتده قائم وجانم تنده دائم اوله اوزریکزدن سایهٔ مرغ مرور
ایتدیکنه رضا داده اولمیوب سرمایهٔ حیاتم کبی محافظه‌کزه دقت واجبهٔ عهدهٔ
دیانتمدر . شمدیلك دولتعلیه‌نك محاربه نیتی اولمدیغی هرنقدر مجزوم ونمایان ایسه‌ده
اعدا نقض عهدی ارتکاب ایله ابواب محاربه مفتوح اولور ایسه لامحاله ینه اناطولی
ایالتی دوش اهلیتکزه تفویض اولنمق واجباتدن اولور اشته بونلری بویله‌جه
بیلوب عواقب کاره انتظار ایله شمدیکی حالده صوغوجق وسائر سواحل وحدود
دولتعلیه‌نك اقتضا ایدن امور محافظه‌لرینه نظارت وروسیه‌لو وقریمه دائر احوال

نظراً اهم موادّدن اولمغله دكمه حال ايله فراغت اولنه‌مز . واشبو ماده‌نی على ایّ حال اونسز اولمز قبیلندن برشرط ایده‌جكدر .

ایكنجی ماده دولت علیه من بعد خفیةً وعلانیةً امور تاتاره مداخله ایتمیه وخانی غیر كونه كورمیوب انجق ملك مستقل وسربست كوروب بر درلو محكومی اولمدیغنی وبر كونه كندویه ویره‌جك حسابی اولمدیغنی بیلوب بنابرین علیهنه بر درلو شكایاتی وبا خصوص الحالة هذه مانحن فیه اولنلری كلیاً كذبه مبنی اولوب قرب وجوارینه دخی من كل الوجوه راجع اولمدقلرندن قبول ایتمیه .

اوچنجی ماده افلاق وبغدان مملكتلری حقنده بیك یدی یوز یتمش درت سنه‌سی مصالحه‌سی مقتضاسی اوزره معامله اولنوب بوبابده هر درلو مبهماتی برطرف ایتمك ایچون بعد ازین ویره‌جكلری جزیه‌یه وخلاف قاعده جبراً احداث اولنان احمالك رفعنه دائر مذاكره اولنه .

* نمچه ایلچیسنك تقریرینك ترجمه‌سی *

قریم جانبنده روسیه سرحدلرینك ضرر ویره بیلور اختلالات متوالیه‌نك وقوعنه بادی ومصارف كثیره‌یی استلزام ایدن حركات عسكریه حسبیله بلا فاصله انسلاب اسایشه مؤدی اولوب طوغریدن طوغری‌یه عهود وشروطنه مغایر ودوستلغه منافی اولان دولت علیه‌نك وضع وحركتنه دائر روسیه دولت ایمپراطوریه‌سنك على الاطلاق شكایتنی وجه مشروح اوزره بعد البیان عرض مرامه بو وجهله مبادرت اولنور كه بالجمله روسیه‌لولرك پادشاهی اولان ایمپراطوریچه‌سی ملاحظات منصفانه ونیات مصلحانه‌سی دلالتیله دولت علیه ایله اولان امورینك قطعی وجه اوزره تنظیمی خصوصنده كندوسنجه باقی قلان ومصلحتك درجهٔ انتهاسی اولان وسیله‌یی فعله چیقارمغه قرار ویروب وبو خصوصده دوست احبی ومتفق ووفاداری اولوب سرحداتك قرب وجوارتنه وایكی دولت ایمپراطوریه‌نك بیننده مستحكم وپایدار اولان اتحاد كامله‌یه نظراً ایشارك بو حاله كلمسنه بیطرفلق نظریله باقه‌میه‌جغی مجزوم اولان روما ایمپراطوریله اتفاق ایدوب اشبو تقریری امضا ایدن مخاصلرینك وپادشاه مشار الیها ایلچیسنك بالاتفاق وساطتلریله پادشاه مشار الیهانك بالاده مذكور شكایاتی اوزرینه رعایت خاطر وتنزلنك نهایت درجه‌سنی حاوی اولان اراده‌سی وجه مؤثر ایله دولت علیه‌یه عرض اولنور شویله‌كه :

اولا مأكولات ومهمات سفائن وحاصلات سائره‌نك دولت علیه ممالكندن

نقل ومرورلرینه بعدازین موانع کوسترلمیه وتجارت سفائننك سربستیت اوزره سیرلرینه دائر دولت علیه‌نك معلومی اولدیغی اوزره ایکی دولت ایمپراطوریه‌طرفلرندن واکثر اوروپا ملتلری جانبلرندن اعتراف وتصدیق اولنان بیطرفلق اصولنه موافق نظامات تنظیم اولنه . اشبو ماده مقاولهٔ تجارت ایچون ترتیب اولنوب وقتنده طرف مخلصیدن دولت عثمانیه وکلاسنه عرض اولنه‌جق صورتدن مستبان اوله‌جغی وجهله روسیه دولت ایمپراطوریه سنك موافقتنه میل ایده‌جکی رعایات خاطره نظراً اهم مواددن اولمغله دولت ایمپراطوریهٔ مشارالیهانك فارغ اولمیه‌جغی برماده اولوب اشبوماده علی ای حال اونسز اولمز قبیلندن برشرط اوله‌جقدر .

ثانیاً دولت علیه من بعد خفیةً وعلانیةً امور تاتاره مداخله ایلمیه وخانی غیر کونه کورمیوب الا برملك مستقل وسربست نظریله باقوب بردرلو محکومی اولمدیغنی وبرکونه کندویه ویره‌جك حسابی اولمدیغنی بیلوب بنابرین علیهنه بردرلو شکایاتی وباخصوص الحالة هذه وقوعه‌کلنلری قبول ایلمیه .

ثالثاً افلاق وبغدان مملکتلری حقنده بیك یدییوز یتمش درت سنه‌سی مصالحه‌سی مقتضاسی اوزره هر درلو مبهماتی برطرف ایتمك ایچون بعدازین ویره‌جکلری جزیه‌یه وخلاف قاعده وجبراً احداث اولنان احمالك رفعنه دائر مذاکره اولنه دولت ایمپراطوریهٔ روسیه‌دن دولت عثمانیه‌یه عرض اولنان اشبو ایراداتك قبولی عدم قبولنك مستتبع اوله‌بیله‌جکی وقوعات غیر مطبوعه‌نك اندفاعنه وسیلهٔ مستقله در . وبوبابده وکلای دولت علیه‌دن بر جواب قطعی ترقب وانتظار اولنور .

(١٩)

* طرف دولت علیه‌دن روسیه ونمچه ایلچیلرینه ویریلان تقریر صورتی *

ایلچی بکلر دوستلریمزك دولتلری جانبلرندن مأموراً تقدیم ایلدکلری ایکی قطعه تقریرلری دولت علیه‌نك منظوری اولمشدر . دوستلق واصلاحه‌سعی واهتماملرندن دولت علیه‌نك ممنون اولدیغنده اشتباه اولنمیه قالدیکه روسیه دولتنك اشتکا ایلدیکی ماده‌لری ایکی جانبدن النوب ویریلان عهدنامه شرائطنه توفیق وتطبیق ایدرك حل وتنظیم خصوصلرنده دولت سنیه‌نك بر درلو تردد ومخالفتی اولمدیغی وصفوت کامله ایله وقایهٔ شروط سلم ومصافات امرنده دقیقه فوت ایتمدیکی وایتمیه‌جکی ایلچی بکلر دوستلریمزك معلوملری اولمق ایچون طرف سلطنت سنیه‌دن اشبو تقریر دوستانه ویرلمشدر .

اخذ اولنه‌جق محلولاتدن تقاص اولنه‌رق قصوری دخی صدر اعظم وکتخدا و دفتردار
ورئیس الکتاب وچاوشباشی اولنلره معین اولان جمعا یوز اوتوز درت بیك غروش
موقوف اقچه‌لرندن افراز وعلاوه ایله اتمام اولندقدن صکره فضله‌سی نفرات
مرقومه‌نك بعد التحریر اقتضاسنه کوره ترتیب اولنه‌جق اتمك وات بهالری
مصارفنه محسوب اولمق اوزره خزینهٔ عامره‌ده موقوفا حفظ اولنوب برغروشی
آخر محله صرف اولنمیه وبو وجهله واقع اوله‌جق مصرفلرینك فضله‌سی دخی
بوندن بویله سرعتجی نفراتی ایجابی قدر ارتیرلمق ویاخود بومثللو ظهورات مهمه‌یه
صرف اولنمق اوزره کماکان خزینهٔ عامره‌ده توقیف اولنه بو دفعه ناظر نصب
اولنه‌جق ذاته دخی درت تقسیط ایله المق شرطیله موقوف اقچه‌سندن سنوی
اوچ بیك غروش معاش تخصیص اولنه .

(٢٣)

* البسه نظامنه دائر فرمان عالی صورتی *

برمدتدنبرو اتباع وخدمه واهل سوق وارباب حرف مقوله‌لرینك البسه
خصوصنده ایلدکلری تکلفات وسفاهاتك منع ودفعی امرنده وقوع بولان تساهل
واغماضه بناءً یوماً فیوما بوکونه اسرافاتلری متزاید اوله‌رق رجال دولت علیه‌یه
مخصوص اولان کرانبها انواع کورك وچیچکلی قفتان وعنتاری وشال وسائر
البسهٔ هندیه تلبسیله تکلفاتلری نهایته رسیده اولوب بوسببدن قزاندقلری مبالغ
اسباب تجملاته وفا ایتمیوب ضروری جرمنافع ضمننده خلاف رضا حرکات
نابرجایه اجتسار وخدمه کروهی منتسب اولدقلری ذواتی تعجیز وتصدیعه ابتدار
واصناف زمره‌سی دخی مکاسب ومنافعلرینی بومقوله تجملاته صرف ایله اکثری
دیونه کرفتار اولوب عامهٔ ناسه ضرری آشکار اولدیغندن بشقه بو وجهله
دارالسلطنة العلیه‌دن اقلیم هندستانه واطراف وانحایه بهرسنه قتی وافر مال کیدوب
وبو جهتدن دولت علیه‌یه دخی ضرری بدیهی اولدیغنه بناءً بو مقوله مضرات
عامه‌یی موجب اولور اسبابك کلیاً منع ودفعنه ارادهٔ قطعیهٔ جهانداری تعلق ایدوب
فیمابعد بول یکلی ارکان کورکی کین اربابدن اولمیان کرك وزرا وصدور وعلما
ورجال دائره‌لرنده اولان چوقدار واندرون اغالری وکرك خدمهٔ سائره واصناف
مقوله‌لرندن فرد آفریده سمور وقاقم ووشق ونیمتنی سمور نافه‌سی وچیچکلی
هند متاعندن عنتاری کیمیوب ورخابی وچیچکلو وبیاغی قتنی نوعدن اولور
ایسه اولسون مطلق هند شالی قوشانمیوب فقط استانبولده وممالك محروسه‌ده

چيقان استانبول وانكورى شاليسى و بروسه قوطنيسى وشام الجه‌سى كيوب وقوشاقلرى دخى بصمه وحما قوشاغى وپوشيدن اولمق بونلردن ماعدا نسوان طائفه‌سنك ميل ورغبت ايلدكلرى غلطه ايشى تعبيراولنورتل وصرمه وقلابدابدن ايشلمه وسوزنى شيلر بيع وشرا واستعمال اولنمامق واشبو تاريخدن سكز كون مرورنده زمرات مرقومه‌دن هركيمك اوزنده بوشيلردن برى بولنورايسه بلا تأخير تأديب اولنمق وغلطه ايشى تل وصرمه وقلابداندن سوزنى ايشلمه شيلردن دخى اليوم موجود اولنلر سريعا صرف ودفع اولنوب وبر آيدنصكره هركيمك خانه ودكاننده بومقوله سوزنى ايشلمه‌دن برشى بولنورايسه وهركيم نسج واعمال ايلمش ايسه وقنغى درزى بچمش ايسه بلا امان اخذ ودكانى اوكنده صلب ايله تنكيل اولنمق بابنده مبارك خط همايون مهابت مقرون شرفريز صدور اولمغله ايمدى بو خصوص امور اجرايه قياس اولنميوب على اىّ حال انفاذ واجراسنه ودوام وبقاسى قطعاً مطلوب همايون حضرت خلافتپناهى ايدوكى معلومكزاولدقده بوكيفيتى اوجاقلريكزك كتخدا وسائر ضابطان ونفراتلرينه و بلوكات اربعه اغوات وكتخدا ونفراتنه اعلام واشاعه‌سنه ومغاير خط همايون حركتدن بغايت حذر ايلملرينى تأكيده مبادرت وسز دخى بوامراهمه نظارت ورعايت وخلافندن تحاشى ومجانبت ايليه سز .

(٢٤)

* قريمك استيلاسنده قترينه طرفندن نشر اولنان بياننامه صورتى *

مؤخراً دولت عليه ايله واقع اولان سفريمز اثناسنده مظهر اولديغمز غلبهٔ جسيمه‌يه نظراً قيليجمز ايله ضبط ايلديكمز قريم جزيره‌سنى ممالك سائره‌مزه الحاق ايتمكه بلا شك استحقاقمز وارايكن آسايش عامه‌نك محافظه‌سنه ودولت عليه ايله بينمزده اولان حسن وفاق ومحبتك مستحكم وبركمال قالمسنه دركار اولان اشتياقمزه مبنى كرك قريمى وكرك قبضهٔ تصرفمزه كيرن نيجه نيجه مملكتلرى فدا ايتمكده تجويز تردد ايتمش دكلز وحرباً دائرهٔ اطاعته ادخال ايتديكمز قوم تاتارك استقلال وسربستيتنى مقدما شرط ايتمكدن غرض انجق دولت عليهٔ عثمانيه ايله روسيه دولتى بيننده فيما بعد سبب منافسه وبرودت اوله‌جق برحالت قالمامق ملاحظه‌سى اولوب بومقصدك حصولى ضمننده هرنقدر طرفمزدن نيجه موادجسيمه ترك وفدا قلنمش ايسه ده سعيمز عبث ايدوكى آز وقت ظرفنده معلوم ومشهودمز اولمغله بادیء تأسف اولمشدر . تاتار قومنك طبيعى دركار اولان ثباتسزلقلرندن ناشى

وآثارك بدقايقها استعلام واعلامنه غيرت ايدرك هرحالده متقيظ بولنمكز لازمدر . يازديغكز تدبيرك جملهسی يوانده واصابت محض اولمغله بوبابده دخی ايفا بيورديغكز خير خواهلق محبكزی برقاچ قات زياده طرف سعادتكزه منجذب ايلمشدر . حق تعالی سزك كبی غيرتكشان دين ودولتی آكسك ايلميه آمين . بونيازمند دركاه خدانك جر منفعت وبركيمسهيه سوء غرض ونفسانيت فكرم اولميوب ذاتكز مثالی صداقت شعاران سلطنت سنيه ايله حكم اتحادده ولی نعمتمز خاندانه وعبادالله‌ه خدمتدن غيری مقصودم يوقدر . جناب مسهل الصعابدن نيازايدرمكه نيت خيريه‌مزی مثمر ايليوب سزه وبزه توفيق ربانيه‌سنی ياور ايليه . وزرادن برينك فاش محافظه‌سنه تعيين اولنمسنی مقدما صوب سعادتكزدن اشعار اولنمشيدی . سفلمزيكن محمد پاشا حضرتلرينك صدارتنده سابقاً ارضروم واليسی صدر اسبق سلحدار محمد پاشا حضرتلرينك وزارتی رفع واموالی ميری‌يه ضبط اولنمق اوزره فرمان اولنمشيكن حامل مهر اولمش بويله بروزيرك مصادره‌سی ومرفوع الوزاره برمحلده محزون طورمسی رواكورلميوب خدمت وكالت كبری عهده‌مزه امانت قلنديغی كون مشار اليهك وزارتی ابقا وكافهٔ اموالی كندويه رد وفاش محافظه‌سنه مأمور قلنوب كذلك صدر اسبق عزت محمد پاشا پدرمز حضرتلرينك دخی ابقای وزارتلريله بلغراد محافظلغی توجيه اولنمشدر . مقدم ومؤخر بالدفعات يازلديغی وجه اوزره دائما قريم طرفلرينه واطراف واكنافه احالهٔ انظار بصيرت وروسيه‌لونك حركات وسكناتندن استدلال قلنان حالاتی واستجلاب اولنان حوادثاتی ومقتضای وقت وحاله كوره لايحهٔ خاطر وزيرانه‌لری اولان تدابيری مخفيجه طرف خالصانه‌مزه افاده بيورملری سياقده قائمهٔ مودت تحرير قلنمشدر .

(٢٢)

* سرعتجی نفراتنك شروط نظامی *

شرط اول مقدما يكرميشر اقچه ايله تحرير اولنان ايكيوز اللی نفر عتيق سرعتجی بهادرلری مهارت كسب ايدوب استاد اولملريله مجددا اون بشر اقچه ايله تحرير اولنان بيك يدی يوز اللی نفره تعليم فن سرعت ايليه .

شرط ثانی مجدداً اون بشر اقچه ايله تحرير اولنان نفرات مرقومه كوجلی وقوتلی ازاده ومجرد يكتلردن اولوب دائما قشله‌لرنده اقامت واهليت اكتسابيچون هفته‌ده اوچر كون تعليم محلنه مداومت ايله اوچ سنه بخدمت ايلدكدنصكره بونلرك

یومیه‌لری دخی بشر اقچه ترقی ایله یکرمیشر اقچه‌یه ابلاغ اولنوب توجیهلری کوننده مواجبلری ویریله ٠

شرط ثالث   ایچلرندن آستانه‌ده علیل واختیار ومجروح اولنلرك امکدارلغنه وعلت وجراحتنه کوره طوپخانهٔ عامره اوجاغی محلولاتندن اوتوز اقچه وبوحالت اکر سفرده واقع اولورسه قرق والتی اقچه ایله وصدر اعظملر اراده ایلدکلری صورتده دها زیاده ایله کذلك اوجاقلری محلولندن ویاخود تقاعدلك ویریلوب اولوجهله عمل‌مانده اولنلرك معاً اغا وناظرلری عرضیله اسامیلری برآخر مستعد توانا یکیده ویریله ٠

شرط رابع   فوت وتارك خدمت اولنلرك اسامیلری دخی معاً مومی‌الیهما عرضیله طوپجی ملازمی اولان اسامیسز مجرد یکتلره ویریلوب وسندلرینك اسمنه تصحیح واعطاسنده بردرلو تعلل اولنمیوب بهر اسامه‌یه بزغروشدن زیاده خرج قلم النمیه ٠

شرط خامس   نفرات مذکوره‌نك مجرد اولملری مشروط اولمغین متقاعد اولمدقچه اولنمکه اذن ویرلیوب ارسال لحیه ایلمکه طالب اولنلره ممانعت اولنمیه ٠

شرط سادس   نفرات مذکوره بشقه اوجاق فرض اولنمیوب سفر وحضرده طوپجی اوجاغنك داخلنده وضبط واعماللری اغا وضابطان اوجاغك تحت اداره‌لرنده اولمغله سرعسکر معیتنه مأمور اولوب وبویله مأموریتلرده طقوز نفره براستاد تعیین اولنوب استادلرینه ایکیشر اقچه ترقی ویرلمك جائز اوله ٠

شرط سابع   هربرطوپك التی نفر ایله اداره‌سی هرنقدر ممکن ومیسر ایسه دخی حین محاربه‌ده مجروح وشهید اولمق دخی احتماله قریب اولمغین دردر نفر زیاده ایله هربرطوپه اون نفر تعیین وتخصیص قلنه ٠

شرط ثامن   نفرات مرقومه‌یه سفر وحضرده اسامیسنی ترك ایتمکه رخصت ویرلمیوب مرادایدن اولور ایسه تأدیب اولنه واولبابده رجا وشفاعته اعتبار اولنمیه ٠

شرط تاسع   نفرات مرقومه‌نك تعلیم ونظامیلرینه نظارت ایتمك اوزره دائما دولت علیه خدمه‌سندن بری ناظر بولنه‌جغی جهتله مواجبلرینی شخصلری معلوم اوله‌رق ناظرلری حاضر اولدیغی حالده اغالری سرکیسندن بالنفس اصحاب اسامه الوب پوصله ایله ویرلمیه ٠

شرط عاشر   نفرات مرقومه برسنه‌لك درت قسط مواجبلری یتمش یدی بیك درتیوز اوتوز یدی بچق غروشه بالغ اولوب مبلغ مذکور میری‌یی صیانهً بودفعه درکاه عالی یکیچریلری وجبه‌جی وطوپجی وعربه‌جی وسپاه وسلحدار اوجاقلرندن

طرفمزدن واخلافمز طرفلرندن ممالك مذكوره اهاليسنه وعد اولنوركه حقلرنده بزم رعایای قدیمه‌مز مثللو معامله اولنه‌جغی وبزم حمایه‌مزده اولملریله نفسلری ومالاری ومعبدلری ودینلری صیانت قانه‌جغی ورسوم دینیه‌لری وعلناً اجرای آیین ایلملری خصوصنده اصلا تضییق اولنمیه‌رق امور دینیه ومذهبیه‌ده تماميله سربست وهربری بزم رعایای قدیمه‌مزك نائل اولدقلری فوائد وامتیازاتده مشترك اوله‌جقلری امر مقرردر . لکن بز دخی اشبو رعایای جدیده‌مزدن مأمول ایدرزکه چونکه بز انلری زیر حمایه‌مزه الەرق حالت اضطراب شقاق واختلالدن خلاص ایدوب حال امنیت واستراحته ایصال ایلدك انلر دخی بوخیرلو تبدل جهتیله حقلرنده ظهوره کلان عنایتلریمزك قدرینی بیلوب بزم بختیار وصداقتکار اولان رعایای قدیمه‌مزك اثرینه اقتفا ایده‌لر .

(٢٥)

* قترینه‌نك سالف‌الذکر بیاننامه‌سنه ردیه اولمق اوزره انکلتره *
* تجارندن برینك برقطعه مکتوبی *

روسیه ایمپراطوریچه‌سی انکلتره دولتنك اعانه‌سی اولمدقجه بحراً اجراسنی تصور ایلدیکی خطوب جسیمه‌نك عهده‌سندن کله‌میه‌جکنی وحقنده انکلتره دولتنك انفعالی نه درجه‌لرده مضر وخطرناك اولدیغنی رعنا بیلدیکندن بودفعه قریمه دائر نشر ایتدیکی بیاننامه‌نك برصورتنی دولتمزه ارسالده مسارعت ایتمش اولمسیله صورتی منظورمز اولوب جمله‌مزه حیرت ویرمشدر . شمدی‌یه‌دك سزك دخی منظورکز اولمشدر اعتقادنده بولندیغمدن طرفکزه صورتی کوندرلمدی . مذکور بیاننامه‌یی قرائت ومطالعه ایتدکجه آدمی حیرت استیعاب ایدر .

میلاد عیسانك بیك اوچیوز تاریخنه کلنجه قره دکزك جمله لیمانلری جنویز جمهوریتنك النده وتیمور خاندن صکره قریم اقلیمی تاتار خانلرینك زیر حکمنده ایدی . بعده اوچیوز سنه‌یه قریب دولت علیه‌یه تابع اولوب اجزای ممالك عثمانیه‌دن معدود اولدیغی حالده طوائف تاتار قینارجه مصالحه‌سنده سربستلکه نائل اولیوب بلکه وجود دولتدن منفصل واصلا علاقه‌سی یوق برجزیره شکلنه کیردی روسیه‌لو میلاد عیسانك بیك یدی یوز اوتوز بش سنه‌سنده هنوز قریمی طانیمغه باشلایوب یتمش برنده کرش ویکی قلعه‌یی ضبط ایله جزیرۀ مرقومه‌یه برایاق باصدی وسکسان اوچ سنه‌سنده طوائف تاتاری خان انتخابندن محروم

ایدوب قریمی کندی مملکتنه الحاق ایتدی . روسیه ایمپراطوریچه‌سی بومثللو حرکات متغلبانه‌سنه باری اولدقچه مدار اعتذار اوله‌بیله‌جك بعض وسائله تشبث ایتمیوب ادعا ایتمش اولدیغی اصلی یوق برسربسیت ظاهره‌نك محاسنی قریمی ضبط ایچون صرف ایتمش اولدیغی اقچه‌یه بنا ایلدی . طوائف تاتار روسیه حدودینه هجوم ایتدیلرمیدی‌که روسیه عساکری حرکته مجبور اولوب بوقدر اقچه صرفنه محتاج اولدی . دولت علیه‌نك قریمده حکومتی ایکی دولت بیننده موجب شقاق ایدیسه‌ده سربستیت تاتار دها زیاده منازعاتی منتج اولدیغی بالتجربه معلومز اولدی دیو بیاننامه‌ده مسطوردر بوصورتده روسیه دولتی ممالك اجنبیه‌نك امور داخلیه‌سنه مداخله ایلر وواقع اولان اختلالی فرصت اتخاذ ایدوب مملکتك ضبطنه سعی ایدر دیمك اولوب بونك اوزرینه روسیه‌لونك صدمه‌سندن قنغی دولت وقنغی مملکت امین اوله‌بیلور قواعد دوله رعایت اولنمقسزین بوندن اقدم مجرد سفك دمادن احترازه بناءً قریمده اولان حقوق صریحه‌سندن کف ید ایتمش اولان دولتك علیهنده اولمق حقوق ملله مطابقمیدر بودفعه امریقا اهالیسی سربست اولوب ابتدالرنده واقع اولان اختلالی فرانسه‌لو بهانه ایدرك ضبط مملکت قیدینه دوشرسه انکلتره واسپانیایه الویررمی ایمدی ای روسیه‌لولر شعار خدعه وریایی ترك ایلیوبده قره دکزده وآق دکزده کسب نفوذ وحکومت ایتمك حرصیله بوحرکتی ایتدك دیبکز وسزك افعالکز عامه‌نك انسلاب امنیتنه سبب اولدیغی ملاحظه ایله عواقب محتمله‌دن خوف واحتراز ایدیکز فرانسه قرالی امریقالولرك حسبی اوله‌رق سربستلکلرینی فعله چیقاردی انك طور پسندیده‌سنه اقتدا لازم دکلمی التون حرصی واقچه دعواسی مسلك کرما دکلدر سز طمانده برضابطك واقع اولان حرکتندن شکایت ایدیورسکز شاهینکرای بونی دعوی وتضمین وترضیه استدعا ایدوبده دولت علیه طرفندن رد اولندیمی رد اولنسه بیله اولوقت خانه تصاحب ایتمك لازم‌کلوب یوخسه قریمك ضبطی لازم‌کلزدی دلی پترو وقتنده اسوج قرالی لهی ضبط ایتدکده استانسلا نام قراله بخش ایلدی . ومرامی اوزره مسقو مملکتنك ضبطنه فرصتیاب اولیدی انی دخی دوستلرندن برینه ویره‌جکی مقرر ایدی . واقعا بیاننامه‌کز غایت مغلطه‌لو برشی اولوب بونك نتیجهٔ مؤداسی هرکس یاپه‌بیلدیکنی یاپسون دیمکدن عبارتدر . انجق افعال وحرکاتکز عامهٔ ملوکه موجب اندیشه اولوب بوراسندن احتراز اقتضا ایتمزمی . مرامکز افلاق وبغدانك بعض حالاتی دخی قریباً وسیله ایدرك طونه‌یی صنور کسدکدنصکره موره وبحر سفیدك ساده دل رعایاسنی تحریك واضلال

(ایله)

منشیٔ معلومز اولان محلدن واقع اولان تحریکاته فریفته وتابع اوله رق اول محل معلومك ید ومعرفتیله قوریلان دامه قولایلقله کرفتار اولوب انتخاب کرده لری اولان خانك سایهٔ حکومتنده سربسیت اوزره آسوده نشین امن ورفاه اولملری ایچون خیر خواهانه قوردیغمز بنای خود بخود هدم وتخریبه سعی ایتمشلردر شویله که : اشبو اصول جدیده اوزره خانلری هنوز استقرار بولمشیکن طوائف تاتاری لطفاً تخلیص ایتدیکمز دائرهٔ رقیت ورعیته مجدداً ادخال ایتمك نیتیله براهل خروج ظهورایتدکده طوائف مرقومه‌نك اکثری اکا تبعیت ایتمکله صاحبکرای خان حکومت ومملکتنی ترك ایتمکه مجبور اولمشیدی . اول اثناده حکومت جدیده‌نك قدر وقیمتنی بیلوبده مجبوراً اول اهل خروجه اظهار انقیاد وتبعیت ایتمش اولنلری اکرزیر حمایه‌مزه الماسش اولیدق تاتارلرك اکثری نادان اولدیغندن کیمسی جهالتندن وکیمسی مجبوریتندن ناشی بی اشتباه علی العموم ینه رقیت ورعیت تحته کیره جکلری جهتله ظفر وغلبه‌مزك ثمره‌سی وحین مصالحه‌ده ایتدیکمز فداکارلقلرك بدل تضمینی آز قالدی‌که ضایع اوله‌یازدی انجق مرقوملری حمایه ایدرك صاحبکرایك قرنداشنی نصب وانتخاب ایچون ایجاب ایدن قوهٔ عسکریه‌یی انلره ارسال واعمال ایله آسایشلری اعاده قلنمشیدی واول ارالق روسیه‌ایله دولت علیه بیننده فسخ مصالحه خصوصی قوهٔ قریبه‌یه کلمش اولدیغی عامه‌نك معلومیدر لکن بز مصلحتی اویله حسن اداره وتسویه ایتدك‌که دولت علیه دخی مجدداً قریمك سربستیتنی وقانون اوزره اولان خانك استحقاقنی قبول واعتراف ایتمشدر بوجمله ایله بیله طرف دولتعلیه‌دن حقوق همجواری‌یه لازم اولان حال وحرکتك حصولی مأمولمز اولوب بومأمولمزك انقطاعنه‌دکین بز جزیرهٔ قریمی هروجهله سربست ومملکت بیله‌رك اهتمام واقدامز دفع ورفع اختلاله منحصر اولدیغی حالده هرنقدر مصارف کثیره‌یه دوچار اولمش ایسه‌کده صلح وصلاح قضیه‌سنه اولان میل ومحبتمزك ابراز واظهارینه مدار اولمق معناسی عندمزده تضمین کافی عد اولنوردی کچن سنه ینه اول محل معلومك تحریکیله قریمده یکیدن ظهور ایدن فساد بزی آکاه ایدوب بوملاحظه‌ده خطا ایتمش اولدیغمزی اکلادق واکرچه دولت علیه‌نك قریمده حکومتی ایکی دولت بیننده منافسه وبرودت وقوعنه بادی ایدی انجق تاتارك سربستیتی اندن دها زیاده منازعه ومنافسه‌یه مؤدی برحالت اولدیغی بالتجربه معلومز اولدی وچونکه تاتار طائفه‌سنك مدت مدیده رقبه‌لری ربقهٔ رقیته مربوط ومألوف اولمق حسبیله اکثریسی حکومت جدیده‌نك محسناتنی فهمدن قاصر اوله‌رق خیرخواهانه اعمال ایتدیکمز عسکریمز عاصی

وبدخواهلرك نشانهٔ حرب وضربی اولمش وبودفعه‌کی فساد دخی سنین سابقه‌ده اولدیغی کبی بروجه محررینه اول محل معلومك تحریکات وتشجیعاتیله حصوله کلمش ایدوکندن جوارده بولنان مملکتلرك آسایش ونظامنی محافظه ضمننده قریم وقوبان طرفلرینه ضروری اللزوم اولان عسکرك ارسالیله تدارکات جسیمه‌یه مبادرت اولنمق ولوازم سفریه‌مز دائما آماده طورمق ایجاب ایدرك مصارف کثیره‌یه محتاج اولدیغمزدن بشقه عساکریمز دخی لاینقطع متاعب سفریه‌یه دوچار اولمق لازم کلدی هله بویولده تلف اولان نفوس تعداد وحسابه کلمز نقداً واقع اولان خسار وزیانمز لدی‌التخمین اون ایکی میلیون روبله‌که اوتوز بیك کیسه اقچه‌دن زیاده‌در دولتمزك مصالح اصلیه‌سنه ضرر ترتب ایتمامك امیدلری نوعما تخیلده باقی اولدیغی وقته قدر بوحالاته تحمل اولنوب انجق حقوق مشترکهٔ انسانیه حسبیله بیهوده یرهٔ رعایامزك بوقدر خساره دوچار اولمسندن قلباً متأثر اولدیغمزی متعاقب‌اهمیت ویریله‌جك بروقعه دخی ظهورایتدی شویله‌که : دولت علیه تاتار ایالتلرینك حکومتنی کندویه تخصیص ایتمك اوزره طمان جزیره‌سنه بربلوك عسکرله برضابط کوندوروب شاهینکرای خان دخی اولطرفه ورودینك سببنی استعلام ضمننده طرفندن کوندرمش اولدیغی آدمنی اول ضابط علی ملأالناس قتل ایتمش اولمغله بوکیفیت بزه اخبار اولنوب اول ضابطك طمان اهالیسنه دولت علیه رعایاسی نظریله باقدیغی میدانه چیقه‌رق نه معنایه مبنی کوندرلمش اولدیغی ظاهراً وباطناً تبین ایلدی وبویله مصمم برحرکت غیرمأموله حین مصالحه‌ده ایتدیکمز فداکارلقلرك بیهوده ایدوکنی بزه اثبات وافهام ایدوب بوصورتده تاتارك سربستیتی حقنده عقد ایلدیکمز شروط دخی هبا اولدیغی متحقق اوله‌رق غلبه‌مزله بالاستحقاق بزه عائد اولمش اولان حقوقی تحصیله کندومزی مرخص ومستحق کوردك قالدیکه دولتین بیننده امر مصالحه‌نك استحکام واستقراری وسائلنك بقیه‌سی انجق بومادّه‌در . والحاصل قریمه دائر لاینقطع ظهوره کلان منافسه‌لرك اندفاعی ودولت علیهٔ عثمانیه ایله مؤخراً عقد اولنان مصالحه‌نك تأکید واستقراری مطلوب خالصانه‌مز اولدیغنه بناءً مجرد دولتمزك امنیت حالنی وقایه وواجبهٔ ذمتمزی تادیه ضمننده فمابعد اقلیم مذکورك اندفاع اختلالنه مدار اوله‌جق وبردخی یورلمغه حاجت قالمیه‌جق وجهله قطعیاً برقرار ویرلمك لازمه‌دن عد اولندی . بناءً علیه وقایهٔ صلح وصلاح اراده‌سنه مبنی بوآنه‌دکین واقع اولان بوقدر مصارف وتلفاتنك تضمینه مدار اولمق ایچون جزیرهٔ قریم ایله طمان وقوبان مملکتلرینی ملك قدیمزه ضم والحاق ایلدك . اشبو بیان‌نامه‌مز ایله

﴿ طرفمزدن ﴾

واخذها عن الخزانة النبوية وان لم يكن فى نفسها سيئة ردية ماكان دأبا للملوك والامراء الاسلامية • ومنتقش فى سقف طبيعتكم السنية ان الخزينة النبوية فى طيبة الطيبة العلية مشحونة بتحف السلاطين والامراء الماضية وهدايا الخواقين والخلفاء المنقضية من الجواهر والطرائف من تبركات آبائنا وآبائكم الامجاد ذوى العوارف واجدادنا واجدادكم الشرائف وسائر الملوك السوالف والخلائف ولم يقع من اسلافنا الكرام اخراج شئ من خزانة سيد الانام ولم يسمع من آبائكم الفخام كوقوع هذا المرام خوفا عن القصور فى الادب والاحترام فلذلك تعلق ارادتنا العلية بحصول مطالبكم السنيه على وجه لائق لاينتج هذه القضيه بان اخذنا ثلثة دلائل وثلثة مصاحف خطها فى الحسن واللطافة من الطف اللطائف وارسلناها الى الروضة المعطرة بفوحات الفضل والاحسان والتربة المنورة باشرافات العرفان والايقان التى هى روضة من رياض الجنان وفردوس من فراديس الرضوان بشرط ان يقرأ كل يوم وليال ويهدى ثوابها الى حضرتكم المفضال وحضرات آبائكم واجدادكم الابطال والافضال ووجهنا الوظائف بقراءة هذه الدلائل والمصاحف لكيلا يبقى معطله ولايكون اجرها الجزيل وثوابها الجميل بسبب التعطيل وعدم الترتيل غير حاصل لكم ولآبائكم الاجله • وارسلنا سفرائكم الكرام من اعز خدامكم ذوى الاحترام لطواف بيت الله العليا وزيارة روضة سلطان الانبيا عليه وعلى آله افضل التحايا كما هو المقصود منكم والرجا واحاط علمنا السامى فيما اودعتم شفاها لسفيركم النامى من الاعانة والامداد اذا اريد الغزو باهل الكفر والعناد بالنقود والعدة والعتاد وسائر مهمات الجهاد كما كان هذا من الفرائض الالهيه لملوك الاسلام شرقا وغربا ومن السنن الحسنة المصطفوية والشنشنة المستحسنة الاسلامية بعدا وقربا وان المؤمنين كبنيان مرصوص يشيد بعضهم بعضا وكان التعاون على البر والتقوى فرضا والكلمات النبوية شاهدة ومحققة لما قررنا والآيات القرآنية واردة وناطقة بما حررنا فى مواضع عديده ومواقع سديده فطلع علينا بدور الانفتاح والحبور والتمع فى صدورنا نور الانشراح والسرور كما كان شرط الاخوة الدينية بين السلاطين الاسلامية ولاجل هذه الشرائط كانت امدادكم واعانتكم داخل تحت الضوابط والروابط وفاء بعهدنا وموالاتنا المؤكدة بيننا وبينكم وبين آبائنا وآبائكم الاجل وتأكيدا لدعائم الشرع المبجل واعطينا سفيركم المحترم صورة عهدنا بدولة اسپانيا لان يكون معلومكم المفخم وتعارف الاخوان باحوالهم فى كل آن واجب لاهل الايمان لاسيما فى آخر الزمان لانه وقت ظهور الفتن والشدائد فى البلدان وانقطاع اوتار الادوار والاحيان فيجب معرفتهم بحالهم لكى يتعاون عند اطلاع اهوالهم وسهل الله لنا ولكم بما انطقنا من التقى وجعلنا وجعلكم من الذين يتعاونون على البر والتقوى

والذی قلتم بالاعانة من النقود وسائر المهمات وهی محمول علی فتوتکم الهاشمیة ومروتکم الرضویة بمقتضی وسعتکم السنیة ومبتنی مکنتکم السمیة وان کانت السعة والیسار فی دولتنا العلیة فان اعداءنا متعدده ومکایدها ومفاسدها متحدثة ومتجدده فنرجو توجهاتکم القلبیة ودعواتکم الخیریه واعانتکم الصوریة والمعنویه مذکرا بقول النبی النبیه کان الله فی عون عبده مادام فی عون اخیه واصدرنا هذه القبالة المعنونة بعنوان الحب والولامع الهدایا المنبئة عن الصدق والوفا ممتثلا بامر فخر الانبیا علیه وعلی آله افضل التحایا تهادوا تحابوا کما کنتم بامتثال هذه السابق علینا ومتقدم ولاشك ان الفضل للمتقدم ونحمد الله علی ما انعم .

(٢٨)

* مواد تجارته دائر روسیه ایلچیسنه ویریلان سندك صورتی *

رغبتلو روسیه ایلچیسی ومرخص دوستمزك حرمتلو نمچه ایلچیسی محبمز ایله اشتراکا میلاد حضرت عیسی علیه السلامك بیك یدی یوز سکسان ایکی سنه‌سی تشرین ثانینك دردنجی کونی تاریخیله مورخا قینارجه وآینه‌لی قواق عهدنامه‌لرینه مبنی اوله‌رق دولتلری طرفلرندن مأموراً تقدیم ایلدکلری تقریرلرنده مسطور مواد ثلثه‌نك عهدنامه شروطی مقتضالری اوزره اجراسنه طرف دولت علیه‌دن تعهد وبروجه مشروح قبول اولندیغنی حاوی هجرت نبویه علیه الصلاة والسلامك بیك یوز طقسان یدی سنه‌سی محرمنك یکرمی اوچنجی کونی ایلچیان مومی الیهما دوستلریمزه قاعدهٔ دولت اوزره جواب اوله‌رق بشقه بشقه ایکی قطعه تقریر اعطا اولنمشیدی . مواد ثلاثهٔ مذکورهنك بری ذکر اولنان عهدنامه‌لر مقتضاسی اوزره مواد معاهدهٔ تجارت اولدیغندن مواد مذکوره سکسان بر ماده اوله‌رق روسیه ایلچیسی ومرخص مومی الیه بینلرنده بعد المذاکره ذکر اولنان اوچ ماده‌سی وبعضاً بونلره راجع اولان ایکی ماده‌سی وقورصانلر نظامنه دائر اولوب قیدی بولنمیان برماده‌سی ایلچی بك دوستمز طرفندن دولتی طرفنه عرض اولنمق اوزره اولمغله جوابی ورودینه انتظار اولنوب ذکر اولنان یتمش بش ماده امضا اولنمش کبی کاملاً دولت علیه‌نك مقبولی اولوب منطوقلرینك وعلی الخصوص مواد مذکورهده مندرج ومسطور اولدیغی اوزره روسیه حاصلاتی اولان ودولت علیه‌یه تابع اولمیان دول ممالکندن النان مأکولات ومهمات سفاین وحاصلات سائره‌نك دولت علیه ممالکندن امرار ونقللرینه بعد الیوم موانع

ایله ضبط ممالك وتوسیع مسالك ایدرك جرمانیه وایتالیه وفرانسه واسپانیه‌یه واندن انكلتره‌یه هجوم ایتمكدر . لكن بو خلیاكز فرصت وقته موقوفدر . حالبوكه حركت جبارانه‌كزه سد ممانعت بولنور وحرصكز قدر قوتكز دخی اولسه بالجمله اوروپا ایچنده اشعاله آماده اولدیغكز حریق عمومینك دفع واطفای شراره‌سنه تدبیر اولنه‌جغنده اشتباه یوقدر .

(٢٦)

* ذممات میریه‌نك تحصیلنه دائر فرمان عالی صورتی *

دولت علیهٔ ابد مدتك از قدیم مواجب معینه ومصارف معتاده وغیرمعتاده‌لرینك تادیه ورؤیتلری بهرحال واردات مقرره‌سنك وقت وزمانیله یرلو یرندن وایجاب واقتضا ایدنلردن تحصیلنه متوقف ومنوط واصحاب مقاطعات وملتزمینك دخی عهده‌لرنده اولان مال میری وحرمین وسائر اموال میریه‌یه دائر هرنه‌وار ایسه بزآقچه‌سی كیرویه قالمقسزین سنه‌سی ایچنده بالتمام محللرینه ادا وتسلیم ایلملری لازمهٔ حال ومقتضای وقت واحوالدن ایكن الحالة هذه اومقوله اصحاب مقاطعات وملتزمینك ادای ذمتلری خصوصنده اهمال وتسامحلری سببیله میری وحرمین مقاطعاتی ماللرندن قتی كلی بقایالری اولمقدن ناشی ضروری ادارهٔ امور بیت المال مسلمینده عسرت كلی دركار اولمغله بنابرین كرك میری وكرك حرمین مقاطعاتنك علماء عظام ورجال دولت علیه وغیریلرده استانبول وطشره‌لرده هركیملرده مالی واریسه ونه‌قدار قالمش ایسه بو فلاندر وفلانه متعلقدر دیمیوب بغایت اقدام واهتمام اولنه‌رق ومخالفت ایدنلرك مالكانه‌لری مزاده ویریله‌جكی وماللرندن تحصیل اولنه‌جغی والحاصل بوندن بویله ذمتلری اداسنده ترددی ظهور ایدنلر حقلرنده فرمان همایون مقتضاسی اوزره معامله‌یه مبادرت اولنه‌جغی اقتضا ایدنلره افاده وتلقین اولنه‌رق تحصیل وتكمیللری خصوصنده ذره قدر مساهله اولنمقسزین علی الدوام دقت تام اولنمسیچون فرمان همایون حضرت جهانداری شرفبخش صدور اولدیغنی متضمن مخصوص فرمان عالی صادر اولمغله ایمدی كرك میری وكرك حرمین مقاطعه‌لری وجزیه وعوارض واموال میریهٔ سائره‌دن هرنه‌قدار بقایا وار ایسه شرفیافتهٔ صدور اولان فرمان همایون وصادر اولان فرمان عالی موجبنجه طقسان بش سنه‌سندن برو عتیق وجدید قیدلرینی كمال تدقیق وتحری برله تتبع واستقرا ایدرك وخاطره وكوكله باقلمیه‌رق نه‌قدار بقایا وار ایسه براقچه‌سی كیرویه قالمقسزین سریعاً وعاجلا من‌غیرنقصان اموال میریه‌یه‌متعلق اولان مقاطعات

وجزيه وعوارض وسائره‌نك بقايالرينك بشقه وحرمين مقاطعاتنك بشقه لاجل التحصيل على وجه الصحه دفترلريني تحرير وتقديمه مسارعت وغاية الغـايه اهتمام ودقت ايليه‌سز .

(٢٧)

* فاس حاكمنه يازيلان نامۀ همايونك صورتى *

بعدالالقاب والدعا . قدوصل الينا مفاوضتكم السنيه مع هديتكم البهيه بايدئ سفيركم المكرم من اعز خدام جنابكم الافخم فخر الاماجد والاكارم السيد طاهر زيد مجده فتقبلنـا هداياكم الاسنى بقبول حسن كما هى فى‌الاسلام من السنن بعد ما حصل لنا عنها حبور وبهجة فانهـا لبيان خلتكم من المهجة لهجه وتعلقنـا نظر الاسعاد والانجاد على صحيفتكم الوداد واكتحلنا من سواد مداده عين الاتحاد فوجدناها . كتاب يحاكى الورد من نفحاته . ويزهر روض الروح من نسماته تطلع عن مطالع معانيهـا اقمار الاخلاص فتنجلى عنهـا اعين العيان وتنبع عن منابع مبانيها انهار الاختصاص فترتوى العطشـان من الخلصان . معان بديعات النظام يخالهـا . ذووا الفضل درا فى‌العقود منظما . تكاد معانيـه خلال سطوره . لحسن مبـانى اللفظ ان‌تتكلما تأملت فى تركيب اشكال خطه . رأيت ظلاما عن ضياء تبسما . وقد ذكرتم فيـه من المصـاحف المرصعة باليواقيت واللآلى التى ارسلت واهديت فى زمانكم العـالى وفى اوقات آبائكم واجدادكم العوالى الى الروضة المطهرة والتربة المقدسـة المنورة التى هى خزينة الانوار ودفينـة الاسرار على صاحبها صلوات الملك الغفار بطريق التبرك والهدية طلبا بقرائته المرضاة الرحمانية والمثوبات الاخروية منافعها الآن مفقودة لعدم قرائتهـا وهى المقصودة وبعض الجواهر عليهـا من‌الرصـايع يحتمل ان‌يكون السـاقط عنهـا والضـايع فلهذا كنتم فى موضع الرجا ان ينزع الجواهر والحلى عنهـا ويباع ويعطى اثمانها للشرفاء الذين هم الاطهـار والنجباء بالاجماع والمصـاحف المنتزعة من الجواهر المرصعة لسكان طيبة الطيبة وطلابهـا لاجل الانتفاع بشرط ان يقرأ كل يوم ولا يعطل ويهدى ثوابه الى ارواح ابائكم واجدادكم وجنـابكم المبجل . ومارأينـا اخراج المصـاحف المطهرة من خزينة المدينة المنورة وانتزاع الجواهر والحلى عنها وابتياعها خليقا بخليقتكم الكريمة وحقيقاً بحقيقتكم الفخيمة ولالشان ابائكم الكرام جديرا واحرى ولمكان اجدادكم الفخام مناسبا ومقتضى لانها تبرك وهدية لسلطان الانبياء خير البرية عليه وعلى آله الصلوات السنية ولاشك انه حى فى قبره ولاينقطع الرجاء لكل كسر من جبره واخراج الهدية

(واخذها)

ايراث ايتمامك خصوصنك بوكونكى كوندن اجراسنه مباشرت وروسيه تجار
سفينه‌لرينك وتجارتلرينك سربستيتلرينى اعلان واشاعت برله آقدكز وقره دكز
ونهر طونه ودولت عليه‌نك سائر ممالك وليمانلرنده تجارت مذكوره وسربستيت
سفاين مرقومه‌يه صعوبت ايراث ايتمامسنى تنبيه وتأكيده طرف دولت عليه‌دن عهد
اولندیغى ومار الذكر التى ماده‌نك جوابى كلديكى كبى بلا توقف قرار ويرلديكى
اوزره موادتجارتك مجموعنى حاوى اقتضا ايدن سندك تمهير ومبادله‌سنه دولت عليه‌نك
متهيء اولديغى ومواد ثلاثه‌نك ماعداسى اولان قريم وافلاق وبغدان ماده‌لرينك
دخى طرف دولت عليه‌دن ويريلان بالاده مسطور تقرير مقتضاسى اوزره
بالمذاكره تنظيملرينه مبادرت اولنه‌جغنى بيان ضمننده مهر وامضا منزله ممهور
وممضى اشبو سند روسيه ايلچيسى ومرخصى دوستمزه اعطا اولندى .

(٢٩)

* روسيه ايله عقد اولنان عهد نامۀ تجارت *

برنجى ماده   دولت عليه‌نك بالجمله ممالكنده كرك برا وكرك بالجمله دكزلرنده وصولرنده ونهر طونه‌ده روسيه رعايالرينه سير سفاين واجراى تجارت الويره‌جك هر محلده سربستيت اوزره سفينه‌لريله كشت وكذار وتجارت ايتمكه على الاطلاق بالجمله روسيه رعاياسنه دولت عليه طرفندن كاملاً رخصت ويريلوب بنابرين روسيه تاجرلرندن هر برى دولت عليه‌نك جمله ممالكنده وحكومتنك زير حمايه‌سنده اوله‌رق سير وتوقفه ونفع تجارتلرينه هر نقدر مدت لازم اولور ايسه اقامته مأذون اوله‌لر .

ايكنجى ماده   جانبيندن قرار ويرلديكى اوزره طرفين رعاياسى كميلريله وسفينه‌لريله وياخود عربه وسائر نقل احمال ايچون مناسب اولان مراكبله طرفين ليمانلرينه ومواقع وشهرلرينه هر وقتده دخول واجراى تجارت واتخاذ مساكن ايده بيله‌لر كرك دولت عليه‌نك وكرك روسيه دولتنك كميجيلرى ويولجيلرى وكميلرى ولو طائفه سنده اجنبى ملتدن برقاچ نفر بولنور ايسه دخى دوستانه قبول اولنوب كميجلرى ويولجيلرى بردرلو بهانه ايله حسن ارادتلرينه مغاير طرفيندن جبراً استخدام اولنميه‌لر لكن بوجمله ايله جانبينك رعايالرى كندو پادشاهلرينك خدمتنده مستخدم اولملق لازم اولدقلرى تقديرده مستثنا اوله‌لر . اكر اتباعندن وياخود ملاحلردن برى بولنديغى خدمتندن ياخود كميدن فرار ايدر ايسه مكثه

طالب اولدیغی ولایتده اغلب اولان مذهبی یعنی ممالك اسلامیه ده دین اسلامی قبول وروسیه ممالکنده تنصر ایتمز ایسه درحال رد اولنه کذلك دخی طرفین رعایاسی ذکر اولنان محللرده ثمن حقیقی یی بعدالادا هرنه کندولرینه لازملو اولور ایسه اشتراسنه وکمیلرینی وسفینه لرینی وعربه لرینی تعمیر وقلافت ایتمکه ومعیشتلریچون ویولجیلریچون لازم اولان ذخایری مبایعه ایتملرینه ومحل مذکورده بردرلو مخالفت وتضییق اولنمیه رق رأی مستقللریله اقامت وعزیمت ایتمکه مستقل اوله لر . لکن بولندقلری محللرده اشبو معاهدهٔ تجارتده بشقه جه تنظیم اولنمامش کیفیاتك وقوعنده دولتین ممالکنك نظامات وقواعدینه بلا تردد موافقت ایلیه لر .

اوچنجی ماده تجار طائفه سی وعلی الاطلاق بالجمله روسیه رعایاسی روسیه ممالکنده یدلرینه ویریلان مرور کاغدیله دولت علیه نك ممالکنده کشت وگذار ایده بیله لر . واکر بوندن بشقه روسیه ایلچیسی ویاخود قونسلوسنك بری مسفورلر ایچون ویاخود خاصةً مسفورلرك بریسیچون دولت عثمانیه نك مرور کاغدلرینی طلب ایدر ایسه بومصلحته منسوب قلملر طرفندن بلا تأخیر اعطا اولنه وروسیه رعایا سنه زیاده برنفع اولمق ایچون هر بری کندو دیارنده شمدیکی البسه ایله گیتمکه مأذون اولوب ممالك دولت علیه ده بلا مخالفت مصالحلرینی ترویج ایلیه لر وکذلك کندولرندن خراج تسمیه اولنان ویرکو وآخر برگونه تکلیف مطالبه اولنمیه ومعیتلرنده بولنان امتعه لرینك اشبو عهدنامه مقتضاسنجه قرار ویریلان رسوم گمرکلرینی ادا ایلدکدن صکره والیلر وقاضیلر وسائر ضابطلر بلا مخالفة مرور وعبورلرینه جواز ویره لر . دولت علیه رعایاسنك دخی روسیه ممالکنده بوگونه امتعه لر ایچون وکندولرینه امور تجارتلریچون ویوللریچون لازم اولان مرور کاغدلری وشهادتنامه لر اعطا اولنوب شویله که دولت علیه نك تجار ورعایاسی معیتلرنده اولان امتعه لرینك تعرفه لر موجنجه تخصیص اولنان رسومنی ادا ایلدکدنصکره بلا مخالفت استدکلری محللره راهی اوله لر .

دردنجی ماده بیك یدییوز یتمش درت سنه سی قینارجه ده انعقاد پذیر اولان مصالحه دن برو روسیه رعایالری مصالحه نك متانت وامنیتنه استناداً ممالك عثمانیه نك شهرلرینه ولیمانلرینه دخول وخروج ایده گلملریله دولت علیه تعهد ایدرکه روی دریاده متضرر ومعاونته محتاج اوله بیلور گمیلرینه قریب بولنان بکلك گمیلرندن وسائردن اعانت لازمه ویریلوب کذلك دخی اشبو گمیلر ضابطانی روسیه رعایاسنك نفع واعانتنده قصور ایلمیه لر ومسفورلر لازم اولان ذخائرك دخی اقچه ایله الیویرمه سی واهتماملرینی بذل ایده لر . واگر شدت فرطونه دن گمیلری

قومصال اولان برصیغ یره ویاخود ساحل دریایه القا اولنور ایسه والیلر وقاضیلر وسائر ضابطان انلره اعانت وقضازده اولان سفینه‌دن خلاص بولان بالجملة اموال واشیالری انلره بلا مخالفة رد وتسلیم ایلیه‌لر . کذلك بالمقابله روسیه دولتی طرفندن دخی تعهد اولنورکه کندو بکلك سفینه‌لرندن وسائردن دولت علیه‌نك سفینه‌لرینه اعانت ورعایاسی حقنده اشبو ماده ده روسیه رعایاسی حقنده قرار بولان خصوصلره مراعات اولنه‌لر .

بشنجی ماده اکر قضاءً روسیه سفینه‌لری دولت عثمانیه سواحلنه دوشر ایسه دولت علیه طرفندن اموالرینك ارانمسی وقضازده اولان سفینه‌لرینك تعمیری خصوصنده وجوهله لازم اولان اعانت اولنوب بعدالتخلیص محل مقصوده نقل ایچون آخر سفینه‌یه تحمیل اولنسان امتعه‌دن مادامکه اولکی محلده بیع اولنمیه‌لر بردرلو رسم وبرکونه ویرکو مطالبه اولنمیه وبالمقابله روسیه دولتی طرفندن تعهد اولنورکه اکر عثمانلو کمیلرندن بری برنوع قضایه اوغرایوب ویاخود فنا پذیر اولور ایسه وجوهله اعانت اولنوب علی‌الاطلاق دولت علیه‌نك تجارت ایدن رعایاسی حقنه بوکونه حالتده لازم اولان اهتمام اعمال اولنه .

التنجی ماده تجار وترجمانلر وعلی‌الاطلاق جمله روسیه رعایاسی دولت علیه‌نك ممالکنده سربستیت اوزره براً وبحراً واروب کلوب بیع وشرا وتجار وترجمانلر وعلی‌الاطلاق جمله روسیه رعایاسی دولت علیه‌نك ضابطان دریا وسائر عسکری طرفلرندن اثنای راهده الیقونلمیوب بردرلو علت وبهانه ایله رنجیده اولنمیه‌لر وبالمقابله روسیه دولتی دخی دولت علیه رعایاسنه وعد ایدرکه روسیه ممالکنده الیش ویرش وامور تجارتلریچون براً وبحراً سربستیت اوزره واروب کلوب رسم کمرکلرینی روسیه تعرفه سی اوزره بعدالادا اثنای راهده هیچ برمحلده توقیف اولنمیه‌لر .

یدنجی ماده روسیه تجاری حسن ارادتلرینه مغایر بعض مسلم اولان اصنافه یاخودسائر برنوع شرکتلره ومحتکرلره امتعه واشیا فروخت ایتمك‌ویاخود انلردن اشترا ایلمك خصوصنده دولت علیه تجار مسفوره‌یی اجبار ایتمیه جکنی وبو بابده تجارتلری امرنده بوکونه عارضه وتضییقه تابع ایتمیه جکنی متعهد اولور . کذلك دولت علیه‌نك رعایاسی روسیه ممالکنده سربستیت مزبوره ایله متمتع اوله‌لر .

سکزنجی ماده اکر روسیه رعایاسندن بری ممالك عثمانیه‌ده مدیون اولور ایسه دیوننك اداسی بالذات بورجلو اولاندن مطالبه اولنوب بروجهله آخر برروسیه رعایاسندن ادعا اولنمیه ومادامکه آخری بورجلویه کفیل اولمامش اوله محکمه‌یه دعوت اولنمیوب انجق بورجلو اولان کیمسه‌دن مطالبه اولنه . وکذلك

روسیه ممالکنده دولت علیه رعایاسی حقنه بویله‌جه معامله اولنه روسیه رعایاسندن بری مرد اولدقده اموال واشیاسنی هیچ برکیمسه مداخله‌یه جسارت ایتمکسزین واصیلرینه تسلیم واکر واصیسز مرد اولور ایسه متروکاتی روسیه قونسلوسنك وساطتیله همشهریلرینه امانةً ویریلوب بوبابده قساملر وبیت المالجیلر بردرلو مخالفت وبروجهله مداخله ایلمیه‌لر .

طقوزنجی ماده روسیه تجاری وترجمانلری وقونسلوسلری دولت علیه رعایاسیله بیع وشرا وتجارت وکفالت وسائر امور شرعیه‌لری واقع اولدقده قاضی‌یه تحریراً مقاوله‌لرینی ترتیب وتسجیل ایدوب بعده برنزاع واقع اولور ایسه مقتضاسنی تبلیغ ایله بوکونه منازع فیه اولان خصوصلر فصل اولنه بنابرین بوکونه دلائل وسندات شرعیه‌سی اولمیان برکیمسه روسیه رعایاسندن برینك علیهنه دعوایه متصدی اولور ایسه انجق شاهد زور اقامتله اولان بوکونه تزویرات تجویز اولنمیوب حقه مغایر ادعالر استماع اولنمیه‌لر کذلك اکر برکیمسه اقچه جلب ایتمك سوداسیله روسیه رعایاسی اوزرینه بوکونه اسنادات وتکدیراتك تصدیسی منع اولنه واکر دیونی ویاخود آخر تهمتی سبیله غائب اولور ایسه بوخصوصده بیکناه اولوب کفیلی اولمیان آخر برروسیه رعایاسنه وجهاً من الوجوه تعریض وبردرلو رنجیده ایتدیرلمیه ودولت علیه ممالکنده تجارت ایدن روسیه رعایاسنك امنیتیچون هرنه که بوماده‌ده قرار بولمش ایسه بالمساوات روسیه دولتی طرفندن روسیه دیارنده تجارت ایدن دولت علیه رعایاسی حقنده مرعی طوتیلوب اجرای تجارتلرینه هردرلو صعوبتك اندفاعیچون امر تجارته دائر روسیه رعایاسیله واقع اولان مقاوله‌لری ومتعهدات سائره‌لری تسجیل اولنوب بینلرنده وقوعبوله‌جق نزاعلری فصل ورفع اولنه .

اوننجی ماده دولت علیه ممالکنده تجارت ایدن روسیه رعایاسندن براسیر بولنوب اسیر مسفور فی الواقع روسیه رعایاسندن اولدیغنی روسیه قونسلوسی بیان ایدر ایسه مسفورك کیفیتی اطرافیله تفحص اولنمق ایچون قونسلوس طرفندن توکیل اولنان آدمله درعلیه‌یه احضار وبعده قونسلوس مزبورك التماسنه رعایةً تسلیم اولنه وکذلك روسیه ممالکنده دخی دولت عثمانیه رعایاسندن بولنور ایسه دلائل لازمه‌یی بیان ایلدکدنصکره بلا مخالفة دولت علیه‌یه رد اولنه‌لر لکن فقط شول کیمسه‌لرکه بولندقلری مملکتلرده اغلب اولان دیانتی قبول ایتمامش اولوب طرفیندن رد اولنه‌لر وقبول ایتمش اولنلرك ردی اقتضا ایلمیه وممالك عثمانیه‌ده بعد ازین روسیه رعایاسندن اقامت ایدر اولور ایسه کندولرندن خراج تعبیر اولنور ویرکو طلب اولنمامسنه دولت علیه متعهد اولور .

اون برنجی ماده دولت علیه‌نك كمیلری وقدرغه‌لری وبحری عسكری دریاده روسیه كمیلرینه متصادف اولدقلرنده وكذلك روسیه‌نك بكلك كمیلری وسائرلری وبحری عسكرلری دریاده دولت علیه‌نك كمیلرینه تصادف ایلدكده طرفین رعایاسنه بردرلو زیان وضرر ترتب ایتمامسنه انتباه اوزره اولملری لازم كلدیكندن بشقه طرفیندن مساوی بردوستلق آثارینك دخی اجراسی مقتضی اوله واكر روسیه رعایالری حسن ارادتلریله دولت‌علیه رعایاسنه برهدیه ویرمزلر ایسه بوبابده رنجیده اولنمیوب كندولرندن ادوات واثواب والحاصل برشیلری جبراً آلنمیه وبعینه روسیه رعایالری دخی دولت علیه رعایاسندن بردرلو هدیه طلب ایلمیه‌لر .

اون ایكنجی ماده ممالك عثمانیه‌یه روسیه بیراغی آلتنده كلان كمیلری وسفینه‌لری قبول وحمایت وصیانت وامنیت كامله ایله عود وانصرافلرینی تجویز ایتمك دولت علیه‌دن تعهد اولنور . واكر ادوات واشیالرندن برشی آلنور ایسه آدملرك واشیانك بولدیرلمسنه درجهٔ امكانده اولان سعی واهتمام اولنه‌جغندن غیری غیرت اولنه‌جغی وجه اوزره بوكونه‌افعاله متجاسر اولنلرك هرنه رتبه‌دن‌اولورایسه اولسون‌جزالری‌اجرا اولنه وبالمقابله روسیه‌دولت‌ایمپراطوریه‌سی دخی اشبو عهده‌نك روسیه دیارینه كلوب كیده‌جك دولت علیه‌نك كمیلری وسفینه‌لری حقنده رعایتی وبرطرفدن ادوات واشیالرینك درجهٔ امكانده اولان امنیتی تحصیله وبرطرفدن دخی دولت علیه رعایاسنه بركونه رنجیده اولمامق خصوصنه دقت ایتمكه متعهد اولور .

اون اوچنجی ماده دولت علیه‌نك رعایاسی اجرای تجارتلری ضمننده دولت علیه‌نك علمی اولمقسزین عزیمت ایتملری ایچون مقدم مدیر امور دولت علیه‌دن خبر ویریلوب طلب اولندقجه روسیه ایلچیسی طرفندن كندیلرینه بوبابده لازم اولان مرور كاغدی ویرلمامك‌اوزره قرار ویریلوب بعینه روسیه رعایالری دخی حكومت عثمانیه‌نك داخلنده اولان شهرلرده اجرای تجارتلری ایچون كندولرینه لازم اولان فرمانلری دولت علیه‌دن استحصاله محتاج اولوب دولت علیه اشبو ماده‌لرك مقتضاسنجه روسیه دولتنك ایلچیسندن التماس اولندقجه اعطاسنی وقونسلوسلری دولت علیه مملكتلرینك پاشالرندن وضابطانندن طلب ایتدكجه ویرلمسنی تنبیه ایده‌جكنی تعهد ایدر .

اون دردنجی ماده روسیه كمیلرینك قپودانلری ویاخود سفینه‌لرینك صاحبلری كمیلرینی قلفات ویغامق وتعمیر ایتمك لازم اولدقده دولت علیه‌نك

بالجمله شهرلرنده وقلعه‌لرنده ولیمانلرنده ضابطان طرفلرندن مسفورونه لازم اولان یاغ وزفت وقطران وعمله وآلات مقدارینك اقچه ایله ویرلمسنه ممانعت اولنمیه‌جغندن غیری درجهٔ امکانده دخی معاونت اولنه واز قضاء روسیه سفینه‌سنك ادواتنه آفت ترتب ایدرایسه تجهیزی ایچون اقتضا ایدن لنکرلر ویلکنلر وسائر کراسته‌لرینك اشتراسنه مأذون اولوب بوبابده روسیه رعایالرندن هدیه طلب اولنمیه وروسیه‌نك بیراغی آلتنده اولان سفینه‌لر بر اسکله‌ده بولندقلرنده ملتزملر ومتسلملر وسائر ضابطلر وجزیه دارلر طرفلرندن ایچلرنده بولنان یولجیلردن جزیه ویرکوسنی تحصیل ایتمك بهانه‌سیله توقیف اولنمیوب همان بلا مخالفة راهی اولدقلری محله کتوره‌لر واکر ایچلرنده دولت علیه‌نك رعایاسندن بولنور ایسه بونلر راهی اولدقلری محله وصوللرنده ذکر اولنان ویرکویی ادا ایلیه‌لر بوکا مقابل وجه اوزره روسیه مملکتنده دولت علیه سفاینه امداد واعانت اولنوب آقچه ایله یاغ وزفت وقطران وعمله وآلات وقضا وقوعنده سفینه‌نك تجهیزینه لازم لنکر ویلکنلر وکراسته‌لر بلا مخالفة آلیویریله .

اون بشنجی ماده روسیه جنك کمیلری یاخود تجار سفاینی دولت عثمانیه‌نك جنك کمیلرینه ویاخود سائر سفاینه مصادف اولدقلرنده قپودان پاشا وجنك کمیلرینك قپودانلری وچکدری بکلری وفرقته وسائر دولت علیه سفینه‌لرینك ضابطانی ذکر اولنان روسیه کمیلرینی وسفاینی توقیف ایتمیه جکلرندن بشقه ثقلت دخی ویرمیوب هیچ برکونه بهانه ایله کندیلرندن هدایا طلب ایتمیه‌لر . وبین الدولتین پایدار اولان حسن موالاته ممائل بر مساوی دوستلغك آثارینی دخی اظهار ایلیه‌لر . بوکا مماثل وجه اوزره دولت علیه‌نك کمیلری حقنه روسیه‌نك جنك کمیلری وبیراغی التنده اولان سائر سفینه‌لری وضابطانی حین تصادفلرنده معامله ایدوب دولت علیه روسیه سفینه‌لرینك حقنه نه کونه معامله‌یه رعایت ایتمك تعهد ایتدیسه آنلر دخی اومثللو معامله‌یی دولت علیه سفینه‌لری حقلرینه اجرا ایلیه‌لر .

اون التنجی ماده روسیه بیراغی التنده اولان تجار سفینه‌لری دولت علیه‌یه متعلق اولان بکلك کمیلرینه وقدرغه‌لرینه وسائر سفینه‌لرینه مصادف اولوب معتاد اولان اکرام رسومنی اجرا ایتمك نیتنده ایکن بعضاً صندالی سرعت ایله دکزه القا ایلمك ممکن اولمامق سبیله دولت علیه‌نك بکلك کمیلری یاننه وارمدقلری تقدیرده معتاد اولان عادتك ایفاسیچون لازم اولان تدارکاتك اجراسی مشاهده اولندیغی برله روسیه تجار سفینه‌سندن دولت عثمانیه‌نك بکلك سفینه‌لری اوزرینه کلسی تأخیر اولندی بهانه‌سیله رنجیده اولنمیه‌لر روسیه دولتی طرفندن دخی دولت عثمانیه‌نك

(تجار)

تجار سفاینی حقنه بووجه اوزره رعایت اولنه جنی تعهد اولنور . و دولت علیه کندویه متعلق اولان اسکله‌لرده بالجمله روسیه بیراغی التنده اولان سفینه‌لری بر درلو بهانه ایله توقیف ایتمیه جکنی وصندال وملاحلری آلمیه‌جغنی تعهد ایدر . وباخصوص امتعه ایله محمول اولان سفینه‌لرك توقیفندن برکلی ضررك ترتبی ممکن اولمقدنناشی طرفیندن بالمقابله بری برینککی توقیف ایلمامك اوزره مقاوله اولندی . ودولت علیه‌نك بکلك سفینه‌لری قپودانلری روسیه رعایالری تجارتلریچون مقیم اولدقلری ممالك عثمانیه اسکله‌لرینك برینه واردقلرنده روسیه رعایاسی حقنه کمیده بولنان نفرات وآدملردن اجراسی محتمل اولان بردرلو رنجیده وقوعبولمامق ایچون یانلرینه ضابطاندن مقدار کفایه توقیف ایتمکسزین ذکر اولنان نفرات وآدملری قره‌یه چیقارتمیوب وروسیه رعایاسنك وتجارلرینك امنیتی ایچون قوللقلر وضع ایلیه‌لر . وروسیه رعایالری قره‌یه وضع قدم ایلدکده لب دریاده اولان قلاع وبلادك محافظلری وسائر قره ضابطانی بروجهله آنلری تکدیر ایتمیه‌لر . وبوشرطه مغایر وضع وحرکت اولندقلرینه بناء شکایت اولندقده کیفیتی بعدالتحقیق متهم اولنلر شدتله تأدیب اولنه‌لر . وکذلك روسیه رعایاسندن روسیه دولتیله دولت علیه بیننده مستحکم اولان حسن موالات ومصافاته مغایر بردرلو وضع وحرکتك اجراسی تجویز اولنمیه .

اون یدنجی ماده   فرانسه وانکلتره طائفه‌لرینك جمله‌دن زیاده حقلرینه مساعد اولنه‌کلدیکنه بناءً بونلر مثللو بالمساوات روسیه طائفه‌سی دخی دولت علیه ممالکنده اعتبار اولنمق واجب اولمغله دولت علیه کرك ذکر اولنان وکرك سائر مستأمن ملك حقلرینه اجرا اولنان جمله مسالمات ورعایاتی روسیه رعایالری حقنه دخی اجرا ورعایت ایلمسنی اشبو ماده ایله متعهد اولور کذلك بالمقابله روسیه مملکتنده روسیه دولتنك عندنده زیاده دوست ومساعده اولنان ملك متمتع اولدقلری مسالمات دولت علیه رعایاسنك حقنه دخی رعایت اولنه .

اون سکزنجی ماده   روسیه بیراغی التنده اولان کمیلر ممالك عثمانیه اسکله لرینه واردقلرنده دوستانه قبول اولنوب آقچه‌لریله کندولرینه لازم اولان بالجمله مأکولات ومشروباتی اشترا وبیع ونقلنه کیمسه طرفندن ممانعت اولنمیوب بوکونه مأذونیتلری ایچون بردرلو رسم وهدیه کندولردن مطالبه اولنمیه کذلك دولت عثمانیه‌نك کمیلری دخی روسیه ممالکنده دوستانه قبول اولنوب کندولرینه لازم اولان بالجمله مأکولات ومشروباتی اشترایه مأذون اوله‌لر .

اون طقوزنجی ماده   روسیه ممالکندن ویاخود سائر اوروپا مملکتلرندن

دولت علیه ممالکنه ودولت علیه ممالکندن روسیه ممالکنه ویاخود سائر دول مملکتلرینه امر تجارتلریچون براً واروب کلان روسیه رعایاسی وتجاری روسیه رعایالری اولدقلرینی مبین یدلرنده پساپورط تعبیر اولنور مرور کاغدلری اولدقدنصکره دولت علیه‌نك ولاة وقضاة وسائر ضابطانی وهیچ برفرد طرفندن جزیه وسائر تکالیف اداسنه اجبار ورنجیده اولنمیوب حقلرنده دوستانه معامله ایلیه‌لر . واشبو معاهدهٔ منفرده لازمه سنجه کرك روسیه مملکتندن وکرك سائر دول ممالکندن دولت علیه ممالکنه کتوره‌جکلری وکرك دولت علیه‌نك ممالکندن آلوب روسیه مملکتنه وسائر دول ممالکنه کوتوره‌جکلری امتعه واشیانك بر دفعه وبرمحلده رسم کمرکلری آلندقدنصکره مرور وعبور ایلدکلری محللرك کمرکجیلری ذکر اولنان تاجرانی مکرر رسم کمرك آلنور ایسه اخذ ایدنلردن مطالبه‌سیله تجار مسفورونه جبر ایتمیه‌لر . واکر اشبو نظامه مغایر مسفورلردن مکرر رسم کمرك آلنور ایسه اخذ ایدنلردن کیرویه رد ایتدیریله . باخصوص بغدان وافلاق مملکتلرنده جمله نظام وقواعده مغایر کمرکجیلر وسائر ضابطلر اول محللردن مرور ایدن روسیه تجارلرینی کونا کونه تسمیه‌لر احداثیله رسومات متنوعهٔ مروریه اداسنه اجبار ایلمیه‌لر . وتجار مرقومه روسیه ممالکندن یاخود آخر دول ممالکندن ذکر اولنان ایکی مملکتلره ودولت علیه‌نك سائر محللرینه کتوره‌جکلری امتعه واشیانك کمرکنی یوزده اوچ حسابی اوزره وانجق بردفعه امتعهٔ مرقومه‌لرینی فروخت ایلدکلری محللره ویروب وکذلك ذکر اولنان تاجرلر مملکتین مرقومتیندن ودولت علیه‌نك محال سائره‌سندن اشبو معاهدهٔ منفرده مقتضاسی اوزره روسیه ممالکنه یاخود آخر دول مملکتلرینه نقل ایچون آلوب کوتوره‌جکلری امتعه واشیانك کمرکنی انجق بردفعه یوزده اوچ حسابی اوزره امتعهٔ مرقومه‌لرینی اشترا ایلدکلری محلده ادا ایدوب اشبو نظام وقاعده‌یه مغایر هرنه تسمیه ایله اولور ایسه بردرلو رسم واختراع اولنمش ویرکو مسفوردن مطالبه وتحصیلی ممنوع اولوب کمرکی ادا ایلدکلری محلده یدلرینه ادا تذکره‌سی ویریلوب بومقوله کندولرینه ویریله‌جك ادا تذکره‌لری ممالك دولت علیه‌نك جمیع مواقعنده معتبر طوتیله .

یکرمنجی ماده دولت علیه مصالحه عهدنامه سنك اون برنجی ماده‌سیله وآیینه‌لی قواق معاهده‌سنك التنجی ماده‌سیله کندو ممالکنده روسیه رعایاسنك اجرا ایتدکلری تجارتلرینه فرانسه وانکلتره مثللو حقلرینه زیاده مساعده اولنان طوائفك متمتع اولدقلری منافعی تخصیص ایتمك ومسفورلردن ذکر اولنان ایکی طائفه‌نك

ویردکاری رسوماتدن غیری رسومی مطالبه ایلمامك اوزره متعهد اولدیغنه بناءً اشبو ماده‌ده شو وجهله مقاوله اولندیکه روسیه رعایالری دولت علیه ممالکنه امتعه واشیا کوتوردکارنده دولت علیه‌نك ممالکندن امتعه واشیا آلوب روسیه مملکتنه کتوردکارنده ذکر اولنان فرانسه وانکلتره طائفه‌لرینك ویردکاری رسوماتك عینی ادا ایدوب یعنی یوزده اوچ ویره‌لر . ومعلوم اوله‌که روسیه تجار سفاینی بردفعه رسوم کمرکی ادا ایلدکدنصکره بر دخی دولت علیه‌نك تحت حکومتنده اولان آخر برمحلنده اداسنه مجبور اولمیه‌لر . وروسیه رعایاسنك ذکر اولنان ایکی طائفه‌دن ویریلان رسوماتك عینی اولمق اوزره ویره‌جکاری رسومی زیاده تصدیق ایچون روسیه‌لویه بلاحصر ومن اوله الی آخره مقیاس اوله‌جق طائفتین مرقومتینك دولت علیه ایله اولان عهدنامه‌لرینك مواد آتی الذکری بو محله درج اولنور . زیرا فرانسه عهدنامه‌سنده فرانسه تجاری ممالك دولت علیه‌یه کتوردکاری وآلوب کوتوردکاری امتعه‌دن قدیمدن بوآنه دکین یوزده بش ویروب لکن دولت علیه‌نك قدیمی دوستلرندن اولمغله یوزده اوچ کمرك ویرمك اوزره مجدداً عهدنامه‌لرینه الحاق اولنمق استدعا ایتملریله رجالری حیز قبولده واقع اولوب وجه مشروح اوزره کندولرندن یوزده اوچدن زیاده طلب اولنمیه . وکمرکارینی ادا ایلدکارنده ممالك دولت علیه‌ده جاری اولان نقود ایله خزینهٔ عامره‌یه آلندیغی منوال اوزره آلنوب نقصان وزیاده طلبیله رنجیده اولنمیه‌لر دیو مسطور اولوب وکذلك انکلتره عهدنامه‌سنده دخی حلب ومصر وسائر ممالك عثمانیه‌نك بلده‌لرنده بولنان انکلتره تجاری وانکلتره بیراغی التنده کانلر بلا تهلکه آلش ویرش ایدوب کما فی السابق امتعه‌لرینك قیمتلرینه نظراً انجق یوزده اوچ حسابی اوزره کمرکنی ویروب زیاده برآقچه ویرمیه‌لر دیو محرردر . وکذلك روسیه ممالکنه امتعه کوتوره‌جك دولت علیه رعایاسی روسیه‌ده اعلان اولنان تعرفه‌لره متابعت ایله روسیه دولتندن زیاده مساعده اولنان دوست طوائفك ویردکاری رسوماتك عینی ویره‌لر .

یکرمی برنجی ماده   دولت علیه‌نك ممالکنده تجارت ایدن روسیه رعایالری روسیه ممالکندن وياخود سائر دول ممالکندن دولت علیه ممالکنه کتوردکاری وکذلك دولت علیه‌نك ممالکندن روسیه ممالکنه آلوب کوندردکاری امتعه واشیا ایچون انجق یوزده اوچ رسم کمرك ویرملری کرچه مشروط اولوب لکن امتعه واشیانك قیمتنی تقدیر خصوصنده تجار وامنا بیننده وقوعی محتمل اولان هرنه کونه منازعه‌یی برطرف ایتمك ایچون ممالك دولت علیه‌ده روسیه تجارینه وکمرك امناسنه بعد ازین والی الابد قاعدهٔ مرعیه

طوتلمق اوزره بر تعرفه نك تنظیمی لازم کورندیکنه بناءً تعرفهٔ مرقومه نك تنظیمنی اجرایه طرف دولت علیه‌دن امین کمرك آستانه الحاج محمد اغا وروسیه ایلچیسی طرفندن باش ترجمان دنادر نوی ساوینك نقوله پزانی مأمور قانوب تعرفهٔ مرقومه مومی الیهما معرفتلریله قطعی وجه اوزره وتماماً تنظیم وامین مومی الیه طرفندن بیك یوز طقسان التی سنه‌سی ماه شوالك طقوزنجی کونی یعنی تاریخ عیسویه‌نك بیك یدی یوزسکسان ایکی سنه‌سی ماه ایلولك بشنجی کونی امضا وتمهیر اولنوب ذکر اولنان شوالك اون برنجی کونی دولت علیه‌دن دخی قبول وروسیه ایلچیسنه ویرلمشدر . بناءً علی ذلك دولت علیه ذکر اولنان تعرفه‌نك معمول به برصورتنی اولوقده روسیه ایلچیسنه ویرمش اولمغله بودفعه دخی اشبو ماده ایله تعرفهٔ مرقومه‌یی تماما تصدیق وتجارت ایدن روسیه‌لو حقنده بلااستثنا بالجمله ممالکنده دستور العمل ایتدیرلمسنی علناً متعهد اولور . بنابرین دولت علیه زیر حکمنده اولان بالجمله کمرکلرك دفترلرینه ومحکمه‌لرك سجلاتنه قید وتسجیل اولنمق ایچون ذکر اولان تعرفه‌نك صحیح صورتلرینی ارسال وکمال رعایت اولنمسنی وذکر اولنان تعرفه‌ده ذکراولنمامش اولان امتعه واشیا ولوج وخروجدن کمرك امناسی قیمتلری اوزرینه یوزده اوچدن زیاده ادعا واخذ ایلمملرینی تنبیه ایلیه وکمرك امناسی تعرفه‌ده ذکر اولنمامش امتعه واشیایه قیمت حقیقیه‌لرندن زیاده بها تقدیر ایتمك مراد ایلدکلرنده روسیه تجاری نقود آقچه یرینه ینه یوزده اوچ حسابی اوزره امتعه واشیانك عینی ویرمکه مستقل اوله‌لر . وروسیه رعایالری بحر سیاه یولندن ویاخود سائر طریقلردن روسیه ممالکنه کتورمك اوزره ممالك دولت علیه‌ده ویاخود بحر سفیدده اشترا ایلمدکلری خمر ایچون خمری اشترا ایلدکلری محلده یوزده اوچ حسابی اوزره رسمنی ادا ایدوب بردرلو تردد اولنمقسزین تأدیه‌سی لازم کلان ادا تذکره‌سنی آلدقدنصکره استانبول بوغازی ممرندن مرورلرنده بترمه وسائر بردرلو رسم ویرمکه مجبور اولمیه‌لر . وبحر سفیدده واقع جزیره‌لرك کمرکجیلری وویوده‌لری اکثری رعایادن اولمغله مسفورلرك تذکره‌لری اکر رومی عباره سنده ایسه دخی بلامخالفت معمول به اعتبار وعمل اولنه .

یکرمی ایکنجی ماده کذلك دخی مقاوله اولندیغی اوزره دولت علیه‌نك لیمانلرنده بیع اجلیچون تخلیه اولنان روسیه متاعلرینك رسمی آلنوب ولب دریاده اولان آخر بلاده کوتورلمك اوزره اولان امتعه‌دن رسوم طلب اولنمیه . وبوبابده بردرلو ممانعت اولنمیوب امتعهٔ مرقومه نك بیع اجلیچون کوتوریلوب تخلیه اولنه‌جق محللرده رسمی ادا اولنه .

یکرمی اوچنجی ماده   روسیه رعایالرندن محدث اولان قصابیه ورفتیه وباج ویساق قولی تسمیه اولنور . تکالیف مطالبه اولنمیوب وهر بر سفینه‌دن سلامتلك رسمیچون اوچیوز آقچه‌دن زیاده آلنمیه .

یکرمی دردنجی ماده   روسیه تجارینك وروسیه‌یه متعلق اولنلرك روسیه ممالکندن ممالك عثمانیه‌یه کتوره‌جکلری وممالك عثمانیه‌دن آلوب کندو ولایتلرینه کوتوره‌جکلری امتعه واشیانك رسومی فقط یوزده اوچ حسابی اوزره ویرلمسی بهاسی بالاده مسطور یکرمنجی ماده‌ده قرار ویرلدیکنه بناءً اشبو عهدنامه‌ده تخصیص اولنان رسومی ادا ایلدکلرندن صکره ولایتلرینه آلوب کوتوره‌جکلری جمله امتعه واشیانی تحمیل ونقل ایلملری خصوصنده کندولره بر درلو مخالفت ایلمیه‌جکنی دولت علیه متعهد اولور .

یکرمی بشنجی ماده   روسیه تجاری اشبو عهدنامه‌نك مقتضاسی اوزره یوزده اوچ رسمنی ادا ایدوب معتاد اوزره ادا تذکره‌سنی آلدقدن صکره ذکر اولنان ادا تذکره‌سی ابراز اولندقده معتبر طوتیلوب ممالك عثمانیه‌نك قنغی محلنه امتعه‌لرینی کوتوررلر ایسه بو وجهله کندولرندن مکرر رسم ادعا اولنمیه . واکر مقاوله اولنان تعرفه‌یه نظراً امتعه‌یه قیمتلرندن زیاده بها تقدیر اولندیغی ظاهر اولور ایسه روسیه رعایاسندن فی‌الواقع یوزده اوچدن زیاده رسم طلب اولنمامق ایچون ذکر اولنان تعرفه‌یی ممکن اولان تنزیل ایله تبدیل ایتمك دولت علیه‌دن وعد اولنور . وروسیه تجاری کتوردکلری امتعه واشیالرینی دولت علیه‌نك رعایاسندن بعضیلرینه فروخت ایتمك مراد ایلدکلرنده کیمسه طرفندن بزم اشتراسنه استحقاقمز وشروط مخصوصه‌مز واردر بهانه‌سیله نزاع وممانعت اولنمیوب دولت علیه‌نك ممالکنده تجارت ایدن روسیه‌لولر بو بابده تماماً مستقل وسربست اولوب ومسلم اولان بالجمله اصنافلرك ومحتکرلرك تعرض وتسلطلرندن تخلیص وامین قلنه‌لر .

یکرمی التنجی ماده   روسیه تجاری وروسیه‌نك زیر حمایه‌سنده اولنلر ممالك عثمانیه‌یه کتوره‌جکلری وآلوب کتوره‌جکلری نقود سیم وزر ایچون بر درلو رسم وویرکو ویرمیه‌لر نقودلرینی عثمانلو آقچه‌سی قطع ایتدیرمکه اجبار اولنمیه‌لر .

یکرمی یدنجی ماده   روسیه رعایالری کتوردکلری غروشلرك رسمندن معاف اولمق مقتضی اولدیغنه بناءً ضربخانه ناظرلری وخزینه‌دارلر طرفلرندن غروشلرینی دولت عثمانیه‌نك سکه‌سیله مسکوك ایتمك ادعاسیله اجبار ورنجیده اولنمیه‌لر .

یکرمی سکزنجی ماده   کرك فروخت وکرك اشترا اولنان روسیه امتعه واشیاسنك رسم مصدریه‌دن معافیتلرینی روسیه دولتی دولت علیه‌دن طلب ایلدیکنه

بناءً دولت علیه فرانسه‌لویه متعلق امتعه واشیایه قیاساً انلری معاف ایدوب ذکر اولنان رسمدن معاف اولملری بابنده برقطعه فرمان اصدار ایتمکله دولت علیه تکراراً اشبو ماده ایله بعدازین روسیه لیمانلرنده کندو مالاری اولدیغنی مشعر دفتر ایله روسیه بیراغی اولان سفینه‌لره تحمیل اولنوب بلدهٔ قسطنطینیه‌یه کتوریله‌جك وکذلك روسیه مملکتنه کتورلمك ایچون بلدهٔ قسطنطینیه‌ده روسیه سفاینه تحمیل اولنه‌جق امتعه واشیادن فقط اشبو عهدنامه‌ده قرار ویریلان رسوماتدن غیری برنسنه مطالبه اولنمیه‌جغنی تعهد ایدر .

یکرمی طقوزنجی ماده روسیه‌رعایالری دولت‌علیه‌نك دوست‌احبی وحقلرینه زیاده مساعده ایلدیکی فرانسه وانکلتره طائفه‌لری مثللو دولت علیه ممالکنه کتوره‌جکلری ودولت علیه ممالکندن آلوب کوتوره‌جکلری امتعه واشیا ایچون یوزده اوچ ویرمك ودولت علیه رعایالری روسیه ممالکنه کوتوره‌جکلری وآندن آلوب کوتوره‌جکلری امتعه‌لریچون وسائر دوست اولان طوائفك تابع اولدقلری تعرفه‌لرده مقنن اولان رسوماتك عینی روسیه لیمانلرنده ادا ایتمك خصوصی کرچه اشبو عهدنامه‌نك یکرمنجی ماده‌سنده طرفیندن قول وقرار اولنمش اولوب لکن بوجمله ایله طرفینك رعایالری جانبینك ممالکنده بالاده مذکور دوست وحقلرینه زیاده مساعده اولنان اشبو سند علانیه مغایرتلری اولمیان درجه‌لرده رعایت ومتابعت ایلیه‌لر .

اوتوزنجی ماده بیك یدی یوز یتمش درت سنه‌سی قینارجه‌ده انعقاد پذیر اولان مصالحه عهدنامه‌سنك اون برنجی ماده‌سنده وبیك یدی یوز یتمش طقوز سنه‌سی مارت آینك اونجی کوننده عقد اولنان تنقیح عهدنامه‌سنك التنجی ماده سنده روسیه بیراغی التنده اولان بالجمله تجار سفاینی قسطنطینیه بوغازی ممرنده قره‌دکزدن آق دکزه وآق دکزدن قره دکزه سربستیت اوزره مرور وعبور ایلملری وینه معاهدهٔ مذکوره‌نك ذکر اولنان التنجی ماده‌سنده اشبو ذکر اولنان سفینه‌لرك هیئات وتحمللری دولت علیه‌نك دوست احبی حقلرینه زیاده مساعده ایلدیکی طوائفدن اولان فرانسه وانکلتره‌لو سفینه‌لرینه قیاساً تعیین وتخصیصی مشروط اولمقدنناشی بوبابده هرکونه خلاف انهایی دفع ایچون روسیه تجار سفاینی کوچکدن بیوکه دکین هیئتلری بعینه ذکر اولنان فرانسه وانکلتره طوائفنك تجار سفاینی هیئاتنه مماثل اولملرینی تأیید واشبو ماده‌ده قول وقرار اولنوب ومتحمل اوله جقلری حموله‌یی تعیین وتقدیر ایچون سفاین مرقومه‌نك اك کوچکی بیك واك بیوکی اون‌التی بیك کیله ویاخود سکزبیك قنطارکه پوط تعبیر اولنور . روسیه‌نك وزننه قیاساً یکرمی

التی بیك درتیوز پوطه بالغ اولور . حموله‌ی متحمل اولملری قرار ویرلمشدر .
اشبو ماده‌ده دولت علیه طرفندن تعهد اولنورکه روسیه بیراغی التنده اوله‌جق اومثللو سفینه‌لرینه بردرلو ممانعت اولنمیه‌جغندن بشقه دولت علیه‌نك ممالکنده فروخت اولنمیه‌جق امتعه واشیا ایله محمول اولدقلرنده دولت علیه‌نك ممالکنه اوغرامقسزین طوغری قره دکزدن ذکر اولنان ممردن عبور ایله بحرسفیده وبحرسفیددن اوته‌سنده واقع مدیترانه تعبیر اولنور دکزده کائن دولت علیه‌یه تابع اولمیان ولایتلره وارمق اوزره اولملریله حموله‌لری هرنه امتعه واشیادن اولورایسه اولسون بووجهله یوقلنملری وتأخیرلری اقتضا ایتمیه ودولت علیه سفاین مذکوره‌نك مرورینه بین‌الدولتین تمنا مستحکم اولان دوستلقدن مأمول اولنه بیلور . هردرلو سهولتلری اجرا وایفا ایده‌جکنی دخی متعهد اولور .

اوتوزبرنجی ماده   روسیه ممالکنده بحرسفیده ومدیترانه تعبیر اولنور . دکز وذکر اولنان ایکی دکزدن بحرسیاهه مرور ایدن روسیه تجار سفاینی حموله‌لرندن کمرك وبردرلو رسم ادعا ایلمامك وبرکیمسه‌یه آلدیرمامق وسفائن مرقومه‌نك مرورلرنده قسطنطنیه‌ده وهیچ برمحلده حموله‌لرینی اخراجه اجبار اولنمامق خصوصلرینی دولت علیه تعهد ایدر .

اوتوزایکنجی ماده   قره‌دکزدن کلوب قسطنطنیه‌نك ممرندن مرور ایدن روسیه بیراغی التنده اولان کمیلر وسفینه‌لر حموله‌لرینی مبین روسیه ایلچیسی تصدیقیله ابراز اولنه‌جق دفترلرینه بعدالنظر بلاتأخیر اذن سفینه‌لری اعطا اولنوب بردرلو توقیف اولنمیه‌جقلرینی وسفاین مرقومه‌نك آق دکز بوغازندن طشره مرورلرنده اذن سفینه‌لرینی بعدالابراز دیلدکاری محله بلاتوقیف سیر ایتمکه مأذون اوله‌جقلرینی دولت علیه متعهد اولور . کذلك دخی ممالك سائره‌دن بحرسفید بوغازندن دخول ایله بحرسیاه جانبنده واقع روسیه لیمانلرینه عودت ایده‌جك وروسیه بیراغی التنده اولان سفینه‌لرندن دخی روسیه ایلچیسی تصدیقیله ابراز اولنه‌جق دفترلرینه بعدالنظر بلاتأخیر اذن‌سفینه‌لری اعطا اولنوب قره دکز بوغازندن حین‌خروجلرنده اذن سفینه‌لری بوغاز مذکورده بعدالابراز من‌غیر توقیف مرور ایلمیه‌لر .

اوتوزاوچنجی ماده   وجه مشروح اوزره قسطنطینیه بوغازندن مرور ایله اوغرامقسزین محل بعیده‌یه راهی اولمق اوزره بالجمله روسیه بیراغی التنده اولان کمیلر وسفینه‌لر ذکر اولنان بوغازدن مرورلرنده حموله‌لرینی مبین روسیه ایلچیسنك تصدیقیله ابراز اولنه‌جق دفترلرینه کاملاً اعتبار ایله اوتوز ایکنجی ماده‌ده بیان اولندیغی اوزره اذن سفینه لری اعطا اولنوب اکر دولت علیه‌یه برسفینه‌نك طائفه‌سی

اداسنده کندو رعایاسندن اولدیغنه برشبهه عارض اولور ایسه روسیه دولتی برکونه سفینه‌نك طائفه سنك یوقلنمه سنه رضاداده اولور . لکن بالاده بیان اولندیغی اوزره ذکر اولنان سفینه‌یه محمول اولان امتعه واشیایه طوقلنمیه و بو بابده کمال احتیاط ایله حرکت اولنوب سفینه‌نك قپودانته وصاحبنه بردرلو تعریض اولنمیوب بعضاً بوکونه بیهوده یوقلمه‌لر ایله مصالحه عهدنامه سنده مشروط اولان تجید تجارتنه صعوبتلر ایراث اولنمیه .

اوتوز دردنجی ماده   کذلك همان دولت علیه‌نك ممالك ودکزلرندن مرور ایله روسیه لیمانلرینه عود وانصراف ایده جك اومقوله سفینه‌لر حقنه دخی قاعدهٔ مرقومه‌یه رعایت اولنوب سفینه طائفه سنك یاخود آدملرینك یوقلمه‌سندن غیری آخر بردرلو یوقلمه‌یه تابع اولمیه .

اوتوز بشنجی ماده   اکرذکر اولنان سفینه‌لر روسیه‌مملکتندن دولت علیه‌یه تابع اولمیان سائرممالکه کتورلمك ایچون ذخائروما کولات ایله محمول اولوب ویاخود ذکر اولنان ممالکدن روسیه مملکتنه ذخائر وما کولات نقل ایدرلر ایسه مادامکه دولت عثمانیه‌نك زیر حکمنده اولان مملکتلردن اولمیه‌لر . ذکر اولنان سفینه‌لر دولت عثمانیه‌نك هیچ برمحلنده توقیف ایتمدکلرندن هیچ برکونه نظام ملکیه‌یه تابع اولمیوب اشبوتجارت عهدنامه‌سنك اوتوز برنجی ماده‌سی‌مقتضاسنجه سربستیت‌اوزره قسطنطنیه بوغازندن مرور وعبور ایلیه‌لر .

اوتوز التنجی ماده   دولت علیه‌نك اشبو تعهدلرینه مقابلةً روسیه دولتی دخی روسیه دوستلغنك براثرینی ابراز ایچون بحر سیاه جانبنده واقع روسیه لیمانلرندن بربهای مطلقه ایله حنطه وسائر لزوملری اولان ذخائرك اشتراسنی وقسطنطنیه‌یه نقلنی دولت علیه‌نك رعایاسنه تجویز ایده جکنی وکندولرینه بوبابده بردرلو ممانعت ایتمیوب روسیه ممالکنده تجارتلرینك انبساطنه جمله وسائل ممکنه‌یی اعمال ایده جکنی وعد ایدر .

اوتوز یدنجی ماده   دولت علیه رعایالری ممالك عثمانیه‌نك برلیمانندن برلیمانه نقل ایچون امتعه‌لرینی سفینه صاحبنك ویاخود قپودانك انضمام رأییله ومقاوله اولنان منوال ایله روسیه سفائنه تحمیل ایلدکلرنده کندولرینه بردرلو ممانعت اولنمیه وسفینه‌لرك مستأجرلری مقاوله اولنان اجرتنی تماماً سفینه‌نك قپودانته و یاخود صاحبنه ادایه اجبار ایلیه‌لر .

اوتوز سکزنجی ماده   اکردولت علیه ایچون روسیه‌سفائنندن برینی‌استیجاره مأمور اولان واليلر ویاخود سائر ضابطلر روسیه ایلچیسنه و یاخود قونسلوسی

بولنان محللرده قونسلوسنه خبر ایدوب بونلر خصوص مزبوره مناسب اولان سفینه‌یی انبا ایلیه‌لر . وروسیه قونسلوسی بولنمیان محللرده ذکر اولنان سفینه‌لر قپودانلرینک ویاخود صاحبلرینک حسن رضالریله ایجار اولنوب ومقاوله اولنان اجرت مقتضاسی اوزره بلا تأخیر کندولرینه ادا اولنه . وبویله برحاجت مس ایلدکده دولت علیه روسیه لونك سفاینی حسن رضالریله مقاوله اولنمدقجه استیجار ایلمیه . واستیجار اولنمامش و باخصوص بر مقدار امتعه واشیا ایله تحمیل اولنمش اولان سائر سفینه لر الیقونلمیوب حموله لرینی تخلیه‌یه بروجهله اجبار اولنمیوب بردرلو رنجیده وتکدیر اولنمیه لر .

اوتوزطقوزنجی ماده روسیه رعایاسندن برحربی اولان برمملکتده کندی سفینه سنی ذخائر ایله یاخود امتعهٔ سائره واشـیا ایله تحمیل ایدوب ینه حربی اولان آخر برمملکته نقل ایدر ایکن دولت عثمانیه‌نك سفینه لرینه تصادف ایدرایسه دشمنه امتعه واشیا وذخائر کوتورر دیوسفینه‌سنی ویاخود حموله‌سنی اخذ ایتمیوب درونده اولان آدملری دخی اسیر ایتمیه‌لر .

قرقنجی ماده اشـبو دولتین متعهدینك بریسی آخر بردولت ایله محاربه اوزره اولدقده اول برینـك رعایالری مادامکه مهمـات وذخائر حربیه تعبیرندن اکلاشیله جق اشـیا بونلردر طوپ وهوان وآلات سائره وپشتو وخمبره وفشـنك وکله وقورشون وتفنك وچقمق طاشی وفتیل وباروت وکهرچیله وکوکرد وزره ومزراق وقلیج وقلیج‌قولانی وفشنکلك واکرکه دائماسفینه‌نك وآدملرینك محافظه‌سنه لازم اولان مقدار استثنا اولنه . وبومحلده ذکر اولنمامش اشـیا مهمات وذخائر حربیه ومهمات سفینه قبیلندن عد اولنمیه لر .

قرق برنجی ماده دولت علیه رعایاسندن بری دولت علیه ممالکندن اولوب آخر یرلره مأکولات وذخائر کوتوررلر ایکن اخراجی ممنوع اولدیغندن اثنای راهده اخذ اولنسه بومقوله دولت علیه رعایاسنك سـفینه‌لری درونده خدمت ایدن روسیه رعایالری اخذ اولنمیوب تأدیب اولنمیه .

قرق ایکنجی ماده روسیه رعایالری دولت علیه‌نك سفینه لرندن مأکولات وذخائراشترا وکندولری ولایتلرینه عودت اوزره اولوب دولت علیه‌نك دشمنی اولمیان ویاخود دوستی اولمیان بردولتك ممالکنه کتمز ایکن دولت علیه‌نك سفاینه مصادف اولدقلری تقدیرده روسیه سفینه‌لری مصادره اولنمیوب حال وتحمیلات وآدملریله سبیللری تخلیه اولنه لر . واکر بوشرطه مغایر ذکر اولنانلرك بری اخذ اولنور ایسه سبیلی تخلیه اولنه واشیاسی دخی تماما کندویه رد اولنه .

قرق اوچنجی ماده دولت علیه بردشمن سفینه‌سی درونده بولنان روسیه تجارینك اموالنی مصادره ایتمیه‌جکنی وحرب ضمننده اولمیوب امور تجارت ایچون بولندقلری تقدیرده کندولرینی دخی اسیر ایتمیه‌جکنی تعهد ایدر .

قرق دردنجی ماده دولتینك رعایاسنه جانبینك مملکتنه امتعه واشیالرینی کتورمکه رخصت ویرلمکله طرفیندن قول وقرار اولندیغی اوزره امتعه‌لرینی وضع وحفظ ایچون مناسب محللر ومخزنلر وساکن اولمق ایچون خانه‌لر استعمالنه مأذون اوله‌لر ومتعهد اولان طرفینك مدیراموری جانبینك رعایالری بیننده خانه‌لر ومخزنلر ایجار واستیجار سنداتنك عقدینه وعقد ایلدکلری سندات ومقاوله‌لرینك ابقاسنه نظارت واهتمام ایدوب اشبوشرائطك عدم رعایتنه دائر شکایت اولنور ایسه هر وجهله اعانت واجرای حسن معامله ایلیه . بو یلجه روسیه دولتی دولت علیه‌نك رعایاسی حقنه ودولت علیهٔ عثمانیه ممالکنده تمکن ایدن روسیه تجاری حقنه تعهد ایتمشلردر .

قرق بشنجی ماده روسیه رعایالری ازمیردن واسکندریه‌دن ودولت علیه‌نك قسطنطینیه‌دن ماعدا محل سائره سندن حریر وپرنج ویمن قهوه‌سی وروغن زیت اشترا ایدوب بلا ممانعت روسیه مملکتنه نقل ایتمکه مأذون اولملری مقاوله اولندی .

قرق التنجی ماده کذلك روسیه رعایالری دولت عثمانیه‌نك ممالکندن پنبهٔ خام ورشتهٔ پنبه وسختیانلر وبال مومی وکونلر اشترا واخراج ودیلدکلری محلاره کتوره بیله‌لر .

قرق یدنجی ماده ممالك عثمانیه‌ده میوه‌نك کثرتی وقتلرده روسیه سفاینی کلوب انجیر واوزوم وفندق وسائر بومقوله میوه‌نك اشتراسنه مأذون اولوب اشبو عهدنامه‌نك مقتضاسی اوزره رسم کمرکلرینی ادا ایلدکلرندنصکره تحمیل ونقل ایلملرینه بردرلو ممانعت اولنمیه .

قرق سکزنجی ماده روسیه بیراغی آلتنده یوریان تجار سفایننده برکونه سوء استعمال وقوعنك اندفاعیچون روسیه دولتی دولت علیهٔ عثمانیه حقنه دوستلغنی اظهار ایچون دولت علیه‌ده مقیم اولان ایلچیسی بیراغنك متکفلی اولمغه رضاداده اولور .

قرق طقوزنجی ماده روسیه ایلچیلری کرك هدیه ایچون وکرك کندولرینك ملبوسات ومفروشات وانواع مأکولات ومشروبات ذخیره‌لریچون کتوردکلری اشیادن باج وسائر بردرلو رسم مطالبه اولنمیوب معاف اوله‌لر .

اللنجی ماده روسیه ایلچیلرینك وقونسلوسلرینك خدمتنده اولان ترجمانلر ورسم قصابیه‌دن وسائر تکالیف عرفیه تعبیر اولنور بالجمله تکلیفلردن معاف ومسلم اوله‌لر .

اللی برنجی ماده روسیه رعایالری حقنه رعایت اولنان بالجمله معافیات ومسالمت ایله روسیه ایلچیسنك وقونسلوسلرینك خدمتنده اولان ترجمانلر وسائر آدملر دخی متمتع اوله‌لر .

اللی ایکنجی ماده روسیه دولتی قینارجه عهد نامه سنك اون برنجی ماده سی مقتضاسی اوزره ممالك عثمانیه‌نك جمیع محللرینه وروسیه‌نك امور تجارتیچون دیلدکلری یرلره قونسلوسلر نصب ایتمکه حقی اولمغله دولت علیه اشبو ماده ده روسیه قونسلوسلری ودوست وزیاده مساعده اولنان طوائفدن اولان فرانسه وانکلتره قونسلوسلری بولندیغی محللرده دخی کندولرینه راجع وحقلری اولان بالجمله مسالمات وامتیازات ایله متمتع اوله جقلرینی تعهد ایدر .

اللی اوچنجی ماده ممالك عثمانیه‌ده قونسلوس وقونسلوس وکیللری کندی پادشاهلرینك علایم وبیراقلرینی دیکمکه والیلر وقاضیلر وسائر ضابطان طرفلرندن بردرلو ممانعت اولنمیه .

اللی دردنجی ماده قونسلوسلر ساکن اولدقلری خانه‌لری محافظه سیچون ایستدکلری یساقچیلری یانلرینه آلوب ذکر اولنان یساقچیلرینی اوطه باشیلر وسائر ضابطلر حمایت وصیانت ایدوب بونلر بوبابده مزبورلردن بردرلو تکلیف وانعام مطالبه ایلمیه‌لر .

اللی بشنجی ماده روسیه قونسلوسلری وترجمانلر وتاجرلر مثللو معتبرلری کندی مصروفلری ایچون اولرنده شیره صیقوب وطشره دن دخی خمر کتوروب کندولرینه بوبابده کیمسه طرفندن بردرلو ممانعت اولنمیه .

اللی التنجی ماده روسیه دولتنك قونسلوسلری وترجمانلری وسائر متعین کیمسه‌لرینك کندی ذخیره‌لری ایچون اولرینه شیره‌لق اوزوم کوندرلدکده ویاخود اولرینه خمر کوندرلدکده یکیچری اغاسی وبوستانجی باشی وطوپجی باشی وویوده‌لر وسائر ضابطان طرفلرندن ذکر اولنان اوزوم وخمرك نقل وولوجیچون بردرلو رسم وبخشش مطالبه اولنمیه .

اللی یدنجی ماده امور تجارت ایچون مقیم اولان قونسلوسلرك علیهنه برکیمسه دعوی ایدر اولور ایسه کندولرینی اخذ ایتمیوب واولرینی تمهیر ایلمیوب دعوالری دولت علیه‌یه افاده اولنه واکر اشبو عهد نامه‌نك انعقادندن اول ویاخود صکره

صدور بولوب اشبو نظامه مغاير اولان اوامر ابراز اولنور ایسه عمل اولنمیوب ترك اولنه‌لر وبوخصوصده اشبو ماده‌نك مقتضاسنجه عمل وحركت اولنه .

الی سکزنجی ماده روسیه قونسلوسلری وتاجرلری وسائر نصرانی طائفه‌سنك قونسلوسلری وتاجرلریله نزاعلری اولدقده اکرطرفینك رضاسی اولور ایسه دولت عثمانیه‌ده مقیم اولان روسیه ایلچیسی یاننده دعوالرینی کوره بیله‌لر واکر ایکی طرف دخی دعوالرینك دولت عثمانیه‌نك والیلرندن وقاضیلر وضابطلر وکمرکجیلرندن کورلمسنه طالب اولمز ایسه منازعه‌ده اولان ایکی جانبك رضالری اولمدقجه ذکر اولنان والیلر وسائرلر بروجهله مسفورونه جبر ایتمیوب امورلرینه مداخله ایلمیه‌لر .

الی طقوزنجی ماده ممالك دولت علیه‌ده هیچ برکمسنه روسیه‌قونسلوسلرینی ترجمانلری وار ایکن اصالةً محکمه‌لره احضاره جبر ایتمیوب وحین حاجتده دولت علیه‌نك رعایالری کندو مصالحلرینی قونسلوسلر طرفندن کوندریله‌جك ترجمانلریله مذاکره ایده‌لر .

التمشنجی ماده دریاده روسیه سفینه‌لری مغرب اوجاقلری قورصانلرینك تسلطلرندن صیانت ایچون وذکر اولنان قورصانلرك لنکر انداز اوله بیله‌جکلری لیمانلرده روسیه قونسلوسلرینی وتجارلرینی رنجیده‌لرندن حمایت ایتمك ایچون ممالك عثمانیه‌ده والیلر وپاشالر وسائر ضابطان روسیه قونسلوسلرینی وتجارینی حمایت وصیانت ایتملری خصوصنه دولت علیه دقت تام واهتمام مالاکلام ایله نظارت ایده‌جکنی تعهد ایدر . ودولت علیه‌یه متعلق اولان لیمانلره وقلعه‌لره تواردایدن سفینه‌لر فی‌الواقع روسیه بیراغنك زیر حمایه‌سنده اولدقلرینی روسیه ایلچیسی وقونسلوسلری شهادتلریله لدی‌التحقیق ذکر اولنان لیمانلرك بالجمله والیلری وضابطانی مزبور قورصانلردن روسیه سفائنی اخذ اولنمامق وباخصوص قلعه‌یه قریب بولنان سفینه التمامق خصوصلرینه وجوهله سعی واقدام ایتمك واجبهٔ ذمتلری اوله وولاة وضابطان بولنان حکومت عثمانیه‌مواقعنده قورصانلردن روسیه‌رعایالرینه ضرر ابراز اولنور ایسه ذکر اولنان ولاة وضابطان تکاسللرندن نشأت ایتمش جمله‌ضررلرك تضمیننه مجبور اوله‌لر .

التمش برنجی ماده روسیه رعایالرندن بری جزائر وتونس وطرابلس‌غرب اوجاقلری قورصاننه تصادف ایدوب بونلردن بریسی سبی واسترقاق اولنور ایسه ویاخود ذکر اولنان قورصانلر روسیه تجارینك سفینه‌سنی ویاخود مالنی آلورلرایسه دولت علیه ذکر اولنان اوجاقلرك اوزرنده اولان اقتدارینی اعمال ایله بووجهله

اسیر اولنمش روسیه رعایالرینی تخلیص واخذ اولنمش سفینه‌لرینی واموال واشیالرینی استرداد ایتمکه متعهد اولور .

التمش ایکنجی ماده   قورصانلر ویاخود دولت علیه‌نك دشمن سائره‌سی کندو ممالکی سواحلنه قورصانلق اجرا ایلدکلرنده بوبابده روسیه قونسلوسلری وتجاری رنجیده اولنمیوب بردرلو کندولرندن برشی لازم کلمیه لکن جانبینك امنیتیچون ازباندیر تعبیر اولنور قورصانلرك هرکسه معلوم اولمق ایچون تمیزلری مقتضی اولدیغندن حکومت ایدن ضابطان طرفلرندن قورصان واوجاقلو سفینه‌لری دولت علیه‌نك لیمانلرینه کلدکلرنده پساپورطلرینه یعنی مرور کاغدلرینه وقتیله نظر وتفحص اولنوب حقلرنده مقتضای قوانین اوزره عمل وحرکت اولنه لکن بو شرط ایله‌که روسیه قونسلوسلری دخی بیراغی ایله توارد ایدن جمله سفاینی صحت ایله تفحص ایدوب دولت عثمانیه ضابطانه افاده وبونلر ایله روسیه قونسلوسلری مخابره وانسیت ایدوب بینلرنده شفاها ویاخود تحریرا جانبینك امنیتنی مورث اوله‌بیلور وسائر اسبابی مذاکره ومخابره ایلیه‌لر .

التمش اوچنجی ماده   ممالك عثمانیه‌ده تجارت ایدن روسیه‌لولره دائر بویله‌جه قرار ویرلمشدرکه اکر روسیه تجارندن بریله نزاع واقع اولوب بوبابده قاضی‌یه شکایت اولنور ایسه قاضی روسیه ترجمانی حاضر اولمدقجه دعوانی استماع ایلمیه . واکر ترجمانلری آخر برمهم ایشده مشغول بولنور ایسه کلنجیه دکین تأخیر اولنه وروسیه رعایالری دخی ترجمانلری حاضر دکلدر وسیله‌سنی سوء استعمال ایتمیوب بلا تأخیر حضور شرعه احضار ایلیه‌لر واکر روسیه رعایالرینك بری بری بیننده منازعه واقع اولور ایسه دولت علیه‌ده مقیم اولان ایلچیلری ویاخود قونسلوسلری دعوالرینی کوروب روسیه‌نك قوانین وقواعدی اوزره فصل ومقتضاسنی حکم ایلملرینه هیچ برکیمسه‌دن بردرلو ممانعت ومخالفت اولنمیه .

التمش دردنجی ماده   درت بیك آقچه‌دن زیاده اولان دعوالر درعلیه‌ده استماع اولنوب آخر یرده استماع اولنمیه‌لر .

التمش بشنجی ماده   دولت علیه‌نك رعایاسندن کرك تجارندن وکرك سائردن برینك روسیه‌لو اوزرینه تحریر اولنمش پولیچه کاغدی الوب بوذکر اولنان روسیه‌لو ویاخود اکا تابع اولان آدمی پولیچه‌یی قبول ایلمدیکی تقدیرده بلاسبب شرعی اداسنه اجبار اولنمیوب پولیچه‌یی کوندرن آدمدن مطالبه اولنمق ایچون قبول اولنمدیغنی مشعر برکاغد آلنه وروسیه ایلچیلری وقونسلوسلرینك مقبول اولان پولیچه‌لرك آقچه‌سنی ادا ایتدیرمك خصوصنه اقتدارلرینی اعمال ایلیه‌لر .

التمش التنجی ماده   روسیه تجارندن بری آخر محله عزیمت مراد ایدوب قونسلوس وکیلی اوتورر ایسه دیوننی ادا ایتدیرمك بهانه سیله عزیمتنه ممانعت اولنمیه وددت بیك آقچه دن زیاده اولان دعوالر اشبو عهدنامه نك التمش دردنجی ماده سنده قرار ویرلدیکی اوزره دیوان عالیده استماع اولنه لر .

التمش یدنجی ماده   دولت علیه نك محکمه آدملری وضابطان وسائرلری روسیه رعایاسندن مسکون اولان برخانه یه جبراً دخول ایلمیه لر وبرحاجت عظیمه مس ایدر ایسه مقدم روسیه ایلچیسنه ویاخود قونسلوس بولنان محللرده قونسلوسه خبر ویریلوب بعده طرفلرندن بوخصوصه تعیین اولنه جق آدملریله محللرینه واریله واکر بونك خلافی واقع اولور ایسه خلافنه حرکت ایدنلری قوانینك شدتی مقتضاسنجه تأدیب اولنملرینی دولت علیه تعهد ایدر .

التمش سکزنجی ماده   روسیه رعایاسیله سائر آدملر بیننده اولان دعوالر بردفعه شرعاً فصل وحجت ایله قطع اولندقدن صکره تکرار استماعی جائز اولمیه واکر بر دفعه دخی تفحص اولنمق اقتضا ایدر ایسه روسیه ایلچیسنه خبر ویرمکسزین ویاخود قونسلوسك طرفندن ماده نك اطرافیله تفصیل وبیانی کلمکسزین مدعی ومدعی علیه اولنلرك حضور شرعه وارملری تجویز اولنمیوب اخذینه دخی چاوش ومباشر کوندرلمیه وبوبابده ماده نك اطرافیله وقوفنی تحصیل ایتمکه کندولرینه برمدت کافیه ویریله واکر بردفعه فصل اولنمش دعوی تکرار استماع بیورلمق واقع اولور ایسه برغیری یرده کوریلمیوب انجق دیوان عالیده کورلمك اوزره مقاوله اولندیغی بوتقدیرجه روسیه رعایالری وانلره متعلق اولنلر اصالةً حضور شرعه واروب ویاخود وکیل شرعیلرینی کوندره لر ودولت علیه رعایالری روسیه رعایاسی اوزرینه دعوی ایدر ایسه مادامکه یدلرنده معمول به سندات ویاخود حکام طرفلرندن اعلاملری اولمدقجه استماع اولنمیه لر .

التمش طقوزنجی ماده   روسیه لو برتاجرك ویاخود روسیه یه متعلق برآخر کیمسه نك افلاسی ظهور ایدر ایسه قلان اشیاسندن اصحاب دیونك آقچه سی ویریله واکر اصحاب دیون طرفلرندن روسیه قونسلوسی ویاخود ترجمانی ویاخود آخر برروسیه لو افلاس ایدن آدمه کفیل اولدیغی برشهادت حقیقیه ایله اثبات اولنمدقجه ذکر اولنان قونسلوسلرك وترجمانك وهیچ آخر روسیه رعایاسنك اوزرینه بردرلو دعوی اولنمیوب دیونه کفیل اولدیلر بهانه سیله بروجهله توقیف واولری تمهیر اولنمیوب کندولرینه بردرلو اذا اولنمیه .

یتمشنجی ماده   اکر بعدازین تجارینك نفعیچون فرانسه لونك ممالك عثمانیه ده

اعمال ایلدکلری مثللو دلاللر نصب ایتمك اقتضا ایدرایسه تجاردن انتخاب واستخدام اولنه جق دلاللر هرنه ملتدن اولور ایسه خدمتلرینك اجراسنده کندولرینه بروجهله تعریض ورنجیده اولنمیوب بردرلو جبر اولنمیه‌لر وروسیه تجاری هرنه ملتدن و بلا استثنا یهود ملتندن دخی دلاللر استخدام ایتمك دیلرلر ایسه انتخابلری رأی مطلقه لرینه منوط اوله وذکر اولنان دلاللر طرد ویاخود مرد اولورلرایسه کدك حقی بهانه سیله خلفلرندن هیچ برشی ادعا اولنمیه .

یتمش برنجی ماده   ممالك عثمانیه ده ساکن اولان کرك اولو وکرك بیکار روسیه رعایالرندن هرنه رتبه دن ایسه‌لر دخی جزیه مطالبه اولنمیه .

یتمش ایکنجی ماده   اکر روسیه رعایالرینك بری بری بیننده قتل و یاخود آخر فسادلری واقع اولور ایسه روسیه ایلچیسی یاخود قونسلوسلری ماده یی کوروب قوانین وقواعدلری مقتضاسنجه حکمی اجرا ایدوب دولت علیه نك ضابطانندن هیچ برفرد مداخله وممانعت ایلمیه .

یتمش اوچنجی ماده   روسیه رعایالری بولندیغی محللرده قتل واقع اولور ایسه اوزرلرینه ثابت ایتمکه بردلیل اولمدیغی صورتده بوبابده استنطاق ایله بردرلو تکدیراولنمیوب جریمه مطالبه سیله رنجیده اولنمیه لر .

یتمش دردنجی ماده   روسیه رعایاسندن بری ویاخود روسیه حمایه سنده اولنلردن برکیمسه قتل و یاخود آخر برتهمت ایدوب مملکتك ضابطنه اخبار اولندقده دولت عثمانیه نك قاضیلری وسائر ضابطانی بوکونه ماده لری انجق قونسلوس یاخود ایلچی ویاخود قونسلوس هرنرده ایسه‌لر دخی طرفلرندن بوخصوصه مأمور اولنان آدملرینك مواجهه سنده کوره‌لر و بوکونه وقوعاتك وقوعنده کاملاً وتماماً عدالته رعایت اولنمق ایچون متعهدینك یکدیکرندن مطلوبدرکه ماده نك تفحص وفصلنه مساواتله احتیاط ودقت اولنمسنه انتباهله نظارت ایلیه لر .

یتمش بشنجی ماده   دولتین بیننده مستحکم وپایدار اولان بنیان سلم ومصافاتك قرین تزلزل واندراس اولمسی بمنه تعالی عدیم الاحتمال اولدیغی هرنه قدر مجزوم ایسه ده بعض وقتلرده خلاف واقع بعض حوادث ارجوفه تکون ایدوب طرفین تجارینك عدم امنیت وتوحشلرینی موجب اولدیغندن اشبو معاهدهٔ منفرده یه تجار مذکوره نك اندفاع وحشتلرینی موجب برمناسب شرطك درجی لازم کلدیکنه بناءً شو وجهله بیان اولنورکه بعض عهدنامه لرده مسطور اولدیغی اوزره معاذ الله تعالی

روسیه دولتیله دولت علیه بیننده درکار اولان مسالمه ووفاق مبدل مخاصمه وشقاق اولورایسه جانبینك ممالکنده تجارت ایدن دولتین رعایالری وقوع مخاصمه تاریخندن التی آی مدته‌دك امتعه واشیا وملکلرینی فروخته وجمله مالله بلامخالفة وطنلرینك حدودی داخلنه عود وانصرافنه مأذون قانوب طرفیندن تأمین وحمایت اولنه واقتضا ایدن معاونت وحمایتلرنده جانبیندن تجویز قصور اولنمیه .

یتمش التنجی ماده طرفین رعایاسنك تجارتنی تسهیل مآلنده دولت علیه جانبینك مکاتبه ومخابره‌سنی تسهیل ایچون روسیه‌نك رأس حدودینه آمدشد ایدن اولاقلرك ومنزللرینك اسباب سرعت ولوازم امنیت واستراحتلرینك ایفاسنی تعهد ایدر بوخصوصی روسیه دولتی کذلك کندو طرفندن ایفاسنی متعهد اولور .

یتمش یدنجی ماده کرچه قینارجه عهدنامه‌سنك اون برنجی ماده‌سنده وتنقیحنامه‌سنك التنجی ماده‌سنده فرانسه وانکلتره عهدنامه‌لرینك حاوی اولدقلری جمله معافات ومسالمات روسیه تجاری حقنه دستور العمل طوتلمسی مشروط اولوب واکرچه اشبو عهدنامه‌ده ذکر اولنان عهدنامه‌لرك برمقداری روسیه تجارتنه راجع اولدقلری مرتبه درج اولنمش ایسه دخی ینه دولتین متعهدتین فخیمتین روسیه رعایاسنك نفعیچون ذکر اولنان عهدنامه‌لرك بومحلده درج اولنمامش اولان مواد سائره‌سنی دخی کاملاً حفظ ورعایتنی تعهد ایدرلر . بناءً علی ذلك دولت علیه وندیکلو ایله اولان عهدنامه‌سنده مندرج هرنه مواد وارایسه آنلری فرانسه‌لونك حقنه دولت علیه ایله اولان عهدنامه‌نك تخصیص اولنملری حسبیله روسیه رعایاسی حقنه تخصیص وابقا ایدوب اشبو روسیه دولتیله اولان عهدنامه‌نك اجراسنه بردرلو موانع وصعوبت ایراثنی جمله‌یه وهرکسه منع ایلیه .

یتمش سکزنجی ماده جمله والیلر وقپودان پاشالر وقائممقاملر وقاضیلر وکمرکجیلر ودربانلری وعلی الاطلاق بالجمله دولت عثمانیه‌نك سکانی وکذلك هر دیندن اولان بالجمله روسیه رعایالری بردرلو نقیصه ایراث ایتمکسزین وبلاقصور وتماما وکاملاً اشبو عهدنامه‌یی ایفا واجرا ایتمك واجبهٔ ذمتلری اوله واکر برکیمسه اجراسنه ممانعت ویاخود عدم استعداد اظهار ایدر ایسه عاصی ومتهم بیلنوب بویله‌جه عد اولنه‌رق عبرةً للسائرین بلا تأخیر جزاسی اجرا اولنه .

یتمش طقوزنجی ماده کذلك دولتین متعهدتین دخی اشبو عهدنامه‌یه مغایر حرکت ایتماملرینی تعهد ایدر . وممالك عثمانیه‌ده بولنان والیلر وپاشالر وقاضیلر وکمرك امناسی وویوده‌لر ومتسلملر وضابطلر وسائر مأمور کیمسه‌لر اشبو عهدنامه‌یه

مغایر وضع وحرکت ایلمیه‌لر . واکر طرفیندن قولاً یاخود فعلاً برکیمسه‌یی رنجیده ایله فسخ ایدر اولور ایسه اشبو عهدنامه‌نك مقتضاسنجه روسیه رعایالری قونسلوسلرندن ویاخود ضابطلرندن تأدیب اولنه . وکذلك دولت علیه دخی کندو رعایاسنی وتوابعنی روسیه ایلچیسنك ویاخود قونسلوسلرینك معروضاتنه نظراً واقتضا ایدر ایسه کفایت مقداری بعد تحصیل الوقوف تادیب ایتدیرمك خصوصنه اهتمام ایده‌جکنی تعهد ایدر .

سکسانجی ماده روسیه دولتی دخی دولت علیه حقنه اولان دوستلق مخصوصنی اظهار مآلنده اشبو ماده ایله روسیه لیمانلرنده دولت علیه‌نك رعایاسنه وامور تجارتلرینه دائر هر حالده وطرفین تجارتنك انبساطنه هر وجهله اعانت ایده‌جکنی وعد ایدر .

سکسان برنجی ماده والحاصل روسیه دولتی اشبو تجارت معاهده‌سنده دولت عثمانیه‌نك ممالکنده تجارت ایدن روسیه رعایالرینك رسوم کمرك ومنفعتلرینه راجع شرائط سائره‌یی مقاوله ایدر ایکن بوندن اقدم دولت علیه‌دن قینارجه عهدنامه‌سنك اون برنجی ماده‌سی وتنقیحنامه معاهده‌سنك التنجی ماده‌سیله تعهد اولنمش ممالك عثمانیه‌ده حقلرنده زیاده مساعده اولنان مللك متمتع اولدقلری معافات ومنافعندن وآنلر ایله بر مساوات تامه‌دن غیری برشی مطالبه ایلمدیکندن دولت علیه رعایالری دخی روسیه لیمانلرنده تجارتلرینه دائر روسیه ممالکنده زیاده حقلرینه مساعده اولنان ملل ایله بر مساوات تامه‌دن غیری برشی ادعا ایده‌میوب روسیه ممالکنده انکلتره‌لو وسائر احب اولان مللك روسیه‌ده مقرر اولان تعرفه‌لر موجبنجه ویردکاری رسوماتك عینی ادا ایلیه‌لر .

(انتهی)

درسعادت

(مطبعهٔ عثمانیه)

١٣٠٩

6076
11/62